ಸ್ವಹಸ್ತಾಕ್ಷರದ

ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ

ಕುವೆಂಪು

ಕುವೆಂಪು

(ಸ್ವಹಸ್ತಾಕ್ಷರದ)

ಮಹಾಛಂದಸ್ಸಿನ

ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ
ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಸಂಪಾದಕ
ಕೆ.ಪಿ. ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ
ಸಹ ಸಂಪಾದಕರು
ಜಿ. ಎಚ್. ನಾಯಕ
ಬಿ.ಎನ್. ಶ್ರೀರಾಮ

An exact reproduction of the original manuscript of *'Sri Ramayana Darsanam'* the epic poem written by Sri Kuvempu (Dr K.V. Puttappa): Published by Y. K. Muddu Krishna, Director, Directorate of Kannada and Culture, Nrupatunga Road, Bangalore - 560 002 ;
Pages :VIII + 1106 + XXXV - *1997.*

ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳೂ ಲೇಖಕರವು

ಟೈಪ್ ಸೆಟ್ಟಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಪುಸ್ತಕವಿನ್ಯಾಸ
ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನ

ತಂತ್ರಜ್ಞರು

ಕುಮಾರಿ ಅನುಪ
ರಾಘವೇಂದ್ರ
ರಾಜೇಶ್ವರಿ
ಬಾಪು ದಿನೇಶ

ಮುದ್ರಣ
ಸ್ಕಂದ ಆಫ್‌ಸೆಟ್ ಮುದ್ರಣಾಲಯ
ಸರಸ್ವತಿಪುರಂ
ಮೈಸೂರು ೫೭೦ ೦೦೯

ಎಸ್.ಆರ್. ಪಾಟೀಲ್
[illegible]

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಬೆಂಗಳೂರು- ೫೬೦೦೦೧

ದಿನಾಂಕ ೧.೫.೯೨

ಈ ಶತಮಾನದ ಮಹಾ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ
ಒಬ್ಬರಾದ ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ
ನಾಡು ನುಡಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ
ಕೊಂಡ ಶ್ರೀಮಂತ ಕವಿ.
ಅವರ ಮಹಾಕಾವ್ಯ "ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣ
ದರ್ಶನಂ" ಅವರ [illegible]
[illegible]
[illegible]
ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ.
ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಅನಂತ ಪ್ರಣಾಮಗಳು
[illegible]

ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನ
ಪಡೆದಿರುವ ಕುವೆಂಪು ಅವರ "ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ"
ಸತ್ವದಲ್ಲಿ. ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗು ಕನ್ನಡ
ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸತಿರುವು ಮತ್ತು ಎತ್ತರಗಳನ್ನು
ವಿಸ್ತರಿಸಿದ ಅಪೂರ್ವ ಕೃತಿ. ಈ ನಮ್ಮ ಮಹಾಕವಿಯ
ಸ್ವಹಸ್ತಾಕ್ಷರದ ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಮೂಲ
ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಯಥಾವತ್ತು ರೂಪದಲ್ಲಿ
ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು ಕನ್ನಡ ಪ್ರಕಟನ
ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅಭೂತಪೂರ್ವ ಸಂದರ್ಭ
ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

ದಿನಾಂಕ: ೧.೫.೯೨

ಲೀಲಾದೇವಿ ಆರ್. ಪ್ರಸಾದ್.
(ಲೀಲಾದೇವಿ ಆರ್. ಪ್ರಸಾದ)
ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ಹಾಗು,
ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ
ಸಚಿವರು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ವೈ. ಕೆ. ಮುದ್ದುಕೃಷ್ಣ
ನಿರ್ದೇಶಕರು

[illegible], ನೃಪತುಂಗ ರಸ್ತೆ,
ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೦೨
☎ 2275340, 2214379
ಫ್ಯಾಕ್ಸ್ 91-08-2214379

ಪ್ರಮಾಣ - ಪತ್ರ

ಸಂ. [illegible] ದಿನಾಂಕ 7.2.97

ಈ ಗ್ರಂಥ ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ವಿರಚಿತ "ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ" ಮಹಾಕಾವ್ಯದ, ಅವರ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯ ಪ್ರತಿಕೃತಿ. ನಾನು ದಿನಾಂಕ 5 ಏಪ್ರಿಲ್ 1996 ರಂದು ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪುರವರ ಪುತ್ರರಾದ ಶ್ರೀ ಕೆ ಪಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿಯವರ ಸ್ವಗೃಹಕ್ಕೆ ಭೇಟಿಯಿತ್ತು ಅವರ ಬಳಿ ಇದ್ದ ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪುರವರ ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ' ಕಾವ್ಯದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ನಾಲ್ಕು ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಪುಟಗಳ ಒಂದೇ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ, ತಿದ್ದುಪಡಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟು ೧೨೦೧ ಹಾಳೆಗಳಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ, ಮೊದಲನೆಯ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ೨೭೯ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಎರಡನೆಯ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ೨೮೦ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೂರನೆಯ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ೨೮೦ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕನೇ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ೨೬೪ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ರವರ ಸ್ವಹಸ್ತಾಕ್ಷರ 'ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ' ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಮೂಲ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಎಂದು ಅನುಮಾನಕ್ಕೆಡೆ ಇಲ್ಲದಂತೆ ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತೇನೆ ಮತ್ತು ಈ ಪ್ರಸ್ತುತ ಗ್ರಂಥ ಅವರ ಸ್ವಹಸ್ತಾಕ್ಷರದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯ ತದ್ವತ್ ನಕಲು ಎಂದು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಪಾದಕರು ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಿರುವ ಪದಗಳು ಹಾಗೂ ವಾಕ್ಯ ಸಮುಚ್ಚಯಗಳೂ ಸಹ ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪುರವರ ಹಸ್ತಾಕ್ಷರದ ತದ್ವತ್ ಪ್ರತಿಕೃತಿಗಳೆಂದು ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

(ವೈ. ಕೆ. ಮುದ್ದುಕೃಷ್ಣ)
ನಿರ್ದೇಶಕರು
ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ
ಬೆಂಗಳೂರು

Department of ... Culture, Bangalore-2

ಕೋ. ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪ, ಬಿ.ಎ.,ಎಲ್‌ಎಲ್.ಬಿ.,
ಅಡ್ವೊಕೇಟ್ ಸುಪ್ರೀಂ ಕೋರ್ಟ್

ಬೆಂಗಳೂರು-560 086

ದಿನಾಂಕ: ಮಾರ್ಚ್ ೧೧, ೧೯೯೭

ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ವಿರಚಿತ ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಹಸ್ತ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟೊಂದು ಸಾವಿರ ಸಾಲುಗಳಷ್ಟು ದೀರ್ಘ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಮುತ್ತಿನಂಥ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವಾಗ ಅಕ್ಷರ ತಪ್ಪುಗಳು ಅಥವಾ ಪದ, ಪದಪುಂಜದ ತಿದ್ದುವಿಕೆ, ಚಿತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ವಿರಳವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಇದೇ ಅಸಲು ಮೂಲಹಸ್ತಪ್ರತಿಯೋ ಅಥವಾ ಮೂಲದಿಂದ ಪ್ರತಿ ಬರೆದ ಶುದ್ಧ ಸುಂದರ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯೋ ಎಂಬ ಸಂದೇಹ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂಲ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಾಣದ ಅದರ ಒಂದು ಭಾಗದ ಭಾವಚಿತ್ರವನ್ನು ೧೯೫೭ ರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ "ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ಸಂದರ್ಶನ" ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ (ಪುಟ ೨೪ - ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ ೧೯೫೭) ಮತ್ತೆ ಹಸ್ತ ಪ್ರತಿಯ ಒಂದು ಪುಟವನ್ನು ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ (ಪು. ೧೫೦ - ೧೯೭೭) ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಅದೇ ಹಸ್ತ ಪ್ರತಿಯ ಇಡೀಕಾವ್ಯವನ್ನು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅಭೂತಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಸಾಹಸದ ಕೆಲಸ.

ಕೋ. ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪ

"ಕವಿಗೆ ಕಾರಣಂ ಪ್ರಮಾಣಂ ವ್ಯಾಕರಣಮಲ್ತು." ೨೦-೧೧-೪೦
"ವ್ಯಾಕರಣಮೇಕೆಂಬೆಯೇಂ? ಮರೆವುದೆ? ಕಬ್ಬು!"

(ಮಹಾಛಂದಸ್ಸಿನ)

ಕುವೆಂಪು ದರ್ಶನಂ

ಮಹಾಛಂದಸ್ಸಿನ

ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣಂ

ಅಯೋಧ್ಯಾ ಸಂಪುಟಂ

(ಶ್ರೀ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರಿಗೆ)

ಇದೊ ಮುಗಿಸಿ ತಂದಿಹೆನ್ ಈ ~~ಮಹಾ~~ ಬೃಹದ್ ಗಾನಮಂ
ನಿಮ್ಮ ಸಿರಿಯಡಿಗೊಪ್ಪಿಸಲ್ಕೆ; ಓ ಪ್ರಿಯಗುರುವೆ,
ಕರುಣೆಯಿಂ ನಿಮ್ಮ ಹರಕೆಯ ಬಲದ ಶಿಶುವನಂ
ಕಾವ್ಯಮಂ ಕೇಳ್ವೆಂದು ಕೃಪೆಗೆ ಕೃತಕೃತ್ಯನಂ
ಧನ್ಯನಂ ಮಾಡಿ. ನೀಮುದಯರವಿಸ್ವತಂದು
ಕೇಳ್ವೆಳ್ವನಿಧಿರಂದು. ಕಿರುಗವನಗಳ್ಗೆಂದಿ
ಮೆಚ್ಚಿ ನೀಡಿದನನಿತ ಕೊಳ್ಳೆ ಬೆಳ್ಗಾಯ್ತು. "ಮತ್ತೆಂ
ಬರುವೆ. ದಿನವೆಲ್ಲಮುಂ ಕೇಳ್ವೆ ನೋಡುವೆಯೆಂತೆ:
ರಾಮಾಯಣಂ ಅದು ವಿರಾಮಾಯಣಂ ~~[illegible]~~
ಎಂದು ಮನೆಸೇರ್ದಿರಿ. ~~ಮನೆಸೇರ್ದಿರಿ ದಿಟಂ~~
ದಿಟದ ಮನೆಸೇರ್ದಿರಿ! ಇದೊ ಬಂದಿರುವೆನಾಂ.
ಮುಗಿಸಿ ತಂದಿಹೆನಾ ಮಹಾಗಾನಮಂ. ~~ಹಿಂದೆ~~ ಪಿಂತೆ
ವಾಲ್ಮೀಕಿಯುಲಿದ ಕಥೆಯಾದೊಡಂ, ಕನ್ನಡದ
ಬೇರೆ ಕಥೆಯೆಂಬಂತೆ ಬೇರೆ ಮೆಯ್ಯಾಂತಂತೆ,
ಮರುವುಟ್ಟುವಡೆದಂತೆ ಮೂಡಿದೀ ಕಾವ್ಯಮಂ
ವಿಶ್ವವಾಣಿಗೆ ಮುಡಿಯ ಮಣಿ ಮಾಡಿಹೆನ್, ನಿಮ್ಮ
ಕೃಪೆಯಿಂದೆ.— ಪೂರ್ವದ ಮಹಾಕವಿಗಳೆಲ್ಲರುಂ
ನೆರೆದ ಸಗ್ಗದ ಸಭೆಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಿರೆನ್ನನುಂ:
ಸಂತುಷ್ಟ ಮಹದ್ ಪ್ರೀತಿ ನೀಂ! ಶಿಷ್ಯನಾಂ
ಡಿಡಿಯೊಡನೆ ಹಾಡುವೆನ್ ಕೇಳ್ವುದಾಶೀರ್ವಾದಂ! ~~ಲೌ~~!
ಸುಧಿಯುತಿರುವಾ ~~[illegible]~~ ದಿವ್ಯ ಕವಿಸಭೆಯೊಳ್ ಗುರುವಾಣಿ ~~[illegible]~~ (12.10.39)
~~[illegible]~~ ಗುರು ಪೂಜೆಯ ಶಿಷ್ಯ ~~[illegible]~~ [illegible]ಯಂ!
"ಬಿಡಿಘಟಬನೆಯುಂ ಪ್ರತಿಕೃತಿಸುವಾ ಶಾಶ್ವತ
ಚಿರಶ್ರೇಯತ್ತಿದ್ದು, ಅಲೌಕಿಕ ನಿತ್ಯಸತ್ಯಂಗಳುಂ 9.10.39
ಪ್ರತಿಮಿಸುವ ಸತ್ಯಸ್ಯ ಸತ್ಯಂ ಕಥನಂ ಕಣಾ,
ಕವಿ ಪಯೋಂಬುಧಿ (ಸೃಜಿಸಿದ) ಮಹಾಭಾರತದ
ಮೇಲ್ವಿಷ್ಣು ಮೇಣ್ ಜಗದ್ ಭವ್ಯ ರಾಮಾಯಣಂ!"

ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾಯ!

27/1/36

ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣಂ

ಕವಿಕ್ರತು ದರ್ಶನಂ.

ಅಗಿಗ, ೧ ~~ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿ~~

ಶ್ರೀರಾಮ ಕಥೆಯಂ ಮಹರ್ಷಿ ನಾರದ ವೀಣೆಯಿಂ
ಕೇಳ್ದು, ಕಣ್ದಾವರೆಯೊಳಶ್ರುರಸಮುಗುವನ್ನೆಗಂ
ರೋಮಹರ್ಷಂದಾಳ್ದ ತನ್ಮಯಂ, ವಾಲ್ಮೀಕಿ ತಾಂ
ನಡೆತಂದನಾಶ್ರಮಕೆ ಕೇಳ್ ತಮಸಾ ನದೀ ತಟಿಗೆ,
ತೇಜಸ್ವಿ, ತರುಣಂ, ತಪೋ ವಲ್ಕಲ ವಸ್ತ್ರ ಶೋಭಿ.
ಮುಂಬಿಸಿಲ ಹೊಂಬಣ್ಣಮಂ ಮಿಂದು ಕಳಕಳಿಸಿ
ನಗುತಿರ್ದ ಕಾಂತಾರ ಪಂಕ್ತಿ ವಿಸ್ತಾರದಿ
ಚೈತ್ರಮಯ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂಚರವನಾಸ್ವಾದಿಸುತೆ,
ತೆಳುಗಾಳಿ ಸೊಯ್ಪುವೆಡೆ ನಿಱಿನಿಱಿ ವಿಕಂಪಿಸುವ
ರುಚಿರ ನಿರ್ಮಲ ನದಿಯ ಪುಲಕಿತ ಮುಕುರದಲ್ಲಿ
ಮಜ್ಜನಕ್ಕುಜ್ಜುಗಿಸಿ, ಸಲಿಲಾವಗಾಹಕ್ಕೆ
ಸೋಪಾನಗಳನಿಳಿದು, ದಿಣ್ಣೆಮಳಲುಂ ದಾಂಟಿ,
ಹೊಳೆಯ ಜೀವನದಂಚು ನಡೆಗಳಗೆ ಸೋಂಕಿನಿರೆ
ಕೇಳ್ದತ್ತದೊಂದು ರತಿಸುಖ ಚಾರು ನಿಸ್ವನಂ.
ಗಗನ ವೀಣಾ ತಂತ್ರಿಯಂ ಮಿಡಿದ ತೆರನಾಗಲಾ
ಹರ್ಷಚಿತ್ತಂ ಮಹರ್ಷಿ ಕಣ್ ಸುಳಿದನಾಗಸಕೆ
ಕವಿ ಪುಂಗವಂ. ಕಂಡು ನಲಿದುದು ಮನಂ ಮಿಥುನಮಂ
ದಂಪತಿ ಕ್ರೌಂಚಂಗಳಂ. ನೋಡುತಿರೆ, ತೆಕ್ಕನೆಯೆ,

ಗಾಳಿವಟ್ಟೆಯಿಂ ಪೊಳ್ದು ತಿರ್ದ್ದ ವಿಹಂಗಮಗಳ್ಗಂ
ಗಂಡುಹೆಂಟೆ ಬರಲ್ದು ದೊಪ್ಪನೆ ನೆಲಕ್ಕುರುಳ್ದು
ಪೊರಳ್ವುದು. ಕಾರಿದತ್ತೆದೆಗೆ ಚುಚ್ಚಿದ ಸರಲ್
ನೆತ್ತರಂ, ಚೀರ್ಕೊರಲ್ ವಿಯಂತೆವೋಲ್. ಹೃದಯಗರ್ಭ
ಸ್ಫೋದೆಯಿಂದೆ ಕಾರೊಡಲ ಬಿಲ್ಲವನುರದೆ ಚಿಮ್ಮಿ
ಸುಡುಕಿದವನದಂ ಮಾಂಸದೊಲವಿಂದೆ! ಕೊಂಚೆವೆಣ್
ಬಿಸು ನೆತ್ತರೊಳ್ ನಾನ್ದು, ಪೊಳ್ಕೆ ಮರಂಗಳ್ ಪೊದಿಯೊಳ್
ಪೊರಳ್ವ, ಬಿಯದನ ಕೈಗೆ ಸಿಲುಕಿದಿನಿಯಾಣ್ಮನಂ
ಕಂಡು ಚೀರ್ದಾರ್ದುದಯ್ ಚಕ್ರಗತಿಯಿಂ ಪಾರ್ದು,
ಗಿರಿವನಾಚಿಚ್ಚೇತನಮೆ ಚೀತ್ಕರಿಸುವಂತೆ.
ಕರಗಿ ತೆಂತೆಂಕೆ ಸರಳ್ ಮೊನೆಗೆ. ಕಣ್ಬನಿಯುಣ್ಮುತಿರಲ್
ನೇರಸೆಯ ಪಕ್ಕಿಗಳ್ ತೀವಿಬರೆ ಹೃದಯದೊಳ್,
ಮರುಗಿದನು ಋಷಿ, ಮನಸ್ ಮಿಂಚಲಾ ತನ್ನ ಜೀವಂ.
ಬಾಳ್ಗಬ್ಬದೊಳ್ ಕರುಣೆ ತಾಂ ಬೇನೆ ಕುದಿದೊಡಮಲ್ತೆ
ಮೊರೆದಪುದು ಪೊರಪೊಣ್ಮುತಾ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಶಿಶು ತಾಂ
ಚಾರು ವಾಗ್ವೈಖರಿಯ ಛಂದಶ್ಶರೀರದಿಂ?
ಕುಳಿತು ಮರುಗಿದನಿಂತು ಹಾ ಕ್ರೌಂಚೆಗುಟ್ಟಿ ಬಾಯ್ದಾಗೆ:
“ಮಾಣ್, ನಿಷಾದನೆ, ಮಾಣ್! ಕೊಲೆ ಸಾಲ್ಗುಮಯ್ಯೋ ಮಾಣ್!
ನಲಿಯುತಿರೆ ಬಾನ್ಬನದ ತೆರೆ ಮಲೆಯ ಭುವನವನಂ
ಸುಖದ ಸಂಗೀತಕೆ ವಿಷಾದಮಂ ಶ್ರುತಿಯೆರ್ದ್ದು

ಕೆದಕುವಯ್? ನಾನುಮೊರ್ ಕಾಲದೊಳ್ ನಿನ್ನವೋಲ್
ಕೊಲೆಯ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೋವಿದನಾಗಿ ಮಲೆತಿರ್ದೆನಯ್.
ನಾರದ ಮಹರ್ಷಿಯ ದಯೆ ಕಣಾ! ಕರುಣೆಯಂ
ಕಲಿತೆನ್." ಎಂದಾತ್ಮಕಥೆಯಾ ತತ್ತ್ವವನೊರೆದು,
ಕಬ್ಬಿಲಗೆ ಮನಕರಗುವೋಲಂತೆ ಬೋಧನೆಗೆಯ್ದು,
ಕೃಪೆದೋರುತಾ ತಂಗಳಿಂ ನಾ ರುಚಿಯನಿತ್ತು,
ಕ್ರೌಂಚಪಕ್ಷಿಯ ಮೆಯ್ಯಿನಾ ಬಾಣಮಂ ಬಿಡಿಸಿ,
ಪ್ರಾಣಮಂ ಬರಿಸಿ ಸಂಜೀವ ಜೀವನದಿಂದೆ,
ತಣಿಸಿ ಪಕ್ಷಿಯೊಡಲುರಿಯನಾ ವಾಲ್ಮೀಕಿ
ತಮಸೆಯಿಂ ತನ್ನಲೆವನೆಗೆ ಮರಳ್ದು, ಧ್ಯಾನದೊಳ್ [illegible]
ಮುಳುಗಿರಲ್, ಮಿಂಚಿತಯ್ ಕಾವ್ಯ ದಿವ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ,
ನವನವೋನ್ಮೇಷಶಾಲಿನಿ, ನಿತ್ಯತಾ ಪ್ರತಿಭೆ.
ಹೊಮ್ಮಿದುದು ದರ್ಶನಂ ಕಣ್ಗಳ್ಗೆ; ಚಿಮ್ಮಿದುದು
ವರ್ಣನಂ ನಾಲಗೆಗೆ: ಹಿಡಿವೊಲಲ್ತಾದುದಕೆ
ಕನ್ನಡಿಯನಳ್ಳದಕೆ ಮುನ್ನುಡಿಯನುಲಿವಂತೆ!
ಕಂಡ ರಾಮಾಯಣವನೆಲ್ಲಮಂ ಕಂಡಂತೆ
ಹಾಡಿದನೊ, ಕೇಳ್ದ ಲೋಕಂಗಳೆಲ್ಲಂ ತಣಿವವೋಲ್.
ಏರುವೆನು ವಾಗ್ದೇವಿಯಮೃತ ರಸನೆಯ ಲಸನ್
ನಾವೆಯಂ. ರಾಮನ ಕಥೆಯ ಮಧುಧುನೀ ಪಥಂ
ಬಿಡಿದಾಂ ಮಹಾಛಂದಸ್ ತರಂಗ ವಿನ್ಯಾಸದಿಂ
ಸೇರುವೆನು ಗುರುಕೃಪೆಯೊಳಾ ಮಿತಚಿದ್ ರಸಾಬ್ಧಿಯಂ.
ರಸಋಷಿಯೆ, ಗುರುವೆ, ಓ ವಾಲ್ಮೀಕಿ, ನೀಡೆನಗೆ
ವಾಙ್ಮಂತ್ರ ಶಕ್ತಿಯಂ ಸಾವಧಾನದಿ ತೇಲ್ದು
ಸಾಗುವೆನ್. ತೆರೆ ತೆರೆಯೊಳೇರ್ದು, ರಸಮಂ ಪೀರ್ದು
ಸಾಗುವೆನ್. ಗುರಿಯೆಂತುಟಂತೆವೋಲ್ ಬಟ್ಟೆಯುಂ

ಬಲ್ಲಿನ್ ಸುಭಗಮೆಂದು. ರಾಮನ ಕಿರೀಟದಾ
ರನ್ನಮಣಿಯೋಲ್ ರಮ್ಯಂ, ಪಂಚವಟಿಯೊಳ್
ದಿನೇಶೋದಯದ ಶಾದ್ವಲದ ಪರ್ಣಗಂಕೆಯೊಳ್
ತೃಣ ಸುಂದರಿಯ ಮೂಗುತಿಯ ಮುತ್ತುಮಣಿಯಂತೆ
ಮಿರುಮಿರುಗಿ ಮೆರೆವ ಹಿಮಬಿಂದುವಂ. ರಸಯಾತ್ರೆಯಂ
ಕೈಕೊಂಡೆನಯ್, ಬಾರಯ್, ತಂದೆ, ಕೈ ಹಿಡಿ, ನಡೆಸು
ನಿನ್ನಾಲುಗನೀ ಕಂದನಂ. ಮಣಿವೆನಿದೊ ನಿನ್ನಡಿಗೆ
ಕೃಪೆದೋರು; ಬಲಿದೆತ್ತು; ಹರಕೆಯ್ಯೆ. ದೇವಕವಿ,
ನನ್ನನೊಯ್ಯುಸಿ ಕಾವ್ಯವಿದ್ಯುದ್‌ವಿಮಾನದವಲಿ
ನಿಲಿಸಿ, ಪರಸತಿಯುನೆನ್ನಾತ್ಮ ಜಿಜ್ಞೆಗೆ ಬಲಿಸಿ.
ಬಾಳು ವೀಣಾಪಾಣಿ: ಬಾಳು ಬ್ರಹ್ಮನ ರಾಣಿ:
ಗಾನಕ್ಕೆ ಹೇಳು, ಓ ಭಾವಗಂಗಾ ವೇಣಿ.
ನಂದನದಿ ತುಂಬಿಯೋಂಕೃತಿ ತುಂಬಿ ಮೊರೆವಂತೆವೋಲ್
ಕರ್ಣಾಟಕದ ಜನದ ಕರ್ಣವೀಣಾ ತುಂಬಿ
ನಿನ್ನ ವಾಣಿಗೆ ಮಿಕಂಪಿಸಿ ಜೇಂಕೃತಿಯ ಬೀರಿ,
repeat ರಸದ ನವನೀತಮಂ ಹೃದಯದಿ ಮಥಿಸುವಂತೆ,
ಗಾನಕ್ಕೆ . . . .
ಕೇಳಿದರೆ ನಿನ್ನ ಸಿರ್, ಮದ್ದಿಗೆ ಕಿಡಿ ತಗುಳ್ದಂ
ಹೊಮ್ಮುವಂದದಿ ಜ್ಯೋತಿ, ಜಡವೆ ಚಿನ್ಮಯವಾಗಿ
ಚಿಮ್ಮದಪ್ಪುದಯ್! ನಿನ್ನ ಮೈ ಮುಟ್ಟಿದರೆ, ರಾಮಾಂಘ್ರಿ
ಸೋಂಕಿದೊಡನೆಯೆ ಕಲ್ಲು ಕಡುಚೆಲ್ವೆ ಹೆಣ್ಣಾಗಿ
ಸಂಭವಿಸಿದೋಲ್, ಪಂಕದಿಂ ಕಲಾಪಂಕಜಂ

ಕಂಗೊಳಿಪುದಯ್, ಭುವನ ಮನಮಂ ಮೋಹದಿಂದಪ್ಪಿ
ತೆಳ್ಳಿದು. ನಿನ್ನ ಕವನ ನಿಳಯದ ಕಬ್ಬಿಗಾದಿಂದೆಯುಂ
ಶೃಂಗರಸೂಸಿರದಪ್ಪರು ಕಬ್ಬಿನ ರಸಂ ಮಂತ್ರಮಯಂ
ನೀಂ ಬನಿಸೆ ಬಂದೆಯುಂ ನೀರಿನೊಳ್ಮುಗ್ಗೆಯುಂ
ಹೊಮ್ಮಿಬಿಮ್ಮಪ್ಪುರಲ್ಲೊ, ಮುತ್ತುಚಿಪ್ಪಿನೆವಂತೆ ಸೇಲ್
ಬಿರಿಗು! ರಸಋಷಿತ್ ತಪೋಬಲಕೆಲ್ಲೆ ಕಾಣೊಳ್ಳದೆ
ಪೇಳ್, ಕಲಾಲಕ್ಷ್ಮಿ? ಕೃಪೆಗೆಯ್, ತಾಯೆ, ಶಿಷ್ಯನಂ,
ಕನ್ನಡದ ಹೊಸ ಸುಗ್ಗಿ ಬನದ ಪರಪುಷ್ಟನಂ.

ಹೋಮರಗೆ ವರ್ಜಿಲಗೆ ದಾಂತೆ ಮಿಲ್ಟನರಿಗೆ
ನಾರಣಪ್ಪಂಗೆ ಮೇಣ್ ಪಂಪನಿಗೆ, ಋಷಿ ವ್ಯಾಸ
ಭಾಸ ಭವಭೂತಿ ಕವಿ ಕಾಳಿದಾಸಾದ್ಯರಿಗೆ,
ಋಂತಪ್ಪುಮಂ ಫಿರ್ದೌಸಿ ರೂಮಿ ಹಾಫಿಜರಿಗೆ,
ಹಳಬರಿಗೆ ಹೊಸಬರಿಗೆ ಕಿರಿಯರಿಗೆ ಹಿರಿಯರಿಗೆ,
ಕಾಲದೇಶದ ಮತಿಯ ಜಾತಿಯ ವಿಭೇದಮಂ
ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಜಗತೀ ಕಲಾಚಾರ್ಯರೆಲ್ಲರ್ಗೆ,
ಜ್ಯೋತಿಯಿರ್ಪೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ ವಿಭೂತಿಯಂ
ದರ್ಶಿಸುತೆ ಮುಡಿವಾಗಿ ಮಣಿದು ಕೈ ಜೋಡಿಸುವೆ ನಾಂ.
ಲೋಕಗುರು ಕೃಪೆಯಿರಲಿ, ಲೋಕಕವಿ ಕೃಪೆ ಬರಲಿ;
ಲೋಕ ಹೃದಯದ ಬಯಕೆಯಾಶೀರ್ವಾದವೈತರಲಿ.
ಮಣಿದಿರಲಿ ಮುಡಿ; ಮತ್ತೆ ಮುಗಿದಿರಲಿ ಕೈ; ಮತ್ತೆ
ಮುಡಿಯಾಗಿರಲಿ ಬಾಳ್ವೆ. ಜೀವನಗೆ ರಸತಪಸ್ಸು;

ದೊರೆಕೊಳ್ಗೆ ಚಿರಶಾಂತಿ; ಸಿರಿಗನ್ನಡಂ ಗೆಲ್ಗೆ!
ದೇಶಕೋಸಲಮಿರ್ದುದು ಧನಧಾನ್ಯ ಜನ ತುಂಬಿ
ಸರಯೂ ನದಿಯ ಮೇಲೆ. ಮೆರೆದುದು ವಿಷಯಮಧ್ಯೆ
ರಾಜಧಾನಿ ಅಯೋಧ್ಯೆ, ರಸಿಸುವಿಂದ್ರಿಯ ಸುಖದ
ನಡುವಣಾತ್ಮಾನಂದದಂತೆ. ಪೇಳ್ವೆನೆಂಬೆನಾ
ಪರ್ವಿತ್ತದರ ಜಸಂ, ರಾಜ ಶಶಾಂಕನಿಂ
ಪರ್ವಿತೆನೆ ಬೆಳ್ದಿಂಗಳೊಳ್ಪಿನ ಸೊದೆಯ ಸೋನೆ,
ಲೋಕತ್ರಯಂಗಳಂ ರಚಿಸಿದನು ಮನು ತಾನೆ
ನಾಲ್ಕುಮಡಿಂಬ್ಬದು ಯೋಜನದಗಲದಾ ಮಹಾ
ಸಾಕೇತ ನಗರಿಯಂ, ರವಿವಂಶದರಸರ್ಗೆ
ಕೀರ್ತಿಯ ಕಿರೀಟಮಿರುವಂತೆ. ತವರೂರೆನಿಸಿ
ಸಿರಿಗೆ ಬಿಜ್ಜೆಗೆ ಕಲೆಗೆ ವೀರಕ್ಕಾ ಪತ್ತನಂ
ಮನೆಗಳಿಂದರಮನೆಗಳಿಂದಾಪಣಗಳಿಂದೆ,
ಹೆದ್ದಾರಿಯಿಕ್ಕೆಲದೊಳಿಹ ಸಾಲುಮರಗಳಿಂ
ನಿಚ್ಚಮುಂ ಮಳೆಗರೆವ ಹೂವಿನುದುರುಗಳಿಂದೆ,
ಸುಂದರ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಲತಾಂಗಿಯರ ಕೈಯ
ಹೊಂಗೊಡದ ಪನ್ನೀರ ತುಂತುರೆರಚುಗಳಿಂದೆ,
ತಳಿರು ತೋರಣದಿಂದೆ, ಕಪ್ಪುರದ ಕಮ್ಮನೆಯ
ರಂಗವಲ್ಲಿಯ ಲಲಿತ ಕಲೆಯಿಂದೆ ಕೊರಳಿಂಚರದಿ
ಪಕ್ಕಿಗಳನಣಕಿಸುವ ನಲ್ಮಕ್ಕಳಿಂದಮಾ
ಸಗ್ಗದೂರನೆ ಸೂರೆಗೊಂಡಂತೆ ಮೆರೆದುದಯೋ

ನಿಚ್ಚ ಸೊಗಯಿಸುತಿರಲ್. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯದಕ್ಕೆ
ದಶರಥಂ, ದೊರೆ ಸಗ್ಗದೊಡೆಯಂಗೆ. ಇಕ್ಷ್ವಾಕು
ರಘು ದಿಲೀಪರ ಕುಲಪಯೋಧಿಯ ಸುಧಾಸೂತಿ.
ರಾಜರ್ಷಿಯುಂ ದೀರ್ಘದರ್ಶಿಯುಂ ಸಮದರ್ಶಿ
ಜನ್ಮ ಕುಲ ಧನ ಜಾತಿ ವರ್ಣ ಪ್ರಭೇದಮಂ
ಗಣಿಸದೆಯೆ, ಮನದ ಹೃದಯದ ಧರ್ಮಕರ್ಮವನೆ
ಹಿಡಿದು ಮನ್ನಣೆ ಮಾಡಿ, ನೀಚೋಚ್ಚ ಭಿನ್ನಮಂ
ಸ್ಪರ್ಧೆವೈರಂಗಳಂ ತೊಡೆದು, ಸಮಬುದ್ಧಿಯಿಂ
ದರ್ಪದಿಂ ಪಾಲಿಸಿರ್ದನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಮಂ,
ಸರ್ವಪ್ರಜಾಮತಕೆ ತಾನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೆಂಬ
ಮೇಣವರ ಹಿತಕೆ ಹೊಣೆಯೆಂದೆಂಬ ಬುಧರೊಲಿದ
ಸಮದರ್ಶನವನೊಪ್ಪಿ.

26.10.70 (ನಿಶ್ಚೆ ಚಿತ್ರ ತೆಗೆದುದು)

ಸಿರಿಯನಿತುಮಿರ್ದೊಡಂ,
ಅರಮುಡಿಗೆ ನರೆನವಿರ ಬೆಳ್ಳಗೆರೆಯೇರ್ದೊಡಂ,
ದೇವಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಯುಂ ಸಾಧ್ವಿ ಸುಮಿತ್ರೆಯುಂ
ಚೆಲ್ವು ಮೈವೆತ್ತಿರ್ದುದೆನೆ ಮೆರೆವ ಕೈಕೆಯುಂ
ಮೂವರಂ ನಲ್ಲಳಿರಂ ಕಾಮದಿಂ ಪ್ರೇಮದಿಂ
ಮದುವೆ ನಿಂದಿರ್ದೊಡಂ, ನಿಡಿದು ಪಾರ್ದಿರ್ದೊಡಂ,
ವಂಶಕರ ಸಂತಾನಮಂ ಕಾಣದಾ ನೃಪತಿ

ತಾನೊರ್ಕೆ ತಿರುಗುತಿರಲರಮನೆಯ ಸಿರಿದೋಂಟದೊಳ್;
ಮರಿಯ ತೆರೆವಾಯ್ಗುಡುಕೆ ತನ್ನ ಕೊಕ್ಕಿಂ, ಗುಟುಕ
ಕೊಡುತಿರ್ದ ತಾಯ್ವಕ್ಕಿಯುಂ ಕಂಡು, ಕಣ್ ನಟ್ಟು
ಕಾಲ್ ನಟ್ಟು ನಿಂದನು ಮರಂಬಟ್ಟು. ಮಕ್ಕಳಂ
ಪಡೆದ ಪಕ್ಕಿಯ ಸಿರಿತನಂ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ತನ್ನ
ಬಡತನವನಾಡಿ ಮೂದಲಿಸಿತೆನೆ, ಕರುಬ ಕುದಿದನ್
ಕೋಸಲೇಶ್ವರನಾ ವಿಹಂಗಮ ಸುಖಕೆ ಕಾತರಿಸಿ.
ದೇವತೆಗಳ್ಗಾಶಿತಮೊ? ಋತಚಿದಿಚ್ಛೆಯೊ? ವಿಧಿಯೊ?
ಪಕ್ಷಿ ಗುಬ್ಬಚ್ಚಿಯಾದೊಡಮೇಂ? ವಿಭೂತಿಯುಂ
ತಿರೆಗೆ ಕರೆವಾಸೆಯುಂ ಕೆರಳ್ಚಿಸಿದುದಾ ದೊರೆಯ
ಹೃದಯದಲಿ. ಊರ್ಧ್ವಲೋಕದ ದೇವಶಕ್ತಿಗಳ್
ಸಂಚುಗೂಡಿದರೆನಲ್, ಚಿಗುರಿಸಿದತ್ತವರಿಚ್ಛೆ
ಮುದುಕನೆದೆಯಂಗಲಿ ಮಕ್ಕಳಾಸೆಯ್ವೊಲ್. ಉದ್ಯಾನದಿಂ
ನೇರಮರಮನೆಗೆಯ್ದಿ, ಪುತ್ರಾಭಿವಾಂಛೆಯಂತಿ
ಚಿಂತೆಯುಂ ಬರಿಸಿದನ್, ನುಡಿಸಿದನ್ ಗುರುಗಳಂ
ವಾಮದೇವ ವಸಿಷ್ಠರಂ. ಕರೆಸಿದನು ಕೂಡೆ

ಸಚಿವರಂ ಮಂತ್ರಪಾಲ ಸುಮಂತ್ರರಂ. ತನ್ನ
ಬಾಳ್ ಬಯಕೆಯಂ ಪೇಳ್ವನಿಂತು:" ಗುರುಗಳಿರ, ಕೇಳ್ವಂ:
ನನ್ನೆದೆಯ ಸಿರಿಯ ಹೊಂಗಳಸದಲಿ ಬಿರುಕೊಡೆದು
ಸೋರುತಿದೆ ಬರಿದೆ ಜೀವಾಮೃತಂ. ಬಾಳ್ವೆಯ ಸೊಡರ್
ತಾನಾರ್ವ ಮುನ್ನಮಿನ್ನೊಂದು ಬತ್ತಿಯ ಕುಡಿಗೆ
ದೀಪಾಂಕುರಂಗೆಯ್ದು ಪೊತ್ತಿಸದೆ ಪೋದೊಡಾಂ
ನೆಲವರಿಕೆ ನೇಸರ್ಬೆಳ್ಗೆ ಕತ್ತಲೆಯನಡಕಿ
ಪೋದಂತುಟಲ್ತೆ? ಮಕ್ಕಳಂ ಕಾಣದೀ ಕಣ್
ಪುತ್ರಾಪದಿಂ ಸೀದು ಕುರುಡಾಯ್ತಲಾ: ಮನದ
ಮಾಮರಕೆ ಹಿಡಿದಿರ್ಪುದು ನನಗೆ ನಿರ್ವಿಣ್ಣತೆಯ
ಬಂದಿಳಿಕೆ. ರುಚಿಸದು ವಿಹಂಗಮಕಳಂಬರಂ.
ಸೊಗಯಿಸದು ಮಾಮರಂ. ಶೋಭಿಸದು ಕೆಂದಳಿರ್:
ಪಸುಳೆಯ ವಿಲಾಸದಿಂ ಶಿಶು ವಿಲಾಸಿವನೆನ್ನ
ನೆನಹಿಗಿರದೊಂದುಳ್ದು ಕದಡುವುದೆದೆಗೆ ಕಡೆಗೋಲ್
ಇಡುವವೊಲ್. ಸೊಗಯಿಸದು ನನಗಿಂದು ಚೆಲ್ವಾವುದುಂ
ಪಗಲಿರುಳ್ ರವಿಶಶಿಗಳುದಯಾಸ್ತಮಿಂದ್ರಧನುಗಳ್
ಸರ್ವಸೌಂದರ್ಯಾಮೃತಂ ನನಗೆ ಮೃತದಂತಿರ್ಪುದು
ನೀರಸಂ. ಶವದ ಸಿಂಗಾರದಂದದೊಳೆನಗೆ,

ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ದೊರೆಗೆ, ನೃಪಸಿಂಪದಂ. ಕುರುಡನುಂ
ಕನ್ನಡಿಗೊಡೆಯನಾದ ಮಾತ್ರದಿಂ ಕಾಣ್ಬನೇಂ?
ಬಾಳ್ಗೆ ಕಣ್ಣಿಂತಿರ್ಪ ಕಂದರಂ ಪಡೆವೊಂದು
ದೇವಪಥ್ಯೆಯನುಸಿರಿಮೆನಗೆ, ಓ ವಂದ್ಯರಿರ;
ತಣಿನಿಮೆನ್ನೆದೆಯಗ್ನಿಯಂ, ಬರಿಸಿ ಸುಗ್ಗಿಯಂ."

ಕೂರಲಗಲ ಕೋರಿವೊತ್ತ ದೊರೆಮೊರೆಯನಾಲಿಸುತೆ
ಗುರು ವಸಿಷ್ಠಂ ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿಯಂ ಪೇಳ್ದು,
ಪುತ್ರಸಂತಾನಮಹುದೆಂದು ನಂಬುಗೆಗೊಟ್ಟು,
ಸಂತೈಸಿ, ಯಜ್ಞಶಾಲೆಗೆ ನಡೆದನಲ್ಲಿಂದೆ.
ಕೇಳ್ದುದಂ ಕೃತಧೀ, ವಿಚಾರಮತಿ, ಗುರುವರಂ,
ಜಾಬಾಲಿ ಋಷಿ ವರೇಣ್ಯಂ ಬರುತ್ತಾಯೆಡೆಗೆ
ಪೇಳ್ದನಿಂತೆಂದು: "ರಘುಕುಲ ವಾರ್ಧಿ ಚಂದ್ರಮನೆ,
ಕುಲಪುರೋಹಿತರೊರೆದ ಜನ್ನಮಂ ಕೈಕೊಂಡು
ಪಸುಳೆರನ್ನರ ಪಡೆವೆಯದು ದಿಟಂ. ಕೇಳಾದೊಡಂ
ನನ್ನೊಂದು ಕಾಂಕ್ಷೆಯಂ. ಪೂರ್ವಪದ್ಧತಿವಿಡಿದು
ಮಾಳ್ಪ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಹಯಮೇಧ ಮೊದಲಾದುವಂ
ತೊರೆದು, ಹಿಂಸಾ ಕ್ರೌರ್ಯಮಿಲ್ಲದಿಹ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ
ನೋಂತು, ದೇವರ್ಕಳಂ ಪೂಜಿಸಲ್ ಮೆಚ್ಚುವುದು
ಜಗವನಾಳುವ ಋತಂ. ನೆಲದಲ್ಲಿ, ಬಾನಲ್ಲಿ,
ಕಡಲು ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕಿ ಮಿಗ ಪುಳ್ಗಳಲಿ

ಆರ್ಯರಲಿ ಮೇಣ್ ಅನಾರ್ಯರಲಿ, ಕೇಳ್, ವಿಶ್ವಮಂ
ಸರ್ವತ್ರ ತುಂಬಿದಂತರ್ಯಾಮಿ ಚೇತನಂ
ಪ್ರೇಮಾತ್ಮವಾಗಿರ್ಪುದದರಿಂದೆ ಹಿಂಸೆಯಿಂ
ಪ್ರೇಮಮೂರ್ತಿಗಳಾದ ಸಂತಾನಮುದಿಸದಯ್.
ರಾಜೇಂದ್ರ, ಕೇಳ್, ಪ್ರೇಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಮಾಗಿರ್ಪ
ಋಷ್ಯಶೃಂಗಾದಿ ಮುನಿಗಳನಿಲ್ಲಿಗಾಹ್ವಾನಗೆಯ್.
ಮಖಶಾಲೆಯಂ ರಚಿಸಿ, ಯಜ್ಞಕುಂಡಂಗೈದು,
ವಿಶ್ವಶಕ್ತಿ ಸ್ವರೂಪಿಯನಗ್ನಿಯಂ ಭಜಿಸು
ಸಾತ್ವಿಕ ವಿಧಾನದಿಂ. ಪ್ರಜೆಗಳಂ ಬಡವರಂ
ಸತ್ಕರಿಸವರ್ಗೆ ಬಗೆ ತಣಿವಂತೆ. ತೃಪ್ತಿಯಿಂ
'ದೊರೆಗೊಳ್ಳಿತಕ್ಕೆ!' ಎಂದಾ ಮಂದಿ ಹರಸಲ್ಕೆ,
ಹರಕೆಯದೆ ದೇವರಾಶೀರ್ವಾದಕೆಣೆಯಾಗಿ
ಕೃಪೆಗಾ ವಿಧಿಯುಂ ಮಿಂಡಿ ತಂದೀವುದೈ ನಿನಗೆ
ನೆಲದರಿಕೆಯೊಳ್ ಕ್ಕಳಂ. ಜನಮನದ ಶಕ್ತಿ
ಮೇಣಾವರಭೀಪ್ಸೆಯೆ ಮಹಾತ್ಮರಂ ನಮ್ಮಿಳೆಗೆ
ತಪ್ಪದೆಳೆತರ್ಪುದತ್ತೆ?"
ಋಷಿಯೊರೆದ ವೇದಮಂ
ಕೇಳ್ದು ಪುಲಕಿತನಾಗಿ ದಶರಥಂ, ಬಾಷ್ಪಮಂ
ಸೂಸಿ, ಕಾಲೆರಗಿ, ಸಾತ್ವಿಕ ಮಖವಿಧಾನಮಂ
ನಲಿದು ಕೈಕೊಳಲೊಪ್ಪಿ, ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟನಾ ಜ್ಞಾನಿಯಂ.

ಸಮೆದುದಪ್ಸರ ಶಾಲೆ ಸರಯೂ ತರಂಗಿಣಿಯ
ಪಚ್ಚೆಯ ಪಸುರ್ದಡದ ಮೇಲೆ, ಚೈತ್ರನ ಕೃಷಿಯ
ಕುಸುಮ ಕಿಸಲಯ ಲತಾ ಶೋಭಿತದ ರಮಣೀಯ
ಗಂಧ ಬಂಧುರ ದೇವ ಕಾನನ ನಿಕೇತನದ
ಸಿರಿಮಾಳ್ಕೆಯಿಂದೆ. ಮಧ್ಯದೊಳಗ್ನಿಕುಂಡದುರಿ
ದೇದೀಪ್ಯಮಾನಮಾದುದು, ವಿಪುಲ ದೂರದಲಿ,
ದೂರದರ್ಶಕಯಂತ್ರದಕ್ಷಿಯೊಳ್ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟ,
ಗಗನವಿಜ್ಞಾನಿ ತಾಂ ರಾತ್ರಿಯಾಕಾಶದಲಿ
ಕಾಣ್ಬೊಂದು ತಾರಾಗರ್ಭದಂತೆ. ನೆರೆದುದಯ್,
ಮಲೆನಾಡಿನಲಿ ಮೊದಲ ಮುಂಗಾರು ಮಳೆಗರೆಯೆ,
ಮರುದಿನಂ ತೊಯ್ದ ಕಂಪಿನ ನೆಲದಿನುಕ್ಕಿದ್ದು,
ಸಾಲ್ಗೊಂಡು ಲಕ್ಕಲಕ್ಕಂ ಹರಿದು, ಜೇನಿರ್ಪ
ಪುತ್ತುಮಂ ಮುತ್ತುವಾ ಕಪ್ಪಿರುಂಪೆಯ ರಾಶಿ
ಹಿಂಡುಗೊಳ್ವಂತವಾ ದೇಶದೇಶದ ಜನಂ
ಕ್ರತುರಂಗದೊಳ್ ವಿಪುಲ ಸಂಖ್ಯೆಯಲಿ. ಕುದಿಗೊಂಡವೋಲ್
ಕಡಲಾಯ್ತು ಸಾಕೇತನಗರಿ. ತೃಪ್ತಿಯೆ ತಣಿದು
ತೇಗಿದುದೆನಲ್ಕೆ ನಲಿದುದು ಜನಂ ಭಾರದಿಂ
ಭೋಜನದ ದಾನದಕ್ಷಿಣೆಯ. ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಶನಿ
ಶ್ರೀಯಾದುದೆಂಬಂತೆ ಹೊನ್ನ ಹೊರೆಯಿಂ ಬೆನ್ನು
ಬಾಗಿದುದು ಬಡಜನಕೆ. ದೊರೆಯಿಚ್ಛೆ ನೆರವೇರಿ
ಸೊಗವಾಗಲೆಂಬುವ ಹರಕೆ ಜನಹೃದಯದಿಂದೆ
ಜನ್ನವನೆಯಿಂದೇಳ್ವ ಹೋಮಧೂಮದವೋಲೆ

ಸ್ವರ್ಗ್ಗಾಮಾಂತರಕೆ ಪವಣಿದತ್ತು. ಸಗ್ಗವೆ ಮಣ್ಣಾದು
ತಣಿಸದಿರುವುದೆ ತಿರೆಯನತಿತೀವ್ರದಾಕಾಂಕ್ಷೆ
ಪಿಡಿದು ಜಗ್ಗಲಿ ಸೆಳೆಯೆ? ಬಡುಜನರ ಪೆರ್ಬಯಕೆ
ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ಕೊಂಬೆಯನೆ ರಚ್ಚೆ ಸೆಳೆದಿಳೆಗೆ
ಫಲದಮೃತಮಂ ಮಳೆಗರೆಯದಿರುದೆ? ಜನಮನಮೆ
ಯುಗಶಕ್ತಿಯಲ್ತೆ? ತಾನಾ ಶಕ್ತಿ ಮೂರ್ತಿಗೊಳ್ಳೆ
ನಾಮದನ್ನವತಾರಮೆಂದು ಪೂಜಿಪೆವಲ್ತೆ
ವ್ಯಷ್ಟಿ ರೂಪದಿನಿಳಿವ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸಮಷ್ಟಿಯಂ?

ಖಡ್ಗಧಾರಾ ವ್ರತವನಾಂತು ದಶರಥ ನೃಪಂ,
ತನ್ನವೋಲ್ ನೂರುಮಡಿಯುಬ್ಬು ನೋಂಪಿಗೆ ನಿಂದ
ದಾರೆಯರ್ವೆರಸಿ, ತನುಜಾತ ಕಾಮೇಷ್ಟಿಯಂ
ಕೈಕೊಂಡು, ಋಕ್ಸಾಮಯಜುರಾದಿ ವೇದದಿಂ
ಓಂಕಾರ ಸ್ವಾಹಾದಿ ಮಂತ್ರಘೋಷಂ ಬೆರಸಿ
ಬೇಳ್ವ ಬೇಳಂಬದಿಂ ಜನ್ನಕೊಂಡಂ ಬಳಸಿ
ಕವಿದಿರ್ದ ಋತ್ವಿಜರ ಗೋಷ್ಠಿಯಲಿ, ದೇವರ್ಗೆ
ಹವಿಯನರ್ಪಿಸುತಾದರ್ಶನಾತ್ಮ ಭಕ್ತಿಯ ತಪಸ್
ಶಕ್ತಿಯಿಂ ಬಯಸಿ. ಮನದೊಳ್ ತನುಜರೆಂದೆಂಬ
ಜಾಹ್ನದಿಯನರಿತು, ಅಲ್ಪತೆಯ ಭಾವಂಗಳಂ
ನೆರೆ ತೊರೆದು, ಗಗನಮಂ ಪೃಥ್ವಿಯಂ ವಾರ್ಧಿಯಂ
ಪರ್ವತಾರಣ್ಯ ವಿಸ್ತಾರ ಧೀರೋದಾತ್ತ
ಗಾಂಭೀರ್ಯಮಂ ಭದ್ರವೀರ ಸೌಂದರ್ಯಮಂ
ಧ್ಯಾನಿಸುತೆ ಭಾವಿಸುತೆ ರೂಪಿಸುತೆ, ಕಾಮಿಸಿದನಾ

ಭೂಮಿಪಂ ತದ್ರೂಪ ಸುಗಾ ಹೃದಯರಂ.
ನೃಪತಿಯಾ
ಭಾವ ಮಹಿಮಾ ಜ್ಯೋತಿ ಸಂಚರಿಸಿದುದು ಮಿಂಚಿ
ಪತ್ನಿ ಮಹಿಷಿಯರೆದೆಗಳೊಳ್. ಕೂರ್ಪೆ ಬೆಸುಗೆಯಿಂ
ದ್ವೈತ ತಾನದ್ವೈತಮಪ್ಪುದೊಂದಚ್ಚರಿಯೆ ಪೇಳ್ ?
ಮೆಯ್ಗಳೆನಿತಾದೊಡೇನೊಲಿದವರ್ಗದು ದಿಟಂ
ಮನಮೊಂದೆಯಲ್ತೆ ?
ಸಂತಾನಕಾಮಿ ಧರಾಧಿಪಂ
ತಾನಿಂತುಟೊಂದು ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಿರುಳ್, ತುಂಬುಪೆರೆ
ಗರಿಗರ ನೊರೆಮುಗಿಲಿನಂಬರದೊಳಿಂಬಾಗಿ
ತೇಲಿ ಸರಯೂನದಿಯ ಸಲಿಲ ವಕ್ಷಸ್ಥಲದ
ರಮ್ಯದ್ರವೀಭೂತ ದರ್ಪಣಾಕೃತಿ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆಯುಂ
ಹಾಲು ಹೊಯ್ದಂದದಲಿ ಚೆಲ್ಲಿ ರಾರಾಜಿಸಿರೆ,
ಬೆಳ್ದಿಂಗಳನ್ನೀಂಟಿ ತೇನೆ ತಾನುನ್ಮಾದದಿಂ
ರಾರಾಡಿ ಮೀಂಟುತಿರಲಾಕಾಶಮಂ, ಪೃಥ್ವಿ
ನಿಶ್ಶಬ್ದತಾ ಸುಪ್ತಿಯಲ್ಲಾಳ್ದು ಮೌನಮಿರೆ,
ಋತ್ವಿಜರೊಡನೆ ಹೋಮಕುಂಡದೆಡೆ ಪೂಜೆಯೊಳ್
ಪುತ್ರಾಭಿವಾಂಛೆಯ ಸಮಾಧಿಯೊಳ್ ತಾನಿರಲ್
ನೂರ್ಮಡಿಸಿದುದು ಅಗ್ನಿಕುಂಡದಲಿ ಕೆಂಡದುರಿ
ಕೆರಳಿ. ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯ ಕಲ್ಗಬ್ಬಮಂ ಸೀಳ್ದು
ಕೋಟಿ ಮಿಂಚುಗಳೊಮ್ಮೆ ಮಿಂಚಿದುವೆನಲ್ಕೆ, ದ್ಯುತಿ
ಪೊಣ್ಮಿದುದು, ದಿಟ್ಟಿ ಕೋರೈಸೆ! ಸಂಯಮಿಗಳುಂ

ಬೆಚ್ಚಿ ಕಣ್ಣಾಗಿರೆ, ಚಿರಪೇಕ್ಷೆಯಾವೇಗದಾ
ವಹ್ನಿಘೃಣೆ ತೇಜಿಸ್ಯಮಾನ ಜಿಹ್ವೆಗಳಂತೆ,
ಬೀಳುವಾಹುತಿಗಳಂ ನುಂಗಿ ನೆಗೆದೊಡನೊಡನೆ
ಸಿಮಿಸಿಮಿಸಿ ಛಟಛಟಿಸಿ ಧಗಧಗಿಸುತುಬ್ಬೇಳ್ವ
ಯಜ್ಞಾಗ್ನಿ ತಾಂಡವ ಜ್ವಾಲಾ ಜಲದ ಮಧ್ಯೆ
ತಾನೆಗಾವರ್ತನಲ್ಲಿ ಮೈದೋರಿದನು ಝಗಝಗಿಸಿ,
ಕೆಂಡದುರಿಮೆಯ್ಯ ಮಿಂಚಿನ ದಿವ್ಯಕಾಂತಿಯಲಿ.
ಮೂಡು ಬಾನಿನ ಕರೆಯ ಕುಂಕುಮದ ತೀರ್ಥಕದೊಳ್
ಮಿಂದೇಳ್ವ ಫಾಲ್ಗುಣ ಪ್ರಾಭಾತ ರವಿಯಂತೆ
ಮೆರೆದುದು ವದನಮಂಡಲಂ. ಕೇಸರಿಯ ಹರಿಯ
ರಕ್ತಕೇಸರಗಳನೆ ಮುದ್ರಿಸಿತು ಮಂಡೆಯಂ
ಕೆನ್ನವಿರ ರಾಶಿ. ನಕ್ಷತ್ರಮಯ ರಾತ್ರಿಯಂ
ಧರಿಸಿ ಸೂರ್ಯನೆ ಶೋಭಿವಂತೆ ಕೆಂಗಿಡಿಗಳಿಂ
ತುಂಬಿದಂಬರದಂತೆವೋಲಾ ರೋಮಧೂಮಮಂ
ನೀಲದ ದುಕೂಲದವೋಲಾಂತು ಪೊಳೆದುದು ಕಣ್ಗೆ
ಮಂಗಳದಮರ ಮೂರ್ತಿ ಆ ಯಾಜಕರ ಮುಂದೆ.
ತಪ್ತ ಜಾಂಬೂನದದ ದೀಪ್ತಿಯನಣಕವಾಡಿ
ಮಿಸುಪ ಮಿಸುನಿಯ ಪಾತ್ರೆಯಲಿ ಸುಪಾಯಸರಸಂ,
ಕೋದಂಡ ಚಂದ್ರನಲಿ ಪೂರ್ಣಜ್ಯೋತ್ಸ್ನದ ಜಲಂ
ಪೊಳೆವಂತೆ, ತಳತಳ ನಲಿದು ಕುಣಿಯೆ, ತೋಳ್ ನೀಡಿ
ಪೇಳ್ದನಾಶೀರ್ವಾದಮಂ, ಮಂದ್ರ ಗಂಭೀರ
ದುಂದುಭಿ ಧ್ವನಿ ಸಭಾ ನಿಶ್ಶಬ್ದತೆಯ ಮಥಿಸಿ
ಪೊಣ್ಮೆ: " ಸೃಷ್ಟಿಯ ಶಕ್ತಿದೂತನೆಂ, ರಾಜೇಂದ್ರ,

ಕೊಳ್ಳಿದಂ, ಕಾಮಧೇನುವಿನ ಕೆಡಗೆಚ್ಚಲಂ
ಪಾಲ್ಗರೆದು ಗೆಯ್ದ ಪಾಯಸಮಿದಂ. ಮರುಭೂಮಿ
ನಗುವ ನಂದನವಪ್ಪುದಾದ ನೀಂಟೆ. ಮೆಚ್ಚಿತ್ತೆ
ನಿನ್ನೀ ವ್ರತಕೆ ಋತಂ. ಪಸುಗೆ ನೀಡಂಶಂಗಳಂ
ಸತಿಯರ್ಗೆ. ಗೆಲ್ವುದಾ ವಿಧಿಲೀಲೆಯುಂ." ಕೈಮುಗಿದು:
ಸೊಗದ ಕಡಲೊಳಗಾಳ್ದು, ದೊರೆಯೆಲ್ದಿದಿರ್ವೋಗಿ:
"ಬಯಸುವೆನ್ ನಿನಗೆ, ಪೂಜ್ಯನೆ, ಸುಖಾಗಮನಮಂ.
ನಡೆವೆನಿದೊ ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯಂ." ಎನುತೆ ಅಂಜಲಿ ನೀಡಿ
ದಿವ್ಯಪಾಯಸ ಪೂರ್ಣ ಪಾತ್ರೆಯಂ ವಿನಯದಿಂ
ಕೊಂಡು, ಬಲವಂದು, ಮಣಿಯುತಿರೆ ಮರೆಯಾದುದಾ
ದೇವ ತೇಜಃಪುಂಜ ಮುಖಮೂರ್ತಿಯಗ್ನಿ ಮೈ
ಜ್ವಾಲಾ ನಿಮಗ್ನಮಾಗಿ: ಕವಿಶೈಲದುನ್ನತಿಯ
ಸಂಜೆಗಿರಿ ನೆತ್ತಿಯೊಳ್ ಕುಳಿತು ಕವಿ ನೋಡುತಿರೆ
ದೂರದ ತರಂಗಿತ ದಿಗಂತದಲಿ ಚೈತ್ರರವಿ
ಮುಗಿಲ ನೆತ್ತರ್ಗೆಂಪಿನಲಿ ಮುಳುಗುವೋಲಂತೆ,

ನಿರ್ಮಲ ಶರಚ್ಚಂದ್ರ ಕಿರಣಗಳಿನಂಬರಂ
ಪ್ರೋಲ್ಲಾಸಗೊಳ್ವಂತೆ ದಶರಥಂ ಬಗೆಯುಬ್ಬಿ
ಪರಿಯುತಂತಃಪುರಕೆ ದೇವಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಯಂ

ಕುರಿತು: "ರಾಜ್ಞ, ಕುಸುಮ ಸುಖಮೊದಗಿತೀ ಮಾಮರಕೆ.
ಮಧುಫಲ ಕ್ಕಾದು ಸಂತೋಷಮಿದೊ. ಕೊಳ್ಳದಂ
ಕ್ರತುಮೆಲ್ಲಂ ದಯೆಗೆಯ್ದು ಪಾಯಸಪ್ರಸಾದಮಂ.
ಪಿಲದ ಮೇಣ್ ಕ್ರಮದ ಮರ್ಯಾದೆಗಳ್ ಮೀರುವಂತೆ
ನೀಮುಮಾ ನಿನ್ನ ತಂಗೆಯರಿದಂ ಪಡುಗೆಗೊಳ್ಳಿಮಾ!"

ಪೆರೆ ತುಂಬುವಂದದಲಿ ನವಮಾಸ ತುಂಬಿಬರೆ
ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೆಂಬಳ್ಕರೆಯ ಹೊರೆಹೊತ್ತು,
ಬೆಳ್ದೆರೆಯ ಮುಗಿಲ ಕತ್ತಿಯ ತೆಳ್ದುಡಿಯನುಟ್ಟ
ಪೂರ್ಣಿಮಾ ರಜನಿಯಂತೆಸೆದಳಾ ಕೌಸಲ್ಯೆ,
ಗಂಭೀರ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂ. ಜೊನ್ನವಕ್ಕಿಯೆದೆ
ಹಿಗ್ಗೋಲವಪ್ಪಂತೆ ಪೆರ್ಚಿತರಸನ ಮನಂ.
ಬಿಯಮುಳ್ಳ ತಾರೆಗಳಿರ್ದುಮೊಂದೆ ಚಿಕ್ಕೆಯ ತೆರದಿ
ತೋರ್ಪ ನಕ್ಷತ್ರದೊಲಾ ಸುಮಿತ್ರಾದೇವಿ
ಕಂಗೊಳಿಸಿದಳು ಸಮುಲ್ಲಾಸದಿಂ. ಕೈಕೆ ತಾಂ
ರಾಜಖಡ್ಗವನಾಂತು ಮುತ್ತುಕೆತ್ತನೆಯಿಂದೆ
ಮಿರುಪ ಚಿಂಬೊನ್ನಿನೊರೆಯಂತೆ, ಮಿಂಚಿದಳಕ್ಷಿ
ಪಕ್ಷ್ಮಿಯೊಲವಳೊಡಲ ಕಣ್ಣೆಗಣ್ಗೊಳ್ ಸಿಲ್ಕಿ
ತಳ್ಳಂಕಗೊಳ್ವೆ ದೊರೆಗೆ. ಮೇಣ್ ಪೇಳ್ವುದೇಂ? ಪೊಂಬಳ್ಳಿ
ಬಿಗಿದೆಳೆದುದಾ ಸ್ತ್ರೈಣಾನಂ, ಕೇಳ್, ಉರುಳ್ಗೊಳ್ಳಿಯೊಲ್!

ದಶರಥ ಪತಿಯರಿಂತು ತುಂಬು ಬಸಿರಿಂದೆಸೆಂದೆ
ನಲಿದತ್ತಯೋಧ್ಯೆ: ನಲಿದುದು ಪ್ರಕೃತಿ. ನೀರ್ಮುಗಿಲ್
ತಣಿಸಿದುದು ಬೇಸಗೆಯ. ಬೇಗೆಯನು ಹೊಸಮಳೆಯ
ಸೂಸಿ. ತಂಪಾಗಿ ಕಿಡಿದುದೆಲರ್. ನೆರೆಯೇರಿ
ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿದುವು ತೊರೆ. ಸರಯೂ ತರಂಗಿಣಿಗೆ
ಹಿಮಗಿರಿಯ ದೂರದಿಂದೈತಂದುವೆಡೆಬಿಡದೆ
ಕ್ರೌಂಚ ಸಾರಸ ಪಂಕ್ತಿ, ಹಂಸ ಕಾರಂಡ ತತಿ,
ನವವರ್ಷ ಹರ್ಷದುನ್ಮಾದ ಕಲನಾದದಿಂ.
ತಳಿರು ತೀವಿತ್ತಡವಿ. ಭ್ರಮರ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದೆ
ಝೇಂಕರಿಸಿದತ್ತು ಕುಸುಮಿತ ಕಾನನಾಂತರಂ.
ಪೊಣ್ಮಿದುದು ಮೈನವಿರ್ ತಿರೆವೆಣ್ಗಲಂಪಿನಿಂ,
ಪಚ್ಚನೆ ಪಸುರ್ ಗರುಕೆಯಂತೆ. ಕಲಕಂಠನುಲಿ
ಘೋಷಿಸಿತು ಜಗಕೆ, ರಾಮಾಗಮನ ವಾರ್ತೆಯಂ!
ಭುವನ ಸಂಭ್ರಮದೊಡನೆ ತಾಯೆರ್ದೆಗೆ ಹಾಲುಕ್ಕೆ
ಬರಲೊಂದಿರುಳ್ ಕನಸಿನೊಳ್ ದುಗ್ಧಾಬ್ಧಿಯಂ
ಕಂಡು ನಲಿದಳು ದೇವಿ ಕೌಸಲ್ಯೆ. ಚಂದ್ರಶಿಶು
ಹಾಲ್ದೆರೆಗಳಗ್ರದಲಿ ತೇಲ್ವುದು ಮಿಲುಗುಳ್ ನಗೆಗಳಿಂ
ಮಿಂಚಿ. ಇರಲಿರೆ ಪಸುಳೆ ತೇಲುತ್ತೆ ದಡಕೆ ಬರೆ,
ಕೈಚಾಚಿ ಕರೆಯೆ ಕೌಸಲ್ಯೆ, ಚೆಂದುಟಿಯ ಶಿಶು
ಮೊಗ್ಗರಳ್ವಂದದಿಂ ಬಂದೇರ್ದುದಂಕಮಂ,
ತಳಿರ ಚಿರೆಳ್ವಿಂದಪ್ಪು ತೀರ್ದಂತುಂ ಸುಧಾಸುಖಕೆ!

ಲಕ್ಷ ನಕ್ಷತ್ರ ಮಯ ವಕ್ಷಾಂತರಿಕ್ಷದಾ
ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಿಂ ಕಿಶೋರ ಶಶಿ ಬರುವಂತೆ,
ಪ್ರತಿಭಾ ತಟಿಲ್ಲತೆಯ ಸುಪ್ರಭಾ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂ
ಕವಿಯ ಮನದಿಂ ಮಹಾ ಕಾವ್ಯಮುದ್ಭವಿಪಂತೆ,
ಮರುದಿನಂ ಚೈತ್ರನವಮಿಯ ಶುಭ ಮುಹೂರ್ತದೊಳ್
ಪಿರಿಯರಸಿ ಬೆಸಲೆಯಾದಳು ಪಸುಳೆ ಚೆಲ್ವಂ
ಸ್ವಿರಾ ಸುಖಂ ಬೆಚುಸ್ವೋಲ್. ಶ್ರೀರಾಮನ ಅನಂತರಂ
ಮೂಡಿದನು ಭರತನಾ ಕೈಕೆವಸಿರಿಂದೆ. ಮೇಣ್
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಶತ್ರುಘ್ನರೆಂಬವಳಿ ಮಕ್ಕಳಂ
ಪೆತ್ತಳ್ ಸುಮಿತ್ರೆ, ಮಗಧೇಶ್ವರ ತನೂಜೆ. ಆ
ಮಂಗಳ ಮಹೋತ್ಸವಕೆ ಬಿಡದೆ ನಲಿದತ್ತವನಿ.
ತುಂಬಿದತ್ತಂತರರ ಗಂಧರ್ವ ಗಾಯನಂ
ನೀರವ ನಿಶಾನಭೋ ದೇಶಮಂ. ನಲಿದುಲಿದು
ನರ್ತಿಸಿದರಪ್ಸರಿಯರೆರಚಿ ಜ್ಯೋವಲಗಳಂ.
ಹಾರ ಕೇಯೂರ ಕಾರಣಿನ ನೂಪುರ ರವಕೆ
ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು, ಬೆರಗಾದುದಾ ಅಂತೋಧ್ವಾ ಮನಂ.
ಬೀದಿ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕೇತಪುರಜನರ್
ನೆರೆದು ಸಂಗೀತಾಭಿನಯ ವಾದ್ಯ ಕಲೆಗಳಿಂ
ಕೊಂಡಾಡಿದರು ರಾಜನಂ, ದೇವರ್ಕಳಂ ಸ್ತುತಿಸಿ.
ಪೊಳ್ತು ಬರೆ, ಪದ್ಧತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಪುರೋಹಿತರ್

ನಾಮಕರಣಂಗೆಯ್ದು, ಮಡಿದು ನಲ್ವರಕೆಯಂ,
ಜಾತಕಂ ಬರೆದು, ಕಣ್‌ವೇಳ್ವರಾ ನಾಲ್ವರುಂ
ನೆಲಕೊಳ್ಳನಂ ಗೆಯ್ದು, ನೆಲದರಿಕೆಂಬುವರಾಗಿ,
ನೇಸರಂ ಮೀರಿ ಪೊಳೆದಪರೆಂದು ಕೀರ್ತಿಸಿಯುಂ
ಮತ್ತೆ ಸಚ್ಚರಿತೆಯಿಂ. ಗೆರೆನಗೆಯ ಕಿರಿಯೊಡಲ
ಪಸುಳೆ ತಿಂಗಳ್ ದಿನಂ ದಿನದಿನಂ ಬಳೆವಂತೆ
ಬೆಳ್ವಕ್ಕದಿರುಳಿನಬ್ಬೆಯ ತೊಡೆಯ ತೊಟ್ಟಿಲಲಿ.
ನೆರೆದನಾ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಂಬೆಯೆದೆಯಲಿ
ಮತ್ತೆ ಕಂಡವರೆಲ್ಲರಕ್ಷಿಯಲಿ.॥ಕೌಸಲ್ಯೆ
ತನ್ನಾತ್ಮವನೆ ಸುತನ ಸೌಂದರ್ಯಸುಧೆಯಲ್ಲಿ
ಕರಗಿಸಿದಳದ್ದಿ ಸಕ್ಕರೆಯವೋಲ್: ಬಗೆಯಿಂದೆ
ಜಗಮನಿತುಮುಂ ಜಾರಿ ಮಗನೆ ಮಜ್ಜಗಮಾಯ್ತು!
ಸಕಲ ಸಾಧನೆಯಾದುದಾ ರಾಮ ಶುಶ್ರೂಷೆ,
ಪ್ರೇಮವೆ ನಿಖಿಲಪೂಜೆಯಾಯ್ತು. ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಕೆ
ಮೋಹದ ಶಿಶುವದೊಂದೆ ಮುದ್ದಿನ ವಿಷಯಮಾಯ್ತು
ಮಾಯವಾದತ್ತುಳಿದುದನಿತುಮುಂ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂ
ಜಗುಳ್ದು ಲಯವೊಂದಿ. ಮುದ್ದಿನ ಮುದ್ದೆಯೋಲಂತೆ
ಮೈತುಂಬಿ ಚೆಂದಳಿರ ಕೋಮಳತೆವೆತ್ತೆಸೆದಿರ್ದ
ನೀಲೋತ್ಪಲ ವಿಭಾಂಗನಂ ಕುಲದೀಪಚಂದ್ರನಂ
ಬಳ್ಳಿ ತನ್ನೆಲೆವೆರಳ್ಗಳಿಂ ಮೊಗ್ಗನಿರದಪ್ಪಿ
ಲಲ್ಲೆಗೈವಂತೆ, ಆಲಿಂಗಿಸುತೆ ಮುದ್ದಿಸುತೆ,
ಮಂಡೆಯಂ ಮೂಸಿ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಕುರುಳನೊತ್ತುತ್ತೆ

ಬೆಣ್ಣೆಮುದ್ದೆದೋಳ್ಗಳಂ ತನ್ನ ನಳಿದೋಳ್ಗಳಿಂ
ಮುಚ್ಚಿ ಮೋಂಕಿಗೆ ನಗಿಸುವಳು ತಾಯಿ. ತಿಳಿಗೊಳನ
ತಾವರೆಯ ಸೆರೆಯ ತುಂಬಿಗಳಂತೆ ಚಂಚಲದ
ಕಣ್ಗಳಿಗೆ ಕುಣಿದು ಬರೆ ಮುರುಳಿಯುಂಗುರಗುರುಳ್
ನೋಡಿ ನಲಿವಳು; ಕೋಡಿ ಮೊಳೆವಳು; ಪುಲಕಸುಖಕೆ
ಮೈಮರೆಯುವಳು ದಶರಥನ ರಾಣಿ, ಕೌಸಲ್ಯೆ,
ರಾಮಚಂದ್ರನ ತಾಯಿ!

ಮಗನ ಕಂಗಳ ನೋಡಿ
ಬಾನನೀಕ್ಷಿಸಿದಂತೆ, ಮಗನ ತೊದಲಂ ಕೇಳಿ
ಕಡಲನಾಲಿಸಿದಂತೆ ಬೆಕ್ಕಬಡುವಳು ತಾಯ್ ಸುಮ್ಮು.
ಒರ್ಮೆ ಆ ಕೂರುಗುರ ಶಿಶುವಿದ್ದಕಿದ್ದಂತೆ
ಗರಿಭಾರಮಾಗಿ ಬರೆ ನೆಗಹಲಾರದೆ ತಾಯಿ
ತೇಂಕಿದಳ್ ಕಾತರಿಸಿ ಮಗನಭ್ಯುದಯ ಶಂಕೆಯಿಂ.
ಮತ್ತೊರ್ಮೆ ಪಚ್ಚೆದೊಟ್ಟಿಲ ಬಿಂಬದಲಿ ತನ್ನ
ಮುದ್ದು ಕಂದಗೆ ಬದಲ್ ಕಾಣಿಸೆ ಮಹಾಮೂರ್ತಿ
ಕೂಗಿಕೊಂಡಳ್ ದುಷ್ಟ ಕುಸ್ವಪ್ನ ಚೇಷ್ಟೆಯಿಂದಳ್ಕಿ.
ಬಳಿಯಟ್ಟಲಾ ಕುಲಪುರೋಹಿತನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ,
ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ಗುರು ವಸಿಷ್ಠಂ ಬಂದು ತಾಯ್ಮನಕೆ
ಪೇಳ್ದನಿಂತೆಂದು ಸಂತೈಕೆಯಂ:

"ಬಿಡು, ಮಗಳೆ,
ಭೀತಿಯಂ. ನಿನ್ನ ಮಗನಪ್ರಾಕೃತಂ. ನಿನ್ನ ನಾಂ

ಜ್ಞಾನದೊಳಿರ್ದು ಕಂಡುದಂ ಪೇಳ್ವೆನಾಲಿಸು. ಮೇಲೆ
ಸಂಭ್ರಮಂ ತುಂಬಿರ್ದುದಮರ ಲೋಕಂಗಳೊಳ್.
ಮಿಂಚಿನಂಚಿನ ದೇವತಾ ಚರಣ ಸಂಚಾರದಾ
ಪದಚಿಹ್ನೆಗಳ್ ತೋರ್ದುವಮಿತ ನಕ್ಷತ್ರಗಳವೋಲ್.
ಕಂಡೆನೀ ಪೃಥ್ವಿಯಿಂತೆಡೆಗಾ ಶಕ್ತಿ ರಾಶಿಗಳ್
ಧಾವಿಸುತ್ತಿರ್ದುದಂ. ನನ್ನಾತ್ಮವವರನೆಂತೊ
ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿರಲ್ ಪೊಕ್ಕುದು ಅಯೋಧ್ಯೆಯಂ
ಜ್ಯೋತಿಶ್ಶರೀರಿ ನಿನ್ನಂಕದಲಿ ಮಲಗಿರ್ದ
ಜ್ಯೋತಿಶ್ಶರೀರನಂ ಕಂಡೆನೀ ಶಿಶು ರೂಪನಂ.
ದೇವರ್ಕಳೆಲ್ಲರುಂ ದಿವ್ಯ ಸುಮಗಳನೆರಚಿ
ಮೀಯಿಸಿದರವನಂ ದಿವ್ಯೋಧುನಿಯ ಪೀಯೂಷ
ತೀರ್ಥದಿಂ, ಪಾಡಿ ಸುರಗೇಯ ಘೋಷಂಗಳಂ.
ಧನ್ಯನಾಂ! ಧನ್ಯೆ ನೀಂ! ಧನ್ಯಮೀ ರವಿಕುಲಂ! ”
ಮಣಿದು ಗುರುಪದಕಾತನಂ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಕಳುಹಿ,
ಮುದ್ದಾಡಿದಳು ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಮಗನಂ ತಾಯಿ
ಕೌಸಲ್ಯೆ, ಮಗು ರಾಮನುಂ ಮುಗುಳ್ನಗುವಂತೆ.
ನಸುಮೊಳೆತ ಹಾಲುಹಲ್ಗಳ ಸಾಲೆಸೆವ ಬಾಯ

ಜೊಲ್ಲುಗುವ ಮುತ್ತಿದೆರೆಯ ಕಿವಿಸೊಗದ ತೊದಲಿಂದೆ,
ದಾದಿಯರ ಕರೆಗೆ ಹೊಂಗೆಜ್ಜೆ ಕಿಂಕಿಣಿ ಕುಣಿಯೆ
ಪರಿವಂಬೆಗಾಲಿಂದೆ, ಕೈಗುಡಲ್ ಪಿಡಿದೆದ್ದು
ತಿಪ್ಪತಿಪ್ಪನೆ ದಪ್ಪತಡಿಯಿಪ್ಪ ನಡೆಯುವಾ
ಸಾಹಸಕೆ ಸಂತಸಂಬಡುತೆ ಕೈಬಿಡಲೊಡನೆ
ಮರಳಿ ನೆಲವಂ ಪಿಡಿವ ಬಾಲ ಲೀಲೆಗಳಿಂದೆ
ರಾಮನೊಡಗೂಡಿ ಬಳೆದರು ಮೂವರನುಜರುಂ
ತಂತಮ್ಮ ತಾಯ್ಗಳೊಲ್ಮೆಯ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳ್, ಗೊಂಚಲ್
ಒಂದರೊಳೆ ನಾಲ್ಕಲರಲರುವಂತೆ.

ಇರಲಿರಲ್,

ಒಂದು ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಿರುಳೊಳ್, ಅರಮನೆಯ ಉದ್ಯಾನ
ಶಾದ್ವಲ ಶ್ಯಾಮ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾಣಿಯರ್
ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ್ಗೆರಸಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರೆ ವಿವಿಧ
ಹರ್ಷಭಾಷಿತ ಮೋದದೊಳ್, ಶಿಶುರಾಮನಾಗಸದಿ
ಮೆರೆದ ಪೂರ್ಣೇಂದುವಂ ನೋಡಿ, ಮೋಹಿಸಿ, ಪಡೆಯೆ
ಹಲುಬಿ ಹಂಬಲಿಸಿ ಕಾಡಿದನು ಕೌಸಲ್ಯೆಯಂ.
ಗಗನಚಂದ್ರಂ ನರರ ಧರ್ಕೆಗೆಟ್ಕತರನೆಂದು
ತಾಯೆನಿತು ಸಂತೈಸಿ ನುಡಿದೊಡಂ, ನಿಲಿಸದಂತೆ
ಪಳಯಿನಿದನಾ ಬಾಲನಕ್ಷಿ ಕೆಂಪೇರ್ವಿನಂ,
ತನ್ನ ಕಿರುದೋಳ್ಗಳುದ್ದಮಂ ರವಿತಾರೆಗಳ್ಗೆ ಸೋಲ್ವ
ಬಾನ್ಗಸೆಗೆ ನೀಡಿ. ಪೊನ್ನೊಡವೆಯಂ ರನ್ನಮಂ

ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಪಣ್ಗಳಂ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಂಗಳಂ
ಕೊಟ್ಟುಡುಪ್ಪುಗಳನೆಲ್ಲಮಂ ನೂಂಕಿ, ಚಂದ್ರಂಗೆ
ಗೋಗರೆದನಮ್ಮನ ಬೆದರ್ಕೆಯಂ ಕೆಲಕೊತ್ತಿ,
ಕೇಳ್ದರೆದೆ ನುಚ್ಚ್ಯೆ. ಆ ರೋದನಕ್ಕುರೆ ಬೆಚ್ಚಿ,
ಪಿತೃಮನಂ ಮರುಗೆ, ದೊರೆ ಕನಲ್ದು ತಾನಾಯೆಡೆಗೆ
ಬರೆ, ನೆರೆದ ದಾದಿಯರ್ ಸರಿದರಲ್ಲಿಂದೇನೊ
ಗತಿ ಮುಂದೆ ತಮಗೆಂದು ಬೆದರಿ. ಕೌಸಲೆ, ತಾಯಿ,
ಮಗನುಲ್ಬಣ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕಡಿದು ಕಾತರಿಂತಾಗಿ
ವೈಗ್ರ್ಯಮುಲರಿಯದೆಯೆ ಕಂಗೆಟ್ಟು ದಮ್ಮಯ್ಯ,
ಸುಮ್ಮನಿರು, ಓ ನನ್ನ ಕಣ್ಮಣಿಯೆ, ಕಂದಯ್ಯ,
ಕ್ಷೇಮುಗಿವೆನಳಬೇಡಮೆಂದೆಂದು ಕಂಬನಿಗೂಡಿ
ಮುಂದಾಡಿ, ರವಿವಂಶದವನೆಂಬ ಕರುಬಿಂದೆ
ತಿಳಿಯದೆಳ ಪಸುಳೆಯಂ ಪೀಡಿಸುತ್ತಿಹೆಯೆಂದು
ಚಿತ್ತದಳಾ ಶಶಿಯಂ ಮನಂ ಮುನಿದು.

ದಶರಥಂ

ಬರೆ, ಕೈಕೆ ಕಂಬನಿ ಮಿಡಿದು ಪೇಳ್ದುಳೆಲ್ಲಮಂ.
ಕೇಳುತಾ ದೊರೆಯ ಕನಲಿಕೆ ದುಗುಡಕೆಡೆಯಾಯ್ತು.
ಮರುಗಿದನು ಮಗನಾಸೆ ತನ್ನ ಬಲ್ಮೆಗೆ ಮೀರಿ
ಕೈಗೂಡಲಸದಳಮಲಾ ಎಂದು. ಶಿವಶಿವಾ,
ತಿರೆಗರಸನಾದರೇನೊಂದು ಕೂಸಿನ ಬಯಕೆ
ಬಡತನವನೊಡರಿಸಿತಲಾ! ತನ್ನ ಸಿರಿಯುನಿತು
ಪುಸಿಯಾಯ್ತೆ? ಎನುತ ಕೌಸಲ್ಯೆಯುಂ ರಾಮನಂ

ಕರೆದೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಜಿಂಕೆಗಳೆಡೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯು
ತೋರಿ, ನೈದಿಲೆಗೊಳದೊಳೀಜುವಂಚೆಗಳೆಡೆಗೆ,
ಮತ್ತೆ ಬೆಳ್ದಿಂಗಳಲಿ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಗರಿಯ
ಕೆದರಿ ಕುಣಿಯುವ ನವಿಲುಗಳ ಬಳಿಗೆ, ಅಲ್ಲಿಂದೆ
ರತ್ನಕೃತ ಕೃತಕ ಖದ್ಯೋತ ಸಂಕುಲಮಯಂ
ಚಾಮೀಕರಾಲಂಕೃತಂ ಲತಾಭವನಮಂ
ಪೊಕ್ಕು ನಡೆನಡೆದಿರದೆ ತೋರ್ದೊಡಂ, ಶಿಶುರೋದನಂ
ನೆರೆದುದಲ್ಲದೆ ತವಿದುದಿಲ್ಲ. ‖ ಮುಂಗಾಣದೆಯೆ Para
ನೃಪತಿ ಮಂತ್ರಿ ಸುಮಂತ್ರನಂ ಕರೆಸಲಾತನುಂ
ಬಾಲನಾಕಾಂಕ್ಷೆಗಚ್ಚರಿವಡುತೆ ಮೌನಮಿರೆ
ಬೆಳ್ಳಮುರ್ದಂತೆ, ಬಂದಳ್ ಮುದುಕಿಯೊರ್ವಳಾ
ತಾಣಕ್ಕೆ ಕಿಶೋರ ಭರತನನಾಂತು ಕೆಂಕುಳಲಿ.
ಕಂಡುದೆ ತಡಂ ಅಮಂಗಳವನೀಕ್ಷಿಸಿದಂತೆ
ಮೊಗಂ ಮುರಿದು ಮಾತು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರನಿಬರುಮಲ್ಲಿ
Para ಕೈಕೆ ಹೊರತಾಗಿ. ಕುಡುಬಿಲು ಬಾಗಿದ ಮೆಯ್ಯ,
ತೊನ್ನ ಬೆಳ್ಪಲೆವಿಡಿದ ಕರ್ರನೆಯ ಕುಬ್ಜೆಯ,
ಗೂಳಿ ಡಿಣ್ಣೆಲಿನವೋಲು ಗೂನುಬ್ಬಿದ ಬೆನ್ನ,
ಸುಕ್ಕು ನಿರಿನಿರಿಯಾಗಿ ಬತ್ತಿದ ತೊವಲ್ ಪೊತ್ತ
ಬಿಗಿದೆಲ್ವುಗೂಡಿನಾ ಶಿಥಿಲ ಕಂಕಾಲತೆಯ,

ಪಲ್ಲುದುರಿ ಬೋಡಾದ ಬಚ್ಚುಬಾಯಿಯ, ಕುಳಿಯ
ಕೆನ್ನೆಗಳ, ದಿಟ್ಟಿ ಮಾಸಿದ ಕಣ್ಣಾ ಕೋಟರದ,
ಕಬ್ಬಿನ ಮೊರಡು ಮೊಗದ, ಕೂದಲುದುರಿದ ಬೋಳು
ಪುರ್ಬಿನ ವಿಕಾರದಾ, ಬೆಳ್ಳಕ್ಕಿ ತಿಪ್ಪುಳಿನ
ಮಂಡೆಯಂ ಮುತ್ತಿ ಕೆದರಿದ ಬೆಳ್ಳನೆಯ ನವಿರ,
ಅಸ್ಥಿಪಂಜರದಂತೆವೋಲಸ್ಥಿರ ಸ್ಥವಿರೆಯಂ
ಕಂಡೊಡನೆ ಕೈಕೆ ನಡೆದಳ್ ಬಳಿಗೆ. ನುಡಿಸಿದಳ್
ತಾಯ್ವೋಲ್ ಸಾಕಿಸಲಹಿದ ದಾಸಿ ಮಂಥರೆಯ!
ನೋಡುತಿರೆ ನೆರೆದ ಜನರಾ ವಿರೂಪದ ವೃದ್ಧೆ,
ಮಾತನಾಲಿಸೆ ಬಾಗಿದರಸಿಯ ಕಿವಿಗದೇನನೋ
ಪಿಚ್ಚಿ, ಮಡಿಲಿಂದೊಂದು ಮುಕುರಮಂ ಪೊರದೆಗೆದು
ನೀಡಿದಳ್. ನಗೆಗೂಡಿ ಕೈಕೆ ತಾನದನೊಯ್ದು
ತೋರಿದಳ್ ದೊರೆಯ ತೋಳ್ಗಳಲಿ ರೋದಿಸುತಿರ್ದ
ರಾಮಂಗೆ. ಪೊಳೆಯೆ ಪಡಿ ನೆಳಲಿನಲಿ ಬಾನೆಡೆಯ
ಚಂದಿರಂ ಪಿಡಿದೆನಿಂದುವನೆಂದು ಕುಣಿಕುಣಿದು
ನಲಿಯ ತೊಡಗಿದನನಿಬರುಂ ಬಿಲ್ಲುಬೆರಗಾಗೆ.
ಸಂತಸದೊಳಾ ದಾಸಿ ಮುದಿಗೂನಿ, ರಾಮನಂ
ಮುದ್ದಿಸಲ್ ಬಯಸಿ ತೋಳ್ ಚಾಚಲಾ ಕೌಸಲ್ಯೆ—
ಕಂದಂಗಮಂಗಳಂ. ಮುಟ್ಟದಿರ್! ಮುಟ್ಟದಿರ್!

ಬೇಡವೇಡೆನ್ನುತ್ತೆ ನಿವಾರಿಸಿದಳಾಕೆಯಂ,
ಮುದಿ ಮಂಥರೆಯ ಜೀವ ಜಜ್ಜರಿತಮಪ್ಪಂತೆವೋಲ್,
ಮುರಿದೆಗಲ್ಕೆಂಮುವಮಾನದಿಂದೆ ಕಣ್ಬನಿ ಚಿಮ್ಮೆ
ನಿಲ್ಲದಲ್ಲಿಂ ನಡೆದಳಯ್ ಭರತನಂ ಬಿಗಿದಪ್ಪಿ,
ತುಳಿದ ಸರ್ಪಿಣಿಯಂತೆ ಮುಳಿಸಿನುರಿಯಿಂ ಪೊಗೆದು
ಸುಯ್ಲ್ದು ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ.

ಕೈಕೆಯ ತಾತನೊರ್ದಿನಂ
ಬೇಂಟೆಯಾಯಾಸದಿಂ ಬೈಗುಪೊಳ್ತಡವಿಯೊಳ್
ಪಂಪಾರದೊಡನೆ ಬರುತಿರೆ ಪಳುವೆ ಅಳುವಂತೆ
ಗೋಳಿಟ್ಟುದೊಂದು ಶಿಶುರೋದನಂ. ಕೂರ್ಗೆಲಸದಿಂ
ಪಿಂತಿರುಗುತಿರ್ದ ಪಾರ್ಥಿವನ ಸೋಲುದಿಸಿತು ಕರುಣ್ಗೆ,
ಕಟ್ಟಲಿರ ಕಬ್ಬಕೆ ಮೊದಲ್ ಗುದ್ದಲಿಯ ಪೂಜೆವೋಲ್.
ನಡೆದು ನೋಡಲ್ಕೆ ಕಾಣಿಸಿತೊಂದು ದಸ್ಯುಶಿಶು,
ಮುಳ್ಮಣ್ಣ್ ತರಗೆಲೆವಿಡಿದ ನೆಲದ ಮೇಲಿರುವೆ
ಮುತ್ತಿ, ಹಾ! ವಿಕೃತಿ ವಕ್ರತೆ ರೂಹುಗೊಂಡಂತೆ.
ಪೆತ್ತವರ ಸುಳಿವಿಲ್ಲದಿರ್ದ ಪೆಣ್ಬಸುಳೆಯಂ
ಪಿಡಿದೆತ್ತಿ, ಕಣ್ಕುರುಂಪೆಯ ಸೊರಸಿ, ಸಂತೈಸಿದನ್.
ಗೂಬೆಯಪಶಕುನದ ವಿಕಾರದುಲಿಯನ್ನೇರ್ದು
ಕವಿಯುತಿರೆ ಕಾಡುಗತ್ತಲೆ ತಂದನೂರಿಗವಳಂ
ದಾರಿಯು ನಡೆವ ಮಾರಿಯಂ ಮನೆಗೆ ತರುವಂತೆ,
ಮುಂದಣ ಮಹಾ ದುಃಖ ದಾವಾನಳಕೆ ತನ್ನ
ಕಿರುಗಜ್ಜದಾ ಒಂದೆ ಕಿಡಿಯ ಮುನ್ನುಡಿಯಿಡುವ

ವಿಧಿವಿಲಾಸದಲಿ! ಬೆಳೆದುದು ಕೂಸು ಕುಳ್ಳಾಗಿ,
ಗೂನಾಗಿ, ಕೊತ್ತಾಗಿ, ಕರ್ರಗೆ, ಜನರ ಕಣ್ಗೆ
ಹೇಸಿನಾಕೃತಿಯಾಗಿ! ಕಂಡ ಕಂಡವರೆಲ್ಲರುಂ
ಕುಬ್ಜೆಯನನಾರ್ದ್ರಂ ತಂದೆ ತಾಯಿಲ್ಲದಾ
ಪರದೇಸಿ ಕನ್ನೆಯಂ ಛೀಃ ಎಂದು ಕೊಲಗೆಂದು,
ಥೂಃ ಎಂದು, ಸಾಯೆಂದು, ನಾಯ್ಗರಿಗೆ ಕಡೆಯಾಗಿ
ಭಾವಿಸಿದರಾ ನೃಪನ ಕುಟ್ಟಣಿಯುಂ ಮಿಗಿಲ್
ಕಡೆಗಣ್ಚೆ. ಮನುಜರೊಲ್ಮೆಯ ಸವಿಯನೊಂದಿನಿತುಮಂ
ಕಾಣದೆ, ಮಿಗದ ತೆರದಿ ಮಿದುಳಿಲ್ಲದೆಯೆ ಬೆಳೆದು
ಜಡತೆವೆತ್ತಿರ್ದ ಸೋಂಬೆಗೆ ಮಂದಿ, ಬಯ್ಕೆವೋಲ್
ಜರೆದು, ಮಂಥರೆಯೆಂದು ಪೆಸರನಿಟ್ಟರ್, ಮೊಗಕೆ
ಕೆಸರನಿಡುವಂತೆ. ಕನ್ನಡಿಯಂತುಟಾಕೆಯುಂ
ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ರೀತಿಯಂ ಕೈಕೊಂಡಳಾ ಜನದ
ಮನದ ವಿಕೃತಿಗೆ ತನ್ನ ಮೆಯ್ ವಿಡಂಬನಮಪ್ಪವೋಲ್.
ಪರಿದುದಯ್ ಪೊಳ್ತುವೊಳೆ. ನಿಂದೆಯೊಳ್ ಬೆಳೆಬೆಳೆದು
ಕುವರಿಯಾಗಿರೆ ಕುಬ್ಜೆ, ಸಂಭವಿಸಿದಳು ಕೈಕೆ
ಕೇಕಯರಾಜ ಸತಿಗೆ. ಆ ಧರಾವಲ್ಲಭಂ
ಮಂಥರೆಯ ಭೀಷ್ಮೈಕಾಂತತೆಗೆ ಬೆರಗಾಗಿ
ಮಗುವನಾಡಿಪ ಕೆಲಸಕಾಕೆಯನೆ ಬೆಸಸಿದನ್. ಕೇಳ್,
ಮಳೆಹೊಯ್ದ ತೆರನಾಯ್ತು ಮಂಥರೆಯ ಮರುಧರೆಗೆ,

ಚೈತ್ರಾಗಮವಾಯ್ತು ಮಂಥರೆಯ ಶಿಶಿರಕ್ಕೆ,
ಮಂಥರೆಯ ಬಾಳನಿಶೆಗೆ ಶಶಿಯುದಿಸಿದಂತಾಯ್ತು
ಮಂಥರೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕೆ ತಾನಮೃತ ಸೇಚನೆಯಾಯ್ತು
ಶುಷ್ಕತಾ ಶೂನ್ಯತೆಯೊಳೊಲ್ಮೆ ಸಂಚರವಾಯ್ತು,
ಬದುಕು ಸಾರ್ಥಕಮಧುರಮಾಯ್ತು, ಶಿಶು ಸನ್ನಿಧಿಯ
ಪ್ರೇಮ ಸೌಂದರ್ಯ ಮಹಿಮೆಯಲಿ. ರೂಪವಿಹೀನೆ
ರೂಪಸಿಯೊಳಿರ್ದ್ದ ತನಗಿಲ್ಲದಾ ಚೆಲ್ವಿನಲಿ
ಓಲಾಡಿದಳ್, ತೇಲ್ವೆನ್ನೆಲ್ ಪಾಲೊಳಿರ್ದ್ದಲಿನ
ಚಕೋರು. ಮೆರೆದಳು ಕೈಕೆ ಮಂಥರೆಯ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ.
ಕಾಳಾಹಿ ಭೋಗದಲಿ ಹೊಳೆವ ಹೆಡೆಮಣಿಯಂತೆ, ಕಲಾ
ತಾರತಮ್ಯದಿ ಮತ್ತಿನಿತು ಚಾರುತರಮಾಗಿ.
ಚಕ್ಕಮುಕ್ಕಿಯ ಕಲ್ಲಿನಂತರಂಗದೊಳಗ್ನಿ
ಗುಪ್ತವಾಗಿರ್ಪಂತೆ, ಬಾಹ್ಯವಿಕೃತಿಯ ಮಧ್ಯೆ
ಮಂಥರೆಯ ಹೃದಯದಲಿ ಸುಪ್ತವಾಗಿರ್ದ್ದರತಿ,
ಚೆಲುವೊಲವುಗಳ ಚಿಲುಮೆ ತಾಂ ಕಣ್ದೆರೆದುದೊಯ್ಯನೆಯೆ
ಮುಕ್ತ ಮುಕ್ತಾಹಾರ ಧಾರೆಯಲಿ. ತನ್ನೆಂದು
ಜೀವಿತಕೆ ರಾಜಪುತ್ರಿಯೆ ಸರ್ವಸುಖಮಾಗೆ
ಮರೆತಳನ್ಯಾಯಮಂ, ಮರೆತಳವಮಾನಮಂ,
ಮತ್ತೆ ಮರೆತಳು ತನ್ನನುಂ ತಾನೆ, ಕೈಕೆಯೊಳ್
ಸಾಯುಜ್ಯವೊಂದಿ.
ಮಂಥರೆಯಿಂತು ಬದುಕುತಿರೆ, 320
ಬೆಕ್ಕಸವನೇನೆಂಬೆ, ಬಾಲ್ಯಕೌಮಾರದಿಂ

ಯೌವನವನತಿಗಳೆದು ಜರೆಗೆ ದಾಂಟಿದಳಹಾ
ನರೆಯೇರಿ, ಸುಕ್ಕಡರಿ, ಪ್ರೌರಮ್ಯ ವಿಕೃತಿ ಹೊತ್ತೆ!
ತನು ವಿಕಾರಂ ಪೆರ್ಚಿದಂತೆ ಮನಸಿನ ಮಮತೆ
ನೂರ್ಮಡಿಸಿದತ್ತು ಕೈಕೆಯ ಮೇಲೆ. ಕೈಕೆಯುಂ
ನರ ತಿರಸ್ಕೃತೆ ವಿಕೃತ ಮಂಥರಾ ದಾಸಿಯಂ
ಶೈಶವ ಕೃತಜ್ಞತಾ ಪ್ರೇಮದಿಂ ಪ್ರೀತಿಸುತೆ
ನೆರೆ/ನೆರೆದಳಂಗಜನ ಹೊಸಮನೆಯ ಹೊಳೆಹೊಳೆವ
ಶೃಂಗಾರ ಶರಲಕ್ಷ್ಯಯಂತೆ. ವಿಧಿನಿಯಮದಿಂ ,
ಮೇಲೆ ಕಾಲಾಂತರಕೆ, ದೇವ ದಶರಥ ನೃಪಂ
ಲೋಕ ಮೋಹಕ ಸತಿಯ ಸೊಬಗಿನ ಸುಳಿಗೆ ಸಿಲ್ಕಿ
ಕೈಕೆಯಂ ಮದುವೆ ನಿಂದಂದು, ಮಂಥರೆ ದಾಸಿ
ಸಾಕೇತ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದಳವಳೊಡನೆ,
ನೆರಳಂತೆವೋಲ್. ರವಿವಂಶದರಸರೂರಾದೊಡೇಂ
ಮನ್ನಣೆ ಕುರೂಪತೆಗೆ ತಾನೆಲ್ಲಿ? ಮುಡಿಗೂನಿ
ಮಂಥರೆಗೆ ಮೊಲದ ಕೋಡಾದುದು ಸೊಗಂ. ಶನಿಯೆನುತೆ
ಶಪಿಸಿದುದು ಮಂದಿ. ಕಂಡರೆ ಹುಬ್ಬುಗಂಟಿಕ್ಕಿ
ದೂರ ಸರಿದುದು ಮೊಸಳೆಗಂಡಂತೆ. ಸನಿಹಕ್ಕೆ
ಬರಗೊಡರ್, ಗಾಳಿ ಸೋಂಕುವುದೆಂಬ ಮೈಲಿಗೆಗೆ
ಹೇಸಿ. ಬಳಗೀಶ್ವರಾರಾಧನೆಗೆ ಸೇರಿಸರ್.
ಉಣಲಾಡುವ ಕಿರಿಯ ಹಿರಿಸಂಪುವರ್ ತೊತ್ತುಗಳ್
ಕಿಂಕರಾಣಿಯರೊಳಗೆ ಕಿವುಳ್ಗೇಳ್ದು. ಕೌಸಲ್ಯೆಯುಂ
ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ತಾಯಿ ಮೊದಲಪ್ಪ ಸಿರಿವೆಂಡಿರುಂ

ಮಂಥರೆ ಅನಿಷ್ಟೆಯೆನುತಾ ಸವತಿಕೈಕೆಯಂ
ಬಳಿಸೇರಿಸದೆ ಹೆದರಿ ಹೇಸಿ ಹಿಂಜರಿದರಾ
ಗೂನಿಯಿರಲೊಡನೆ. ಸಹಿಸಿದಳನಿತುಮಂ ಕುಬ್ಜೆ
ತನ್ನೊಡತಿಯೊಲ್ಮೆಯ ಸೊಗಸೆ ಜೀವವನೆ ಬೇಳ್ದು,
ಕಮ್ಮಾರನಡಿಗಲ್ಲಿನಲ್ ಬಾಳ್ದು. ಇರುತಲಿರೆ,
ಬೆಸಲೆಯಾದಳು ಕೈಕೆ ಭರತನಂ. ಮಂಥರೆಗೆ
ಮೂರನೆಯ ಕಣ್ ಮೂಡಿದಂತಾಯ್ತು. ಬಾಳ್ಗೊಂದು
ಪೊಸಪೊಳ್ಪೆ ಚೆಂದಳಿರ್ ಚಿಗುರಿದುದು ತಾನಂದಿನಿಂ.
ಜಿಪ್ಪುಣ್ಣ ಬಡವಂ ಕಡವರವನಪ್ಪಿಕೊಳ್ವಂತೆ,
ಪಗಲಿರುಳ್ ಕೈಕೆಯ ತನೂಜನಂ ಸಲಹಿದಳ್
ಆ ದಸ್ಯುಸತಿ, ಪಡೆದ ತಾಯಿಯೆ ನಾಣ್ಚುವೋಲಂತೆ.
ಮಂಥರೆಯ ಮೋಹಸರಸಿಯೊಳಂತು, ತಾವರೆಯ
ತೆರದಿ, ಭರತಂ ಬಳೆದನಂತೆ: ಮತ್ತೆ ಶತ್ರುಘ್ನನುಂ
ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಶ್ರೀರಾಮರುಂ ತಂತಮ್ಮ ಜನನಿಯರ
ಮತ್ತೆ ದಾದಿಯರಕ್ಕರೆಯ ಸಕ್ಕರೆಯ ಸವಿಗೆ
ಬಳೆಯುತಿರ್ದರು ಕುಂಜತರು ದೇವಕುಂಜರಗಳೋಲ್.
ಶೈಶವಂ ಕಳೆದು ಬಾಲ್ಯಂ ಪೊಯ್ಗೆ ಪೊದ್ದೇರೆ,
ಗುರು ವಸಿಷ್ಠನ ಕೈಯೊಳಾಳ್ವ ಪಾರ್ಥಿವ ಜನಕೆ
ತಗುವ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಂಕುರಕ್ಕಗೆಯಾಯ್ತು.
ಕಲಿತರ್ ಬಿಲ್ವಿಜ್ಜೆಯಂ, ವೇದಮಂ, ನೀತಿ
ನಯ ವಿನಯ ನಿಯತಿಯಂ, ಶಾರ್ದೂಲಶಾಬಕಂ

ಬೇಂಟೆಕಲ್ತಿಯ ಕಲಿಯುವಂತೆ; ಪರ್ವತ ಶಿರದಿ
ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದ ತೊರೆ ಸಮುದ್ರಾಭಿಮುಖಮಾಗಿ
ಪರಿಯಲರಿವಂತೆ; ಬಂಡೆಯ ಕೊರೆದು ವರಶಿಲ್ಪಿ
ಭುವನ ಸುಂದರ ಕಲಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂ ಸೃಜಿಪಂತೆ;
ಕೋಸಲ ಸುಖಿಸುವಂತೆ. ದೇಹದಲಿ ಮನದಲ್ಲಿ
ಜ್ಞಾನದಲಿ ಗುಣದಲ್ಲಿ ವೀರ್ಯದಲಿ ಧೈರ್ಯದಲಿ
ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಶೃಂಗ ಸಂಕುಲದಂತೆ ನಿಮಿರೆಳ್ದು
ಮೈತ್ರಿಯಿಂ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದರೊಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಕೂಡೆ
ನಾಲ್ವರುಂ, ನಾಲ್ಕು ತೋಳ್ಗಳೆಲೆ ದಶರಥಗೆ. (ಳೆಲೆ)
ಕ್ಷಮೆಯಲ್ಲಿ, ಸತ್ತ್ವದಲಿ, ಶಾಂತಗಾಂಭೀರ್ಯದಲಿ,
ಭದ್ರರೂಪದಲಿ, ತನುಕಾಂತಿಯಲಿ ಮೆರೆದನಾ
ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಂಬರ ಮಹಾಮಂಡಲವೆ
ಮೂರ್ತಿವೆತ್ತಂತೆ. ಹಿರಿಯಣ್ಣನಂ ಚಿರದಿನಂ
ಬೆಂಬಿಡದೆಯಿರ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣದೇವನೆಸೆದನೈ
ರಾಗಾನುರಾಗದಲಿ, ವೇಗದಲಿ, ರಭಸದಲಿ,
ಹೃದಯ ವೈಶಾಲ್ಯದಲಿ, ಶ್ಯಾಮಶ್ರೀಯೊಲ್ಮೆಯಲಿ,
ನೆರೆಯೇರ್ದ ಮಳೆಗಾಲದ ಮಹಾತರಂಗಿಣಿಯ
ಧೀರಶೈಲಿಯಲಿ. ಸೌಂದರ್ಯ ಶ್ರೀದೇವತೆಯ
ಪಕ್ವದ ಕುಮಾರನೆನೆ, ಕೈಕೆಯ ಸೊಬಗನೆಲ್ಲಮಂ
ಮಥಿಸಿ ಸಾರವನೆರೆದ ನವನೀತಚಂದ್ರ ಧನುವಿಂ
ವರ್ಣತೇಜಸ್ಸೊದಗಿದಂತಿರ್ದ ಕೃತಿಯಂತೆನ್ನೆಲ್
ಭರತಂ ಮಹಾತ್ಮನೆಸೆದನು ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ವಿ,

ತ್ಯಾಗ ಬುದ್ಧಿಯಲಿ, ನಿರ್ವೇಗದಲಿ, ತಪದಲ್ಲಿ,
ಸಂಯಮದ ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ, ನಿರಸೂಯೆಯಲಿ,
ರಸಕಾವ್ಯ ಸತ್ಕಲಾಭ್ಯಾಸದಧ್ಯಾತ್ಮದಲಿ,
ಸೋದರ ಪ್ರೀತಿಯಲಿ, ಬಾಲಋಷಿಯೆಂಬಂತೆ
ರಾಮಗೌರವಕೆ (ಭಾಜನನಾಗಿ). ಭರತಂಗೆ ೬೪೦
ಛಾಯಾ ಶರೀರನೆನೆ ಶತ್ರುಘ್ನನಿರ್ದನು ತನ್ನ
ನಾಮ ಲಕ್ಷ್ಯಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ತಾನೆನಲ್.

ಕೋಸಲದೊಳಾ
ಗೂನಿ ಮಂಥರೆಯ ಮೀರಿದ ತಿರಸ್ಕೃತರುಮಂ
ಸಂತೃಪ್ತಿ ಸುಖಗಳಂ ಕಾಣೆ! ಭರತಾಭ್ಯುದಯ
ಚಂದ್ರೋದಯಕ್ಕುಬ್ಬಿದತ್ತವಳ ಹೃಜ್ಜಲಧಿ,
ಪಾಳುಕೊರಕಲ್ ಬಂಡೆಯುಂ ವಕ್ರಮಾಗಿರ್ದ
ಮೋರಡು ದಡದಂತಿರ್ದುವಳ ಮೆಯ್ಯನುಚ್ಛ್ವಸಿತ
ರುಷೋರ್ಮಿ ಮಾಲಾ ಸಮೂಹದಿಂದವ್ವಳಿಸಿ
ಮುಚ್ಚಿಂ ನರರನ್ಯರಿಲ್ಲಾಯಿತ್ತು ಮಂಥರೆಯ
ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕೈಕೆ ಭರತರ್ ವಿನಾ. ದಶರಥಂ ೬೫೦
ಕೈಕೆ ಭರತರಿಗಾಗಿ; ಕೈಕೆ ಭರತರಿಗಾಗಿ
ಕೋಸಲಮಯೋಧ್ಯೆಗಳ್! ಶಶಿ ಸೂರ್ಯ ತಾರಾಳಿಗಳ್
ಕೈಕೆ ಭರತರಿಗಾಗಿ; ಭರತನಾಳ್ವಿಕೆಗಾಗಿ ಈ
ಪೃಥ್ವಿ! ದಾ, ಮಂಥರೆಯ ಈ ಮಮತೆಯಾವರ್ತದೊಳ್,
ಸುಪ್ಪುರಿಗೆ ಘಳತರಗಿಲೆ ತಿರ್ರನೆಯೆ ಸುತ್ತುವೋಲ್
ನಿಲ್ಲಿ ಘೂರ್ಣಿಸದಿಹುದೆ ಪೇಳ್ ತ್ರೇತಾಮಹಾಯುಗಂ?

— · —

8/3/36

ಅದ್ರಿ
[illegible] -೨
ಶಿಲಾತಪಸ್ವಿನಿ

ಮೈಥಿಲಿಗೆ ಷೋಡಶ ತರಂಗ ಮುದ್ರೆಯನೊತ್ತಿ
ಪ್ರವಹಿಸಿತು ಕಾಲನದಿ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಭರತ
ಶತ್ರುಘ್ನರೊಳ್. ಜವನದ ರಸದ ಬಿಣ್ಪುಮಂ
ಬಿಜ್ಜೆಯಾಳದ ಗುಣ್ಪುಮಂ ಮೆರೆವ ವಿಗ್ರಹಂ
ಶೋಭಿಸಿದುದೋಜಸ್ವಿಗಳಿಗೆ. ದಶರಥನೃಪಂ
ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮದುವೆಯಂ ನೆನೆದನಾಸಾರಮಂ
ನೆನೆವಂತುಮೊಕ್ಕಲಿಗನುತ್ತು ಬಿತ್ತಂ ಬಿತ್ತಿ
ಹರಗಿ. ವನ ಘನರಾಶಿಯಾಶಾ ದಿಗಂತದೋಳ್
ವರ್ಷದಾಶೀರ್ವಾದ ಮುದ್ರೆಯಿಂದೇರ್ದುದೆನೆ
ಬಂದನೋಲಗಕೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮುನಿವರಂ, ೧೦
ಚಂಡ ತೇಜಸ್ವಿ. ಪೊರೆ ಕುಲಪುರೋಹಿತನಿಂದೆ
ಋಷಿ ಗರ್ಘ್ಯಮಂ ಕೊಡಿಸಿ, ಪಾಳಯಿಂದಡಿತಡಿಗೆ
ಮಣಿಯುತೆ, ಕುಶಿಕೋದ್ಭವಂ:
"ನೃಪಾಲ ಶಾರ್ದೂಲ, ಕೇಳ್
ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಮಾನೊಂದು ಜನ್ನಮಂ ಕೈಕೊಂಡು
ತೊಡಗಿರೆನ್. ಅದಂ ಮಾಂಸರುಧಿರೌಘದಿಂ ಕೆಡಿಸಿ
ಕಾಡುವರ್ ತಾಟಕಿಯ ಮಕ್ಕಳ್ ಸುಬಾಹುವುಂ
ಮಾರೀಚನುಂ. ಕಳುಹು ರಕ್ಷೆಗೆನ್ನೊಡಗೂಡಿ
ಜ್ಯೇಷ್ಠನಂ, ಕಾಕಪಕ್ಷಧರ ಕಲಿ ರಾಮನಂ,

ಶ್ರೇಷ್ಠನಂ. ಕಱಿಯ ಕೊಲ್ಲುವ ಹುಲಿಗೆ ಮಱಿಯೆಂಬ
ಶಂಕೆ ತಾನೇಕೆ? ಕಾಕುತ್ಸ್ಥ, ಯಮ ಪಾಶದಿಂ
ಪಾತಕರ್ಗ್ಗಂ ಮೊದಲೆ ಬಗೆದ ಪಿಶಿತಾಶರಂ
ತೇಜಸ್ವಿ ರಾಮನಾತನ ಮಹಾ ಶಕ್ತಿಯಿಂ
ಮೇಣೆನ್ನ ಗುಪ್ತ ದೈವಿಕ ಬಲದ ಮಹಿಮೆಯಿಂ
ಸಂಹರಿಸಿ, ಧರ್ಮಲಾಭಕೆ ಯಶೋದೀಪ್ತಿಯಂ
ಮೆರೆವನೈ. ವರಮೆಂದು ನಂಬು ಮದ್ವಚನಮಂ.
ಪಡೆವೆ ಚಿರಕೀರ್ತಿಯಂ. ಗುರು ವಸಿಷ್ಠಾದ್ಯರಂ
ಬೆಸಗೊಂಡು ತಿಳಿ. ಪೊತ್ತು ಪತ್ತು ಸೂಳಂ ಕಳೆದ
ಮರುವಗಲೆ ಆ ನಿನ್ನ ರಾಜೀವಲೋಚನಂ
ಪಿಂತಿರುಗಿ ಬರ್ಪನೈ ಬಹುಳ ಕಲ್ಯಾಣದಿಂ,
ಸಾಕೇತ ಜನಮನ ವನಧಿ ಪೆರ್ಚುರ್ವೊಲಂತೆ"

ಹಣ್ಣಿಗೆಳಸಿದ ಕಣ್ಗೆ ಹುಳಿ ನಿಡಿದವೊಲಾಯ್ತು;
ಜೇನಿಗೆಳಸಿದ ಜಿಹ್ವೆ ಕಹಿ ನೆಕ್ಕಿದಂತಾಯ್ತು;
ಸವಿಗೊರಲನಾಕರ್ಣಿಸಲ್ ಕಿವಿಯನಿತ್ತವಗೆ
ಕಾಯಿಸಿದ ಕಬ್ಬಿಣವ ಕರಗಿ ಹೊಯ್ದಂತಾಯ್ತು
ದಶರಥಗೆ ಕುಶಿಕತನಯನ ಕೂರ್ನುಡಿಯ ಕೇಳ್ದು.
"ಕೃಪೆದೋರ್, ಮಹಾಮುನಿಯೆ! ಮೊಗ್ಗಿನಿಂದಿರಿಯುವರೆ
ಕಗ್ಗಲ್ಲ ಬಂಡೆಯಂ? ಕದಳಿಯೆಳಗಂದಿನಿಂ
ಸಿಡಿಲಂ ತಡೆಯಲಹುದೆ? ಮುದ್ದಿನ ಕುಮಾರನಿಂ,
ಯುದ್ಧಾನುಭವವಿಲ್ಲದಿಹ ಮುಗ್ಧರಾಮನಿಂ,

ಕ್ರೂರಿಗಳ್ ಕೋಪಿಗಳ್ ವಜ್ರದೃಢದೇಹಿಗಳ್
ರಣವಿದಗ್ಧರನೆಂತು ಗೆಲಲಹುದೊ? ಮನ್ನಿಸೆನ್ನಂ.
ತಿಳಿಯಂಕುಡಿವ ಪಸುಳೆ ತಾಂ ಕೊಲೆಯಾದುದು ನಿನ್ನೆರಂ.
ಶಿಶುವೇಕೆ? ನಾನೆ ಬರ್ಪೆನತಿಬಲ ಸಮನ್ವಿತಂ,
ನಿರ್ವಿಘ್ನಮೆಸಗೆ. ಪೇಳ್, ಮುನಿವರೇಶ್ವರನೆ, ಆ
ದಾನವರದಾರ್? ಪೆಸರೇನ್? ಬಲಮೆನಿತವರ್ಗೆ?"
"ಲಂಕಾ ಕನಕಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನಾಳ್ವ ವಿಷ್ಣುವಿನೆ
ಕಲಿ ಬಲಿಷ್ಠಂ ಮಹಾ ದೈತ್ಯನಿರ್ದಪನಲ್ಲಿ
ದೂರ ಕೇಂಕಲಲಿ, ನರ ಸುರ ಕಿನ್ನರರಿಗೆಲ್ಲ
ಶಿವಿ ಭಯಂಕರದ ರಾವಣನೆಂಬ ಪೆಸರಿಂದೆ
ಪೌಲಸ್ತ್ಯ ವಂಶಜಂ; ದ್ರಾವಿಡ ತಪಸ್ವಿಯಿಂ
ಮೃಡನ~~[illegible]~~ವರಂಗಳಂ ಪಡೆದನೆಂಬರ್ ಕಣಾ!
ದಿಗ್ಗಜ ದಶಂಗಳದಟಿರ್ಪ್ಪೂರ್ಬಾತಂಗೆ ಮೇಣ್
ದಶಶಿರಂ ತಾನೆಂಬರಂತು. ನಂಟಗಾ ದೈತ್ಯಂಗೆ
ಮಾರೀಚ ಮೊದಲಪ್ಪ ಖಲ ನಿಶಾಚರನಿಬರುಂ
ಸೇರ್ವ ವೈರಿಗಳಾಪ್ತರಪ್ಪಮಗೆ. ವಿಮುಷಿ ನುಡಿದು
ಮುನಿವ ಮುನ್ನಮೆಯೆ ವಸುಧಾಧಿಪಂ "ಶಿವಶಿವಾ,
ಸಾಲ್ಗುಮಾ ಕಥೆ, ಗುರುವೆ. ಬಲ್ಲೆನಾನೆಲ್ಲಮಂ
ಕೇಳ್ದು. ಕೀನಾಶನಣಲೊಳಗೆ ಕೈ ದುಮ್ಮಿಕ್ಕಿ
ಕೋರೆಯಂ ಕೀಳ್ವ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಿದಿರ್ ನಾನೆ
ನಿಲಲಾರೆನೈ. ಮುದ್ದು ಮಗುವಂತಿರಲಿ. ಸುದ್ದಿ
ಪರ್ವಿದೊಡೆ ರಾವಣನ, ಯಕ್ಷಕಿನ್ನರ ದೇವ

ಗಂಧರ್ವರಮರ್ಗಳುಂ ತಲ್ಲಣಗೊಳ್ಳುವುವೊ
ಬೆಚ್ಚಿ. ಶಿಶು ರಾಮನೇಗೈವನೈ, ಧರ್ಮಜ್ಞ, ಪೇಳ್.
ಸುಂದೋಪಸುಂದರೆಂಬರಗೆ ಮಾರೀಚಾದಿ
ಸೋದರರ್ ಮಕ್ಕಳ್; ಸಮರಯಮರ್! ರಾಮನಂ
ಕಳುಹಲಾರೆನೊ ದಿಟಂ, ಕ್ಷಮಿಸೈ, ತಪೋಧನಾ!”
ಮಕ್ಕಳಕ್ಕರೆಯಿಂದೆ ತೊದಲುತೊದಲಕ್ಕರಂ
ನುಡಿದು ಕೈಮುಗಿದು ಕಂಬನಿಗರೆವನಂ ನೋಡಿ,
ಗುರು ವಸಿಷ್ಠಂ: “ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಕುಲಧರ್ಮಮೆತ್ತ,
ಋಷಿಕೃಪಾಶೀರ್ವಾದಮಿದು ಕಣಾ! ರಾಮನಂ
ಕಳುಹು ನಿಶ್ಶಂಕೆಯಿಂ. ಭಾಗ್ಯನೇತ್ರಂಗೆ ನಾಂ
ಸಪ್ತರ್ಷಿ ಸಾಕ್ಷಿಕಂ. ಕಂದನೀತನ ರಕ್ಷೆಯೊಳ್
ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿ ಬರ್ಕೆ, ಕೇಂದ್ರಜಾಲಾರ್ಪ ಸುಧೆಯವೊಲ್
ನಿತ್ಯಾ ಸುರಕ್ಷಿತಂ. ಸಕಲ ಮಂತ್ರಾಸ್ತ್ರವಿದನೀ
ರಣಕಲಾಪಂಡಿತಂ ತಾನೆ ಗುರುವಹನೆನಲ್
ಧನ್ಯನ್ಯೆನಲೆ ರಾಮಚಂದ್ರಂ! ತಪೋಬಲಂ
ಕ್ಷಾತ್ರತ್ವಂಗೆ ನಿಗ್ರಹಕ್ಷೇಮದಂ, ನಿನ್ನ
ತನುಜಾತರಭ್ಯುದಯಕಾಗಿ ಬಂದಿಹನಿವಂ
ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಪಸ್ವಿಯಿಗೆ, ನೆರವಾಂ ಬಾಳ್ವ, ಬೇಳ್ವಂಬದಂ.
ಆಪ್ತವಾಕ್ಯಂಗೇಳ್ದು, ಸಂತೃಪ್ತನಾಗಿ, ದೊರೆ
ಬರಿಸಿದನು ದೂತರಂ ಕಳುಹಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸಮೇತನಾ
ರಾಮನಂ, ಪರಸಿದರ್ ಗುರುಹಿರಿಯರೆಲ್ಲರುಂ,
ಶಿರವಾಘ್ರಾಣಿಸುತೆ, ಹರಸುತೆ, ಹಂತವೇಳ್ದು,

ಶಂಖ ದುಂದುಭಿ ರವದ ಮಂಗಳಂ ಮೊಳಗುತಿರೆ,
ವಿಪ್ರ ಬಾಹು ಧ್ವನಿಗಳಾ ಘೃತಕ್ರಿಯಸ್ಕಮಂ
ಬೀಳ್ಕೊಳ್ವನಿತ್ತೆ ಸ್ವಕೀತಿ ಯತಿಯೊಡನೆ. ಮುದದಿಂದೆ
ನಡೆನಡೆದು ಮುಂಬರಿದು ಆ ಮೂವರೊಂದುವರೆ
ಯೋಜನವನುತ್ತರಿಸಿ, ಸೇರೆ ಸರಯೂ ನದಿಯ
ದಕ್ಷಿಣಾ ತಟವನಲ್ಲಿ, ಸಿಂಗಾರಲ್ ನೋಡಿದಂ
ನೀಡಿದನು ಪುಳಕಿತನಯಂ ರಾಮಚಂದ್ರಂಗೆ,
ಮಂಗಳಸ್ನಾತಂಗೆ, ಮಂತ್ರ ಸದ್ವಿದ್ಯೆಯಂ.
ರಘುಜರ್ ನದೀತಟದ ತೃಣಶಯ್ಯೆಯೊಳ್ ಮಲಗಿ
ಜಲದ ಜೋಗುಳವಾಲಿಸಿ ಋಷಿನುಡಿಯನಾಲಿಸುತೆ
ನಕ್ಷತ್ರಮಯ ವಿಪುಲ ಗಗನದ ವಿಭಾವರಿಯ
ಕಳೆದರಯ್ಯಾ, ಸುಸ್ವಪ್ನಮಯ ಸುಖದ ನಿದ್ರೆಯಿಂ.
ಪ್ರಾಚೀ ದಿಗಂಗನೆಯ ಕಣ್ದೆರೆದಿನೊಳ್ಬೆಳಗೊ,
ಕನಕ ಮೇರುವನೇರಿ ಬರ್ಪ ತೇರನೆಳೆಯುತಿರಾ
ತಪನ ಹಯ ಖುರಪುಟದಿನೆದ್ದ ಹೊಂದೂಳಿಯೋ,
ಕತ್ತಲೆಯ ನಟ್ಟೆ ಬರ್ಪಿನನ ನಾರಾಚದಿಂ
ಗಾಯಗೊಂಡಿರ್ದಿರುಳ್ ಕಾರ್ದ ನೆತ್ತರ್ ಸೋರ್ವ
ಸೋನೆ ತುಂತುರ್ ಮಳೆಯೊ ಪೇಳೆನಲ್ ಮರುದಿನಂ
ಬೆಳಗಾದುದಿಂದ್ರ ದಿಕ್ತಟದಿ. ತುಂಬಿತ್ತೊಡನೆ
ವನದೇಶಮಂ ಲಕ್ಷಪಕ್ಷಿಯುಲಿ. ರಾಜಿಸಿತು
ಸರಯೂ ನದಿಯ ವಕ್ಷಮೋಕುಳಿಯ ಕಾಂತಿಯಿಂ
ತಳಿಸಿ. ಋಷಿಯೊಡನೆ ಎಂದರು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ್,

ಶೀತ ಸುಂದರ ಸುಖದ ಸಲಿಲದಲಿ! ಕುವರರಿಗೆ
ತಮ್ಮರಮನೆಯ ಸಿರಿಯೆ ಬಡತನಂ ತಾನಾಯ್ತಲಾ
ಕಾಡಿನ ಸೊಗದ ಸಿರಿಸದಲಿ! ಬಂಡೆಯಿಂ ಧುಮುಕಿ
ನೀರ್ಗೆ, ಮೇಲೊಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಮೊಗಕೆ ನೀರೆರಚಿ,
ನಲಿದಾಡಿದರ್ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಿಂದೀಸಿ. "ಗುರುದೇವ,
ನಿಮ್ಮ ಕರುಣೆಯಿನೆಮಗೆ ಲಭಿಸಿತೀ ವನಸುಖಂ.
ದಾರಿದ್ರ್ಯಮಲ್ತೆ ಆ ನಾಗರಿಕ ಜೀವನಂ
ಈ ವನ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮುಂದೆ?" ಎಂದ ರಾಮನಂ
ಕುರಿತಾ ಮಹರ್ಷಿ ಮಂತ್ರಿಸಿದನಿಂತು:
"ದಿಟಮೊರೆದೆ,
ಹೇ ವತ್ಸ, ಗಿರಿವನ ಪ್ರೀತಿ ತಾಂ ದೈವಕೃಪೆ.
ಜಗದೀಶ್ವರನ ಮಹಿಮೆ ಸಂವೇದ್ಯವಹುದಿಲ್ಲಿ
ಭವ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಶೀಲದ ವನ್ಯ ಶಾಂತಿಯಲಿ.
ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಮಹಾ ಮಂತ್ರಾನುಭವಗಳುಂ
ಹೃದ್ಗಮ್ಯಮಿಲ್ಲಿ. ಚಿತ್ತಕೆ ಸಮಾಧಿಯನಿತ್ತು
ಹರಿದಂತ ವಿಶ್ರಾಂತ ಹರಿತ ಕಾನನ ಮಯಂ
ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿ ಪವಡಿಸಿದೆ ನೋಡು ಶಿವನಂತೆ,
ಧ್ಯಾನ ಮಾಳ್ಪಗೆ ಹೃಷ್ಟರೋಮತೆಯನಿತ್ತು. ಅದೊ,
ಬಣ್ಣದ ಮುಗಿಲ್ ಗಗನ ಪಟದಲ್ಲಿ ತೇಲುತಿದೆ
ದೇವರ ಪೆಸರ್ ಬರೆದ ಮುದ್ರೆಯೋಲ್. ಕರೆಯುತಿದೆ ಕಾಣ್
ನಮ್ಮಾತ್ಮಮಂ ಕಲೋಪಾಸನೆಗೆ. ರಾಮ, ಕೇಳ್,
ಸೃಷ್ಟಿ ಸೌಂದರ್ಯದೊಲ್ಮೆಯೆ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತಂಗೆ

ಪ್ರಾಜ್ಞೆಯ್ಯ. ರಸಜೀವನಕೆ ಮಿಗಿಲ್ ತಪಮಿರ್ಪುದೆ?
ರಸಸಿದ್ಧಿಗಿಂ ಮಿಗಿಲೆ ಸಿದ್ಧಿ? ಪೊಣ್ಮಿದೆ ಸೃಷ್ಟಿ
ರಸದಿಂದೆ; ಬಾಳುತಿದೆ ರಸದಲ್ಲಿ; ರಸದೆಡೆಗೆ
ಪರಿಯುತಿದೆ; ಪೊಂದುವುದು ರಸದೊಳೈಕ್ಯತೆವೆತ್ತು
ತುದಿಗೆ. ರಸಸಾಧನಂ ಗೆಯ್ಯದಿರುವುದೆ ಮೃತ್ಯು.
ಆನಂದರೂಪಮಮೃತಂ ರಸಂ."
ಋಷಿ ಮಂತ್ರಮಂ
ಕೇಳ್ದು ಬಾಲಕರಾತ್ಮಭಾವನೋಜ್ಜ್ವಲರಾಗಿ
ರವಿಗರ್ಘ್ಯಮೆತ್ತಿದರ್, ಗಾಯತ್ರಿ ಘೋಷದಿಂ
ಝೇಂಕರಿಸಲಡವಿ.

ಅಲ್ಲಿಂದೆ ಮೇಣ್ ಮುಂಬರಿದು
ಕಾಮಾಶ್ರಮಮಂ ಪೊಕ್ಕು ಋಷಿಗಳಾತಿಥ್ಯಮಂ
ಕೈಕೊಂಡು, ಮುನಿಯಿಂದೆ ಕಮನೀಯ ಕಥೆಗಳಂ
ಕೇಳುತಿರುಳಂ ಕಳೆದು, ಮುಂಬೆಳಗಿನೊಳೆಳ್ದು
ನಡೆದು ಗಂಗಾತೀರಮಂ ಸೇರ್ದು, ದೋಣಿಯಿಂ
ದಾಂಟಿ, ಪೊಕ್ಕರ್ ಮಹಾ ಭೀಷ್ಮ ಭಯಂಕರದ
ನಿಬಿಡ ಘೋರಾರಣ್ಯಮಂ. ಹುಳುವ ಹೊಕ್ಕೊಡನೆ
ತರುಣನೆದೆ ನಡುಗಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಂ ಕುರಿತು
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ: "ಮೌನ ಶಿಲೆಯಂ ಧ್ವನಿ ಕ್ರಕಚದಿಂ
ಗರ್ಗರಿಸಿ ಕೊಯ್ವಂತೆವೋಲ್, ಗುರುವೆ, ಚೀರುತಿವೆ

ಜೀರುಂಡೆಗಳ್, ಕರ್ಣ ಕರ್ಕಶಂ. ಶಕುನಿಗಳ್
~~ಮೊಳಗಲೊರಲಿದಂತಿರೆ ಬೆದರೆ ಹೊಂಬ್ಬಾಕಿಕ್ಕೋರ್~~
ಹೊಡೆ ಹಾಸುತಿವೆ ದುಶ್ಶಕುನಮಂ. ಕಾಡಿನೀ
ಕಲ್ಲೆಲೆಯೊಳ್ ಕಾನನ ನಿಶಾಚರಿಯ ಕರ್ಕಶದ
ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯೆಂಬಂತೆನ್ನೊಳ್ ನೀರವಕ್ರೌರ್ಯದಾ
ನಿಷ್ಕ್ರನಿಕೆ ಸೋಲ್ಪುರನನಾಃಪಂತೆ. ಗುರುವೆ, ಪೇಳ್,
ಕಾಡಿದಾವುದದಕೆ ಪೆಸರಳ್ದಿನ್?"

"ತಾಟಕಾ ವನಂ
ತಾನಿದು ಕಣಾ! ಋಷಿಯ ಶಾಪದಿಂ ಸುಂದನಿತ್ತ, ಆ
ಮಾರೀಚನವ್ವೆ, ಯಕ್ಷಿಣಿಯಾಗಿ ಅಪ್ಪುದೆ ಈ
ಬನವನಾಳ್ದಳೆಯುತಿರ್ಪಳು ತಾಟಕಿಯೆಂಬ
ಘೋರ ರಾಕ್ಷಸಿ ರೂಪದಿಂ."

ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ಕೇಳ್ದುದಯ್
ಚೀತ್ಕಾರಮೊಂದು ಗಿರಿಯಂ ಚೀತ್ಕರಿಸಿದಂತೆ.
"ಅವಳೆ ತಾಟಕೆ! ಬರ್ಪಳದೊ! ಹೆದೆಗೆ ಬಾಣಮಂ
ಪೂಡಿ ನಿಲ್ಲಿಂ!" ಗುರುವಿನಾಣತಿಗೆ ಬಾಲಕರ್
ಬತ್ತಳಿಕೆಯಿಂ ಸೆಳೆದು ನಾರಾಚಮಂ, ಪೂಡಿ
ನಿಂದಿನಿಗೆ, ಸೆಳೆದು ನಿಂದರು ಜ್ಯಾಲತೆಗಳ್ಗೊಳ್.

added

ಭೂಕಂಪದ ಕಾಲದೊಳ್ ಶಿಖರದೌನ್ನತ್ಯದಿಂ
ಕ್ಷೋಣಿಗೆ ಕಿಬ್ಬಿಗುರುಳ್ವ ಬೀಳ್ವ ಪೆರ್ಬಂಡೆ ತಾಂ
ತಳ್ವಲ್ಲಿಗ್ಗಿದುಮರಂಗಳಂ ನುಚ್ಚುನುರಿಗೆಯ್ವು
ನುಗ್ಗಿಬಪ್ಪಂತೆವೋಲ್ ಬಂದಳ್ ಮಹಾಕ್ರೋಶದಿಂ
ಕಿಡಿಯುಗುವ ರೋಷದಿಂ ಕೇರಿದಾಡೆಗಳನುಂ,
ತಾಟಕಿ, ಕರಾಳೆ! ಮುಡಿಗೆದರಿದಳ್ ಮುಂಗಾರೆನಲ್.
ಕೊರಳೆತ್ತಿ ಮೊಳಗಿದಳ್. ಕಣ್ಣಿಸುಳ್ಳಿಸಿ ಮಿಂಚಿದಳ್.
ಬೀಸಿದಳ್ ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ಬಿರುಗಾಳಿಯಂತೆವೋಲ್.
ದಿಕ್ತಟಂಗಳನಡುವಂತೆ ಧೂಳಿಯಂ ಮುಸುಗಿದಳ್.
ಆಲಿಕಲ್ ಮಳೆಗರೆದಳಾ ಮಾಯಾಮಯಿಯಾ ಕೂಟ
ಯುದ್ಧಪ್ರವೀಣೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣ ರಾಮರಸ್ತ್ರಾಳಿಗಳ್
ತೂರುತಿರೆ ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ರಾಕ್ಷಸಿಯ ಪೀನತನು ತಾಂ
ಮಳೆಗರೆದುದಂದು ಹೊಳೆಹೊಳೆಗಳಾಗಿ ಕೆನ್ನೀರುಗಳ್
ಹರಿಯೆ. ಬಿದ್ದಳ್ ನೆಲಕೆ ಕಾರ್ಮುಗಿಲ್ ಬೀಳ್ವಂತೆ.
ರಾಕ್ಷಸಿಯ ರೂಪವಾಂತೆ ಬರದ ಬಿರುವಳೆಯೆ
ರೊಯ್ಯ್ದು ಹೋಳ್ವಾದಂತೆ ಕೊರಗೊಳಗೆ ತಿಳಿಯಾಯ್ತು
ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಮುನಿಯರಾತ್ಮಲೋಕತ್ರಯಂ.

ಕಳೆಯುತಾ ರಜನಿಯಂ ತಾಮಾವನದೊಳೆಲ್ಲಂ
ಮರುದಿನಂ ಚಲಿಸಿದರ್ ಕೌಶಿಕ ತಪೋವನಕೆ.
ನಿಚ್ಚ ಪಚ್ಚೆಯ ಪಸುರ್ಬನದಿಂದೆಸೆವ ಮಲೆಯ
ತೋಳ್ತೆಕ್ಕೆಯೊಳ್, ನೀಲಿಯಾಗಸದ ನೆರ್ಕೆಯಲ್ಲಿ
ರನ್ನಗನ್ನಡಿಯಂತೆ ತೋರ್ಪ ವನದೀರ್ಘಿಕಾ
ಹೃದಯ ಶೋಭನಮೆನಲ್ ಮೆರೆವ ವಿಸ್ತಾರದಾ
ಸ್ಫಟಿಕ ನಿರ್ಮಲ ಸಲಿಲವರಿತ ಸುಭಗ ತೀರದಲಿ
ಶೋಭಿಸಿದುದಾ ಮುನಿ ನಿಕೇತನಂ.

ಅನಂತರಂ

ಸಂಧ್ಯಾ ನಿಯಮಕರ್ಮಂಗಳನಾಚರಿಸಿ ತಪೋಧನರ್
ಮುನಿಗೆ ಬಿಜಯಂಗೆಯ್ದ ಮಂಗಳದ್ವಯಗಳಂ
~~[illegible]~~
ಮುದ್ದಿಸಿದರುಲಿ ಬಂದಿಸಿದರ್ ದಶರಥ ಕುಮಾರರಂ.
ಮರುಪಗಲ್ ತೊಡಗಿದನು ಕುಶಿಕತನಯಂ ಯಜ್ಞಮಂ.
ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷಣ ದೀಕ್ಷಿತರ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರ
ಕೋದಂಡ ಟಂಕಾರ ಮಂತ್ರ ಬಹಿಷ್ಕೃತಿಯ
ಶರಾಘಾತಕ್ಕಳಿದನು ಸುಬಾಹು. ಮಾರೀಚನುಂ

added

added

ಪಿವಡೆದು, ಬೇಡಮುಖಲ್ ಪ್ರಾಣಮೋಕ್ಷುವೈಲ್
ಕೆಂಪೋಡೆದನು. ಸುಮುಖಾಭೀಷ್ಟಂ ಸಿದ್ಧಿಯಪ್ಪಂತೆ.
ದಿನಮೂರಕೋಲ್ ಮುಗಿದುದಯ್ ಮಖಂ.

Cancelled

ನೋಡೆ ನಿಮಿಷಾರ್ಧದಲಿ ಘೋರಾಂಧ ತಿಮಿರಮಂ
ಪಸರಿಸಿ ಸುಬಾಹು ಮಾರೀಚರಾ ಕಾಳ್ಪಡೆ
ಗೋಚರಿಸಿದರ್, ರಕ್ತಮಾಂಸ ವರ್ಷ ಪಸರಲ್
ಮುಖಶಿಖಿಗೆ. ಹಾರಿದುವು ಕೂರಂಬು ಗಗನಕ್ಕೆ
ಕೋದಂಡ ಟಂಕಾರದೊಡನೆ. ಚಿದುರೋಡಿದನ್
ಮಾರೀಚನೊಡಲ ಗಾಯದ ಕಡಿದು ಬೇನೆಯಲಿ;
ಮಡಿದನು ಸುಬಾಹು ಆಗ್ನೇಯಾಸ್ತ್ರ ಘಾತಿಯಿಂ,
ಕೂಗಿ ಗೋಳಿಡುತೆ. ನಿರ್ವಿಘ್ನತೆಯೊಳಿಂದೆರ್ದು
ಮುಖಮೂರು ದಿನಗಳಲಿ ಸಿದ್ಧಿಯಾಯಿತು ಕುಶಿಕ
ಸೂನುವಿಗೆ. ನೀಡಿದನು ಪರಮ ಸಂತೋಷದಿಂ
ಬಹು ಮಂತ್ರ ಶಸ್ತ್ರ ಪ್ರಯೋಗ ಸಿದ್ಧಿದ್ವಯಂ
ರಾಮಭದ್ರಂಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ. ~~ಕೌಶಿಕನ್~~ Name.

ಕೌಶಿಕನ್
ಮಿಥಿಳೆಯಿಂ ಯಾತ್ರೆ, ಬಂದುದು ಮುನಿಗಳಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ
ಧರಣಿಪತಿ ಜನಕನ ಮಹಾ ಕ್ರತು ಸುಸ್ವಾಗತದಮುಖ ವಾರ್ತೆ. maha

added

ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಕೂಡನೆ ತೈವ ಮಟ್ಟನಾಯೆಡೆಗೆ
ಮುನಿಸಂಘವಂ ವಿಧಿನಿಯಂತ್ರದಲಿ. ದಾರಿಯಲಿ
ಹೇಳಿದನು ಜನಕರಾಜನೆ ವಿಚಿತ್ರ ಕೃಪೆಯಿಂದೆ
ಲಭಿಸಿರ್ಪ ಹರಧನುಸ್ಸಿನ ಕಥಾಚರಿತಮಂ.

ಕೇಳ್ದು ರಾಮಂಗೆ ಶಿವಶಕ್ತಿ ಸಂಚರಿಸಿತವೋಲ್
ಪುಲಕಿಸಿತು ಮೆಯ್. ತನ್ನ ಹೃದಯೇಶ್ವರಿಯನನ್ಯ } Single line
ಕಾಪುರುಷರಿಂ ಪೊರೆವ ಹರಕೃಪಾರ್ದ್ರತೆಯೆಲಂ
ಜೀವಮಾತ್ರಮೆ [illegible] (ಕೀಳ್ಗೆ? ಶಿಲೋಚ್ಚ) ಪ್ರಾಣಾಲಿಯೆ ದಿಟಂ!
ಕಾಣೆಸಲನಿಳಾದ್ರಿಸಲನದಿಂ ಬರುತಿರಲ್
ಗೌತಮನ ಪಾಚ್ಛಿಡಿವೆಯೋ ಮೋಕ್ಷಕಾದಲ್ಸೆಯು
ತಪೋಬಲಮೊ ರಾಣೆನೆಡಿಯ ಸಂತೋಲ ವಿಧದಲಿ
ಹತಾತ್ಮನಲ್ ಭ್ರಷ್ಟಮಾದುದು ಪರಿಚಿತಾರ್ಥಮಾ
ಪುಳಕ ಸೂಸುವಿಗೆ. ತಾರಾಗಣಮೆ ತೋರ್ಬೆರಳ್
ತಾನಾಗೆ ದಿನೆಯರಿತು ಕಳ್ತಲೊಳ್ ನಡೆವರ್ಗೆ Mark
(added) ಸಾಹಸದ ಕಣ್ಣಾದೆಯಿಂ. ಪ್ರೇರ್ಪಿಸಿದುದು ರಾತ್ರಿ.
ಕಣ್ದೆರೆದಳುಷೆ ಮೂಡಣಂಬರದಿ. ಪಾಂಥರ್ಗೆ
ಗೋಚರಿಸಿತೊಂದು ಋಷಿವನ ಸದೃಶ ಕಾನನಂ.
ಜೀರ್ಣರದನೇನೆಂಬೆನಾ ಮಹಾ ಶೂನ್ಯಮಯ
ದುಃಖಗರ್ಭಿತ ಮೌನಮಂ! ಹಾಡದಿವೆ ಹಕ್ಕಿ.
ನಲಿದಾಡದಿವೆ ಮಿಗಂ. ಸಂಚರಿಸದಿದೆ ಗಾಳಿ.
ತೆನಿಗಂಪನೀಯದಿವೆ ಮರಗಳಿಡಿನೊಳ್ ಮಲರ್.
ಚಲಿಸವೆಲೆ ಪುಷ್ಪನಳ್. ಆವ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ
ಕೊನೆಗಾಣದಂತಮಂ ದಿವಮುಂ ನಿರೀಕ್ಷಿಪ್ಪವೋಲ್
ಮೂಗುವಟ್ಟಿರ್ದರ್ ಬನಮೆಸೆದುದಾ ಪಥಿಕರ್ಗೆ
ಬರೆದಂತೆ ನೀರವಂ, ಕೊರೆದಂತೆ ನಿಶ್ಚಲಂ,
ನಿಶ್ಶಬ್ದತಾ ಕುಂಭಕಸ್ಥಿತಿಯ ಯತಿನಾದದೋಲ್.

ರಾಮಾಯಣದೊಳತಿ ಮನೋಮಯತದ ಸಂಘಟನೆ
ಸಂಭವಿಸಲಿರ್ಪ ತಾಣಂ ತಾನದಾವುದಂ ವಾಣೀ?
ಗೌತಮ ಮಹಾಮುನಿಯ ಶಾಪದಿನಹಲ್ಯೆ ತಾಂ
ವರ್ಷ ಶತಮಾನಂಗಳಿಂದೆ ಜಡರೂಪದಿಂ
ನಿಷ್ಠುರ ಶಿಲಾ ತಪಸ್ವಿನಿಯಾಗಿ, ರವಿಕಿರಣ
ಕಣ್ಗೆ ಬಾಹಿರೆಯಾಗಿ, ಜಗದ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ
ವಿಸ್ಮೃತಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ, ವಜ್ರ ಮೌನದ [illegible]
ನಿದ್ರೆಯಿಂದೆಳ್ಚರುವ ಬಯಕೆಯಿಂದೊರಗಿರ್ದ
ಸುಕ್ಷೇತ್ರಮಂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದುದೆ ತಡಂ, ಮರುಗಿ
ಕರಗಿದುದು ರಾಮಾತ್ಮವನಿಮಿತ್ತ ಶೋಕದಿಂ.
ಕಣ್ಗಳಿಂ ಸುರಿದುದಯ್ ನೀರ್. ತಾಯಿ ಕೌಸಲ್ಯೆ
ಗೋಳಿಡುತೆ ತನ್ನ ಹೆಸರಂ ಹಿಡಿದು ಕರೆವವೋಲ್,
ಕಲ್ಗಳಿಂ ಪುಲ್ಗಳಿಂ ಮರಮರದ ಹೃದಯದಿಂ
ಮೂಡಿ ಕೇಳ್ದುದು ಸಂಕಟಂ ರಾಮನೊರ್ವಂಗೆ.
ಕುಳಿರ್ಗಾಳಿ ಬೀಸಲ್ಕೆ ತಳಿರ ತುದಿಯೊಳಗಿರ್ದು
ತಳಿಸುವಿರ್ಪನಿ ತರತರನೆ ಕಂಪಿಸುವ ತೆರದಿ, ಕೇಳ್,
ಸ್ಪಂದಿಸಿದುದವನ ಮೆಯ್ ಚಿನ್ಮಯಾವೇಶದಿಂ
ಕೈವೆರಳಿ ನಡುಗಿದುದು ಪಿಡಿದ ಬಿಲ್. ಕುಳ್ಳಿರ್ದತ್ತು
ಬತ್ತಳಿಕೆ ಬೆನ್ನ ಮೇಲ್. ತಲೆಯ ಮೇಲಾಡಿದುದು
ಕಾಕಪಕ್ಷದ ಕುರುಳ್, ಗಾಳಿಗೊಲಿಯುವ ಬಳ್ಳಿ
ಜೋಲ್ಗೊಂಚಲೆವೋಲ್. ವಕ್ಷಮೇದಿದುದು ಸುಯ್ಗಳಿಂ
ಚಲಿತಮಯ್ ತೇಜಂ ವದನದಿಂದೆ! ನೋಡುತಿರೆ,
ಬಾಹ್ಯ ಸಂಜ್ಞಾ ಶೂನ್ಯನೆಂಬಂತೆ ರಘುನಂದನಂ

ನರ್ತಿಸಲ್ ತೊಡಗಿದನು ಭಾವದ ಸಮಾಧಿಯಿಂ
ಮಧುಮತ್ತನಂತೆ. ಪೇಳ್ವೆನೆಂಬೆನದ್ಭುತಂ:
ಸ್ತಬ್ಧ ಗಿರಿವನ ಧರಣಿ ಸಪ್ರಾಣಿಸಿತು ಕೂಡೆ
ಚೈತ್ರ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸ್ಪರ್ಶಮಾದಂತೆ. ಬೀಸಿದನ್
ಪುಣ್ಯ ಪವನಂ ತರುವರಂಗಳ ನಾಳನಾಳದೊಳ್
ಶಕ್ತಿ ಸಂಚರಿಸೆ. ತುಂಬಿತು ಕೊಂಬೆಕೊಂಬೆಯಂ
ಫುಲ್ಲ ಪಲ್ಲವ ರಾಶಿ ರಾಶಿ. ಪರಿಮಳಮಯಂ
ನವರುಚಿರ ಕುಸುಮಸಂಕುಲಮೆಸೆದುವೆತ್ತಲುಂ
ಸುಗ್ಗಿಯುದ್ಯಾನ ಸಗ್ಗದೋಲಗ ಸಾಲೆ ಸಮೆದಂತೆ.
ಕಾಜಾಣಮುಲಿದುದಯ್. ನಲಿದುದು ನವಿಲ್. ಪಿಕಂ
ಪಾಡಿದುದು. ಪಕ್ಷಿಯಿಂಚರದೊಡನೆ ಸಂಗಮಿಸಿ
ತುಂಬಿಮೊರೆ ತುಂಬಿ ಝೇಂಕರಿಸಿತೋಂಕಾರಮಂ.
ಸುಳಿಸುಳಿದುವೈ ಚಿನ್ನಚುಕ್ಕಿಯ ಚಿಗರೆ ಚೆಲ್ವಾಗಿ.
ಪ್ರಾಣಮಯಮಾಯ್ತನ್ನಮಯ ಜಗಂ. ಭೋಂಕನೆ
ಮನೋಮಯತೆವೆತ್ತು, ವಿಜ್ಞಾನಮಯಮಂ ಪೊಕ್ಕು,
ದುಮುಕಿತಾನಂದಮಯದೊಳ್, ಕೋಶಕೋಶಂಗಳಂ
ಮೀಂಟಿ ನೆಗೆನೆಗೆದುತ್ತರಿಸಿ ದಾಂಟಿ. ತಗುಳ್ದುದಾ (ತಗುಳ್ದತ್ತೈ)
ಅಲೌಕಿಕಂ ನೋಳ್ಪಗರ್ಗನುಭೂತಿ. ನೋಡುತಿರೆ,
ಚಲಿಸಿದನು ರಾಮನೊಯ್ಯನೆಯೆ ನೃತ್ಯಶೀಲಂ
ಮಲಂದೆ. ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರಿತರರುಂ, ಮಂತ್ರಬಲದಿಂ
ಬದ್ಧರಾದಂತೆ. ನೆರೆದುದು ಚೈತ್ರ ಸೌಂದರ್ಯಮಂ
ಬಾನತ್ತಣಿಂದಿಳಿದ ಗಂಧರ್ವ ಮಧುರ ಗೇಯಂ,
ಅಶರೀರ ಲಕ್ಷ ವೀಣಾ ತಂತ್ರಿಯಂ ಮಿಡಿದು

added

ಮೇಲ್ವಾಗ್ಗೈದಂತೆ.

ಮೆರೆದುದು ಮುಂದೆ ಪಳುವದೊಳ್,
ವನಭಿತ್ತಿಗೆದುರಾಗಿ, ಸುತ್ತಣೋರಂಬೆಯ ವೃತ್ತ
ತಬ್ಬಿರ್ದ ಕಲ್ಬಂಡೆಯೊಂದು, ಹಾವಸೆ ಹಬ್ಬಿ,
ಮುತ್ತಿದ ಬಿದಿರ್ಮೆಳೆಯ ವನಮುಕ್ತವಕ್ಷದವೊ.
ಸತಿಯ ರಕ್ಷೆಗೆ ತಾನೆ ಕಾತಮುಂ ತಾಳ್ದುದೆನೆ
ಪತಿಯ ಶಾಪಂ, ಶಿಲೆಯ ಮೇಲೆರಗಿ ಕಿಬ್ಬಗಗ್ಗಿಂ
ನಿಚ್ಚೆಯುಮುಂ ಕಾಪಿರ್ದ ಕರೋಡಳದಿ ಪಕ್ಷಿಯಾ
ಪಿಬುರಿಯುದೊಂದು ಬಹಿರ್ವರ ಕಾಣಿಹದಮಾ
ತಾಣದಿಂದೆದ್ದು ಒಬುಬತೆ ಕಣ್ಗೆ ಮರೆಯಾಯ್ತು.
ಋಷಿ ಕೃಪಾವಚನದೊಲ್ ರಾಮಸೋದರನು ಬಂಡೆಯಂ
ಲಾಸ್ಯಮಂ ತೊಡಗಿ. ಒಮ್ಮನೆ ಚರಣಚುಂಬನಕೆ
ಕಲ್ಲೆ ತಾಂ ಬೆಣ್ಣೆಯಾಯ್ತೆನೆ ಕಂಪಿಸಿತು ಬಂಡೆ,
ಪ್ರೇಮ ಸಾಮೀಪ್ಯದಿಂ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂ ಮತ್ತೆ
ಸಂಸರ್ಗದಿಂ ಕಲ್ಲುಂಕೊಳ್ಳುವಬಲೆಯೊಲ್.
ಬಿಲ್ಲುಬೆರಗಾಗಿ ನೆರೆದವರೆಲ್ಲರೀಕ್ಷಿಸಿರೆ
ಬೆಂಗದಿರನುರಿಗೆ ಕರ್ಪೂರಶಿಲೆಯಂತೆವೋಲ್
ದ್ರವಿಸಿತಾ ಕರ್ಬಂಡೆ: ದಿವ್ಯಮಾಯಾ ಶಿಲ್ಪಿ
ಕಲ್ಪನಾದೇವಿಯುಂ ಕಲ್ಲ ಸೆರೆಯಿಂ ಬಿಡಿಸಿ
ಕೃತಿಸಿದನೆನಲ್, ರಘುಕುಮಾರನಡಿದಾವರೆಗೆ
ಹಣೆಮಣಿದು ನಿಂದುದೋರ್ವ ತಪಸ್ವಿನೀ ವಿಗ್ರಹಂ,
ಪಾಲ್ಬಿಳಿಯ ನಾರುಡೆಯ ಕರ್ಗುರುಳ ಸೋರ್ಮುಡಿಯ
ಹೊಳೆವ ಸೊಂಪಿನಾ ಮೊಗದ ಮಂಜುಮಾಂಗಲ್ಯದಿಂ.
ಸತ್ತ ಕಾಯಂ ಮತ್ತೆ ತಾನೆ ಪಡೆದಂತಾಗಿ
ನಮಿಸಿದನೊ ರಘುಜನುಂ ಗೌತಮ ಸತಿಯ ಪದಕೆ,
ತನ್ನ ಕಾವ್ಯಕೆ ತಾಂ ಮಹಾಕವಿ ಮಣಿಯುವಂತೆ!

ಇಂದ್ರನಳುಪಿಂಗಳ್ಕಿ ಪತಿಯ ಶಾಪಕೆ ಸಿಲ್ಕಿ
ಕಲ್ಲಾದಹಲ್ಯೆಯುಂ ಸಿರಿಯೊಡೆಯ ಸೋಂಕಿಂದೆ
ಮರಳಿ ಪೆಣ್ ಮಾಡಿದಾ ರಾಮೋತ್ತಮಾಂಗಕ್ಕೆ
ಪೇಲಯಿಂದು ದೇವತೆಗಳರಳ್ಗಳುಮಳೆಗರೆದರಯ್,
ದುಂದುಭಿ ರವಂಗಳುಂ ಮೊಳಗೆ. ಕಲ್ಲಾದರೇನ್?
ತೀವ್ರ ತಪದಿಂದೆ ಚೇತನ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗದೇಂ
ಜಡಕೆ? ಕಲ್ಲಾದ ಪೆಣ್ಣರಕೆ ತಾಂ ಕೌಶಿಕನೆ
ಬಟ್ಟೆದಪ್ಪಿಸಿ ನೆಲೆಯುದೇನಿರುವದೆ ಪೇಳ್ ಚರಣಮಂ
ಶ್ರೀರಾಮನಾ? ಮುನಿಜನಂ ಪರಸಿ ಕೊಂಡಾಡುತಿರೆ
ರಾಮಪದ ಮಹಿಮೆಯಂ ತೋರ್ದಹಲ್ಯೆಯು ತಪೋ
ಗೌರವವನಾ ಗೌತಮಂ ಬಂದವಳ್ಗೆ ಶಿವಂ
ಬರ್ದಿಂತೆವ್ವೋಲ್. ಕೂಡೆ ಪಾಳ್ಪೋಗಿರ್ದುದಾ ಬನಂ
ಪ್ರಾಣಮಯ ಪಾವನಾಶ್ರಮವಾಯ್ತು. ನೋಡಿಯು ಮತ್ತಂ
ಚೆಲ್ಲಿ ಪರಿದುದು ಮೊರೆವ ನಿರ್ಝರಿಣಿ. ಹೂ ತುಂಬಿ
ತೆಳುಗಾಳಿಗಾಡಿದು ತಲೆದೂಗಿತಾ ವನಧರಣಿ.
ಹರಿಣನಂ ಬಳಿಸಾರ್ದ ಮೊಗಂ ನೆಕ್ಕಿ ಮೆಯ್ ತಿಕ್ಕಿ (ಮೊಗಂ ನೆಕ್ಕಿ)
ಸೊಗಪಿದುವು ಹರಿಣಿ. ಪದತಲಕೆ ಮುಡಿಯಿಟ್ಟಳಂ
ದಿವ್ಯ ಸಿದ್ಧಧಾರಿಣಿಯನಿತ್ತು, ಕಣ್ಣೀರ್ವೆರಸಿ,
ಕರೆದನು ತಪೋಧನಂ ಹರ್ಷಾಶ್ರುವಂ. ಪೇಳ್ವುದೇಂ
ರಾಮನಾನಂದಮಂ? ಗೌತಮಾಲಿಂಗನದಿ
ಮೈಮರೆದನಯ್, ಭಕ್ತನಪ್ಪುಗೆಗೆ ಭಗವಂತನೋಲ್.

Cancelled

~~ತನಲಿತ್ತು ನವಿಪಣ್ಗಳ್ ತಾಯು ಕೈ ನಲ್ಲೇ~~
~~ಮತ್ತೆ ಕಾಡಿನಲಿ ಮರುಮೆಯ್ ಪಿಡಿದಳ್ಗೆಬಾತೆ:~~

ಕಳೆಯುತಾ ರಾತ್ರಿಯಂ ಗೌತಮಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ
ಮುಂದೆ ನಡೆದರು ಮಿಥಿಲೆಗಾಗಿ. ನಾನಾ ಕಥಾ
ಶ್ರವಣದಿಂದಧ್ವಶ್ರಮಂಗಳಂ ನೀಗುತಂ,
ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ವಚನ ತತ್ತ್ವಾಮೃತಮನೀಂಟುತಂ,
ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯ ರತಿಯಿಂಪನನುಭವಿಸುತಂ
ಬರಬರಲ್ ಶೋಭಿಸಿತು ಮುಂದೆ, ಸಂಪತ್ತಿನಿಂ ೩೫೦
ಶ್ರೀಯುತ ಕುಬೇರನಲಕಾವತಿಗೆ ಮಲೆತುದೆನೆ
ರಂಜಿಸುತ್ತಿರ್ದಾ ವಿದೇಹದ ರಾಜಧಾನಿ.
ರಾಮಂಗೆ ಪುಳಕಿಸಿರೆ ಮೆಯ್ ಚಿತ್ತದೆಚ್ಚರಕೆ
ತಿಳಿಯದಿಂಪಿಂದೆ, ಪೊಕ್ಕರ್ ಮಹಾ ಮಿಥಿಳೆಯಂ
ಮುತ್ತುರತ್ನಕೆ ಶರಧಿಯಂ ಪುಗುವವೋಲ್. ಜನಂ
ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಸುರಿದುದು ವಿದೇಶ ದೇಶಂಗಳಿಂ
ಜನಕರಾಜನ ಮಖದ ಸಂಭ್ರಮಕೆ. ಪಣ್ಯಾದ
ಬೀದಿಯಲಿ ಕೌಶಿಕನೊಡನೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ್

added

ನಾಗರಿಕೆ, ಮಂದಿ ನಿಂದುದು ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತ, ಕೆಳ್,
ಬಾಲಕರ ಭದ್ರಾಕೃತಿಗೆ ಕಣ್ ಮನಂ ಸೋಲ್ತು. ೪೦೦
ದೊರೆಯಾಳ್ಗಳೆಲ್ ಬಂದು ಕೊಳೆವಿಡಿದಿಗಳ್ಗೆರಗಿ,
ಜನ್ನಶಾಲೆಯ ಬಳಿಯ ಪಂದಳಿರ ಪಂದರದಿ

ಸಮೆದ ಬೀಡಾರಂಬರಂ ಪುಗಲಿ, ಪಿರಿದರ್
ಮಹರ್ಷಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಾಗಮನ ವಾರ್ತೆಯುಂ
ರಾಜರ್ಷಿಗಱುಹುತ್ತೆ. ಕೇಳ್ದೊಡನೆ ಬಂದನಾತಂ.
ಪೊಕ್ಕನಾ ಪರ್ಣಕುಟಿಯುಂ. ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರ್ವೆರಸಿ
ಗಗನಮಿರ್ಪಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಮರೊಡನಿರ್ದ
ಕೌಶಿಕಂಗೆರಗಿದನ್: "ಧನ್ಯನಾಂ, ಪುಣ್ಯಮಾಯ್ತು
ಮಿಥಿಲೆ." ಸಂಭಾಷಿಸುತ್ತಿರೆ ನೃಪನ ಕಣ್ಪೆರಸೆ
ರಾಮರೂಪದ ಬಾಲ ಸುಮ್ಮಲಾವಣ್ಯಗಳ್ಗೆ
ಬೆಕ್ಕಸದಂ ಕಂಡು ನಸುನಗುತ್ತೆ ಕುಶಿಕತನಯಂ
ಬೆಡಗಿಂತಾ ಜನಕರಾಜನ ಕಿವಿಗೆ ಜೇನು
ಹೊಯ್ವಂತೆ:-

"ಮಱವೆ ಮಹಿಮೆಯ ಕಣ್ಗೆ ಮರೆಯಹುದೆ,
ರಾಜರ್ಷಿ? ಸದ್ವೃತ್ತದೊಳ್ ನೆಟ್ಟುದಂತೂ ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತಂ.
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿವರ್ ದಶರಥನ ಮಕ್ಕಳ್ ಕಣಾ."
ಎಂದು ಪೇಳಲಾಗವರ ಸಿರಿಮೊಗ್ಗೆಗಳನೋಡಿದು
ಮತ್ತೆ " ನೃಪವರ, ಹರನ ಕೋದಂಡಮಂ ತೋರ್ಪ
ನೆವದಿನಿವರಂ ತಂದೆನಿಂತಿಡೆಗೆ. ತೋರಿಸಾ
ಶಿವಚಾಪಮುಂ. ಕಣ್ದಣಿಯೆ ಕಾಣ್ಗೆ. ಮಕ್ಕಳ್ವೇಳ್ಕುಂ
ಬೇಗಮಾ ಕೋಸಲಕೆ. ಕಾತರದಿ ಕಾಯುತಿರ್ಪ
ತಂದೆ ತಾಯ್ವಿರ್. ದಶರಾತ್ರಿಯವಧಿಯುಂ ಪೂರ್ಣ
ಕಳೆತಂದೆನಿವರನೆಸ್ಲಾ ಯಜ್ಞಮಂಗಳಕೆ.

ಮುನಿವರನ ನುಡಿಗೇಳ್ದವನಿಪತಿ. ಸುಖರಸಂ
ತೀವಿದಾ ತನ್ನ ಹೃದಯುವನೊರೆಯಲಾರೆಸಿದ
ಜನಕನಿಂಗಿತವರಿತು ಕೌಶಿಕಂ ಪವರಂಗೆ
ಸನ್ನೆಗೆಯ್ದನ್ ಬಳಿಯೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತಿರ್ದೊಂದು
ನಗುವ ಪ್ರೌಢೋಂಬಾಯಂ ತೋರ್ದರ್. ಕಿವಿಮರೆಯೊಗೆ
ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೊರೆದನಾವನೀಶನಿಂತು ಮನಮಂ:
"ತಿಮಿರದಿ ತೊಳಲ್ವಂಗೆ ತಣ್ಣದಿರನೈತಂದು
ನೋಡುವರ್ಗಿದಿದಪ್ಪೋಲಾಯ್ತು ನಿನ್ನ ಬರವಿಂದೆನಗೆ,
ಮುನಿವರೇಣ್ಯ. ರಾಮನಂ ಕಂಡೆನಗದೇನಾಯಿತೊ
ಪೇಳಲರಿಯೆಂ. ಮಲರ್ದುದು ಬಾಡಿದೊಂದಾಶೆ.
ಯಜ್ಞಾರ್ಥಮೊಕ್ಕೆ ನಾಂ ನೆಲವನುಳುತಿರಲಲ್ಲಿ
ಕುಳದ ನೇಗಿಲ್ಗೆರೆಯ ಚೈತಲೆಯ ಬಟ್ಟೆಯೊಳ್
ರನ್ನದೊಟ್ಟಿಲೊಳಿರ್ದ ಶಿಶುರತ್ನಮಂ ಕೊಂಡು,
ಪೆಣ್ಣಾಸದಂ ಮಗಳ್ಗೆತ್ತು ಸಲಹಿದೆನೊಲಿದು
ಸೀತೆಯೆಂಬಭಿಧಾನಮಂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂ ತೊಡಿಸಿ.
ರತಿ ಮನ್ಮಥರ ಮನೆಯಂತೆ ಬಳೆದಳು ಕುವರಿ
ಪಾರ್ಥಿವ ಕುಮಾರ ಕಂದರ್ಪರಾ ಕಣ್ಗಳಂ
ಸೆಳೆಯುವ ಸರೋವರದ ಚಾರು ನೀರೇಜದೊಲ್.

ಪಂತದಿಂ ನಾಡಿನಿಂದೊಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಕಾಡಿ
ಕರುಬಿಂದೆ ಬಂದರಿಲ್ಲಿಗೆ ಧರಾಪುತ್ರಿಯಂ
ಕೈವಿಡಿಯೆ ಬೇಡಿ, ಮೇಣ್ ಬಲ್‌ಪಡೆಗಳುಂ ಕೂಡಿ.
ಏಗೆಯ್ವುದರಿಯದಾಂ ಹರನನರ್ಚಿಸುತಿರಲ್—
ಶಿವಕಾರ್ಮುಕವನೆತ್ತಿ, ಹೆಪ್ಪುಗೇರಿಸಿ ನಾರಿಯಂ,
ನಾರಾಚಮಂ ಪೂಡಿ, ಕಿವಿವರೆಗೆ ಸೆಳೆದೆಸುವ
ವೀರಂಗೆ ಸೀರೆಯಂ ಧಾರೆಯೆರೆಯೆಂದೊರೆದುದೈ
ವಾಣಿ. ಬಂದರಸರ್ಗೆ ದೇವವಾಣಿಯನರುಹಿ
ವೀರ್ಯಶುಲ್ಕೆಯನಾಗಿ ಸಾರಿದೆನಯೋನಿಜಾ
ಕನ್ಯೆಯಂ. ವಜ್ರದುರ್ಕಿನ ಮೇರುಭಾರದಾ
ರುದ್ರ ಕೋದಂಡಮಂ, ಗುರುವೆ, ನಾನಿನ್ನೆಗಂ
ಕಾಣೆನಲುಗಾಡಿಸಿದ ಸಾಹಸಿಗರಂ. ಕೇಳಾ
ವೀರನೊರ್ವಂ ಪಿನಾ! ಲಂಕಾಪುರವನಾಳ್ವನಾ
ದಶಶಿರ ಬಿರುದುವೆತ್ತಂ. ರಾವಣನಿದಂ ಕೇಳ್ದು
ಬಂದನಿಲ್ಲಿಗೆ ಪುಷ್ಪಕಾರೂಢನಾಗಿ, ಕೇಳ್,
ಗೆಲ್ದು ಸೀತೆಯನುಯ್ವ ಕಳ್ಗೆ ಮಿದುಳ್ಗಂ ಮೂರಿ.

ರೌದ್ರ ರಾಕ್ಷಸ ಮೂರ್ತಿಯಂ ಕಂಡು ಗೋಳಿಟ್ಟಳಯ್
ಸೀತೆ. ರೋದಿಸಿತಖಿಲ ಮಿಥಿಲೆಯುಂ, ಕೋಮಳೆಗೆ
ಬೇಡುತೆ ಮೃಡದೇವನಂ. ಪರಶಿವನ ಕೃಪೆ/ಕಣಾ! #
ಪರ್ವತೋಪಮ ಕಟುಸ್ವರಂ ದಿಗ್ಗಜದ ಮೊಳ್ಕೆಯುಂ
ನೆಲಂ ನಡುಗೆ ಜಗ್ಗಜಗ್ಗನೆ ನಡೆದು ಕೈತುಡುಕಿ
ನೆಗಹಿದನ್ ಹರಧನುವನನು ಗದ್ಗದಿಸೆ ಜಗಕೆ.
ಗೊನೆಗೆ ಹೆದೆಯೇರುತಿರೆ, ಸೀತೆಂಗೆ ಸುಕೃತವಲಾ,
ಚಾಪ ಭಾರಕೆ ಕರಂ ತತ್ತರಿಸಿ, ತನು ಬೆವರಿ,
ಚಿತ್ತ ಪಲ್ಲಟವಾಗಿ, ಕೈಲಾಸನುಂ ಪಿಡಿದು
ತೊನೆದ ದೈತ್ಯಂ ಕುಸಿದು ಬಿದ್ದನು ಪರ್ವತಾಗ್ರಂ
ಪ್ರಳಯದಶನಿಗೆ ತಡೆದು ಬೀಳ್ವಂತೆ! ಲಂಕೇಶ್ವರಂ
ತನ್ನ ಬಿಂಕದ ಭಂಗಕುರೆ ಮುಳಿದು ಪಿಂತಿರುಗಿದನ್,
ಮತ್ತೆ ತಪದಿಂ ಬಲ್ಮೆಯಂ ಪಡೆದು ಬರೆನೆಂಬ
ಕಡುಸೂರುಳಂ ಸುಡುಸುಡಿಸಿ ಪೋಣ್ಬು. ಗುರುವೆ, ಕೇಳ್,
ದಶಕಂಠನತಿದೃಢ ಮನಸ್ಕನಯ್. ಇನ್ನೆಮ್ಮ
ರಕ್ಕಸಂ ಬರ್ಪ ಮುನ್ನಮೆ ಮನುಜವೀರಂಗೆ
ಕುವರಿಯಂ ಕೊಡುವ ಕಾತರ ಮನದಿ ಕುದಿಯುತಿರ್ಪೆಂ."

ಅತ್ತಲಾ ಪ್ರದೋಷದೊಳ್ ಮದನನೊಡಗೂಡಿ
ಮಧುನೃಪಂ ವಿಧಿವಿಲಾಸಕೆ ತನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯಮಂ
ಸಲ್ಲಿಸುವ ಸಿರಿಗಚ್ಚದೊಳ್ ತೊಡಗಿ, ನೋಟದಿಂ
ನೋಟಕ್ಕೆ ನಡೆದು ಸಿಂಗರಿಸಿದನು ಬೇಟಮಂ

ಪ್ರೀತಿಸುವ ಸಿರಿಯ ರಾಗಂಗಳುಂ ಗಂಧಂಗಳುಂ,
ಮಿರುಮಿರುಗಿ ಮೆರೆವವೋಲ್, ಕರೆವವೋಲ್, ತರತರದ
ಪೂವೆಲೆಗಳುಂ. ಬಂದಳಲ್ಲಿಗೆ ಸೀತೆ, ತಂಗೆಯರ್
ಊರ್ಮಿಳಾ ಮಾಂಡವಿ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಯರ್ ವೆರಸಿ,
ಗಿಳಿವಿಂಡು ಸಗ್ಗಕೆ ಸಿಲುವವೋಲ್, ಬಣ್ಣದೆಲೆಗಳುಂ
ಪೂಗಳುಂ ನಾಣ್ಚಿ ತಲೆಬಾಗುವವೋಲ್. ಕಾಲಪುರುಷಂ
ಕೇಳಿಮ ರೂಪಿತನಾಗುವಂತೆ ಮುಂಬಿಲಿ ನಿಂದು
ನೋಡಿದಳ್, ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಹೂದರ ಮರೆಯಿಂ, ಕೊಳನ
ತಿಳಿನೀರ್ಗೆ ಕಲ್ಲೆಸೆಯುವಾಟದಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ
ಕೆಲದಿರ್ದ ರಾಮ ಮೋಹನ ಮೂರ್ತಿಯಂ. ಮೊಗಂ
ಬೆಳ್ದಾವರೆಗೆ ಬೈಗಾದವೋಲೋಕುಳಿಯ
ರಾಗಮಂ ತಳೆದುದಾಕೆಯ ಮನೋರಾಗಮಂ
ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಪೋಲ್. ನಿತ್ಯಮುಂ ತನಗೆ ಕನಸಿನೊಳ್
ಕಾಣುತಿರ್ದ ನೀಲದೇಹನಂ ವಿಸ್ಮಯದಿ
ನೋಡಿದಳ್, ಕಣ್ಸಿಲ್ಕಿ, ಹೆಸರರಿಯದಜ್ಞಾತನಂ,
ರೂಪವಾರಾಶಿಯಿಂದೆದ್ದ ರತಿಮದನನೋಲ್
ರಮಣೀಯನಂ. ಜನಕನೌರಸ ಕುವರ್ತೆಯರ್
ಕಾರಣವನರಿಯಲ್ಕೆಸಲ್ ಸೀತೆ ನಿಡುಸುಯ್ದು
ಕಡುನೇಹದಿಂದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ತಿರುಗಿ

ನಡೆದಳರಮನೆಗೆ. ಊರ್ಮಿಳೆ ಕಣ್ಣೊರಸಿದಳ್.
ಅಕ್ಕರೆಗೆ ತಬ್ಬಿ ತನ್ನಕ್ಕನಂ, ಪೇಳ್ಕೆ ಪೇಳ್
ದುಗುಡಮೇಕೆಂದಳುತೆ ಕೇಳಲ್ಕೆ, ಇಂತೊರೆದಳಾ
ವೈದೇಹಿ ತನ್ನಾತ್ಮಮಂ:

"ತಂಗೆ, ನಾನಿನ್ನೆಗಂ
ಪೇಳ್ದನಿಲ್ಲೊಂದಾತ್ಮ ವಿಷಯಮಂ. ಬಾಲ್ಯದಿಂ, ಕೇಳ್,
ನನಗರ್ಥವಾಗದೊಂದನುಭವಂ ತಾಂ ನಿಚ್ಚಮುಂ
ಬಂದೆನ್ನನೊಳಕೊಳ್ವುದವ್: ಗಗನ ಮಂಡಲಮೆ
ಬಂದೆನ್ನ ಮೆಯ್ಯಪ್ಪುದೆರ್ದೆಯೊಳಗೆ ನೀರ್ವಂತೆ;
ಕಡಲುಕ್ಕಿ ಮೇರೆ ಮೀರುತೆ ಪಾಯ್ವ ಮುಳುಗಿಸಲ್
ನಾನೆ ಕಡಯೊಡತಿಯಪ್ಪಂತೆ; ಪೃಥಿವಿಯೆ ಕರಗಿ
ಪೆರ್ಗವಸುಳಿಯಾಗುತೆನ್ನಯ ತೊಡೆಯ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳ್
ನಲಿವಂತೆ; ತೊರೆ ಬನಂ ಭೂಮಿ ಬಾನ್ ಗಿರಿಪಂಕ್ತಿ
ಪಗಲಿರುಳ್ ಚುಕ್ಕಿ ತಿಂಗಳ್ ನೇಸರೆಲ್ಲಮುಂ
ಮೆಯ್ಯಾಗುತಾಂ ತ್ರೈಭುವನ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಪ್ಪಂತೆ.
ಬೆದರಿದೆನ್ ಮೊದಮೊದಲ್. ಪೇಳಲೆಂದೆಳಸಿದರೆ
ತೊದಲಾಯ್ತು. ಮಾಗಿ ಕಂಡದ್ಭುತದಪ್ಪೇಲಾಯ್ತು
ಕೆಳೆಯನುಭವಂ! ಲಂಕೆಯಧಿಪತಿ ದಶಾನನಂ
ನಮ್ಮಯ್ಯನೆಡೆಗೆ ಹರಚಾಪವಂ ಮುರಿಯಲ್ಕೆ
ಬಂದ ದುರ್ದಿನದಂದು ರಾತ್ರಿ, ಶಶಿಮೌಳಿಯಂ
ಕಣ್ಗೋರ್ಗಳಭಿಷೇಕದಿಂದೆ ಜಾನಿಪ್ಪೊಳ್ತು,
ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತನಗಾದುದನುಭವಂ, ಏನೆಂಬೆನಾ

ತೆರೆ ಕಡಲ್ ಬುಕ್ಕಿ ಬಾನುಗಳೆಲ್ಲಮೊಂದಾಗಿ
ನನ್ನ ಮೆಯ್ಗವತರಿಸಿದೋಲ್. ಪ್ರಜ್ಞೆ ನಿದ್ರಿಸಿರೆ,
ನಿಃಸಂಜ್ಞಳಾದೆನಗೆ ಕನಸಾದುದಾ ದರ್ಶನದಿ
ಮೈದೋರ್ದುದೀ ಸರ್ವ ಲೋಕ ರಮಣೀಯತಾ
ನೀಲ ಮೇಘ ಶ್ಯಾಮ ಮೂರ್ತಿ. ಆ ರಾತ್ರಿಯಿಂ
ದಿನದಿನಂ ಸ್ವಪ್ನದೊಳ್ ಗೋಚರಿಸಿತಾ ಚಿತ್ರಪಟಂ.
ಗುರುತಿಸಿದೆನಾ ರೂಪಮಂ ನಮ್ಮ ಪೂದೋಂಟದೊಳ್
ಕೊಳನ ತಡಿಯೊಳ್ ನಿಂದ ಗಗನೋಪಮಾಂಗದಾ
ನೀಲ ಕಾಂತಿಯ ತೆರೆಯ್ಗಾ ಚಿತ್ರಪಟದಿ."

ಮಿಥಿಲೇಂದ್ರ

"ಧರಣಿ ಸಂಭೂತೆ ಊರ್ಮಿಳೆಯೊಡನೆ ಮಾತಾಡಿ
ಮುಗಿವನಿತರೊಳ್ ಕೆಳದಿಯರ್ ಬಂದರೋಡೋಡಿ;
ತಂದರಿಂಬಿನ ವಾರ್ತೆಯಂ: "ಅಕ್ಕ, ನೀನಲ್ಲಿ
ಕಂಡವಗೆ ರಾಮನೆಂಬಭಿಧಾನಮಿರುದಂತೆ!"
"ರವಿಕುಲದರಸು ದೇವ ದಶರಥ ಪುತ್ರನಂತೆ!"
"ತಾನಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಹನಂತೆ!" "ಬಿಲ್ಲೂರಿಯೆ
ನಿನಗವನಿನಿಯನಂತೆ!" "ಬಲ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ನಾಳೆ
ದಿನವಂತೆ!" "ಏಳಕ್ಕ! ಬಾರಕ್ಕ! ಬಿಲ್ ಮುರಿವವೋಲ್
ಪಾರ್ವತಿಯನಾರಾಧಿಪಂ!" "ದಿಟಂ ಶಿವನ ಸೋಲ್!"

ಹರ ಶರಾಸನವಂತೆ! ತೆಗೆ, ಪರೀಕ್ಷೆಯದೇಕೆ
ತಾನೊಲಿದ ನಲ್ಲಂಗೆ? ಜಗದೇಕ ವೀರಂಗೆ
ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಪಾಳ್ ತೊಡರುಮೆಡರೇಕೆ? ತುಳ್ಕದಂ
ಮುರಿಯಲಾ ರುದ್ರಚಾಪಂ! — ಎನುತೆ ಸೀತಾ ಕನ್ಯೆ
ಮನದಿ ನೆನೆದಳ್, ಮರೆತು ತನ್ನನಂದಿನವರೆಗೆ
ಬೇರೆ ಬಣಗರನರಿಂ ಮತ್ತೆ ಲಂಕೇಶನಿಂ
ದಶರಥ ತನುಜಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿತ್ತದೆಂಬುದಂ.
ಇಂದೆ ರಾವಣನಂದು ಬಂದಾಗಳ್ 'ಓ ಧನುವೆ,
ಕಾಪಾಡು ಬಾಲೆಯಂ; ಕೈಮುಗಿವೆ ಕಾಲ್ಗೆರಗಿ,
ಮುರಿಯದಿರ್; ಬಾಗದಿರ್; ಸುರಮೇರು ಭಾರದಿಂ
ದೈತ್ಯನೆತ್ತದ ತೆರದಿ ಭಾರಗೊಂಡಬಲೆಯಂ
ಪೊರೆ.— ಎಂದೊರೆದ ತರುಣಿ ತಾನಿಂದು 'ಹಗುರಾಗು
ಗರಿಯಂತೆ; ಬಾಗು ಬಳ್ಳಿಯ ತೆರದಿ; ರಾಮಂಗೆ
ಮುರಿದು ಬೀಳ್ ಓ ಧನುವೆ!' ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಿಂದೆ
ಬಿನ್ನಹಂಗೈದಳೆನೆ, ನಿಂದಾ ಸ್ತುತಿಗಳೆಲ್ಲ
ಸಮಯವರ್ತಿಗಳಲ್ತೆ? ರಾಮನ ಬಲಕೆ ತನ್ನ
ಪ್ರೇಮದ ಬಲವನೀಯಲೆಂದು ನೋಂಪಿಯ ನೋಂತು
ಧೃತ್ ಪದದಿಂದೆ ಭೂಜಾತೆ ಗಿರಿಜೇಶನಂ
ಪೂಜಿಸಿದಳಾ ರಾತ್ರಿ, ನಿದ್ದೆನೈವೇದ್ಯಮಂ
ನೀಡಿ.

ತಳ್ತಿರಿದುದು ಮುಂಬೆಳಗಿಂದ್ರದಿಕ್ತಟದಿ.
ನೆರೆದುದು ಜನಂ ಜನ್ನಸಾಲೆಯಲಿ. ತಿಮಿರಾರಿ

ಮೈದೋರಿದನು ತನ್ನ ಸಂತಾನದೇಳಿಗೆಗೆ
ಕಾರಣಂ ತಾನಪ್ಪ ಸಾಧನವನೀಕ್ಷಿಸುವ
ವಾತ್ಸಲ್ಯದುದ್ವೇಗದಿಂದರುಣ ಮುಖಿಯಾಗಿ,
ಮೂಡುವೆಟ್ಟಿನ ಮುಡಿಯ ಕೋಡಿನಲಿ. ಬರುಮಂದಿ
ಬಲಶಾಲಿಗಳ್ ತಿಣಿಕಿ ತಂದಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಮುಕದ
ಭೀಮ ಭೀಷ್ಮತೆಯುಜ್ವಲಿಸಿದತ್ತು ರೌದ್ರಮಾ
ತರುಣ ನವ ತರಣಿಯಂ ಕಿರಣದರುಣಾದಾತಪದಿ.
ನೆರೆದ ಮಹಿಳಾ ಜನದ ಮಧ್ಯೆ ತರುಣಿಯರೊಡನೆ
ಚಿತ್ರದುದ್ವೇಗ ಶೂಲದ ಮೇಲೆಯೆಂಬಂತೆ
ಕುಳಿತಿರ್ದ ಧರಣಿಜೆಗೆ ಗದಗದಿಸಿತೆದೆ, ತನ್ನ
ಮನದನ್ನ ರಾಘವನ ವಿಜಯ ವಿಷಯದಿ ಶಂಕೆ
ಭರವಸೆಗಳುಯ್ಯಾಲೆಯಂ ತೂಗಿ. ನೋಡುತಿರೆ
ಕೌಶಿಕನ ಪಾರ್ಶ್ವದಿಂದೆದ್ದನು ರಘೂದ್ವಹಂ,
ಮಖಧೂಮ ಮುಖದಿಂ ಶಿಖಿಜ್ವಾಲೆಯೇಳ್ವವೋಲ್.
ನಯನಾಭಿರಾಮನಂ ಕಂಡೊಡನೆ ಘೇ ಉಘೇ
ಉಲಿದು ಕೈಪರೆಯಿಕ್ಕಿತಯ್ ಜನಂ. ತುಂಬುಹೊಳೆ
ಮರವಿಡಿದು ಕಾಡಾದ ದಡಗಳೆರಡರ ನಡುವೆ
ಮುಂಬರಿಯುವಂತೆ, ನಡೆದನು ರಾಮನಿಂಬಾದ
ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂ, ಹರಧನುವಿನೆಡೆಗೆ. ಮರುಗಿದುದು
ಸೌಮ್ಯನಂ ಕಂಡು ಮುದುಕರ ಮನಂ; ತಾಯ್ವಿರಿಗೆ
ಕರಗಿದತ್ತೆದೆ. ಚಂದ್ರಚೂಡ ಕೋದಂಡದೆಡೆಯೊಳ್
ಲಲಿತ ರಾಮನ ಬಾಲ ಮೂರ್ತಿಯಂ ನೋಡಿ 'ರಾ!

ಧನುವೆಲ್ಲಿ? ಶಿಶುವೆಲ್ಲಿ? ಸಿಡಿಲೆತ್ತ? ಹೂವೆತ್ತ?
ಕಾಳಾಹಿಯಂ ಹರಿಣಶಿಶು ತಿವಿದು ಕೋಡಿಂದೆ ತಾಂ
ಕೊಲಲಹುದೆ? ಗೆಲಲಹುದೆ? ಬದುಕುವುದೆ? ಹಾ!' ಎಂಬ
ಲಲನೆಯರ ಹಿಂಗರುಳ್ ಕುದಿಯೆ, ಹೋದಾತನಂ
ಕಂಗಳಿಂದಪ್ಪುವರೊ, ಸೊಬಗನಾಲಿಂಗಿಪೋಲ್, ಮೇಣ್
ಅಶುಭಮಂ ಪರಿಹರಿಪವೋಲ್! ಭೈರವ ಮಹಾರ್ಘ್ಯಮಂ
ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಂಗಳಿಂ ಚಿತ್ತದಿಂದಾತ್ಮದಿಂ
ಸಂವೀಕ್ಷಣಂಗೈದು ನೆರೆದಿರ್ದ ಪರಿಷತ್ತು
ನಿಶ್ಶಬ್ದತೆಯ ಕಡಲೊಳಳ್ದತ್ತು, ಬಣ್ಣದೊಳ್
ಚಿತ್ರಿ ಬರೆದಂತೆ. ಶಾಂತಿಸ್ಥೈರ್ಯ ಧೈರ್ಯನಿಧಿ ತಾಂ
ಶ್ರೀರಾಮನಾ ಧನುವಿನೆಡೆ ನಿಂತದರ ಮಹಾ
ಗಾತ್ರಮಂ ದೃಷ್ಟಿಸಿದನಾಪಾದಮಸ್ತಕಂ,
ತನ್ನಳವನದರ ಬಲ್ಮೆಗೆ ತೂಗಿ ನೋಳ್ಪಂತೆ.
ಕಿರುನಗೆಯ ಮಲರ ಸುಳಿವೊಂದರಳುತಿರೆ ಮೊಗದಿ,
ತಿರುಗಿ, ದಿಟ್ಟಿಯನಟ್ಟಿ, ನೆರೆದ ಸಭೆಯಂ ಕುರಿತು
ಕೈಮುಗಿದನೊರ್ಮೆ. ಮನದೊಳೆ ಮಣಿದು ಗುರುಜನಕೆ
ಕೈಮುಗಿದನಿರ್ಮೆ. ಶಂಕರ ಚರಣ ಪಂಕಜಕೆ
ಬಗೆಯ ಪೂಜೆಯ ಸಲಿಸುತಕ್ಷಿಪಕ್ಷ್ಮಿಯನಪ್ಪಿ
ಪೀತಾಂಬರವನುಟ್ಟ ಲಲಿತಾಂಗಿಯರ ಮಧ್ಯೆ
ತರತರದ ರನ್ನದೊಡವೆಯ ಪೊಗರನೇಳಿಸುತೆ
ಹಸುರು ಕಾಡಿನೊಳಸುಗೆ ಹೂವಂತೆಸೆಯುತಿರ್ದ
ತನ್ನ ಮೀನಾಕ್ಷಿಯಂ ಮೈಥಿಲಿಯನೊಯ್ಯನೆಯೆ

ಕೋಮಲ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದೀಕ್ಷಿಸಿ, ಶರಾಸನಕೆ
ತಿರುಗಿದನು ಮತ್ತೆ. ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಾಗಿ, ರಘುಚಾಪಿ
ನಮಿಸಿ, ನಿಮಿರ್ದನ್ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಮಯನಾಗಿ.
ಪೇಳಲೇಂ?
ರವಿಕುಲನ್ ಮಣಿದೇಳುತಿರೆಯಿರೆ ಋತಾತ್ಮನೆಯೆ
ರಾರಾಜಿಸಿತು ಜಾನಕಿಯ ಕಣ್ಗೆ ಶಿವಮೂರ್ತಿ ತಾಂ
ಕೋದಂಡದಿಂ ಮೂಡಿ ಮೈದೋರಿ! ಶಶಿಧರಂ,
ಫಣಿಭೂಷಣಂ, ದೇವಗಂಗೋತ್ತಮಾಂಗಂ,
ಪಿಂಗಲ ಜಟಾಜೂಟ ಕೂಟಂ, ತ್ರಿಣೇತ್ರಂ,
ವಿಭೂತಿಶೋಭಿತ ಕಳೇಬರನ್, ಇಭ ದುಕೂಲಾಂಗಿ,
ಶಂಕರ ಭಯಂಕರ ಪಿನಾಕಿ, ಕೇಳ್, ಕರವೆತ್ತಿ
ಹರಸುತಿಕ್ಷ್ವಾಕು ಕುಲಸಂಜಾತನಂ, ಕಾರ್ಮಿಂಚು
ಮೋಡದೊಳಡಗುವಂತೆ ಮರೆಯಾದನೊರ್ಮೊದಲೆ
ಚಾಪಮಧ್ಯದೊಳೈಕ್ಯಮಾಗಿ.

ಐರಾವತಂ

ದೇವೇಂದ್ರನಂ ಪೊತ್ತು ದಿಕ್ಪಾಲ ಪುರಗಳಿಗೆ,
ಮತ್ತೆ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ, ಮತ್ತೆ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ,
ಸತ್ಯಲೋಕಕೆ ಮತ್ತೆ ತೆರಳುತಲ್ಲಿಂ ಮರಳಿ
ಬಪ್ಪುದಮರಾವತಿಗೆ, ಸುರವಾದ್ಯ ನಿಸ್ವನಕೆ
ಬಿಂಕದಿಂ ಬೀಗಿ: ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳುತಿರಲಿಂದ್ರನಂ
ವರುಣಂ ಸ್ವಹಸ್ತದಿಂದಮೆ ತನ್ನ ಮೈಮೇಲೆ
ಕೈಯನಾಡಿದನಲ್ತೆ? ಅಗ್ನಿ ನೀಡಿದನಲ್ತೆ

ತನ್ನಂಗಳದ ಮರದ ಮಾಂದಳಿರ ತೊಂಗಲಂ?
ಮೇಣಾ ಕುಬೇರನುಂ ಸೊಂಡಿಲ್ಗಳಿಂ ನೀವಿ
ಸೋಂಕಿಗೆ ಸೊಗಂಬಡೆದನಲ್ತೆ? ಮಾಹೇಶ್ವರಂ
ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟದ ತಳ್ಪಲೆಳವುಲ್ಲನಿಳ್ದಿತ್ತು
ರತ್ನ ಖಚಿತಂ ದೀರ್ಘ ದಂತಂಗಳೆರಡುಮಂ
ಬಳ್ಳೆಸಿದನಲ್ತೆ? ತನಗಾರು ಕೊಯಿಕಯ್ಯೆಂದು,
ಬೇರೆಬೇರೆಯ ಲೋಕದಾಹಾರಮುಂ ಸವಿದ
ತೃಪ್ತಿಗೆ ಮನಂ ಮಿಕ್ಕು, ಶಚೀದೇವಿಯರಮನೆಯ
ಮರಕತದ್ವಾರದೆಡೆ ಸಗ್ಗದೊಡೆಯನನಿಳಿಸಿ,
ಕನಕ ಶೃಂಖಲೆಯಿಂ ಬಿಡುತೆಗೊಂಡು, ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂ
ಪರಿತಂದು, ರತ್ನಧೂಳಿಯ ಮಳಲ ಪಾತ್ರದೊಳ್
ಪ್ರವಹಿಸುವಮರನದೀ ದುಗ್ಧ ತೀರ್ಥದೊಳೊಡನೆ
ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕುವುದು, ಸುಧೆಯ ತೆರೆ ದಡಕ್ಕಪ್ಪಳಿಸಿ
ಮೊರೆಯೆ. ಆ ಪಾಲ್ಗಲ್ಲ ಪೆರ್ಬಂಡೆ ಪಾಲ್ತೊಳೆಯ
ಮಿಂದು, ನಂದನ ವನದ ಕಲ್ಪದ್ರುಮಕೆ ನಡೆದು
ಬಂದು ಮೈತಿಕ್ಕುವುದು ಕ್ರೀಡಾ ವಿನೋದಕ್ಕೆ.
ದೈತ್ಯಾಕೃತಿಯ ದೇವತರು ಬೃಹನ್ಮಸ್ತಕಂ
ಶಾಖೋಪಶಾಖಾ ಪ್ರಸಾರ ವಿನ್ಯಾಸದಿಂ
ತೂಗಿ ತೊನೆದಪುದೆಡಕೆ ಬಲಕೆ. ಚೀರ್ವುದು ದಿವಿಜ
ಖಗವೃಂದಮಿಂದ್ರನಾನೆಯ ಘೀಂಕೃತಿಯ ರವಕೆ
ಬೆಚ್ಚಿಗಾರಾಗಿ. ಹೆಬ್ಬಳ್ಳಿ ಹಂಬುವ ತೆರದಿ
ಹೆಮ್ಮರದ ಮೆಯ್ಗೆ, ಕಲ್ಪದ್ರುಮದ ಗಾತ್ರಮಂ

ತನ್ನ ನೀಳ್ದೋರ್ವಿದು ಸೊಂಡಿಲ್ಗಳಿಂ ಸುತ್ತಿ,
ಕ್ಷೀರ ಫೇನ ಶ್ವೇತ ಗಿರ್ವಾಣ ವಾರಣಂ
ಮತ್ತ ವೈಖರಿಯಿಂದೆ ಜಗ್ಗಿಸೆಳೆವುದು ಮರಂ
ಬಳ್ಳಿಯಾಗುತೆ ಬಳ್ಳುವಂತೆ.
ರಘುಕುಲ ಖಮಣಿ
ಬಿಳಿಯಾನೆ ಸೊಂಡಿಲಂದದ ನೀಳ ತೋಳಿಂದೆ
ತುಡುಕಿದನು ಕಲ್ಪಭೂರುಹ ಸದೃಶ ಚಾಪಮಂ
ಸೀತಾಫಲದ ಬಯಕೆಯಿಂದೆ. ಬಾಗಿದುದು ಬಿಲ್
ರಂಬೆವೋಲ್. ಹೆದೆಯೇರಿದುದು. ಪೂಡೆ ಬಾಣಮಂ
ಸೆಳೆಯುತಿರೆ ಕಿವಿಯನ್ನೆಗಂ ಕಬ್ಬು ಮುರಿವಂತೆ
ಮುರಿದತ್ತು ಹರನ ಧನು ತಾಂ ಸಿಡಿಲಸದ್ದೊದರಿ.
ಜಾನಕಿಯ ಸುಖದಕ್ಷಿಯಿಂದಿಕ್ಷುರಸಧಾರೆ
ಸೋರ್ದುದಯ್. ಹರ್ಷ ವೀಚಿಗಳವ್ವಳಿಸಿದವೋಲ್
ಘೋಷಿಸಿತು ಘೋರವದೊಳಾ ನೆರೆದ ನರಶರಧಿ.
ಬಿಡದೆ ಪೂವಳೆ ಬಿಳ್ದುದಾಲಿಕಲ್ ಕರೆವಂತೆ,
ತರತರದ ಪರಿಮಳದ ಮೇಣ್ ವಿವಿಧ ವರ್ಣದಾ
ವರ್ಷ ಶ್ರೈಲಿಯಲಿ! ಹರ್ಷಾಶ್ರು ಸುರಿಯುತಿರೆ ಜನಕಂ
ತಡೆಯಲಾರದೆ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವ ಮಧುರ ಸುಖಕೆ,
ಮಣಿಪುದಕೆ ಮಣಿದಂ, ಕೃತಜ್ಞತಾ ಭಾರದಿಂ
ಬಾಗಿ. ಹುಟ್ಟಿಯನುಳಿದ ಹೆಜ್ಜೇನು ಹುಳುದಿಂಡು
ದಟ್ಟಯಿಸಿ ಮೊರೆವಂತಿರಿರ್ದ ಜನಸಂದಣಿಯ
ನಡುವೆ ನಡೆದಪ್ಪಿದನು ರಘುಕುಲೋದ್ದೀಪನಂ,
ತನ್ನಿಷ್ಟದೇವತೆಯನಾಲಿಂಗಿಪಂತೆವೋಲ್.

ಅನಿತರೊಳ್ ಸಂಭ್ರಮಿತ ಸಖಿಯರ ನಡುವೆ ಸೀತೆ
ಕರದೊಳ್ ವಿಜಯಮಾಲೆಯಂ ಪಿಡಿದು, ಮೋಹಿನಿಯೊ,
ತ್ರಿಭುವನ ರತಿಯೊ, ಶೃಂಗಾರ ಸುಂದರಿಯೊ, ಮೇಣ್
ತುಹಿನ ಗಿರಿಶಿವ ಶಿರದ ಮಾನಸ ಸರೋವರದಿ
ಸಂಭವಿಸಿ ವನದೇವಿಯರ ಸೇವೆಯೊಳ್ ಸಂದು
ಮುಂಬರಿದು ಸಾಗರವನಪ್ಪುವ ತವಕದಿಂದೆ
ಪ್ರವಹಿಪಾ ಜಾಹ್ನವಿಯ ಹೊನಲೊ ಹೇಳೆಂಬಿನಂ
ಹರಿದು ಬಂದಳು ರಾಮ ಮನ್ಮಥ ಶರಧಿ ತಟಿಗೆ.
ಘೂರ್ಣಿಸಿರೆ ಸುಖರಸದ ಮಧುರ ಮಂಗಳ ಗೀತೆ
ವಾದ್ಯ ವೈವಿಧ್ಯ ವಿದ್ಯಾ ಶ್ರುತಿಯ ನಣ್ಪಿಂದೆ,
ರಾಮಂಗೆ ಮಾಲೆ ಸೂಡಿದಳೊ ಸೀತಾ ಕನ್ಯೆ,
ಭೂರಮೆ ಸಮುದ್ರಂಗೆ ಬೆಳ್ದೆರೆಗಳಂ ಕೋದು
ಪೂದಂಡೆವೋಲ್ ಗೈದ ಬಾನ್ದೆರೆಯ ದಾಮಮಂ
ಹಾಯ್ಕಿದಳೆನಲ್ಕೆ!
ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮುನಿವರಂ
ಸಮ್ಮತಿಸೆ, ಮಿಥಿಳೇಂದ್ರನಾಜ್ಞೆಯಂತಾಳುಗಳ್
ಸಾಕೇತ ಪುರಿಗೆಯ್ದಿದರ್ ಮೂರು ಹಗಲಿರುಳ್
ನಿಲ್ಲದೆ ಪಯಣಗೈದು. ಸುತರಾಗಮನ ಚಿಂತೆ
ಮಸಗಿರ್ದ ದಶರಥಗೆ ಬಿನ್ನೈಸಿದರ್ ಶುಭದ
ವಾರ್ತೆಯಂ. ಕಡಲುಕ್ಕುವಂತುಕ್ಕಿತು ಅಯೋಧ್ಯೆ.
ಸಂತಸಕೆ ತಡಿಯಿಲ್ಲದಾದಳಾ ಕೌಸಲ್ಯೆ
ಮಗನಭ್ಯುದಯಕೆ. ನೆನೆದಳು ಬಗೆಯಲಂಪಿನಿಂ

ಚೆಲ್ವಿನೊಲ್ವಿನ ಸೊಸೆಯ ಗಣ್ಶೀಲ ರೂಪಮಂ
ಮಗನ ಮಂಗಳ ಮೂರ್ತಿಯೆಡೆಯಲ್ಲಿ! ಪಡೆವೆರಸಿ
ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಮಕ್ಕಳ್ ಕೂಡಿ ಮಹಿಷಿಯರ್
ಗುರು ಮಂತ್ರಿ ಬಂಧುಬಾಂಧವ ಮುಖ್ಯಪೌರರುಂ
ಬರಲೊಡನೆ ದಶರಥಂ ತಾನೆಯ್ದಿದನು ಮಿಥಿಳೆಯಂ
ನಾಲ್ಕೆ ದಿನಮಣ್ಗೆ ಮುಳುಗುವನಿತರಲಿ. ಬೀಗರಂ
ವಿಭವದೊಳಿದಿರ್ಗೊಂಡು ಸಂಭ್ರಮಿಸಿತಯ್ ಮಿಥಿಳೆ. ೭೧೦

ನಿಮಿವಂಶಜರ ಕೂಡೆ ಕೊಳುಕೊಡೆ ರವಿಕುಲರ್ಗೆ
ಪೆಣ್ಗೆ ತಿಲಕಂ ಬಂದ ತೆರನಾದುದೆಂಬಂತೆ
ಸಮನಿಸಿತು ಮದುವೆ ಸೀತಾರಾಮರಿಗೆ. ಭೂಮಿ
ನಲಿದತ್ತು. ಪೊಗಳಿದುದು ದೇಶದೇಶದ ಜನಂ.
ಸಂಭ್ರಮಕೆ ಸಂಭ್ರಮವೆ ಸಂಘಟಿಸಿತೆಂಬಂತೆ,
ಕಲ್ಸಕ್ಕರೆಗೆ ಜೇನು ಸೋರ್ದಂತೆ, ನೆಲದೆರೆಯ
ಜನಕರಾಜನ ಹೃದಯದಿಂಗಿತಕೆ ಮನವೊಪ್ಪಿ
ಸೌಮಿತ್ರಿಯೂರ್ಮಿಳೆಯನೊಪ್ಪಿದನ್, ರಾಗಿಲಸಿ
ಸುಗ್ಗಿಮೊಗ್ಗನ್ನಪ್ಪುವಂತೆ. ಶತ್ರುಘ್ನಂಗೆ, ಕೇಳ್,
ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ ತಾನಾದಳೊಲ್ಮೆವೆಂಡತಿ. ಕೈಕೆ ತಾಂ ೭೨೦
ಮಾಂಡವಿಯ ನೆರ್ದೆಯನ್ನಳಂ ಪಡೆದಳ್ವ ತನ್ನ
ಸುಂದರ ತನೂಜ ಭರತಂಗೆ.

ಇಂತೊಚ್ಚತಂ

ಪಗಲೇಳುಮಿರುಳೇಳುಮೆಸೆದತ್ತು ಬಿರ್ದಿನೊಸಗೆ,
ಬರ್ದಿಲರಾರಂ ಸೂರೆಗೊಳ್ವಂತೆ. ತರುವಾಯಮಾ
ಮಿಥಿಳೆಯಿಂ ಸಾಕೇತಪುರಕೆ ನಡೆದುದು ಮದುವೆ
ದಿಬ್ಬಣಾದ ಮೆರೆವಣಿಗೆ. ಹೇಳಲದನೇನೆಂಬೆ?
ನೆಲದರಸರಿರ್ವರ ಸಿರಿಗಳೊಂದುಗೂಡಿರೊಡೆ
ಶಿವಸಖ ಕುಬೇರಂ ಪುರಂದರಗೆ ಕೈಗೊಟ್ಟು
ಅಮರೆಯಿಂದಲಕೆವಯ್ಯಾಂ ನಡೆವೊಲಾಯ್ತಲಾ
ಮರುದಿಬ್ಬಣಾದ ಮೆರೆವಣಿಗೆ ಜಾತ್ರೆ.
ಪಟ್ಟೆಮಡಿ
ತೇರಾನೆ ರನ್ನಗಂಬಳಿ ಗೋವು ಕಾಲಾಳು
ಮುತ್ತು ಪವಳಂ ತೊತ್ತು ಮೊದಲಪ್ಪ ತರತರಂ
ಸಿರಿಯ ಬಳುವಳಿವೊತ್ತು, ಜನಕನೃಪನಂ ಮರಳಿ
ಮಿಥಿಳಾಪುರಿಗೆ ಬೀಳುಕೊಟ್ಟು, ದೊರೆವಟ್ಟೆಂತುಂ
ಪಿಡಿದು ಮಂಗಳವರೆಯ ನಾದಕ್ಕೆ ನಡೆನಡೆಂತೆ
ನಿಡುಪೊಸಗೆ, ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ತೋರ್ದುವುತ್ಪಾತಶತಿ:
ಶಕುನಿ ಚೀರಿದುವು ದುಶ್ಶಕುನಮಂ; ಜನಕ್ಕೆ ಕಣ್
ಕಂಪಿಸಿತು; ಕುದುರೆ ಕೆನೆದುವು ರೋದಿಪಂದದಲಿ.
ಬೆದರುತಿರೆ ದಶರಥಂ, ಬೀಸತೊಡಗಿತು ಗಾಳಿ
ಬಿರುಸಾಗಿ. ಭೂಮಿಯದಿರಿತು. ಪಣ್ಣೊಡಿದ ಮರಂ
ತಿರೆಗುರುಳ್ದುವು ಲಕ್ಷಲೆಕ್ಕದಲಿ. ನುಂಗಿದುದು

ಕೃಷ್ಣ ಜಲಧರ ರಾಹು ರವಿಯಂ. ಚತುರ್ದಿಕ್ಕು
ಕಳ್ತಲೆಯ ಕಾಡಿಗೆಯ ಮೆತ್ತಿನಿಂದಿಲ್ಲಾಯ್ತು.
ರೋಷಭೀಷಣವಾಯ್ತು ಸಿಡಿಲುಮಿಂಚಿಬ್ಬಳಂ
ಕಿಡಿಗೂಳಿ ಬೊಮ್ಮಮಂ ಪೊರ್ದೆ. ಮೈಮರೆಯುತಿರೆ
ಸೇನೆ ಸಂಮ್ಮೋಹ ಭಸ್ಮವನೆರಚಿದರೆನಲ್ಕೆ,
ಕಾಣಿಸಿತ್ತದ್ಭುತಂ ದಶರಥ ನೃಪನ ಕಣ್ಗೆ:
ಕಾರ್ಗೆ ಕಾಯಂ ಮೂಡಿದಂತೆ ಮೂಡಿತು ಮುಂದೆ
ಭೃಗುವಂಶಿ ಜಮದಗ್ನಿತನಯ ಭೈರವ ಮೂರ್ತಿ,
ಕಂಡರ್ಗೆ ಬರ್ದುಕು ಕಳವಳಿಸೆ. ಕಾಲಾಗ್ನಿಯೊಳ್
ಮುಳುಗುತೆ ರುದಂಗೊಂಡ ಕಾಳಾದಿ ಸಂಕುಲಂ
ಜೋಲ್ವಂತೆ ಜೋಲ್ದುವು ಜಟಾಳಿ. ಭೀಷ್ಮತೆವೆತ್ತು
ರಂಜಿಸಿತು ಹೆಗಲಿನೊಳ್ ಕೆಂಗೊಡಲಿ. ಕೈಗಳಲಿ
ಮಿಂಚಿದುವು ವಿಷ್ಣುಕೋದಂಡ ಬಾಣಾಳಿಗಳ್,
ಕಣ್ಗೆರಿಯುವಂತೆ. ಬೆಚ್ಚಿರೆ ಸೈನ್ಯಸರ್ವಮುಂ
ಶ್ರೀರಾಮನೊರ್ವನೆಯೆ ತನ್ನೊಸಗೆದೇಗುಲದು
ನಡೆದಂ, ಶರತ್ಕಾಲ ಸುಪ್ರಸನ್ನತೆಯಂತೆವೋಲ್,
ಕೊಡಲಿಗೊರವನ ಕಡುಪಿನೆಡೆಗೆ. ತವಿದುದೊ ಗಾಳಿ.
ಪರಿದುದೊ ಮುಗಿಲ್ ಕೂಡೆ. ಪರಶುರಾಮನ ಮೊಗಕೆ
ಮಲರಿದುದೊ ಮುಗುಳುನಗೆ! ಬಾಲ್ಯದ ಸರಳತೆ ಶಾಂತಿ
ಸೌಂದರ್ಯಗಳ್ಗೆ ಸೋಲದರೊಳರೆ ಲೋಕದೊಳೆನಲ್
ರಾಮಂಗೆ ತಾಂ ಮೆಚ್ಚುಗೊಟ್ಟನು ವಿಷ್ಣುಚಾಪಮಂ
ಜಮದಗ್ನಿಸೂನು, ಲೋಕಂ ನಿನ್ನಿಂದಮಾವಗಂ

ನಿರ್ವಿಘ್ನಮಕ್ಕೆಂದು ಹರಸಿ. ಸುಡಲೆಂದು ಕಿಡಿ
ಬರಲೊಡಂ ಹಿಡಿಯೆ ಮಾಣಿಕಮಾಗಿ ಬಡತನಂ
ಪೋಪಂತೆ ಪೋದನಾ ಪರಶುರಾಮಂ. ದಶರಥಂ
ಹಿರಿಯಮಗನಂ ತಬ್ಬಿ ಮೂಸಿದನು ಮಂಡೆಯಂ, ೨೨೦
ಬಗೆಯಲಂಪಿಂಗೆ ಕಣ್ ತೊಯ್ವಿನಂ. ಬಸಗೆ ನಡೆದುದು
ಮುಂದೆ ಸಾಕೇತಪುರಕಾಗಿ. ಪನ್ನೀರಿನಿಂ
ತಣ್ಣಸಂಬಡೆದಿರ್ದು ನಲ್ಗಂಪುವೆತ್ತಲರ
ಸರದಿಂದೆ ತೋರಣ ಪಸುರ್ಗಿಂದೆ ಸಿಂಗರಂ
ಬಡೆದಿರ್ದ ಬೀದಿಗಳಲೆಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯುಂ ಕಿಕ್ಕಿರಿದ
ಮಂದಿ, ಬದ್ಧವರ್ಣಾದಿಂ ಸುಸ್ವರ ಸ್ವಾಗತದ
ಸಂಗೀತದಿಂ, ವಧೂವರರನಿದಿರ್ಗೊಂಡುದೈ,
ಶಶಿಯುದಯ ಸಮಯಾಬ್ಧಿ ವಾಹಿನಿಯನಾಲಿಂಗಿಪೋಲ್.

— • —

26/6/36

ಇಂಗೋಲ್ ೨
ಮಮತೆಯ ಸುಳಿ ಮಂಥರೆ

ಪೆಣ್ಣೊಲಿದ ನಲ್ಲನಿರೆ, ಗಂಡೊಲಿದ ನಲ್ಲೆಯಿರೆ,
ಸಿರಿಬಾಳ್ತೆ ಸಿಂಗಾರ ಸೊಗಕೆ ಹೊಯ್ಕೈಯಿಹುದೆ
ಬದುಕಿನಲಿ? ಲಲಿತೆ, ಓ ಮದನಮೋಹಿನಿ ರತಿಯೆ,
ನಿನ್ನಾದಿ ತಾರುಣ್ಯ ಕಾಲದಾರಂಭಮಂ
ಪೊಸಕೆಂದು ಪೊಸಪೊಳ್ಮೆವೇಟಂ ತಗುಳ್ದಂದು
ನೀಂ ಮದನನಧರಕ್ಕೆ ಮುತ್ತೊತ್ತಿದಾ ಇಂಪೆ
ತಾನಾವಗಂ ಮರಳಿಮರಳಿ ಮಲರುತೆ ಚಿರಂ
ಸೊಗವೀವುದಲ್ತೆ ನವ ನಿಖಿಲ ದಂಪತಿಗಳ್ಗೆ?
ತಿಂಗಳ್ಗೆ ತೇನೆಯೊಲಿವಂತೆ ಸೀತಾ ಕಾಂತೆ
ತೇಲಾಡಿದಳು ತನ್ನ ರಮಣಾನಂದಕ್ಕೆ
ತನ್ನೆಲ್ಲಮಂ ನಲಿದು ನೈವೇದ್ಯಮಂ ನೀಡಿ,
ತನ್ನತನವನೆ ಸೊನ್ನೆಗೊಳಿಸಿ. ತಾನೊಲಿದಂಗೆ
ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರಂಗಿಷ್ಟ ಮೂರ್ತಿಗಾದರ್ಶಕ್ಕೆ ಪೇಳ್
ಪ್ರಾಣಾರ್ಪಣಂಗೈವ ಸೊಗದಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ಸೊಗಂ
ತಾನೊಳದೆ? ಪೋ! ಸಗ್ಗಕೇಂ ಕೋಡುಂಟೆ ಬೇರೆ ?
ಶ್ರೀರಾಮ ಪ್ರೇಮದೊಳೆ ಕಂಡಳ್ ಜನಕಜಾತೆ
ಜೀವನದ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥಮಂ, ಮೇಣಖಿಳ
ಸೃಷ್ಟಿಲೀಲಾ ಮಹೋದ್ದೇಶಮಂ. ಬರಿದಲಾ
ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯಮಿನಿಯನ ಚೆಲುವನಿಲ್ಲದಿರೆ

ಪೆಣ್ಗೆ! ತನ್ನಿನಿಯನಾನನ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ
ಮಲರುತಿರುವಲ್ತೆ ತಾವರೆ ನೇಸರುದಯದಲಿ?
ಚಲಿಸುತಿರುವಲ್ತೆ ಮೀಂಗಳದೊ ತಾವರೆಯೆಸಳ
ನಡುವೆ? ಝೇಂಕರಿಸದೆಯೆ ತೇರ್ಕೈಸುತಿರುವಲ್ತೆ
ಕರಿದುಂಬಿವಿಂಡು? ತ್ರೈಭುವನ ಸೌಂದರ್ಯಕಾ
ಮುಖಮದೆ ಮುಕುರಮಲ್ತೆ?—ವೈದೇಹಿಯಿರಲಿಂತು,
ರಘುರಾಮಚಂದ್ರನಿನಿಯಳ ಜೀವದೀವಿಗೆಗೆ
ತೈಲಮುಂ ಕಾಂತಿಯುಂ ತಾನಾಗಿ ರಸುವಾರುದೋಳ್
ತೇಲುತಿರ್ದನು ತನ್ನ ತಾಯ್ತಂದೆಯರ್ಗೊಂದು
ಬಾಳ್ ದೋಣಿಯಂತೆವೋಲ್, ತಿರೆಮಗಳ ಚೆಲುವಲರ
ಬಂಡಿಡಿದ ಬಬ್ಬಲಂ ಪೀರ್ದನೆದೆ ತುಟಿಯಿಂದೆ
ತಣಿವಿನಂ ತನ್ನಾತ್ಮತೃಪ್ತಿಗೆ. ಕಣ್ಣೆವೆಯಿಡದೆ
ನೋಡಿದನು ಶೃಂಗಾರ ಸಾರ ಸಂಪೂರ್ಣೆಯಂ:
ದಂತ ಸುಸ್ನಿಗ್ಧ ಕಾಂತಿಯ ತನುರುಚಿರ ಕಾಂತೆ
ಕೆಮ್ಮನೆಯ ಬಿಸಿಯ ನೀರಂ ಮಿಂದು ಕೆಂಪೇರ್ದು,
ಬಾನ ಬಣ್ಣದ ತಿಳಿಯ ನೀಲಿಯ ದಳಿಂಬಮಂ
ನಿರಿಯುಟ್ಟು, ಪೊರವಾರ್ಗ್ಗಳೆಲ್ಲೆಯಂ ದಾಂಟಿ ಮುಡಿ
ಸೋರ್ದ್ದಂತೆ ಕಪ್ಪುರ್ಗುವ ಧಮ್ಮಿಲ್ಲಮಂ ಬಿಚ್ಚಿ
ನೇಲ್ದರಿ ಮೆರೆಯೆ, ನೋಡಿದನು ಕಣ್ಣೆವೆಯಿಡದೆ
ಸೌಂದರ್ಯ ಸುಖದಿಂ ಸಮಾಧಿ ದೊರೆಕೊಂಡವೊಲ್!
ನಲಿಯುವನ್ ನೋಡಿ ಕಣ್ತುಂಬಿ. ದನಿಯಂ ಕೇಳ್ದು
ಸವಿಯುವನ್. ಪುಳಕಿಸುವನೆದೆ ಮೆಯ್ಯ ಸೋಂಕಿಂಗೆ

ಹುರವಣತೆವೆತ್ತು. ಕಾಲ್ಗೆಜ್ಜೆ ನೇವುರ ಬಳೆಯ
ಪೊನ್ನೊಡವುಗಳ ಕಿಂಕಿಣಿಗೆ, ಚಾತಕಂ ಮಳೆಗೆ
ಹಾರ್ವಂತೆ, ರಾಂದಡುನಾಲಿನಿ ಮರಳಿ ಮರಳಿ,
ದನಿಯನಾಕರ್ಣಿಸಲ್ಹಾರೈಸುತ್ತೆ. ಧರಣಿಜೆಯ
ಪುಣ್ಯಾತ್ಮಮಂ ಪ್ರೀತಿಸಿದವೋಲ್ ಸೀತೆಯಾ
ಸುಂದರ ಶರೀರಮಂ ಪ್ರೀತಿಸಿದನಾ ರಾಮನೆನೆ
ದೇಹಾತ್ಮಭೇದಮಂ ಪೇಳ್ ಮಿಥ್ಯೆಗೊಳಿಸದೆ ರಸದ
ದೃಷ್ಟಿ. ಕಾಯಕೆ ಕಣ್ಗಳೆರಡಿರ್ಪ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ
ದ್ವೈತಮಿರ್ದುದು ಸೀತೆರಾಮರೊಳಗದ್ವೈತಿ
ತಾನಾಗಿ! ಕಣ್ಗಳೆರಡಾದರೇನೊಂದಲ್ತೆ
ಆ ದೃಷ್ಟಿ? ಮೆಯ್ಗಳೆರಡಾದಡೇನೊಲಿದರ್ಗೆ
ಬಾಳ್ವೆಯೊಂದಲ್ತೆ?

ಸೀತಾರಾಮರಿರಲಿಂತು
ಸೊಗದ ಪಾಲ್‌ಜೇನಿನೊಳ್ ಬಾಳ್‌ದೋಣಿಯಂ ತೇಲ್ದು,
ಭೋಂಕನೆಯೆ ಮಂಥರೆಯ ಮಮತೆಯ ಸುಳಿಗೆ ಸಿಲ್ಕಿ
ರಸದೋಡಮುಳ್ದುದಯ್. ಸುಖನೌಕೆ ಮುಳುಗಲಾ
ನೌಕೆಯಂ ಮುಳುಗಿಸಿದ ಸುಳಿಯೆ ಸುತ್ತುರೆಯಾಗಿ
ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಗಿ ಬಾನ್ಗೆ ಬೀಸಿದುದು ಸುಖಿಗಳಂ
ಜನಕಜಾ ರಘುಜಾತರಂ. ಕಡೆಯದೆಯೆ ಬೆಣ್ಣೆ
ಹೊಮ್ಮುವುದೆ? ಮೂಡುತಿರ್ದುವೆ ಮಹಾರತ್ನಗಳ್, ಪೇಳ್,
ಮಥಿಸದಿರೆ ಮಂಥರೆಯ ವಾಸುಕಿ ಮಹಾಮಮತೆ ತಾಂ
ಕೈಕೆ ಮನ್ದರದಿಂದಮಾ ತ್ರೇತಾ ಸಮುದ್ರಮಂ?

ಪೆಳರ್ದುದು ಅಯೋಧ್ಯೆ ವಿಸ್ಮಯ ಭಯಾಶ್ಚರ್ಯದಿಂ
ಒಂದಿರುಳಲಿಲ್ ತುಂಬಿದಾಗಸದೊಳ್ಪೊರ್ಮೊದಲೆ
ದೀಪ್ತಮಂ ದೀರ್ಘ ಲಾಂಗೂಲ ಕೇಶಾನ್ವಿತಮುಮಂ
ಕಂಡು ಮರುದುಲ್ಕೆಯಂ. ಕರ್ದಿಂಗಳಾಗಸದ
ಕರ್ಮ್ಗೊಳಿಯ ಕುಕ್ಷಿಮದಿ ಕೆದರಿರ್ದ ಪೂಗಳಂ
ಗುಡಿಸಲೆಂದಿರುಳ್ವೆಣ್ಣ ಕೈಲಾಂತು ನಿಡುನೀಳ್ದ
ಕೆಂಗೆಂಡದುರಿಯ ಸಮ್ಮಾರ್ಜನಿಯೊ, ಪೊಳ್ತಿಳಿಯೆ
ಕಳ್ತಲೆಯ ದಾರಿನಡೆಯಲ್ಕನಂತ ಯಾತ್ರಿಕಂ
ಕಾಲಪುರುಷಂ ಪಿಡಿದ ಪೊಂಜೊ ಪೇಳೆಂಬಿನಂ
ನೆತ್ತರುರಿಗೂದಲಂ ಬೀಸಿ ರಂಜಿಸುತಿರ್ದ
ಭೀಷ್ಮ ಬೀಷಣ ಧೂಮಕೇತುಗೆ ಜನಂ ಬೆಚ್ಚಿ
ನರಳ್ದುದಕಟಾ ಕೋಸಲಕೆ ಕೇಡಪ್ಪುದೆಂದು.
ಆ ಭಯಂಕರ ಗಗನ ಶಕುನಮಂ ನೋಡಿ, ದೊರೆ
ದಶರಥಂ ತನ್ನ ಕೊನೆಗಡೆ ಬರ್ಕೆ ದಿಟಮೆಂದು
ಬಗೆದು, ಪಿರಿಯಂಗೆ ರಾಮಂಗೆ ಪಟ್ಟಂಗಟ್ಟಿ
ಬೇಗದಿಂದಿರದೆ ತಾಂ ಪಾರಲೌಕಿಕದೆಡೆಗೆ
ತನ್ನಾತ್ಮಮಂ ತಿರುಗಿಸಲ್ಕೆಳಸಿ, ಸಚಿವರಂ
ಗುರುಗಳಂ ಪ್ರಜೆಗಳಂ ಕರೆದೊರೆದನಿಂತುಟಾ
ತನ್ನಿಷ್ಟಮಂ:
"ಕೋಸಲ ಕ್ಷೇಮ ಚಿಂತಕರೆ,
ಪೋದಿರುಳ್ ಬಾನಿನೊಳ್ ವಿಧಿ ಬರೆದುದೋದಿದೆನ್.

ನಕ್ಷತ್ರಶ್ರೇಣಿಯ ದಿವ್ಯಾಗ್ನಿಲಿಖಿತಮಂ.

added

ಪ್ರಾಕೃತ ಘಟನೆಗಳ್ಗೆ ಪ್ರಕೃತಿ ಕಾರಣಾದಂತೆ
ದೇವ ಕಾರಣಮಿರ್ಪುದೊಂದು ಗುರು ಕಲಿಸಿದನ್
ನನಗೆ. ರವಿಕುಲನೃಪವರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಭಾರಮಂ
ಪೆರತು ಮುದುರಿಂಗಿತ್ತು, ವಿಶ್ರಾಂತಿಗಾಶಿಸುತೆ,
ಪೇಳ್ವೆನಾಲಿಪುದು ಕಾಳ್ಕೆಯ ಮನಃಪ್ರೀತಿಯಿಂ:
ತನ್ನ ಮಗನಂ ತಾನೆ ಹೊಗಳ್ದೊಡೆ ಒಲವರಂ
ಪಿತೃಗೆಂಬರ್. ಆದೊಡಂ ಗುಣಕೆ ಮತ್ಸರಮೇಕೆ?
ಶ್ರೀರಾಮನಾಹ್ಲಾದ ರೂಪಿ. ಔದಾರ್ಯನಿಧಿ.
ನಿರಸೂಯೆಯಿಂ ಸರ್ವರನುರಾಗಭಾಜನಂ.
ಕಲಿ. ಮತ್ಸರವಿದೂರನತ್ಯಂತ ಶಾಂತಿ ಖನಿ.
ಪ್ರಿಯಭಾಷಿ. ಹಿತಸಖಂ. ಮಿತಮಾರ್ಗಿ. ಧೀರ ವಶಿ.
ನಗುಮೊಗದ ಸಂಯಮಿ. ಕೃತಜ್ಞತಾ ಮೂರ್ತಿ. ಮೇಧಾ
ಜ್ಞಾನಿ. ಸಜ್ಜನಪ್ರೇಮಿ. ಸೂಕ್ಷ್ಮಮತಿ. ಪಂಡಿತಂ.
ಶ್ರುತಿವಿದಂ; ಸುವಿಚಾರಿ; ನಿತ್ಯಂ ಪ್ರಜಾಪ್ರೇಮಿ!

Cancelled

ಸಾಮಾನ್ಯನಾದೊಡಂ ಬಡವನಂ ಕಂಡೊಡನೆ
ನುಡಿಸುವನು, ನೀಡಿ ಬಿದುಗೆಯಿಂದೆ. ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂ
ಬೆರೆಯುನತಿ ಬಲಿಯಾದೊಡಂ, ವಿನಯ ಸಾಗರಂ
ತಾನಾವಗಂ. ತಾರತಮ್ಯಕರಿ, ಸಾಮ್ಯಮಂ
ಪೂಜಿಸುವನದೆ ಧರ್ಮಮೆಂದು. ಬೇನೆಗೆ ಮರುಗಿ
ಪ್ರಾಪಾದಪನ್ನೆ; ಕರಳು ನಿಡಿಲಾದಪನ್ನೆ, ನೀಚ
ಕೇಡಿಂಗೆ. ಚಪಲ ಚಂಚಲ ಬುದ್ಧಿ ಮಾಗಿರ್ಪ

ಸುಸ್ಥಿರಂ. ಸಂಬುದ್ಧ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಮಹೇಶ್ವರಂ!
ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ವಿದ್ಯಾ ಪ್ರವೀಣಾರ್ಣಾವಂದಿತಂ.
ನವನವೋನ್ಮೇಷಿತಂ ನಿತ್ಯ ಚಿರನೂತನಂ
ರಸದರ್ಶನಾಸ್ವಾದನಂ ಗೈವ ಸಹಜ ಕವಿ.
ಶ್ರುತಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ಕಾವ್ಯ ರಸಋಷಿ; ಯೋಗಿ. ಕೇಳ್ವೆಮಾ
ರಾಮನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ನನ್ನೀ ಕಿರೀಟಮಂ
ಧರಿಸುವ ಸಮರ್ಥರಂ ಕಾಣೆನಾಂ. ಹಿರಿಯವನ
ಪೆಗಲಿನೊಳ್ ಪೃಥವಿಯಂ ಕ್ಷೇಮಯಿಳುಹಿ, ತಪಮರ್
ಧೈರವೆನೆಯ್ಕ್ಕೆ ಕುಲದ ಮರ್ಯಾದೆಯಂ."

ಕೇಳಿ ತಾ

ನೆರವಿ, ಮಳೆಮೋಡಮಂ ಕಾಣುವ ನವಿಲ್‌ಗಳೋಲ್,
ಮೇಳಿಸೆ ಸಭಾಸ್ಥಾನ ಮಂಟಪಂ. ಪೌರರಂ
ಭಿನ್ನಮತಮಿಲ್ಲದಿಂಮೆ ಕರಪುಟಾಂಜಲಿಯೆತ್ತಿ
ಸರ್ವರೊಮ್ಮನದಿಂದೆ ಜಯಘೋಷಗೈವರಂ
ರಾಜನಭಿವಂದಿಸಿ, ವಸಿಷ್ಠಾದಿ ಗುರುಗಳಂ
ಕುರಿತೊರೆದನಾಗೆಯ್ವಲಭಿಷೇಕದುತ್ಸವಕೆ
ರವಿವಂಶ ರಾಜರ್ಷಿಮಾದಖಿಲ ಪಂಕರಗಳಂ.

ಪುಣ್ಯಪ್ರಸೂನಮಯ ಶುಕ್ಲ ದಾಮಂ ಬಿಡಿದು
ಪಿಷ್ಟಾಕ್ಷಿಷೋಕಕ್ಕೆ ತಂದುದಾ ಚೈತ್ರಮಾಸಂ!
ಪೊನ್, ಬೆಳ್ಳಿ, ಧನಧಾನ್ಯ, ಮಕುರತ್ತದ ರಾಶಿ,
ಬೆಳ್ಳನೆಯರಳ್ದಂತೆ, ಬೆಳ್ಗೊಡೆ, ಅರಳ್, ಜೇನ್,
ನೂತನ ದುಕೂಲಗಳ್, ಸ್ಯಂದನಂಗಳ್, ನಿಖಿಲ
ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ್, ಕುದುರೆ ತೇರಾನೆ ಕಾಲಾಳ್,
ರೋಂಗೊಂಬೆಸೆವ ಗೋವೃಗೂಳಿಗಳ್, ಬೆಳ್ಚಮರಿ,
ಪುಲಿದೊಗಲ್, ಪಾಲ್, ಮೊಸರ್, ಗಂಗೆನೀರ್, ಕಡಲನೀರ್,
ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾದಿ ಮಂಗಳ ದ್ರವ್ಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ
ನಾನಾ ಸುಖದ ಶುಭದ ಸಂಪದದ ಸಂಬರಂ
ಸಿಮಸಿಸಿತು ತುಂಬುವೊಲ್ ಕೋಸಲ ರಾಜಧಾನಿ.
ಮರುದಿನಂ, ಕ್ಷೇಂಕದರ್ಶವರಿಯು ಬೀಸಿ ರವಿ
ಮೂಡಣಾದ್ರಿಯನೇರಿ ಬರ್ಪನಿತರೊಳ್, ನಗರಿ
ರಾಜಿಸಿತು ಹಸುರು ತೋರಣಗಳಿಂ, ಹೂಮಳೆಯ
ಚೆಲ್ಲಿನಿಂ, ಕಂಪಿಡಿದ ತಣ್ಣೀರ್ಗಳಿಂ ಸಾಂದ
ಕಮ್ಮನೆಯ ನೆಲಗಳಿಂ ಪಟ್ಟೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಸಮೆದ
ಚಿತ್ತರದ ಕಲ್ಯಾಣಮಂಟಪಂ ತಾನೊಪ್ಪುವೊಲ್.

ಕೂಡೆ. ಪೊರೆ, ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಂಡ ಸುಂದರರೂಪಿ
ಕನ್ನಡಿಯೆದುರ್ ನಿಂತು ತನ್ನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಮನ್
ನೋಡಿ ನಲಿವಂತೆ, ಕಂದನನೀಕ್ಷಿಸುತೆ, ಸುಖಿಸಿ,
ಪೇಳ್ದನಾದ್ಯಂತಮುಮಂ. ಸತ್ಕಾರ್ಯಮಂ ಕೇಳ್ದು
[illegible]ಯತಿಗೆರಗಿದ ರಘೂದ್ವಹಂ ಮುದಿಯಿತ್ತು
ದೈನ್ಯದಿಂದೊಪ್ಪಿದನ್ ನೆಲವನಾಳುವ ನೊಗಕೆ
ಹೆಗಲನೀಯಲ್ಕೆ. ಒಡನೆಯೆ ರಾಜತಂತ್ರಮತಿ
ದಶರಥಂ: "ಮುದುಕನೆಂ; ಕ್ರೂರ ಗ್ರಹಗತಿಯಂತೆ:
ತ್ವರೆಯಿಂದಮಕ್ಕೆ ಮೂರ್ಧಾಭಿಷೇಕೋತ್ಸವಂ
ನಿನಗೆ, ನಾಳೆಯೆ ಪುಷ್ಯನಕ್ಷತ್ರಲಗ್ನದೊಳ್.
ತಪ್ಪುವಿದೊಡೆ ಬಿದಿಯೇನನೆಸಗುವುದೊ ಪೇಳ್ವರಾರ್?
ಲೋಕಗಜ್ಜಕ್ಕೆಡರ್ ಸಾಸಿರಂ ಎಂದೆಂಬ
ನಾಣ್ಣುಡಿಯುಮಿದೆ. ವೇದ ಶ್ರುತಿಯಪ್ಪುದಂ ಗಾದೆ
ಸ್ಮೃತಿಯದೆಂಬುದು ದಿಟಂ. ರಾಜ ಸಿಂಹಾಸನಕೆ
ಬರುವ ಜನರ ಕಣ್!" ಎನುತ ರಾಜರಾಜೇಂದ್ರನುಂ
[illegible]ನಂದದಿ ದಿಟ್ಟಿಯಿಟ್ಟು ಪುತ್ರಂ ನೋಡಿ,
ಮಗನೆ, ಬಗೆಯುಳ್ಳನೊರೆವೆ. ಭಾವಿಸದಿರನ್ಯಮಂ.
ಭರತನಿಲ್ಲದಿದನು ಮಾವನ ಮನೆಗೆ. ~~ಬರಂ ಪೋದ~~
ನಿನಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಂ ಗೈದಪುದೆ ನಯಂ.
ನಿನ್ನ ತಮ್ಮಂ ಭರತನತಿ ಸುಜನಮೂರ್ತಿ, ಮೇಣ್
ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾಗಿರ್ಪನ್; ಮತ್ತುಂ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನ್
ಸತ್ವಸ್ಥನಾದೊಡಂ ನರಮನಂ ಚಂಚಲಂ,

ಕಿತವಿಂದವನ್ ಬರ್ಪ ಮೊದಲೆ ಶುಭಕಾರ್ಯಮಂ
ನಡೆಸೆ ಯುಕ್ತಮೆಂದು ಪೇಳ್ವುದೆನ್ನಾತುರಂ.
ರಘುವಂಶಸಂಭವಂ ನಿನಗಿದೇಂ ಪೊಸತಲು
ಕುಲದಂತರಂಗಂ!" ಎನುತ್ತೆ ಮುಡಿದೋರೆ ಕಂದನಂ
ಕಳುಹಿ ಕೌಸಲೆಯೆಡೆಗೆ, ಕುದಿದವಳೆದೆಯಲ್ಲಿ ತಾಂ
ಮಿಂಚೆ ಕೇಕಯರಾಜಸುತೆಯ ಕೆಳ್ವಿಂಗೋಲಿ
ಮೋರೆಯಿಂ ಮುಂದೆನಗಿಯಡೆ ಕೊಟ್ಟ ಭಾಷೆಯಂ
ನೆನೆದು. ಮರೆತಿರಬಹುದೆ ಎಂದದು ತಾನಿಪ್ಪರೊಳ್
ಹಳೆಮಾತನೆಣಿಸ್ಯೆ ಮರೆವುದೆ ಮಂಥರೆಯ ಮಮತೆ?

ನೆಯ್ದಾಳುತಿದೆ ಜಗವನೊಂದತಿವಿರಾಡ್ಮನಂ,
ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ತಂತ್ರದಿ ಬಿಗಿದು ಕಟ್ಟಿಯುಂ
ಜೀವಿಗಳ್ಗಚಿಂತ್ಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಭಾವಮಂ
ನೀಡಿ. ಮಂಥರೆ ಸೀತೆ ರಾಮ ರಾವಣರೆಲ್ಲರುಂ
ಸೂತ್ರಗೊಂಬೆಗಳೆಲ್ತೆ ಆ ವಿಧಿಯ ಹಸ್ತದಲಿ
ಮಥಿಸಿದುದು ದಶರಥನ ವಿಧಿ ಮಂಥರೆಯ ಮನದಿ
ತನ್ನ ತಂತ್ರದ ಕೃತಿಯನಾ ಇರುಳ್ ಕನಸಿನಲಿ:
ಮುದುಕಿಯಾದಾ ಕೈಕೆ ಭರತನಂ ಕೈಬಿಡಿದು
ಮರುಧರೆಯನಲೆಯುತಿರ್ದಳ್ ವಿಧವೆಯೋಲ್. ಹಬ್ಬೆ
ಕರೆದೊಡಂ ಕಿವಿಗೊಡದೆ, ಮಗನೊಡನೆ ಕಿರಿರಾಣಿ
ಮುಂದು ಮುಂದೆಯ್ದುತಿರೆ, ಬೆಸುಗೆಯಿಲ್ಲದು
ನುಂಗಿದತ್ತಿರ್ಬರಂ. ತೊಳತೊಳಲಿ ಸೀರಡಸಿ

ನೆನೆನೆನೆಸಿ ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟು ನಿಡುಸುಯ್ದರಲಿ ಗೂನಿ ತಾಂ
ಕೆಡೆದಲಾ ಮರಳುಗಾವಲಿಯೊಳಗೆ, ರಾಮನಂ
ಕರೆಕರೆದು ನಿಡುಸರದೊಳಾಕ್ರಂದಿಸುತೆ ಕೂಗಿ.
ಕ್ರೂರ ದುಃಸ್ವಪ್ನ ಜೇಡನ ಪೀಡನೆಗೆ ಸಿಲ್ಕಿ
ನಡುನಡುಗುತೊದ್ದಾಡಿದತ್ತು ಮಂಥರೆಯೊಡಲ್
ಬಲೆಗೆ ಬಿಳ್ದೊಂದು ಪುಳುವಂತೆ. ಹಾಸಗೆ ಕೆದರೆ ಗಾ
ಕುಳ್ತಳ್ ಧಿಗಿಲ್ಲೆಂದು. ಬಡಿದುದು ಭಯಸ್ರದಂ
ಮಂಥರೆಗೆ. ಕೇಡದೇನಂ ಸ್ವಪ್ನಮಾಡಿದುದೊ
ತನಗೆನುತೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರೆ, ಕಿವಿಗೆವಂದುದಯ್
ನಲಿವ ಮಂಗಳವಾದ್ಯ ಸಂಭ್ರಮಂ.

ಸೋಜಿಗಕೆ
ಹೊರಹೊಂಟಳಾಲಯವನಾ ದಾಸಿ. ಬೆರಗೇರ್ದು
ನಡೆದು ಬಂದಳು ರಾಜಬೀದಿಯಲಿ. ಬರಬರುತೆ
ನೋಡಿದಳು ನಗರಶೃಂಗಾರಮಂ; ನಲಿದುಲಿವ
ಪುರಜನೋತ್ಸಾಹಮಂ: ಇಲ್ಲಿ ಜಲಸೇಚನಂ,
ಇಲ್ಲಿ ಹೊಸ ರಂಗೋಲಿ, ಮೇಣಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪುರದ
ಸಾರ್ಣೆಯ ಕಂಪು. ನೋಡಲ್ಲಿ ಗುಡಿತೋರಣಂ.
ಅಲ್ಲಿ ಪೊಂಬಾವುಟಂ. ನಿಂತಿಹರು ಕಾಣಲ್ಲಿ
ದೀರ್ಘಾಸಿ ಕಟಿಬದ್ಧ ಸನ್ನದ್ಧ ಯೋಧರುಂ.
ಬೆಣ್ಣೆಯಂದದ ಸುಣ್ಣಮಂ ಬಳಿದ ದೇಗುಲಂ
ಕಣ್ಗದೊ ಮನೋಹರಂ ತಲೆ ನಿಮಿರ್ದಿದೆ ಬಾನ್ಗೆ!
ಮತ್ತೆ, ನಡೆದಿವೆ ಕುದುರೆ ತೇರಾನೆ ಸಾಲ್ಗೊಂಡು,
ಪೊಂಗೆಲಸದೆಸಕದಿಂ ಮಿಂಚಿ. ಪರಿಯುತೆ ಮುಪ್ಪಿ
ನೋಟದಿಂ ನೋಟಕ್ಕೆ ಬೆಸಗೊಂಡೊಡನಿಬರುಂ
ವೈರೂಪ್ಯಮಂ ಕಂಡು, ಕಿನಿಸಿ, ಮುನಿದಕ್ಷಿಯಿಂ
ಪಳಿದು. ಮುನ್ನಡೆಯೆ, ಮಂಥರೆ ಸಾರ್ದಳೊಯ್ಯನೆಯೆ
ಸಂಭ್ರಮಂ ತುಳುತುಳುಕುತಿರ್ದ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಟಪಕೆ.
ಕಲಕಲ ನಿನಾದದಿಂ ತಾವರೆಯ ಪೂಗೊಳದ
ಜಲಪಕ್ಷಿ ಕುಲದಂತುಲಿಯುತಿರ್ದ ಪೆಣ್ಗಳೆಡೆ
ಕಣ್ಮಲರನರಳಿ ರಾಮನ ದಾದಿ ನಗುತಿರಲ್,
ಕೇಳ್ದಳಾಕೆಯನೊಸಗೆಯೇನೆಂದು. ತಿಳಿಯಲಾ

ಕಹಿನನ್ನಿ, ರಾಮ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ನನ್ನಿ,
ಹೃದಯವೊಡೆದಂತೆ ಕತ್ತರಿಸಿ ಮಂಥರೆ ಒಡನೆ
ನಡೆದೋಡಿದಳ್ ಕೈಕೆಯರಮನೆಗೆ. ಏದುಸಿರ
ಸೇದೆಯಿಂದುದ್ವೇಗದಿಂ ಚೀರಿದಳ್:
"ಓ ಕೈಕೆ,
ಮತಿಗೇಡಿ, ನಿರ್ಭಾಗ್ಯೆ, ಇನ್ನುಮೇನೀ ನಿದ್ದೆ
ನಿನಗೆ? ಮೇಲೇಳ್ ಏಳ್: ಕೆಡೆದು ಬಿದ್ದಿದೆ ನಿನ್ನ
ಸಿರಿಗುಡಿಯ ಗೋಪುರಂ! – ಹೊಂಗನಸು ಹುಡಿಯಾಯ್ತು,
ಬಯಲ ಸೇರ್ದುದು ಬರುದಿನದ ಬಯಕೆ! ಕೆಟ್ಟೆ ನೀಂ!
ಕೆಟ್ಟೆ ನಾಂ! ಹಾ ಭರತ! ಭರತ! ಹಾ ಎಲ್ಲಿರುವೆಯೋ?
ಎಲ್ಲಿರುವೆಯೋ ಇಂದು? ಬಾ ಬೇಗ ಬಾ!" ಎಂದಳುತೆ,
ಕಿರಿರಾಣಿ ಬಳಿಸಾರ್ವ ಮುನ್ನಮೆ, ಪೊಸನ್ತಿಲೆಡೆ
ದೊಪ್ಪೆಂದು ಸೈಗೆಡೆದಳುರುಳಿದಳು, ಪೇಳ್ವುದೇಂ,
ಬಡಿಗೆವೊಯ್ಯಂತೆ! ನೆಗಹಿದಳು ಮಾಂಡವಿಯತ್ತೆ
ಭರತಧಾತ್ರಿಯನೊಡನೆ ಶಿಶಿರೋಪಚಾರಮಂ
ಮಾಡಿದಳ್. ಕಣ್ದೆರೆಯುತೆಳ್ಚರುತೆ, ಕನಿಕರದ
ನೋಟಮಂ ಬೀರಿ ಮಂಥರೆ ತನ್ನ ರಾಣಿಯಂ
ಬಿಗಿದಪ್ಪಿದಳ್ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಳ್ತು!
ಹೇಳವ್ವ,

ಏನಾದುದೆನೆ ಕೈಕೆ, ಭರತ ಭರತೆಂದೆಂದು
ಗದ್ಗದಿಸಿ ನುಡಿಯಲಾರದೆ ಮಸುಳಿ ಕೆಮ್ಮನಿರೆ,
ಮಗನಿಗೇನಾದುದೋ? ಅಳಿದಿರನೊ ಉಳಿದಿರನೊ
ಎಂಬುವಾಶಂಕೆಯಿಂ ಕುದಿಯುತಳತೊಡಗಿದಳ್
ದಶರಥನ ರಾಣಿ. ನುಡಿಯಂ ತೊಡಗಿದಳ್ ಗೂನಿ:
"ಬೇಸಗೆಯ ಹೊಳೆಯಾದುದೌ, ಕೈಕೆ, ನಿನ್ನ ಸಿರಿಯುಂ
ನಿನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯದಂತೆ. ಬಂಡನೀಂಟಿದ ಬಳಿಕಮಾ
ಬಂಡುಣಿಗೆ ರೂವಿನ ಗೊಡವೆಯೇಕೆ? ಅಂತೆವೋಲ್
ದಶರಥಗೆ ನೀನಾದೆಯೌ. ಮಗಳೆ, ಪೇಳ್ವೆನಿದೊ
ದುರ್ವಾರ್ತೆಯಂ. ಕೇಳ್ವದಟು ನಿನಗಿರುದೆ? ಅಯ್ಯೊ,
ವಂಚಕರ ಸಂಚಿನಿಂದೆಮ್ಮ ಭರತಂಗೀನೆಲಂ
ಪಳುವಾಯ್ತೆ? ನಾಮಿರ್ದರಿರ್ದುಮೇಂ? ಕೇಳ್, ಮುಗ್ಧೆ,
ಸನ್ನಿಹಿತಮಾದೀ ವಿಪತ್ತನರಿತುಂ ಬರಿದೆ
ಕುಳ್ಳಿರ್ದರೆ, ಮರೆಯಿರ್ಪ ಮಂದಿ? ನಿನಗರಿಯದೆಯೆ
ಮಸೆದಿಹರು ನಿನ್ನ ಕೊರಳಂ ಕೊಯ್ವ ಕತ್ತಿಯಂ!
ನಿನ್ನ ದುಃಖವೆ ದುಃಖಮೆನಗೆ; ಸುಖಮೆಯೆ ಸುಖಂ;
ಪೆರತಿಹುದೆ ಪೇಳಕ್ಕ? ದಶರಥಪ್ರೇಮಮುಮಂ
ಭಾಗ್ಯಕೆಣೆಯಿಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿದ ನೀನಲ್ಪಮತಿ!
ಕ್ರೌರ್ಯದಲಿ ರಾಕ್ಷಸರ ಮೀರ್ದುದಾ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲಂ.
ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲವರೇಣ್ಯನಾ ದಶರಥಂ? ಸವಿನುಡಿಯ
ಕಳ್ಳೀಂಟಿ ಮರುಳ್ಗೊಂಡಿದೆಯಮ್ಮ ನೀನಾತಂಗೆ:

ದಿಟದೊಳ್ಕೆ ಕೌಸಲ್ಯೆಗಾಯ್ತು; ಹುಸಿ ನಿನಗಾಯ್ತು.
ಭರತನನುಪಾಯದಿಂ ನಿನ್ನ ತೌರಿಂಗಟ್ಟಿ,
ಪಟ್ಟಗಟ್ಟುವನಂತೆ ನಾಳೆ ರಾಮಂಗೆ! ಹಾ,
ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟವನನಿನ್ನೆಗಂ ಪಾಲಿಸುತೆ
ಪಾವ್ಗೆ ಪಾಲೆರೆದೆ! ಮೊಟ್ಟೆಯನೊಡೆದು ಮುಡಿಪಡಿರೆ,
ಹಗೆಹಾವು ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ ಕೊಲ್ಲದೆ ದಿಟಂ, ದಿಟಂ!
ಕಿರಿಂಮೆ, ಕೇಳ್ ನೀನಿನ್ನುಮರಿಯೆ!”
ಮೋಹಮಲದುರ್ದಂಯರ್
ಕೈಕೆಗದನಾಲಿಸುತೆ, ಶಶಿಗೆ ನೈದಿಲೆಯವೋಲ್.
ಕೊರಳ ಸರಮಂ ತೆಗೆದು ಮಂಥರೆಗೆ ನೀಡಿ ನುಡಿದಳ್:
“ನಿನಗಿದೋ ಕೊಡುಗೆ, ಶುಭದ ವಾರ್ತೆಯಂ ತಂದುದಕೆ.
ರಾಮನೇಂ? ಭರತನೇಂ? ಮಕ್ಕಳಿರ್ವರುಮೆನ್ನವರ್.”
ನೀಡಿದಾ ಹಾರಮಂ ಪಿಡಿದಪ್ಪಳಿಸಿ ನೆಲಕೆ,
ರಾಣಿಯಂ ನುಡಿಯಲೀಯದೆ ಮುಂದೆ, ಸಂತಪ್ತೆ
ರುಷ್ಟೆ ಮಂಥರೆಯಿಂತು:
“ಸಾಕು, ನಿಲ್ಲಿಸು, ಮೂರ್ಖೆ;
ಲೇಸಾಯ್ತು ನಿನ್ನ ಮತಿ! ಬರುಕಾಲಮರಮನೆಯ
ಸುಖಸೋಮಪಾನಮಂ ಗೈದು ಪಲ್ಲಟವಾಂತ್ತೆ
ಸದ್ಬುದ್ಧಿ? ಪೆತ್ತ ಮಗುವನೆ ತಿಂಬ ರಕ್ಕಸಿಯ
ಪಾಂಗಿನಿಂದಾಡುತಿಹೆ: ನಿನ್ನ ಕಂದಗೆ ನೀನೆ

ಮಿತ್ತು: ರಾಮಾಭಿಷೇಕಂ ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾರ್ತೆಯೇ ?
ವೈರಿ ಬೇರುಂಟೆ ಲೋಕದಿ ಸವತಿ ಮಗನಿನಿಂ?
ಕೌಸಲ್ಯೆಗೇಂ ಕಿರಿಯೆ ನೀಂ? ಧೀರ ಭರತನೇಂ
ಕೊರತೆ ರಾಮಂಗೆ? ಜನ್ಮಕ್ರಮದಿ ನೋಳ್ಪೊಡಂ?
ಪೇಳ್ವೆನಾಂ, ಕೇಳ್ ಮುಗ್ಧೆ. ಪಡೆವ ಬೇನೆಯೊಳಿರ್ದೆ
ನೀನರಿಯೆ: ನಾಲ್ವರೊಳ್ ಭರತನೆಯೆ ದಿಟದಿಂದೆ
ಜ್ಯೇಷ್ಠನ್! ಅಚ್ಚರಿಯೇಕೆ? ಬಲ್ಲೆನಾನೆಲ್ಲಮಂ.
ದೊರೆ ಮಂತ್ರಿ ಕುಲ ಪುರೋಹಿತರೆಲ್ಲರೊಲವರದಿ
ಪಿರಿಯನಾದನ್ ಕೌಸಲೆಯ ಮಗಂ. ನಿನಗಾಯ್ತು
ಸೊನ್ನೆ ಬಳುವಳಿ. ತೊತ್ತು ನೀನಪ್ಪೆಯಿನ್ ಮುಂದೆ
ರಾಮನಾಳ್ಕೆಯಲ್ಲಿ, ಕೌಸಲೆಯ ಕಾಲ್ಗೆಸೆಯ
ಧೂಳಿಯೊಳ್ ಮರೆತೆಯೇಂ ನೀನಿಲ್ಲಿಗೈತಂದ
ಮೊದಲಂದು ಕರುಬಿ ಕೌಸಲೆಯಿತ್ತ ಕಾಟಮಂ?
ತನ್ನವೋಲನಿಬರುಂ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿಗಳೆಂದು
ನಂಬಿ ನೀಂ ಕೆಡುವೆ. ಬೇಗಮೆಚ್ಚರದಿರಲ್
ಉಡಿಸೀರೆ ಹಾಳಾಗಿ ಗತಿಗೆಡುವೆಯೌ. ಗಾಂಪೆ,
ಕೊರಗದಿರ್ ಸಂಚು ಮಿಂಚದ ಮೇಲೆ!" ಎನುತಾಕೆ
ತನ್ನ ಕನಸಂ ಪೇಳ್ದಳುರಿಗೆ ನೆಯ್ ಪೊಯ್ವಂತೆವೋಲ್.

ಕೇಳುತ್ತೆ ಕಿಲವ್ರೊಳ್ಳು ಮೌನಮಿರ್ದಳ್ ಕೈಕೆ,
ಕಿನ್ನೆಗೆವ್ವಂತಾಗಿ, ಕಂಬನಿಯು ಕಣ್ಬಿಟ್ಟದೆಯೆ
ಹಾಳ್ಗಲ್ಲಗೋಡೆಯನೆ ನೋಡಿ. ಮೂಡಿತು ಮನಕೆ
ದೂರ ಮಾವನ ಮನೆಂಕೊಳ್ಳಿರ್ದ ತನುಜನ ನೆನಹು.
ನೆನೆದು ಮೆಲುಗಾಡಿದಳ್, ನೆರಕೆ ಗರಗಸವಾಗೆ,
ಮಂಥರೆಯ ಮಾತೆಲ್ಲಮುಂ. ಹೃದಯಮುರಿದಂತಾಯ್ತು.
ದುಃಖಮಿರ್ಕಡಿಸಿದುದು. ಕೊರಳು ಗದ್ಗದವಾಗಿ
ನುಡಿದೋರಲಾರದಿರೆ, ಮತ್ತೆ ಪೇಳ್ದಳ್ ಕುಬ್ಜೆ:
"ಶತ್ರುಘ್ನನಿಲ್ಲಿರ್ದೊಡಾತನುಂ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ
ವಿಘ್ನವಪ್ಪುದ್ದುವನೆಂದು ಭರತನೊಡವೆರಸಿಟ್ಟಿ
ಕಳಿದರಮ್ಮಾ, ಕೈಕೆ. ಮುಳ್ಬಳ್ಳಿ, ಪೆರ್ಮರಕೆ
ಪೆಣೆದದಂ ಕಡಿಯಲೆಡೆಗೊಡದಂತೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ರಕ್ಷೆ ತಾನಲೆ ಕೌಸಲೆಯ ಮಂಗೆ. ಭರತನಂ
ರಾಮಂಗೆ ಕೊಳ್ತುಗೆಯ್ಯದೆ ಪಳುವರಾದೊಡಂ
ಕೊಲುವರು; ದಯೆದೋರು. ನಾನವನೊಡನೆ. ಪೋದಪೆನ್
ಶುಶ್ರೂಷೆಗೆಯ್ಯೆ. ಭಿಕ್ಷೆಯಿದೆನಗೆ ನಿನ್ನಿಂದೆ!"
ಎನುತೆದ್ದು ಕೊರಳಂ ತೆಗೆದಪ್ಪಿದಳ್ ಕೈಕೆ,
ಮುಳುಗುವಾತಂ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆಗೆ ಮೊಸಳೆಯಂ
ತಬ್ಬುವೋಲಂತೆ. "ಬರಿ ಅಳುವಿನಿಂದೇನಹುದು!
ಮೇಲೇಳೇಳು; ಕಾರ್ಯಸಾಹಸಿಯಾಗು! ವೀರಸತಿ,
ನೀಂ ಮರೆತೆಯಾದರಿದೊ ನೆನವೀವೆ ನಾನ್. ನೆನೆ, ಮಗಳೆ

ನೀನಂದು ನನಗೆಸೆದ ಸೌಖ್ಯಮಂ, ದಶರಥಂ
ನಿನ್ನ ಚೆಲ್ವಿಂಗೋತು ಸೊಬಗಿಗಡಿಮಾಳಾಗಿ
ಮದುವೆಯಾಗುವ ಮೊದಲೆ ನಿನಗಿತ್ತ ಭಾಷೆಯಂ."
ಐಸಿರಿಯನೆಲ್ಲಮಂ ದುರ್ವ್ಯಸನದೊಳ್ ಕಳೆದು
ಕಡುದರಿದ್ರತೆವೆತ್ತು, ತೊಳಲಿ ಬಿಕ್ಕೆಯ ಬೇಡಿ,
ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ಬಳಲಿ ಹಸಿವಿಂದೆ ನಿದ್ರಿಸುಗೆ
ಕನಸು ಬೀಳ್ವುದು. ಕನಸಿನಲಿ ಯಕ್ಷನೈತಂದು
ಬಾ ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡೊಯ್ಯುತೊಂದೆಡೆಗಲ್ಲಿ
ತೋರ್ದಪನು ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿತೆನಲ್ಕೆ
ತಳತಳನೆ ಹೊಳೆವ ಹೊನ್ನಿನ ಹಳದಿರಾಸಿಯಂ.
ಸಂತೋಷಕೆಚ್ಚತ್ತು ನಡೆವನಾ ಎಡೆಗಾಗಿ
ಹುಡುಕಿ ನಿಧಿಯಂ. ಹುಡುಕುತಿರೆ ಕಣ್ಗೆ ಬಿಳ್ದುದದೊ
ವಾಸ್ತವಂ ಸ್ವರ್ಣನಿಧಿರಾಶಿ! ಆ ಬಡವನೊಲ್
ಹಿಗ್ಗಿದಳ್ ಕೈಕೆ. ಗೂನಿಯ ವಕ್ರಗಾತ್ರಮಂ
ತಬ್ಬಿದಳ್! "ಕಂಗೆಟ್ಟೆನಗೆ ದಾರಿ ತೋರ್ದೆಯೆ,
ಓ ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯದೇವತೆ, ಮರಳಿ ಹಡೆದೆಯೆ.
ನೀನೆನ್ನ ತಾಯಿ! ನೀಂ ತೊರೆಯಲಿನ್ನಾರೆ ಗತಿ
ಪರದೇಶಿಯೆನಗೆ? ಕಣ್ಣಿರ್ದುಮಾನಿನ್ನೆಗಂ
ಕುರುಡಿಯಾಗಿರ್ದೆನೌ. ನೋಡಿತ್ತ ನೋಡೆನ್ನನಾಃ
ಇಂದೆನಿತು ಚಾರುರೂಪಿಣಿಯಾಗಿ ತೋರುತಿಹೆ
ನೀನೆನಗೆ! ಲೋಕದೊಳ್ ಹೆಂಗಳಮೆಯ್ಯನೀಕ್ಷಿಸುತೆ
ಸೊಬಗನಾರೈವವರ್ ಬರಿಯ ಬೆಪ್ಪುಗಳಲ್ತೆ?

ನಿಜಮಷ್ಟು ಸೌಂದರ್ಯಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರ್ವುದೆನೆ
ನಿನಗಿನೇಂ ಸುಂದರಿಯರೊಳ್ಕರೆ? ಗೂನಿರ್ದರೇಂ?
ಚಂದನದ ಕೊರಡು ಮುರುಟಿರ್ದರೇನೂನಾಂತೆ
ಗಂಧಕ್ಕೆ?" ಎನುತ್ತಾ ಕುರೂಪತಾ ಮುದ್ರೆಯಂ
ಮುದ್ದಾಡಿದಳೊ ಕೈಕೆ, ಕುವರ ಸೌಂದರ್ಯ ನಿಧಿ,
ದಶರಥ ನೃಪನ ರಾಣಿ, ಫಣಿವೇಣಿ, ಸುಶ್ರೋಣಿ!

ಮೀನು ಕಚ್ಚಿತೆನೆ ಗಾಳದ ನೇಣನೊಂದಿನಿತು
ಸಡಿಲ ಬಿಡುವವನಂತೆ ಮತ್ತೆ ನುಡಿದಳ್ ಕುಬ್ಜೆ
ಮುದ್ದಿನ ಬಿಸಿಲ್ ಬೀರಿ ಕೇಕಯ ಕುಲಾಬ್ಜನಿಗೆ:
"ನಿಚ್ಚಳಿಯುವಾ ಮುನ್ನಮಿನ್ನೊರ್ಮೆ, ಮೇಣೊರ್ಮೆ,
ಮತ್ತಮಾಲೋಚಿಸೌ, ಚಂದ್ರ ಸುಂದರ ವದನೆ.
ದುಡುಕದಿರ್. ತಲೆಗೆಟ್ಟ ಗೂನಿಯೆನ್ನಯ ನುಡಿಗೆ
ಬಿಳ್ದು ತರುವಾಯದೊಳ್ ದೂರದಿರ್. ಮಮತೆಯಿಂ,
ನಿನ್ನ ಭರತನ ಮೇಲಣಾಳ್ಕರೆಯ ಮಮತೆಯಿಂ,
ರಾಮ ವಿದ್ವೇಷದಿಂದಲ್ತು, ರಾಮಂ ಬಾಳ್ಗೆ!
ಪೇಳ್ದೆನಿನಿತೆಲ್ಲಮಂ ನಿನಗೆ.—ರಾಮಂ ಬಾಳ್ಗೆ!
ಕೇಳ್ದುದುವೆ ಬಯಕೆಯಾದೊಡಮೆನಗೆ, ರಾಮನಂ
ಕೋಸಲದೊಳಿರಲೀಯುವೊಡೆ ಲಭಿಸದು ನೆಲಂ
ಭರತಂಗೆ. ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯಮಂ ಸುಳಿದು ನೀಂ
ದಶರಥನ ಕೈಯಿಂದೆ ಭರತಂಗೆ ಕೊಟ್ಟೊಡಂ
ರಾಮ ಪಕ್ಷಂ ತಪ್ಪದೊಳಸಂಚುಗಳನೆಗೆದು

ಕೆದರುವುದು ಸತ್ತ್ವನಿಧಿ ಬಾಲಕನ್ ಭರತನಂ
ಕೂಪಕ್ಕೆ. ನಿನ್ನ ಕುಮಾರಂಗೆ ನೆಲದ ಸಿರಿಯುಂ
ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯ ಕೌಸಲೆಯ ಕುವರ ರಾಮಂಗೆ
ಪದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಂಬರಂ ವಿಪಿನಯಾತ್ರೆಯುಂ
ಜೋಡಿಗೊಳ್ಳುವ ತೆರದಿನೆಸಗವೇಳ್ಕುಂ. ಆಲಿಸದೊ
ವಾದ್ಯ ಮಂಗಳ ರವಂ!

ಸಡಿಲಿಸಲ್ ಗಾಳನೇಣಂ,
ಕೊಂಡಿಂಗೊಳಗಣಾ ದೀವದಾಹಾರಮಂ ಬಿಡದೆ
ನುಂಗಿ, ಸೆಳೆಸೆಳೆದೆಳೆವ ಮೀನಂತೆವೋಲ್ ರಾಣಿ
ಮಂಥರೆಂತು ನಪ್ಪಿದಳ್:

"ನಿನ್ನ ಮೈಮೆಯನಿನ್ನೆಗಂ
ತಿಳಿಯದಾಂ ಮೂರ್ಖೆಯೆ ದಿಟಂ. ಕೆಳದಿ ಪೇಳ್ದನಗೆ
ಕೈಕೊಳ್ವೆ ಮುಂಬಟ್ಟೆಯಂ."

"ಮರುಳೆ, ಸೌಂದರ್ಯದಿಂ
ಗೆಲ್ವನಂಗಜನಖಿಲ ಲೋಕಮಂ. ಕೋಸಲಂ
ತನಗೊಂದು ತೃಣಮಲ್ತೆ? ಏಳು, ನಡೆ, ತಳ್ವದಿರ್!
ತೊರೆಯಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಸಂಕವನಿಕ್ಕಲೇನರುದು?
ಕೋಪಗೃಹಮಂ ಸೇರಿ, ನೆರವೇರುವನ್ನೆಗಂ
ನಿನ್ನರಕೆ, ಹೊರ ಬಾರದಿರ್!"

ಪೋದಳತ್ತಲ್ ಕುಬ್ಜೆ.
ದೀಕ್ಷೆಯಂ ಕೈಕೊಂಡು ಹಠಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಕೈಕೆ
ಪೊಕ್ಕಳಾ ಕೋಪಗೃಹಮಂ. ಮೊಯ್ಯೊಡವೆಗಳನಿಳ್ದು

ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಗತಿ?"
"ಗತಿಯೇನೆ? ಮತಿಹೀನೆ!"
ಎನುತೆ ಕೈಕೆಯ ಕೆನ್ನೆಯಂ ಮುಟ್ಟೆ ಬೆರಳಿಂದೆ
Cancelled
ಗೂನಿ ನುಡಿದಳ್: "ಮರುಳೆ, ನಿಂಬೆಲ್ಲ ನಿನ್ನೊಳಿರೆ,
ನಿನ್ನೊಳಿದೆ ವರದ್ವಂದ್ವಮತ್ಯಧಿಕದಾಯುಧಂ
ಮೂಜಗವನೆ ಗೆಲಲ್ಕೆ. ಕೊಟ್ಟ ಮಾತಂ ತಪ್ಪಿ
ದಶರಥಂ ನಡೆವನಪ್ಪೊಡೆ, ಬದುಕುವನೆ ಆತಂ
ನಿನ್ನ ಮೈಯಮುಪ್ಪುಗೆಯನುಳಿದು? ತೊಂಡುಟಿ ಜೇನ
ಪಾನಮಂ ತೊರೆದು? ಕೇಳ್: ಸ್ತ್ರೈಣಂಗಡನೃಪಾಲಂ!
ನಡೆ ಬೇಗ; ಮೇಲೇಳ್ದ ಕಾಮಸಂಗ್ರಯದಿರ್
ಹೊನಲೇಳದ ಮೇಲೆ ಸೇತುವೆ ಕಟ್ಟಲೇನರಿದು?
ಕೋಪಗೃಹಮಂ ಸೇರು. ಕೈಗೂಡುವನ್ನೆಗಂ
ಬಯಕೆ, ಹೊರಹೊರಡದಿರ್ ನೆರವೇರದಿರಲಾಜ್ಞೆ
ಶರಣಾಮಂ ತೋರೆ, ದೊರೆಯ ಕಾಲಡಿಯೆ"
ಒರೆದಳ್.

Cancelled
ತೆರಳ್ವ ಗೂನಿಯನಿರದೆ ಕೈಕೆ ಕರೆದಿರಲಾಕೆ
ದೂರದಲ್ಲಿಯೆ ನಿಂತು ಕೈಯೊಬ್ಬೆರಳನೆತ್ತಿ
"ವಿಜಯ ರಾಣಿಯ ರಾಜ್ಞೆನಿಲ್ಲ ಪ್ರಣಾಮಂ ನೆನೆಲ್ಕೆ!
ಮರೆಯದಿರ್ ಕೈಕೆ!" ಎನುತೆಲ್ಲಿರದೆ ನಡೆದಳಾ
ಕುಬ್ಜೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗೆ: ರುದ್ರಮೂರ್ತಿಯಾಗೀಕೆ
ಕೋಪಗೃಹಮಂ ಪೊಕ್ಕು, ಮೈದೊಡವುಗಳನೆಲ್ಲ
ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಬಿಸುಟು ಚೆಲ್ಲಿ, ಮುಂಡೆಯನುರದೆ

ಬಿಚ್ಚುದಿಕ್ಕಿಗೆ ಚೆದರಿಸ್ವನಿ, ಮುಡಿಯಂ ಕೆದರಿ
ಬೀಸಿ, ದಿಂಡುರುಳ್ಚಿದಳ್ ದಶರಥಪ್ರಿಯ ರಾಜ್ಞಿ,
ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಕಠೋರದ ಸಾಧನೆಗೆ ನಿಲ್ವ
ಕರ್ಮಠ ರಜೋಗುಣದ ಹಠಯೋಗಿಯೋಲಂತೆ.

ತನಯಂಗೆ ಹಿತವೊರೆದು ಕಳುಹಿದ ಅನಂತರಂ
ಕೈಕೆಯಂ ಮದುವೆಯಪ್ಪಂದು ಗೋಪ್ಯದೊಳಿರಿಸಿದ
ನುಡಿಯ ಕೊಡುಗೆಯ ನೆನಹಿನಾಶಂಕೆಯೊಳಗಾಳ್ದು
ರವಿಕುಲ ನರೇಂದ್ರ ಚಂದ್ರಂ, ತನ್ನ ಕಿರುವೆಂಡತಿಯ
ಮನಮನೆಂತಾದೊಡಂ ತನ್ನಾಸೆಗೀಳಲ್ಕೆ
ತರಿಸಂದು ಹೊರಟನವಳೆಡೆಗೆ, ಮೀನಾಕ್ಷಿಯಂ
ಶೃಂಗಾರ ಜಾಲದೊಳ್ ಪಿಡಿವ ಬುದ್ಧಿಯ ರಸದ
ಹರಿಗೋಲಿನೊಳ್ ತೇಲಿ. ಕೈಕೆಯಂತಃಪುರಂ
ಸಾರೆ ಬರೆವರೆ ದೊರೆಯ ಬಗೆ ನಲಿದುದಿಂತಿಂಗೆ,
ನೆನೆದು ರತಿಸದೃಶ ರೂಪಸಿಯ ಸೌಂದರ್ಯಮಂ.
ಮತ್ತೆ ಸುರದೇಹದಾ ಸುರೆಯ ಸಂಮೋಹ ಶಿಖಿ
ಕೆರಳ್ವವೋಲ್, ಮನ್ಮಥಂ ಬಿಜ್ಜಣಿಗೆ ವೀಸಿದನೆನಲ್,
ರಾಣಿಯಂತಃಪುರವ ಸುತ್ತಿ ನಳನಳಿಸಿರ್ದ
ನಂದನದಿ, ಗಿಳಿ ನವಿಲ್ ಕೊಂಚೆ ಕೋಗಿಲೆಯಂಚೆಗಳ್
ನಾನಾ ಶಕುಂತಂಗಳೇಕಕಾಲದೊಳುಲಿಂತು
ತೊಡಗಿದುವು. ಭೋಗರಾಗದ ಕುಡಿಯೆ ಪರಿವಂತೆ
ತಳಿರಲರ್ ಕೆದರಿ ಕುಣಿದುವು ವೃಕ್ಷಗಳ್ ವಲ್ಲಿ;
ವೇಣು ವೀಣೆಗಳಿಂಪುದನಿ ಕರ್ಣಕಮೃತಮಂ

ಸೂಸುತ್ತಿರೆ ಚೆಲ್ವು ಚೆಂಗಳ್ವಾಯ್ತು ನರಪತಿಯ
ಮತಿಗೆ. ರತಿಯಿಚ್ಛೆಯಿಂ ರತಿಯೆಡೆಗೆ ನಡೆಗೊಳ್ವ
ಮೀನಕೇತನನಂತೆ ಕಾಮಚೇತನನಾಗಿ
ನಡೆದನು ನರಾಧಿಪಂ ದಯಿತೆಯ ಸೆಜ್ಜೆವನೆಗೆ.
ರತ್ನಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಪತ್ನಿಯಂ, ಲಲಿತೆಯಂ,
ಕಾಣದಾ ಲುಲಿತೇಂದ್ರಿಯಂ ಶೂನ್ಯತೆಗೆ ಸುಗಿದು
ಸೆದೆತನುಮ್ಮಳದಿಂದೆ, ಬಾಳನೆಲ್ಲಂ ತೇಯಲ್ದು
ಹೊಟ್ಟೆಬಟ್ಟೆಯಂ ಕಟ್ಟಿ ಸುಯ್ದಾನಮಂ ಗೆಯ್ದು
ತನ್ನ ಹೇಳಿಗೆಯ ಹೊನ್ ಕಳುವಾದುದಂ ಕಂಡ
ಕಡುಜಿಪುಣನಂತೆ. ಕಾದಲ್ಮೆಯಾತುರದಿಂದೆ
ಕೇಳಿದನ್ ಪಡಿಹಾರಿಯಂ: 'ಪೇಳ್ ದೇವಿಯೆಲ್ಲಿದಳ್?'
ನಡುನಡುಗಿ ಹಿಂಜರಿದು ನೆಲವ ನೋಡುತ್ತವನ್
ಕೈಮುಗಿಯುತೆಂದನ್ ಕಠೋರಮಂ. ಸೀಸಮಂ
ಕಿವಿಗೆ ಕರಗಿಸಿ ಹೊಯ್ದ ತೆರನಾಯ್ತು. ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ,
ಸುಯ್ದು, ಪರವಶತೆವೆತ್ತಂದದಿಂ ತತ್ತರಿಸಿ,
ಕೋಪಗೃಹಮಂ ಪೊಕ್ಕನಾ ನವಿರ್ ವರೆತರಸು,
ಕನಸಿನೊಳ್ ಕಂಡ ಪುಲಿಯಾರ್ಭಟೆಯನೆಳ್ಚತ್ತುಂ
ಕೇಳ್ವಾತನೋಲ್.
ಕೆದರಿದಾಭರಣಗಳೆ ತಾರೆಗಳೊ,
ಕರ್ಪು ಸೀರೆಯೆ ಗಗನ ನೀಲಿಮೆಯೊ, ಚೆಲ್ಲಿದಾ
ಚಿಕುರರಾಜಿಯೆ ಕತ್ತಲೆಯ ಮೊತ್ತಮೆಂಬಂತೆವೋಲ್
ಗ್ರಹಣರಾತ್ರಿಯ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ ಭಾರ್ಯೆ ಬಿಳ್ದಿರೆ ನೆಲದಿ,

ಮ್ಲಾನಮುಖ ಚಂದ್ರಂ ನರೇಂದ್ರನವಳೆಡೆಗೋಡಿದನ್:
ವ್ಯಾಧ ವಿಷದಿಗ್ಧ ಬಾಣಕ್ಕುರುಳಿ ಬೀಳಲ್ಕೆ
ಪೆಣ್ಣಾನೆ ಗಂಡಾನೆ ಸೊಂಡಿಲಿಂದದನಪ್ಪಿ
ಕೂರ್ಗುಪಚಾರಮಂ ಗೆಯ್ವವೋಲಾ ಕೆಯಂ
ತೋಳ್ಗಳಿಂದಮದರಪ್ಪಿ, ಮುಂಡಾಡಿ, ಮುದ್ದಿಸುತೆ,
ಜೊನ್ನುಡಿಗರೆದನಿಂತು:
"ಕಲ್ಯಾಣಚೇತನಿಂಬೆ, ಪೇಳ್,
ಪ್ರೇಮಪಕ್ಷಿಯ ಹೇಮಪಂಜರಮೆ, ಅಳಲಿದೇನ್?
ಮುನಿಸೆ ನನ್ನೊಳ್, ಜೀವಿತೇಶ್ವರಿಯೆ? ಹೇಮಾಂಗಿ,
ಹುದಿಹತ್ತಿ ಹೊರಳುತಿರ್ಪೀ ನಿನ್ನನವಲೋಕಿಸೀ
ಲೋಚನಂಗಳ್ ಸೀಯುತಿವೆ. ಬೇಯುತಿದೆ ಹೃದಯಂ
ಸಿಡಿಲ್ ಪೊಯ್ದ ಬಾಳೆವೋಲ್. ಸಹಿಸಲಾರೆನ್, ಕಾಂತೆ,
ರಮಣೀಯ ಸೌಖ್ಯವಿಶ್ರಾಂತೆ. ನಿಂದಿಸಿದರಾರ್?
ಪರಿಭವಕೆ ಗುರಿಯಾಯ್ತೆ ನಿನ್ನ ಮಾನಂ? ರುಜೆಗೆ
ತೆರವನಿತ್ತುದೆ ನಿನ್ನ ತನುನಂದನಂ? ಕೊಲೆಯೆ?
ಕೊಲ್ಲಿಪೆನ್! ತಳ್ತವೆಳ್ಳಮೆ ಕೊರೆಯನಂತೆಗೆಯ್ವೆನ್!
ನ್ಯಾಯಮನ್ಯಾಯ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಮೊಂದುಮಂ
ಪರಿಗಣಿಸದೆಯೆ ನಡೆವೆ ನಿನ್ನಿಷ್ಟಮಂ, ದೇವಿ.
ಬಗೆಯನುಸಿರೆನಗೆ. ಮಂಗಳೆ, ಕೇಳ್ವುದೀ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಂ:
ಪ್ರಾಣಮಂ ಪಣವೊಡ್ಡಿದೆನ್. ನಿನ್ನಭೀಪ್ಸೆಗೆ ಸಿದ್ಧಿ
ನಿರ್ವಿಘ್ನಮಿನ್. ಪೇಳ್! ಕೇಳ್!"

ಧರಾಧೀಶನಿಂತು
ಮನಸಿಜನ ಮಲರಲಗಿನೇರಿಂದೆ ಮೆಯ್ಮರೆತು,
ರಾಮಂಗೆ ಸಿಲ್ಕಿ ರಾಮನ ತೋರ್ಪವನೆಂಬಂತೆ,
ತನ್ನ ಬಚ್ಚೆಗೆ ಬಪ್ಪುದಂ ಕಾಣುತಾ ಕೈಕೆ
ತುದಿಯ ಬೆರಳಿಂದೆ ಕಣ್ಬನಿ ಮಿಡಿದು ನುಡಿದಳುರ್
ತೆರೆದ ಬಿಂಬಾಧರವೆ ನೃತ್ಯಮತಿಯ ಗಜಗತಿ
ನರ್ತಿಯುಸಿವ ಬಾವಿಗಪ್ಪಿನ ಕೆಂಪಿಮಣ್ಣಾಗೆ:
"ರುಜೆಯಲ್ತು, ಬಿಜ್ಜೇಶ. ಪಡೆಪೆನೆ, ಸಂಪೆಯಿರೆ,
ಬೇರೆ ಏನಿರ್, ನೃಪತಿ? ನಿಂದೆಯುಪಮಾನದಿಂ
ಬೆಂಬಿಲ್ಲ ಬಗೆ, ನಾಲಗೆಯು ಜಾಣ್ಕೆಗೆನ್ನಿಸಿ
ಕೀರದಯ್. ಮನವನೋಕೆಯಿಸಿ ನಿನಗೆ, ಮನದನ್ನ,
ಕೋರ್ವುದಂ ಕೊಡುವೆನೆಂದಾಣೆಯಿಟ್ಟಾಡಿದರೆ,
ಜಸಂಬನದ ಜತುಮುದ್ರೆಯೊತ್ತಿ?"
"ಪೀಡಿಪೆಯೋಕೆ?
ನಿನಗಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ಪ್ರಿಯರೆ, ಪೇಳ್, ನನಗೆ ಮೂಜಗದಿ?
ಪ್ರಾಣಮಂ ಪೆತ್ತುಮಿಟ್ಟಾದೊಡಂ ನಿನ್ನಿಷ್ಟಮಂ
ಸಲಿಪೆನೆಂದಾಣೆಯಿಟ್ಟಾಡಿಡೆನ್. ಮತ್ತೆದೇನ್?
ಪುರುಷರೊಳ್ ರಾಮನೆನಗೆಂತಂತೆ ಪೆಣ್ಗಳೊಳ್
ನೀನಲ್ತೆ, ಕುಸುಮಕೋಮಲೆ, ಪ್ರಿಯತಮಂ! ಮುದ್ದು
ಮಗುವೆನ್ನ ರಘುರಾಮನಾಣ್, ಪೇಳ್ ಬಯಕೆಯಂ;
ನಿನ್ನಾಶೆ ಸೇದುರ್ವದೆಂದರಿ ಕಲ್ಪತರುಮೂಲಮಂ!

ದೀರ್ಘಕೇಶರಾಗದ ರಾಶಿ ಬಲೆಯೊಳಗೆ ಬಿಳ್ದುದಂ
ಕಾಣ್ಬ ಬಯಕೆದನಪ್ಪೊಲ್ ಲತಾಂಗಿ ಬಲ್ಲಸಗೊಳುತೆ
ಕಾಲ್ಕೊಡುವ ಕರೆದಳಾ ದಶರಥಭೂಪನಿಗೆ:
"ಧನ್ಯೆ ದಲ್, ಪ್ರಾಣೇಶ, ನಾನಿಂದು! ಕೇಳ್ದು ನಿನ್ನೀ
ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣಕರ ವಚನಮಂ ನಲಿಯುತಿಹರಾ
ನಿರ್ಜರರ್, ಪ್ರೀತ ಸಗ್ಗಂ ಮರಳ್ ಕೈಸಾರ್ದವೋಲ್!
ಮುನ್ನಂದು ನೀಂ ಪೇಳ್ದುದಂ ಪ್ರಣಯಪ್ರಬಂಧಮಂ
ನೆನವೀವೆನಿಂದು. ನನಗಾ ವರದ್ವಯಂಗಳಂ
ನೀಡವೇಳ್ಕುಂ: ರಾಮ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕೆ ಗೆಯ್ದ
ಸನ್ನಾಹದಿಂದೆ ಭರತಂಗೆ ಪಟ್ಟಂಗಟ್ಟಿ,
ರಾಜ್ಯಮಿದು ನಿಷ್ಕಂಟಕಿತಮಾಗಲೋಸುಗಂ
ಕೌಸಲ್ಯೆಯಾತನಂ ಕಳುಹು ವಿಪಿನಾಂತರಕೆ,
ಪದಿನಾಲ್ಕೆ ಬರಿಸಂಬರಂ! ನಾರುಡೆಯನುಟ್ಟು,
ಕೃಷ್ಣಮೃಗ ಚರ್ಮಮಂ ಧರಿಸಿ, ಜಟೆಗಳನಾಂತು,
ಬಾಳ್ಗೆ ದೂರಾರಣ್ಯದೊಳ್!"

ಮದನ ಸದನವೆನೆ
ಮುಂತೆ ಮೋಹವನೆರಚುತಿರ್ದವಳ ವದನಮಂ
ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ ನೋಡುತಿರೆ, ಮಂಡ್ಯೈಸಿದುದು ದಿಟ್ಟಿ
ನೃಪನಿಗೆ. ಕದಡಿತು ಮನಂ. ಪಲ್ಲಟಿಸಿದುದು ಬುದ್ಧಿ.
ಬಿಳ್ದನವನಿಪನವನಿಗಶನಿಪೊಯ್ಲಿಗುರುಳ್ವ
ಮರನಂತೆ. ಸತಿಯ ಶೈತ್ಯೋಪಚಾರಕೆ ಮತ್ತೆ
ಚೇತರಿಸಿ, ತನ್ನ ಕಣ್ಣಂ ತಾನೆ ನಂಬದೆಯೆ,

ಬೆಳ್ಳಮರ್ದಂತೆವೋಲ್ ಬಾಯ್ವಿರಿದ ಬೆರಗಿಂದೆ
ತನ್ನೆದುರೊಳಿರ್ದಾಕೆಯಂ ನಟ್ಟ ನೋಟದಿಂ
ನೋಡಿ:
"ತೆಗೆ ತೆಗೆ, ಪುಸಿಯದಿರ್! ಪುಣ್ಯರೂಪದಿಂ
ಪಾಪಮೇನುದಿಸುವುದೆ? ಹೊಮ್ಮುವುದೆ ಕೈಕೆಯಿಂ
ಮಂಥರೆಯ ವಿಕೃತರೂಪಂ? ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಾಂತಿ
ದಿಟಮೆನಗೆ!"

ಎನುತ್ತೆ, ದುಃಖಪ್ಪದಿಂದೊಯ್ಯನೆ
ಜಗುಳ್ವಂತೆ, ತಡೆಯಲಾರದೆ ತತ್ತರದಿನೆಳ್ದು,
ತೂಗುತಂ, ಬಾಗುತಂ, ತಪ್ಪುವಜ್ಜೆಯನಿಡುತೆ
ಗೋಡೆಯಂ ಪಿಡಿದು ಬಡಿಗೊಂಡಂತೆ ನಡೆವನಂ,
ಕೋಪಗೃಹದಿಂದೆಂತೊ ಪೊರಗೆವಂದುದೆ ತಡಂ,
ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಕುಸಿದು ಕುಳ್ತನಾ ಧರಣಿಪತಿ,
ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಗೆ ಸಿಲ್ಕಿ ಹಾವಾಡಿಗಂ ಬರೆದ
ಮಂಡಲದ ತಡೆಯೊಳಗೆ ಬುಸುಗುಡುವುರಗೇಂದ್ರನೋಲ್.

ಇರ್ದ ವಿಷಮಂ ತಾನೆ ಮರಳಿ ಪೀರಲ್ಕೆಳಸಿ
ಬಳಸಾರ್ವ ನೀಲನಾಗಿನಿಯಂತೆ ತನ್ನೆಡೆಗೆ
ತವಿಸುತ್ತೆ ತರುತಿರ್ದ ಭರತಜನನಿಯನರಸ
ನೋಂಕಿದನ್, ಮುನಿಶಾಪ ಮಹಿಮೆಯಿಂದೆಂಬವೋಲ್,
ಕೋಪಿ:

Cancelled

ರಾಜೇಂದ್ರ ಚಂದ್ರಮಂ, ಮಂತ್ರಬಲದಿಂ ಬಿಡದೆ
ಕಾಪಾಲಿಗಂ ಬರೆದ ಮಂಡಲದ ತಡೆಯೊಳಗೆ
ಸಿಲ್ಕಿ ಬುಸುಗುಡುವುರಗನಂತೆ. ನೆನೆನೆನೆದಂತೆ
ಹೆಚ್ಚಿದತ್ಯುದ್ವೇಗ ಖೇದ ಸಂಕಟದಿಂ;
ಕೋಪಾರುಣತೆಯೇರಿದುದು ಮುಖಕೆ; ಬೀಳುತಿರೆ
ಕಣ್ಣುಗಳೊಡನೆಯೊಡನೆ ಕೆಂಗಿಡಿಗಳುಂ ಸೂಸಿ
ಕೈಕೆಯುಂ ದಶರಥಸುತೇಲ್ ಕ್ರೂರದೃಷ್ಟಿಯಂ ನಟ್ಟೆ:

"ಕುಲಘಾತಿನಿಯೆ, ಪಾಪಿನಿಯೆ, ನಡೆ, ತೊಲಗು!
ಮಣಿಹಾರವೆಂದು ಕಂಠಕೆ ಮಾಲೆಯಂ ಸೂಡಿದೆನ್.
ಘಣಿಯಾಗಿ ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ ಕಚ್ಚಿ ವಿಷವೂಡಿದುದು
ರಘುಕುಲದ ಮೆಯ್ಗೆ. ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯಂ ನಿನಗದಾರ್
(added) → ಪೇಳ್ದರೌ? ಕುಲಕೆ ಹಾಲಾಹಲವನೆರೆವ ಮತಿಯಂ?

Cancelled

ಕೊಳ್ಳಿಗಿಡಿಯಂ ಮುಡಿದವೋಲಾಯ್ತು? ಮಾರಿಯಂ
ಸಾರಿಯುಂ ಗೆತ್ತು ಮನೆತುಂಬಿಕೊಂಡಂತಾಯ್ತು!
ಸುಧೆಯನೆಳಸುವ ಬಾಯ್ಗೆ ಕಾಳಕೂಟವನೆರೆವ
ಮಾಳ್ಕೆಯೆನಗಾಯ್ತಲಾ ನಿನ್ನಿಂದೆ! ರಾಮನೇಂ
ಗೈದನೆಲೆ ಶಾಕಿನಿಯೆ ನಿನಗೆ? ~~[illegible]~~ [illegible]
ನಿನ್ನನಾರಾಧಿಸುತ್ತಿರ್ದನಲ್ಲವೆ ಹೇಳು?
ತಪ್ಪಾವುದಂ ಕಂಡು ನೀನಾತನಿಗೆ ವಿಪಿನ
ವಾಸಮಂ ಬೇಡಿದೌ, ಹೇಳು, ಓ ಕ್ರೂರಮತಿ?
ರಘುರಾಮನೆ ಕೇರೆವೆನಪ್ಪೊಡೆಮ್ಮಾನು ಕಂದನಂ
ಬಿಟ್ಟು ಬದುಕಿರೆನೊಂದೆ ಚಣಮಾದೊಡಂ! ದುಷ್ಟೆ,

ನೀಂ ಬೇಡಿದುದು ವರಮೆ? ನನ್ನ ಹೃತ್ಪಿಂಡಮಂ
ಹಿಂಡಿ ನೆತ್ತರ್ ಕುಡಿಯಲೆಳಸಿದೆ: ನಿಶಾಚರಿಯೆ
ನೀಂ ದಿಟಂ! ರಾಮನಂ ನೋಡಿ ತಣಿಯದು ಮನಂ
ನನಗೆಂಗಳುಂ. ರಾಮನನ್ನಲ್ತು, ಕೇಳ್ ಕೈಕೆ,
ನೀನಡವಿಗಟ್ಟುತಿಹೆ ನಿನ್ನ ಮಾಂಗಲ್ಯಮಂ.
ಭರತ ರಾಮರ್ಗೆಣಿಸದಿರ್ ಭೇದಮಂ. ರಾಮ
ಚಂದ್ರೋದಯಕೆ ಭರತನಾನಂದ ಸಾಗರಂ
ಪ್ರೋಲ್ಲಾಸಗೊಳ್ಳದೆ? ದುರ್ಬೋಧೆಗೊಳಗಾಗಿ ನೀಂ
ಕುಲಗೇಡಿಯಾಗದಿರ್. ನಿನ್ನ ಮೆಯ್ಯಂತೆ
ನಿನ್ನ ಮನಮುಂ ಚೆಲ್ವನಾಂತಿರ್ಕೆ. ಮುತ್ತುಗಳ್
ಮುತ್ತುಸಿಪ್ಪಿನೊಳಿರಲ್ ಪ್ರಕೃತಿ; ಮತ್ತೆ ಪೆಣ್ಗೊಂಕು
ತತ್ತಿಗಳಿರಲ್ ವಿಕೃತಿ! ಕಂಡರಿಯೆನಿನ್ನೆಗಂ
ನಿನ್ನೊಳ್ ವಿರೂಪಮಂ. ಇಂತೇಕಿದೊಮ್ಮೆಗೆ
ಇಂದೀ ವಿಕಾರಚಿತ್ರಂ ನಿನಗೆ ಪೇಳೆನಗೆ,
ಇಂದೀವರಾಕ್ಷಿ?”

ಕೇಳ್ದದಿನೊಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆಯೆ
ಇಳಿದಿಳಿದು ಹೃದಯ ತಾವದಿ ದೀನಮನನಾಗಿ
ದುಃಸ್ಥಿತಿಯೆನಾಂತಾ ನೃಪೇಂದ್ರನಂ ಕಾಣುತಾ
ಕೇಕಯೆ ಕುಲೀನೆಯಾಕುಲೆಯಾದಳೆದೆಗರಗಿ.
ತನ್ನ ಕೇಳ್ಕೆಗೆ ತಾನೆ ಬೆದರಿದಳ್. ಕೊರಳ ನರೆಗಳ್
ಬಿಗಿಯೆ, ಮೆಯ್ ನಡುಗಲಾ ಗದ್ಗದಿಸಿದಳ್ ಮಹಿಳೆ
ಕೈಮುಗಿದು:

“ರಾಜೇಂದ್ರ, ಕೊಳ್ಳೆನಗೆ ಬೇಡುವಾ
ನಿನ್ನ ವಾಗ್ದಾನಗಳ್. ನಿನಗನಿತು ನೋವೆಸಗಿ
ನಾನುಮಾ ನನ್ನ ತವರಿನೊಳಿರ್ಪ ಕುವರನಂ
ಸೊಗದೊಳಿರ್ಪೆವೆ? ಮರೆತೆನಿನ್ನೆಂದುಮುಂ ನೆನೆಯೆನಾ
ನಿನ್ನ ವರದಾನಮಂ. ಹೇಳ್ವುದೆ ತಡಂ ಬಯಕೆ
ಕಲ್ಪತರುಮೂಲಮಂ ಸೇರ್ವುದೆಂದೆನಗೊಲಿದು
ರಾಮನಾಣೆಯನಿತ್ತಪುದರೆ ಕೇಳ್ದನಲ್ಲದೆ
ಅವುಗಳರೆ ನೋಂತೆನಿಲ್ಲಂ!”

ಕಬಂಧನ ಮೊರೆಯೊ?
ಶಬರಿಯ ಕರೆಯೊ? ರಾಮನಾತ್ಮಾಭಿಲಾಷಿತಮೊ?
ಪಾತ್ರಗಳಂತರಾಳದಿ ತನ್ನ ಸೂತ್ರಂಗಳಂ
ನಡೆಯಿಪಂತಂತರ್ಯಾಮಿ ಶಕ್ತಿಯ ವಿಲಾಸಿತಮೊ?
ಕೈಕೆಯಾಡಿದುದಾಯ್ತು ಮನಕೆ ಮುದಲಿಕೆಯೋಲ್!
ಪ್ರೇಕ್ಷಣಿಸಿದುದು ಕೋಪನಜ್ವಾಲೆ ಭೂಮಿಪಗೆ.
ಪ್ರಾಣಾಗ್ನಿ ಪರ್ವತ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಯ ಮುಖಂ
ನೀಬೆಂಕೆಯುಂ ಪೊಸಲ್ಗೆಂಡುತೋಕರಿಪಂತೆ
ರೋಷಭೀಷಣನಾಗಿ ಕಾರ್ದನ್ ಕಠೋರಮಂ:
“ಪತನದಿಂ ಪತನಕೆನ್ನಂ ನೂಂಕಲೆಳಸುವೆ, ಪಾಪಿ.
ಕೊಲ್ಲಲ್ಕೆ ತಪ್ಪೆರುಳ್ಗಳ್ಗೆಯುಂ ಪೆಣ್ಣೆಂದು
ಕೊರಳ್ಗೆ ಸಿಂಗರಗೊಳ್ವ ಗಾಂಪನಪ್ಪೊಲಾದೆನಾಂ
ಕೈವಿಡಿದು ನಿನ್ನಂ. ವರಂಗಳಂ ನೀಡಲಾ
ರಾಮನನಡವಿಗಟ್ಟಿ ರಾಜ್ಯಮಂ ಬೇಡಿದಯ್!

ಮತ್ತೀಗಳವ್ವಗಳಂ ಬೇಡವೆಂಬುವ ನೆವದಿ
ವಾಗ್ಭ್ರಷ್ಟನಂ ಮಾಡಿ ರವಿಕುಲ ಯಶೋದೀಪ್ತಿಯಂ
ನಣ್ಣಿಂದೆ ಮಸುಳಿಸುವುಪಾಯಮಂ ನೆನೆವೆ! ಕೇಳ್,
ಕೈಕೆ, ನಿನ್ನಂ ನೆಂಟ್ದನಾ ಪುಲಿದರಿಗಳೆರಡುಮಂ
ಕೂಡಿಸಿ ವಿಧಾತಂ! ನೀನೆನ್ನ ಸರ್ವನಾಶಂ!
ಪೆಣ್ಣಲ್ತು; ಕೀನಾಶನೊಡ್ಡಿದ ವಿನಾಶಪಾಶಂ! —
ಅಂಚೆದುಪ್ಪುಳ್ ಸೆಜ್ಜೆಯೊಳ್ ಪವಡಿಪಾತನಂ
ಕಲ್‌ಮುಳ್ಳ್ಗಟ್ಟಲ್ಕದೆಂತು ಬಗೆದಂದೆ ನೀಂ?
ಚೆಲ್ವೆ ಕಿರುವೆಂಡತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ಮುಪ್ಪುದೊರೆ
ಕಂದನಂ ಕಾಡಿಗಟ್ಟಿದನೆಂದು ಲೋಕವೆಲ್ಲಂ
ನಗದಿರುದೆ ಪೇಳ್ ಪುಳ್ಳಿಗೆ, ಗಾದೆಗೈದೆನ್ನನುಸಿರಂ?”

ಕರೆದವಿದ್ಯಾಮಾಯೆಯಂ ಬೆಸಸಿದನು ವಿಧಿ:
“ವಿಭ್ರಾಂತಿಯಾವಿಷ್ಕಾರ ಸಾಧನಾರ್ಥಂ ಬೇಗಮಾ
ಕೈಕೆಯಂತಸ್ಥಂಬೊಕ್ಕು ರಚಿಸು ವಿನ್ಯಾಸಮಂ!”
ರೂಪಲಾವಣ್ಯದಿಂ ಚಿನ್ನದ ಕಠಾರಿಂತೋಲ್
ಮಿರುಮಿರುಗಿ ನಿಂದಿರ್ದ ಕೈಕೆ, ತೆಕ್ಕನೆ ಬಿದಿಯ
ಕೈ ಝಳಪಿಸುವ ಕೈದುವಾದಳೆನೆ, ಮಿಂಚಿದಳ್
ಪುರ್ಬುಗಂಪಿಕ್ಕಿದ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂ:
“ಲೇಸಾಯ್ತು!
ಲೇಸಾಯ್ತು, ಕೋಸಲೇಶ್ವರ!” ಸರ್ಪಿಣಿಯ ತೆರದಿ
ಸುಯ್‌ಸುಯ್ದುಳಿದೆಂತು ತಿದಿಯೊತ್ತಿ ಮೂಗಿನ ಸೊಳ್ಳೆ

ವಿಸ್ಮಯಿಸಲ್: "ಲೇಸಾಯ್ತು, ಲೇಸಾಯ್ತು! ತಪ್ಪು
ನಿನ್ನದಾಗಿರಲೇತಕೆನ್ನನೀಪರಿ ಬಯ್ದು
ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರ್ಪೆ ಸಾಮಾನ್ಯನೋಲ್, ವನ್ಯನೋಲ್,
ಕೋಸಲಾಧೀಶ! ನೀನೆಯೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಕೊಟ್ಟೆ ನನಗಾ
ವರಗಳಂ. ನೀನೊಪ್ಪಿ ಕೇಳೆಂದೊಡಾಂ ಕೇಳ್ದೆನಮ್.
ನಿನ್ನ ಗೋಳಿಡುವುದಂ ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳೆಂದೆನಾ
ದುರ್ದಾನಮಂ! ಬರಿದೆ ನನ್ನನೇತಕೆ ಬಯ್ವೆ?
ಮೂವರ ಮನೆಗೆ ಕಳ್ಳುರುವಾ ನೆವದಿ ಕಂದನಂ
ನಾಡಿಂದೆ ಹೊರಗಟ್ಟಿ, ಭರತನಿಲ್ಲದ ವೇಳೆ
ರಿತವರುಪದೇಶದಿಂದಶ್ಲೀಲದಾತುರದಿಂದೆ
ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯ ಮಗಗೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಪಟ್ಟಮಂ
ಕಟ್ಟುವೀ ಕುಹಕವಿದ್ಯಾಪ್ರವೀಣಂ ನೀನೆ
ಮಸುಳಿಸಿದ ರವಿಕುಲ ಯಶೋದೀಪ್ತಿಯಂ ಅಬಲೆ
ನಾಂ ಸಮರ್ಥೆಯಂತೆ ಮರಳಿ ಬೆಳಗಿಸಲ್. ಶಕ್ತನಾ
ರಾಮನೊರ್ವನೆ ಮಸುಳ್ದ ಯಶೋದೀಪ್ತಿಯಂ
ಮತ್ತೆ ಪ್ರೋತ್ತಿಸಲಂತೆ ಕಾಪಿಡಲ್ ಕಿಡದವೋಲ್?"
ಸತಿಯ ನಾಲಗೆಯ ಮಸೆದಲಗಿನಾಘಾತಕಾ
ಪೃಥ್ವೀಶ್ವರಂ ಪ್ರತಿಯನುತ್ತರಿಸಲಾರದೆಯೆ
ಮತಿಶೂನ್ಯನಾಗಿ ಮೂರ್ಛೆಗೆ ಜೋಲ್ದನೊಳಗೋಡುವೋಲ್.

ಅತ್ತಲನಿತರೊಳೋಡಿದಳ್ ಕುಬ್ಜೆ. ಕಂಡಳಾ

ರಾಮನಂ, ಪುಷ್ಪಭೂಷೋಕ ಶುಭ ವಾರ್ತೆಯುಂ
ಕೇಳ್ದು ಸಂತೋಷದಿಂ ದೇವಾದಿದೇವನಂ
ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರ್ದ ತಾಯೊಡಗೂಡಿ ಪೂಜೆಯೊಳ್
ಮುಳುಗಿರ್ದ ಗುರುಭಕ್ತಿಧಾಮನಂ. ಕೋದಿಸುತೆ
ಕಾಲ್ವಿಡಿದಳಾತನಂ. ಕನಿಕರಿಸಿ ಕೈವಿಡಿದು
ತನ್ನನೆತ್ತಿದ ಕರುಣೆಗಳ್ಗ ಬಲ್ಲಹಂ ಕೇಳ್ದೆ,
ಗದ್ಗದಿಸಿ ತೊದಲಿದಳ್ ನಿತ್ಯಮನನಿತ್ಯದಿಂ
ಬೇರ್ಪಡಿಸಲರಿದಳ್ಗಂ ತಾನಪ್ಪುವೋಲ್. ಬೆಚ್ಚಿದಾ
ಮಾತೆಗೆ ಸಮಾಧಾನಮಂ ಪೇಳ್ದು, ನನ್ನಿಯಂ
ನಿಶ್ಚಯಿಸಲೆಂದು ಮೈಥಿಲಿಯುಮೈತಂದನಾ
ಭರತನಂಬಿಕೆಯಿಱಿರ ದಶರಥನ ದುಃಸ್ಥಿತ
ದುರಂತ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ.

ಮೂರ್ಛಿತ ಮಹೀವಲ್ಲಭನ
ಮೆಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆ ನೆಗಪಿ ಕನಕ ಮಂಚಕ್ಕಂದು
ಬಿಜ್ಜಣಿಗೆಯಿಕ್ಕಿದನ್ ದಾಶರಥಿ. ಕುಬ್ಜೆಯುಂ
ನಂತಯ್ಸು ತೊಡಗಿದಳ್ ಕೈಕೆಯುಂ, ಇರ್ಕಯ್ಗಳಿಂ
ಮೊಗಂ ಮುಚ್ಚಿ ಅಳ್ತು ಕುಳ್ತಿರ್ದಳ್ಗಂ. ಪ್ರೀತಿಯಿಂ
ತನ್ನನೇಸೆಂದು ಬೆಸಗೊಂಡ ಕಂದಗೆ, ಕೈಕೆ
ಪೇಳಲಾರದೆ ಬಱಿದೆ ಗದ್ಗದಿಸಿ, ಗಾಸಿಯುಂ
ನೋಡಲವಳಾ ನಡೆದುದಂ ನುಡಿದಳೇನೆಂಬೆ
ನಗೆಯು ತಿಂಗಳ್ ಮಿನುಗೆ ರಾಮಾನನಾಂಬರದಿ.
ಧೀರ ಮಂದಸ್ಮೇರ ವದನಾರವಿಂದದಾ

ಕಾಂತಿ ದಿವಿಜರ ಮುಖದ ತಿಮಿರಮಂ ತಿವಿತಿವಿದು
ದಿವ್ಯ ಭಾಗೀರಥಿಗೆ ಪುಲಕವೀಚಿಯನುಬ್ಬಿಪೋಲ್
ಸೂಸಿದನು ಮಧುರ ವಾಙ್ಮಕರಂದಮಂ ಕಿವಿಗೆ
ಭರತಾಂಬೆಯಾ:
"ತಾಯಿ, ಇನಿತಲ್ಪಕೀ ಮಹಾ
ದುಮ್ಮಾನವೇಕೆ? ಕೈಗೂಡಿದುದು ನಿನ್ನಾಸೆ:
ರಘುಕುಲೇಶ್ವರನೆನ್ನ ಪಿತೃದೇವ ವಚನಮಂ
ಸಾಮಾನ್ಯಮೆಂದರಿಯದಿರ್. ಋಣಂಗಳ್ಪೆಸಲೆ
ತನೂಭವರ್ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಋಣಕೆ. ನಾನುಮಾ
ಭರತನುಂ ಶತ್ರುಘ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮಣರ್ ವೆರಸಿ, ಕೇಳ್,
ಹೋಣೆ ನಿಲ್ವೆವಾ ನಿನ್ನ ಬಯಕೆ ಕೈಗೂಡುವೋಲ್,
ಮೇಣಯ್ಯನಿತ್ತ ವಾಗ್ದಾನಂ ಸಫಲಮಪ್ಪವೋಲ್!
ನೀನ್ ಕೇಳ್ವುದಾ ವರಂ ನಾನೆ ಬೇಡಿದುದಲ್ತೆ?
ಕಾಡನಲೆದಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮುನಿವಸತಿಗಳೊಳಿರ್ದು
ಭೂಮಿಯುಮಂ ನೋಡಿ ಬಹೆನೆಂಬೆನ್ನ ಬೇಡಿತಕೆ
ಬೆದರಿದಯ್ಯಂ, ಬೇಗದಿಂ ಮಕುಟಭಾರದಿನೆನ್ನ
ಹಾರಲೆಳಸಿದ ಗರಿಯ ಹಾರ್ಕೆಯಂ ತಡೆವ
ಮೋಹದಿಂದಿಂತೆಸಗಿದನ್. ಭರತನಂ ವಂಚಿಸುವ
ಬುದ್ಧಿಯಿನಿತಿಲ್ಲಮಾತನೊಳದಕೆ ನಾಂ ಸಾಕ್ಷಿ.
ನಿನ್ನಾಸೆ ಸಾರುತಿದೆ ನನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣಮಂ:
ನೀಂ ತಾಯ್ ದಿಟಂ! ಭರತನಾಳುವನ್; ಬಾಳುವನ್;
ಕೋಸಲ ಧರಾಭಾರಮಂ ಜಗಂ ಮೆಚ್ಚುವೋಲ್

ತಾಳುವನ್ ಶಿರದಿ! ವನವಾಸಮೇಂ ಸಾಹಸಂ?
ಗಿರಿವನಪ್ರಿಯನೆನಗೆ ಗಿರಿವನಾವಾಸಮೆ
ಕಲಾನಂದಕರಮಲ್ತೆ? ಮೇಣ್ ವಲ್ಕಲ ಜಟೆಗಳೇಂ
ಕಿರೀಟಕಿಂ ಕೀಳೆ? ಪಿತೃವಚನ ಪರಿಪಾಲನೆಯೆ
ನನಗೆ ಧರ್ಮಂ, ಪ್ರಥಮಮುತ್ತಮಂ!"

ಒಯ್ಯನೆಯೆ
ಕಣ್ದೆರೆದು ಮೆಯ್ತಿಳಿಯುತಿರ್ದ ತನ್ನಯ್ಯಂಗೆ
ಕೈಂಕರ್ಯಮೆಸಗುತಿರೆ, ಕುಬ್ಜೆಯೆಂದಳ್ ಮತ್ತೆ:
"ಪೆತ್ತಾತನೆಂತಾದೊಡಂ ಕೊಡುವನೆ ಕುಮಾರಂಗೆ
ಪಟ್ಟಮಂ ಬಿಟ್ಟಡವಿಗೆಯ್ದುವ ನಿರೂಪಮಂ?
ದೇವನಿಂಗಿತವರಿತು ನಡೆವುದೆ ಪಥಂ ನಿನಗೆ."
ಕುಬ್ಜಿಕೆಯ ಕಟಕಿಯ ಕಶಾಘಾತಕಳುಕುತೆಗಾ
ದಶರಥಪ್ರಾಣಪಶು ತೇಂಕಿರ್ದುದಂ ಕಂಡು
ಬಾಷ್ಪಾರ್ದ್ರ ರಾಜೀವಲೋಚನಂ:

"ತಾಳ್, ತಾಯಿ!
ಕಂದನಳ್ಕರೆಯಿಂದೆ ತಂದೆ ಬಾಯ್ಬಿಟ್ಟುದಂ
ಪೇಳದಿರ್ದೊಡಮಾನೆ ಪೋದಪೆನರಣ್ಯಕ್ಕೆ.
ಪದಿನಾಲ್ಕರವಧಿಯಂ ತೀರ್ಚಿ ಬಂದಪೆನಮ್ಮ
ಮರಳಿ ನಿಮ್ಮಾಣತಿಯನೆಸಗಲ್ಕೆ; ಮತ್ತೆಯುಂ
ನನ್ನಯ್ಯನಡಿಯ ತಾವರೆಯ ಸೇವೆಯನೆನಗೆ
ಪೆರಕೆವಡೆಯಲ್ಕೆ!"

ತಾನಾಡಿದೊಳ್ನುಡಿಗಳಂ

ಕೇಳ್ದು ಕಣ್ಣನಿಪ್ಪಿನಲ್ ಗರೆದು ಗೋಳಿಡುತಿರ್ದ
ಪಿತೃ ಪ್ರಜ್ಞಾಹಾದಂಗಳ್ಗೆ ತನ್ನ ಬಾನೆಳೆಯ
ಬಿತ್ತರದ ಪರ್ವತೋನ್ನತ ಪೆರ್ಗೆರೆಯನಿರದೊತ್ತಿ:
"ದುಃಖಿಸದಿರಯ್ಯ. ನಿನ್ನಾಳ್ಕೆ ಕೊಡೆ ನೆಳಲಿರಲ್
ಕಾಡಾದೊಡಂ ತಾಯಿ ಕೌಸಲೆಯ ಮಡಿಲಂತೆ
ತಣ್ಪೀವುದೆನಗೇಗಳುಂ. ನಡೆವುದೆಲ್ಲಮುಂ
ನಡೆವುದೊಳ್ಪಿಗೆ: ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯುಂ ಜ್ಞಾನಮುಂ
ಮತ್ತೆ ಕಲ್ಯಾಣಮುಂ ತಾನಪ್ಪ ಕೃಪೆ ತಾನೆ
ಪಿಡಿದಿದೆ ಜಗದ್‌ರಥವನೆಳೆವ ಶಕ್ತ್ಯಶ್ವಕುಲ
ವಾಘೆಯುಂ!"

ತಂದೆಯುಂ ಬಲವಂದೆರಗಿ, ಮತ್ತೆ
ಕೈಕೆಗಭಿವಂದಿಸುತೆ ಪೇರಮುಟ್ಟನಲ್ಲಿಂದೆ,
ಮಂಗಳಂ ಮನೆಯನುಳಿವಂತೆವೋಲ್. ಧುಮುಕಿತ್ತೆ
ದಶರಥ ಮನಂ ಮತ್ತೆ ಮೂರ್ಛಾಶರಧಿತಲಕೆ!

Cancelled

ಮೇಲೇಳಲೆಳಸುವವನಂ ನಿದ್ದೆ ನೀರ್ದಿಗುರಿ
ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಚ್ಚಿ ತಳ್ಕೆಳೆವೋಲ್, ಕ್ಷಿತೀಶನಂ
ನುಡಿಮುಗಿಯದಂತೆ ಕಂತಿತತು ಮೂರ್ಛೆ ಮುಕ್ತಿಗೆ.
ಕಣ್ಣೀರ್ಗರೆದು ರಾಮನುಪಚರಿಸುತಾತನಂ
ಕೈಕೆಗೆಂದನು: "ಜನನಿ, ನೆಲದಾಸೆಯೆನಗಿಲ್ಲ;
ನೀನೆನ್ನನರಿ ಋಷಿಸದೃಶನೆಂದು. ಗುರಿಯೆನಗೆ
ಧರ್ಮವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಿಲ್ಲ. ಪಿತೃವಾಕ್ಯದಾ
ಪಣ್ಣಿ ಪುನಿಯಾಗಪೋಲ್ ಪೊರೆವುದೆನಗರಮಲ್ತೆ?
ಕಂಡನ್ಯರೆಯಿಂದೆ ತಂದೆ ಬಾಯ್ಬಿಟ್ಟದುಂ
ಪೇಳದಿರ್ಪೊಡುಮಾನೆ ಪೋದಪೆನರಣ್ಯಕ್ಕೆ.
ಪದಿನಾಲ್ಕು ವರಿಸದವಧಿಯ ತೀರ್ಚೆ ಬಹೆನಮ್ಮ
ಮರಳಿ ನಿನ್ನಾಜ್ಞಾತಿಯನೆಸಗಲ್ಕೆ; ಮರಳಿಯುಂ
ನನ್ನಯ್ಯನಡಿದಾವರೆಯ ಸೇವೆಯಂ ಗೈದು
ಪರಕೆಗೊಳ್ಳಲ್ಕೆ! ಪೇಳ್ ಭರತಭದ್ರಂಗೆ —
ಪಿತೃಮಾತೃ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಪರದೈವ ಶುಶ್ರೂಷೆ;
ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನಂತಂತೆ ಪೊತ್ತು ಪಿತೃಗಳಂ
ಪ್ರೀತಿನಿ ಪೊರೆವುದೆಂದು. — ರತ್ನಮ್ಮನಂ ಕಂಡು,
ಹೇಳ್ವೆ ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳುವೆನು ದಂಡಕಾರಣ್ಯಕೆ!"
ಎಂದು, ತಾನಾದಿದೋಳ್ನುಡಿಗಳಂ ಕೇಳುತುರೆ
ನೊಂದು ಕಂಬನಿ ಸೋರ್ಲೆಯ ಧಾರಿನಿ ಗೋಳಿಡುತಿರ್ದ
ತಂದೆಯಡಿಗಳ್ಗೆರಗಿ ಸುಂದರ ಲಲಾಟಮಂ
"ಮಗುವೇಕೆನ್ನಯ್ಯ? ನಿನ್ನೊಳ್ಳೆ ವರಕೆಗೊಡೆ

Cancelled

~~ತನ್ನ ನೆಳಲೊಳಂ ಮುಳಿರವನೆನಗೆ ಕಾಡಾಡೊಡಂ~~
~~ಕೇಡಿಹುದೆ? ಮರಳಿ ಬರೆನ್ನಿರ್ಪುದಿ ತಪಂಗೆಯ್ಯು~~
~~ನಿನ್ನ ಶುಶ್ರೂಷೆಗೆ, ಚತುರ್ದಶವವಧಿ ಮುಗಿಯೆ."~~
~~ಎಂದೊರೆದು ತಂದೆಯಂ ಬಲವಂದೆರಗಿ, ಮತ್ತೆ~~
~~ಕೈಕೆಗಭಿವಂದಿಸುತೆ, ರೋಗಂಬೆವನಲ್ಲಿಂದೆ,~~
~~ಮುಂಗಳ್ವೆಂ ಮನೆಯಂ ತ್ಯಜಿಸುವಂತೆ ಧುಮುಕಿತ್ತು~~
~~ದಶರಥ ಮನಂ ಮತ್ತೆ ಮೂರ್ಛಾ ಶರಧಿತಳಕೆ.~~

ಪಂಗೋಲನೋದುರ್ವ ಪ್ಪೈಳಿಯಿಂ ವಾಯ್ಯು ಕ್ಷೋಭವ
ಪ್ರೈನಲಪ್ಪೈರ್ಕಳ್ಗೆ ಬರೆ ಕಾಣ್ಬನದೋ: ರಂಧ್ರದಿಂ
ನೀರೊಳ್ಕೆ ನುಗ್ಗುತಿರ್ಪುದು ಬುಗ್ಗೆಂಬೋಲ್! ಹೂಡೆ
ದಿಗಿಲೊಂಡುದಂ ಕೈವೆರಳ್ಗಳಿಂ ತಡೆಯಲ್ಕೆ
ತೊಡಗುವನ್. ಸಾಹಸಂ ಬರಿದಾಗಿ, ತೊಂಟಿನಿಹ
ಪಿರಿದಾಗಿ, ನುಗ್ಗುತಿರುದದೋ ಮೊದಲ್ಗಿರ್ಮಡಿಯ ನೀರ್!
ಬಿಲಜಲಂ ಬಗ್ಗಬಗ್ಗನೆ ಚರ್ಮನಾವೆಯಂ
ತುಂಬುತಿರೆ, ಕುರುರಕರುವೆಯನಿಡುಕಿ, ಛಿದ್ರಮಂ
ಮುಚ್ಚಲೆಳಸಲಾ ರೋಕಮಿನ್ನುಂ ಪೆರ್ಚಿ
ಮೊಳಕಾಲಗೇರಿದಪುದುದಕಂ. ಹತಾಶೆಯಿಂ
ನೀರಂ ತಡೆಯುವ್ಪ್ರಜ್ಞಗಂ ಪನುಳಿದು, ಕೈಗಳ್ಗಂ
ಬೊಗಸೆಗೈದೊಳನುಗ್ಗಿದನಿತಂ ತುಳುಂಕಲ್ಕೆ
ಯತ್ನಿಪನ್ ಬರಿದೆ ನೀರೇರುವುದು ನಾವೆಯಂ
ತುಂಬುತೆ, ಬೆಮರ್ದೋದು ವಾತನೆರ್ದೆಯಂ ಬರಂ.
ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನಮಂ ಬರ್ದುಕುವಾಸೆಯ ಕೂಡೆ

(added) (added)

ನೀಗಿ, ಕೈಮುಗಿವನಾ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ದೇವರಂ
ಬೇಡಿ. ಬೇಡುತ್ತಿರಲ್, ದಡದ ಮರಗಳ್ ನಿಂತು
ನೋಡುತ್ತಿರಲ್ ಮುಳುಗುವನು, ಕಣ್ಗೆ ಮರೆಯಪ್ಪ
ಹರಿಗೋಲ್‌ವೆರಸಿ. ಜಲೋಚ್ಛ್ವಾಸದಿಂ ಹರಿವುದಾ
ವಿಸ್ತೃತ ಸಲಿಲರಾಶಿ. ಕಂತಿದನೊ ತಾನಂತೆವೋಲ್
ದಶರಥನೃಪಂ ಮತ್ತೆ ಮೂರ್ಛೆಯ ತಳಾತಳಕ್ಕೆ!

— · —

29/7/36.

6/2/45

೪

ಊರ್ಮಿಳಾ

ಪರ್ವಿದುದೊ ದುರ್ವಾರ್ತೆ, ವಿಲಯ ವೇಳಾ ವನಧಿ
ವೇಲೆ ಮೀರುತ್ತುರ್ವರೆಯನಪ್ಪಳಿಸುವಂತೆ,
ಬಡಿದು ಸಿಡಿಲಂ ಸಕಲ ಸಾಕೇತ ಸಂಭ್ರಮದ
ಸಿರಿಗೆ. ಸಂದಣಿಸಿತ್ತು ನಗರದ ವಿಪುಲ ಜನಂ
ದೊರೆಯರಮನೆಯ ಮುಂದೆ, ಮಸಗಿದಂಬುಧಿಯಂತೆ
ಶಬ್ದಮಯಮಾಗಿ. ತೊಪ್ಪನೆ ತೊಯ್ದುದರಮನೆಯ
ಮಂದಿ ಕಣ್ಣೀರ ಸರಿಯಲ್ಲಿ. ಕ್ಷಣಪೂರ್ವದೊಳ್
ಹರ್ಷದಾಗರಮಾಗಿ ನಲಿಯುತಿರ್ದ ಅಯೋಧ್ಯೆ
ಶೋಕಸಾಗರಮಾಗೆ, ಕಾಣ್ಬುದಸದಳಮಲಾ
ಮನುಜಮನದುತ್ತರಮುಖಿಗೆ ವಿಧಿಯ ಚಿರತಾರೆ! ೧೦

ತನ್ನರಮನೆಯೊಳಿರ್ದು ಕೇಳ್ದಳು ಕೌಸಲ್ಯೆ
ಕರುಳಿರಿಯುವಂತೆ ಬಾಂಬಟ್ಟೆಯಂ ತುಂಬಿರ್ದ
ತುಮುಲ ಕಳಕಳ ರುದಿತರಾವಂಗಳ್ಗಂ. ನಡುಗಿದಳ್
ಪವನಪ್ರವಾಹಕ್ಕರಳಿಯ ತಳಿರದಿರ್ಪವೋಲ್
ತರತರನೆ. ಕೂಡೆ ಬಳಿಯಟ್ಟಿದಳ್ ದಾದಿಯಂ
ಗೋಳ್ಗೆ ಕಾರಣವರಿಯಲ್. ತತ್ತಳಿಕೆಯಂ ಮತ್ತೆ
ತಾಳಲಾರದೆ ತಾನೆ ಚಾವಡಿಗಿರದೆ ಪರಿಯೆ,
ಕಾಣಿಸಿತು ಕುಪಿತ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಬರುತಿರ್ದ

ಶ್ರೀರಾಮನಕ್ಷುಬ್ಧ ಶರಧಿಸಮ ವಿಗ್ರಹಂ,
ತಾಯ ದಿಟ್ಟಿಗೆ ಪಾಲನೀಂಟಿಸುತಿರೆ. ಬಳಿಸಾರೆ,
ತನ್ನೆರಡು ತೋಳ್ಗಳಿಂದಪ್ಪಿ, ಮುಡಿಯಂ ಮೂಸಿ,
ಮುಂದಾಡಿ ನುಡಿಸೆ, ರಾಮಂ ಕೆಮ್ಮನಿರ್ದುದಂ
ಕಂಡುಮೆಲ್ಲಂಗೊಂಡು ಊರ್ಮಿಳೆಯ ಗಂಡನಂ
ಬೆಸಗೊಂಡೊಡಾತನುಂ ಕಲ್ಗುಂಡಿನಂದದಲಿ
ಮೂಗುವಟ್ಟಿರಲಿಕಾ ಪುತ್ರವತ್ಸಲೆ ಬೆದರಿ
ತೊಡಗಿದಳ್ ರೋದನಕೆ. ರಾಜೀವಲೋಚನಂ
ತಾಯ ಬಿಸುಗಂಬನಿಯನೊರಸಿ ಕೈದಾವರೆಯ
ಕೋಮಳತೆಯಿಂದೆ, ಮೆಲ್ಲನೆ, ನಡೆದುದೆಲ್ಲಮಂ
ನುಡಿದನಾದ್ಯಂತಮುಂ. ಬಿಳ್ದಳ್ ಉಮ್ಮಳಿಸಿ
ಕೌಸಲ್ಯೆ, ತವಿಯೆ ಪುಣ್ಯಂ ಸ್ವರ್ಗಧಾಮದಿಂ
ಮರ್ತ್ಯಸೀಮೆಗೆ ಬೀಳುವಪ್ಸರೆಯವೋಲ್. ಕೆಡೆದ
ಪಡೆದಮ್ಮನಂ ನೆಗಹಿ, ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಸತ್ಕರಿಸೆ,
ಮೈತಿಳಿಯುತಾಕೆ ರಯ್ಯನೆ ರಾಮಚಂದ್ರಂಗೆ:
"ಮಗನೆ, ಕೈಕೆಯ ಕುವರನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಸಂಪದವೆ?
ರಳುವವೆ ಗತಿಯೆ ನಿನಗೆ? ಕೆಟ್ಟೆನೈ ನಾನೆನ್ನ
ಕೈಬಿಟ್ಟರೆಲ್ಲರುಂ, ಓ ಕಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ!
ಬಾ, ತಂದೆ, ನೀನಾದೊಡಂ ಬಾಳ್ಗದಪಾಗಿ
ಕಾಪಿಡೆನ್ನಂ! ಕೇಡದೇನನಾಂ ಕೋರಿದೆನೊ

ಪ್ರೇದ ಜನ್ಮದೊಳಾನೇಕೆ? ಸತ್ಪುರುಷನಾವಂಗೆ
ಬಗೆ ನೋಯುವಂತೆ ನುಡಿದೆನೊ, ದೇವ? ಓ ವಿಧಿಯಾ,
ನಿನ್ನ ಕರಕರಿಕೆಗಿನಿತು ಕರುಳಿಲ್ಲ. ಕಂದನಂ
ಪಿತೃ ಪದಪಲ್ಲವಗಳಿಂ ಬಂಚಿತನಮಿನಿದಪ್ಪೆ!
ವತ್ಸ, ವತ್ಸ!" ಮುಂದೆ ನುಡಿ ಹೊಮ್ಮಲಾರದಿರೆ
ಕಾಪತ್ಸ್ಯನೆದೆಗೆ ಪನೆಯಂ ತೆಗುಳ್ವಳಾ ತಾಯಿ.
ಮತ್ತಿನಿತೆನಂತರಂ ಚೇತರಿಸಿ ತೋಡಿದಳ್
ತನ್ನಾತ್ಮಮಂ:

"ತನ್ನುಸಿರನಡವಿಗಟ್ಟುತೆ ಬಡಲ್
ಮನೆಯೊಳಿಂತಿರ್ಪುದಯ್? ತೊಡೆಯ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳಿಟ್ಟು,
ಪಾಲೆರೆದು ಕರುವಿಟ್ಟು, ತೂಗಿ ಜೋಗುಳವಾಡಿ
ಲಾಲಿಸಿದ ಪಾಲಿಸಿದ ನಿನ್ನ ಮೆಯ್ಯನಿದನಾತು
ಪೇಳ್ ಕಾಂತಾರ ರಾಕ್ಷಸಿಗೆ ತುತ್ತುಗುಳ್ ಕೊಡಲಿ?
ಕರುಣೆಯಂ ದೂರಗೈಯ್ದ ನಿನ್ನ ಪರದೇಶಿಯಂ
ತಾಯಿಯುಮಂ ತಳ್ಳದಿರೊ ಚಿಂತಾ ನರಕ ಚಿತೆಯ
ಪ್ರತ್ಯುಪಿರರದ ಚಿತ್ರಭಾನುವಿಗೆ! ದಾಶರಥಿ,
ಹೆತ್ತ ತಾಯನೆ ತೊತ್ತುಗೈದೀ ಧರ್ಮಬುತ್ತಿಯಂ
ಕಟ್ಟಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊತ್ತೊಗುವ ಬುದ್ಧಿಯಂ ಮೊಣ್ಬು,
ಕಿರುಪೆಂಡಿತಿಗೆ ಮಾರುವೋದ ನಿನ್ನಯ್ಯನಂ
ತಿದ್ದಿ, ಕಾಪಿಡು ಕುಲದ ಬಾಳ್ವೆಯಂ, ಕೀರ್ತಿಯಂ!
ನೀನಡವಿಗೆಯ್ದಿಡೆ ನಾನುಮೆಯ್ದುವೆನೊಡನೆ

ಕರುಗೂಡಿ ನಡೆವ ಗೋವಂತೆ!"
ಬಳಿ ನಿಂದಿರ್ದ
ಊರ್ಮಿಳೇಶಂ ತನ್ನ ದೊಡ್ಡಮ್ಮನೆಂದುದಂ
ಸಮ್ಮತಿಸುವೋಲ್, ಬೆಂಕೆಯಾದನೆನೆ ತಾನಗ್ನಿಗಂ
ತಡೆದ ಕೋಪದ ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಗೆ, ನುಡಿದನಿಂತೆಂದು:
"ತಾಯಿ, ಕಾಮಾಂಧವಶನಾಗಿ ಲಂಪಟನೊರ್ವ
ಮತಿಗೆಟ್ಟ ಮುಪ್ಪುದೊರೆ ಹೆಂಗುಸೊರ್ವಳ ಪದಕೆ
ದಾಸನಾಗುರುಳಿದರೆ, ಪೂಜ್ಯನಾ ರಾಮಚಂದ್ರಂ
ರಾಜ್ಯಮಂ ತ್ಯಜಿಸಿ ವಿಪಿನಾಂತರದ ವಾಸಮಂ
ಕೈಕೊಳ್ವುದೇಕೆ? ತೆಗೆ ತೆಗೆ! ಧರ್ಮಮಿಲ್ಲದಾ
ನೀಚ ನೃಪನಂ ಪ್ರಜಾಶಕ್ತಿ ಸಂಹರಿಪಂತೆ
ಕೊಲೆಗರ್ಹನಲ್ತೆ ನಾಳೆಲೆ ತಂದೆ? ಪಿತನಾದೊಡೇಂ?
ಚಪಲಮತಿ ಗೌರವಾರ್ಹನೆ? ಶಾಸನಾರ್ಹಂ!—
ಕೇಳಗ್ರಜಾತ, ನೆರವಾದಪೆನ್ ನಿನಗೆ ನಾಂ.
ನಿನ್ನೊಡನೆ ನಾಂ ಬಿಲ್ವಿಡಿದು ನಿಲಲ್, ನೋಳ್ಪೆನಾಂ
ಸಾಕೇತ ಸಿಂಹಾಸನಕೆ ಸೆಣಸಿ ನಿಲ್ವರಾರ್?
ಸಾತ್ವಿಕಕೆ ಸಮಯಮಲ್ತಿದು.—ತಾಯಿ, ರೋದಿಸವನಿನ್
ಮಾಣ್! ರಾಮವನವಾಸಮೆಂಬುದದು ಸಿಡಿದೊಡೆದ
ದಶರಥನ ತಲೆಯ ದುಃಸ್ವಪ್ನಮಾತ್ರಂ!"
"ಹೆತ್ತ
ಹೆಂಗರುಳ್ ನೋವಿಂದೆ ಮುಂಗಾಣದಿರೆ, ನಿನಗೆ
ಮತಿಗೇಡಿದೇನ್, ಸೌಮಿತ್ರಿ?" ರಾಮನೆಂದನು ತಡೆದು

ತಮ್ಮನಂ," ನೀನತಿ ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿಯೆಂಬುದಂ
ಬಲ್ಲೆನಾಂ. ನನಗೆ ಕೊರೆಯೆಂದರಿತೆಯೇಂ ವಿಕ್ರಮಂ?
ಗುರುಕರುಣೆಯಿಂ ಕಲಿತ ಬಿಲ್‌ಬಿಜ್ಜೆಯಿಂದೆನಗೆ
ದುಸ್ಸಾಧ್ಯಮಿರುದೆ ಪೇಳ್ ನರಸುರಾಸುರಲೋಕ
ಮೇಖಲಾ ಮಧ್ಯದೊಳ್ಳದೇನಾದೊಡಂ? ನನಗೆ
ಧರ್ಮಮಂ ಬಿಟ್ಟನ್ನ ಸಿರಿಯಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮಸಹಿತಂ
ಪಿಶಿನವರಮನೆ, ಧರ್ಮರಹಿತಮಾ ರತ್ನಮಯ
ರಾಜಸೌಧಂ ಶ್ಮಶಾನಕೆ ಮಿಗಿಲ್ ಭೀಕರಂ.—
ಮತ್ತೊಂದನೊರೆವೆನಾಂ: ಮುನಿಯದಿರ್, ಸೌಮಿತ್ರಿ.
ಬರಿದೆ ಬಯ್ಯುದೆ ತಂದೆಯುಂ, ತಿಳಿಯದಾಂತರ್ಯಮಂ?
ಕೋಸಲದ ನೆಲದ ದೊರೆತನವೆನಗೆ ದೊರೆಯದಿರೆ
ಕೇಡೆಂದು ಬಗೆಯದಿರ್: ಲೋಕನೆಸಗುವ ವಿಧಿಗೆ
ಬಹುಪಥಗಳುಂಟು ನಡೆಯಲ್. ಇಂದಿನಿಷ್ಟಮೆಯೆ
ಮುಂದನಿಷ್ಟಕೆ ಹೇತುವಪ್ಪಂದದಿಂ, ಇಂದಿನ
ಅನಿಷ್ಟಮೆಯೆ ತೊಟ್ಟಿಲಾಗದೆ ಮುಂದಣಾಭ್ಯುದಯ
ಶಿಶುಗೆ? ಕೀರ್ತಿ ಲಭಿಪ್ಪುದು ಮುಂದೆ. ನಾನೀ ಪ್ರೀತ್ಯ
ತೊರೆವ ರಾಜ್ಯಕೆ ನೂರುಮಡಿ ಶಾಶ್ವತದ ಸಿರಿಯ
ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಮಹುದೆನಗೆ. ನಿಶ್ಚಯಮೆನ್ನಂ ಕರೆವ
ಕನಸೊಂದನೊರೆವೆನಾಲಿಪ್ಪುದು. ಪನೆಂದರಿಯೆನಾಂ.
ಗೋಚರಿಸುತಿವೆ ಕಡಲ್ ಏಡುಗಳ್, ತರತರದ
ಪ್ರಾಣಿಗಳ್, ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿಗಳ್. ದಿನದಿನಂ

~~ತನ್ನವರ್ ಮುನ್ನಿಹ ಕೋಟಿಯನಿಂತಹೆ!~~"

ಗಿರಿಸದೃಶ ಭವ್ಯದೇಹಕಂ ಮಹಾವಾನರಂ
ಬೆಳೆಬೆಳೆಯುತಾಕಾಶ ಚುಂಬಿ ಶೈಲಾಗ್ರದೊಳ್
ವಿಸ್ತೃತವ್ಯೋಮ ವಿಹಾರಿದುಗಾಗಿ ನಿಂದನಗೆ
ಕೈವಳಿಸಿ ಕರೆಯುತಿರ್ದನ್ ದಕ್ಷಿಣಾಪಥಕೆ.
ಮನಮರಿಯದದರರ್ಥಮಂ. ತುದಿವರದಾತ್ಮವಾ
ದಿಸೆಗೆ ಆ ಕರೆಯ ಕೋರ್ಮಿಂಚಿ ಇಳ್ದಿ ನಮ್ಮ ಬಾಳ್ಗಂ
ಕದೆದು ತೆರೆತೆರೆಯೆಬ್ಬಿಸಿರ್ಪುದದನೆ, ದೈವಮಂ
ಮೀರ್ವರಾರ್?"
ಅಗ್ನಿನಂ ನುಡಿಯುತಿರ್ಪಂದೆ ವಲುಂಗೆ,
ಮಗ್ಗಿನೆ ನೋಂದಿಲಂ ತೂಗಿ ಬಳಸಿದ ತೆರದಿ
ತೋನೆದು ತೋಳ್ಗಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ:
"ನಾಲ್ಗುಮೀ ಭ್ರಾಂತಿ,
ಕನಸಿನ ಮಕ್ಕೆ ದೈವದಾ! ವೀರ ರಘುಪುಂಜ ನೀಂ,

Cancelled

~~ವಿಸ್ಮೃತ ಪ್ರೇಮ ಪುಟಕೆದುರಾಗಿ ನಿಂತೆನಗೆ~~
~~ಸ್ವಪ್ನವೇನುವಂತೆ ತೋರ್ಪುದು ತೆಂಕಲೆಡೆಗಾಗಿ!~~
~~ನನ್ನ ಮನಮರಿಯದದರರ್ಥಮಂ; ನನ್ನಾತ್ಮ ಆತ್ಮತಾಂ~~
~~ಅರಿತಿರ್ಪುದು: ತೋರುತಿರುದರಿತಂತೆ! — ದೈವಮಂ~~
~~ಮೀರ್ವರಾರ್? ಕೈಕೆ ದಶರಥರದರ ಕೈಯಲ್ಲಿ~~
~~ಸೂತ್ರಗೊಂಬೆಗಳಲ್ತೆ?"~~

Cancelled

~~ಎಂದಣ್ಣನಂ ಮುಂದೆ~~
~~ನುಡಿಯುತಿರೆಯುಡೆ, ಮದನಿದಾನೆ ಸೊಂಡಿಲನೆಂತು~~
~~ತೂಗಿಬೀಸುವುದಂತು ಬೀಸುತ್ತೆ ತೋಳ್ಗಳಂ,~~
~~ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ: " ಸಾಲ್ದುಮಾ ಭ್ರಾಂತಿ, ಕಲಿಸಿನ ಮತ್ತೆ~~
~~ದೈವದಾ! ವೀರ ರಘುಕುಲ ಜಾತನಾಗಿಯುಂ,~~
ಬಿದಿಪ್ಪಗೆಯ ಬರೆಪುವನೊರಸಿ ಮರಳಿ ಬರೆಯಲ್ಕೆ
ಕಲಿಯಾಗಿಯುಂ ನುಡಿದೊಡಿಂತು ನಗೆಗೀಡಲ್ತೆ?
ಹೇಡಿಗಳ್ಗುಚಿತಮಾ ಸೊಲ್: ತರದು ಧೀರರ್ಗೆ.
— — — — . ~~[illegible]~~

added

ಪೌರುಷಕಾರಮೆ ಬಿದಿಗೆ ಬಾಳುನೀರ್. ಶೌರ್ಯಮಿರೆ
ಪ್ರಕಟಾಪತ್ತಿ ಮುಕ್ತದಸ್ತ್ರಂ. ಧರ್ಮಮೇನಿಲ್ಲಿ,
ಕೈಕೆ ದಶರಥರಿವರ್ ಗೈದ ಸಂಚು ತೋರಿದೀ
ನಟಕದವೆ? ಮುಳ್ಗೆ ಮುಳ್ಳೆ ಮದ್ದು; ಬೇರದು
ಭೇಷಜಂ. ದುರ್ವಿಧಿಯ ನಡ್ಡಗಟ್ಟುವೆ ನಾನು,
ನೀಡಾಜ್ಞೆಯಂ! ತಿವಿಯುತಂ ಪಕ್ಷದ ele

Cancelled

~~ಬೇರಿಲ್ಲ. ದುರ್ವಿಧಿಯನಡ್ಡಗಟ್ಟುವೆನಿದರ್ಕೆ;~~
~~ನೋಡಣ್ಣಯ್ಯ! ಕಿವಿಯುತಂಕುಶದ ಮೊನೆಯಿಂದೆ~~
ಮಾವುತಂ ಮದಕರಿಯನೆಂತು ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯಾ
ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಮರಳ್ಚುವನೊ ತಾನಂತೆವೋಲ್ ದೈವಮಂ
ಜುಟ್ಟುವಿಡಿದೆಳೆತರ್ಪೆನೊಳ್ಪೆತ್ತೆಗಿಂದು! ನೀಂ
ನೋಡುತಿರ್."

ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಬಳಿಗೆಯ್ದಿ, ಮುಡುಗಿನೊಳ್
ಕೈಯಿಟ್ಟು, ಸೋದರನ ಪಾದವನೊರಗುವಂತೆ
ತಾನವನ ಕಣ್ಬನಿಯನೊಪ್ಪುತೊಯ್ಯನೆ ನೀವಿ,
ರಾಮನೆಂದನು ಕಿರುನಗೆಯ ತುಟಿಯ ಕೊಂಕಿಂದೆ:
"ದೈವಮಂ ಮುಂದಲೆವಿಡಿದು ತರುಬುವದಟಿರ್ಕೆ,
ಅವರಜನೆ. ಮೇರೆಯಿದೆ ಮರ್ತ್ಯದ ಪರಾಕ್ರಮಕೆ.
ಮರ್ತ್ಯದಾಳ್ ಬಿದಿಯೊಡನೆ ತಾಂ ಸದೆಯುವನ್ನೆಗಂ
ಕಲಿ; ಬಿಂಕದಿಂ ಬಿದಿಗಿದಿರುವೋಗಲ್ಕೊಡನೆ ಬಲಿ
ತಾನದರ ಚಕ್ರಶೈಲತೆಗೆ. ಪಾಯದಿರು ತಲೆ
ಬಲ್ಲೆನೆಂದರೆ ಬಂಡೆಯಂ ಡುಡುಕದಿರು, ತಮ್ಮ
ಪಿತನ ದೌರ್ಬಲ್ಯದೊಳೆ ಕಾಣ್ ವಿಧಿಯ ರಹಸ್ಯಮಂ.
ನಿನ್ನ ಮಾತನೆ ಕೇಳ್ದು, ಬಂದೆಡರನೆಲ್ಲಮಂ
ಗೆಲ್ದು, ಸಿಂಹಾಸನವನಡರೆ ನಾಂ, ನೆಮ್ಮದಿಯೆ
ಕೋಸಲಕೆ? ನಮ್ಮ ನಮ್ಮಂತಃಕಲಹದಗ್ನಿ
ಸುಟ್ಟುರುಹದಿಹುದೆ ನಾಡನಿತುಮಂ? ಕಾಡಿಂಗೆ

ನಾನೊ ವರ್ಣನಾಗುವುದು ಲೇಸೊ? ಯುಗಯುಗಗಳಿಂ
ರವಿಕುಲದರಸುಗಳ್ ನೆಚ್ಚುನೆಲೆವೀಡಾದ
ನಾಡಿದೆಲ್ಲಂ ತವಿದು ಕಾಡಾಗುವುದು ಲೇಸೊ?
~~ಬೇಳ್ವರಿಯ್ಯ, ಶಾಂತಿಯುಂದಾಲೋಚಿಸಂ ಗೆಯ್ವುದು~~
ನಾಡ ಸಿರಿಯೊಳ್ಪಿಗೋಸುಗಮೆ ಬಲಿಗೊಡುವೆನ್ನ
ನಾನೆನ್ನ ಸಿರಿಯೊಳ್ಪನಾನಂದದಿಂದೆ. ನೀಂ
ನೆರವಾಗೆನಗೆ, ಸೋದರನೆ, ತೊರೆದು (ರಭಸಮಂ.)"
    ನಾಗಸ್ವರಂಗೇಳ್ದ ನಾಗರನ ತೆರನಾಗಿ
ಹೆಡೆಮುಚ್ಚಿತೊಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆಯೆ ಮೊಗಕೆ ರುದಗೆಂಪು
ಕಾಯ್ವುತ್ತೆ ಮುನಿಸು ಲಕ್ಷ್ಮಣಂಗೆ. ಜಾನಕಿಯ ಪತಿ
ಕುರಿತು ಕೌಸಲ್ಯೆಯಂ: "ನೀನಳಲದಿರು, ತಾಯೆ;
ಕಿರಿದು ಬೇಗನೆ ಮುಗಿಸಿ ಬರ್ಪೆನೆಂಟಾರರಾ
ವನವಾಸಮಂ. ಸತಿಗೆ ತನ್ನ ಪತಿಯಂ ತ್ಯಜಿಸಿ
ಬಾಳ್ವುದರಮಲ್ತು. ಮುಪ್ಪಡಸಿದೆನ್ನಯ್ಯಂಗೆ
ಶುಶ್ರೂಷೆವೇಳ್ಕುಂ . ನಮ್ಮೂರ್ಮಿಳೆಗೇಂ ಕಡಮೆ,
ಹೇಳವ್ವ, ನಿನಗೆ ಬಾಲಪ್ರಿಯ ಭರತನ ಕೂರ್ಮೆ?
ನಾನಿಲ್ಲದಂದು ನೂರ್ಮಡಿಯಾಗಿ ನಳನಳಿಸಿ
ತಳಿರುತದು ಮುತ್ತಿ ಮುದ್ದಿಸದಿರುದೆ ನಿನ್ನಂ?—
ಹೋಗಿ ಬರುವೆನು ಹರಕೆಗೈ, ತಾಯೆ. ದುಃಖಿಸದೆ
ಹರಕೆಗೈ. ಕೋಸಲಕ್ಷೋಣಿಯಕ್ಕೆ ಹರಕೆಗೈ.
(೭೫) ರವಿಕುಲದ ಯಶಕಾಗಿ ಹರಕೆಗೈ. ಸತ್ಯಕ್ಕೆ,
ಧರ್ಮಕ್ಕೆ, ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನಕ್ಕೆ, ಮೇಣ್

ನಿನ್ನೀ ಕುಮಾರನಾತ್ಮೋದ್ಧಾರಕೋದ್ಯಮಮೆ
ಹರಕೆಗೆನ್ನ, ಹರಕೆಗೆನ್ನ! ಹೋಗಿ ಬರುವೆನು, ತಾಯೆ,
ಹರಕೆಗೆನ್ನ! ಬೇಡುವೆನು ಕೈಮುಗಿದು, ಕಾಲ್ಮುಟ್ಟಿ,
ನಿನ್ನಡಿಯ ತಾವರೆಗೆ ಮುಡಿಚಾಚಿ; ಹರಕೆಗೆನ್ನ!"
ಮುದ್ದು ಮಗನಂ ತೋಳ್ಗಳಿಂ ಬಾಚಿದಳ್ ತಬ್ಬಿ.
ಕಣ್ಣೀರ ಧಾರೆಯನೆರೆದು ತಳೆದಳಾ ತಾಯಿ
ಮಂಗಳಾಶೀರ್ವಾದ ಶೋಭೆಯಂ, ಆಲಿಸಿದ
ವಿಶ್ವದ ಚರಾಚರಂ ರೋಮಾಂಚ ಕಂಚುಕಿತ
ಗಾತ್ರಮಪ್ಪಂತೆ:
"ಜೈಸುಗೆ ವಿಧಿಯ ವಜ್ರೇಚ್ಛೆ!
ಗೆಲ್ಗೆ ನಿರುತಂ ಋತಂ! ಜಗದೀಶ ಕೃಪೆಯೆನಗೆ
ದಯೆಗೆಯ್ಗೆ! ಗೆಲಮಕ್ಕೆ ದೇವರ್ಕಳೆಲ್ಲರ್ಗೆ!
ಜಯಮಕ್ಕೆ ಮಾತೃಪ್ರೇಮೆಯ ಮಹಾ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ!
(೬) ಓ ಧರ್ಮದೇವತೆಯೆ, ಮಗನೀತನೆನ್ನವಂ;
ನಿನ್ನಂಕ ಪರ್ಯಂಕದೊಳಗಿಟ್ಟು ಕಳಿಪೆನಾ
ಹೇರಡವಿ ಪ್ರೋಡವಿಯ ಹುಲಿಯ ಹೊಡೆಗೆ. ಪಾಲಿಸಾ
ಪರದೇಶಿಯಂ! ನೀನೆ ತಾಯಮ್ಮ ತಬ್ಬಲಿಗೆ,
ನನ್ನ ಕಂದಗೆ, ರಾಮಚಂದ್ರಂಗೆ!—ನಡೆ, ಮಗನೆ,
ತಡೆಯಲಾರ್ಪೆನೆ ನಿನ್ನನಾಂ? ನದಿಯನಚಲಂ
ಪಡೆದು ತಡೆದಪರದು ನಿಲ್ವುದೇಂ ಕಡಲ ಯಾತ್ರೆಯಂ
ಕುದಿದು ಕೈಕೊಳ್ಳದೆ? ತಾಯೊಲ್ಮೆಯಿದು ಕಿರಿದಲ್ತೆ

ನಿನ್ನ ಹಿರಿಬಾಳ್ಗೆ! ಸಿರಿವೊಳೆವೆತ್ತ ಗಿರಿಶಿಖರಿ
ಕರುಬಲೇವುದು ಪಾರ್ಥಿಯಂ? ಜಗಜ್ಜೀವನಂ
ಕರೆಯುತಿರೆ ಕೈವೀಸಿ ತಡೆಯಲಾಪಳ್ಳೆ ತಾಯಿ
ತಾನಬಲೆ ನಿನ್ನಂ? ಹೆತ್ತಾಪೆತ್ತೆ ಶಂಕಿಸಿದೆ
ನಾನಿದಂ! ಪಕ್ಷಿಶಿಶು ಮೊಟ್ಟೆಯನೊಡೆಯುತೆಂತು
ಗರಿಗೆದರುತಾಗಸದ ಸಾಹಸಕೆಳಸುವುದಂತೆ
ಮನೆಯೊಳ್ಮೆ ತಾಂ ತೊಳ್ಮೆ ನಾಡೊಳ್ಮೆಗಳನೊಡೆದು
ಕಾಡಿಗೈದುವ ನೆವವನೊಡ್ಡಿ ಹಾರುವೆಯಿಂದು,
ಬಿಂದು ಸಿಂಧುವ ಸೇರುವೋಲಂತೆ! ತೆರಳಯ್ಯಾ,
ತೆರಳ್ಗೊ! ಪದಿನಾಲ್ಕರವಧಿಯು ಮುಗಿಸಿ ಮರಳಯ್ಯ,
ಮರಳ್ಗೊ! ಬೇಗನೆ ಮರಳ್ಗೊ! ಸೊಗವಕ್ಕೆ, ಸೆಲವಕ್ಕೆ,
ನಿನಗೆನ್ನ ಕಂದಯ್ಯಾ! ನೀನಾವ ಧರ್ಮಮಂ
ಗುರಿಗೆಯ್ದು ಹೊರಟಿರೆಯೊ ಆ ಧರ್ಮದೇವತೆಯೆ
ರಕ್ಷೆಯಾಗಲಿ ನಿನಗೆ! ನೀಂ ಪೂಜೆಗೈದಿರ್ಪ
ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಿನಗಕ್ಕೆ
ರಕ್ಷೆ! ಮಾತಾಪ್ರೀತಿ ಪಿತೃಭಕ್ತಿ ಜನರೊಲ್ಮೆ
ಚಿರಂಜೀವಮಂ ನಿನಗೆ ದಂತೆಗೆಯ್ಗೆ! ಗಿರಿವನಂ
ಪಕ್ಷಿ ಪನ್ನಗರೆಲ್ಲ ರಕ್ಷೆಯಕ್ಕಯ್ ನಿನಗೆ!
ರಕ್ಷಿಸಲಿ, ಹಗಲಿರುಳ್ಗಳ್ ಬೈಗುಬೆಳಗುಗಳಿನಂ
ಶಶಿ ತಾರೆ ಸಪ್ತರ್ಷಿಮಂಡಲಂ ಶ್ರುತಿಚಯಂ
ದಿಕ್ಪಾಲ ದೇವದಾನವರೆಲ್ಲ ರಕ್ಷಿಸಲಿ!
ಕ್ರಿಮಿ ಕೀಟ ಕಪಿ ಚೇಳ್ ಹುಲಿ ಸಿಂಹನೆಕ್ಕಲಂ

ಕಾಳ್ಕೋರ್ಗಳ್ ಮೊದಲಪ್ಪ ವಿಷಜಂತು ಕೋಟಿಗಂಗಳ್
ಕಾಪಾಡಲೀ ನನ್ನ ಮೊಲೆವಾಲ ಮೂರ್ತಿಯಂ,
ರವಿಕುಲ ಲಲಾಮನೀ ರಾಮಾಭಿರಾಮನಂ!
ಮಗುವು ಮಜ್ಜನಕಿಳಿಯುವಂದು, ಜಲದೇವಿಯರೆ,
ಮಕರ ನಕ್ರಗಳಿಂದೆ ರಕ್ಷಿಸಿಂ! ರಕ್ಷಿಸಿಂ
ಕಾಂತಾರದಧಿದೇವಿಯರೆ, ಕಂದನಡವಿಯೊಳ್
ಸುತ್ತಿನಡೆ ಸುವಡಿಸಿರೆ; ಮತ್ತೆ ಮರಗಳ ಕೆಳಗೆ
ತಂಪು ನೆಳಲೊಳ್ ಮಲಗಿರಲ್ಕೆ! ತಾಯೊಲವಾಗೆ
ನಿಮಗೆ, ಓ ಸಿಡಿಲ್ಮಿಂಚು ಬಿರುಗಾಳಿಗಳೆ, ಕೇಳಿ:
ಹೆತ್ತು ಹೊರೆದೀ ಹೃದಯದಭಿಶಾಪ ನಿಮಗಕ್ಕೆ
ಹಸುಳೆ ರಾಮಗೆ ನಿಮ್ಮ ಕತದಿಂದೆ ಭವಿಸಿದಡೆ
ಕೇಡು! ಓ ವಿಧಿಯೆ, ಹೇ ಸರ್ವಲೋಕಪ್ರಭೂ,
ಕೊಳ್ಳಿಮಾ ನಿವೇದಿಸುವೆನೆನ್ನಾತ್ಮದೊಲುಮೆಯಂ
ರಾಮ ಮಂಗಲ ಕಾರಣಂ ತಪಚರ್ಯೆ ತಲಕೆ!”
ಎನುತೆ ಮಗನಂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆವಂದು, ಪ್ರೇಮದಿಂ
ಬಿಗಿದಪ್ಪಿ ಮುದ್ದಿಸಿ, ಪುನಪ್ಪುನಂ ಮೈಮರೆವ
ಮಾತೆಯು ಪದದ್ವಯಂಗಳಿಗೆ ಪಣೆಯಿಟ್ಟೆತ್ತಿ
ಪ್ರೌಢಮಪ್ಪ, ತುಳ್ಕಿಬಂದಳ್ಕರೆಯ ದುಃಖಮಂ
ಕಾಣಿಸದ ಸಂಯಮದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯಿನಲ್ಲಿಂದೆ
ಬೀಳ್ಕೊಂಡನೈದಿದನ್ ಕಾಂತೆಯಂತಃಪುರಕೆ!

ಪ್ರಿಯನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕೋತ್ಸವದ ಸಂಭ್ರಮಕೆ,

ಸುರಚಾಪಲತೆಗಳಂ ತಿರಿತಂದು ವೃಂದವಮಂ
ರಚಿಸಿದೊಲೆಸೆವ ವಿವಿಧ ವರ್ಣಗಂಧಂಗಳಿಂ
ಶೋಭಿಪ ಕುಸುಮರಾಶಿಗಳ್ ಬಳಸೆ, ತಾನೊಂದು
ಗುರುತಿಸಲ್ಕಸದಳಂ ಸುಮರಾಶಿಯೆಂಬಂತೆ
ಮೆರೆದಿರ್ದುದ್, ಸೀತೆ ತಾಳ್ದ ದಂಡೆವೂ ಮಾಲೆಯುಂ
ಕಮ್ಮೆತಿರ್ದಾಕೆ, ಚಕರರಿಲ್ಲದೊವರನೆ ಬಂದ
ಪ್ರಾಣೇಶನಂ ಕಂಡು, ಬಿಲ್ಲಂ ಬೆರಗುಮಾಗಿ,
ರಿಕ್ತಾಗಮನ ಖಿನ್ನತೆಗೆ ಕಾರಣಂ ಕೇಳ್ವೆ,
ಪೇಳ್ದನಿನಕುಲ ಸೂನು ಜಾನಕಿಗೆ: "ಪ್ರಿಯೆ, ನನಗೆ
ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಮಾಗಿದೆ ವನವ್ರತಂ. ಬೆದರದಿರ್,
ಧೀರ ರಾಜರ್ಷಿಸುತೆ. ಸದ್ವಂಶ ಸಂಜಾತೆ,
ಸೀತೆ, ನೀನಾಕ್ರೋಶಗೊಳ್ಳದಿರ್. ಶಾಂತಿಯಂ
ತಳೆದು ಧೈರ್ಯಂಗೆಡದೆ ಪತಿಗೆ ನೆರವಾಗಿ, ಸತಿ,
ಪೊರೆ ಧರ್ಮಮಂ. ನೀನೆ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಯೆನಲ್ಕೆ
ಹೃದಯ ಧರ್ಮಕೆ ಹೃದಯಮಲ್ತೆ?" ಎನುತೊಯ್ಯನೆಯೆ
ಮುಂಗುರುಳನೆಳವಿ, ಕದಪಂ ಸವರಿ, ಸಂತೈಸಿ,
ನಡೆದುದೆಲ್ಲವನೊರೆದನಾದ್ಯಂತಮಮಂ. ಕೇಳ್ದು,
ಮೆಲ್ಲೆಲರಿಗೊಲೆವ ತಳಿರಂತಿನಿತು ತುಟಿನಡುಗೆ,
ನುಡಿದಳಾ ಕ್ಷಮೆಯ ಸುತೆ ನಲ್ಲನಿನಿಗಂಗಳ್ಗೆ
ಜೇನಿಳಿವ ಕಂಗಳಿಂದಾಲಿಂಗನಂ ಗೆಯ್ದು:
"ನಿನ್ನನಲ್ಲದೆ, ನಲ್ಲ, ಕೋಸಲ ನೆಲವನಲ್ಲ
ನಾನೊಲ್ದುದಂದು. ಮೇಣೆಂದಿಗುಂ ಮನೆಯೆನಗೆ

ರಮಣ್ಣಾನಿರ್ದೇಶಯಲ್ಲದೆಯೆ ಮಾವನರಮನೆಯಲ್ಲು.
ನೀನಿರಲ್ಕೆನ್ನೊಡನೆ ನಾಡಾದರೆಂತಂತೆ
ಕಾಡಾದೊಡಂ ಸುಖಿಯೆ ನಾಂ. ದುಃಖಿ ನಿನಗಾಗಿ.
ನಿನ್ನ ನೋವಿಂಗಳಲಿಕೆಂಬ್ಬೆ ಕೊರತೆನಗೆ ಬೇರೆ
ಸಂಕಟದ ಸೋಂಕೆಲ್ಲಿ!"
"ನಿಲ್ ನಿಲ್, ಮಂಗಳಾಂಗಿ,
ರಾಮಂಗೆ ವನವಾಸಮಿನ್ನುಳಿದವರ್ಗಲ್ತು."
"ರಾಮನರ್ಧಾಂಗಿ ಸೀತೆಗೆ ಬೇರೆತನವಿಲ್ಲ.
ಪತಿಯ ಸುಖದುಃಖದರೆ ಸತಿಗೆ."
"ಕೇಳ್ ಜಾನಕಿ
ನೀನತ್ತೆ ಮಾವಂದಿರಂ ಸೇವಿಸುತ್ತಿಲ್ಲಿ
ಧರ್ಮಮಾಚರಿಸುತಿಪ್ಪುದೆ ಪರಮ ಕರ್ತವ್ಯಂ."
"ಪತಿಸೇವೆಗಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ಸೇವೆಯಿಲ್ಲಂಗನೆಗೆ
ರಾಜರ್ಷಿ ತಂದೆಯುಂ, ಗುರುಗಳುಂ, ಧರ್ಮಮಂ
ಬೋಧಿಸಿರುರೆನಗೆ."
"ಜಾನಕಿ, ನೀನಡವಿಗೆನ್ನ
ಹಿಂಬಾಲಿಪೊಡೆ ಕಠಿನವಹುದೆನ್ನ ಜೀವನಂ
ನಿನ್ನ ರಕ್ಷೆಯ ಭಾರದುದ್ವೇಗದಿಂ. ಸೀತೆ,
ನೀನರಿಯೆ ವಿಪಿನವಾಸದ ಭಯಂಕರತೆಯಂ,
ಘೋರಮಂ, ಕ್ಲಿಷ್ಟಕಷ್ಟಂಗಳಂ, ನಷ್ಟಮಂ."
"ಸ್ತ್ರೀಮಾತ್ರಳಂ ಭೀರುವಂ ಕೂಡೆ ಕಾಡಿನೊಳ್
ಬಾಳ್ವುದೆಂತೆಂದು ಶಂಕಿಸುತಿರ್ಪೆ. ಹೇಡಿಗಳ್

ಹಿಂಜರಿವರಾದಡೆಲೆ ವೀರ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೆ,
ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಮಂತ್ರವಿದ್ಯಾ ಪ್ರವೀಣಂ ನಿನಗೆ
ಪೆಣ್ಣೊರ್ವಳೊಲಿದಳಂ ರಕ್ಷಿಪ್ಪುದೇಂ, ಕರಿಗೆ
ತೃಣಕಣದ ಭಾರಕ್ಕೆಣೆಯುಂಟೆ? ಕೇಳ್ ಪೂಣ್ಕೆಯಂ:
ನಿನ್ನ ನೆಳಲಂತೆ ನಿನ್ನಡಿಗೆ ತೊಡಕಾಗದೆಯೆ
ನಿನ್ನನೊಡವರ್ಪೆಂ ದೇಗುಲಮಂ ಕುಟಿಯೆ ವಲಂ
ಬಂದಪೆನ್ ಪಾದಪೂಜೆಯ ಸೇವೆಗೋತಿರದೆ
ಕೈಂಕರ್ಯವೆಸಗಿ. ಪೇಳಿದಪೆನಮರರ ಸುಖಕೆ
ನಿನ್ನನುಳಿದಾಂ, ಪ್ರಿಯನೆ. ಮಾವನರಮನೆ ಸೊಗದ
ಮಾತಿರಲಿ! ರೋದರದಿರು ಕೇಳೊಂದು: ನಿನ್ನ ಕಣ್,
ಬಗೆಗೆ ನಾಲಗೆಯಾಗಿ, ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರುದೆನಗೆ
ನಿನ್ನೆದೆಯ ಶಂಕೆಯಂ. ಪತಿವ್ರತಾ ಧರ್ಮಮಂ
ಕೈಕೊಂಡು, ನಿಯಮ ವಜ್ರದೊಳಿಂದ್ರಿಯಂಗಳಂ
ಬಿಗಿದು ದೃಢಮನದಿ, ಸೇವಿಪೆ ನಿನ್ನನ್, ಅವಚತ್ತು (ನೋ|೮)
ರಾಜೋಪಭೋಗ ಸರ್ವಸ್ವಮಂ! ಬದುಕುವೆನು
ಹಣ್ಣುಹಂಪಲು ಕಂದಮೂಲಂಗಳನೆ ತಿಂದು;
ಮತ್ತಾವ ತೆರದೊಳುಂ ನಿನಗಡಚಣೆಯನೀಯೆನ್
ನಿನ್ನೊಡನೆ ಬಾಳ್ವ, ನಿನ್ನೊಡನಲೆವ, ಮೇಣಂತೆ
ನಿನ್ನಯ ಸರಂಗೇಳ್ವ ಸೌಭಾಗ್ಯವೊಂದದುವೆ
ಸಾಲ್ಗೆನಗೆ!”

“ಕೋಮಲೆ, ಲತಾಂಗಿ, ತಳಿರಡಿಯ ನೀಂ
ಬಿಸರುಹ ಶರೀರೆ! ಕಲ್ಮುಳ್ಳಿಡಿದ ಕಾನನಂ

ಕಣ್ಗೆ ದೂರಕೆ ನುಣ್ಪುದೋರ್ವುದಂ, ಬಾಳ್ಕೆಗತಿ
ದಾರುಣಂ. ಕವಿಯ ವರ್ಣನೆಯಲ್ತು ಕಾನನಂ!
ನಿನ್ನಂ ಪೊರೆಯಲಾರೆನೆಂದಲ್ತು; ಪೇಳ್ದಪೆಂ
ನಿನ್ನ ಹಿತಮಂ: ವ್ಯಾಘ್ರ ಭಲ್ಲೂಕ ಹರ್ಯಕ್ಷ
ವಿಷಧರೋರಗ ಭೀಷಣಮರಣ್ಯಂ! ಉನ್ನತಂ
ಮೇಘಚುಂಬಿತ ಗಿರಿಯ ಚೂಡದಿಂದಾಘರ್ಜಿಸಿ
ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕುವಬ್ಬರಂದಾಘಾತ ಜಾತಂ ಭೀಷ್ಮ
ಜಲಪಾತ ವ್ರಾತಂಗಳಿಂ ಭೀಕರಮರಣ್ಯಂ!
ಪಗಲೊಳುಂ ನಾದಮತಿ ಕರ್ಕಶ ಭಯಂಕರಂ;
ಅಂತೆ ಮೇಣ್ ಇರುಳ್ಗಳೊಳುಂ ಘೋರಾಂಧಮಧ್ಯಮಂ
ಪೀರ್ದು ಮೊಳಗೆಗೆ ನಿಂದ ಮೌನಮತಿ ನಿಷ್ಠುರಂ,
ಕಠಿನಂ, ಭಯಾನಕಂ, ಹೃದಯಭಾರಂ, ಮಹಾ
ಕ್ರೂರಂ! ಅಂಗನೆ, ಬೇಸಗೆಯೊ ದವಾನಳನಿಂದೆ,
ಮಳೆಗಾಲವೆಡೆಬಿಡದೆ ಹಿಡಿದು ಹೊಡೆಯುವ ಜಡಿಯ
ಕರೆಕರೆಯ ಕಾಟದಿಂದಸಹ್ಯಮಲ್ತೆ? ಆ
ಕೆಸರಿನಲಿ, ಮುಳ್ಳಿನಲಿ, ಕಲ್ಲಕೊಳ್ಳಂಗಳಲಿ,
ಪಗಲೆಲ್ಲ ಬಟ್ಟೆಯರಿಯದ ಪಳುವದಲಿ ಸುತ್ತಿ
ಬಳಲಿ ಬರೆ, ಮಲಗುದಾಣಂ ತೆಂಬೈರಿಯ ನೆಲೆ.
ಬೆಂದ ಪದುರನದುಣ್ಣನೆ? ಕೇಳ್ ಕಯ್ಯ್ ಕಾಯ್ಪಡಲ್
ಕುಳಿರಿಡದ ಪಣ್ಪಳಂ ಗಡ್ಡೆಗೆಣಸೆಯೆ ತಿನಲ್.
ಗತಿ! ಉಟ್ತೆ, ದಾನಲಯುವೆನಗಳೆಲ್ಲಿ? ಚಿಕ್ಕನೈಕ್ಕ
ಅಡಿಯಿಡಲ್, ಹೂವಿವ ಪೆಗಳೆಲ್ಲಿ? ಸುಖಲೇಶಮುಂ

ಸುಳಿಯುದತಿಕಠಿನಕ್ಕೆ, ರಾಜಪುತ್ರಿ, ಲತಾಂಗಿ,
ನಿನ್ನನೆಂತೊಯ್ದಪೆನ್ ಪೇಳ್?"
ವರ್ಣನಂಗೇಳ್ದಾ
ಪತಿವ್ರತೆ ನಸುನಗುತ್ತೆ ಮಾರ್ನುಡಿಯನಿತ್ತಳ್,
ವಾದಂ ನಿರಾಯುಧಂ ತಾನಾಗಿ, ಸೋಲೆಪ್ಪವೋಲ್
ದಾಶರಥಿ: "ನೆತ್ತರೀಂಟುವ ಜಿಗಣೆ, ಮೇಣ್ ಕರ್ಕಶಂ
ಕೂಗಿಡುವ ಜೀರುಂಡೆಗಳನೇತಕುಳಿದೆ ಪೇಳ್,
ಕರುಣಾಳುಗಳಲಾ! ಕೊರ್ವಿದಾ ಪಿಪಾಸುಗಳ್ಗಂ
ಬೆದರ್ವೆಂಕುಟಗಳ್ಗಾಗಿಯೇಂ?- ಕೇಳ್, ಹೃತ್ಕಮಲ ಕರುಣಾರವಿ?
ನಿನ್ನ ಬಣ್ಣನೆಗೇಳ್ದು ಕಾತರಿಸುತಿದೆ ಮನಂ
ಕಾಂತಾರ ಸುಖಕೆಳಸಿ! ಮನದನ್ನ, ನನ್ನಸಿರ್
ನಿನ್ನಸಿರೊಳೊಂದಾದುದೆಂದು ನಿನ್ನಂಗಮಂ
ಕಂಡಿನಾ ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು. ಬೆಚ್ಚಿರದು ಬಾಳ್ಗಳಂ
ಬೆಸುಗೆಗೆಡಿಸೇಕೆ ಬೇಳುವೆಯೆನ್ನ ಬರ್ದುಕಿದನ್?
ತಂದೆ ತಾಯ್ಗಳನಗಲುತೆಲ್ಲವು ನೀನೆಂದು
ಕೈಪಿಡಿದು ನಂಬಿದೀ ದೀನಾರ್ತೆಯಂ, ಕರುಣಿ,
Para ತೊರೆಯದಿರ್." ||ಬಾಷ್ಪನೈವೇದ್ಯದಿಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ
ಭೂಜಾತೆಯಂ, ಸೀತೆಯಂ, ಸಂತಯ್ಸುತಿಂತು
ನುಡಿದನು ದಿನೇಶಕುಲಸಂಭವಂ: "ದುಗುಡಮಂ
ಬಿಡು, ನಲ್ಲೆ. ನೀನೆನ್ನುಸಿರೆಗುಸಿರ್! ಬರ್ದುಕುವೆನೆ ಪೇಳ್
ಬಿಟ್ಟೆ ನಿನ್ನಂ? ಜೀವವೆನ್ನದು, ಜನಕಜಾತೆ,

ನಿನ್ನ ರೂಪದ ತಾವರೆಯ ನಿತ್ಯಾಲೋಕದಲಿ
ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದೆ ಮಧುಕರ ಪತಂಗದೋಲಂತೆ,
ಮಧುಮಧುರ ಸೌಂದರ್ಯ ಮಕರಂದ ಸುಧೆಯಿಂದೆ
ಸವಿಯುತಮೃತತ್ವಮಂ. ನಿನ್ನನುಳಿದೆನಗಾವ
ಸಗ್ಗಮುಂ ರುಚಿಸದಿಲೆ ತನ್ವಂಗಿ. ದಿಟಮಲ್ತೆ,
ನೀನಿರಲ್ಕೆನ್ನ ಬಳಿ, ವನವಾಸ ನರಕಮುಂ?
ಲೋಕಮೋಹಕ ನೇತ್ರೆ, ಬಿಸುಗಂಬನಿಯ ಸೂಸಿ
ಬೇಯಿಸದಿರೆನ್ನಾತ್ಮಮಂ: ಸಲ್ಗೆ ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆ!
ಬನಕೈದಲನುವಾಗು, ಹೇಮಸುಂದರ ಗಾತ್ರೆ,
ದಾನಗೈದೆಮ್ಮೈಶ್ವರ್ಯದೊಡವೆ ಹಾಸುಗೆಯುಡುಗೆ
ಸರ್ವಮಂ ದೀನರಿಗೆ, ದೆಸೆಗೆಟ್ಟರಿಗೆ, ಮತ್ತೆ
ಹೃಜ್ಞರಿಗೆ." ಮೋರೆಯಿಂ ಮುದ್ದಿನಿ ಕಳ್ಳುರಲಾಕೆ
ಪೆಚ್ಚರ್ಕತೆ ಸೊಗಂಬಂದು ತಮ್ಮೈಶ್ವರ್ಯವನಿತುಮಂ
ಕರೆಕರೆದು ಹಂಚತೊಡಗಿದಳಮಿತ ಸಂಭ್ರಮದಿ!

ಕೇಳ್ದುದಂ ಸೌಮಿತ್ರಿ, ಪಿರಿಯಣ್ಣನಡಿಗೈದಿ,
ಮರದ ಬುಡದಲಿ ನೆಳಲ್ ಬೀಳ್ವಂತೆ ಕಾಲ್ಗೆರಗಿ,
ಮೇಲೇಳ್ದುನಿಲ್ಲು, ತನ್ನಂ ಜೊತೆಗೆ ಬನಕುಯ್ಯೆ
ರಾಮನೇಗೊಳ್ಳುವನ್ನೆಗಂ. ಪರ್ವತರಮುನಿಗೆ,
ಪುರಕೆ, ನಾಡಿಗೆ, ವಾರ್ತೆ: ರಾಮನೊಡನೆಯೆ ಸೀತೆ
ಲಕ್ಷ್ಮಣರುಮಡವಿ ಸೇರ್ವಪರೆನುತೆ ಪರಿದುದಯ್
ಹೇದನದ ನದಿಯ ಮುಪ್ಪುರಿಗೊಂಡು ನೆರೆಯೇರ್ವವೋಲ್.

ಮಡದಿಯಂ ತಮ್ಮನಂ ತನ್ನೊಡನೆ ಬನಕುಯ್ವನಾ
ರಾಜಾಜ್ಞೆಯುಂ ಪಡೆಯಲೋಸುಗಂ ರಾಮಚಂದ್ರಂ
ಸೀತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ತಂದೆಯೆಡೆಗೈದಿದನ್
ದಶರಥಪ್ರಿಯ ತನೂಜಂ. ಕಂಡೊಡನೆ ಕುವರನಂ
ಸಂತಾಪಕಲುಷೇಂದ್ರಿಯಂ, ಭೀತಿವಿಕ್ಲಬಂ,
ನಿಸ್ತೋಯ ಕಾಸಾರದೊಲ್ ರಿಕ್ತಮಾನಸಂ,
ಸಾಂದ್ರ ಭಸ್ಮಾಚ್ಛನ್ನ ಶಿಖಿಯೊಲಲ್ಪತೇಜಸಂ,
ಕೋಸಲ ಧರಾವಲ್ಲಭಂ ಮಗನನಪ್ಪಲ್ಕೆ
ಮೇಲೆಳ್ದುಮಿರದೆ ಕುಸಿದನು ಧರೆಗೆ ಮೂರ್ಛೆಯಿಂ
ತೊನೆದು ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ್ ವೃದ್ಧನಂ
ಪರ್ಯಂಕಕೆತ್ತಿ ಸಂತೈಸುತಿರೆ, ಪರ್ಣಸಿತೊ
ನೂಪುರರವಂ ಪೆರಸಿ ಸ್ತ್ರೀಜನಾಕ್ರಂದನಂ,
ಪುಷ್ಯಪ್ರಭಾತದೊಳ್ ಕ್ರೌಂಚಪಕ್ಷಿಯ ಪಂಕ್ತಿ
ನೆರೆದು ಮುಗಿಲೆತ್ತರದಿ ದನಿಸಂತೆಗೈವಂತೆವೋಲ್!
ಮತ್ತೆ, ದೊರೆ ಮುಚ್ಚೆತಿಳಿದೆಚ್ಚತ್ತು, ತನುಜನಾ
ಕೇಳ್ಕೆಗತಿ ಕಷ್ಟದಿಂ ಕಬ್ಬಸಂ ಭಾರಕ್ಕೆ
ಬಾಗುವೋಲೊಪ್ಪಿ, ಮಂತ್ರಿ ಸುಮಂತ್ರನಂ ಕರೆದು;
“ಚತುರಂಗ ಸೈನ್ಯಮಂ, ಪರಿವಾರಮಂ, ಧನಿಕ
ವರ್ತಕವ್ರಾತಮಂ, ಕಾಡ ಪರಿಚಯವುಳ್ಳ
ಬೇಡಪಡೆಯಂ, ಚತುರ್ದಶ ವತ್ಸರಂಗಳ್ಗೆ
ಬೇಳ್ಪನಿತುಮಾಹಾರ ಭೋಗ ಸಾಮಗ್ರಿಯಂ
ಕಂದನೊಡನೆಯೆ ಕಳುಹಿಸಾತಂಗೆ ಕಾನನಂ

ಹೊಲಲಕ್ಷ್ಮಿಂ ಸುಖದಮುಪ್ಪಂತೆ." ಕೇಳ್ದದಂ
ಕುಬ್ಜೆ ಕೈಕೇಯಿ ಮೊಗಮನಿಂಗಿತದಿ ನೋಡುತಿರೆ,
ತಿಳಿದುದಂ, ರಾಮಸೋದರನು ಕುದಿವ ಮನದಿಂ
ಬೆಳಗಿ ಹೃದಯಂಗಳ್ಗಂ:
" ತಪದ ಸಂಪದಕಾಗಿ
ಎದೆನರೆಯಲ್ಲದೊಡೆ, ಚೀನಿಯ ಸೇವೆ ತಾನೇಕೆ?
ಧನಿಕ ವರ್ತಕರೇಕೆ? ಮೇಳ್ಗೆ ಬೇಡಪಡೆಯೇಕೆ?
ನೀಡನಿತುಮಂ ಭರತಸೋದರಗೆ. ಮೇಳ್ಗೆಮಗೆ ೪೧೦
ನಾರುಮಡಿಯಂ ಚಿಟವ್ವ ಬೇಡಮಿನ್ನೇನುಮುಂ.
ನೀಡುವೊಡೆ, ಕಾಡಿನೊಳ್ ಕಂದಮೂಲವನಗೆಯೆ
ಕುದ್ದಾಲವೊಂದಿರಲಿ. ಕೊಡಿಮೊಂದು ಬುಟ್ಟಿಯಂ
ಪಣ್ಫಲಂಗಳನಾಯ್ದು ತುಂಬಲ್ಕೆ." ಕೇಳ್ದದಂ,
ಕ್ರಿಂಕರ್ತವ್ಯಮಂ ನಿಲ್ಲಿಪ್ಪೋಲ್ ಕುಬ್ಜೆ ಸಂಭ್ರಮದಿ
ತಂದು ನೀಡಿದಳೊಡನೆ ನಾರುಡೆಯನೆಲ್ಲರುಂ
ಶಪಿಸುತ್ತಿರಲ್ಕೆ. ತಾನುಟ್ಟಮಲ ವಸ್ತ್ರಮಂ ೪೨೧
ಕಳಚಿಬಿಟ್ಟು ರಾಮನಾ ವಲ್ಕಲವನುಡಲಂತೆ
ಗೈದನು ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮಜಂ. ಪುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂ
ಪಟ್ಟೆಯ ದುಕೂಲಮಂ ಬಿಟ್ಟುಳಿದ ಬಟ್ಟೆಯಂ

ತೊಟ್ಟುಳಲ್ಲದ ಬಾಲೆ, ಮಿಥಿಳೇಂದ್ರ ಸಂಭವೆ,
ತಪೋತೇಜದಿಂ ಮುಂದೆ ನಿಂದಿನಿಯನಂ ನೋಡಿ,
ಕೆಚ್ಚನೆರ್ದೆಗೊತ್ತಿ, ನಾರುಡೆಗಳಂ ತೆಗೆದೆತ್ತಿ
ತೊಡಲರಿಯದೆಯೆ ಕೆಮ್ಮನಿರೆ, ಇತ್ತ ತಾರೆಂದ
ಪತಿಗೆ ನೀಡಿದಳದಂ, ತಾನರಿಯದುದರಿಂದೆ
ತುಡಿಸಿ ಮನ್ನಿಪುದೆಂದು ಕಣ್ಣಿಂಗಿತದಿ ಬೇಡಿ.
ತುಡಿಸುತಿರೆ ರಘುಕುಲೇಶಂ ಸತಿಗೆ ನಾರುಡೆಗಳಂ,
ಕಂಡ ಕೌಸಲೆಗುಕ್ಕಿ ದುಕ್ಕಮಳ್ಳಳ್ತೆ, ಮೊಗಂ
ಪುದುಗಲಂಜಲಿಗೆ. ಮಂಥರೆ ಗೆಂಟರೊಳ್ ನಿಂದು
ಸಂಕಟವನೀಕ್ಷಿಸಿ ದರ್ಪಳ್ ವಿಕಟ ಕಂಟಕಿತೆ!

ರಾಜಧಾನಿಯ ಮೇಲೆ ಹೇಮಸುಂದರಿ ಸಂಧ್ಯೆ
ಮಿರುಪ ಕುಂಕುಮದೋಕುಳಿಯನೆಂದಿನಂದದೊಳ್ ಳಳಂ
ಪೊನ್ನ ಜೀರ್ಕೊಳವಿಯಿಂ ಸಿಂಚನಂಗೈದಳೆನೆ
ರಂಜಿಸಿತು, ಹೊಮ್ಮಂಜು ಹಬ್ಬಿದಂದದಿ ಹಬ್ಬಿ,
ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಬರು ತುರು ಸಮೂಹದ ಖುರಂಗಳಿಂ
ಕರ್ಗೊಳಿಸುತೇಳ್ದ ಗೋಧೂಳಿ. ಆ ಧೂಳಿಯಂ

ಮಾರ್ಗದಕ್ಕೆದುರಾಗಿ ಪರಿದುಬಂದಾ ಬೇರೆ
ಕೆಂದೂಳಿ ಪೊನಲದಂ ಕಂಡಾ ಕೃಷೀವಲಂ,
ಬೇಸಾಯದಾಯಾಸದಿಂ ಬಳಲಿ ಗುಡಿಸಲ್ಗೆ
ತನ್ನಾರಿನೆತ್ತುಗಳೊಡನೆ ಪಿಂತಿರುಗುತಿರ್ದನ್
ಪೊಲದೊಕ್ಕಲಿಗನೊರ್ವನಚ್ಚರಿವಡುತೆ, ತನ್ನ
ತಲೆಯ ಪುಲ್ಲಿನ ಪೊರೆಯನಿಳುಪಿ ಪೆದ್ದಾರಿಯೆಡೆ, ಕ್ಷಣಂ
ನಿಂದನಾಲಿಸುತೆ ತೇರ್ಗಾಲಿಗಳ ಪೇರುಲಿಗೆ
ಮತ್ತೆ ಗೋಳಾಡುವಾಳ್ಗಳುಲಿಗೆ. ನೋಡುತ್ತಿರಲ್
ಕಣ್ಗೆವಿಳ್ದತ್ತು, ಭೋಂಕನೆಯೆ, ವಡೆಗೊಂಡುದೋ
ಸಾಕೇತ ಪತ್ತನಮೆನಲ್ಕೆ, ಪೆರ್ವತ್ತೆಯುಂ
ತುಂಬಿ ತುಳ್ಳುತೆ ಬರ್ಪ ಸೋಜಿಗದ ಮೆರವಣಿಗೆ.
ರಥಮೊಂದೆ ಪರಿದೋಡುತಿರ್ದತ್ತದಂ ಪಿಡಿದು
ವಿವಿಧ ವರ್ಗದ ಮಂದಿ ಸಂದಣಿಸಿ ಪರಿದುದಯ್
ಪುಚ್ಛಮಿರ್ಪಂತೆ. ಕೂಗಿದರು ಕೆಲರೆದೆಬಡಿದು.
ಕಿತ್ತು ಮುಡಿಯಂ ಕೆದರಿ ಗೋಳಾಡಿದರ್ ಕೆಲರ್.
ತೊಟ್ಟುಡುಗೆಯಂ ಪರಿದು ತತ್ತರಿಸಿದರ್ ಕೆಲರ್. [illegible]
[illegible] ಕೆಲರ್. ವಿಸ್ಮಿತ ಕೃಷೀವಲಂ
ವಿಸ್ಮಯ ಸಮಾಧಿಯಿಂದೇಳ್ವನಿತರೊಳ್ ಮರೆಯಾಯ್ತು
ಚಿತ್ರಮಯದುನ್ಮಾದದುತ್ಸವಂ, ಪೊಳಲಿಂದೆ
ಪೊರಗಣ್ಗೆ ಪರಿದು.

ಮಂತ್ರಿ ಸುಮಂತ್ರನೆಸಗಲ್ಕೆ
ರಥಮಂ, ರಘೂದ್ವಹಂ ಸೀತೆಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ
ತೇರೇರಿ ಕಾಡಿಗೈದುತಿರೆ, ದಶರಥ ನೃಪಂ
ಪುರಜನಂ ಮತ್ತಮಂತಃಪುರ ಸ್ತ್ರೀಜನಂ,
ಕಣ್ಣಾಕಾರ್ಗಾಲದಿಂ ರೋದನ ಧ್ವಾನದಿಂ
ರಥ ಚಕ್ರ ಮೇಳಾಶ್ವ ಖುರಪುಟೋದ್ಘಾತಮಂ
ಧೂಳಿಯಂ ಚಕ್ರಚೀತ್ಕೃತಿಯುಮಂ ನೆರೆ ತವಿಸಿ,
ಹಿಂದೋಡಿದರ್, ಬೇಡಿ ಕೈ ನೀಡಿ. ಮುದಿಯರಸು
ವಾಯುವೇಗದಿ ಪರಿಯುತಿರ್ದಾ ರಥದ ಜವಕೆ
ಜವಗುಂದಿ, ನಿಡುಸರದಿ ರಾಮನಂ ಕರೆದೊರಲಿ,
ರಥಜ ರಜಪಥವನೆವೆಯಿಕ್ಕದೀಕ್ಷಿಸುತೆ, ಕೇಳ್,
ನಿಂದನಲ್ಲಿಯೆ ಕಂಡರಿಸಿದಂತೆ. ನಿಟ್ಟುಸಿರೆ
ನಸಾಲಿ ಬೀಳ್ವನಂ, ದೂಳ್ಕಟ್ಟೆಯುಂ ಕಣ್ಗೆ
ಮರೆಯಾಯ್ತು: ಮರವಟ್ಟು ಬಿಳ್ದನಾ ಕೋಸಲೇಶಂ
ನಟ್ಟನಡು ಬೀದಿ ಪಟ್ಟೆಯಲಿ! ಕೌಸಲೆ ಕೂಡೆ
ಕಂಡೋಡಿ ಹಿಡಿದೆತ್ತಲಾ ಕೈಕೆಯಂ ಕಂಡು,
ಚೀರಿದನುರಿವ ಕೋಪಿ:
"ಬಳಿಸಾರದಿರ್, ಪಾಪಿ!
ಕಣ್ಬೊಲ್ಲದೊಳರದೆ ಸಾಯ್! ತೊಲಗು! ನೀನಿನ್ನೆನಗೆ
ಸತಿಯಲ್ಲ. ನಿನಗಾಂ ಪತಿಯುಮಲ್ಲ. ತರ್ಪಣಾಂ
ಕೊಟ್ಟೆನಿದೊ ನೀರೆಳ್ಳ, ಕೊಳ್!" ಎನುತೆ ಮುಷ್ಟಿಯಿಂ

ನೆಲದ ಧೂಳಿಯನೆತ್ತಿ ಬೀಸಿದನ್.
ದೊರೆಯಿಂತು
ಚಿತ್ತವೈಕಲ್ಯದಿಂ, ದುಃಖ ಡಾಕಿನಿಯಿಂದೆ
ಪ್ರಾಯ್ತಡೆದನೋಲ್, ಕಿಳ್ತು ಸವಿರಂ ಶರೀರಮಂ
ವಸನಂಗಳಂ, ಚರಿಸೆ ಬಿಚ್ಚೈ ಬೆಂಕರನಂತೆ,
ಕೌಸಲ್ಯೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ತಾಯ್ವೆರಸಿ ಸಾಸದಿಂ
ತಂದಳವನಂ ರಾಜಮಂದಿರಕೆ. ಶೂನ್ಯಮಂ
ಕಂಡು ಪಳಯಿಸುತಿರ್ದನಂ ಸಜ್ಜೆಗುಯ್ವಲ್ಕೆ
ಕೊರಳ್ದನು ಮರುಳ ಮರಿದವನಂದದಿಂ ನರಳಿ
ಸುಯ್ದು. ಕರೆದನು ರಾಮನಂ. ಕಂಡವರನೆಲ್ಲರಂ
ಜನಕಜಾ ವಲ್ಲಭಂಗೆತ್ತು, ತಬ್ಬುಗೆಗೆಳಸಿ,
ಮುಂ ನುಗ್ಗಿ ಮಂಚದಿಂ ದುರುಳ್ದಿದನ್! ಕೈಕೆಯುಂ
ಪಳಿದು, ಬಯಲಂ ನಿಟ್ಟಿಸಾಕೆಗಂಡವನಂತೆ
ಘೂಯೆಂ ಜಲುಗುಳುತ್ತೆ, ವಿಕಲಮತಿ ದಶರಥಂ
ಕಡುಭಯಂಕರನಾದನತಿ ಸನ್ನಿಯೇರ್ದವೋಲ್:
ದವದ ದಳ್ಳುರಿ ದರಿಸೆ ಬಿರುವೇಸಗೆಯ ಮಲೆಯ
ನೀರಸಾರಣ್ಯಮಂ, ಬೆಂಕಿಯ ಬೇಲಿ ಬಳಸಿ
ಬರೆ, ಕಿಚ್ಚುಗೋಂಟೆಯ ನಡುವೆ ನಿಲ್ದಿದೊಂದಾನೆ
ಮುಪ್ಪಿನಿಂದೋಡಲಾರದೆ ರಿಂಡುದಪ್ಪುತ್ತೆ
ಘೀಂಕರಿಪುದೊರಲಿ. ದಾವಾಗ್ನಿ ಸುತ್ತಿಂದೊತ್ತಿ

ಮುತ್ತುವುದು, ತುತ್ತುಗೊಳ್ ವಾತುರದಿ ಧಾವಿಸುವ
ಮಿತ್ತು ನೆತ್ತರ್ನಾಲಗೆಯ ಸೇನೆಯಂತೆ. ಆ
ಗಂಭೀರ ದಿಗ್ದಂತಿ ತೊರೆದು ಗಾಂಭೀರ್ಯಮಂ,
ತರಳ ಚಂಚಲ ಚಿತ್ತದಿಂ ಬೀದಿವರಿವುದಯ್
ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ. ಬಟ್ಟೆದೋರದಿರೆ, ಕವಿದಪ್ಪುದು ಪೊಗೆ
ಕೆಟ್ಟಾಸೆಗತ್ತಲೋಲ್. ಮತ್ತೇಭ ಸನ್ನಿಭಂ
ಭೀಮ ಧೂಮ ಸ್ತೋಮಮುರೆಬಂಡೆಯೋಲುರುಳಿ
ಮೇಲ್ವಾಯೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಮದಕರಿಗೆ ಕಾಳಗಂ
ಗೊಟ್ಟು ಮಲೆವಂತೆವೋಲ್ ಸೆಳ್ಗಾದಿ ಸೋಲ್ತುನಿರಾರಿ
ಬೀಳುತಿರೆ, ರೋಗಿಯಾನೆಯಿಂದುಗುವ ಮಿಂಚಿನಿಂ
ಸಮೆದ ಮೊನೆಯೀಟಿ ದಂತಗಳಂತೆ ಕೇಸುರಿಯ
ಜ್ವಾಲಾ ಕರಾಂಗಳ್ ತಿವಿಯೆ ವೈರಿಚಕ್ರಮಂ,
ಮುರಸೋಂದುವುದು ವಾರಣಂ. ವೈಮರಿದನಂತೆವೋಲ್
ಸುತವಿರಹ ಸಂತಾಪ ದಗ್ಧ ವಸುಧಾಧಿಪಂ!

ಬೈಗುಗಪ್ಪಿಳಿಯುತಿರಲತ್ತ ರಾಮಂ ತನ್ನ
ರಥದ ಬೆಂಬಳಿವಿಡಿದು ಬರುತಿರ್ದ ಪೌರರಂ
ಹಿಂತಿರುಗಿಮೆಂದು ಬೇಡಿದೊಡಮದನೆರ್ದೆಗೊಳ್ಳದೆ
ತೇರೊಡನೆ ಹರಿಯುತಿರಲವರಾಸೆಯೆಂಬಂತೆ
ಹಾದಿಗಡ್ಡಂ ಬಂದುದಾ ತಮಸೆ. ಮಸುಳ್ದುದು
ನಿಶಾಕೃತಿಯ ಮಸಿ ಸೂಸಿ ತೀರದ ವನಶ್ರೇಣಿ.
ಮಾರ್ಪೊಳೆಯ ಪೊಳೆಯೆದೆಯ ಕನ್ನಡಿಯೊಳಾಗಸದಿ

ಕಿಕ್ಕಿರಿದರಿಲ್ ಚುಕ್ಕಿಗಳ್ ಖದ್ಯೋತ ಸಂಕುಲಂ
ಪೆರಸಿ, ನಿಶ್ಶಬ್ದತೆಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಾಳ್ಕೆಗೆ
ಶರಣಾಗೆ ಪೃಥ್ವಿ, ಬೀಡಂ ಬಿಟ್ಟನಾ ನದಿಯ
ತಟದಲ್ಲಿ. ಮೂಡುಬಾನಿನ ಕರೆಯೊಳ್ಕುಡಿವೆಣ್ಣಲ್
ನಸುಗಣ್ದೆರೆವವೊಲ್ತು, ಮರಗಳಡಿ ಮಲಗಿಯುಂ
ನಿದ್ದೆಯಾಳದೊಳದ್ದಿ ಬಿದ್ದಿರೆ ದಣಿದ ಮಂದಿ,
ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆಯೆ ತೇರನೇರಿ ನದಿಯುಂ ಹಾಯ್ದು
ದಾಂಟಿ, ನಡೆದನು ರಾಮನಾ ಸ್ಯಂದನಂ ನಡಸಿ
ಮಂತ್ರಿ, ವಂಚಿತರಪ್ಪವೋಲಯೋಧ್ಯಾ ಜನಂ.
ಬನಮಲರ್ ತಂಬೆಲರ್ ಪೂಂಬಿಸಿಲ್ ಪಕ್ಕಿಯುಲಿಗಳ್ ಇಳಂ
ರಮಣೀಯ ತಮಸೆಯುಂ ಕಮನೀಯಮಪ್ಪಂತೆ
ಗೆಯ್ಯೆ, ನಿದ್ದೆಯಿನೆದ್ದ ಮಂದಿ ರಾಮನನರಸಿ
ಕಾಣದಿರೆ, ಹಂಬಲಿಸಿ ಹುಡುಕಿ ರೋದಿಸುತಿರದೆ
ಹಿಂತಿರುಗಿದರ್, ನೀರರತ ಕಡಲಂತೆವೋಲಿರ್ದ
ಸಾಕೇತಪುರಿಗೆ.
ನಾನಾ ವರ್ಣ ರಮಣೀಯ
ದಿನದೇವಿ ತಾಂ ಬಾಲಾರ್ಕ ಕಲಶದೀಪಂ ಬಿಡಿದು
ಹೊತ್ತರೆಯ ಹೊಸ್ತಿಲಂ ದಾಂಟುತಿರೆ, ಸೇರ್ವುದಾ
ತೇರ್ ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ನಾಡಿನೆಲ್ಲೆಯುಂ. ಜನಕಜೆಗೆ
ಕಣ್ಗೆದ್ದುಮಾಗೆ ಮರೆತುದು ಮನಂ ಕ್ಲೇಶಮಂ
ವನವಾಸದಾ:
ಕಣ್ಣು ಹೋದತ್ತಕಡೆ, ದಿಟ್ಟಿ

ಕೋಹದನ್ನೆಗಂ ಉಬ್ಬಿ, ಉಕ್ಕಿದ ಹಸುರು ಗದ್ದೆ,
ಬಿತ್ತರದ ತೋಂಟಸಿರಿ, ಬಗೆಯನೀಳ್ಕುಳಿಗೊಂಡು
ಚೆಲ್ವಾಯ್ತು. ಜುಳುಜುಳನೆ ಹರಿವ ಹರಿಕಾಲ್ಗಳೆಡೆ
ಬೆಳೆಪುಲ್ಲ ನಡುವೆ ಮೊಳಕಾಲ್ ಮುಚ್ಚುವನ್ನೆಗಂ
ನಿಂದಿರ್ದ ಬೇಸಾಯಗಾರರಚ್ಚರಿವಡುತೆ
ದಿಟ್ಟಿಸಿರುತಿರೆ ಶಿರವನೆತ್ತಿ, ಹರಿದುದು ರಥಂ
ಹೇಮಲಿಪ್ತಂ ರತ್ನಖಚಿತಂ, ಪ್ರಭಾತದಾ
ನೇಸರ್ಗೆ ಪಡಿನೇಸರೋಲ್ ಪೊಂಗದಿರ್ಗಳಂ
ಬೀಱಿ, ಮಿಂಚುತೆ ನೋಳ್ಪ ಕಣ್ಗಳಿಗೆ. ತೇಜಿಗಳ್
ಕಟವಾಯಿಯಿಂದೆ ಬೆಳ್ನೊರೆ ಸೂಸಿ, ಮೈಬೆಮರಿ,
ತಮ್ಮ ನೆಳಲಂ ತಾವೆ ತುಳಿದು ಮುಂದೋಡುತಿರೆ
ಮಂಗಳಂಬೆತ್ತ ವೇದಶ್ರುತಿಯನುತ್ತರಿಸಿ,
ತೆಂಕಣಾ ದೆಸೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಗೋಸಮೂಹದ ತಟದ
ಗೋಮತಿಯ ದಾಂಟಿ, ಬರ್ಹಿಗಳ ಕೇಕಾಧ್ವನಿಯ
ಕೊಂಚೆಂಟುಂಚೆಗಳುಲಿಯ ಸುಂದರ ಸ್ಯಂದಿಕೆಯ
ಹಿಂದಿಕ್ಕಿ, ಮೈದೋಱಿದುದು ಮುಂದೆ ಶೈವಲಂ
ಲವಲೇಶಮಿರದ ನಿರ್ಮಲ ಸಲಿಲ ಸುರಧುನೀ
ಸ್ರೋತಾಯುಗದ ಗಂಗೆ: ವಿಷ್ಣುಪಾದಚ್ಯುತೆಯ
ಶಂಕರ ಜಟಾ ಜೂಟ ವಿಗಳಿತೆಯ, ನೀರುಲಿಯ
ನೊರೆನಗೆಯ ಜಡೆಪೊನಲ ಕೆರೆನಡೆಯ, ಓರೊರ್ಕೆ
ಗಂಭೀರ ಘೋಷದೋರೊರ್ಕೆ ಭೈರವ ರವದ
ಗದ್ಗದ ನದದ್ಗಮ ಸಮುದ್ರನೃಪ ಮಹಿಷಿಯಂ,

ತೀರರುಹ ಫಲಪುಷ್ಪ ನವ್ಯ ಕಿಸಲಯ ರಮ್ಯ
ಗುಲ್ಮತರು ಪಂಕ್ತಿ ಮಾಲಾ ಜನ್ಯಜಾತೆಯಂ
ದರ್ಶಿಸಿದೊಡನೆ, ತೇರಿಳಿದು ಮಣಿದರ್ವ್ವೆ, ಪೆಣ್ಗೆ
ತಿಲಕಮಿಡೆ ಮಣ್ಣ್! ದಣಿದಶ್ವಗಳ್ಗೆ ನೀರಂ ತೋರ್ದು,
ಮೈ ತಿಕ್ಕಿ ಮೀಯಿಸುತೆ, ಮರದಡಿ ನೆಳಲ್ ತಣ್ಪಿನೊಳ್
ಕಟ್ಟಿ, ಪಸಿವುಲ್ಗಳಂ ಕುಯ್ದಿಕ್ಕಿದನ್ ಮಂತ್ರಿ.
ರಾಮನಿಂಗುದ ಮರದ ತಣ್ಣೆಳಲ್ ಮಡಿಲೊಳಗೆ
ಪವಡಿಸಿದನಾ ಸೀತೆಯೆಡೆಯೆ, ಪಚ್ಚನೆ ನೆಲದ
ಮೇಲೆ. ಕೇಳ್ದಾ ವಾರ್ತೆಯಂ ಶೃಂಗಿಬೇರಪುರ
ನಾಮಧೇಯದ ಬೇಡರೂರಿಂಗರಸು, ಗುಹಂ,
ಬಂದನಲ್ಲಿಗೆ ಮನೋಮುದದಿ ಪಿರಿಯತಿಥಿಯಂ
ಸತ್ಕರಿಸೆ. ಮುಡಿಯಿಕ್ಕಿ ರಾಘವನ ಚರಣದಿಡೆ
ಕಾಣಿಕೆಯ ನೀಡಿದನು ತೆರತರದ ಪಣ್ಗಳಂ,
ಪೂಗಗಳಂ, ಮಾಂಸಾನ್ನಮಂ. ಭುಜಿಸಿ ಸರ್ವರುಂ
ತಣಿಯುತಂ, ತೊರೆಯ ತೀರದ ತಿರೆಯ ತೊಡೆಮೇಲೆ
ಮಗ್ಗುಲಿಕ್ಕುತೆ, ಕಳೆದರಾ ರಾತ್ರಿಯಂ ಸುಖದ
ನಿದ್ರೆಯಿಂ. ಮರುದಿನಂ ಕೋಕಿಲ ಭರದ್ವಾಜ
ಬರ್ಹಿ ಕೇಕಾ ಧ್ವನಿಗಳೊಡನೆ ಮೊಗದೋರುತಿರೆ,
ರಘುನಂದನೇಚ್ಛೆಯಂದದಿ ಜಾಹ್ನವಿಯ ದಾಂಟೆ
ಬಯಸಿದರೊಡೆಯನಂ ಗುಹಂ ತರಿಸಿದನು ನಾವೆಯಂ,
ಪುಲಿ ಚರತೆ ಜಿಂಕೆಯ ತೊಗಲ್ ಪೊಲಿದುದಂ. ಸೀತೆ
ಲಕ್ಷ್ಮಣರನೇರಲ್ಕೆ ಬೆಸಸಿ, ತಾನೊಯ್ಯನೆಯೆ

ಪ್ರಿಯಮಂತ್ರಿಯೆಡೆಗೈದಿ, ಮೈದಡವಿ, ಸಂತೈಸಿ,
ಬೇಡಿದನು ಸಾಕೇತಪುರಿಗೆ, ದಶರಥನೆಡೆಗೆ,
ಕೌಸಲೆ ಸುಮಿತ್ರೆಯರ್ ಕೈಕೆ ಪುರಜನರೆಡೆಗೆ,
ತಮ್ಮೊಲ್ಮೆಯಂ ಪೊತ್ತು ನಡೆವಂತೆ. ರಥವಾಜಿ
ರಾಮನಂ ನೋಡುತಿರೆ ಪುಲ್ಮೇವನೇವಯಿಸಿ,
ನಡೆದನವರೆಡೆಗೆ ಮೈಚಪ್ಪರಿಸಿ ಮುಂದಾಡಿ
ನುಡಿಸಲಾ, ಮೂಕ ಜಂತುಗಳುಮರಿತಂತೆವೋಲ್
ಕುಣಿದುವಯ್ ಕೆನೆದು, ಸಿರದ ಕೇಸರ ಚಮರಿಯಂ
ಬೀಸಿ. ತಾನಾ ಗುರುನೆ ಪುಷ್ಪೈಸಗುತಿರೆ, ದೋಣಿ
ಸೀತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ರಾಮರಂ ಪೊತ್ತು, ಪುಣ್ಯಾಕ್ಕೆ,
ಸಂಪದಕೆ, ಪೆರ್ಮೆಗೆಂಬಂತೆ ತೆರೆಗಳ ಮೇಲೆ
ಕುಣಿಕುಣಿದು ತೇಲಿಸಾಗಿತು, ಪಟಂ ಸಂತಸಕೆ
ಡೊಳ್ಳೇರಿತೆನೆ ವಾಯುರತಿಗುಬ್ಬಿ. ನೋಡುತಿರೆ
ಮಂತ್ರಿ ದಡದಲಿ ನಿಂತು, ಬರಬರುತೆ ಕಿರಿದಾಗಿ,
ಕಡೆಗೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾದುದಾ ದ್ರೋಣಿ, ಸೂನಿರ್ದು
ಕಣ್ಬನಿಂತು ಮರ್ಬಿನಲಿ. ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಳುತಳುತೆ
ತೀರೇರಿ ಬಂದನು ಅಯೋಧ್ಯೆಗಾ ವರಮಂತ್ರಿ,
ಮನಸ್ಸಾದಿಂ ಮನಸ್ಸಾಕಲೆಪ್ಪೊಂದು ಬೆಂತರದಂತೆ.

ನೀರವಧ್ಯಾನವಧೂ ಹೇ ಊರ್ಮಿಳಾದೇವಿ,
ಸೌಮಿತ್ರಿಯರ್ಧಾಂಗಿ, ಹೇಳು ನೀನೆಲ್ಲಿರ್ದೆ
ಕಡೆದ ಕಡಲೋಲಯೋಧ್ಯಾನಗರಿ ಮಸಗಿದಾ

ಕ್ರಾಂತಿ ದಿನದಂದು? ನಿನ್ನೆರ್ದೆಯೂವಿನಾ ವೇಧಿ
ಜಗುಳ್ದುದಿಲ್ಲವೆ ತುಳ್ಕಿ ನೇತ್ರ ಶತಪತ್ರದಿಂ?
ಪೆಣ್ತನಂ ತಾನೆ ನೀನಲ್ಲದೂರ್ಮಿಳೆಯಲ್ತು:
ಪೆಣ್ಣೆಂಬ ತಪಕೆ ನೀಂ ನಿರುಪಮ ಪ್ರತಿಮೆಯಾ.
ಕಾಂತನೊಡನಿರ್ದು ಕಾಂತಾರ ವೈಬಿಧ್ಯಮಂ
ಸವಿವ, ಲಂಕೆಯೊಳಿರ್ದು ರುದಿಬದೆಯ ಸಾಹಸದ
ರಸಕೆ ಬಾಳಂ ಬೇಳ್ವ, ದೇವ ಮಾನವ ಸಕಲ
ಲೋಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬೆಂಬಲದ ಸೀತೆಯ ತಪಕೆ
ಮಿಗಿಲ್ ನಿನ್ನಖ್ಯಾತ ದೀರ್ಘ ಮೌನವ್ರತಂ,
ಮೂಕಸತಿ, ಹೇ ಗೋಚರಾತೀತೆ! ಕಲ್ಲಾಗಿ
ಬಿಳ್ದಹಲ್ಯೆಯ ಶಿಕ್ಷೆಗಿರ್ದತ್ತು ಚೇತನದ
ರಕ್ಷೆ: ನೀನುಸಿರೆಳೆದುಮರೆಬಂಡೆಯೋಲಂತೆ
ಪದಿನಾಲ್ಕು ಬರಿಸಮಾಶಂಕೆಯ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಂತು
ಭೀತಿ ಖಿನ್ನತೆ ಹತಾಶೆಗಳ್ಕೈವುರಿಯೆ ನಡುವೆ #
ತಪಮಿರ್ದುಮೊಡೆಂತುದಿರ್ದುದ ನೆನೆಯಲದೆ ಮಹಾ
ಪ್ರತಿಮ ಪ್ರವೃದಿತರ ಜೀವರಿಗೆ.— ಸೌಮಿತ್ರಿ ತಾಂ
ನಿನ್ನನುಮತಿಯನಣ್ಣನೊಡನಡವಿಗೈದಲ್ಕೆ
ಬೇಡಿದನೆ? ಭ್ರಾತೃಭಕ್ತಿಯ ಸಂಭ್ರಮಾಧಿಕ್ಯದೊಳ್
ಪ್ರೀತಿಯಿಂ ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳುದಂ ತಾಂ ಮರೆಯನಲ್ತೆ! —

ಮರೆಯುವೊಡಮುಂ ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮಜಂ! ಪೇಳ್ವನೇನಂ
ಪೇಳ್ ಬನಕೆ ನಡೆವಂದು? ಪೇಳ್ವಳೆಂತಯ್ ಮಂತ್ರಮಂ,
ತನ್ನ ಪತಿ ಗುರುತಪಕೆ ದೀಕ್ಷೆಯಿಂ ತೆರ್ರದನವಳ್,
ಸತಿ ಶಿರೋಮಣಿ, ಊರ್ಮಿಳಾದೇವಿ? ಪ್ರಾಣೇಶ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ರಾಮಸೀತೆಯರಾದರ್ಶನಯೋಗ್ಯಮಂ
ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ತೆರಳ್ದು, ಸರಯೂ ನದಿಯ ತೀರದೊಳ್
ಪರ್ಣಕುಟಿಯಂ ರಜನಿ, ವೀರ ಕಾಪಿನಸ್ತ್ರಿಯಾಗಿ,
ಕಪ್ಪಿದಳ್ ಚಿತ್ರಕ್ಷೋಮಂಗಳದ ರಕ್ಷೆಯಂ
ಮೈಥಿಳಿಗೆ ರಾಮಂಗೆ ಮೋಹಿನಿಯ ದೇವನಿಗೆ!

13/9/36

೨೮೬೭
೩೦೧
೩೫೯
೩೮೪
೨೫೭
೪೩೬೮

ಇಂಗೋಲ್ ೫೯
ಭರತಮಾತೆ

ಪ್ರೇಯಸಿಯ ರೂಪ ಮೋಹದ ಜ್ವಾಲೆಯೊಳ್ ಕುದಿದು
ಬೆಂದು, ಮೇಣ್ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಮಧುವಿನೊಳ್
ಮುಳುಗಿ ಮಿಂದಾ ನೃಪೋನ್ಮಾದವತಿ ವಿಷಮತೆಗೆ
ನೆಗೆದುದಯ್ ಭೀಷಣತೆವೆತ್ತು: ನಡುರಾತ್ರಿಯೊಳ್
ಸೆಜ್ಜೆಯಿಂ ನೆಗೆದೆಳ್ದು, ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿದೆಯೆ ಕಾಯ್ದು
ಕುಳಿತಿರ್ದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯಂ, ಕೈಕೆ ಬಾರೆನುತೆ,
ತುಡುಕಿ ತೊಡೆಯೇರಿಸುತೆ ಬಿಗಿದಪ್ಪಿ ಮುತ್ತಿಡುತೆ
ನಗೆತೊಡಗಿದನ್. ಕೂಡೆ, ತೊಲಗು ತೊಲಗೆಂದೊರಲಿ
ತಳ್ಳಿದನ್, ರಾಮನಂ ಕೂಗಿ ಗೋಳಾಡಿ. 'ಕರೆ
ಕೈಕೆಯಂ' ಎನಲಾಕೆ ಬರೆ, ಬೀಸಿದನು ಮೊಗಕೆ
ಮೋದಿ ಕರಿವಾಣಮಂ. ಶೂನ್ಯಮನೆ ಹಿಡಿದೆಳಸಿ
ಬೋಳೈಸಿದ ಲಲ್ಲೆಗೈಯುತೆ ಕುಮಾರನಾ
ಮುದ್ದುವೆಸರಂ ಮೆಲ್ಲನುಚ್ಚರಿಸಿ. ಬೆಳಗಾಗಿ
ನೇಸರ್ಕೈತರೆ, ನಂದಿಸೆಂದಾಣತಿಯನಿತ್ತು
ಮೂದಲಿಸಿದನ್ ಗುರು ವಸಿಷ್ಠನಂ. ಕೂಗಿದನ್
ಪೆಸರಿಂ ಸುಮಂತ್ರನಂ. ಪೇಳ್ ಬರಲಿಲ್ಲೆಂದು,
ಶಪಿಸಿದನ್ ಸವಳರಂ ನೀಚವಾಕ್ಯಂಗಳಿಂ
ಬಾಯ್ಗೆ ಬಂದಂತೆವೋಲ್. ಬಯಲಿನಂಗಳದಲ್ಲಿ
ಕಂದನಂ ಕಂಡಂತೆ ಕೈಚಾಚಿ ಕರೆಕರೆದು,

ತಡೆದರಂ ಬಡಿದಿಕ್ಕಿ, ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ ಓಡೋಡಿ
ದುಮುಕಿದನ್, ಕುಪ್ಪಿಮದಿ ನಾಳೆತ್ತರದ ಕೀಳ್ಗೆ,
ಮೆಯ್ಯೆಲ್ಲ ಕೀಲುಳ್ಕುವಂತೆ, ಹಾ ಹಾ ರವಂ
ನೆರೆದ ಪೆಣ್ಗಂಡುಗೊರಲುಗಳಿಂದ ಮೊಳ್ಗಿಂಗೆ
ಘೋರ ಘೂರ್ಣಿಸುವಂತೆ. ಮಣ್ಣೊರಸಿ, ತೈಲಂ ಬಳಿದು,
ನೆತ್ತರುಗುವೆಡೆಗಳಿಗೊಳ್ಮರ್ದನಾವರಿಸಿ,
ನೆಗಹಿ ಮಲಗಿಸಿದರಾ ಮಾನಸಜ್ವರವೇರ್ದು
ಪುಚ್ಚುಗಾರ್ಚಿನ ಮೂರ್ಛೆಗಳ್ದ ವಸುಧೇಶನಂ
ರಂಪ ಹೃದಯದ ತೂಲತಲ್ಪದಲಿ.
ರಾಮನಂ
ಗಂಗೆಯೆಡೆ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಬಂದಾ ಸುಮಂತ್ರನಾ
ಕಂಡನಿಂ ಶೋಚನೀಯ ಸ್ಥಿತಿಯ ರಾಜೇಂದ್ರನಂ.
ಕಣ್ ತೊಯ್ದು ಕರಪುಟಾಂಜಲಿಯೆತ್ತಿ, ನಿಂದಾ
ಸುಮಂತ್ರನಂ ಗುರುತಿಸಲ್ಕಾರದಾ ಪೃಥಿವಿಪತಿ
ಮಂಕುಗಣ್ಣಿಂ ದಿಟ್ಟಿಸಿದನು ಶವಾಕ್ಷಿಯೊಲ್
ನಿರ್ಜೀವವೆನೆ ನಿಶ್ಚಲಂ. ಪೇಳಲಾಟಿಸಲ್
ಮಂತ್ರಿ, ರಘುರಾಮ ಸಂದೇಶಮಂ, ಮೌನದಿಂ
ಕೇಳ್ದನು ಶಿಲಾ ಪ್ರತಿಮೆಯೊಲ್! ಕೇಳುತಾಲಿಸುತೆ,
ಶೋಕದಶನಿಯ ಹೊಯ್ಲ್ಗುರುಳ್ದನ್ ಮಂಚದಿಂ
ನೆಲಕೆ. ಹೋ ಎಂದೊದರುತಲ್ಲಿರ್ದ ಸ್ತ್ರೀಜನಂ
ತೋಳ್ಗೆರೆದಂ ನೆಗಪಿ ಪಳರಿಸಿರಲಾ ಗೋಳ್ಗೆ

ಪತ್ತನ ಸಮಸ್ತಮಾಬಾಲ ವೃದ್ಧವರ್ಗರನಿ
ಕಡೆದುದೈ ರೋದನ ಸಮುದ್ರಮಂ. ಮೇಲೆತ್ತಿ
ಮಲಗಿಸಿದರರಸನಂ ಕೌಸಲೆ ಸುಮಿತ್ರೆಯರ್.
ತವಿಸಿದರ್ ಮುಚ್ಛೆಯಂ ಶಿಶಿರೋಪಚಾರದಿಂ.
ಸಂತವಿಟ್ಟರ್ ವಾಮದೇವನ್ ವಸಿಷ್ಠಾದಿ
ಗುರುವರರ್, ತಮ್ಮಾಡಿತಳೆ ತಾವೆ ದುಃಖಿಸುತೆ.
ಗುರುವರೇಣ್ಯರ ನುಡಿಗೆ ದೊರೆಯೆರ್ದೆಯೊಳಲ್ವೆಂಕೆ
ನೂರ್ಮಡಿಸುತುಕ್ಕಿದುದು, ತೆಕ್ಕನೆಂತೆ ತಡೆಗೊಂಡ
ಹೊಳೆಯಿಂತುರ್ಕಿ ದಡಗಳಂ ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಚ್ಚುವ ತೆರದಿ,
ರಾಜೇಂದ್ರನಾತ್ಮಮಂ ಛಿದ್ರಛಿದ್ರಂಗೈವ
ರಭಸದಿಂ. ಬಳಿಯಿರ್ದರಂ ಬಡಿದು ಬಡಿದಟ್ಟಿ,
ಕೈಗಾರುಮೆಟುಕದಿರೆ, ಬಿಚ್ಚು ನೀಕರಿಸುತಿಯೆ,
ತನ್ನ ಕಣ್ಣಂ ತಾನೆ ಕಿತ್ತನಮಮಾ ಭೀತಿ
ಬಡಿಯುತ್ತೆ ನೋಳ್ವರ್ಗೆ! ಕೂಗಿದನ್ ಕೈಕೆಯಂ
ಬೊಬ್ಬಿರಿದು, ನೇರ್ವಸೆಯ ನೆತ್ತರಂ ಸೋರಿರ್ದ
ಕಣ್ಣಾದಂ ಕೈಲಾಂತು, ಸುಯ್ದುದೋರ್ಲ್ವು, ಕನಲ್ದು:
"ರಾಜ್ಯಮಿದೆಕೋ, ಕರತಲಾಮಲಕವಾದಂತೆ
ಕೈಯ ಮೇಲಿದೆ! ನೀಡೆನಗೆ ನನ್ನ ರಾಮನಂ,
ನಯನಾಭಿರಾಮನಂ! ಕಣ್ಣಳಿದನಂ ನೋಡಿ
ಕಣ್ಗಾಮ ತೊರೆವೆ, ಓ ಪ್ರಿಯತಮಾ ರಾಕ್ಷಸಿಯೆ!
ಎಂದೊರಲುತಾ ಕಣ್ಣನಗಿದು ಕುಲ್ಲೊಳ್ಳೆ ಕಚ್ಚಿ
ಧರೆಗುರುಳಿದನು, ಕಂಡರೆಲ್ಲರ್ಗೆ ಬಗೆಕದಡೆ

Cancelled

"ದೇಶ ಕೋಸಲಮಿದೆಲಾ ಕರತಲಾಮಲಕಮೆನೆ
ಕಣ್ಗೊಳಿಸುತಿದೆ! ನನ್ನ ರಾಮನನೆನಗೆ ಕುಡಾ
ನಯನಾಭಿರಾಮನಂ! ಕಣ್ಣಾರ್ವನಂ ನೋಡಿ
ತೀರಿವೆನಸುವಂ, ಪ್ರಿಯತಮಾ ಪಿಶಾಚಿನಿ, ಕೈಕೆ! —
ಪಾಳ್ ಕಣ್ಗಳಿವೆ ಕಾರಣಂ, ನಿನ್ನ ರೂಪಲ್ತು,
ರಾಣಿ! ಈಗೆಲ್ಲಿ ಪೇಳಾ ನಿನ್ನ ರೂಪಪಾಪಂ? —
ಅಂಧ ತಾಪಸು, ನಿನ್ನ ಕಂದನಂ, ನೀರ್ ಕುಡಿವ
ಕೋಳ್ಗಂಗೆತ್ತು, ಕಣ್ಣರಿಯದಾ ಕಳ್ತಲೊಳ್,
ಶಬ್ದವೇದೀ ಧನುರ್ವಿದ್ಯಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಿಂ
ಕೊಂದುದಕೆ, ವಿಧಿ ನನಗೆ ವಿಧಿಸಿದೀ ಶಿಕ್ಷೆಯಂ
ಕಾಣ್! — ಇದೇನ್ ಶಾಂತಿ ತುಂಬುತಿಹುದೆನ್ನಾತ್ಮಮಂ!
ಮತ್ತಿದೇನ್ ಕಾಂತಿ! ಅಃ! ಬೆಳಕೆ, ನೀಂ ಕಣ್ ಕಿಡಲ್
ಕಣ್ದೆರೆವೆಯಲ್ತೆ? ಕುರುಡಿನ ಮಹಿಮೆ ಕುರುಡಂಗೆ
ಗೋಚರಂ! ಏಂ ದಿವ್ಯದರ್ಶನಂ! ಓ ರಾಮ,
ಇದಕೆ ನೀನವತರಿಸಲಾದುದೆ? ಈಗಳರಿತೆನಯ್
ಕ್ರತುಪುರುಷನೆಂದಿತ್ತ ಸಂದೇಶದರ್ಥಮಂ!
ನನ್ನ ಮಗನಾದುದಕೆ ನಿನಗಿದೊ ನಮಸ್ಕಾರ!
ಧನ್ಯನಾದೆನ್, ದೇವ!"
ಓಡಿದಳ್ ನೆರವಿಯಿಂದಲಾ
ಗೂನಿ ಮಂಥರೆಯೊಡವರ್ಗಳಾ ವಿಕೃತಿಗೆತ್ತಣಂ
ಬೀಭತ್ಸ ಭೀತಿ? ಕೈಕೆಯ ಕುಬ್ಜೆ ತನ್ನೆಡೆಗೆ
ಬರ್ಪನಿತರೊಳ್ ಬಂದುದೈ ಮೃತ್ಯು ದಶರಥಗೆ

Cancelled

~~ಮೈಮರೆತುರುಳ್ದಮಂತೆ. ಓಡಿದಳ್ ನೆರವೀಯಲಾ~~
~~ಗೂನಿ ಮಂಥರೆಯೊರ್ವಳೆಯೆ: ವಿಕೃತಿಗೆತ್ತಣಿಂ~~
~~ಬೀಭತ್ಸ ಭೀತಿ? ಕೈಕೆಯ ಕುಬ್ಜೆ ತನ್ನೆಡೆಗೆ~~
~~ಬರ್ಪನಿತರೊಳೆ ಮತ್ತೆ ಬಂದತ್ತು ದಶರಥಂಗೆ,~~

added

ವಿಕೃತಿಯಿದಿರೊಳ್ ಪ್ರಕೃತಿಯೆರ್ ಬೆಳ್ಪುವರ್ಪಂತೆ.
ಮೂರ್ಛೆಯುರುಳ್ದನ್ ಧರೆಗೆ!
ಅತ್ತ ಕೇಕಯ ಪುರದಿ,
ಮಾತುಲ ಗೃಹದಿ, ಲಲಿತಸುಖದ ನಿದ್ರಾ ರತಿಯ
ತೋಳ್ತೆಕ್ಕೆಯ ತಳ್ಪೆಯೊಳ್ ಬೆಚ್ಚನೆಯ ವಕ್ಷದೊಳ್
ಪಟ್ಟಿರ್ದ ಭರತದೇವಂ ದುಃಸ್ವಪ್ನ ಭೀತಿಯಿಂ
ಬೆಚ್ಚಿ ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿದ್ದು ನೋಡಿದನ್: ನಡುರಾತ್ರಿ,
ತಾರಾ ಖಚಿತ ನೀಲಿಮೆಯನುಟ್ಟು ನಿಂದತ್ತು
ನೀರವಂ. ತತ್ತಳಿಸಿ ನೋಡುತಿರ್ದನಂತೆ
ಕುಜ್ಜಳಿಸುತುರಿಯೊಂದು ಬಾನ್ ಪಟದೊಳುರಿದುರಿದು
ಕರ್ಬಿತ್ತರಕೆ ಬೆಂಕೆಗೆರೆಯ ಚಿತ್ತಾರಮಂ
ಮತ್ತಿ ಬರೆದರಮನೆಯ ಕತ್ತಲೊಳ್ ಪುದುಗಿರ್ದ
ವಸ್ತುಗಳ್ಗಿತ್ತು ನೆಳಲಂ, ಜವಂ ಜವದಿಂದೆ
ಮರೆಯಾಯ್ತು ಮುಳುಗಿ. ನಿಡುಸುಯ್ದು ಶತ್ರುಘ್ನನಂ
ಕರೆದೆಳ್ಚರಿಸಿ ಭರತನೊರೆದನ್ ಕನಸನಿಂತು:
"ಬೆಕ್ಕಸವನೇನೆಂಬೆ, ಸೋದರನೆ, ಕಂಪಿಸಿದೆ
ತನು, ನೆನೆಯೆ ಕಂಡ ರಕ್ಕಸ ಕನಸದಂ. ಜಿಹ್ವೆ
ತೊದಲುತಿದೆ. ಬೆಮರುಕ್ಕುತಿದೆ. ಕದಡಿದೋಲಂತೆ

ಘೂರ್ಣಿಸಿದೆ ಬುದ್ಧಿ. ಕಳವಳಕಾತ್ಮ ಕುದಿಯುತಿದೆ:
ತಿಳಿಯದಾವುದೂ ನಾಡು. ನೇಸಱಿಳಿದಿದೆ. ಕಪ್ಪು
ಕವಿಯುತಿದೆ. ನಿರ್ಜನತೆ ನಿಶ್ಚಲತೆ ನೀರವತೆ
ಮೈಗೊಂಡವೊಲ್ ಬೈಗಿನಂಬರಕ್ಕೆದುರಾಗಿ
ಪೆರ್ವೆಟ್ಟಿನೊಂದು ಕೋಡಿನ ಬಂಡೆ ನಿಂದತ್ತು
ದುಶ್ಶಕುನದಂತೆ. ನಾನೊರ್ವನೆಯೆ ಪುರದೆಸೆ
ನಡೆದಿರಲ್ಕಾ ಗಿರಿಯ ಕಣಿವೆಯೊಳ್, ಪೇಳ್ವೆನೇಂ,
ಕಿವಿಗೆ ಬಂದುದು ಗೋಳುನೀಳ್ದನಿ, ವಿಪತ್ತೆಲ್ಲಮಂ
ನೆರೆದು ಮೊರೆದುದೆನೆ ಮಸಗಿದ ಕಡಲ ಕಡೆರುದಾ
ರೋರಾಳ ಘೋಷದಲಿ. ಬಿರುಗಾಳಿಗರಳಿಯೆಲೆ
ನಡುಗುವಂದದೆ ನಡುಗಿ ನಾನಿರದೆ ನೋಡುತಿರೆ,
ಬಾನ್ಗೋಡೆಗೆದುರಿನಾ ಕಲ್ಗೋಡಿನಗ್ರದೊಳ್
ಕಂಡುದೊಂದಾಳ್ತನಂ, ಮೆಯ್ಗೊಂಡ ಗೋಳೆಂಬ
ತೆರದಿ. ತೆರೆಗಣ್ಣಾಗಿ ನೋಡುತಿರೆ, ಗುರುತಿಸಿದೆನಯ್
ಪಿತನನಾ ಮುನಿಯ ಚಿತ್ತಾರದೊಳ್, ತಲೆಗೆದರಿ
ಕೊಳೆಮಯ್ಯೊಳಿರ್ದನಂ. ಬೆಟ್ಟದುದಿಗೋಡಿಂದೆ
ಹಾರಿ ಧುಮುಕಿದನು ತಳ್ಪಲೊಳಿರ್ದ ಹೇನಿಗೆಯ
ಮಡುವಿನೊಳ್, ತಲೆಕೆಳಗೆ. ನೋಡುತಿರ್ದೆನೆ ಹೊರತು
ನೆರವೀಯಲಾರದಳ್ಳುತಿರ್ದೆನತಿದೂರದಾ
ತೀರದಲಿ ನಿಂತು: ತೇಲಿದನವನ್ ದುರ್ಮಲದ
ಜಲಧಿಯಲಿ. ಮತ್ತೆ ಕಂಡೆನ್ ಬೊಗಸೆಗೈಯಲ್ಲಿ
ತೈಲಮಂ ಕುಡಿಯುತಿರ್ದುದನಲ್ಲದೇನೆಂಬೆ

ತಿಂದನ್ ತಿಲಾನ್ನಮಂ ಮುಳುಮುಳುಗುತೆಣ್ಣೆಯೊಳ್.
ಕಡಲೊಳಾಗಿತು ದುಮಿದನ್ ಚಂದ್ರನಂಬರದಿಂದೆ
ನೆಲಕೆ. ಕವಿದುದು ಕತ್ತಲೆಯು ಕುರುಡದೆತ್ತೆತ್ತಲುಂ
ಮುತ್ತಿ. ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಭೂಮಿ ಬೀಳ್ವಂತಾಯ್ತು.
ಪ್ರಲಯಾಗ್ನಿ ಜ್ವಾಲೆ ಲೋಕಂ ದಹಿಸುತಿರೆ, ತಂದೆ ೧೧೮
ಕಾಲಾಯಸಾಸನದೊಳಸಿತ ವಸನವನಾಂತು,
ರಕ್ತವರ್ಣದ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯಂ ಧರಿಸಿ, ಮೆಯ್ಗೆ
ಕೆಂಗಂಧಮಂ ಪೂಸಿ, ಹಿಂದುಮುಂದಾಗುತ್ತೆ
ಕತ್ತೆಯನಡರಿ ತೆಂಕಮೊಗಮಾಗಿ ಪೋಗುತಿರ್ದನ್.
ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀಯೊರ್ವಳಾತನಂ ಪಿಡಿದೆಳೆದು
ಕಿಲಕಿಲನೆ ನಕ್ಕು, ಕರ್ಕಶದ ದನಿಯು ಬೆಳ್ಳಳಂ
ಬೆಳ್ಳನೆಯ ಜಿಲಾವ ಘೋರಕೆ ಬೆದರಿ, ಗದಗದಿಸಿ
ನೆಗೆದೆದ್ದೆನೆಂಯುತಾ ಸ್ವಪ್ನಮಂ.

ಸೋದರಂಗೆ

ಗಂಟಲೊಳಾಗಿತು ಕೇಳ್ದು ದುಃಸ್ವಪ್ನವೃತ್ತಮಂ.
ಸಂಕಟಾಶಂಕೆಗಳ ಸೂಜಿಮೊನೆ ಮೇಲಿರುಳ್ ೧೨೦
ಕಳೆದುದೆ ತಡಂ, ಮಾತುಲಂಗೆ ಬಗೆಗುದಿರುಮಂ
ಪೇಳ್ದಾವ ಸಂತೈಕೆಗುಂ ಹೃದಯಮೊಪ್ಪದಿರೆ,
ತೇಜಿಗಳನೇರ್ದು, ಪರಿವಾರಮಂ ಪಿಂದಿಕ್ಕಿ,
ಮಿಂಚಿದರಯೋಧ್ಯಾಭಿಮುಖಮಾಗಿ ಭರತನುಂ
ಶತ್ರುಘ್ನನುಂ. ಸುದಾಮಾ ನದಿಯನುತ್ತರಿಸಿ,
ಹ್ಲಾದಿನೀ ನದಿಯನೇಲಾಧಾನ ಪಳ್ಳಿಯೆಡೆ

ದಾಂಟಿತಿ, ಹಿಂತಿಕ್ಕಿದರೆ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆ ನದಿಗಳಂ,
ಗಿರಿಗಳಂ, ಗ್ರಾಮ ನಗರಂಗಳಂ, ವನಗಳಂ
ಮೇಣರಣ್ಯಂಗಳಂ, ಹಗಲೇಳುಮಿರುಳುಮೇಳ್
ಕಳೆದು, ದಿಕ್ತಟದ ದೂರದೊಳಯೋಧ್ಯಾಪುರದ
ಮೇಘಚುಂಬಿತ ಸೌಧಗೋಪುರಂಗಳ ಪಂಕ್ತಿ
ಪ್ರಾಭಾತ ಸುಂದರಾರುಣ ಹೇಮಕಾಂತಿಯೊಳ್
ಮಿರುಮಿರುಗಿ ಕರೆದು ಕಣ್ಬನ್ನಗಂ. ಕಟವಾಯ್
ನೊರೆಯುಚೆಲ್ಲೆ; ಬೆಮರಿಂದೆ ಕೂದಲೊಡಲಿಂಗಂಟೆ,
ಮೆಯ್ಯಾ ತೊಯ್ದು ತೊಪ್ಪಿದಲ್; ದೊಪ್ಪೆ ನೆಲಮಂ ಕೆನೆಸುತ್ತೆಲ್
ಮೆರೆವ ಹಯಗತಿ ರಯಂ; ಮಣ್ಣೊಳ್ಪೆನಲ್ ಪರಿವಂತೆ
ದಾರಿ ಧಾವಿಸೆ ಎದಿರಿಗೆ, ಮಿಂಚಿದುವು ಕುದುರೆ.
ವಾರುವಂಗಳ ಖುರಪುಟಧ್ವನಿ, ಸಮೀರಣಂ
ಕಿವಿವೊಗುವ ರಭಸಂ, ನಿರಂತರೋಚ್ಛ್ವಾಸದಿಂ
ತಿದಿಯೊತ್ತಿದಂತೇದು ತೆರ್ದ್ಪಳ್ಳೆಗಳ ರವಂ
ಕಿವಿದಾಗೆ, ಶತ್ರುಘ್ನನಂ (ಕುರಿತು): " ಸೋದರನೆ,
ಅರಳಿದೆ ಜಗನ್ನಯನಮಾದೊಡಂ ಮನುನಗರಿ
ಮುಗುವಪ್ಪಿದೆ ನಿದ್ದೆಯೊಳಗದ್ದವೋಲ್! ಜನದ
ಕೋಲಾಹಲಂ, ಗೀತ ವಾದ್ಯ ಮಧುರ ಸ್ವನಂ,

ಕೇಳದಿರುದಿನಿತು ಬಳಿಸಾರ್ದೊಡಂ. ಮೇಣಗರು
ಚಂದನಂಗಳ ಧೂಪಧೂಮದಾಮೋದಮುಂ
ಮೂಗಿಂಗೆ ನಲ್ಗಂಪನೀಯದಿರುದಿತ್ತಣ್ಗೆ
ತಾನೆಂದಿನಂದದೊಳೆ ತೀಡುತಿರುದಾದೊಡಂ
ಮೆಲ್ಲುಸಿರ್ಗಾಳಿ. ಕೋಗಿಲೆ ಗಿಳಿಗಳುಲಿಯಿಲ್ಲವು
ಉದ್ಯಾನ ತರುಗಳಲಿ. ಪೂಗಳ್ ಮೊಗಂಜೋಲ್ದು
ತೂಗುತಿವೆ ಬಾಡಿ. ಪಾಳ್ಮನೆಯಂತೆ ತೋರುತಿದೆ
ನಿರ್ಜನಂ, ನಿಶ್ಚಲಂ, ನೀರವಂ, ನಿರ್ಜೀವ
ನಿಸ್ತೇಜಮಾ ಮಹಾನಗರಿ. ನೋಡದೊ, ಅಲ್ಲಿ,
ವೈಜಯಂತಿಯ ಪೆಸರ ಪೆರ್ಬಾಗಿಲೀಚೆಯೊಳ್
ಶೂನ್ಯಮಾದಂತಿರುದು ಪಿತೃದೇವ ಮಂದಿರಂ.
ಪೂಜ್ಯ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ವಂದನಂಗೆಯ್ದು
ಪುರದೊಳಗೆ ಪೋಗುವಂ ಬಾ" ಎನುತ್ತವರಜಂ
ವೆರಸಿ ಭರತಂ ಪೊಕ್ಕನಾ ದೇವನಿಲಯಮಂ,
ಗುರುಭಕ್ತಿ.
ಪೊಕ್ಕುದೆ ತಡಂ ಬೆಕ್ಕಸಂ
ಬಡಿದಂತೆವೋಲ್ ನಿಂದರಾಯಿರ್ವರುಂ, ನಟ್ಟು
ಮುಂದಕೆವೆಯಿಕ್ಕದಾ ದಿಟ್ಟಿ. ವಿಗ್ರಹಗೃಹದಿ
ಕೀರ್ತಿಶೇಷ ದಿನೇಶ ವಂಶದ ನೃಪಾಲರಾ
ಪ್ರತಿಮೆಗಳೊಡವೆ ತುತ್ತತುದಿ ಮೂರ್ತಿ ತಾನಾಗಿ
ಮೆರೆದುದದೊ ದಶರಥಪ್ರತಿಮೆ! ಓರೊರ್ವರಂ
ಮೊಗನೋಡಿದರ್ ಸೋದರರ್ ಮಾತುದೋರದಾ

ಭೀತಿ ಸಂಶಯ ದಗ್ಧ ಹೃದಯ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯಿಂ
ಮೌನಮುದ್ರೆಯಲಿ. ಬೆದರಿದರ್ ತಾಮಿರ್ವರುಂ
ತಮ್ಮೆದೆಯೊಳಿರ್ದ್ದಂಜಿಕೆಯ ಮೂಕತೆಗೆ ನುಡಿಯ
ನಾಲಗೆಯನೀಂಟಿ. ನಿಡುಸುಯ್ಯುತ್ತೆ ಕಿರುಗಿದರ್;
ಕುದುರೆಗಳನೇರಿದರ್, ವಾಘೆ ರಾಘೆಯಿಂ ಬಲದಿ
ವಾಯುವೇಗವ ಮೀರ್ದು ಪೊಕ್ಕರತಿ ತವಕದೊಳ್
ಪೊಳಲ ಪೆರ್ಬಾಗಿಲಂ: ಗುಡಿಸದಿವೆ ಬೀದಿಗಳ್:
ಮುಚ್ಚಿದಿವೆ ಮನೆಮನೆಯ ಬಾಗಿಲ್ಗಳುಂ, ಪೆಣಂ
ಬಾಯ್ಬಿಟ್ಟುವೋಲಂತೆ, ಬದುಕಿರ್ಪ ಚಿಹ್ನೆಯನೆ
ನೀಗಿ. ರಂಗೋಲಿಗಳ ಕುರುಹಿಲ್ಲ; ಪೊಸತಳಿರ
ತೋರಣದ ಸುಳಿವಿಲ್ಲ. ಕೇಳಿಸದು ಗುಡಿಗಳಲಿ
ಗಂಟೆದನಿ. ಪರಿಮಳದ್ರವ್ಯಗಳ ಕಂಪಿಲ್ಲ.
ಮಂದಿಯ ಚಲನೆಯಿಲ್ಲ: ಹಾಳು ಹಂಪೆಯ ಹೊಕ್ಕ
ಕನ್ನಡಿಗರಂತಾದರ್ ಕುದಿವೆದೆಯ ಭರತನುಂ
ಶತ್ರುಘ್ನನುಂ! ದುರ್ದಿನದ ಮಂಕು ಕವಿದಂತಿರ್ದ
ಪತ್ತನದ ಪೆರ್ದಾರಿಗಳಲರದೆ ಪರಿದೋಡಿ
ತಂದೆಯರಮನೆಯಂ ಪ್ರವೇಶಿಸಲ್, ಮೈದೋರ್ದುದಾ
ಶೂನ್ಯತಾ ವ್ಯಾಘ್ರವದನಂ, ದಂಷ್ಟ್ರಮಯಮೆನಲ್
ಕಟು ವಿಕಟದಾಸ್ಯೋಗ್ರ ಭೀಕರಂ.
ತಲ್ಲಣಿಸಿ,
ತನ್ನ ತಾಯರಮನೆಗೆ ಶತ್ರುಘ್ನನಂ ಕಳಿಪಿ,
ಭರತನೈದಿದನೊಡನೆ ಜನನಿ ಕೈಕೆಯ ರತುನ

ಮಂದಿರಕೆ. ಪಾಳ್ಮನೆಯ ಕೆರದಿನೆಸೆದಳ್ ಮಾತೆ,
ನಿರ್ಜನೆ, ನಿರಾಭರಣೆ, ನಿಶ್ಚಲೆ, ರವವಿಹೀನೆ.
ವ್ಯಥೆ ತಿಮಿರ ಪರಿವೃತೆಯನಳ್ಕಜದಿನೀಕ್ಷಿಸುತೆ
ಹಿದರದೆಯ ಕಂದನಮ್ಮನ ಕಾಲಮೇಲುರುಳ್ದನ್.
ಬೆಸಗೊಂಡನಂತ್ಯನೆಲ್ಲಿದನೆಮ್ಮ ಪೊಳಲಿಗೇಂ
ಕೇಡಡಸಿತರಮನೆಯಿದೇಕೆ ಸಿರಿಗೆಟ್ಟಂತೆ
ಕಂದಿಹುದು? ನಿನ್ನಿರವಿದೇಕೆ ದುಶ್ಶಕುನಮಂ
ಸಾರುತಿದೆ?—ಕಂದನುದ್ವೇಗಮಂ ಕಂಡಬ್ಬೆ
ನುಡಿಗೆಟ್ಟವೋಲಳುತಳುತೆ ಸುತನನೆತ್ತಿದಳ್.
ಮತ್ತೆ ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿದಳ್; ಮತ್ತೆ ಮುಂಡಾಡಿದಳ್;
ನೋಡಿದಳ್. ಪುರ್ಚ್ಚೇರ್ದರಂತೆವೋಲ್. ಬೆಕ್ಕಸದಿ
ಬಿಟ್ಬಾಯಿಯಾಗಿ ಭರತನಿರೆ, ಗದ್ಗದ ಕಂಠೆ:
"ಮನ್ನಿಸೆನ್ನನ್, ಮಗನೆ, ಪಾಪಿಂವೆನ್." "ಮಾಣ್, ತಾಯೆ,
ಮಾಣಾತ್ಮನಿಂದೆಯನ್. ನಿನ್ನಪ್ಪುಗೆಯ ಪಡೆಯೆ
ಪಾಪಮನಿತೇಂ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿ? ಮೇಣೆನಗದೇಂ
ನೇರ್ಗರಿಯನೇಂ?" "ದಿವಂಗತ ದಶರಥ ಕುಮಾರ,
ವನವಾಸಿ ರಘುರಾಮ ಹೃದಯಚಂದ್ರ ಚಕೋರ,
ಪೆತ್ತಳೆಂದೀ ನೀಚಳನ್ನೇಕೆ ಪೊಗಳ್ದಪೆ?
ಕೇಡನೆಸಗಿದೆ ಬೇಡಿ; ವರವೆನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕೆ
ಶಾಪವಾದುದೊ, ಕಂದ, ಮುಂದುಗಾಣದೆ ತಂದೆನ್ನೆ
ತಂದೆಗಪಮೃತ್ಯುವಂ! ಮೇಣರಣ್ಯಕ್ಕಟ್ಟಿದೆನ್
ಕೌಸಲೆಯ ಕಂದನಂ. ಕಟ್ಟಿದೆನ್ ಕತ್ತಿಗೆಗೆ

ತಿರೆಹೊರೆಯರೆಯನೆನ್ನ ಕಂದನ ಕಂದಳಕ್ಕೆ!
ಪುತ್ರಾಭ್ಯುದಯ ಮೋಹದ ತಮಸ್ಸು ತೀವಿರ್ದ
ಲೋಭದ ಪಿಶಾಚಿಗಿನಿತು ಪಿರಿ ಬಲಿಯಹುದೆಂದು
ಮುನ್ನ ನಾನರಿಯಲಾರದೆ ಹೋದೆ. ಹಾಳಾದೆ!
ನಿನ್ನ ಬಾಳಿನ ಪಾಲ್ಗೆ ವಿಷವಾದೆ! ರವಿಕುಲದ
ನಂದನಶ್ರೀವನಕೆ ದಾವಾಗ್ನಿಯಾದೆ! ಹಾ,
ಲೋಕನಿಂದೆಯ ತೋರುಬೆರಳಿಗೆ, ಕರುಣೆ ವತ್ಸ,
ಹೇಸುಗುರಿಯಾದೆ!"
ಕಾರ್ಮೊದಲ ಬಿರುಗಾಳಿಗುರೆ
ಬೇರದುರಿ ತಲೆದಿರುಗಿ ತೂಗಿ ತೊನೆಯುತ್ತಿರ್ಪ
ಮಲೆವಣೆಯ ಪೆರ್ಮರಕೆ ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತೆ ಆ
ಪಿತೃಮರಣ ವಾರ್ತೆಗಗ್ರಜನ ವನವಾಸದಾ
ಸುದ್ದಿ ಸಂಘಟ್ಟಿಸೆ, ನೆಲಕ್ಕುರುಳ್ದುದು ಕೂಡೆ
ಕಡೆದೊಡಲಿನಡಿಗೆ ಭರತನ ಕನಿಕರದ ಮೂರ್ತಿ.
ಕುಳಿರೆಲರಿಗನುಕಂಪಿಸುವ ಲತೆಯವೋಲ್ ಕೈಕೆ
ನಡು ನಡುಗಿ ಕಂದನಂ ನೆಗಹಿ ಮೈಸೋಂಕಿನಲಿ
ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂತೈಸುತೆಂದಳ್: "ಮಗನೆ,
ಸಾತ್ವಿಕ ಸರಳ ಜೀವಿ, ನೀನರಿವೆಂತೆಂತೆನ್ನ
ಹೃದಯಮಂ? ತಾಯಿಯೊಲ್ಮೆಗೆ ಮಗನ ಮೇಲ್ಮೆಗಿಂ
ಬಯಕೆ ಬೇರುಂಟೆ? ನಿಃಸ್ವಾರ್ಥದಾ ಬಯಕೆಗಿಂ
ಪೆರತು ಕಣ್ಣೇನೊಳದೆ ದಮ್ಮಕ್ಕೆ? ಕೌಸಲ್ಯೆ
ಪಡೆದಂಗೆ ನೀನಿಲ್ಲದಂದು ಪಟ್ಟಂಗಟ್ಟೆ

ಯೊಂಚಿ ಹವಣಿಸುತಿರ್ದುದಂ ನಿನ್ನೊಲುಮೆ ದಾದಿ
ಕೇಳ್ದು ಬಂದರುಹಿದಳ್. ಉರಿದುಂಬಿಸುತ್ತೆನಗೆ
ತಿಳುಹಿದಳುಪಾಯಮಂ: ಮದುವೆ ನಿಲ್ಪಂದೆನಗೆ
ರಾಜೇಂದ್ರನಿತ್ತ ವರಗಳನೊಡ್ಡಿ ತಡೆಯಲ್ಕೆ
ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಮಂ, ದೂರದೂರಿಂದೆ ನೀಂ
ಬರ್ಪನ್ನೆಗಂ. ಆ ಪ್ರಯತ್ನಮಿಂತಾದುದೈ
ದುರ್ವಾರ ದುರ್ಜ್ಞೇಯ ದುರ್ವಿಧಿಯ ಲೀಲೆಯಿಂ.
ಕಂದ, ನಿನ್ನೆದೆಯನಾಂ ಬಲ್ಲೆನಾದೊಡಮೆನ್ನ
ತಾಯ್ತನದ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಮಧುರ ಕರ್ತವ್ಯಮಂ
ಮಾರ್ಗ್ಗೊಂತುಟಿರಲಿ? ದೊರೆಯೆನಗಿತ್ತ ವರಗಳಿಂ
ನಿನಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಪಟ್ಟದಧಿಕಾರವಿರ್ದುದಂ
ತೊರೆಯೆ ನಿನಗಲ್ಲದೆನಗೇನಿದೆ ಪಸುಗೆ ಪೇಳ್? —
ಬಿದಿಗೈದ ಹದನಕಿನ್ ರೋದಿಸಿದರೇನ್, ಮಗುವೆ?
ಕಡೆಗೆಲ್ಲರೈದುವೆಡೆಗೈದಿದನ್ ಮುದಿಯರಸು,
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ ನಾಮಮಂತ್ರಮನೆ ಜಪಿಸುತ್ತೆ,
ಮರೆತು ಕೈಕೆಯ ಕುವರನಂ. ರಾಮನಾದೊಡಂ
ನಡೆದನಡವಿಗೆ ಪಿತನ ವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನೆಗೆ
ಪದಿನಾಲ್ಕು ಬರಿಸಂಬರಂ. ನೆಲಮರಾಜಕಂ.
ನೀನಲ್ಲದಿನ್ನಾರ್ ಸುಜನಮೂರ್ತಿಗಳಹರ್
ಪ್ರಜೆಯಭ್ಯುದಯಕಾಂಕ್ಷಿಗಳ್ ಕೋಸಲಕೆ?"
"ನಿಲ್! ನಿಲ್!
ಕೊಲೆಗೈಯದಿರ್, ತಾಯೆ, ಹಾಲೂಡಿದೆದೆಯೊಳಿಂತೆ

ಹಾಲಾಹಲವನುಗುಳಿ!" ಎನುತಬ್ಬೆಯಿಂ ಸಾರ್ದು
ದೂರಕ್ಕೆ "ಪೆತ್ತಂದೆ ಕೊರಳಂ ಮುರಿಯದೇಕೆ
ಕಾಯ್ದೆ ನೀನೀ ಪೊಳ್ತುಬರೆಗಂ? ಕುಮಾರನಂ
ಪಡೆದುಂ ನಿನಗೆ ಬಂಜೆತನಮೊದವಿದಂತಾಯ್ತೆ,
ಓ ಭರತಮಾತೆ? ನಿನಗನ್ಯನೆ ರಘೂದ್ಧರಂ?
ರಾಮನಂ, ದಶರಥಪ್ರಾಣನಂ, ಕಾನನಕೆ
ನೂಂಕಿ, ವೈಧವ್ಯ ದಿವಮಂ ಪಡೆದೆ ನೀನಲ್ತೆ,
ಧರೆಗೆ ಮೇಣೆಮಗನಾಥತ್ವಮಂ?—ಬದುಕೆನಗೆ
ಸಾವಿಗೆಣೆ ಅಣ್ಣದೇವನನುಳಿದು. ಪಾಳ್‌ಮಣ್ಣು
ನೆಲದ ಸಿರಿ! ತೀರ್ದಯ್ಯನುಸಿರನೆಂತುಂ ಪಡೆಂ
ಮಗುಳಿಸುವುದಸದಳಂ: ಪಿರಿಯಣ್ಣನಂ ಮರಳ್ಚಿ
ಕರೆದು ತಂದಪೆನಡವಿಯಿಂ. ಬರಲ್ಕೊಪ್ಪದಿರೆ,
ತಾಂಮಾತ್ಮದೊಳ್ಪಿಂಗೆ ರೋಸೆ ಕಂದನದರಿಂದೆ ನಾಂ
ರಾಮಸೇವೆಯೊಳಿರ್ದು ನೀಂ ಗೈದ ಕುಕೃತಮಂ
ತವಿಸುವೆನು, ಕೇಳ್, ವಿಪಿನಾಶ್ರಮದ ತಪೋಜೀವನದ
ಸುಕೃತ ತೀರ್ಥದಲಿ!"
ಎನುತ್ತಲ್ಲಿಂ ಜುಗುಪ್ಸೆಯಿಂ
ಪೊರಮಡುವ ತನುಜನಂ ಬಂದೆರಗಿ ಕಾಲ್ವಿಡಿದು
ಬಾಚಿ ತಬ್ಬಿದಳು ಮೊಳಕಾಲೂರಿ! ದೀನಾಸ್ಯೆ,
ಸುತ ತಿರಸ್ಕಾರ ಕಟು ಶೂಲದಾಘಾತದಿಂ
ಬಿರಿದೆದೆಯ ರಾಣಿ, ಮೇಣಶ್ರು ಮಲಿನ ಕಪೋಲೆ ತಾಂ
ಮೊಗವೆತ್ತಿ ಮಗನ ಮೊಗಮಂ ಕರುಣಾದೈನ್ಯದಿಂ

ನೋಡಿ ಗೋಳಾಡಿದಳ್, ಬಿನ್ನಹಕೆ ಬಾಯ್ ಬಂದ
ತೆರದಿ: "ಕೈಬಿಡದಿರೆನ್ನಂ, ಮಗನೆ, ಕೆಟ್ಟಳೆಂ!
ಜಗವೆ ಕೈಬಿಟ್ಟಳೆಂ! ನೂಂಕು ನರಕಕೆ: ಸಹಿಸಿ,
ಬಹೆನ್ ಕೇಡಂ ತವಿಸಿ; ನೂಂಕದಿರೆ ಶೂನ್ಯತೆಗೆ!
ಹೊಲೆಗೆ ಹೊಲೆ ಮಡಿಯಲ್ತು; ಕೊಲೆಗೆ ಕೊಲೆ ಪಡಿಯಲ್ತು;
ನೋವು ನೋವಿಗೆ ಸಾವುಮಲ್ತು. ನಾಂ ಗೈದುದನೆ
ನೀಂಗೈದರೇಂ ತಪ್ಪು ತಪ್ಪಿನಿಂದೊಪ್ಪಮಂ
ಪೊರ್ದುವುದೆ? ಕಾಲ್ವಿಡಿದು ಬೇಡುತಿಹೆನಿದೊ, ಕಂದ.
ಬಂದಪೆನ್ ಕರೆದೊಯ್ಯೊ ನಿನ್ನ ಕೂಡೆನ್ನನುಂ
ಮಂಗಳದ ಮನೆಗೆ. ನಡೆದಪೆನೊ ನೀನೆಂದಂತೆವೋಲ್
ನೆಳಲಂತೆ, ಮೂಕ ವಿನಯದಲಿ! ಕೇಳ್, ಕೈಕೆಗಿನ್
ಬಾಯಿಲ್ಲೊ! ಕಲ್ಲಾದರಹಲ್ಯೆಯುಂ ನುಡಿಸಿದಾ
ರಾಮನಡಿ ಸೋಂಕಿಗುಂ ಕಿಡದೆನ್ನ ಕಲ್ತನಂ!
ಕೈ ಬಿಡದೆ ಕಾಪಿಡೆನ್ನಂ!"
ತನ್ನಡಿಗೆ ಮುಡಿಚಾಚಿ
ಕೆಡೆದಂಬೆಯುಂ ಕರಗಿ ಕಂಬನಿಗರೆದು ಸುಯ್ದು
ಬಾಗಿ ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿದುದು, ಜನನಿ ರಸವಶೆಯಾಗೆ,
ಭರತಕ್ಷಮಾ ಕಲ್ಪತರು ಮೃದು ಬಾಹು ಶಾಖೆ:
ಬಗೆಯ ಮೈಲಗೆ ಮರುಗುವೆದೆಯ ಕುದಿಬೇನೆಯಿಂ
ಮಡಿಯಪ್ಪುದೊಳಸೋರದಿ, ಕೈಕೆ. ಕೇಡುಂಟೆ ಪೇಳ್
ತಿರೆಯೊಳ್ಪುಗಿಂಬಾದ ರಾಮನನುಜನ ತಾಯ್ಗೆ?
ಕಣ್ಗೆಡದಿರಂಜದಿರ್: ಪಾಪಿಗುದ್ಧಾರಮಿದೆ

ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮಹಾ ವ್ಯೂಹ ರಚನೆಯಲಿ! ಓ ಕೈಕೆ,
ಬೆರಳ್ಚಿದ ಕೂರ್ಗೊನೆಯ ಮಿಡಿವ ಹುಸಿಗೆ ತಂತಿ
ಬೀಣೆಯಿಂಚರವೀಯುವಂತೆ, ನೀನುಗುರಾಗೆ
ವೈಣಿಕ ವಿಧಿಯ ಕೈಗೆ, ಪೊಣ್ಮಿದತ್ತಿಂತಾಯ್ತು
ಮತ್ತೆ ರಸವಿಧಿಯಾಯ್ತು, ಕೇಳ್, ರಾಮಾಯಣದ ಗೀತೆ!

31-12-'37.

ಇಂಗೋಲ್ ೭

ಮಹಾಚಿತೆ

ಶ್ರೀ ನದಿಯ ಸಲಿಲದಲಿ ಮಿಂದು, ಹೊಸ ಹಾಲ್ಮಡಿಯ
ನಾರುಡೆಯನುಟ್ಟು, ಮುನ್ನೇಸರೆಳಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ
ರುಕ್ಷಿಯಿಂ ಚರದಡವಿ ದಾರಿಯೊಳ್ ದಿನದಿನಂ
ಬಂದೆನಗೆ ದರ್ಶನವನೀವ ಓ ಕವಿಋಷಿಯೆ,
ಮುಡಿಮಣಿದು ಮೊಳಕಾಲೂರಿ ಬೊಗಸೆಗೈಯಿಂದೆ
ಕುಸುಮಾಂಜಲಿಗಳಂ ನಿವೇದಿಸುವೆನಡಿಗುಡಿಗೆ:
ರಸಮಂತ್ರ ತೀರ್ಥಮಂ ತಳಿ ಕಮಂಡಲುವಿಂದೆ
ಕವಿಕುಮಾರನ ಮತಿಗೆ ಕೃಪೆದೋರಿ, ಕವಿಗುರುವೆ,
ಕೃತಿಮೇಳ್ವ ಚಿತ್ತಕೆ ಚಮತ್ಕಾರಮಂ ನೀಡಿ.

ಕೇಳ್ದು ಭರತಂ ಬಂದುದಂ ಮಂಥರೆಯ ಮನಂ
ಕೇಗಿ ಕುಣಿದುದು ಲೀಲೆಗರಿಗೆದರಿ. ಪಿರ್ಕ್ಕಿಂಬುಂ,
ತಾಂ ನೆಗಳ್ದುಪಾಯದಿಂ ತನ್ನವಗೆ ದೊರೆತನಂ
ದೊರೆವುದೆಂಬುತ್ಸವಕೆ ನಗೆನಿರಿಯ ವಿಕೃತಿಯಿಂ
ಮೊಗಗೂಬೆ ವಿಕಟಮಾಗಿರೆ, ಸಂಭ್ರಮಾತುರದಿ
ಬರುತಿರ್ದಳಾ ಕುಬ್ಜೆ ತನ್ನೊಡತಿಯರಮನೆಗೆ.
ಕಥೆಯೆಲ್ಲಮಂ ಕೇಳ್ದು ಕೋಪಾಗ್ನಿರೂಪಾಗಿ
ಪರಿದಿರ್ದ ಶತ್ರುಘ್ನನಂ ಬಟ್ಟೆಯೊಳ್ ಕಂಡು
ಬೆಸಗೊಂಡಳಡವಿಗಿಚ್ಛಾ ದೂರದಿಂ ಬಳಗೆ

ತೊಡೆಯೇರಲಾರ್ದಾವಿಸುವ ತರಗು ಲತೆಯಂತೆ:
"ಭರತನೆಲ್ಲಿದನಮ್ಮ?" "ರಾಮನೆಲ್ಲಿದನೆಲ್ಲಿ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ? ಮತ್ತೆ ಪೇಳೆಲ್ಲಿಗಟ್ಟಿದೆ ದೇವಿ
ಸೀತೆಯಂ? ನೀಚೆ, ಪೇಳೇಕಯ್ಯನಂ ಕೊನ್ದೆ?
ಪೇಳ್ ಪೇಳ್; ಏಕೆ ರವಿಕುಲದ ಸುಖಮಂ ತಿನ್ದೆ,
ಮೃತ್ಯುಸ್ವರೂಪಿ, ಓ ಶುನಕಿ? ಭೂಕಂಪಮೆನೆ
ಮನುನಗರಿಯಂ ಮಣ್ಣುಗೂಡಿಸಿದೆ, ಪಾತಕಿಯೆ!
ನಿನಗುಮಾ ಗತಿಯಪ್ಪುದೆನ್ನಿಂದಿದೆಕೊ ಕಾಣ್!"
ಎನುತ್ತೆನುತೆ ಕಾಳಹಸ್ತದಿನವಳ ಕುಟಿಲತೆಯ
ಕೇಶಹಸ್ತವನಿಳ್ದು ಕಲ್ನೆಲಕೆ ಕುಕ್ಕಿದಂ,
ಮೆಯ್ ಪನಿಯಲಕ್ಕಿದಂ, ಗೂನ್ ಬರಿಯಲೊಕ್ಕಿದಂ,
ಮಂಥರೆಯ ಕರ್ಕಶದ ಚೀತ್ಕೃತಿ ಕ್ರಕಚದಿಂ
ಭರತಜನನಿಯ ಮೌನಶಿಲೆ ಘರ್ಘರಿಸುವಂತೆ.

ಅಳಿವಗೆಯನುಳಿದೊಳ್ಪನೇಗೊಂಡ ಪೆತ್ತಳಂ
ಸಂತವಿಕ್ಕಲ್ಲಿಂದೆ ಪಿರಿಯಬ್ಬೆಯಂ ಕಾಣ್ಬ
ಕಾತರದಿ ಬರುತೆ, ಭರತಂ ಕೇಳ್ದನೆರ್ದೆನಡುಗಿ,
ತನ್ನ ಪೆಸರಂ ಕೂಗಿ ಕರೆದೊರಲಿ ಚೀರಿಡುವ
ಮಂಥರೆಯ ನೀಳ್ದಗೋಳ್ದನಿಯ. ಕೇಳ್ದುದೆ ತಡಂ
ಕರುಳುರಿದುದೆರ್ದೆಯ ಕೊರೆದುದು ಕರುಣೆ ಭರತನಿಗೆ:
ಪೆತ್ತ ತಾಯ್ಕ್ರೌರ್ಯದಿಂ ಹೊಲಮೆವೆತ್ತು, ಕೂಸಿಂದೆ
ಕೌಮಾರದನ್ನೆಗಂ, ಕಟ್ಟಿ ತನ್ನಳ್ಕರೆಯ

ತೊಟ್ಟಿಲನದರೊಳಿಟ್ಟು ಜೋಗುಳದುಲಿಗೆ ತೂಗಿ,
ನಿಚ್ಚಮುಂ ಸಾಕಿ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಸಲಹಿದಾಕೆಯಾ
ಮಂಥರೆಯ ನೀಳ್ದ ಗೋಳ್ದನಿಯು ಕೇಳ್ದುದೆ ತಡಂ
ಕರುಳುರಿದುದೆರ್ದೆಯುಂ ಕೊರೆದುದು ಕರುಣೆ ಭರತಂಗೆ.
ಬೇಂಟೆನಾಯ್ ಪಿಡಿಯೆ, ಮರಿಯೊರಲೆ, ತಾಯೆಕ್ಕಲಂ
ರೌದ್ರವೇಗದಿ ಗಜಂ ನುಗ್ಗುರ್ವೋಲೈತಂದು
ಕಂಡನಾ ಗೂನಿಯಂ ಬಡಿವ ಶತ್ರುಘ್ನನಂ.
ಕಂಡೊಡನೆ, ನೆನರು ಮರುಕೊಳಿಸಿ, ಗುರಿ ಬೇರಾಯ್ತು
ಕನಲಿಕೆಗೆ. ಕರುಣೆ ಸಿಡಿತುದು ಕಿಡಿಯನೆಡೆಗೊಂಡ
ನಾಲಗೆಂತುವೋಲ್: "ಅಯ್ಯೊ ದಮ್ಮಯ್ಯ, ಬಾರಣ್ಣಯ್ಯ,
ರಕ್ಷಿಸು!" ಎನುತೆ, ತನ್ನಂ ಮರೆವೊಗಲ್ಯೋಡಿ
ಕೈನೀಡಿ ಬರುತಿರ್ದಳಂ, ಪ್ರೇಮ ರಾಘವಂ,
ತೊಲಗಿಸುತ್ತಶ್ರುಗದ್ಗದದಿಂದೆ ಭರತ ಸೂರ್ಯಂ:
"ತೊಲಗೆಲೆ ಕುರೂಪಿ, ಓ, ತೊಲಗು ಕಣ್ಬೊಲದಿಂದೆ
ತೊಲಗಾಚೆ, ಪಾಪಿ! ಬಳಿಸಾರದಿರ್; ನಿಲ್ಲದಿರ್!
ಅಯ್ಯೊ ನಂಬುವೆನೆಂತು ಹುಟೀಯೊಲ್ ಪುತ್ತಿನೊಳ್
ರಗೆಯ ನಂಜಿನ ಹಾವು ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ ಕೊರಳೊಮ್ಮಿ
ಕಚ್ಚಿತೆಂಬುದನಯ್ಯೊ? ನಿನ್ನೊಳಿಂದಿನವರೆಗೆ
ವಿಕೃತಿಯಂ ಕಂಡೆನಿಲ್ಲೆಂದೇಕೆ ಪಲ್ಲಿರಿದು
ನಿಂದವೋಲದೆ ಕುರೂಪತೆಯ ಪ್ರಶಾಚಿಕತೆ
ಕರ್ಕಶ ಮೆನಲ್? ದಿಟಂ, ಮನವಿಗಲ್ಲದೆ ವಿಕೃತಿ
ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿ ಗುಂಟೆ? ಚಿತ್ತವಳಸನಳುವೃಜ್ಜಲ್

ತೋರುತಳಿಗೆಯ್ಯುತಿದ್ದಿದ ತನ್ನ ಕಣ್ಣಾಳನೆ
ಕಿತ್ತೆಸೆವನಂತೆ ನಾಂ, ಮಂಥರೆ, ಚಿಮುಟ್ಟೆನಿದೊ
ನಿನ್ನನೆಂದೆಂದಿಗುಂ. ಜಲಮಂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ
ಪೊರಮಟ್ಟ ತಾವರೆಯೆದೆಗೆ ರವಿಯೆ ಗುರುವೈರಿ
ತಾನೆಂತುಟಂತೆ ರಾಮನನಲ್ಲಗಳೆದೆದೆಗೆ
ಭರತನಹಿತಂ.— ನಿಲ್, ಪೊಯ್ಯದಿರ್, ಸೋದರನೆ.
ಪೆಣ್ಗೊಲೆಗೆ ಪೇಸುವಂ ಪಿರಿಯಣ್ಣನದರಿಂದೆಯುಂ
ಬಿಡು ಕೋಪಮಂ. ನಾಯೆ ಬಡಿದರದು ಕಚ್ಚಿದಾ
ಗಾಯಂ ಗುಣಮಪ್ಪುದೇಂ?— ದೊಡ್ಡಮ್ಮನೆಡೆಗೆ ಬಾ!”
ಎನುತೆ ತಮ್ಮಂಬೆರಸು ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡದೆಯೆ
ನಡೆದನಲ್ಲಿಂದೆ. ಮಂಥರೆ ಗುಂಡು ಬಡಿದಂತೆ
ಕೆಡೆದಳವನಿಯೊಳ್! ರವಿಯಾಕರ್ಷಣೆಯನುಳಿಯೆ,
ನಿಜ್ಜನೇಮಂಗೆಟ್ಟು, ಬಟ್ಟೆನಿಟ್ಟೆಗೆ ತಪ್ಪಿ,
ತತ್ತರಿಸಿ, ನೀಲಶೂನ್ಯಕ್ಕುರುಳ್ಗುರುಳುವಿಳೆಯಂತೆ,
ಭರತನಳ್ಕರೆಯೊಂದೆ ಪಿರಿಯ ನೆವಮಾಗಿರ್ದ
ಕುಬ್ಜೆಯಾತ್ಮಂ ತಳಂಗೆಟ್ಟುರುಳ್ವುದು; ಮತ್ತೆ
ಪ್ರತಿಯಾಗಲ್ಲ, ಬಾರದಾಯಮ್ಮಳ್ಕೆಂಬೋಲುರುದುರಿದು
ಭರತನಾಗ್ರಹ ಗ್ರಹದ ಘಾತಕ್ಕೆ!
ಓ ಪತಿತೆ,
ಓ ಕುಬ್ಜೆ, ಓ ಮಂಥರೆಯೆ ಮರುಗುವೆನ್ ನಿನಗೆ
ಕವಿಕರುಣೆಯಿಂದೆ. ಲೋಕಕ್ರೋಧ ಮದಹಸ್ತಿ
ಪದದಲನ ರೋಷದಾವಾಗ್ನಿಗಾಹುತಿಯಾಗಿ

ಬಿಳ್ದ ನಿನ್ನಾ ಭಸ್ಮರಾಶಿಯುಂ ತೋಳ್ಪುದಿದೊ
ಕಣ್ಗಂಗೆ ಕಾವ್ಯಮಹಿಮಾ ಸಿಂಧು ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ!
ಕಂಸನರಮನೆಗಾಗಿ ಪರಿಮಳದ್ರವ್ಯಮಂ
ಪೊತ್ತು ಪೋರಮಟ್ಟಿರ್ದ ಕುಬ್ಜಿಕೆಗೆ ದೇವಕಿಯ
ಮಗನ ಸೋಂಕಿಂದೆ ಸಿರಿಚೆಲ್ವು ದೊರೆಕೊಂಡಂತೆ,
ಕಾವ್ಯ ಕರುಣಾರಸದ ಲಹರಿಯ ಹರಿಯ ನಿರಿಯ
ಕರಪದ್ಮ ಚುಂಬನಕೆ ನಿನ್ನ ಕೀಳ್ತರಿಜಳಿದು
ಮತ್ತೆ ಹೃದಯದ ಲಸದ್ರೂಪಂ ಮೆರೆಯದಿರುದೆ?
ತನ್ನಾವ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಿನ್ನಾವ ಸಂಪದಕೆ
ಮೋಕ್ಷ ಸುಖಕೆ ಆ ಗೂನಿ ಪೇಳ್ದನುಪದೇಶಮಂ
ಕೈಕೆಗೆ? ಜನಿಸಿದಂದಿನಿಂ ಪೆರರ ಚೆಲ್ವಿನೊಳ್
ತನ್ನಂ ಚೆಲ್ವಂ ಕಂಡೊಲಿದು, ಪೆರರ ಸೊಗದೊಳೆಯೆ
ತನ್ನ ಸೊಗಮಂ ಕಂಡುಮುಂಡುಮಿರ್ದಾ ದಾಸಿ
ನಚ್ಚಿನೊಡತಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಮೆಚ್ಚಿನಾಕೆಂತು ಶಿಶುಗೆ
ತೋಳ್ತುಗೆಂಪ್ಪೆಯ ಪೆರ್ಚ್ಚೆಗೊಳ್ವನೆಸಗುವೆನೆಂದು
ಕಜ್ಜಮಂ ಕೈಕೊಂಡೊಡೇಂ ಸ್ವಾರ್ಥದೋಷಮಂ
ಕಾಣ್ಬರಾರಾಕೆಯ ಪರಾರ್ಥತೆಯ ಶುದ್ಧಿಯಲಿ?

Cancelled

ನೆನೆಯಣ್ಣ, ಚಿತ್ರವಿಶೋಕ: ಗೂನುಬೆನ್ ಬಿರಿದಿಳಿವ
ನೆತ್ತರೊಳ್ ತೋಯ್ದುರುವೆಗಂಟಿ ಕೆಸರಾಗಿರ್ದ
ಹುಡಿಯ ಮಣ್ಣೊಳ್ಗೆ ಕೆಡೆದು ತಲೆಗೆದರಿದಾ ವಿಕೃತಿ
ಮುದ್ದೆಬಿದ್ದಿರೆ ನೋಡಿ, ಮುದಿಗೂಡಿದ ಮಂದಿ
ಹಳಿದುದೆನ್ನೆ, ಬಗೆಗೆ ಬಂದಂತವಳ ಬೈದಾಡಿ!

ಮಾಂಡವಿಯ ಮನದನ್ನನಾ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಂತೋಷನಂ
ಕೂಡಿಕೊಂಡವನಿಜಾತೆಯ ಪತಿಯ ಮಾತೆಯಂ,
ಮಾಗಿಯ ಕುಳಿರ್ಪಗಿಯಲೆಲೆಯುದುರಿ, ಬರಿದಾಗಿ,
ಕುಡಿಮುರುಟಿ, ಸೊರಗುವಾ ಲತೆಯವೋಲ್ ಮ್ಲಾನೆಯಂ,
ಪತಿಪುತ್ರ ಹೀನೆಯಂ, ದುಃಖಾತ ದೀನೆಯಂ,
ಕೌಸಲ್ಯೆಯುಂ ಕಂಡನಂತಃಪುರದ ನೆಲದ
ನಗ್ನದಲಿ. ಕೈಕೆಯ ಕುಮಾರನಂ ಕಾಣುತಂ
ಮರುಕೊಳಿಸಿದಳ್ಳಲ ಹೊಡೆತವನಾನಲಾರದೆಯೆ
ಮೈಮರೆತೊರಗಲಾಕೆ, ಪಿಡಿದೆತ್ತಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ
ತಣ್ಪಾಳಿಗವನೆಸಗಿ, ಕಾಲ್ಗಳೆರಡಂ ತಬ್ಬಿ
ಮುಡಿಯಿಂಮೊತ್ತಿ, ಕರ್ಚಿದನು ಕಣ್ಬನಿವೊನಲ್ಗಳಿಂ
ಭರತನಾ ರಘುರಾಮನಂಬಿಕೆಯ ಪುಣ್ಯಮಯ
ಶುದ್ಧ ಪಾದಂಗಳಂ. ಭರತನ ಲಲಾಟದಾ
ಸಾತ್ತ್ವಿಕ ಸ್ಪರ್ಶಕ್ಕೆ ಮನಮಿಂಪನಾಳ್ದತ್ತು
ಕೌಸಲೆಗೆ, ರಾಮನೆ ಮರಳಿ ಬಂದನೆಂಬಂತೆ.
ನಿರ್ನಿಮಿತ್ತಂ ತೋರ್ದುದೆದೆಗೆ ಧೈರ್ಯಜ್ಯೋತಿ,
ಭೀಷಣ ನಿರಾಶಾ ತಮದ ಮಧ್ಯೆ. ನಿಡುಸುಯ್ದು
ನೆಗಹಿದಳ್ ಪದತಲಕೆ ಹಣೆಯ ಚಾಚಿರ್ದನಂ.
ನುಡಿದಳ್ ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಳುತೆ: "ಬಾ, ಕಂದ. ಬಾ,
ಹೇ ಸಾಧು ಸುಕುಮಾರ! ಮುತ್ತಿದೀ ಕತ್ತಲಲಿ
ದೀಪದೋಲೈತಂದೆ. ಕಣ್ಗೆಟ್ಟ ಕುರುಡಿಂಗೆ
ಬಟ್ಟೆದೋರ್ಪೂರೆಗೋಲಾಗಿ ನೀಂ ಬಂದೆ. ಬಾ,

ತಂದೆ, ಬಾ. ನಾರುಡೆಯನುಟ್ಟಡವಿಗೈದಿದಾ
ಕಂದನಂ ನಿನ್ನೊಳೆಯೆ ಕಂಡು ತವಿಸುವೆನೆದೆಯ
ತಾಪಮಂ... ಮರುಗದಿರ್. ತಪ್ಪು ತಾಂ ನಿಂಮದಲ್ತು,
ನಾಚದಿರ್. ಮೂದಲಿಸಲೆಳಸಿದರೆ ದುರುಳ ವಿಧಿ
ಹಡೆದ ಕರುಳೇನ ಮಾಡುವುದಣ್ಣ? ಮಂಥರೆಯ
ಕೈತವಕೆ ತುತ್ತಾದೆವೆಲ್ಲರುಂ, ಕೇಳ್, ಮಗುವೆ,
ನೀನಿಲ್ಲದಾ ದುರ್ಮುಹೂರ್ತದಲಿ!" ಎನುತೆ ಆ
ತಾಯ್ತನದ ಗಂಭೀರ ಮೂರ್ತಿ ಭರತನನಪ್ಪಿ
ಸಂತವಿಟ್ಟಳ್ ಕಂಬನಿಯನೊರಸಿ ಕದಪೀಳವಿ.
"ಆಶೀರ್ವದಿಸು, ದೇವಿ, ಬನಕೆ ನಡೆದಣ್ಣನಂ
ಪಿಂತೆ ತಪ್ಪುಗಜ್ಜುಗದೊಳಾಂ ಸಫಲನಪ್ಪಂತೆ.
ವಿಧಿ ವಂಚನೆಯ ಕೂರ್ಗಾಳಿಮೀನಿನೋಲಂತೆ
ಮಂಥರೆಯ ಮಾತಿನಗ್ನಿಯ ಮೋಹಕೊಳಗಾಗಿ
ದುಃಸ್ಥಿತಿ ನಿಮಿತ್ತಳಾದೆನ್ನ ತಾಯುಂ ಕ್ಷಮಿಸಿ,
ಪೊರೆ ತಂಗೆಯುಂ. ರಾಮನಿಲ್ಲದೀ ನೆಲಮೆನಗೆ
ಪಾಳ್ಮಣ್ಣೊಳ್ಗೆಣೆ. ತಂದೆಯುಂ ಕೊಂದುಮಣ್ಣನಂ
ಕಾನನಾಂತರಕಟ್ಟಿ, ಪೆತ್ತು ಪೆತ್ತಬ್ಬೆಯಂ
ಚಿರಪತಿತೆಯಂ ಮಾಡಿ ಧರೆಯನಾಳ್ವನಿತು ನಾಂ
ಪತಿತನಲ್ತಂಬೆ. ಗುರು ಕರುಣೆಯಿಂ, ನಿಮ್ಮಡಿಂತು
ಕೃಪೆಯಿಂ ಶುಭಾಕಾಂಕ್ಷಿ, ಸರ್ವ ಮಂಗಲ ಕಾಮಿ;
ಮೇಣ್ ಸತ್ಯ ಸುಂದರ ಶಿವಪ್ರೇಮಿ!" ಎನುತ್ತೆನುತೆ
ತಂದೆಯುಂ ನೆನೆನೆನೆದು ಮೈಮರೆತು ಬೀಳ್ವನಂ,

ರಾಮರಾಮೆಂದೂಳ್ವನಂ, ಮನ್ನಿಸಂಬೆಯಂ
ಮನ್ನಿಸೆಂದಡಿಗಡಿಗಳುತೆ ಬೇಡಿಕೊಳ್ವನಂ,
ಮೇಣಾರ ಸಂತೈಕೆಗುಂ ಮಳ್ಗಲಾರದತಿ
ಸಂತಾಪದಿಂದೆ ಬೆಂಡೇಳ್ವನಂ, ಭರತನಂ,
ಬಂದೆಳ್ಚರಿಸಿದತ್ತು ಗುರು ವಸಿಷ್ಠನ ವಾಣಿ:
ಕಾಣುತೆ ತಪೋಮೂರ್ತಿಯಂ ಮನೋರಣದಿಂದೆ
ಹಿಂಜರಿದುದು ಅಶಾಂತಿ, ಕೇಸರಿಯ ಕಣ್ಗಳ್ಗೆ
ಸಿಡಿಕಡಂಗುವ ಬಗ್ಗನಂದದಿಂ ಝುಣುಗಿ ಜುಣುಗಿ.
“ಧೀರಮತಿ ಪಾರ್ಥಿವ ಕುಮಾರ, ತಡೆ ಶೋಕಮಂ;
ಪ್ರೇತಕಾರ್ಯವನೆಸಗಿ ಪಿತೃಗೆ ಕಳುಹಾತನಂ
ಲೋಕದುತ್ತಮ ಗತಿಗೆ. ದುರ್ದಮ ನಿಯಂತೃ ವಿಧಿ
ತಂದೊಡ್ಡಿದೀ ಮಹಾ ಕ್ಲೇಶವಂ ಬುದ್ಧಿಂದಂ
ಪರಿಹರಿಸೆ ಯತ್ನಿಸೈ. ರೋದಿಸಿದರೇಂ ಫಲಂ
ಭಾವದಾವೇಶದಿಂ? ಪಳಯಿಸಿದ ಮಾತ್ರದಿಂ
ದೊರೆಕೊಂಡಪುದೆ ಮಂಗಳದ ಸಿದ್ಧಿ?” ಮಂತ್ರಿಸಲ್
ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಾಗೃಷಿ ಗುರು ವಸಿಷ್ಠನೀ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ,
ಭರತನಾತನ ಹಿಂದೆ ನಡೆದನಯ್ಯನ ಮೆಯ್ಗೆ
ಲೌಕಿಕವನೆಸಗೆ.
ಹಾ ಜೀವನ ದುರಂತತೆಯೆ,
ತಂದೆ ತಾಯಂದಿರಂ ನಲ್ಲರಂ ಮಕ್ಕಳಂ
ಪೂಜ್ಯರಂ ಮೇಣೆರ್ದೆಯೊಲಾದರಂ ಕಳೇಬರಂ
ಮಾಡಿ ತೋರುವ ನಿನ್ನ ನಿಷ್ಠುರತೆಯಂ ಸುಡಲಿ!

ಪ್ರೀತಿಯನೆ ಭೀತಿಯಂ ಗೆಯ್ವ ಯಮ ಮುದ್ರೆಯಿಂ
ಗುರ್ಬಿದಯ್ಯನ ಮೆಯ್ಯನೆಳ್ಚರನೆಯ್ದೆ ದೋರ್ಗೆಯಿಂ
ತೆಗೆಯೆ ಕಂಡಳ್ಳಾಡಿದತ್ತು ಭರತನ ಮನಂ,
ಭಯದ ಮೂರ್ಛೆಯ ಮಿಂಚು ಮುಟ್ಟಿ ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಮೆಯ್
ರುರಿಸೆ. ಕಾಣಾಲೊಡಮಯ್ಯನೊಡಲಂ ತಬ್ಬಿ
ಬಿಗಿದಪ್ಪಿ ಬಾಳ್ಗೆ ಜೀವಂ ಸೂಸುವೊಡಲಚ್ಚಂ,
ಬೆಳ್ಪುಗಣ್ ಪೆಳ್ಪಳಿಸೆ, ಬೆಚ್ಚಿ ನಿಂದನ್ ಬದುರ್ಗಿಂಕೆ
ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ. ಶೈಲಕಾನನ ಮನೋಹರತೆಯಂ
ಸವಿಯುತಲೆವ ವಿಪಿನವಿಹಾರಿ, ತೆಕ್ಕನೆ ಕಾಣ್ಗೆ
ತನ್ನ ಕಾಲ್ದೆಸೆಯೆ, ನೆಟ್ಟನೆ ಮುಂದೆ, ಶೂನ್ಯತೆಯ
ಪಾತಾಳದಾಕಳಿಕೆ ಬಾಯಿ ತೆರೆದಂತಿರ್ದ
ಕಿಬ್ಬದರಿ, ವಿಸ್ಮಯದಶನಿ ಪೊಯ್ದುದೆಂಬಂತೆ
ಕಣ್ಣುಕಾಲ್ಗೆಟ್ಟು ಮೇಣ್ಗೊಳಸೋರಿ ಮರವಟ್ಟು
ನಿಲುವಂತೆ ನಿಂದನಾ ಭರತನಯ್ಯನ ಮೆಯ್ಗೆ
ಬದಲಾಗಿ ಮೃತ್ಯುಶೂನ್ಯದ ಶವವನೀಕ್ಷಿಸುತೆ.
ಸಾವು, ಬಾಳಿನ ಮೇಲೆ, ತೆರೆಯೆಳೆದವೋಲಂತೆ
ಮುಚ್ಚಿರ್ದುವಾ ಕಣ್. ದೇವರಿಲ್ಲದ ಗುಡಿಯ
ಪಾಳ್ಗೆ ಬಾಗಿಲನಿಕ್ಕಿದಂತೆ ಬಿಗಿದುದು ಬಾಯಿ
ವಿಕಟ ಮೌನದ ವಜ್ರಮುದ್ರೆಂತಲಿ. ಮೇಣಾ ಜಡಂ,
ಜೀವವನಳಿಕಿಪಂತೆ, ನಿಷ್ಪಂದಮಿರ್ದತ್ತು
ಸಾರ್ವಭೌಮಿಕ ಮಹಾದಾಸೀನ್ಯಮಂ ಮೆರೆದು
ಕ್ರೂರದರ್ಪದಲಿ. ಹಾ, ಕಂಡನೆಳಗಣ್ಗಳಿಗೆ

ಇಂದಾವ ಮುದಿಯ ಮೆಯ್ಯೆಳ್ಳರಿಯ ಕೊಳ್ಳಿಯೊಳ್,
ಸಂತೋಷನಂದನದ ಕಲ್ಪತರುವಿಂ ಜೋಲ್ವ
ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವದಾ ಹೆಜ್ಜೇನುರುಟ್ಟೆಯೊಳ್
ಸುಖದಮಾಗಿರ್ದತ್ತೊ ಅದೆ ಇಂದು ಸೂಡಿನೊಳ್,
ಕೆಪ್ಪಾಸೆ ಬೀಡಿನೊಳ್, ಬಾಳ್ಗನಸುಗಳಿಗೆಲ್ಲ
ಕೊನೆಯ ಸುಡುಗಾಡಿನೊಳ್ ಕಾಯುತಿರೆ, ಬಾಲಋಷಿ
ಭರತನಾ ಶವದೊಳರಸುವನೆ ಪಿತೃದೇವನಂ?
ಭೂಪತಿತ ನಾಕಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯಮೆನಲ್ಕೆ,
ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಲೋಭವೆಂತಂತೆಳೆದುರುಳ್ದ
ಭೂಪತಿಯ ದೇಹಮಂ ಕಂಡು, ಕೈಕೆಯ ಮಗನ
ಮನದಿ, ತಲೆಸಿಡಿತುದಳಲಾಮೆ; ಸಾವಿನ ನೋವು
ಉದುಗಿದುದು ದೃಢಮನೋನಿಶ್ಚಯದ ಖರ್ಪರದ
ಕೋಂಟೆಯ ಶಿಲಾಗರ್ಭದಲಿ. ಕಣ್ಣಾಳಲಾಗಿಂ
ಕಿವಿಯಳಲೆ ಪಿರಿದೊ? ಮೇಣೋ ನೋವನಾ ಗೋಳೆ
ತಿಂದು ತವಿಸಿದುದೊ? ಮೇಣಾತ್ಮಯಾತ್ರೆಯ ಮಹಾ
ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಹದ್ದರ್ಶನಂ ಲಭಿಸಿದಾತಂಗೆ
ಗುರುತರಾನಂದಕರ ಗುಹ್ಯಮಾಗುವುದೇನೊ
ದೇಹಯಾತ್ರೆಯ ದುರಂತತೆ? ಭರತವಾಕ್ಯಮಾ
ಐಹಿಕದ ನಾಟಕಕೆ ತಾನಾದೊಡಂ ಮೃತ್ಯು
ನಾಂದಿಯಪ್ಪುಸಲೆ ಪಾರಲೌಕಿಕಕೆ?

ಯಾಜಕರ್

ತಂದರಗ್ನಿಯನಗ್ನಿಶಾಲೆಯಿಂ. ತೈಲದೊಳ್

ನೆರೆ ನಾನ್ದುದಕೆ ಮೊಗಂ ಪುಳ್ಳದಿಗೊಂಡರಸನಾ
ಕಾಯಮಂ ಕನಕ ಶಿಬಿಕೆಗೆ ನೆಗಹಿ, ಸುಡುನೆಲಕೆ
ಪೊತ್ತುಯ್ದರಾಕ್ರಂದಿಸುತೆ ಜನಂ. ಬಿಪ್ಪೆಯೊಳ್
ಪುಷ್ಪಣೋಗರುಣಿಸಿದರ್ ಚಂದನಾಗರು ಸರಳ
ವೃಕ್ಷದ ಚೂರ್ಣದಿಂದಲ್ಲಲ್ಲಿ ಧೂಪಮಂ
ರಾಜಭಕ್ತಿಗೆ, ಗೌರವಕೆ, ಮತ್ತೆ ಶೋಕಕ್ಕೆ.
ಚೆಲ್ಲಿದರ್ ಚಿನ್ನಮಂ, ರತ್ನವಸ್ತ್ರಂಗಳಂ,
ಮಣ್ಣ್ಗೆ ಪೊನ್ನುಡೆ ಸಮನಿಪಂತೆ, ಸತ್ತಾನೆಯುಂ
ಪನೆಂಟೆಲ್ಬುಗಳ ಸಿರಿಯನೀವುದೆನೆ, ಮಡಿದೊಡೇಂ
ನೆಲೆಯಲ್ತೆ ಬೆಲೆಗೆ ಪಿರಿದೇಗಳುಂ?

ಮುನ್ನಮಾ ಮಲೆಯನಾಡಿನ ಪೆರ್ಗಡೆಯ ಮುಂಗಾರೆ ಮನೆಯ
ಕೋಂಟೆಯೊಳ್ ಕಾಡಂ ಕಡಿಯುತೊಟ್ಟಿ ಸೌದೆಯಂ
ತಂದು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗಡಕಿದಾ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ರಾಶಿ
ತೋರ್ಪಂತೆ ಕಣ್ಗೆಸೆದುದಾ ಮುಂದೆ ಗಂಧಚಿತೆ
ರುದ್ರ ಶ್ಮಶಾನಭೂಮಿಯಲಿ. ಋತ್ವಿಜರೆತ್ತಿ
ಸೂಡಿಗಿಟ್ಟರ್ ದೊರೆಯ ದೇಹಮಂ. ಪ್ರಾಜ್ಞಮತಿ
ಭರತನುರಿಯಿಕ್ಕಿದನ್ ಅರಿತು ಗುರುಸಂಜ್ಞೆಯುಂ.
ರಾಣಿಯರ ರೋದನಕೆಮೇಣ್ ಸಾಮಗಾನದ ಲಯಕೆ
ಪರ್ವಿನೀಳ್ವುದು ಗಾಳಿವಟ್ಟೆಗೆ ಹುತಾಶನಂ,
ಸಗ್ಗಕೇರುವ ಬೆಂಕಿದೇರಂತೆ. ದಶರಥನ
ಕೀರ್ತಿಯೋಲುಳಿದುದಯ್ ಭಸ್ಮಧವಳಿಮ ರಾಶಿ,

ಕಣ್ಗೆ ಶಾಂತಿಯ ತಣ್ಪನೊತ್ತಿ. ಚರಮನಂ ಮುಗಿಯೆ
ಬಲವಂದುಮೆಡವಂದುಮಾ ಚಿತೆಯನಲ್ಲಿಂದೆ
ದೀನಂ ಪ್ರಲಾಪಿಸುತೆ ಪರಿತಂದರನಿಬರುಂ
ಸರಯೂ ನದಿಯ ತಟಿಗೆ. ಜಲತರ್ಪಣಂಗೈದು
ದುಃಖದಿಂ ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಳುತೆ ಪೊಕ್ಕುದು ಜನಂ
ಶಶಿಹೀನ ರಜನಿಗೆಣೆಯಾ ರಾಜಧಾನಿಯಂ,
ಶೂನ್ಯಮಂ ಪುಗುವ ಖಿನ್ನತೆಯ ಛಾಯೆಗಳವೋಲ್, ೨೪೦

ಹೇರಳದ ಹೊರೆಯುರೆಯ ಹೊತ್ತಿರುಳ್ ಉಸಿರ್ ಕಟ್ಟಿ
ಮೌನಮಿರುತಿರೆ, ನೆನೆದಳ್ ಕೈಕೆ ಮಂಥರೆಯ
ನೇಹಮಂ: ತನಗಾಗಿ, ತನ್ನ ಕಂದನಿಗಾಗಿ,
ರವಿವಂಶಕೆಡರೆಸಗಿದಾ ಪ್ರೀತಿಕೇತುವಂ!
ಕರೆಯುತ್ತಿದರೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲಾಕೆ. ಕಳವಳಂ
ಮಿಡುಕೆ ಹುಡುಕಿನಲಾಳಿಯರನಟ್ಟಿ, ಕುಬ್ಜೆಯಂ
ಸುಳಿವನೆಲ್ಲೆಡೆಯರಸಿ ನೆಲ್ಲಾಮುಂ ಕಾಣದಿರೆ,
ಸಂತೋಷದಿಂದೆ ಬಂದುಸುರಿದರ್ ಶನಿ ತೊಲಗಿ #
ಹೋಯ್ತೆಂದು. ಕೈಕೆ ಕಣ್ಣೀರಿಡಿದು ಮೌನಮಂ
ಮರೆಪೊಕ್ಕಳಾ ನಿಷ್ಠುರಾತ್ಮರಂ ತಪ್ಪಿಂದೆ ೨೫೦
ನೆಲೆದಪ್ಪಿದಾತ್ಮರಿಗೆ?

Cancelled

ಓ ಕುಬ್ಜೆ, ಮಂಥರೆಯೆ, ಓ ಪ್ರೇಮ ಭೈರವಿಯೆ,
ಶತ್ರುಘ್ನನಿಕ್ಕಿ ನೆಲಕಪ್ಪಳಿಸುವಾಗಳಾ
ಬಂದ ಭರತಂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಬೈಯ್ದಲ್ಲಿಂದೆ

ಕೊರೆದು ತೆರಳಲ್ಕೆ, ನೀನಿಳೆಗುರುಳೆ ಮೈಮರೆಯೆ,
ಮಂದಿ ನೆರೆದರ್ಗಾಕದಿಂ ಪಿಡಿಯನಿರಿದರತ್ತೆ? ಪೇಳ್,
ನಿರ್ಭಾಗ್ಯೆ, ಮೇಲೆ ನೀನೇನಾದೆ? ಅಲ್ಲಿಂದೆ
ನೀನೆತ್ತವೋದೆ? ತಿರೆ ನುಂಗಿದುದೊ? ಕರಗಿದೆಯೊ
ನೋವಿನುರಿವೊಯ್ಲಿಂದೆ? ತಿಂದುದೊ ನಿರಾಶೆ? ಮೇಣ್
ಮಾಯವಾದೆಯೊ, ಮಾಂಮೆ, ಪೇಳ್?
ಮೈತಿಳಿದು ಕಣ್ದೆರೆಯೆ,
ಮಂಥರೆಯ ಬಗೆಗೊರಳ್ಗುರುಳಾಯ್ತು ನಿರ್ಜನದ
ನೀರವದ ಶೂನ್ಯತಾ ರಜ್ಜುಸರ್ಪಂ. ಕಣ್ದೆಡಲ್
ಜನದ ಸುಳಿವಿಲ್ಲಾಲಿಸಲ್ ಸೊಲ್ಲು ಸದ್ದಿನಿತಿಲ್ಲ
ಸದ್ದಿಲ್ಲದರಮನೆಯೆ ನಿಶ್ಶಬ್ದತೆಯ ಶವಕೆ
ಹೆಗ್ಗೋರಿಯಾಗಿ ನಿಂದತ್ತು, ದುಶ್ಶಕುನದೋಲ್,
ಹಾಸ್ಯಮುಖಾಸ್ಯದಾ ಕಟು ವಿಕಟ ಭಂಗಿಯಿಂ.
ನಿಶ್ಶಬ್ದತೆ ತಾ ಶವದವೋಲೆದ್ದಳಾ ಗೂನಿ:
ಮುಯ್ಗೆ ಮುಯ್ಯಾಗಿ ಕೊಲೆಯಾದವನ ಮೆಯ್ಯಿಂದೆ,
ಹಸಿಯ ಗಾಯಂಗಳಿಂ ಬಿಸಿಯಾರ್ದ ನೆತ್ತರಂ
ಸೋರಿ, ಭೀಕರಮಾಗಿ ಘೂಳಿನಿಂದೇಳುವಾ
ಪ್ರೇತಪ್ರತೀಕಾರ ಭೀಷಣಾಕೃತಿಯಂತೆ
ಸುಯ್ದೆದ್ದಳಾ ಗೂನಿ, ದೃಢಮನದ ಹಡೆಯೆತ್ತಿ
ತನ್ನ ನಂಜಂ ತಾನೆ ಹೀರಲೆಳಸುವ ಕಾಳ
ಸರ್ಪಿಣಿಯ ತೆರದಿ. ಹಾ, ತನ್ನ ಕೈಕೆಯ ಮಗುಗೆ,
ತನ್ನ ಜೀವಾನಂದ ಸಾಗರ ಸುಧಾಂಶುವಿಗೆ,

ಭರತದೇವಗೆ ನೆಲದ ಸಿರಿಯಕ್ಕೆ, ಸೊಗಮಕ್ಕೆ,
ಮುಡಿಗೆ ನೇಸರ ಬಳಿಯ ಮಕುಟಮಕ್ಕೆಂದಲ್ತೆ
ರಾಮನನಡವಿಗಟ್ಟಿದೆನ್? ಮತ್ತೆ ರಾಮನಂ
ಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದೆನಾದೊಡೆ, ಕಂದ ಭರತಂಗೆ
ಮುದವಪ್ಪುದಪ್ಪುದಂತೆಂಯೆ ಕೈಕೆಗುತ್ಸವಂ.
ಮತ್ತೆ ಮರಳುವುದಿನಗೆ ಮೊದಲಿನಂದದೊಳವರ
ಪಿಂತಣೊಲ್ಮೆಯುಂ ಬಂದಿನೌತ್ಸುಕ್ಯಂ! ನೆನೆಯುತಿಂತಾ,
ಪುಣ್ಯದನ್ವೇಷಣೆಗೆ ಪೋಪ ಪಾಪದ ತೆರದಿ
ಘೋರಮಪ್ಪುಳ್ಳರಮನೆಯಿನಾ ಮುದುಕಿ, ಮಸಣದೊಳ್
ದಹನ ದುಃಖದೊಳಿರ್ದರಾರುಂ ತಿಳಿಯದಂತೆ.
ಪ್ರೇತವನಕಾಗಿ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದೆ ಪರಿದಿರ್ಪ
ಮಂದಿ ಸಂದಣಿಗೆ ಸಾಲ್ಗೊಂಡಿರ್ದ ಬೀದಿಗಳ
ಗಡಿಬಿಡಿಯಲೈದುತಿರೆ ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ ಕಲ್ಮಣ್ಗಳಿಂದಿಕ್ಕಿದರ್
ಕೆಲರುಗುಳ್ದರ್ ಮೊಗಕೆ. ಪರಿದರುವೆಯೋರ್ಗಳಂ
ಸುರಿವ ನೆತ್ತರ್ವೆರಸಿ ಆ ಗೂನಿಯಾ ತೊನ್ನಿ,
ಆ ಕೋಸಲ ನಿರಸ್ತೆ, ಜರಠಾಸ್ಥಿ ಚರ್ಮದಾ
ನರೆನವಿರಿನಾ ಸ್ಥವಿರೆ, ಮಂದಿಯನ್ಯಾಯಮಂ
ಕ್ರೌರ್ಯಮಂ ಆಕ್ಷೇಪಿಸದೆ, ತೊಲಗಿದಳಯೋಧ್ಯೆಯಿಂ
ಸಂಧ್ಯೆಯೊಡಗೂಡಿ. ರಾ. ಜೀವನದೊಳೆನಿತೆನಿತು
ದ್ವೇಷ ನಿಷ್ಠುರ ವೈರ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆಲ್ಲಮಾ

Cancelled

ಪ್ರೇಮವೆ ಪಿತಾಮಹನ್ ಅದೆಂತೆನೆ, ಸುಧಾಸುಖಕೆ
ಕಡಲ ಕಡೆದಾ ದೇವ ದೈತ್ಯರಿಂದಾಯ್ತಲ್ತೆ
ಹಾಲಾಹಲದ ಸೃಷ್ಟಿಯುಂ!
ಮುಂಬರಿಯುತಿರೆ ಕುಬ್ಜೆ
ಹೃದಯಾಬ್ಜದಲ್ಲಿ ರಘುರಾಮಚಂದ್ರನನಿರಿಸಿ,
ಬಾನ್ನೆತ್ತಿಯಿಂ ಧಾತ್ರಿಗವತರಿಸಿದುದು ರಾತ್ರಿ,
ಮಂಥರೆಯ ಚಿತ್ತಕೆ ಮರುಳ್ತನಮಮರ್ವವೋಲ್
ಕಣ್ಗೆ ಕುರುಡಂ ಮೆತ್ತಿ: ಬೆಳಗಿನಿಂದುಣಿಸಿಲ್ಲ;
ನೀರ್ವನಿಯನೀಂಟಿಲ್ಲ; ಪೆಟ್ಟನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ
ತಿಂದಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣೀರನೊಂದಲ್ಲದಿನ್ನೇನುಮಂ
ಕುಡಿದಿಲ್ಲ. ಬೆನ್ನಿಗಂಟಿದ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಸಿವಿಂದೆ,
ಗಂಟಲೊಣಗಿದ ನೀರಡಿಕೆಯಿಂದೆ, ರಕ್ತಮಂ
ಬಸಿವ ಗಾಯದ ಪಸಿಯ ನೋವಿಂದೆ, ತನಗಾದ
ದುಃಸ್ಥಿತಿಯ ದುಃಖವೊದಗಿಸಿದೊಳಗಿನಾಸರಿಂ
ಮೇರೆ ಮೀರ್ದುಸಿರ ಸೇದೆಗೆ ಜೋಂಪಿಸಲ್ ಕುಬ್ಜೆ,
ದೂಟಿಂದೆ ದೂಟಿಂಗೆ ಮರವಟ್ಟುಮಾ ಮುದುಕಿ
ತೊಟ್ಟ ನೋಂಪಿಯ ಬಲ್ಮೆಯೂರೆಗೋಲಂ ನೆಮ್ಮಿ
ಸಂಚಲಿಸಿದಳೊ ರಾಮನಂ ಕರೆದೊರಲಿ, ಕರೆದು
ಕೂಗಿ. ಕೆಡಲಿಲ್ಲ ಸದ್ದಿಲಿಯಿರುಳಿನಾ ನಿದ್ರೆಯುಂ:
ದನಿಯಿರುದೆ ದಣಿವಿನುಸಿರಿಗೆ? ಕೇಳದತ್ತಡವಿ
ಕಿವುಡಾಗಿ: “ಓ ನನ್ನ ಭರತನಣ್ಣಯ್ಯ! ಓ
ರಾಮಯ್ಯ! ಕೇಳ್ತಿಲ್ಲವೆಯಯ್ಯ? ದಮ್ಮಯ್ಯ!—

ಓ ನನ್ನ ಭರತನಣ್ಣಯ್ಯ! ಓ ರಾಮಯ್ಯ!
ಹೇಳೆಲ್ಲಿರುವೆಯಯ್ಯ? ದಮ್ಮಯ್ಯ! — ಓ ನನ್ನ
ಭರತನಣ್ಣಯ್ಯ! ಓ ರಾಮಯ್ಯ! ದಮ್ಮಯ್ಯ!
ಹೇಳೆಲ್ಲಿರುವೆಯಯ್ಯ? — ಎಂಬ ಕರುಣಾಧ್ವನಿಯ
ಛಂದಸ್ಸಿಗೆಂಬಂತೆ ಚಲಿಸುತಿರ್ದಳ್ ವಿಕೃತಿ,
ತಾರಾ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಿ ವ್ಯೋಮದೇವಿಯ ಮನಕೆ
ರೋಮೋದ್ಗಮಂ ಪಲ್ಲವಿಸುವಂತೆ. ತಿಳಿಯದಿರೆ
ತಿರೆಗೆ, ಬಾನರಿಯದೇನೆದೆಯ ಪರಿವರ್ತನೆಯ
ಪುಣ್ಯ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಂ? ಬಾಹ್ಯ ಸಂಜ್ಞಾ ಶಕ್ತಿ
ಶೂನ್ಯತೆಯ ನೇಮಿಯುಯ್ಯಾಲೆಯಂ ತೂಗುತಿರೆ,
ಕಾಣಿಸಿತು ಕುಬ್ಜದಿಕ್ಕಿಯ ಗೂನುಗಳ್ಗೆಗಡೊ
ಗೆಣ್ಣುರೊಳ್ ಜ್ಯೋತಿ. ಮಂಥರೆಯಂತರಾತ್ಮಕ್ಕೆ
ರಾಮನೆಸೆದಂತಾಗೆ "ಓ ಭರತನಣ್ಣಯ್ಯ,
ಓ ನನ್ನ ರಾಮಯ್ಯ, ಬಾರಯ್ಯ, ದಮ್ಮಯ್ಯ!"
ಎಂದೆದೆನವಿಲ್ ಕೇಗಿ ಗರಿಗೆದರಿ ಕುಣಿಯುತಿರೆ,
ರಾತ್ರಿ ಮುಂದಕೆ ನುಗ್ಗಿ ನಡೆದೋಡಿದಳ್, ಅಹಾ
ದಾವಾಗ್ನಿಯಂ ಗೆತ್ತು ರಾಮಂಗೆ!
ದಾವಾಗ್ನಿ,
ಘನ ನಿಬಿಡ ಘೋರಾಂಧಕಾರ ತೀರದ ಮಧ್ಯೆ
ಪ್ರಸರಿಪಾ ವಿದ್ಯುತ್ಪ್ರವಾಹ ದ್ವೈತಾಕೃತಿಯವೋಲ್
ಕೆದರಿದುದು ದಿಕ್ದಿಕ್ಕಿಗೆ ತನ್ನ ಕೇಸುರಿಯ
ಕೇಶಪಾಶದ ರಾಶಿರಾಶಿ ವಿನ್ಯಾಸಮಂ.

ಬೆಂಕೆಗಣ್ಣಳೆನೆ ಸಿಡಿದೇಳ್ವ ಕೆಂಗಿಡಿಗಳಿಂ
ಸೂಸಿದುದು ತೋರ ತಾರೆಯ ಕೆಂಡ ಧಾರೆಯಂ
ಶಿಖಿ ಬಕಾಸುರ ಬಾಹು ಭೀಮರಿಂದೆಂಬಂತೆ
ತಿರುಪ್ಪಿದುದು ದೈತ್ಯದೇಹದ ತರು ಹಿಡಿಂಬರಂ.
ನಿರಿನಿರಿ ನಿಟಿಲ್ಲೆಂದು ಮುರಿದರೆದು, ಬೂದಿಯಂ
ಬುತ್ತಿಗೊಳ್ ಮಾಡಿ ಮುಕ್ಕಿದುದು. ಕಾಡೆಲ್ಲಮಂ
ನುಂಗಿ ನೊಣೆಯುತ್ತೆ, ನಾಡೆಲ್ಲಮಂ ನೆಕ್ಕುತ್ತೆ,
ನಗಜಗದ ಖಗಮೃಗದ ಬನಸೊಗದ ಜೀವಮಂ
ಹಾರಿಸುತೆ, ಚೀರಿಸುತೆ, ಕೊಲ್ಲುತ್ತೆ, ಮೆಲ್ಲುತ್ತೆ,
ಪ್ರಳಯ ಫಣಿಯುನ್ನತನು ಲಯಭೋಜನಕೆ ನೀಳ್ದ
ಶತಕೋಟಿಯೋಜನದ ಮಿಂಚಿನ ಮಹಾ ಜಿಹ್ವೆ
ನುಗ್ಗಿ ಮುಂಬರಿವಂತೆ, ಮೋಲ್ವಾಯ್ದು ಬೀಳ್ವಂತೆ,
ಬಂದಪ್ಪಳಿಸಿದಗ್ನಿಗಾ ಮಂಥರೆಯ ಮೂರ್ತಿ
ಸುಟ್ಟು ಸೀದುದೊ ಚಿಟ್ಟೆ ಸೀವಂತೆ! — ರಾಕ್ಷಿತಾ
ವಿಕೃತಿಯಿಂ ಗುಜ್ಜು ಮೆಯ್ವಂ ಕುರೂಪಂಬೆತ್ತ
ಶ್ರೀಗಂಧ ಕಾಷ್ಠ ವಕ್ರತೆಗಗ್ನಿ ಲಗ್ನದಿಂ, ಕೇಳ್,
(added) ರೂಪ ಶೂನ್ಯತೆಯೊದಗಲೇಂ? ವಿಶ್ವದೇಶಮಂ
ಪರಿಮಳದ ಪುಣ್ಯದವನಂ ಪಸರಿಕ್ಕೇಲಂತೆ,
ತುಂಬದೇನಿರ್ಪುದೆ ಲೋಕಲೋಕಂಗಳೊಳ್
ದೇವಿ ಮಂಥರೆಯಂತರಾತ್ಮದ ದಯಾಲಕ್ಷ್ಮೀ
ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯ ಪುಣ್ಯದೊಂದು ಸೌಂದರ್ಯಮಂ?

— • —

28. 4. 38
"ಉದಯರವಿ"
ಮೈಸೂರು,

ಇಂಗೋಲ್ ೧

ಚಿತ್ರಕೂಟಕೆ

ಕೈಕೆ ಭರತರಿಗಿರ್ದಿಡಿಯ ಕಾತರತೆ ಕವಿಗೆ
ಗಿರಿವನಪ್ರಿಯರಾಮ ಸಂದರ್ಶನಂ ಗೈಯೆ
ಕಾನನಾಂತರದಿ: ಕರೆತರಲಲ್ತು ಸಾಕೇತ
ಪುರಿಗೆ. ಮರಳಿಸಲಲ್ತು ಮಣಿಮಕುಟ ಧಾರಣೆಗೆ.
ಸೌಮಿತ್ರಿಯೊಲಂತೆ ರಾಮ ಸೀತಾ ಪುಣ್ಯ
ಸಂಗ ಮಂಗಲ ತುಂಗ ಶೃಂಗ ವನ ರಂಗಮಂ
ಚರಿಸಲಾನುತ್ಕಂಠಿತಂ! ಮಲೆಯ ನಾಡೆನಗೆ
ತಾಯಿಮನೆ. ಕಾಡು ದೇವರ ಬೀಡು. ಗಿರಿಯ ಮುಡಿ
ಶಿವನ ಗುಡಿ. ಬನವೆಣ್ಣೆ ಮೊದಲಿನಾ ಮನದನ್ನೆ.
ಕವಿರಾಮಚಂದ್ರನೀ ಸೀತಾ ಕಲಾ ಕಾಂತೆ
ನಿತ್ಯ ವನವಾಸಿಯುದರಿಂದಮಾ ಕಬ್ಬಿಗಂ
ಗಿರಿವನಪ್ರೇಮ ಸಾದೃಶ್ಯದಿಂ ಸಮರಸಂ
ಸಮಹೃದಯಿ ರಾಮ ರಸಋಷಿಗೆ. ವನದೇಶಮಂ
ಸವಿದಪೆನ್ ಸೀತಾರಮಣನೊಡನೆ. ತೊಳತೊಳಲಿ
ಮೆಯ್ಮರೆದಪೆನೀಂಟಿ ಕಾನನಾವೇಶಮಂ.
ದೊರೆವಂತೆವೋಲ್ ಹೃದಯಜಿಹ್ವೆಗೆ ರಸದ ಮಧುತೃಪ್ತಿ
ಕೈಕೊಂಡಪೆನ್ ಪ್ರಕೃತಿಯಾತ್ರೆಯಂ. ರಮಣನಿರೆ
ಕಲೆಯ ವಧು ತಾನೆಯ್ದೆ. ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ ರಾಮನಿರೆ
ಸೀತೆಯೊಲ್ ಪೂಜ್ಯೆ ಮಂಗಳೆಯೆನ್ನ ಕೃತಿಕನ್ಯೆ

ರೆಂಕೆಗೆ ರಥದ ಹಂಗೆ? ಪಥಮಿರ್ಪುದಾವೆ ಕಲ್ಪನೆಗೆ?
ಕಾವ್ಯಯಾತ್ರೆಗೆ ತೇರುಕುದುರೆಂಬ ನೆರಂ ಬೇಕೆ?
ಧರೆಯ ನಿಮ್ನೋನ್ನತಂಗಳ ತಡೆಬೆಂಬೇನೊಳದೆ
ಪ್ರತಿಭೆಯ ವಿಮಾನ ಯಾನಕ್ಕೆ? ಪರಿವಾರದಾ
ಸಂಸಾರ ಭಾರ ಬಂಧನವಿಹುದೆ ದುರ್ದಮ್ಯ,
ನಿಸ್ಸೀಮ, ವಿಶ್ವ ಸಂಚರ ಶಕ್ತಿಯುಕ್ತ, ಕವಿ
ವೈನತೇಯನ ಮಹಾ ಪಕ್ಷವಿಸ್ಫಾಲನೆಗೆ?
ಕವಿ ವಿಹಂಗಮಗಲ್ತು; ಭರತಾದಿಗಳ್ಗಿರ್ಕೆ
ರಥ ಪಥ ತುರಂಗ ವಾರಣ ನಿಯಮಂ! ಬರಲವರ್
ಹಿಂಬಡಿಂ. ಮುನ್ನಮಾನೆಯ್ದುವೆನ್: ರಮಣೀಯ
ವೃಕ್ಷ ಸಂಕುಲ ವಸನ ಶೋಭೆಯಿಂ, ಕಮನೀಯ
ಕುಸುಮ ಕಿಸಲಯ ರಾಜಿ ರಾರಾಜಿಸುವ ದಿವ್ಯ
ಸೌಂದರ್ಯದಿಂ, ಕೋಟಿ ಪಕ್ಷಿ ಕಲಕಲ ತುಮುಲ
ಮಾಧುರ್ಯದಿಂ ಪುಣ್ಯಗಣ್ಯ ಮಂದಾಕಿನಿಯ
ವಾಹಿನಿಯ ಕಂದರ ಕ್ರೀಡಾ ವಿಲೋಲತೆಯ
ನೀಲ ಲೀಲಾಶೀಲ ಸಲಿಲ ಕಲ್ಲೋಲದಿಂ,
ಶ್ರೀರಾಮ ಪರ್ಣಶಾಲಾ ಪೂಜ್ಯ ಸನ್ನಿಧಿಯ
ಸಂಗದಿಂ ಮಹಿಮೆಗಾಸ್ಪದಮಾಗಿ ಮೆರೆಯುವಾ
ಚಿತ್ರಕೂಟಾದ್ರಿಯದೊ ಕಣ್ಗೊಳಿಸುತಿಹುದಲ್ಲಿ,
ಮೇಘಮುದ್ರಿತ ಮಹಾ ಶೃಂಗ ಶಿವಲಿಂಗದೋಲ್,
ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಂಗಳಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಕವಿಯಾತ್ಮಕ್ಕೆ
ಮಧುರ ಮಧುಖನಿಯವೋಲ್ ಮತ್ತೆ ರಸಧುನಿಯವೋಲ್!

"ಕ್ಷೇಮದಿಂ ಮರಳ್ವಂತೆ ಪ್ರೇಮದಿಂ ಹರಕೆಗೈ.
ಕಾಯಿ ಜೀವೇಶನಂ ಕರುಣೆಯಿಂದೋವಿ, ಓ
ತಾಯೆ. ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದಾ ಮೇಲೆ ನಿನಗೀವೆ
ಮಾಂಸಭೂತೌದನ ಸುರಾಘಟ ಸಹಸ್ರದಾ
ನಿರ್ದುಷ್ಟ ಪುಷ್ಟ ಸಂತುಷ್ಟ ನೈವೇದ್ಯಮಂ
ನಿನಗಿಷ್ಟಮಂ, ದೇವಿ. ಕೈಮುಗಿದೆನಿದೊ, ಗಂಗೆ!"
ಎಂದಾ ತರಂಗಿಣಿಗೆ ಬಿನ್ನೈಸುತಿರೆ ಸೀತೆ,
ಸಾರೆಬರೆ ದಕ್ಷಿಣ ಸಿಕತ ತಟ ವಿಪಿನ ಪಂಕ್ತಿ,
ಜಹ್ನುಜಾತೆಯನುತ್ತರಿಸಿ, ನಾವೆಯಿಂದಿಳಿದು,
ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಗುಹನಂ ನಿಷಾಧಪತಿಯಂ; ಹಿಂತೆ
ಸೋದರನಿರಲ್ಕೆ, ನಡುವೆ ಬರೆ ಸತಿ, ತಾಂ ಮುಂತೆ
ನಡೆಗೊಂಡನಡವಿ ಕೀಳ್ವಟ್ಟೆಯೊಳಿಳಾತ್ಮಜಾ
ವಲ್ಲಭಂ, ನೀಲ ನೀರದ ವಿಪುಲ ವಪುವಾಗಿ,
ಭೀಷಣ ಧನುಷ್ಪಾಣಿಯಾಗಿ. ಮಲೆತುದು ಮುಂದೆ
ಗಿರಿಗಹ್ವರ ಭ್ರೂಭ್ರುಕುಟಿಯಂತೆ, ಕರ್ಕಶಂ,
ಭೈರವಂ, ಜನಸಂಗ ಹೀನಂ, ಮರುದ್ವನಂ,
ಪತಿದೇರನ ಹೊಸೆಯ ಕಣ್ಗೆದೆಗಳೆರಕೆಯಂ
ಬೀರ್ದು. ಜನಕಜೆ ಸುತ್ತಲುಂ ಬೆಚ್ಚಿ ನೋಡುತಂ,
ಮತ್ತೆಯೆರೆಯನ ಬೆನ್ನ ತುಂಬು ಬತ್ತಳಿಕೆಯಂ
ಕಂಡಳುಕನೀಡಾಡುತಂ; ರಘೂದ್ವಹನೆರ್ದೆಯ,
ಪರ್ಣಾಗಲಿಪೊರ್ಂದು ಸಿರಿಯ ಪೊಗನಸಿಂದು
ತನ್ನಿಷ್ಟದಾದರ್ಶಮಂ ಪೂಜಿಸೋಲೈಸಿ
ಬೆಂಬಾಲಿಪುದೊ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಧರ್ಮವತ್ಸಲತೆ

ತಾಂ ದಾರಿದೋರುತ್ತವನ ಮುಂದೆ ನಡೆದಪುದೊ
ಎಂಬವೋಲ್ ಸಾಗಿದಳು ಹಜ್ಜೆ ಹಜ್ಜೆಯನಿಟ್ಟು
ದಟ್ಟಪಳುವದ ಪಸುರ್ನೆಳಲೊಳ್, ರಸಾವೇಶ-
ಮಿಳಿದ ಸಮಯದ ಕವಿಯ ರಚನೆಯ ಉದಾಸೀನ
ವೇಗದಲಿ. ಬಗೆವೃಗದವೋಲ್ ಬಟ್ಟೆಯ ಬಳಲ್ಕೆ,
ರಘುನಂದನಂ ಸತಿಗೆ ನಾನಾ ವಿಚಿತ್ರಂಗಳಂ,
ತರು ಸುಮ ವಿಹಂಗಮ ಮೃಗಂಗಳಂ, ತೋರುತ್ತೆ ೭೯
ವರ್ಣಿಸುತೆ ವಿವರಿಸುತೆ ನಡೆಯುತಿರಲೇರ್ದತ್ತು
ಪೊತ್ತು ಬಾನ್ನೆತ್ತಿಗೆ. ವಿದೇಹರಾಜನ ಕುವರಿ
ದಣಿದು ಸುಯ್ದಳ್ ಧಗೆಗೆ ಮೈಸುಕಿ. ಕೆಂಪೇರ್ದ
ಮೊಗದೊಳ್ ಪಣೆಯ ಮೇಲೆ ಮೂಡಿದುದು ಪನಿಮಾಲೆ.
ನಾಂದಂಟಿದತ್ತು ಮುಂಗುರುಳ್ಗೊಳ್ಳಿ. ಬೆಳ್ಮೆಯ್ಗೆ
ಕಾಡುಗಣ್ದಿಟ್ಟಿ ಸೋಂಕದ ತೆರದಿ ಕರ್ಗಿಸಿಯ
ಗೆರೆಯ ಚಿತ್ತಾರಮಂ ಮೆತ್ತಿಬರೆದು. ಮನಂ
ಕರಗಿ ಹರಿದುದು ಕಣ್ಗಳಲಿ ರಾಮಚಂದ್ರಂಗೆ.
ನಿರುಪಮ ಬಲಾನ್ವಿತಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂಗೆ ನಿರ್ಬಲತೆ
ಮೈದೋರಿದುದು ಕಾಣುತಾ ಕರುಣಾದೃಶ್ಯಮಂ. ೮೦
ದಾರಿಯೆಡೆ ರಾಮನೊಟ್ಟಿದ ತರಗೆಲೆಯ ಮೇಲೆ
ಸೀತೆ ದೊಪ್ಪನೆ ಕುಳ್ಳಿತುಸ್ಸೆನುತ್ತೊರಗಿದಳ್
ಮರಕೆ. ಮುಚ್ಚಿದುವಕ್ಷಿ ತಾಳಲಾರದ ಸೇದೆಯಿಂ-
ದೆಚ್ಚರಳ್ದುದೊ ಮುರ್ಛೆಗೆಂಬಂತೆ. ಕೆಚ್ಚೆದೆಯ
ಬೀರರಿರ್ವರುಮುಚ್ಚೆಗೆಟ್ಟು ಮರವಟ್ಟರೆನೆ

ಕುಳ್ತರೆದೆ ತಣ್ಣು! ನೀರಳ್ಕೆಯುಂ ಸನ್ನೆಯಿಂ
ಸೂಚಿಸಿ ತರಳೆ ಸರಳೆ, ಬೇಗದಿಂದೋಡಿದನ್
ಊರ್ಮಿಳಾ ಸ್ವಾಮಿ, ಹಳುವಂ ನುಗ್ಗಿ, ದರಿಯಿಳಿದು,
ಸರುವಿಂಗೆ. ತಳಿರ ತೋಂಗಲ್ ಬಿಜ್ಜಣಿಗೆಯಿಂ ಬೀಸಿ
ಮೆಲ್ಲನೆಚ್ಚರಿಸೆ ದಾಶರಥಿ ಸೌಮಿತ್ರಿಯಂ
ತನ್ನ ತಳೋದರಿಯ ನೋಯಿಪದನ್. ಅನಿತರೊಳ್
ಹೊನ್ನಗೆಯ್ವೆಲೆಯೊಳಗೆ ಮೈದುನಂ ತಂದೀಯೆ
ತಣ್ಣೀರನೀಂಟಿ ಸೊಗಸಿದಳು ಕುತ್ತೃಷೆಗಾ
ರಾಮನಿರ್ದೆಯನ್ನೆ. ಮೇಲಲ್ಲಿಂದೆ ನಡೆದರಾ
ಮೆಲ್ಲನೆಯ್ಯನೆ ಮೂವರುಂ. ಮೆರೆದುದನ್ನೆಗಂ
ವನರಮ್ಯ ಗಿರಿಪಂಕ್ತಿಯಿಂದೆ ಪರಿವೃತಮಾಗಿ,
ರವಿಕರೋಜ್ವಲ ಸಲಿಲ ಚಂಚಲತೆಯಿಂ ಮಿಂಚಿ,
ರಾಜೀವ ರಾಜಿಯಿಂ ರಾಜಿಪ ಸರೋವರಂ
ಮುಂದೆ. ಕಯ್ಕಾಲ್ ಮೊಗಂ ತೊಳೆದರುಂಡರ್ ಗುಹನ
ಕೊಟ್ಟ ಬುತ್ತಿಯನಾಸರಂಗಳೆಯೆ ಮಲಗಿದರ್

ತೀರದೆಳ್ಳಗುರುಕೆ ರಾಸಿನೊಳಲ್ಲಿ, ಕಱಿನೆಳಲ
ಕೊಡೆವಿಡಿದ ಹೆಮ್ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ, ತಿರೆತಾಯ
ತಣ್ಪು ಮಡಿಲಲ್ಲಿ. ತಾವರೆ ಹೂವಿನೆಸಳ್ಗಳಂ
ಕೆದಱಿ, ಪೊನ್ನಿಱಿಂ ಮೊಳಗಗ್ಗಳಾಮೋದಮಂ ಸೂರೆ
ಮಾಳ್ಪ ಸರಸವಾಡಿ, ನರುಗಂಪುವೊರೆವೊತ್ತು
ಮಂದಮಂದಂ ತೀಡುವೆಳ್ಳವೆಲರುಸಿರನೊಲ್ದು
ಬೀಸಿದಳ್. ಹಿಂಡುಹಿಂಡಾಗಿ ಬಂಡುಣಿಗಳೆಂದು
ತೇರುಗೊಂಡಲರ ಸಂತೆಗೆ ನೆರೆದು, ಮೊರೆದುಲಿವ
ನಸಱಿ ಮೇಣ್ ತುಡುವೆ ಮೇಣ್ ಹೆಜ್ಜೇನ್ನೊಣಂ ಮೇಣ್
ಅಲರ್ವಕ್ಕಿಗಳ್ ಮತ್ತೆ ಕೊಂಚೆಂತುಂಬಿಗಳಿಮ್ಮು
ಜೋಗುಳವನುಲಿದಾಡಿದಳ್; ತೀರಮಂ ತಟ್ಟಿ
ತೆರೆಗೈಗಳಿಂದೆ ಚಪ್ಪಳೆಯಿಕ್ಕಿದಳ್; ಮುದ್ದಾಡಿ
ತೂಗಿದಳ್ ನಿದ್ದೆದೊಟ್ಟಿಲೊಳಿಟ್ಟು ಮಱುವರಂ
ಶ್ರೀಮಂತರಂ ಆ ಸರೋವರ ಶ್ರೀ.

ಜೇದುಂಬಿಗಳ್

(added) ಚೀರಡಲ್ ತೊಡಗಿದುವು. ದಟ್ಟಯಿಸುವುದು ಮಬ್ಬುಗ್
ಕಾಡನೊಯ್ಯನೆ ಸಂಗಿ. ಬೈಗಾಗುದು ಪಗಲ್.

(Cancelled)
~~ನೋಡುತಿರೆಯಿರೆ ರಾಮನಂ ತಬ್ಬಿ, ಕ್ಷಣ್ಗೊಳಕೆ
ನುಗ್ಗಿದುದು, ಮಿಂಚು ಮಿಂಚಿನ ಬೆದೆಗೆ ಪರಿವಂತೆ,
ಪುಲಿ ಮಿಗವನಟ್ಟಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಬಿಲ್ನಾಣಿಂಮುಂ
ನಡುಗಿ ತೂಡನೆಯೆ ಘೋಷ ಟಂಕಾರ ಘೋಷದಿಂ:
ಕೊಳ್ಗಿಗಮುರುಳ್ದುರುಳ್ದಿಹೊಟ್ಟೆ ಮೇಲಾಗಿ~~

The whole page cancelled

Cancelled

ಸ್ವರ್ಣಮರಿದು ಕಿಡಿಯುಗುಳ್ ಬೆಳ್ಗಂ ಪೊಳೆವವೊಲ್
ಪೊಂಕ್ಕೆ ಬಯಲಾಯ್ತತ್ತಿಗೆಂತು ಭ್ರಾಂತಿಯೋಲಂತೆ.
ಆ ಸರೋವರ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗಭಿವಂದನೆಯ ಮಾಡಿ
ಮುನ್ನಡೆದರಲ್ಲಿಂದೆ ಸಂಭಾಷಿಸುತೆ. ಸೀತೆ:
ಪಾಳು ಪುಲಿಗೇಕೆ ಪಗೆ ಸಾಧು ಹರಿಣನ ಮೇಲೆ?
ಪುಲ್ ಮೇದು, ಪಣ್ ತಿಂದು, ನೀರ್ ಕುಡಿದು, ತನ್ನ ಗೆಯ
ಜತೆಗೂಡಿ ನಲಿದಾಡಿ, ಸೋಲ್ಪ ಸಮ್ಮನ್ನಗೆ
ಕಣ್ಗೆಸಗಿ ಬಗೆಗೆ ಚೆಲ್ವಾಗಿ ಬಾಳ್ದನೇಕೆ
ಕೊಂದಪ್ಪುದೋ ಪಾಳು ಪುಲಿ? ಮೈದುನನ ಮಾಳ್ಕೆ
ನೇರ್ಗವೆನ್ನು. ಅಂತಾಗವೇಳ್ವುದಕೆ! ಆ ದುಷ್ಟ
ಚಿತ್ರಕಾಯನ ಸ್ವಭಾವಾತ್ತೆ ಸಿಲ್ವಾಗಿ
ಬಾಡುಗಾಳಾಗುತಿರ್ಪುದೆ ಅಯ್ಯೋ ಆ ಜಿಂಕೆ!
ಪೊನ್ನ ಚುಕ್ಕಿಯ ಮಿಗಂ, ನನ್ನ ಮೆಚ್ಚಿನ ಮಿಗಂ;
ಬನಜೀವಿಗಳಲೆಲ್ಲಮುತ್ತಮಂತೆ ಕೋಮಲಂ,
ಚಾರು, ಚಂಚಲ, ಭೀರು, ಕಾಂಚನ ಮನೋಹರಂ!”
“ಪೆಣಾಕ್ಷಿ, ಕಣ್ಗೆ ಬಲಿ ಬಿಳ್ದಾ ಪುಲಿಯ ಮೇಲೆ
ನಿನಗಿನಿತು ಕೆಳ್ದಾಮೇತಕೊ ಕಾಣೆ. ಮೆಚ್ಚಿನಾ
ಬೆಚ್ಚದೆ ಮಿಗವ ಪೊಗಳುವವಸರದಿ, ಕೆಚ್ಚೆದೆಗೆ
ಮೆಚ್ಚೆಯದೆಯೆ, ಪಕ್ಷಪಾತದಿಂ ತೂಗುತಿರೆ
ತಪ್ಪು ತರ್ಕದಿಯುಂ. ಪುಲಿಗೆ ಮಿಗದ ಮೇಲ್ವು
ಪಗೆ; ಪುಲಿಯ ಪಸಿವಿಗೆ ಮಿಗದ ಮೆಯ್ ಬೋನದೊಲೆ:
ಪಸಿವಡಗೆ ಪುಲಿ ಬಾಳ್ದುರಿಂಸೆಗೆಲೆವನ್! ಪೊಡೆಗೆ

Whole page cancelled.

ಪಸಿವೇರೆ ಕಣ್ಗೊಳಿಸುವುದೆ ಚೆಲ್ವು? ನವರಸಂ-
ಗಳಿಗೆಲ್ಲಮಾಧಾರಮಂ ಮನ್ನರಸಮಲ್ತೆ, ಸತಿ?
ದೋಷಮಿರಲ್ಲದಕೆ ಹೋಗೆ ಸೃಷ್ಟಿ; ಅಥವಾ ದೃಷ್ಟಿ-
ವ್ಯಾಘ್ರನಾ ಕ್ರೌರ್ಯಮುಂ ಹರಿಣಿ ಸೌಂದರ್ಯಮುಂ
ತಾಮೊರ್ವ ಕೋಡಲಿಂದವೆಗೆ ತಂದರ್ಥೊದಪ್ಪುದಿನ್ನೆ
ಬಂದಪ್ಪೊ ತಮ್ಮದಿರ್ಕೆ." ರಾಮನಿಂತೆನೆ ಸೀತೆ
ಸೌಮಿತ್ರಿಯಂ ನೋಡಲಾತನೆಂದನು ನಗುತೆ:
"ಅತ್ತಿಗೆಯ ಮಾತಿನೇಣಾನಸೊಕ್ಕೆ ಮುರಿಯುತಿದೆ
ಕುತ್ತಿಗೆಯನಣ್ಣಯ್ಯನುತ್ತರದ ಮುಳಿ."
"ಮತ್ತೆ ೧೬೦
ಬಾಣವಾಗಲಿ ಮೈದುನನ ನುಡಿಯ ಕೊಯ್ಗತ್ತಿ!"
ಸಾಜಮೆನೆ ಪುಲಿಗೆ ಮನಿಷ್ಯಂತೆ ಸಾಜಂ ಮಿಗಕೆ
ಬದುರ್ಕಿಕೊಳಲ್ಕೆ, ಸಾವೊಳಲ್ಕೆ; ಮೇಣಾದರಂತೆ
ಸಾಜಮಾಳ್ವಂ ಕರುಣೆ, ಕನಿಕರಂ; ಮುನಿಯಲಾಂ
ಕೊಂದಪೆನೋಲಿಯ ಕಾವೆನದೆಕ್ಕಂಮೊಂದೆ ಗುರುವೆನಗೆ:
ಪುಲಿ ಮಿಗವನಟ್ಟಿಬರೆ, ಬಲದ ಪಕ್ಷಕೆ ನಿಂತು,
ಪುನಿವೆಸಗುಳಿಸೀಯ ಧರ್ಮಮನೆಸಗಿ, ಸಗ್ಗಮಂ
ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವ ಸಿರಿಗೆ ಪೇಸುವೆನೆ; ಬಗ್ಗಮಂ
ಕೊಲೆಗೈವೆನೇಣಮಂ ರಕ್ಷಿಸುವೆನ್ನಾವ ಗತಿ
ಬಂದೊಡಂ ಬರಲಿ!"
"ಮಾನವ ದಯಾ ಮೂರ್ತಿಗಳ್ ೧೭೦
ನೀಮಿರ್ವರುತ್ತಮ ಪುರುಷರ್ಗೆ ತಕ್ಕುದನೆ!
(ಪಟನಕರ್ದಮನೆ)

cancelled

Whole page cancelled

ಪೇಳ್ದರಾದೊಡಮುತ್ತಮೋತ್ತಮ ಪುರುಷದೃಷ್ಟಿ,
ಮತ್ತೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಗಾ ದೃಷ್ಟಿ,
ಪುಲಿವೆಸಿವೆ ಮಿಗದಳ್ಳು ನರಕರುಣೆಯೆಲ್ಲಮಂ
ಮೀರ್ದುಮೊಳಕೊಂಡಿರ್ಪ್ಪ ಧೃತಿಗಹನ ಮೈತ್ರಿ, ತಮ್ಮ;
ನನ್ನ ನಿಮ್ಮಯ ಮತಿಗೆ ನಿಲುಕುವುದೆ? - ಅದಂತಿರ್ಕೆ.
ನಮ್ಮ ವನವಾಸದಿಂ ಮೋಕ್ಷಮಾದುದು ಪುಲಿಗೆ;
ಉರ್ಕಾವುಳಿದುದು ಮಿಗಕೆ! ಮಂಥರೆಯ ನೆವವೊಡ್ಡಿ
ಬಿದಿ ಕೈಕೊಳುತಿರ ನಿಶ್ಚಯಮಕ್ಷರಿಯ ಚಿತ್ರಮಂ
ಕಂಡೆಯಾ?" ನಗುನಗುತ್ತರೆಯುಣ್ಣಾಕಕೆಂಬುವೊಲ್
ಮಾತಾಡಿದಣ್ಣನಾ ಗಂಭೀರ ಮೂರ್ತಿಯಂ
ನೋಡುತಾ ಸೌಮಿತ್ರಿ ಮೌನಿಯಾದನ್; ಸೀತೆ:
ರುಗ್ಣಮೆನೆ ರುರ್ಗಾಮೆನಗೆಳೆವರೆಯ ದಂದಿನಿಂ,
ಪತಿದೇವ; ರುಗ್ಣೆಯೊಂದಂ ಪಿಡಿದು ನನಗೀಯೆ
ಸಲಹುವೆನನುಜೆಂಬಂತೆ. ಕೆಳದಿಂಯಾಗುವುದೆನಗೆ
ಬೇಸರವ ನೋಳಿಪೆ. ಕಂದಮೂಲಂಗಳಂ
ಬೇಂಟೆಯೂಟಂಗಳಂ ಪುದುಕಿ ನೀಮಿರ್ವರುಂ
ಪೆಳ್ವವನಲೆವಂದು, ನಾಮೊವಕ್ಣಾಶ್ರಮದೊಳಿರೆ
ತುಂಬುವೆನು ಬರುವೊತ್ತನದರೊಡನೆ ನಲಿದಾಡಿ
ಓಡಿ."

ಚಿಂತಿಡಲ್ ತೊಡಗಿರ್ದ ಜೀರ್ದುಂಬಿಗಳ್
ಮುಳುಗಿಸಿದುವವಳೆಂದುದಂ ರುಬ್ಬಿದುದು ಮಬ್ಬು
ಕಾಡನೊಯ್ಯನೆ ತಬ್ಬಿ, ಬೈಗಾದುದಾ ಪಗಲ್;

Cancelled

ಇಳಿದುದೈ ಕಾಳಶರ್ವರಿಯಂತೆ ಕವಿದಿರುಳ್.
ಮರದಲೆಗಳೆಲೆಗೊಡೆಯ ನಡುನಡುವೆ ತಾರೆಗಳ್
ಮಿಣುಕಿಣುಕಿ ತೋರಿ ಮರೆಯಾದುವಿನ್ನೊಮ್ಮೆ
ಬೇರೊಂದು ತಾಣದೊಳ್ ತೋರಿದುವು, ಮಿಣುಕಿಣುಕಿ
ಮರಳಿ ಮರೆಯಾಗಿ. ಚುಕ್ಕಿಗಳನಣಕಿಸಿ ಮಿನುಗಿ
ಮೆರೆದುವಯ್ ಮಿಂಚುಂಬುಳದ ಸೇನೆ, ಕಳ್ತಲೆಗೆ
ಕೋಟಿ ಕೋಟಿಯ ಕಿಡಿಯ ರೋಮಾಂಚನವನಿತ್ತು,
ಮತ್ತೆ ನೋಳ್ಪರಿಗೆ. ಪಗಲಿನ ಜಗದ ಸದ್ದಳಿದು
ಶವವಾಯ್ತು ನಿಃಶಬ್ದಂ ಓರೊರ್ಮೆ ನೀರವದ
ಕಗ್ಗಲ್ಲಿಗುಳಿಯೋಟಸೊಡೆವಂತೆ ದೆವ್ವದನಿ (ಸೊಡೆವಂತೆ)
ಕೂಗಿದುದು ಗೂಬೆ. ಮೋಣ್ಸೋರೊರ್ಮೆ ಜಾನಕಿಗೆ
ಜೀವ ಜೊಂಪಿಸುವಂತೆ, ಸದ್ದು ರುದ್ದುಗಳರಗಿ
ಶರ್ವರಿಯ ಸತ್ತ ಸದ್ದಿಲಿ ಮೆಯ್ಯ ಮಾಂಸಮಂ
ಮುದ್ದೆಮುದ್ದೆಯ ಕಿತ್ತೆಳೆಯುವಂತೆ, ಕೇಳ್ದುವಯ್
ಕೋಳ್ಕಿಗಗಳೂಳ್. ನಟ್ಟನಡುರಾತ್ರಿ ಸೌಮಿತ್ರಿಯಂ
ಕರೆದನಣ್ಣಂ:
"ತಮ್ಮ, ಪಿಂತಿರುಗಯೋಧ್ಯೆಗೀ
ರಾತ್ರಿಯಂ ಕಳೆದು. ಊರ್ಮಿಳೆ ನಿನ್ನನೆಯೆ ಕರೆದು
ಗೋಳಾಡುತಿರ್ಪಂತೆ ಕಂಡೆ ಕನಸಂ."
"ಅಣ್ಣ,
ಕಾಂತೆ ಊರ್ಮಿಳೆ ತಪಸ್ವಿನಿ. ನಿನ್ನೊಡನೆ ಬರುವ
ಮುನ್ನಮಾಕೆಯ ಕೃಪೆಯನಾಂತೆ ಬಂದೆನ್. ನಿನಗೆ

The whole page cancelled

Cancelled

ಸ್ವಪ್ನಶಾಂತರಕ್ಷಮಂ ದೃಷ್ಟಿಸ್ಫೋಟಲಬ್ಧೋತ್ಕಟಂ,
ಕಾಣುತಿರ್ದನಾ ನೆನಹುಗಣ್ಣಿನೊಳಯೋಧ್ಯೆಯಂ:
[illegible] ಬೆಂದುರಿವ ತಂದೆಯಂ,
ಪುತ್ರಬಸಿರಂ ಪೊಸೆದು ಗೋಳಾಡುವ ತಾಯಿಯರಂ,
ಬಂಧು ಬಿಸುಸುಯ್ದು ರೋದಿಸುವ ಪುರಜನಗಳಂ,
ಶೈಲಮೌನವ್ರತವನಾಂತು ತನ್ನಂ ತಾನೆ
ದಹಿಸುವಗ್ನಿಶಿಖೆಯಾ, ಸಹೋದರನ ಸುದತಿಯಾ,
ರಿಕ್ತದಶೆಯಂ. ನೆನೆದು, ಕಣ್ಣೀರ್ಗರೆದು, ಬಳಿಯೆ
ಗೆಂಟರೊಳ್ಹೊರಗೆ ಕಲ್ಲಲೆಯ ರೆಂಕೆಯವೊಲ್ ಚಿತಿನೊಳ್
ಗಾತ್ರದಾಕೃತಿ ಮಾತ್ರಮಾಗಿರ್ದ ತಮ್ಮನಂ
ಕರೆಯೆ 'ಓ'ಗೊಂಡನವನೆದ್ದು ಕುಳಿತನು: "ನಿದ್ದೆ
ಕೆಡಿಸಿದೆನೆ?" ಎಂದ ಅಣ್ಣಗೆ "ಇಲ್ಲ, ಎಚ್ಚರೊಳೆ
ಮಲಗಿರ್ದೆನ್. ಏನಾಜ್ಞತಿ?" ಎಂದನಾ ಸೌಮಿತ್ರಿ.
"ಪೊಳ್ತೆನಿತಿಹುದು ತಾವರೆಯ ಗೆಳೆಯನುದಯಕ್ಕೆ?"
"ನಾಮಿಲ್ಲಿಗೈತಂದ ವೇಳೆ ಮೂಡಿದ ತಾರೆ
ಪಡುವಣ್ಗೋರೆಯಾಗಿದೆ." "ನಾಳೆ... ಮುಂಜಾನೆ..."
"ತಮ್ಮಗಳನಪ್ಪವಡಿಸುವೆನದಕೆ ಸಂಶಯವೆ!"
"ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೀನಯೋಧ್ಯೆಯನೆಯ್ದು—" "ಅಣ್ಣಯ್ಯ!"
"ಅಣ್ಣಯ್ಯಗಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ಮುದುಕನಲ್ಲವೆ ಅಯ್ಯ
ದಶರಥಂ? ಪಿತೃ ತಾಯಿದೇವಿಯರ್ಗಳಿಗಿಂ ಪಿರಿದೆ
ನಮ್ಮಡವಿ ಬಾಳ್ಕೆ? ಅಲ್ಲದೆ---ಮತ್ತೆ--" "ಬಿಸುಸುಯ್ವೆ!
ಗದ್ಗದಿಸುತಿಹೆ! ಅಯ್ಯೊ, ಅಳುವೆಯೇಕಣ್ಣಯ್ಯ!"

ಚಿಂತೆಯನಿತಾದೊಡೆಗೆ ಬೇಡಯ್!”

ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮಜಂ
ರಾಮನಿಂಗಿತವರಿತು ಶೋಕಗದ್ಗದನಾಗಿ
ಪಿಡಿದವನಣ್ಣನ ಪಾದಮಂ. ದಿಂಡುರುಳ್ದನು ನೆಲಕೆ
ಮರುಮಾತಿಗೆಡೆಯಿಲ್ಲದೊಂದು ಮಾರುತ್ತರದ
ಬಡಿಗೆ ಬೀಳ್ವಂತೆ:

“ನೀನಿಲ್ಲದೆಂತೆನಗೆ
ಬಾಳಿಲ್ಲವೋ ಅಂತೆ ನನ್ನ ಬಾಳಾದೊಡಂ
ನಿನ್ನನುಳಿದಂದು ನೀರಂ ಪೊಳಿದ ಮೀನಂತೆವೋಲ್
ಗಳಿಗೆಗಳಿದಪ್ಪುದಣ್ಣ! ತಂದೆ ತಾಯಂದಿರಂ
ನೋಳ್ಪ ಮಾತಿರಲಿ, ಪುಗಲೊಲ್ಲೆನಾಂ ಸಗ್ಗಮಂ,
ನೀನಿರದೆ ಮುಂದೆ!”

ಆ ಪುಣ್ಯರಾತ್ರಿಯೆ ಕಣಾ,
ಋಷಿ ಭರದ್ವಾಜಂ ಸಮಾಧಿಯೊಳಿರಲ್ ಸ್ವರ್ಜ್ಯೋತಿ
ಸ್ವಪ್ನವಿಗವತರಿಸಿ ತನ್ನಾಶ್ರಮಂ ಪುಗುತಿರ್ಪುದಂ
ಕಾಣುತಾನಂದದಿಂ ಹಾರೀತ ಶಿಷ್ಯನಂ
ಕರೆದು:

“ನಾಳೆಯೆ ಬರ್ಪನತಿಥಿ ನಾರಾಯಣಂ,
ಹಾರೀತ! ಧನ್ಯಮಾಯ್ತೆಮ್ಮಾಶ್ರಮಂ, ಮತ್ತೆ
ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಗಮನದಿಂ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥಮುಂ
ಸಿದ್ಧಿಸಿತು ತಪಕೆ! ನೀನವನ ಸುಸ್ವಾಗತಕೆ
ನಮ್ಮೀ ತಪೋವನವನಣಿಗೆಯ್ಯು, ಪಿರಿಯತಿಥಿಯಂ
ನಾಳೆ ಬೆಳಗಂ ಬಿಡಿದು ಬೈಗು ಬರ್ಪನ್ನೆಗಂ
ಕಾಯ್ದಿರ್ಗೆಂದು ಪ್ರಜಿನಿ ಕಳೆದು ತಾ ಧ್ಯಜ್ಯನಂ!”

Cancelled

ಬಂದು ಬೆಳ್ಳಿಸಾಗ್ರಮುಜನನ ನುಡಿಯುಲಿಯದೆಂತೆ,
ಕನಿಕರಕೆ ಕರಗುತಿರುಳಿಗೆ ಕರುಳೆನಲ್ಕೆ ಸುಯ್
ಸುಯ್ಯಲ್ ಬಯಲ್ಗಾಳಿ, ಬೆಚ್ಚನೆಯೆ ಬಿಗಿದಪ್ಪಿ
ಶ್ರೀರಾಮನೆಂದನ್ "ತಮ್ಮ, ಊರ್ಮಿಳಾದೇವಿಯಂ,
ತುಂಬಿ ಬಾಳುವೆನೆಂದು ನಂಬಿ ಕೈಹಿಡಿದಿಂದು
ಪೆಣ್ಣಂತುಂ ತಬ್ಬಿರುವ ಸಾಹಸಮುಂ, ನೆನೆ, ಕರುಣೆ!..."
ಶೋಕಾತಿರೇಕದಿಂದಾ ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮಜಂ
ಪಿಡಿದಣ್ಣನಡಿಗಳ್ಗೆ ದಿಂಡುರುಳ್ದನು ನೆಲಕೆ,
ಮರುಮಾತಿಗೆಡೆಯಿಲ್ಲದೊಂದು ಮಾರುತ್ರಗದ
ಬಡಿಗೆ ಬೀಳ್ವಂತೆ.... ಬೆಳಗಾದಂದು ಕಣ್ದೆರೆಯೆ
ಸೀತೆ, ತೋರಿದರು ಲಕ್ಷ್ಮಣ ರಾಮರಿರ್ವರುಂ
ನಿದ್ದೆಗೆಟ್ಟಂತೆ!

ಬೆಳಗಾದುದೇಂ ಪೇಳ್ವುದಾಶ್ರಮದ ಶಾಂತಿಯಂ:
ಭ್ರಾಂತಿ ರಹಿತಾನಂದಶೀಲ ಕಾನನ ಶಾಂತಿಯಂ;
ಆದರ್ಶ ಸಾಧನೆಯ ಹರ್ಷದುಜ್ಜ್ವಲ ಶಾಂತಿಯಂ;
ಚಿಂತೆಗೆ ಅತೀತಮಪ್ಪಾ ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಹಸ್ಯಮಂ
ಚಿಂತಿಸುವ, ಚರ್ಚಿಸುವ, ಸಿದ್ಧಾಂತಗೊಳಿಸಿಯುಂ
ಸಂದೇಹಗೊಂಡುದಂ ಮತ್ತೊಂದರಿಂ ತಿದ್ದಿ,
ಮತ್ತೆ ಮುರಿದದನೆ ಮಗುದೊಂದರಿಂ ತಿದ್ದಿ,
ತತ್ತರಿಸುವನ್ನೆಗಂ ಬುದ್ಧಿ ಜಿಜ್ಞಾಸಿಸುತೆ
ಮುನ್ನಡೆವ ಸಾಹಸದ ಮಂಥನ ಮನಶ್ಶಾಂತಿಯಂ!
ಸೋತು ಗೆಲ್ಲುವ ಮತ್ತೆ ಗೆಲಿದು ಸೋಲುವ ಶಾಂತಿಯಂ!

ಧ್ಯಾನ ಜಪತಪ ಶಾಂತಿಯಂ! ಹೋಮ ಧೂಮದ ಮತ್ತೆ
ಸಾಮಗಾನದ ವೇದಘೋಷದ ಚಿರ ಪವಿತ್ರ
ಶಾಂತಿಯೆ ನಮೋ ನಿನಗೆ, ಓ ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮದ ಶಾಂತಿ!
ಚಿಮ್ಮಿ ನೆಗೆಯುವ ಪೊನ್ನ ಚುಕ್ಕಿಯಂತು ಕುರಂಗ ಶಿಶುಗಳ್
ನಲಿಯುತಿವೆ ಹರಿಣಚರಣಾಕ್ಷುಣ್ಣ ಶಾದ್ವಲದ
ಪಚ್ಚೆ ಸೊಂಪಿನ ವೇದಿಕೆಯನೆದುರ್. ಹಸುರು ಹೂ
ಹಣ್ಣು ಕಾಯ್‌ವೊತ್ತ ತರುಗಳಲಿ ಶತಶತ ವಿವಿಧ
ಪಕ್ಷಿ ಚಿತ್ರಸ್ವನಂ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ದನಿಯ
ರಂಗೋಲಿಗಳನಿಕ್ಕುತಿದೆ ಕರ್ಣ ಚಕ್ಷುತ್ರನಾ
ಪರ್ಣಶಾಲೆಯಲಿ. ಕೊಡಗೆಚ್ಚಲಾಕಳು ನೆಳಲ
ತಂಪಿನೊಳು ಮೇಯುತಿದೆ ಮಲಗಿಪ್ಪುದಿನ್ನೊಂದು.
ಮುದ್ದುಕರುವಂ ನೆಕ್ಕಿ ಜೊಲ್ಲಕ್ಕರೆಯ ಸೂಸಿ
ಸೊಗಸುತಿಹುದೊಂದು. ಗೂಳಿಯದೊಂದು ಕೋಡಾಡಿ
ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು ಪುತ್ತಮಂ, ಮೆತ್ತಿಕೊಂಡಿದೆ ಮೊಗಕೆ ಮೇಣ್
ಕೊಂಬುಗಳ್ಗೆಲ್ಲಮೋಕುಳಿ ರಂಗು. ಕೋತಿಗಳ್
ತರಿತರಿದು ನೆಲಕೆಸೆವ ಪಣ್ಗಳಂ ಮೆಲ್ಲುತಿವೆ
ಮೊಲವಿಂಡು. ಪಾತಿಪಾತಿಯ ಕಾಲುವೆಯ ಹರಿವ
ನೀರ್ಗೆ ಕೊಕ್ಕಿಕ್ಕೊಡನೆ ಬಾನ್ಗೆ ಮೊಗಮೆತ್ತುತಂ,
ಮತ್ತೆ ಮತ್ತಂತೆಸಗಿ, ವಾರಿಪಾನಾಸಕ್ತಿ
ಮೂರ್ತಿಗೊಂಡಂತೆ ಕಣ್ಗೆಡ್ಡಮಾದಾ ನವಿಲ್
ನೀಳ್ದ ಪೀಲಿಯ ಚವರಿಯಿಂದಮದೊ ಗುಡಿಸುತಿದೆ

ಹಾಸಿರುಸಂದ ರುಚಿರ ಮೆತ್ತೆಯಂ. ಅದೊ ಅಲ್ಲಿ:
ಹರಿಣಿಯ ಕೊರಳ ನಪ್ಪಿ ಹಿಡಿದು, ಸರಸಕೆ ಜೋಲ್ದು,
ಮಿಗತಾಯಿಗಳ್ಕರಿಂ ಪಾಲುಕ್ಕುವೋಲ್ ಕಾಡಿ
ಪೀಡಿಸುವ ಮುನಿ ಬಾಲಕಂ! ಪರ್ಣಶಾಲೆಯಂ
ಪ್ರೇಷ್ಮ ತೋಳ್ಗಳಿಂದಪ್ಪಿ ಸುತ್ತಿ ಪೊತ್ತದರ ತಾಯ್
ಹೋರಿಗೋಡುಗಳಿಂದೆ ಮೆಯ್ಯ ಕಂಡೂತಿಯಂ
ತೀರ್ಚಿಕೊಳುತಿರ್ಪ ತಾಣ್ಕೆ ನಡೆದು, ಕೆಚ್ಚಲಂ
ಬಾಯ್ಗಿತ್ತು, ಪೀಯೂಷ ಪಾನ ದಾನದ ಸುಖದ
ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ನೋಂತಿರುವನದೊ ಮತ್ತದೊರ್ವನಾ
ತಾಪಸ ಕರುಣಾತನೂಜಂ. ಗೋಮಯಂ ಬಳಿದು,
ಶೇಷಾಂಶಮಂ ಕರತಲದೊಳಾಂತು, ಇಂಗುದಿಯ
ಮರದ ಬುಡಕದನೆಸೆಯೆ ಬಂದಾ ಮುನಿಯ ಪತ್ನಿ
ತುಳ್ಕಿದಕ್ಕರೆಗಣ್ಣ ನಿಂದು ನೋಡುತಿರಳದೊ
ಮಿಗಮರಿಗಳೊಡನಾಡುವೆಳಮಕ್ಕಳಂ!
ಧುಮುಕುತಿದೆ
ಆ ತಪೋವನದ ನೇಮಿಯೊಳೊಂದು ನಿರ್ಝರಿಣಿ
ತೆರೆಯ ತಾಂಡವವಾಡಿ, ನೊರೆ ಜಡೆಯನೆಣ್ದೆಸೆಗೆ
ಬೀಸಾಡಿ, ಮೊರೆಯ ಡಮರುಗ ಘೋಷದೋಂಕೃತಿಗೆ
ಪರ್ವತಾರಣ್ಯಮಂ ಪ್ರತಿನಾದಿತಂ ಮಾಡಿ.
ನಿಂದಿರುವ ಮುಗಿಲೊಡನೆ ಪರ್ಚಿ ಘನ ತರುಕುಲಂ
ಕಿಕ್ಕಿರಿಯುತಿಕ್ಕೆಲದೊಳುಂ. ನೆಳಲ ಕತ್ತಲಿಂ
ಕರ್ಪುಗೊಂಡಿರುದಿರ್ಪುಗೊಂಡ ಸೂರ್ಯಾತಪಂ

ಜಲಶಿಲಾವೇಶದಾ ಧ್ವಾನದಿಂ ಫೇನದಿಂ
ನಟರಾಜ ನಾಟ್ಯಮಂ ನಟಿಪ ನಿರ್ಝರ ರೂಪಿ
ಧೂರ್ಜಟಿಯೆ ನರರೂಪಮಂ ತಾಳ್ದಿದನೆನಲ್ಕೆ
ಬ್ರಹ್ಮಸಂಲಗ್ನಮನನೊರ್ವ ತೇಜಸ್ವಿ ಋಷಿ
ಧ್ಯಾನಸ್ಥನಾಗಿರ್ದನಾ ಗಿರಿ ತರಂಗಿಣಿಯ
ನಾಭಿಯಿಂದುದ್ಭವಿಸಿದಂತಿರ್ದ್ದರೆಯ ಶಿರದಿ:
ವಿಶ್ವೇಶ ಮಾಯೆ, ನೀನೀಶ್ವರ ಮರುಚ್ಛಾಯೆ! :
ಸೃಷ್ಟಿಯಿದು ನಿನ್ನೆದೆಯ ಪಾಲ್ಪಸುಳೆ, ಓ ತಾಯೆ!
ನಿನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಮಿರೆ, ಓ ಪ್ರಕೃತಿ,
ಮಿಂಚಿದಪುದಿಂದ್ರಿಯಮತೀಂದ್ರಿಯಕೆ. ಜಡಜಗಂ
ತೋರಿದಪುದಂತರಾತ್ಮದ ಸಿರಿಗೆ ಕೋರಮೊಗಂ
ತಾನಾಗಿ. ಲಯವಹುದು ಚಿತ್ತಚಂಚಲ ವಿಕೃತಿ,
ರಸದ ಮಿಂಚಿನ ಮಾರುದಿಂಪಿನಲಿ: ದೊರೆಕೊಳ್ವ
ತನ್ಮಯತೆಯಿಂ ಹೃದಯದಿಂಗಡಲ್ಗಲೆ ನಲಿನಿ
ಮೈವಡೆಯುರ್ಕಿದಾ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಶಾಂತಿ ಶಶಿ.
ಮೃಣ್ಮಯಂ ಮಾನಿ, ನನೆಕೊನೆಯೇರಿ ಚಿನ್ಮಯಂ,
ಧ್ಯಾನಿಸುವ ಕವಿಮನಂ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನೇರ್ದು
ಭೂರ್ಭುವಸ್ಸುವಗಳ್ಗಂ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತೆ ಮಿರ್ದು
ಭೋಗಿಸುವುದಾ ಬ್ರಹ್ಮಹೃದಯ ಮಧುವಂ ಹೀರ್ದು,
ಯೋಗಲಂತು ನಿದ್ರಾ ಸಮಾಧಿಯೊಳ್ ತಾನಾರ್ದು.
ಹೇ ಪ್ರಕೃತಿ, ಎಲ್ಲಮಿರ್ದೇನಿಲ್ಲದಾ ಅಲ್ಲಿ
ಸರ್ವಾಮಿಷಾ ಸರ್ವಶೂನ್ಯತಾ ಪೂರ್ಣದಲಿ
ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯಿಲ್ಲದಿರೆ ಪುರುಷದರ್ಶನವೆಲ್ಲಿ?

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದ ಸಂಯಮದ ತಪಕೆ ವೇದ್ಯಮಾ
ದಿವ್ಯದರ್ಶನದಿಂದಮವತರಿಸಿದನ್ ಯೋಗಿ,
ವ್ಯೋಮಮಾಂಡಮಂ ಚರಿಸಿ ಮೆಲ್ಲನೆಯ್ದನೆ ನೆಲಕೆ
ವಿದ್ಯುದ್ವಿಮಾನವಿಳಿವಂತೆ. ಕಣ್ಣೆವೆದೆರೆಯೆ
ಚೆಲ್ವಿನಿಳೆಗೇನೊ ಚೆಲುವಿರ್ಮಡಿಸಿದೋಲಾಯ್ತು.
ಕಾನ್ತಾರ ಕಾನ್ತಿಗಾವುದೊ ದಿವ್ಯಯೌವನಂ
ಮೆಯ್ದೋರಿದತ್ತು. ಝೊಮ್ಮಿತು ತೊರೆಯ ಮೊರೆಯಿಂದೆ
ದೇವತಾಹ್ವಾನದ ಸುಖಾಗಮ ಕವನಗೀತೆ.
ಹಕ್ಕಿ ತಕ್ಕನೆ ಹಾಡಿದುವು ವೃಂದ ಛಂದದಿಂ,
ಗಗನದಿಂ ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕಿತೆನೆ ಗಾನ ಶಿವಗಂಗೆ:
ನರ್ತಿಸಿದುವೈ ಮಿಗಂ! ತನ್ನಾತ್ಮರಸ ಸುಖಕೆ
ಲೋಕಮೆ ರಸಂಬಡೆವುದೆಂದಾ ಋಷಿತಪಸ್ವಿ
ಮಂದಹಾಸಿತಂ ನೋಡುತಿರೆ, ಸಾನ್ದ್ರ ಕಂಗಳಿಗೆ
ಗೋಚರಿಸಿತೊಂದದ್ಭುತಂ: ಅನತಿ ದೂರದೊಳ್,
ಕಣ್ಬೊಲದ ಕಾನನದ ಪಳುವದೊಳ್, ತನ್ನದೆಂಬ
ರಸಸುಖಮೆ ರೂಪುಗೊಂಡಾಳಾಯ್ತೊ, ಜ್ಞಾನದೊಳ್
ತಾಂ ಕಂಡ ಕಾಣ್ಕೆಗೆ ಮನುಷ್ಯತೆ ಲಭಿಸಿದತ್ತೊ,
ತನ್ನ ಚಿಂತಾ ಬ್ರಹ್ಮವಸ್ತು ಸುಕೃತದ ಸೆರೆಗೆ
ಸಿಲ್ಕಿ ತನ್ನೆಡೆಗೆ ನಡೆತಂದಪುದೊ ಎಂಬಂತೆವೋಲ್
ದೃಷ್ಟಿತೃಷೆಗಮೃತಮಂ ಕರೆಯುತ್ತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿ
ಬಂದುದಾ ಸೀತಾ ತೃತೀಯಂ ರಘೂದ್ವಹನ
ನೀಲ ಮಂಗಳ ಮನೋಹರ ದೇವವಿಗ್ರಹಂ.

ಬೈಗಾಗುತಿರ್ದೊಡಂ, ಬೆಳಗೆ ಮೈದೋರ್ದವೊಲ್,
ನಲಿದುದು ತಪೋವನಂ. ಮುಚ್ಚಿ ಕೈಮುಗಿದಿರ್ದ
ಪದ್ಮಿನಿಯ ಹೃದಯಮಲರಿದುದೊಡನೆ. ಮರನೆಳಲ್
ಮಾಯವಾದುದು! ಆತ್ಮಕಾಂತಿಗಪ್ರಾಕೃತಕೆ
ಪೇಳೆಲ್ಲಿಯದು ಛಾಯೆ!
ಮಹಿಮೆ ಮಹಿಮೆಗೆ ಪೆರತೆ?
ರಾಣೀತನಾರೀತನೆನದೆ ತೇಜಸ್ವಿಯಂ
ಕಂಡೊಡನೆ ಗುರುತಿಸುತೆ ಮೇಲೆಳ್ದಿದಿರ್ ಪೋಗಿ
ಮುಗಿದನು ನಮಸ್ಕಾರಮಂ. ಸುಖಾಗಮನಮಂ
ನುಡಿದನ್: "ಮಹಾಮಹಿಮ, ಗುರು ಭರದ್ವಾಜಂಗೆ
ಶಿಷ್ಯನಾಂ. ಹಿರಿಯತಿಥಿಯೊರ್ವನಿಂದಿಂತೆಡೆಗೆ
ಬರ್ಪನಾತಂಗೆ ಸತ್ಕರಿಸಿಮೆಂದೆನಗಾಜ್ಞೆ."
"ನೀನೆಮಗೆ ಹಿರಿಯನಯ್, ಗುರುವೆ. ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ,
ತುಳಿಲಾಳ್ಗಳೆಮ್ಮ ತುಳಿಲಂ ಕೊಳ್ವುದದೆ ಕೃಪೆ!"
ಎನುತ್ತೆ ಕಾಲ್ಗೆರಗುವನಿತರೊಳ್ ಹಿಡಿದಪ್ಪಿದಂ
ಜಡೆವೊತ್ತ ಋತ್ವಿಜಃ "ವಯಸ್ಸಿಗೇಂ ಹಿರಿತನಮೆ?
ನಿನ್ನ ಪೆರ್ಮೆಗೆ ವಂದಿ ನಿನ್ನಾತ್ಮದೋಜಂ;
ನಿನ್ನ ತೇಜಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ ನಿನ್ನಕ್ಷಿ, ಕಮಲಾಕ್ಷ!
ಗುರು ಭರದ್ವಾಜನಿಂದಿನ ತೆರನನೀಕ್ಷಿಸಿದ
ನನಗೆ ಮೈ ಜುಡಿಗಟ್ಟಿದತ್ತು. ತಾನಿನ್ನೆಗಂ

ಸಾಧಿಸಿದ ಸಾಧನ ತಪಃಫಲಮೆ ಬಂದಪುದೊ
ಎಂಬವೋಲಾನಂದದಾವೇಶದಿಂ ತನ್ನ
ತಾಂ ಮರೆತು, ನೋಂಪಿಯುಪವಾಸಮಂ ಕೈಕೊಂಡು,
ನಿನ್ನನೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತಲಿರುವನಯ್ಯ. ಬಾರಯ್ಯ,
ಪಿರಿಯತಿಥಿ!" ಎನುತೆ ಋಷಿ, ತನ್ನೆರ್ದೆಯ ದೇಗುಲಕೆ
ತನ್ನ ದೇವರನೊಯ್ವ ಭಕ್ತನಂದದಿ ಬಾಗಿ
ಮುಂಬರಿಯಲಾ ಮೂವರುಂ ನಡೆದರೊಡನೊಡನೆ.

ಕಣ್ಣಾಯಿತಾಶ್ರಮಕ್ಕಾಶ್ರಮವೆ: ಜಿಂಕೆತಾಯ್
ಗರಿಕೆಬಾಯಾಗಿ, ಕಿವಿಯೆತ್ತಿ, ಕಣ್ಗಳನರಳ್
ನಿಂದತ್ತು. ಜಿಂಕೆಮರಿ ತಾಯ್ಗೆಚ್ಚಲಿನ ಮೆತ್ತೆ
ಬೆಚ್ಚಗಪ್ಪಂತೆ ಮೊಗವೊತ್ತಿ, ಪಾಲಂ ಸೂಡಿ,
ನಿಷ್ಪಂದಮಿರ್ದುದು ಮರೆಯುತಮೃತದೂಟಮಂ.
ಮೂಲಮಂ ಮುಂಗಾಲ್ಗಳಿಂ ಕೆದರಿ, ಶಿಖರಮಂ
ಮುರಿದು ಶೃಂಗಾಗ್ರದಿಂ, ಕೋಡಾಟದೊಳ್ ತೊಡಗಿ
ಪುತ್ತಿಗೆ ಗುಟುರ್ ಮಲೆತು, ಕೆಮ್ಮಣ್ಣಮೆಯ್ಯಾಗಿ
ಮೆರೆದಿರ್ದ ಗೂಳಿ ಕೆಮ್ಮನೆ ನಿಂದುದಚ್ಚರಿಗೆನಲ್,
ಬೆಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚುಗಳಿಕ್ಕೆಲದ ನಡುವೆ. ಬಾಲಕಂ
ಮರಿಮಿಗವನೇರಲೊಂದಡಿ ನೆಗರಿ ಬೆನ್ನಿಟ್ಟು,
ಬರೆದಂತೆ ನಿಂದವೊಲ್ ನೋಟದೊಳ್ ಚಿತ್ರಂ
ಸಮರ್ಪಣಂ ಬಡೆದವೊಲ್.

ಕ್ಕೆಮುಗಿದು ಪೊಗಲೊಡಂ
ಮುನಿತಿಲಕನೆಲೆವನೆಗೆ ದಾಶರಥಿ ಗಂಡೊಮ್ಮೆ
ಗೌತಮ ಸತಿಯ ಶಾಪಮೋಚನದ ಸಮಯದೊಳ್
ತೂಣಗೊಂಡಂತಾಯ್ತು. ಸೀತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ
ಮೈಚಾಚಿ ನಮಿಸಿದನ್ ನಾಗರಿಕ ಮಾನವರ
ಮರ್ಯಾದೆಯಂತೆ: ಏನಿದು ಭರದ್ವಾಜಂಗೆ?
ವಿಸ್ಮೃತಿಯೊ ಸ್ವಸ್ಮೃತಿಯೊ? ಬಿಟ್ಟಕಣ್, ತೆರೆದ ಬಾಯ್;
ಮೂಕನೊಲ್ ಮಂಡಿಸಿರುವಜಿನಾಸನದ ಮೇಲೆ
ಕಡೆದಿಟ್ಟ ಕಲ್‌ಪಡಿಮೆಯೋಲ್! ಭಾವವಶನಾಗಿ
Cancelled
~~ಮುನಿತನಂ ಮೈವೆತ್ತವೋಲ್ ಎಚ್ಚತ್ತಿರ್ದನಂ~~
~~ಕಂಡವನಿಜೆಗೆ ಚಿತ್ತಸ್ಮರಣೆ ತೋರ್ದುದಕ್ಷಿ~~
ನಟ್ಟಾಲಿಯಾಗಿ ರಾಮನ ನೀಲಗಾತ್ರಮಂ
ನಿಟ್ಟಿಸುತೆ, ಭಕ್ತಿ ಬಾಷ್ಪಾರ್ಘ್ಯಾಭಿಷೇಕದಿಂ
ಮೌನ ಮಂತ್ರದ ಮಹಾ ಮಾನಸಿಕ ಪೂಜೆಯಂ
ಗೈದಿರ್ದನಂ ಕಂಡಾ ತಪೋಜ್ವಲಿತ ತೇಜನಂ,
added
ಕಣ್ಣರಳಿ ನೋಡಿದನು ಸೌಮಿತ್ರಿ ತೇಜಸ್ವಿನಂ.
ಧ್ಯಾನಮಯ ಗಂಭೀರ ಭಂಗಿಯಿಂ ಭಾವದಿಂ
ಮೇಲೆಳ್ದ ಮುನಿವರೇಣ್ಯ ಕರುಣಾರಾಮನಂ
ಇಂಗಿತದಿ ಸೆಳೆದೊಯ್ದನೊಳಗಣಾ ತಪೋಕುಟಿಗೆ.
ಮತ್ತೆ ಬೆಂಗಡೆಗೆ ತೆರೆದರೆಯನೆಳೆದು ಬಾಗಿಲಂ,
ಮುಚ್ಚಿದನ್. ಬೆರಗಾಗಿ ನೋಡುತಿರಲಿಂಬರುಂ,

ತುಹುಪ್ಪೆಳ್ತನಂತರಂ, ಪೂಜೆಮನೆಯಿಂ ಮರಳ್ದರ್
ಸಾಮಾನ್ಯರೋಲಾವರುಂ: ತನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತಮಂ
ಪೇಳುತಿರ್ದನು ದಾಶರಥಿ. ಪಂಚವತ್ಸರದ
ವನ್ಯ ಪರದೇಶದಿಂ ಮರಳ್ದಣ್ಣನ ದನಿಗೆ
ಕಿವಿಗೊಡುವವೋಲ್ ಕೇಳುತಿರ್ದನು ಯತೀಶ್ವರಂ
ರಾಮಕಥೆಯಂ!

ಮಗಳ್ ಮನೆಸೇರ್ವಳೆನೆ ಮುನಿಯ ಸತಿ
ನೆಲಮಗಳನುಪಚರಿಸಿದಳ್. ಬಿಸಿಮಜ್ಜನಂಗೆಯ್ಸಿ,
ನಾರುಮಡಿಯುಡಿಸಿದಳ್. ನೊರೆವಾಲು ತನಿವಣ್ಗಳಿಂ
ತಣಿಸಿದಳ್. ಅಕ್ಕರೆಗೆ ಪಣತೆ ಸೋದರಂ ಪಿಡಿದು ೪೨೦
ನೋಡಿದಳಂತಾ ನಿಜೆಯ ದೇವವಂದಿತ ರೂಪಮಂ!
ಎಲೆಮನೆಯ ಮಕ್ಕಳ್ಗೆ? ಪೊಸತೇರ್ವಳಕ್ಕನೆಯೊ
ಸಿಕ್ಕಿದಂತಾಯ್ತು. ನಿದ್ದೆಯನೆಲ್ಲದಿರ್ದ್ದು
ಗಳೆಸಿದರ್ ಗುರುಪತ್ನಿವನೊರಡಮಂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ
ನಟ್ಟಿರುಳುರುಳ್ವನ್ನೆಗಂ. ಜನಕಜಾತೆಯುಂ
ಬಟ್ಟೆಯವಾರ್ಗಳ್ ಕಿರಿದು ಮಡಿಲೊಳಿಟ್ಟಿರ್ದ
ವಣ್ಣಗಳಂ ಕೊಟ್ಟು, ಮೃಗಚರ್ಮದಿಂ ನಮೆದ
ತನ್ನ ಕೈಪೆಟ್ಟಿಯಂ ತೆರೆದಂತೋರ್ದ್ಯು ನಿರಿಗೆ
ರಚಿಸಿದಳ್ ಕಿರಿದೊಂದು ಬೆಳ್ಕಂದಿಯಂ!

ದೂರದಿಂ
ಬಂದುದು ತಪೋವನಕೆ ಗಂಗೆಯಮುನೆಯುರುಳಿವ
ಪ್ರಣ್ಯಘೋಷಂ, ಪ್ರಯಾಗಕ್ಷೇತ್ರ ತೀರ್ಥೋದ್ಭವಂ.
ದಿವ್ಯರವನ್ನಿಗಳ್ ಹಾಡುವ ಮರುದ್ ಧ್ವನಿಯ

The whole page cancelled.

ನ್ನೊಪ್ಪಿನಲಿ, ಪಣೆಯ ಚೆಲ್ವಿನಲಿ, ಕಿರಿಗುರುಳ್ಗಳಲಿ,
ಮುದ್ದುಸೂಸುವ ಮುದಿತನದ ಬೆಳ ನೊಪ್ಪಿಂದೆ.
ನಾಡಿನ ನಡೆದ ಕತೆಯನರದೆ ಕೇಳುತೆ, ಮತ್ತೆ
ಮತ್ತೆ ಕಣ್ಣೊತ್ತಿಯೊತ್ತರಿಸಿ ಸುಯ್ವಳನುಕಂಪದಿಂ.
ಬಿಡಗಿದ ಅನಾಥತವನಲ್ಲ ಗೈವುದಕೊ ಎನೆ
ಸೀತೆ ಸಾಕೆಂದರೂ ಬಿಡದುಣಿಸಿದಳು, ಮರಳಿ
ಮರಳಿ ಸೀತೆಗೆ ತೋರಿದ ತಾಯ್ತನಂ ಬಂದು
ಪಾಲೆದೆಯನಪ್ಪಿದಂತಾಯ್ತು.
ಆ ಎಲೆಮನೆಯ
ಮಕ್ಕಳಿಗೊ? ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ಹೊಸತೊವಳಕ್ಕಯ್ಯೆ
ಸಿಕ್ಕಿದಂತಾಯ್ತು ನಿದ್ದೆಯಂ ನೂಂಕಿ, ಮುನಿಸತಿಯ
ಗದರಿಕೆಗೆ ಮಲಗಲೊಲ್ಲದೆ, ಕಿವ್ವಳಿಯ ಮೀರಿ
ಗಳಪಿದರು, ಗುರುಲಕ್ಷಣಗಳೊಂದುಮಂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ,
ನಚ್ಚಿರುಳುರುಳುವನ್ನೆಗಂ! ಜನಕಜಾತೆಯುಂ
ಬಟ್ಟೆವರ್ಣಗಳ್ ತಿರಿದು ಮಡಿಲೊಳಿಟ್ಟಿರ್ದ
ಪಣ್ ಫಲಗಳಂ ಕೊಟ್ಟು, ಮೃಗಚರ್ಮದಿಂ ಸಮೆದ
ತನ್ನ ಕೈಪೆಟ್ಟಿಯಂ ತೆರೆದಯೋಧ್ಯೆಯ ಸಿರಿಗೆ
ರಚಿಸಿದಳು ಕಿರಿದೊಂದು ಬೆಳ್ಕಂಡಿಯಂ, ನೋಡಿ
ಮುನಿಮಕ್ಕಳೀಸಾಡಿದರು ಅಚ್ಚರಿಯ ಮುದದ
ಜಾಹ್ನವೀ ಯಮುನಾ ಪ್ರಯಾಗ ತೀರ್ಥದಲಿ.

{ ದಿವ್ಯದ್ರವನ್ನಿಗಳ್ ಸಂಗಮ ಮಹದ್ಧ್ವನಿಯ }

ಜೋಗುಳವನಾಲಿಸುತೆ ನಿದ್ರಿಸಿದರಿನವಂಶಜರ್
ನೀರವ ತಪೋವನದ ತೊಟ್ಟಿಲಲಿ. ಮುನಿವರನ್
ಮರುದಿನಂ ಪ್ರತ್ಯೂಷೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದನವರಿರ್ವರಂ
ಕೂಡಲಿಯ ದರ್ಶನಕೆ. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರದಂ
ಭಾವವಶರಾಗಿ ಕಣ್ಣೆವೆಯಿಕ್ಕದೆಯೆ ನೋಡಿದರ್.
ನೋಡಿ ಮಣಿದರ್: ರುಂದ್ರರಮಣೀಯಮಾದುದಾ
ಸಂಗಮಂ ಕಡಲವೊಲ್, ಕಡೆಯಿಲ್ಲವೆಂಬವೊಲ್,
ಕಡೆದವೊಲ್: ಸಲಿಲವೈಶಾಲ್ಯದಿಂ, ಭೋರ್ಗರೆವ
ಘೋಷದಿಂ, ಫೇನವೀಚಿಯ ಭೀಷ್ಮತಾಂಡವದ
ಸಂಮ್ಮೋಹದಿಂ ಕಾಣದಂಬುಧಿಯೆ ತೋಳ್ನೀಡಿ
ಸನ್ನೆಗೈವೀಸಿ ಕರೆದಂತಾಯ್ತು ರಾಮಂಗೆ,
ತನ್ನಾತ್ಮದತಿದೂರದಾ ಪಾರದಿಂ.
"ಇದೆ ಕಣಾ
ದಿವ್ಯತೀರ್ಥಂ ಪ್ರಯಾಗಂ. ಇಲ್ಲಿ ಕಳೆ ನಮ್ಮೊಡನೆ
ವನವಾಸಕಾಲಮಂ." ರಾಮನೆಂದನ್ ಋಷಿಗೆ:
"ಗುರುವರ, ವಿವಿಕ್ತಮಿದು ರಮಣೀಯಮಪ್ಪೊಡಂ
ಸಾಕೇತಕತಿ ಸಮೀಪಾಶ್ರಮಂ. ಕೇಳ್ದೊಡನೆ
ಗುಂಪಾಗಿ ಬರ್ಪರಂ, ಪ್ರಜೆಗಳಂ, ಮಿತ್ರರಂ,
ದರ್ಶನ ಕುತೂಹಲಿಗಳಂ ತಡೆಯಲಾಗುವುದೆ?
ಜನಪದಕೆ ದೂರಾಗಿ, ಜನಕೆ ದುರ್ಗಮವಾಗಿ,
ಮೌನೋಗ್ರ ಜೀವನಕೆ ದುಷ್ಕರಮಲ್ಲದುದಾಗಿ,

ಸುಖಯೋಗ್ಯೆ ಜನಕಜೆಯ ಸುಖಕರ್ಷಮಾದೊಂದು
ಮತ್ತೊಂದು ತಾವನಾಲೋಚಿಸೆ ಮಗುಳುದು ನೀಂ
ವನಲೋಕ ಸಂಚಾರಿ!" ತನ್ನ ನೆನಹಿನ ನಿಧಿಗೆ
ಕೈಯಿಕ್ಕಿ ಹುಡುಕಿದನೊ! ವಿಧಿಮನವನರಸಿದನೊ!
ಮುಂದಿರ್ದ ಗಿಡದ ಹುಬ್ಬೊಂದರೊಳ್ ಕಣ್ ನಟ್ಟು,
ಮುನಿ ತಲೆಯನೆತ್ತಿದನ್: "ಆಲಿಸಾದೊಡೆ, ವತ್ಸ,
ಇಲ್ಲಿಗೀರೈದು ಹರಿದಾರಿ ದೂರದೊಳೊಂದು
ಇರ್ಪುದು ನಗಂ. ಪೆಸರದಕೆ ಕೇಳ್ ಚಿತ್ರಕೂಟಂ"

Cancelled

~~ಕಣ್ಣೆರೆ ನೋಡಿದೊಡೆ, ನೋಡಿದಾತ್ಮಕೆ ಶಾಂತಿ
ನೆಲಸುವುದು. ಪುಣ್ಯಮಲ್ಲದೆ ಪಾಪಮಾವಗಮ್
ಸೆಳೆಯಲಾರದು ಮನವನಲ್ಲಿ. ನೆನೆದೆಸಗೆ ಇದೊ
ಮೆಯ್ ನವಿರ್ ನಿಮಿರುತಿದೆ! ಮಲೆಯದಕ್ಕೆಸೆವ ಪೆಸರ್
ಚಿತ್ರಕೂಟಂ! ಗಿಡ್ಡಗೆಣಸುಗಳ್; ಹಣ್ಣು ಹೂ
ಜೇನುಗಳ್; ತರತರದ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳ್; ಕಿರಿಯ
ಕೊರೆ, ಪಿರಿಯ ತೊರೆ, ಕಾನು, ಗುಹೆ, ಬಂಡೆಬಯಲುಗಳ್;
ಪ್ರೊಡೆಗೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಿವಿಗೆ ಮನಸಿಗಾತ್ಮಕೆ ಸೊಂಪು
ತಂಪಿಂಪು ಕಂಪಲಂಪಾ ಚಿತ್ರಕೂಟದೊಳ್
ಕೂಟಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದಲ್ಲಿಯ ತಪಸ್ವಿಗಳ್
ಸಂಯಮಿ ಮಹಿಮರೆಂದು ಕೀರ್ತಿವೆತ್ತಿಹರಮ್ಮ!"~~

ಕೇಳ್ವರಿದೆಪೋಗನುವೊಲ್ ಮುನಿ ರಸಾವೇಶದಿಂ
ಬಣ್ಣಿಸಲ್ಕೊಪ್ಪಿ ರಘುಜಂ, ಚಿತ್ರಕೂಟಕ್ಕೆ
ಪಯಣಮಂ ತರಿಸಂದು, ಸೀತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ

ಬೀಳ್ಕೊಂಡನಾಶ್ರಮಸ್ನೇಹಮಯ ವಲಯಮಮಂ
ಬಾಷ್ಪಲೋಚನನಾಗಿ. ಸಂಗಮಂ ಬಳಿಸಾರೆ,
ಋಷಿ ಪೇಳ್ದ ತೆರದಿಂದೆ, ತುಸು ಪಡುವಲಕ್ಕೊಲೆದು,
ಯಮುನಾ ನದಿಯ ತಟದ ಸಮೆದ ಕೀಳ್ವಟ್ಟೆಯಂ
ಪಿಡಿದು ನಡೆತರೆ, ದಾಂಟುದಾಗದಾ ಬಿರುಪೊನಲ್
ಕಾಲ್ಗಡ್ಡಮಾಗಿ ಕಣ್ಗೆಡ್ಡಮಾದುದೊ ಮುಂದೆ
ಕಾಳಿಂದಿಯಾ. ಮುರಿದ ಪೆರ್ಮರಗಳಂ ತಂದ
ಕಾಷ್ಠೌಘಮಂ ಕೂಡಿ, ಒಣಬಿದಿರನೋಳಿಯಿಂ
ಮೇಲೆ ಸಾಲಿಟ್ಟು, ಬೆತ್ತದ ಬಳ್ಳಿಮಿಣಿಗಳಿಂ
ಬಿಗಿದೆಳೆದು ಕಟ್ಟಿ ರಚಿಸಿದರೊಂದು ತೆಪ್ಪಮಂ,
ಮೈಥಿಲಿಯ ನೆರಮಂ ನಿರಾಕರಿಸದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ಚಿಗುರೆಲೆಯನೊಟ್ಟಿ ಮಣೆಯಂ ಮಾಡೆ, ಲಲನೆಯಂ,
ಮೊಗಕೆ ನಾಣ್ಗೆಂಪೇರುತಿರ್ದಳಂ, ಪಿಡಿದೆತ್ತಿ
ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು ರಾಮನ್ ಉದಿಸೆ ಲಜ್ಜಾ ಸಂಧ್ಯೆ
ತನ್ನ ಮುಖದಿಶೆಯ ನೀಲಿಮೆಯೊಳುಂ. ಪಿಟಕಮಂ
ವಸನ ಭೂಷಣ ನಿಚಯಮನಾಯುಧಂಗಳಂ
ಪ್ಲವದೊಳಿಟ್ಟೇರಿದರ್ ದಶರಥಾತ್ಮಜರದಂ
ದಡದೆಡೆಯ ತೆಳ್ಳನಿಲ್‌ಸೋಂಕಿಂದೆ ಕಿರಿನೀರೆ
ನೀಳ್ಗಳುಗಳಂ ನೆರಂಕಿ. ಬಿರುನಡೆಯ, ತೆರೆಯ್ಮೊಡೆಯ,
ಪೊಸತು ತೆಂಗಾಯ್ ತುರಿಯ ಬಿಳಿಯ ಮುದ್ದೆಯ ನೊರೆಯ,
ಜಲಘೋಷದಾವೇಶದಿನಸುತಾ ಸ್ರೋತದೊಳ್
ತೇಲಿದುದು ಚಿಮ್ಮಿದತ್ತೋಡಿದತ್ತಾ ಪ್ಲವಂ

ಜಲತರಂಗ ತುರಂಗಗಳನೇರಿದೋಲಂತೆ,
ಸೀತೆಯ ಹೃದಯಕೊಂದು ರಮಣೀಯ ಭೀಷಣತೆ
ಬಿತ್ತೆ ಸುಖಭೀತಿಯಂ. ದಕ್ಷಿಣ ತಟಂ ಮುಟ್ಟಲ್
ಉಡುಪದಿಂದಿಳಿದು ಯಮುನಾವನಂ ಪೊಕ್ಕರಾ
ಶೀತಲಶ್ಯಾಮ ಸೌಂದರ್ಯಮಂ. ಮೃಗ ಪಕ್ಷಿ
ಸುಮ ಸಮೂಹದ ವಿವಿಧ ಚಿತ್ರ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಮಂ
ಸವಿಯುತೆಯ್ದಿದರೆರಡು ಹರಿದಾರಿ ದಾರಿಯಂ,
ಬೇಂಟೆಯಾಡಿದರಲ್ಲಿ ಮೇಧ್ಯಂಗಳಂ ಮೃಗಗಳಂ.
ಭೋಜನಂಗೈದೊರಗಿದರ್ ನದೀ ವಪ್ರದಾ
ಸಮತಲದೊಳೊಂದು ಶಾದ್ವಲದಿ. ಆ ವನರಾತ್ರಿ, ಇಲಂ
ನಿಃಶಬ್ದತೆಯ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳ್ ನದಿಯ ಮೊರೆನಿಸುವನ್
ಇಟ್ಟು ತೂಗಿದವೋಲೆ, ತೂಗಿದುದು ಮೂವರಂ
ನಿದ್ರಾ ಸಮಾಧಿಗೆ. ವಿಹಂಗ ಮಂಗಲ ಘುಂಘ
ಕಂಠ ವೀಣಾ ವಾಣಿ ರಾಮನನ್ನೆಚ್ಚರಿಸೆ
ಲಕ್ಷ್ಮಣನನೆಚ್ಚರಿಸಿದನಾತನುಂ ತಂದ್ರಿಯಂ
ಬಿಟ್ಟೇಳಲನಿಬರುಂ ತೊರೆಯ ಶಿವಸಲಿಲದೊಳ್
ಮೊಗದೊಳೆದು ಮುಂಬರಿದರಾ ಚಿತ್ರಕೂಟಕ್ಕೆ.
ಬಿದಿರುಮೆಳೆಂಮಲೆ ಕಳಲೆಗಳನಿಳ್ದು ಲಟಿಲಟಿಲ್
ಲಟಿಲೆಂದು ಮುರಿದು ತಿನುತಿರ್ದಾನೆ: ನೆನೆಯದಂ;
ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊ! ಮರವಲುಗಿ ಹಣ್ಣ್‌ವೆರಸಿ ಕಾಯ್ಗಳುಂ ಇಳಂ
ಕೆಡೆಯುವೋಲ್, ಕೊಂಬೆಯಿಂ ನೆಗೆದು ಕೊಂಬೆಗೆ ಹಾರಿ
ಕೇರುತೋಡುವ ಬಣ್ಣಗಪಿವಿಂಡು : ನೆನೆಯದಂ;

ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊ! ಹೂದಿಂಗಳ್ವೆತ್ತರಲ್ಕೊಸಗೆಯಿಂ
ಬನದೇವಿ ದೀಕ್ಷೋತ್ಸವಂಗೆಯ್ವವಳೆಂಬಂತೆ
ಮೊಗ್ಗುಗೊಳ್ಳಗಳಿಂದೆ ಫೊಂಜಿನುರಿವೂವಿಂದೆ
ರಂಜಿಸುವ ಮುತ್ತುಗದ ಮರಗಳಂ: ನೆನೆ, ಮನವೆ;
ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊ! ಬೆಟ್ಟಮಂಡೆಯ ಬಂಡೆ ಹಣೆಯಿಂದೆ
ಚಾಚಿದಾ ಕಲ್ಗೋಡಿನಿಂ, ಮತ್ತೆ ಹೆಮ್ಮರದ
ಹೆಗ್ಗೋಡಿನಿಂ, ನೇಲ್ದು, ತುಪ್ಪದ ಹೊರೆಗೆ ಜೋಲ್ದ
ಹೆಡಗೆಂಮೊದಲಿನ ಹುಟ್ಟಿ ಹೆಜ್ಜೇನ್ಗಳಂ: ನೆನೆದು
ಸವಿ, ಮನವೆ; ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊ! ನೆತ್ತಿಯಿಂ ಪರಿತಂದು
ಕಿಬ್ಬಿಗುರುಳ್ವಬ್ಬಿ ಬೆಳ್ಳಂಗೆಡೆವ ಚಿಕುಂಚಿಯಾ
ನೀರ್‌ಬೀಳಮಂ; ನೆನೆ ನವಿರ್‌ನಿಮಿರ! — ಅದೊ ಅಲ್ಲಿ,
ಕಣ್ಣ್‌ತುಂಬೆ ಕಾಣುತಿದೆ ಚಿತ್ರಕೂಟಂ! ಶಿವಾ,
ಸೊಗಸು ನೋಟಂ! ವಿಪಿನಶಿವ ಜಟಾಜೂಟಂ!

ನೀರ್‌ಬೀಳುವಾಟಮಂ ನೋಟಜೇನೂಟಮಂ
ಸವಿದೇರಿದುದೆ ತಡಮ್ ಉಪತ್ಯಕೆಯಿನ್ ಊರ್ಧ್ವಗಮ
ಪ್ರಕ್ರಾಂತ ಪರ್ವತ ನಿತಂಬ ಸಮ ಕಕ್ಷದಮಂ,
ವೃಕ್ಷ ಮಾಡುದಾ ಚಿತ್ರಕೂಟಾದ್ರಿ: ಪರಿ
ಹರಿದು ಬರುವನ ಬೆನ್ನಸೆರೆದರೆ ದುಬ್ಬಿವನಬಲಿ
ನೋಳ್ಪರುಂಬೆಗೆ, ದೂರಮೆತ್ತರಕೆ, ಶೃಂಗಮಂ
ಪ್ರೋತ್ತರ ನೆತ್ತಿಯ ಬೃಹತ್ತು ಗೋಚರಿಸುವೋಲ್,
ದೃಷ್ಟಿಯ ದಿಗಂತಮಂ ಮುಚ್ಚಿ, ಮುಗಿಲಂ ಚುಚ್ಚಿ,
ಬೆಚ್ಚಿದೆದೆಗಯ್ಮ ಕಣ್ಣ ಕಾಣ್ಕೆಯೊಳ್ಳಿರದೆ ಬೆಚ್ಚಿ!

Cancelled

para

॥ಮೆಯ್ಯರ್ತು ಕಂಡರಾ ದೃಶ್ಯದೇವೇಂದ್ರವಂ
ಮೆಯ್ಯೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ, ಕಣ್ಣಾರುಮೊಂದಾಗಿ,
ಕಣ್ಣೊಂದುಮಿಲ್ಲದಾತ್ಮಾನಂದ ರಸವಾಗಿ:
ಅಂತಹೀನ ಮಹಾಂತ ಸಂತತಮವಿಶ್ರಾಂತ
ಜಲಧಿಯ ಬೃಹನ್ನೀಲಿಮ ವಿರಾಡ್ರಂಗದೊಳ್
ತೆರೆಯನಟ್ಟುವ ತೆರೆಯನಟ್ಟುವ ತೆರೆಯ ತೆರದಿಂ,
ಗಿರಿಯನಟ್ಟುವ ಗಿರಿಯನಟ್ಟುವ ಗಿರಿಯ ಪಂಕ್ತಿ
ಪರ್ವಿದುದು ದಿಟ್ಟಿ ಹೋಹನ್ನೆಗಂ, ಕಣ್ಣಲೆದು
ಸೋಲ್ವನ್ನೆಗಂ. ನಿಬಿಡ ರೋಮರಾಜಿಯ ವಿಪುಲ
ಚರ್ಮದೊಂದತಿಪೂರ್ವ ಭೂಭೃಜ್ಜಂತುವೆನೆ
ಹಬ್ಬಿ ಹಸರಿಸಿತುಬ್ಬಿತಡವಿ ದಟ್ಟಯಿಸಿದಾ
ದಿಟ್ಟ ಮಲೆಪ್ಪೊಡವಿ. ಮಂದಾಕಿನಿಯ ಪೆರ್ಪೊನಲ್
ಗಿರಿಗೆ ಮೇಖಲೆಯಾಗಿ ಕಂದರದ ಸೀಮೆಯಂ
ಸಿಂಗರಿಸಿದತ್ತು, ಕಿರುವೊನಲ ತೊರೆ ಮಾಲ್ಯವತಿ
ತಾನದ್ರಿಶಿರದಿಂ ರಜತರೇಖೆಯೋಲಿಳಿದು
ಕಂಗೊಳಿಸಿದತ್ತು, ಚಿನ್ನದ ಜನ್ನಿವಾರಮೆನೆ
ತಳತಳಿಸಿ, ಸಾಯಂ ಸಮೀಪ ದಿವಸೇಶ್ವರನ
ಕನಕ ಕಾಂತಿಯಲಿ. ಆ ಶೈಲ ಭೈರವ ಋಷಿಗೆ,
ದರ್ಶನದಿನಾವೇಶವಶರಾದ ಮೂವರುಂ,
ಕೈಮುಗಿದರರ್ಪಿಸಿದರಾತ್ಮ ನೈವೇದ್ಯಮಂ!

— . —

೧೧ — ೬ — ೧೯೫೮
"ಉದಯರವಿ"

ಇಂಗೋಲ್ಲ

ಕುಣಿದಳುರಿಯ ಊರ್ವಶಿ!

ವಾಣಿ, ಓ ಪ್ರಾಣವೀಣಾಪಾಣಿ, ಕವಿಯೆದೆಯ
ರಾಣಿ, ಮಿಡಿಯೆನ್ನಾತ್ಮ ತಂತ್ರಿಯಂ; ನುಡಿಸೆನ್ನ
ಹೃದಯಮಂ; ನಡೆಸೆನ್ನ ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯಮಂ,
ತಾಯಿ ಕಂದನ ಕೈಯನಾನುತೆ ನಡೆಯುವಂತೆ.
ಬೇಡುತಿಹೆನಡಿಗಡಿಗೆ. ನಿನ್ನಡಿಗೆ ಮುಡಿಚಾಚಿ:
ತಿಳಿಯದವರಾಡಿಕೊಳ್ಳಲತಿಯೆಂದು! ಬಲ್ಲೆನಾಂ
ಮುಂದಿರುವ ಯಾತ್ರೆಯ ಮಹದ್ದೂರಮಂ, ಬೃಹದ್
ಭಾರಮಂ, ರುಂದ್ರ ಪಾರಾವಾರಮಂ: ಹಸುಳೆ
ಹೆಗ್ಗಡಲ್ಗಳುಕುವ ತೆರದಿನಳುಕಿ ಹೆದರಿ
ಬೇಡುತಿದೆ ನಿನ್ನನಡಿಗಡಿಗಿಂತು, ಓ ತಾಯಿ! —
ರಣದ ಸಾಹಸ ಕಥೆಯಂತು ಬಣ್ಣನೆಗೆ ಬಡತನವೆ ಹೇಳ್?
ಹೇರಳಂ! ದಿನದಿನದ ಸಾಧಾರಣದ ಶಾಂತ
ಸರಳ ಜೀವಿತದ ವರ್ಣನೆಯೆ ವಿರಳಂ. ಅದಂ
ಕೈಕೊಂಡೆಸಗಲೆಳಸುವೆಂ; ಹರಕೆಯಿರಲೆನಗೆ
ನಿನ್ನಮೃತ ವರದ ಕರದಾ, ದೇವಿ ಓ ಶಾರದಾ!
ಕೊಲೆಯ ಕಥೆ ಬಗೆಸೆಳೆಯುವಂತೆ ರಾಮನ ಮನದ
ಕಲೆಯ ಕಥೆ ಬಗೆಗೊಳ್ಪುದೇನಳವಗೆಯ ರುಚಿ
ದೀನರಿಗೆ? ನನ್ನೀ ಕೃತಿಯನೋದುವಾತ್ಮರಾ
ದಾರಿದ್ರ್ಯಮಂ ಪರಿಹರಿಸಿ, ಓ ಸರಸ್ವತಿಯೆ,

ನೆಲಸಲ್ಲರಸಿಯಾಗಿ, ಸಹೃದಯ ಸರಸಲಕ್ಷ್ಮಿ!

ತುಂಬಿದತ್ತೊಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆ, ಕಣಿವೆಯಾಳಮಂ,
ಅಗಲಮಂ, ಪಶ್ಚಿಮ ಶಿಖರಿ ಛಾಯೆ. ಯಾಮಿನಿಯ
ಸೀರೆಯಂಚಿನ ಸೆರಗು ಮುಸುಗಿದತ್ತಡವಿಯಂ
ಚಿತ್ರಕೂಟಾದ್ರಿಯಾ. ಗೂಡಿಗೋಡಿತು ಹಕ್ಕಿ;
ಹಕ್ಕೆಗೋಡಿತು ಮಿಗಂ. ಮೌನವಾಂತುದು ನಗಂ
ವಜ್ರರೋಮ ಮಹರ್ಷಿಯಾ ಧ್ಯಾನಗೌರವಕೆ.
ಮುಚ್ಚಲ್ಕೆ ಯೋಗಿಯಾ ದೇಹನಯನೇಂದ್ರಿಯಂ
ಬಿಚ್ಚುವಂದದೊಳಾತ್ಮದಕ್ಷಿ ಕೋಟ್ಯನುಕೋಟಿ,
ಹಗಲ ಕಣ್ಣದು ಮುಚ್ಚಲಿರುಳ ಕಣ್ಣುಗಳರಳಿ
ರಾಜಿಸಿದುವರಿಲಕಿಡಿ ಬಾನ್‌ದೊಂಟಿಲ್ಲಿಣುಕಿ
ಮಿಣುಕಿ. ಶಿಷ್ಯರನವರವರ ಪರ್ಣಕುಟಿಗಳ್ಗೆ
ಕಳುಹಿ, ತನ್ನಾಶ್ರಮದ ಮುಂದೆ ಬಂಡೆಯನೇರ್ದು
ಪದ್ಮಾಸನವನಿಕ್ಕಿ ಕುಳಿತಾ ವಜ್ರರೋಮಂ
ನೋಡುತಿರೆ ಕಣ್ಬೊಲದ ಕಂದರದ ಕಾಂತಾರ
ಪಂಕ್ತಿಯಂ, ಕಂಡನೊಂದಿದಿರೆಳ್ದ ಗಿರಿ ಶಿರದಿ,
ಸಂಜೆಬಾನ್ಗೆದುರಾಗಿ, ಕೆತ್ತಿದೋಲಂತಿರ್ದ,
ಮೂರು ನರರೂಪಿ ಮಸಿಯಾಕೃತಿಗಳಂ. ನೋಡಿ,

ಸಿಂಹಾಕೃತಿಯ ಮಹಾ ರೂಕ್ಷಶೈಲೋಪಮಂ
ಭೀಮಕಾಯಂ ಕಠಿನ ಗಂಭೀರನಾ ಯೋಗಿ,
ಕೌತುಕಂಬಟ್ಟರುಂ ವಿಸ್ಮಯಕ್ಕೆಡೆಗೊಡದೆ,
ಮಗ್ನನಾದಂ ಧ್ಯಾನದದ್ವೈತ ನಗ್ನತೆಗೆ! (೩೯)
ವಜ್ರರೋಮನ ಚಿತ್ತವಜ್ರದ ಮಹಿಮೆಗಳ್ಗೆ
ಪ್ರತಿಂತು ಕೈಂಕರ್ಯಮಂ ನೋಂತಿರ್ದ ವ್ಯಾಘ್ರನುಂ
ಧ್ಯಾನಸ್ಥ ಮುನಿಯ ಪಕ್ಕದೊಳ್ಗರೆಂತು ಮೇಲಿರ್ದು
ನೋಡುತಿರೆಯಿರೆ ಬೈಗು ಮಬ್ಬಿರ್ ಕೀವುತ್ತಿರ್ದ
ದೃಶ್ಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಮಂ, ಕಂಡುದೇನನೊ! ನಗಂ
ಶತಗುಹಾಧ್ವನಿಗಳಿಂ ಪ್ರತಿ ಘರ್ಜಿಪೋಲಂತೆ,
ನೀರವ ಮಹಾರಣ್ಯಮನುರಣಿತಮಪ್ಪಂತೆ,
ಕಲ್ಬಂಡೆ ಬೆದರಿ ಕಂಪಿಸುವಂತೆ, ಕೇಳ್ದರಿದೆ
ಹೆಪ್ಪುಗಡುವಂತೆ ಘರ್ಜಿಸಿದುದಾ ಅದ್ವೈತಿ
ದ್ವೈತಿಯಪ್ಪಂತೆ! ಕಣ್ದೆರೆದ ಮುನಿ ಕೈಯೆತ್ತಿ
ತಟ್ಟಿ ತಲೆಯಂ ಸವರಿ ಬೋಳೈಸಿ, ಆ ಪ್ರಾಣಿ
ಕಂಠಘೋಷವನಕ್ಷಿ ರೋಷದಿಂ ತೋರ್ಪುದೆನೆ
ನೋಡುತಿರೆ, ಅತ್ತ ಕಣ್ಣಾದವಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು
ಸೀತಾಕೃತಿಯ ರಾಮಾಕೃತಿಯ ಧೀರಗಮನಂ.
ಪುಲಿ ಪುಲಿಯನರಿವಂತೆ, ಪುಲಿಯವೊಲ್ ಸಿದ್ಧನುಂ
ಪ್ರೀತಿಯಿಂದತಿಥಿಗಳನರಿತುಪಚರಿಸಿಯುಂ
ಕಳೆದನಿರುಳಂ. ಮರುದಿನಂ ತಪೋವನ ಜನದ
ತನು ಮನ ಸಹಾಯದಿಂ ಕಟ್ಟಿದನು ಸೌಮಿತ್ರಿ,

ಮಲೆಯ ಬಿರುಮಳೆಗಾಳಿಗಳಿಗೆ ಮಲೆತುಳಿವಂತೆ,
ಪರ್ಣಶಾಲೆಯನೊಂದನೆತ್ತರದೊಳಾ ಗಿರಿಯ
ದರ್ಶನಸ್ಥಾನಮುಂ ದೂರವಿಸ್ತಾರದಾ
ದೃಶ್ಯದಾಸ್ಥಾನದಧ್ಯಕ್ಷತಾ ಸ್ಥಾನಮುಂ
ತಾನೆನಿಪ ಗಿರಿಭುಜಸ್ಥಾನದಲಿ. ಅನಂತರಂ
ದೇವರ್ಗೆ, ಗೃಹದೇವತೆಗೆ, ಚಿತ್ರಕೂಟ ಗಿರಿ
ದೇವನಿಗೆ, ಕಾಂತಾರದಧಿದೇವಿಯರಿಗೆ, ರವಿ
ಗಗನದಭಿಮಾನಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಪಿತೃಋಷಿಗಳಿಗೆ
ವಾಸ್ತುಕರ್ಮಾದಿ ಬಲಿ ಶಾಂತಿ ಕರ್ಮಂಗಳಂ
ನೆಗಳ್ದು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರ್ ಮರಬಳ್ಳಿಯೋರಣದ
ರಮ್ಯ ತಳಿರ್ ತೋರಣದ ದೇವಸುಖಕಾರಣದ
ಸುಪವಿತ್ರ ಪತ್ರವೇಶ್ಮಂ ಪೊಕ್ಕರಾತ್ಮಮಂ
ಪುಗುವ ಪುಣ್ಯಂಗಳೋಲ್.
ಅರಮನೆಯೊಳಿಹುದೇನೊ?
ಅರಸುತನಮದೆಯೊಳಿರೆ ಕಾಡರಮನೆಗೆ ಕೀಳೆ?
ರಸವಿಲ್ಲದಿಹ ಬಾಳಿಗರಮನೆಯೆ ಮರುಭೂಮಿ;
ರಸಿಕಂಗಡವಿ ಮಿಗಿಲ್ ಸೊಗಸಲ್ತೆ ಸುಗ್ಗಕಿಂ
ಜೊತೆಯಿರಲ್ಕೊಲಿದ ಹೆಣ್, ಮೇಣ್ ಕಾಣ್ಬ ಕಬ್ಬಿಗನ್?
ಕಣ್ಣು ಪೆಣ್ಣುಗಳೆರಡುಮಂ ಪಡೆದ ರಾಮಂಗೆ
ಎಲೆವನೆಯೆ ಕಲೆಯಮನೆಯಾಯ್ತು; ವಿಪಿನಾಂಗಣಂ
ರಸ ತಪೋರಂಗಕ್ಕೆಣೆಯಾಯ್ತು. ದಿನ ಕಳೆದಂತೆ
ಮೊದಮೊದಲ್ ಪರಿಚಯಮಪರಿಚಿತಮಾಗರ್ದ

ಗಿರಿವನಂ ಪರಿಚಯದಿನಾತ್ಮೀಯ ಭಾವಮಂ
ತಳೆದುದು ಸಲುಗೆವೆತ್ತು: ಅಂದು ಕಲ್ಲಾಗಿರ್ದ
ಕಲ್ಲೀಗಳಾದುದೈ ನೆನಹಿಗೆ ನಿಕೇತನಂ.
ಅಂದೆ ಬರಿ ಮರವಾದುದಿಂದವರ ಬಾಳ್ಗೊಂದು
ಸಂಕೇತವಾಯ್ತು. ಬಂದಂದು ಆ ಕಾಡಿನೊಳ್
ಬರಿ ಬಳ್ಳಿಯಾಗಿರ್ದುದಿಂದು ತಮ್ಮೆಲೆವನೆಯ
ಮುಂದಣಂಗಣದಂಚಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮೆರ್ದೆಬಾಳ್ಗೆ
ನಿತ್ಯಸಾಕ್ಷಿಗೆ ನಿಂದದೊಂದು ಕೇತನವಾಯ್ತು.
ಅಪ್ರಮುಖ ವಸ್ತುಗಳ್ಗಲ್ಪತ್ವಮಳಿದುದೈ
ಅನುಭವದ ಘನಮಹಿಮೆಯಿಂ. ಭಾವಪರಿವೇಷಮಂ
ಪಡೆದು, ಜಡವೇಷಮಂ ಪಿಂಗಿದಾವೇಶದಿಂ
ಪ್ರಾಣಮಯಮಾಗಿ, ಮೇಣರ್ಥಮಯಮಾಗಿ, ಕೇಳ್,
ಸ್ಮೃತಿಕೋಶವಾದುದಯ್ ಒಂದೊಂದು ವಸ್ತುವುಂ
ತೊರೆದಚಿದ್ಭಾವಮಂ.
ಆ ಕಲ್ ಬರಿಯ ಕಲ್ಲಾಗಿ
ಕೆಡೆದಿರ್ದುದಲ್ಲಿ ಯುಗಯುಗಗಳಿಂ. ಸೀತೆ ತಾಂ
ಕಂಡಾ ಮೊದಲ್ ಕಲ್ಲಲ್ಲದೇನುಮಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.
ಒರ್ದಿನಂ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ಮುಂದೆ ಪತಿಯೊಡನೆ
ಮಾತಾಡುತತ್ತ ನೋಡಿದಳಯ್ಯೋ ಸೋಜಿಗಂ!
ಆ ಕಲ್ಗದೇನೊ ಆಕೃತಿ ಬಂದವೊಲ್ ತೋರಿ
ಬೆರಗಾಗಿ ತೋರ್ದಳಿನಿಯಂಗಾತನುಂ ಕಂಡು

ಕೌತುಕಂಬಟ್ಟನಿರ್ವರು ಮುದಕೆ ಪೆಸರಿಟ್ಟ
ಕರೆಯತೊಡಗಿದರಂದಿನಿಂ 'ಕಲ್ದವಸಿ' ಎಂದು.
ಮತ್ತೊರ್ದಿನಂ, ಬೈಗುಗಪ್ಪಿಳಿಯುತಿರೆ, ಸೀತೆ
ಮಬ್ಬಿನೊಳ್ ಕಂಡಳಾರನೊ ಕಲ್ಲನೆತ್ತಿಯೊಳ್;
ಪೆಣ್ಣಾತೆ ಸೋದರಳೊಲ್ ಅಗಂ ಓಡುತಿರ್ದನಿಯನಂ
ಕರೆದು ತೋರಿದಳು ಹೆದರೆದೆಂತಾಗಿ. ರಾಮನುಂ
ಸೋಜಿಗಪಡುತೆ ನೋಡಿ, ಒಡನೆ ಗುರುತಿಸಿದಂತೆ
ಶೋಕ ಮುಖ ಮುದ್ರೆಯಿಂದಶ್ರು ಲೋಚನನಾಗಿ
ನಿಡುಸುಯ್ದನೆರ್ದೆನೊಂದನೋಲ್. ಸೀತೆಗರಿವಾಯ್ತು
ತಿಕ್ಕನಾ ಕಲ್ಲನೆತ್ತಿಯ ಮೂರ್ತಿ, ಕಾಡಿಂದೆ
ಸೌದೆಯಂ ಹೊತ್ತು ತಂದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿರ್ದ
ಊರ್ಮಿಳಾ ವಲ್ಲಭನದೆಂದು! ನೆನೆದಾಕೆಯುಂ
ಬೇಯುತಿರುವನೆ? ಬೇಡುವನೆ ದೇವರಂ ತನ್ನ
ಸತಿಗಾಗಿ? ಮರುಗಿದರ್ ದಂಪತಿಗಳಿರ್ವರುಂ
ಊರ್ಮಿಳೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣಗೆ. ಮಾತನುಳಿದಳ್ ಸೀತೆ.
ಮೌನವಾದಾ ರಾಮನಲ್ಲಿಂದೆ ತಮ್ಮನಂ
ನುಡಿಸಲೆಂದೈದಿದನ್ 'ಕಲ್ದವಸಿ'ಯೆಡೆಗೆ. ಆ
ಸಂಜೆಯಿಂದಾ ಬಂಡೆ, ಕಲ್ದವಸಿ, ಊರ್ಮಿಳೆಗೆ
ಮೇಣಾವಳ ಸಂಯಮಕೆ ಪಡಿಮೆಯಾದುದು; ಮತ್ತೆ
ಗುರುವಾದುದೆಲ್ಲರ್ಗಿತಂತಾದುದ್ದೈ ಸತಿಗೆ ಮೇಣ್
ಪತಿಗೆ. ಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ಪೂರ್ವದ ಗವಾಕ್ಷದಿಂ
~~[illegible]~~
(Cancelled)

ಕಾಣುತಿರುವುದದೊ ನೀಲದೂರಕ್ಕೆ ಮೃದುಲಮೆನೆ
ತೋರ್ಪ ಶಿಖರೇಶ್ವರಂ. ಸೀತೆಯ ಮನಕೆ, ಮತ್ತೆ
ರಾಮನ ಮನಕೆ, ಮತ್ತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಮನಕೆ ಬೇರೆ
ಬೇರೆನಿತೆನಿತೊ ಗುಹ್ಯ ಭಾವಲೋಕಂಗಳಂ
ಸೃಷ್ಟಿಸಿದುದದರಿಂದಮವರವರ ದೃಷ್ಟಿಗದು
ಮೆರೆಯುತಿದೆ ಬೇರೆಬೇರೆಯ ರಸಕೆ ನಿಧಿಯಾಗಿ,
ವಿಧಿಯಚಲ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಮಾಗಿ: ಜನಕಜೆಯಡುಗೆ
ಮಾಡುತಿರಲತ್ತಣಿಂದೇಳುವನೊ ಉದಯರವಿ!
ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಯ ಹೊಗೆಯ ನೀಲಿಗೆಳನೇಸರಾ
ಬಿಸಿಲ ಸಿಸು, ನಳಿದೋಳ ತಳಿರ ಬೆರಳಿನ ಕಯ್ಯ
ಕೋಲುಕೋಲನೆ ಬೀಸುತೋಲಾಡುವಾಡಿ ಬರೆ,
ಪಾಕಕಾರ್ಯವನುಳಿದು ನೋಡುವಳು ರಾಮಸತಿ,
ಸೊಗಮುಕ್ಕುವಾ ಕಣ್ಗಳೊಸಗೆಯಂ. ಮತ್ತೊರ್ಮೆ,
ಬೆಣ್ಣೆಬಣ್ಣದ ನುಣ್ಣನುಣ್ಣೆ ಮುಗಿಲ್ವೆತ್ತಂದು
ಬೆಟ್ಟನೆತ್ತಿಯನಪ್ಪುತಾಲಿಂಗನದ ಸುಖಕೆ
ಪರವಶತೆವೆತ್ತು ನಿಂದಿರೆ ನಿಶ್ಚಲಂ, ತರಳೆ
ಗಗನದೌನ್ನತ್ಯಕೇರ್ದ ಶಿಖರಮೌಳಿಯಂ
ರಾಜರ್ಷಿ ಜನಕರಾಜಂ ಗೆತ್ತು, ತೆಕ್ಕನೆಯೆ
ತಂದೆಯನಿದಿರ್ಗೊಂಡವೋಲಾಗಿ, ಮಣಿದಳಾ
ಭವ್ಯಮುದ್ರೆಯ ರಜತಕೇಶಾದ್ರಿದೇವಂಗೆ.
ಮಗುದೊಂದಿರುಳ್ ಧರಣಿಪುತ್ರಿ ಪತಿ ಮೈದುನರ
ಕೂಡೆ, ಶಶಿಮೌಳಿಯೆಂಬೀರ್ಕೈದು ವತ್ಸರದ,

ಚಂಚಲ ವಿನೋದಶೀಲದ, ಲಲಿತ ರೂಪದ
ಋಷಿಕುಮಾರನಾಶ್ರಮದ ಗೋವನಪ್ಪುತ ಬಂದು,
ತನ್ನೊಡನೆ ಗಳಪಿ, ತಾನಿತ್ತುಣಿಸನೊಲಿದುಂಡು,
ಬೇಡವೆನೆಯುಂ ಬಿಡದೆ ತನ್ನೊಡನೆ ಮುಸುರೆಯಂ
ತಿಕ್ಕಿ, ಕೈ ಮೈ ಮೋರೆ ಮಸಿಯಾಗಿ ಹೋದುದಂ
ಹೇಳುತಿರ್ದಳ್ ಭಾವವಶಳಾಗಿ. ಭೂಮಸುತೆ
ಶ್ರೀರಾಮನುದ್ದಾಮ ವೀರಲಕ್ಷ್ಮಣನುಮಾ
ಅಲ್ಪಮಂ ಕೇಳುತಿರ್ದರು ಮಹೋಲ್ಲಾಸದಿಂ,
ನಡುನಡುವೆ ನಗುಕಳ್ಳಿ ಬಿರಿವಂತೆ. ಮುದ್ದುಗತೆ
ಮುಗಿವ ಮುನ್ನಮೆ, ಕಿಟಕಿಯಾಚೆಯಾ ಕವಿದಿರ್ದ
ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯೊಳ್, ಜ್ವಾಲೆ ಮೆರೆದುದು ಮನೋಹರಂ
ಶಿಖರೇಶ್ವರನ ಶಿರದಿ. ರಾತ್ರಿಯಾಕಾಶದಾ (ಶಿರದಿ)
ತಾರಾ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷನೋಲಗದಿ ನರ್ತಿಸುವ
ಉರಿಯ ಉರ್ವಶಿಯೆನಲ್ಕಾ ಕಾಡುಗಿಚ್ಚೆಸೆಯೆ,
ನಿಟ್ಟಿಸಿದರಾ ಚೆಲ್ವನೆಳಮಕ್ಕಳೋಲಂತೆ
ಬಾಯ್ದೆರೆದ ಬೆಳ್ಳಚ್ಚರಿಗೆ ಮನಂ ಮಾರ್ವೋದವೋಲ್!

ಹೊರತೇನೊ ಹಾಸ್ಯರಸಮಖಿಲ ರಸನಿಧಿ ಚಂದ್ರ
ಸದೃಶಂಗೆ? ಒಂದು ದಿನಮಿನನುದಯದಲಿ ತರಳೆ,
ಸೀತೆ, ರವಿಕರ ಕಾಂತ ಕಾಂತಾರದಂತರದಿ
ನಲವಿಂದಿಳಿದು ಬಂದು, ವೇಗಗಾಮಿನಿ ಸಲಿಲ
ಯೌವನಾ ಮಾಲ್ಯವತಿಯಲ್ಲಿ ಋಷಿ ಸತಿಯರಂ

ಕಂಡು, ವಂದಿಸಿ, ನುಡಿಸಿ, ಸಂತೋಷದಿಂ ಮಿಂದು,
ಬೆಳ್ನಾರುಡೆಯ ತೆಳ್ಪುಡಿಯನುಟ್ಟು, ಮುಗುಳ್ಗಳಿಂ
ಪೆಣ್ಣಾಯ್ತೊ ಪೆಣ್ಣೆ ಮುಗುಳ್ಗಳಾಯ್ತೊ ಎಂದಡವಿ
ಸೋಜಿಗಂಬಡುತಿರಲ್, ತಮ್ಮೆಳವನೆಗೆ ಮರಳ್ದು
ಎರಿ ನಡೆದಡುಗೆ ತೊಡಗಿದಳು. ಪಸಿ ಸೌದೆಯಿಂ
ಪೊಗೆಯಲ್ಲದುರಿದೋರಲೊಲ್ಲದಿರೆ, ಧರಣಿಸುತೆ
ಮುಳಿದೊಲೆಯ ಮೋರೆಯಂ ತಿವಿದು ಕಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದೆ,
ಕಣ್ಣೊರಸಿ, ಮೂಗೊರಸಿ, ಮೊಗಮೆಲ್ಲ ಮಸಿಯಾಗೆ,
ಮಿಂದುಟ್ಟ ಮಡಿ ಮಾಸೆ, ಸಿಗ್ಗೇರ್ದು ಸಿಡುಕುತಿರೆ
ವಜ್ರಕೋಪಾಶ್ರಮದಿನಭ್ಯಂಜನಮಂ ಮುಗಿಸಿ
ರಾಮನೈತಂದನಲ್ಲಿಗೆ. ಕರೆದನರ್ಧಾಂಗಿ
ಕೇಳದಿರೆ. ಹೊಗೆಯ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಿರ್ದು ಓಕೊಂಡಳಂ
ಕುರಿತು ಬಿನದಕೆ: ಏನಿದೇನ್, ಅನುಗಾಲ್ ಪೇಳ್ಕುಮೆನೆ; —
ಮಡದಿ: ಪಸಿ ಸೌದೆಯಿಂದಡುಗೆಯೆಂತಪ್ಪುದಯ್?
ಪೊಗೆಯನುಣ್ಣೆಮೆನೆ; — ರಾಮನಾಕೆಯಂ ಬಳಿಸಾರ್ದು,
ಮಸಿಯುಡಿದು ನಲ್ಮೊಗಂ ಮುಸುಡಿಯವತಾರಮಂ
ತಾಳ್ದಿರ್ದುದಂ ಕಂಡು, ನಗೆ ತಡೆಯಲಾರದೆಯೆ
ಹೊರಗೆ ಬಂದಳ್ಳೆ, ಬಿರಿವಂತೆ ನಗೆ ತೊಡಗಿದನ್.
ಬಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಣ್ಣನಾ ಪರಿಗೆ ಬೆರಗಾಗೆ
ರಾಮನೆಂದನು: "ನೋಡು ನಡೆಯೊಳಗೆ. ಅತ್ತಿಗೆಗೆ
ಬದಲೊರ್ವ ವಾನರಿಯ..." ಎಂದರ್ಧ ವಾಕ್ಯದೊಳೆ
ಗಹಗಹಿಸಿ ನಗುತಿರೆ, ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮಜಂ ನಡೆದು

ನೋಡಿದನು: ನಗಲಿಲ್ಲವನ್! ನಗೆಗೆ ಮೀರಿದುದಾ
ಧೂಮದೃಶ್ಯಂ! "ಕ್ಷಮಿಸಿಮೆನ್ನಂ ಪಸಿಯ ಸೌದೆಯಂ
ತಂದೆನಪರಾಧಿಯಂ" ಎನುತ್ತೆ ಬಾಗು ಪುಳ್ಳಿಗಳನಾ
ತಂದಡಕಿ, ಊರ್ಮಿಳೆಯ ನೆನೆದೂದಿದನ್. ಅಗ್ನಿ
ಭಗ್ಗನೆಯೆ ಚಿಮ್ಮಿದನ್ ಧೂಮತನುವಿಂ ಬುಗ್ಗೆಯೋಲ್.
ಚಿಮ್ಮಿದುದು ಸಂತೋಷಕಾಂತಿ ಚಿಂತಾಮ್ಲಾನ
ಮೈಥಿಲಿಯ ಮುಖಪದ್ಮದಿಂ!

ಕೊಂದ ಕತದಿಂದೇಂ
ಪೆರ್ಮನಾದನೆ ರಾಮನಾ ಮೂಕನುಳಿ: ಪಗೆಯೆ?
ತೆಗೆತೆಗೆ! ಪೆರ್ಮೆಗೋಲ್ಮೆಯೆ ಚಿಕ್ಕೆ. ಮರುತ್ತಿಗೇಂ
ಬೆಲೆಯೆ ಪೇಳ್ ಕೊಲೆ? ದೈತ್ಯನಂ ಗೆಲಿದ ಕಾರಣಕಲ್ತು,
ತನ್ನ ದಯಿತೆಯನೊಲಿದ ಕಾರಣಕೆ, ಗುರು ಕಣಾ
ರಾಮಚಂದ್ರಂ. ಕೋಲಾಹಲದ ರುಚಿಯ ಮೋಹಕ್ಕೆ
ಮರುಳಾದ ಮಾನವರ್ ರಾವಣನ ಕೊಲೆಗಾಗಿ
ರಾಮನಂ ಕೊಂಡಾಡಿದೊಡೆ ಕವಿಗುಮಾ ಭ್ರಾಂತಿ
ತಾನೇಕೆ? ಮಣಿಯುವೆನು ರಾಮನಡಿದಾವರೆಗೆ:
ದಶಶಿರನ ವಧೆಗಾಗಿಯಲ್ತು: ಮಂದಾಕಿನಿಯ
ತಿಳಿಪೊನಲ ಮೀಂತು ತರಲೊರ್ ದಿನಂ ತಾಂ ಕಂಡ
ದೃಶ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದಾತ್ಮ ದರ್ಶನಕೇರ್ದ
ರಸ ಸಮಾಧಿಯ ಮಹಿಮೆಗಾಗಿ!

ಮೈದೋರಿದನ್,
ರಮಣೀಯ ಪೂರ್ವಗಿರಿವನರಮಾ ರಮಣನೆನೆ,

ಉದಯ ರವಿ. ಗಿರಿವನಪ್ರಿಯ ರಾಮನಾ ಪ್ರಕೃತಿ
ಪೂಜಾ ಸುಖದ ರಸಸ್ತೋತ್ರಮ್, ತಾನೆಗಾವರ್ಣನೆಯೆ,
ಹೊಂಬಿಸಿಲ ಚುಂಬನದ ಹಸುರು ಕಾಡಿನ ನಡುವೆ
ಪಿಕಳಾರ ಕಾಜಾಣ ಕಾಮಳ್ಳಿ ಕೋಗಿಲೆಯ
ಗಿಳಿಯ ಕೊರಲಿನ ದನಿಯ ಜೇನಿಂಪುತೈತಂದು
ನೋಡಿದನ್, ಮಂದಾಕಿನಿಯ ಸಿರಿಯ ಕಣ್ಗೊಸಗೆಯ
ನೋಟಮಂ: ತುಂಬಿ ಪರಿದುದು ಶುಭಜಲದ ರಮ್ಯ
ನದಿ, ತಾಯಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಯಂತೆ, ರಾಮನ ಮನಕೆ
ಮಗುತನವನೊದಗಿಸುತೆ. ಮಾತೃದರ್ಶನ ದೀಪ್ತ
ಪ್ರೀತಿ ಗೌರವದಿಂದೆ ಕೈಮುಗಿದು ನಡೆದನಾ
ಪೂಜ್ಯ ಮಂದಾಕಿನಿಯ ಮಳಲೊಟ್ಟಿಲೊಳ್ದೊಡೆಯ
ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ. ಕಣ್ಗೆ ಮುತ್ತಿಟ್ಟುದಿಕ್ಕೆಲದಲ್ಲಿ
ತಾಯಕ್ಕರೆಯ ಸಕ್ಕರೆಯೆ ಪುಂಜಗೊಂಡಂತೆವೋಲ್
ಚಿತ್ರಮಯ ಧವಳಿಮ ಪುಳಿನರಾಶಿ. ತೀರರುಹ
ಫಲಪುಷ್ಪ ಭಾರಾವನತ ತರುಲತಾ ಶ್ರೇಣಿ ತಾಂ
ಮಣಿನಿಕಾಶೋದಕದ ಹೊಳೆಯಹೊನಲಿನ ಮೇಲೆ
ಮಾರ್ಪೊಳೆವವೋಲ್ ಬಾಗಿ, ಕುಸುಮ ವೃಷ್ಟಿಯ ಸೂಸಿ,
ಸಿಂಗರಿಸಿದುದು ವೀಚಿವೀಚಿಯಂ, ತೆರೆತೆರೆಯ
ಕಯ್ಗುಯ್ದು ಬಾಚಿದೋಲೆಸೆದಾ ಮನೋಹರದ
ಶಿರವೇಣಿಯಂ. ಕೊಂಬೆಗೈಗಳಿಂ ಪೂವಲಿಂತು
ಚೆಲ್ಲಿ, ನಾನಾ ವರ್ಣ ಸ್ವರ್ಣ ಶೃಂಗಾರದಿಂ
ಮೆರೆದು, ಗಾಳಿಗೆ ತೊನೆದು, ಹಕ್ಕಿಯಿಂಚರದುಲಿಯೆ

ಕಾಲ್ಗೆಜ್ಜೆ ಕಿಂಕಿಣಿಯವೋಲಾಗೆ ನರ್ತಿಸುವ
ತರು ತಿಲೋತ್ತಮೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದಳಿಂದ್ರಲೋಕಮಂ
ಚಿತ್ರಕೂಟದೊಳೆ ಆ ರಸಋಷಿ ರಘೂದ್ವಹಂಗೆ.
ಮೆಯ್ವೆಳ್ಪ ಪರಿವ ನೆತ್ತರೆಲ್ಲಂ ಮಿಂಚುವೊನಲಾಗೆ
ಸವಿಯುತಾ ಬೆಳಗಿನೈಸಿರಿಯನಿಳಿದನು ನೀರ್ಗೆ
ಮೀರುಕ್ಕೆ. ಬಂಡೆಬಂಡೆಯ ನಡುವಣನವರತ
ಜಲಗದ್ಗದ ಶ್ರುತಿಗೆ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಶ್ರುತಿಯ
ಮಂತ್ರಘೋಷಂ ವೆರಸಿ ನೀರಾಡಿದನು, ಪೃಥ್ವಿ
ಕಂಡು ಪುಲಕಂಗೊಂಡು ನಲಿಯೆ. ಮಿಂದಿರಲಿಂತು,
ಕಣ್ಗೆ ಪೊಕ್ಕನೆ ಪೊದಳ್ದುದೆನೆ ಚೆಲ್ವಿನ ಬುಗ್ಗೆ,
ಕಾಣ್ಕೆವೋಲದಂಚಿಂದೆ, ಬಾನ್ಮಡಿಯ ಪೊಳೆಂಮುಡಿಯ
ಬೆಟ್ಟದಡವಿಯ ತಡಿಯ ಚಿತ್ರಭಿತ್ತಿಯಿನುಣ್ಕಿ
ರಾರುತೊಯ್ಯನೆ ತೇಲಿ ಬಂದತ್ತು ಸಾಲ್ಗೊಂಡು,
ಪಾಲ್‌ಬೆಳ್ಳನೆಂತು ಬೆಣ್ಣೆನುಣ್ಪೆನೊರೆ ಬರೆಕುಮೆನೆ,
ಬೆಳ್ಳಕ್ಕಿಪಂತಿ. ನೋಡಿದನು ರಸವಶನಾಗುತಾ
ದಾಶರಥಿ. ನೋಡುತಿರೆ, ತಾನೆ ಹೊಳೆಯಾದಂತೆ,
ತಾನಡವಿಯಾದಂತೆ, ತಾನೆ ಗಿರಿಯಾದಂತೆ,
ತಾನೆ ಬಾನಾದಂತೆ, ತಾನೆಲ್ಲಮಾದಂತೆ,
ಮೇಣೆಲ್ಲಮುಂ ತನ್ನೊಳಧ್ಯಾತ್ಮಮಾದಂತೆ
ಭೂಮಾನುಭೂತಿಯಿಂ ಮೈಮರೆದನಾ ರಸಸಿದ್ಧಿ
ರಾಮ ಮಹಿಮೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯೈಸಲೆ ಕಿರೀಟೋಪಮಂ?

20.10.38

ಇಂಗೋಲ್ ೯
ಪಾದುಕಾ ಕಿರೀಟಿ

"ಮೈಥಿಲಿ, ಗಿರೀಂದ್ರನಾಸ್ಥಾನದಂತೆಸೆಯುವೀ
ಕಾನನಶ್ರೀಯನಿದೊ, ನೋಡು, ಹಬ್ಬಿರುದೆಂತು,
ಪ್ರಾತಃಸಮಯ ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿಸೂತ್ರಂಗಳಿಂ
ಕಯ್ನೆಯ್ದು ಕಾನ್ತಿವಸನವನೆಂತು, ನೋಳ್ಪರ್ಗೆ
ರತಿ ಸಂಜನಿಸುವಂತೆ. ಕೇಳಾಲಿಸದೊ, ಭದ್ರೆ,
ರೋಮಹರ್ಷಣಾಕರಂ, ಮಂಜುಳ ಮನೋಹರಂ
ಸಹೃದಯ ಸುಪ್ರಾಜಿತಂ ಬರ್ಹಿ ವಿಹಂಗಮ ತುಮುಲ
ರತಕೂಜಿತಂ. ತೇಲುತಿದೆ ಗರಿಹಗುರಮಾಗಿ
ಪರ್ಣವರ್ಣಾರ್ಣವದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದೊಳ್ ಮನಂ
ಪೂವಾಗಿ, ತಳಿರಾಗಿ, ಬಿಳಿದಾಗಿ, ಕೆಂಪಾಗಿ,
ಪಸುರಾಗಿ, ಪಳದಿ ನೀಲಿಗಳಾಗಿ, ತನಗೆ ತಾಂ
ರಂಗುರಂಗಿನೊಳಲೆವ ತರತರದಲೆಗಳಾಗಿ.
ಮರೆಯುತಿದೆ ಮನ್ಮನಮಯೋಧ್ಯೆಯಂ; ಮರೆಯುತಿದೆ
ಪುಟ್ಟಿದಿಳೆಯಂ ಬಿಟ್ಟ ದುಃಖಮಂ; ಮರೆಯುತಿದೆ
ಪುಟ್ಟುಗೆಳೆಯರನುಳಿದಳಲ ಬೇಗೆಯಂ. ಕಾಂತೆ,
ನೀಂ ಬಳಿಯಿರಲ್ಕೆ ಕಾಂತಾರಮಿದು ನಿನ್ನಮಂ
ಮಾರ್ಕೊಳ್ವುದು ಚೆಲ್ವನೊಳ್. ದಿಟಕೆ ಮತ್ಸರಮೇಕೆ?
ನೋಡು ಅದೊ, ಪೊಳೆಯುತಿರುವುದೆಂತು ಬೆಳ್ಬಿಸಿಲನೊಳ್

ಮಲೆಯ ಮಂಡೆಯ ಬಂಡೆಯಮಾಗಿರ್ಪ ರತ್ನಶಿಲೆ.
ವಾರಿಧಾರಾ ಕೇಸರಂಗಳಂ. ಕೆದರುತದೊ
ಸಿಂಹ ಗರ್ಜನೆಯುಡುಗೆ ಘೋಷಿಸುತ್ತಿರುದಬ್ಧಿ
ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕಿ. ಬಾ, ರಮಣಿ, ನೋಳ್ಪಮಾ ದೃಶ್ಯಮಂ,
ಭೀಷ್ಮ ಸಂಮ್ಮೋಹಮಂ, ಕಣ್ಣಿವೆಗಿಳಿದದರಡಿಗೆ
ಸಾದ್ಯಃ ಕಮನೀಯಳಲ್ತೆ ಭಯಂಕರಾ ಪ್ರಕೃತಿ?"
ತೇಜಸ್ವಿ ರಾಮಚಂದ್ರಂ ಚಂದ್ರಚಾರುಮುಖಿ
ಲಾವಣ್ಯವತಿಗೆ, ಸೀತಾಸತಿಗೆ, ತೋರುತ್ತೆ,
ಚಿತ್ರಶೈಲದ ವಿಪಿನ ವಿಭವಮಂ ಬರಬರಲ್
ಮುಂದೆ ಮೆರೆದತ್ತು ಮಂದಾಕಿನಿಯ ಕಮ್ರಾನನಲ್,
ಕಣ್ಗಪ್ಪ ನೀರಾಯ್ತೊ, ಬಾನ್ನೀಲಿ ತೊರೆಯಾಯ್ತೊ,
ಗಿರಿವನಶ್ಯಾಮಲತೆ ಸೋರಿ ಕಣಿವೆಯ ಸೇರಿ
ವಾರಿರೂಪಿಂದೆ ಹರಿದಪ್ಪುದೆಂಬಂತೆವೋಲ್.
ದೃಶ್ಯಸೌಂದರ್ಯದಿಂದುದ್ದೀಪನಂಗೊಂಡು
ಗಿರಿವನಪ್ರಿಯ ಜನಕಜಾಪ್ರಿಯಂ ನಲ್ಲೆಯಂ
ನುಡಿಸಿದನು ಚುಬುಕಾಗ್ರಮಂ ಮುಟ್ಟಿ ಮುದ್ದಾಡಿ,
ಗಾನಗೆಯ್ಯುವ ಮುನ್ನಮೊಯ್ಯನೆಯೆ ವೈಣಿಕಂ
ಮುನ್ನುಡಿ ಮಿಡಿಯುವಂತೆ: "ಜೇನ್ದಿಂಗಳೊಂದಾಯ್ತು
ನಾವಿಲ್ಲಿಗೈತಂದು, ಕೇಳ್, ಚೆನ್ನೆ, ಮನದನ್ನೆ!
ತಿಂಗಳೊಂದಾದೊಡಂ ಜತೆಗೂಡಿ ನಲಿದಾಡಿ
ರಾಜಧಾನಿಯ ನಮ್ಮ ಬಾಳ್ವುದಂ ಇನ್ನೊರ್ಕೆ
ಬಾಳ್ವಾಸೆ ಮೂಡುತಿದೆ ಮನಕೆ ಮಂದಾಕಿನಿಯ

ನೋಟದಿಂ: ಒಲವು ಬಳ್ಳಿಯಿರೆ ಚೆಲುವು ಬೇಟಮಂ
ಕೊನರಿಸುವುದಲ್ತೆ? ನಿನ್ನಂತೆವೋಲ್ ಚೆಲ್ವಿನಿಾ
ಸ್ರೋತಸ್ವಿನೀ. ನೀರ ಸೀರೆಯ ತೆರೆಯ ನಿರಿಯ
ತೊರೆನೀರೆಯಿಾಕೆಯಂ ಕಂಡು ಕರುಬದಿರೆನ್ನ
ಜನಕ ಮಾವನ ಮಗಳೆ!”
“ಕರುಬೇತಕೆದೆಯನ್ನ?
ಪೊಳೆಯ ಕನ್ನಡಿಯೊಳಗೆ ನಾನೆ ಮಾರ್ಪೊಳೆಯಲದೆ
ನಿನಗೆ ಭ್ರಮೆಯಾಗುತಿದೆ! ನಾನಲ್ಲದನ್ಯರಂ
ಕಾಣಬಲ್ಲನೆ ನನ್ನ ರಾಮಚಂದ್ರಂ ಪ್ರಕೃತಿ
ಸೃಷ್ಟಿಯಲಿ?” ಮಡದಿಯಾ ನುಡಿ ಕಿವಿಗೆ ಜೇನಾಗೆ
ತೂಗಾಗೊಂಡುದು ರಘುಜಹೃದಯಂ ರತೋತ್ಸವಕೆ
ನಿಮಿರಿ.
“ನೋಡದೊ, ನಿತಂಬಿನಿ, ತೊರೆಯ ನಡುವಣಾ
ನಿನ್ನ ಮೈಬಣ್ಣದ ಪುಳಿನಪುಂಜದೆಡೆಯಲ್ಲಿ,
ಬೆಳ್ದಾವರೆಯ ಬೆಳ್ಪು ಕನ್ನೈದಿಲೆಯ ಕಪ್ಪು
ಕೆಂದಾವರೆಯ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣಬಣ್ಣಂ ಕೋದು
ಬಾನಿಂಗಮಂ ನೆಯ್ದುವೋಲೆಸೆಯುವಾ ರಾಸಿ
ರೂ ರುಸೆಯ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನೆದೆಗಳೋಲಂತವಳಿ
ಜಕ್ಕವಕ್ಕಿಗಳಿಂತು ಕೊಕ್ಕು ಕೊಕ್ಕಂ ಮುಟ್ಟಿ
ಮುದ್ದಾಡಿ, ಮುದ್ದಿನಿಂಚರಗೈದು ಲಲ್ಲೆಯಿಂ
ಮಾತಾಡಿ, ತೋರುತಿವೆ ಸಾರುತಿವೆ ಬೀರುತಿವೆ
ರತಿಕೇಳಿಯಾಸಕ್ತಿಯಂ. ನಾಚದಿರ್, ನಲ್ಲೆ;

ನಿನ್ನ ನಾಚಿಕೆಗೆಂತರ್ಥವೇನೆಂಬುದನ್ ಬಲ್ಲೆ.
ಬಾ, ನೀರೆ, ನೀರ್ಗಿಳಿದು ನೀರಾಟವಾಡುವಂ.
ನೋಡಲ್ಲಿ: ಹಳ್ಳದಿಗೆಂಪಿನ ಹೂವಿನೆಸಳುದುರಿ
ಹೊಳೆಯಿಂತು ಓಕುಳಿಯಾಡ್ ಕರೆಯುತಿದೆ! ಬಾ, ರಮಣಿ,
ನಾಮಲ್ಲಿಗೈದುವಂ ನಮ್ಮ ನಲ್ವಿಹಾರಕೆ."
ನೀರಿಗಿಳಿದರು ರಾಮ ಸೀತೆಯರು. ಕಣ್ಣಾಯ್ತು
ಶೈಲಕಾನನ ಪೃಥಿವಿ ಆ ಸ್ನಾನ ದರ್ಶನಕೆ:
ಮಹಿಮೆ ತಾಂ ಮಾಳ್ಪುದನಿತುಂ ಮರುತ್ ಕಲೆಯಲ್ತೆ!
ಮುಳುಗಿದರ್, ಮೂಡಿದರ್; ಸರಸಕ್ಕೆ ಕಾಡಿದರ್;
ಬಯಸಿ ನಿಡುನೋಡಿದರ್; ಬೆನ್ನಟ್ಟುತೋಡಿದರ್;
ಸುಖಖನಿಯ ತೋಡಿದರ್; ನೀರಾಟವಾಡಿದರ್:
ಹೃದಯ ಮಧುವನದಿ ಸುಧೆ ಹರಿವಂತೆ ಮಾಡಿದರ್.
ರಾಗರತಿ ಮಿಗುವ ಮಾನಸ ಭೋಗ ಯೋಗಗಳ್
ಸಂಯಮಿಗಳಾ ದೇವ ದಂಪತಿಗಳಿರ್ವರುಂ,
ನಗಮೇಖಲಾ ನಿಮ್ನಗೆಯ ತಣ್ಪು ತೀರ್ಥದೊಳ್
ಮನದಣಿಯೆ ಮಿಂದು! ಘೋರಾಟವಿಯ ದೂರದಿಂ,
ಗಿರಿಭುಜಪ್ರತ್ಯಂತದಿಂ, ಕರೆದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ
ಕೊರಳುಲಿಯನಾಲಿಸಿದನಂತರಂ, ನಡುಬಾನ್ಗೆ
ಪಗಲೇರ್ದುದಂ ಭೋಂಕನೆಯೆ ತಿಳಿಯುತೆಚ್ಚತ್ತು,
ಸಲಿಲಕೇಳೀ ನಿರತರಿರ್ವರುಂ ಬೆಚ್ಚಿರಿಂ
ದಡಕಡರಿ, ನಾರುಡೆಯನುಟ್ಟು, ಸುಖಮನದಿಂದೆ
ಗಿರಿಯೇರಿದರ್ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ತನುವಿನಾಯಾಸಮಂ.

"ತಮ್ಮನದೊ ಕಾಯುತಿರ್ಪನ್ ನಿಡಿದು ಪೊಳ್ತಿಂದೆ
ಮರಗಳಡುಕುರ್ ನಡುವಣಾ ಕಲ್ಲರೆಯ ಮೇಲೆ.
ನಲ್ಲುಣಿಸುಗಳನಿತ್ತು ತಂದಿರನ್. ಬಾ, ಅಣ್ಣಾ,
ಬೇಗ ಬಾ. ನಿನ್ನ ದೆಸೆಯಿಂದೆನಿತು ತಡವಾಯ್ತು!
ತಮ್ಮನೇನೆಂದಪನ್?"
"ಆಃ! ಜಾಣ್ಣುಡಿದಿರಲ್ತೆ?
ತಳುವಿದುದಕಾನೆ ಕಾರಣಳಪ್ಪೆನಾದೊಡಂ
ನನ್ನಿಂದೆ ತಡೆಯಾಯಿತೆಂಬುದದು ದಿಟಮೆ ಪೇಳ್
ಸತ್ಯನಿಧಿ!" ಎನುತೆ ಕಡೆಗಣ್ಣೆಸೆದ ತಿರೆಮಗಳ
ತಾತ್ಪರ್ಯಮಂ ತಿಳಿಯುತೆಳನಗೆ ಸುಳಿಸಿ ದಾಶರಥಿ:
"ತರ್ಕನಿಂದಿರ್ಗೆ, ಸಾಲ್ಗುಮಾ ಜಾಣ್ಣೆ; ಬೇಗ ಬಾ!"
ಎನುತೋಡುತಡರಿದನ್ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆಡೆಗೆ. ಸೀತೆ
ಪಿಂತಣಿಂದೋಡುತೈತರೆ, ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮಜಂ:
"ಅತ್ತಿಗೆಯನೇಕಿಂತು ದಣಿಸುವಿರಿ, ಅಣ್ಣಯ್ಯ,
ಕಾಡುಕೊರಕಲನಲೆದು!" ಎನೆ, ಸೀತೆ "ಮೈದುನನೆ,
ನೆಳಲಿಗೇನ್ ನಡೆವವನ ತೊಂದರೆಯೆ?" ಎಂದೊಡನೆ
ಗಂಡನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ, ಸಿಡುಕುಮೋರೆಯ ಮಾಡಿ,
ನೆಲಗುಡುಗಿನಂತಾಡಿದಳ್ "ಗಂಡು ಬರಿ ಹೊಟ್ಟೆ!
ಕೂಳಿರ್ಪೆಡೆಗೆ ದರ್ಣಾ ಹೋದುದನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ
ಹಾರಿ ನುಗ್ಗುವುದು! ನಾಚಿಕೆಗೇಡು!"
"ನನ್ನರಸಿ,
ನೋಡಿಲ್ಲಿ!" ರಾಮನಂದನು ತೋರಿ, "ನೋಡಿಲ್ಲಿ!

ಮುನಿಸನೆಲ್ಲವನಳಿಸುವಿನಿದಾದ ಹೊಸಜೇನು
ಹೊಳೆಯುತಿಹುದೆಂತೆಲೆಯ ದೊನ್ನೆಯಲಿ! ಇದೊ ನೋಡು:
ಹೊಸ ಹಾಲು, ಹೊಸ ಹಣ್ಣು, ಹೊಸ ಕಂದ ಮೂಲಗಳ್!
ಮೃದು ಪಲಾನ್ನವಿದೊ ಕಮ್ಮಗೆ ಮೂಗನೋಲಿಸುತಿದೆ,
ಮನವನೆಳೆಯುತಿದೆ ಭೋಜನ ಭೋಗಕೆಳಸಿ. ಕೇಳ್,
ಮುಗ್ಧೆ, ಕುಡಿ ಮೊದಲೊಳೀ ದುಗ್ಧಮಂ ತರುವಾಯ
ತಿನಲಾವೆನೀ ಹೊಚ್ಚ ಹೊಸ ಹಣ್ಗಳಂ...."
ಭೋಂಕನೆಯೆ
ಬೆದರಿ ನಿಂದಳ್ ಸೀತೆ: ಧಾವಿಸಿತ್ತತಿ ಜವದಿ
ಕಡವೆ ಹಿಂಡೊಂದು ಕಣಿವೆಯೊಳನತಿ ದೂರದಲಿ!
ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಹೆಚ್ಚೇನನವರು ಮತ್ತುಣತೊಡಗೆ,
ಕಿರುಪೊತ್ತಿನೊಳೆ, ಮತ್ತೆ ಕಾಡುಹಂದಿಗಳೊಂದು
ತಂಡವೋಡಿತು ನುಗ್ಗಿ ಘೂಂಕರಿಸಿ! ಬೆಕ್ಕಸದಿ
ಸೋಜಿಗಂಬಡುತಿರ್ದರನಿತರೊಳ್ ಮತ್ತೊಂದು
ಮಿಗವಿಂದು ಬೆದರಿ ನುಗ್ಗುತ್ತೋಡಿ ಮರೆಯಾಯ್ತು!
"ಏನಿದಿಂತೇಕೆ ಜಂತುಗಳಿಂದು ಓಡುತಿವೆ,
ಹುಲು ಮಿಗ ಬೇಂಟೆಗಾರರ್ ಸೋವಿದಡವಿಯಂ
ತೊರೆದೋಡುವಂತೆ?" ಎನೆ ರಾಮನೆಂದಳು ಸೀತೆ,
"ಕಾಣಲ್ಲ, ಪ್ರಾಣೇಶ, ಹೇರಾನೆಗಳ ಹಿಂಡು!"
ಕಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆಂದನನಿತಳುಕಿ "ಅಣ್ಣಯ್ಯ,
ಧಾವಿಸುತ್ತಿಹವೆಂತು ಪರ್ವತಾಗ್ರದಿನಂತ್ಯ
ಬಂಡೆಗಳುರುಳುವಂತೆ! ದೇವಿಯರಿಗೋಸುಗಂ

ಪರ್ಣಕುಟೀರಕೆಡೆಗೆ ನಡೆವಂ!" ಮೂವರಲ್ಲಿಂದೆ
ಬೇಗಬೇಗನೆ ನಡೆದರಾ ಕ್ಷೇಮದೆಲೆವನೆಂತು
ತ್ರಾಣಿಕ್ಕೆ: ತುಡುಕಿದುದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಕೈ ಧನುರ್
ಬಾಣಂಗಳಂ! ನೋಳ್ಪನಿತರೊಳ್ ನಡುಗಿದತ್ತಡವಿ
ಸಿಂಹ ಘರ್ಜನೆಯಿಂದೆ, ವ್ಯಾಘ್ರನಾಭರ್ತ್ಸನೆಯಿಂದೆ,
ಗಜದ ಘೀಂಕೃತಿಯಿಂದೆ, ಸೂಕರಂಗಳ ಘೋರ
ಹೂಂಕಾರದಿಂದೆ! ಸೋದರನ ಕೋದಂಡದಿಂ
ಸಿಡಿಲೆಳ್ವ ಸಿಂಜಿನಿಯ ಠಂಕಾರಮಂ ನಿಲಿಸಿ
ಸನ್ನೆಗೈಯಿಂದೆ, ಕಿವಿಗೊಟ್ಟಾ ರಘೂದ್ವಹಂ
ಕಣ್ಣಾಲಿಯಾಗಿ ನಿಟ್ಟಿಸಿ ನುಡಿದನಿಂತೆಂದು:
"ನೆಲನದುಗ್ಗೊ? ಬಾನ್ಗುಡುಗೊ? ಕೇಳದೊ ಮಹಾಸ್ವನಂ
ಮೊಳಗುತಿದೆ, ದೂರದ ಸಮುದ್ರಘೋಷವೊಲಲ್ತೆ.
ಹತ್ತೆ ಸಾರುತಿಹುದದೊ, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತುರ್ಬಿತೆನೆ,
ತುಮುಲಭೀಮಸ್ವನಿತಮತಿ ಭೈರವಂ ರವಂ!
ದಸ್ಯುಕೈರಾತಘೋಷವೊ ರಕ್ಕಸರ ರಣದ
ದೈತ್ಯ ಕೋಲಾಹಲವೊ ಕಾಣೆನೇನೆಂಬುದಂ.
ಕಾಣದೊ, ಗಗನಕೇಳ್ಗುವಾ ಧೂಳಿ ಗಾಳಿಯಲಿ
ಹಬ್ಬುತಿದೆ, ಬೆಟ್ಟವೆರಡರ ನಡುವೆ ಕಣಿವೆಯಂ
ಮುಸುಗಿ ತಬ್ಬುತಿದೆ. ಕಾರಣವನರಿ, ಸೋದರನೆ,
ಕಾಣ್ಬೆಳ್ತರವನೇರ್ದು."
ಎಂದನು ಸೌಮಿತ್ರಿ,
ಸಂತ್ವರಿತ ಮಾನಸಂ ಪ್ರೋದ್ದೀಪ್ತ ತೇಜಸಂ,

ವಿರಳ ವರ್ಣದ್ರುಮದ ಪುಷ್ಪಿತ ಶರೀರದಾ
ಸ್ವರ್ಗ ಚುಂಬಿತ ಸಾಲದುನ್ನತ ಶಿರದ ಕರದ
ಗೋಪುರಕೆ. ಪಕ್ಷಿರಾಜನ ತೀಕ್ಷ್ಣದೃಷ್ಟಿಯೋಲ್
ನೋಡಿದನು ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ದಿಗ್ದೇಶಮಂ. ನೋಡಿ,
ಮೂಡಣಿಂ ಬಡಗಣ್ಗೆ ಮೊಗಮಾಗೆ, ಕೆಚ್ಚೆದೆಯ
ಕಲಿ ಬೆಚ್ಚಿದನ್. ಕಂಡನಮಿತದಲ ಪದದೇಲನ
ಸಮುದ್ಘಾತರೇಣು ಪ್ರವಾಹಮಂ. ಕಾತರದಿ
ಕೂಗಿಹೇಳಿದನತ್ತ ನಟ್ಟ ದಿಟ್ಟಿಯನಿತ್ತ
ಹೊರಳಿಸದೆ: "ಆರಿಸಗ್ನಿಯನಣ್ಣ ಶೀಘ್ರದಿ!
ಗುಹಾಂತರದಿ ದೇವಿಯಂ ಬೈತಿಟ್ಟು ಬಾ! ಜವದಿ
ತೊಡು ಕವಚಮಂ! ಚಾಪಮಂ ಪಿಡಿ! ನಿಷಂಗದಿಂ
ತೆಗೆ ನಿಶಿತ ನಾರಾಚ ಮೃತ್ಯುವಂ." "ಏನ್? ಏನ್"
"ಏನೆ? ಬರುತಿದೆ ಸೇನೆ: ಕಾಲಾಳು ಹೇರಾನೆ
ತೇರು ಕುದುರೆಯ ವಾರಿಬೇನೆ! ವೈರಿಯೆ ದಿಟಂ;
ಸಾರುತಿದೆ ಕೈದುಗಳ ಕಾಂತಿ. ನುಗುತಿಹರದೊ
ರಾವುತರ್ ಮಾವುತರ್ ಲಗೆಗೊಳ್ಳಂತೆ. ಹಾ,
ತಡೆ ತಡೆ, ಅದೇನದಾ ಕೋವಿದಾರಧ್ವಜಂ!
ಆರ್ಯ, ಸಂದೇಹಮಣುವಿಲ್ಲಯ್; ಮಹೋನ್ನತಂ
ಭೀಮಕಾಯಂ ವಿಟಪಿಯಗ್ರದಿ ತೂಗಿ ಬರ್ಪುದದೊ
ರವಿಕುಲದ ಕೇತನಂ, ಮಂಗಳ ನಿಕೇತನಂ,

(Cancelled)
ನಿತ್ಯಪರಿಚಿತ ಕೋವಿದಾರಧ್ವಜಂ!
~~[illegible]~~ “ಅಯ್ಯೊ,
ಕೇಡು ಬಂದತ್ತಾರ್ಯ! ತಿಳಿದೆನಿದರರ್ಥಮಂ
ಮೇಣನ್ಯದರ್ಥಮಂ: ಪೂರ್ವಾಪಕಾರಿಯಾ
ರಾಜ್ಯಕಾಮುಕೆ ಕೈಕಯಿಯಾ ಸುತಂ, ದುಷ್ಟಮತಿ,
ಬಂದನಾ ಭರತಂ ದುರುದ್ದೇಶದಿಂ, ತನ್ನ
ರಾಜ್ಯಮಂ ನಿಷ್ಕಂಟಕಂಗೆಯ್ಯಲೋಸುಗಂ.
ತಳುವಿದೊಡೆ ಕೇಡೆಮಗೆ. ಬೇಗದಿಂದೀ ಗಿರಿಯ
ದುರ್ಗಪ್ರದೇಶವೊಂದಂ ಸೇರ್ದು, ರಕ್ಷೆಗಾಂ
ಯುದ್ಧಕಣಿಯಾಗುವಂ...ದಂತಿಭಗ್ನದ್ರುಮಕೆ
(added)
ನಮನಪ್ಪುನಿರಾಶಮನ್ ಮತ್ತವನ ನೀನರಿಯಲ್!”
ಕುಟಜಕೂಟದಿನಿಳಿದು ಘೂರ್ಣಿಸಿದನು ಭರಾಟೆ
ಸೌಮಿತ್ರಿ ತಾನುಳ್ಕಿಯೊಲ್.

“ತಾಳ್ಕೆ, ವತ್ಸನೆ, ತಾಳ್ಕೆ;
ದುಡುಕದಿರ್! ಭರತದೇವಂ ಪ್ರಾಜ್ಞನವನಿಪತಿ;
ಮರೆಯದಿರ್. ಪ್ರಜೆಗಳಾಮೆಂಬುದಂ ನೆನೆ. ಹಿಂಸೆ
ಸಲ್ಲದಯ್, ನನ್ನಿಗಾಗಿಂತೆ ನೆಲನನಿತ್ತೆಮಗೆ.
ಭರತನಂ ಕೊಂದರಪವಾದವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ
ಫಲವುಂಟೆ? ನಿನ್ನವೋಲೆನಗಾತನುಂ ಪ್ರಿಯಂ.
ನೆಲದ ಸಿರಿ ಒಲುಮೆಗೋಸುಗವಲ್ತೆ? ಕೊಂದದಂ
ಸಿರಿಗರಸರಾಗೆ ಮರುಭೂಮಿಯಂತೊಡೆತನಮಲ್ತೆ?
ಸಾಗರಾಂಬರೆ ಪೃಥ್ವಿಯೆನ್ನಯ ಪರಾಕ್ರಮಕೆ

ದುರ್ಲಭಳೆ? ಪ್ರಾಣಕಿಂ ಪ್ರಿಯಮೆನಗೆ ಧರ್ಮಂ.
ಕ್ರೋಧಮೂರ್ಛಿತನಾಗುತಾರೋಪಣಂ ಗೆಯ್ವೆ
ಭ್ರಾತೃವತ್ಸಲ ಭರತನಿಗೆ ದುರಭಿಸಂಧಿಯಂ.
ನಿನಗಾತನಾವಗಂ ನುಡಿದುದಿಲ್ಲಹಿತಮಂ.
ಧರ್ಮಶೀಲಂಗೇಕೆ ನಿಂದೆ?—ಬಂದಿಹನೇನೊ
ನೆಲವನೊಪ್ಪಿಸಲೆಮಗೆ? ಮೇಣೆಮ್ಮನಾರಿಂಗೆ
ಮರಳಿಸೆ ಕರೆದು ತಂದಿಹನೊ ತಂದೆಯಂ? ಮತ್ತೆ
ಮೈಥಿಲಿಯನತ್ಯಂತ ಸುಖಸೇವಿನಿಯನೆಂತೊ
ಕಾನನಕ್ಲೇಶದಿಂದೊಯ್ಯಲ್ಕೆ ತಂದಿಹರೊ?—
ನೋಡು ವಾಹಿನಿ ಮುಖದೊಳೆಮ್ಮಯ್ಯನೊಲಿದಾನೆ
ರಾಜಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದೆಂತು ಶತ್ರುಂಜಯಂ
ಬರುತಲಿದೆ! ಸೌಮಿತ್ರಿ, ತೋರದೇತಕೊ ಏನೊ
ಲೋಕಪೂಜಿತ ದೇವ ದಶರಥ ಸಿತಾತಪತ್ರಂ!
ಮನಕೇನೊ ಸಂಭವಿಸುತಿದೆ ಸಂಶಯಂ... ಭದ್ರೆ,
ಕೈಮುಗಿವಮಿಲ್ಲಿಂದೆ ಪಿತೃಪದ ಪಯೋರುಹಕೆ.
ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಅಯ್ಯೊ ಹನಿ ತುಂಬುತಿದೆ ಕಣ್ಗೆ.
ಕಾರಣವನರಿಯೆನೇತಕೊ ಕಂಠಕೊದಗುತಿದೆ
ಶಿಶುಗದ್ಗದಂ: ತಾಯಿ ತಂದೆಯರನಿನ್ನೊರ್ಮೆ
ಕಾಣ್ಬೆವೆಂಬುಲ್ಲಾಸಮದೆ ದಿಟಂ ಕಾರಣಂ!"
ಮೌನಿಯಾದನು ರಾಮನಿಂತೆಂದು. ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ಲಜ್ಜಾ ವಿಷಾದಮಂ ತುಳಿದಿಕ್ಕಿ, ಮೋದದಿಂ
ಕಣ್ಣಾದನತ್ತಣ್ಗೆ. ಪತಿಯ ಕೆಲದಲಿ ಸೀತೆ

ನಿಂತು ನೋಡಿದಳಾ ತನಾತ್ಮದನುಕಂಪನಕೆ
ಪ್ರತಿಕಂಪಿಸುವ ವೀಣೆಯುಜ್ಜ್ವಲ ತಂತ್ರಿಯಂತೆ:

ತೋರೆನಗೆ, ಗುರುವೆ, ಮುಂದಣ ಕಥಾಲೋಕಮಂ,
ದಶರಥಾತ್ಮಜ ಮಹಾಶೋಕಮಂ. ಪೇಳೆನಗೆ
ಚಿತ್ರಕೂಟಕೆ ಭರತನಾಗಮನ ವಾರ್ತೆಯಂ,
ರಾಮಚರಣಕ್ಷೇತ್ರಯಾತ್ರೆಯಂ:- ನಗರಮಂ
ಪರ್ವಿದುದೊ ಭರತದೇವಂ, ಭ್ರಾತೃವತ್ಸಲಂ,
ಪೊಡವಿ ಪಟ್ಟವನೊಲ್ಲದೆಯೆ ರಾಮಚಂದ್ರನಂ
ಮರಳಿಸಿ ಪುರಕೆ ಮರಳಿ ಕರೆತರಲರಣ್ಯಮಂ
ನಡೆವನೆಂಬಾ ಶುಭಂ. ನಾ ಮುಂದೆ ತಾ ಮುಂದೆ
ಎಂದು ಸಂದಣಿಸಿತ್ತೈ ಮಂದಿ ಭರತನ ಹಿಂದೆ
ದಂಡುಗೊಂಡಂತೆ. ನಡೆಗೊಂಡುದಿಂತಯೋಧ್ಯೆ:
ದಟ್ಟಡವಿಯೊಳ್ ಬಟ್ಟೆಯಂ ಕೊರೆಯುತಂ, ಕಟ್ಟಿ
ಕೆರೆ ಕಟ್ಟೆ ಬಾವಿಯಂ ಬೆಟ್ಟಿತು ನೆಲದೊಳ್ಪುರಂ
ಪುಟ್ಟುವಂತೆಸಗುತಂ, ಪಳ್ಳಕೊಳ್ಳಂಗಳ್ಗೆ
ಸೇತುಗಟ್ಟುತೆ ದಾಂಟಿ ನಡೆಯುತಂ, ಕ್ರಮದಿಂದೆ
ಪಯಣ ಪಯಣಂಗೊಟ್ಟು ಬೀಡು ಬೀಡಂ ಬಿಟ್ಟು,
ರವಿಕುಲದ ನಾಗರಿಕತೆಂಬೆ ವಿಪಿನದೇಶಮಂ
ವಿಕ್ರಮದೊಳಾಕ್ರಮಿಸಿತೆನೆ, ಪರಿದುದು ಅಯೋಧ್ಯೆ,
ದುಃಖಿ ಭರತನ ಹಿಂದೆಯುಕ್ಕಿ ನೂಂಕುತೆ ಮುಂದೆ
ರಾಮಚಂದ್ರೋನ್ಮಾದದಿಂದೆ! ಗುರುವಂ ಬೆರಸಿ,

ಜಾಹ್ನವಿಯನುತ್ತರಿಸಿ, ಋಷಿ ಭರದ್ವಾಜಂಗೆ
ವಿರಿಯತಿಥಿಯಾಗಿ ನಿಂದಾತನಂ, ಜತೆಗೂಡಿ
ವಿಪಿನಸರಣಿಯನೊರೆಯುತೈತಂದನಂ, ಬೀಳ್ಕೊಂಡು
ನಡೆಯೆ ಭರತಂ ಕರೆದು ಮೆರೆದುದಾ ಚಿತ್ರಾದ್ರಿ.
ನೀಲ ಮೇಘಶ್ಯಾಮ ರಘುರಾಮ ಸಂಗದಿಂ
ಘನ ವಿಪಿನ ರೋಮ ತನು ನೀಲಿಮೆಯೆ ತಾಂ ಘನಿತು
ನಿಂದಂತೆವೋಲ್. ದೊರೆಯ ಮನವರಿತು ಜನಸೇನೆ,
ಮಂತ್ರಾಜ್ಞೆಯಿಂ ಮೊರೆಗಡಲ್ ಮೌನವಪ್ಪಂತೆ,
ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾದುದಯ್: ಪೂಜ್ಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಮಿರೆ
ಚಂಚಲತೆಯುಂ ಸುಸ್ಥಿರತೆಯಪ್ಪುದಚ್ಚರಿಯೆ?
ಭಾವದಿಂ ಭರತಂಗೆ ಮಾತು ತೊದಲಾಯ್ತಂತೆ
ನಡುಗು ಮೊದಲಾಯ್ತೊಡಲಿಗಂತೆ ಕೊರಲಿಗೆ ದೀನತಳಂ
ಗದ್ಗದಂ ತೊಡಗಿದುದು. ಸಕಲರಂ ನಿಲವೇಳ್ದು,
ಬಿಯದರರಸಂ ಗುಹನನಂತೆ ಶತ್ರುಘ್ನನಂ
ಮೇಣಾ ಸುಮಂತ್ರನಂ ತನ್ನೊಡನೆ ಬರವೇಳ್ದು,
ಚೀರವಲ್ಕಲವುಟ್ಟು ಜಡೆವೊತ್ತ ದೀನಮುಖಿ,
ತಾರುಣ್ಯಕಡಿಯಿಡುವ ಕೌಮಾರಮೂರ್ತಿಯಾ
ಬಾಲಋಷಿ ಕಾಡನೇರಿದನು ರಾಮಾಶ್ರಮಕೆ,
ಮಾತೃವಕ್ಷವನರಸುತರ್ಭಕನಡರುವಂತೆ.
ನಡುವಗಲ ಸುಡುಬಿಸಿಲ್ಗೆಲೆಗೂಡೆಯನೊಟ್ಟೈಸಿ
ನೆಳಲ ಕುತ್ತುರೊಳಿರ್ದ್ದ ಹುಳುವೆಡೆಯೊಳ್ ನಡೆದಿರಲ್
ಕೆಣಕಿಸಿತ್ತಂಬರದ ಬೆಳ್ಳಾಗಿಲ್ಗೆದುರೆಳ್ದು
ಧೂಮವಿನ್ಯಾಸದಗ್ನಿಧ್ವಜಂ ನಿಕಟದಾ

ಗಿರಿತಟದಟವಿಯಿಂದೆ: ಬಯಕೆ ಬಾಷ್ಪವೆತ್ತಿ
ಕರೆದಪುದೊ? ಪಿರಿಯ ಪಿತೃಕೃಪೆ ಪರಕೆಗೈಯಲ್ಕೆ
ಕೈವೀಸಿದಪುದೊ? ರಾಮನನರಸುತ್ತೆ ಕಂಡು
ತನ್ನೊಡಲನುರಿಗೆ ಬೇಳ್ದಾ ದೇವಿ ಮಂಥರೆಯ
ಪುಣ್ಯಾಂತರಾತ್ಮಪ್ರಣಯಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಭರತಂಗೆ,
ತನ್ನೊಲಿದ ಕುವರನಾ ತನ್ನ ಕೈಕೆಯ ಮಗಗೆ,
ಕೌಸಲೆಯ ಕುವರನೆಡೆಯಂ ಪೊಗೆವೆರಲ್ ನೀಡಿ
ಸುತ್ತಿರ್ದೋದರ್ಶಿಪಳೊ? ಎನೆ ಕಂಡುದಾ ಕರ್ವೊತ್ತೆ
ರೊಗೆಯ ಸುಳ್ಳವಿಗೆಯನಾ. ನಲ್ ಮೂಡಿ ಮುಂಬರಿಂದೆ
ಮುಟ್ಟಿಬಂದುದು ಮುಂದೆ ಮಂದಾಕಿನಿಯ ತುಂಬು
ನೀರ್ದಾರಿ. ಕಟ್ಟಲಾಳ್ಗಳ್ ಕಟ್ಟಿಗೆಯನೊಟ್ಟಿ,
ತೇಲ್ದುದೋಡಂ ದಡಕೆ ಆ ಕಡೆಯ. ನಾವೆಯೊಳ್
ನಿಂದ ಭರತಂ ಧೂಮಲೇಖೆಯನೆ ನೋಡುತಾ
ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನ್: " ಆರ ವದನಾರವಿಂದಮಂ
ನೋಡಿ, ಮಕರಂದಮಂ ಹೀರಿ, ಜನನಯನಾಳಿ
ತೃಪ್ತಿಯರಿಯವೊ ಅದನ್ನೊಸೆದು ನೋಳ್ಪನ್ನೆಗಂ
ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲೆನಗೆ. ಮತ್ತಾರ ಮಂಜುಳ ಮಧುರ
ಕಂಠದ ವಿಪಂಚಿಕಾ ನಾದಮಂ ಸವಿಸವಿದು
ಕಿವಿ ತಣಿಯವೊ ಅದನ್ನಾಲಿಪನ್ನೆಗಮೆನಗಂ
ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲೆನಗೆ. ಮೇಘಾರಡಿಯ ನೈದಿಲೆಯ
ನೀಲ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದೊಳ್ ತೇಲಿ ತೇಂಕಾಡುವಾ
ಸೊಗಸುಗಳದೆಲ್ಲ ಸೊಗಮಂ ಬಿಟ್ಟು ಬೀಸಾಡಿ

ಬಂದಳೋ ವಸುಂಧರಾನಂದನೆ ಅದಂ ಪಿಡಿದು
ಮುಡಿಯೊತ್ತುವನ್ನೆಗಂ ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲೆನಗೆ. ದೊರೆ
ಪಿರಿಯಂಗೆ ತಿರೆಯಿತ್ತು ಪೊರೆಯಿಳಿಸುವನ್ನೆಗಂ
ಕುಸಿದು ಕುಗ್ಗಿದ ಬಾಳ್ಗೆ ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲೆನಗೆ!" ಇಂತು
ಧೂಮ ಪ್ರತೀಕದಿಂ ರಾಮನಂ ಭಾವಿಸಿರೆ
ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿತ್ತೊಡಮಾ ಪಾರಮಂ, ಶೈಲ
ಚರಣತಲ ವನಸೀಮೆಯಂ. ನಮಿಸಿದನು ಮುಟ್ಟಿ
ಮೃತ್ತಿಕೆಯನಾ ರಾಮಚರಣ ಸ್ಪರ್ಶ ಪೂಜ್ಯಮಂ.

"ಶತ್ರುಘ್ನ, ಇದೆ ತಾಣಮಿರವೇಳ್ಕುಮದೊ ಅಲ್ಲಿ
ತೋರ್ಪುದಾ ಮನುಜ ಸಂಚಾರ ಸೂಚಕ ಚಿಹ್ನೆ:
ಕಾಡು ಬೆರ್ಚಿಯನಾರೊ ಕಾಸಿಗೈದಿರುವರಲ್ತೆ
ಚಳಿಗೋಸುಗಂ?" ಭರತನೆನೆ ಗುಹಂ, ಕರಿಮೆಯ್ಯ
ಭೀಮಗಾತ್ರಂ, ಕಾಡನಿನ್ನೊಂದು ತನಗೆ ಪಿರಿ
ಮೆಯ್ಯಾಗಿ ತಿಳಿದವಂ: "ದಿಟಮಯ್ಯ; ದಿಟಮಾರಿ.
ಒಂದೇತಕೆನ್ನ ಕಣ್ಗೆ ಕಾಣ್ಬವೆನಿತೆನಿತೊ
ನರ ಕರ ಚರಣ ಚಿಹ್ನೆ. ನೋಡಿಮಾ ಮುರಿದ ರೆಂಕೆ
ಸಾಲ್ಗೊಂಡು ಬಿದ್ದಿರುವು, ಕೊಡೆರೊಡೆಯ ಬಳಿ, ದಾರಿ
ಗುರುತಾಗಿ...ಕಾಣೊ ಮಾಳ್ಪಜ್ಜೆ, ತೋಯ್ದಾ ನೆಲದಿ...
ನಿಡುಪುಲ್ಗಳೆರ್ಕಡೆಗೆ ಬಾಗಿರ್ಪವಾ ಪದಂ
ಮೃಗಪದಕ್ರಮವಲ್ತು...ನೋಡಿಮಾ ಬಣಗು ಪೊದೆ:
ಸರುಜ ಮೃತಿಯಲ್ತಾರೊ ಬುಡಗಡಿದರದನೇಕೊ,

ನಿನ್ನೆ, ತಪ್ಪಿತೊ ಮೊನ್ನೆ... ಓ ಈಗಳರಿವಾಯ್ತು:
ಹೊದೆಯ ಮೊದಲೊಳಗಿರ್ದ ನೂಲೆಯ ಗೆಣಸಿಗಾಗಿ
ಬಳ್ಳಿಗಳನಗೆದು ತೆಗೆದಿರ್ಪರದೊ ಕೆಮ್ಮಣ್ಣ
ಬಳಿಯೊಳೆಯೆ ರಾಸಿ ಬಿದ್ದಿದೆ! ನೋಡಿ ಓ ಅಲ್ಲಿ,
ಬಿದಿರು ಮೆಳೆಯೆಡೆ ಕುತ್ತಕೊತ್ತಿದೆ ಸವುದೆಗಟ್ಟು...
ಬಿಟ್ಟೆಯರಿಯಲದೊ ಕುಶಚೀರಗಳನಲ್ಲಿ
ಕಟ್ಟಿಹರು ಕೊಂಬೆಕೊಂಬೆಗೆ ಕಣ್ಣುಕುರುಹಾಗಿ...
ಇದೊ ಇಲ್ಲಿ ಹೂಗೊಯ್ದು ಹೋದಾಗಳುದುರಿದಾ
ಒಂದು ಹೂವಲ್ತೆರಡು! ಮೂರು! ನಾಲ್ಕೈದಾರು!
ಚೆಲ್ಲಿ ಹೋಗಿಹರಂತೆ!.. ಇತ್ತಿತ್ತಲ್ ಬನ್ನಿ;
ಅತ್ತ ಸರು, ಅತ್ತ ದರಿ. ಕಾಣಿರಿದೊ, ಇದೆ ಹಾದಿ:
ಬಳಿಯಿರ್ಪುದಾಶ್ರಮಂ! ಕಂಪಿಂದೆ ಬೇಂಟೆನಾಯ್
ಮಿಗದಿರ್ಕೆಯನರಿವಂತೆ ಅರಿತೆ ನಾನ್: ಅದೊ ಅಲ್ಲಿ,
ಆ ಎತ್ತರದೊಳಾರೊ ಹೊಳೆದವೋಲಾಯ್ತೆನಗೆ!
ಭ್ರಾಂತಿಯೇಂ? ಭ್ರಾಂತಿಯಿನ್ನೆಲ್ಲಿಯದು? ಶಿವಶಿವಾ
ಅಗೊ ಅಲ್ಲಿ, ಅಗೊ ದೇವ ರಾಮಚಂದ್ರಂ! ಅಲ್ಲಿ
ಕಾಣಿರೇಂ? ದೇವಿ ಸೀತಾ ಮಾತೆ! ಅದೊ ಅಲ್ಲೆ,
ದೇವ ಸೌಮಿತ್ರಿ!”

ಕಂಡನ್, ನೋಡಿದನ್, ನುಗ್ಗಿ
ಮುಂದೋಡಿದನ್ ಭರತನುನ್ಮಾದವೇಗದವೋಲ್,
ಬೆಟ್ಟ ತಲೆಕೆಳಗಾಗಲುರುಳ್ವಂತೆವೋಲದರ
ತುಂಗ ಶೃಂಗಕ್ಕೆ! ಅಣ್ಣಯ್ಯ ಓ ಎಂದೊಂದೆ

ಸೊಲ್ಲೊರಲ್ದುಡಿಯನೆಂಬುವ ಮುನ್ನಮೆ ಸಿಡಿಲ್ದು
ದೊಪ್ಪನೆ ಕೆಡೆದನಿಳೆಗೆ, ತನ್ನ ಭಾರಕೆ ತಾನೆ
ಬೇರು ಬಳಲಿದ ತರುಗ್ಗಾತರು ಬೀಳುವಂತೆ: ದಾ
ಪ್ರಿಯ ವಿಯೋಗದ ನೋವಿಗೆಣೆಯುಂಟೆ? ಕಬ್ಬುನಂ
ಕರಗಿದಪ್ಪುದಲರವೊಲ್ ಬಾಡುವುದು ವಜ್ರಮುಂ.
added
ಇಷ್ಟವಿರದಕೆ ಮಿಗಿಲ್ ~~[illegible]~~ ಸಂಕಷ್ಟದ ಶಿಕ್ಷೆಯಂ
ರಚಿಸಬಲ್ಲನೆ ನರಕಶಿಕ್ಷಾಚಾರ್ಯನಾದೊಡಂ!
ಮುಳಿವುದು ಮಹಾಶೈಲಮುಂ ತಾಂ ಲತಾಂಘ್ರಿಗೆ
ಶಿರಂಬಾಗಿ. ಬೇರೆ ಕೋರೆಗಳೇಕೆ ನರಕದಾ
ವ್ಯಾಘ್ರಂಗೆ, ನರಹೃದಯ ರಕ್ತಮಾಂಸವನೀಂಟಿ
ತಿನ್ದತೇಗುವ ನಾಶದಾತಗ್ಗಾಕೆ?
ಹಿರಿಯನಿಗೆ,
ಕಿರಿಯರಿಗೆ, ದೂರದಿಂದಲೆ ಮಣಿದನೆಂಬಂತೆ
ಮೂವರಿಗೆ, ಭರತಂ ಯುಗಾಂತ ಭಾಸ್ಕರ ಸಮಂ
ದೀನಂ ವಿವರ್ಣವದನಂ ಕೃಶಂ ದಿಂಡುರುಳೆ,
ಪ್ರಸ್ವಿನ್ನ ಚೀರವಲ್ಕಲ ಜಟಾ ಜಟಿಲನಂ
ಕಷ್ಟದಿಂ ಗುರುತಿಸಿ ಮಹಾಕಾಶ ಸಂಕಾಶ
ನೀಲೋತ್ಪಲ ನಿಭಾಂಗ ರಾಮಚಂದ್ರಂ ಕೂಡೆ
ಬಿಡದೋಡಿ ಬಂದು ಪಿಡಿದೆತ್ತಿದನ್. ಸುಯ್ಯೆರ್ದೆಗೆ
ತಮ್ಮನಂ ಬಿಗಿದಪ್ಪುತೊತ್ತಿದನ್; ಮಂಡೆಯುಂ
ಮುಂಡಾಡಿ ಪಣೆಗೆ ಮುತ್ತೊತ್ತಿದನ್; ಗದ್ಗದಿಸಿ
ಗುಬ್ಬಳಿಸಿದನೆನಲ್ಕೆ ನುಡಿಸಿದನ್, ಸಂಗಮಿಸೆ
ತನ್ನ ಕಣ್ಗಂಗೆ ತಮ್ಮನ ಕಣ್ಣ ಜಗುನೆಯುಂ.
“ಏನಿದೇನವರಜನೆ? ತಂದೆಗಸುಖವೆ? ನೆಲಕೆ

ಕಂಟಕವೆ? ನೆಮ್ಮದಿಯ ಕೇಡೆ ತಾಯಂದಿರಿಗೆ?
ಬಾಧೆಯೇನಾದುದೇನೆಮ್ಮ ಕೋಸಲ ಜನಕೆ?
ಚೀರವಸನವಿದೇಕೆ? ಜಟೆಯೇಕೆ? ಮುಖವೇಕೆ
ಕಳೆಗುಂದಿಹುದು? ಮಲಿನ ಕೃಶತೆಯೇಕೀ ಮೆಯ್ಗೆ?
ಅಯ್ಯೊ ಈ ದುರ್ದರ್ಶ ಸಂಕಟಾಕೃತಿಯೇಕೆ?
ನಿನಗೇಕೆ? ಏಕೆ ಹೇಳಯ್ಯ, ಓ ಸೋದರನೆ,
ನನ್ನುಸಿರ್ ಸೋದರನೆ?" ಕುದಿದಪ್ಪಿದಣ್ಣನಾ
ತೋಳ್ತಳ್ಕೆ ತಾಯ ಮಡಿಲಾದುದೆನೆ ಭರತಂ,
ಬಳಲ್ದ ಶಿಶು ನೋವಂ ಮರೆತು ನೆಮ್ಮದಿಯನಾಂತು
ಮುಗ್ಧ ನಿದ್ರಾ ಮುದ್ರೆಯಪ್ಪಂತೆ, ಜನಕಜಾ
ರಮಣನಾ ಧೀರೋದಾತ್ತ ವಕ್ಷವಾರ್ಧಿಯ ನೀಲ
ನಾವೆಯೊಳ್ ತೇಲಿದನು ಶಾಂತಿಯ ತುರೀಯಕೆ.
ಮೈಮರೆತ ತಮ್ಮನಂ ಕರುಣೆಯಕ್ಕರೆಯುಕ್ಕಿ
ಮೇಲೆತ್ತುತಾ ರಾಮನೆಲ್ವನೆಗೆ ನಡೆದನಯ್,
ಸೀತೆ ಸೌಮಿತ್ರಿ ಶತ್ರುಘ್ನ ಗುರುಗೊಡನೊಡನೆ
ನೆರವಾಗಿ ನಡೆಯೆ:
                ದೇವಾಸುರರ ಮಂದರದ
ವಾಸುಕಿಯ ಮಥನದೈತ್ಯತೆಗೆಂತು ಮುನ್ನೊಮ್ಮೆ
ತಾನುಕ್ಕಿತಂತೆ, ಭೂ ಜಠರ ಜಠರಾಂತರದ
ಪಲ್ಲಟದ ಪರಿಣಾಮದಿಂದಂ ಪ್ರಕೋಪಿಸುತೆ
ಭೋರ್ಗರೆದು ಮೇಲ್ವಾಯ್ವುದತ್ಲಾಂಟಿಕಾಂಭೋಧಿ
ಶಾಂತಸಾಗರದೊಡನೆ ಡಿಕ್ಕಿ ಹೊಡೆದುಕ್ಕಿ. ಆ

ಕಡಲೆರಡರೊಡಲೊಡಲ ನೀರವ್ವಳಿಕೆಗಡಿಯೆ
ಮೇಲಾದವೋಲೋಕರಿಪ್ಪುದದ್ರಿಸಮ ಊರ್ಮಿ
ಮಾಲಾ ಭಯಂಕರ ಸಮುದ್ರಂ, ತಿಮಿಂಗಿಲಂ
ತೃಣಾದ ಕ್ಷಣವಾಯಿತೆಂಬಂತೆ. ಘೋರಘೂರ್ಣಿತ್ತೆ
ಗೋಚರಿಪುದೊಂದದ್ಭುತಂ ದ್ವೀಪ ಖಂಡಮದೊ
ಸಸ್ಯಹೀನಂ ಪ್ರಾಣರಹಿತಂ! ಸಮುದ್ರಾಂಬೆ
ದ್ವೀಪ ಪ್ರಸವ ವೇಧೆಯಿಂದೊಯ್ಯನುತ್ತರಿಸಿ
ನೋಳ್ಪಳಾ ತನ್ನ ಪೊಸಪೆತ್ತ ಸಿಸುದೀವಿಯಂ,
ತಾಯ್ಮಳಲ ಬರುನೆಲದ ಬತ್ತಲೆಯ ಬೇಸರದ
ನಿಜೀರ್ಣವಿಂತುಂ. ಸುಯ್ದು ಮರುಗಿದಪಳಲೆಯಳ್ಲಿ
ತಿದಿಯೊತ್ತಿದೋಲೇಳು ಬೀಳಾಗೆ. ಮೋಹವಶೆ
ಮುದ್ದಾಡುವಳ್ ತರಂಗವು ಪರಿಷ್ವಂಗದಿಂ,
ಫೇನ ಮೃದು ಚುಂಬನೋಚ್ಛ್ವಾಸದಿಂ, ತನ್ನುಸಿರ
ಚೇತನವನಾ ದ್ವೀಪ ದೇಹದೊಳಗೆಳ್ಚರಿಸೆ
ನೋಂತು. ಸಂವತ್ಸರಂಗಳಾ ತಪ್ಪೋದೀಪಕ್ಕೆ
ತಮ್ಮ ಜೀವನ ತೈಲಮಂ ಧಾರೆಯೀಯುತ್ತೆ
ಹರಿಯುವುವು ಕಾಲದಾಚೆಯ ನಿತ್ಯತೆಯ ನಿಧಿಗೆ,
ಬ್ರಹ್ಮಸನ್ನಿಧಿಗೆ. ಇಂತು ಯುಗಶತಂಗತವಾಗೆ,
ಕಡಲಮ್ಮನಾ ನೋಂಪಿ ಕೈಗೂಡಿದಪ್ಪುದರಾ
ದೀವಿಯೊಡಲೊಳಗುಸಿರ ಮಿಂಚು ಸಂಚರಿಸಿ! ಅದೊ
ಹೊಮ್ಮಿದಾ ಸಸ್ಯದ್ಯುತಿರಿ ಪಸುರ್ ಚಿಮ್ಮುತಿದೆ
ತನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ತಾನೆ ಬೆರಗಾಗಿ! ತುಂಬಡವಿ

ಕಳಕಳಿಸಿ ಮೆರೆಯುತಿರ್ದೆ ದೀವಿಯೊಡಲಂ ಮುಚ್ಚಿ
ಸಿಂಗರಿಸಿ. ಕಣ್ದೆರೆದರೇನಂತೆ, ಜೀವಕ್ಕೆ
ಬಾಯ್ದೆರೆಯದಿನ್ನುಮೆಂತೆನೆ, ರುಕ್ಕಿಮಿಗಗಳ್ಗೆ
ರುಚಿಪ್ಪ ಮಾಡಿಲ್ಲದುದರಿಂದೆಸೆವುದಾ ದೀವಿ
ಮೂಗುವಕ್ಕಿಂತೆವೋಲ್.
ತಣ್ಣನಿರವಪ್ಪುಗೆಗಂತು
Cancelled
~~[illegible]~~ ಶಿಶಿರೋಪಚಾರಕ್ಕೆ
ಕಣ್ದೆರೆದನಾ ಭರತನಣ್ಣನಾಲಿಂಗನದ
ನೀಲದೋಲದೊಳ್ಳೊಂದು ನುಡಿಮೊಳೆಯದೆಳಕೂಸುಳೆ.
ಬೆಸಗೊಳ್ಳೆ ನುಡಿಯಲಾರದಳುವಣ್ಣುಗದಮ್ಮನಾ
ಮೌನ ಮುಖ ದೈನ್ಯದೊಳ್ ಸುಳಿಯೆ ಛಾಯಾಮೃತ್ಯು
ಛಾಯೆ, ಕಂಪಿಸಿ ಕಂಡು ದಾಶರಥಿ ನೋಡಲ್ಕೆ
ಶತ್ರುಘ್ನನಂ, ಆತನುಂ ಮೋರೆಯನಿಳಿಕೆಗೆಯ್ಯೆ,
ಮಂತ್ರಿಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಲಾತನುಂ ಗದ್ಗದಿಸೆ,
ರಾಮನಿಂಗಿತವರಿತು ತುಟಿದೆರೆದನಾ ಗುರುಂ
ವಾರ್ತಾ ಕಠೋರಮಂ, (ಪಿತೃದೇವ) ಮರಣಮಂ,
ಭರತ ಸಂತಾಪಮಂ, ವ್ರತಮಂ, ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಂ,
ವನಚರ ಪುರಜ ವಚನ ಕಾರ್ಪಣ್ಯದಿಂದಂತೆ
ಭಾವಮಯ ರಚನದಾದಾರ್ಢ್ಯದಿಂ: ಧೀರನೆದೆ
ಧಿಗಿಲೆಂದುದವನಿಜೆಗೆ ಕಣ್ಣತ್ತಲಾದತ್ತು;
ಚಳಿಗೆ ಮೆಯ್ ನಡುಗಿದತ್ತಂತೆ ಬೆಮರ್ದುದು ಸೆಕೆಗೆ;
ಕದಡಿತು ಮನಂ; ಬೆದರಿತಾತ್ಮಂ; ರಘೂದ್ವಹಂ

ಸುಯ್ಯೊರಗಿದನು ಗುಹನ ತೋಳ್ಗಳ್ಗೆ. ಬಂದೆಯಾ
ಬನದ ತೊರೆ ಸೋರ್ದುದೆನೆ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿದೆವೆಗಳಿಂ
ಸ್ರವಿಸಿದತ್ತಶ್ರು, ಶೋಕದ ಸಿಂಧುಶುಕ್ತಿಯಿಂ
ನಿಶ್ಶಬ್ದತಾ ಬಿಂದು ಮುಕ್ತಾಫಲಗಳುಕ್ಕಿ
ಸುರಿವಂತೆ. ಮೈತಿಳಿದೊಡಂ, ರಾಮನನುಜಂಗೆ
"ತಂದೆ ಹೋದನೆ, ತಮ್ಮ, ಸೌಮಿತ್ರಿ?" ಎನುತೆನುತೆ
ಮೈಥಿಲಿಯ ಮೊಗ ನೋಡಿ ಸುಯ್ದು ಕುಸಿದನು ಮತ್ತೆ
ವಿಸ್ಮೃತಿಗೆ. ಶೋಕಾಗ್ನಿಯುರಿಯ ಹೊಯ್ಲಿಗೆ ಸಿಲ್ಕಿ
ಸಿಡಿಮಿಡಿಗೊಳುತಲರ್ದನಂ ಭರತನಪ್ಪಿದಂ;
ನುಡಿದನೆಂತಾನುಂ ಸಮಾಧಾನಮಂ. ಪೇಳ್ದ
ಮಾತಿನರ್ಥಕ್ಕಲ್ತು, ತಮ್ಮನೊಲ್ಮೆಯ ದನಿಯ
ಸಂಪ್ರೀತಿಗೆರ್ದೆಯ ಕುದಿಹಂ ತವಿದುದಣ್ಣಂಗೆ:
"ಅಯ್ಯಗೆಳ್ ನೀರೀಯಲಣ್ಣದೇವನೆ ಏಳು!"
ತಮ್ಮನೆಂದೊಳ್ನುಡಿಗೆ ಮಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರನ ತೆರದಿ
ಮೇಲೆಳ್ದನಮೃತತ್ತ್ವದರಿವಾದವೋಲ್.

ಮಂತ್ರಿ
ಕಯ್ಯಾಂತು ಕರೆದೊಯ್ದಿಳಿಸಿದನು ರಘುಜರಂ
ಮಂದಾಕಿನಿಯ ಪುಣ್ಯ ತೀರ್ಥಕೆ. ನದೀದೇವಿ
ಮೊರೆಯಿಂದೆ ಲಲ್ಲಯ್ಸೆ, ತೆರೆಯಿಂದೆ ಸಂತಯ್ಸೆ,
ಪಡಿದಳ್ದು ಚಿರಶ್ಯಾಮಲಾರಣ್ಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ,
ತುಂಬಿ. ಕರ್ದಮರಹಿತ ತಟನಿಕಟ ವಾರಿಯಂ
ಮಿಂದರುದಕಂಗೊಟ್ಟರಯ್ಯಂಗೆ: "ಪಿತೃದೇವ,

ಕೊಳ್ಳಿದಂ ಕುಸುಮ ಸುಂದರ ಸದಾ ರಮಣೀಯ,
ಶೀತಲ ಸುಗಂಧಮಂ, ಮಂದಾಕಿನಿಯ ದಿವ್ಯ
ತೀರ್ಥಮಮಂ. ವಿಮಲ ತೋಯಮಿದು, ನೃಪ ಶಾರ್ದೂಲ,
ಪಿತೃಲೋಕದೊಳಗಕ್ಕೆ ನಿನಗಕ್ಷಯಂ." ಶ್ರದ್ಧೆ
ಸಪ್ರಾಣಮಾಗುವೋಲಮೃತ ತರ್ಪಣಮಿತ್ತು
ತಿರಕೇರ್ದನು ಸಹೋದರ ಸಹಿತ ತೇಜಸ್ವಿ;
ಬದರಿಯ ಫಲಂಬೆರಸಿದಿಂಗುಳದ ಹಿಂಡಿಯಂ
ದರ್ಭಾಸ್ತರದೊಳಿಟ್ಟು ಪಿಂಡಮಿತ್ತನ್: "ತಂದೆ,
ತಾನುಂಬುದೇನಿಹುದೊ ತನ್ನಿಷ್ಟದೇವತೆಗೆ
ತಾನದೆ ನಿವೇದನಂ. ನಮ್ಮುಣಿಸನೆಯೆ ನಿನಗೆ
ಕೊಡುವೆವಡವಿಂದು ಬಡತನದ ಬಿರ್ದನೊಪ್ಪಿಸಿಕೊ,
ಹೇ ಪೂಜ್ಯ ಕೋಸಲಾಧೀಶ!"
ತದನಂತರಂ
ಏರಿದರ್ ದುಃಖಿಗಳ್ ಪರ್ಣಕುಟಿಯಿರ್ದೆಡೆಗೆ,
ರಮ್ಯಸಾನು ಮಹೀಧರೋನ್ನತಿಗೆ. ಅನಿತರೊಳ್
ಗುರು ವಸಿಷ್ಠಂ ವೆರಸಿ ಪುರಜನರ್, ಪರಿಜನರ್,
ಗುರುಜನರ್, ಕೌಸಲೆ ಸುಮಿತ್ರೆಯರ್ ಮೇಣ್ ಕೈಕೆ
ಮೊದಲಪ್ಪ ಮಾತೆಯರ್ ಮಹಿಳೆಯರ್ ಕಾಲ್ನಡೆದೆ
ಬಂದರಲ್ಲಿಗೆ. ಕಂಡು ರಾಮನಿರವಂ ಸುಯ್ದು
ಗೋಳಿಟ್ಟರಿನ್ನೊಂದು ಪರಿದುದೆನೆ ಮಂದಾಕಿನಿ.
ಮಿಂದನು ರಘೂದ್ವಹಂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ, ಹೃದಯದಿಂ
ಹೊಮ್ಮಿ ಹರಿದಾ ಕಣ್ಣಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ. ಶೋಕಿಸುತೆ

ಕೌಸಲ್ಯೆಯಡಿಗೆರಗಲಾ ಬೆಂದೆದೆಯ ತಾಯಿ,
ಮಲಿನ ವಸನದ ಮಲಿನ ವದನದ ಕರುಣಾಮೂರ್ತಿ,
ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಳುತಳುತೆ ತಬ್ಬಿದಳ್ ಕಂದನಂ,
ಪೋದಾಸೆ ಬಪ್ಪಾಸೆಯಂ ತಬ್ಬುವೋಲ್. ಅಂತೆ
ನಮಿಸಿದರ್ ಸೌಮಿತ್ರಿಯುಂ ಜನಕಜಾತೆಯುಂ.
ಪಿರಿಯ ತಾಯಾತನಂ ಪರಸಿ, ಸೊಸೆಯಂ ನೋಡಿ
ಮುಂಡಾಡಿ ಗೋಳಿಟ್ಟಳರಸುಕುವರಿಯ ಗತಿಗೆ.
ರಘುಜಂ ಸುಮಿತ್ರೆಗಭಿವಂದಿಸಿ, ಹುಡುಕಿ ನೋಡಿ,
ದೂರದೊಳ್ ತಲೆಬಾಗಿ ನಿಂದ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ
ಶೋಕ ಭಾರಾಕ್ರಾಂತ ಗಾತ್ರೆಯಂ, ಕೈಕೆಯಂ,
ಕಿರಿಯಮ್ಮನಂ, ಭರತನಂಬೆಯಂ ಕಂಡೊಡನೆ
ಬಳಿಗೆಯ್ದಿದನ್ ಕರುಣೆ: ಪಾಪಿಯಂ ಬೆಂಬಿಡದೆ
ಹಿಂಬಾಲಿಸಟ್ಟಿ ಹಿಡಿಯುವ ಕೃಪಾಕೇತುವೋಲ್
ಮುಟ್ಟಿ ಹಿಡಿದನು ಪಾದಯುಗ್ಮಮಂ. ಕೆಡೆದಳಾ
ಕೇಕಯ ನೃಪ ಕುಮಾರಿ ರಾಮಾಂಘ್ರಿಗಂಘ್ರಿಪಂ
ಸಗ್ಗದಗ್ಗಿಯ ಹೊಯ್ಲುನುರುಚೆಗೆ ಸಿಡಿಲ್ದುರುಳಿ
ಬೀಳ್ವಂತೆ. ಪಿಡಿದೆತ್ತಿದನು ರಾಮನಾಕೆಯಂ
ಭಕ್ತನಾತ್ಮವನೆತ್ತುವಂತೆ ಭಗವತ್ಪ್ರೀತಿ.
ದಿವ್ಯಮಾ ಪ್ರೇಮರಸಸ್ಪರ್ಶಕಾ ಕೈಕೆ ತಾಂ
ಕಂಡಳೇನನೊ? ಶಾಂತವಾದಳ್! ಮಗನನೆಳ್ಕಟಿ
ಸನ್ನೆಗಣ್ಣಿಂ ಕರೆದು, ರಾಮ ಯತಿ ರೂಪಮಂ
ನಿಡಿದು ನೋಡಿ ಕೈಮುಗಿದಳಲ್ಲಿ ಕಂಡವರೆಲ್ಲ

ಬೆರಗು ಬಿಲ್ಲಾಗೆ! ಮಾತೆಯ ಮೌನವೀಣೆಯನೆ
ಮಿಡಿವನೆಂಬೋಲ್ ಭರತನಾಡಿದನ್, ತೋಡಿದನ್ (ನ್)
ತನ್ನೆದೆಯ ಭಾವಾಭಿಲಾಷೆಯ ಸರೋವನಂ
ಕೋಡಿವರಿಯಲ್ಕೆ. ಕೇಳ್ದಾ ವನೌಕಸರಿಗೆದೆ
ಮರುಗಿದತ್ತಂತೆ ನಲಿದತ್ತು, ದಾರುಣಾ ಕಥೆಗೆ
ಮೇಣಾ ಕಥನ ಕಲಾ ರಮ್ಯತೆಗೆ.

ಋಷಿಗೋಷ್ಠಿ

ಮೌನಮಿರೆ, ಜನಸಮೂಹಂ ಮೂಕಮಿರೆ, ಗಗನ
ನೀಲ ನಯನಂ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರೆ, ಗಿರಿಶ್ರೇಣಿ
ಕೇಳುತಿರೆ, ವನಪಂಕ್ತಿಯಾಲಿಸಿರೆ, ನಲಿಯಲಾ
ತ್ರಿಭುವನಂ ಭರತನೊರೆದನು ವಚನವೇದಮಂ;
ರಾಮನಾಲ್ಕೈಸಿದನು ಲೋಕರೋಮಾಂಚಕರ
ವಾಣಿಯಿಂ ಭವಿಸಿದಾ ಧರ್ಮದಾಮೋದಮಂ!
ತಾನಯೋಧ್ಯೆಯನುಳಿದ ದಿನದಿಂ ಮೊದಲ್ಮಾಡಿ
ಚಿತ್ರಕೂಟಕೆ ಭರತನಾಗಮನದಾ ವರೆಗೆ
ಕತೆಗೇಳ್ದನಶ್ರುವಿಗಳಿತ ಕಮಲ ಲೋಚನಂ,
ನಡುನಡುವೆ ನಿಡುಸುಯ್ದುಸುಯ್ದು. ಮೂರುತ್ತರದ
ಪನಿಮಳೆಗೆ ಜನಮನ ನಿರೀಕ್ಷಣಾ ಚಾತಕಂ
ತುದಿವೆರಳ ಮೇಲೆ ಕೊರಳೆತ್ತಿ ನಿಂತಿರೆ, ಮೌನಿ
ರಾಮನ ಮನಂ ಮಗ್ನಮಾದತ್ತು ಚಿಂತಾಬ್ಧಿ
ತಲಕೆ. ಪಿತೃವಾಕ್ಯ ಪರಿಪಾಲನಾ ನಿಗಳದಿಂ
ಧರ್ಮದಾಲಾನಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಗೊಂಡಿನಕುಲನ

ಧೈರ್ಯದೈರಾವತಂ ರೋರಾಡುತಿರ್ಪುದಂ
ಕಾಣುತೆ ಗುರು ವಸಿಷ್ಠನಾಡಿದನ್, ಮಾವುತಂ
ತೋತ್ರದಿ ತಿವಿಯುವಂತೆ: "ನೆನೆ ನೈಜ ಧರ್ಮಮಂ,
ಜನ್ಮದುದ್ದೇಶಮಂ, ತಪನಕುಲ ನೃಪಸೂನು.
ಕೆಡಿಸುವೆಯೊ ಕಾಡೊಳಲೆದಾಯುಃಪ್ರಮಾಣಮಂ?
ಲೋಕದುದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಮೇಣಾತ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ
ನೈವೇದ್ಯವಾಗುವೆಯೊ? ನೆನೆ!" ಶಿಷ್ಯನಾತ್ಮಮಂ
ಪೊಕ್ಕುದಾಚಾರ್ಯನಾ ವಾಗಿಂಗಿತಂ. ಪ್ರಜ್ಞೆ
ಪ್ರೋಜ್ವಲಿಸಿದತ್ತು ಸ್ಥಿರತೆ ಮೂರ್ಛಿದಾತ್ಮದೊಳ್
ಮೂಡಿದತ್ತದ್ಭುತಂ ವಜ್ರ ಸುಸ್ಥಿರ ದೃಢತೆ.
ತಿರುಗಿದುದು ಬಿದಿಯ ಮೊನೆಯಂಕುಶದ ತಿವಿತಕ್ಕೆ
ರಾವಣಾರಿಯ ಮನದ ಮದಕರಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಿಂ
ತೆಂಕಣ್ಕೆಸೆವ ಲಂಕೆಯ ಲಲಾಟದ ಅಡಿಗೆ
ಕಾಲಕಪಿಯಾಗಿ. ತಾಯಂದಿರುಂ, ಗುರುಗಳುಂ,
ಪುರಜನಪ್ರಜೆಗಳುಂ, ನೆರೆದಿರ್ದ ಋಷಿಗಳುಂ,
ಬಾಲಋಷಿ ಭರತನುಂ ಕೇಳುತಿರೆ ನಿಯತದರ್ಶಿ
ನುಡಿದನಪ್ರತಿವಾದ ವೇದಮಂ, ಸಮರ್ಹೃದಯ
ಸಂವೇದ್ಯಮಂ:
"ಧನ್ಯನಾಂ ನಿಮ್ಮ ಕರುಣಾಶಿಶು.
ಪೂಜ್ಯರಾಶೀರ್ವಾದ ಹಸ್ತದೋಲದಿ ಸದಾ
ಸುಕ್ಷೇಮಿ; ಕಲಿ, ಬಲಿ, ಸುಖಿ ನಿರಂತರಂ; ಮತ್ತೆ
ಧರ್ಮಸಂಪ್ರೇಮಿ. ಪಿತೃದೇವನಾ ದೈನ್ಯಮಂ

ದುಃಖಮಂ ನಿಧನಮುಮಂ ಕೇಳ್ದೆನ್ನ ರಿಕ್ತಮತಿ
ತತ್ತರಿಸಿತಾದೊಡಂ, ಮಾತೃ ಶೋಕಾಗ್ನಿಯುಂ
ಮುಟ್ಟಿದೆದೆ ಬೇಯುತಿರ್ಪುದಾದೊಡಂ, ಪ್ರಜೆಗಳಾ
ಪ್ರೀತಿಗಾತ್ಮಂ ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರದತ್ತಣ್ಗೆ
ತೇಲುತಿರ್ಪುದಾದೊಡಂ, ಸರ್ವಕೆ ಮಿಗಿಲೆನಲ್ಕೆ
ಭರತ ಬಂಧುಪ್ರೇಮ ಷಣ್ಗೆ ನನ್ನ ಸರ್ವಮಂ
ಬಗಿದೊತ್ತಿ ಸುತ್ತಿ ಸುಂಟುತ್ತಿರ್ಪುದಾದೊಡಂ,
ಪಿತೃವಾಕ್ಯ ಪರಿಪಾಲನಾರ್ಥಮಾಂ ವನವಾಸಿ
ಪದಿನಾಲ್ಕು ಬರಿಸಂಬರಂ. ತಂದೆ ತೀರ್ದೊಡೇಂ
ತೀರ್ದುದೆ ತಂದೆಯಾಜ್ಞೆ? ತಂದೆಗಂ ಪಿಂತಂದೆ
ಧರ್ಮಂ; ಚಿರಂಜೀವಿ! ವಿಧಿಯ ನಿಯತಿಯ ಪವಿಯ
ಘಾತಕೆ ಸಿಲುಕಿ ತಂದೆ ನನ್ನನಡವಿಗೆ ನೊಂದು (ಸ)
ಕಳುಹಿ ಬೆಂದುರಿದಳಿದನಲ್ಲವೆ? ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಂ
ತಾನಂತೆಸಗುವಂತೆಸಗಿದತ್ತು ವಜ್ರವಿಧಿ.
ಕುಬ್ಜೆ ಮಂಥರೆ ಬರಿಯ ಹುಲುನೆವಂ: ಮೂಡುವುದೆ
ಲೋಕಲಾವಣ್ಯನಿಧಿ ಮಾತೆ ಕೈಕೆಯ ಮನದಿ
ಕುಚರ ಬುದ್ಧಿಯ ಕುರೂಪಮಂ? ಪೊಣ್ಮುವುದೆ ವಿಕೃತಿ,
ಸೌಂದರ್ಯದಿಂ? ಚೆಲುವಿನಭಿಲಾಷೆಯೇಗಳುಂ
ತಾಯಿ ಚೆಲುವಿಗೆ. ಧರ್ಮದೇವತಾ ಕ್ರೌರ್ಯಕ್ಕೆ
ಕರುಣೆಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಗುರಿಯಿರುವುದೆ? ಕಿರಿಯ ತಾಯ್
ನಿಯತಿ ಹಸ್ತಮೊಳೊಂದು ಕೈದು ತಾಂ. ಕೀರ್ತಿಯಂ
ಮೇಣ್ ಜನಪ್ರೀತಿಯಂ ತೆತ್ತಾಕೆ ತಾಂ ಧನ್ಯೆ,

ದೇವ ಸನ್ನಾನ್ಯೆ:(ಮರೆವುದು ತುದಿಯೊಳಾ ನನ್ನಿ!)
ಕಜ್ಜಮಾವುದಕಾಗಿ ತಂದೆಯುಸು ನೀಗಿದನೊ,
ತನ್ನ ತೇಜವನೆಲ್ಲ ತಾಯಿ ಈಡಾಡಿದಳೊ,
ದೇವದೇವತೆಗಳಾ ವ್ಯೂಹ ಸಂಯೋಜನೆಗೆ
ಬನ್ನಮೆನ್ನಿಂದಾಗದಿರ್ಕೆ, ಕೇಳ್, ಸಹೋದರನೆ,
ರಾಮನೀ ಪೂಣ್ಕೆದಲ್ ಸುಸ್ಥಿರಂ ಮೇರುವೋಲ್!"

ಘೋಷಿಸಲ್ ಗೋಪುರಾಗ್ರದ ಗುಡಿಯ ಹೆಗ್ಗಂಟೆ
ಆ ಲೋಹ ಭೀಮ ನಾದಂ ವಾಯುಮಂಡಲಕೆ
ಕಂಪ್ರನವನಿತ್ತುರ್ವಿ ಕೊರ್ವುತೊಂಟ್ಯಾನೆಂಬಂತು
ನಿಶ್ಶಬ್ದತಾ ಆನವರುದೊ ಆ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ
ನಿಂದುದಾ ಮಂದ್ರಗಂಭೀರ ಮೇಘಧ್ವನಿಯ
ಧೀರ ಸೀತಾನಾಥ ಭಾಷಣಂ. ಕಂದರದ
ದೂರದಿಂದೇರಿ ಬಂದತ್ತು ಮಂದಾಕಿನಿಯ
ಮೊರೆ. ಭಂಗಿಸಿತು ಭರತನಳ್ಳು ಸುಯ್ಯುಸಿರದೊಂದೆ
ಆ ವನ್ಯ ನೀರವತೆಯಂ, ಮತ್ತೆ ಮೌನಮಂ
ಜನಸಂಘದಾ.
"ಮುನ್ನಮೊರೆದನಿಲ್ಲವೆ ನಿನಗೆ
ಜಾಬಾಲಿ? ರವಿಯನಸ್ತಾದ್ರಿಯಿಂ ಮೂಡೆಂದು
ವೀಡಿಪೊಲೆ ಕಾಡಿಸುತ್ತಿಹೆ ರಾಮಚಂದ್ರನಂ,
ಭರತೇಂದ್ರ. ವಿಶ್ವಶಕ್ತಿಸ್ಫೂರ್ತಿನೀತನುಂ
ತಿಳಿಯೆ ವಿಶ್ವವ್ಯಕ್ತಿ. ಶಕ್ತಿಕೆ ಸಮುದ್ರಮಂ

ಒಳ್ಳಿತೊಳ್ಳದೇನ್? ಕೋಸಲಾಕಾಶವಿಸ್ತಾರಮಾ
ರಾಮನಾತ್ಮದ ವಿರಾಡ್ ಪಕ್ಷವಿಸ್ಫಾಲನೆಗೆ
ಸಾಲದಲ್ತಂ. ಅನಂತಾಕಾಶಯಾತ್ರಿ, ಕೇಳ್,
ರಾಮನಿಚ್ಛೆ, ವೈನತೇಯಂ. ಅನಂತಮಂ
ಸಾಂತದ ಪ್ರಕೋಷ್ಠಿಪ ಸಾಹಸಂ ಸಾಲ್ಗುಂ. ಏಳ್,
ಶೋಕಮಂ ಬಿಟ್ಟೆನ್ನ ಪೇಳ್ವುದಂ ಗೆಯ್. ಮುಂದೆ
ಕಾಣಪ್ಪುದೊಳ್ಳಿತು ಲೋಕಕೆ, ನಿನಗೆ, ಕೋಸಲಕೆ?"
ಸಂತೈಸಿದನು ಗುರು ವಸಿಷ್ಠನಿಂತಾದೊಡಂ
ಇಂತೆಂದು ಆ ಕೈಕೆಯ ಕುಮಾರನಂ. ಇಭಂ
ದಂತದಿಂದಿರಿದೊಡಂ ಸೊಂಡಿಲಿಂದಪ್ಪಿತೆನೆ
ರಾಮನುಂ ನುಡಿಪನೆಯಿನಿರಿದೊಡಂ ತೋಳ್ಗಳಿಂ
ತಬ್ಬಿದನ್ ತಾವಿರ್ವರೊಂದಾಗಿ ತೋರ್ಪಂತೆ,
ಮತ್ತೆ ಗುರುವಾಕ್ಯದೊಳ್ ಶ್ರದ್ಧೆ ಸಂಭವಿಪಂತೆ
ಸೋದರಗೆ. ಮೇಲೆ ಮುನಿಯಾದೇಶಮಂ ಪಾಲಿಸಿ,
ರಾಮ ಪಾದಸ್ಪರ್ಶ ಮಹಿಮಾನ್ವಿತಂಗಳಂ
ದಿವ್ಯ ಪಾದುಕೆಗಳಂ, ದೇವನಡಿ ದೇವಂಗೆ
ಪಡೆದೆಂತೆನುತೆ, ಮುಡಿಯೊಳಾಂತು ಭರತಂ:
"ಆಲಿಸಿಂ
ಅಮರರಿರ, ಗಗನ ಗಿರಿ ನದಿ ವನಸ್ಥಳಗಳಿರ,
ಮುನಿಗಳಿರ, ಆಚಾರ್ಯರಿರ, ಧರ್ಮವೇತ್ತರಿರ,
ಮಾತೃದೇವತೆಗಳಿರ, ಪರಿಜನಪ್ರಜೆಗಳಿರ,
ಪೂಜ್ಯ ಪಾದುಕೆಗಳಂ ಪೂಜ್ಯಪಾದಂಗೆತ್ತು

ಸಿಂಹಾಸನದೊಳಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುವೆನಾಂ. ಸೇವೆ
ಭ್ರಾತೃದೇವಂಗೆಂದು ನೆಲವೊರೆಯನಾನುವೆಂ
ಸಂವತ್ಸರ ಚತುರ್ದಶಂ ಬರಂ. ಮರುದಿನಂ,
ದೊರೆಕೊಳ್ಳದಿರಲೆನಗೆ ಶ್ರೀರಾಮ ದರ್ಶನಂ,
ಬೆಂಕೆಗೊಡಲಂ ನಿವೇದಿಪೆನಣ್ಣದೇವನಂ
ಸಂದರ್ಶಿಸಲ್ಕಾತ್ಮಲೋಕದಲಿ. ಅನ್ನೆಗಂ
ವ್ರತಿಯಾಂ ಜಟಾ ವಲ್ಕಲಾನ್ವಿತಂ. ನಿಚ್ಚಮುಂ
ರಾಮಾಭ್ಯುದಯ ತಪೋಮಗ್ನನಪ್ಪೆನಗೆ ನೀಂ
ಕರುಣಿಸಿಂ, ಹರಕೆಗೈಯಿಂ!"
ಉಮಿಂಬಿತಾ ರಾತ್ರಿ,
ಚಿತ್ರಕೂಟದೊಳವನಿಜಾ ರಮಣನ ಸನ್ನಿಧಿಯ
ಶಾಂತಿಯಲಿ. ಕಟ್ಟುವನೊ ಕೃಪೆಯ ಪಾಥೇಯಮಂ
ಪದಿನಾಲ್ಕು ವರುಷದಾ ತನ್ನ ವನವಾಸದಾ
ದೀರ್ಘಪ್ರಯಾಣಕೆನೆ ಕೈಕೆಯ ತನೂಭವಂ
ತೊಯ್ಯುತಿರೆ ರಾಮ ಸಂಗದ ಸೊದೆಯ ಸೋನೆಯೊಳ್,
ಪ್ರಾಣಮಯ ಪೃಥಿವಿಯಾ ನವಜೀವನ ವ್ರತಕೆ
ಜೀವನ ನವೀನ ಚೇತನ ತೀರ್ಥಮೆರೆಯಲ್ಕೆ,
ಕುಂಕುಮ ಕನಕ ನವ್ಯ ನವರತ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂ
ತೀವಿ ಮಿನುಗುವ ಕನತ್ಕಲಶಮಂ ಕೈಲಾಂತು
ಮೂಡುವೆಟ್ಟಿನ ಕೋಡನೊಯ್ಯನೆಯೆ ಏರಿದಳೊ
ಚಿರನೂತನಾ ಸೃಷ್ಟಿಲಕ್ಷ್ಮಿಯೆನೆ, ರತುನ ರವಿ
ರುಚಿಸಿದನು ಕೋಟೀರ ಕೋಟಿ ಕಿರಣ ಕಿರೀಟಿ

ತಾನಾಗಿ. ಪೊರಮಟ್ಟನಾ ಚಿತ್ರಶೈಲದಿಂ
ಭರತೇಂದ್ರನುಂ ರಾಜನಗರಾಭಿಮುಖನಾಗಿ,
ಪೂಜ್ಯಪಾದನ ಪೂಜ್ಯಪಾದುಕಾ ಕೋಟೀರ
ತೇಜದಿಂ ಸಮ್ರಾಜನಾಗಿ. ಸುಯ್ವನಿವೆರಸಿ
ಬೀಳ್ಕೊಂಡರೊರ್ವರೊರ್ವರನಳಲಿನಗ್ನಿಯಿಂ
ದಹಿಸಿ. ಗೋತ್ರಸ್ಕಂಧಮಂ ಮೆಟ್ಟಿ, ಕಣ್ದಿಟ್ಟಿ
ಮುಟ್ಟುವನ್ನೆಗಮಟ್ಟಿ ನೋಡುತಿರೆ ಸೌಮಿತ್ರಿ
ರಾಮ ಸೀತೆಯರೊಡನೆ ನಿಂದ ಮುನಿಸಂಕುಲಂ,
ಭರತವಾಹಿನಿ ದಾಂಟಿದತ್ತು ಮಂದಾಕಿನಿಯ
ವಾರಮಂ. ಘೋಷಮೊಯ್ಯನೆ ನಿಂದುದಾಲಿಸಿರೆ,
ಮೇಲ್ ಕಣ್ಗೆ ಮರೆಯಾಯ್ತು ಸೈನ್ಯಧೂಳೀ ಪಥಂ,
ಬೆಟ್ಟಸಾಲ್ಗಳ ನಡುವೆ ಕಣಿವೆವಟ್ಟೆಯ ಕೊನೆಯ
ದಿಗ್ದ್ವಾರಮಂ ಮುಳುಗೈದು.
ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮಂ
ಬಳಿಗೆವರೆ, ಗುರು ಭರದ್ವಾಜನಡಿಗಳಿಗೆರಗಿ,
ನಡೆದುದಂ ಬಿನ್ನಯ್ಸಿ, ಹರಕೆಯಂ ಕೈಕೊಂಡು,
ಮುಂಬರಿದು, ಸೂರ್ಯತನಯೆಯನುತ್ತರಿಸಿ, ಮತ್ತೆ
ದಾಂಟಿ ಸುರನಿಮ್ನಗೆಯನಾ ಶೃಂಗಿಬೇರಮಂ
ಪೊಕ್ಕು, ಗುಹನಾತಿಥ್ಯಮಂ ಗ್ರಹಿಸುತಾತನಿಂ
ಬೀಳ್ಕೊಳುತ್ತಲ್ಲಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನಡೆದುದು ಯಾತ್ರೆ,
ಕೋಸಲಕೆ.
ಹಾ! ಭಾಗ್ಯಹೀನ ದೀನ ಅಯೋಧ್ಯೆ,

ನಿನಗುಂ ಅರಣ್ಯಗತಿಯಾಯ್ತಲಾ ರಾಮನಾ
ವನವಾಸದಿಂ, ದಶರಥನ ನಿಧನದಿಂದಂತೆ
ಭರತನ ಪರಿತ್ಯಾಗದಿಂ! ಶ್ರೇಷ್ಠರಿಲ್ಲದಿರೆ,
ಏನಿರ್ದರೇನಂತೆ, ಮಹಾನಗರ ಪತ್ತನಂ
ತತ್ತ್ವ ವಿದ್ಯಾ ಕಲಾ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ
ಸಕಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ. ಚಿತ್ರರದ ಬೀದಿಗಳೆರಡು
ಕೆಲದಿ ಮುಗಿಲಂ ಮುಟ್ಟಿ ಮೆರೆದೊಡೇಂ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಾ
ಪ್ರಾಸಾದ ಪಂಕ್ತಿ? ರಂಜಿಸಿದೊಡೇಂ ರಜನಿಯಂ
ಪಗಲುಗೈದಾಗಸದ ಚುಕ್ಕಿಗಳನೇಳಿಸುತೆ
ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಕಣ್ಬೆರಗುಗೊಳಿಸಿ ಗೊಂಚಲ್ಗೊಂಡು
ಉರಿವ ವಿದ್ಯುದ್ದೀಪ ರಾಜಿ? ಬಣ್ಣದ ಬುಗೆ
ಕಣ್ಗೆ ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲಳಂಗನೆಯರಾಟವೆನೆ
ಸಾಲ್ಗೊಂಡು ವಿವಿಧ ಗತಿಯಾ ಕಲಾಕೃತಿಯಿಂದೆ
ರಂಗುರಂಗಿನ ತೋಂಟರಂಗದಿ ಮನಂಗೊಳಿಸಿ
ಕುಣಿದೊಡೇಂ? ಪ್ರಾಸಛಂದಃ ಪೂರ್ಣಮಪ್ಪುದೇಂ
ಪುರುಷಾರ್ಥ ಶಾಶ್ವತದ ರಾಸಲೀಲಾ ಬೃಂದೆ?
ಜನಮನೋಮಂದಿರದ ಸುಸ್ವಪ್ನಗೋಪುರದ
ಕಲಶಂ ನಭಶ್ಚುಂಬಿಯಾಗದಿರೆ, ಋಷಿಹೃದಯ
ಮಂಗಳಾರತಿ ಬಾಳಿನಂಧತೆಯನಳಿಸದಿರೆ,
ಕವಿಕೃತಿಯ ವರ್ಣಗಾನಂ ಮಹಾ ನಿತ್ಯತಾ
ಸ್ವರ್ಣ ಸುಂದರ ಇಂದ್ರಿಯಾತೀತ ನಂದನದಿ
ನವರಸಾಪ್ಸರಿಯರಂ ನರ್ತನಂಗೈಸದಿರೆ,

ಏನಿರ್ದಪರೇನ್ ಅನಾಗರಿಕತಾ ಶ್ರೀ, ದಿಟಂ
ಮಸಣಮಾ ಪತ್ತನಮಯೋಧ್ಯೆ ತಾನಾದೊಡಂ!

ಪ್ರೇತವನಮುಂ ಪುಗುವನೇಂ ಪೂಜ್ಯಪಾದುಕಾ
ಚೇತನಂ? ಪಾಳ್ಗೆಸಗಿದಾ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯ ನಿಧಿಗೆ
ಬೆನ್ದಿರುರಿ, ಬಳಿಯ ನಂದಿಗ್ರಾಮಕ್ಕೈತಂದು,
ಪಾದುಕಾ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಮಂ ಗೈದದಂ
ಪೂಜ್ಯಾಗ್ರಜಂಗೆತ್ತು, ರಾಜ್ಯಭಾರವ್ರತದಿ ೬೪೦
ನಿಂದನ್ಕೆ ಭರತನನಿಶಂ ರಾಮ ಸುಕ್ಷೇಮ
ಚಿಂತನಾ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ತೆತ್ತು ತನ್ನಾತ್ಮಮಂ.

— • —

೪-೨-೧೯೩೯

5. 2. 39

ಇಂಗೋಲ್ ೧೦

ಅತ್ರಿಯಿಂದಗಸ್ತ್ಯಂಗೆ

ಅತ್ರಿ ಮುನಿಯಾಶ್ರಮಕ್ಕಾರತಿಯನೆತ್ತುತ್ತು
ರವಿಯ ಹೊಂದಳಿಗೆಯಿಂದೋಕುಳಿಯನೆರಚುವಾ
ತ್ರೇತಾ ವಿಪಿನ ಸಂಧ್ಯೆ. ಕೀರ್ತನಂಗೈದಿದುರ್ಗ-
ದಾಶ್ರಮದ್ರುಮ ಶಿಖರ ನೀಡ ನಿಕಟಾಭಿಮುಖ
ಕಿಲಕಿಲ ತುಮುಲ ಪಕ್ಷಿಗಾನಂ. ಪವಿತ್ರ ಸತಿ
ಅನಸೂಯೆ ಸೃಷ್ಟಿಗೌರಿಯ ಕಲಾಪೂಜೆಯಂ
ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನಂದ ಶಾಂತಿಯಿಂದಿರೆ, "ಮಹಾ
ಮುನಿಸತಿಯೆ, ಕೃಪೆದೋರೆಮಗೆ ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ!"
ಎಂಬ ದನಿಗೇಳ್ದತ್ತಕಡೆ ತಿರುಗಿದಳು. ಮರಳಿ
ಮರಳಿ ನೋಡಿದಳು ಗುರುತರಿಯಲ್ಕೆ. "ರಾಮನಾಂ, ೧೦
ಸೀತೆಯಿವಳೆನ್ನ ಸತಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೀತನೆನ್ನ
ಸೋದರಂ!" ಎಂದು, ತನ್ನಂ ತಾನೆ ಪರಿಚಯಿಸಿ,
ಮಣಿಯೆ ಮುಂಬರಿದನಂ ಕಿರುಗೈದ ಕಣ್ಗಳಿಂ
ಕಿರಿದಿಡಿದು ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಾ ಶಿಥಿಲೆ ಆ ವಲಿತೆ,
ಆ ಸ್ಥವಿರೆ ಮೇಲೆಳ್ದಳತ್ರಿಸತಿ. ಪಿಂತೊರ್ಲೆ
ತನ್ನಯ ತಪೋಮಹಿಮೆಯಿಂದೆ ಬರಗಾಲಮಂ
ತಡೆಗಟ್ಟಿ, ಶೀರ್ಣ ವಾರಿಯ ಜಾಹ್ನವಿಗೆ ಸಲಿಲ
ಸಂಪೂರ್ಣತೆಯನೆಸಗಿ, ಈರೈದಿರುಳ್ಗಳಂ
ದೇವಕಾರ್ಯನಿಮಿತ್ತಮೊಂದಿರುಳ್ಮಾಡಿದಾ

ಪಾಂಡುರ ಜರಾ ಮೂರ್ಧಜೆಯು ವೇಪಮಾನಮಾ
ವ್ರತಗೇಹಮಂ ದೇಹಮಂ ಪಿಡಿದನೊಯ್ಯನೆಯೆ
ರಾಮಚಂದ್ರಂ. ವಂದಿಸಲ್ಕನಿಬರುಂ ಆರ್ಯೆ,
ಆ ನಮಸ್ಕಾರ್ಯೆ, ಹರಸಿದಳತ್ರಿ ಋಷಿಭಾರ್ಯೆ
ಕಣ್ಣ್ ತೊಯ್ದು ಸೊಗಸಿ.
"ಬಾ ಕಂದ ರಘುರಾಮಾರ್ಯ,
ಬಾ ಮಗಳೆ ವೈದೇಹಿ, ಬಾರ ಲಕ್ಷ್ಮಣದೇವ,
ನಿಮ್ಮನತಿಥಿಗಳಾಗಿ ಪಡೆದ ನಮ್ಮಾಶ್ರಮಕೆ
ಬಾಳ್ ಪಣ್ತುದಿಂದು. ನೋಡದೊ, ಸಂಜೆ ನನ್ನಂತೆ
ರಾಮಾನುರಾಗದಿಂದುಜ್ಜ್ವಲಿಸುತಸ್ತಗಿರಿ
ಪರ್ಣಶಾಲೆಗೆ ಪುಗಲ್ಕುಜ್ಜುಗಂಗೆಯ್ಯುತಿದೆ!
ನೋಡಲ್ಲಿ: ಮಂದೈಪ ಕಳ್ತಲೆಯ ಮರ್ಬಿನೊಳ್
ಸ್ವಲ್ಪಪರ್ಣದ ಮಹೀರುಹಮುಂ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಗೆ
ತೋರ್ಪುದು ಘನೀಭೂತಮಾಗಿ. ಪಿಂಬಂದರದೊ
ಸ್ನಾನಾರ್ದ್ರ ಸಲಿಲ ಸಂಪ್ಲುತ ವಲ್ಕಲರ್ ಕಲಶ
ಸಂಲಗ್ನ ಕರರಾ ತಪಸ್ವಿಗಳ್ ನದಿಯಿಂದೆ
ತಂತಮ್ಮ ಪರ್ಣಾಲಯಕ್ಕೆ. ಆ ಬಂದನದೊ
ಪತಿದೇವನಾತನೆ ಮಹರ್ಷಿ ಭಗವಾನತ್ರಿ!"

ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯೊಂದನಿರ್ವಚನೀಯ
ಮೌನಮಂ ಕರುವಿಟ್ಟ ಶಾಂತಿಯ ನಿಜಾಕೃತಿಯೊ
ಪೇಳೆನಲ್ಕೈತಂದನಾ ಸನಾತನ ಯೋಗಿ,

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಾಚೀನತಾ ಪ್ರತಿಮನಾದೊಡಂ
ನವ್ಯ ಕಾಲತ್ರಯಜ್ಞಾನಿ. ಮಣಿದೆಳೆಯರಂ
ಹರಸಿದನು ಮಂತ್ರಿಸುತೆ ಓಂ ಶಾಂತಿಯಂ. ನುಡಿಸಿ
ನಲ್ಮೆಯಿಂ ಕರೆದೊಯ್ದನೆಲೆವನೆಗೆ. #ಭರತನಂ
ಬೀಳ್ಕೊಂಡನಂತರಂ, ರಾವಣಸಹೋದರನ
ಖರನಳಲ್ಗೆ ಮುನಿಗಣಂ ಚಿತ್ರಾದ್ರಿಯಂ ತ್ಯಜಿಸೆ,
ಕಡುನೆನಹಿಗವಚಿತ್ತು ರಾಮಚಂದ್ರನುಮದಂ
ಕಳೆದು ಬಂದಾ ಸುದ್ದಿಯಂ ಕೇಳ್ದತ್ರಿಋಷಿ
ನೋಡಿದನು ತನ್ನ ಮಡದಿಯ ಮೊಗವನಾಕೆಯುಂ
ಸೀತೆಯ ದೆಸೆಗೆ ನೋಡಿ ಸುಯ್ದಳೆರ್ದೆ ಕರಗಿ. "ಹಾ,
ವಿಧಿಯ ಕೃತಿಕೌಶಲಕವಧಿಯಿಹುದೆ?" ಎಂದೆನುತೆ
ತನಗೆ ತಾನಾಡಿಕೊಂಡಾ ಮುನಿ ಧರಾತ್ಮಜೆಯ
ಪತಿಗೆ, "ಶಿಲ್ಪಿಯ ನಿಶಿತ ಟಂಕದ ಮೊನೆಯ ಕಠಿನ
ಶಿಕ್ಷೆಗಲ್ಲದೆ ಪೊಣ್ಮುವುದೆ ಕಲಾಪೂರ್ಣಮುರು
ದೇವತಾ ವಿಗ್ರಹಂ?" ಎನುತನ್ಯ ವಿಷಯಮಂ
ನುಡಿದೊಡಗಿದನು ದಂಡಕಾರಣ್ಯಮಂ ಮತ್ತೆ
ರಾಕ್ಷಸೋಪದ್ರವದ ಕಷ್ಟಕಥೆಯಂ. ಕೇಳ್ದು
ರಾಮನ ಮನದಿ ಸಾಹಸಂ ಕುತೂಹಲಂಬಾಗಿ
ಹೆದೆಯೇರಿದತ್ತು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಕೆಚ್ಚಿಗೆ ನಖಂ
ಮೂಡಿ ಪರಚಿತ್ತಾಶ್ರಮದ ಮನದ ಮೃದುತನದ
ಮೆಲ್ಮೆತ್ತೆಯುಂ. ಭೀಮಕಾಂತತೆಗೆ ಪುಲಕಿಸುತೆ
ಕಂಪಿಸಿದಳಾ ಸೀತೆ. ಕಂಡದಂ ಮುನಿಪತ್ನಿ

ಜನಕಸುತೆಯಂ ಬಿಗಿದು ತಕ್ಕೈಸಿ, ಮುಂದೊದಗಿ
ಬರಲಿರ್ಪ ಕಡುಪಿಗಿಂದೆಯೆ ಮಂತ್ರವರ್ಮಮಂ
ತೊಡಿಸುವೊಲ್, ಪೇಳ್ದಳುಪದೇಶಮಂ ಪತಿವ್ರತಾ
ಪ್ರೇಮ ಮಹಿಮಾ ಶಕ್ತಿಯಂ. ಪ್ರೀತಿದಾನಮಂ
ಪ್ರತ್ಯಂದನಿತ್ತಳಾಕೆಗೆ ಮಾನಸಿಕ ಸೃಷ್ಟಿಯಂ,
ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ರಕ್ಷಾಕವಚಮೀವಂತೆವೋಲ್.

೨೫. ೨. '೩೯

ಅತ್ರಿ ಮುನಿಯಿಂದೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ರಾಮರರಿಯುತಿರೆ
ಮುಂದಿರ್ದ ಮಾರ್ಗದ ಮಹಾರಣ್ಯ ಗಹನಮಂ,
ಆಶ್ರಮ ಸ್ಥಳಗಳಂ, ಮೇಣನಾರ್ಯರ ಮತ್ತೆ
ದಸ್ಯು ಕ್ರೂರಾತ ರುಧಿರಾಶನಪ್ರಿಯತೆಯಂ,
ಕೇಳ್ದಳತ್ತನಸೂಯೆ ಮಧುರಭಾಷಿಣಿ ಜನಕ
ಜಾತೆಯ ವದನದಿಂ ಸ್ವಯಂವರದ ವೃತ್ತಮಂ,
ವನವಾಸ ಕಾರಣ ಕಥೆಯನಂತೆ ಭರತನಾ
ಭ್ರಾತೃಭಕ್ತಿಯ ತಪೋನಿಷ್ಠೆಯಂ. ಅನ್ನೆಗಂ
ರಾತ್ರಿಕಾಭ್ರದೊಳುದಿಸಿ ಬಂದನು ಸುಧಾಕರಂ
ಪರ್ಣಕುಟಿಯಾ ಕುಟಜ ಪರ್ಣಂಗಳೆಡೆಯಿಂದೆ
ರೌಪ್ಯಧಾರಾ ವೃಷ್ಟಿಯಂ ಸೂಸಿ, ಕಣ್ಮನಕೆ
ಮಾಯೆಯಂ ಬೀಸಿ. ಕಾಲಂ ನುಂಗಿ ನೊಣೆದಿರ್ದ
ತನ್ನೆಳವೆಯುಮಂ ಮತ್ತೆ ಕಾಣ್ಬ ಮೋಹಕೆ ಮುಪ್ಪು
ಕಾತರಿಸಿತೆನೆ ಅತ್ರಿಸತಿ ಸೀತೆಯಂ ತನ್ನ
ಕೈಗಳಿಂ ಕೈಗೈದು, ನೋಡಿ, ಮನದಣಿ ಮೆಚ್ಚಿ,

ಕೊಂಡಾಡಿ, ಪರಸಿ ಕಳುಹಿದಲ್ಲಾಕೆಯುಂ ತನ್ನ
ರಾಮಾಭಿರಾಮ ಶಯ್ಯಾತಲಕೆ.

ಕಳೆದರಂತಾ
ಅತ್ರಿ ಅನಸೂಯಾ ಪವಿತ್ರ ಸನ್ನಿಧಿಯೊಳಾ
ತುಷಿ ರಜನಿಯುಂ. ಉಷಾ ಮುಖದ ಕಿತ್ತಿಳೆಗೆಂಪು
ಮಾಪೊರ್ಗಳೆವ ಪೊಳೆಯ ನೀರಂ ಮಿಂದು, ಮುನಿಗಣಂ
ಬೆರಸಿ ಋತುಪದ ಕಾರ್ಯಮುಂ ಗೆಯ್ದು, ಕಂಡಿಡಿದ
ಪೊಗೆ ಗಾಳಿಯೋಲೆಳ್ದು ಬೀಳ್ಕೊಂಡರಸನಿಬರಂ
ವಾಚಂಯಮಿಗಳ್ಗಂ. ಅರಣ್ಯಗೋಚರರೊರೆಯೆ
ಪಣ್ಬಲಂ ಪೂಗಳ್ಗೆ ತಾಂ ದಿನದಿನಂ ನಡೆದು
ಸಮೆದ ಬನವಟ್ಟೆಯುಂ; ಜರೆಯು ಬೀಳ್ಕೊಳುವಂತೆ
ಜವ್ವನಂ, ನರೆಯನುಳಿವಂತೆ ಹರೆಯಂ, ಮತ್ತೆ
ತೃಪ್ತಿಯನಗಲುವಂತೆ ಸಾಹಸಂ, ಸೀತೆಯುಂ
ರಾಮನುಂ ಸೌಮಿತ್ರಿಯುಂ ಬಿಟ್ಟು ಮುನಿಗಳಂ
ಪೊಕ್ಕರೈ ದುರ್ಗಮದ ದಂಡಕಾರಣ್ಯಮಂ,
ಪೊಗುವಂತಿನಂ ಸಾಂದ್ರ ವರ್ಷಾಭ್ರ ಗಹ್ವರಕೆ!

ಪುಲಕಿಸಿತು ನಿಶ್ಶಬ್ದ ರುಂದ್ರ ದಂಡಕವನಂ
ಕೂಡೆ ಪುಲಕಿಸುವಂತೆ ಲಂಕಾ ಲಲಾಟಸ್ಥ
ರಾವಣ ವಿಧಿಯ ಮನಂ. ಕಂಪಿಸಿತು ಕಾಯಲತೆ
ದಂಡಕಾರಣ್ಯ ದೈತ್ಯತೆಯನವಲೋಕಿಸುತೆ
ಭೂಪುತೆಗೆ. ಕಾಂತಾರ ಭೀಷಣಾಭ್ರುಕುಟಿಯುಂ

ಪ್ರತಿಭಟನಮಂ ಕಂಡು ಕಣ್ಪೆಳರಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ನೋಡಿದನ್ ರಘುರಾಮನಂ, ಧೈರ್ಯಭೀಮನಂ:
ಚಂಡಕರ ತೇಜಸ್ವಿ ಕೋದಂಡಧರನಾಗಿ
ನಡೆಯುತಿರ್ದನ್ ಧೀರ ಗಮನದಿಂ, ದೃಢತೆ ತಾಂ
ಮೈವೆತ್ತವೋಲಾ ಭಯಂಕರಂ ವಿಪುಲ ವಪು
ರಾಮಚಂದ್ರಂ.

ಪಕ್ಷಿ ನಿಷ್ಕೂಜಿತಂ. ನೀರವಂ.
ಝಿಲ್ಲಿಕಾ ನಾದ ಘರ್ಘರ ಘೋರ ಕರ್ಕಶಂ.
ತರು ಬೃರುದ್ವಾರು ಕೃಷ್ಣಂ ಬಿಸಿಲ ಕಂಸನಂ
ಕೊರಳ್ಕೊತ್ತಿ ಗೋಣ್ಮುರಿಯೆ ಗತಿಸಿದಾತಪ ಶವಂ
ಛಾಯೆಯೋಲುರುಳ್ದುದೆನೆ ಪರ್ವಿದ ವನಾಂಧತಾ
ಭಯ ಭೈರವಂ :- ಪುಗುತ್ತಾ ವಿಪಿನ ಮಧ್ಯಮಂ
ಪೋಗುತಿರೆಯಿರೆ, ಒಡಂ ಎಳ್ದುದೊಂದದ್ಭುತಂ
ಧ್ವನಿ, ಪೊಯ್ದವೋಲಶನಿ. ನಡುಗೆ ವನಗಿರಿಯವನಿ
ಪತಿಯಂ ಪಿಡಿದಳವನಿಜಾತೆ ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ. ತರು
ಮೂಲಾಗ್ರಮಲ್ಲಾಡಿದತ್ತು; ಲಟಕಟಿಸಿತ್ತು
ಬಗಾಗುಪಳು, ವೇಗ ಸಂಜಾತ ವಾತಂ ಬೀಸಿ
ಕಸುಗಾಯಿ ಹಸಿಯೆಲೆಗಳುದುರಿ ಬಡಿದುವು ನೆಲಕೆ,
ಮುಗಿಲ್ಗವಣೆಯಾಲಿಕಲ್ಮಳೆಯಂತೆವೋಲ್. ನೋಡೆ,
ಗಿರಿಯ ಶೃಂಗವೆ ನಡೆದು ಬಂದಂತೆ, ದಂಡಕಾ
ವಿಪಿನದ ವಿಪತ್ತೆ ವಪುವೆತ್ತಂತೆ ಬಂದುದ್ವಿ
ಹೆಗ್ಗಣ್ಣ ಹೆಬ್ಬಾಯ ಹೇರೊಡಲ ರಕ್ಕಸನ

ಬೀಭತ್ಸ ಭ್ರಾಂತಿಯ ಭೀಮ ಭೀತಿ. ಹತ್ತೆಂಟು
ಸಿಂಹ ಕಾಳ್ಕೋಣ ಹೆಬ್ಬುಲಿ ಜಿಂಕೆ ಮದ್ದಾನೆ
ಚರ್ಮಂಗಳಿಂ ಸಮೆದ ಚಿತ್ರ ಸೂತ್ರ ವಿಚಿತ್ರ
ವಸ್ತ್ರಜಾಲವನುಟ್ಟ ಕಾರ್ಗಪ್ಪು ಮೆಯ್ಯಿಂದೆ,
ತೆಂಗಿನ ಮರನ ತೆರನ ನೀಳ ತೋಳ್ ತುದಿಯಲ್ಲಿ
ಕೊಂಗಿನುನ್ನತ ಶೂಲದುಗ್ರಾಗ್ರಮಿರಿದೆತ್ತಿ
ಚುಚ್ಚಿ ಕೋದಿರ್ದರಡು ಬಿನಿಯ ನೆತ್ತರ್ಬಸಿವ
ಕೋರೆ ಹೆಬ್ಬಂದಿಗಳ್ ಕೂಗುತೊದ್ದಾಡುತಿರೆ
ತೂಗಿತೊನೆಯುತ್ತಿರ್ದ ಭೀಕರದ ಕರದಿಂದೆ
ಬಂದನು ವಿರಾಧನತಿ ವಿಷಮ ವಿಷಮೃತ್ಯುವೋಲ್
ಭರದಿಂದೆ. ತುಡುಕಿ ಜನಕಜೆಯಡಿಯನೆತ್ತಿದಂ
ಸೀಗೆಯ ಮೆಳೆಯವೋಲ್ ಹೊದೆಹೊದೆ ಕೆದರಿದವನ
ಮುಳ್ಮುಡಿಗೆ, ಶಾಪಹತನಾ ಪಾಪನಾಶಿನಿಗೆ
ಚೈತನ್ಯ ರೂಪಿಣಿಗೆ ಶಕ್ತಿಮಾತೆಗೆ ನಮಿಸುವೋಲ್!
ಮತ್ತೆ ಭೋರ್ಗರೆದನಿಂತೆಂದು: "ಜವ್ವನದೊಡನೆ,
ಜಟೆಯೊಡನೆ; ಕಪಟ ವಲ್ಕಲದೊಡನೆ, ಸಟೆಯೊಡನೆ;
ಪ್ರಮದೆಯೀ ಪೆಣ್ಣೊಡನೆ ಕ್ಷೀಣ ಜೀವಿತರಾಗಿ
ಬಂದಿರ್ಪ ನೀಮೆನಗಶನಮಾಗಿ! ಜವ್ವನಕೆ
ಜಟೆಯೇಕೆ? ನಾರುಡೆಗೆ ನಾರಿಯುವಳೇಕೆ? ಈ
ನಟ ತಪಸ್ಸೇಕೆ ಶರ ಚಾಪಾಸಿ ವೀರರಿಗೆ?
ಭಾರ್ಯೆಯಹಳೆನಗೀ ವರಾರೋಹೆ! ಬಾಲ್ಯಾಸೆ

ನಿಮಗಿರಲ್ಕೊಡೆ ಬರ್ದುಕಿಂ!" ಎನುತ್ತೆ ಶೂಲದಿಂ
ಗುರಿಯಿಡುತ್ತಿರೆ, ಮೂರ್ಛೆವೋದತ್ತಿಗೆಯ ನೋಡಿ
ಸೌಮಿತ್ರಿ "ಅಗ್ರಜನೆ, ದೀರ್ಘದರ್ಶಿನಿ ದಿಟಂ
ಆ ಕೈಕೆ!" ಎಂದಾರ್ಭಟಿಸಿ ಬಾಣಮಂ ಪೂಡಿ
ರಯವನೆಚ್ಚನು ರಾಕ್ಷಸಾಕೃತಿಗೆ. ಕೀನಿದಾ
ಕೂರಂಬುಗಳಿಗೊಂದಿನಿತೆ ಘಾಸಿಯಾಗುತ್ತೆ
ಪಿಶಿತಾಶನುರಿದೆದ್ದನ್. ಇಳುಹಿದನಿಳಾತಳಕೆ
ಮಸ್ತಕದಿ ಧರಿಸಿದ ಧರಾತ್ಮಜೆಯನ್ ಎತ್ತಿದನ್
ಮಿತ್ತುಕೋರೆಯ ಕೈದುವಂ, ವಿಷಮ ಶೂಲಮಂ.
ಮುಂಬರಿದನದ್ರಿವೋಲ್ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೆಡೆಗೆ
ಯಮದೃಢಗಮನದಿಂದೆ. "ಕಮಠ ಖರ್ಪರಸಮಂ
ರಕ್ಕಸನ ಮೆಯ್. ರೂಕ್ಷನಿಗೆ ಕಣ್ಗಳಲ್ಲದೆಯೆ
ಬೇರೆ ಗುರಿ ಸಲ್ಲದೈ." ರಾಮನೆನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ಗರಿಯ ರೆಕ್ಕೆಯ ಗರುಡ ವೇಗದ ಸರಳನೆಚ್ಚು
ಕುರುಡುಗೈದನು ವಿರಾಧನ ಕಣ್ಗಳಂ ಬಸಿದು (ಬಿಸಿದು)
ತೋಡಿ. ಕೋಪಕೆ ಕಣ್ಗಳಿಯಲಂಧರೋಷದಿಂ
ತೋಳ್ಗಳಂ ಬೀಸಿ ಪಳುವಂ ಗುಡಿಸಿದನು ಸೋಸಿ
ರಾಕ್ಷಸಂ. ತಡವಿ ತುಡುಕಿದನಿವರ್ಗಳಂ ಮೃತ್ಯು
ಮುಷ್ಟಿಯೊಳ್. ಪೊತ್ತೊಡಿದಂ ಮಿಗಗಳಂ ಕಚ್ಚಿ
ಕೊಂಡುಯ್ವ ವ್ಯಾಘ್ರನೋಲಂತೆ. ಸೀತಾಕಾಂತೆ
ನೋಡಿ ನಡನಡ ನಡುಗಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸೋಡಿದಳ್:

“ಓ ವಿಧಿಯೆ, ರಕ್ಷಿಸೈ! ರಕ್ಷಿಸೋ ರಕ್ಷಿಸೈ
ದಶರಥೇಂದ್ರ ಪ್ರಿಯ ಕುಮಾರರಂ! ಕೈಮುಗಿದು
ಬೇಡುವೆನೊ, ರಾಕ್ಷಸೋತ್ತಮ, ನನ್ನನಾದೊಡಂ
ನೀಡುವೆನೊ, ಬಿಡೊ ರಾಮಚಂದ್ರನಂ. ಕಾಪಿಡಯ್
ಊರ್ಮಿಳಾ ಪ್ರಾಣೇಶನಂ!” ರಾಮ ಖಡ್ಗಕೆ ಮತ್ತೆ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಸಿಗೆ ಬಿಳ್ದುವಸುರ ಬಾಹುದ್ವಯಂ
ದೊಪ್ಪದೊಪ್ಪನೆ. ಕೂಡೆ ಪಳುವರಚೆ ಕೆಡೆದುದಾ
ದೈತ್ಯನೊಡಲೊಂದು ಹೆಗ್ಗುಡ್ಡದೋಲ್. ಕಾಡ ಪಳು
ಕೆಸರೇಳ್ಗೆ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿದುದು ನೆತ್ತರ್ ಪೊನಲ್.
ಬೀಭತ್ಸದಿಂದೆ ಸೌಂದರ್ಯಮುದ್ಭವಿಪಂತೆ
ಮೈದೋರಿದನು ಅಮೃತ ಗಂಧರ್ವನೊರ್ವನಾ
ಮೃತದೇಹದಿಂದೆ. “ಜಯ ಜಯ ಹೇ ಮಹಾ ಪುರುಷ!
ಮನ್ನಿಸೆನ್ನಂ; ನಾಂ ಕುಬೇರನಾಳ್ ತುಂಬುರಂ.
ರಂಭೆಯ ನಿಮಿತ್ತಮೊಳಗಾದೆನೀ ಶಾಪಕ್ಕೆ.
ಶಾಪಮೋಚನೆ ಗೈದಿರೆನಗೆ. ವಂದನೆ ನಿಮಗೆ.
ದಂಡಕಾರಣ್ಯಮಿದು ಭೀರುಗೆ ಭಯಂಕರಂ;
ರಸಿಕ ಧೀರಗೆ ಕಲಾಶಂಕರಂ: ನನ್ನಂತೆ ಪೋಲ್!
ಮುಂಬರಿಯೆ ಕಿರಿದು ಗಾವುದ ದೂರದಾಚೆಯೊಳ್
ಶರಭಂಗ ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮಂ. ನಮಿಸಿ ಪೋಪೆನಾಂ.
ಸೊಗಮಕ್ಕೆ, ಗೆಲಮಕ್ಕೆ, ನಿಮಗೆ ಮಂಗಳಮಕ್ಕೆ!”

ಗಂಧರ್ವನಾದನಂತರ್ಧಾನಮಿಂತೆಂದು

ಪರಸಿ. ಸೂಚಿತ ಪಥಂಬಿಡಿದು ಬನದಿಂ ಬನಕೆ
ಬೇಗವೇಗಂ ನಡೆದು ಬೈಗುವೊಳ್ತಿನ ಕಡೆಗೆ
ಸಾರ್ತಂದರಾಶ್ರಮಕೆ ಶರಭಂಗನಾ. ದಸ್ಯು
ಹಿಂಸೆಗೆ ಬಿಲುಕಿ, ಮರಣಮುಖನಾಗಿ, ಮಾತಳಿದು
ಮಲಗಿರ್ದ ಚರ್ಮಾಸ್ಥಿಮಾತ್ರನಂ, ಕರುಣಾಕರ
ಗಾತ್ರನಂ, ಶರಭಂಗನಂ ಕಂಡು ಮರುಗಿದುದು
ರಾಮನಾತ್ಮಂ. ಕೋಪದೌರ್ವಾನಳಂ ಜ್ವಲಿಸಿ
ನೀಡಿದತ್ತರಸಿದತ್ತೇಳ್ವ ನಾಲಗೆಗಳಿಂ
ರಕ್ಕಸರ ಮೈಬೇಳ್ವೆಯಂ. ಕೇಳ್ದನಿತುಮಂ
ದುಷ್ಟದಾನವ ಧೂರ್ತತೆಯ ಕಥೆಯನಾರ್ಯರಾ
ವ್ಯಥೆಯನತಿಕಷ್ಟಮಂ. ರಕ್ಷೆಯಂ ಬೇಡಿದಾ
ಯತಿಗಳಿಗಭಯವಿತ್ತನಿಂತೆಂದು:
"ಪೂಜ್ಯರಿರ,
ತನ್ನ ಕಜ್ಜಕೆ ಬಂದನಡವಿಗೆಂದರಿಯದಿರಿ
ತಂದೆಯಾಣತಿ ನೆವಂ. ದಿಟಮೊರೆವೆನಾಲಿಸಿಂ.
ಭೀಮಕರ್ಮಿಗಳಾರ್ಯವೈರಿಗಳ್ ಅನಾತ್ಮರಂ
ಋಷಿಕಂಟಕರನಿರಿವುದೆನ್ನಯ ಮನಂ. ನಿಜಕೆ
ನಾಥರೀ ಪೃಥಿವಿಗಿನಕುಲರಲ್ತೆ? ಪ್ರಜೆಗಳಂ
ಪಾಲಿಪುದವರ ಪರಮ ಕುಲಧರ್ಮವೆನೆ ನಿಮ್ಮ
ರಕ್ಷೆಗೋಸುಗಮೆನಗೆ ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷಣಮರಂ"
ಕೆಲದಿನದನಂತರಂ ತೀರ್ದ ಶಾಂತಾತ್ಮಂಗೆ
ಶರಭಂಗ ಋಷಿಗಪರ ಕರ್ಮಂಗಳಂ ರಚಿಸಿ,

ಕಂಗೆಟ್ಟ ಕಿತ್ತಡಿಗಳಿಗೆ ಧೈರ್ಯಮಂ ಪೇಳ್ದು
ಪೊರಮಟ್ಟರಲ್ಲಿಂ ಸುತೀಕ್ಷ್ಣಮುನ್ಯಾಶ್ರಮಕೆ.

ಒಡನೊಡನೆ ಬಂದ ವೈಖಾನಸರನೊಡಗೂಡಿ
ಮಳೆಯ ಪಳುವಟ್ಟೆಯಂ ಕೊಂಡು ನಡೆತರೆ ಮುಂದೆ
ಮೂಡಿದತ್ತೊಂದು ಶೈಲಂ ವಿಪುಲಮದ್ಭುತಂ,
ಕಾರ ಮೊದಲೊಳ್ ಬಾನ ಕಣೆಯಿಂದಣ್ಣಂ ತೋರಿ
ಮೆಲ್ಲನೊಯ್ಯನೆ ಭೀಮಗಾತ್ರಕ್ಕುರ್ಬಿ ಬೆಳೆದು
ಗಗನ ಶಿಖರಕ್ಕೇರ್ವ ಮೇಘಗೋಪುರದಂತೆ
ನೀಲೋನ್ನತಂ ಮಹಾ. ಪೊಕ್ಕದರ ತಳ್ಪಲಂ
ಬಿರುಪುಷ್ಪ ಘ್ರಾಣ ಫಲ ಕುಜ ಕೀರ್ಣಮಟವಿಯಂ
ಕಂಡರು ಸುತೀಕ್ಷ್ಣನಾಶ್ರಮವನೇಕಾಂತಮಂ
ಭಯಕಾಂತಮಂ. ನಮಿಸಿದರು ತಪೋರುದ್ರಂಗೆ,
ಚಿತ್ರಕೂಟಕೆ ರಾಮನೈತಂದ ವಾರ್ತೆಯಂ
ಕೇಳ್ದಂದಿನಿಂದಾತನಂ ಪ್ರತೀಕ್ಷಿಸುತಿರ್ದ
ಕಿಂಜಡೆಯ ಕಿತ್ತಡಿಗೆ. ಋಷಿಸಂಗ ಮಂಗಲದಿ
ತಿಂಗಳೊಂದಂ ನಿಂದು, ಕೋಳ್ಮಿಗಗಳಟ್ಟುಳಿಯ
ಕೊಂದು, ಸುತ್ತಣ ಮಲೆಯ ಸೀಮೆಯನ್ನಲ್ಲಲ್ಲಿ
ಸಿಂಗರಿಸಿ ಪರ್ವಿದ ತಪೋವನ ಸಮೂಹಮಂ
ಆರ್ಯಾಶ್ರಮಂಗಳಂ ನೋಡುವಾಶೆಗೆ ಮುನಿಯ
ಹರಕೆಯ ಹಿತಾಶಂಸೆಯಂ ಪಡೆಯುತಲ್ಲಿಂದೆ (ಕಿ)
ಪೊರಮಟ್ಟರವರು ಯಾತ್ರಿಕ ಮುನಿಗಳಂ ವೆರಸಿ,

ಮೊದಲ ಮಳೆ ಮಿಂಯಿಸಿದ ಮಲೆಯನಾಡಿನ ಸಿರಿಯ
ಚೆಲುವನಿಂತಲ್ಕಲೆವ ಕಲೆ ಸೋಂತ ಕಬ್ಬಿಗನ
ಕಣ್ಬಟ್ಟೆಯಂತೆ. ಇತರೆ ಮಂದೆ, ಏನೆಂಬೆ?
ಅಕ್ಕಿಗಾತಣವಾಯ್ತು; ಹೂವಾಯ್ತು; ಜೇನಾಯ್ತು;
ಪಕ್ಷಿಯಿಂಚರವಾಯಿತಿನಿಂಚುಳಪ್ಪುಗೆಯಾಯ್ತು;
ಪುಣ್ಯಸಲಿಲಪ್ರಸನ್ನತೆಯಾಯಿತಾ ನೆಲಂ:
ವನದೇವಿಯೋಲಗವೊ, ಜಲದೇವಿಯಾಲಯವೊ,
ಸೌಂದರ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಿರತಂ ಕ್ರೀಡಿಪುಯ್ಯಾಲೆಯೊ,
ಇಂದ್ರಧನುರಿಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ್ರನಾಡುಂಬೊಲವೊ,
ರತಿಮದನರೋಕುಳಿಯ ಶೃಂಗಾರ ಮಂಟಪವೊ,
ರಸಋಷಿಗಳಾನಂದ ನಂದನವೊ, ಮಂದಿರವೊ
ಚಂದ್ರ ಚೈತ್ರರಿಗೆಂಬವೋಲಪ್ಪುತಾತ್ಮಮಂ
ಶೈಲ ಕಂದರ ವಿಪಿನ ವೈಭವದಿನೆಸೆದುದಾ
ತೆರೆತೆರೆಯಲೆವ ಮಲೆಯ ಸೀಮೆ! ಆ ಸೊಬಗಿಗೆರ್ದೆ
ಸೋಲ್ವುರ್ಕಿದತ್ತು ಸೀತೆಗೆ ಮೈತ್ರಿ. ಸ್ವಾಮಿಯಂ
ಪ್ರೇಮದಿಂ ನೋಡಿ ನುಡಿದಳ್ ನಗೆಮುಗುಳ್ಮಲರೆ,
ನಯದಿಂದೆ:
"ಬಗೆಯೊಂದು ಶಂಕೆಯನರುಹಿದಪೆನಾಂ,
ಹೃದಯಪ್ರಿಯ, ಬಾಲಭಾವಿತವನಾದರದಿ
ಕೇಳ್ ಕರುಣಿಪುದೆನಗೆ: ಋಷಿಗಳ್ಗೆ ನುಡಿಗೊಟ್ಟೆ;
ರಾಕ್ಷಸ ವಧೆಗೆ ಪೂಣ್ದೆ; ವೈರಮಂ ವ್ರತವಾಂತೆ,
ಹೇ ಸ್ನೇಹನಿಧಿ! ಒರ್ವನನ್ಯಾಯಿಯಾದೊಡೇಂ

ಸರ್ವ ರಾಕ್ಷಸರೆಂತು ಸಂಹಾರಕರ್ಹರಯ್?
ಕ್ಷಾತ್ರಕೇಂ ಕ್ರೌರ್ಯಂ ಕಿರೀಟಮೋ?"
"ದರಹಸಿತೆ,
ರಾಜಋಷಿ ಜನಕಸುತೆ, ಆ ತಂದೆಯ ಮಗಳ್,
ತೀಕ್ಷ್ಣದನೆ ನುಡಿದೆ. ವಿಶ್ವಪ್ರೇಮ ಸಿದ್ಧನಿಂ
ಪಡೆದಿರ್ಪ ಕರುಣೆಯನೊರೆಯುತಿಹೆಂತಾದೊಡಂ,
ಪೂಜ್ಯಮಹುದಾದೊಡಾ ತತ್ತ್ವಂ ಪೂರ್ಣದರ್ಶನಕೆ
ಪೊರ್ದದಿರ್ಪುದು, ಸರಳೆ. ಸಾತ್ತ್ವಿಕವ್ರತಿಗಳ್ಗೆ
ಸಂಕಟವನೊಡರಿಸುವರೆನ್ನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಬಲಿ.
ಬಾಣಮೊಂದೆಯೆ ಚತುರ್ವರ್ ಕೊಲ್ವುದಾದೊಡದಕೆ
ಬಿಲ್ಲು ಹೆದೆ ಕೊಪ್ಪು ಕೈಯನಿತುಮುಂ ನೆರವಾಗಿ
ಕೊಲೆಗೆ ಹೊಣೆಯಪ್ಪವಂತೆಯೆ ದುಷ್ಟಘಾತುಕಂ
ಒರ್ವ ರಕ್ಕಸನಾದರೇನವಗೆ ಬೆಂಬಲಂ
ಸರ್ವ ರಾಕ್ಷಸರಲ್ತೆ? ಕೃತಿ ಏಕಮಾದೊಡಂ
ಮಾಳ್ಪಾತನಿರ್ಪ ಸೀಮೆಯ ಜನದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ
ಕುರುಹಲ್ತೆ ಅದು? ಆರ್ಯಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸುಕೃತಮಂ
ರೂಕ್ಷರೀತಿಯೊಳದ್ದಗಟ್ಟುವೀ ರಾಕ್ಷಸರ
ಗ್ರಾಮ್ಯತನಮಂ ಮುರಿಯಲಾಂ ಪೂಣ್ದೆನಿನ್ನದಂ,
ಆ ನುಡಿಯ ಸಿಡಿಲಂ, ತಡೆವರಿಹರೆ? ಶರಭಂಗ
ಋಷಿಗಾದ ಗತಿಯೆ ಮುನಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಮಪ್ಪುದೌ,
ಮಿಥಿಳೇಂದ್ರ ಸಂಜಾತೆ, ಬತ್ತಳಿಕೆಯಂ ಬಿಟ್ಟು
ನಾಂ ಕಮಂಡಲುವಿಡಿಯೆ! ಶರಧಿ ಮೇಖಲೆಯಾದ

ಪೃಥಿವೀಶ ಭರತೇಂದ್ರನಾರ್ಯ ರಕ್ಷಾ ವ್ರತಂ.
ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳವಗೆ ನಾಂ. ಕರ್ತವ್ಯವೆಮಗಾಯ್ತು
ಋಷಿರಕ್ಷಣಂ. ಇಷ್ಟಮುಂ ಮತ್ತೆ ನಿಷ್ಠೆಯುಂ
ಗೋಷ್ಠಿಗೊಂಡೊರೆಯುತಿರುವೀ ದಸ್ಯುಹನನಮುಂ!"

ಪತಿಯ ದೃಢವಾಣಿಯುಂ ವಾದಮುಂ ಕೇಳ್ದು ಸತಿ
ಪೇಳ್ದಳನಿತಂಜಿದೋಲಂತು: "ತೊದಲಾಗುತಿದೆ
ನನ್ನ ನಾಲಗೆ ನಿನ್ನ ದನಿಗೇಳ್ದು, ಮನದನ್ನ.
ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮಂಗಳಂ ನೆವವೊಡ್ಡುತೆಯ್ತಂದು
ತಮ್ಮ ನೆಲಮಂ ಸುಲಿಯುತೊಯ್ಯನೆ ವಸತಿಗೈದು
ದಿನದಿನಕೆ ತಮ್ಮನೊತ್ತುವರಾರ್ಯರಾದೊಡಂ (ರಾದೊಡಂ)
ದಸ್ಯುಗಳೆ ದಿಟಮಲ್ತೆ?"

"ತಿಮಿರಕ್ಕೆ ರವಿ ದಸ್ಯು.
ಜ್ಞಾನಮಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ದಸ್ಯು. ಮಾಯೆಯನಳಿಸಿ
ಮನುಜ ಹೃದಯವನಾಕ್ರಮಿಸುತಾತ್ಮಮಂ ತನ್ನ
ಕೃಪೆಗುಯ್ವ ಪರಮಾತ್ಮನುಂ ದಸ್ಯು. ನಾಂ ನಿನಗೆ,
ನೀ ನೆನಗೆ ದಸ್ಯು. ಕೇಳಂತೆವೋಲಾರ್ಯರುಂ
ದಸ್ಯುಗಳ್ ದಂಡಕಾರಣ್ಯ ದಕ್ಷಿಣ ಜನದ
ನಯಕೆ. ಪಿರಿತನಕೆ ಮಣಿವುದಿ ಕಿರಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ
ಮೇಲ್ಮೆ. ಪುಣ್ಯಂ ವಿಪತ್ತಿನ ತೆರದಿನೊರ್ಮೊರ್ಮೆ
ದೈತ್ಯನೋಲಾಕ್ರಮಿಪುದಾತ್ಮಮಂ ಜನತೆಯಂ,
ನಾಡೂರ್ಗಳಂ. ಕೃಪಾಬಾಹು ನೀಡಲ್ಕದರ
ನೆಳಲಲ್ತೆ ಪೇಳ್ ಬಾಳು!"

ಮಥಿಸುತೆ ಮನದಿ ವಚನಮಂ
ಪತಿದೇವನಾ, ಮುಂದೆ ಗಮಿಸಿದಳು ವೈದೇಹಿ
ಬೆಟ್ಟ ಕೆರೆ ಕಾಡು ಹೊಳೆ ಮಿಗವಕ್ಕಿ ಹಂದಿ ಹುಲಿ
ತರತರದ ನೋಟಮಂ ಬೆದರುಮಿಗದೋಟಮಂ
ಕೌತುಕದ ಕೂಟಮಂ ಕಣ್ಗೆ ತಣಿವಿಲ್ಲವೆನೆ
ಕಂಡು, ಬಣ್ಣಿಸಿ, ಸವಿದು, ತೋರಿ. ನಡೆದಿರಲಿಂತು,
ಕಂತು ಕಾಂತಾರ್ತ್ಯರತಿಯೊಡನೆ ಈಸಾಡಲ್ಕೆ
ರಾಗಮುಗಳಿಸಿತೆನೆ, ಸಂಜೆ ಓಕುಳಿಗೈದ
ಸಲಿಲ ಸುಂದರ ಯೋಜನಾಯತ ತಟಾಕಮಂ
ಕಂಡರೆದುರಿನಲಿ. ಏಕಾಂತತಾ ವೈಣಿಕಂ
ಮಿಡಿವನೊ ವಿಯದ್ವಿಪಂಚಿಕೆಯ ನಿಶ್ಶಬ್ದತಾ
ತಂತ್ರಿಯನೆನಲ್ಕೆ ಬಂದತ್ತಲೆದು ಸುಶ್ರುತಿಯ
ಗೀತ ವಾದಿತ್ರ ಮಧು ಮಧುರ ಘೋಷಂ. "ನೋಡೆ
ಸುತ್ತಣಿಂ ವನದೇಶಮೆತ್ತಲುಂ ನಿರ್ಜನಂ.
ವಾದಿತ್ರ ನಿಸ್ವನಮ್ ಇದೆತ್ತಣಿಂ ಬಂದಪುದೊ?
ಸೋಜಿಗಂ!" ಎಂದೆಲ್ಲರಾ ಕಿವಿಸವಿಯ ದನಿಗೆ
ಮಾರುವೋಗಿರೆ ಧರ್ಮಭೃತನೆಂಬ ಸುರುಚಿರಂ
ಮುನಿ:

"ಈ ಸರೋವರಂ, ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಕುಲಮಣಿಯೆ,
ಪಂಪಾಸ್ಸರಂ. ಮಾಂಡಕರ್ಣಿಯ ಮಹಾಮುನಿಯ
ಭೋಗಮಂದಿರಮಿರ್ಪುದಿದರಂತರಂಗದೊಳ್.
ಆತನುಗ್ರ ತಪಸ್ಸಿಗತಿಭೀತರಾಗುತಾ

ತ್ರಿದಶರಪ್ಸರದರ್ವೆರಸು ಮಿಂಚುಮೆಯ್ ಪೆಣ್ಗಳ್ಗಂ.
ಭೋಗವಶನಾದನೈ ಯೋಗಿ. ಗೃಹಮಂ ರಚಿಸಿ
ಕಾಣ್ಬೀ ತಟಾಕ ತೀರ್ಥದ ಮಧ್ಯೆ, ಯೋಗದಿಂ
ಚಿರಯುವಕನಾಗಿ ಪಂಚಾಪ್ಸರೆಯರಂ ಕೂಡಿ
ಸುಖಿಸುತಿರುವನು ಕಣಾ. ಪೊಣ್ಮಿದಪ್ಪುದಲ್ಲಿಂದೆ
ಈ ಗೀತ ವಾದಿತ್ರ ಮೇಳಗಾನಂ."

ಬೈಗು ಬಾನ್
ಕಿತ್ತಿಳೆರಂಗನುಳಿಯೆ, ಕತ್ತಲೆಯ ನೇರಿಳೆಯ
ಪೆಣ್ಗಪ್ಪು ಕಣ್ಮುಸುಗುತಿಳ್ತರೆ ತಿರೆಯನಪ್ಪಿ,
ಗೋಚರಿಸಿತೊಂದಾರ್ಯ ವಸತಿ. ಇಂಗುದಿಯೆಣ್ಣೆ
ಜೀವದಾನಂಗೆಯ್ದ ವಲ್ಕಲದ ಬತ್ತಿಯುಂ
ಪೊತ್ತುತಿರಿದಾ ಸೊಡರ ಬೆಳಗಿನೊಳ್ ಸಾದರದ
ಸತ್ಕಾರಮಾದುದು ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ. ತಿಂಗಳಂ
ತಂಗುತಾಯೆಡೆ, ಮತ್ತೆ ಮುಂದಣಾಶ್ರಮಕ್ಕೈದಿ
ತಿಂಗಳಾರಂ ಕಳೆಯುತಲ್ಲಿಂದೆ ಮುಂಬರಿದು
ಆಶ್ರಮದಿನಾಶ್ರಮಕ್ಕೈದಿದರು, ಒಂದೊಂದು
ಎಡೆಯೊಳುಂ ಪಲವಾರು ತಿಂಗಳ್ಗಳಂ, ಮತ್ತೆ
ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ವರ್ಷಮಂ, ಕಳೆದು.

ಇಂತಿಂತು
ಪತ್ತು ಸಲಮಿಳೆ ನೇಸರಂ ಸುತ್ತುವರಿದತ್ತು.
ಅಂತೆಯೆ ಇಳಾತ್ಮಜೆ ಇನಕುಲಾತ್ಮಜನ ಅಡಿಯ
ಪಜ್ಜೆವಟ್ಟೆಯ ನಡೆಯೆ, ತರಳೆಯತನಂ ಪೆಣ್ತು

ತುಂಬಿದುದು ಮೆಯ್ಗೆ ಮಿಥಿಳಾ ಮರುದ್‌ಗೌರವಂ,
ಪೋಣ್ಗಾಂತೆ ನಡೆನುಡಿಗೆ ಬಗೆಗೆ. ದಿನದಿನ ಚರಿಸೆ
ಕಲ್ಲುಮುಳ್ಳಿಡಿದ ಪೆಳುವಟ್ಟೆಯುಂ ಸಮೆಸಮೆದು
ನುಣ್ಣಿತಪ್ಪುದೆನಲ್ಕೆ ಸೀತೆ, ಜನಕ ಕುಮಾರ್ತೆ,
ಋಷಿ ಸಂಗದಿಂ ತಪಸ್ವಿನಿಯಪ್ಪುದಚ್ಚರಿಯೆ?
ದಶರಥನ ಸೂನುಗಳ್ಗಿರ್ದುದು ಬರಿಸದಾ
ಸಾಹಸದ ರಸಂಮಾತ್ರಮಾದುದಕ್ಷಯ ಪಾತ್ರೆ
ವೀರ ಸುಂದರ ವಿವಿಧ ಭಾವಾನುಭವಗಳ್ಗೆ.
ಒರ್ದಿನಂ ಸಂಜೆ, ಪಡುವಲ್ ಪಣೆಯ ಮೇಲೆ, ಪನಿ
ಕಿಡಿಯಾದ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ ತೆಳತೆಳಿಸುತಿರೆ ಬೆಳ್ಳ,
ದಣಿದು ಕೋಳ್ಮಿಗವೇಂಟೆಯೊಳ್ ಮಲೆಯ ತಲೆಯಿಂದೆ
ತಳ್ಪಲನೆಲೆಯ ಮನೆಗೆ ಬರುತಲಿರ್ದಗ್ರಜಂ
ಊರ್ಮಿಳಾ ವಲ್ಲಭನ ಬೆಮರ್ದ ಮೊಗಮಂ ಕಂಡು
ಕನಿಕರಂಗೊಂಡು ಸುಯ್ದನು, ತನ್ನ ಮಡದಿಯುಂ
ಬೆಚ್ಚನೆಯ ನೀರ್ವಿಡಿದು ಪತಿ ಸೇವೆಗಣಿಯಮಾಗಿ
ಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ಬಾಗಿಲೊಳ್ ಕಾಯುತಿರ್ಪಳಂ
ನೆನೆದು. ಬೆಮರಿನ ಮರೆಯೊಳೊಂದುಂ ಕಂಬನಿ ಸೂಂಟಿ
ಸುಮಯಮಂ ಕಾಯುತಿರೆ ತಮ್ಮಂಗೊರೆದನಿಂತು:
“ವನವಾಸದವಧಿ ಕೊನೆಸಾರುತಿದೆ, ಸೌಮಿತ್ರಿ,
ಮನೆಯ ನೆನೆದೊಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬಯಕೆ ಬಾಯಾರುತಿದೆ;
ಸುರಯೂ ಜಲವನೀಂಟಲಾಶೆ ಸೊಂಡಿಲನೆಳೆದು
ಚಾಚುತಿದೆ! ಕೋಸಲಕೆ ಕಿರಿದಲ್ಲದಿರ್ದೊಡಂ

ಮತ್ತೆ ಕೀಳಲ್ಲದಿರ್ದೊಡಮೀ ವಿಪಿನಧರಾ
ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಮಗಲಿಕೆಯನನುಭವಿಸುತಿದೆ ಮನಂ
ತಾಯ್ನಾಡಿನಾ. ವರ್ಷಮಿನ್ನೆರಡು ತೀರ್ವಿನಂ
ಸೇರ್ದಪೆವಯೋಧ್ಯೆಯಂ. ಆ ಪೊಳ್ತುವನ್ನೆಗಂ
ಸತ್ಸಂಗ ಮಂಗಳ ತಪಂ!"

ನುಡಿದನವರಜಂ
ತನ್ನಗ್ರಜಾತನ ಕೊರಳ ಖಿನ್ನತೆಯ ಕವಿಸಿ:
"ಚರಿಸಿದೆವು ನಾವೆನಿತೊ ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮಂಗಳಂ.
ಕಂಡೆವೆನಿತೆನಿತೊ ಕಿತ್ತಡಿಗಳಂ. ಮೇಣಂತೆ
ಕೇಳ್ದೆವೀಂಟಿದೆವೆನಿತೊ ತತ್ತ್ವಪೀಯೂಷಮಂ.
ಚಿತ್ತಕೆತ್ತರವಾಯಿತೆದೆಗೆ ಬಿತ್ತರವಾಯ್ತು;
ದೊರೆಕೊಂಡುದಾತ್ಮಪ್ರಸನ್ನತೆ. ವಸಿಷ್ಠಗುರು
ಮತ್ತೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ದೇವರಿರ್ವರುಮಿತ್ತ
ಕಲ್ತಿಗೆ ಕಿರೀಟಮಾದತ್ತು. ವಿಪಿನಾಯನಂ,
ಹೇ ಆರ್ಯ, ನಿನ್ನ ಸಂಗದಿನಂತೆ ದೇವಿಯರ
ಸೇವೆಯಿಂ ನನ್ನಾತ್ಮಕೊಂದಮೃತ ಕೃಪೆಯಾಯ್ತು!"

"ಆರ್ಯವಸತಿಗಳನೇಕಂ ಕಂಡೆವಾದೊಡಂ
ಕಂಡೆವಿಲ್ಲಗಸ್ತ್ಯಋಷ್ಯಾಶ್ರಮವನಿನ್ನುಂ.
ಬಡಗಣಿಂ ತೆಂಕಣ್ಗೆ ಮೊತ್ತಮೊದಲೈತಂದ
ಮುನಿವರಾರ್ಯನಾತನ್. ಅತಿ ದಕ್ಷಿಣದೊಳಿರ್ಪುದಂತೆ
ದಿವ್ಯಾಶ್ರಮಂ. ನಾಳೆ ಪೋಗಮೆಳ್ವಮಿಲ್ಲಿಂದೆ
ತೆಂಕಣಕೆ. ಸೌಮಿತ್ರಿ, ಆ ಮುನಿಯ ಮಹಿಮೆಯಂ

ಕೀರ್ತಿಸುವ ಕಥೆಯೊಂದನರುಹಿದಪೆನಾಲಿಸಾ!”
ಬೆಳ್ಳಿ ಮುಳುಗಿತ್ತು; ಕತ್ತಲೆ ಮುಚ್ಚಿ ಮುಸುಗಿತ್ತು;
ಮಿನುಗುತಿರ್ದುವು ಮುಲರಿ ಬಾನ್ನೆಲದೊಳುರಿಲ ರೂ.
ಕಾಡುದಾರಿಯೊಳಿಳಿಯುತಿರೆ, ರಾಮನೊರೆಯುತಿರೆ,
ಕೇಳ್ದನು ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಕಿವಿನಿಮಿರಿ:
“ಇದರ್ಕೆ
ಮುನ್ನಿರ್ವರಿಲ್ವಲಂ ವಾತಾಪಿ. ಪೆಸರ್ವೆತ್ತ
ರಾಕ್ಷಸ ಸಹೋದರರ್. ನೀತಿಯಿಂ ರಾಕ್ಷಸರ್;
ಪ್ರೀತಿಯಿಂ ಸೋದರರ್. ಭೀಮ ಕರ್ಮಿಗಳವರ್
ಮಾಯಾವಿಗಳ್ ಕಾಮರೂಪಿಗಳ್. ಇಲ್ವಲಂ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ವೇಷದಿಂ, ಶ್ರಾದ್ಧಮಂ ನೆವವೇಳ್ದು,
ಪಿಂಡಕೆ ನಿಮಂತ್ರಿಸುವನಾರ್ಯರಂ. ವಾತಾಪಿ
ಮೇಷರೂಪವನಾಂತು ತಮ್ಮ ಮನೆಯಂಗಳದಿ
ಸೊಪ್ಪು ಮೇಯುತ್ತಿರನು, ಕಟ್ಟುಗೊಂಡವನೋಲೆ
ನಟಿಸಿ. ರೋಂತದ ಗಾತ್ರಮಂ ಕಾಣುತುಬ್ಬುವರ್
ಅತಿಥಿಗಳ್! ಶುದ್ಧ ಸಂಸ್ಕೃತವಾಡುತಿಲ್ವಲಂ
ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸುಲಿಯುವನು ಚರ್ಮಮಂ;
ಬಿಡಿಸಿ ಬೀವಂ ಕುಯ್ಯುವನು ಮಾಂಸಮಂ. ಶಂಕೆ
ಪುಟ್ಟದಭ್ಯಾಗತರ್ ಪಿಂಡಮಂ ತಣಿವುಂಡು
ತೇಗುವರ್, ಚೆಂದ ಬಾಡಿನ ಕೂಳರಗಲೆಂದು.
ಅನ್ನೆಗಂ ಸಂಸ್ಕೃತವನಾಡುತಿರ್ದಿಲ್ವಲಂ
ತೆಕ್ಕನೆ ಪಿಶಾಚಿನುಡಿಯಿಂದೆ ದುರ್ಮಂತ್ರಮಂ

ಕಾಕು ಹಾಕುತೆ ಕೂಗಿ ಕರೆಯುವನ್ ತಮ್ಮನಂ:
"ವಾತಾಪಿ, ಹೊರಗೆ ಬಾ!" ಕೇಳ್ದುದೊಡನೆಯೆ ಹೊಟ್ಟೆ
ಕಂಪಿಸುವುದತಿಥಿದೇವರಿಗೆ. ಮೇಕೆಯ ಗೊರಸೊ
ಕೊಂಬೊ ತಿವಿದಂತಾಗಿ, ಕರುಳ್ಗರಚಿದಂತಾಗಿ,
ಪಾರ್ವರೆದ್ದೆದ್ದು ಕುಣಿದಾಡುತಿರೆ ಇಲ್ವಲಂ
"ಹೊರಗೆ ಬಾ! ಹೊರಗೆ ಬಾ! ಬಾ ಹೊರಗೆ!" ಎಂದೆಂದು
ಕೂಗುವನ್ ವಾತಾಪಿಯುಂ. ಗುಳ್ಳೆಯೊಡೆವಂತೆ
ಹೊಡೆ ಬಿರಿದಪುದು ಪಿಂಡಪುಂಡರಿಗೆ... ಇನಿತು ನಿಲ್,
ಸೌಮಿತ್ರಿ, ಮುಳ್ ಮುದ್ದಿಸಿದೆ ಪಾದಪದ್ಮಮಂ!
ಕೀಳಲನುಗೈದಪೆನ್."
ತಡೆಯಲಾರದೆ ಕಥೆಗೆ
ನಗುತಿರ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ನೆರವಾದನಣ್ಣಂಗೆ:
"ಏನ್ ಕತ್ತಲೆಯೊ, ಕಾಡಿಗೆಯನೊತ್ತುತಿದೆ ಕಣ್ಗೆ!"
"ಆಹಾ! ವನಮೌನಮಿದೆನಿತ್ತು ಭೀಕರಂ,
ಪುಲಿನಿದ್ದೆಯೋಲ್!.... ಧೂರ್ತರೀತೆರದಿನಾರ್ಯರಂ
ಕೊಲುತಿರ್ದರ್. ಅಂತೆಯೆ ಅಗಸ್ತ್ಯನಂ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ
ಕರೆದರೌತಣಕೆ. ಮೇಕೆಯ ತೆರನ ತಮ್ಮನಂ
ಕಡಿದು ಬೇಯಿಸುತಿಲ್ವಲಂ ಬಡಿಸಿದನ್ ಮುನಿಗೆ.
ಅಗ್ನಿಗಾಹುತಿಯುಮನಿತ್ತುದಂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ
ಪಡೆಯಲಾಸಿಪ ಗಾಂಪನಾದನಾ ರಾಕ್ಷಸಂ.
ಹೊರಗೆ ಬಾ, ವಾತಾಪಿ!" ಎಂದೆನಿತ್ತೊರಲೊಡಂ
ಬರಲಿಲ್ಲವಂ." ಜೀರ್ಣಿಸಿಹುದೆನ್ನ ಜಠರಾಗ್ನಿ!

ನಿನ್ನ ಕರೆಗಿನ್ನೆತ್ತಣಿಂ ಬರ್ಪನಯ? " ಎಂದು ಮುನಿ ನಗಲ್ಕಾತನನಲ್ಲಿನಿಲೆಂದು ಮೇಲ್ವಾಯ್ದ ರಕ್ಕಸನುರಿದು ಬೂದಿಯಾದನ್ನೈ ತೇಜದಿಂ ಋಷಿದೇವನಾ!

ತೆರಳ್ದರಲ್ಲಿಂದೆ ಮರುಪಗಲ್. ದಾರಿಯೊಳಗಸ್ತ್ಯನ ಸಹೋದರನ ಕಣ್ಗೊಳಿಸು ವಾಶ್ರಮಂ ಪೊಕ್ಕು, ಮುಂದಣ ಮಾರ್ಗಮಂ ತಿಳಿದು, ಪಯಣಾಗೈದರ್ ದಕ್ಷಿಣಾರಣ್ಯ ನಿಬಿಡತೆಗೆ ನುಗ್ಗಿ. ಬರೆವರೆ, ನಿಬಿಡಮಾದುದು ಅಡವಿ. ಅದ್ರಿ ಕಡಿದಾದುದೆತ್ತರಂ ನಿಡಿದಾದುದ್ಧಾಳಮುಂ ತಾನಾಯ್ತಲಾ ಅದ್ಭುತಂ. ತರಂಗಿಣಿಯ ಮೊರೆ ಗುರ್ವುಮಾದುದು ಭೀತಿಯಿಂ. ಹಕ್ಕಿಗಳ ಕೊರಳ ಸರದಿಂಪು ಉಡುಗಿದುದು ಹೆದರಿ. ಬನವೂಗಳುಂ ಕಂಪನಡಗಿಸುತವಿತುಕೊಂಡುವೆಲೆಯಾಶ್ರಯಕೆ ತಮ್ಮ ಸುವರ್ಣತ್ವಮಂ ತ್ಯಜಿಸಿ. ಓಡಾಡಿತ್ತೆ ಕಣ್ಣೆಳಲ ಮೆಯ್ಯ ನಿಶ್ಶಬ್ದತೆಯ ಸುಯ್ಯುಸಿರ ಭೀತಿಭೂತಂ!

ಸೇರ್ದರಾಭೀಳಘೋರದಾ ಕಾಂತಾರದಂತಮಂ. ರಮ್ಯಮಾಯ್ತು ಮುಂದೆ ಆಶ್ರಮವಗಸ್ತ್ಯನಾ. ಬಾಳೆದೋಂಟಗಳಿಂದೆ ತೆಂಗುದೋಂಟಗಳಿಂದೆ ಮೇಣಡಕೆ ಪಲಕ್ಕಿ ಕಬ್ಬುದೋಂಟಗಳಿಂದೆ ಹಬ್ಬಿದಾ ನೋಟಮಂ

ಕಂಡುಬ್ಬಿದುದು ಮನಂ ರಾಮಂಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂಗೆ
ಮತ್ತೆ ಮೈಥಿಲಿಗೆ. ಕಾರಣ ಪುರುಷನಾತನಂ
ಕಂಡೊಡನೆ ಗುರುತಿಸಿದನತಿಥಿಯನಗಸ್ತ್ಯಮುನಿ ಳಳಂ
ದೇವ ಸೀತಾನಾಥನಂ. ಮಣಿದ ಮೂವರಂ
ಹರಸಿದನ್; ಸತ್ಕರಿಸಿದನ್ ಧನ್ಯಮಾಯ್ತೆಂದು
ತನ್ನಾಶ್ರಮಂ. ಕೆಲಕಾಲಮಲ್ಲಿ ಗುರುವರನ
ಸನ್ನಿಧಿಯೊಳಿರ್ದು, ತೆಂಕಣ ನಾಡ ಸೊಬಗಂ
ಸವಿದುಮರಿತುಮಲ್ಲಿಂದೆ ಮುಂದೆ ತೆರಳಲ್ಕೆಳಸಿ
ಬೇಡಿದನಗಸ್ತ್ಯನಂ, ಮುಂದಣಾವಧಿಯ ವನದ
ವಾಸಮಂ ಕಳೆಯೆ ನೆಮ್ಮದಿಯ ನಲ್ದಾಣಮಂ
ಕೃಪೆಯಿಂ ಬೆಸಸಿಮೆಂದು. ಜಾನಿಸಿದನಂತರಂ
ಕಿರುನಗೆಯ ಮೊಗದ ಕಿತ್ತಡಿ ನುಡಿದನಿಂತೆಂದು:
"ದಂಡಕಾರಣ್ಯದೀ ಕಂಟಕದ ಬೀಡಿನೊಳ್ ಳಿಞಂ
ನೆಮ್ಮದಿಯ ಮಾತೇಕೆ, ರಾಜೀವ ಲೋಚನಾ,
ನಿನಗೆ? ಬಗೆಗಿಡ್ಡಮಾಗಿರ್ಪೊಂದು ತಾಣಮಿದೆ:
ನಾತಿದೂರಂ ಶ್ಲಾಘನೀಯಮಾ ಪಂಚವಟಿ;
ಬಹುಮೃಗ ಮನೋಹರಂ, ಬಹುಪಕ್ಷಿ ಮಂಜುಳಂ,
ನಿತ್ಯ ಪುಷ್ಪಿತ ವನ ಸುಶೋಭಿತ ತಟಾನ್ವಿತಾ
ಸಲಿಲ ಗದ್ಗದ ನಿನದೆ ಪುಣ್ಯ ಗೋದಾವರಿಯ
ಸಂಗದಿಂದತಿಮಂಗಳಂ. ರಾಜಯೋಗ್ಯಮುಂ
ಮತ್ತೆ ಋಷಿಯೋಗ್ಯಮುಂ ಸ್ಥಳಮದು ಮಹತ್ ಕಥಾ
ಕಾರಣಂ ತಾನಪ್ಪುದದು ದಿಟಂ ನಿಮ್ಮಿಂದೆ,

ರಘುನಂದನಾ. ದ್ವಿಯೋಜನ ದೂರಮೀಯೆಡೆಗೆ
ನಿಕಟಮಾಗಿದೆ ಪಂಚವಟಿ. ಕಾಣ್ಬುದದೊ ಅಲ್ಲಿ
ಓ ಆ ಮಧೂಕವನಂ. ಅದನುತ್ತರಿಸೆ ಮುಂದೆ
ಗೋಚರಿಪುದೊಂದು ನ್ಯಗ್ರೋಧ ಭೂರುಹಂ. ಅದಂ
ಮೀರಿ ನಡೆಯುತ್ತೊಂದು ತೆಮರನೇರಲ್ಕೊಡಂ
ತೋರಿದಪುದೊಂದೆತ್ತರದ ಕಾಡಿಡಿದ ಮಲೆಯ
ನೆತ್ತಿ. ಆ ಗಿರಿಚರರ್ಗಾ ತಲಮೆ ತಾಂ ಪಂಚವಟಿ!
ದಾಶರಥಿ, ಶರಧಿಯಾಗಲಿ ನಿನ್ನ ಸಾಹಸಂ.
ಸಾರ್ಥಕಂಗೆಯ್ತ ನನ್ನ ಕೊಟ್ಟಾ ಧನುರ್ಬಾಣ
ದಿವ್ಯ ತೂಣೀರಮಂ. ನೆರವಾಗು, ಸೌಮಿತ್ರಿ,
ನಿನ್ನಣ್ಣದೇವಂಗೆ. ಮಗಳೆ, ಸೀತಾದೇವಿ,
ನಿನ್ನಳಲ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಪತಿಹಿತಂಕರಿಯಾಗು;
ಲೋಕ ಶಂಕರಿಯಾಗು; ಯಮ ಭಯಂಕರಿಯಾಗು
ಲೋಕ ಮಾರಕೆ ಶೋಕವಾಗಿರ್ಪ ನಿಶಾಚರರ
ನಿಷ್ಠುರ ನೀಚ ಕುಲಕೆ!"
ಪೇಳುತಿರೆ, ಕೊರಲ ಸೆರೆ
ಬಿಗಿದು ಗದ್ಗದವಾಯ್ತು ಮುನಿಗೆ. ಕಣ್ಬನಿಯುಕ್ಕಿ
ಪರಿದಿರೆ ಜನಕಜಾತೆಯನೆ ನೋಡುತಳ್ತನಾ
ಸೂರ್ಯವರ್ಚಸ್ವಿ! ನಮಿಸುತೆ ಪೂಜ್ಯ ಋಷಿಪದಕೆ
ಬೀಳ್ಕೊಂಡರು ಮೂವರುಂ ಪಂಚವಟಿಗಾಗಿ.

— • —

9/6/39
ಶುಕ್ರವಾರ.
ಉದಯರವಿ.

12.6.39

ಇಂಗೋಲ್ ೧೧

ಪಂಚವಟಿಯ ಪರ್ಣಕುಟಿ

ಮಹಾಟವಿಯ ವಟವರ ಶಿರಾಗ್ರದೊಳಿರೆ ಜಟಾಯು
ನೋಡಿದನ್, ಬಿಸಿಲು ನೆಳಲಿನ ರಂಗವಲ್ಲಿಯಿಂ
ರಾಜಿಸುವ ಹಸುರುವುಲ್ಲಿನ ಪಚ್ಚೆಯೊಳ್ನಿಲದಿ,
ಸೊಬಗು ಕಣ್ಗೊಳಿಪರಂ, ಮೂವರಂ ಮನುಜರಂ,
ಪಂಚವಟ್ಯಭಿಮುಖಿಗಳಂ. ಬೃಹದ್ಗಾತ್ರದಾ
ಭೀಮ ವಿಕ್ರಮ ವಿಹಂಗೇಂದ್ರನಂ ವೀಕ್ಷಿಸುತೆ
ಶಂಕೆ ಪುಟ್ಟಿತು ನಿಶಾಚರರೊಂದು ಛದ್ಮನೆಯ
ಭಯಕೆ. ಪೇಳ್, ಪಕ್ಷಿ, ನೀನಾರೆಂದು ಕೇಳಲ್
ಜಟಾಯು ನುಡಿದನು ಮಧುರವಾಕ್ಯಂಗಳಂ: "ವತ್ಸ, ನಾಂ
ನಿನಗನ್ಯನಲ್ಲಂತ್ಯ; ಪಿತೃಸಖಂ. ಸಂಪಾತಿ
ಪಿರಿಯಣ್ಣನೆನಗೆ. ಪೆಸರಿಂದಾಂ ಜಟಾಯುವೆಂ.
ದುಷ್ಟ ರಾಕ್ಷಸ ಸೇವಿತಂ ದುರ್ಗ ಕಾನನಂ;
ನಿಮಗಾಂ ಸಹಾಯನೆಂ ನೀನನುಮತಿಯನೀಯೆ"
ಪ್ರಿಯ ವಾಕ್ಯಮಂ ಕೇಳ್ದೊಡನೆಯೆ ಮುದಂ ಮೊಳೆತು
ಮೂವರುಂ ನಮಿಸಿದರು ದಶರಥಸ್ನೇಹಿತಗೆ,
ಆ ಶ್ಯೇನಿ ಪುತ್ರಂಗೆ. ಮತ್ತಾತನುಂ ವೆರಸಿ,
ಸತಿಗೆ ಕಾಪಾಗಿರಲ್ಕಾತಗೊಪ್ಪಿಗೆಯಿತ್ತು,
ಬಿಟ್ಟೆವಿಡಿದರ್ ಪಂಚವಟಿಗೆ, ಗೋದಾವರಿಯ
ತಟಿಗೆ.

"ಕಂಗೊಳಿಸುತಿದೆ ಇದೊ ಮುಂದೆ, ಸೌಮಿತ್ರಿ,
ಆ ಅಗಸ್ತ್ಯನ ವರ್ಣನೆಂತು ಮನೋಹರ ವನಂ
ಏಂ ಶಾಂತಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಳುತಿದೆ ನೋಡು, ಪ್ರಿಯೆ!
ಚಿತ್ರಕೂಟದ ಸೊಬಗಿಗಿರ್ಮಡಿ ಸೊಬಗಿದಲ್ತೆ?
ಚಿಂತಾವಗಂ ನಾಂ ಪಡೆಯದೊಂದು ಸೊಗಮಿಲ್ಲಿ
ಕಾಂತೆ ನಮಗೆ ಬಯಸಿದಪ್ಪುದು ಸುಖಾಗಮನಮಂ:
ತರು ಚಾಮರದ ಕರದ ತೋಳ್ ವೀಸಿ ಕರೆಯುತಿದೆ
ಗಿರಿ. ಸೂಸಿ ಪೂವಲಿಯನಾಹ್ವಾನ ಗೈವಳದೊ
ವಿಪಿನ ರಾಜೇಶ್ವರಿ. ತರಂಗ ಮಂಜುಳ ರುತಿಯ
ವಾಣಿಯಿಂದೆಮಗೆ ಸುಸ್ವಾಗತವನುಲಿವಳದೊ
ಚಂಚಲಾಂಚಲ ಗತಿಯ ಗೋದಾವರಿ!" "ಅದೊ ಅಲ್ಲಿ,
ವೈಡೂರ್ಯಗಳ ರಾಶಿಗೊಂಡಂತೆ, ದಡಂಮುಚ್ಚೆ
ಪಸುರ್ಮಿಡಿದು ಸಾಲ್ಗೊಂಡಿಹುವು ಹೊಂಗೆ!" "ಪಡಿನೆಳಲ್
ಕನ್ನಡಿವಿಡಿದ ತೆರದಿನೆಸೆಯಲ್ಕೆ ಕಾಣ್ಬುದದೊ
ಗರಿಗರಿಯೆಲೆಯ ಬಿದಿರ ಮೆಳೆಚವರಿ!" "ಅದೊ ನವಿಲ್;
ಹೊಳೆಯ ನೀರಿಗೆ ಬಾಗಿದೊಂದು ಕೊಂಬೆಯ ಮೇಲೆ
ಕುಳಿತಿಂಚುತಿಹುದೆಂತು!" "ಅಗೊಗೊ ನೀರ್ವಕ್ಕಿಗಳ್;
ಏಂ ಕ್ರೀಡೆಯಿಂಚರಂ!" "ಏನೆತ್ತರದ ಸಾಲಮಿದು!
ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡಿ ಪೂರೈಸಲಾರದೆ ಕೊರಲ್
ದಣಿಯುತಿದೆ!" "ನೋಡು ವಲ್ಮೀಕ ಗೋಪುರಮಿದಂ"
"ಕೈಯ ಬಿಲ್ಲನ್ನೆತ್ತಿದೊಡಮದರ ಕೊಪ್ಪಿಗುಂ
ನೆತ್ತಿ ನಿಲುಕದು ಹುತ್ತದಾ!" "ಅತ್ತ ನೋಡತ್ತಲ್!"

ಕಳಿತ ಹಣ್ಣಳಿಗರೆದು ನೆಲಂ ಕೆಸರೇಳುತಿದೆ
ಸೋರ್ದ ರಸಕೆ." "ಏನಮಂಗಳಮೊ ಕಾಲ್ ಜಾರುತಿದೆ
ನನಗೆ!" ಮೈಥಿಲಿ ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನೆ ಗೊಣಗುತಿರೆ,
ಬಳಿಗೆ ಬಾರದೆ ದೂರ ಸಾರದೆ ಕುರಂಗಶಿಶು
ಸುಳಿದಡಗಿದುದು; ಕಂಡಳಿಂದಳ್ ಮನಃಪ್ರಿಯಗೆ:
"ಈ ತಾಣಮೆಲೆವನೆಗೆ ನಲ್ದಾಣಮೇ ದಿಟಂ!
ಸಾಧು ಮೃಗದೀ ಸ್ಥಲಂ ತಾನೇಗಳುಂ ಸಾಧು!"
"ನಿನಗೆ ಕಾಲ್ದಣಿದಡೆಂತೆ ನಮಗಕ್ಕುಮಾಶ್ರಮಂ!"
ತನ್ನತ್ತಿಗೆಯನಣಕವಾಡಿದಣ್ಣಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ:
"ಮನ್ನಿಸೆನ್ನಂ, ಜೀಯ. ದೇವಿಯರೆಣಿಕೆ ನನ್ನಿ.
ಚಿತ್ತರಂ ಈ ನೋಟಮೀ ಪೀಠಮೆತ್ತರಂ;
ವನ ರಾಮಣೀಯಕಂ, ಜಲ ರಾಮಣೀಯಕಂ,
ಪುಷ್ಪಫಲಮೂಲ ವಿಪುಲಂ; ಕ್ಷೇಮ ಸಂವೇದಿ;
ನಾತಿದೂರಂ ನಾತಿನಿಕಟಮದೊ ಕಾಳ್ಗಂ
ಸುಳಿಯುತಿದೆ ಮನಮೋಹಕಂ. ನಿನಗೆ ಬಗೆಯೊಪ್ಪೆ
ರಚಿಸುವೆನನುತ್ತಮಂ ಪರ್ಣಕುಟಿಯಂ." "ನಿಮಗೆ
ರುಚಿಸಿದುದೆ ನನಗೆ ಪಥ್ಯಂ. ಬನ್ನಿ, ನಾಮೆಲ್ಲರುಂ
ಕೂಡಿ ಕಟ್ಟುವಮದಂ ಪರ್ಣಪಾಥೇಯಾಲಯಮಂ!"

ಬನ್ನಿಗಂಬವ ಊಡಿ, ಬಿದಿರಗಳ್ ತೊಲೆಮಾಡಿ,
ಹುಲ್ಲೆಲೆಗಳಂ ಹೊದಿಸಿ, ಹೆಡಗೆವಳ್ಳಿಯ ಸೀಳ್

ಸಲಕಂ ಬಿಗಿದು ಕಟ್ಟಿ, ಹಂಬು ಬೆತ್ತವ ಕಡಿದು,
ಸಿಗಿದು, ತಟ್ಟಿಯ ಹೆಣೆದು, ತಡಿಕೆ ಗೋಡೆಯನಿಟ್ಟು,
ಬೆಳಕಂಡಿಯಂ ಬಿಟ್ಟು ಹುತ್ತದೆರೆಯಂ ಮೆತ್ತಿ,
ಕಣ್ಣೆ ನೆಯ್ದು ಬಾಗಿಲಂ ಬಲಿದು, ಸುತ್ತೆತ್ತಲುಂ
ಮುಳ್ಳ ಬೇಲಿಯ ನಡಕಿ, ತಡಬೆಯುಣುಗೋಲ್ಗಳಂ
ಹೂಡಿ ಮಾಡಿದರು ಆಶ್ರಮನತಿಶ್ಲಾಘ್ಯಮಂ
ವನಭೋಗ್ಯಮಂ!
ಪರ್ಣಶಾಲೆಗೆ ಸಮೀಪಮಾ
ನಿಮ್ನದೊಳ್ ದೃಷ್ಟಿಸೀಮೆಗೆ ಸಲಿಲನೇಮಿಯಂ
ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತನವರತ ಯಾತ್ರೆಯಂ ಪರಿದಿರ್ದ
ಗೋದಾವರಿಯ ತೆರದಿ ಪರಿದಿರಲ್ ಕಾಲನದಿ,
ಬತ್ತಿಯುರಿಯಲ್ಕೆಣ್ಣೆ ಬತ್ತುವಂದದಿ, ಬತ್ತಿ
ಹತ್ತೆ ಸಾರುತಿರ್ದುದೈ ವನವಾಸದವಧಿ.
ಹಿಂಜಿದುದು ಮನೆ ನೆನಹು; ಮೇಣಯೋಧ್ಯೆಯ ಕುರಿತ
ಮಾತು ಮಿಗಿಲಾದುದು; ಏನುತ್ತಮಂ ಕಂಡರದು
ಮನಕೆ ತಂದುದು ಉಪಮೆಯೋಲನ್ಯ ಚಿತ್ರಮಂ:
"ಗೋದಾವರಿಯ ಜಲಂ ರುಚಿರ ನಿರ್ಮಲವಲಾ."
"ಸರಯೂ ಸಲಿಲದಂತೆ!" "ಈ ತಾವರೆಯ ಹೂವು
ನೋಡೆನಿತು ಚೆಲ್ವು" "ನೀನಂದು ಗಂಗಾ ನದಿಗೆ
ಮೀಯೆ ಹೋದಂದು ತಂದಲರಿನೋಲಿರುದಿದರ
ಸೊಂಪು!" "ಕೇಳದೊ ಕೊಂಚೆವಿಂಡುಲಿಯುತಿದೆ." "ಆಹ!
ನಮ್ಮರಮನೆಯ ತೋಂಟದೊಳ್ ಕುಳಿತು ನಲಿವಂದು

ಈ ತೆರನ ದನಿರುನಿಯ ಸೋನೆಗಿಂತುಟಿತೆ ವಲಂ
ಕಿವಿ ತಣಿದೆವಲ್ತೆ!" "ನೋಡಾ ಮರದ ತಳಿತೆಸೆವ
ಪೆಂಪು". "ಅಯೋಧ್ಯಾಪುರದ್ವಾರದೆಡೆಯಿರ್ಪ ತರು
ಈ ಶರತ್ ಸಮಯದೊಳಗಿಂತೆ ಶೋಭಿಪುದಲಾ!"—

ಇಂತೆಲ್ಲಮುಂ ಪ್ರತೀಕಂಗೊಳ್ಳಲೊರ್ದಿನಂ
ಹೊಳೆಯ ಮಣ್ಮಳಲ ಬೆಣ್ಣೆಯ ದಿಣ್ಣೆಮೇಲಿರ್ದು
ಸೀತೆ ಪತಿ ಮೈದುನರ ಕೂಡೆ ಮಾತಾಡುತಿರೆ
ಕಂಡು ತೋರಿದಳಾಗಸದ ನೀಲಿಗೆದುರಾಗಿ
ಬೂರುಗದರಳೆ ರಾಸಿ ರುಂತಿಗೊಂಡೊಪ್ಪಿರ್ದ
ತೆರದ ಶರದದ ಮುಗಿಲ ಬೆಳ್ಪನೊಡ್ಡಂ: "ನಮ್ಮ
ನಾಡಿನಾ ಹಸುರು ಹಬ್ಬಿದ ಬಯಲ ಮೇಲಿಂತೆ
ರೊಪ್ಪವಪ್ಪುವು ಬೆಳ್ಳಿಯುಣ್ಣೆಯ ಕುರಿಯ ಹಿಂಡು."
ಸೌಮಿತ್ರಿಯೆನೆ ರಾಮನೆಂದನ್: "ಅಗ್ನಿಕ್ರಿಯಾ
ಚಿಹ್ನೆಯಿದು ಶರದೃತುಗೆ. ಪ್ರೇತಭೂಮಿಯೊಳಿಂತು
ಶ್ವೇತ ಭಸ್ಮವೆ ರಾಸಿರುಬ್ಬಿದೆ ಶರನ್ಮೇಘ
ವೇಷದಲಿ! ಇನ್ನೇನದಿಂದೊ ನಾಳೆಯೊ ನೆಲಕೆ
ಮಂಜಾಗಿ ಬೀಳೆ, ಮೊದಲಹುದು ಹೇಮಂತ ಋತು!"
ಎಂದ ರಘುನಂದನನ ಮುಖಭೀಷ್ಮತೆಗೆ ಸೀತೆ
ಬೆಚ್ಚುತಿರೆ "ತಂದೆಯುಂ ನೆನೆದಿರ್ದನದರಿಂದೆ
ಆ ಉಪಮೆ!" ಎಂದು ಸಂತೈಸುತಿರೆ ಭಾರ್ಯೆಯಂ,
ಕೆಂಪೇರಚಿದುದು ಬೈಗು ಆ ಮುಗಿಲ ಮೊತ್ತಕ್ಕೆ.
ಮೌನಗೌರವದಿಂದೆ ನೋಡುತಿರಲಾ ಚಿತಾ

ಪ್ರತಿಕೃತಿಯ ಚಿತ್ರಂ ವಿಚಿತ್ರತರಮಾದತ್ತು
ನಾನಾಕೃತಿಗಳ್ಗಂ ತಾಳ್ದು: ಕಪಿಯಂತಾಯಿತೆನ್ನುತಿರೆ
ಪುಲಿಯಾಯ್ತು! ಪುಲಿಯೆನ್ನುತಿರೆ ಕರಡಿಯಾಯ್ತು! ಓ
ಕರಡಿಯೆಂಬನಿತರೊಳೆ ಭೀಮ ರಾಕ್ಷಸನಾಯ್ತು!
ಕಳ್ತಲೆಯ ಮಬ್ಬಿನಲಿ ದುಶ್ಶಕುನ ಭೀಕರದ
ಮೇಘದೈತ್ಯಾಕೃತಿಗೆ ಕಂಪಿಸುತವನಿಜಾತೆ
ಕಣ್ದೆರೆಯೆ ಗೋಚರಿಸಿತಾಯು ತನ್ನೆಡೆಗಿಳಿದು
ಬರ್ಪಂತೆ ಬಂದಾ ಜಟಾಯು ಧೈರ್ಯಾಕೃತಿ.
ನಭಃಪರ್ಯಟನದಿಂದಮಿಳಿದ ಪಕ್ಷೀಂದ್ರನಂ
ಸಖನನುತ್ಸಾಹದಿಂಸ್ವಾಗತಿಸಿ, ಕುಶಲಮಂ
ಕೇಳ್ದೊಸೆದು ನುಡಿಸಿ, ಸಂತೋಷದಿಂದೆಲ್ಲರುಂ
ಮೇಲೆಳ್ದು ತೆರಳ್ದರೆಲೆವನೆಗೆ.
ಕಳೆದತ್ತೊಂದು
ವಾರಂ. ಸಾರ್ತಂದು ದಿನದಿನಂ. ಇನೋದಯಕೆ
ಮುನ್ನ ಮೈಥಿಲಿ ಪನ್ನಗುಡಿಯ ಎಲೆವಾಗಿಲಂ
ತೆರೆದು ನೋಡಿದಳಹಾ! ಬೆಚ್ಚಿದಚ್ಚರಿವೆರಸಿ
ಮತ್ತೆ ನೋಡಿದಳು: ಕಂಡಳ್ ಜಗತ್ ಶೂನ್ಯತಾ
ದೃಶ್ಯಮಂ? ಕೂಗಿ ಕರೆದಳ್ ಮಲಗಿದಿನಿಯನಂ.
ತೋರಿದಳ್ ಬೇಗವೇಗೆಳ್ದು ಬಂದಾತಂಗೆ
ಒಡವೆ ಝುಣಿರಿಸೆ ಕ್ರೌಂಚ ಬೀನಿ. ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರಿಯಂ
ನೋಡಿದನು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಅಭಾವವನೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ
ನೀಹಾರ ರಚಿತ ಹೇಮಂತ ಮಂಜುಕಲೆಯಂ!

ಗಿಡವಿಲ್ಲ, ಮರವಿಲ್ಲ; ಮಲೆಯಿಲ್ಲ, ಕಾಡಿಲ್ಲ;
ನೆಲವಿಲ್ಲ, ಬಾನಿಲ್ಲ; ಬಿಳಿಯ ಬಣ್ಣವನುಳಿದು
ನೋಟಕೇನೊಂದಿಲ್ಲ. ಬೆಳ್ಪೊಂದೆ. ಜಗಮೆಲ್ಲಮುಂ
ಕಡಲ ಕಡೆಹದೊಳುದಿಸಿ, ಮಂಥನದ ರಭಸಕ್ಕೆ
ಸಿಡಿದು, ತುಂತುರು ತುಂತುರಾಗಿ, ನಾನಾ ದೆಸೆಗೆ
ಪರ್ವಿದಾ ಕೇಂದ್ರಾತಿಗಾಮೃತಂ ಪರ್ವತದ
ಘಣೆಯ ಮೇಣಸುರಾಮರಾಕಾರದಿಂ ಪ್ರವಹಿಸಿತೊ
ಶೀಕರ ತುಷಾರದೋಲೆಂಬಂತೆ ಬಿಳಿಮಂಜು
ರೌಪ್ಯ ಧೂಳಿಯ ಸಾಂದ್ರ ಧೌತ ಧವಳವನೆರಚಿ
ಮುಚ್ಚಿ ಮುಸುಕಿದುದು ಗಿರಿವನ ಭುವನಮಂ. ಮಳಲೆ
ಹೊಗೆಯಾಯ್ತೊ ನೊರೆಯೆ ಇಬ್ಬನಿಯಾಯ್ತೊ ಎಂದೆಂಬ
ಕಡಲಾಗೆ ದಟ್ಟಿತ್ತೈಕಿಲ್ ಸೋನೆ, ಬಳಿಯಿರ್ದುಮಾ
ಬಳಸಿರ್ದ ಮುಳುವೇಲಿಯುಂ ಮಂಜಿನೊಳ್ ಮಸುಳೆ,
ತೆಪ್ಪವಾದುದು ತೇಲ್ದುದವರಾಶ್ರಮಂ! ಮತ್ತೆ,
ನೋಡುತಿರೆಯಿರೆ, ಕೊಡಹಿದರಲೆ ಪಸರಿಸುತುರ್ಬಿ (ಪ)
ಪರ್ಬಿ ಪೋಲೊಯ್ಯನೆ ಪಳಂಚುತಲೆದಾ ಹಿಮಂ ಗಳಿಂ
ತಬ್ಬಿತೆಲೆವನೆಯನಂತೆಯೆ ತುಂಬಿತೊಳಗುಮಂ
ತೆರೆವಾಗಿಲಿಂದೆ ಬೆಳಕಂಡಿಯಿಂದೊಳಪೊಕ್ಕು,
ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಮಡದಿಯೊಡನೆಯೆ ಕಾಪುಗೊಂಡಿರ್ದ
ದಿನಕರ ಕುಲದ ಕಲಿ ಕುಮಾರನಂ!

"ಮೈದುನಂ
ಪೊಳಗೆ ಪೋದವನಿನ್ನುಮೈತರನೆ!" "ದಟ್ಟೈಸಿ

ರಿಟ್ಟಿಳಿಯು ಪೈರಿಲೊಳ್ ಬಟ್ಟೆದಪ್ಪಿದನೊ? ಮೇಣ್..."
"ಏನೊ ಸದ್ದಾಗುತಿರುದಾಲಿಸಿಂ"
ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು
ತಡಬೆಯಿರ್ದೆಡೆಗೆ ಕಣ್ಣಾಲಿಯಾಗಿರೆ, ಸುಳಿದು
ಗೆಣ್ಬರಿಂ ಬಳಿಗೆ ಸಾರ್ತಂದುದಾಳ್ವರಿಜೊಂದು,
ಮಿದುಳ್ಳು ಬಿಳಿ ಮಂಜುವಗೆಯಿಂ ಮೂಡಿ ಬಂದುದಿನೆ
ಕನಸು. ಇರ್ಳಿಂದೆ ನಾರುಡೆ ತೊಯ್ದು, ಕೇಶವಂ
ಮೀಸೆಯುಂ ರಜತರಜಸಮ ಹಿಮಕಣಂ ಪತ್ತಿ
ಬೆಳ್ಪಸೆಯೆ ಮೈದೋರಿದುದು ಮೈದುನನ ಮೂರ್ತಿ:
"ಏನು ಮಂಜಿದೂ ಕಾಣೆ. ಕಣ್ದಪ್ಪಿದತ್ತೆನಗೆ
ನಿತ್ಯ ಪರಿಚಿತ ಪಥಂ. ಗೋದಾವರಿಯನರಸಿ
ತೊಳಲುವಂತಾಯ್ತುಲಾ ಕಡೆಗೆ ಕೊಂಬೆಗಳುಲಿಯ
ಮತ್ತೆ ಸಾರಸರುತಿಯ ಕ್ರೈಮರವನಾಲಿಸುತೆ
ತೊರೆಯ ದಡಕೈದಿದೆನ್ ಕಾಲೂರೆಯಿಂ. ಪುಳಿನ
ಶೈತ್ಯದಿಂದಮೆ ಸಲಿಲ ಶಿಶಿರತೆಯನನುಭವಿಸಿ
ಮಿಂದೆನಿಲ್ಲಾಂ ಚಳಿಗೆ ಸೆಡೆತು ಈ ಮರ್ಬಿನೊಳ್
ಪೊಳೆಪೊನಲೊಗುಂ ಬಟ್ಟೆಗೆಡುವುದೆ ದಿಟಂ! ರುರುರು!"
ನಡುನಡುಗಿ ನಡೆದನೊಲೆಂತೆಡೆಗೆ, ಮುದುಗಿದ ಮೆಯ್ಯ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ.
ಪೊಳ್ತುನಿತನಂತರಂ ಪೊಳ್ತೇರೆ,
ಪೊಳ್ತರೆಯ ಕದಿರುಗಳಿಗಿಟ್ಟಣಿಸಿದೈಕಿಲಿಗೆ
ಗೊಟ್ಟಿಗಾಳೆಗವಾಗಿ, ಸೋಲ್ತು ಮಂಜಿನ ಸೇನೆ

ಸಾಂದ್ರತೆಯನುಳಿದು ವಿರಳತೆಯಾಂತುಮೊಳಸೋರ್ವ
ಚೆದರಿ ದಳದಳಮಾಗಿ, ಗಿರಿಶಿಖರ ಸೀಮೆಯಿಂ
ಮೆಲ್ಲನೆ ಪೆಡಂಮೆಟ್ಟಿ, ಸರಿಯ ತೊಡಗಿತು ಸಾನು
ನಿಮ್ನತೆಗೆ. ತೂಲಸಮ ಪೀಯೂಷ ಕೋಶದಿಂ
ಕೇಶ ತನುತರ ತನ್ತುವನ್ನೆಳೆದು ಕುಶಲದಿಂ
ನೆಯ್ದಮೃತ ಕೌಶೇಯ ಯವನಿಕಾಚ್ಛಾದಿತಂ
ಮೆರೆದಿರೆ ಮನೋಹರಾಸ್ಪಷ್ಟ ಕಾನನ ಭೂಮಿ,
ಹೊಳೆಗಾಗಿ ಹೊರಹೊಂಟನಾಶ್ರಮವನಿನಕುಲಂ
ಸೀತಾ ಸಮೇತಂ. ಸಲಿಲಕಲಶಮಂ ಪಿಡಿದು
ಜೊತೆ ನಡೆದನೂರ್ಮಿಳೇಶಂ.
ಪಟ್ ಪಟಪಟ್ಟೆಂದು
ಹಿಮಸಿಕ್ತ ಪತ್ರದಿಂ ಬೀಳ್ವುವು ತುಹಿನಬಿಂದು,
ತೋರ ಮಳೆಹನಿಗಳವೋಲ್. ತೂರಿ ಬಂದೆಳಬಿಸಿಲ್
ಕೋಲು ಕೋಲಾಗಿ ಕಾಡಿನ ನಡುವೆ ಚೆಲ್ಲಾಯ್ತು,
ಛಾಯೆ ಮಾಯೆಯ ಸೃಜಿಸಿ. ನಿಡುಬೆಳೆದ ಮರನೆಳಲ್
ನಸುನೀಲಿಯಾಗಿ ಮಂಜಿನ ಮೆಯ್ಗೆ ಚಿತ್ರಮಂ
ಕಂಡರಿಸಿದತ್ತು. ಮೂಡಿದುವು ಮಳೆಬಿಲ್ಗಳುಂ
ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ. ಬೊಮ್ಮದ ಮನದ ಕನಸು ನನಸಾಗೆ
ಪೊರಮಟ್ಟುಮರ್ಧಮಾರ್ಗದೊಳಿಂತೊ ನಿಂದವೋಲ್
ಇಂಬಾದಳಾ ತುಹಿನ ತನುವಸನೆ, ತನ್ವಂಗಿ,
ಸಸ್ಯಶಾಲಿನಿ ಪೃಥಿವಿ!
"ನೋಡು, ಮೈಥಿಲಿ, ಅಲ್ಲಿ!

ಹನಿತಳ್ತ ಶಾದ್ವಲ ಶ್ಯಾಮ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ
ತೃಣಸುಂದರಿಯ ಮೂಗುತಿಯ ಮುತ್ತುಹನಿಯಂತೆ
ಮಿರುಮಿರುಗಿ ಮೆರೆವಾ ಹಿಮದ ಬಿಂದು! ಜ್ವಲಿಸುತಿದೆ
ನೋಡೆಂತು ಬಣ್ಣದೆಣ್ಣೆಂತು ರತ್ನಾತಿಸೋದರಂತೆ
ಪುಷ್ಯರಾಗೋಜ್ಜ್ವಲಂ! ಸರ್ವಸೃಷ್ಟಿಯ ದೃಷ್ಟಿ
ಸೆರೆಯಾಗಲೊಪ್ಪಿರುವುದಾ ಹನಿಯ ಹೃದಯದಾ
ಪುಷ್ಪ ಜ್ಯೋತಿಯಲಿ! ದೇವರ ಮುಖದ ದರ್ಶನಕೆ
ಸಾಲದೇನಾ ಹನಿಯ ಕಿರುದರ್ಪಣಂ? ನಿಲ್ಲಿಮ್; ಆ
ಇರ್ಬನಿಯ ಕಿಡಿಗುಡಿಯೊಳಾರಾಧನೆಯನೆಸಗಿ
ಮುಂಬರಿಯುವಂ!”
“ದೇವಿ, ಹೇಮಂತಮಿಪ್ಪುಋತು
ತಾನೈಸೆ! ದೂರ ಸೂರ್ಯನೆ ಚಂದ್ರನಾತಪಮೆ
ಕೌಮುದಿ. ಸುಖಾಸ್ಪದಂ ಹಿತಕರಂ ಶೀತಲಂ
ಮಧ್ಯಾಹ್ನವುಂ. ಸುಭಗನಗ್ನಿ. ದುರ್ಭಗಮೈಸೆ
ನೆಳಲ್ ನೀರ್ಗಳಿರಡುಂ.”... “ಇಕಿಲಿಪಿರ್ಪಂ ತೊಯ್ದು
ಪೊನ್ನೆನೆಯ ಮುಡಿಪ್ಪೊರೆಗೆ ಬಾಗಿ ಶೋಭಿಪವಲ್ತೆ
ಗದ್ದೆಗಳಯೋಧ್ಯೆಯೊಳ್!” “ಕಾಣೆಮಾ ಕಾಡಾನೆ
ಜೊಂಡುಪುಲ್ಲೆಳಸಿ ಸೊಂಡಿಲ್ ನೀಡಿ, ಮತ್ತೊಡನೆ
ಕಚ್ಚುರ್ವೈಕಿಲ್ ಕುಳಿರ್ಗುಳ್ಳುಕಿ ಸೆಡೆಯುತೆ, ಬಾಂಚೆ
ಝುಗಿಸುತಿದೆ ಸಿಕ್ತಹಸ್ತವನದರ ಬಿಸುಪಿಂಗೆ
ಬಯಸಿ!” “ಸರಯೂನದಿಯೊಳವಗಾಹನಂಗೆಯ್ದು
ನೋಂತ ಭರತನದೆಂತೊ ಈ ಪೊತ್ತಿನೀ ಚಳಿಗೆ

ಮನದಂದಮಂ!" "ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾತಗಾ ವ್ರತಂ
ಅಪ್ರಿಯಮೆ?" "ಧರ್ಮಜ್ಞನಾತನಾ ಕೈಕಯಿಾ
ಕ್ರೂರದರ್ಶನಿಯ ಗರ್ಭದಿನೆಂತುದುದಿಸಿದನೊ
ಸೋಜಗಂ!" "ಸೌಮಿತ್ರಿ, ನಿಂದಿಸದಿರಂಬೆಯಂ.
ನುಡಿಯುವೊಡೆ ನುತಿಸು ತಮ್ಮನ ಗುಣಗಣಂಗಳಂ.
ಈ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯಮೆಮಗೆ ಪೇಸುವುದಲ್ತೆ
ನಿಂದಾರತರ್ಗೆ! ನೋಡದೊ ಮಲೆಯ ನೆತ್ತಿಯಿಂ
ಹಿಂಜರಿದ ಮಂಜೆಂತು ಓಡುತಿದೆ, ಆ ಹೊಳೆಯ
ಹರಿವ ಹೊನಲಿನ ಕಣ್ಣೆವೆವಟ್ಟೆಯೊಳ್! ನೀರ್ವಕ್ಕಿ
ಕೀರ್ತಿಸುತ್ತಿವೆ ಮೂಡು ನೇಸರಂ. ಉಸಿರಾವಿ
(೦) ಮಬ್ಬುಗೈದೊಂದು ಮುಕುರಂಬೋಲೆ ಮಲಿನಮದೊ
ತಪನ ಬಿಂಬಂ, ಮಗ್ನಮೆಂಬವೋಲಸ್ಫುಟಂ
ಸುಸ್ಥಿರಮಪುಷ್ಪವನರಾಜಿ. ಅದೊ ನದಿಯ ನೀರ್
ಮಿರುಗುತಿದೆ ಪಾದರಸದೊಲ್, ಪ್ರತಿಕೃತಿಸಿ ದಿವಾ
ಕೀರ್ತಿಯಂ!"

ಮಿಂದು ನಾರ್ಮಡಿಯುಟ್ಟು ಪಿಂದಿರುಗಿ
ಬಹ್ವಾರ್ಗಳಗ್ರಜಂ ಜಲಪೂರ್ಣ ಕಲಶಮಂ
ಪೊತ್ತು ನಡೆದಿರ್ದವರಜಂಗೆ: "ನಾಮಿಲ್ಲಿಂದೆ
ಪಿಂತೆ ಮರಳುವ ಪೊಳ್ತು ಸನಿರುಮಾಡುದು, ತಮ್ಮ.
ನಾಳೆ ನಾಡಿದರೊಳಗೆ ಮಂಗಳ ಮುಹೂರ್ತಮಂ
ಪಾರ್ದು ಪೊರಮಟ್ಟ್ವರವಧಿಯ ಕೊನೆಗೆ, ಭರತಂಗೆ
ಪೂಣ್ಕೆ ನುಡಿಗೊಟ್ಟಂತೆ, ಮುಟ್ಟುವೆವಯೋಧ್ಯೆಯಂ.

ಬಂದ ಮಾರ್ಗಂಬಿಡಿದು ಋಷಿವರ್ಯರಂ ಕಂಡು,
ವಂದಿಸಿ, ನುಡಿಸಿ ಮುಂದೆ ತೆರಳ್ವವಂ."
ದಾರಿಯೆಡೆ
ಹೊಮ್ಮಿದೆಳ ಹೊಂಬಿಸಿಲ್ ಬಿಳ್ದೊಂದು ಬಿದಿರ್ಮೆಳೆಯ
ತುದಿಗಣೆಯೊಳಿರ್ದೊಂದು ಕಾಮಳ್ಳಿಗಳ ಹಿಂಡು
ಹಾರಿದುದು ಗುಂಪುಲಿಯನೆಸೆದು. ಆ ಇಂಪುದನಿ,
ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟುತ್ತೆ ಕಿವಿಗೆ, ಹನಿಹನಿಯವೋಲೆ
ಸೋರ್ವ ಮುತ್ತಿನ ಮಳೆಯ ಸೂಸಿತೆನೆ, ಗರಿಯೆಲೆಯ
ಹಿಮಮಣಿಗಳುದುರಿದುವು ಸೀತೆಯ ಶಿರದ ಮೇಲೆ.
"ದೇವಿಯರನಭಿನಂದಿಸುತ್ತಿಹಳರಣ್ಯಸಖಿ!"
"ಅಲ್ತಲ್ತು. ತಂಗಿ ಊರ್ಮಿಳೆಯ ಕಣ್ಣೀರುಗಳ್,
ಬರ್ಪ ಸೊಗಕುರ್ಕೆ, ಮುಂಗಾಣ್ಕೆಗಳನರ್ಪಿಸಿವೆ
ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರನ ಚರಣತಲಕೆ!" "ಏಂ ಜಾಣ್ಮೆನುಡಿ!"
ಎನುತೆ ನಾಣ್ಚಿದ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಮತ್ತೆ: "ಅಣ್ಣಯ್ಯ,
ನಿಮ್ಮ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಇಂತುಟೆ ವಲಂ
ಮುತ್ತಿನ ಮಳೆಗಳಕ್ಕೆ ಎಂದು ಹರಸಿದಳಲ್ತೆ
ಸರ್ವಮಂಗಳೆ ಜಗಜ್ಜನನಿ!" "ತಾತ್ಪರ್ಯಮಂ
ಪೇಳ್ದಿಂತಾದೊಡಮೇಕೊ ತಳ್ಳಂಕಗೊಳ್ಳುತಿದೆ
ಮನ್ಮನಂ! ಲೋಕದನುಭವಮಿಂತೆ: ಗುರಿ ಬಳಿಗೆ
ಸಾರಿಬರೆ ಪೆರ್ಚಿದಪುದೆದೆಯ ಕುದಿದಾಟಮುಂ!"
ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲೊರ್ವರುಂ. ತಂತಮ್ಮ
ಮನದ ಚಿಂತೆಯ ಭಾರಮಂ ಪೊತ್ತು ಮೌನದಿಂ

ಪೊಕ್ಕರಾ ನಿರ್ಜನ ಜನಸ್ಥಾನದಾ ಕುಟಿಗೆ.
ಪೂರಯಿಸಿ ಪೂರ್ವಾಹ್ನಕರ್ಮಂಗಳಂ, ಭುಜಿಸಿ
ವನಜನ್ಯ ಫಲಫಲಂಗಳನೆಲೆವನೆಯ ಹೊರಗೆ
ಲಘು ಕುಟ್ಟಿಮಸ್ಥಲದಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತಿರೆ,
ರಘುಕುಲರೆಡೆಗೆ ಬಂದುದಾ ಜನಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ
ಸುತ್ತಣಾ ತಪೋವನದೊಳಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರ್ದ
ಋತ್ವಿಜಗಳೊಂದು ಕೂಟಂ:
“ಅಶುಭವಾರ್ತೆಯಂ
ಪೊತ್ತು ತಂದೆವೊ ನಿನಗೆ, ಶುಭದರ್ಶಿ. ನೀನಿಲ್ಲಿ (೨)
ನಿಂದ ಮೊದಲಿಂದಮಿಂದಿನವರೆಗೆ ನಮಗಾಯ್ತು
ನೆಮ್ಮದಿಯ ಬಾಳ್ಕೆ. ಮೊನ್ನೆಯ ಸಂಜೆ, ಬೇರ್ಗಳಂ
ತರಪೋದ ನಮ್ಮವರನಾರೊ ಮಾಯಾವಿಗಳ್
ಪೆಣ್ಗಿರಿದುಪೊತ್ತವರ್, ತಿಣ್ಣನೆ ಬಡಿದರತ್ತೆ!
ರಕ್ಕಸರ ತಂಡಮೊಂದಿತ್ತೀಚೆಗಿತ್ತಣ್ಗೆ
ನುಗ್ಗಿರ್ಪಶಂಕೆಯೆಮಗೆ. ಪಿಂತಿರುಗಿ ನೀಂ
ಪೋಪೆಯಪ್ಪೊಡೆ ಕೆಲದಿನಂಗಳಲ್ಲಿಯೆ ತಳುವಿ,
ಪೃಥಿವಿಪತಿ, ನಿನ್ನ ಬಿಲ್ಲಿನ ಜೇವೊಡೆಯ ದನಿಯ
ದುರ್ದಮ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಯನೆಮಗಿತ್ತು ತೆರಳಯ್ಯ!”
ಅಭಯವಚನವನಿತ್ತು ಕಳುಹಿದನ್ ಬೆದರಿದಾ
ಜಡೆವೊತ್ತರಂ. ಕಳವಳವನುಳಿದು ತಮ್ಮನಂ
ಬೆಸಸಿದನ್: “ಸೌಮಿತ್ರಿ, ಸುತ್ತಣಾ ಅರಣ್ಯಮಂ
ಸುತ್ತಿ ಬಾ...ಬೆನ್ನಿರಲಿ ಇಷುಧಿ ಅಗಸ್ತ್ಯನ ಕೊಟ್ಟ

ಶರಧಿ... ಶರಭಂಗಮುನಿಯಿತ್ತ ಕೋದಂಡಮಂ
ಕೈಕೊಂಡು ನಡೆ... ಮತ್ತೆ ಮೊದಲಾಗುವಂತೆವೋಲ್
ತೋರುತಿರುದೆಮ್ಮ ಕಾಂತಾರ ಕಷ್ಟಂ!" ಸುಯ್ದು
ನುಡಿದಣ್ಣನಾಭೀಳ ಮುಖಮುದ್ರೆಯಂ ಕಂಡು
ಬೆಕ್ಕಸವಡುತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ನಡೆದನಾಜ್ಞೆಯಂ
ಮೇಣಂತೆ ಪೊತ್ತು ಕೋದಂಡಮಂ.
ಕಾಡನಲೆದಾ
ಬೇರುಕಾಗಂ ಬಳಲಿ, ಬೈಗುದಂಪಿನ ಗಾಳಿ-
ಗೆಳಸಿ, ಮಲೆದಲೆಗೋಡಿನೊಂದರೆಯ ತುದಿಗೇರಿ
ಕುಳಿತು ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳುತಿರ್ದೂರ್ಮಿಳಾಪ್ರಿಯಂ
ಬೆರಗಾದನೊಂದದ್ಭುತವನನುಭವಿಸಿ: ಕಿವಿಗೆ
ಜೇನಿಳಿದುದೊಂದು ಬರುದೂರಗೇಯಂ; ಮತ್ತೆ
ತುಂಬಿತು ವಿಪುಷ್ಪವನರಾಜಿಯಂ ಪರಿಮಳಂ
ಹೇಮಂತದಾ; ಅಂತೆ ಕಣ್ಗೊಳಿಸಿತಚ್ಚರಿಯ
ಸುರಚಾಪ ವರ್ಣ ಜಾಲಂಗಳಾಕಾಶಮಂ
ಬಾಸಣಿಸುತಚಲ ವನ ಪೃಥ್ವಿಯನಲಂಕರಿಸಿ!
ಏನಿದೇನೆಂದು ನೋಡುತಿರೆ, ದಕ್ಷಿಣ ದಿಶಾ
ವಾಯುಪಥಮಂ ನಡೆವ ರಥವೋ ಎನಲ್ಕೊಂದು
ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಮುಗಿಲ್ ಮಳೆಬಿಲ್ಲ ತೇರಿನೋಲ್
ಬಳಿಸಾರ್ದುದೊಯ್ಯನೆ ತೇಲಿ ತೇಲಿ. ಬಳಿಬಳಿಗೆ
ಸಾರಿ ಬರೆವರೆ ಮುಗಿಲತೇರು, ನೆರೆಯೇರ್ದುದಾ
ಪೊನಲಿಂಚರಂ; ಕಮ್ಪುಮುಕ್ಕಿತುಜ್ಜಲವಾಯ್ತು

ಮಂಜು ಸಂಧ್ಯೆಯ ಕಾಂತಿಯುಂ. ನೋಡುತಿರ್ದಂತೆ
ಗಂಧಮಂ ಗಾನಮಂ ಸೋನೆ ಸೂಸುತ್ತಮಾ
ವರ್ಣಮಯ ಮೇಘಮಿಳಿದುದು ಜನಸ್ಥಾನದಾ
ಕಾಡುಕಣಿವೆಯೊಳಿರ್ದವರ ಪರ್ಣಕುಟಿಯಿರ್ದ
ದಿಕ್ಕಿನಲಿ: ಹಬ್ಬಿ ಕುಂತುರ್ ಮಂಜು, ಮಬ್ಬಾಯ್ತು
ತುಹಿನಮಯಮತು ಸಂಧ್ಯೆ! ಕಳವಳಗೊಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ಬೇಗಬೇಗನೆ ಇಳಿದನಾ ಅಚಲಕೂಟಮಂ
ತ್ಯಜಿಸಿ.
ಕೌತುಕದಿ ಸೀತಾರಾಮರೀಕ್ಷಿಸಿರೆ,
ಮಂಜಿನೊಲ್ ಪಸರಿಸಿದ ಮುಗಿಲತೇರಿಂದೊಂದು
ಮಂಜುಮ ಸ್ತ್ರೀಮೂರ್ತಿ ಮೂಡಿದುದು. ಬಿಯ್ಯನೆಯೆ,
ನಯ ವಿನಯಮೊಯ್ಯರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳೊಂದಾಗಿ
ಮೆಯ್ವೆತ್ತವೋಲ್ ಬಂದಳಾ ವಿಯಚ್ಚರ ಯೋಷೆ,
ಪಜ್ಜೆಗೆಜ್ಜೆಗಳುಲಿಯ ಬಿಂಕಂ ಬಲೆಯ ಬೀಸೆ:
"ಸುಸ್ವಾಗತಂ ನಿಮಗೆ, ಕೋಸಲೇಶ್ವರ. ನಮ್ಮ
ದಕ್ಷಿಣಾವನಿಗೆಮಗೆ ನೀನತಿಥಿ. ಚಂದ್ರನಖಿ
ಲಂಕೇಶ್ವರನ ಭಗಿನಿಯೆಂ!" ಕಳವಳಿಸಿ ಸೀತೆ
ಕಂಡಳಿನಿಯನ ಕಣ್ಣ ಭಾವಮಂ. ರಾವಣನ
ನಾಮಶ್ರವಣ ಮಾತ್ರದಿಂ ತನ್ನ ಮನಕೆಂತು
ತೋರ್ದುದೊ ಭಯಾನಕಂ ತನ್ನ ರಮಣಂಗಂತೆ
ಮೊಗದೊಳೆಸೆದುದು ಮಚ್ಚರದ ಕಿಚ್ಚು. ತುಟಿಗೊಂಕಿ
ಬೀಸಿದನು ನುಡಿಗತ್ತಿಯಂ: "ರಾವಣನ ತಂಗಿ,

ತಳುವಿ ಬಂದೆಯೆಲಾ ಶುಭಾಗಮನಮಂ ಬಯಸಿ!
ನಾಳೆಯೋ ನಾಡಿದೋ ಬೀಳ್ಕೊಂಡಪೆವು ನಿಮ್ಮ
ಈ ಅಡವಿ ಪೊಡವಿಯಂ. ಅಯ್ಯೊ, ಆತಿಥ್ಯಮಂ
ಸವಿವ ಸೌಭಾಗ್ಯಮೆಮಗಿಲ್ಲಾಯ್ತಲಾ!" ನಕ್ಕು
ಮಾರ್ನುಡಿದನಿಂತಾ ದನುಜನನುಜೆ: "ಹೋಗಿ ನಮತು
ನಂಟರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವನ್ನೆಗಂ. ಹೋದಂದು
ನಾವವರ ಸೆರೆಯಲ್ತೆ ಬಿರ್ದನಿಕ್ಕುವ ವರೆಗೆ,
ಮೇಣಾವರೆ ಬೀಳ್ಕೊಡುವನ್ನೆಗಂ? ನೀಮೆಂತು
ಪಿಂತಿರುಗುವಿರಿ ಬಿರ್ದನುಣ್ಣದೆಯೆ ನಾಮಿಕ್ಕುವಾ?
ನಿಮಗುಮದು ತಗದು; ನಮಗಪಕೀರ್ತಿ!" "ಚಿತ್ರಮೀ
ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಾತಿಥ್ಯಂ, ಬಲಾತ್ಕಾರ ಸತ್ಕಾರಂ!"
"ದಿಟದೊಳ್ಮೆ ಹೊರವಾದಿ. ಔಪಚಾರಿಕಮಲ್ತು
ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲದ ಛಲದ ದೃಢನಿಶ್ಚಲಪ್ರೀತಿ.
ಊಟದೊಳ್ ಕದನದಾಟದೊಳಂತೆ ಬೇಟದೊಳ್
ಬಲನಿಷ್ಠೆಯೆಮ್ಮ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣಂ! ಮಾಳ್ಪುದಂ
ರಸಪೂರ್ಣ ರಾಗಪೂರ್ವಕಮಾಗಿ ಮಾಳ್ಪುದದೆ
ನಮಗೆ ನಲ್! ಕೋಸಲೇಶ್ವರ, ನಮ್ಮ ಪ್ರೇಮಮಂ
ತಣಿಯುಣ್ಣದೆ ನೀಂ ಪಿಂತಿರುಗಿ ಪೋಪುದಸದಳಂ!"
"ಬಿರ್ದಿನಾತಣಮೇಕೆ? ಮೇಣಾರಸು ಸೊಗಮೇಕೆ?
ನಾಡಿನೊಳವೆಲ್ಲಮಂ ತೊರೆದು, ನೋಂಪಿಗೆ ನೋಂತು
ಕಾಡನಲೆವೆಮಗೆ?" "ಮೈತ್ರಿಯೆ ಕೊಡುಗೆಯಾಗುವೊಡೆ
ನೋಂಪಿಗದರಿಂ ಕೇಡೆ?" "ಉಂಟೆ? ನೋಂಪಿಯ ಮುಡಿಗೆ

ಪರಿಮಳದ ಪೂವಲ್ತೆ ಮೈತ್ರಿ! ಅದಕೋಸುಗಮೆ,
ಹಗೆತನವನಳಿಸುತಕ್ಕರೆಯನುಕ್ಕಿಸಲಿಕಾಂ
ತೊರೆದು ದೊರೆಗದ್ದುಗೆಯನಿಲ್ಲಿಗೈತಂದೆನೈಸೆ!"
"ನಿನ್ನವೊಲಾನುಮದನರಸಿ ಬಂದಿಹೆನಿಂದು
ನಿನ್ನೆಡೆಗೆ, ಕೇಳ್ ಸರಸಿ. ನೀಂ ಕರುಣೆ, ಧರ್ಮಮತಿ,
ದಾನರುಚಿ. ನಾಥನಿಲ್ಲದ ತರುಣಿಯಾಂ. ನನ್ನ ಬಾಳ್
ಬರಿಯ ಪಾಳ್. ಮಡಿದನೆನ್ನಾಣ್ಮನೆನ್ನಣ್ಣನಿಂ
ತನ್ನ ಕಿರುವರೆಯಮದೊಳ್. ಪಾತಾಳಯುದ್ಧದೊಳ್
ತೊಡಗಿರ್ದರಿರ್ವರುಂ. ಕಣ್ಗೆತೆಯ ಕುರುಡಿಂದೆ
ಒರ್ವರೊರ್ವರನರಿಗೆ ಸತ್ತು ಪುರುಡಿಸಿ ಕಾದೆ
ಗಂಡನಳಿದನ್ ಗಂಡುಗಲಿ ರಾವಣನ ಕೈಯ
ಕೈದುವಲಿಯಾಗಿ. ನಾನಂದಿನಿಂದೀವರೆಗೆ
ಮಳೆಯ ನೀರ್ಗಾಣದಿಯೆ ಬಂಜರಾದೊಳ್ನೆಲದ
ಪಾಂಗಿಂದೆ ಬರ್ದುಕುತಿಹೆನೆಂತೊ ರಿಕ್ತತೆಗತ್ತು
ಸತ್ತು ಬೇಸತ್ತು. ನನ್ನೆದೆಯ ನೀರಸಪದಿಳೆಗೆ
ಮಳೆಯಾಗಿ ಕರೆಯಯ್ಯ, ಹೊಳೆಯಾಗಿ ಹರಿಯಯ್ಯ;
ಹಚ್ಚನೆಯ ಹಸುರು ಪಯಿರಿನ ಬೆಳೆಯ ನಳನಳಿಸಿ
ಬಾರಯ್ಯ, ಹೇ ಕಲ್ಪಕುಜ ಸುಮ ಲಸದ್ರೂಪಿ!"
ಮಿಂಚಿನಂಚಿನ ಮೋಡದೊಲ್ ಬಳಿಗೆ ಬರ್ಪಳಂ
ಮೋಹಾಂಗಿಯಂ ಪರ್ವತಂಬೋಲ್ ತಡೆದು, "ಅನಾರ್ಯೆ,
ನೀನನ್ಯಭಾರ್ಯೆ! ರಾಕ್ಷಸ ವಿವಾಹಕ್ರಮಂ
ನಮಗಸಹ್ಯಂ!" ರಾಮನಿಂತು ಕಿರುನಗೆವೆರಸಿ

ನುಡಿದು, ತನ್ನರಸಿಯಂ ನೋಡಿ ಕಣ್ಣರಿತಂತೆ
ಪರಿಹಾಸ್ಯಮನನಾಗಿ ಚಂದ್ರನಖಿಯಂ ಕುರಿತು,
"ಪತ್ನಿಯಿರಲ್ಕೆನಗಿವಳ್, ಪ್ರಿಯೆಯುಂ ವಲಂ! ಮೇಣ್
ಚೆಲ್ವಿಗೇನಲ್ತಿ ಕೊರೆಯಿಲ್ಲ! ತುಂಬಿರ್ದ ಕೊಡಗೆ
ಸೇರದಮೃತಾನ್ನಮುಂ." "ಒಪ್ಪಿದೆನ್. ಈ ಸತಿಗೆ
ಹೆಗಲೆಣೆಯನಾಂ ಕಂಡೆನಿಲ್ಲ. ನನ್ನತ್ತಿಗೆಯ
ರೂಪಿರ್ಪುದಿದಕೆ ಹೋಯಿಕ್ಕೆಯಾಗುತಾದೊಡಂ
ಗುಣಕೆ ಮಚ್ಚರಮೇಕೆ?— ಸಿಹಿಗೆಂತು ರುಚಿಯಿರುದೋ
ಕಹಿಗುಮಂತೆಯೆ ಬೇರೆ ರುಚಿಯಿರದೆ? ಭೋಜನದ
ರಸಿಕಂಗೆ ಬೇರೆಬೇರೆಯ ರುಚಿಯ ರಸಗಳೊಳ್
ಭೇದ ಭಾವಮದೇಕೆ? ನಿಮ್ಮುತ್ತರದ ರತಿಯ
ಸಾತ್ವಿಕ ರಸದ ಜೊತೆಗೆ ನಮ್ಮ ದಕ್ಷಿಣ ರತಿಯ
ರಾಜಸವನನುಭವಿಸಿ ನೋಳ್ಪೊಡೆ ಕಳಂಕಮೇಂ
ರಾಜರಸಿಕತೆಗೆ?" ನಗೆಗೊಂಡಳಾ ಚಂದ್ರನಖಿ
ರೂಪಿನಾಕೃತಿವೆತ್ತ ಹಾವಿನಂದದಿ ನಿಂತು
ಹೆಡೆನಲಿಯುತಿರೆ, ಹುಬ್ಬುಗಂಟಿಕ್ಕಿ ಮೈಥಿಲಿಯ
ಮನದನ್ನನಿಂತು: "ನಿಲ್, ನುಡಿಯದಿರ್ ಪೊಲ್ಲಮಂ!
ಸಾಲ್ಗುಮೀ ಪಾಳ್ವೆಜ್ಜಾಣ್. ನೀನೆತ್ತಣಿಂದರಿವೆ,
ಹಿತೆಗೆ, ಹುಡಿಬಡೆತನದ ನಿರ್ಮಲಾನಂದಮಂ?
ಹುಡಿಬಡೆಗೆ ತೋರ್ದಪುದು ಕನ್ನಿಯನೊರ್ವನೊಳೆ
ಸರ್ವ ಮನುಜರ ಮತ್ತೆ ಸರ್ವಲೋಕದ ಸರ್ವ
ವೈವಿಧ್ಯಮುಂ. ಪ್ರೇಮನಿಷ್ಠೆಯ ಹಿರಿಗುಮಂತೆ

ತನ್ನ ಸತಿಯೊಳ್ ತೋರ್ದಪುದು ಸರ್ವ ಲಲನೆಯರ
ಸರ್ವ ಶೃಂಗಾರಮುಂ. ಲಂಕೇಶ್ವರನ ತಂಗೆ
ನೀನಾಗಿ ನುಡಿವೆ ನಾಡಾಡಿ ಬೆಲೆವೆಣ್ಗಳುಂ
ನಾಣ್ಚುವಳಿನುಡಿಗಳಂ; ಸೋಜಿಗಂ....ಇರುಳ್ಗಲ್ಲಿ
ಮರ್ಯಾದೆವೆಣ್, ಜನಕ ರಾಜರ್ಷಿಯ ಕುಮಾರ್ತೆ.
ಮಾತು ಸಾಕಿಲ್ಲರದೆ ನಡೆ, ತಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ಬರ್ಪನಿತರೊಳ್: ಬಂದರಪ್ಪುದು ನಿನಗೆ ತಗುವಪ್ಪೊಲ್
ಒಸಗೆ ಮರಿಯಾದೆ!"
ದೂರದಿ ಕಂಡುದಾ ಮೂರ್ತಿ
ಬೃಗುಮುರ್ಬಿನ ಮುಂಜಿನೊಳ್. ಬೇಗಮೈತಂದು
ಶಂಕೆಯಿಂ ದಿಟ್ಟಿಸಿದನಾಪಾದ ಮಸ್ತಕಂ
ಕುಡುದಿಂಗಳಂತೆವೋಲ್, ನಿಂದಾ ಸರ್ವಾಂಗಿಯಂ.
ಪುಲಕಿಸಿತು ತನು ಚಂದ್ರನಖಿಗೆ, ರಾಜಸಗುಣಾದಿ
ತನಗೆಣೆಯೆ ದೊರೆತಂತೆ, ಸತಿಯಿಲ್ಲದಾತಂಗೆ
ರತಿಯಾಗುವಾಸೆಗೆ ಮನಂ ಮಿಂಚಿತೆಂಬಂತೆ.
ಕಣ್ಣಿನಿಂದಣ್ಣಂಗೆ ಕಣ್ದೆರೆದು ನೋಡಲ್ಕೆ
ನಗೆಗೂಡಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದನಾತನಾ ನಡೆದನಿತುಮಂ.
ಕೂಡೆ ಕಿಚ್ಚುರಿದೆದ್ದು "ತೊಲಗೆಲೆ ನಿಶಾಚರಿಯೆ!"
ಎನುತೆ ತೋಳಂ ಬಾಣಸಹಿತಮಂ ಬೀಸುತಿರೆ
ಕಿತ್ತಿತು ಪ್ರಮಾದದಿಂ ರಕ್ಷಸಿಯ ಮೋರೆಯಂ,
ನೆತ್ತರ್ವೆರಸಿ ಕೋವಪುಕ್ಕಲ್ಕೆ. ತಕ್ಷಣೆಯೆ
ಶೂರ್ಪನಖಿಯಾದಳಾ ಚಂದ್ರನಖಿ: ಗರ್ವಿತ್ತು

ಭೀಷಣಾಕೃತಿ. ಭೀತಿಜೊಂಪಿಸಿತು ಸೀತೆಯಂ.
ಮೋಹದಿಂದಾಕೆಗೊದಗಿದ ಮೋಹನಾಕೃತಿಗೆ
ವೈರದಿಂ ವೈರೂಪ್ಯಮಾದುದೆನೆ ನಖಚಯಂ
ಮೊರದವೋಲಗುರ್ವಾದುವೆ ಸ್ವೈರ ರಾಕ್ಷಸಿಗೆ
ಕಾಮರೂಪಿಣಿಗೆ ಭೀಮಭೀಕರಾಕಾರಮಂ
ತಾಳ್ದುದೆ ತಡಂ ಕೆತ್ತಿದುದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಕತ್ತಿ,
ಮಾಯಾವಿನಿಯ ಮೋರೆಯಂ, ಮೂಗರಿಯುವಂತೆ.
ಸಿಡಿದಳಂಬರಕೊಡನೆ ವರ್ಷಾಭ್ರವೇಷದಿಂ
ರೋಷರವದಿಂದಶನಿ ಘೋಷದಿಂ, ನೆಲ ನಡುಗಿ
ಗಿರಿಗಹ್ವರಂ ಗುಡುಗೆ!
ತುಂಬಿದತ್ತೊಯ್ಯನೆಯೆ
ಪಂಚವಟಿಧಾತ್ರಿಯಂ ಹೇಮಂತರಾತ್ರಿಯಾ
ಶ್ರೀಮಂತ ಶಾಂತಿ. ಸೀತಾಕಾಂತನಂತರದಿ
ಘೂರ್ಣಿಸಿತ್ತೊಂದನತಿದೂರದ ಮನಃಕ್ರಾಂತಿ!

—— • ——

೧೧-೭-೧೯೩೯
ಮಂಗಳವಾರ
"ಉದಯರವಿ"

3/7/39 ಇಂಗೋಲ್ ೧

ಲಂಕೇಶನೊಲಿಸಿದನು ಮಾರೀಚನಂ

ಏಳು, ವೀಣೆಯೆ! ಏಳು, ವಾಕ್ಸುಂದರಿಯ ಕಯ್ಯ
ತ್ರೈಭುವನ ಸಂಮೋಹಿನಿಯೆ, ಕವನ ಕಮನೀಯೆ!
ಮಂತ್ರದಕ್ಷಿಗಳಿಂದೆ ನೋಳ್ಪ ನೀಂ ಸರ್ವಕ್ಕೆ
ಸಾಕ್ಷಿ. ಕಂಡುದನೆಮಗೆ ಗಾನಗೈ ಕಂಠದಿಂ
ಶತತಂತ್ರಿಯಾ ಪ್ರತಿಭೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುಗೆಮ್ಮೆರ್ದೆಗೆ
ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವೆಮ್ಮ ದರ್ಶನ ತಾನಾಗುವೋಲ್!
ನಾರಣಪ್ಪಂಗಂತೆ ರನ್ನಂಗೆ ಪಂಪಂಗೆ
ನಾಗವರ್ಮಗೆ ರಾಘವಾಂಕಗೆ ಲಕುಮಿಪತಿಗೆ
ವಾಲ್ಮೀಕಿ ವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಹೋಮರಗೆ ಮಿಲ್ಟನಗೆ
ದಾಂತೆ ಮೊದಲಹ ಮಹಾಕವಿಗಳಿಗೆ ನೀನೊಸೆದು
ಕೃಪೆಗೈದ ವೈದ್ಯುತಪ್ರತಿಭೆಯಂ, ಹೇ ದೇವಿ,
ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯಂ ವಾಙ್ಮಂತ್ರದುಕ್ತಿಯಂ
ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಮಂ ಶಾಂತಿ ಸೌಭಾಗ್ಯಮಂ
ದಯಪಾಲಿಸೌ ನಿನ್ನ ಕನ್ನಡ ಕಂದನೀತಂಗೆ
ಸುರುಳಿಗುರುಳಂದಮೆಸೆವಾತ್ಮ ಸೌಂದರ್ಯಮಂ
ಮುಡಿಪನರ್ಚಿಸಿ ಮಣಿವ ~~[illegible]~~! ಕವಿ ಕುವೆಂಪುವಿಗೆ!

ಊರ್ಮಿಳೇಶನ ಕರಶರ ವಿಘಾತಿಗಸುರಸತಿ

ಮುರಿದ ಬೇಟಕೆ ಕೆರಳ್ದು, ಪಡಿಗೆಯ್ಮೆಗುಜ್ಜುಗಿಸಿ,
ನಡೆದಳ್ ಜನಸ್ಥಾನದಾಸ್ಥಾನಕಾರ್ಯ್ಯರಂ,
ಲಂಕೇಶನರಿವ ಮುನ್ನಮೆ, ಕೋಸಲಕೆ ಮರಳ್ದು
ಮಿಂತೆರಳ್ವಲೀಯಡೆಯೆ ತಡೆಯೆ; ನೆರಮಂ ಪಡೆಯೆ;
ಪಡೆವಳರ್ ಸೋದರರ್ ಖರದೂಷಣರ ಮನದೆ
ಕಾದಾಟಮಂ ಕಡೆಯೆ. ವಿಷಮಂ ಕುಡಿವರಂತೆ
ತಂಗೆಯ ನುಡಿಯನೀಂಟಿ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ
ಸೆಣಸಿ, ಸೈನ್ಯಂ ವೆರಸಿ ಪಾಳ್ದೋದರನಿಬರುಂ. ಮೇಣ್
ಬೆಂಕೆ ಬಿಂಕಕೆ ತಗುಳ್ದೋಲಂತೆ ಚಂದ್ರನಖಿ,
ಲಂಕೇಶ್ವರನ ತಂಗೆ, ಬಾನ್ಗೆ ದಳ್ಳುರಿ ನೆಗೆದು
ಧಾವಿಸಿದಳಗ್ರಜನ ಬಳಿಗುಗ್ರಮನದಿಂದೆ!
ಪೇಳು ವೀಣೆಯೆ, ಪೇಳು ಹೇ ಅಮೃತಭಾಷಿಣಿಯೆ,
ಹೇಳು ಮುಂದಣ ಕಥಾಕಾವ್ಯಮಂ ಕೇಳ್ವರ್ಗೆ
ರಸವಶತೆಯಿಂ ಕಲಾಪುಲಕಂ ಪಲ್ಲವಿಪ್ಪಂತೆ!

ತನ್ನಯ ಮನೋಹರಿಯ, ಲಂಕೇಶ್ವರಿಯ, ದಯಿತೆ
ಮಂಡೋದರಿಯ ಮೆಯ್ಯ ಮೋಹ ಸುರಭಿಯೊಳಾಡಿ
ತಡಿಗೇರ್ದ ಮತ್ತೇಭ ಸನ್ನಿಭ ಪೌಲಸ್ತ್ಯಜಂ
ಮಿಸೆಗಯ್ಯಾಗಿ, ಕಿರುನಗೆವೆರಸಿ, ತಂಬುಲಂ
ಹೃದಯರಾಗಮನಧರಕಿತ್ತಂತೆ ಕೆಂಪೆಸೆಯೆ,
ಒರೆದನಿಂತೋಪಳಿಗೆ: "ಪ್ರಿಯೆ, ಪಯಣಮಿದೆ ನಾಳೆ;
ದೂರಂ, ಮಹತ್ತರಂ; ಅನಿವಾರ್ಯಮುಂ ದಿಟಂ.

ನಿನ್ನ ದಾಸಿಯರಿತರ ಮಹಿಮಿಂಯರಿಗದನರುಹಿ
ನನಗಾಗಿ ಮುಂದೆತಲ್ಲೌತಣದ ಕೂಟಮಂ,
ವೇಲಾದ್ರಿ ಸಾನು ವನದ ವಿಹಾರಂಯಾತ್ರೆಯುಂ
ಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನದಾ. ಬಂದೊದಗಿತೋಯ್ಯನಿಯೆ
ನಿನಗೇತರಾ ರಾಜಕಾರಣಂ, ಬರಿ ಗಂಡು
ರುಗರಣಂ?” ಪತಿಯ ಸುಖಮುದ್ರಿತ ಮುಖಕೆ ವಿಕೃತಿ
ತನ್ನ ಛಾಯೆಯನೀಯೆ ಮಯನ ನಂದನೆಯುದಂ
ಕಂಡು: “ಏನದು ರಾಜಕಾರಣಂ, ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ?
ನಮ್ಮೌತಣಕೆ ಮಿಗಿಲುಗಜ್ಜಮಿನ್ನುಂ ನಿನಗೆ
ತಾನೊಳದೆ, ಕೃತಕೃತ್ಯನಿಗೆ, ಜಗಜ್ಜೇತಂಗೆ ?
ಇಂದ್ರನುದ್ಧಟತನವೆ? ವಿತ್ತೇಶನವಿನಯವೆ?
ಯಮನ ಗರ್ವವೆ? ಮರ್ತ್ಯರಾಜರವಿಧೇಯತೆಯೆ?”
“ಗಿರಿಯರಿಗೆ ಗಿರಿಯ ಕೋಟಲೆ ಇಂದೆ? ಕಿರುಕುಳರ
ಕಿರುಕುಳಮೆ ಪಿರಿದು! ಮೃಗರಾಜನೇಂ ಮದಕರಿಯ
ದಂತಮಂ ಲೆಕ್ಕಿಪನೆ? ನೊರಜು ನುಸಿಗಳ ಕಿರಿಯ
ಕಿರಿಕಿರಿಗೆ ರೋಸಿದಪನಲ್ತೆ? ಆ ದಶರಥನ
ಮಗ ರಾಮನೆಂಬೊನಿಂ ನಮ್ಮ ಜನಸ್ಥಾನಮ್
ಅಜನಮಾಯ್ತೆಂದು ಬಂದಿದೆ ವಾರ್ತೆ. ಸೋದರರ್,
ರದನಕೀನಾಶರಾ ಖರದೂಷಣರ್, ನಮ್ಮ
ಕುಲಭೂಷಣರ್ ಕಾದಿ ಮಡಿದರಲ್ಲದೆ, ತಂಗೆ
ಚಂದ್ರನಖಿಗವಮಾನಮಾದತ್ತು! ಪ್ರತಿಫಲಂ
ಮಾರ್ಕೊಳ್ಳದೆಂತೆ ಬರಿದೆ ಬಿಟ್ಟಪುದೆ ಭಗಿನಿಯಂ

ಭಂಗಿಸಿದನರ್ಧಾಂಗಿಯುಂ? ಮತ್ತಮನುಜರಂ
ಕೊಂದ ಆ ಮನುಜರಂ ಕೊಂದುತಿನ್ನದೆ ಬರಿದೆ
ಬಿಟ್ಟಪುದೆ ದನುಜವೈರಂ? ನಿನಗೆ ದಾನಿಯಂ
ಮತ್ತೊರ್ವಳಂ ತರ್ಪೆನಾ ಜನಕಜಾತೆಯಂ
ನೆಲದೆಱಕೆವೆಸರ ಆ ಸೀತೆಯುಂ!—ನೆನಪಿದೆಯೆ,
ಜೀವಿತೇಶ್ವರಿ, ಸ್ವಯಂವರದ ಆ ತಿಕ್ತಕಥೆ?
ಮತ್ತೆ ಬಂದೆತ್ತಿ ಬಿಲ್ಲಂ ನಾಣನೇರಿಸುವೆ
ಕೊಪ್ಪಿಗೆಂದಾಂ ಸೂರುಳಂ ತೊಟ್ಟು ಪಿಂತಿರುಗಿ
ಬಂದೆ. ತಪಮಂ ಚರಿಸುತುಗ್ರಮಂ, ರುದ್ರನಿಂ
ಆ ಚಂದ್ರಚೂಡ ಕೋದಂಡಮಂ ತುಂಡೆಸಗೆ
ಬಲ್ಮೆಯ ಬರಂಗಳಂ ಪಡೆದೆ. ಪಡೆದೆಂ ಬರಿದೆ!
ಮಿಥಿಳೆಗಾಂ ಮರಳಿ ಪೋಪನಿತರೊಳೆ, ರಾಜರ್ಷಿ
ತನುಜೆಯಂ ದಶರಥ ಕುಮಾರಂಗೆರೆದವಾರ್ತೆ
ಬಂದತ್ತೆನಗೆ! ಜನಕನಾ ಗೆಯ್ಮೆ ಸೋಜಿಗಮೆ?
ಆರ್ಯರಾದರಿಗೆಮ್ಮ ಕೂಡೆ ಕೊಳುಕೊಡೆ ನಂಟು
ಪೇಸಂತೆ! ನಾವು ರಾಕ್ಷಸರಂತೆ! ನೀನರಿಯೆ
ನಮ್ಮನೆಂತವರು ಬಣ್ಣಿಪರೆಂ ಬುಧರಂ: ದಶಶಿರಂ ಬುಧ/
ಎಂಬೆನ್ನ ಬಿರುದನವರೀರ್ಷ್ಯೆದು ತಲೆಯೊಂದು
ಚಿತ್ರಿಪರ್! ದಶರಥನನಂತು ನಾಂ ಚಿತ್ರಿಪೆವೆ?
ಪತ್ತು ತೇರೊಳ್ಗಗೆ ಪತ್ತೆರಡು ಕಾಲ್ಗಳನಿಟ್ಟು
ಚರಿಸುವೊಲ್ ಬಣ್ಣಿಪ್ಪೆವೇಂ? ನಮ್ಮ ಪೆಣ್ಗಳನವರ್
ಕೋರೆಗಳ್ ಕೋಡುಗಳ್ ವೆರಸಿ ಬರೆದಪರಂತೆ!

ನಾವು ನರರಂ ಕಡಿದು, ಬಿಸಿನೆತ್ತರಂ ಕುಡಿದು
ಬದುರ್ಕುವವರಂತೆ! ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಮ್ಮೊಳಿನಿಸಾನು-
ಮಿಲ್ಲಂತೆ! ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲದ ನಾವು ರಾಕ್ಷಸರೆ
ದಿಟಮಂತೆ! ಸೂರ್ಯಕುಲದವರೆಲ್ಲ ರವಿಯವೋಲ್
ದುಂಡೆಂದು ಬಿಸಿಯೆಂದು ನಾವವರನಾಡುವೆವೆ?
ನಮ್ಮ ಮಾತಂತಿರ್ಕೆ: ವಾನರಧ್ವಜರೆಲ್ಲರುಂ
ದಿಟದಿ ಕೋತಿಗಳಂತೆ! — ತೋರ್ಪೆನವರಿಗೆ ನಮ್ಮ
ಸಂಸ್ಕೃತಿ ರುಚಿಯನಿನಿತು! ಸೀತೆಗೋಸುಗಮೆ ನಾಂ
ತಪದಿಂ ಪಡೆದೆನೆನಿತೊ ಶಕ್ತಿಯಂ, ತವಿಯಲಾ
ಸಂಪದಂ ಸೀತೆಗಾಗಿಯೆ!" ಎಂದು ಮಚ್ಚರಂ
ಕಿಚ್ಚೇಳೆ ಕೆಚ್ಚನುಡಿದಾಣ್ಮನಂ ನೋಡುತಾ
ಸತಿ ಕಣ್ಣ ನೀರಂ ಮಿಡಿದಳೊಂದೆ ಸುಯ್ ಸುಯ್ದು.
ಪತಿ ನುಡಿಸೆ ತನ್ನ ಹೃದಯವನೊರೆಯಲಾರದೆಯೆ
ನಡೆದಳಲ್ಲಿಂ ಮನೆಯ ದೇಗುಲಕೆ!

"ಪೆಣ್ತನಕೆ
ಸಾಜಂ ಸವತಿ ಮಚ್ಚರಂ!" ಪೆರ್ಮೆವೆಂಡಿತಿಯ
ಬಗೆಯ ನೋವಿಂಗನ್ನೆಯದ ಟೀಕೆಯಂ ಮಾಡಿ,
ಚಂದ್ರನಖಿಯಿರ್ದೆಡೆಗೆ ನಡೆದನೇಕಾಂತಕ್ಕೆ
ಲಂಕಾಧಿಪಂ. ಚುಂಗುಳಂ ತಿನೆ ಮೊಗಂಗೆಟ್ಟು
ಸಂಮ್ಲಾನವಾದ ಮಲರಂತಿರಿದಾಕೆಯಂ
ಕಾಣುತೆರ್ದೆಯುಡಿದುದಣ್ಣಂಗೆ, ತನ್ನರಸಿಕ್ಕೆ
ಮೂಗು ಮುರಿದಂತೆವೋಲ್. ಸಂತೈಸಿದನು ಇಂತು

ನುಡಿಗಡಿಯನುಗುಳ್ದಿ: "ಸೋದರಿ, ಸತ್ತ್ವನೆಂದೆ ತಿಳಿ
ಈ ನಿನ್ನ ವದನ ವಲ್ಮೀಕಮಂ ಕಿಳ್ತೆನ್ನ
ಚಿತ್ತಫಣಿಯಂ ಕೆರಳ್ಚಿದಾತಂ. ಉರಗವನಿರಿದು
ಹೆಡೆಮಣಿಯನಿಳ್ಕುಳಿಗೊಳ್ಳುವವೋಲೆ ಸೀತೆಯಂ
ಸುಲಿವೆನವಮಾನಕವಮಾನವನೆ ಮುಯ್ಯಡ್ಡಿ.
ಈ ಶ್ವಾಸತು ನೋವ್ಗಾಳಿಗಾ ಪಳೆಯುಳಲ್ವೆಂಕೆ
ದಳ್ಳುರಿಯಮುತ್ತಿದೆ, ತಂಗೆ, ದಹಿಸಿ ಕಾನ್ತಾರಮಂ
ಮತ್ತ್ವಾಣಾದಾ!" ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ತಾರುಣ್ಯಮಂ
ನೆನೆದು ನುಡಿದಳ್ ಪ್ರಣಯ ಕಾರುಣ್ಯದಿಂ: "ಕಯ್ಯೆ
ಸಾಲ್ವುದಕೆ ಕಯ್ದುರಂಗೇಕೆ? ಶಂಕಿಸೆ ಶಕ್ತಿ,
ಗೆಲುವವೋಲಿರೆ ಯುಕ್ತಿ, ಬಿಂಕದಂಕದ ಕೆಚ್ಚು
ಬರಿ ಸಾಹಸಂ. ಗಂಡುಗಲಿ ನೀನಪ್ಪೆಯಾದೊಡಂ,
ಯಮನಂ ಕುಬೇರನಂ ದೇವದೇವೇಂದ್ರನಂ
ಬಾಯ್ಮೇಳಿಸಿಪ್ಪುದಟನಾದೊಡಂ, ದಾಶರಥಿ
ಕದನಮುಖದಲಿ ಸುಲಭನೆಂದರಿಯದಿರೊ, ಅಣ್ಣ!
ಕಂಡಿಪ್ಪೆನಾನಾತನಸ್ತ್ರಪ್ರಳಯದಿಂದಮಾ
ದಶಸಹಸ್ರರಿಗಾದ ಪರಿಣಾಮಮಂ! ಪ್ರಕೃತಿ
ಮಾತ್ರನಲ್ಲಯೆ, ರಾಮನೊರ್ವನೆಂಬೆ ತಾನೊಂದು
ಪಿರಿಯ ಪಡೆ; ಕೇಳ್ದುದೇನವನೊಡನೆ ಬೆರಸಿಬರೆ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ತಾಮಜಂಕ್ಯರೆ ದಿಟಂ! ಪೆಣ್/ಪೆಳ್ಚರೆ
ಗಂಡು ನಗುವುದೆ ಸಹಜಮಾದೊಡಂ, ಅಣ್ಣಯ್ಯ,
ದುಡುಕದಿರೊ ನನ್ನ ಮೇಣೆಮ್ಮ ಖರದೂಷಣರ

ಕೇಡಿಂಗೆ ಕೆರಳ್ಗೆ?” “ಪೆಣ್ಣಾದೊಡಂ ನೀನೆನಗೆ
ಮತಿಯೊಳುಂ ಧೃತಿಯೊಳುಂ ಗಂಡಿಗೆಣೆ. ನಿನ್ನೊಳಕೆ
ಹಗುರವಲೆನಗೆ. ಕಳ್ಳುಹಿಡೆನು ನಾನದನರಿತೆ
ನಿನ್ನನವರಿರ್ಪೆಡೆಗೆ ತಿಳಿಯಲವರಾಳ್ಕೆಯುಂ.”
“ಕೈತವದೊಳವನಿಜಾತೆಯನೆಂತುಮಾದೊಡಂ
ಕವರ್ತೆಗೊಳ್. ಬೇರುಗೊಂತ್ತವನೀರುಹಂಬೋಲೆ
ನಿಸ್ತೇಜನಾದಪಂ, ನಿರ್ವೀರ್ಯನಾದಪಂ,
ತನಗೆ ತಾಂ ಮಳ್ಗುವನೊಳಾಗಿ ಬಾಡಿ. ಶುಷ್ಕತರು
ದಹನಕೆ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯಮಲ್ತೆ? ಕಜ್ಜಮೆರಡುಂ
ಕೈಗೂಡುವುವು: ಪಡೆವೆ ಲಲನೆಯಂ; ವೈರಿಯುಂ
ಹತನಹನ್... ಹೇ ದೈತ್ಯರಾಜೇಂದ್ರ, ನನ್ನದಿದೊ
ಒರ್ಬಿನ್ನಹಂ: ನಿನಗೆ ಕೈಸೆರೆಗಳಾಗುವೊಡೆ
ಆ ಇರ್ವರಂ ಬಿಕ್ಕೆನೀಡೆನಗೆ. ನನ್ನಿಚ್ಛೆ
ಬಂದವೊಲ್ ಆ ಧೂರ್ತರಸುರಸವನೀಂಟೀಂಟಿ
ತೃಪ್ತಿಗೆ ತನಿಯನೆರೆವೆ!”

ಭಗಿನಿಯುಪದೇಶಮಂ
ಕೇಳ್ದನಾವೇಶದಿಂ. ಸಮನಿಸಿತು ಕೋಪಕ್ಕೆ
ಕಾಮದ ಹದಂ. ಕಣ್ಣೆವೆಗುರುಳ್ಚುವ ಝರಿಯ ಜಲಕೆ
ಕಾಲುವೆ ರಚಿಸಿದಂತೆ, ಲಭಿಸಿದುದು ರಾವಣನ
ಸಹಜಕಾಮದ ಕಪಿಗೆ ರಾಜಕಾರ್ಣದೊಂದು
ಪಣೆ. ರೋಮಂಥಿಸಿತು ರತಿರೋಮಹರ್ಷಣಾದಿ
ಭಾವಜಪ್ರಾಣಪಶು ಚಂದ್ರನಖಿಯಿಂ ಕೇಳ್ದ

ವೈದೇಹಿ ವರ್ಣನೆಯ ಮೃತ್ಯು ಮಾಧುರ್ಯಮಂ
ಮನಂಮಿಕ್ಕು ಮೇದು: ತನುಮಧ್ಯಮೆ! ವರಾರೋಹೆ!
ತಪ್ತಕಾಂಚನ ವರ್ಣೆ! ಪೀನ ಕುಚೆ! ಸುಶ್ರೋಣಿ!
ಜಘನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣೆ! ಮೇಣಿಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ್ರಾಣಿ! —
ನೆನೆನೆನೆದನೊಂದೊಂದು ಪದಮಂ ಸಚಿತ್ರಮಂ,
ಮೋಹಸುರೆಯಿಂಪಿ ಕಲ್ಪನೆ ಕೆರಳ್ದುದಾತ್ಮಕ್ಕೆ
ಸಾಹಸೋನ್ಮಾದಮಂ ಮದಿಸುವಂತೆ.

ಚಿಂತಿಸಿದನ್

ಏಕಾಂತದೊಳ್ ಉಕ್ಕಿದ ಕವರ್ತಿವಚ್ಚೆಯುಂ.
ತರಿಸಂದನೊಂದು ಹರುವಂ. ಪಳೆಯ ಸಚಿವರುಂ
ಹಿತವರುಂ ತಮ್ಮಂದಿರುಂ ತಿಳಿಯದಂದದಿಗಳೆ
ಯಾನಶಾಲೆಗೆ ನಡೆದನೇರಿದನು ಧನದನಿಂ
ಗೆಲ್ದು ತಂದಾ ಕಾಮಗಮನದ ವಿಮಾನಮಂ,
ಪುಷ್ಪಕವೆಸರ ಗಗನರಥಮಂ. ದಿಗಂತದಿಂ
ತರತರದ ಬಣ್ಣದುರಿ ಮುಗಿಲ ಸಿಂಗರದಿಂದೆ
ರಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆ ಚೈತ್ರ ರವಿ ಭೈತ್ರಮೇರ್ವವೋಲ್,
ಗಿರಿವಿಪಿನ ಹರ್ಮ್ಯ ರಮಣೀಯ ಲಂಕೆಯಿಂ
ಮೇಲೇರ್ದುದಾ ನಭೋನೌಕೆ. ತೇಲುತ್ತಿರುದೊ
ತೈಲವರ್ಣಾಳಿಯಿಂ ಸಮೆದ ಚಿತ್ರಂಗಳಿಂ
ಕೈಗಂತ್ದು ಕಲೆಯ ಮನೆ ಎಂಬವೋಲ್ ಬಸೆದುದಾ
ಪುಷ್ಪಕಂ, ಕೊರಳೆತ್ತಿ ಕಂಡ ನಗರದ ಜನದ
ಕಣ್ಮನಕೆ. ಹೇಮಲಿಪ್ತಂ ರತ್ನಖಚಿತಮದು

ಮಿಂಚಿದತ್ತಿನರಶ್ಮಿಯೋಳ್, ಕಣ್ ಮುಗುಳೆ ನೋಳ್ಪಂಗೆ.
ಬಳಸಿ ಸುತ್ತುಂ ಆ ವಿಮಾನದ ವಿತಾನಮಂ
ಮಾಲೆಯೆಳಲಿದ ಕನಕ ಲಘುಘಂಟಿಕಾ ಶ್ರೇಣಿ
ದೂರದೆತ್ತರಕೆಸೆದುವೈ ಅರಿಲ್ಗಳೋಲಂತೆ,
ನಾದ ಬಿಂದೂತ್ಕರದ ಸೋನೆ ಜೋನ್ಬನಿ ಸೋರ್ವ
ರುಕ್ಮಬಿಂದುಗಳಂತೆವೋಲ್. ಮುಗಿಲ ಕೆನ್ನೆಯಂ
ಮುದ್ದಿಸುವ ಮಾರುತನ ಕೈ ಎನಲ್ಕೊಪ್ಪಿತಾ
ಬಾನ್ದೇರಿನುತ್ತಮಾಂಗದೊಳತ್ತಮಿತ್ತೊಲೆದ
ಬಾವುಟಂ; ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲದ ಬಲದ ನೆಲದೊಲಿದ
ಚಂಡಿಕಾಧ್ವಜ ಚಿತ್ರಚಿಹ್ನೆ. ಪುಷ್ಪಕ ಚಲನೆ
ತಾನ್ಪೊಣ್ಮಿದೆಲರಿಗೆ ಕೆದರಿದುದು ಅಶೋಕೋದ್ಯಾನ
ತರುಕುಸುಮ ರೇಣು ಆಸಾರ, ಚೆದರಿದುದಂತೆ
ಚಕಿತ ಖಗ ಚೀತ್ಕಾರ; ಕಡಲ ತಡಿಯಂ ತುಂಬಿ;
ಲಂಕೆಗಂಚಂ ಕಟ್ಟಿದೋಲ್ ಬೆಳೆದ ತೋಂಟದಿಂ
ಮೂಡಿದತ್ತಡಕೆ ತೆಂಗಿನ ಗರಿಯ ಮರ್ಮರ
ಮನೋಹರ ಚಮತ್ಕಾರ. ಮಲೆಯ ಪಳುವದೊಳಟ್ಟಿ
ಬೇಂಟೆಯೋಡುವ ಪುಲಿಯ ಪಾಂಗಿನಿಂ, ತೋರ್ದಡಗಿ
ಮತ್ತೆ ಮತ್ತಡಗಿ ತೋರುತೆ, ಮುಗಿಲ ನಡುನಡುವೆ
ತೇಲುತೊಯ್ಯನೆ ದೂರಮೆಯ್ದು ಮರೆಯಾದುದಾ
ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಗಾಳಿದೇರ್, ಲಂಕೆಯ ಜನಕ್ಕೆ
ಸೋಜಗದ ಶಂಕೆಯನೊಡರ್ಚಿ!
ವಿಷಯೇಂದ್ರಿಯಮಂ

ವಿಹ್ವಲಿಸಲಿಂ ಮನಂಗೊಳಿಸುಗುಮೆ ಕಡಲಡವಿ
ಬಾನ್ ಬಯಲ್ ನಿರತೆ? ಹಾರಿದನು ಕರ್ಬುರ ನೃಪಂ
ಕಣ್ಗೆಟ್ಕುವನ್ನೊಲ್ ಪಾರದೇನೊಂದುಮಂ ಪ್ರಕೃತಿ
ಭವ್ಯಾಂಗಳಂ. ದಾಂಟಿದನು ಮೇಘಮಾರ್ಗದಿಂ
ಸಾಗರದ ನೀಲ ವೈಶಾಲ್ಯಮಂ. ತೀರಮಂ,
ಕಾನನಾಚಲ ವಿಪುಲ ವಿಸ್ತಾರ ಧೀರಮಂ,
ಕಂಡನಾ ಮಾರೀಚನಾಶ್ರಮ ಸ್ಥಾನಮಂ;
ಬಾಳೆ ಏಲಕ್ಕಿಯಿಂ ತೆಂಗಿನಿಂ ಕಂಗಿನಿಂ
ಕತ್ತಲಿಸಿದೋರ್ಮಲೆಯ ಮುಡಿಯೊಳೊಪ್ಪಿದೊಂದು
ಪರ್ಣಗುಡಿಯಂ. ಪೃಥಿವಿಗಳ್ದತ್ತತುಲ ಪೃಥುಲ
ಪುಷ್ಪಕಂ. ಪೊಕ್ಕನೆಲೆವನೆಗಾ ಶಕ್ರವೈರಿ!

ಚಿತ್ರಭಾನುಗ್ರಸ್ತ ಚೈತ್ರ ಸುಂದರ ಮಹಾ
ಚಂದನಶ್ರೀಗಂಧ ಕಾನನೋಜ್ವಲನನಾ
ದೈತ್ಯೇಂದ್ರನಂ ನೋಡಿ ಕಂಡಿದಿರೆಳ್ದುಪೋಗಿ
ಬಯಸಿದನು ಸೊಗಬರವನಾ ತಾಟಕಾ ಸುತಂ;
ದೊರೆಯನುಪಚರಿಸಿದನು ದೊರೆಸಿರಿಗೆಯಿಂ, ಮತ್ತೆ
ನುಡಿಸಿದನ್: "ರಕ್ಕಸವಳಿಗೆ ಪೆರ್ಮೆ ನೀನಾಗಿಯುಂ
ನನ್ನಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ವಂದುದೆ ನನ್ನೀ ತಪಕ್ಕೆ
ತಾನಿಂದೆ ಸಿದ್ಧಿ ದೊರೆತಂತೆ!" ಯತಿಸಂಕಟಕೆ
ಕಂಕಣಂಗಟ್ಟಿ ಕ್ರೂರದಾರ್ಢ್ಯ ಕಂಟಕನ
ಸಾತ್ವಿಕ ಜಟಾವಲ್ಕಲದ ಮುನಿಯ ವೇಷಮಂ

ಕಂಡು ಕಿರುನಗೆವೆರಸಿ ಲಂಕೇಶ್ವರಂ: “ಮಾವ,
ನಿನ್ನನೆಂತುಂ ಮರೆಯಲಕ್ಕುಮೆ? ಕೃತಜ್ಞನೆಂ
ನಿನಗೇಗಳುಂ. ಓ ಮಹಾಮತಿಯೆ, ಬಾಳ್ಗೆ (೫)
ಮೇಣುಮಾಳ್ಕೆಗೆ ನಿನ್ನನ್ನರುಮಿರುಸಿರತ್ತೆ? ಕೇಳ್,
ದೊರೆ ಬಲ್ಮೆಗಿಲ್ಲದಿರೆ ಮಂತ್ರಿ ಜಾಣ್ಮೆಯುಮಕ್ಕೆ ಪೇಳ್,
ಗೆಲ್ಮೆಮೇನೆರೆತನಂ? ಪಿಂತೆನಿತೆನಿತೊ ಸೂಳ್ಗೆ
ರಾಜಕಾರ್ಯಂಗಳೊಳುಂ, ರಣಂಗಳೊಳುಂ, ಮೇಣಂತೆ
ಸ್ವಂತ ಸಂತೋಷಕಾರ್ಯಂಗಳೊಳುಂ ನನಗೆ ನೀಂ
ನೆರವಾದುದಂ ಮರೆಯೆನಾಂ. ನಿನಗುಮಾನಂತೆ
ನೆರವಿತ್ತೆನೆಂಬುದೆ ನನಗೆ ಹೆರ್ಮೆ. ಕಷ್ಟದೊಳ್
ನಮೆದೆ ನೀಂ; ಸಾಹಸಕೆ ಬದ್ಧಕನೆ ಬಲಿಯನಿತ್ತೆ,
ತೆತ್ತೆ. ಕಲಿಯಾದೊಡಂ ಬಳಲಿದೆ, ಬಿದಿಗೆ ಸೋತೆ;
ಯತಿವೃತ್ತಿಯಂ ಪಿಡಿದೆ. ಮಾರೀಚ ಮುನಿವರ್ಯ,
ಋಣಿಗುವೆನು ನಿನಗೆ. ನಿನ್ನಂಬೆಂತುಂ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದ
ತಪಸಿಯುಂ, ಮೇಣ್ ಕೊಂದ ಆ ಬಡವು ಬಡಗನುಂ
ತಲಿಯದೊಳರಿನ್ನುಮೆನೆ ನಮ್ಮ ದುರ್ವಿಧಿಗಲ್ಲೆ
ತಾನೆಲ್ಲಿ? ಜಡೆಗೆ ನಾರುಡೆಗೋಲಿಯದೇನಿ ಹರೆ ೩
ಪೇಳಿನ್ನದಾರಾದೊಡಂ? ತೀರ್ಚಲಾರದಿರೆ
ನೀಂ ಮುಂಪೆ ಮುಯ್ಯನಾನಾದೊಡಂ ತೀರ್ಚಲ್ಕೆ
ನೀನೊಪ್ಪುವೈ? ಪ್ರೇತಲೋಕದೊಳ್ ಶ್ವಾಸವೊಲ್
ತಾಂಬಿ ತಾಪಕ್ಕೆ, ನೀಂ ನೆಗಳುವೈ? ನಪುಂಸಕತೆ ತಾ
ಬಲಹೀನನೊಂದು ಸಾತ್ವಿಕತೆ; ಮೇಣಾ ತಪಂ

ಠೆಂಬೇಡಿತನಕೊಂದು ಬರಿ ನೆಪಂ!"

ಕಣ್ ಮುಚ್ಚಿ

ತಲೆಬಾಗಿ ಕೇಳ್ದನಳಿಯನೆಂದುದಂ. ನಾಣ್ಚಿ
ನಿಡುಸುಯ್ವನಾ ಮರೆನುಡಿಗಳ್ಗೆ ಪಿರಿಯರಿತವಂ
ತಾಳಲಾರದೆ ತಾಳ್ದು, ಪಿರಿದು ಬೇಗಂ ಕಲ್ಲ
ಮೋನದಿಂ ಜಾನಿಸಿದನೆಲ್ಲಮಂ. ರಾಮನಿಂ
ರುತಳಾಗಿ, ಭೂಮಿಗತಳಾಗಿ, ಕುರಿದರಿವೋಗಿ,
ದಹನ ಸಂಸ್ಕಾರಮಿಲ್ಲದೆ ಕಾಡಿನೊಳ್ ಕೊಳೆತು
ನಾರ್ದುಬ್ಬೆಯಾ ಪೆಣಂ ಕಣ್ಗೆಕಟ್ಟಿತು ಘೋರ
ಚಿತ್ರಮಂ. ಮೂಗಳ್ಕಿಯುಳ್ಳನಾ ರಾಕ್ಷಸಂ;
ಘೂರ್ಣಿಸಿದತ್ತಶ್ರುಧಾರೆ! ದಿಗ್ಗಜ ಬಲಾನ್ವಿತಂ
ಕಮಿಗ್ರಾಸಿಪೊತ್ತ, ಪುಲಿಮೊಗದುಗ್ರ ಗಾತ್ರದಾ
ಮಾಯಾ ಸಮರ್ಥನಾ ಮಾರೀಚ ದೈತ್ಯನುಂ
ಗೋಳಿಡುವುದಂ ಕಂಡು, ಲಂಕಿಗಂ ಭೋಂಕನೆಯೆ
ಮೇಲೆಳ್ದನಪ್ಪಿದನ್, ಸಂತೈಸಿದನ್. ಮರಳಿ
ಮರಳಿ. ಪುಲಿ ಪುಲಿಯ ಮೋರೆಗೆ ಮೋರೆಯನ್ನಿಟ್ಟು
ನೆಕ್ಕಿ ಮುಂಡಾಡುವೋಲಾಡಿ ಮಾರೀಚನಂ
ಸೂರೆ ಮಾಡಿದನಸುವನಿಂತು: ——> ಉ

"ಮಾಣ್ ಮಾವ, ಮಾಣ್

ತಿಣ್ಣಳಲಿನಳ್ಕಿಂದಮುಂ! ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದಾತನೋಲ್
ದುಃಖಿಸುವೆ ಏಕೆ? ಲಂಕೆಗೆ ಲಂಕೆಯುಕ್ಕೆಳ್ದು
ನಿನಗೆ ನೆರಮಂ ನೀಡೆ ತನ್ನ ತೋಳ್ ಚಾಚುತಿದೆ:

ಇದೆಕೊ ನಾನ್ ಆ ತೋಳ್! ತಪೋಮಗ್ನನೈ ನಿನಗೆ
ತಿಳಿದಪ್ಪುದದೆಂತು ಲೌಕಿಕರ ಸಂಕಟ ವಾರ್ತೆ?"
ಸುಯ್ದೊರೆದನೆಲ್ಲಮಂ ಚಂದ್ರನಖಿಯಿಂ ಕೇಳ್ದ
ಪಂಚವಟಿ ಮೇಣ್ ಜನಸ್ಥಾನದವಮಾನಮಂ,
ದಾರುಣ ಪರಾಜಯದ ದುಮ್ಮಾನಮಂ. ಕೇಳ್ದು
ಮಾರೀಚನಕ್ಷಿಗಳ್ಗೇನೊ ಭೀತಿಯ ಛಾಯೆ
ಸುಳಿದತ್ತು. ಬೆಳ್ಪೇರಿದುದು ಮೊಗಂ. ಬೆಳ್ಪಾಗಿ
ನೋಡಿದನ್ ಲಂಕೇಶನಂ. ಕಂಡದಂ ಖತಿಗೆ
ಕಿಡಿಕಿಡಿವೋಗಿ ಕೂಗಿದನ್ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಂ,
ವ್ಯಾಘ್ರ ಘರ್ಜನೆಗೆ ಮಲೆ ನಡುಗುವಂದದಿ ನಡುಗೆ
ಮಾರೀಚ ಪರ್ಣಶಾಲೆ: "ತೆಗೆ, ತೆಗೆ! ಅಧೈರ್ಯಮಂ
ಬಿಡು! ಹೇ ಕರೀಂದ್ರಬಲಶಾಲಿ, ವೀರಶ್ರೀಯ
ಓಕುಳಿಯ ಬಸಗೆ ಮುಂಚುವ ದುಮುಕಿ ಓಡದಿರ್;
ಹೆಂಬೇಡಿಯಾಗದಿರ್; ಕುಲಗೇಡಿಯಾಗದಿರ್;
ಧೈರ್ಯದ್ರುಮದ ಬೇರ್ಗೆ ಬಿಸಿನೀರನೊಯ್ಯದಿರ್;
ಕೊಯ್ಯದಿರೊ ಕರ್ಬುರರ ಕುಲದ ಬಲದ ಗೌರವದ
ಗೋನಾಳಿಯಂ!" ಪೇಳುತುದ್ವೇಗದಿಂ, ಬೆನ್ನ
ಕಯ್ಗಳನಮರ್ಚಿ ಶತಪಥಮಲೆದನೊದೆವವೋಲ್
ಕ್ಷ್ಮಾವಕ್ಷಮಂ. ತಾಟಕಾತ್ಮಜನಿನಿತ್ತಳುಕಿ
ಲಂಕೇಶನಾವೇಶಮಂ, ಕುರಿತೊರೆದನಿಂತು
ವೃದ್ಧವಾಣಿಯಿಂ: "ಮುಟ್ಟದಿರ್ಪಂಗೆ ಕೆಂಡಮುಂ
ಕಿಡಿಮಾಣಿಕಮೆ! ರಾಮನ ಪರಾಕ್ರಮದ ರುಚಿಯ

ಸವಿದೆನೆಗೆ ನಿನ್ನಣ್ಣನುಡಿ ಬರಿಯ ಸೊಕ್ಕಾಗಿ
ತೋರುತಿದೆ. ಬಾಲ್ಯದಿಂ ಬಲ್ಲೆ ನಾನಾತನಂ.
ಮಾಡಿಹೆನೊ ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನಗಳೊಳನಿತುಮಂ
ದಾಶರಥಿಂತುದಟಂ ಮುರಿಯಲೆಂದು. ಕಯ್‌ಬಲ್ಮೆ,
ಮಯ್‌ಬಲ್ಮೆ ಬಿಲ್‌ಬಲ್ಮೆ, ಮಾಯೆಯೊಂದತಿಬಲ್ಮೆ,
ಕೈಗೂಡದಿಲ್ಲಾವುದುಂ. ಅಯ್ಯೊ, ಕೊಲಲೆಳಸಿ
ನನ್ನ ತಾಯ್‌ಗುಲಗನಂ ಕೊಲೆಯಪ್ಪುದೊಂದುಳಿಯೆ, ಕೇಳ್,
ಮತ್ತೆಲ್ಲಮಂ ಪಾಡುಪಟ್ಟಿಹೆನೊ! ಖರವೈರಿ
ಸೋಲನೆಂದುಂ; ಗೆಲಲಸಾಧ್ಯನಯ್! ದೈವಮುಂ
ರಾಮಪಕ್ಷದೊಳಿರ್ಪ್ಪ ಪ್ರೊಣಾರ್ಪ್ಪದಿನೆ, ಬರಿ ಬಲುಮೆ
ಸಲ್ಲದಯ್. ಧರ್ಮವರ್ಮವೆ ರಕ್ಷೆಯಾದಾತನಂ
ಧರ್ಮದಿಂದಲೆ ಜಯಿಸವೇಳ್ಕುಮೆಂದಾನಿಂತು
ತಪಕೆ ನೋಂತೆಂ…" "ಬಡಗರ ಮರುಳ್ಗೆ ಮಂಕಾದೆ
ನೀನೆಲವೊ ಮಾರೀಚ! ನರಮಾತ್ರನಂ ಪರಮ
ದೈವಮೆಂದಾ ಮೂರ್ಖರಾಡಿದರೆ, ಶಿವಶಿವಾ,
ಬೆಳ್ಪ ನೀನದನೆ ದಿಟಮೆಂದಿಂತು ನಂಬುವುದೆ?
ಆ ನಂಬುಗೆಯೆ ನಿನ್ನ ನಾಗರನೆ ಮೆಂತ್ಯಂತುಂ
ಪೊಳ್ಳುಗೆಯ್ದಿದೆ ಕಣಾ. ರುರುವನೊಂದಂ ನೆನೆದು
ಬಂದೆನೀಯೆಡೆಗೆ. ನಾವಿರ್ವರುಂ ದುಃಖಿಗಳ್:
ತಾಯ ಕೊಲೆಯಿಂದೆ ನೀನೊಡಹುಟ್ಟು ಕೊಲೆಯಿಂದೆ
ನಾಂ. ತಂಗಿಗೊದಗಿದಪಮಾನಮೆಮ್ಮಯ ಕುಲಕೆ
ನಾಣ್ಗೇಡು; ಬಡಗಲೆಸೆದಿರು ಮಲೆಪು, ತೆಂಕಣದ

ಗೌರವಕೆ! ಕೆಮ್ಮನಿರೆ ನಾವೆಮ್ಮ ದಕ್ಷಿಣಂ
ಸೂರೆಯಪ್ಪುದೆ ವಲಂ ದಸ್ಯುಶೀಲೋತ್ತರಕೆ.
ದಂಡನೀತಿಯನೊಂದನೆಯೆ ನೆಮ್ಮಿ ನೀಂ ಸೋಲ್ತೆ,
ಮಾರೀಚ. ಬೇರೆ ನೀತಿಗಳಿರ್ಪುವೆನಿತೆನಿತೊ
ವೈರಿಯಂ ನಿರ್ವೀರ್ಯಗೊಳಿಸೆ. ಸೀತೆಯನೊಯ್ಯೆ
ಮಾನದಾನಿಗೆ ಹೃದಯದೀನನುಂ ಮೇಣಂತೆ
ಶಕ್ತಿಹೀನನುಮಾಗಿ ನಿಸ್ತೇಜನಾದಪಂ
ದಾಶರಥಿ. ನೀರೊಣಗೆ ಪಿರಿಯ ಪೇರಾಲಮುಂ
ಕಿರಿಯೊರಲೆಗುಣಿಸಪ್ಪುದೆನೆ, ರಾಮವಿಕ್ರಮಂ
ಜಳ್ಳಪ್ಪುದೆಮ್ಮ ಕಡುಪಿಗೆ ಸಿಲ್ಕಿ...” “ಹದನಿದೆಯೊ
ನೀಂ ನೆನೆದುದೆಂದುದದು? ನೀತಿವೇಳ್ದವರಾರೊ
ನಿನಗಿದಂ, ಹುದಿಬದಿಯ ಹರಣಮಂ, ನಿನ್ನ ಮೇಣ್
ಸಕಲ ಲಂಕೆಯ ಮರಣಮಂ? ಚಂದ್ರಮೌಳಿಯುಮಂ
ಕುರುಡುಗೈದಾ ಬಳಿಕ್ಕವನನಸ್ತ್ರಮದಿಂದೆ
ಗೆಲ್ವೆನೆಂದುರಿಯ ಹಣೆಗಣ್ಗೆ ಕೈಯಿಕ್ಕಿಳಿದು
ಕೀಳ್ವೆಗ್ಗನೋಲೊಣರುತಿರ್ಪೆ, ಮುಂದರಿಯೆಂತು ನೀಂ,
ಓ ಕೈಕಸಿಯ ಕಂದಾ! ರಾಮನ ಪರಾಕ್ರಮಂ
ತಾನೇಕೆ? ಪಾವನ ಪತಿವ್ರತಾ ಹರಣಮದೆ, ಕೇಳ್,
ನಿನ್ನ ಬಾಳ್ಗುರಿಯಿಕ್ಕುವುದು ಕಣಾ!”

ನಕ್ಕನಾ
ಮಾತಿಗೆ ಕಿಲಕ್ಕನೆ ದಶಗ್ರೀವನೆಕ್ಕಲಂ
ಹೂಂಕಾರ ಮಾತ್ರದಿಂ ಜಾಯಿಲಂಗಳನಟ್ಟಿ

ಕೆದರು ಪೋಲಿಂದು ಮಾರೀಚನೊಳ್ನುಡಿಗಳಂ.
ಕಿರಿದು ಬೇಗಂ ತಳುವಿ, ಮತ್ತೆ:“ ಶಿಶುಮತಿಗಳಗೆ
ಹೇಳಯ್ಯ, ನಿನ್ನ ಹಾದಿಬಡಿತನದ ಹಿರಿಮೆಯಂ!
ಕಟ್ಟುಕತೆಗಳೊಳಗಲ್ಲದೆಲ್ಲಿರುಳ್ಳೊ ಪೃಥಿವಿಯಲಿ, ಪೇಳ್,
ನಿನ್ನಾ ಪತಿವ್ರತಾ ಸ್ತ್ರೀ? ಜಗತ್ರಯಮುಮಂ
ದಹಿಸಿದೆ ಮಮ ಪ್ರತಾಪಜ್ವಾಲೆ; ಸರ್ವಮಂ
ಶೋಧಿಸಿರ್ಪುದು ನನ್ನ ಸಾಹಸದ ಕಯ್. ನಿನ್ನ ಈ
ವರ್ಣನೆಯ ಪರವರ್ಣಿನಿಯನಾವೆಡೆಯೊಳುಂ ನಾಂ
ಸಂಧಿಸಿದೆನಿಲ್ಲಿನ್ನೆಗಂ. ಇನ್ನೆಮಗಾ ಬಯಕೆ
ಪೆರ್ಬಯಕೆ ಮಾತ್ರಮಾಗುಳಿದಿರ್ಪುದೈ. ಅಯ್ಯೊ,
ಪಾವಯ್ಯ, ಕೇಳ್ಗೊರೆವೆನೆನ್ನಾತ್ಮಚರಿತಮಂ,
ಮನ್ಮನೋದುರಿತಮಂ. ಪುಟ್ಟುವಾಗಳಿಂತೆ ನಾಂ
ನೆತ್ತರೊಳ್ ಪೆಣ್ಗೊಡಲಿನಾಸೆಯಾ ಬೀಜಮಂ
ಪೊತ್ತು ಪುಟ್ಟಿದೆನ್ನೆಸೆ! ಜನ್ಮದೌರ್ಬಲ್ಯಮಂ
ಜಯಿಸಲೆಂದಾನೆನಿತೆನಿತೊ ನಿಷ್ಠೆಯಂ ಪತ್ತು
ಬೇಯಿಸಿದೆನಾತ್ಮಮಂ. ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವ ನಂಬಿ,
ಪತ್ನೀವ್ರತ ಕೈಳಸಿ ಕಳೆದೆ ತಾರುಣ್ಯಮಂ
ಶುದ್ಧ ಬುದ್ಧಿಯಲಿ. ನಾಂ ಬಯಸಿ ಮೋಹಿಪ ಮೊದಲೆ
ಪೆಣ್ಣಾನಂ ಬಯಸಿತೆನ್ನಂ. ಕಾತರಿಸಿತಂತೆನ್ನ
ಮೇಲ್ವಾಯುತಾತುರದಿ! ತತ್ತರಿಸುತಂಬಿನೊಳ್
ದಳ್ಳಿದುಯ್ಯಲಾಡುತಿರ್ದೆನ್ನಾತ್ಮಮೊಯ್ಯನಂತೆ
ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕಿದುದೊ ಕಾಮದ ರುಚಿಯ ರಸಾತಳಕೆ!

ಕೇಳಂದಿನಿಂದೆ ಪೆಣ್ತನದೊಳೆನಗಿರ್ದೊಂದು
ಸುಂದರ ಪವಿತ್ರತಾ ಭಾವಂ ಶಿಥಿಲಮಾಗಿ,
ಭೋಗ ಭಾವಮೆ ಪೃಥುಲಮಾಯ್ತು. ದಡಕ್ಕಡರೆ
ಸಾಹಸದೊಳೀಜುವುದನಾನುಳಿಯದಿರ್ದೊಡಂ
ತೇಲಿ, ಹೋರುತೆ, ಕೊಚ್ಚಿ ಹೋದೆನಾ ಹುಚ್ಚುಹೊಳೆ
ಹೊನಲಿನಲಿ! ವಶವಾಗದಿರ್ದವರನೊರ್ವರಂ
ಕಂಡೆನಿಲ್ಲಂ: ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನ ಮೈಸಿರಿಗೆ,
ವಿತ್ತೇಶಜೇತನೈಸಿರಿಗೆ, ದಿಕ್ಪಾಲರಂ
ಗೆಲ್ದ ಪೆಂಪಿಗೆ, ನಿಖಿಲ ಭೂಮಿನಾಥರನೊತ್ತಿ
ಬಾನ್ಮೇಳಿಸಿದ ಯಶೋವೈಭವಕೆ, ರಾವಣನ
ರಸಿಕತೆಗೆ, ಸತ್ತ್ವಕ್ಕೆ, ವೀರ್ಯಕ್ಕೆ, ತೇಜಕ್ಕೆ,
ಜೌವನಕೆ ಕಂಡೆನಿಲ್ಲೊರ್ವಳಂ ನನಗೆ
ಮೆಚ್ಚಿ ವಶವಾಗದಿರ್ದ ಪವಿತ್ರಾಂಗಿಯಂ!
ಹದಿಬದೆಯರೆಂದು ಹೆಸರಾಂತ ಹೆಣ್ಣಾಳ್ಗಳೆಲ್ಲಂ
ಪರಿಕಿಸಿದೆನವರುಂ ಸುಲಭಮಾದರ್. ಕಡೆಗೆ
ಹದಿಬದೆಯರಿಹರೆಂಬ ನಂಬುಗೆ~~ಯುಳ್ಳುದುದೆನಗೆ~~!” ನಶಿಸಿತೆನಗೆ.
ಮೌನವಾಂತನು ರಾವಣಂ. ತಾಟಕಾತ್ಮಜಂ
ನೋಡುತಿರೆ ಬೆರಗಾಗಿ ನಡಪಾಡುತಿರ್ದ ಆ
ದೈತ್ಯೇಂದ್ರನಂ! ಮತ್ತೆ ಪೊಳ್ತನಿತನಂತರಂ
ಸೋದ್ವೇಗದಿಂ: “ಇಲ್ಲ, ಮಾರೀಚ, ಎಲ್ಲಿಯೂ
ಇಲ್ಲ ಆ ನನ್ನ ತಾಯ್! ಪುಸಿಯ ಪೊಗಳಲ್, ಅಯ್ಯೊ
ಪೇಸಿದಪುದೆನ್ನ ಬಾಯ್. ಸಲ್ಲದಯ್ ಪುಸಿಗೆನ್ನ

ಪೂಜೆ: ಪಾವನೆಯೆನಗೆ ತೋರ್ದಂದು ಧನ್ಯನಾಂ;
ಧನ್ಯೆ ತಾಂ! ಕೇಳೋರ್ಕೆ ಧನ್ಯನಪ್ಪಾ ಪುಣ್ಯಮುಂ
ದೊರೆಯುತೆಂದಿರ್ದೆ. ಆ ಸ್ವಪ್ನಮುಂ ಬಿರಿದುದು ಹಾ;
ಮೋಹೋರ್ದೆಗೆ ನಿಚ್ಚಮುಂ ನೆತ್ತರಂ ಸೋರ್ವೊಂದು
ಪರಿತಾಪಾಗ್ನಿಕೇಳ್. ವೇದವತಿ ಹೆಸರ ಋಷಿಪತ್ನಿ
ಪುಣ್ಯಸತಿ ತಾನಿರ್ದಳೆಲೆ. ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದೊಳವಳ್
ಮೂಜಗದ ಕಣ್ಗೆ ಗುರಿಯಂತಾಗೆ, ದುರ್ಲಭೆಗೆ
ಪಿರಿದು ಮರುಗುವ ನನ್ನ ತೃಷೆ ಬಯಸಿತಾಕೆಯಂ.
ಪಣ್ಣೆನಿತು ಮೇಲಿರ್ದರನಿತೆನಗೆ ದೆಸೆಯ ಕಾಯ್ಪು
ಪಿರಿದಪ್ಪುದೆನಗದು ಸಹಜಗುಣಂ. ಅಯ್ಯೋ, ಆ
ದುರ್ಭಾಗ್ಯ ಚಿತೆಯೇರ್ದಳಾತ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಮನಂ
ಮಾಡಿ. ನಾನೆಂದುಂ ಬಲಾತ್ಕರಿಸೆನೆಂಬುದಂ
ತಿಳಿಯದೆಯೆ ಕೊಂದುಕೊಂಡಳೊ! ಬಾಳ್ದರಸಿ, ನನಗೆ
ವಶವಾಗದಿರ್ದೊಡೆ, ನಮಸ್ಕಾರಮಂ ಪಡೆಗೆ,
ಕೇಳ್, ಎಸೆದಿಸುತಿರ್ದ ಸೌಂದರ್ಯಮಂ. ಸುಲಭ ಕುಚಿ
ಸಾವನಪ್ಪಿದಳಾದಳ್ ತಿರಸ್ಕಾರ್ಯೆ! — ಮತ್ತೊರ್ಮೆ
ರದಿಬಡೆಯರರಸಿ ತಾನೆಂಬಳನ್ನೀರ್ವಳಂ
ತಂದೆನವಳರಸನಂ ಸೋಲಿಸಿ ~~ಸೆರೆಯೊಯ್ದುತ್ತೆ~~ ಸೆರೆಗೆ ನೂಂಕಿ
ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿಯಾಕೆಯಂ ಬಲ್ಲೆ ನೀ ನನ್ನ
ಮೆಚ್ಚಿನುಪಪತ್ನಿಯಂ. ರಾವಣನ ಬೇಟಕ್ಕೆ
ಸೋಲದವಳೊರ್ವಳಂ ಕಾಣ್ಬೆನೆಂದಿರೆ, ಕಟ್ಟ
ಕಡೆಗಾಕೆಯುಂ ಸೋಲ್ತಳೆನಗೆ. ಸ್ತ್ರೀಗೌರವದ

ಅವಲೋಕದವಕಾಶಮುಂ ಮುಳ್ಳದತ್ತೆನಗೆ
ನಿಶ್ಶೇಷಮಾಗಿ. ಲಂಕೇಶ್ವರನ ಶಿಕ್ಷೆಯಂ
ಪಳಿದು ದಿಟದಿಂ ಪೋಪುವಂಗನೆಯುಮಿಲ್ಲ ಕೇಳ್,
ಮಾರೀಚ, ನರಸುರಾಸುರ ಲೋಕದೊಳ್! — ಅದರ್ಕೆ.
ರಾಮನಂ ನಿಸ್ತೇಜನಂ ಮಾಡೆ ಸೀತೆಯಂ
ತರ್ಪನದು ರಾಜಕಂ; ~~[illegible]~~ ವಿಷಯಮಲ್ತು.
ನೀನೆನಗೆ ನೆರವಾಗವೇಳ್ಕುಮಲ್ಲದೆ ಮೀರ್ಪು
ನಡೆಯದಿರ್ ಪ್ರಜೆಯ ಕರ್ತವ್ಯಮಂ! — ಬೇಗ ತಾಳ್
ಕನಕ ಮೃಗ ರೂಪಮುಂ. ಸುಳಿ ಜನಕಜೆಯ ಮುಂದೆ,
ಬಗೆಸೆಳೆದೆಳಸಿ ಬೇಡುವಂತಿನಿಯನಂ. ಪಿಡಿಯೆ
ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬರೆ ದಾಶರಥಿ, ದೂರ ದೂರಕ್ಕೆ
ಸೆಳೆದೊಂದಲ್ಪತಾಕನಂ, ಕೂಗು ಸೌಮಿತ್ರಿಯಂ
ದೀನರವದಿಂ. ಬೆಚ್ಚುತೋಡಲ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ರಾಮನಿರ್ಪೆಡೆಗೆ, ನಾಂ ಕಳ್ದುಯ್ವೆನಾ ಜನಕ
ಜಾತೆಯಂ. ವ್ಯರ್ಥಮೆಂದರಿಯದಿರ್ ನಿನ್ನ
ಕರ್ತವ್ಯಮಿದು: ನಿನಗೆ ಖರನ ಧರೆಯನೆ ಕೊಟ್ಟು
ವಿರಚಿಸುವೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಮಂ!"

"ಏಗಳುಂ
ನಿನ್ನಾಶೆ ನಿನಗೆ ಮತಿ. ಗತಿಯನ್ಯಮಂ ಕಾಣೆ
ನೀನಾವಗಂ. ದುಷ್ಟವಾಸನೆಗೆ ತರ್ಕಮಂ
ಸೃಷ್ಟಿಸುವೆ. ಶಿಷ್ಟತಾ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದಾತ್ಮವನೆ
ವಂಚಿಸುತ್ತಿರ್ಪೆಯಂತೆ. ಕಾಮನಿಂತುಟೆ ವಲಂ

ತಾರ್ಕಿಕಾಗ್ರೇಸರಂ!—ಇಂತವೇಳ್ವನಾಲಸಾ:
ಮಂಡೆ ಬಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ಬಂಡೆಯಂ ಪಾಯ್ವಂತೆ
ನುಗ್ಗುತಿಹೆ ನೀಂ ರಾಘವನ ಸತಿಯ ಶಾಪಕ್ಕೆ;
ದಂಡಧರ ಕಾಲಸಮ ಕೋದಂಡಧರ ರಾಮ
ಕೋಪಕ್ಕೆ; ಪಾಪ ಕೂಪಕ್ಕೆ! ಎಲವೊ ಲಂಕೇಶ,
ಮುಂಗಿಡಿಯನಿಕ್ಕದಿರೊ ಲಂಕೆಯ ವಿನಾಶಕ್ಕೆ!—
ಮಡಿಯಲೆನಗಾಸೆಯಿಲ್ಲಯ್ ರಾಮಬಾಣಕ್ಕೆ
ಸಿಲ್ಕಿ. ರಕ್ಕಸವಳಿಯ ಕೊಲೆಗೆ ನೆರವಾಗೆನಾಂ
ನೀನೆಂದುದಂ ಗೆಯ್ವ. ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ
ದೂರದಿಂ ಕೈಮುಗಿವೆನಿಲ್ಲಿಂದೆ. ದನುಜೇಂದ್ರ,
ತೃಪ್ತನಾಂ, ನಿನ್ನಾ ಕೃಪೆಯುಸೊಲ್ಲೆ!"
ಮುಖವಿಕೃತಿ
ಭೀಷ್ಮಮಾದತ್ತು ಕೋಪಗ್ರೀಷ್ಮಪ್ರೊಯ್ಲಿಂದೆ
ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನಿಗೆ. ಸುಯ್‌ಸುಯ್‌ಸುಯ್ದುನಿಂತೆಂದು:
"ರಾಮಶರದಿಂದಾದೊಡಂ ಬರ್ದುಕೆ ಬರ್ಪೊಂದು
ದೂರಾಶೆಯಿರ್ಪುದೈ. ಬೆಸಕಯ್ಯದಿರಲೆನಗೆ
ನೀನುಳಿ ಬರ್ದುಕಿನಾಸೆಯಂ!" ಎನುತ್ತುರಿದೆಳ್ದು
ಘೋರಮಪ್ಪನೆಲೆವನೆಯನುಸಿರೆ ಮಾರೀಚನಿಂ
ಜಗುಳ್ದುಗ್ಗಿದೋಲ್. ತೆರಳ್ದುನಿರನಂತೆ ಮರಳ್ದುವೋಲ್
ಅಕ್ಕನೆಡೆರ್ಗೋಡಿದನ್; ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಕಯ್ಯ
ಬೇಡಿದನ್: "ಕಯ್ಯಿದನೆ ಕಾಲೆಂದು ತಿಳಿಯಯ್ಯ.
ನನ್ನೆಲೆವನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಾರಯ್ಯ. ಬೆಸಕಯ್ವೆ

ನಿನ್ನಾಣೆಯಂ. ಮರಣಮೆಂತಾದೊಡಂ ದಿಟಂ
ನನಗೆ. ರಾಮನೊ ನೀನೊ ಸಂಹರಿಸಲೆನ್ನಾಯ್ಕೆ
ರಾಮಬಾಣಂ! ನಿನ್ನ ಪೇಳ್ದಂತೆಸಗಲದುವೆ ದಲ್ ದಲ್/
ನಿನಗುಮೆನಗುಂ ಮೇಲ್ಮೆ. ತಾಯ್ಮುಲಿಗನಿಂದಳಿಯೆ
ಮಾತೆಗಾದಂತಾಯ್ತು ನೋವೆ, ಮೇಣಾರಸಂಗೆ
ಬೆಸಕೆಯ್ದುಳಿದ ಜಸಂ. ನಿನ್ನಿಂದೆನಗೆ ಮುಕ್ತಿ; ೪೩೦
ನನ್ನ ಸಾವಕ್ಕೆ ನಿನ್ನಾತ್ಮದುದ್ಧಾರಕ್ಕೆ
ಮೊತ್ತಮೊದಲಣ ಜನ್ನ ಬೇಳ್ವೆ!" —ಲಂಕೇಶ್ವರಂ
ತಕ್ಕೈಸಿ ಸುತುಕ್ಕಿದನ್; ತನ್ನ ಕರ್ಮಕ್ಷಯಕೆ
ಕಾರಣಮವನಪ್ಪವೋಲಪ್ಪಿದನ್ ಮಾವನಂ,
ಪರಮ ಮಾಯಾ ನಿಪುಣನಂ, ಕಾಮರೂಪಿಯಂ,
ಮಾರೀಚನಂ. ಪುಷ್ಪಕಕ್ಕೊಯ್ದನಾತನಂ
ಮೃತ್ಯುರಥಕೊಯ್ವಂತೆವೋಲ್. ಪ್ರಾಣಮೇರ್ವಂತೆ
ಹಾರಿದತ್ತು ವಿಮಾನಂ ರಾಮನಾಶ್ರಮಕೆ! ೪೩೮

— • —

23. 8. 39
ಬರೆದುದು
"ಉದಯರವಿ"

26.8.39

ಇಂಗೋಲ್ ೧೨

ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ!

"ಟುವ್ವಿ ಮಾಗಿಗೆ ಟುವ್ವಿ! ಸುವ್ವಿ ಸುಗ್ಗಿಗೆ ಸುವ್ವಿ!"
ಪಂಚವಟಿಗೈತಂದು ಪರ್ಣಕುಟಿಯಂ ಕಟ್ಟಿ-
ವಂದು ಸೀತಾರಮಣರ್ ನಟ್ಟು, ಕಟ್ಟೊಲ್ಮೆಯಿಂ
(೪) ನೀರ್ವೊಯ್ದು ನಡವಿದಕ್ಕರೆಗುಬ್ಬಿ ಪರ್ವತಾ
ಪನ್ನಗುಡಿಯಂ ತಳ್ಳಿದೋಲಂತೆ ಸುತ್ತಣಿಂ
ಮುತ್ತಿ ಮುತ್ತೊತ್ತುದಿರ್ದಡವಿವಳ್ಳಿಯ ಮಲರ್ದ
ಹೂದಳೆಡೆಯೊಳುಲಿಯ ತೊಡಗಿತು ಚುಕ್ಕಿಪ್ರಾಪಕ್ಕಿ:
"ಟುವ್ವಿ ಮಾಗಿಗೆ ಟುವ್ವಿ! ಸುವ್ವಿ ಸುಗ್ಗಿಗೆ ಸುವ್ವಿ!"
ಮಂಜು ಹಿಂಜರಿದತ್ತು; ಮಾಗಿಯ ಚಳಿಯುಸಿರ್ಗೆ
ತಾನಳಿಯುವಳಲಂದಮೆನೆ ತೋರಿದುದು ಕಾಯ್ಪು,
ಬಿಸು ಸುಯ್ಯನಲ್ತೆ. ಬೇರಿಂದೇರಿದುದೊ ಮರದ
ಕೊಂಬೆಗೆ ವಸಂತನಾವೇಶಮೆನೆ, ಕೊನೆಗೆ ನನೆ
ಕೊನರಿದುದು. ಕಾಂತಿಗೊಂಡುದು ಗಗನ ನೀಲಿಮೆಯ
ಜಗಲಿಯೊಳ್ ನೀರ್ವೊರೆಗಳೆದ ಬೆಳ್ಳಿಯುಣ್ಣೆಯಾ
ಮುಗಿಲ ಹುಗುರಂ. ಕೋಗಿಲೆಯ ಕೊರಳ ತೂರ್ಯಂ
ಮರುದನಿಯನೇರಿ ಅಲೆದುದು ಮಲೆಗಳನೆಲ್ಲರಿಸಿ,
ಅಡವಿಯಿಂದಡವಿದೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ. ಮರಗಬ್ಬದಿಂ
ಹರೆಯ ತಾಯ್ತೊಡೆಗಿಳಿದ ಮೊಗ್ಗೆಯ ಪಸುಳೆನಿದ್ದ

ಕಣ್ದೆರೆದುದಲರ ಬೆಳ್ಪುಗೆ ಬಿರಿಯೆ, ಪೊಸಗಂಪು
ಪರಿಮೆ ಮೊರೆಯಂ ಬಳ್ಳಿಗೆ ಕರೆಯೆ, ಗಿಳಿ ಪಕ್ಕಮಂ
ಕುಣಿಕುಣಿಸಿ ಸಿಳ್ಳನೂದಿತು ಸಿಪಿಲೆ. ಮಿಗಗಳ್ಗೆ
ಸುಖದಮಾದುದು ನದಿಯ ಮುಳುಗುಮೀಹಂ. ಮಾಗಿ
ಪೋಗಿ ಮೈದೋರಿದುದು ಹಕ್ಕಿಹೂಗಳ ಸುಗ್ಗಿ
ರಿಂಗ್ಗಿ!

ನಿಚ್ಚಯಿಸಿದರು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸೀತೆಯರ್
ಮರಳಲ್ಕಯೋಧ್ಯೆಯಂ. ತೆಂಗಾಳಿ ಕಮ್ಮನೆಯ
ಕೇದಗೆಯ ಹೂದೂಳಿಯಂ ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ಚೆಲ್ಲಿ
ಮೆಳೆಯ ಗರಿಚವರಿಯಂ ಬೀಸಿ, ಪಿಕಳಾರ
ಕಾಜಾಣ ಕಾಮಳ್ಳಿ ಗಿಳಿವಿಂಡುಗಳ ಕೊರಳ
ಕೈವಾರಮುಲಿಯೆ, ಹಗಲಾಣ್ಮನೊಡನೊಡನೆಳ್ದು
ಗೋದಾವರಿಯ ಮಿಂದರ್ಘ್ಯಮೆತ್ತಿದರಿನಗೆ,
ವಂಶದಧಿದೇವತಾ ಪ್ರತಿಮೆಗೆ. ಮೇಣಂತೆ
ಬೀಳ್ಕೊಂಡರಾ ಪರಿಚಯದ ವನಸ್ಥಲಿಗಳಂ,
ಪುಲಿನಸ್ಥಲಿಗಳಂ, ಜಲಸ್ಥಲಿಗಳಂ; ಮತ್ತೆ
ಪರ್ಣಶಾಲೆಗೆ ವಂದ ಕಿತ್ತಡಿಗಳಂ. ಪಕ್ಷಿ
ವರ್ಯಂಗೆ ಪೇಳ್ದರ್ ಜಟಾಯುಮಿತ್ರಂಗೆ. ಆ
ಪಂಚವಟ್ಯಾರಣ್ಯದೊಳ್ ಸಂಗ್ರಹಂಗೈದಿರ್ದ
ಪುಲಿಯ ಪಲ್ಲಂ, ಪಂದಿಕೋರೆಯುಂ, ಪೇರಾನೆ
ದಂತಮುಂ, ನಖಗಳಂ, ಚರ್ಮಂಗಳಂ, ವಿಪಿನ
ಜೀವನ ವಿಶೇಷಂಗಳಂ ಮೂವರುಂ ತಮತಮಗೆ

ಬೇಳ್ಪನಿತುಮಂ ಸವಡಿಗಟ್ಟಿದರರ್ತಿಯಿಂದೆ:

ಕಟ್ಟಿದಳು ಬುತ್ತಿಯಂ ಸೀತೆ. ತದನಂತರಂ
ಮುಡಿಗಟ್ಟಿದಳು ಮಂಡೆಯಂ, ಬಾಚಿ ಕುರುಳ್ಗಳಂ.
ಮುಡಿವಾಸೆಯಿಂದೆ ಪೂದಿರಿಯಲೆಂದೆಲೆವನೆಯ
ಮುಳ್ಳನೊದ್ದಂ ದಾಂಟುತಲ್ಲಿ ಬೇಲಿಯ ಮೇಲೆ
ಠಂಠಣಿಡೊಂಡೊದ್ದಮುಡಿಯಂತುಂ ನೋಡಿ ಕೂಗಿದಳ್
ಸೌಮಿತ್ರಿಯಂ: "ನಾರುಡೆಯುಡಾರದೈ? ಹೋರು
ರೋಂಗಿಂದಿದಂ ಮರೆದಿರೇಂ?" ಹೊರಗೆ ತಲೆಯಿಕ್ಕಿ
ನೋಡಿ ಕಂಡೂರ್ಮಿಳೇಶಂ: "ಅಯ್ಯೋ, ಮರೆವೆನೇಂ?
ಛಿದ್ರಮಾದೊಡಮದಂ ಕೊಟ್ಟವಂ ಮುನಿಯಲ್ತೆ?
ಖರನ ಕೊಲುವಂದದನೆ ಮೈಜೋಡನೆಸಗಿರ್ದೆನಾಂ.
ಶೂರ್ಪಣಖಿಯುಂ ಕೆರೆದ
~~ಮಾಂ (ಮುಟ್ಟುನಡೆವೆಡೆ)~~ ಬನದ ಬಾಳ್ಕೆಯ ಕುಟಿಯ
ಕಣ್ಕೆಯೆಂದದನೀವೆನೆನ್ನ ತಪಸ್ವಿನಿಗೆ! —
ಬಣ್ಣಗೆಟ್ಟುದೇನ್ ಬದ್ದೆ?" "ಏಂ ಜಾಣನೈ? ತಣ್ಪಲೊಳ್
(ಪರವಿ) ಪರವಿದೊಡೆ ಬೇಗಮಾರುವುದಲ್ತೆ ಪೇಳ್ಗೊಳ್ಗಳಿಗೆ"
"ಆಗಳಿರ್ದತ್ತಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲ್." "ಇದೇನಯ್ ಇಂದು
ಎಂದಿಲ್ಲದೀ ಮೋಡವೀ ತಿಳಿಯ ಬಾನಿನೊಳ್!"
ಸೀತೆ ಕಣ್ಣಾಗಡೆಗೆ ಮೊಗಮೆತ್ತಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ನೋಡೆ, ಮುಗಿಲನ್ನೆಲ್ಲಮಂ ಸುಳಿಯುದಾಗಸದ
ನೀಲ ನೀರಧಿಯೊಳ್ಗಾ ಏಕಾಕಿ ನೀರದಂ (ಏಕಾಕಿ)
ನೇರ್ಗೆ ನಿಂದುದು ನೇಸರಂ ಮುಚ್ಚಿ. ಪಂಚವಟಿ

ಧರೆಯೆಲ್ಲಮಂ ಪರ್ವಿರಲ್ಕದರ ದುಶ್ಶಕುನ
ಸೂಚಕ ಬೃಹಚ್ಛಾಯೆ, ರಾಕ್ಷಸ ರುಧಿರ ಸಿಕ್ತ
ವಲ್ಕಲವನಾರಿಸಲ್ಕೆಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾತಪಂ? ಹೇಳ್/
ಲಕ್ಷ್ಮಣಾನೊಳಗೆಪ್ರೋದನವನಿಜಾತೆಯುಮಲ್ಲಿ
ತಿರುಗತೊಡಗಿದಳಲರನರಸುತ್ತಾ. ನಿಂತುದಾ
ಜೀಮೂತ ಛದ್ಮನೆಯನಾಂತ ರಾವಣ ರಥಂ
ನಿಶ್ಚಲಂ, ಕೆರಂತು ಮೇಲ್ಗಡೆ ನಭದಿ ಹಾರಿಯುಂ
ಮೀನಿಗೆರಗುವ ಮುನ್ನ ನಿಲ್ಲುವ ಕುರರಿಯಂತೆ!
ಮೇಘರೂಪಂ ಬೆತ್ತು ನಿಂದ ಪುಷ್ಪಕದ ಆ
ನೆಳಲೆ ಸೇತುವೆಯಾಗೆ, ಕಾಮಧನು ತನುವಾಗೆ,
ರಾಮಸತಿಯಲಗೋಂಮ್ಯತಿರ್ದ್ದವಿಗಿಳಿದನಾ
ಮಾರೀಚನುಪಮಾತೀತ ಕಾಮರೂಪಿ. ಪೇಳ್,
ಏನೆಂಬೆನದ್ಭುತಂ! ಛಾಯಾ ರಚಿತ ರಾತ್ರಿ
ತಾನಾಂತ್ತೊ ಚಂದ್ರೋದಯೋಜ್ವಲಿತಮೆಂಬವೋಲ್
ಭೋಂಕನೆಂತೆ ವಿಸ್ಫುಲಿಂಗಿಸಿದುದು ವನಧರಿತ್ರಿ.
ನೋಡುತಿಗಲರ್ಚ್ಚಳುಗಣ್ಣಾಗಿ ವಿಸ್ಮಿತೆ ಧರಾ
ಸುತೆ, ಲೋಕಲಾವಣ್ಯವೇ ಮೂರ್ತವಾದುದೋ
ಎನೆ ತರುನಿಚಯ ಮಧ್ಯೆ ಸುಳಿದಾಡಿದತ್ತೊಂದು
ರಂಕುರೂಪದ ಕನಕಕಾಂತಿ. ಕರ್ದಿಂಗಳಂ
ಬೆಸೆ, ಬೆಳ್ದಿಂಗಳಂ ಕ್ರೋಡಿಗಜಿನಮಂ ಮಾಡಿ
ತಿಂಗಳ್ಕನೆಯ ಮಿಗಮೆ ದಂಡಕಾಟವಿಯಲ್ಲಿ
ದಾರಿ ತಪ್ಪುತ್ತಲೆದು ಬರುತಿರೆ, ಧರಾತ್ಮಜಾ

ವದನಮಂ ತನ್ನ ಸದನಂ ಗೆತ್ತು, ಶಂಕೆಯಿಂ
ಹಿಂತೆ ಮುಂತೆ ತೊಳಲ್ವವೋಲಾಡಿತಾ ಜಿಂಕೆ.
ಇರುಳ ಬಾನಿನೊಳೆಸೆವ ಚಿನ್ನಚುಕ್ಕಿಗಳಂತೆ,
ಕುರುಡುಗಳ್ತಲೆಯ ಕಲ್‌ಮೆಂಟ್ಗೆ ಕಿಡಿಕಿಡಿ ನವಿರ್
ಕೆತ್ತಿಸುವ ಕೆತ್ತಿಸುವ ಮಿಂಚುಂಬುಳುಗಳಂತೆ, ಚರ್ಮಮಂ
ಸಿಂಗರಿಸಿದುವು, ರುಕ್ಮಬಿಂದೂತ್ಕರಂ ಕೋಟಿ
ಕೋಟಿ. ಮಾಗಿಗೆ ಬರಲುವೋದ ಬೂರುಗಮರಂ
ಕೋಡುಕೋಡಿನ ಕವಲ್ಗೊನೆಗಳಂ ಮಲೆತಲೆಗೆ
ಕೋಡುಮೂಡಿದ ತೆರನ ತೋರ್ಪಂತೆ, ನಿಡುಸೊರ್ಕಿ
ಮಲೆತು ನಿಮಿರಿದುವದರ ಹೇಮರತ್ನಪ್ರಭೆಯ
ಚಾರು ಶೃಂಗದ್ವಯಂ, ತರುವರಸ್ಪರ್ಧಿಗಳ್
ತಾಮೆಂಬವೋಲ್. ಕಿವಿಯ ಕುಣಿಸುತ್ತೆ, ಕಣ್ಗಳ
ಮಿಂಚಿಸುತೆ, ಪೊಳೆವ ಕೊಳಗಿನ ಜಾನುಜಂಘೆಯಂ
ತೆಗೆತೆಗೆದಿಡುತೆ ನಲಿದು ನರ್ತಿಸುತೆ, ಕೊಂಕಿಸುತೆ
ಕೊರಳ ಬಿಂಕವನಕ್ಷಿಯಕ್ಷಿಣಿಯ ಬೇಟದಿಂ
ಬನಮೆಲ್ಲಮಂ ಗೋರಿಗೊಳ್ಳುತೆ ಕುರಂಗತನು
ಮಾರೀಚನಭಿನಯಿಸಿದನು ತನ್ನ ಪಾತ್ರಮಂ;
ಸೂರೆಗೊಂಡನು ನೋಳ್ಪರಿರ್ವರಾ ನೇತ್ರಮಂ
ಲಂಕೇಶ್ವರನ ಮತ್ತೆ ಜಾನಕಿಯಾ. ವಾಸಂತ
ಕಾಂತಾರ ರಂಗಮಂ ಶೃಂಗಾರಗೈಯಲ್ಕೆ
ಬಂಗಾರದಂಗದಾ ಶೃಂಗಿ, ಕೋಳುಹೋದಳೆ,
ಹಾ, ದಶರಥನ ಸುತನ ಕಣ್ವಲಗಿ, ರಾವಣನ

ಬಾಳ್ದಿಪ್ಪ ಮೈಥಿಲಿಯ ಚೈತಂಗೆಯ ಬಟ್ಟೆಂತೊಳ್
ಕಣ್ಗೆಸೆವವೋಲ್, ನೋಡಿ ನೋಡಿ!
ಸಾರ್ದುದು ಹತ್ತೆ;
ದೂರಮೋಡಿತು ಮತ್ತೆ. ಮೋರೆಯನಿಳೆಗೆ ಸಾರ್ಚಿ
ಮೇದುದು ಪಸುರನೊರ್ಮೆ; ಪಿಂಗಾಲ್ಗಳಿಂ ನಿಂತು
ಮುಂಗಾಲ್ಗಳಿಂದದರಿ, ಕವಲೊಡೆದ ಕೊಂಬುಗಳ್
ಬರಿಗಳಂ ತೀಸುವೋಲ್ ಬೆನ್ನಿನಿಕ್ಕೆಲದೊಳುಂ
ಚೆಲ್ವಾಗೆ, ಮೊಗಮೆತ್ತಿ ಚೆನ್ನಾಲಗಿಂತು ಚಾಚಿ
ಮೇದುದು ಮರನ ನಳನಳಿಪ ಪೊಸ ತಳಿರನೊರ್ಮೆ.
ಕುಣಿಸಿದತ್ತಲ್ಪಲಾಂಗೂಲಮಂ ಶಕ್ರಧನು
ರಮಣೀಯಮಂ, ವಿಸ್ಮಯೋತ್ಫುಲ್ಲಮಾಗಲ್ಕೆ
ರುಚಿರಾನನಾ ರಾಮದಯಿತೆಯಾ ಮದಿರೇಕ್ಷಣಂ.
ಸೀತಾ ಪ್ರಲೋಭನಂ ದೀಪಿಸುವ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ
ಕಕ್ಕವೂಗೊಂಚಲಡಿ ಮೈನೆಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೆ
ತೋರಿದತ್ತೊಮ್ಮೆ; ಕಣ್ಮರೆಯಾದುದಿನ್ನೊಮ್ಮೆ
ನೀರೆಂತು ಬಯಕೆ ನೀರಡಿಸಿ ಕಳವಳಿಸುವಂತೆ.
ಕುಸುಮಿತ ಲತಾವಿತಾನಂ ಬೊಕ್ಕು, ಅದೊ ಮತ್ತೆ
ಮೂಡಿದುದೆನಲ್ಕೆ ಮೈದೋರಿದುದು, ಶೃಂಗಾಗ್ರಮಂ
ಸುತ್ತಿದುಗನಿಯ ಬಳ್ಳಿ ಮಾಲೆ ಸೂಡಿದವೋಲೆ
ಜೋಲೆ. ಮರುಳಾದಳಾ ಬಾಲೆ, ರಸರುಚಿ ಶೀಲೆ,
ಸೌಂದರ್ಯ ಲಾವಣ್ಯಲೋಲೆ. ಇಂತಿಂತಿಂತು,
ಗಮಕಿವರ್ಣನ ವೇಣುವಾಣಿಗೆ ಕಲಾರಮಣಿ

ವರ್ಣ ಲಯ ರಾಗ ಮೇಣ್ ನವರಸಾವೇಶದಿಂ
ಮಮ ಕಾವ್ಯ ವೇದಿಕೆಯನೇರಿ ನರ್ತಿಸುವಂತೆ
ನಲಿದುದಾ ಪೊನ್ಮಿಗಂ, ಸೀತಾ ಮನಂ ಮುಳುಗೆ
ಮೋಹದೋಕುಳಿಗೆ!
ಕೈತವವರಿಯದಾ ದೇವಿ (ದೇವಿ)
ಸಾಧು ಮೃಗಮಂ ಪಿಡಿಯಲ್ಕೆಳಸಿ ಮುಂಬರಿಯಲಾ
ಪ್ರಾಣಿ ವಂಚಿಸಿತಾಡಿತಲ್ಲಲ್ಲಿ. ತಳ್ವಿದೊಡೆ
ನುಸುಳ್ವ ಓಡುವುದೆಂದು ಬೆದರಿ ಕರೆದಲ್ಲೆ ಕೂಗಿ
ಕೂಗಿ, ಕಂಪಿಸಲಟವಿ ವನಿತೆ: "ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ,
ಓ ಬಾರ! ತಾರ ಬಿಲ್‌ಬಾಣಮಂ, ನೋಡಲ್ಲಿ ಆ
ಹರಿಣಮಂ! ಹಿಡಿಂತು, ಬಾ; ಬಾ, ಬೇಗ, ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ!"
ಮೈಗೆ ಕುದಿನೀರೆರಚಿದಂತಾಗೆ ರಾಮನುಂ
ಲಕ್ಷ್ಮಣನುಮೆದ್ದೋಡಿ ಬಿದ್ದು ಬಂದರು ದುಡುಕಿ,
ಶರಧನುಗಳಂ ತುಡುಕಿ. ಸುರಧೀರ ವಪುಗಳಂ
ಸುರಚಾಪ ಸಮ ಧನುರ್ಧರ ರಿಪುಗಳಂ ಕಂಡು
ಚಂಡ ದೋರ್ದಂಡ ಬಲಿ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಂಗೆ ಮೈ
ಪುಲಕಿಸಿತು. ಮೆಚ್ಚಿದನ್; ಬೆಚ್ಚಿದನ್; ಕಿಚ್ಚೆದ್ದು
ತುಟಿಗಚ್ಚಿದನ್, ತರತರದ ಭಾವ ಜಟಿಲತೆಯ
ಜಾಲ ಜೇಡನ ಕುಟಿಲದೊಳ್ ಜೀವಪುಳು ಸಿಲ್ಕಿದೋಲ್:
"ದಿಟಮಲಾ ನೀನೊರೆದುದೆಲೆ ತಂಗಿ ಚಂದ್ರನಖಿ!"
ಎನುತೆ ತನ್ನೊಳಗುಸುರಿಕೊಳುತೆ, ಕಿವಿಗೊಟ್ಟನಾ
ನೆಲದೆಡೆಯ ಮಾತಿನಾತಣ್ಕೆ.

3.9.'39
ಯುದ್ಧ ಪ್ರಾರಂಭದ ಸುದ್ದಿ!

ತನ್ನತ್ತಿಗೆಯ ⟶
ಕೋರಿಕೆಯ ಕೇಳ್ದು ಮಾರುತ್ತರಿಸಿದನ್ ನಗುತೆ
ಊರ್ಮಿಳೇಶಂ: "ಕೋಳ್ಗುರೋರುರೆ, ಅತ್ತಿಗೆ, ಈ
ಕಾಳ್ಗಿಗದ ಕಾಂಚನ ಕೈತವತೆಗೆ? ಕಾಣಿರೇಂ
ಕೃತಕಮಂ? ಕನಕ ರಚಿತಂ ರತ್ನಖಚಿತಮಿಾ
ಮಿಗದವೋಲಲ್ಲಿಯಾದೊಡಮಿರ್ಪುದೇಂ ಸಹಜ
ಸೃಷ್ಟಿ? ಸಂಧ್ಯಾಶಿಲ್ಪಿ ಬಾನ್‌ಪಟದಿ ಕಲ್ಪಿಸುವ
ಸುಂದರ ಜಲದ ಕೃತಿಯ ಗಂಧರ್ವನಗರಮೆನೆ
ಸುಲಸಲಕೆ ಸಂಚಲಿಸುವಾಕೃತಿಯಿಂ ಈ ಮೃಗಂ
ಮಾರೀಚ ಮಾಯೆಯೆ ದಿಟಂ. ಕಾಮರೂಪಿಯಾ
ಕಿತವ ಮಯ ಕೋಣಪನ ಕೂಟಯಂತ್ರಕೆ ಸಿಲ್ಕಿ
ಕೋಳ್ಗುವೋಗಿಹರಾರ್ಬರೆನಿತೆನಿತೊ. ಕಾಣಿಮದೊ
ದಿಟದ ಮೃಗತತಿಯದರ ಬಳಿ ಸುಳಿಯಲಂತಂಜಿ
ಹಿಂಜರಿದು ಮೂಗಾಳ್ವಿಡಿದು ನಿಂತಿಹುವಲ್ಲಿ
ಸಾಲ್ಗೊಂಡು ಬೆರ್ಚ್ಚಗಾರಾಗಿ!"
ಮೈದುನನಿಂತು
ನುಡಿಯಲದನವಚಿತ್ತೆ ಸೀತೆ ಕಾಂತನ ಕಡೆಗೆ
ತಿರುಗಿದಳ್; ಮರುಗಿದಳ್; ಕಾಡಿದಳ್; ಬೇಡಿದಳ್;
ಮಾರ್ನುಡಿಯನಿಚ್ಛಿಸಿದಲಂಪಿನಿಂ ನೋಡಿದಳ್
ರಾಮಚಂದ್ರನ ಮನಂ ತನ್ನ ಮನಮಪ್ಪವೋಲ್!
ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದನನುಜನಂ; ನುಡಿದನಿಂತೆಂದು:-
"ಪೊರಮಡುವೆವಾವಿಂದೆ, ಸೌಮಿತ್ರಿ. ದೇವಿಯಾ

ಕೊನೆ ಬಯಕೆಯಂ ತೀರ್ಚಿದಪ್ಪೆನಶ್ರಮದಿನಾಂ
ಶೀಘ್ರದಿಂ. ಮುಗ್ಧೆಯಾ ಮುಗ್ಧಕಾಂಕ್ಷೆಗೆ ಭಯದ
ವಿಘ್ನಮೇತಕ್ಕೆಮಗೆ? ನಗರದೊಳದಂ ತೋರ್ದು
ಸೊಗಯಿಸುವೆನೆಂಬುದಾಗಿರಲಾಸೆ, ನಮ್ಮಿಂದೆ
ತಡೆಯೇತಕದಕೆ? ನೀನೆಂದಂತೆ ರಕ್ಕಸನೆ
ಮೃಗರೂಪಿಯಾಗಿರ್ದೊಡಾತನಂ ಕೊಲ್ವುದುಂ
ಕರ್ತವ್ಯಮಲ್ತೆ? ಪಿಡಿದಪೆನಲ್ಲದಿರೆ ಕೊಂದೆ
ತಂದಪೆನ್. ನೀಂ ನಡೆಯುಮಾಶ್ರಮಕೆ. ಎಚ್ಚರಿಂ
ಬರ್ಪೆನಾನಿನಿತುಪೊಳ್ತಿನೊಳ್. ನೀನೆಚ್ಚರದಿ
ಕಾಯುತಿರ್ ಜನಕಸುತೆಯಂ!”
ಮಲ್ಲಗಚ್ಚೆಯುಂ
ಕಟ್ಟಿ, ಆ ಸಿಡಿಲ್ವಾಳ್, ಧನುರ್ಬಾಣ ಪಾಣಿಯುಂ
ಕಟಿ ಖಡ್ಗ ಭೀಕರನುಮಾಗಿ ಮೃಗನೀಚನಂ
ಬೆಂಬತ್ತಿದನು ದೈತ್ಯ ಮಾರೀಚನಂ. ಪೊಳುವದೊಳ್
ಮರೆಯಾಗೆ ರಘುಕುಲ ಯಶಶ್ಚಂದ್ರಶೇಖರಂ
ನಡೆದಳೆಲೆವನೆಗೆ ಮೈಥಿಲಿ ಮೈದುನನ ಮುಂದೆ,
ಲಂಕೇಶ್ವರನ ಶಂಕೆ ಸುಯ್ವಂತೆ:
ಬೇಂಟೆಯುಂ
ಬಣ್ಣಿಪನೆ ಕವಿ, ಕಲಿ ದಿಲೀಪ ಕುಲತಿಲಕನಾ?
ಬೇಂಟೆಗಾರನುಮಂತೆ ಬೇಂಟೆಮಿಗಮುಂ ಮಹೋ
ದ್ದಾಮರೆನೆ ನೋಟಮಾಗದೆ ದೇವದೇವರಿಗೆ
ಆ ಮೃಗಯೆ? ರಾವಣಾನುಮಾ ಲನದೃಶ್ಯಮಂ

ನೋಡದಿರಲಾಪನೇಂ? ನೋಡಿದನ್, ಮೆಯ್ಯನವಿರ್
ನಿಮಿರಿ!

ಪೊಂಬಿಡಿಯಸಿಯನಿರುಕಿ ಕಟಿಕೋಶದೊಳ್,
ನಿಶಿತ ನಾರಾಚಮಯ ತೂಣೀರಮಂ ಧರಿಸಿ
ಬೆನ್ನೊಳಾ ಸದೃಢ ಜಂಘೆಯ ನಡೆಯ ಕಲಿಧನ್ವಿ
ದುಳ್ಳುವ ಹೊಕ್ಕನು ಹೊಮ್ಮರಂತು ಹಿಂದೆ. ಮೃಗವೇಷಿ
ಮಾರೀಚಕನಾಕರ್ಷಿಸುತ್ತಾ ವನಪ್ರೇಮಿಯಂ
ಸೆಳೆದನು ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ: ಒಮ್ಮೆ ತೋರಿದುದಿಲ್ಲ;
ಒಮ್ಮೆ ತೋರಿದುದಲ್ಲಿ. ಮರೆಯಾದುದೇನಿಲ್ಲ?
ಎಂಬನಿತರೊಳ್ ಹೊಳೆದುದಲ್ಲಿ! ಕಣ್ಗೊಳೆ ಮುಂದೆ (ಕಣ್ಸೆಳೆ)
ಹೊದರಿನಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಜುಣುಗಿದುದೆಂದು ನೋಡುತಿರೆ,
ಏನೊ ಬೆನ್ನೆಡೆ ಸದ್ದು? ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದರೆ, ಅದೊ
ಹಸುರ ಗಬ್ಬದಿನುಣ್ಣೆ ಚಿಮ್ಮುತಿದೆ! ಮರೆಯಾದುದೀ
~~[illegible] ಕುತ್ತುರೊಳಗೆ ಅಡಗಿ~~! ಎಂದೆಚ್ಚರಿಕೆವೆರಸಿ
ತುದಿವೆರಳ ತವಕದುಬ್ಬೇಗದಿಂ ನಡೆನಡೆದು,
ಸುತ್ತಿ, ಹತ್ತಿರೆ ಸಾರಿ, ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು, ಕೈನೀಡಿ,
ಹಿಡಿವ ಚಾತುರ್ಯದಿಂದಿರೆ, ಚಂಗನೆಯೆ ಚಿಮ್ಮಿ
ದಡದಡನೆ ಪೊದೆ ನಡುಗುವಂದದೊಳಳೆಯನೊದ್ದು
ನೆಗೆದೋಡೆ, ಬೆಚ್ಚಿ ಸುಯ್ದಟ್ಟುವನ್ ಬೇಂಟೆಗಂ
ಬಿಡದೆ ಬೆಂಬತ್ತಿ! ಇಳಿದುದೆ ತಗ್ಗನಾ ಮಿಗಂ?
ರಾಮನುಮಿಳಿದನದಂ! ಉಬ್ಬನೇರ್ದುದೆ ಜಿಂಕೆ?
ಕೂಡೆ ಏರಿದನದಂ! ದರಿಯೊಳದಗಲಮಂ

→ ಕುತ್ತುರ್ ಮರೆಯೊಳಡಗಿ

ನೆಗೆದುದೆ ಕುರಂಗಂ ತುರಂಗದೋಪಾದಿಯುಂ!
ನೆಗೆದನಂತುಟೆ ತಾನುಮಾ ವಿಹಂಗಮ ಕುಲಂ!
ಮಲೆಯ ಗೋಡೆಯೊ ಎನಲ್ ಕಡಿದಾಗಿ ಮೇಲೆಳ್ದ
ಗುಲ್ಮ ಶೋಭಿತ ಸಾನುದೇಶಮಂ ನೋಡು ಅದೊ
ಏರುತಿರುದೆಂತು! ಮುದುರುತಿದೆ, ನೀಳುತಿದೆ ಮೆಯ್.
ಒಮ್ಮೆಯೆದ್ದಂತೊಮ್ಮೆ ಬಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತಿವೆ
ಶೃಂಗದ್ವಯಂ. ಖುರಪುಟಾಘಾತದಿಂದುಕ್ಕೆ
ಸಿಡಿಯುತಿವೆ ಪುಲ್ಮಣ್ಗಳಟ್ಟಿ ಬೆಂಬರ್ಪಂಗೆ
ಕಣ್ಗೆ ದೂಳಿಕ್ಕುವೋಲ್. ಜೊಲ್ ಸೋರ್ವ ಜಿಹ್ವೆಯಂ
ಜೋಲ್ದೇದು ತಿರ್ದುಪ್ಪುದಳ್ಳೆ ತಿದಿಯೊತ್ತುವೋಲ್:
ಆ ಹಿಡಿವನಾ ಹಿಡಿದನದರ ಹಿಂಗಾಲನೆನೆ
ದಾಶರಥಿ ತೋಳ್ನೀಡಿ ತುಡುಕಲೆರಗಲ್ಕಯ್ಯೊ
ವ್ಯರ್ಥಮಾದುದು ಶೂನ್ಯತಾ ಮುಷ್ಟಿ! ಪೊನ್ಮಿಗಂ
ಪೊರ್ಕನೆ ಕೆಲಕ್ಕೆ ಪೊರಳ್ದುಕ್ಕಟ ಪೆಡಂಮೆಟ್ಟಿ
ಧಾವಿಸಿತು ಪಳುವಿಡಿದ ಕಿಬ್ಬಯಿಳಿಜಾರಿಗದೊ
ದುಮುಕಿತೆನೆ ಮಳೆಯ ಬಿಲ್ಲಿನ ನೀರಿನಬ್ಬಿಗೆ. ರಾ,
ತೊಂಯ್ದು ನಾರುಡೆಯಂಗಿ ನಿಂತನಾ ರಾಘವಂ
ಬೆಲ್ಗಚ್ಚಿ ನೋಡಿ; ಮಿಂಚುತ್ತೋಡಿತಾ ಶೃಂಗಿ.
ಮುಗಿಲೊಳಗಡಗಿ ತೋರಿ ತಿಂಗಳೋಡುವವೋಲೆ
ಪುಳುಗಾದಿನೊಳಗೋಡುತಿರೆ ಮೃಗಂ, ಬಾಳ್ರನಿ (ವ)
ಹಿಡಿವ ಹಂಬಲನುಳಿದು ಬಿಲ್ಲೆತ್ತಿದನ್ ಬಾಣ
ಪಾಣಿ, ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸೇರ್ದುದೆನೆ ರಾಕ್ಷಸಪ್ರಾಣಿ!

ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ಬಿಲ್ಲಿಳುಹಿದನ್ : ಮುಂದೆ ಕಂಡುದಾ
ಗೋದಾವರಿಯ ಉತ್ತರದ ಫೇನಲಡ್ಡಗಟ್ಟೆ!
"ನದಿಯನೀಸಲೆಳ್ಸುವಾ ಜಂತು. ಆ ದಡಕೆ
ದಾಟ್ಟು ಮುನ್ನಮೆ ಹಿಡಿವೆನೆಂತಾದೊಡಂ ದಿಟಂ!"
ಮತ್ತೆ ಬೆಂಬತ್ತಿದನ್ ರವಿವಂಶಜಂ. ಜಿಂಕೆ
ಧುಮುಕಿತು ಧುಧುಮ್ಮನೆ, ನದೀಜಲಂ ಮುತ್ತೆಳ್ದು
ಸಿಡಿಯೆ. ಬೆನ್ನೊಳೆ ಧುಮುಕಿದನ್ ರಾಮನಾ ಹೊಳೆಗೆ
ನೀರ್ಗುಳ್ಳೆಗಳೇಳ್ವಂತೆ! ಮುಂದೆ ಸಾಗಿತು ಮಿಗಂ
ಕೊಂಬೆಕೊಂಬೆಯ ಕೊಂಬಿನಿಂಬಿನ ಮೊಗಂ ಮಾತ್ರ
ತಾನಾಗಿ ತೇಲಿ. ದಾಟ್ದನು ಹಿಂದೆ ಕೌಸಲೆಯ
ಸೀತಾಪ್ರಿಯಂ ಬೀಸುಗೈವೀಸಿ, ತಲೆಯೆತ್ತಿ,
ಪೊತ್ತ ಬಿಲ್ ಬತ್ತಳಿಕೆ ಕತ್ತಿಗಳನೊಂದುಮಂ
ಬಗೆಗೊಳ್ಳದಾಕ್ರಮಣ ಬುದ್ಧಿಯೊಂದನೆ ಪಿಡಿದು,
ನೀರೆದೆಯನಿರದೆ ಸೀಳ್ದೀಸಿ! ಸಂಹರಿಸದೆಯೆ
ಮಾಯೆಯನೆಂತು ಪಿಡಿವುದೈ ನನ್ನಿ? ಅಕ್ಕಟಾ,
ದಡವೇರ್ದುದಾ ಚತುಷ್ಪಾದಿ; ನುಗ್ಗಿತೋಡಿ
ಮತ್ತೆ ದಟ್ಟಡವಿಯಂ. ಮೈಗಂಟಿದೊದ್ದೆಯಿಂ
ರಾಮನಟ್ಟಿದನು ಪೌರುಷ ರೋಷವೇಗದಿಂ.
ಓಡಿದನು ಮಾರೀಚನಟ್ಟಿದನು ದಾಶರಥಿ;
ಮುಟ್ಟಿದರು ನೀರದಾಕೃತಿವೆತ್ತ ಪುಷ್ಪಕದ
ಛಾಯಾ ವಲಯನೇಮಿಯಂ. ದಾಂಟಿದುದೆ ತಡಂ
ಕಾಂತಿ ಕುಂದಿದುದು ಸೂರ್ಯನಾ: ರಕ್ಕಸಂ ಬೆಚ್ಚಿ

ಒಳಸೋರುತಲ್ಲಿಂ ತಿರಿಕ್ಕನೆ ಪೆಡಂಬಿಮ್ಮಿ
ನೆಗೆಯುತಿರೆ ನೆಳಲ ಮರೆಗೆಳಸಿ, ರವಿವಂಶಜಂ
ಕಣೆಯನೆಳೆದನು ಕೈಗೆ; ಹೂಡಿದನದಂ ಹೆದೆಗೆ,
ವ್ಯಾಕರಣ ಛಂದಸ್ಸಲಂಕಾರ ಸೂತ್ರದಿಂ
ಕಬ್ಬವೆಣ್ಣಿಂ ಕಟ್ಟುವೆಗ್ಗತನಮಂ ಬಿಟ್ಟು
ಹೃದಯದಾವೇಶಮನೆ ನೆಚ್ಚುವ ಮಹಾಕವಿಯ
ಮಾರ್ಗದಿಂ, ಮಾರ್ಗಣವನೆಚ್ಚನೇಣಾನ ಮೆಯ್ಗೆ
ಗೋಣ್ತಿರಿದು ಪಲವುರುಳುರುಳಿ ಬೀಳುವೋಲಂತೆ!

ಶಾಶ್ವತವನರಿಯಲ್ಕೆ ನಶ್ವರದ ಹೃದಯಮಂ
ಭೇದಿಸುವ ಕವಿಯ ದರ್ಶನದಂತೆ ಖರಶರಂ
ಛಿದ್ರಿಸಲ್ಕಾ ಕಿತವ ಪಶುಕಳೇಬರದಿಂದೆ
ಜಗುಳ್ದುದು ನಿಶಾಚರಾಕೃತಿ, ಮಿಥ್ಯೆ ಬಿರಿಯಲ್ಕೆ
ಸತ್ಯಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮಪ್ಪಂತೆವೋಲ್. ಕಣ್ಬೆಚ್ಚಿ
ನೋಡುತಿರಲಾಯ್ತು ಕಿವಿಯುಂ ಬೆಚ್ಚುವಂತೆ: "ಓ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ಓ!"
ಎಂಬಾ ಮಹಾಧ್ವಾನಮಸುರನುಸಿರಿಂದುಕ್ಕಿ
ರೋದಿಸಿತು, ಗಗನಗಿರಿವನ ಗುಹಾಮುಖಗಳಿಂ
ಪ್ರತಿರಣಿತಮಾಗಿ! ಧಿಗಿಲೆಂದುದೆದೆ ರಾಮಂಗೆ.
"ಓ! ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ಓ!"
ಕೂಗನಾಲಿಸಿ ನಡುಗಿದಳು ಪೃಥ್ವಿ, ತರುಶಿಲಾ
ಗರ್ಭಂಗಳುಂ ತಲ್ಲಣಂಗೊಂಡುವಾ ಕರೆಯ

ಮೊರೆಗೇಳ್ದು, ನಿಲ್ಲಿಸಿದುವುಲಿಗಳಂ ಚಕಿತ ಖಗ
ಸಂಕುಲಂ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನಮಾಲಿಸಿತು ವಿಸ್ಮಯದ
ನಿಶ್ಶಬ್ದಮುದ್ರೆಯಿಂ. ಆ ತೆರೆತೆರೆಯ ನಡೆಯ
ದನಿಗುದುರೆ ಮುಟ್ಟಿತೆಲೆವನೆಗೆ, ನೆಗೆನೆಗೆದೋಡಿ
ಕೊನೆಗೆ: ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ!

ಪಗಲೆನಿತ್ತೇರ್ದೊಡಂ ಪೊಳ್ತೆನಿತೊ ಜಾರ್ದೊಡಂ
ಹಿಂತಿರುಗದಿರೆ ರಾಘವಂ, ಜಾನಕಿಗೆ ಚಿಂತೆ
ತೊಡಗಿದುದು. ನಾನಾ ದುರಂತಮಂ ನೆನೆನೆನೆದು
ವಿಹ್ವಲಿಸಿದುದು ಮನಂ ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯಂ ಮೀರ್ದು.
ಮೈದುನಂಗರುಹಲಾರದೆ ತನ್ನ ಕುದಿಹಮಂ,
ನಿಶ್ಶಂಕಿ ವೀರನಾತನ ನಗೆಗೆ ನಾಣ್ಚಿಯುಂ,
ಮರೆಸಲಾರದೆ ತನ್ನೆರ್ದೆಯ ಭೀತಿಯಂ, ಭೀರು,
ಕೋಮಲೆ, ಅಬಲೆ, ಸೀತೆ ಎಲೆಮನೆಯ ಹೊರಗೊಳಗೆ
ನಿಂತಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಹಿಂದು ಮುಂದಕ್ಕೆ
ಹರಿದಾಡುತೊಣಗು ತುಟಿಯಂ ಮತ್ತೆಮತ್ತೆಯುಂ
ನಾಲಗೆಯ ನೀರಿಂದೆ ಸವರಿಕೊಳುತಿರೆ, ಕಂಡು,
ಪಯಣದವಸರಕಾಗಿ ಬಿಂಡಿಗಟ್ಟುತ್ತಿರ್ದ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ: "ತವಕಿಸುವುದೇಕಿಂತು? ಬಿಟ್ಟುದಂ
ಬಂದಪನೆ? ಹಿಡಿವನಲ್ಲದೊಡದರ ಚರ್ಮಮಂ
ತಂದಪನ್ ಕೊಂಡಾಡೊಡಂ. ಹಿಡಿವ ಸಾಹಸದಿ
ತೊಡಗಿರ್ಪನೆಂದೆ ತೋರ್ಪುದು. ಕೊಂದು ತರ್ಪುದಕೆ

ಪೊಳ್ತನಿತ್ತೇಂ ತಕ್ಕಣ್ಣನ ಬಾಣವೇಗಕ್ಕೆ ?”
ಎನುತ್ತೆ ಕೈಗಜ್ಜಮಂ ಮುಂಬರಿಸಿದನು ಮತ್ತೆ,
ಪಿಂಡಿಗಟ್ಟುತ್ತೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆಂದುದಕೆ ಮರಳಿ
ನುಡಿಯದೆಯೆ, ನಡೆಯುತಿಲೆವನೆಂಯಂಗಳಕ್ಕಲ್ಲಿ
ನಿಂದಳು ಧರಣಿಜಾತೆ. ನೋಡಿದಳು ಕಾತರಿಸಿ
ಪಳುವನಿನಿಯಂ ಪೊಕ್ಕ ದೆಸೆಯ ಬನವತ್ತೆಯುಂ.
ದಟ್ಟೈಯಿಸಿದಡವಿಮಲೆ ದೂರಕಲೆಂತುಲೆಂತಾಗಿ
ಪರ್ವಿದುರ್ದಕ್ಷಿಯಲೆವನ್ನೆಗಂ. ಗಗನದೊಳ್
ನಿಂದಿರ್ದುದಾ ಮುಗಿಲ್ಬಿತ್ತರಂ ನೇಸರ್ಗೆ
ಕಣ್ಗೆ ಕಪ್ಪಿದಂತೆ. ಆ ಮ್ಲಾನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಾ
ಮೌನ ಭಾರಕ್ಕೇದುತಿರೆ ಖಿನ್ನಮುಖಿಯಂತಾಗಿ
ಶ್ರೀರಾಮ ಭಾರ್ಯೆ, ನಿಶ್ಶಬ್ದದಾ ನಿದ್ರೆಯಂ
ಹರಿದು ಹೊಡೆದೆಬ್ಬಿಪೋಲೆದ್ದುದೊಂದೋಪೋ ಸದ್ದು,
ಕಾಡೊರಲ್ದಪೋಲ್! “ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ!
ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಓ!” ಎಂದು ಲೋಕ ಶೋಕವನೆಲ್ಲ
ಕರೆವಂತೆ ಸಂಪ್ಲವಿಸಿತಾ ರೋದನಂ, ವಿಪಿನ
ಬಹುದೂರದಾ!
ಬೆಚ್ಚಿದಳ್; ಬೆವರಿದಳ್; ಹುಲುಬಿ
ಹಾರಿ ಹುಮ್ಮೈಸಿದಳು ಸೀತೆ. ಮೈದುನನೆಡೆಗೆ
ತತ್ತರಿಸುತಿರೆ, ಕಂಡಳಾತನಂ, ಬಾಗಿಲಿಂ
ಪೊರಮಡುತ್ತಿರ್ದನಂ. ಸನ್ನೆಯಿಂ ಕೆಮ್ಮನಿಸಿ,
ಕಿವಿಗೊಟ್ಟನಾತನುಂ. ಕೇಳ್ದರಾಯಿರ್ವರುಂ

ನೀಳ್ದ ಗೋಳ್ದನಿಯನೋ ಲಕ್ಷ್ಮಣೋ ಲಕ್ಷ್ಮಣೋ
ಲಕ್ಷ್ಮಣೋ ಎಂದಲೆದುದಂ. ಕೇಳ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂಗೆ
ಮುಖವಿಸ್ಮಯಂ ಮಾಣ್ದು ಮೆಯ್ದೋರುತಿರಲೊಂದು
ಮಂದಸ್ಮಿತಂ, ಭೀತಿ ಬೆಳ್ಪೇ ಬಿಡಿದ ಮೊಗದ
ಮೈಥಿಲಿ ಗದ್ಗದಿಸಿ ನುಡಿದಳಂತು: "ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ
ಕೆಟ್ಟೆನಯ್, ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಕೇಡಾಯ್ತು ರಾಮಂಗೆ!
ಓಡು, ನಡೆ! ನಡೆ ಬೇಗ! ನೆರವಾಗು, ನಡೆ, ಹೋಗು!
ರಾಘವಂಗೇನಾಯ್ತೊ ಕಾಣೆನಾನಯ್ಯಯ್ಯೋ!"
ಅತ್ತಿಗೆಯ ದುಃಸ್ಥಿತಿಗೆನಿತು ಕನಿಸಿ ಮೈದುನಂ:
"ತಾಳ್, ತಾಯಿ, ತಾಳ್. ರಕ್ಕಸನಸುರ ಮಾಯೆ
ಕೂಗುತಿದೆ; ರಾಮವಾಣಿಯದಲ್ತು. ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂ
ನಡೆಂಮದಿರಿತರೆಂತುಂತೆ." "ಅಯ್ಯಯ್ಯೊ, ಆಲಿಸದೊ;
ನಿನ್ನಣ್ಣನುಲಿರುವೆ ದಿಟಂ. ನಿನ್ನನೆ ಹೆಸರ್ವಿಡಿದೆ
ಕೂಗುತಿರುವಾಲಿಸಾ! ಕಿವಿಗೆಟ್ಟುದೇಂ; ನಗೆ
ಮತಿಗೆಟ್ಟುದೇಂ? ಓಡು, ನೆರವಾಗು, ನಡೆ, ಹೋಗು;
ದಮ್ಮಯ್ಯ, ಹೋಗು!" "ಅಣ್ಣನ ಆಜ್ಞೆ. ನಿಮ್ಮಡಿಯ
ರಕ್ಷಣೆಗೆ ನನ್ನನಿಲ್ಲಿಟ್ಟು ಹೋಗಿರುವುದಂ
ಮೀರಿ ನಡೆಯಲ್ಕೆನಗೆ ಬಾರದು ಮನಂ." "ಕರುಳೆನಗೆ
ಬೇಯುತಿರುದೆನ್ನಾತ್ಮ ಸೀಯುತಿರುದಯ್ಯಯ್ಯೋ,
ದಮ್ಮಯ್ಯ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ಕಾಲ್ವಿಡಿವೆನೋಡು ನಡೆ;
ರಕ್ಷಿಪೆನ್ನಿನಿಯನಂ, ಪ್ರಾಣಸರ್ವಸ್ವನಂ,
ಕೌಸಲೆಯ ಕಂದನಂ, ಕೋಸಲಾನಂದನಂ,

ನಿನ್ನಜ್ಞಾನಂ!" ಸಿಟ್ಟುರಿದುದೂರ್ಮಿಳೇಶನಿಗೆ.
"ಹೆಣ್ಣಿನ ಹಣೆಯ ಬರಹವಿಂತುಟೆ ವಲಂ!" ಎನುತೆ
ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನಾಡಿಕೊಂಡು, ನುಡಿದನು ಮರಳಿ
ಸಂತೈಕೆಯಂ: "ದೇವಿ, ರಾಮನಪ್ರಾಕೃತಂ!
ರಾಮನಕ್ಷಯ ಮಹಿಮನಾತಂಗೆ ಪೇಳ್ಗೆಣೆಯೆ
ದೇವರ್ಕಳುಂ? ದನುಜರಾವ ಹೊಯಿಕೈ? ತಮ್ಮ
ನಿಧಿಯ ಬಳಿ ತಮಗರಿಯದವರವೋಲಾಡುವಿರಿ!
ಸಾಲ್ಗುಮೀ ಕಳವಳಂ; ಮಾಣ್ಬುದಾಶಂಕೆಯುಂ;
ಬಿಡಿಮನ್ನಿಯದ ಭೀತಿಯಂ." ಎನುತ್ತಿರೆ ಮತ್ತೆ
ಚೀರ್ವುದಾ ನೀಳ್ದನಿ ಎರ್ದೆಸೀಳ್ವವಂತೆ: "ಓ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಓ!"

ಕೇಳ್ದುದಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆ ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿದನೆನಲ್ಕೆ
ಸೀತೆಗಿನ್ ಗತಿಯುಂಟೆ? ಮತಿಯುಂಟೆ? ಹಾಯೆನುತೆ
ಹಾಹಾರಿ ಹಮ್ಮೈಸಿದಳು; ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿದುದೆಗಾ
ಮೆಯ್ ನೆತ್ತರಿನಲು ನಿಂದಳು ಮರಂಬಟ್ಟವೊಲ್;
ಮರಳಿ ಸಂಜ್ಞಾಲಬ್ಧೆಯಾಗಿಂತುಂ ಕಣ್ಗೆರಳ್ಳಿ
ವಿಕಟಮುಖಿಯಾವಿಷ್ಟೆಯಾಗಿ ಭೂತಿನಿಯಂತೆ
ಸೌಮಿತ್ರಿಯಂ ನೋಡಿ: "ಭ್ರಾತೃಘಾತಕ ಪಾಪಿ,
ಸಾಯಿ, ನಡೆ, ತೊಲಗು ಕಣ್ಬೊಲದಿಂ! ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮ
ಜಾತ ಪಾತಕವೊ ನೀಂ! ಗೋಮುಖ ವ್ಯಾಘ್ರದೋಲ್
ಬಂದೆಯೆಮ್ಮೊಡಗೂಡಿ, ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮದ ಪಾಪ

ಕರ್ಮ ಪಾಕಂ ಬರ್ಪವೋಲ್!" ಎನುತ್ತಿರೆ ಸೀತೆ,
ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡಲೀಯದೆ ಸದೃಢಬುದ್ಧಿಯಿಂ
ರಾಮಾನುಜಂ: "ಸಾಲ್ಗುಮೀ ನಿಂದೆ, ರಾಜರ್ಷಿ
ಜನಕಸುತೆ!" ಎನುತಾಕೆಯುಂ ದುರುದುರನೆ ನೋಡಿ
ನಿಡುಸುಯ್ಲ ಪೊಯ್ಲಿಂದಮೇರುತಿರಲೆದೆಯುಮುಳ್ಳೆ:
"ನೀಮಣ್ಣನಂ ಪ್ರೀತಿಸುವ ಮೊದಲೆ ಪ್ರೀತಿಸಿದೆ
ನಾನಾತನಂ! ಪೊಲ್ಲನುಡಿಗೆಡೆಗೊಟ್ಟಿರೀಗಳಾ
ಮೇಲೆ ನೀಂ ನೋವನುಣ್ಬಿರಿ..." "ಎಲವೊ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ,
ಎಳೆಯ ಮುಳ್ ಚುಚ್ಚಲ್ಕೆ ನೋವಲ್ತದುವೆ ಮೆಚ್ಚು;
ಬೆಳೆದರಾ ಮುಳ್, ಅದರ ಕಚ್ಚು ಮುತ್ತಹುದೆ ಪೇಳ್?
ಎಳೆಯ ಕರು ಬೆಳೆದ ಮೇಲದರ ತಾಯನೆ ಬೆದೆಗೆ
ಬಯಸಿದಪ್ಪುದಯ್ಯೋ! ಮನದನ್ನ, ನಿನ್ನಂ ನಾನೆ
ಕೊಲಿಸಿದೆನೆ? ತನ್ನೆದೆದಾಳಿಯುಂ ತನ್ನಕ್ಕೆ
ಕಿತ್ತೆಸೆದುದಯ್ಯಯ್ಯೊ!" ಬಾಯ್ಬಿಡಿದು ಕೊಳ್ಬಳಂ
ಮತಿವಿಕಲೆಯುಂ ಕಂಡು ತತ್ತರಿಸಿದುದು ಬುದ್ಧಿ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಗೆ. ಬೇರ್ಗೊಯ್ದುದತ್ತಿಗೆಯ ಬಾಯ್ಗತ್ತಿ
ಊರ್ಮಿಳಾ ಪ್ರಿಯನ ನಿಶ್ಚಲತೆಯಂ. "ಪೆಣ್ತನದ
ಕಲ್ತನಕ್ಕೆಲ್ಲಿ ಮೇಣೆಣೆಯುಂಟೆ? — ಹೇ ದೇವಿ,
ಹೇ ಮಾತೆ, ಮನ್ನಿಸೆನ್ನಂ. ರಾಮನಾಣೆಯುಂ
ಮೀರಲಾರದೆ ಪೇಳ್ದನಾದೊಡಂ ನಿಮ್ಮಾಣೆ!
ಹೋಗಿ ಬರುವೆನು ಬೇಗದಿಂ; ನಡೆಯುಮೆಲೆವನೆಗೆ!"
ಹಿಂದು ಹಿಂದಕೆ ನೋಡುತೋಡಿದನ್. ಕಾಡಿನೊಳ್

ಮರೆಯಾಯ್ತು ಮೈದುನನ ಮೂರ್ತಿ. ಏಕಾಂತಮಂ ಖರಾಂ
ನೆನೆದು ತನು ಕಂಪಿಸಿತು ಜಾನಕಿಗೆ. ಬಿಂದಳಾ
ಮುಳ್ಳು ಬೇಲಿಯ ತಡಬೆಂಪಂ ನಿಮ್ಮಿ, ಶೂನ್ಯಮಂ
ದೃಷ್ಟಿಸುವವೋಲಡವಿ ವಕ್ಷ್ಯೆಯನೀಕ್ಷಿಸುತ್ತೆ! (ಪ)

ವ್ಯೋಮಗ ಸ್ಯಂದನದೊಳಡಗಿ ರಥಿ ರಾವಣಂ
ನೋಡಿದನು ಮನ್ಮಥ ಸತಿಯ ರತಿಯ ಹೆಗಲ್ಗೆಣೆಯ
ದಶರಥ ಸುತನ ಸತಿಯನೋರ್ವಳಂ. ಚಾತಕಂ
ಮಳೆಗೆ ಕಾತರಿಪಂತೆ, ಸೀತೆಯ ಚೆಲುವನೀಂಟೆ
ತವಕಿಸಿತಸುರನಕ್ಷಿಪಕ್ಷಿ. ಬನದಿಳೆಗಿಳಿಂತೆ (ದಿಳ)
ರೂಪಗೊಳಿಸಿದಮರವೈರಿ ದಶಶಿರಂಗೇನಾಯ್ತೊ?
ತಾನೆಂದುಮನುಭವಿಸದೊಂದೇನೊ ಕಳವಳಂ
ಕ್ರಮಿಸಿದತ್ತಾಂತರ್ಯಮಂ. ಯತ್ನದಿಂದದಂ
ತುಳಿದೊತ್ತಿ, ನೆಲಕಿಳಿದನೊಂದು ಸುಯ್ಯುರೆಯಾಗಿ
ತಿರ್ರನೆ ಸುಳಿದು ಸುತ್ತಿ. ನೋಡಿದಳವನಿಜಾತೆ
ತನ್ನ ಕಣ್ಬೊಲದ ಕಾಡಿನೊಳಿದ್ದಕಿದ್ದಂತೆ
ತರಗೆಲೆಯ ಸದ್ದುಗೈದೆದ್ದನಿಲನೂರ್ಧ್ವಗಮ
ಸರ್ಪೋಪಮಾವರ್ತಮಂ. ಭೂತನರ್ತನಂ
ತಾನೆನಲ್ಕಾ ಗಾಳಿ ವರ್ತಿಸಿತು: ಕುಣಿದಲ್ಲಿ,
ನೆಗೆದಲ್ಲಿ, ಹಾರುತ್ತಮೋಡುತ್ತಮಾಡುತಂ,
ನಿಲುತೊಮ್ಮೆ ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ ನಾಗರದವೋಲಾಡಿ,
ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನಡು ಬಳುಕಿ ನಟಿಯಂತೆವೋಲಾಡಿ,

ಒಮ್ಮೆ ತುಂಬುರುಗೊಳ್ಳುಮೆನೆ ಚಿಮ್ಮಿ, ಮತ್ತಂತೆ
ಗಳಾ ಬಂದವನ ತೆರದಿ ಅಂಗಣಾಗುಳಿದು ಧುಮ್ಮಿ
ರಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆ ಹತ್ತಿ ಹರಿತಂದುದಾ ಗಾಳಿ,
ಸೀತೆಯೊಡಲಿನ ನಾಳನಾಳದಲಿ ಹೆದರಿಕೆಯ
ಚಳಿ ಹರಿಯುವಂತೆ. "ಏನಿದು ದುರ್ದಿನವೊ ನನಗೆ!"
ಎನುತೆನುತೆ ಜನಕಸುತೆ ಎಲೆವನೆಯನೊಳ್ಪೋಗೆ
ಬಾಗಿಲಿಗೆ ನಡೆದಳಾಗಳ್ ಪಜ್ಜೆಸಪ್ಪಳಂ
ಕೇಳ್ದವೋಲಾಗಿ ತಿರುಗಿದಳಯ್ಯೋ ತನ್ನವರೆ
ಬಂದರೆಂಬೊಂದತಿಯ ಹರ್ಷಧೃತಿಯಿಂದೆ: ಹಾ
ಕಂಡಳಿನ್ನೊರ್ವನಂ, ಸುಪವಿತ್ರವೇಷನಂ,
ಮುನಿವರ್ಯನಾ!
ಜಟಾಧಾರಿಯಂ ಕಾವಿಯಂ
ಕಂಡೊಡನೆ ಮನಕೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ಚಂದ್ರಮುಖಿ
ನಿಂತು ಸಂವೀಕ್ಷಿಸಿದಳಾ ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಬರ್ಪ
ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಂ. ಮತ್ತಮೊಡನೆಂತೊ ಭಯಾಶಂಕೆ
ತಗುಳ್ದುದತ್ತಾತ್ಮಕ್ಕೆ: ಗರ್ವಮಯಮಾ ನಡೆಗೆ
ಯತಿಗತಿ ವಿನಯಮಿಲ್ಲ; ಮುನಿಯ ನಿಲವಿನ ಭಂಗಿ
ನೃಪದರ್ಪಸಂಗಿ; ಕೊಡೆಯುಂ ಕಮಂಡಲುಮೇಕೊ
ಪರಿಚಿತ ಪದಾರ್ಥಂಗಳಂತಿಲ್ಲ; ಅಪರಿಚಿತನ್
ಆ ಮುನಿ ಜನಸ್ಥಾನದವನಲ್ಲ! ನೋಡುತಿರೆ
ಬಳಿಸಾರ್ದನುಗ್ರಗೋಲ್ಗಳಂ ಕೆಲಕ್ಕೊತ್ತರಿಸಿ
ದಾಂಟಿದನೊಳಗೆ ಬೇಲಿಯಂ. ಮಂತ್ರಘೋಷಮಂ

ತೊಡಗಿದನು. ಗೀರ್ವಾಣ ಭಾಷೆಯೊಳ್ ಸ್ವಸ್ತಿಯಂ
ವಾಚಿಸಿದನೋಂಕಾರವೆರಸಿ. ಬಕಧ್ಯಾನಮಂ
ನಿಂದಿರ್ಪೋಲಲ್ತೆ ನಿಂದನು, ಬಗೆಯ ಬಾವಿಯಂ
ರೆಪ್ಪೆವಲ್ಲಿಂದಡಕಿ ಮುಚ್ಚಿ. —ಏನಿದು ಕಮ್ಮು
ಯತಿಗುಚಿತಮಲ್ಲದುದು? ಎಂದು ಸಂಶಯ ಭೀತೆ
ಸುತ್ತತ್ತಲುಂ ನೋಡಿ ಹೆಳ್ವಳಿಸುತಿರೆ ಸೀತೆ,
ಕಣ್ದೆರೆದನಾ ರಸಿಕ ರಾಕ್ಷಸಂ. ಪರವಧೂ
ಪ್ರೇಮಿ ಆ ಚೆಲ್ವಿಯಂ ನೋಡಿದನು, ನೋಟದಿಂ
ಬೇಟಮಂ ಸಾರ್ವವೋಲ್, ಪೀರ್ವವೋಲ್. ಆ ಕಣ್ಗೆ
ನಡನಡನೆ ನಡುಗಿ, ಮರವಟ್ಟಂತೆ, ನಟ್ಟಂತೆ,
ತಾಂ ನಟ್ಟು ನಡವಿದಾ ಬಳ್ಳಿಯನಿರದೆ ನೆಮ್ಮಿ
ತಳ್ಕಯಿಸಿ ನಿಂದಳು ಲತಾಂಗಿ.
ನಿಂತುದು ಗಾಳಿ
ಬೆದರಿ. ಗೋದಾವರಿಯ ಹೊನಲ ನಡೆ ಹೆಪ್ಪಾಯ್ತು.
ಚಲನೆಗಳನುಡುಗಿದುವು ಮರಬಳ್ಳಿ. ಖಗಗಳಿಗೆ
ಮಳ್ಗಿದತ್ತಿಂಚರಂ. ಪರ್ವತಾರಣ್ಯಗಳ್
ಸ್ತಬ್ಧಮಾದುವು ರುದ್ರ ದೈತ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯ ಭೀತಿ
ಬಡಿದಂತೆ. ನಿಂದಳ್ಕಿ ಪ್ರಕೃತಿ ತಾಂ ಜನಕಜಾ
ದೃಕ್ಕೃತಿಯೆನಲ್ ಪ್ರತಿಯೆನಲ್ ಚೇತನಂಗೆಟ್ಟು. (ಪ್ರತಿಮೆನಲ್)

॥ "ಬೆದರಿದೋಲಾದೆ, ಭದ್ರೆ, ನಿನ್ನಂಗ ಮುದ್ರೆ. ಭಯಂ
← ನಿಷ್ಕಾರಣಂ. ಮಂಗಳಾಂಗಿ, (ನವನೀತ ನವ

ಕೋಮಲಾಂಗಿಯೆನಲ್ಕೆ ನನ್ನೆಡೆಯದೊಂದೆ ಕಡೆ!)
ನಿನ್ನವೋಲತನು ಮೋಹನ ನಿತಂಬಿನಿಯಿಂತು
ನಿರ್ಜನಾಟವಿಯೊಳೆಂತೊರ್ವಳೆಯೆ ಬದುಕುತಿಹೆ?
ರಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲವೆ ನಿನಗೆ?..." ಕಪಟವಟುವನರಿತು ಸುದತಿ
"ಅಕಟಕಟ ಕೆಟ್ಟೆನಿವನಾರೊ ಮಾಯಾವಿ ಯತಿ!
ಕೆಟ್ಟುದನೆಣಿಸಿ ಬಂದಿಹನು ದಿಟಂ. ಪತಿಯೊಡನೆ
ಮೈದುನಂ ಬರ್ಪನ್ನೆವರಮೀತನಂ ನುಡಿಯ
ನೆವವೊಡ್ಡಿ ತಡೆದಪೆನದುವೆ ನೀತಿ!" ಬಗೆದಿಂತು
ನಗೆಗೂಡಿ ನುಡಿದೋರಿದಳು, ರಾವಣನ ಮನಕೆ
ರಾಗಮುಕ್ಕನುರಾಗದೋಕುಳಿಯೆರಚುವಂತೆ.
"ಸಂಕಟದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಬಂಧುವೋಲೈತಂದೆ,
ಯತಿವರ್ಯ. ರಾಜರ್ಷಿ ಜನಕಂಗೆ ಕುವರಿಯಾಂ;
ಸೊಸೆ ದಶರಥಂಗೆ." ಎಂದಿಂತು ಮೊದಲಾಗಿ ತಾಂ
ಬನಕೆ ಬಂದಾ ಕಥೆಯನಾದ್ಯಂತವಾಗೊರೆಯ
ತೊಡಗಿದಳು. ನಡುನಡುವೆಯಡಿಗಡಿಗೆ ಕಣ್ಬೆರ್
ಹಾದಿನೋಡುತ್ತಿರ್ದಳ್ಪತಿ ಕಾಡುದಾರಿಯಂ,
ಕೈತವಕ್ಕುಚಿತವಲ್ಲದವೋಲೆ, ಕಪಟರಿಯದಾ
ಮುಗುದೆ ಬಾಲೆ. ತಿಳಿದದಂ ಮುಗ್ಧೆಯಾ ತಂತ್ರಮಂ
ಮುಗುಳುನಗೆ ನಕ್ಕನು ವಿದಗ್ಧ ಲಂಕೇಶ್ವರಂ.
ಕಾಲವಂಚನ ಚಂಚಲಾಕೇಕರಾಕ್ಷಿಯಂ
ಕುರಿತೆಂದನಿಂತು: "ಪಣ್ಣಾಕ್ಷಿ, ನಿನ್ನನ್ನರಂ
ವಂಚಿಪುದುಚಿತಮಲ್ತು. ನಿನಗಮೀ ಕೀಲಣೆ

ತಗದು, ರಮಣಿ. ನಾಂ ಲಂಕೆಗಧಿಪಂ; ದಶಗ್ರೀವ
ಬಿರುದುವೊತ್ತಂ; ನೆಗಳ್ದ ರಾವಣಂ, ದಶರಥನ
ಸುತನಿಗಿಂ ಮೊದಲೆ ನಿನ್ನಂ ಮೆಚ್ಚಿ ಬಂದವಂ!
ಬಿಲ್ಮುರಿವ ಬಲ್ಮೆಯಂ ಪಡೆದು ಬರ್ಪನಿತರೊಳೆ
ನಿನ್ನ ಪಿತೃವಿಂದೆ ವಂಚಿತನಾದೆನಲ್ಲದಿರೆ,
ಜನಕಸುತೆ, ನೀನಿಂದರಸಿಯೆನಗೆ! ನನ್ನಳಂ,
ಮೋಸದಿಂ ರಾಮನೊಯ್ದನಾಕೆಯಂ, ಮರಳಿ
ನಾನುಯ್ಯಲೈತಂದಿರೆನು, ಸೀತೆ. ಭಿಕ್ಷುಕಂ
ವೇಷದೊಳುಮಾವೇಶದೊಳುಮಾಂ; ನಿತಂಬಿನಿಯೆ,
ಕೃಪೆಗೈದೆನಗೆ ಲಂಕೆಗೆನ್ನೊಡನೆ ಬಾ. ಮರೆವೆ ನೀಂ
ರಾಮನಂ ಮರುದಿನಮೆ!"
ಇಂತೆಂದು ದಶಶಿರಂ
ತೋರಿದನು ಲೋಕವೈಭವಮೆಲ್ಲ ಮೈವೊತ್ತ
ನಿಜರೂಪಮಂ. ಪೇಸಿ ಮೊಗದಿರುಹಿದಳು ಯುವತಿ.
ಭೀತಿ ಮರೆಯಾಯಿತುರಿದುದು ಕೋಪನಜ್ವಾಲೆ
ಪಾರ್ಥಿವಾಂಗನೆಗೆ:
"ಮೂರ್ಖ, ಆಡದಿರಸಭ್ಯಮಂ,
ನಿಶಾಚರ ಕುಲೇಶ್ವರ. ಸೊಲ್ಲದಿರಧರ್ಮಮಂ,
ಕೌಣಪ ಕುಲಕುಠಾರ. ಶ್ವಾನಮೈರಾವತಕೆ
ಮಲೆವವೋಲೆನ್ನ ಮನದನ್ನಂಗೆ ಕರುಬುತಿಹೆ
ನೀಂ. ಲೇಪಿಸಿದ ಜೇನಿನಾಸೆಗಸಿಧಾರೆಯಂ
ನೆಕ್ಕಲೆಳಸುತಿಹೆ; ಕಾಮಿಸಿದೆ ನರಿ ಕೇಸರಿಯ

ಪೇಳ್, ನವಿಲನ ಸಂಗಸುಖಕೆಳಸುತಿದೆ ಹದ್ದು.
ಪೊನ್ನೆನ್ನ ಮನದನ್ನನೆನ್ನೆ; ನೀನೊ ಕಬ್ಬುನಂ.
ಶ್ರೀಗಂಧದನುಲೇಪನಕ್ಕೆಣೆ ರಷೋದ್ವರಂ;
ಹೊಲೆಗೆಸರಿಗೆಣೆ ನೀಂ!"
ತಿರಸ್ಕೃತಿಯ ಕ್ರೈದುವಂ
ಸಮ್ಮಾರ್ಜನಂಗೆಯ್ಯುತಿರ್ದ್ದೊಡಂ ನಡನಡನೆ
ನಡುಗುತಿರ್ದ್ದ ಬೆಳ್ಪುರ್ಗಣ್ಗಳಬಲೆಯಂ ಹುಬ್ಬು
ಗಂಟಿಕ್ಕಿ ನೋಡಿದನ್ ಸಂರಕ್ತಲೋಚನ
ನಿಶಾಚರೇಂದ್ರಂ. "ಮಾಣ್, ಎಲೌ ಮುಗ್ಧೆ, ಸಾಲ್ಗುಮಾ
ನಿನ್ನ ಉಪಮಾ ಪ್ರತಾಪಂ! ಪೇಳ್ ಬೈಗುಳಮಿ
ವಿಕ್ರಮಂ. ಚುಂಬನಕ್ಕೆಣೆ ಉಪಾಲಂಭಮುಂ
ತೃಣಾಯ ಪ್ರಸಂಗದೊಳೆನಲ್ಕೆ, ವರವರ್ಣಿನಿಯೆ,
ಅಲನಿಯೆನಾಂ ನಿನ್ನ ಕೊರಳಿನ ಸುಧೆಯು ಗರಳಕ್ಕೆ.
ನಲ್ಲೆಯೊಪ್ಪಿಗೆ 'ಒಲ್ಲೆ' ಎಂಬ ನಾಣ್ನುಡಿಯಂತೆ
ನಿನ್ನ ತುಟಿ ನಿನ್ನೆರ್ದೆಯನಾಡುತಿರ್ಪುದು ನಟಿನಿ
ನಿಂದೆಯುಂ. ಚೇಟಿಕೆ ಬಲಾತ್ಕಾರಮೋರೊರ್ಮೆ
ಇಷ್ಟು ಸತ್ಕಾರಮೆಂಬರೆಲೆ ಯೌವಲಾವಣ್ಯೆ.
ವಂದಿಸುವೆ ನೀನೆನ್ನನೀ ದಿನದ ಕೃತಿಗಾಗಿ
ಮುಂದೆ. ಬಾ, ನನ್ನ ಲಂಕಾಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಬಾ!" ಎನುತೆ
ಪಾಪಕೆ ಲಸತ್ಕೃತಿಯ ಲೇಪಮಂ ಬಳಿಯುತಾ
ಮಾಯಾವಿ ಚಪ್ಪಳಿಸಿದನ್ ಕೈಗೆ ಕೈ ತಟ್ಟಿ.
ಏನೆಂಬೆನದ್ಭುತಂ? ಕೈ ಕುಟ್ಟಿದುದೆ ತಡಂ

ಪುಷ್ಪಿದತ್ತೊಂದು ಮಂಜಿನ ಮೋಡಮೆತ್ತಲುಂ
ದಪ್ಪೈಸಿ. ತೇಲುಗಣ್ಣಾದುದಾ ಕೋಮಲೆಗೆ. (ಣ)
ಕಾಣದೇನೊಂದುಮಂ ತಬ್ಬಿದಳು ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ
ಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ಲತಾ ಭಗಿನಿಯುಂ. ಹತಭಾಗ್ಯೆ,
ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಮಡಾ ಬಾರು ರಕ್ಷೆಯುಂ ನೂಂಕಿದಾ
ನಿನಗೆ ಪೇಳೆಂತು ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಬಳ್ಳಿತೋಳ್ಗಳಯ್ಯಾ
ಕೈಲಾಸಮಂ ನೆಗಹಿ ತೂಗಿ ತೊನೆದಾ ಬಾಹು
ರಾಹುವೋಲೆಳೆಯೆ? ಪರಪರಪರನೆ ಪರಿತ್ತುದುವಾ
ಮಾಡನಪ್ಪಿರ್ದ ಬಳ್ಳಿಯ ಕೈಗಳೊಲ್ಮೆಯುಂ,
ನಲ್ಮೆಯಪ್ಪುಗೆಯುಂದೆ ಬಿರುನಿಂದಗಳ್ವೋಲ್?
ಬಳ್ಳಿಯಪ್ಪಿದ ಬಳ್ಳಿಯುಂ ಮತ್ತಮಾರಣ್ಯಾಂ
ಸೊಂಡಿಲಿಂದೆಳೆವವೋಲ್ ಅಲರ್ಗಳ್ಳಿಯುಂ ಬೆರಸಿ
ಮತ್ತಕಾಶಿನಿಯನೆಳೆದುನ್ಮತ್ತ ರಾವಣಾಂ
ನೆಗೆದನಂಬರಕೆ. ಬಿಳ್ದುದು ಬಳ್ಳಿಯುಂ ಗಳ್ಳಕೆ,
ಮುಳುವೇಲಿಯುಂ ಬರಂ ನೀಳ್ದು. "ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ!
ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ!" ಎಂದೆಂದು
ಬಗ್ಗನಿಂ ಪಿಡಿಗೊಂಡೆರಳ್ವೆಳ್ಗೆರಲ್ವಂತೆವೋಲ್
ಹೊಮ್ಮಿತುಕ್ಕಿತು ಹರಿದು ಹಬ್ಬಿತಾಕ್ರಂದನಂ,
ದೇವಿಯ ಕೊರಲ್ಬುಗ್ಗೆಯುಂ ನೆತ್ತರೋಲಂತೆ
ಚಿಮ್ಮಿ. ಲಕ್ಷಿಪನೆ ಲಂಕೇಶ್ವರಂ? ಝಗಝಗಿಪ
ಕೆಂಡದುರಿಚೆಲ್ವಿಗೆ ಮರುಳ್ಗೊಳುತ್ತದನೋತು

ಸೆರಗನೊಳ್ಳಿರುಂಕಿ ಕದ್ದೋಡುವಣ್ಣುಗಿಯ ತೆರದಿ
ಹಾರಿದನು ಬಾನ್ದೇರನೇರಿ. ಬಿಸಿಲೆಸೆದತ್ತು
ಪಂಚವಟಿ ಧಾತ್ರಿಯುಂ, ಪರ್ಣಕುಟಿ ಶೂನ್ಯಮುಂ
ಗೋದಾವರಿಯ ತೀರ್ಥವೈಶಾಲ್ಯಮುಂ; ಮರಳ್ಳ
ಬೆಳಗಿ.
ಕೇಳ್ದಳ್ ವಿಪಿನವನಿತೆ; ಖಳಕಾರ್ಯಮಂ
ಕಂಡು ಹುಮ್ಮೈಸಿದಳ್; ರೋದಂ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಯಾಗಿ
ಕೂಗಿದಳದ್ರಿದೇವನಂ. ಪರ್ವತೇಂದ್ರನುಂ
ತಲ್ಲಣಿಸಿ ಬೊಬ್ಬೆಯಿಟ್ಟಬ್ಬರಿಸಿದನ್; ಕೂಗಿ
ಕರೆದನಾಕಾಶಮನಖಿಲ ಲೋಕ ಸಾಕ್ಷಿಯಂ.
ಕಾಡು ಮಲೆ ಬಾನೆಲ್ಲಮೊಕ್ಕೊರಲ್ ಕೂಗಿದುವು
ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಓಓ
ಓ ಎಂದು. ಕೇಳಿದನು ದೂರದ ಮರದ ಮೇಲೆ
ಹಗಲ ನಿದ್ದೆಯೊಳಿದ್ದುಮೆದ್ದಾ ಜಟಾಯು ಆ
ಪ್ರಕೃತಿ ರೋದನ ತೂರ್ಯಮಂ. ಕುಳಿತ ಪೆರ್ಮರಂ
ನಡುಗೆ, ಪಕ್ಷಧ್ವನಿಗೆ ಗಿರಿಗಹ್ವರಂ ಗುಡುಗೆ,
ಬೀರ್ದನಿಗೆ ಮಾರ್ದನಿಸೆ ಪುಷ್ಕರಾಭ್ಯಂತರಂ
ಹಾರಿದನು ಭೀಮ ಚಂಚೂಪುಟ ಭಯಂಕರಂ.
ಖಗರಥವನಟ್ಟಿದನ್ ಭೀಷಣಾಭೀಳ ಖರ
ನಖ ಕಲಿ ಜಟಾಯು. ಬಿರುಗಾಳಿಯುರುಬೇಗದಿಂ
ಬೆಂಬತ್ತಿ, ಮುಂಚುವ ವಿಮಾನಮಂ ಮುಸಲಸಮ
ಪದಗದಾಘಾತದಿಂದಪ್ಪಳಿಸಿದನ್ ರಪ್ಪ

ರಪ್ಪನೆ ಒರ್ಮೆ ಇರ್ಮೆ: ಒದೆ ಬೀಳಲೊರಲಿದುದೊ
ಪುಷ್ಪಕಮೆನಲ್ಕೆ ಘಲ್ಲೆಂದುದೊರ್ಕದಲುಲಿದ
ಲಘುಘಂಟಿಕಾ ಶ್ರೇಣಿ. ಎರಗಿದುರುಬೆಗೆ ತೇರ್
(೪) ತತ್ತರಿಸಿ ಉಲ್ಲೋಲಿಸಿತು; ಇಳೆಗುರುಳ್ವತೆನಲ್
ಕೆಳ ಕೆಳ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುತೊಯ್ಯನೆಯೆ ನಿತ್ತರಿಸಿ,
ಮತ್ತೆ ಕೊಯ್ಯನೆ ರಯದಿನೇರ್ವುದು ವಿಯತ್ತಳಕೆ
ಸರಳ ಸೂಚಿಯಲಿ. ಕೂರನಿಗೆ ಡೇಗೆಯೆರಗಲ್ಕೆ
ಪರಿ ತಿಪ್ಪುಳುದುರ್ವವೋಲುದುರಿತು ವಿಮಾನದಿಂ
ಕಲೆಯ ಕೃತಿ ತತಿ, ಕೆಟ್ಟುಕಿದರಿ.

ಜನಕಾತ್ಮಜೆಗೆ
ಝರಣಾ ಮರಳಿತು ಹೃದಯವರಳಿ. ದೈತ್ಯೇಂದ್ರಂಗೆ
ಬೆಕ್ಕಸಂ ಮೂಡಿ ಕೆರಳ್ದನೊಡನೆ ಕಟಿಯನಿಗೆ
ಕೈ ತುಡುಕಿ ಬೀಸಿದನ್. ತಪ್ಪಿ ಚಿಮ್ಮಿ ಜಟಾಯು
ಸಿಡಿದನು ಕೆಲಕ್ಕೆ. ಮತ್ತೆರಗಿದನು ನಖಗಳಿಂ
ರಕ್ಕಸನ ಮುಂಡೆಯುಂ ಜರ್ಕೆ. ರತ್ನವ್ರಾತ
ರಾಜಿತ ಪುಲಸ್ತ್ಯಜ ಕಿರೀಟಗತ ಮಣಿಗಣಂ
ಸಿಡಿದುರುಳ್ದುವು ಕಿಡಿಗಳಂ ಕಾರಿ. ದಾನವನ
ದೀರ್ಘ ಸುಂದರ ನೀಲ ದೇಹದಿಂದೊಸರ್ದತ್ತು
ಕೆನ್ನೆತ್ತರೊಳ್ಕೆ. ಸಳವಂ ಕುಟುರವಕ್ಕಿಯುಂ
ಬಿಡದಿರದೆ ಬೆಂಬತ್ತುತೆಳ್ಬಟ್ಟುತೊದೆವಂತೆ
ಮತ್ತೆ ಮತ್ತಪ್ಪಳಿಸಿದನು ಆ ನಭೋನೌಕೆ
ಪಕ್ಷಸಂಜಾತ ಝಂಝಾವಾತ ಗರ್ತಕ್ಕೆ

ಸಿಲ್ಕಿ ತಿರ್ರನೆ ಪುಚ್ಚುರ್ಚಿತಿರುಗಂ ತಿರುಗುವಂತೆ.
ತಲೆಗೆದರೆ. ತೊಡವುಗಳುದುರೆ, ಹರಿಯಲುಟ್ಟುಡುಗೆ
"ಲಘುವೆಣ್ಣೆಸಿ ಗುರುವಾಯ್ತಲಾ! ಹಾಳಿದೆಲ್ಲಿಂತು ಹದ್ದು? (೧೬)
ಕೊಲ್ವೆನೊರ್ಕಡಿತದಿಂ"ದೆನುತೆ, ವಾಸಿಯನೊದರಿ,
ರಾಮನ ಸುವಾಸಿನಿಯನೊರ್ಕಯ್ಯೊಳಪ್ಪಿಟ್ಟು,
ಘೋರ ವಿಷ ವಜ್ರಾಸಿಯುಂ ಕೊಂಡು ಖೇಚರಂ
ಪಾಯ್ದನೆ ವಿಹಂಗೇಶನಂ. ಬೆದರಿದಳ್ ಸೀತೆ;
ಚೀತ್ಕರಿಸಿದಳ್ ಭೀತೆ! "ರಕ್ಷೆಯಾದಳೆ ದೇವಿ
ರಾಕ್ಷಸಗೆ? ಹಾ!" ಎನುತೆ ಸಂಪಾತಿ ಯವರಜಂ
ಸಿಡಿಲಸಿರೆ ಸಿಡಿಲಂದದುಗುರು ಕೊಕ್ಕಿನ ಮಿಳ್ತು-
ಪ್ರಾಯನಯ್ಯಯ್ಯೋ-ಆ ಕಾಣ್! ಕತ್ತರಿಸಿದುದು ಕತ್ತಿ (೧೭)
ರೆಂಕೆಯುಂ! ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ ಗೋಳ್ಗುಡುತ್ತಿರ್ದ್ದಳಾ
ಜಾನಕಿಯುಮಾಲಿಸಿದಳಾ ಬಿದ್ದ ಸದ್ದನೆನೆ
ಮರಮುರಿದು, ಪುಳು ನಡುನಡುಗಿ, ಕಾಡುಗೋಳಾಗಿ
ಬಿದ್ದನು ಜಟಾಯು, ರಾವಣನಾಯು ಬೀಳ್ವಂತೆ!

ಇತ್ತಲೋಡಿತು ಪುಷ್ಪಕಂ. ಅತ್ತ, ಸೌಮಿತ್ರಿ
ಓಡಿದನರಸಿ ಜನಕಜಾನಾಥನಂ ಕೂಗಿ
ಕರೆದು. ಮಲೆಯಿಂದಲೆದು ಮಲೆಗೆ, ಪೊಳ್ತೇರಲೊದಮ್ (೧೮)
ಘುತ್ತಿಗೆಯ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ಪಿಂತಿರುಗಲೆಳಸಿಯುಂ
ಅಣ್ಣನಂ ಕಾಣದೆಂತೆ ಮರಳಲಂಜುತೆ, ನಿಂತು
ನಿಂತು ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಕೊರಲೊರಲ್ ಕೇಳ್ದೆಡೆಯನ್

ಊಹೆಯಿಂ ಗೊತ್ತು ಹಚ್ಚುತೆ, ಮತ್ತೆ ಮುಂದೋಡಿ
ಪರಿದು, ಶಂಕಿಸಿ ನಿಂದು ಕರೆದು, ಮನದೊಳಗೇನೊ
ಅತಿಭೀತಿ ಚರಿಸೆ ಕಂಪಿತ ಗಾತ್ರಮೂರ್ಛೆಯಿಂ
ಕಾನ್ತನುಕ್ಕುವ ದುಃಖದಿಂದೆ 'ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ!'
ಎಂದು ತನ್ನಂ ತಾನೆ ಕೂಗಿಕೊಂಡನು, ತನ್ನ
ಹುಣ್ಣೆಯು ಬರೆರುವ ಬಯ್ಕೆ ತೆರದಿಂದೆ! ಅನಿತರೊಳ್,
ತನ್ನ ದನಿಯಿಂದೆ ಸೌಮಿತ್ರಿಯಂ ಕರೆದೊರಲಿ
ಮಾರೀಚನಳಿಯೆ, ಗತಿಯೇನಿದಂ ಕೇಳ್ದಾ
ಲಲನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೆಂದು ರಾಕ್ಷಸ ಮಾಯೆಗಳುಕಿ,
ಕೇಡಿಂಗೆ ಕಳವಳಿಸಿ, ಕೇಡಡಸುವಾ ಮೊದಲೆ
ಪರ್ಣಶಾಲೆಗೆ ಹೋಹೆನೆಂದಾಸರಂ ಅಣ್ಣಂ
ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಓಡೋಡಿ ಬರುತಿರ್ದ ರಾಘವಂ
ತಮ್ಮನ ಕರೆವ ದನಿಯನಾಲಿಸಿದನು." ಅಕ್ಕಟಾ
ಕೇಡಾಯಿತಯ್ಯಯ್ಯೊ! ಕೊಳ್ಳುಹೋದಳೆ ಲಲನೆ?
ಮೋಸವೋದನೆ ಮಹಾಮತಿ ಊರ್ಮಿಳೇಶನುಂ?"
ಎನುತ್ತೆದುತಿರೆ, ಮರಳೆ ಕೇಳ್ದುದೇನೆಂಬೆನಾ
ದುಶ್ಶಕುನದೋಲ್ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ! ಮತ್ತಿದೇನಿದು ಮಾಯೆ?
ನೋಳ್ಪೆನೆಂದೋಡಿದನ್. ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಎನುತೆ
ಕೂಗಿದನ್ ತಮ್ಮನಂ. ಓ ಕೊಂಡನಾತನುಂ
ಹುಳುಗಾಡೊಳೋಡೋಡಿ ಬರುತೆ. "ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ,
ಕೇಡಾಯ್ತಲಾ! ದೇವಿಯೊರ್ವಳಂ ಬಿಟ್ಟೇಕೆ
ಬಂದೆ? ಕೊರಳಂ ಕೊಯ್ದೆ! ಹಾ ಕೊಂದೆ! ನೀ ಕೊಂದೆ!

ಪಿಂತಿರುಗು; ನಡೆ ಬೇಗಮೆಲೆ ಮನೆಗೆ! ಶಿವಶಿವಾ
ಸೂರೆವೋದೆವೊ ನಾಂ ನಿಶಾಚರರ ಕೈತವಕೆ!"
ಶೀಘ್ರ ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂ ತಂತಮ್ಮ ನಡೆದುದಂ
ಮಾತಾಡುತಿರ್ವರುಂ ಧಾವಿಸಿದರತಿಜವದಿ
ಪಂಚವಟಿ ಪರ್ಣಕುಟಿಗೆ:
"ಕೂಗಿದುದು ನೀನಲ್ತೆ?"
"ಸತ್ತನಾ ರಾಕ್ಷಸಂ!"
"ಅದು ನಿಶಾಚರ ಮಾಯೆ
ಎಂದು ನಾನೆಂತೆಂತು ಪೇಳ್ದೊಡಂ...."
"ಅಂತಾದಿ
ನಿನ್ನನೆಳ್ಚದಳೆ?"
"ಅಲ್ಲದಾನಿಂತು ಬಂದಪನೆ?"
"ಎಂತಾದೊಡಂ ತಪ್ಪಿ ನಡೆದೆ. ಪೆಣ್ಣೊಂದುದಕೆ
ಮುನಿದೆ; ನನ್ನಾಣೆಯುಂ ಮೀರ್ದೆ."
"ಅರುದಣ್ಣಯ್ಯ.
ತಪ್ಪಾಯ್ತು. ಬಗೆಯುಂ ಕದಡಿತತ್ತಿಗೆಂತು ನುಡಿಯ
ಕೂರ್ಪಿಗೆ."
"ಕೌಸಲ್ಯೆಯಾಶೀರ್ವಾದಮಿರ್ಕೆಮಗೆ!
ಸತಿಗೆ ಕೇಡಾಗದಿರ್ಕೆ!"
"ಅಣ್ಣಾ, ಜಟಾಯುವಿರೆ
ರಕ್ಷೆಗೆಮಗೇವುದೈ ಭೀತಿ?"
"ಆದೊಡಮೇಕೊ,

ಸೌಮಿತ್ರಿ, ನಾನೆಂದುಮನುಭವಿಸದೊಂದಳ್ಕು
ಕರುಳ್ಗಂ ಕಿಮುಳ್ಚುತಿದೆ!"
"ನನಗುಮಂತೆಂತೆ ಭಯಂ!"
"ಸದ್ದದೇನದು, ತಮ್ಮಾ?"
"ಭೋರ್ಗರೆಯುತಿದೆ ದೂರ
ಬಿರುಗಾಳಿ!"
"ಚೀತ್ಕಾರಮಾಯ್ತಲ್ತೆ?"
"ಅಲ್ತು.
ಕೊಂಬೆಗುಜ್ಜಿತು ಕೊಂಬೆ!"
"ಆರೊ ಕರೆದಂತಾಯ್ತು!"
"ಮಂಗಟ್ಟೆವಕ್ಕಿ ಕೂಗಿತು; ಬೇರೆಯೇನಲ್ಲಯ್!"
"ಆಗಳಿರದಾತಪಂ ಈಗಳೆಂತಳುರುತಿದೆ!
ಏಂ ಸೆಕೆ!"
"ಪಾಳ್ದಿನಂ!"
"ಊರ್ಗೆ ಮರಳುವ ದಿನವೆ
ಏಂ ಕಷ್ಟಮೊದಗಿತಯ್!"......
"ಬಳಿಸಾರ್ದುದಾಶ್ರಮಂ!"
"ಪೆರ್ಚುತಿರ್ಪುದೆನ್ನೆದೆಯ ಕಳವಳಂ!"....
"ಅದೊ ಅಲ್ಲಿ!
ಶಾಂತಿಯಿಂದಿರ್ಪುದೆಂತು ಪರ್ಣಕುಟಿ! ಸಾಲ್ಗುಮಾ
ದುಃಸ್ವಪ್ನಮಿನ್ನೆಂದುಮುಲ್ಲಂಘಿಸೆನ್ ನಿನ್ನ
ಕಟ್ಟಾಣೆಯಂ! ಇದುವೆ ಮೊದಲ್ ಇದುವೆ ಕೊನೆ!"

"ದೇವಿ
ಕಾಣಿಸಳ್!"
"ಬೆಳಗಿರಲ್ ಪೇಳ್ದು ಬಂದೆನ್."
"ಅದೇಕೆ...."
"ಏನು?"
"ನೋಡಲ್ಲಿ ಆ ಬಳ್ಳಿ!"
ರಾಘವನಿಂತು
ಕಣ್ಗೆ ಪೊಳಂ ಪೇಳೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನತ್ತ ನೋಡಲಾ
ಕಾಣಿಸಿತು ಪಱಿಗೊಂಡ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ಲತಾ
ಭಗಿನಿ, ಪಱಿದೋಡಿದರ್; ಕಂದರುಣ್ಬುಗೋಲನದೊ
ತೆರೆದುದಂ! ದಾಂಟುತುದ್ವೇಗದಿಂ ತಡಬೆಯಂ,
ಕಂಡರಂ ಗಳದುದ್ದಮಾ ಬೇಲಿಯುನ್ನೆಗಂ
ದಿಂಡುರುಳ್ಚಿ, ಪಱಿದೆಲೆ ತರಂಬಾಗಿ, ನಿಡುಬಾಚಿ
ಕೆಡೆದಿರ್ದ ಬಳ್ಳಿತೋಳಿನ ಬೆರ್ಚು ಸಾಕ್ಷಿಯಂ!

ನೀರಡಿಕೆ ಪಸಿವು ಬಳಲಿಕೆ ಚಿಂತೆಯುಂ ಮೊದಲೆ
ತತ್ತರಿಸುತಿರ್ದಂಗೆ ತಲ್ಲಣಿಸಲೆರ್ದೆ ದಾಂ
ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿತು ನೆತ್ತರಾ ಕ್ಷಾತ್ರವೀರಂಗೆ;
ಜಗುಳ್ದುದೈ ರಘುರಾಮ ಧೈರ್ಯಮುಂ! ಹುಮ್ಮೈಸಿ
ಕರೆಯುತೋಡಿದನೊಳಗೆ 'ಹಾ ಸೀತೆ! ಹಾ ಸೀತೆ!
ಹಾ ಸೀತೆ!' ಎಂದೆಂದು ಘುಂಮ್ದು. ಮಾರುತ್ತರಂ
ರಣಾರಣಕದಾ ಶೂನ್ಯದಿಂದೆ ಮಾರ್ದನಿಯಾಗಿ

ಬಂದುದಲ್ಲದೆ ದೇವಿ ಓಕೊಂಡಳಿಲ್ಲ. ಮೂಲೆ
ಮೂಲೆಯನರಸಿ ನೋಡಿದನು. ಬೆಳ್ಪುರೋಲಂತೆ
ಸಂಧಿ ಸಂಧಿಯೊಳ್ಳಿಣಿಕಿ, ಚಾಪೆ ಮಣೆಗಳನೆತ್ತಿ,
ನಿಂದನೇನೊಂದುಮಂ ಕಾಣದರಿಯದೆ ಪೃಚ್ಛ
ಮೂರ್ಛೆಗೆ ಸಂದನಂತೆ. ಬೆದರಿದನು ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ತನ್ನಣ್ಣನಾ ರುದ್ರ ದುಸ್ಥಿತಿಗೆ. "ತಾಳ್ಕೆ ತಾಳ್ಕೆ,
ಹೇ ಆರ್ಯ! ದೇವಿ ಗೋದಾವರಿಗೆ...." ಎನ್ನುತಿರೆ
"ಗೋದಾವರಿಗೆ ದಿಟಂ! ಗೋದಾವರಿಗೆ ದಿಟಂ!"
ಎಂದು ಕುಣಿಕುಣಿದಟ್ಟಹಾಸಮಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತೆ,
ಧಾವಿಸಿದನನುಜನೆಂದುದನಿನಿತು ಗಮನಿಸದೆ,
ತಗ್ಗುಬ್ಬುಗಳನೆಡವಿ, ಮರಮಂ ಪಾಯ್ದು, ಬಳ್ಳಿ
ತೊಡರ್ವುದಂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಮುಳ್ಳು ನಾಂಟಿರ್ದ್ದುದಂ
ಕಿಳ್ತೆಸೆಯದಾನಂದದುನ್ಮಾದದಿಂದೆ ಆ
ರಮಣೀಯ ಗೋದಾವರಿಯ ಪುಳಿನಮಯ ಶುಭ್ರ
ತಟಿಗೆ. "ಓ ಸೀತೆ! ಓ ಸೀತೆ! ಓ ಸೀತೆ! ಓ
ಓ ಸೀತೆ!" ರಾಮನ ಕೊರಲ ಕೂಗನಾಲಿಸುತೆ
ನೆರವೀಯಲೆಂದು ವಿಶ್ವವೆ ಜನಕಜಾತೆಯಂ
ಪೆಸರ್ಗಿಡಿದು ಕರೆದುದೆನೆ ಮಗುದನಿಗಳಿದ್ದುವೆಲ್ಲ
ಮರದಿಂದೆ ಗಿಡದಿಂದೆ ಲತೆಯಿಂದೆ ನದಿಯಿಂದೆ
ಪರ್ವತಾರಣ್ಯಂಗಳಿಂದೆ. ದಶದಶ ಕೋಟಿ
ಕಂಠಂಗಳಿಂದೆ ದೆಸೆದೆಸೆ ತಲ್ಲಣಿಸುವಂತೆ
ಕೂಗಿತನುಕಂಪದಿಂ ಸೃಷ್ಟಿ, ದಶಕಂಠಂಗೆ

ಮೃತ್ಯು ಡಿಂಡಿಮ ಭೇರಿಯಂ ಪೊಯ್ವವೋಲಂತೆ:
"ಓ ಸೀತೆ! ಓ ಸೀತೆ! ಓ ಸೀತೆ! ಓ ಸೀತೆ!"

ಕಿವಿಗೊಟ್ಟುದಂ ಸತಿಯ ಮಾರುತ್ತರಂ ಗೆತ್ತು
ತಾಳಿದನು ಮುದಮಂ. ಅರಣ್ಯದತ್ತಂ ಪರಿದು
ಹುಡುಕ ತೊಡಗಿದನಿಣುಕುತಲ್ಲಲ್ಲಿ. ಕಾಣದಿರೆ
ತಮ್ಮಗೊರೆದನು ಸನ್ನೆಗಣ್ಣಾಡಿ: "ಕಂಡೆಯಾ,
ಸೌಮಿತ್ರಿ, ಮೈಥಿಲಿಯ ಮಾಯೆಯಂ. ಪುಸಿಯಲ್ತು
ದಿಟವಾಗಿ ಭೂಮಿಜಾತೆಯೆ ವಲಂ. ತಾಯ್ಮರೆಗೆ
ಮಗು ನಿಂತು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಾಲೆಯಾಡುವವೋಲ್
ನಮ್ಮೊಡನಣಕವಾಡುತಿಹಳಲ್ತೆ? ಶೈಲಗತೆ
ಒರ್ಮೆ, ಕಾಂತಾರಗತೆಯೊರ್ಮೆ, ತರುಗತೆಯೊರ್ಮೆ;
ಒರ್ಮೆ ಖಗಗತೆ, ಒರ್ಮೆ ಮೃಗಗತೆ, ತರಂಗಗತೆ
ಇನ್ನೊರ್ಮೆ! ಒರ್ಮೆ ಖಂಜನ ಪಕ್ಷಿ ಕೂಜಿತಳ್;
ಒರ್ಮೆ ಕೋಕಿಲ ಕಂಠ ಭಾಷಿತಳ್. ಅದೊ ಅಲ್ಲಿ
ಸುಸಮೀರ ಲೋಲ ಕುಸುಮಿತ ಲತಾ ರಾಜಿತಳ್;
ಇದೊ ಇಲ್ಲಿ.... ಕಣ್ಬನಿಗರೆವೆಯೇಕೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ?"
ರಘುವರನ ಲಘುವರ್ತನೋನ್ಮಾದಮಂ ನೋಡಿ
ಗದ್ಗದಿಸುತೂರ್ಮಿಳೇಶಂ: "ಇದೇನಣ್ಣಯ್ಯ
ಮತಿವಿಕಲರಂತಾಡುತಿಹೆ! ವಿಷಮ ಸಮಯದೊಳ್
ಸಮತೆಗೆಟ್ಟುದೆ ನಿನ್ನ ಮೇರುಸಮ ಸುಸ್ಥಿರತೆ?
ದೇವಿ ಎಲ್ಲಿರ್ದಳೇನಾದಳೆಂದರಿವುದಂ

ಮೂರ್ಛೆಗಾಂತು ಕಾಲಹರಣಂ ಗೆಯ್ವುದನುಚಿತಂ
ಭಾವಜ ಭ್ರಾಂತಿಗೆ ಮಾರುವೋಗಿ." ನೆನೆವವೋಲ್
ಪೋದ ಭವಮಂ, ನಿಂತು ಜಾನಿಸಿದನಾ ರಾಮ,
ಕರುವಿಟ್ಟ ವಿಗ್ರಹಂಬೋಲ್. ಮೌನದಿಂದಿರ್ದು,
ಇರ್ದಂತೆ, ಚೀರ್ದ್ದರಲಿದನ್ ತಾರನಿಸ್ವನದಿ :
"ಅಯ್ಯೋ ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಏನು ಮಾಡಿದೆಯಯ್ಯಾ?
ನನ್ನ ಸೀತೆಯನಯ್ಯೋ ಏನು ಮಾಡಿದೆಯಯ್ಯಾ?
ಎಲ್ಲಿ ಬೈತಿಟ್ಟೆಯಯ್ಯ? ಹೇಳಯ್ಯಾ, ದಮ್ಮಯ್ಯ,
ಓ ನನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ನಿನಗೆ ಕಯ್ಯೆಡೆ ಮಾಡಿ,
ನಿನ್ನ ರಕ್ಷೆಯೊಳಿಟ್ಟು ಹೋದೆನೆಲ್ಲಿಹಳೊರೆಯಾ
ನನ್ನ ಮನದನ್ನೆ? ಕೊಂದರೊ ಕೋಮಲಾಂಗಿಯಂ?
ತಿಂದರೊ ನಿಶಾಚರರ್? ಹಾ ಸೀತೆ! ಹಾ ಸೀತೆ!
ಹೋದೆಯೆಲ್ಲಿಗೆ ತೊರೆಯುತೆನ್ನಂ?" ಎನುತ್ತೆನುತೆ
ಬಿಳ್ದನವನಿಗೆ ಶಿಶುವಿನೋಲಳುತೆ. ಸಂತಯಿಸು-
ತ್ತಿರ್ದನು ಸೋದರಂ. ಕೊಂಡೊಯ್ದನಂತಾನು-
ಮೆಲೆವನೆಗೆ. ಶಿಶಿರೋಪಚಾರ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂ
ಚೇತರಿಸಿದಾತಂಗೆ: " ಶಾಂತಿ, ಹೇ ಧೀರಮತಿ!
ಕಾತರಿಸದಿರೊ, ದಾಶರಥಿ! ವಿಹಂಗೇಂದ್ರನಿಂ
ದೇವಿ ಎಲ್ಲಿಹಳೆತ್ತಲೈದಿದಳೆನಿಪ್ಪುದಂ
ತಿಳಿವಮಲ್ಲಿಂ ಬಳಿಕಮೇಂ ಕಜ್ಜಮೆಂಬುದಂ
ನಿಚ್ಚಯಿಸುವಂ. ಬರಿದೆ ಪಲವಂ ಪಲುಂಬಿದೊಡೆ
ಫಲವೇನು?" ತಮ್ಮನೊಳ್ನುಡಿಗೇಳ್ದು ಪೊಸ ನೆಚ್ಚ

ಮುಲಿದತ್ತಣ್ಣಂಗೆ. ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ನೆಗೆದೆಳ್ದು
ಧಾವಿಸಿದನಂಗಳಕೆ. ತಲೆಗೆದರಿ, ಮೊಗವೆತ್ತಿ,
ಪಂಚವಟಿ ಕುಟಜ ರಾಜಿಯ ನೆತ್ತಿಯಂ ನೋಡಿ
ಕೊರಲೆತ್ತಿ ಕೂಗಿದನ್, ದಿಗ್ದಿಗಂತವ್ಯಾಪಿ
ಮರುದನಿ ಮೊಳಗುವಂತೆ: "ಜಟಾಯೂ! ಜಟಾಯೂ!
ಓ ಜಟಾಯೂ!" ಕರೆದೂನುಸಿರ ಮೇಲುಸಿರಾಗಿ
ಖಗವೀರನಂ. ಕಂಡನಿಲ್ಲೋ ಕೊಂಡನಿಲ್ಲ.
ಕೆಂಡವಾದನು ದಂಡಧರನಂತೆ ಕೋದಂಡ ದೀಕ್ಷಂ
ಪೇಳ್ದಂ: "ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ತಿಳಿಯಿತೀಗಳಾ ಖಳಖಗಮೆ
ಸತಿಯಿಲ್ಲಮೆಗೆ ಕಾರಣಂ!" "ಅಯ್ಯೋ, ಅಣ್ಣಯ್ಯ,
ಏನಾತನಾಡುತಿಹೆ?" "ಸಾಕು ಬಿಡು, ಸೌಮಿತ್ರಿ,
ಜಗಮನಿತುಮಾ ಕೈಕೆ! ಕೈತವಮದರ ಹೃದಯಂ!
ಪಸುಮೊಗದ ಬಗ್ಗನಾ ಖೂಳನಾತನ ಕುಲಕೆ
ತಕ್ಕುದನೆ ನೆಗಳ್ದುದಾ ರಣಾರುದ್ದು! ಅಯ್ಯೋ ಹಾ
ದುರುಳ ಪಕ್ಷಿಗೆ ಮರುಳುವೋದಳೆ ದಿಲೀಪಕುಲ
ಸಂಭವನ ಸತಿ? ಕೊಲ್ವೆನಾತನಂ; ನೀಚನಂ,
ಮಾರೀಚನಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ಪಾಪಿಯಂ, ಜವನೆಡೆಗೆ
ಜವದಿಂದೆ ಕಳುಹದಿರೆ ಸುಡಲಿ ನನ್ನೀ ಬಾಳ್ಕೆ. ಆಳಂ
ಓ ಬಾರ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ; ಈ ಮರುದ್ವಿಪಿನಮಂ
ಸೋದಿಸುವಮೆಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯುಂ. ಕಂಡೊಡನೆ ಪಕ್ಷಿ
ಗಂಟಲಂ ಮುರಿದು, ಕಾಲಂ ತಿರುಪಿ, ತಿಪ್ಪುಳಂ
ಪರಿದು, ಬರಿಯಂ ಬಗಿದು, ಮೂಳೆಯಂ ನುರಿಗೆಯ್ದು,

ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಕಂಗಳಿಗೆ ಬಿರ್ದಿಕ್ಕುವೆನ್, ಬಸಿದು
ಕೆನ್ನೆತ್ತರಂ!" ಎಂದ ಕ್ರೋಧಾಂಧ ಸೋದರನ
ಭೀಷಣ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯನಳ್ಕಿ, ಪಡಿವೇಳ್ವುದಾ
ಕಿರಿಯನಣ್ಣನ ಹಿಂದೆ. ಹೊರಮುಟ್ಟನೆಂತಾದೊಡಂ
ಕೋಸಲದ ರಾಣಿಯನರಸಲೆಂದು.

ಇಳಿವಗಲ್;
ಸುಡುವಿಸಿಲ್; ಅಳ್ಳೇಡಿ ಕಾಡೊಳಲೆದಿರ್ವರುಂ
ಕರೆಕರೆದು ಹುಡುಕಿದರು ಸೀತೆಯಂ, ಮೇಣಾ
ಜಟಾಯುವಂ. ಪರಿಚಿತಸ್ಥಾನಂಗಳಂ, ಮತ್ತೆ
ವಿಸ್ಮೃತಗಳಂ, ಶ್ರುತಗಳಂ, ಮತ್ತಮನ್ಯಗಂ
ಪಿಂತೆ ಕಂಡರಿಯದೆಡೆಗಳನಂತೆ ದೂರಮಂ
ನಿಕಟಮಂ, ಮೇಣಂತೆ ಪ್ರಾವೆಡೆಗಳಂ ಮತ್ತೆ
ಪಳ್ಳಡೆಗಳಂ ಪುಡುಕಿದರ್ ಕುದಿವೆದೆಯೊಳಲೆದು
ತೊಳಲಿ. ರಾಮನ ಶೋಕವಳ್ಳುರಿತೊ ಅರಣ್ಯಮಂ?
ಮತ್ತೆ, ರಾಮನ ಕೋಪವಳ್ಳುರಿತೆ ಜಟಾಯುವಂ?
ಎಂಬವೋಲಳನೇಸರಿಳಿಯೆ ಬೈಗಿನ ಕೆಂಪು
ಪರ್ಣತೆರಚಿತು ಚೆಲ್ಲಿತುರಿನೀರಿನೋಕುಳಿಯ!
ಬರುತಲರೆಯುರೆ ಕಂಡರಾಯಿರ್ವರುಂ: ಅನತಿ
ದೂರದ ಗಿರಿನಿತಂಬ ಸದೃಶದೊಂದೆತ್ತರದಿ,
ವೈಡೂರ್ಯ ಸಮ ಶಾದ್ವಲದ ಮೇಲೆ, ಪರಪಿದರೊ
ವಜ್ರಗಳನೆನೆ ತಪನ ಕೋಟೀರ ಕಾಂತಿಯೊಳ್
ಕಿಡಿಕಿಡಿ ಪೊಳೆದುದೇನೊ ಕೌತುಕಂ! ಓಡಿದರ್;

ನೋಡಿದರ್. ಕಂಡರು ಜಟಾಯು ನಖಘಾತಕ್ಕೆ
ಕೆದರಿ ಚೆಲ್ಲಿದ ರಾವಣನ ವಿಮಾನದ ಮಣಿಯ-
ಲಂಕೃತಿಯಂ. ಲಲನೆಯ ನೆಲೆಗೆ ಮೊದಲ ಸಾಕ್ಷಿ ತಾಂ
ದಿಟಮೆಲ್ಲಿಯೆ ಲಭಿಸಿತೆಂದೂಹೆಯಿಂ, ನೆಟ್ಟದಿಸಿ,
ಮುಂಬರಿದರದೊ ಮತ್ತೆ! ಓಡಿದರ್, ನೋಡಿದರ್;
ಕಂಡರು ಜಟಾಯು ಪದಗದೆಯಿಂ ಘಾತಕೆ ಕೆಡೆದ
ಪುಷ್ಪಕದ ಕನಕ ಲಘುಘಂಟಿಕಾ ಸ್ತಬಕಮಂ,
ಮತ್ತಂತೆ ಗುರುಗಾತ್ರದೊಂದೆರಡು ಮೂರ್ ನಾಲ್ಕು
ಐದಾರು ಗರಿಗಳಂ! "ಏನಿದೇ, ಸೌಮಿತ್ರಿ?
ಸಾಹಸಿ ಜಟಾಯುವಂ ಬಯ್ದುದನ್ಯಾಯಮೆಂದು
ತೋರುತಿದೆ!" ರಾಮನಂತಾಡುತಿರೆ ಮುಂಬರಿದ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಚೀತ್ಕರಿಸಿದನ್: "ಅಯ್ಯೊ ಅಣ್ಣಯ್ಯ!"
ಓಡಿದರ್, ನೋಡಿದರ್; ಕಂಡರ್ ಜಟಾಯುವಂ,
ಮಡುಗಟ್ಟಿ ನಿಂದ ಕೆನ್ನೀರ ಕೆಸರೊಳ್ ಮಿಂದ
ಕಡಿದೆರಂಕೆಯ ಹರಿದ ತಿಪ್ಪುಳ ಗತಾಯುವಂ.
ಕೋಪಮನಿತುಂ ರಾಮಗನುತಾಪಮಪ್ಪಂತೆ
ಕರುಳಿರಿದುದಾ ಘೋರದರ್ಶನಂ: ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ
ಶಿಖರ ವಿಸ್ತೃತ ವಿಪಿನ ಮಧ್ಯೆ, ಶತಮಾನತತಿ
ಮೆಯ್ಯೊಂದು ಮೂಡಿತೆನೆ, ಗುರುಗಾತ್ರ ಭವ್ಯದಿಂ (ಸುರು)
ಪರ್ವತ ಸಹೋದರತೆಯಾಂತುದು ವಿಯಚ್ಚುಂಬಿ
ಭೈರವ ಬೃಹತ್ತರುವರಂ. ಆ ವನಸ್ಪತಿಗೆ
ಗೌರವಂದೋರ್ಪ ಬೆಸಗೆಯ್ವಳಾರಣ್ಯಸತಿ,

ನಾಗರಿಕ ನಗರಂ ಮಹಾಕವಿಯನೋಲೈಸಿ
ಮನ್ನಣೆಯನೀವಂತೆ. ವಿರಚಿಸಿದರೆನಿತೆನಿತೊ
[illegible]
[illegible]
ತೆರುಳಿಂದಮುಗ ನಂದನದ [illegible]
ಉಪವನಾಗ್ರ ಕುಂಜ್ಞಂ. ಚೈತ್ರ [illegible]
ನೀಡಿದರು [illegible]
[illegible]
ಮಿಂಚು ದೀವಿಗೆವಿಡಿದ, [illegible]
ಮೇಘ ಕುಂಭಂಗಳಿಂ [illegible]
[illegible]
ಶ್ವೇತ ಛತ್ರಂಗಳೆತ್ತಿ, ಶ್ವೇತ [illegible],
ಶ್ವೇತ ಚಾಮರವೀಸಿ, [illegible]
ಶ್ವೇತ ಮುತ್ತಿನ ತೋರಣವನಿಂ ಸಿಂಗರಿಸಿ [illegible]
ಸೇವಿಸಿ ಜಟಾ ತರು ಮಹಾರಾಜನಂ. ಪ್ರಕೃತಿ
ದೇವಿಯುಂ ಗ್ರೀಷ್ಮದಾತಪ ತಾಪಮಂ [illegible],
[illegible]
[illegible]
ರಮಿಸುವಳ್ ಮಂದ ಮಾರುತ [illegible]. ಇಂತು
[illegible]
ನಿಂತ ಮಹದ್ವೃಕ್ಷಮಂ [illegible]
[illegible]
[illegible] ವಸಂತ [illegible] ಮೂಡುತಿರೆ, [illegible]

ನೆತ್ತಿಗೊಂಬೆಯನೇರಿ ಕಾಜಾಣಮುಲಿಯುತಿರೆ,
ಬೆಚ್ಚಿಬೀಳುವುದಿದ್ದಕಿದ್ದಂತೆ ಆ ವನಮೌನಂ!
ಮರುದನಿಗಳೇಳುವುವು ಕೋವಿಯಾಡುಗಳಂತೆ
ಕೊಡಲಿಯೇಟುಗಳ್ಗೆ. ವಿಹಂಗಮಂ ಚೀತ್ಕರಿಸಿ
ಹಾರಿದಪ್ಪುದೊರಲುವುದು ಕಾಡು ಹೋಹೋ ಎಂದು,
ಕೊಲೆಗಬ್ಬರಿಸುವಂತೆ. ತಲೆಯನಿನಿತೊಲೆಯದೆಯೆ
ನಿಲ್ವುದಾ ಸುಸ್ಥಿರಂ ಮರಂ. ಬಹುಳ ಬಲಯುತಂ
ಬಹುಸಂಖ್ಯೆ ಪರಶುಘಾತಕೆ ಸಿಡಿಯುವುದು ಕಿಲಕೆ
ತೊಗಟೆ. ಬೀಳ್ವುದು ರಾಶಿರಾಶಿ ದೂರಕೆ ಹಾರಿ
ಸುತ್ತಲುಂ. ಕೆಂಪು ಸೊನೆ ಸೋರುತಿರೆ, ಹಸಿಗಂಪು
ಹಸರುವುದು, ಕಡಿವಾ ಬಡಗಿಗಳ್ಗೆ ಹಾಲ್ವಡ್ಡಿ
ಹೊಗೆ ಧೂಪವಾಗಿ. ಕಡಿದಪರಿನ್ನುಮುರ್ಕ್ಷತ್ತೆ.
ತೊಗಲಂ ಸುಲಿಯೆ ಬಾಡು ತೋರ್ಪಂತೆ ಮಿದುಗೆಮ್ಪು
ಕಾಣಿಸಲದಂ ಕಡಿಯೆ, ಗೋಚರಿಸಿತೆನೆ ಪೊಳ್ಳೆ,
ಕಡುಗೆಂಪು ಕಡುಪ್ಪು ಕೊಡಲಿಯ ಬಾಯ್ಗೆ ಕಲ್ಲಾಯ್ತು.
ಬಾಯಳಿಯಲೊರ್ಕೊಡಲಿ ಕಡಿದುದೆಂತುಂ ಬಿಡದೆ
ಪ್ರಾಸ ಕೊಡಲಿ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದೂಟಮಂ ಬುತ್ತಿಯಂ
ತಿಂದು ಬಂದಿನ್ನೊಮ್ಮೆ ತೊಡಗಲ್ಕೆ, ಮರನೆತ್ತ
ಅದೊ ನಡುಗುತಿರುವುದಲ್ತೆ? ದಿಟಮೈಸೆ! ಅಯ್ಯೊ ಹಾ
ಮುಪ್ಪುದಲೆಯಂತೆ ಕೊಡಲಿಯ ಹತಿಗೆ ಕಂಪಿಸಿದೆ
ಕಾಣದೊ ಬೃಹನ್ವೃಕ್ಷಕಂ! ಇಂಗುತಿರಲಾಳ್ಗಂದಿ,
ಕುಗ್ಗುತಿರಲಾ ಮಲೆಯ ಪೆರ್ಚ್ಚು ತೂಗಿತ್ತೆಡಕೆ,

ತೂಗುತದೊ ಬಲಕೆ, ಹಿಂದಕೆ ತೊನೆಯುತದೊ, ಮತ್ತೆ
ತೊನೆಯುತದೊ ಮುಂದಕ್ಕೆ! ಕೇಳ್ವುದದೊ ನಿರಿಲೆಂದು
ಲಟಿಲಟಿ ಮುರಿವ ರಾವಮುಂ! ದೂರಕೋಡಿದರ್;
ನೋಡಿದರು ವನವೈಭವದ ಕಲಶಗೋಪುರಂ
ಕಡೆದು ಬೀಳುವ ವೈಭವದ ಭೀಮ ರಮಣೀಯ
ದೃಶ್ಯಮಂ: ಕೊಂಬೆಯನಲಂಕರಿಸಿ ಜೋಲ್ವರ್ದ
ಹುಟ್ಟಿಯಿಂ ಭೋರೆನುತ್ತೆದ್ದುವದೊ ಹೆಜ್ಜೇನು
ಹಿಂಡು; ಬೆಳ್ಳನೆ ಹಲ್ಲೆಯಿಂ ಸುರಿಯುತಿದೆ ಜೇನ
ಸವಿಸೋನೆ! ಬಳಿಯ ಮರವದೊ ಮುರಿಯುತಿದೆ! ಮಲೆಯೆ
ಬಾಯ್ಬಡಿದುಕೊಂಡು ಗೋಳಿಟ್ಟಿತೆನೆ ಸದ್ದೊದರಿ
ಬಿದ್ದುದಾ ಪೆರ್ಮರಂ, ಪಳುವೆ ಬಯಲಾದವೋಲ್
ಬೆಳಕಿಳಿದು ನೆಲಕಾಂತು ಯುಗಯುಗದನಂತರಂ
ಗಗನ ಸಂದರ್ಶನಮೆನಲ್ಕೆ: ಸಂಧ್ಯಾದೇವಿ
ಎಂದಿನೋಲೈತಂದು ನೋಡಿದರೆ, ಹಾ ಎಲ್ಲಿ
ವಿಪಿನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಾ ತರುಚಕ್ರವರ್ತಿ? ಅದೊ
ಕತ್ತರಿಸಿದಂಗಾಂಗದಿಂದುರುಳಿಹನ್, ಸೋಲ್ತು
ಪಡೆ ಮಡಿದುರುಳ್ದ ಕಣದಂತೆ!

ಖರದೂಷಣಂ
ಕಂಡನಾ ಕಡಿದ ಪೆರ್ಮರನ ತೆರನ ಜಟಾಯು
ಖಗವರನ. ಪಿತೃವಯಸ್ಯನ ದಾರುಣಾಸ್ಥಿತಿಗೆ
ಮರುಗುತಿರ್ಕಣ್ಗಳಿಂ ರಕ್ತಮಯ ಕಂಠಮಂ
ಸ್ನೇಹದಿಂ ತಳ್ಕೈಸಿದನ್ ತೋಳ್ಗಳೆರಡುಮುಂ

ತುಂಬುವೋಲ್. "ಏನಿದಯ್, ವಿಹಗೇಂದ್ರ, ಏನಿದೀ
ಸ್ಥಿತಿ ನಿನಗೆ? ಪೂಜ್ಯನೆ, ಪರಾಭವಂ ನಿನಗೆಂತೊ?
ಪೇಳಾವನಿಂದಾದುದೀ ಘೋರ ಕೃತಿ? ಏಕೆ?
ನಿನ್ನ ಮಗಳೆಲ್ಲಿ? ಪೇಳಯ್ಯ, ದಶರಥ ಮಿತ್ರ,
ರಘುಕುಲದರಸಿಯೆಲ್ಲಿ? ರಾಮನ ಮಡದಿಯೆಲ್ಲಿ?
ಪೇಳೆ ಸತ್ತವೋದಳೊ ನನ್ನ ಮನದನ್ನೆ? ರಾಜರ್ಷಿ
ಜನಕದೇವನ ಧರಾಕನ್ಯೆ?" ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಜಂ
ರೋದಿಸುತ್ತೆಂತೆಂತೊ ಪಳಯಿಸುತ್ತಿರಲಂತು
ಸೋಂಕಿಗೊಂಡವೊಲಾ ಸಂಜ್ಞೆ ಸಂಜನಿತ ಶ್ಯೇನಿ
ಸೂನುವಿಗೆ. ತೆರೆದುದೆವೆ. ಮೂಡಿದುದುಸಿರ ಸುಯ್ಲ್.
ಬಾವಿಯಾಳದಿ ನಿಂತು ನುಡಿವವನ ದನಿಯವೋಲ್
ಮಾತು ರೂಪಿತು ಕೊರಳ ಗುಹೆಯಿಂದೆ. ಗದ್ಗದಿಸಿ
ತಡೆತಡೆದು ನುಡಿದನಸ್ಪಷ್ಟಮಂ: "ದೇವಿಯಂ....
ಸ್ತ್ರ...ಯ..ತ್ಯ... ವಿತ್ತೇಶನವರಜಂ...." ತೆಕ್ಕನೆಯೆ
ಮಾತು ನಿಂದತ್ತು. ಕುತ್ತಿಗೆ ಕಾರಿದುದು ಮಲೆದ್ದೆ
ನೆತ್ತರಂ. ಪತ್ತಿದುದೆ ದಾ ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಮೆಯ್ಗೆ
ಪಳಿಯೆನಲ್ಕಪ್ಪಿರ್ದ್ದ ರಾಮಂಗೆ ಮೆತ್ತಿತಾ
ಸ್ನೇಹಾರುಣಂ! "ಮುಂದೆ, ಹೇಳಯ್ಯ, ನಿಲ್ಲಯ್ಯ,
ಖಗವರ್ಯ!" ರಾಮನೆನುತಿರೆ, ಕೊರಳ್ ಜೋಲ್ದತ್ತು;
ಕಣ್ಮಲರ್ ಮುಚ್ಚಿದುದು; ಸಂಪಾತಿ ಸೋದರನ
ಹರಣ ಹಾರಿತು, ದಶರಥನ ಸುತನ ಹಸ್ತದೊಳೆ!

ಬೈಗಿನಡವಿಯ ಕಿವಿಗೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಳುವ
ದನಿ ಬಂದುದತಿದಾರುಣಂ. ಶೋಕಿಸಿತು ಸಂಧ್ಯೆ
ತಾನುಮಾರಣ್ಯಾದ್ರಿ ಸಾಂದ್ರ ಸಾಯಂಧ್ವನಿಯ
ಮಂದ್ರದಿಂ. ಖಗಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಕಳೇಬರದ
ದಹನ ಸಂಸ್ಕಾರದಾ ಶವಧೂಮಮಂ ಕಂಡು
ಬೆದರಿದಳ್ ದಿನಲಕ್ಷ್ಮಿ. ನೆಗೆದಳಸ್ತಾದ್ರಿಯಿಂ;
ಮರೆವೊಕ್ಕಳಂಬುಧಿಗೆ. ದಿನವನಿತೆ ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕೆ
ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ, ಚಿಮ್ಮಿದುವು ರತ್ನಾಳಿ
ತಳದಿಂ ನಭೋಂಗಣಕೆ. ಮೇಲಂದೆ ಬೀಳುತಿರೆ
ಸಿಳ್ಕಿದುವೆನಲ್ಕೆ ರಜನಿಯ ಕುರುಳ ಧಮ್ಮಿಲ್ಲಕ್ಕೆ
ಪೂವರಲ್ಗಳಂತವೋಲಲ್ಲಲ್ಲಿ ತೋರ್ದುವತ್ತ
ಮಿನುಗುವ ಮಿಸುನಿ ತಾರೆ! ನರಳ್ದ ನೆರಳುಗಳಂತೆ
ಮಸಣದಿಂ ಮರಳಿದರು, ಮತ್ತೊಂದು ಮಸಣಕೆನೆ,
ಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ಶವದ ಶೂನ್ಯಕ್ಕೆ, ಜನಕಜಾ
ಶೂನ್ಯರಾ ದೀನದುಃಖಿಗಳಣ್ಣ ತಮ್ಮದಿರು!

ನಿದ್ರೆಯಿನ್ನೆತ್ತಣಿಂ? ನಿದ್ರೆ ಶತ್ರುವೊ ರಾಮ
ಭದ್ರಂಗೆ! ಅಯ್ಯೊ ಮೈದೋರ್ದುದಾ ರಾತ್ರಿ! ಹಾ,
ಚಂದ್ರ ಸುಂದರ ದಿವ್ಯರಾತ್ರಿ! ಉನ್ಮಾದಕ್ಕೆ
ಮದಿರೆಯಂ ಪೊಯ್ವುದಾ ಸಾಂದ್ರ ಚಂದ್ರಿಕೆ ಸೂರ್ಯ
ವಂಶಜಗೆ: ಪ್ರಿಯೆಯೊಡನೆ ಸವಡಿಸಿದ ಪೆಳ್ಕಂತುಂ
ತಳ್ತುನಿ. ಸುಳಿತು ಕಳೆದನ್ ಜಾವಮಂ, ಶೈಲ

ಮೌನದಿಂ. ನಟ್ಟಿರುಳ್ಗೊಳ್ಗೆದ್ದೋಡಿದನ್ "ಸೀತೆ!
ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ಸೀತೆಯಂ ನೋಡಲ್ಲ, ನೋಡಲ್ಲಿ!"
ಎಂದೆಂದು ಕೂಗಿ: ಸೋದರಂ ತಬ್ಬಿದಣ್ಣನಂ
ತಮ್ಮನೆಂತಾನುಮೆತ್ತಿ ತಂದನು ಕುಟಿಗೆ. ~~ಮತ್ತೆ~~ ಮೇಣ್
ಪ್ರಲಾಪಿಯಬ್ಬರಂ ದೂರದಡವಿಯುಂ ಕೇಳ್ಗೆ: "ಓ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ಸತಿಯನಸುರಂ ಕೊರಳ್ಮುರಿವನದೊ!
ಕೂಗುತಿರಲ್ಕಯ್ಯೋ! ಕೋಮಲೆ, ಹೆದರದಿರು; ಬಂದೆ!"
ಎಂದು ಧನುವಂ ತುಡುಕುತೆದ್ದೋಡುವಾತನಂ
ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿ ಪಿಡಿದು ಸಂತೈಸಿದನು ಸೋದರಂ,
ತಾನುಂ ಸುಯ್ಯುತಳುತೆ. ಮತ್ತೆ ತಿಂಗಳ್ವಕ್ಕಿ,
ತೇನೆ, ತನ್ನಿಣೆವಕ್ಕಿಯುಂ ಕರೆದು ಕೂಗುತ್ತೆ
ಜೊನ್ನಂಬರದೊಳಲೆವುದಂ ನಿಮಿರ್ ಕೇಳ್ದು: "ಓ (ನಿಮಿರ್)
ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ನಿನ್ನನಯ್ಯೋ ಕರೆವಳದೊ ದೇವಿ!
ಏಕೆ ಕಲ್ಲೆದೆಯಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಿಹೆ. ಓಡು ನಡೆ,
ಓಡು ನಡೆ!" ಎನುತೆ ಧಗ್ಗೆ ಬಡಿದುಕೊಂಡುರುಳಿದಾ
ಅಗ್ರಜಗೆ ಗಾಳಿ ಬೀಸುವ ಊರ್ಮಿಳೇಶನಾ
ಬಗೆಯ ಬಣ್ಣಿಸೆ ಬಾಯಿರುವುದೆ ಕವಿಯ ಕಲ್ಪನೆಗೆ?

— . —

೨೯.೯.೩೯.

ಇಂಗೋಲ್‌ಗಳ

ಶಬರಿಗಾದನು ಅತಿಥಿ ದಾಶರಥಿ

ತೊಲಗಿತಾ ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ದಿನಂ, ಕಳೆದುದಾ
ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ರಾತ್ರಿ; ಮರುದಿನಂ ಬಿಟ್ಟರಾ
ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಸ್ಮೃತಿಯ ಪಂಚವಟಿ ಧಾತ್ರಿಯಂ.
ಶಕುನಿ ವಾಣಿಯೆ ಶಕುನವಲ್ತೆ? ನಡೆದರೊ ನೆಟ್ಟ
ನೈರುತ್ಯಮಂ. ನಡೆಯೆ, ಪೞು ನಿಬಿಡವಾದತ್ತು;
ಕಾಡುಗಲ್ತಲೆ ಕರಂಗಿದತ್ತು; ಕಟುವಾದುದೈ
ಝಿಲ್ಲಿಕಾ ಕಂಠಕೃತಿ ಕರ್ಕಶಂ; ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ
ಬೆದರೆ ಕಿವಿ, ಘೂರ್ಗೈದುದಡವಿಯುಂ ರವವಿಕೃತಿ
ಮಂಗಟ್ಟೆವಕ್ಕಿಂದಮಾ. ಇದು ನಿರ್ಜನತೆಯಲ್ತು:
ನೈರಾಶ್ಯದಾಕಳ್ಕೆ! ಇದು ಮೌನಮಲ್ತಲ್ತು:
ರವಶವಂ! ರಾಮಂಗೆ ತನ್ನ ಅಂತಃಸ್ಥಿತಿಯ
ರಣಾರಣ್ಯಕಮಲ್ಲಿ ಬಹಿರಂಗವಾದಂತಾಗಿ
ಕಡಿದು ಕುಳಿತನ್ ಹತಾಶೆಯ ಬಡಿಗೆ ಬಡಿದಂತೆ:
"ಏತಕೆಲ್ಲಿಗೆ ಎತ್ತ ಹೋಗುತಿಹೆವಾಂ ತಮ್ಮ,
ಸೌಮಿತ್ರಿ?" "ದೇವಿಯನ್ವೇಷಣೆಗೆ!" "ಆರವಳ್
ಆ ದೇವಿ?" ಎನುತೆ ನಗೆದೋರ್ದ್ದಣ್ಣನಕ್ಷಿಯೊಳ್
ಬೆಳ್ಪನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಬೇರೇನನುಂ ಕಾಣದಾ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ: "ಬೇಡ, ಬೇಡಣ್ಣಯ್ಯ; ನಿನ್ನ ಚಲ

ಧೈರ್ಯಮಂ ನೈರಾಶ್ಯಕೌತಕ್ಕಾಂ ಗೆಯ್ಯುದಿರ್.
ನೆನೆ ಭರದ್ವಾಜ ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮದ ದೃಶ್ಯಮಂ;
ವಜ್ರರೋಮನ ಚಿತ್ರಕೂಟಮಂ, ಅತ್ರಿಯಂ,
ಅನಸೂಯೆಯಂ; ನೆನೆ ಅಗಸ್ತ್ಯ(ಗುರು)ದೇವನಂ;
ಬಗೆಗೆ ತಾರಂಟ್ಯ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮಂತ್ರಮಂ!
ನಿನ್ನ ಮೈಮೆಯ ನೀನೆ ಮರೆವೆಯೇನ್? ತನಗೆ ತಾಂ
ನಿಂದೆಯಪ್ಪುದೆ ಕೊಂದುಕೊಂಡಂತೆ, ನನ್ನನುಂ
ಕೊಂದಂತೆ! ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯ ನೆನಪೆ ನನಗಿಂತು
ವಜ್ರ ಚಿತ್ರವನಿತ್ತು ಹೊರೆಯುತಿರೆ, ನೀನಿಂತು
ಕಳವಳಿಸುತಾನೆಗೇಡಿನ ಕಿಬ್ಬಗುರುಳ್ವುವೆಯ,
ಚಂದ್ರಚೂಡನ ರುದ್ರ ಕೋದಂಡಮಂ ಮುರಿದು
ಮೈಥಿಲಿಯನೊಲಿದ ಜಗದೇಕೈಕವೀರ, ಹೇ
ಲೋಕ ಸಂಗ್ರಹ ಶಕ್ತಿಯವತಾರ?"

ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ನುಡಿಯುತಿರಲಿಂತು, ರಾಮಂಗಾದುದನುಭವಂ
ಮಾನಸಿಕದೊಂದದ್ಭುತಂ: ತುಂಬಿದುದು ಮಂಜು
ಕಾಡೆಲ್ಲಮಂ. ಸೃಷ್ಟಿಯಸ್ಫುಟಮಾಯ್ತು. ಭೀತಿ,
ಆಕಾರಮಾಧಾರಮೊಂದನರಿಯದ ಭೀತಿ ತಾಂ
ಛಾಯೆ ಛಾಯೆಗಳಾಗಿ ರಾಡುವೋಲಲೆದತ್ತು
ಕುಳಿರ್ಬ್ಬಳಿಗಳಂ ಸುಯ್ದು. ನೋಡುತಿರೆ ರಾಘವಂ,
ಮೂಡಿತೊಂದಕಶೇರು ಕಶ್ಮಲ ಸರೀಸೃಪಂ,
ಮಂಜೆ ಮೈಗೊಂಡಂತೆವೋಲ್. ಶ್ಲೇಷ್ಮಚರ್ಮದಿಂ

ಭೀಕರತೆವೆತ್ತುದಾ ವಿಕೃತ ತಿರ್ಯಗ್ಯೋನಿ,
ಕುಕ್ಷಿಗಂ, ವ್ಯಾಳಾಕೃತಿಯ ರಾಕ್ಷಸಂ: ಇಲ್ಲ
ಕೈ, ಇಲ್ಲ ಕಾಲ್, ಎಲ್ಲ ಮೆಯ್! ಹೊಟ್ಟೆಯೇ ಮಂಡೆ!
ಕಾಲುಗಳೊ? ತೋಳುಗಳೊ? ಕಿವಿಗಳ ಪೆರ್ಡೆಯಿಂದೆ
ಚಾಚಿದುವು ಯೋಜನಂ, ಪಂಚನಖ ನಿಶಿತಾಗ್ರ
ದೀರ್ಘ ಬಾಹುದ್ವಯಂ! ಹೊಟ್ಟೆಮಂಡೆಯ ಮಧ್ಯ
ಭೀತಿ ಭೂತಗಳೆರಡು ತೂನ್ತ್ರನವತಾರಮಂ
ನೋಂತುವೆನಲಾಭೀಳಮಾದುವು ಮಹಾ ಗುಹಾ
ಕುಕ್ಷಿ ಕುಹರಾಕ್ಷಿ! ತನ್ನಾ ನಿರಾಶೆಯೆ ತನಗೆ
ಕಾಣಿಸಿತೆನಲ್ಕಾ ಕಬಂಧನಂ ಕಂಡೊಡನೆ
ನಡುಗಿದುದು ತನು ರಘುನಕುಲಗೆ. ಉಡುಗಿತು ಬಲ್ಮೆ.
ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿದುದು ಹೆಮ್ಮೆ; ಹೆಡೆಮುರಿ ಸೆಡೆತುದೆ
ಪೌರುಷದ ಫಣೆ. ಪಲಾಯನ ಶ್ರೇಣಿಯನ್ನೇರಲ್
ತವಕಿಸಿತು ಜೀವ, ಜಾನಕೀ ಜೀವಿತೇಶ್ವರಗೆ!
ಓಡಲೆಳಸಿದನಾದೊಡೇಂ? ~~ಕಾಲುಬಾರದೆಯೆ~~ ಕಾಲ್ ಕೀಳಲಾರದೆ
ಕೆಡೆದುರುಳ್ದನು ಬಡಿದು ಭಯಮೂರ್ಛೆ. ಮೌನದಿಂ
ದೃಢತೆಯಿಂದೆರೆಗೊಳ್ವ ರಾಹುಭ್ರಾಮೋರಗಂ
ತೆವಳಿಕೊಂಡುರುಳಿದುದು ಹೊಡೆಗಾಳಿ ತೇರಂತೆ,
ಹೆಬ್ಬಂಡೆಯಂತೆ, ದುಶ್ಶಕುನ ಕೇತುವಿನವೋಲ್.
ನೈರಾಶ್ಯ ರಾಕ್ಷಸ ಕಬಂಧನೊಯ್ಯನೆ ಮುಂದು
ಮುಂದಕ್ಕೆ ಗಮಿಸಿದನ್; ಮೊನೆಯುಗುರ್ ಬೆರಳ್ಗಳಾ
ತೋಳ್ಗಳಿಂದಾಕ್ರಮಿಸಿದನ್ ದಶರಥನ ಸುತನ

ದೇವ ಗಾತ್ರವನಂತೆ ಕೌಸಲೆಯ ಕಂದನಾ
ಕೋಮಲ ಶರೀರಮಂ.
"ಕೆಟ್ಟೆನಯ್, ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ!
ಪಿಡಿದನಸುರಂ. ಕೈಯೆ ಬಾರದಯ್. ನೆಗಹಲೆಳಸಲ್
ಮೇಲೇಳದಿದೆ ಕತ್ತಿ. ಒಡಲುಮಾರೆನಯ್ಯಯ್ಯೋ
ಕೆಟ್ಟುದಯ್ ಕಾಲ್‌ಬಲಂ. ದೂರ ಸಾರ್, ದೂರ ಸಾರ್;
ಬಾರದಿರೆನಗೆ ಹತ್ತೆ. ನಿನ್ನನುಂ ಪಿಡಿವನೀ
ರಾಕ್ಷಸಂ. ನೀನಾದರುಂ ಪೋಗಯೋಧ್ಯೆಯಂ
ಸೇರಯ್ಯ. ಸಂತಯಿಸು ಭರತನಂ, ಮಾತೆಯಂ.
ನನಗಿದೆ ವಲಂ ಒಲಿದ ಗತಿ. ಸೀತೆಯನ್ನಳಿದು
ನನಗಿನ್ನಯೋಧ್ಯೆಯೇಂ ಮರಣಮೇಂ? ಸಾವೆ ದಲ್
ದಿಟಮೆನಗೆ ಬಾಳ್ಕೆ!" ರಘುವರನೊರಲುತಿರಲಂತು
ಮೇಲ್ವಾಯ್ದನೂರ್ಮಿಳಾ ವಲ್ಲಭಂ. ಖಡ್ಗದಿಂ
ಕಡಿಯುತೊಡಗಿದನಸುರಬಾಹುವಂ. ಕತ್ತರಿಸೆ
ತೋಳ್, ಇರಿದನಕ್ಷಿಯುಂ, ಕುಕ್ಷಿಯುಂ. ನೋಡುತಿರೆ
ರಾಮನಾ ರಕ್ಕಸಂ ಮಾಯವಾದನ್ ಬರಿದ
ದುಃಸ್ವಪ್ನದಂತೆ. ನೈರಾಶ್ಯದಿಂದುದ್ಭವಿಸಿ
ತೋರ್ಪ್ಪೋಲಾಶಾ ಮರೀಚಿ, ಬೃಂದಾರಕಂ
ಮೈದೋರಿದನ್. ಮತ್ತೆ ಕೈದೋರಿದನ್ ಶಬರಿ
ಕಾಯುತಿರ್ದಾಶ್ರಮ ದಿಶಾಶಾ ದಿಗಂತಕ್ಕೆ!

ಬೆವರಿ ನೆಗೆದೆಳ್ದನ್ ರಘೂದ್ವಹಂ ಕಣ್ದೆರೆದು,

ಭಯಮೂರ್ಛೆಯಿಂ ಮೈತಿಳಿದು. ಸುಯ್ದುನಿಂತೆಂದು:
"ಬದುಕಿದೆನೊ ನಿನ್ನಿಂದೆ, ಸೌಮಿತ್ರಿ." "ತಿಳಿದವಂ
ತನ್ನ ನೆರಳಿಗೆ ತಾನೆ ಹೆದರುವನೆ?" "ತಿಳಿದವಂ!
ತಿಳಿದ ಮೇಲಲ್ತೆ?" "ಪೃಥ್ವಿಗೆ ರಾಹು ಬೇರೆಯೇಂ
ತನ್ನ ನೆಳಲಲ್ಲದೆಯೆ?" "ಅದ್ರಿಯಾದೊಡಮೋರೆ
ಭೂಮಿ ಕಂಪಿಸೆ ದೃಢತೆ ಹಿಂಗದಿರ್ಪುದೆ? ಅಂತೆ ಕಾಂ
ನಡುಗುತಿದೆ ರಾಮಧೈರ್ಯಂ, ತಮ್ಮ, ಆ ಭೂಮಿ
ಸುತೆಗಾಗಿ. ನಿಲ್ಲುವುದು ನಿನ್ನ ನೆಮ್ಮಿರಲದ್ರಿ
ಸುಸ್ಥಿರಂ. ನಿನ್ನಿಂದೆ ಸತ್ತನೊ ನಿಶಾಚರಂ;
ಕೊಂದೆನೊ ನಿರಾಶೆಯಂ. ಗೆಲ್ದೆನೊ ಕಬಂಧನಂ;
ಹತವಾದುದೊ ಹತಾಶೆ. ಕಿರಣದೋರಿದುದಾಶೆ.
ಬಾ, ನಡೆವಮಿಲ್ಲಿಂದೆ: ಬೆಳ್ಗಜ್ಜ ಕಾಯ್ದಿರುದೆಮಗೆ
ಮುಂದೆ, ಸೌಮಿತ್ರಿ!" ಎಂದಪ್ಪಿದಣ್ಣನನಪ್ಪಿದನ್;
ಸಂತೈಸಿದನ್ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ. ಮೇಲೆ ಮುಂಬಂದು
ತೆರಳ್ದರವರಿರ್ವರುಂ, ಮೂಡಿದಾಸೆಗಳವಳಿ
ಜೋಡಿ ನಡೆವಂತೆ:
ಆ ಬೆಳ್ದಿಂಗಳಿರುಳಿನೊಳ್,
ಮುಪ್ಪು ಜೌವನಗನಸು ಕಾಣ್ಬಂದು ವಾಳ್ಕೆಯಿಂ,
ಮುದುಕಿ ಕಂಡಳ್ ಕನಸನಾ ಶಬರಿ. ನಡುರಾತ್ರಿ
ಮುಗುಳ್ನಗುತೆದ್ದು ಕುಳಿತಳ್ ತನ್ನ ಮಲಗಿರ್ದ
ಪುಲ್ಲಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ. ಗಗನ ನೀಲಾಭನಂ
ಮರಳಿ ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಂಡಳಾ ಸ್ವಪ್ನದರ್ಶನದ

ಶ್ರೀಮೂರ್ತಿಯಂ. ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿತೆರ್ದೆ ಮುದಿಯಳ್ಗೆ.
ಹರಿಸಪುಳ್ಕವ ಮೊಗಕೆ ಸುಕ್ಕು ತೆರೆತೆರೆಂತೊಗೆ
ಫುಂಡಿನಾರಿನ ತೆರನ ಬೆಳ್ನರೆ ನವಿರ್ಗಳೆಂತು,
ಬಚ್ಚು ಪಲ್ಲಿಲಿವಾಯ, ಕುಡ್ಡು ಬೆನ್ನ ಹಣ್ಮುದುಕಿ
ಶಬರಜ್ಜಿ ನಡುಗಿ ನಡೆದಳ್; ಗುಡಿಯ ಬಾಗಿಲಂ
ತೆರೆದು ನೋಡಿದಳು. ಆ ಚಂದ್ರಸುಂದರ ರಾತ್ರಿ
ಮುದುಕಿಯಂ ಕಂಡು ಕನಿಕರದಿಂದೆ ಕರಗಿತೆನೆ
ತಿಂಗಳ್ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಿ, ಶಬರಿಯ ಕುಟೀರಮಂ
ಸುತ್ತಲೆತ್ತತ್ತಲುಂ ಹಸುರಿ ಹಬ್ಬಿದ ಹಸುಗೆ
ರಾಜಿಸಿತು ಮುದುಕಿಯ ತಲೆಯವ್ರೋಲೆ, ತೃಣಮೌನಿ
ತಾನಾಗಿ. ತೃಷಿತ ದೃಷ್ಟಿಯನಟ್ಟಿ, ನಿಸ್ಸೀಮ
ಘೌಸ ಸೀಮಾರ್ಣವದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದೊಳ್ ಮನಂ
ಲಯಮಾಗೆ ನೋಡಿ, ನಿಡುಸುಯ್ದು, ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾಂ
ಶಬರಿ: "ನೀನೆಂದಿಗೆ ಬರುವೆಯಯ್ಯ, ಓ ನನ್ನಯ್ಯ,
ಕಂದಯ್ಯ, ರಾಮಚಂದ್ರಯ್ಯ! ಗುರುದೇವನಾ
ಮುನಿ ಮತಂಗನ ಮಾತು ಬೀತಪುದೆ? ನಿನಗಾಗಿ
ಕಾದಿರುವೆನೀರೈದು ವತ್ಸರಗಳಿಂ, ವತ್ಸ.
ಫಣ್ಬುಲಂಗಳನೆಲ್ಲ ಬಿತ್ತಿ ಬೆಳೆದಣ್ಣೀಮಾಡಿ
ಕಾಯುತಿರುದೆನಾಶ್ರಮಂ. ನೋಯುತಿದೆ ಮನಂ,
ನನ್ನ ಓ ಇಷ್ಟಮೂರ್ತಿ, ನೀಂ ಬರ್ಪ ಮುನ್ನಮೆಯೆ
ಕಾಯುಮಳವಳ್ಕಿಂದೆ. ಹಣ್ಣುಹಣ್ಣಾದ ಈ
ಮುಪ್ಪಿನೊಡಲಿನ್ನೆನಿತು ತಾಳುವುದೋ? ಬಾಳುವುದೋ?

ನೀ ಒಡಲ್

ಬಾಳ್ದೊಡೇಂ ~~ನೋಡಲು~~? ಕಣ್ಣಾಗಳೆಯೆ ಮಬ್ಬಾಗಿ,
ಮಂಜಾಗಿ, ಹಿಂಜರಿಯುತಿದೆ ದಿಟ್ಟಿ! ಕಣ್ಣಾಳದ
ಮೇಲೆ ನೀ ಬಂದರಯ್ಯಯ್ಯೊ, ಕಣ್ಣಾರ್ಪಿನಂ
ನಿನ್ನನೆಂತೆಯ್ದೆ ನೋಳ್ಪೆ? ಕೈಯಿಂದೆ ಮೆಯ್ಯೆಲ್ಲವಂ
ಸಂತಸಂಬಡುವೆನಾದೊಡಮೆಂತು ತಣಿಸುವೆನೊ ಪೇಳ್
ಕಣ್ಗಳ್ಗೆ ನೀರಳ್ಕೆಯಂ? ಬಾರ, ಕಂದಯ್ಯ,
ಕಣ್ಗಿಡುವ ಮೊದಲೆ; ಬಾರಯ್ಯ ಈ ಬಾಳ್ಗಿಡುವ
ಮುನ್ನಮೆನ್ನೆದೆಗೆ ತಾರಯ್ಯ ನಿನ್ನ ಶಾಂತಿಯಂ!" (ನಿನ್ನ)
ನಿಶೆಯ ನಿಃಶಬ್ದತೆಗೆ ಭಂಗಬಾರದ ತೆರದಿ
ತನ್ನೊಳಾಳಾಪಿಸುತೆ ಗುಡಿಸಲೊಳಗಾದಳಾ
ಶಬರಜ್ಜಿ, ಬೇಡಿತಿ, ಮತಂಗಮುನಿ ವರಶಿಷ್ಯೆ.

ಇರುಳಳಿದುದುಷೆ ಮೂಡಿತೊಯ್ಯನೆಯೆ ಬೆಳಗಾಯ್ತು.
ಬಿಲ್ಲೆತ್ತರದ ಕರಡವುಲ್ ಬಿತ್ತರದ ಬಯಲ್
ಮಿಳಿರ್ದತ್ತು ಕುಳಿರ್ಪನಿಗಳಿಂದೆ, ತುರುಗೆಮೆಗಳಂ
ಪೋಲ್ದು. ಮಾತಂಗಿಯೊಲೆ ಪಸುರೆಯುಂ ಪಾದುರ್ದೆನೆ
ನಿದುಬಯನಿ, ನಿಡುಸುಯ್ದರಿರ್ವರುಮೊಂದುಗೂಡಿ.
ಮುದುಕಿಗೇಂ ಕಳವಳಂ? ಏಕೆ ತಲ್ಲಣಮೇಕೆ
ಉಲ್ಲಸಂ? ಒಳಪೊಗುವಳೆಲೆವನೆಗೆ. ಒಯ್ಯನೆಯೆ
ಹೊರಬಂದು ನಿಂತು ನೋಡುವಳೆನಿತೊ ಕಾಲಮಾ
ಬುವಿಯ ಬಯ್ತಲೆಯಂತೆ ಬಯಲ ನಡು ನಿಡುಪರಿದು
ಸಮೆದ ಕಾಲ್ದಾರಿ ಕೀಳ್ಪಟ್ಟೆಯಂ. ತನ್ನೊಳಗೆ

ಗೊಣಗುವಳ್; ಗುಣಿಸುವಳ್; ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೊಳಪೊಕ್ಕು,
ತೆಂಗಿನ ಗರಿಯ ಪೊರಕೆಯಂ ತಂದು, ಮನೆ ಮುಂದೆ
ಗೋಮಯಮಂ ಬಳಿದ ಜಗಲಿಯಂ ತರಗುಸದೆ ಗುಡಿಸಿ,
ಸೊಂಟಗೈಯಾಗಿ ನಿಲ್ವಳ್ ಮತ್ತೆ ನಿಡುನಟ್ಟು. (ನಟ್ಟು)
ನಿಟ್ಟಿಪಳ್ ದೂರ ವನ ಸೀಮಾನ್ತ ಸೀಮಂತ
ರೇಖೆಯೆನಲೊಪ್ಪುವಾ ಬಟ್ಟ, ಬಯಲ್ವಟ್ಟೆಯಂ.
ಶಬರಿಗಿಂತಿರೆ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯ ನೋಂಪಿ, ಪೊಳ್ತೇರ್ದು
ಪಗಲಾಯ್ತು. ಬಾನ್ಗಾವಲಿಯ ಮಧ್ಯೆ ಕಿರ್ಚಾರವಿ
ಬೆಳ್ಳುರುನಿಂತಾಗಿ ಕರೆದುದು ಬಿಸಿಲ ಬೇಗೆಯಂ:—
ಪುಲ್ಗಾವಲಿನ ನಡುವೆ ಮುದುಕಿಯ ಕಣ್ಗೆಗಾರೊ
ಬರ್ಪವೊಲ್ ಭ್ರಾಂತಿ! ನಿಂತಳ್ ಶಬರಿ ದೊಂಕಾಗಿ!
ಕಟಿಗೊಂದು ಕೈಯಾಗೆ, ಪಣೆಗೊಂದು ಕೈಯನೆತ್ತಿ,
ಸುಕ್ಕಿತಾಂ ಪುಬ್ಬಿನ ತೋಳ್ಗೆ ತೆರೆಗಳನೊಡರ್ಚಲ್ಕೆ,
ನೋಡಿದಳ್ ....ನೋಡಿದಳ್.... ಕಣ್ಣಾಳೆಯ ಕಿಲ್ಬಾಡಿ
ದೇಶದೇಹವನಂತೆ ತನ್ನ ಸಂದೇಹಮಂ
ಕೂರೆದಳ್, ತಿರುಪ್ಪಿ ಕೂರೆದಳ್, ಮರಳಿ ಮರಳಿ! ಹಾ,
ಕಂಡರಿವಳೆಂತಾ ಶಬರಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನಾ
ದುಃಸ್ಥಿತಿಯ ವೇಷದಲಿ?
ಹೊದೆಹೊದೆಗೆದರ್ದ ತಲೆ,
ಕೂಳೆ ಚವರ್ ಪತ್ತಿದುಡೆ, ತೇಜಂ ಮಸುಳ್ದ ಮೊಗಂ,
ಖಿನ್ನತೆಯ ಕೊರೆಯುತ್ತಿದ ಕಪೋಲದ ಪೊಲಂ,
ದಯಿತಾ ವಿಯೋಗಾಗ್ನಿಯಿಂಧನ ಶರೀರನಂ,

ರೂಕ್ಷರೂಪದ ರಾಮನಂ ಕಂಡು ಮಂದಾಕ್ಷಿ,
ಶಬರಿ, ಬೇಡಂಗೆತ್ತಳೆನೆ, ಮೈಥಿಲೀ ಪ್ರಿಯನ
ದಾರುಣಸ್ಥಿತಿಗೇತಕಿನ್ ಬೇರೆ ಸಾಕ್ಷಿ? ಆ
ಬಿಲ್ಲೊತ್ತರರ ತನ್ನ ಬಿಂಮದ ನಂಬುಗೆಗೆತ್ತು,
ಕೋಗಿಲೆಂದು ಮರಿಯೆಂದು ತುಡುಕಿದರೆ ಕಾಗೆಮರಿ
ಕೂಗಿದವೋಲಾಯ್ತೆಂದು ಬಗೆಯುಲ್ಲಸಂ ಕುಗ್ಗಿ,
ಮುದುಕಿ ಆ ಬಂದರಂ ಭೀಕರಾಕಾರರಂ
ನೋಡುತಿರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ:
"ದಣಿದು ಬಂದಿಹೆವಜ್ಜಿ;
ಬಿಸಿಲಳುರುತಿದೆ; ಗುಡಿಸಲೊಳಗಿನಿತು ತಾವಿತ್ತು,
ತಿನಲಿತ್ತು, ಕರುಣಿಸೈ ನಿನ್ನ ಈ ಹರದೇಶಿ
ಕಂದರಂ; ಚಿರಋಣಿಗಳೆಂ!"
"ಕಂಡವರ್ಗೆಲ್ಲ,
ಬರ್ಪ ಬೇಡರ್ಗೆಲ್ಲಮುಣಿಸಿತ್ತು, ಬೀಡಿತ್ತು,
ಮೆಲ್ಲಾಸನೀಯೆ ನಾನೇನು ಅಡುಗೂಳಜ್ಜಿ
ಅಲ್ಲ ಕಾಣಯ್ಯ!" ಇಂತು ನಿಷ್ಠುರವೆಂದೊಡಂ
"ಬಡವಳಿದ್ದುದನೀವೆ; ಬನ್ನಿ! ಎನುತ್ತಾ ಅಜ್ಜಿ
ನಡೆದಳೊಳಗಿಂಕೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನಣ್ಣನಂ ನೋಡಿ
ನಸುನಕ್ಕನಿರ್ವರುಂ ಮುದುಕಿಗೆ ಮುಂಕರಗಿ
ಪದೆದು ಪೊಕ್ಕರು ಪರ್ಣಶಾಲೆಯಂ.
ಉರಿಬಿಸಿಲ
ಝಳದಿಂ ಗುಡಿಸಲೊಳಗೆ ಬಂದಿನಿತನಂತರಂ

ಕಣ್‌ತಂಪು ಶಾಂತಿಯಂ ಪಡೆದ ಬೇಡಿತಿ ಮರಳಿ
ನೋಡಿದಳ್ ಬಂದತಿಥಿಗಳನ್; ಏನೊ ಶಂಕೆಯಿಂ:
"ನೀಮೆತ್ತಣಿಂದಮೆಯ್ತಂದಿರೈ? ನೀಮಾರೊ,
ಕಂದರಿರ? ನನ್ನ ಈ ಕಣ್ ಮಬ್ಬು; ಬಗೆ ಮಂಜು;
ತಿಳಿಯನೇನೊಂದುಮಂ."
ಊರ್ಮಿಳೇಶಂ: "ಅಜ್ಜಿ,
ಮನೆಯಿಲ್ಲ ಮಾಡಿಲ್ಲ; ಮನೆಗೆಟ್ಟು ನೆಲೆಗೆಟ್ಟು
ಕಾಡು ಬೀಡಾದರೆಂ... ಮೀಹಕೇಂ ಕೊಳಮಿರದೆ
ಇಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯಾದೊಡಂ, ತಾಯಿ?"
ಅಚ್ಚರಿವಡುತೆ
ಶಬರಿ: "ಮೀಹಕ್ಕೆ? (ಬೇಡರಿಗೇಕೊ ಮಜ್ಜನಂ!)
ಕೊಳಮಿರ್ಪುದಲ್ತೆ ಆ ಪೇರಳೆಯ ಮರದ ಅಡಿ. —
ನಿಮ್ಮಂತೆ ಮನೆಗೆಟ್ಟು ನೆಲೆಗೆಟ್ಟು ತೊಳಲುವರ್
ಈ ನಾಡೊಳೆನಿಬರೋ! ಏಂ ಕೇಡುಗಾಲಮೋ?
ಅರಗುಲಿಗಳೊರ್ವನ ಸತಿಗೆ ಒರ್ವನಳುಪುವಂ!"
ಬೆಚ್ಚಿ ನುಡಿದನ್ ದಾಶರಥಿ ಮೊಳಗು ದನಿಯಿಂದೆ:
"ಆರ ಸತಿಗಾರಳುಪಿದರು, ಅಜ್ಜಿ?"
"ಹೋಗು, ಮಗು,
ಮಿಂದು ಬಾ. ಕತೆವೇಳ್ವೆನುಂಡಮೇಲಾ ಹೊಲಸು (೮)
ವಾರ್ತೆಯಂ."
ಮೀಯಲ್ಕೆಯ್ದಲಿರ್ವರುಂ ಕೊಳಕ್ಕೆ,
ಮುದುಕಿ ಕೌತುಕಕಾಗಿ ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿದಳವರ

ಪಿಟಕಮಂ, ಬಿಲ್ಗಳಂ, ಬತ್ತಳಿಕೆಯುಂ, ಮತ್ತೆ
ನಾರುಡೆಗಳಂ. ವಸ್ತುವೊಂದೊಂದರಿಂದಾಕೆ
ಬೆಚ್ಚುತಚ್ಚರಿವಟ್ಟುಳಾದೊಡಂ, ತನ್ನಾರೆ
ರಚಿಸಿರ್ದ ರಾಮನಂ ಕಂಡಳಿಲ್ಲಾ ಬಂದ
ಕೈರಾತ ರೂಕ್ಷಾವತಾರರಂ.

ಅನಿತರೊಳ್

ಮಿಂದು ಬಂದರು ರಾಮ ಸೌಮಿತ್ರಿ. ಕಪ್ಪಿರ್ದ
ಕನಕಮಂ ಕೂರ್ಚಿಸಿದವೋಲಾಗೆ, ಸೋಜಗದ
ಸೂಜಿಮೊನೆ ಪರಿದತ್ತಜ್ಞೆಯ ಕುತೂಹಲಂ.
ಬೇಡರ್ಗದೆತ್ತಣಿಂದಾ ತೇಜಮಾಳ್ತನಂ
ನುಣ್ಪುನುಡಿ ನಯದ ನಡೆ? ದೊರೆಮಕ್ಕಳಿರವೇಳ್ಕುಮ್
ಎಂದಾ ಮತಂಗಮುನಿ ಶಿಷ್ಯೆ, (ಸೀತೆಯನುಳಿದು
ಬಂದನೀತಂ ರಾಮನಲ್ತೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ,)
ನಳನಳಿಪ ಸುಳಿದಳಿರ ಕುಡಿವಾಳೆಯಂ ಪಾಸಿ;
ಗೀಕುಚಾಪೆಯ ಮಣೆಗಳಂ ಕುಳ್ತುಕೊಳಲಿಕ್ಕೆ;
ಪಸುರ್ದೊನ್ನೆಗಳಲಿ ತಿಳಿನೀರ್ಗಳಂ, ಪಸಿಯಡಕೆ
ದೊಂಬಾಳೆಗಳಲಿ ಜೇನ್ತುಪ್ಪ ಕೆನೆವಾಲ್ಗಳಂ
ತಂದಿಟ್ಟು; ನೂಲೆಗೆಣಸಂ, ಬಾಳೆವಣ್ಗಳಂ,
ಕಂದಮೂಲಂಗಳಂ, ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲ್ಗಳಂ,
ಸೌತೆ ಪಚ್ಚಡಿಗಳಂ, ಮುಳ್ಳಿಹಂಬೆಯಂ, ಮತ್ತೆ
ಹುಚ್ಚನಕ್ಕಿಯ ಬೆಚ್ಚನನ್ನಮಂ, ಮೊಸರುಮಂ,
ಬೆಲ್ಲಮಂ, ಬೆಣ್ಣೆಯಂ ಬಡಿಸಿ, ಸವಿನುಡಿ ನುಡಿಸಿ,

ಮುಗುಳುನಗುತೆಂದಳಿಂತು:
"ಆರ ಸಂಪದಮಾರ್ಗೊ?
ನಿಮ್ಮ ಸಯ್ಪುದನವರಿಂಗಾಂ ಬಡಿಸಲೇನಳವೆ?
ತಣಿಯುಂಡು ತಣಿಯಿರ್ಕೆ, ಮಗುಗಳಿರ. ಬಂದತಿಥಿ
ಯಾಗಾದರೇನಂತೆ?"
"ಆರ ಸಂಪದಮಾರ್ಗೆ
ಹೇಳಜ್ಜಿ? ನಾವುಣುತ್ತಿರ್ಪ ಈ ಸಯ್ಪುರ್ಗೆ
ಮಿಸಲಾಗಿರ್ದತ್ತು? ಪುಣ್ಯವಂತನೆ ವಲಂ
ನಿನ್ನರಕೆಯಾ ಅತಿಥಿ!"
"ದಶರಥ ಕುಮಾರನ್ಗೆ!"
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೊರ್ವರೊರ್ವರಂ ದೃಷ್ಟಿಸುತೆ
ಮುದುಕಿಯಂ ನೋಡುತಿರೆ:
"ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಗ್ರಜನವಂ
ನೆಲವೆಣ್ಣಗಳಿಗಿನಿಯನಯ್!"
ಅತ್ತಳಾ ಶಬರಿ
ಹೆಸರ ಹೇಳುವ ಹರುಷಕುಕ್ಕಿ ಬರಲುಮ್ಮಳಿಂ:
"ಕಾಯುತಿಹೆನಿರ್ಪೈದು ವತ್ಸರಗಳಿಂ, ಕಂದ,
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸೀತೆಯರಿಗಾಗಿ, ನಿಚ್ಚಮುಂ,
ನಿಮಗಿಕ್ಕಿದುಣಿಸನಣಿಮಾಡಿ. ಗುರುವಾಣಿಯುಂ
ಪುಸಿಯಪ್ಪುದೇಂ?" ಹೇಳಿದಳು ಮತ್ತೆ ಮಾತಂಗಿ
ಮುನಿ ಮತಂಗನ ಪೇಳ್ದ ರಾಮಾಗಮನ ಪುಣ್ಯಮಂ
ವಾರ್ತಾ ಭವಿಷ್ಯಮಂ. ಕೇಳಿದಳು: "ನೀವಾರೊ

ಬಡಗರಂದದಿ ತೋರುತಿರುವಿರಿ, ಕುಮಾರರಿರ;
ಕಂಡಿರೇ, ಕೇಳ್ದಿರೇ, ರಾಮನೆಲ್ಲಿದನೆಂದು,
ಎಂದಿಗೈತರುನೆಂದು? ಬಾಳ್ವಯೃಣಮುಂ ಮುಗಿಸಿ
ಹೋಹ ಮುನ್ನಮದೊರ್ಮೆಯಾದೊಡಂ ರಾಮನಾ
ದೊರೆಕೊಳ್ಳದಿಹುದೆ ಸಿರಿಮೊಗದ ಸಂದರ್ಶನಂ?
ಶಾಂತಿನಿಧಿಯಾತನಂ ಕಾಣ್ಬುದೆ ಪರಮಶಾಂತಿ!”
ಸಜಲ ನಯನಂ ರಾಮನಾಲಿಸಿದನಜ್ಜಿಯಂ.
ನುಡಿದನು ಸಗದ್ಗದಂ:
“ಶಾಂತಿನಿಧಿಯಾತಂಗೆ
ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲದೆ ತೊಳಲುತಿಹನಲ್ತೆ? ಮನೆಗೆಯ್ದು
ಹೇರಡವಿ ಮನೆಯಾದನಂ ಶಾಂತಿನಿಧಿಯೆಂದು
ಬರಿದೆ ಬಣ್ಣಿಪೆಯೇಕೆ, ತಾಯಿ? ಸಾಮಾನ್ಯನಂ
ದೇವಮಾನ್ಯಂಗೆತ್ತುದಜ್ಜಿ ನಿನ್ನಳ್ಕರ್ತಾಹೆ!”
“ತೆಗೆ ತೆಗೆ! ಮಹಾತ್ಮನಂ ತೆಗಳದಿರ್!”
“ಬಲ್ಲೆನಾಂ
ರಾಮನಂ!”
“ನೀನರಿಯೆಯಾತನಂ!”
“ನಾನರಿಯೆನೇಂ?
ನನ್ನ ನಾನರಿಯನೆಂದಾಡುತಿಹೆ!”
ಶಬರಜ್ಜಿ,
ಬೆರಗುಹೊಡೆದಂತೆ, ರಾಮನ ಕಣ್ಗೆ ಕಣ್ಣೊಟ್ಟು
ನೋಡಿದಳ್. ರಾಮನೊಯ್ಯನೆ ಮೊಗವನಿಳುಹುತ್ತೆ,

ಕಣ್ಣೆತ್ತಿದುಣ್ಣಾತೆನಾಡಗಿದನ್ ಮತ್ತೆ. ಮುಕ್ತಾಶ್ರುಗಳ್
ಕೈ ತುತ್ತಿಗುದುರಿದುವೆ? ಕಾಣ್ಕೆಯೋ? ಕಲ್ಪನೆಯೊ?
ಮಾತನುಳಿದಳ್ ಮುದುಕಿ: ತನಗರಿಯದರ್ಥದಿಂ
ಕಾಣ್ಬುದೆಂತಿತ್ಯರ್ಥಮಂ?
                                    ತಣಿದನಂತರಂ
ದಣಿವಾರೆ ಮಲಗಿದರ್ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಂ.
ಬಿಳಿಮೆಯ್ಯನೆಳ್ಚತ್ತು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿರೆ, ನೀಲಿ
ಮೆಯ್ಯವಂ ಕನವರಿಸಿದನ್ 'ಸೀತೆ, ಬಾ ಇಲ್ಲಿ,
ಬಾ, ಪ್ರಿಯೆ, ಜನಕಜಾತೆ!' ಗುಡಿಸಲೊಳಗಾ ಬಳಿಯೆ
ಬೆಲ್ಲ ಬೇಲದ ಹಣ್ಗಳಂ ಬೆರಸಿ ಪಾನಕಂ
ಗೆಯ್ಯುತಿರ್ದಜ್ಜಿ ಬಂದಳ್ಳು ಓಡಿ. ಸಜ್ಜೆಯೆಡೆ
ನಟ್ಟು ನಿಂತವಧರಿಸಿದಳ್ ದೇವಗಾತ್ರನಂ,
ಕನಸಿನಲ್ಲಿಂತೆ ಮುಗುಳ್ನಗುತಿರ್ದನಂ. ನೋಡಿ,
ಬಗೆಯಿಂಪನನುಭವಿಸಿದಳ್: ತನ್ನಾ ಸೌಮ್ಯನಂ
ಕಂಡರಿತಳಾ ಮಂದಹಸಿತ ಮುಖಕಮಲದೊಳ್!
ಆದೊಡೇನದು ಮತ್ತೆ! ನೋಡುತಿರೆ, ಹಿಂಗಿತಾ
ಮುಖಸೌಮ್ಯತಾ ಮುದ್ರೆ? ಸಂಕ್ಷೋಭಿಸಿತು ನಿದ್ರೆ?
ವೈರದಿಂ ವಿಕಟ ಕರ್ಕಶವಾಯ್ತು? ಕೋಪದಿಂ
ಕೂಕು ಕೂಗಿದನಳ್ಕೆ ಸರಿವಂತೆ ಶಬರಿ: 'ನಿಲ್
ರಾಕ್ಷಸಾಧಮ, ನಿಲ್! ಪೇಳೆಲ್ಲಿಗುಯ್ದಪಯ್
ನನ್ನ ಸೀತೆಯನೆಲವೊ ನೀಚ!' ಬದ್ಧಭ್ರುಕುಟಿ,
ಸೆರೆ ಬಿಗಿಯುವ್ವೋಲಾಡುಗಚ್ಚಿ, ನಿದ್ದೆಯನೊದ್ದು,

ಸೀಳ್ದು ದುಃಸ್ವಪ್ನಮಂ, ಕುಳ್ತೆದ್ದನಬ್ಬರಿಸಿ,
ತನ್ನ ಸುತ್ತಂ ನೋಡಿ ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ. ಬೆದರೆದೆಯ
ಶಬರಜ್ಜಿ ಕಾಣಾಡೊಡಮಿಳ್ದುಱದನ್ ಮೋರೆಯಂ,
ನಾಣ್ಗೆ: "ತಪ್ಪಿದೆನಜ್ಜಿ. ಕಂಡ ಕನಸಿಂ ನನಸು
ಗೆತ್ತು, ಕೆಮ್ಮನೆ ನಿನ್ನನಂಜಿಸಿದೆ." ದೊಪ್ಪನೆಯೆ
ಮುದುಕಿ ಬಿಳ್ದಪ್ಪಿದಳ್ ರಾಮನಂ: "ದಮ್ಮಯ್ಯ,
ಸಾಕಿನ್ನು ಮರೆಮಾಡಬೇಡಯ್ಯ, ಓ ನನ್ನ
ಕಂದಯ್ಯ, ರಾಮಚಂದ್ರಯ್ಯ! ಏನಾಯ್ತಯ್ಯ
ನನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ? ಹೇಳು! ಸೀತೆ ಎಲ್ಲಿಹಳೆಲ್ಲಿ
ಕೇಡಾಯಿತೇನಾಯಿತಯ್ಯಯ್ಯೋ ನನ್ನ ಈ
ಪಾಳ್ಗಣ್ಗಳರಿಯಲಾರದೆ ಹೋದುವೈ! ಅಯ್ಯೋ,
ನಾನಾಗಳೆಯೆ ನಿನ್ನ ತೆರೆದ ಪಿಟಕದೊಳೊಂದು
ಸೀರೆಯುಂ ಕಂಡೆನಾದೊಡಮರಿವುದೆಂತಯ್ಯ
ಈ ಮುಪ್ಪು ಬೆಪ್ಪು?" ತಾಯಪ್ಪುಗೆಯ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳ್
ಸಿಸುವಾಗುತಾ ರಾಮನಿಂತು: "ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನೆಂ;
ರಾಮನಾಂ! ಸೀತೆಯನಸುರನುಯ್ದನಾಕೆಯಂ
ಹುಡುಕಲೆಂದಲೆಯುತಿಹೆನಜ್ಜಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ
ಕೂಡಿ!" ಶಬರಿಯ ತೋಳ್ಗಳಪ್ಪಿರ್ದ ತಳ್ಕೆಯೊಳ್
ಆ ದುಃಖಿ ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಳ್ತನತಿ ದೈನ್ಯದಿಂ;
ತಾಯ್ಮಡಿಲೊಳಾರಾದರೇಂ ಬರಿ ಶಿಸುಗಳಲ್ತೆ!

ತಾಳಲಾರದ ಶೋಕಭಾರದಿಂ ದಾಶರಥಿ

ಪಳಲಾರದೆ ಶಯ್ಯೆಯಿಂ ಶಬರಿ ಶುಶ್ರೂಷೆ-
ಗತಿಧಿಯಾದನ ಪೇಳಲೇಂ? ಮನೋರೋಗಕ್ಕೆ:
ಪ್ರೇಮವೆ ಭಿಷಗ್ವರಂ. ಪ್ರಾಣದೇಶಗಾ ಪ್ರೀತಿ ತಾಂ (ಶ್ರಾ)
ಪರಮೌಷಧಮೆನಲ್ಕೆ ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ
ಭೇಷಜಂ ಪೋ ಭ್ರಾಂತಿಯೆಂಬಿನಂ, ಕೇಳಾರ್ಕೆಕೆ
ಮಾಡಿದಳೊ ತನ್ನಿಷ್ಟದೇವತಾ ಮೂರುತಿಗೆ
ಆ ತಪಸ್ವಿನಿ ಶಬರಿ. ಹಗಲೆನ್ನದಿರುಳೆನ್ನ-
ದೆಚ್ಚರೆನ್ನದೆ ನಿದ್ರೆಯೆನ್ನದೆ ನಿರಂತರಂ
ರಾಮಸೇವಾ ಸಾಧನೆಗೆ ಸವೆಸಿದಳ್ ಮುದುಕಿ
ತನ್ನಾಯುವಂ. ಕೇಳುವಳು, ದಾಸಗೆಯ ಬಳಿಯೆ
ಕುಳಿತು, ರಾಮನ ಮೆಯ್ಯನೆಳವೊತ್ತೆ, ವನವಾಸದಾ
ಕಥೆಯೆಲ್ಲಮಂ; ಅಂತೆ ಸಂತೈಸುವಳು ಮನೋ
ವ್ಯಥೆಯೆಲ್ಲಮಂ ಧೈರ್ಯ ವಾಕ್ಯಂಗಳಿಂ. ಮತ್ತೆ
ಹೇಳುವಳು ತನ್ನ ಬಾಳಿನ ಕತೆಯ ವಿವರಮಂ,
ಕೇಳ್ವಗೆ ಕುತೂಹಲಂ ಖೇದವನಳಿಸುವಂತೆ.

ಪಿಂಗಲೊಲ್ಲದೆ ಹೋಯ್ತು ರಾಮನ ವಿಚಿತ್ರರುಜೆ.
ತೇಜಂ ಮಸುಳ್ದತ್ತು. ಭೀಮವಪು ಕೃಶವಾಯ್ತು.
ದಿನದಿನಕೆ ರಾವಣನ ರಾಜತಂತ್ರದ ಬಂತುಕೆ
ಕೈಗೂಡಿದತ್ತೆಂಬನಂ ಮುರುಟಿದುದು ಮನದ
ಕೆಚ್ಚು; ಮೊಗಂಬಾಡಿ ಬಿದ್ದುದು ನೆಚ್ಚು. ಒರ್ದಿನಂ
ಕರ್ದಿಂಗಳಿರುಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊರ್ವನೆಯೆ ಹೊರಗೆ

ನಡೆಯುತೊಂದರೆಯುದ್ದೊಳ್
~~[illegible]~~ ಸುಯ್ದು ಸುಯ್ದೆಳ್ವೆಸ್ತು
ಕುಳ್ಳು, ಸಪ್ತರ್ಷಿ ಮಂಡಲಮೊಯ್ಯನೇಳ್ವುದಂ
ನೋಡುತಿರೆ, ಬೆನ್ನಡೆಯೊಳಾರೊ ಬಂದಂತಾಯ್ತು!
ಕತ್ತಲೆಯೊಳ್ ಕಣ್ಣಾರಿಯದಿರ್ದೊಡಂ ಶಬರಿಯಂ
ತಿಳಿದನವಳುಂ ಕೈಂಮುನಿಟ್ಟಳ್ ಪೆಗಲ್ಗೆ: ಇದೇನ್
ಕಂದ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ನೀನುಮಿಂತೇಕೆ ಧರೆಗೆಟ್ಟು (ಪೇ)
ಕೊರಗುತಿಹೆ!" ಗದ್ಗದಿಸುತೆಂದನ್ ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮಜಂ:
"ಅಜ್ಜಿ, ಅತ್ತಿಗೆಗಂತು ಪಾಡಾಯ್ತು. ಅಣ್ಣಂಗೆ...
ಅಣ್ಣಂಗೆ... ಅಣ್ಣನುಂ...." ರೋದಿಸುವನಂ ತಡೆದು
ಕಣ್ಬನಿಯನೊರಸಿ: "ಬಾ ಒಳಗೆ. ಬಿಡು ದುಃಖಮಂ,
ಸೌಮಿತ್ರಿ. ನಿನ್ನಣ್ಣನುನಿತಗಂ ರೋಗಿಗಾರ್ತಿ.
ನನ್ನ ಗುರು ಕೃಪೆಯಿಂದೆ ರಾಮನ ರುಜೆಯನೆಲ್ಲಮಂ
ಹೀರಿ ಬಿಸುಡುವೆ, ನೋಡು ಬಾ!" ನಡೆದರಿರ್ವರುಂ
ಒಳಗೆ. ತೋಳೆಟ್ಬುಗೂಡಾಗಿ ಸಜ್ಜೆಯ ಮೇಲೆ
ಮಲಗಿರ್ದ ಮೂರ್ತಿಯಂ ಬಲಗೊಂಡಳಾ ಮುದುಕಿ,
ಧ್ಯಾನಿಸುತೆ ತನ್ನ ಗುರುವಂ. ತನ್ನ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ
ತನ್ನ ದೇವತೆಯಂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾ ಪೂರ್ವಕಂ
ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವಳೆಂಬಂತೆ ಮಂತ್ರಘೋಷಂಗೈದು
ಕೈಮುಗಿದಳಳ್ದುಬಿದ್ದಳ್ ರಾಮನಂಘ್ರಿಯಂ
ಮುಟ್ಟಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದಳ್. ಬೆರಗಾಗಿ
ನೋಡುತಿರ್ದಾತಂಗೆ ನುಡಿದಳ್ ನಗುತೆ: "ವತ್ಸ,
ರಾಮನಿನ್ ಸುಕ್ಷೇಮನಯ್! ಪತ್ತುವಿಡು ನಿನ್ನ

ದುಃಖಮಂ!" ಮರುದಿನಂ ಬೆಳಗಾಗಲೇನೆಂಬೆ?
ರಾಮನೆದ್ದನ್ ಸುದೃಢಕಾಯದಾರೋಗ್ಯದಿಂ:
ಉಜ್ವಲ ಲಸನ್ನೇತ್ರನಂ, ಸುಪ್ರಸನ್ನಾನನಂ
ಶೋಭಿಸುವಮಲ ಗಾತ್ರನಂ ಕಂಡು ಸೌಮಿತ್ರಿ
ಕೆಡೆದನ್ ಕೃತಜ್ಞತೆಗೆ ಶಬರಿಯ ಚರಣತಲಕೆ!

ರೂಪಸಗೆ ಹಿಡಿದಳಾ ದಿನವೆ ಶಬರಿಯುಂ. ತನ್ನ
ಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂ ನಿದ್ದೆಗೆಟ್ಟಳ್ಗಂ, ದಣಿದಳ್ಗಂ,
ಬೆಂಡಾದಳ್ಗಂ ರಾಮನುಪಚರಿಸಿದನ್, ಮರೆತು
ತನ್ನೊಳಲ. "ಮಗುವೆ, ಮರುಗದಿರೆನಗೆ. ಪುರುಳೆನಗೆ
ವೇಳ್ಕುಮುಪಚರ್ಯೆ; ಪಣ್ಣೆಲೆಗೇಕೆ?" ಮಾತಂಗಿ
ಸಂತವಿಟ್ಟಳ್, "ಧನ್ಯೆಯಾಂ, ರಾಮಚಂದ್ರ, ನೀಂ
ಪ್ರೀತಿ ಪರಿಚರ್ಯೆಗೆಯ್ಯುತಿರಲಾಂ ಶಾಂತಿಯಿಂ
ಸೇರಿದಪೆನಧ್ಯಾತ್ಮಮಂ. ಮಿಗಿಲಿದಕೆ ಸಯ್ಪು ತಾಂ
ಬೇರೇನೊಳದೆ?— ನಿನಗೆ ಮಾಳ್ಪ ಕಜ್ಜಂ ಮುಂದೆ
ಬೆಟ್ಟವಿದೆ; ಬೆಟ್ಟಿತಾಗಿದೆ. ಕನಸನಾಂ ಕಂಡೆ. ಕೇಳ್:
ವಿತ್ತೇಶನವರಜನ ದಶಕಂಠ ರಾವಣನ
ಲಂಕೆಯುದ್ಯಾನದೊಳ್ ಸೀತೆ ಸೆರೆಗಿರ್ದಳಯ್;
ಮರುಗಿರ್ದಳಯ್. ರಾಮ, ನಿನಗಿಂದು ಪೇಳ್ದನಾಂ
ನಿನ್ನಂತೆ ಮನೆಮಡದಿಗೆಟ್ಟು ಕೆಳೆಯರ್ವೆರಸಿ
ಕಾಡುಪಾಲಾದನಂ ಸುಗ್ರೀವನಂ. ನೋಡು,
ಓ ಅಲ್ಲಿ, ದಿಙ್ಮೇಖಲಾ ರೇಖೆಗಿದಿರೆದ್ದು

ಭವ್ಯಮಾಗಿರ್ಪುದೆಂತು ಋಷ್ಯಮೂಕಂ, ದಿವ್ಯ
ಪರ್ವತಂ! ತಳ್ಪಲದೊಳಿರ್ಪುದು ಮತಂಗ ಮುನಿ
ಕಾನನಂ. ರಂಜಿಸುವುದದರಿಂಯಂಚಿಂದಲ್ಲಿ
ಪಂಪಾ ಸರೋವರಂ. ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ಮೇಲೆ
ಬಳಿಯೊಳಿದೆ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ, ವಾನರ ರಾಜಧಾನಿ.
ವಾಲಿಯದನಾಳ್ವನವನಿಂದೆ ನಿರಸನವೊಂದಿ
ನೆಲೆಗೆಟ್ಟ ಸುಗ್ರೀವನಿರ್ಪನೈ, ಗುಹಾವಾಸಿ
ತಾನಾಗಿ, ಗುರು ಮತಂಗನ ಶಾಪರಕ್ಷೆಯಾ
ವಾಲಿ ದುರ್ಗಮ ಋಷ್ಯಮೂಕದಲಿ. ಪೋಗಿ ನೀಂ
ಪಡೆಯವನ ಸಖ್ಯಮಂ. ದುಃಖಿಗೆ ನೆರಂ ದುಃಖಿ.
ಗೆಲ್ಗೆ ದೈವೇಚ್ಛೆ; ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆಯುಂ ಸಲ್ಗೆ!” ~~[illegible]~~ ಕೇಳ್,
ನುಡಿ ನುಡಿಯುತತಿಹರ್ಷ ಮುಖಿಯಾಗಿ, ಸೌಮಿತ್ರಿ
ರಾಮರಂ ಸುಖಬಾಷ್ಪನೇತ್ರದಿಂ ನೋಡುತ್ತೆ,
ನೋಡುತ್ತೆ, ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿದಳ್ ಆ ಅಮರ ಸನ್ನ್ಯಾಸ್ತೆ,
ದೇವ ಸೀತಾನಾಥ ದಿವ್ಯಾಶ್ರು ತೀರ್ಥಜಲ
ಸಂಪೂತ — ಸಂಸ್ನಾತ — ಶಿವ ಕಳೇಬರ ಧನ್ಯೆ!

— • —

11. 10. '39
ಬುಧವಾರ.
ಉದಯರವಿ.

ಇಂಗೋಲ್ ೧೨

ಅತ್ತಲಾ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯೊಳ್

ಏಕಳುವೆ, ತೇಜಸ್ವಿ? ಕಲ್ಪನೆಯೆರಂಕೆಯಂ
ಏರಿ ಬಾ ನನ್ನೊಡನೆ: ಕಾಣ್ಬುದೇನದೊ ಅಲ್ಲಿ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧ ಗಿರಿವನ ಗುಹಾ ದ್ವಾರದೆಡೆಯಲ್ಲಿ?
ನಿಂದಿರ್ಪನೊರ್ವನ್ ಋಯರ್ಕ್ಷ ವಕ್ಷಾನ್ವಿತಂ
ವೃಷಭ ಸನ್ನಿಭ ಗಮನ ನಿಭ ಸಮ ದೃಢ ಶರೀರಿ!
ಮತ್ತೆ ಶತಪಥಮಲೆವನೇಕಿವಂ, ಏಕಾಂಗಿ?
ಬಾಹುದಂಡದಿ ಗದಾದಂಡಮುಂ ಶೋತ್ರೇಕೆ, ಪೇಳ್.
ಪುಳ್ಕಿಸಿ ಕವಿದಿರ್ಪ ಗವಿಯ ಬಾಯನೆ ನೋಡುವನ್;
ಸುಯ್ಯನಾಳೋಚಿಸುವನೊಯ್ಯನೆ ಗದೆಯನಿಳಿಪಿ
ತಳ್ಪಲಡವಿಯನೊರ್ಮೆ, ಬೆಟ್ಟ ನೆತ್ತಿಯನೊರ್ಮೆ, ೧೦
ನೋಡದೆಯೆ ನೋಡಿ? ವಾನರ ಕುಲಂ, ನರವರಂ,
ವಾಲಿಯ ಸಹೋದರಂ ಸುಗ್ರೀವನಲ್ತೆ ಆ
ಓಜೋನ್ವಿತಂ? ಬಿಲ ಮುಖದೊಳೇಂ ತಪಂ ಗೆಯ್ವನೇಂ?
ಕಳೆದತ್ತು ಶತದಿನಂ. ಕಳೆದತ್ತು ಶತರಾತ್ರಿ.
ದೀರ್ಘ ದಶದಶ ದಿನಂ. ದೀರ್ಘ ದಶದಶರಾತ್ರಿ.
ದಿನರಾತ್ರಿ ರಾತ್ರಿದಿನಮನಿಶಂ ಗುಹಾಮುಖದಿ
ವಾಲಿಯನುಜಂಗದೇನಾ ಪರಿವ್ರಾಜನಂ?

ಧವಳಸಿತಪುಂಜಿ ಕೌಮುದಿ ಧೌತ ಧಾತ್ರಿಯಂ
ಸುಪ್ತಜನ ರಾತ್ರಿ. ನಿಶ್ಶಬ್ದಾಬ್ಧಿಯಾಳಕ್ಕೆ
ಕಂತಿರ್ದುದೈ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ. ಇರ್ದಕಿರ್ದಂತೊಂದು
ವೈರಭೈರವ ಅಟ್ಟಹಾಸಂ ಕೊಡಂಕೆಯುಂ
ಇಱಿದುದು; ಕಲಂಕಿದುದು ಪುರಮೌನಮಂ. ಕಿವಿಗೆ
ಕೆಪ್ಪುಮಂತೆಯೆ ಬಗೆಗೆ ಬೆಪ್ಪುಮೊದಗಿರೆ ಜನಕೆ,
ಬಂದನು ಜನೇಂದ್ರನಾ ರಿಪುನಿಷೂದನ ವಾಲಿ
ತನ್ನರಮನೆಯನುಳಿದು. ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಕೊಂದ
ಮುನ್ನಿನ ಹಗೆಗೆ ತನ್ನನೊಕ್ಕುವ ಬಗೆಗೆ ಸೊಕ್ಕಿ
ಗರ್ಜಿಪಸುರನನರಿತನಾ ದುಂದುಭಿಯ ಮಗಂ
ಮಾಯಾವಿಯೆಂದು ದುಂದುಭಿಯ ದುಷ್ಕೃತಿಯಲಾ
ನೀನೆಂದು ಪ್ರತ್ಯಟ್ಟಹಾಸಮಂ ಗರ್ಜಿಸುತೆ
ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದನ್ ಯಮೋಪಮಂ ಶಿಖರೋಪಮದ
ಬಂಡೆ ಮುಂಡೆಯ ಗದೆಯನೆತ್ತಿ. ಬೆನ್ಬಲಮಾಗಿ
ತನ್ನಣ್ಣನೊಡನೆ ಚರಿಸಿದನ್ ಸುಗ್ರೀವನುಂ.
ಕಾಣಲಿರ್ವರನೆಳೆತಟಂ ಮಾಡಿ ನೆಲೆಗೊಂಡು
ಕೊಲ್ಲಿಸುವೆನೆನ್ನವರ ಕೈಯಿಂದಮೀ ಮಹಾ
ಕಪಿಕೇತನರನೆಂದು ಓಡಿದನ್ ಮಾಯಾವಿ,
ಬೆಳ್ದಿಂಗಳಿರುಳಿನೊಳ್ ನೆಳಲ ಕರ್ದಿಂಗಳಂ
ಮೆಯ್ಯ ಕರ್ದಿಂಗಳಿನಿಳಿಕೆಗೈದು. ಅಟ್ಟಿದನ್
ರೋಷವಶನಿಂದ್ರಸಂಭವಂ, ವಾಲಿ; ಬೆಂಬಲಂ
ಸಂಚಲಿಸಿದನ್ ಸೂರ್ಯಸಂಭವಂ, ಸುಗ್ರೀವ.

ಓಡುತಾ ಮಾಯಾವಿ ತಾಂ ಮೆಯ್ಗರೆದನೊಯ್ಯನೆಯೆಳಂ
ಸುಗ್ಗಿನ ತೃಣ ಸಂಛನ್ನ ಧರಣಿಯಂತು ಮಹಾ ಗುಹಾ
ವಿವರಕ್ಕೆ. "ನಿಲ್ಲಿಲ್ಲಿ, ಸುಗ್ರೀವ, ಅಸುರನಂ
ಒಕ್ಕಿ ಬಹೆನನ್ನೆಗಂ ಬಿಲದ ಬಾಯೆಡೆಯೊಳಿರ್ದು
ಕಾಯುತಿರ್!" ಇಂತಾಣತಿಯನೊದರಿ ಆ ವಾಲಿ
ವಾನರ ಮಹಾವೀರನಿರದೆ ನೆಗೆದನ್ ಬಿಲ
ರಸಾತಲಕೆ! ಕಾಯುತಿರುನಣ್ಣನಾಣತಿಯಂತೆ
ಸುಗ್ರೀವನಾ ಬಿಲದ್ವಾರಮಂ. ನೂರ್ಬಗಲ್
ನೂರಿರುಳ್ ಉರುಳ್ದುವಾದೊಡಮಯ್ಯೊ ಅಣ್ಣನಂ
ಕಾಣದಿಂತೆ ಕಾತರಿಸುತಿರ್ಪನದೊ ನೋಡಲ್ಲಿ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ ಗಿರಿವನ ಗುಹಾದ್ವಾರದೆಡೆಯಲ್ಲಿ!
ಕಳೆದತ್ತು ಶತದಿನಂ. ಗತಿಸಿತ್ತು ಶತರಾತ್ರಿ.
ದೀರ್ಘ ದಶದಶ ದಿನಂ. ದೀರ್ಘದಶದಶ ರಾತ್ರಿ.
ದಿನರಾತ್ರಿ ರಾತ್ರಿದಿನಮನಿಶಂ ಗುಹಾಮುಖದಿ
ವಾಲಿಯನುಜಂ ಕಾಯ್ದನಣ್ಣನಳಿವಂ ಮನದಿ
ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ. ನಿಶ್ಚಯಿಸುತಿರೆ ನೊರೆಯ ನೆತ್ತರಂ
ಕಾರ್ದುದ್ದೆ ಗುಹೆಯ ಬಾಯ್! ಭೂಗರ್ಭದಾಳದಿಂ
ಕೇಳ್ದುದಾರ್ಭಟೆ, ನಿರಾಕಾರದೂರಿಗೆ ಕಣ್ಣ
ಕೈಕಾಲುದಿಸುವಂತೆ! ವಾಲಿ ಮರಣಂಗೆತ್ತು,
ಹೀನದಿನಿಗಳಳಿಗೆಂದು, ಬಿಲದ ಬಾಯಿಂಗೆ ಗಿರಿಯ
ಗುಂಡು ಹೆಬ್ಬಂಡೆಯನಿಡಿದು ಜಡಿದು ಬಲಿದಡಕಿ
ಮರಳಿದನ್ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆ. ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಳೆಯಂತೆ

ಸುಗ್ರೀವನೆರೆಯನಾದನ್ ಕಪಿಧ್ವಜ ಕುಲಕೆ
ಮತ್ತೆ ಮೇದಿನಿಗೆ.
ಅತ್ತಲಾ ರಿಪುಭೈರವಂ,
ವಾಲಿ, ಕದನದೊಳೆತ್ತಿ ಮುರಿದು ಮಾಯಾವಿಯುಂ
ಮತ್ತಿತ್ತಲಳೆಯುತ್ತಲೈದಿದನ್, ಗೆಲ್ಲಿಂಗೆ
ತನ್ನ ತೋಳ್ಗೊದ್ಯಾನಮಂಮಾಡಿ ಪೊತ್ತುಯ್ದು (ಮಂ)
ಮತ್ತಚಿತ್ತೋತ್ಸಾಹದಿಂ. ಬಂದನಾದೊಡೇಂ?
ಸುತ್ತಲೆತ್ತೆತ್ತಲುಂ ಕತ್ತು ಕಲ್ಗತ್ತಲೆಗೆ
ಕಣ್ ಬತ್ತಲಾದತ್ತು. ಬಟ್ಟೆಗಾಣದೆ ಕಿನಿಸಿ
ಹುಡುಕಿದನು ವಾನರಂ. ಹುಡುಕಿ ತಡವಿದೊಡರಾ
ಬಂಡೆಗಳನೆಡವಿದನ್, ತೋರದಾದುದು ಹಾದಿ,
ಬಿಲದಾಡಿ. ಕೂಗಿದನ್ ಮುನಿದು ಕೆಚ್ಚನೆ ಕಿಚ್ಚು
ಕಿಚ್ಚುರಿದು ಸುಗ್ರೀವನಂ, ಗವಿಯುದುರುವಂತೆ.
ಮಾರೊರಲ್ದತ್ತು ತಾರಗ್ರೀವದಿಂ ಗುಹೆಯ
ಗೋನಾಳಿ. ಸುಗ್ರೀವನುತ್ತರವನಾಲಿಸದೆ
ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೊರಲಿದನ್. ರವದ ರೌದ್ರಕೆ ಗುಹಾ
ತಾಲವ್ಯದಿಂ ಭೀತಿಶಿಥಿಲಂ ಜಗುಳ್ದುವೆನೆ
ವೃಶ್ಚಿಕಾರೂಪುವೆತ್ತಕ್ಷರಗಳೆಂಬಿನಂ
ಕಲ್ಲುಮಣ್ಣಾಕ್ಷತೆಯನೆರಚಿದತ್ತಣಾಕದಿಂ
ವಾಲಿಯ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ! ಮದಹಸ್ತಿ ಬಲಯುತಂ
ಹಸ್ತದಿಂ ಮಸ್ತಕದಿನಂತೆ ಪದಗದೆಯಿಂದೆ
ತಳ್ಳಿದನ್, ನೂಂಕಿದನ್, ಕುಟ್ಟಿದನ್, ಗುದ್ದಿದನ್,

ಬೈದನೊದೆದನ್, ಕರೆದನುರಿದನ್, ತಪಿಸಿ, ಶಪಿಸಿ,
ಬಲಶಾಲಿ ವಾಲಿ. ಕಂಬನಿಗರೆದನೆತ್ತ ಕಡೆಗೆ,
ತಾರೆಯಂ, ತನ್ನೊಲಿದ ರುಮೆಬಡೆಯ ಸೀರೆಯಂ,
ನೆನೆದು. ನೆನೆದುಡೆ ಕಡಂ ಸಂಚರಿಸಿದುದು ಮಿಂಚು
ಧಮನಿಧಮನಿಯೊಳುಜ್ಜ್ವಲಂ ಪರಿದು! ಕಪಿಕುಲಂ
ಬೆಮ್ಮೆಳ್ದನತಿಬಲಂ! ರುದ್ರಾಟ್ಟಹಾಸದಿಂ
ಕೂಗಿ ಗರ್ಜಿಸಿ ನುಗಿದನ್ ತಳ್ಳಿ! ಶೀಶೆಯಂ
ಕಾಯಿಸಿ ತಟಿಲ್ಲೆಂದು ಮುಚ್ಚಳಂ ಸಿಡಿವವೋಲ್
ಚಂಡವಾನರ ಗೆಂಡುಗಂಡಳೆ ಸಿಡಿಲ್ಬಡಿದಾ
ಬಂಡೆ; ಕೇರ್ದುದು ಕಂಡಿ; ಅದೊ ಕಂಡುದಾಕಾಶ!
ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದನೊ ವಾಲಿ! ಸುಗ್ರೀವನಂ ಹುಡುಕಿ,
ಕಾಣದೆಯೆ, ತುಟಿಗಚ್ಚಿದನ್ ರಕ್ತ ಸೋರ್ವಂತೆ.
ಗಿರಿ ನಡುಗೆ ಗರ್ಜನೆಗೆ, ಧರೆ ನಡುಗೆ ಪದಹತಿಗೆ,
ಸಿಡಿಲುಳ್ಕೆಯಾಗಿ ಹೊಕ್ಕನ್ ವಾಲಿ ಬಿದಿಗೆಟ್ಟ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆ. ತನ್ನರಸಿ ತಾರೆಯನರಸಿದನ್. ತಪಂ
ಬಡುತಿರ್ದಳಂ ಕಂಡನರಿತನ್ ಕುಮಾರನಿಂ
ಸುಗ್ರೀವನರಸುಗೆಯ್ದಂದಮಂ. ಕರೆಸಿದನ್
ತನ್ನವರನೆಲ್ಲರಂ. ಹೇಳಿದನು ತಾಂ ಪಟ್ಟ
ಪಾಡೆಲ್ಲಮಂ, ಕರುಣೆ ಕಿಡಿದೋರೆ ಕೇಳ್ದರಿಗೆ.
ಸಾರಿದನು ಸೋದರದ್ರೋಹಿಯೆಂದನುಜನಂ;
ಹೊರಿಸಿದನು ರಾಜವಿದ್ರೋಹದಪರಾಧಮಂ;
ರೋಷಪ್ರತೀಕಾರ ಛಲಬಲಾನ್ವಿತನಾಗಿ

ನಡೆದನೋಲಗಕೆ ಸುಗ್ರೀವನಾ! ಸಾತ್ವಿಕಂ
ಸುಗ್ರೀವನತಿಹರ್ಷ ವಿಸ್ಮಿತಂ ವಾಲಿಯುಂ
ಕಂಡೊಡನೆ ಸಿಂಹಾಸನವನೊದ್ದು ಬಿಸುಟೆದ್ದು
ಬಂದಪ್ಪಿದನ್ 'ಬಂದೆಯಾ' ಎಂದು, ಪ್ರೀತಿಯಿಂ
ತೊದಲುತೊದಲಾಡಿ. ಕೆಲತಳ್ಳಿದನ್ ತಮ್ಮನಂ
ವಾಲಿ: "ನೀಚನೆ, ಕಪಟಿ, ಸೋದರದ್ರೋಹದಿಂ
ರಾಜವಿದ್ರೋಹದಿಂ ಪತಿತನಾಗಿಹ ಪಾಪಿ,
ಮರಣಮೆ ನಿನಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ. ಮೇಣ್ ಕ್ಷಮೆಗೇಳ್ದೊಡಂ
ದೇಶಚ್ಯುತಿಯೆ ಶಿಕ್ಷೆ!" ನಡೆದ ದಿಟವನೊರೆಯಲ್ಕೆ
ಸುಗ್ರೀವನೆಳಸುತಿರೆ "ಎಲವೆಲವೊ ಸಾಲ್ಗುಮಾ
ಕಥೆಯ ಕಪಟಂ. ಕೇಳ್ದೆನೆಲ್ಲಮಂ..." ರವಿಸುತಂ
ನೋಡಿದನು ಸನ್ಮಿತ್ರನಂ ಆಂಜನೇಯನಂ.
ಕಾರ್ಯಪಟು, ಮಿತಭಾಷಿ, ವಾಕ್ಯಕೋವಿದನವಂ
ವಾಲಿಯಂ ಕುರಿತು:"ಹೇ ಕಪಿವೀರ, ವೈರದಿಂ
ಧರ್ಮಸಾಧನೆಯಾಗದೈ. ನಂಬು ಸೋದರನ
ನುಡಿಗಳಂ. ನೀನಳಿದೆಯೆಂದಂತು ಕಲ್ಮುಚ್ಚಿ
ಬಂದನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಬಗೆಯೇನುಮಂ ಕಾಣೆ.
ನನ್ನಿಗೆ ಬಲಮೆ ಸಾಕ್ಷಿಯೆಂಬುದಾಗಿರೆ ನಿನ್ನ
ಮತಮೆನಗದುಂ ಸಮ್ಮತಂ. ನೋಳ್ಪಮೆ." ಎನೆ ಕೇಳ್ದು
ಸುಗ್ರೀವನ್ "ಆಗದಾಗದು, ಸಮೀರ ಕುಮಾರ,
ತಗದೆನಗೆ ಭ್ರಾತೃಕಲಹಂ. ದೇಶನಾಶಕಂ!"
ಕೇಳ್ದನಾ ಕ್ರೋಧಾಂಧ ವಾಲಿ. ಸುಗ್ರೀವನಂ

ಮೇಣಾವನ ಕಿಳೆಯರಂ ನಾಡಿನಾಚೆಗೆ ನೂಂಕಿ
ಬಲ್ಮೆಯಿಂದಟ್ಟಿದನ್. ಒಡವೋಗಲೀಯದೆಂತು
ಸೆರೆಯಿಟ್ಟನನುಜಸತಿ ರುಮೆಯಂ. ಪ್ರತೀಕಾರ
ಬುದ್ಧಿಗೆಲ್ಲಿಹುದೆಲ್ಲೆ? ಪುಣ್ಯಾರೋಷೆಯೆ ಕೊಂಕಿ ೧೨೦
ಪುಟ್ಟಿತೆನೆ ಪಾಪಚಕ್ರದ ವಕ್ರತಾ ದ್ರುತಂ,
ಇಂದೊ ನಾಳೆಯೊ ಎಂದೊ ಗೆಲ್ಲದಿರ್ಪುದೆ ಋತಂ
ತನ್ನ ಮುನ್ನಿನ ಋಜುತೆವೆತ್ತು?
ರಾಜ್ಯಚ್ಯುತಂ
ನೆಲವನುಳಿದೊಡಮೊಲವನುಳಿಯಲಾರದೆ ವಿರಹಿ
ಸುಗ್ರೀವನೆಂತಾದೊಡಂ ರುಮೆಯನುಯ್ವೆಳ್ಕೆ
ಗೆಯ್ದ ಸಾಸಂ ವಿಫಲಮಾದುದಲ್ಲದೆ ವಾಲಿ
ಬೇಂಟೆಯಾಡಿದನವನನೆಲ್ಲಿಯುಂ ನಿಲಗೊಡದೆ.
ಕಡೆಗೋಡಿದನ್ ಋಷ್ಯಮೂಕಕೆ, ಮತಂಗ ಮುನಿ
ಶಾಪದಿಂ ವಾಲಿದುರ್ಗಮಮಾದ ಮಾತಂಗ
ವನಮೇಖಲಾ ಶೈಲಶೃಂಗಕ್ಕೆ. ಆ ಮಲೆಯ ೧೪೦
ಮುಗಿಲಪ್ಪಿದಡವಿ ಮುತ್ತಿದ ತಲೆಯ ಕೋಡಿನ
ತಪಸ್ವಿಯೋಲರ್ಧ ಬಂಡೆಯ ಜಟಾಜೂಟದಿಂ
ನೋಡೆ ಕಾಣ್ಬುದು ಅನಂತತೆಯ ಬಿತ್ತರದೊಂದು
ಕಣ್ಗೋಲಂ: ಸುತ್ತುಂ ಮತಂಗವನಮುತ್ತಲಾ
ಪರ್ವತ ತರಂಗಕೃತ ರಂಗ ವಿರಚಿತ ರಮ್ಯ
ಕಂದರದಿ ಹರಿದುದು ತರಂಗಿಣಿ ತುಂಗಭದ್ರೆ.
ಹರಿಯುತಿರಲದ್ರಿ ಬಾಹುವ ಪರಿಷ್ವಂಗದಿಂ

ತಡೆದು ತುಂಬುತ್ತುಬ್ಬಿ ಹಬ್ಬುತೆ, ಗಿರೀಶಂಗೆ
ಹಡೆದ ಹಂಪೆಯ ಸರೋವರ ಸುಂದರಿಯನಿತ್ತು,
ನೃಪ ಸಮುದ್ರನ ನೆರೆಯೆ ನಡೆದಳು ನದಿಯ ವನಿತೆ.
ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಕಾನನ ಕ್ಲೇಶ ಯಾತ್ರೆಗೆ ದಣಿದ
ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ನೀರ ನಿದ್ರೆಗೆ ನಿಸರ್ಗರಮೆ
ಮಾರ್ಗಸತ್ರದಿ ಸಮೆದ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಮಂಚಮೆನೆ
ಶೋಭಿಸಿತು ಬೆಟ್ಟದಡವಿಯ ಕಣಿವೆ ತಳ್ಪಲಿನ
ತುಂಬುಗಣ್ಣೆಂಬಿನಂ ಕಣ್ತುಂಬೆ ತುಂಬಿದಾ
ಹಂಪಾ ಸರೋವರದ ಸಲಿಲ ದರ್ಪಣ ದೀರ್ಘ
ವಿಸ್ತಾರಸರ್ಪ ಶೈಲಿ. ಕೊಲ್ಲಿಕೊಲ್ಲಿಗಳಾಗಿ
ಕಳ್ತಲಿಸಿದಾ ಸರಸ್ತೀರದಿಂದಲ್ಲಲ್ಲಿ,
ಮೊದಮೊದಲ್ ತೆಳುವಾಗಿ, ಮೇಲೆ ದಟ್ಟೈತ್ತಾಗಿ,
ಬರಬರುತೆ ಕಡಿದಾಗಿ, ಮತ್ತೆ ತೆರೆತೆರೆಯಾಗಿ,
ಕೆಳಗಿಳಿದು, ಮೇಲೇರಿ, ಧುಮುಕಿ, ನೆಗೆಯುತ್ತೆ, ಹಾರಿ,
ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗೆ ಹೋರಿ ಲಗ್ಗೆಯೇರ್ದುದು ಕಾಡು,
ಹಗೆಯ ಕೋಂಟೆಗೆ ಮುಗ್ಗುವರಿಸೇನೆಯೋಲಂತೆ:
ಗಜಸೇನೆಯೆನೆ ಬಂಡೆ ಹಿಂಡು, ರಥಸೇನೆಯೆನೆ
ತುಮುಲ ತರು ಪಂಕ್ತಿ; ಕಾಲಾಳ್ಗಳೆನೆ ಹಿಂಣೊಲಾಗಿ
ಹೆಣೆಗೊಂಡ ಕುರುಚು ಪೊಳ್ಳು; ಬೆಳ್ಗೊಡೆಗಳೋಲ್ ಮುಗಿಲ
ತುಂಡು; ಸಿಡಿಮದ್ದಿನಿಂದೇಳ್ವ ಹೊಗೆಯೆನಲಲ್ಲಿ
ಅಲ್ಲಿ ದರಿ ಘೂತ್ಕರಿಸುವುಸಿರಾವಿಯೋಲುಣ್ಣೆ
ಮಂಜು.

ವಾನರ ಕುಲಗಳಾ ದೃಶ್ಯಮಹಿಮೆಯಿಂ
ದಿನದಿನಕೆ ಮಹಿಮರಾದರ್ ತಪಶ್ಚರಣೆಯಿಂ.
ಅವರೊಳಾ ಪ್ರಾಣದೇವನ ಸುತಂ ~~[illegible]~~ ತಾನಾಜನ್ಮ
ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿ ಸಹಜಯೋಗಿ, ಅಂಜನಾದ್ರಿಯೆ
ತವರುಮನೆಯಾದಾಂಜನೇಯಂಗೆ, ಕೇಳ್, ಲಭಿಸಿತ್ತೈ
ಸಿದ್ಧಿಗಳ ಲೋಕನಿಧಿ. ಬಹಿರಂಗ ಸಾಮಾನ್ಯನ್
ಅಂತರಂಗದಿ ದೇವಮಾನ್ಯನಾದಾತನ್ ಆ
ಮಲೆಯ ನೆತ್ತಿಯೊಳೊರ್ದಿನಂ ಬೈಗುಪೊಳ್ತಿನೊಳ್
ಧ್ಯಾನನೇತ್ರಂಗಳಂ ತೆರೆದು ತನ್ನೆದುರಾಗಿ
ಕೆಳಗೆ ಪರ್ವಿರ್ದ ಚೇತೋಹಾರಿ ದೃಶ್ಯಮಂ
ದರ್ಶಿಸುತ್ತಿರೆ, ಅಮೃತ ರಚಿತ ವಿಹಗಾಕೃತಿಯ
ಉಲ್ಲಮೆನೆ, ಬೆಳ್ವಕ್ಕಿಯೊಂದು ಪಸುರೆದುರಾಗಿ
ಪಾರಿ ಬಂದಿಳಿದಿರ್ದು ತೇಲ್ದು ಸುತ್ತುತ್ತೊಯ್ಯ-
ನೆರಗಿತು ಸರೋವರಕೆ. ಮರೆಯಾದುದಾ ಖಗಂ
ಸಂಜೆ ಹೊನ್ನೆರಚಿರ್ದ ನೀರ್ಬಣ್ಣಗಳ ಮಧ್ಯೆ:
ಮತ್ತೇನೊ ಮೆರೆದುದು ಮರುತ್ಸುತಗೆ: ದೂರದೊಳ್,
ಪಂಪಾ ಸರೋವರದ ತೀರದೊಳ್, ಬೈಗಿರುಳ್
ಮಬ್ಬಿನೊಳ್, ನಡೆಯುವ ನರಾಕೃತಿಗಳೆಂಬಿನಂ
ಮೊಳೆತುದಾಶಂಕೆ! ತಿಳಿಯಲ್ಕೆಳಸುತಿರೆ, ಇರುಳ್
ಸೆರಗು ಬೀಸಿತು ಕಪ್ಪನಿಳೆಬಾನ್ ಮಸುಳ್ವಂತೆ. (ನಿಳಿಬಾನ್)

—— · ——

24/10/'39
"ಉದಯರವಿ"

ಪೂಣ್ದೆನಗ್ನಿಯೆ ಸಾಕ್ಷಿ!

ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟಳು ನಿಶೆಯನಾ ಸರೋವರ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ತಾಂ
ಕುಮುದ ಮುಖದಿಂ, ಕಮಲ ಕೋಮಲ ವದನೆಯಾಗಿ
ಮತ್ತಮೊಯ್ಯನೆ ತಿರುಗಿದಳ್ ಸೊಗಂಬಯಸಲುಷೆಗೆ.
ಮೂಡುವೆಣ್ಣಿನ ನಿದ್ದೆಗಣ್ಣ ತನ್ನಿರುಳೆವೆಯ
ಕರ್ಪುರ ರೆಪ್ಪೆಯನರಳಿಸಲ್, ಬೆಸುಗೆ ಬಿರ್ಚಿದುದೊ
ಬಾನ್‌ಬುವಿಗೆನಲ್, ಬಿರುಕುದೋರ್ದೊಳ್ಕಿದುದು ಪೊನಲ್
ಚೆಂಬಳದಿಯಾ. ಮತಂಗನ ಪೆಸರ ಮಡುವಿನೊಳ್
ನೀರು ಓಕುಳಿಯಾಯ್ತು. ಮಳಲ ದಿಣ್ಣೆಯ ಮೇಲೆ
ಕೊಡೆವಿಡಿದವೋಲೆದ್ದ ಬಂಡೆಯಡಿ ರಾತ್ರಿಯಂ
ಕಳೆದ ರಘುಜರ್, ಪ್ರಕೃತಿ ಕೃತ ಸಹಜಘಟ್ಟಮೆನೆ
ನೀರ್ಗೆ ನೀಡುಂ ಚಾಚಿ ಮಲಗಿರ್ದ ಪಾಸರೆಯ
ತುದಿಗೈದಿ, ಪ್ರಾಭಾತ ವಿಧಿಗಳಂ ಪೂರಯಿಸಿ,
ಋಷ್ಯಮೂಕದ ಕಡೆಗೆ ಮೊಗದಿರುಹಿ ಕುಳಿತರೈ (ಶಬರಿ)
ಗಗನ ನಗ ಕಾನನ ಸರೋವರಂಗಳನೊಂದೆ
ಕಣ್ಬೊಲಂ ಬಡೆದು.
ಒಯ್ಯೊಯ್ಯನೆ ದಿವಾಕರಂ
ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಸೌವರ್ಣ ಕಲಶಮೆನೆ
ಮೈದೋರಿ, ಮೇಲೇರಿ, ಕನಕ ಜಲ ಕಾಂತಿಯಂ

ಸಿಂಚನಂಗೆಯ್ದು ಕಾಂಚನಿಸಿದನು ಕಾನನ
ಶ್ಯಾಮಾಂಬರಂ ಪೀತಮಪ್ಪಂತೆ. ವನಪಕ್ಷಿ
ಜಲಪಕ್ಷಿ ಕಂಠಕೃತ ತುಮುಲ ನಾನಾ ಸ್ವನಂ
ಬುಗ್ಗೆಯೋಲುಣ್ಕಿ ಪರಿದುದೊ ಸರೋವರಕೆನಲ್
ನೀರು ತಾಂ ನೀರುಗಳಾಯ್ತು, ಬೇರೆ ಬೇರೆಯ ರಂಗು
ರಂಗಿಂದೆ: ಕರ್ನೀಲಿ ಬೆಳ್ನೀಲಿಯಂತಾಯ್ತಿಲ್ಲಿ;
ಬೆಳ್ನೀಲಿ ಹೂಹಳದಿಯಂತಾಯ್ತಲ್ಲಿ. ಹೂಹಳದಿ
ಹೊನ್ನಾದುದಿಲ್ಲಿ; ಹೊನ್ನು ಸುಗೆಂಪಾದುದದೊ
ಅಲ್ಲಿ. ಪುಚ್ಚೆಯ ರಾಗವೊಂದ್ಯನೆಯೆ ಕಿಚ್ಚಾಯ್ತು;
ಕಿಚ್ಚು ಕಣ್ಗಿಡೆ ತಿರುಗಿದುದು ಪುಷ್ಯರಾಗಕ್ಕೆ
ಮರಳಿ. ಅದೊ ಇಲ್ಲಿ ಗೋಮೇದಿಕಂ; ನೋಡಲ್ಲಿ
ವೈಡೂರ್ಯಮತ್ತಲದೊ ವಿದ್ರುಮಂ! ರವಿಶಿಲ್ಪಿ ತಾಂ
ಸಪ್ತರಾಗದ ಕಿರಣಟಂಕ ಕವಿಕರ್ಮದಿಂ
ಕೆತ್ತಿ ಕಲ್ಪಿಸಿದನೊ ಅನೇಕ ರತ್ನಂಗಳಂ
ಪಂಪಾಸರೋವರದ ಬೃಹದೇಕ ನೀಲದಿಂ
ಪೇಳೆಂಬಿನಂ ವಿವಿಧ ರಾಗ ರುಚಿರಂ ಹ್ರದಂ
ರಾಜಿಸಿತು ರಾಮಹೃದಯಕೆ ವಿರಹದುರಿಂತುಂ
ಕೆರಳ್ಚೆ ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲಿನೋಕುಳಿಯವೋಲ್." ವತ್ಸ,
ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ವೈಹಾರ ಮಂಟಪ ಸ್ಮರಣೆಯಂ
ಬಗೆಗೊಳಿಸುವೀ ಮನೋಹರ ಚಿತ್ರ ದೃಶ್ಯಮಂ
ನೋಳ್ಪೆನಗೆ ಬಾಳಿನುರಿ ನೂರ್ಮಡಿಸುತಿದೆ. ನಾಳ

ನಾಳದೊಳ್ ಜ್ವಾಳೆವಂದಿದೆ ಮನ್ಮನೋಹರಿಯ
ಚಿಂತೆ. ಅದೊ ದಡದ ಮರದುಯ್ಯಾಲೆಯಿಂ ಗಾಳಿ
ಮಳೆಯೆರಚುತಿದೆ ಚಿನ್ನಪೂಗಳಂ. ಬಂಡೆಯುಂ,
ಪುಳಿನಮುಂ, ಶಿಖರಗೋಪುರದಂತೆ ನೀರಮೇಲ್
ನೀಳ್ದು ಮಲಗಿರು ಬಂಡೆಕರ್ಣಗಳಲುಮೆಸೆಯುತಿವೆ
ಸುಮರಂಗವಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತ ರತ್ನಕಂಬಳಿಯ ವೋಲ್!
ಬಿರಿವ ನೀರ್ವೂಗಳೊಳ್ ಬಂಡುಣುವ ಪರಮೆ ಮೊರೆ
ನೀರ್ವಕ್ಕಿಗಳ ಬೇಟದಿಂಚರದೊಡನೆ ಕ್ರೌಂಚಿ
ನನ್ನನೇಳಿಪುದತ್ತೆ? ಕೇಳ್ಗಾಲಿಸದೊ ಕೂಗುತಿದೆ. (ಕ್ರೌಂಚ)
ಆ ದರಿಯ ದುಮುಕುತಿಹ ವನನಿರ್ಝರದ ಮೊರೆಯ
ಮೀರಿ. ದಾತ್ಯೂಹಕಂ! ವಿರಹದುಲಿ! ಕರೆಯುತಿದೆ
ಪೆಣ್ವಕ್ಕಿಯಂ! ಮೂದಲಿಸುತಿದೆ ನನ್ನನಯ್ಯೊ
ಸೌಮಿತ್ರಿ: ಪಂಚವಟಿ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯೊಳೆಂದು
ಈ ಉಲಿಯನಾಲಿಸಿದೊಡನೆ ದಯಿತೆ ತಾನುಮಾ
ಕೊರಳನನುಕರಿಸಿ, ಹಾ, ಕರೆಯುತಿರ್ದಳೊ ನಿನ್ನ
ಈ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನಂ... ತಮ್ಮ, ಗತಿಶೂನ್ಯನಾದೆ!
ಮತಿಶೂನ್ಯನಾದೆನಗೆ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲದೆಯೆ ಬೇರೆ
ಸತಿಯಿಹಳೆ? ಪೇಳಿಹಳೆ?.. ಇನ್ನೆನಗೆ ವಿಸ್ಮೃತಿಯೆ
ಪರಮಾಶ್ರಯಂ, ಶಾಂತಿ, ಸದ್ಗತಿ, ಮಧುರ ಮೃತ್ಯು!”

ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಕ್ಷಣಕಾಲಮುಂತಿರ್ದನಂತರಂ:
“ಅಜ್ಜಿ ಪೇಳ್ದ ಮಲೆ ಇದೆಂದೆ ತೋರ್ಪುದು ಕಣಾ

ಋಶ್ಯ ಮೂಕಂ. ದೂರದಿಲ್ಲಿಂದಮೆತ್ತರದ
ಆ ಬಂಡೆಮಂಡೆಯ ನೆತ್ತಿ ಮಲೆತಿರ್ಪುದೆಂತು
ಮುಗಿಲನಂಡಲೆದು! ಪರ್ವತದ ಪಕ್ಷಿಯ ಕೊಕ್ಕು
ಕುಕ್ಕುತಿದೆ ನೀಲಾಂಡಮಂ; ಮಲೆಯ ಗೂಳಿಯ ಕೋಡು
ಮಲೆತು ತಿವಿದಿದೆ ಮೋಡದುಬ್ಬಮಂ; ಗೂಳಿಯಾ
ಗುಟುರುಗಳೆ ಗುಂಡುಗುಂಡಾದಂತೆ ಹಿಂಡೆದ್ದು
ಮತ್ತೆ ಛಲದಿಂ ಲಗೆಯೇರುವಂತಿವೆ ತಮ್ಮ
ಮೊದಲಿನುನ್ನತಿಗೆ! ಏಂ ನಿಶ್ಚಲಂ! ಏಂ ಛಲಂ?
ಏಂ ಧೈರ್ಯಮೇಂ ಬಲಂ? ಈ ಗಿರಿಯೊಳಾಂ ದಿಟಂ
ಪಡೆದಪೆವು ಛಲಬಲಾನ್ವಿತ ಮಹಾಧೈರ್ಯಯುತನಂ,
ಸನ್ಮಿತ್ರನಂ, ದಿಟಂ!"
ವ್ಯಂಗ್ಯ ವಚನದಿ ತನಗೆ
ಧೈರ್ಯಮಂ ಪೇಳ್ದಿಂಗಿತವನರಿತು ದಾಶರಥಿ
ತಾನಿನಿತು ನಾಣ್ಗೊಂ ತಮ್ಮನಂ ನೋಡಿ, ದರಹಸಿತ
ಮುಖಿಯಾಗಿ, ಸುಯ್ದು, ಧ್ಯಾನಸ್ಥನಾದಂ, ಮರಳಿ
ಮಲೆನೆತ್ತಿಯಂತೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ. ಸರೋವರದಿಂದೆ,
ಮರಳ್ದಾಸೆಯುಸಿರವೊಲ್, ಏರ್ದುದಾವಿಯ ಮಂಜು,
ತೆಳ್ಳನೆ ಹೊಗೆಯ ಹೋಲಿ. ಬಂಡೆಗೋಪುರ ನೆಳಲ್,
ನೀರ ಮೇಲೊರಗಿರ್ದುದೆದ್ದುದಾವಿಯ ಮೇಲೆ
ನೀಲಿರಂಗೋಲಿಯೊಲ್ ಚಿತ್ತಾರಮಂ ಮೆತ್ತಿ
ಕೆತ್ತಿ. ಮೇಗಲ್ಲಿ ಮಂಜುಮೆಯ್ ರವಿಕಿರಣ
ರಾಗದಿಂ ಕಿಂಜಲ್ಕಪಿಂಜರಿತಮಾಯ್ತು. ಆ

([illegible] 8.11.39)

ನೋಟಮಂ ನಿಡುವೊಯ್ದು ನೋಡುತಿರ್ದನಕುಲಗೆ
ಮನದೊಳೇನೊಂದಾಯ್ತೊ! "ಆರಲ್ಲಿ, ಸೌಮಿತ್ರಿ?" ಕಿಣ್
ಬೆಸಗೊಳುತ್ತಿರ್ಪ್ಪ ತೆಕ್ಕನೆ ಬಂದೆ ಬಂಡೆಯೆಡೆ
ನುಸುಳ್ವ ಕೋಡುಗಾದನರಸು ನೋಟದಿಂದಾರನೊ
ರುಡುಕುವಂತೆ. "ಎಲ್ಲಿ?" ಎನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ "ಇಲ್ಲಿಯೋ
ಮೇಣೆಲ್ಲಿಂತೋ ಅರಿಯೆನಾಂ, ವತ್ಸ! ಕಾಣದು ಕಣ್ಗೆ;
ಬಗೆಗೆ ಸುಳಿದಿದೆ ಬರವು ಬಾಳ್ಗೆಳೆಯನೊರ್ವನಾ!"
ಎನುತ್ತೆನುತೆ ತನ್ನ ಬೆಳ್ಪಿಗೆ ತಾನೆ ಬೆರಗಾಗಿ
ನಿಂದನು ಅನಾಥ ಸೀತಾನಾಥ ದಾಶರಥಿ
ಕಣ್ ತೊಯ್ದು ಸುಯ್ದು. ನಿಂದಿರೆ, ಬಿಳ್ದುದೈ ದಿಟ್ಟಿ
ಮುಂದಿರ್ದೊಂದರೆಂತು ಮೇಲೆ. ಆ ನಿಡುನೀಳ್ದಂ
ಪೇರಾನೆಯೊಡಲ ಬಂಡೆಯನಿರದೆ ನಿಟ್ಟಿಸುತೆ,
ಇಂಗಿತವರಿತನಂತೆ ಸೌಮಿತ್ರಿಯಂ ನೋಡಿ:
"ಕಂಡೆ, ಕಂಡೆನೊ, ಕಂಡೆ! ಬಂಡೆಯಂದದೊಳಿಂತು
ಕಂಡರಣೆಗೊಂಡ ಮಾತ್ರದೊಳೆನಗೆ ಕುರುಡರುದೆ?
ಏಳು, ಗೆಳೆಯನೆ, ಏಳು; ತಾಳು ನಿಜರೂಪಮಂ;
ಸೀಳು, ಒಡೆ, ಬಾಳ್ಬಂಡೆಯಂ; ಬುಗ್ಗೆಯುಕ್ಕುವೋಲ್
ಮೂಡಿ ನಿಲ್ ಕಣ್ಮುಂದೆ, ಕಳ್ಚೆಸೆದು ಕಲ್ತನದ
ಈ ವೇಷಮಂ!"
ಮಾತು ಮುಗಿವನಿತರೊಳಗಾ ಬಂಡೆ
ಮಾತಾಡಿತೆಂಬವೋಲ್ ಕೇಳಿಸಿತ್ತೊಂದು ದನಿ.
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿರ್ವರಚ್ಚರಿಯೊಳೀಕ್ಷಿಸಿರೆ,

ಋಶ್ಯಮೂಕ ಮರುತ್ತೆ ಮೈವೆತ್ತವೋಲಂತೆ,
ಪಳುವಪ್ಪಿದರೆಯ ನೆತ್ತಿಯನೇರಿ, ಬಾನ್ಬಟದಿ
ಮಸಿಯ ಚಿತ್ತಾರಮಂ ಕಂಡರಿಸಿದರೆನಲ್ಕೆ,
ಗೋಚರಿಸಿದನ್ ಬೃಹದ್ಭವ್ಯನೊರ್ವಂ ರಾಮಂಗೆ
ತನ್ನ ಗತಿಸಿದ ಧೈರ್ಯಮೈತಂದಿದಿರ್ ನಿಂದು
ಧೀರ ವಾಣಿಯೊಳಾಂತವೋಲಾಗೆ, ಗುಡಿಗಟ್ಟಿ
ಕಿವಿಗೊಟ್ಟನಾ ಕಲಿ ಮಲೆಯನುಲಿಗೆ:
"ಗೆಲಮಕ್ಕೆ;
ಸೊಗಮಕ್ಕೆ; ನಿಮಗೆ ಮಂಗಳಮಕ್ಕೆ! ನಿಮಗೆಮಗೆ
ಕೆಳೆಯಕ್ಕೆ! ನಮ್ಮ ತೌರೀ ಮಲೆಗೆ ನಿಮಗಕ್ಕೆ
ನಲ್ಬರಂ! ಸುಗ್ರೀವನನುಚರಂ ಹನುಮನೆಂ,
ಮಾರುತನ ಮಗನಾಂಜನೇಯನೆಂ! ನರವರಂ,
ವಾನರಂ, ಕಪಿಕೇತನರ ಕುಲಕೆ ಚೇತನಂ,
ದೇವ ಸುಗ್ರೀವನಟ್ಟಿದನೆನ್ನನೀಯೆಡೆಗೆ
ನಿಮಗೊಳ್ಪುವೇಳಲ್ಕೆ. ಶಬರಿಯಾಶ್ರಮಕೆ ನೀಂ
ಬಿಜಯಗೆಯ್ದುದನರಿತೆವಾವೆಮ್ಮ ಬೇಹಿಂದೆ.
ನಿಮ್ಮ ದುಃಖವನರಿತೆವಾವೆಮ್ಮ ದುಃಖವುಂ
ಸದೃಶಮೆನೆ ನೀಮೆಮಗೆ ನಾಂ ನಿಮಗೆ ನಂಟರ್ಕೆ!
ರವಿಸುತಂ ನಮ್ಮೆರೆಯನಟ್ಟಿದನ್ ರವಿಕುಲದ
ನಿಮ್ಮ ಕೆಳೆಯಂ ಬಯಸಿ ಬೇಡಿ!"
ಆ ಮಲೆಯನಾ
ಕೊರಳ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ, ಮೆಯ್ಯಾಕೃತಿಗೆ, ಶಿತಮತಿಗೆ,

ಯೋಗಿನಯನದ್ಯುತಿಗೆ ಸೋಲ್ತನ್ನೆ ರಾಘವಂ:
ಮಲರಿಗೆರಗಿದ ಪರಮೆ ಬಂಡುಣುವ ಸೊಗಸಿಂಗೆ
ಮೊರೆಯುಂ ಮರೆಯುವಂತೆ ರಾಮನೇನೊಂದುಮಂ
ನುಡಿಯಲಾರದೆ ನೋಡುತಿರ್ದನ್ ಮನೋಜ್ಞನಂ,
ವಾನರ ಮಹಾ ಪ್ರಾಜ್ಞನಂ! ಸಮೀರಾತ್ಮಜಂ
ತಾನುಮಂತೆಯೆ ನೋಡುತಿರ್ದನ್ ಸಮುದ್ರಸಮ
ಗಂಭೀರನಂ, ನಭಃಸನ್ನಿಭ ಶರೀರನಂ,
ಗಿರಿವನಪ್ರಿಯ ರಾಮಚಂದ್ರನಂ! ನೆಲದರಿಕೆ
ವೆಸರ ಕಬ್ಬಿಗರಿರ್ವರೊರ್ವರೊರ್ವರನರಿತು
ಮೆಚ್ಚಿ ನೋಳ್ಪಂದದೊಳ್ ರಾಮಾಂಜನೇಯರುಂ
ದಿಟ್ಟಿಯಿಂದಪ್ಪುವೋಲೊರ್ವರೊರ್ವರನಪ್ಪಿ
ನಿಟ್ಟಿಸಿದರಲ್ಲಿ, ನಿಬ್ಬೆರಗಾಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಗೆ!

ದೂರಾಂತರದ ಭಿನ್ನ ಗಿರಿಗಳಿಂದುದ್ಭವಿಸಿ,
ತಂತಮ್ಮ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯ ಬಟ್ಟೆಯಂ ಹಿಡಿದು
ಹರಿದು, ಜೀವಿತ ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗದೊಳ್ಹೊಲಿದು ಕಲೆತು,
ಜೀವನೋದ್ದೇಶದಿಂದೈಕ್ಯತಾ ಭಾವಮಂ
ತಳೆದು ಮುನ್ನಡೆವೆರಡು ಹೊಳೆಹೊನಲ್ಗಳೋಲಂತೆ
ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸಹಿತ ರಾಮನಾಂಜನೇಯಂ ವೆರಸಿ
ಪೊರ್ದನಾ ಋಷ್ಯಮೂಕಕ್ಕೆಡೆಗೆ ಸುಗ್ರೀವನಾ.
ಮಾರ್ಗಮೇವಾರ್ಗಳನಿಲಾತ್ಮಜಂ, ಮಿತಭಾಷಿ,
ವಾಕ್ಕೋವಿದಂ ಧನುರ್ಧ್ವನಿಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂ,

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಜ ದೃಢಪ್ರತ್ಯಯ ಮಹೋದಾರ
ಶಾಂತಿಯಿಂ ಪರಿಚಯಿಸಿದನು ದಶರಥಾತ್ಮಜಗೆ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ ಋಶ್ಯಮೂಕಮಂ, ವಾಲಿಯಂ
ಸುಗ್ರೀವನಂ, ನೀಲ ನಳ ಜಾಂಬವಂತರಂ,
ವಾನರ ಕುಲದ ಕಥಾಮಹಿಮೆಯಂ, ಕೀರ್ತಿಯಂ,
ಮೇಣೊದಗಿದಪಕೀರ್ತಿಯಂ! ಕೇಳ್ದು ರಾಘವಂ:
"ಅನಿಲಸುತ, ನೀಂ ಬಣ್ಣಿಸಿದ ಬಲ ಸಮುದ್ರರಾ
ಸೇನಾನಿಗಳ್ ನೆರಮಿರ್ದೊಡಂ... ವಾಲಿಯೇಂ
ಪಾಪದಿಂ ಕಲಿಯಾದನೇಂ?" "ಪಾಪಮಂ ಶಿರ್ಕೆ;
ಕಲಿ ದಿಟಂ! ವಾನರ ಕುಲಕೆ ಪೆರ್ಮೆಯಾತನಂ
ನಾಮೆಲ್ಲರಾರಾಧಿಸುತ್ತಿರ್ದೆವಯ್! ರವಿಸುತಂ
~~ಶಾತ್ಮಜರ್ ನಿಮಗೇವೆನ ಬಲಮುಂ~~ ಲೋಕೈಕ
ವೀರನೆಂದೆನಿಸಿದಾ ದಶಕಂಠನುಂ ಬೆದರಿ
ದೂರಮಿರ್ಪಂ ಬಳಿಗೆ ಬರಲಂಜಿ!" "ದುಷ್ಟಂಗೆ
ದುಷ್ಟನೆ ಭಯಂ! ಶಿಷ್ಟಸಾತ್ವಿಕಕೆ ಸೆಡೆಯುವುದೆ
ಭ್ರಷ್ಟ ರಾಕ್ಷಸ ನೀತಿ? ಕಣ್ಗೆ ಕಣ್, ಪಲ್ಗೆ ಪಲ್;
ದಂಡಮೇ ಬಲ್ ಧರ್ಮಮಂತಪ್ಪ ನೀಚರಿಗೆ."

ಸೇರಿದರು ಬಂಡೆಯಿಡುಕುರ್ ನಡುವೆ ನಡೆದೇರಿ
ಕಾಡುಬೀಡಿನ ಮಲೆಯ ನೆತ್ತಿಯ ಗುಹಾಮುಖದ
ನಿರ್ಜನಕೆ. ನಿಲ್ಲಿಮೆಂದೊರೆದುದೆ ತಡಂ, ಕಲ್ಲ
ಪೆರ್ದೆರೆಗಳೊಳ್ ಪೊಕ್ಕು ಮರೆಯಾದನಾಂಜನೇಯಂ.
(ಸುಗ್ರೀವನಖಿಲಮಂ ನಿಮಗೊರೆದಪಂ.)

ಬೆಸವಂದದಿಂದಮಾ ಸೌಮಿತ್ರಿ: “ಏಂ ನಿರ್ಜನಂ
ಈ ವನಂ! ಶಂಕೆಗೆಡೆಯಾಗುತಿರ್ಪುದಣ್ಣಾ! ಇದು
ವಾನರೇಶಂಗಿರ್ಕೆಯುಪ್ಪುದೇಕಿಂತು ಪಾಳ್
ಸುರಿಯುತಿದೆ?” ಮಾತು ಮುಗಿವನಿತರೊಳೆ, ಆಲಿಸದೊ,
ನಾತಿದೂರದೊಳೊಂದು ಘೂಣ್ಕೃಮುದು, ಸೀಳ್ವವೋಲ್
ವನ್ಯ ನಿಶ್ಶಬ್ದಮಂ, ದೀರ್ಘ ಶ್ರುತಿಯ ಸೀಳ್!
ಬೆಚ್ಚಿ ಸುತ್ತುಂ ನಿಟ್ಟಿಸಿರೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ್,
ಸಿಲೆ ಬೆಸಲೆಯಾದುವೆನೆ, ಬಂಡೆಯೊಂದೊಂದರಿಂ
ಮೂಡಿದರ್ ವಾನರರ್ಕೆ ಒಂದೆರಳ್ ಪತ್ತು ನೂರ್
ಲಕ್ಕಲೆಕ್ಕದ ಬೆಮೆಯನುಕ್ಕಿಸುತೆ! ಬಳ್ಳ ವ್ರಾ
ನವಿಲುಗರಿ ಕಂಮ್ಗುಯ್ದ ತಲೆಯುಡೆಯ, ಪುಲಿ ಚಿರತೆ
ಮಿಗದ ತೊಗಲಂಗಿ ಸಿಂಗರಗೈದ ನವಿರಿಡಿದ
ಮೆಯ್ಯ, ಬಣ್ಣದ ನಾರ್ಗಳಿಂ ಸಮೆದ ವಸ್ತ್ರದಿಂ
ಶೋಭಿಸುವ ಮಲ್ಲಗಚ್ಚೆಯ ಕಟಿಯ ಆ ಮಲೆಯ
ಸಿಡಿಲಾಳ್ಗಳಂ ಮೆಚ್ಚಿ ನೋಡುತಿರೆ ರಾಘವನ
ಬಳಿಗಾಂಜನೇಯನೈತಂದೊರೆದನಿಂತೆಂದು:
“ಸುಗ್ರೀವನಾಳ್ಗಳೀ ಕಾಣ್ಬರನಿಬರುಮ್. ಇದರ್ಕೆ
ನೂರುಮಡಿಯಿರ್ಪರಲ್ಲಿ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯೊಳ್. ವಾಲಿ
ಬಂಧಿಸಿರ್ಪನವರೆಲ್ಲರಂ ಭಯದ ಪಂಜರದ
ವಜ್ರದೊಳ್. ವಾಲಿ ಬೇಲಿಯ ಮುರಿಯೆ ನಮ್ಮುದಯ
ತೋರ್ಪುಮನಿತುಂ; ನಿನ್ನದುಂ ಕಣಾ!” ಎನುತೆ ಕಯ್
ಸನ್ನೆಗೆಯ್ಯಲ್ಕೊಡನೆ ಮರೆಯಾದುದಾ ಸೇನೆ,

ಮಾಂಸವಾದಂತೆ! ಮೂವರೆ ಪೊಕ್ಕರಾ ಗುಹಾ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ!
ಮಾರ್ಗದೊಳ್ ಚರಿಸಿ ಕೆಲದೂರ
ನಡೆಯೆ ತೋರ್ದುದು ರೂಕ್ಷತರ ಗುಹಾಮಂದಿರಂ.
ಕಂಡಿಕಂಡಿಗಳಿಂದೆ ಬಿಸಿಲ ಕೋಲುಗಳಿಳಿದು
ಮರ್ಬಿದತ್ತೊಂದು ಗುಹ್ಯತಾ ಕಾಂತಿ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ
ಮಲಗಿದೋಲ್ ಕುಳಿತವೋಲ್ ನಿಂತವೋಲ್ ಕಲ್‌ಬಂಡೆ,
ರೂಪಾಂತರಂಬೆತ್ತು ರೂಂಬಿರ್ಪ ಛದ್ಮನೆಯ
ಕಾವಿನೋಲಂತೆ, ನಾನಾ ನ್ಯಾಸಮಂ ರಚಿಸಿ
ಚಿತ್ರಮಾದುವು ಕಣ್ಗೆ. ಗುಹೆಯ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ
ಮೆರೆದುವಾಯುಧ ಪಂಕ್ತಿ, ಘನ ಭಯಂಕರಮಾದ
ಪುತ್ತುಮನಿಳಿಕೆಗೈದು; ಮೇಣಾಂಗಣದ ನಡುವೆ
ದಂಡಾಗ್ರದೊಳ್ ಧೀರಮಿರ್ದತ್ತು ವಾನರರ
ಕೀರ್ತಿಯ ಕಪಿಪತಾಕೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರರ್ವೆರಸಿ
ಮಂತಣದೊಳಿರ್ದ ಸುಗ್ರೀವನುತ್ಸಾಹದಿಂ
ಮೇಲೆಳ್ದು, ಕೈಮುಗಿದತಿಥಿಗಳ್ಗೆ ಕಯ್ಮುಗಿದು,
ಸಾದರದಿ ಕೈವಿಡಿದು ತಳಿರತೊಂಗಲ್ ಮಣೆಗೆ
ಕರೆತಂದನವರ್ಗಳಂ ತುಂಬು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂ
ಶೋಭಿಪ ವಿನಯದಿಂದೆ. “ಧನ್ಯನಾಂ, ದಾಶರಥಿ,
ನಿನ್ನ ಕೆಳೆಯಂ ಪಡೆದೆನಿನ್ನೆನ್ನ ಬಾಳ್ ಮಬ್ಬು
ಮಳ್ಗೆ ಬೆಳಗಾದತ್ತು; ತೊಲಗಿತಿನ್ನಾಪತ್ತು,
ನನಗುಮೀ ನನ್ನ ನನಗಾಗಿ ನೆಲೆಗೆಟ್ಟಲೆವ

ನಳ ನೀಲ ಜಾಂಬವ ಹನುಮರಾದಿಯಾದೆಲ್ಲ
ಮಿತ್ರರ್ಗೆ. ನಾಂ ತಿಳಿದೆನಾಂಜನೇಯನ ಪೇಳ್ದ
ವಾರ್ತೆಯಿಂ ನಿಮ್ಮಖಿಲ ದುಃಖಕಥೆಯಂ. ನನ್ನ
ಪರಿಭವ ಪರಾಭವಂಗಳನೆಲ್ಲಮಂ ನಿಮಗೆ
ತಿಳಿಪಿರ್ಪನೆನ್ನ ನೆಚ್ಚಿನ ಮಂತ್ರಿ. ಕಷ್ಟದಿಂ
ಮೇಣಿಷ್ಟಜನನಷ್ಟದಿಂದೆಮಗಿರ್ವರಿಗೆ ಸಮತೆ
ಸಮನಿಸಿದೆ. ದುಷ್ಟ ಸಂಹಾರಮೆಯೆ ಸುವ್ರತಂ
ಇಲ್ಲಿ ನೆರೆದೆಮಗನಿಬರಿಗೆ. ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರಿ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗಕ್ಕೆಮ್ಮ ಸಹೋದರಿ! ರಘುಜ ಸೂನು, ಕೇಳ್,
ನಿನಗೆ ನಾಂ, ನನಗೆ ನೀಂ! ಪೂಣ್ದೆನಗ್ನಿಯೆ ಸಾಕ್ಷಿ:
ನಿನ್ನರಸಿಯನ್ನರಸಿ, ಕಳ್ದೊಯ್ದನನ್ನೊರಸಿ,
ಸಮೆಸುವೆನ್ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಗೆ ನನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವಮಂ! —
ನನ್ನ ಸರ್ವಂ? ಅಯ್ಯೋ, ನನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವಮದೆಲ್ಲಿ?
ಕಡವರವನೀವೆನೆಂಬುವ ಕಡು ಬಡವನಂತೆ ಪೋಲ್
ಬರಿದೆ ಕೊಡುಗೆಯ ನುಡಿಯನಾಡುತಿಹೆನಾಂ!" ನಾಣ್ಚಿ
ತಲೆಬಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರ್ವಿಡುವ ಕಪಿಕುಲೇಂದ್ರಂಗೆ
ರಾಮಚಂದ್ರಂ: "ಪತ್ತುವಿಡು ಮನ್ಯುವಂ ದೈನ್ಯಮಂ,
ವಾನರೇಂದ್ರ, ನಿನ್ನದೆಂದರಿ ಸಕಲ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ!
ಪರಪತ್ನಿಗಳ್ಳುವಿದಾತಂ ಸತ್ತನೆಂದರಿ ದಿಟಂ!
ಪೂಣ್ದೆನಗ್ನಿಯೆ ಸಾಕ್ಷಿ!" ಒಡನೊಡನೆ ನಡುಗಿತಯ್
ನಾಲ್ವರ್ಗೆ ವಾಮನೇತ್ರಂ, ಕಾಮಿನಿಯರಿರ್ವರ್ಗೆ
ಮೇಣ್ ಕಾಮಾಂಧರಿರ್ವರಿಗೆ!

ಮಿಂದು ದೊಣೆನೀರ್ಗಳಂ,
ಪಣ್ಪಲಂ ಬೇರುಬಿಕ್ಕೆಗಳ್ಗೌತಣಮನುಂಡು,
ತುಸು ಪೊರಗಿ, ದಣಿದ ನಡುವಗಲಾಸರಂ ಕಳೆದು,
ನಂತರಂ ಕರೆದೊಯ್ದನತಿಥಿಗಳನಾ ಗಿರಿಧರಾ
ವ್ಯೂಹಮಂ ತೋರೆ. ಕಂದರದಾಳಮಂ, ವಿಪಿನ
ನಿಬಿಡತೆಯನದ್ರಿಯೌನ್ನತ್ಯಮಂ, ಕಡಿದಪ್ಪ
ಬಂಡೆ ನಿಂದಿರ್ಪ ತೆರನ ದುರ್ಗತೆಯನೆಲ್ಲಮಂ
ಪೇಳ್ದು, ಬಣ್ಣಿಸಿ, ತೋರ್ದು, ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಿರ್ದೆಡೆಗೆ
ಕಣ್ಣಾಗಿ ನಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನಂ ಕಾಣುತಂ
ಕೌತುಕದೊಳಿರ್ದ ರಘುನಂದನನ ಕಿವಿಗಳ್ಗೆ
ಪಚರಿದನನಿಲಜಾತನಿಂತೆಂದು: "ಅತ್ತಲಾ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಿರ್ಪುದಯ್, ಮಱೆಯ ತೋಳ್ ತಕ್ಕೆಯೊಳ್
ಪಟ್ಟಪೊಲ್. ನೋಡು ಅದೆ ರುಮಾದೇವಿಯಂ ವಾಲಿ
ಸೆರೆಯೊಳಿಟ್ಟಿಹ ಬಿಲದಕೂಡಂ! ತನ್ನ ಅರ್ಧಾಂಗಿ
ರಮೆಯುತಿರ್ಪೆಡೆಯನವಲೋಕನಂಗೈದೆಮ್ಮ
ದೊರೆ ನಿಂದನೀ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ ಸುಯ್ದು..." ರಾಮಂಗೆ
ತನ್ನ ದಯಿತೆಯ ನೆನೆದು ಮರುಕೊಳಿಸಿದಂತಾಗೆ:
"ಅಯ್ಯೊ, ಮರುತಾತ್ಮಜನೆ, ನನಗೆ ಆ ಪುಣ್ಯಮುಂ
ಇಲ್ಲಾಯ್ತುಲಾ!" ಕೇಳ್ದದಂ ಮುದಿಯ ಜಾಂಬವಂ:
"ದೇವ, ನೀನಿಂತೇಕೆ ಮರುಗುತಿಹೆ? ಸಂಪಾತಿ
ಸೋದರಂ ನಿನಗೊರೆದ ವಿತ್ತೇಶನವರಜಂ
ದಶಕಂಠ ಬಿರುದಿನಾ ಲಂಕೇಶ ರಾವಣನೆ

ದಿಟಂ. ಭುವನದೊಳ್ ಬೇರೆ ಧೂರ್ತರಿನ್ನನ್ನರಂ
ಕಾಣೆನಾಂ, ಕೇಳ್ದುಮರಿಯೆಂ. ತಿಂಗಳಾಯಿತ್ತಿಲ್ಲ,
ನಡೆದೊಂದಪೂರ್ವಮಂ ಪೇಳ್ವೆನ್. ಒರ್ಪಗಲೆಮ್ಮ
ವಾನರರ್, ಭಲ್ಲೂಕ ವಂಶಜರುಮಂತೆ ಕಪಿ
ವಂಶಜರುಮಾರಣ್ಯ ವ್ಯಾಯಾಮ ಸಕ್ತಿಯಿಂ
ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರೆ ಮೇಲೆ ಬಾಂದಳದಿ ಪೆಳಯಿಸುವ
ದನಿ ಕೇಳ್ವುದಂತೆ. ಕೊಂಬೆಗಳಿಂದು ಸರ್ವರುಂ
ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡಲ್ ವಿಮಾನವೊಂದೆತ್ತರದಿ,
ಸುತ್ತಿ ಮೋಡಗಳಾಚೆ, ಜವದಿಂ ಪರಿದು ನುಸುಳಿ
ಮರೆಯಾಯ್ತು. ಬೆಸವಂದದಿಂದೆಲ್ಲರೀಕ್ಷಿಸಿರೆ,
ಬೆರಗಿಗೆ ಬೆರಗನಿತ್ತು ಬಿಳ್ದತ್ತವನಿಗೊಂದು
ಪೊನ್ನೊಡವೆ." ಸುಯ್ವನುದ್ವೇಗದಿಂ ದಾಶರಥಿ:
"ನೋಳ್ಪುಮೆಲ್ಲಿರ್ಪುದಾ ಬೀಳ್ಕೆ!" ಜಾಂಬವಂ:
"ಬಿಳ್ದ ಬೇಗಕೆ ಸುಗ್ಗನುರಿಯಾದುದದರ ಕೃತಿ.
ನಿನಗವಿನ್ನಾಣಮಪ್ಪುದೆ?" "ಸಾಲ್ಗುಮತಿ ಬುದ್ಧಿ!
ತೋರಯ್ಯ ತೋರೆನಗೆ ಬೇಗದಿಂ!" "ರವಿಸುತನ
ವಶಮಿರ್ಪುದವತಂಸಮ್."
ಬಂಬಿದನ್ ಬೇಗದಿಂ
ಪೊನ್ನೊಡವೆಯುಂ. ನೀಡಿದನ್. ರಾಮನಾ ಕಯ್ಯ
ಕಂಪನಮೊಡನೆ ಬಿನಿಂತು ಸುಯ್ದಾಯ್ತು. ಸುಯ್ಯೊಡನೆ
ಕಣ್ಣೀರವೊನಲಾಯ್ತು. ಮುಳುಗಿ ಕಣ್ಬನಿಯಲ್ಲಿ
ಮುಚ್ಚಿಪೋದುದು ಮನಂ. ರಾಮವಕ್ಷದೊಳೊರಗಿ

ಸೊರಗಿದುದು ರಾಮತನು, ಸೀತಾವಿರಹದುರಿಯ
ಹೊಯ್ಲಿನಲಿ. ಕಿರಿದು ಬೇಗದೊಳರಿವು ಮರಳಲ್ಕೆ,
ದುಃಖವಲ್ಮೀಕದಿಂ ರೋಷಫಣಿಯುಕ್ಕೇಳ್ವ
ತೆರದಿಂದೆ, ಸುಯ್ವೆಳ್ವನವನಿಜಾ ವಲ್ಲಭಂ:
"ಪೇಳೆಲೆ ಕಪಿಧ್ವಜ ಕುಲೇಂದ್ರ, ಹೇ ಸುಗ್ರೀವ,
ದೈತ್ಯನೆತ್ತಣ್ಗುಯ್ದನೆನ್ನುಸಿರ ದಯಿತೆಯಂ?
ನಾಡೆಲ್ಲಿ? ಬೀಡೆಲ್ಲಿ? ನೆಲೆಯಾವುದಾತಂಗೆ?
ತಡವೇಕೆ? ಚಿಂತಿಸಿನಿಯಳ ಗತಿಯನೆಂತಿಂತು
ತಳ್ವುವೆನೊ? ತೋರಾತನಿರ್ಕೆಡೆಯನೀಗಳೆಯೆ
ಮಿಳ್ತುಮನೆ ಬಾಗಿಲಂ ತೆರೆವೆನಾ ನೀಚಂಗೆ. —
ನುರ್ಗಾದ ನೀಂ ಪ್ರತಿಕೃತಿಯೆ ವಲಂ, ಪ್ರೊನ್ನೊದವೆ,
ನನ್ನ ಸೀತಾಸ್ಥಿತಿಗೆ!" ಇಂತಿಂತು ಮೊದಲಾಗಿ
ಪಳಯಿಸುತ್ತಿರ್ದ್ದ ಮಳೆಮುಗಿಲ್ ಮೆಯ್ಯ ಬಣ್ಣಂಗೆ
ಸಮದುಃಖಿ ಸುಗ್ರೀವನಿಂತು: "ಹೇ ಅರಿಂದಮ,
ಮಸೆಯದಿರ್ ನೆನೆಹುಸಾಣೆಯೊಳಳಲ ಕತ್ತಿಯಂ.
ನೆನೆಹು ಹಿಂದಿಹುದಳುಕು ಮುಂದಿಹುದು; ಇರ್ಬಗಿಯು
ನಿನ್ನ ಸಂಕಟದಸಿಗೆ. ತಾಳ್ಮೆಯೊರೆಗಿರುಕದಿಂತೆ
ಬರಿದೆ ಬೀಸಿದರೆನ್ನ ನಿನ್ನ ಮೇಣಿವರೆಲ್ಲ
ಬಾಳ ಗೋನಾಳಿಯುಂ ತರಿವುದೆ ದಿಟಂ. ಸೀತೆ ಮೇಣೆನ್
ರುಮೆಯಿರ್ವರಿಗೆ ಸರ್ವನಾಶಮಪ್ಪುದು ಫಲಂ! —
ನೀನಾರ್ಯನಾಂ ವಾನರಂ. ನನಗೆ ನಿನ್ನಂತೆ
ಮನೆ ಮಡದಿಗೆಟ್ಟ ಗತಿಯಪ್ಪುದೆಯ್... ಧೈರ್ಯನಿಧಿ

ನೀನೆಲ್ಲರಾದರ್ಶಮಂತುಪತಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ.
ದೋಣಿ ಬಿರಿದರೆ ಪುಟ್ಟು ಪೊರೆಯುವುದೆ? ನಿನ್ನೆರ್ದೆಯೆ
ನೆಚ್ಚಳ್ಳದು ಕೆಚ್ಚುಗೆಟ್ಟಿರೆ ನಮ್ಮ ನೆಮ್ಮೆಲ್ಲಿ? —
ಪೇಳ್ವೆನಾಂ; ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದಾಲಿಸಾ. ಕಳ್ದುಯ್ದ
ನೀಚಂ ದಶಗ್ರೀವನೆಂಬುದೆಮ್ಮೆಲ್ಲರೂಹೆ.
ಕೇಳಿ ಬಲ್ಲೆವು ಲಂಕೆಯಂ, ತೆಂಕಣದ ಕಡಲ
ನಡುವಣ ದೀವಿನಾಡಂ. ಆದೊಡಂ, ದಾಶರಥಿ,
ಸುಲಭಮಲ್ತಸುರಪುರಿ. ಕಳುಹುವೆನ್ ಕಲಿಗಳಂ,
ಗೂಢಚರ ವನಚರ ಸಮರ್ಥರಂ, ಪುಡುಕಲ್ಕೆ.
ತಡೆಯೆಮಗೆ ವಾಲಿಯಲ್ಲದೆ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಂ
ತಾನಲ್ತು. ವಾಲಿಯ ತಡೆಯನಳಿಸುವುದೆ ತಡಂ...."
"ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ ಮುತ್ತಿ ಲಗೆಯೇರ್ವಂ ನಾಳೆ.
ತಡವೇಕೆ?" ಎಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂಗೆ ಸುಗ್ರೀವಂ:
"ದಶ ದಶಗ್ರೀವರಾತಂಗೊಂದು ಸೀರ್ಪುಗಲ್ತೆ
ಸಾಟಿ, ಶತಕೋಟಿ ಬಲಶಾಲಿ ವಾಲಿಗೆ ಕಣಾ!
ಸಮ್ಮುಖ ಸಮರನೀತಿಯಿಂದಾತನಂ ಜಯಿಸೆ
ಶತಮಾನಗಳೆವೇಳ್ಕುಮಯ್. ಪಿಂತೆ ನಾಮೆನಿತೊ
ಸೂಳ್ ಕಂಡಿರ್ಪೆವಾತನ ಚಂಡ ವಿಕ್ರಮದ
ದುರ್ದಮತೆಯಂ. ಬ್ರಹ್ಮವರಬಲಮುಮಿರ್ಪುದೆನೆ,
ಮಾರಾಂತು ನಿಲ್ವ ವೈರಿಯ ಬಲದೊಳರ್ಧಮಂ,
ಕಂಡೊಡನೆ, ಕೊಳ್ಗೆ ನಿನ್ನದಟೆಂದು. ಇಂದ್ರನುಂ
ಕರುಣಿಸಿ ಕುಮಾರಂಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರ್ದನು ರಕ್ಷೆಯಂ

ವಜ್ರಪರ್ವೋಪಮಮಂ. ಹಿಂದೆ ದುಂದುಭಿವೆಸರ
ದೈತ್ಯಂ, ಸಮುದ್ರಮಂ ಗಗನಮಂ ಗಿರಿವರ
ಹಿಮಾದ್ರಿಯುಮಂ ಕೆಣಕಿ ಕಾಳೆಗಕೆ ಸೋಲಿದ ಮಹಾ
ಘೋರ ದೈತ್ಯಂ, ಬೃಹನ್ಮಹಿಷ ರೂಪವನಾಂತು
ಮಲೆತು ಗರ್ಜಿಸಿ ವಾಲಿಯುಮಂ ಕರೆಯೆ, — ಪೇಳ್ವೆನೇಂ?
ಸಾಕ್ಷಿಯಿವರೆಲ್ಲರುಂ! — ಧಂಧಂಧಮ್ ಎಂಬುವಾ
ಭೇರಿದುಂದುಭಿ ರವಕೆ ನಡುಗೆ ಗಿರಿವನ ಗುಹಾ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ, ಪೂಡಿತ್ತು ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧಂ ಭಯಂ-
ಕರ ಕಲಿಗಳುರ್ವರಿಗೆ! ಆ ಭೀಮ ಕರ್ಮಿಯಾ
ಚರ್ಮಘೋರಿಯ ಮೆಯ್ಯ ರಕ್ಕಸನ ಶಿಖರಸಮ
ಕೋಡೆರಡನಿರ್ಕೆಯ್ಗಳಿಂದದಟಿ ಪಿಡಿದೊತ್ತಿ,
ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಪ್ಪಿ, ನೆತ್ತರ್ ಕಾರಿ ಗೋಳ್ಗರೆಯೆ,
ತೆಗೆದೊಗೆದನೆತ್ತ ಮುಗಿಲ ಮೊಗಕೆ! ಬಿಳ್ದತ್ತು ಆ
ರಕ್ಕಸ ಪೆಣಂ ಮತಂಗನ ವನವನುತ್ತರಿಸಿ
ಯೋಜನದತ್ತ ದೂರಕ್ಕೆ. ಬಿಸುಟ ಶವದಿಂದೆ
ಮುದ್ದೆಮುದ್ದೆಯ ನೆತ್ತರೊಳ್ಕೆ ಮುನಿಯಾಶ್ರಮದಿ
ಬೀಳ್ದೆ ಶಪಿಸಿದನು ಋಷಿ. ಆ ಶಾಪಭೀತಿಯಿಂ
ವಾಲಿಯ್ಗೆ ಕರಸಲ್ಲಿಗದರಿಂದೆಮಗೆ ರಕ್ಷೆ! —
ಭೀಮಬಲಮೊಂದೆಯಲ್ತಾತಂಗೆ, ಸಿದ್ಧಿಸಿದೆ
ಬಿಲ್ಬಲ್ಮೆಯುಂ. ಅಲ್ಲಿ, ಪಂಪಾ ಸರಸ್ತೀರದಿ
ಬಳ್ಬೆಳೆದ ತಾಲತರುವೊಂದೊಂದುಮವನೊಂದೆ
ಬಾಣದಿಂ ಜರ್ಜರಿತಮಾಗಿ ಕೆಡೆವುವು ಕಣಾ! —

ಸಮ್ಮುಖ ಸಮರನೀತಿಯಿಂದಾತನಂ ಜಯಿಸಿ
ಶತಮಾನಗಳ್ಗೆ ವೇಳ್ಕುಮದು ದಿಟಂ!"

ಕೆಚ್ಚಾಸೆ
ನಿಟ್ಟುಸಿರನೆಳೆದ ಸುಗ್ರೀವನಂ ನೋಡಿನಿತು ಡುತ್ತಿ,
ಕಿನಿಸಿಂ ಧನುರ್ಧರ ವರೇಣ್ಯನ್: "ವಾನರೇಂದ್ರ,
ಬಾಯತುಂಬಿ ಬಣ್ಣಿಸಿರ್ಪಯ್ ನಿನ್ನಣ್ಣನಣ್ಮಮ್.
ನೀಂ ಗುಣಗ್ರಾಹಿಯೆ ವಲಂ! ಕಂಡ ಬಲ್ಮೆಯಂ
ಕೊಂಡಾಡುವುದೆ ಬೀರಂಗೆ ತಗುವ ಸಿರಿಗೆಂಪ್ಪು.
ಕಾಣದುದನಿಳಿಕೆಗೆಯ್ವುದುಮಂತೆ ಕೀಳ್ಗೆಂಪ್ಪು.
ನಮ್ಮ ಬಲ್ಮೆಯನರಿಯದಾಡುತಿಹೆ. ನಿನ್ನೆರ್ದೆಯ
ಶಂಕೆ ಬಯಲಪ್ಪವೋಲ್ ತೋರ್ಪೆನೆನ್ನಣ್ಮುಮಂ,
ಬಿಲ್‌ಜಾಣ್ಮೆಯುಮಂ." ಬಾಗಿ ನಾಣ್ಚುತ್ತಿನಾತ್ಮಜಂ
ಕಯ್ಮುಗಿದೊರೆದನಿಂತು: "ಮನ್ನಿಸೆನ್ನಂ, ದೇವ,
ನಿನ್ನ ಜಸಮಂ ಕೇಳ್ದೆನಾದೊಡಂ ಬಗೆಯುಳ್ಕು
ನುಡಿಸಿತ್ತು. ವಾಲಿಯಿಂದೆನಿತೊ ಸೂಳ್ಗಳಂ ಸೋಲ್ತು
ಮೆಯ್ಮುರಿಸಿಕೊಂಡಿರ್ಪೆನದರಿಂದೆ ಮತ್ತೊರ್ವರ್
ಪುಸಿಬಲ್ಮೆಯಂ ನೆಚ್ಚಿ ಮಾರಾಂಪಲೊಲ್ಲೆನಯ್
ಮಿಳ್ತುವಿಗೆಣೆಯ ಬೀರಂಗೆ!" "ನಾನೇನನೆಸಗೆ ವೇಳ್
ನಿಶ್ಶಂಕಿ ನೀಂ?" "ಮೆಯ್ಬಲ್ಮೆ ಬಿಲ್ಜಾಣ್ಮೆಗಳ್ ~~ತೋಱ~~ ಮಿಕಿಂಪು
ವಾಲಿಯಂ ಮಿರ್ಕೂಂತೆ!" "ತೋರ್ಪೆನೇಳಂಜದಿರ್!" ತ್ಕೋರ್/
ಉರಿಬಡುವವೋಲ್ ನುಡಿದು, ಕೋದಂಡಮಂ ಪಿಡಿದು
ಮೇಲೆಳ್ದನಾ ಮಿತ್ರವತ್ಸಲಂ. ಒಡನೊಡನೆ

ಮೇಲೆಳರ್ದಿತರರುಂ. ಮಲೆಯನಿಳಿದರ್ ಕುರಿತು
ಪಂಪಾ ಸರಸ್ತೀರ ತಾಲವನಮಂ. ನಡೆಯೆ,
ದಾರಿಯೆಡೆ ನಿರ್ಮಾಂಸದಸ್ಥಿಪಂಜರಮಾಗಿ
ಕೆಡೆದಿರ್ದುದಚಲೋಪಮಮಂ ದುಂದುಭಿಯ ಶವಂ.
ಕಂಕಾಲಭೀಕರಮದಂ ಕಂಡು ಸೌಮಿತ್ರಿ:
"ನಿಂ ಪೇಳ್ದುದಿದೆ ಕಣಾ ನಿನ್ನಗ್ರಜಂ ಕೊಂದು
ಬಿಸುಟ ದುಂದುಭಿ? ರಾಮಚಂದ್ರಂಗೆ ಕಿರಿಯನೆಂ!"
ತನ್ನಣ್ಣನಾರ್ಪನಾಶಂಕಿಸಿದ ವಾನರನ
ಕೀಳ್ಮೆಗವಹೇಳನಂ ಮಾಳ್ಪವೋಲ್, ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ಕೊಂಕುಮುಡಿಯಿಂದಿರಿದು ಕಿರುನಗುತ್ತಶ್ರಮದಿ
ಬಿಲ್ಲಕೊಪ್ಪಿಂ ಚಿಮ್ಮಿದನ್ ಕಳೇಬರ ಗಿರಿಯ
ಭಾರಮಂ. ಸದ್ದೊಡನೆ ಧೂಳಿಗಾಳಿಗಳೇಳೆ
ಕವಣೆಗಲ್ಲೆಸೆದಂತೆ ರೊಂಯ್ಯನೆದ್ದಾ ಪೆಣಂ
ತೂಂತಿಟ್ಟುದು ಮುಗಿಲ್ಗೆ, ಮತ್ತೆ ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಗಿ
ಪತ್ತುಯೋಜನದಾಚೆ ಬಿಳ್ದತ್ತು! ಕಂಡುದಂ
ವಾನರಗಣಚ್ಚರಿಯುಮಾನಂದಮಾದೊಡಂ
ಮೃದುಹಾಸ್ಯಕೆಂಬಂತೆ ಸೂರ್ಯಸೂನು: "ತಿಳಿಯಯ್ಯ
ಮಾಂಸಲಂ ರಕ್ತಾರ್ದ್ರಮಾಗಿರ್ದುದಾ ಶವಂ
ವಾಲಿ ಬಿಸುಟಂದು!" ನಗುತಿರೆ ರಾಮನೊಡಗೂಡಿ
ನಳನೀಲ ಜಾಂಬವರ್, ಹನುಮನೆಂದನ್ ಹಸನ್
ಮುಖಿ: "ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮಜನೆ, ನಮ್ಮ ವಾನರ ಬಲಕೆ (ಬ)
ರೇಣಾದ ಹೊರೆ ಹರಿದಲ್ತು! ನೀಂ ಗೈದ ಕಜ್ಜಮಂ

ಕಿರುಳ್ಗರೆಸುಗುವರೆಮ್ಮ ಸೇನೆಯಲಿ!” ನೆರೆನಾಣ್ಚಿ
ನಸುಮುನಿದು ಕೆಂಪೇರ್ದ ತಮ್ಮನಂ ಮೊಗಂ ನೋಡಿ
ರಾಘವಂ: “ಸೋದರನೆ, ಕಪಿಗಳಿವರಸಮಾನ್ಯರ್.
ಇವರ ಕೆಳೆಯಿಂದೊಳ್ಪು ಕೆಯ್ಗೂಡಿದಪುದೆಮಗೆ.
ಬಿನದದಿಂ ಕಾಣಿವರ ಸರಳ ಸೌಜನ್ಯಮಂ.”

ಪಂಪೆಯ ಸರೋವರಂ ಪೊಂಬಿನೋಕುಳಿಯಾಗೆ
ಕೆಂಪೆರಚಿದುದು ಸಂಜೆ. ನಿಂದುದಪ್ರತಿಹತಂ
ಶಿರರುಹ ದೈತ್ಯಗಾತ್ರದ ತಾಳತರು ಪಂಕ್ತಿ.
ಬೈಗುವಿಸಿಲಾನ್ತದರ ನೆತ್ತಿಯ ನೆಳಲ ನೀಳ್ಪು
ಜಂಗಮತೆವೆತ್ತುದುದಯಗಿರಿ ಯಾತ್ರೆ. ಹಾ,
ಭಂಗವಾದುದೆ ಯಾತ್ರೆ? ಕಳ್ತಲಿಸಿದಂತೆವೋಲ್
ಒರ್ಮೊದಲ್ ಕುನಿದುದು ತರುಚ್ಛಾಯೆ! ಮರಮುಡಿಯ
ಗೂಡು ಗೊತ್ತುಗಳಿಂದೆ ಪಾರ್ದ್ದಾರ್ದ್ದ ಪಕ್ಕಿ~~[illegible]~~ಗುಂಪಂ
ಕೇಳ್ಗೊರೆವುದಾ ನಡೆದುದಂ: ಕಾರ್ಮುಕ ಪ್ರಳಯದೊಲ್
ಜ್ವಾಲಾಜಿಹ್ವೆಯಿಂದುಜ್ಜ್ವಲಂ ಪೊಣ್ಮಿದುದೆ ತಡಂ, ಕೇಳ್,
ರಾಮನೆಚ್ಚಂಬು, ದೆಸೆದೆಸೆ ನಡುಗೆ, ಪಡಿಗುಡುಗೆ
ಬೆಚ್ಚುದರಿ ಕಾಡುಗಳ್, ತಲ್ಲಣಿಸೆ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯುಂ,
ಪಗಲುಳ್ಕೆವೋಲ್ ಮಿಳ್ತು ಬೇಗದಿಂ ಪರಿತಂದು
ತುಂಡಿಸಿತು ಒಂದೆರಡು ಮೂರು ನಾಲ್ಕೈದಾರು
ಪಳೆಣಿಕೆಯಿಂ ಸಾಲುಗೊಂಡಿರ್ದ ತಾಳತರು
ಷಂಡಮಂ, ಕರದಮಂ ಕುಡುಗೋಲ್ ಸವರುವಂತೆ.

ಮುಂಡಗಳುಡಿಯೆ ಪರ್ಣಚಂಡಿಕೆವೆರಸಿ ಕೆಡೆದವಂ
ತಾಳತರು ಸಪ್ತರುಂಡಂಗಳಂ ಕಂಡು ಕವಿಕುಲ
ಪುಂಗವಂ ನಾಣ್ಬೆರೆದ ಮೆಚ್ಚಿಂ ಮುದಂಗೊಂಡು:
"ನಿನ್ನರ್ಹನಾಶಂಕಿಸಿದೆನಲ್ಪಬುದ್ಧಿಯಂ
ಮನ್ನಿಸಯ್, ಹೇ ಸೂರ್ಯತೇಜಸ್ವಿ!" ಎನಲ್ ಕೈ
ಮುಗಿದೆರಗಿದನ್ ಕೊರಳ ಸರಮುಳಿಗೆಲ್ಲಲ್ವವೋಲ್!

ಮಲೆಮುಡಿಯ ಮರೆಗೊಂಡು ಮುಳುಗಿದುದು ಪೊಳ್ತು. ಮೇಣ್
ಬಾನ್‌ತಲೆಗೆ ಮಲರಿದುವರಿಲ್. ರಾಡುವಕ್ಕಿಯ ಕೊರಲ್
ನಿದ್ದೆಗೈದುದು ತಿಪ್ಪುಳಕ್ಕೆಯೊಳ್. ಬಂಡೆಯೆಡೆ,
ಮರಗಳೆಡೆ, ಪಳುವಿನೆಡೆ, ಮೆಳೆಗಳೆಡೆ, ಗವಿಗಳೆಡೆ
ಹನುಮ ಜಾಂಬವ ನೀಲ ನಳ ರಾಮ ಸುಗ್ರೀವ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಾರ ಮಂತ್ರಣಾರಹಸ್ಯವನುಸಿರ್ವವೋಲ್
ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಸುಯ್ದು ಹೊಂಚಿ ತೀಡಿತ್ತೆರಲ್
ವೈರಿ ವಾಲಿಯ ಬೇಹುವೋಲಂತೆ. ನಿಂದುದಯ್
ವಿಶ್ವಧರ್ಮ ಸರಹಸ್ಯಾಕ್ಷ ಸಾಕ್ಷಿಯೋಲಂತೆ
ನಾಕಚುಂಬಿತ ಋಷ್ಯಮೂಕದ ಮೂಕರಾತ್ರಿ!

— · —

೮-೧೨-೧೯೩೯
೧೨೩, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರಂ,
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಸಂಜೆ ?
ಇಂದೋರ್ ೧೮

ನೀಂ ಸತ್ಯವ್ರತನೆ ದಿಟಂ!

ಮಂತ್ರಣಾದಿರುಳ್ ಮುಗಿದುದು. ಇಂದ್ರ ದಿಙ್ನಯನಕ್ಕೆ
ನೀರುರ್ಕ್ಕಲೆಮೆದೆರೆದುದೊಯ್ಯನೆ ಉಷಃಕಾನ್ತಿ;
ಋಷ್ಯಮೂಕದ ಶಿಖರ ವೇದಿಕೆಯೊಳಿರ್ದಂಗೆ
ತೋರ್ದುದು ನಭಃಪಾರ ವಿಶ್ರಾಂತಮಾ ಗಿರಿಪಂಕ್ತಿ,
ತೆರೆಮೇಲೆ ತೆರೆಯೇರ್ದು ಪರ್ವಿದ ಸಮುದ್ರಮಂ
ಪ್ರತಿಕೃತಿಸುವಂತೆ. ತಣ್ಮಲೆಯೆಲರೊಳಲೆದುದೈ
ಸಿಪಿಲೆವಕ್ಕಿಯ ಸಿಳ್ಳಿನಿಂಚರಂ.
"ಪೊಳ್ತೇರ್ವ
ಮುನ್ನಮಿಲ್ಲಿರ್ಪೆಮೆಂಬಾತನೇಕಿನ್ನೆಗಂ
ಬಾರನೈ, ಸೌಮಿತ್ರಿ? ಮರ್ಕಟಧ್ವಜರಿವರ್
ವಾನರರ್! ಕಪಿಬುದ್ಧಿ ಅತಿಚಂಚಲಂ! ಮತ್ತೆ
ಬೇರೊಂದನೇನಾನುಮಂ ನೆನೆದನೇಂ ರುಮಾ
ವಲ್ಲಭಂ?"
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯತ್ತಣ್ಗೆ ಕಣ್ಣಾಗಿ,
ಬೇರುತಾಂ ಮಣೆಯಾಗೆ ಮರದಡಿ ಕುಳಿತ ರಾಮಂಗೆ,
ಬಳಿ ನಿಂದು ನೋಡುತಿರ್ದವರಜಂ: "ಹೇ ಆರ್ಯ,
ಅನಾರ್ಯರಿವರಂ ನಂಬಿ ಆರ್ಯಕುಲ ದೇವಿಯಂ
ನಾಮೆಂದು ತಂದಪೆವೊ ನಾನರಿಯೆ! ಇನ್ನೆಗಂ

ಹೆರರ ಕೈ ಹಾರೈಸದೆಮ್ಮಾರ್ಪನಾಂ ನೆಮ್ಮಿ
ಮುಂಬರಿದ ನಮಗೀಗಳೇಕೀ ಕಪಿಧ್ವಜರ
ಕಾಡದಟಿನೊಂದು ಹಂಗು? ಇವರ ಮನೆಯಂ ತಿದ್ದಿ
ನಮ್ಮ ಕೊನೆಯುಂ ಸಾಧಿಪನಿತರೊಳ್ ದೇವಿಗೇಂ
ಗತಿಯಹುದೊ? ದೀರ್ಘಸೂತ್ರಿಗಳಿವರ ಸಂಗದಿಂ
ಕಿಡುವುದೆ ದಿಟಂ ನಮ್ಮ ಕಜ್ಜಂ!”
ಸಹೋದರನ
ಕಿಸುಗಣ್ಣಿದಾನನವನೀಕ್ಷಿಸುತೆ ರಾಘವಂ
ಸಂತೈಸಿದನು ಇಂತು: “ಊರ್ಮಿಳೇಶನೆ, ತಾಳ್ಮೆ!
ವಾನರರ್ ನೀನಾಡುವನಿತು ಕೀಳುಗಳಲ್ತು;
ನಮ್ಮವರು ನೀನೂಹಿಪನಿತು ಬಲ್ಲಿತುಮಲ್ತು.
ಕಿರಿದಲ್ತು ನಮ್ಮ ಮುಂದಿಹ ಕಜ್ಜದುಜ್ಜುಗಂ;
ಮೇಣಲ್ಪಮೆಂದರಿಯದಿರ್ ದೈತ್ಯವಿಕ್ರಮಂ.
ನಿನಗಿನೇನರಿಯಲ್ತು ನನ್ನ ಬಗೆಯುಬ್ಬೆಗಂ
ದೇವಿಯನ್ವೇಷಣೆಗೆ, ರಕ್ಷಣೆಗೆ, ರಾಕ್ಷಸರ
ವಧೆಗೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ನೀನು ಕಲಿಯಾದೊಡಂ ನಮಗೆ
ಬೇಳ್ಕುವೀ ಮಲೆಯರ ನೆರಂ. ಕೆಳೆಯರೊಲ್ಮೆಯುಂ
ಬಿಟ್ಟುಕಳೆವುದು ಬರಿಯ ಬೆಳ್ಪನಂ. ಮಹಿಮರಯ್
ಕಪಿಗಳೊಳೋರೊರ್ವರುಂ. ನಿನಗರಿವಹುದು ಮುಂದೆ
ಕೈಕೊಳೆ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಮಂ, ಮಾನವನ ಮಹಿಮೆ
ಮೈದೋರ್ಪುದೈ... ಪೂರ್ವದಾ ರವಿತನೂಜನುಂ
ನಾನುಮಗ್ನಿಯೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗೆ ಮಿತ್ರತ್ವಮಂ.

ತಗದು ಮಿತ್ರದ್ರೋಹಮಿನಕುಲಕೆ."
ಅಗ್ರಜಗೆ
ಮೌನದೊಪ್ಪಿಗೆಯಿತ್ತು ಸೌಮಿತ್ರಿ, ರವಿಯುದಯ
ದೃಶ್ಯಮಂ ನಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರೆ, ಕೇಳ್ದುದೊಂದು ರಣ
ಕರಹಳೆ. ಬೆಳಗಿನ ಗಾಳಿ ತಲ್ಲಣಿಸಿ ಕಂಪಿಸಿರೆ
ಸುಗ್ರೀವನೈತಂದನಾಂಜನೇಯಾದಿಗಳ
ಮುಂದೆ ವಾನರ ಕುಲದ ಯುದ್ಧಪದ್ಧತಿಯಂತೆ
ಭೈರವಾಭೀಳವೇಷಿ! ರಘುತನೂಜರ ಕಣ್ಗೆ
ಬೆಕ್ಕಸಮೆರಗಿದತ್ತು, ಹಿತಭಯಾನ್ವಿತಮಾಗಿ,
ಕಂಡಾ ವಿಚಿತ್ರ ಸಖನಂ: ರಕ್ತವರ್ಣಂಗಳಂ
ಪೊದೆದ ಸಂಧ್ಯಾಮೇಘವೋ, ಕೇಸುರಿಗಳಿಂದೆ
ಪುದಿದ ಧೂಮದೇಹಾಗ್ನಿಯೋ, ವಿಪಿನ ಸುಂದರ
ಚೈತ್ರ ಮಾಸದ ಫುಲ್ಲ ಪುಷ್ಪಮಯ ಕಿಂಶುಕವೊ,
ಚಂದ್ರಾಂಬರಾ ನಿಶೀಥಿನಿಯೊ ಪೇಳೆಂಬಿನಂ
ವ್ಯೋಮಾಭ ರೋಮಮಯ ದೇಹಮನಲಂಕರಿಸಿ
ರಕ್ತವಸ್ತ್ರಂಗಳಿಂ ರಕ್ತವರ್ಣಂಗಳಿಂ
ಕೆಂಬಣ್ಣಪೂಗಳಿಂ ಕೆಂಬಕ್ಕಿಗರಿಗಳಿಂ
ಭೀಕರಾಯುಧಿಯಾಗಿ ಕಪಿಕೇತನವ ತಾಗಿ
ಸುಗ್ರೀವನೈತಂದನೈ, ಸಮರ ಸಜ್ಜಿತಂ,
ದ್ವಂದ್ವ ಯುದ್ಧವಿಶಾರದಂ! ಕಂಡೊಡನೆ ಆ
ಕಪೀಂದ್ರನಂ, ಅಪ್ರತಿಮ ರಣಧೈರ್ಯ ಸಾಂದ್ರನಂ,
ತಲೆತಗ್ಗಿದುದು ಶಂಕೆ, ಸಪ್ರಾಣಿಸಿತ್ತಾಶೆ,

ತೊಡೆಯೆತ್ತಿದುದು ನೆಚ್ಚು ಕೆಚ್ಚಿನೊಡನೆಣೆಯಾಡಿ,
ರಘುಜರಾತ್ಮದಲಿ.
ಸಿಸುನೇಸರೆಳಗದಿರ್ಚವರಿ.
ಪೊನ್ನೀರೊಳಳ್ದ ಕುಂಚಕದ ತೆರದಿ. ಕಾಂಚನದ
ಕಾನ್ತಿಯಂ ಸಿಂಚಿಸುತ್ತಿರೆ ಕಾನನದ ಮೆಯ್ಗೆ,
ತರತರ ಸ್ವರದ ಕೊರಲ ಬನವಕ್ಕಿಯಿಂಚರಂ
ಕರೆಯುತಿರಲಿಂಪುವೊನಲಂ ಕಿವಿಗೆ, ರಮಣೀಯಮಾ
ಕಾನನ ಗಿರಿಶ್ರೇಣಿ ಸುಗ್ರೀವ ರಾಮರಂ
ಕಾನನಪ್ರಿಯರಿರ್ವರಂ ಮುಗುಳ್ನಗೆವೆರಸಿ
ಹರಸುತಿರೆ, ಇಳಿದರವರಾ ಋಷ್ಯಶೃಂಗದಿಂ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ ಕುರಿತು. ಇಳಿದರೇರಿದರಂತೆ
ಸೇರಿದರ್ ವಾಲಿ ಪಾಲಿತ ದುರ್ಗ ನಗರಮಂ
ಸುತ್ತಿ ಮುತ್ತುತೆ ದಟ್ಟಮಿಡಿದೆರ್ದ್ದು ಪರ್ವಿದಾ
ಗಹನ ವನಮಂ. ಪಳುಮರೆಯೊಳಡಗಿ, ಪಣ್ಮರಕೆ
ಮರಸು ಕೂತವರಂತೆ, ಮೋನದಿಂದೆಚ್ಚರಿಂ
ರಾಮಾದಿಗಳ್ ನೋಡುತಿರೆ ಕಾದು ಕಾತರಿಸಿ;
ಸುಗ್ರೀವನೊರ್ವನೆಯೆ ಮುಂಬರಿದನೊಂದರೆಯ
ಬಂಡೆಯನಡರಿ, ನಿಮಿರ್ ನಿಂತು, ಕಾಡೆಲ್ಲಮಂ
ನಿಟ್ಟಿಸಿದನಾಲಿಯಿಂದಾಲಿಂಗಿಪಂದದೊಳ್
ತನ್ನೊಲಿದ ಬೀಡೆಲ್ಲಮಂ. ಆ ವನಪ್ರೇಮಿ
ವಿರಹರೋಷದಿ ಯುದ್ಧನಾದಗೆಚ್ಚಿದನೊಡನೆ
ಗರ್ಜಿಸಿದನಚಲ ವೃಷಭಗೆ ಮಲೆತು ಮೂದಲಿಸಿ

ಗುಟುರಿಕ್ಕುವಂತೆ. ಮಳೆ ಮಾರ್ಗುಡುಗಿತರೆಬಂಡೆಗಳ್
ನಡುಗಿದುವೆಡಕೆ ಬಲಕೆ. ತೊನೆದುವು ಮರದ ಹಂತಿ;
ಚೀರಿದುವಡವಿವಕ್ಕಿ; ಚಕಿತವಾದುವು ಚಿಂಕೆ
ಕಾಳ್ಕೋಣ ಪಂದಿ ಬೆಬ್ಬುಲಿ ಸಿಂಹತತಿ ದಂತಿ.
ತೆರೆತೆರೆಯುರುಳ್ವ ಪರಿದು ಆ ಗರ್ಜನೆಯ ಸಿಡಿಲ್
ಶಾಂತವಾದುದು; ಮರಳ್ಚಿ ಹೆಪ್ಪಾದವೊಲಾದುದೈ
ಅಡವಿ ಮೌನದ ಕಡಲ್.
ಮೊನೆಯಾದುದಬ್ಬೆಗಂ
ನೋಳ್ಪರ್ಗೆ. ಮುಟ್ಟಿ ಹಿಡಿವೊಲಾದುದಾರಣ್ಯ
ನೀರವತೆ: ಮರಗಳೊಳು ಗಾಳಿ ಸುಯ್ಯುವ ಸದ್ದು;
ತರಗೆಲೆಗಳುದುರಿ ಬೀಳುವ ಸದ್ದು; ಪೂವಕ್ಕಿ
ಬಂಡುಂಡುಲಿವ ಸದ್ದು; ಬಣಗು ಕಡ್ಡಿಗಳಲುಗಿ
ಮರಗೋಡಿನಿಂದುರುಳ್ವ ನೆಲಕೆ ಕೆಡೆಯುವ ಸದ್ದು;
ಸರ್ಪಂಗಳುಚ್ಛ್ವಾಸಿಸುವ ಸದ್ದು; ಬೆಳೆವ ಪುಲ್;
ನಿದ್ದಗಲ್: ಮುಟ್ಟಿ ಹಿಡಿವೊಲಾದುದಾರಣ್ಯ
ನೀರವತೆ! ಮರಪಸುರ ಕಂಡಿಕಂಡಿಗಳಿಂದೆ
ಬಿಸಿಲಿಣುಕಿ ಶಿಶುವಿನೋಲಾಡಿದುದು ನೆಲದಲ್ಲಿ,
ಕಣ್ಣುಕಣ್ಣಿನ ರಂಗವಲ್ಲಿಯ ವಿಲಾಸಮಂ
ಮೆರೆದು!
ನೋಡುತ್ತಾಲಿಸಿರಲಿಂತು, ಕೇಳ್ದತ್ತು,
ಬೆಟ್ಟಬಂಡೆಗಳದಿರೆ, ಮರದ ಕೋಡುಗಳುದುರೆ,
ಸಿಡಿಲಪರೆಯೋಲ್ ಕೊಡಂಕೆಯನಿರಿದಲೆವ ಚಂಡೆ!

ಕೂಡೆ ಕೇಳ್ವುದು ವಾಲಿಯಾರ್ಭಟಂ, ಚಂಡಿಮಂ
ಮೀರ್ದು. ಧಿಗಿಲೆಂದತ್ತು ರಾಮನೆದೆ; ಹನುಮನಂ
ನೋಡಿದನು ಸೌಮಿತ್ರಿ; ಮರದ ಮರೆವೊಕ್ಕಂತೆವೋಲ್
ಹುದುಗಿ ನಿಂತುದು ನೀಲ ನಳ ಜಾಂಬವಪ್ರತತಿ!
ಬೆಟ್ಟ ಗುಡುಗಿತ್ತಲ್ಲಿ! ಹಳು ನಡುಗಿತಕಟದೊ!
ಕಾಕು ಕೇಳಿಸಿತಲ್ತೆ ಆ ಹೆಬ್ಬುಲಿನಿನದೆ?
ನೋಡಿತ್ತಲಾಲಿಸಾ ತರಗೆಲೆಯ ಸಪ್ಪುಳಂ!
ಕೊಗೆಲ್ಲ ಮುರಿಗೊಳ್ಳುತಿದೆ ಮರದ ತಲೆಸೊಪ್ಪು!
ಮತ್ತಮದೊ ಚಿಕಂಡೆದನಿ! ವೀರಾಟ್ಟಹಾಸಮದೊ
ಮಾರುತ್ತರಂ! ಮತ್ತೆ ಗರ್ಜಿಸಿದನದೊ ನಮ್ಮ
ಸುಗ್ರೀವ! ಮತ್ತೆ ಅದೊ ಪ್ರತಿಗರ್ಜನಂ! ದಿಟಂ,
ವಾಲಿಯೆ ದಿಟಂ! ಎಲ್ಲಿ? ನೋಡಲ್ಲಿ; ಓ ಅಲ್ಲಿ!
ಅದೆ ವಾಲಿ! ಸಿಂಹದೋಲಾರ್ಭಟಿಸಿ, ಹುಲಿಯವೋಲ್
ಚಿಮ್ಮಿದನ್ ಹಳುಗಬ್ಬದಿಂ! ಚಿಮ್ಮಿ, ತಮ್ಮನಂ,
ರಣಾಪೇಕ್ಷಿ ಸುಗ್ರೀವನಂ, ನೋಡಿದನ್ ವಾಲಿ!
ಕೆಂಪಾದುವಾಲಿ; ರೌದ್ರತೆವೆತ್ತುದಾನನಂ;
ಕೊಂಕುದುಟಿ ಮೇಲೆ ಕುಣಿದುವು ಮೀಸೆ. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ
ಮಲೆ ನಡುಗುವೋಲಬ್ಬರಿಸಿ ನುಗ್ಗಿದನ್ ಚಿಮ್ಮಿ
ಸುಗ್ರೀವನೆಡೆಗೆ! ತನುಕಾಂತಿಯಿಂ, ವಸ್ತ್ರದಿಂ,
ವರ್ಣದಿಂ, ಮೇಣಲಂಕಾರದಿಂ ಸಮತೆವೆತ್ತಾ
ಸಮರ ಕಲಿಗಳೊಳ್, ಸುಗ್ರೀವನಾರ್ ವಾಲಿಯಾರ್
ತಿಳಿಯಲರಿಯದ ಬೆಮೆಯ ಬೆಳ್ಪಿಂದೆ, ಬಿಲ್ತೊತ್ತ

ದಾಶರಥಿ ತಲ್ಲಣಿಸಿದನ್; ಭೀಷ್ಮಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಂ
ನೆನೆನೆನೆದು, ಸಿಗ್ಗಿಂದೆ, ಬದ್ಧಭ್ರುಕುಟಿಯಿಂದೆ
ನೋಡುತಿರ್ದನ್ ಬಿಲ್ಲುಬೆರಗಾಗಿ, ಹೋರಾಡುತಿರೆ
ಹೋರಿಗಳೆರಡು, ಹೊಂಚು ಹುಲಿ ದಿಟ್ಟಿಪೋಲಂತೆ!

ನುಗ್ಗಿ ಬರ್ಪತುಲ ಬಲಶಾಲಿಯಂ, ವಾಲಿಯಂ,
ಕಂಡು ತೆಕ್ಕನೆ ಕೆಲಕೆ ನಿಡಿಯುತೆ ರುಮಾಪ್ರಿಯಂ
ಗುದ್ದಿದನ್ ನೆತ್ತಿಯಂ. ಕರ್ಗಲ್ಲ ನುರ್ಗುನುರಿ-
ಪೋಗುವಾ ಘಾತಕ್ಕೆ ಮಿದುಳ್ ಕದಡಿದೋಲಂತೆ
ಕತ್ತಲಿಸಿದಿಂದ್ರಜಂ ಮತ್ತೆ ಚೇತರಿಸಿದನ್;
ಹತ್ತಿರಿರ್ದೊಂದರೆಯನೆತ್ತಿ ಸಿಡಿರೋಷದಿಂ
ಬಿಟ್ಟನ್ ಶತಘ್ನಿ ಗುಂಡಿಡುವಂತೆ. ಸತ್ತನೇ
ಸುಗ್ರೀವನೆಂಬನಿತರೊಳ್ಳೆ, ಲಂಘಿಸೆ ಕೆಲಕ್ಕೆ,
ಗುರಿತಪ್ಪಿದಾ ಬಂಡೆ ಬಡಿದುದೊಂದವನಿಜದ
ಗೂನ್ನಂಜೊರಟು ಬುಡಕೆ. ಬೇರುಗಳುಡಿಯೆ, ಕೊಂಬೆ
ಬರಲಾಗಲೆಲೆಯುದುರ್ಗಿ, ಮರಮೊರಗಿದುದು ಲಟಲ್
ಲಟಲ್ಲನಿಲ್ಲೆಂದು. ಆ ವೃಕ್ಷಮನೆ ಗದೆಗೈದು
ಸುಗ್ರೀವನಪ್ಪಳಿಸುತಿರೆ ವಾಲಿಯಂ, ಅದಂ
ಕಪಿಮುಷ್ಟಿಯಿಂ ಪಿಡಿದು ಜಗ್ಗಿಸೆಳೆಯುತೆ ವಾಲಿ:
"ಕೇಳೆಲವೊ ಸುಗ್ರೀವ, ನೀಂ ತಮ್ಮನೆಂಬೊಲವರಕೆ,
ನಿನ್ನ ಪತಿವ್ರತಾ ಸತಿಯ್ಯೊದೆತನಕಾಗಿ,
ದೇವಿ ತಾರೆಯ ವಚನಕಾಗಿ ಪುಸಿಗಾಳೆಗಂ

ಗೊಟ್ಟೊಡತಿ ಮಲೆತು ಕೊಬ್ಬಿದೆಯಲಾ! ಹಗೆತನಂ
ಬಾಡಿದನ್ನೆದೆರ್ಗೆ ನೀರುಂ ಮೂಡುತಿರ್ದಂದೆ,
ಕೂಡಿಕೊಂಡಾವನೋ ಬಣಗು ಬಡಗರಸನಂ,
ಕೆಣಕಿದಪೆ ಮತ್ತೆಯೆನ್ನಂ. ಮರುಳೆ, ಸಾಹಸದಿ
ವಾಲಿಯಂ ಗೆಲ್ವವರದಾರುಂಟೊ? ರಾವಣನೆ
ಹೆದರಿ, ಮೈತ್ರಿಯನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಬದುರ್ಕುತಿರ್ಪನೆನೆ
ಕಾವರಾರ್ಕೆ ನಿನ್ನನೆನ್ನ ಕೋಪಪ್ರಳಯ
ಘೂರ್ಣಿಗರಲ್ಲದಿಂ?" ಎನುತೆ ತಮ್ಮನ ಕಯ್ಯ ಗದಾ
ವೃಕ್ಷಮಂ ಕಸಿದು ಬಿಸುಟನ್; ನೆಗೆದು ಮೇಲ್ವಾಯ್ದು
ಬಿಗಿದಪ್ಪಿದನ್ ಭುಜದ ವಾಸುಕಿಯಿನವರಜನ
ಮೆಯ್ಯ ಮಂದರವನುರ್ವರೆಗಿವರ್ಚುರುಳ್ವಂತೆ!

ತಿರೆಗುರುಳಿ ಹೊದೆಯ ಮರೆಯಲಿ ಹೋರುತಿರ್ಪರಂ
ಕಾಣಲಾರದೆ ಕಾತರಿಸುತಿರೆ ರಾಘವಂ,
ಕೇಳಿಸಿತು ಢಿಷ್ಕುಢಿಷ್ಕೆಂಬ ಕೈಗುದ್ದುಗಳ
ಸದ್ದುಗಳ ಮೀರುತೇಳ್ವಾರ್ತನಾದಂ. ಒಡನೆ, ಹಾ,
ಓಡುತಿರ್ದಾ ರಾಮಮಿತ್ರನಂ ಬೆಂಬತ್ತಿ
ಕಾಣಿಸಿದನುಬ್ಬುತಿರ್ದಾ ವಾಲಿ. ಮಿತ್ರನಾರ್
ಶತ್ರುವಾರೆಂಬನಿತರೊಳೆ ದಟ್ಟ ಪುಳುವದೊಳ್
ಮರೆಪ್ಪೋದರಿರ್ವರುಂ.
ರಾಮನಂಬಿನ ನೆರಂ
ಬಿಸಿಲ್ಗುದುರೆಯಾದುದಂ ಕಂಡು ಸುಗ್ರೀವಂಗೆ

ನೆಚ್ಚುಗೆಡೆ, ವಾಲಿ ಮುಷ್ಟಿಯ ವಜ್ರಘಾತಕ್ಕೆ
ಮೈಮುರಿಯೆ, ಕಣ್ಣೀರು ಮೊಳ್ಕಲೊಳಸೋರುತ್ತೆ
ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿದನ್ ಮತಂಗಾರಣ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಗೆ.
ಋಷಿಶಾಪಮಂ ನೆನೆದು, ಬದುಕು ನಡೆ ಹೋಗೆಂದು
ಮುಳಿನಿಂ ನುಡಿದು, ವಾಲಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದನ್ ತನ್ನ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆ.
ಇತ್ತ, ರಾಮಾದಿಗಳುಮರಸುತ್ತೆ,
ಬಂದು ಕಂಡರು ವೈರಿ ಮುಷ್ಟಿಪ್ರಹಾರದಿಂ
ಜರ್ಜರೀಕೃತ ದೇಹನಂ, ರುಧಿರ ಸಿಕ್ತಾಂಗನಂ,
ಕ್ಲಾಂತ ಸುಗ್ರೀವನಂ. ಕಣ್ಬನಿವೆರಸಿ, ನಾಣ್ಚೆ,
ಬಾಗಿ, ನೆಲನಂ ನೋಡುತಾ ದೀನ ವಾನರಂ,
ಕೆಳೆಯುನಿರ್ಕೆಯುಂ ಕರುಣ ದುಃಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮರುಗಿರ್ದ
ದಿನನಾಥಕುಲಸಂಭವಂಗೆ: "ನೀನಿಂತೇಕೆ
ನಂಬಿಸೆನ್ನಂ ಕೊಂದೆ, ಓ ಕರುಣೆ! ವಾಲಿಗೇಂ
ಬೇಹುಗಾರನೊ? ಕೊಲ್ಲಿಸಲ್ಕೆನ್ನನೆಂದಿಂತು
ಪುಸಿವೇಳ್ದು ತಾರ್ಕ್ಯನೀತಿಯ ಮೆರೆದೆಯಲ್ತೆ? ನಾಂ
ಮುನ್ನಮೊರೆಯೆನೆ ವಾಲಿ ದುಸ್ಸಾಧ್ಯನೆಂಬುದಂ
ನಿನಗೆ?" "ಮನ್ನಿಸು, ವಾನರೇಂದ್ರ, ಮನ್ನಿಸೆನ್ನನ್.
ಕೋಳುಪೋದೆನ್, ರೂಪಸಾದೃಶ್ಯದಿಂ, ಗೆತ್ತು
ನಿನ್ನಣ್ಣನಂ ನಿನಗೆ. ಮೋಸವೋಗೆನೊ ಮರಳಿ.
ಏಳು, ನಡೆವಂ ಮತ್ತೆ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯತ್ತಣ್ಗೆ.
ಬೇಂಟೆಯೊಳ್ ಸೋಲಿನವಗೆಂತು ಹುಳುವಂ ನುಗ್ಗ

ಬಿಲ್ಲಿರ್ಪೆಡೆಗೆ ತರುಬುತೆಳ್ವುವರೊ ರುಕ್ಕೆಯ
ಮಿಗಂಗಳಂ, ನೀನಂತೆವೋಲ್ ಕರೆದು, ವಾಲಿಯಂ
ಘೋರಮಡಿಸವನ ಕೋಂಟೆಯಿಂ. ಕಾಂಬೆ ನೀನೊಡನೆ
ಬಾಣಾದೇಶಿಗೆ ನೆತ್ತರಂ ಕಾರ್ದು ಕೆಡೆದಳಿವ
ವೈರಿಯಂ! ಕುರುಹಿಕೆರ್ ಈ ಪೂವಿಡಿದ ಬಳ್ಳಿ
ನಿನ್ನ ಕಂಠಕ್ಕೆ: ಜಂತುಮಾಲೆಯೆಂದೆ ತಿಳಿಯುಯೆ
ನೀನಿದನ್!" ತುಡಿಸಲ್ಕೆ ದಾಶರಥಿ ರೂಹಿಡಿದ
ಕಾಡುಬಳ್ಳಿಯನವನ ಕೊರಳಿನಲಿ, ಹಾಲ್ಗರಿಯ
ಬೆಳ್ಪಕ್ಕಿ ಸಾಲ್ಗೊಂಡು ಮಾಲೆಗಟ್ಟಿದ ಬಯ್ಗು
ಮುಗಿಲಂತೆವೋಲೆಸೆದನಾ ವಾನರಂ!
ಮೇಲೆ
ತೆರಳ್ದರವರಿನ್ನೊರ್ಮೆ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯತ್ತಣ್ಗೆ
ಸುಗ್ರೀವನಂ ಕೂಡಿದುನ್ನೀಲಿತೋತ್ಸಾಹದಿಂ
ಪೆರ್ಚಿ.
ಅನ್ನೆಗಮಿತ್ತಲಾ ವಾಲಿ ತಮ್ಮನಂ
ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧದಿ ಗೆಲ್ದು ಎಳ್ಬಟ್ಟಿದುರ್ಕಿನಿಂ
ಸೊರ್ಕಿ ಪೊಕ್ಕನ್ ತನ್ನ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ. ತಾರೆ,
ಕೊಡಗಿನುಡುಗೆಯ ಸೀರೆ ಸಿಂಗರಿಸಿದಾ ನೀರೆ,
ಮರ್ದಿಕ್ಷುತೀರ್ಗಳ್ಗೆ, ಬಿಜ್ಜಣಿಕೆ ಬೀಸುತ್ತೆ,
ಕೈಸೋಂಕಿನಮೃತದಿಂ ಬಳಲಿಕೆಯನಾರಿಸುತೆ
ಬೆಸಗೊಂಡಳೇರ್ವೆಸನದಾಗುಹೋಗಂ. [illegible] ಗೆಲ್ದು
ಬಂದಿರ್ದೊಡಂ ವಾಲಿ, ಖಿನ್ನಮುಖದಿಂ ಪ್ರಿಯೆಗೆ

ಸತಿಗೊರೆದನಿಂತು ರುದಿಬಡಿಗೆ: " ನೀನೆಂದವೋಲೆ
ರುಮೆಯ್ದಿದೆ ತನಗೆ ಕೇಡದಡಸದೋಲಾತನಂ
ಬಿಡಿದಟ್ಟಿ ಬಂದೆ ... ಮನಮೇಕೊ ಸಂತಪಿಸುತಿದೆ.
ಕಾರಣಾವನರಿಯೆ.. ಮೇಣರಿತ ಕತದಿಂದಂತದೇಂ
ತಪಿಸುತಿರ್ಪುದೊ?.. ಗುಹೆಯೊಳಿನ್ನಂ ಮುಚ್ಚಿ ತೊರೆದು
ಬಂದನೆಂಬಾಕ್ರೋಶದುಲ್ಬಣದೊಳೆಂದು ನಾಂ
ತಮ್ಮನ ವಿನಯಮಂ ಕಿವುಳ್ಗೇಳ್ದು, ಆತನಂ
ಪಿತ್ರ್ಯಮ್ಮನೂರಿಂದೆ ಪೊರನೂಂಕಿದೆನ್, ಉರುವ
ಕೆಳೆಯರ್ವೆರಸಿ, ಬೇಯಿಸಿದೆ ರುಮಾದೇವಿಯಂ
ಸಿರಿಮನೆ ಸೆರೆಯೊಳಿಟ್ಟು; ಕಡೆಗಣ್ಚಿದೆನ್ ನನ್ನ
ಪೆಸರ ಪಳಿಯಂ, ನಿನ್ನ ಹಿತವಾಕ್ಯಮುಮಂ.. ಮನಂ,
ಓರೊರ್ಮೆ ಗೆಯ್ವುನ್ನೆಂತುದ ಕಜ್ಜಮಂ ತಿದ್ದಿ,
ತಮ್ಮನಂ ತಾಯ್ನೆಲಕೆ ತರಲೆಳಸಿತಾದೊಡಂ,
ಕಡೆಯಾಯ್ತು ಪುಸಿಬೀರದೊಂದು ಪುಸಿಲಜ್ಜೆ. ಮೇಣ್
ಆತನುಂ ಮರುಕಮಂ ಕರುಣೆಯಂ ಮೂಡಿಸುವ
ಮಾರ್ಗಮನುಳಿದು ಮುಯ್ಯೆ ಮುಂಪ್ಯಾಗಿ ಕೋಪಮನೆ
ಕೆಣಕಿದನ್; ಕದಡಿದನೆದೆಯ ರೋಷಸಾಗರದಿ
ಬಡಬಾಗ್ನಿಯಂತುಂ ... ಈಗಳುಂ ರಾಮನೆಂಬೊನಂ
ಮರೆ ನೆರಂಬಡೆದು.... ನಾನಾತನೆರ್ದೆಯುಂ ಪತ್ತಿ,
ಗುರ್ದಿಕ್ಕುವಾಗಳವನಂ ಕರೆದನಾದೊಡಂ
ಕೋರ್ದನಿಲ್ಲಾ ಬೀರನಾವೆಡೆಂತೆಗಳ್ದಂ..."

ಮೌನ

ಮುಗಿವನ್ನೆಗಂ, ಕೇಳ್ದುದೊಂದಾರ್ಭಟಂ, ನಡುಗೆ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ! "ಸುಗ್ರೀವನದೊ ಮತ್ತೆ!" ಎಂದೌಡು
ಕಚ್ಚಿ, ಕರಿಘೀಂಕೃತಿಯನಾಲಿಸುವ ಸುಪ್ತೋತ್ಥ
ಹರ್ಯಕ್ಷನೋಲಾದನಾ ವಾಲಿ, ತಾನಾಭೀಳ
ರಕ್ತೇಕ್ಷಣಂ. ಹುಬ್ಬುಗಂಟಿಕ್ಕಿ ನೆಗೆದೆದ್ದು,
ತಡೆವ ತಾರೆಯ ಕೈಯನೋಸರಿಸುತಿರೆ ಕೆಲಕೆ,
ಬಿಂದುರುಳ್ದಳ್ ನೆಲಕೆ, ಕಾಲ್ವಿಡಿದಳಾಣ್ಮನಂ; (೧೬)
ಬೇಡಿದಳ್ ಕಣ್ಬನಿಯ ಜೇನಿಳಿವ ತಾವರೆಯ
ಚೆಲುವೆ: "ಮಾಣ್, ಮನದನ್ನ, ಮಾಣ್; ಮಾರದಿರ್ ಛಲಕೆ
ಜೀವನಶ್ರೇಯಮಂ. ನೀನೀಗಳೆನ್ನೊಡನೆ
ನುಡಿಯುತಿರ್ಪುದನೆ ಪಿಡಿ: ವೀರಕೌದಾರ್ಯಮಂ!
ಪತಿವ್ರತಾ ರಮಣಿಯಂ ಆ ರುಮಾದೇವಿಯಂ
ನೆನೆ. ಪಡೆದ ತಾಯನಂತೆಯೆ ತಂದೆಯುಂ ನೆನೆ,
ಅಂತೆವೋಲ್ ನಿಮ್ಮಿರ್ವರೆಳೆತನದ ಲೀಲೆಯಂ,
ತಾರುಣ್ಯದೊಲವುಯ್ಯಾಲೆಯಂ ನೆನೆ. ಪಿಂತೆ
ನಿಮ್ಮೊಳಿರ್ದಕ್ಕರೆಯ ಸಗ್ಗಮಂ ನೆನೆ." ತಾರೆ ತಾಂ
ನುಡಿದೋರೆ, ಮುಗ್ಧನಾದನೆ ವಚನ ಮಂತ್ರದಿಂ-
ದೆಂಬಂತೆ, ವಾಲಿಗೊದಗಿತು ಶಾಂತಿ: ತಮ್ಮನಂ,
ಅಣ್ಣಾ ಬಾಬಾರೆಂದು, ಜೊಲ್ಲ ತೊದಲ್ಗಂ ಚೀರ್ವ
ಸಣ್ಣ ಸುಗ್ರೀವನಂ, ನೋಳ್ಪರಾ ಕಣ್ಗಣಿಯ
ಚಿಣ್ಣನಂ, ಕಂದ ಸುಗ್ರೀವನಂ, ತನ್ನೊಲಿದ
ಮುದ್ದು ಸುಗ್ರೀವನಂ ಬೆನ್ನಿನೊಳ್ ಪೊತ್ತು, ತಾಯ್
ಕಂದ ಬಾರೆನ್ನುತಿರೆ, 'ಉಪ್ಪು ಬೇಕೇ ಉಪ್ಪು?'

ಎನುತೆ ತಾಂ ಪಿರಿದಾಡುತನಿಬರಂ ನಗಿಸಿದಾ
ಚಿಕ್ಕಂದಿನೊಂದು ಚಿತ್ರಂ ಸ್ಮೃತಿಗೆ ಮೈದೋರೆ,
ರೋಷಚ್ಯುತಂ ವಾಲಿ ಶಾಂತನಾದನ್. ಮೈತ್ರಿ
ಸಂಚರಿಸಿದುದು ಮನದಿ, ವೈರಮಂ ಕಿಲಕಿತ್ತು.
"ನೆರಪುವೆನ್, ತಾರೆ, ಸುಗ್ರೀವನಂ ತಂದಿಂದು
ರುಮೆಗೊಸಗೆಯಂ. ಸಿಂಗರಿಸು ನಡೆ ನಿನ್ನ ತಂಗಿಯಂ,
ಚಿಕ್ಕಂದು ನಾವಾಡಿದುಪ್ಪಾಟಮಂ ಇಂದು ಮತ್ತಿಂದು
ತೋರಿದಪೆನಿನ್ನ ತಮ್ಮಂಗೆ. ನೀನನ್ಯಮಂ
ಚಿಂತಿಸದಿರಾಂ ಪೋಗಿ, ಕಾಳಗದ ನೆವದಿಂದೆ,
ಪೊತ್ತು ತಹೆ ರವಿಸೂನುವಂ!"
ನಿಲ್ಲದಲ್ಲಿಂದೆ
ಪ್ರೋಲ್ಲಾಸದಿಂ ಪರಿದನಾ ಬೃಹದ್ಬಲಶಾಲಿ
ವಾಲಿ. ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯ ದಿವಾಕರಂ ನಡುವಗಲ
ಕೋಸ್ತಿಲಂ ದಾಂಟೆ, ಪೂರ್ವಾಚಲಕೆ ಯಾತ್ರಿಂತುಂ
ತೊಡಗಿರ್ದುದಾಗಳ್ ತರುಚ್ಛಾಯೆ. ಪಿಂದಿಕ್ಕಿ
ಕೋಂಟೆ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಂ ಹೊರವಳಯದಡವಿಗೈ-
ತರುತಿಂದ್ರಜಂ ಕಂಡನಾ ವಿಪಿನ ಪುಷ್ಪಲತೆ
ಗ್ರೈವೇಯಮಾಗಿರ್ದ ಸುಗ್ರೀವನಂ. ವೈರಂ
ವೈರಾಗ್ಯವೊಂದಿರ್ದೆಡೆಗೆ ಕರುಣೆಯುಕ್ಕುತಿರೆ
ಮುನ್ನುಗಿದನೊ ಅಣ್ಣನಪ್ಪಲೆಂದಾ ತಮ್ಮನಂ.
ಅಗ್ರಜನ ಹೃದಯ ಪರಿವರ್ತನೆಯನರಿಯದಾ
ಸುಗ್ರೀವನಿಕ್ಕಿದರೆ ಬಂಡೆಗಳನಂಗೈಯ

ದಾಂಡಿನಿಂ ಪೊಡೆಸೆಂಡನಾಡುತೆ ಕೆಲಕ್ಕೆಸೆದು,
ಮಿಂಚುಜವದಿಂ ಬಳಿಗೆ ಪಂದು, ಕಪಿ ಮುಷ್ಟಿಯಿಂ
ತುಡುಕಿ, ಶಾರ್ದೂಲಮಂ ಭೇರುಂಡನೆತ್ತುವೋಲ್
ತಮ್ಮನಂ ಪೊತ್ತು, ತಾಯೂರೆ ಧಾವಿಸಿದನೈ
ದೇವಾಸುರರ ವಿಮರ್ದ ದೈತ್ಯಬಲಶಾಲಿ, ಆ
ವಾಲಿ!
ಸುಗ್ರೀವನಂ ಪೊತ್ತೋಡುವಾತನಂ
ಕಂಡು 'ಹಾ ಕೈಮೀರ್ದುದಾ' ಎನುತೆ, ಮುಂಗೆಟ್ಟು,
ಬೇರೆ ಬಟ್ಟೆಯ ಕಾಣದಯ್ಯಯ್ಯೊ, ರಘುಕುಲದ
ಶುಭ್ರಕೀರ್ತಿಯ ದಾಶರಥಿ, ಕಣೆಯ ಬಟ್ಟೆಯನೆ
ಕೈಕೊಂಡನೆಚ್ಚನ್ ಕಠೋರ ಶರಮೃತ್ಯುವಂ
ವಾನರನ ಬೆನ್ಗೆ! ಬಿದ್ದನ್ ವಾಲಿ, ಬಿದ್ದುದೆನೆ
ಕಲ್ಪದ್ರುಮಂ ಪೆರಬಿ ಸಗ್ಗದೈರಾವತಂ
ನೆಲಕೆ! ದೀವದ ಹೋರಿಯಂ ಕಟ್ಟಿ ಬೇಂಟೆಗಂ
ಮರಸು ಕುಳ್ಳಿರೆ ಮರದ ತುದಿ ಮಂಚಿಗೆಯ ಮೇಲೆ,
ಸೋವತವನರಸಿ ಬರ್ಪುದು ಪಸಿದ ಪುಲಿ. ಮುಂದೆ
ಕೊರ್ವಿದಿರೆಯಂ ಕಂಡದಂ ಕೊಳ್ಳಲಂ ಪಿಂದೆ
ಹೊಂಚಿ ಮುಂಬರಿಯುತಿರಲೀಡೇಳ್ವುದು ಕೋವಿ.
ನೆರಕೆ ತಗುಲಿದ ಗುಂಡಿನೇಟಿಂಗೊಡನೆ ಜೀವಿ
ಮೈಮರೆದುರುಳೆ, ಮರನಿಂದಿಳಿದು ಬಂದು, ಆ
ಬೇಂಟೆಗಾರಂ ತನ್ನ ಬೇಂಟೆಯನೊಸೆದು ನೋಡಿ
ಮೆಚ್ಚುವನ್, ತನ್ನ ಬೀರದ ಬೆನ್ಗೆ ತಾನೆ ಕೈ

ಜಪ್ಪರಿಸಿ! ಓಡಿದರೊ ಬಿಲ್ದಂದ್ರಜನ ಬಳಿಗೆ
ರಾಮಾದಿಗಳುಮಂತೆ. ಸುಗ್ರೀವನಂ ತೆಗೆದು
ತಳ್ಕೈಸಿದರ್ ಉಘೇ ಎಂದು. ಸಂಭ್ರಮವಾರೆ
ನೋಡಿದರ್ ಪುರುಹೂತ ಜಾತನಂ, ಬನವಳಿದು
ನೆತ್ತರ್ಗೆಸರೊಳಾಳ್ದು ತನ್ನಾಳ್ದಳಿಗುರುಳ್ದು
ಬಿಳ್ದಾತನಂ. ನೋಡೆ ನೋಡೆ, ಖಿನ್ನತೆ ಮೂಡಿ
ತನಿಬರಿಗೆ. ಹಿರಿದಾದುದಳಿಯೆ, ಹಗೆಯಾದರೇಂ,
ಹಿರಿತನಕೆ ನೋವಾಗದುಂಟೆ? ತಾನಾವನಂ
ದೂರದಿಂ ಕೇಳ್ದರ್ದನಾ ಪೊಳ್ತನನ್ನೆಗಂ
ದೂರದಿಂದಲ್ಲದೆಯೆ ಕಂಡಿರ್ದನಿಲ್ಲ, ಆ
ವೀರನ ಶರೀರದೆಡೆ ನಿಂದು ಸೀತಾಸ್ವಾಮಿ
ಸುಯ್ದು, ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾಂ ಬಯ್ದುಕೊಂಡನ್ ತನ್ನ
ಬಿಲ್ಜಾಣ್ಮೆಯಂ.//ತಣ್ಪುವೀಸುತ್ತಲೆವ ಮಲೆಯ
ಗಾಳಿಗೊಯ್ಯನೆ ವಾಲಿ, ಚೇತನ ಗವಾಕ್ಷಮಂ
ತೆರೆವಂತೆ, ಕಣ್ದೆರೆದು ಬಳಸಿರ್ದರೆಲ್ಲರಂ
ಗುರುತಿಸುವವೊಲ್ ನೋಡಿ: “ಏಂ ಗೈದೆ, ಸುಗ್ರೀವ!
ಮುದ್ದಾಡಲೈತಂದ ಬಂದಳ್ಕರೆಯ ತೋಳ್ಗಳಂ
ಛಿದ್ರಿಸಿದೆಯಲ್ತೆ!...ಆಃ, ತೋರೆನಗೆ ಆ ವೀರನಂ,
ಬೆನ್ನೆ ಬಾಣವನೆಚ್ಚ ಆ ನಿನ್ನ ಕಲಿ ರಾಮನಂ...
ನೀನಾರೆಲವೊ ವೀರವೇಷಿ? ಬಿಲ್ವಿಡಿದಿರ್ಪೆ;
ನೀನೆ ರಾಮನೆ ವಲಂ! ವೀರ ಪಾರ್ಥಿವನಾಗಿಯುಂ
ಕೀಳ್ಗೇಕಯ ಕಯ್ಯನಿಟ್ಟೆ? ಪೆತ್ತೂರೆಡೆಗೆ

ತಮ್ಮನಂ ಪೊತ್ತುಕೊಂಡುಯ್ವಣ್ಣನಂ ಬೆನ್ನ
ಹಂದೆತನದಿಂದೆಚ್ಚು ಕೊಂದಯ್... ತಾರೆ ಬಾೞ್ಗೆ,
ನಿನ್ನನೆದರ್ಗೆಯುರ್ಚ್ಚಿ ಪೊಗೞುತ್ತಿರ್ದವಳ ಬಾೞ್ಗೆ, ರಾ,
ಕಿಚ್ಚಿಕ್ಕಿದೆಯಯ್... ಧಿಕ್ ನಿನ್ನ ಕಲಿತನಂ! ಧಿಕ್ ನಿನ್ನ
ವೀರ ಪಾರ್ಥಿವ ಕೀರ್ತಿ! ಹೇಡಿಯಂದದೊಳಡಗಿ
ದೂರದಿಂದುಗ್ರ ಬಾಣಮನೆಚ್ಚು ಬರ್ದುಕಿದಯ್
ನೀಂ. ಕೆಣಕಿ ವಾಲಿಯಂ ಬರ್ದುಕಿದವರಾರುಂಟೊ
ಲೋಕದೊಳ್? ತನ್ನವಸರದ ಮೊರೆಹುಕುರುವರನ
ಬೇಳ್ಪ ಕಣ್ಗೇಡಿ, ಹಂದೇಡಿ, ನೀಂ. ಛೀ ಸುಡಲಿ
ನಿನ್ನ ಈ ಪೊಲೆಮಾಳ್ಕೆಯಾ ಕೊಲೆಯ ಬಾಳ್ಕೆಯಂ!" ೩೦೦

ಬೆನ್ನ ಮರುಮೊನೆಗೊಂಡ ಸರಳ್, ಸುರಿವ ಕೆನ್ನೀರ್,
ಮಿಳ್ತುಮೊಗವಾದುಸಿರ ನಡುಕುದನಿ ಸರ್ವಮುಂ
ವಾಲಿಯ ಕಡೆಗೆ ನಿಂತು ವಾದಿಸುತೆ, ರಾಮನಂ
ನಿಂದಿಸುತ್ತಿರಲಾತನಿನಿತು ಗದ್ಗದದೊಡನೆ:
"ವಿಧಿಯ ವಿನ್ಯಾಸಮಂ ನಿಂದಿಸಿದೊಡೇಂ ಫಲಂ,
ಸುಗ್ರೀವನಗ್ರಜಾ?"
ಕೊಂಕುನಗೆಯಿಂ ವಾಲಿ:
"ನಿನ್ನ ಮಡದಿಯನಸುರನುಯ್ದುದುಂ ವಿಧಿಲೀಲೆ!
ನೀನೇಕೆ ಪರಿತಪಿಸುತಿಹೆ ಮತ್ತೆ?"
"ನಿನ್ನ ವಿಧಿ
ನಿನಗೆ. ರಾಕ್ಷಸನ ವಿಧಿ ರಾಕ್ಷಸಗೆ. ನಿನ್ನಂತೆ, ಕೇಳ್,

ರೂಢಿಬಡಿಗಳುಪಿದಸುರನುಂ ಕಡೆಯನೆಯ್ದುವಂ."
"ಪುಸಿ, ಪುಸಿ, ಪುಸಿ!" ಎನುತ್ತೆ ಕಿವಿಮುಚ್ಚಿದನ್ ಮಹಾ
ವಾನರಂ "ಮಗಳೆನಗೆ ರುಮೆ! ತಾರೆ ತಾಂ ಸಾಕ್ಷಿ! (೩೦)
ಹಂದೆತನದಾ ಪುಸಿಪಳಿಯ ಬೆಸುಗೆಯೊಂದೇಕೋ?"
"ವಿನಯದಿಂ ಬೇಡಿದೊಡಮೊಡವುಟ್ಟಿದಾತನಂ,
ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಮಂ, ತನ್ನ ತಾಯ್ನಾಡಿಂದಟ್ಟಿ,
ಕೆಳೆಯವರ್ಗೆರಪಿ ಕಳದೆಯಲ್ತೆ? ಆ ಕೇಡಿಗಂತು
ಈ ಶಿಕ್ಷೆ!" "ತಳುವಿ ಬಂದುದು ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷಣೆಗೆ!
ನಾನೀಗಳಾ ಕೋಪಿಯಲ್ತಾ ಪಾಪಿಯಲ್ತು! ಮೇಣ್
ಪ್ರೀತಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂ ಭ್ರಾತೃಮೈತ್ರಿಯಿಂ
ಶುದ್ಧನೆಂ, ನಿರ್ವೈರನೆಂ ...ಹಂದೆತನದಿಂದಡಗಿ
ಕೊಂದೆಯೆಂದಾಡಿದೆನ್; ಬೇರೆ ಹಗೆತನಮಿಲ್ಲ ಕೇಳ್
ನನಗೆ."

ವಾಲಿಯ ಮುಖದ ಸತ್ತ್ವದಿಂದಾ ನುಡಿಯ
ತಥ್ಯಮಂ ಶಂಕಿಸದೆ, ತಿರುಗಿದನ್ ದಾಶರಥಿ
ಸುಗ್ರೀವ ಮುಖಕೆ. ಅಶ್ರುಮಲಿನಾಸ್ಯನಾತನುಂ
ನೆಲದಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ "ನಾನರಿಯೆನೀತನ ಮನದ
ನೂತನತೆಯಂ." ಎನಲ್, ಜಾಂಬವಂ: "ಬಲ್ಲೆನಾಂ;
ಇಂದ್ರಜನ ಜಿಹ್ವೆ ಮಿಥ್ಯೆಯನರಿಯದೇಗಳುಂ..."
"ವಕ್ರವಿಧಿಗಾದನಾಹುತಿ ಶಕ್ರಸಂಭವಂ!"
ಎನುತೆ ಮಾರುತಿ ಮಣಿದನೆತ್ತಿದನೆ ವಾಲಿಯಂ
ಸಮನೆಲದ ತೃಣ ಶಯ್ಯೆಗೆ. ಬಿಳ್ದಂಗೆ ತೋಳ್ಗಳಂ

ತಲೆಗಿಂಬುಗೆಯ್ಯುತಿರೆ ಸೌಮಿತ್ರಿ, ಕಣ್ಬನಿಯ
ಗದ್ಗದದ ರಾಮಚಂದ್ರಂ, ಧನುರ್ಬಾಣಮಂ
ತೂಣೀರಮಂ ಕೆಲಕ್ಕೆಸೆದು, ವಾಲಿಯ ಮೆಯ್ಗೆ
ಸೋಂಕಿ, ಕುಸಿದನ್ ನೆಲಕೆ:! "ಮನ್ನಿಸೆನ್ನಂ, ಮಹಾ
ವೀರ! ತಪ್ಪಿದೆನಯ್ಯಾ, ಬ್ರಹ್ಮವರದಾ ಬಲೆಗೆ
ಸಿಲ್ಕಿ: ನಿನಗಾ ವರವೆ ಶಾಪಮಾದುದು. ಕೀರ್ತಿ
ಮಸುಳಿಸುವ ಜ್ಞೇಲೆನ್ನನಡಗಿನಿತು, ಮರೆವೊಕ್ಕೆನಾ
ಮರಕೆ. ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪನೊಪ್ಪಿ ಕೊಳ್ವುದೆ ಲೌಕಿಕದ
ವೀರಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣಂ: ಅಯ್ಯಾ, ನೀತಿಯನಗಲ್ದು
ಪಗಲಿರುಳ್ ಪೋಗೆಯುತಿರ್ಪೀ ಬಗೆಯ ಕನ್ನಡಿಗೆ
ಮಬ್ಬುಕರೆ ಮಂಕಡಸಿತಯ್. ಶೀಘ್ರ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ
ಬೇಳ್ದನಯ್ ಐಹಿಕದ ಕೀರ್ತಿಯನಂತೆ ಧರ್ಮಮಂ
ಮೇಣ್, ಕಪಿಕುಲ ಲಲಾಮ, ನಿನ್ನುಮಂ!" ಬಳಿ ಕುಳ್ಳು
ರೋದಿಸುವ ರಾಮನಂ ನೋಡಿದನ್, ಕಣ್ಣನಟ್ಟು,
ವಾನರೇಂದ್ರಂ. ಮೃತ್ಯುಮುಖಮಾದ ಜೀವಕ್ಕೆ
ರಂತೆ ಕಾರುವುದೇನೊ ಸತ್ಯಮೆಂಬಂತೆವೋಲ್
ನೋವಿನ ನಡುವೆ ನಗೆಯನಲರಿಸಿ ನುಡಿದನಿಂತು:
"ಕೇಳ್ದಿರ್ದೆ ನಿನ್ನಾ ಮಹಾತ್ಯಾಗಮಂ, ಮತ್ತೆ
ಧೈರ್ಯಮಂ. ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಾಣ್ಬ ಸುಯ್ಪನಗೊದಗಿತಯ್
ಇಂದು. ನೀಂ ಸತ್ಯವ್ರತನೆ ದಿಟಂ! ಇಲ್ಲದಿರೆ
ಸೋಲ್ದುಕುಳ್ದರಿಗೆ ತಪ್ಪೊಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವರಿಹರೆ?
ನನ್ನೆರ್ದೆಯೊಳಾದ ಪರಿವರ್ತನೆಯನರಿಯದೆಂತು

ಇಂತಾದುದೈ. ತಪ್ಪು ನಿನತೊರ್ವನದೆ ಅಲ್ತು...
ನೀನೆಂದವೊಲೆ ವಿಧಿಯ ವಿನ್ಯಾಸಮೇಂ ಬೇರೆ
ಪಾಂಗಿರುದೊ?... ನಿನಗೆ ಮೇಣ್ ಸುಗ್ರೀವರಿರ್ವರ್ಗೆ
ಕಯ್ಯೂಡುತಿರ್ದತ್ತು ಬಯಕೆಂತೋರ್ಕೆಯೆ ನನ್ನ
ಕೆಳೆಯಿಂದೆ... ನೀವನಿಬರುಂ ಬಳಲಿ ಸಾಧಿಸುವ
ಕಜ್ಜಮಂ ಲೀಲೆಯಿಂ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿರ್ದೆನಾಂ...
ಆದರೇಂ? ಬಿದಿಯ ಬಗೆ ಬೇರೆ! ಕಳೆದುದಕೇಕೆ
ಕೊರಗು?..." ಎನುತೆನುತೆ ಉಬ್ಬಸಲಾಯ್ತು ಮೇಲುಸಿರ್
ಕಪಿಕುಲೇಶಂಗೆ. ಸುಗ್ರೀವನಳತೊಡಗಿದನ್
ತನ್ನಣ್ಣನಡಿಗೆ ಹಣೆಚಾಚಿ. ವನ ನಿರ್ಝರದ
ನೀರಂ ಬೊಗಸೆತಂದು ನೀಲನೆರೆದನ್ ಬಾಯ್ಗೆ
ವಾಲಿಯಾ. ಬೀಸಿದನೆಲೆಯ ಗಾಳಿಯಂ ನಳಂ.
ಬೆಮರಿಳಿವ ಬಿಸಿಪಣೆಯ ತೋಯ್ದಂಟುಗೂದಲಂ
ಮೆಲ್ಲನೋಸರಿಸಿ ಸಂತೈಸಿದನ್ ಮರುಗಿದೇಂ
ರಾಘವೇಂದ್ರಂ. ಮತ್ತಮೊಯ್ಯನೆಯೆ ಶೂನ್ಯಮಂ
ನೋಳ್ಪಂತೆ ಕಣ್ದೆರೆದನಾ ಕೀಶವೀರಂ: "ತಾರೆ ಮೇಣ್
ಅಂಗದರಿಗೀ ವಾರ್ತೆ ಮುಟ್ಟಿದುದೆ? ಕಣ್ ಬೆಳಕು
ಕಿಡುವ ಮೊದಲಾ ನನ್ನ ಬಾಳ್ ಬೆಳಕನೀಕ್ಷಿಸಲ್
ಬಯಕೆ!" ಬೆಸಗೊಂಡ ವಾಲಿಗೆ ಮಾರುತಾತ್ಮಜಂ:
"ಪೋದುದಾಗಳೆ ಸುದ್ದಿ." ಹನುಮನಕ್ಷಿಗೆ ತನ್ನ
ನೋಟಂ ಪೆಣೆಯೆ ನೋಡಿ "ನೀನಾಂಜನೇಯನಯ್?"
ಎಂದಿಂದ್ರಜನ ಕಣ್ಗೆ ಸಂದೇಹಮಾ ಕಂಡು:

"ಅರುದು. ಬೆಸನೇನಿರುದೊ ಪೇಳಿಮ್" ಎನೆ, ವಾಲಿ "ಮಗು
ಅಂಗದನ...ಸುಗ್ರೀವನೆಲ್ಲಿ?" "ಇಲ್ಲಿಹನಾರ್ಯ."
ಎಂದಳುತ್ತಳುತೆ ಕಣ್ದೆರೆದನಂ ತಮ್ಮನಂ
ನಿರ್ವೈರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ತೆರದಿ
ನೋಡಿ: "ಮಾಣ್ ಅಳ್ಕಿಯಂ, ತಮ್ಮ. ವಾನರ ಕುಲದ
ಜಸದ ಹಬ್ಬುಗೆ ತಿರೆಯ ತಬ್ಬುವೋಲೀತಂಗೆ ನೀಂ
ನೆರವಾಗು, ನಮ್ಮತಿಥಿಯಾರ್ಯಂಗೆ... ಏನಿದುಲಾ?
ಸಗ್ಗದಿಂಚರವಿಳೆಗೆ ದುಮ್ಮಿಕ್ಕುತಿದೆ?.." "ಅಯ್ಯೊ,
ಬಳಿಸಾರುತಿರುದಣ್ಣ, ರೋದಿಸುವ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ!"
"ಏನೆಂದೆ? ಅಹುದಹುದು, ಬಳಿಸಾರುತಿದೆ ಸಂಧ್ಯೆ!
ಹಬ್ಬುತಿದೆ ಮಲೆಯ ಮೇಲೆನಿತು ಸುಂದರ ಸಂಧ್ಯೆ!
ಆಃ ನನ್ನ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ!...ತಾಯ್ತಂದೆಯರ ನಾಡೆ!
ತಾಯ್ನುಡಿಯ ಮಲೆಗುಡಿಯ ಬೆಟ್ಟದಡವಿಯ ಬೀಡೆ!
ತಾಯ್ವಸಿರ್ ನೀನಾದೆ ಪುಟ್ಟವಾಗಳ್. ಮತ್ತೆ
ನಲ್ದೊಟ್ಟಿಲಾದೆ, ಜೋಗುಳವಾದೆಯೆಳೆಯಂಗೆ.
ತಾರುಣ್ಯಕುಯ್ಯಾಲೆಯಾದೆ. ಜೌವನಕಾದೆ
ಪೆಣ್ಣೊಲ್ಮೆ. ಮುಪ್ಪಿಂಗೆ ಧರ್ಮದಾಶ್ರಯಮಾಗಿ,
ತೀರುವೆಡೆ ಶಾಂತಿಯಾಗರಮಾಗುತಿರ್ದಳಂ
ನಿನ್ನನಾಂ ತೊರೆಯುತಿಹೆನಾ, ಮನ್ನಿಸಾ, ತಾಯಿ!
ಸೊಬಗು ನೆಲೆಗಳ್ ನಿನ್ನ ಮಲೆತುರ್ಕಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿ
ಮುಗಿಲಲೆವ ಸಾಲ್ಮಲೆಯ ಸುಗದೊಳಗೀ ವಾಲಿ
ಕಾಲಾಡನಿನ್. ಚೆಲ್ವುಚಿಪ್ಪೊಡೆಯೆ ಮುತ್ತುನೀರ್

ಬೆಳ್ಳಂಗೆಡೆಯುವಬ್ಬಿಯೊಳ್ ದುಮುಕಿ ಮೀಯದಯ್
ಈ ವಾಲಿ ಮೆಯ್ ಇನ್. ಈ ತೋಳ್ಗಳ್ಗಾಟಕ್ಕೆ
ಪುಣ್ಪಿತ್ತ ನಿನ್ನಡವಿ ಪೆರ್ಮರಗಳಿನ್ ಬಾಗಿ
ತೂಗುವಯ್, ತೊನೆಯುವಯ್, ಮುರಿಯುವಯ್. ನಿನ್ನಗಲ
ಬಾಂದಳದ ಮೋಡಮಾಲೆಯ ಚಂದದಂದಮುಮ್
ನೋಡದಿನ್ ವಾಲಿಯಾ ಕಣ್ಗಳ್!... ಸುಗ್ರೀವ,
ನಿನಗೀಜು ಕಲಿಪಂದು ನೀಂ ಪಂಪೆಯೊಳ್ ಮುಳುಗೆ
ನಾಂ ಮುಳುಗಿ ಮೇಲೆತ್ತಿದಾ ಸ್ಮೃತಿಯಾ ಸೊಗಂ
ನನಗೀಗಳರಿವಾಗುತಿದೆ! ಆಂಜನೇಯ, ಆ
ಮರಕೋತಿಯಾಟಮಂ ಚಿಣ್ಣಿಕೋಲಾಟಮುಂ
ಮರೆತೆಂಬೇನ್? ಮರೆಯದಿರ್: ಬಾಳಂಚಿನೊಳ್ ನಿಂತು
ಪೇಳ್ವೆನೀ ನನ್ನಿಯಂ: ಆ ಜಳ್ಳೆ ಗಟ್ಟಿ; ನಾಂ
ಗಟ್ಟಿಯೆಂದರಿತುದೆಲ್ಲಂ ಜಳ್ಳು, ಬರಿ ಜಳ್ಳು!...
ಸಾವ್‌ಗಾಳಿ ತೂರಲರಿವಪ್ಪುದೈ! ”
ಸುಯ್ದು, ಕಣ್ಣಂ
ಮುಚ್ಚುತಿರೆ ವಾಲಿ, ಬಳಿಸಾರ್ದಳಾ ತಾರೆ
ಅಂಗದ ಕುಮಾರನೊಡಗೂಡಿ. ಆ ಗೋಳನೇಂ
ಬಣ್ಣಿಪೆವ್? ಸಾವರಿತ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಪೊಸತಹುದೆ ಪೇಳ್
ಪತಿಯಳಿದ ಸತಿರೋದನಂ? ತಂದೆಯಳಿದಿರ್ಪ
ಸುತನ ಶೋಕಂ? ಸ್ವಾಮಿಯಳಿದಿರ್ಪ ಪರಿಜನದ
ಹೃದಯವಿದ್ರಾವಕಂ? ಪ್ರಾಣಮಿತ್ರಂ ತೀರ್ದ
ಸ್ನೇಹದತಿದಾರುಣದ ಸಂಕಟಂ? ಜಸವೆತ್ತ

ಪಿರಿದಾದುದಾವುದಾದೊಡಮಲ್ಲಿಯೆ ದುಃಖಿಸುವ
ದೇಶ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನ ಮನ್ಯು? ಆ ಗೋಳನೆಂ
ಬಣ್ಣಿಪುದೊ? ಬಣಗು ಬಣ್ಣನೆ ಬೇಕೆ ತಿಳಿಯಲ್ಕೆ
ಸಾಮಾನ್ಯಮಂ? ರಸಮೊಳದೆ ಮಿಗಿಲ್ ಸಾಮಾನ್ಯಕಿಂ?

ಅಂಗದ ಕುಮಾರನಂ ರುಮೆಗೆ ಕಯ್ಯಡೆ ಮಾಡಿ;
ಕರುಣೆಯಂ ಬೇಡಿ ಕನಿಕರಗೂಡಿ ಮೈದುನನ
ಮೊಗನೋಡಿ; ಮುಂದೊಳ್ಳೆ ಬರ್ಪುದೆಂದೊಳ್ಪರಕೆಯಂ
ಪೇಳ್ದು, ಮೇಣೆಂದಾದುದಂ ಬಿದಿಯ ರೂಢನೆಂದು
ರಾಮನ ಮನಕೆ ಶಾಂತಿಯಪ್ಪಂತೆ ಸಂತಯ್ಸಿ,
ರಾಮನ ಮನದ ಮಹಿಮೆಯಂ ಕೊನೆದು ಕೊಂಡಾಡಿ;
ದೈತ್ಯನೊಯ್ದಾ ರಾಮದಯಿತೆಯಂ ನೆನೆದು, ಮರುಗಿ,
ಬೇಗಮಾಕೆಗೆ ನೆರಂ ಪೋಗವೇಳ್ಕೆಂದಲ್ಲಿ
ನೆರೆದೆಲ್ಲರಿಗೆ ನುಡಿದು; ಮತ್ತೆ ಮತ್ತಂಗದನ
ಮೆಯ್ತಪ್ಪುತಾತನಂ ರಾಮಸೇವೆಗೆ ಸಲಿಸಿ,
ತಂದೆಯ ಜಸಕ್ಕೆ ಕುಂದಾಗದೊಲೆಸಕುಂತೆ
ಹರಕೆಯಂ ಬೆಸಸಿ; ಬೀಳ್ಕೊಳುತ್ತನಿಬರಂ, ಸತಿ,
ತಾರೆ, ಚಿತೆಯೇರಿದಳ್ ಪತಿಯಾತ್ಮಮಂ ಸೇರೆ,
ಸದ್ಗತಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಜತೆವೋಪವೋಲ್! ಬಾಳ್ಕಯ್ದು (ಹೇಳ್)
ನೋವು ಸಾವುಗಳುರಿಗೆ ಕರ್ಪೂರಗಿಡೆ, ನೆನರುಬೆಳ್
ಪಿಂತುಳಿದವೋಲಾಯ್ತು ದಂಪತಿ ಚಿತೆಯ ಭೂತಿ!

23.1.40
೨೨, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರಂ
ಬೆಂಗಳೂರು

ಇಂಗೋಲ್ಗಲ

~~[illegible]~~ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಲಂಕಾ

ಇತ್ತ ಸುಗ್ರೀವಂಗೆ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ ಕೊಟ್ಟು;
ವನವಾಸ ನೋಂಪಿಯಂ ಬಿಡದೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ
ಬಳಿಯ ಪರ್ವತ ಮಾಲ್ಯವಂತನ ಗುಹಾಗೃಹದಿ
ಮಳೆಯ ಮುಗಿವಂ ಪಾರುತಿರ್ದನ್ ರಘೂದ್ವಹಂ;
ವಾಲಿಯ ಕೊಲೆಯ ಮೈಲಿಗೆಗೆ ತಪಂಬಡುವಂತೆವೋಲ್
ಧಗಿಸುತಿರಲಾತ್ಮಮಂ ಸೀತಾ ವಿರಹ ಚಿಂತೆ!
ಅತ್ತಲಾ ಪತ್ತುತಲೆ ಬಿರುದವೊತ್ತನ್, ಪೊತ್ತು
ಮುಚ್ಚಿವೋದಿಳೆಗುವರಿಯಂ, ಕಾಡುವೊಳ್ ಕಡಲ್
ಬಿತ್ತರವನುತ್ತರಿಸಿ, ಮಿಳ್ತುನೆಳಲಂತೆವೋಲ್,
ಇಳಿದನ್, ತ್ರಿಕೂಟಗಿರಿ ಶೃಂಗ ಶೃಂಗಾರದಾ
ಕನಕಲಂಕಾ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂಕ ಮೆನಲೆಸೆದಿರ್ದ
ತನ್ನ ಸಿರಿಯರಮನೆಗೆ. ನಿಧಿಯ ಬೈತಿಡುವಂತೆ
ತಸ್ಕರಂ, ಭಾಸ್ಕರ ಕುಲಪ್ರಾಣ ಹೃದಯೆಯಂ
ಮೈಥಿಲಿಯನಿಳುಹಿದನ್ ಗುಪ್ತಗೃಹ ಮಧ್ಯೆ. ಮೇಣ್
ಕರೆಕಳುಹಿದನ್ ಚಂದ್ರನಖಿಗೆ, ತಿಳುಹಿದ ನೆಲ್ಲಮಂ
ವಾರ್ತೆಯಂ. ದಶಶಿರ ಪ್ರಣಯ ಮಂತ್ರಣಾಕಾಕೆ
ಸುಚಿವಳ್-ಅಣ್ಣನ ಬೇಟವೇಂಟೆಯಂ ಕಾಣುತಂ
ತನ್ನ ಬೇಟದ ಬೇಂಟೆಯುಂ ಸಫಲಮಹುದೆಂದು

ರಿಂಗಿದಲ್. ಮಿಂಚುತಿರೆ ನೂರು ಭಾವಗಳೊರ್ಮೆ
ಪ್ರಣಯ ತೃಷಿತೆಯ ಮನದ ಮೂಷೆಯೊಳ್, ಹೆಬ್ಬಯಕೆ
ಬಯಲಾಗದಂತೆ ಹುದುಗಿಸಿ ಹೃದಯ ಕಾಂಕ್ಷೆಯಂ
ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಂಗೊರೆದಳಿಂತು: "ನಿನ್ನೊಲ್ಮೆಯಂ
ಕದ್ದು ತಂದಾಳ್ತುನ್ನದಂ ಗೆದ್ದು ನಿನಗೀವ
ಜಾಣ್ಮೆ, ಹೇ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ, ನನಗಿರಲಿ. ಪೆಣ್ಗೆ ಬಗೆ
ಪೆಣ್ಗಲ್ಲದರಿವಹುದೆ?" ಇಂತೆನುತಲ್ಲಿ, ಕುಯ್ದೆಸೆದ
ಮಲರಂತೆವೋಲ್, ಗರಿಯ ಹಾಸಿನೊಳ್ ಮೈಮರೆತು
ಬಿಳ್ದರ್ದವನಿಜಾತೆಯಂ ನೋಡಿ ಚಂದ್ರನಖಿ
ಮತ್ತೆ ಕಿರುನಗೆವೆರಸಿ ರಾವಣಗೆ: "ಇನ್ನೆಗಂ
ನೀಂ ಗೆಲಿದ, ನಿನ್ನನೊಲಿದತ್ತಿಗೆಯರಂತಲ್ಲಮೀ
ಪೆಣ್ ಕಣಾ. ನಿನ್ನ ಛಲಕಿವಳ ಛಲ ಪಡಿಮಲೆಯೆ
ಗೆಲ್ವರಾರದನರಿಯೆನಯ್! ಮೂರ್ಛೆಯೊಳುಮೆಂತು
ದೃಢತೆ ಪಲ್ಗಚ್ಚಿದಂತಿದೆ, ನೋಡು, ಕೋಮಲೆಯ
ಮುಖದಿ!" ಬಗೆಯಳುಕನಿನಿತಂ ತೋರಲೀಯದೆಯೆ
ದಶಮುಖಂ: "ನೀಂ ಪೇಳ್ವುದೇನ್, ತಂಗೆ? ಗಂಡಹೆನ್
ನಾನಾದೊಡಂ ಪೆಣ್ಗಳೆರ್ದೆಯಾಳಮಂ ಮುಳುಗಿ
ನೆಲೆಯರಿತನೆನ್. ಲಂಕೆಯೊಡೆಯಂಗೆ ಸೋಲದಾ
ಪೆಣ್ಣಿಲ್ಲಮಿನ್ನೆಗಂ ಕಮಲಭವ ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳ್!...
ಏನಾನುಮಕ್ಕೆ ಮಾತದಿರ್ಕೆ... ನನ್ನಿಚ್ಛೆ
ಕಯ್ಗೂಡುವಂತೆಲ್ಲ ತೆರದೊಳುಂ ನೀಂ ಗೆಯ್ಯೆ
ನಿನ್ನಾಸೆಯುಂ ಬಯಲಪ್ಪುದಲ್ತು; ತಿಳಿ, ತಂಗೆ!"

ತಂಗಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ ರಾಮನರ್ಧಾಂಗಿಯಂ ನಡೆದನ್
ಅತ್ತಲಸುರಂ. ಇತ್ತಲೇನೆಂಬೆನಾ ಚಂದ್ರನಖಿ,
ರಾಕ್ಷಸ ಪ್ರಣಯ ವಿದ್ಯಾ ಸಾರ ಸರ್ವಸ್ವೆ, ತಾಂ
ದಶರಥನ ಸೊಸೆಯನಿರಿಸಿದಳಂತೆ ತಿಪ್ಪುಳಿಂ
ಸಮೆದ ನಲ್ಗಾಸಿನೊಳ್. ಬಳಿಯಟ್ಟಿ ಕರೆಸಿದಳ್
ಲಂಕಾ ಲತಾಂಗಿಯರ ಲಾವಣ್ಯ ಮಣಿಗಳಂ,
ನೃತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಯ ಕಲಾ ಖನಿಗಳಂ, ರಮ್ಯ
ಮಧುರ ನಾನಾ ನಾದ ಚತುರ ವೀಣಾ ಶ್ರುತಿಯ
ಸುಂದರಿಯರಂ. ರೂಪ ಗಾನ ಗಂಧಂಗಳಿಂ
ಬೆಸಸಿದಳು ರಚಿಸಿ ರಸಲೋಕಮಂ. ಪೇಳ್ವುದೇಂ?
ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಂಗಳೊಂದಿಂದ್ರನಂದನಮಲತೆ.
ಜಾನಕಿಯ ಸುತ್ತಲುಂ ಮೋಹಿನಿಯ ಛಂದದಿಂ
ನಾಟ್ಯವಾಡಿದುದಲ್ಲಿ, ಭೋಗ ನಾಗನ ಭೋಗ
ವಿನ್ಯಾಸದಿಂ!
ಪ್ರತಿಫಲಿಸದೇನಿರುದೆ ರಸಂ?
ದುಃಖ ಮೂರ್ಛೆಗೆ ಸಂದ ಸೀತೆ ನಿದ್ರೆಯೊಳೊಂದು
ಕನಸು ಕಂಡಳ್ಗೆ ಸುಖದ ಸಂಭ್ರಮದ: ಕೋಸಲಕೆ
ಮರಳಿದರ್ ವನವಾಸಮಂ ಮುಗಿಸಿ. ಅಯೋಧ್ಯೆಯ
ಜನಂ ತೇಂಕಾಡುತಿದೆ ಸಂತೋಷ ಸಾಗರದ
ತೆರೆಗಳೆನೆ ಕುಣಿದುಕ್ಕಿ ನೋಡಿ, ಜಯಗಾಥಮಂ
ಹಾಡಿ. ತುಂಬಿದೆ ಬನಂ ಹೂಗಳಿಂ, ಮೊರೆದುಲಿವ
ತುಂಬಿಯಿಂ, ಹಕ್ಕಿಯಿಂ; ಪರಿಮಳದ ಧೂಮದಿಂ

ತುಂಬಿದೆ ಅನಿಲಮಂಡಳಂ, ತೊಯ್ದುದಾನಂದ
ವರ್ಷದಿಂ ಕೈಕೆ ಊರ್ಮಿಳೆ ಭರತ ಕೌಸಲ್ಯೆ
ಮೊದಲಪ್ಪ ಬಂಧು ಮುಖಮಂಡಳಂ. ಏಂ ಗಾನಮೌ
ಏಂ ಗಂಧಮೇಂ ರೂಪಮಾನಂದಮಯ್ಯಯ್ಯೋ
ರಾಮನೆಲ್ಲಿರುವನೆಲ್ಲಿ? ಬೆಬ್ಬಳಿಸುತಾ ಸೀತೆ
ಸುತ್ತನೋಡಿದಳೆತ್ತಲುಂ ರಾಮನಿಲ್ಲದಿರೆ,
"ಕಾಡೊಳುಳಿದೈತಂದೆಮಾತನಂ, ಸೌಮಿತ್ರಿ,
ಕೇಳ್ದಾಯಿತಯ್ಯಯ್ಯೋ!" ಎಂದೇಳಲೆಳಸಿಯುಂ
ಏಳಲಾರದೆ ಬಿಳ್ದಳಯ್ಯಯ್ಯೋ, ಬಯ್ಯನೆಯೆ
ಕಣ್ದೆರೆದಳೆದ್ದಳ್ ಸುಖದ ನಿದ್ರೆಯಿಂ! ಕನಸೆ ತಾಂ
ನನಸಾದವೋಲ್ ಕಂಡುದವನಿಜಾತೆಯ ಕಣ್ಗೆ
ರಾವಣನ ತಂಗೆಯೊಡ್ಡಿದ ಕಳೆಯ ಬಲೆಗಾಣ್ಕೆ!
ನೋಟದಚ್ಚರಿಯಿಂದೆ ನಿಟ್ಟಿಸಿದಳಾ ಮನೋ-
ಹರಿಯರಂ, ಗಾನ ವಿದ್ಯಾಧರಿಯರಂ. ದಿಟ್ಟಿ
ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಚರಿಸಿತೋರ್ವರಿಂದೋರ್ವರ್ಗೆ.
ಕದಡುಬಗೆ ತಿಳಿಯಾಗುತರಿವು ಮರಳ್ದತ್ತೊ ಏನೊ?
ಸುಳಿದತ್ತು ಮೊಗದೊಳಾಶಂಕೆ. ಮೇಣಾಲೆವ ಕಣ್ಗೆ
ಕಂಡುದೆ ತಡಂ ಚಂದ್ರನಖಿಯುಂ, ಶಿಲಾಮಂತಂ
ತಾನಾದವೋಲ್, ನಿಂದುದಚಲಂ: ದಶಗ್ರೀವ ನರಿಯಲ್ಲಂ
ಸೋದರಿಯಿವಳ್ ಚಂದ್ರನಖಿಯತ್ತೆ? ಗುರುತ
ನಡೆದುದೆಲ್ಲಂ ಮರಳಿ ನೆನಪಾಗಿ, ಭೋಂಕನೆಯೆ
ಚೀತ್ಕರಿಸಿ ದೊಪ್ಪನೆ ಕೆಡೆದಳವನಿಯಂಕಕ್ಕೆ.

ದಶರಥಸುತನ ದಯಿತೆ. ವೀಣೆಗಳನುಳಿದೊಡನೆ
ಬಂದೆತ್ತಿದರು ರಾಘವಪ್ರಾಣೆಯಂ, ಜೀವ
ವೀಣೆಯಂ, ಲಂಕಾಲತಾಂಗಿಯರ್. ಚಂದ್ರನಖಿ
ಚಂದ್ರಮುಖಿಯರ ಕೂಡೆ ಬಿಜ್ಜಣಿಕೆಯಿಕ್ಕಿದಳ್,
ಕಂಪುನೀರೆರಚಿದಳ್, ಮೆಯ್ವಳಲಿ ಮುಂದಾಡಿ
ಸಂತಯಿಸಿದಳ್ ತಂಪುನುಡಿ ನಣ್ಪಿನಿಂತೆಂದೆ:
"ಏರ್ದೆಗಿಡದಿರಾರ್ಯೆ; ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮಡಿಲೊಳಗಿರ್ಪೆ;
ಸರ್ವ ಪರಿಯಿಂ ಸುರಕ್ಷಿತಳೆ ನೀಂ. ಮನ್ನಿಸೌ
ಅಣ್ಣನ ಅಚಾತುರ್ಯಮಂ. ರಾಜಕೀಯಮಂ
ಸಾಧಿಸುವ ಸಾಸಕೆಸಗಿದನಿಂತು ಬಗೆದಪ್ಪು
ನಿನ್ನೊಳಪರಾಧಮಂ. ಮಾನಿನಿಯ ಮಾನಕ್ಕೆ
ಕುಂದನಿತುಮಾಗದೋಲಾನೆ ಹೊಣೆ, ಸನ್ಮಾನ್ಯೆ.
ತಿದ್ದಿದಪೆನೆಂತಾದೊಡಂ ಅಣ್ಣನೀ ಗೈದುದಂ
ಅವಿವೇಕಮಂ. ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದೆನ್ನ ಬೇಳ್ಪಂತೆ
ನೀನಿರಗವೇಳ್ಕುಮೆಂದಿದೊ ಬೇಡಿದಪ್ಪೆನಾಂ,
ಹೇ ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರಿ!"
ಆ ಧ್ವನಿಗೆ, ಆ ನುಡಿಗೆ,
ಆ ನಯಕೆ, ಆ ನೀತಿಗಾ ಅಕ್ಕರೆಗೆ ಸೀತೆ
ಬೆರಗಾದಳೆಲ್ಲಿ ತಾಂ ಕೇಳ್ದ ರಾಕ್ಷಸ ರೀತಿ;
ಮೇಣೆಲ್ಲಿ ಈ ನಯ ನುಡಿಯ ನೀತಿ! ತಾಂ ಕೇಳ್ದ
ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀ ಭೀಕರಾಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲಿ; ಮೇಣ್
ಈ ಕಾಣ್ಬ ಕಮನೀಯ ಸುಂದರ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲಿ?

ಹೃದಯ ಸಂಭವ ಧೈರ್ಯಮಾಡಿದತ್ತೆಂಬಿನಂ
ಕ್ಷಿತಿಸುತೆ: " ವಿನಯಶೀಲೆ, ಲಂಕಾಲಲಿತ ಬಾಲೆ,
ನೀನಿಂಗಿತಜ್ಞೆಯಪ್ಪೊಡೆ ತೊಲಗಿಸೀ ಬಳನಿ
ಸುತ್ತಣೈಶ್ವರ್ಯ ಭೋಗಸ್ಪರ್ಶ ಸುವಿಲಾಸಮಂ.
ಪತಿದೂರರಪ್ಪಾರ್ಯವನಿತೆಯರಿಗೀ ಪಱಿಯ
ಱೇಯುಮೌ ಸುಖಜೀವನಂ. ಬನದ ಬಾಳ್ತೆಯಂ
ನೋಂಪಿಗೊಂಡೆನ್ ಪತಿಯ ಕೂಡೆ. ನನಗದಱಿಂದೆ
ನೋಂಪಿ ಮುಗಿವನ್ನೆಗಂ ಕಾಡೆ ಮನೆ, ವಲ್ಕಮುಡೆ,
ಬೇರು ಬಿಳ್ಕೆಗಳೋಗರಂ." ತೊರೆಯೊಳಳ್ವಂ
ಮೊಸಳೆಯಾದೊಡಮದನೆ ಬೆಂಡೆಂದೆಳಸಿ ಪಿಡಿದು
ಬರ್ದುಕಲಾಟಿಸುವವೋಲಾಡುತಿರೆ ರಾಮಸತಿ,
ನುಡಿದಳಾಂತಸುರನ ಸಹೋದರಿ: " ಪ್ರಭುವಾಜ್ಞೆಯಂ
ಮೀರಲಾರೆನ್, ಮಱಳೆ. ಚಕ್ರವರ್ತಿ ತನೂಜೆ ನೀಂ,
ನಿನಗುಚಿತಮಪ್ಪಂತೆವೋಲ್ ಸತ್ಕರಿಸಲೆಂದೆ ಮನೆ
ಕಟ್ಟಿಣೆ. ನಿನ್ನಾಸೆಗಿನಿತು ಕೊರೆಯಾಗದೋಲ್
ನಿನ್ನಿಷ್ಟಮಂ ಸಲಿಸವೇಳ್ಕುಮೆಂದೆಮಗಾಜ್ಞೆ.
ನೀನಱಿವೆ ರಾವಣನ ಹೃದಯದೌದಾರ್ಯಮಂ.
ನಿನ್ನೊಳಾತಂಗೆ ಬಹುಗೌರವಂ. ನಿನಗೋಸುಗಂ
ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವಮಂ ಯಜ್ಞಾಗ್ನಿಯಲ್ಕವಂ
ಸಿದ್ಧನೆ ದಿಟಂ." " ಸಾಕು, ಬಿಡು, ರಾಕ್ಷಸ ಸುಶೀಲೆ;
ನನ್ನಿಷ್ಟಮಂ ನಡೆ; ಕೃತಜ್ಞೆಯೆಂ."

ಮೇಲೊಂದು

ನುಡಿದೋರದೆಯೆ ಸೀತೆಂಮಾದಳ್ ಶಿಲಾಮೌನಿ.
ಚಂದ್ರನಖಿಯೆಂದುದಕೆ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟಳಲ್ಲಂತೆ
ಬಳ್ಳನಿರ್ದ್ದಭೋಗಕ್ಕೆ ಕಣ್ಗೊಟ್ಟಳಲ್ಲಾಕೆ;
ಕಿವುಡಾಗಿ, ಕುರುಡಾಗಿ, ಮರವಟ್ಟವೋಲಾಗಿ,
ಹೊರಗಂ ಮರೆತು, ಮರುಗಿ ನೆನೆದಳಿರ್ದೆಯನ್ನನಂ
ಮೇಣವಂಗೊದಗಿದತಿ ಸಂಕಟದ ಬನ್ನಮಂ.

ಹಗಲು ಬಯ್ಗುಗಳರಿವನರಿಯಲಾರದ ಗುಪ್ತ
ಗೃಹದಿ, ಭೂಮಿಯೆ ಶಯ್ಯೆಯಾಗಿ, ಭೂಸುತೆ ತನ್ನ
ಜೀವಿತೇಶ್ವರನ ನೆನೆದನಶನ ವ್ರತೆಯಾಗಿ
ಕಳೆದಳೇಳ್ಪಗಲ್ಗಳಂ. ಮೀಯಲಿಲ್ಲುಡಲಿಲ್ಲ:
ಪಂಚವಟಿಯಿಂದಂದಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಮರಳಲೆಂದು
ಗೆಲುವಿನಿಂದುಟ್ಟುಕೊಂಡಿರ್ದ್ದ ನಾರುಡೆಯದಂ,
ದನುಜೇಂದ್ರನಿಂ ಬಿಡಿಸೆ ಮನುಜೇಂದ್ರಚಂದ್ರಮಂ
ಬಪ್ಪಿನಂ, ತನ್ನ ರಕ್ಷೆಗೆ ಕೋಂಟೆಯಕ್ಕೆಂದು
ಬೇರೆಯುಡಲಿಲ್ಲ ಮೇಣ್, ಪ್ರಿಯನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಮಂ
ಪಡೆವನ್ನೆಗಂ ಪ್ರಿಯೆಗೆ—ಮೈಲಿಗೆಯೆ ಮುಡಿಯೆಂದು
ಮಿಂದಳಿಲ್ಲ ಮೇಣ್, ಬಾಚದ ಮುಡಿಗೆ ಜಟೆಯೇರಿ
ಮುಕ್ತಿಯಂ ಪಾರುವ ಮುಮುಕ್ಷುವೋಲಿರ್ದಳಾ
ಆರ್ಯೆ, ಸೀತಾದೇವಿ, ದಿನಕರ ಕುಲನ ರೂಪದಂತು
ಭಾರ್ಯೆ.

ದೈತ್ಯೇಂದ್ರನೀ ವಾರ್ತೆಯಂ ಕೇಳುತ್ತೆ

ಕುದಿದನೆದೆಯಲಿ. ನವ್ಯರತ್ನ ಕಾಂಚನ ಖಚಿತ
ವಸನ ವೈಭವದಿಂದೆ ಬಗೆಯ ತಳ್ಮಳಿಕೆಯಂ
ಮರೆಸಿ ಬಂದನು ಸೀತೆಯಿರ್ದೆಡೆಗೆ. ಕಂಡೊಡನೆ,
ಮುಖಕೆ ಖಿನ್ನತೆ ಮೂಡಿ, ಸುಯ್ದು ಕಿನಿಸಿಂ ತನ್ನ
ತಂಗೆಯಂ ನೋಡಿ, ತಿರುಗಿದನ್ ಜನಕಜೆಯೆಡೆಗೆ
ಮತ್ತೆ: "ಸಲ್ಲದು, ದೇವಿ, ಶಠವರ್ತನಂ ಆರ್ಯ
ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ; ಮೇಣಾತ್ಮಹತ್ಯೆಯೀ ನಿರಶನಂ.
ಸಲ್ಲಿಪಲ್ಕಾಗದಿರಲಾಶೆಯಂ ಕೊಲ್ಲುವರೆ? ಪೇಳ್.
ಕೊಂದ ಮಾತ್ರದೊಳಾಶೆ ಸಂದಂತೆ ತಿಳಿಯುವರೆ?
ನಿನ್ನಿಷ್ಟಮಂ ನಡೆಯಿಮೆಂದಾಣತಿಯನೊರೆದು
ಪೋದೆನಾಂ. ಮೀರ್ದರಾಣತಿಯನೀ ಮಂದಮತಿ
ಮಂದಿ. ಮನ್ನಿಸಿ ತಪ್ಪನಾಹಾರಮಂ ನಿನಗೆ
ತಕ್ಕುದಂ ಕೊಂಡು, ನಿನಗೊಪ್ಪುವಾವಾಸಮಂ
ಪೊಕ್ಕು, ನೋಂಪಿಗೆ ಮಾಡು ಯೋಗ್ಯಮಂ...! ಲಂಕೆಯಂ ಕೇಳ್,
ಸುತ್ತಿದೆ ಮಹಾಶರಧಿ; ದುರ್ಲಂಘ್ಯಮಾಗೆಯುಂ.
ತೀರದೊಳಶೋಕವನಮಿರ್ಪುದೊಂದೆತ್ತರದ
ಮಲೆಯ ಕೋಡಿನಲಿ. ನೀಮಿರ್ದಾಶ್ರಮಕ್ಕಿರದು
ಮಿಡಿ ಚೆಲ್ವಿಸಿಪುದಲ್ಲಿ: ಬನಚೆಲ್ವು, ಬಾನ್‌ಚೆಲ್ವು,
ನಿಚ್ಚಮುಂ ಮೊರೆಯುವ ಬಿತ್ತರದ ಕಡಲ ಕಡುನೀಲಿ
ಚೆಲ್ವು! ಸಮೆದಪ್ಪುದಲ್ಲಿ ತೃಣಗೃಹಂ. ನಿನ್ನಾಸೆ; ಮೇಣ್
ನನ್ನಾಜ್ಞೆ...!"

ನಾನಾ ತುಮುಲ ಭಾವ ಘರ್ಷಣೆಗೆ

ರಣವಾದ ರಾವಣಂ, ತಂಗೆಗೆ ರಹಸ್ಯಮಂ
ಬೆಸಸಿ, ಪೋದನಲ್ಲಿಂ ಪ್ರಾಜ್ಞೆ ಮಯನಂದನೆಯ
ಮಂದಿರಕೆ. ಸಾಗಿಸಿದಳವನಿಜೆಯನಾ ಕ್ಷಣಂ
ಕಡಲ ದಡದೆತ್ತರದಶೋಕವನದೆಲೆವನೆಗೆ.
ಸಾಗರದ ನೀರ್ನೀಲಿಯಾಗಸದ ಸುರನೀಲಿ,
ದೂರ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಾ ಹರಿದಂತ ವಿಶ್ರಾಂತ
ಹರಿತ ಕಾನನ ಪರ್ಣದರ್ಣವ ಮೃದುಲ ನೀಲಿ
ಕಣ್ಣಾಲಿಗಿನಿಯನೊಡಲಿನ ವರ್ಣವನೆ ಹೋಲಿ
ಶೋಭಿಸಿರೆ, ಸುಳಿದುದಚ್ಚರಿಯೆನಲ್ಕಾತ್ಮಕ್ಕೆ
ಶಾಂತಿ ಮೈಥಿಲಿಗೆ. ಬನವಕ್ಕಿಯಿಂಚರದೊಡನೆ,
ಸುಳಿವ ತಂಬೆಲರೊಡನೆ, ಹೊಸರುಸುರನುಕ್ಕಿಸುತೆ
ಹೊಮ್ಮಿದ ಗರುಕೆಯೊಡನೆ ಮೂಡಿದುದು ಹೊಸನೆಚ್ಚು
ಕೌಸಲೆಯ ಸೊಸೆಗೆ. ಪರದೇಶದೊಳ್ ಪರಿಚಿತರ್
ಕಾಣಲೊಡಮಳಿದಾಸೆ ತಾನುಸಿರೆಳೆದು ಮರುವುಟ್ಟು
ಪಡೆಯದೇನಾರ್ಗಾದೊಡಂ! ಮಿಂದಳಿಲ್ಲಾಕೆ;
ಮೇಣುಟ್ಟುದಂ ಬಿಟ್ಟು ಮಾರುಟ್ಟಳಿಲ್ಲಾಕೆ;
ಕೊಟ್ಟ ಪಣ್ಬೇರ್ಗಳಂ ವಿಶ್ವದೇವರ್ಕಳಿಗೆ
ನೈವೇದ್ಯಮಂ ಮಾಡುತುಂಡಳ್ ಪ್ರಸಾದಮಂ,
ಪ್ರಾಣೇಶನಾಗಮನ ದಾಶೆಯಿಂದನ್ನಗಂ
ಪ್ರಾಣ ಸಂಧಾರಣಾರ್ಥಂ. ಮತ್ತಮನವರತಂ,
ರಾಮನಾಗಮನಕ್ಕೆ, ರಾವಣೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ
ಮೇಣಾತ್ಮಮಂಗಳಕೆ ಆ ದೇವಿ, ಪೈರಮಂ

ಹಿಂಸೆಯಂ ತೊರೆಯಲೆಳಸುವ ತಪದ ಸಾಧನದಿ,
ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ನಿರತಳಾದಳ್ ಶಿವದ ಸಫಲತೆಗೆ:
ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ತೀವ್ರತೆಯ ಸಾತ್ವಿಕ ತಪಶ್ಶಕ್ತಿ
ತಾಂ ಸ್ವಯಂ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಬೋಧಿಸದೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಂ?
ಸೇತುಗಟ್ಟದೆ ಕಷ್ಟದಂಬುಧಿಗೆ? — ಮೇಣಂತೆ ತಾಂ
ತಿರ್ದದೇನುಳಿಯುವುದೆ ಪೇಳಿಂದಲ್ಲದಿರೆ ನಾಳೆ
ಪಾಪಬುದ್ಧಿಯ ಜೀವಿತದ ವಕ್ರರೇಖೆಯಂ
ಪುಣ್ಯಾ ಋಜು ಪಥಕೆ?
ಸುಯ್ಗಾಳಿಯಾಗಿ ಕಿವಿಯಿಂ
ಕಿವಿಗೆ ಸುಳಿದುದು ಸುದ್ದಿಬೆಂತರಂ. ತರತರದ
ಭಾವನೋಚ್ಛ್ವಾಸದಿಂ ಲಂಕಾ ಜನದ ಮನದ
ವಾರ್ಧಿಯಂ ಸಂಮಥಿಸುತೈತಂದುದಾ ಬೂತು
ಮಯನಂದನೆಯ ದೇವಮಂದಿರಕೆ. ಕಂಡೊಡನೆ
ಆ ಭೀಕರಾಕಾರಮಂ ಆ ಇಂದ್ರಜಿತು ಮಾತೆ ತಾಂ
ದಿಮ್ಮನಿಸಿದಳ್ ದೇವಪೂಜಾ ವ್ರತಂ ತನಗೆ
ಪೊಳ್ಳಾದುದೇ ಎನುತೆ. “ಬೆಚ್ಚದಿರಂಬೆ, ನನ್ನ ಈ
ವಿಕೃತಾಂಗಮಂ ನೋಡಿ. ಹಿತಮೆನಿತೊ ಕೇಳ್ ಇಂತು
ನನ್ನವೋಲ್ ಬರ್ಪುದಪ್ರಿಯತೆಂತಾಕೃತಿವೆತ್ತು.
ಈಶಕೃಪೆಗಿರುವುದು ನಾನಾ ಮುಖಂ. ಸುಖದಂತೆ
ದುಃಖಮುಂ ಋತಚಿತ್ ಕೃಪಾ ನೃಕೇಸರಿ ನಖಂ.
ನಿನ್ನ ಪತಿಯಭ್ಯುದಯಕೇಣಿಯೊಡ್ಡಿದೆ ವಿಧಿಯ
ಕರುಣೆ. ಸೀತಾಹರಣಮದೆ ಮೊದಲ ಸೋಪಾನಂ.

ರಾಮನರ್ಧಾಂಗಿಯೊಡನೆ ನೀನೆರ್ದೆಗೂಡಿದೊಡೆ
ಬೇಡಿದೊಡೆ ಕೈಸಾರ್ವುದಾ ರಾವಣೋದ್ಧಾರ
ಸತ್ಫಲಂ!" ಇಂತೊರೆದು ಮಾಯವಾಯ್ತಾ ಭೂತು:
ಮಂಡೋದರಿಯ ಮನವನಾಕ್ರಮಿಸಿದತಿ ಚಿಂತೆ.
ಸೀತೆಯಂ ಕಾಣ್ಬೊಂದು ಕಾತರತೆಯಿಂ ಕಾಂತೆ
ಪೂಜೆಯಿಂದೇಳುತಿರೆ, ಪೊಕ್ಕುದಾಜ್ಞಾನ ಮೂರ್ತಿ
ಶಿವನ ಮಂದಿರಕೆ. ಹೊಸ್ತಿಲ ದಾಂಟಿ ನಿಂದೊಮ್ಮೆ
ಕಣ್ಣಟ್ಟಿ ನೋಡುತಾ ಪೂಗಳಂ ಪಣ್ಗಳಂ
ಪರಿಮಳದ್ರವ್ಯಂಗಳಂ ಭವ್ಯ ಮೌನದಿಂ
ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದನು ಶಾಂತಿಯಂ. ಇರ್ವರುಸಿರೆಳೆವ
ಸದ್ದನಾಲಿಸಿದರಾ ಇರ್ವರುಂ. ಒಯ್ಯೊಯ್ಯನೆಂತೊ
ಬಾಗಿದುದು ದೈತ್ಯೇಂದ್ರಮಸ್ತಕಂ. ಕಯ್ಮುಗಿದನಯ್,
ನಮಿಸಿದನ್ ಮನ್ಮಥಾರಿಗೆ ಮನ್ಮಥನ ಬಂಧಿ.
ಮುಂಬರಿದನುದ್ವೇಗಮುಂ ತಡೆಯಲಾರದೆಯೆ
ಕುಗ್ಗಿ ಕುಸಿದಂತಿರ್ದ್ದ ದೀನದುಃಖದ ಸತಿಯ
ಹೊರೆಗೆ. ತಲೆಯೆತ್ತಲಿಲ್ಲಾಕೆ. ತೋಯ್ದುದು ನೆಲಂ
ತೊಟ್ಟಿಟ್ಟ ಕಣ್ಬನಿಗೆ. ಕಂಡದಂ ರಾವಣಂ
ಸುಯ್ದು ದನಿಗಣ್ಣಾಗಿ: "ದೇವಿ, ನಿನ್ನರಕೆಯೇಂ?
ಬೆಂದಪಳಿಳಾರಮಣಿ ನಿನ್ನ ಬಿಸುಗಣ್ಬನಿಯ
ಸೋಂಕಿಂಗೆ." ಓಲೆಭಾಗ್ಯಮೆ ಕಂಪಿಸುವವೋಲತಿ
ಥರಥರನೆ ನಡುಗುತಿರೆ ರಾಗಭಾವೋದ್ವಿಗ್ನೆ
ಮಂಡೋದರಿಯ ವಜ್ರದೋಲೆ: "ಸತಿಗರಕೆಯೇಂ,

ಜೀವೇಶ; ಪತಿಹೃದಯಮಂ ಪಡೆವುದಲ್ಲದೆಯೆ
ಬೇರಾವುದರಕೆ?..."
"ಲೇಸಲ್ತೆ; ಸೋಜಿಗದರಕೆ!"
"ತನ್ನೊಡಲಿಚೆಳ್ಳ ಕಣ್ಣ ಪನಿಗಿಡಿಗೆ ಬೆಂದ ತಾಯ್
ಮರವಟ್ಟಿರಲ್ಕ್; ನನ್ನ ಕಂಬನಿ ಬಿಸುಪನೆಂತು
ತಿಳಿವಳಿನ್..."
"ನಿನ್ನವನೆ ನಾನೇಗಳುಂ."
"ಅಯ್ಯೋ
ಆ ಪುಣ್ಯಮೆಂದಿಗೋ!"
"ಮತ್ತೆ ಮತ್ತದೆ ಕೊರತೆ!
ಗ್ರಹದ ನಿಷ್ಠೆಯನೇಕೆ ನಿಷ್ಠೆಮಾಡುವೆ ರವಿಗೆ,
ರಾಜ್ಞಿ? ರಾವಣನೊಲ್ಮೆ ಸಂಪೂರ್ಣಮೇಗಳುಂ,
ಪಚ್ಚುಗೊಂಡುದರಿಂದಮೇಂ ಅದಕಿನಿತಪೂರ್ಣತೆಯ
ಕೊರೆಯಿಲ್ಲ; ಕರೆ ಸಲ್ಲ."
ತಲೆಯೆತ್ತಿದಳ್ ರಾಣಿ
ಹೆಡೆಯೆತ್ತುವಂತೆ ಫಣಿ; ಕಣ್ಗೆ ಕಣ್ ಬೆಸೆದಿರಿದು
ನೋಡಿ: "ಉಸಿರುಸಿರಿನಲಿ ಬೆಸೆದು ಒಲಿದೆದೆಗಳಂ
ಕಿತ್ತುಳಿದು ತಂದು ಯುಕ್ತಿಯನಿಂತು ಗಳಪುವರೆ,
ಸೂಕ್ಷ್ಮಮತಿ? ಹುದಿಬದೆಯು ಹೃದಯದುರಿ ಲಂಕೆಯುಂ
ದಹಿಸದೆ? ಕುಲಕ್ಷಯಕೆ ಕೊಣೆಯೊಡ್ಡಿದೆ ಮಿಳ್ಳು!.."
"ಮತ್ತೆ ಮತ್ತದೆ ಮಾತು! ಹುದಿಬದೆಯೆ ಹೃದಯದುರಿ?
ಪುನಿಮನೆಗೆ ಪುಸಿಗೋಡೆ!..."

"ಪ್ರಾಣೇಶ, ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ,
ಮತ್ತೊರ್ವನಿದ್ದಿದ್ದರೀ ತೆರನ ರಾವಣಂ
ತೋರುತಿರ್ದಲ್ ನಿನಗೆ ಹುಡಿಬಡೆಯುರಿಪುದಂ,
ಹುಡಿಬಡಿತನದ ಹಿರಿಮೆಯಂ, ನಿನ್ನ ಈ ಮಯನ
ಮಗಳಬಲೆ!"
ಆ ದಿಟ್ಟ ನೋಟಕ್ಕೆ, ಆ ದನಿಯ
ದಾರ್ಢ್ಯಕ್ಕೆ, ಆ ಧರ್ಮಧೈರ್ಯಕ್ಕೆ ದನುಜನೆದೆ
ಧಿಗಿಲೆಂದುದಿನಿತಳುಕಿ. ಶಿವನ ಸನ್ನಿಧಿ ಮಹಿಮೆ
ಶಿವಮಂ ಪ್ರಚೋದಿಸಿತ್ತೆನೆ ರಾವಣಂ: "ದೇವಿ,
ಕರುಣಿಸುಪಸಂಹರಿಸು ದೃಷ್ಟಿಸಿಡಿಲಂ. ರಾವಣಗೆ
ಜಗಪಾಲ ದಿಗುಪಾಲರಾಟೋಪದಾಗ್ರಹಂ
ನೀರ್ಪುಲ್ಲ್ಗೆ ಸಾಟಿ, ದಿಟಮಾದೊಡಂ, ನಿನ್ನೊಲ್ಮೆ
ಹುಬ್ಬುಗಂಟಿಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯಚ್ಯುತಂ, ದೆಸೆಗೇಡಿ, ಮೇಣ್
ಪರದೇಶಿ, ಮೇಣ್ ಶೂನ್ಯಚಿತ್ತಂ! ನೀನೆನಗೆ ಶಾಂತಿ,
ಶಕ್ತಿ ಮಾತ್ರಂ; ನೀನೆನಗೆ ತುತ್ತತುದಿಯಾಸೆ,
ನೆಲೆ, ನೆಚ್ಚು, ಸ್ವಪ್ನ! ದೇವನೆ ಪೇಸಿ ಬಿಟ್ಟೊಡಂ
ಕೆಟ್ಟನಲ್ಲೆನ್; ಪ್ರೇಮಮಯಿ ನೀಂ ತೊರೆಯೆ, ಅಯ್ಯೊ,
ಶೂನ್ಯನೆಂ. ಬಲ್ಲೆಯಾಯೆನ್ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯಮಂ.
ಲೋಕಮಂ ಜಯಿಸಿದಾನ್ ನನ್ನಿಂದ್ರಿಯಂಗಳ್ಗೆ
ದಾಸನೆಂದರಿವೆನಾನಿತರರೋಲ್. ಕೇಳಾದೊಡಂ
ನಿನ್ನ ಮುಂದಲ್ಲದನ್ಯರ ಮುಂದೆ ತಪ್ಪನೊಪ್ಪಲ್
ದೊರೆತನಕೆ ಕೀಳ್; ಮೇಣ್ ಪೆರ್ಮೆಗವಹೇಳನಂ;

ನಿನ್ನೊಂದು ಪೆಂಪಿಗವಮಾನಮೆಂದಾಂ, ದೇವಿ,
ರುದುಗಿಸಿರೆನನ್ಯರಿಂ, ಕೀಳ್ಗಳಿಂ, ನಾಯ್ಗಳಿಂ,
ನನ್ನಾತ್ಮದೊಳ್ಪತೋಟಿಯುಂ. ಪೇಳ್ವೆನಾಲಿಸಾ:
ಸೀತೆಯಂ ತಂದಂದಿನಿಂ ಮನಕೆ ಕಳವಳಂ.
ರೆಂದರಿಕೆಯ ನಾನರಿಯೆನಾದೊಡಂ ಮನಕೇನೊ
ಅಶಾಂತಿ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕೆರಳುತಿಂದ್ರಿಯ ತೃಷ್ಣೆ
ಕಾತರಿಸುತಿದೆ; ಮತ್ತಮೊಮ್ಮೊಮ್ಮೆ, ನಿನ್ನೊಂದು
ತಪದ ಫಲಮೆಂಬಂತೆ, ಬಿರಿಯೊತ್ತಿ ತಡೆಯುತಿದೆ
ತೃಷೆಯ ಮನ್ಮಥ ರಥದ ತೇರ್ಗಾಲಿಯುಂ ಶಿವಮ್..."
ಮುಂದೆ ನುಡಿದೋರಲಾರದೆ ಮೌನದಿಂ ಬಾಗಿ
ನಿಂದಾತನಂ ಕರುಣೆಯಿಂ, ಪ್ರೀತಿಯಿಂ ಮತ್ತೆ
ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಮಯ ನಯನದಿಂ ನೋಡುತಾ ಮಯನ
ಕುವರಿ: "ಜಾನಕಿಯೆಲ್ಲಿ? ನೋಳ್ಪೆನಾನಾಕೆಯಂ."
ಬೆಚ್ಚಿದೋಲಸುರನೆನೆ "ಆಗದಾಗದು!" "ಏಕೆ"
ಎನೆ ರಾಣಿ, ಮಂದಸ್ಮಿತದೊಳಿಂದ್ರಜಿತು ಪಿತಂ:
"ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದೆ ಪಾಣ್ಬೆಗಳ್ಕುಂ ಮಹಾ
ಪತಿವ್ರತೆಯ ದೃಢತೆ; ಸೀತೆಯ ಮಾತದಂತಿರ್ಕೆ!"
"ಸತಿಯನಾರುಪಸೇವಿಪರ್?" "ತಂಗೆಯಿರುಳದಕೆ."
ಗಂಟಿಕ್ಕಿದುದು ಮೊಗಂ ಮಂಡೋದರಿಗೆ; ಸುಯ್ದು,
"ಸೊಸೆಯುಮಾದೊಡಮದಕೆ ನೇಮಿಸಿರ್ದೊಡೆ.." "ಏನೆನ್!
ತಾರಾಕ್ಷಿಯನೆ? ಮರೆತೆಂತೋ ನಾಕೆ ತಾನಿಂದ್ರಜಿತು
ದಯಿತೆ!" "ಸೀತೆಯುಮವನಿಜಾತೆ! ರಾಮನ ದಯಿತೆ!"

19
2

ಅನಿಷ್ಟಮಂ ಕೇಳ್ವವೋಲಸುರಂ ಮನಂ ಮುರಿದು
ಕಿಡುಕಿನಿಸಿ: "ನನ್ನಿಂದೆ ಕದ್ದೊಯ್ದಳಂ ಮರಳಿ
ತಂದೆನಾಂ ಗೆಲ್ದು." "ಪೆಣ್ಗೆ ತನುವಲ್ತು ಹೃದಯಂ!"
"ತನುವಿನಂಶಮೆ ಹೃದಯಂ, ಅದರ ಬೆಂಬಳಿಯೊಳಿರ್ದು
ಸೋಲ್ವುದಿಂದಲ್ಲದಿರೆ ನಾಳೆ!" "ಶಿವಕೃಪೆಯಿಂದೆ, ಕೇಳ್,
ಘುನಿಗ್ಗೆವಲ್ಲಾ ಭ್ರಾಂತಿಯಂ ಸೀತೆ!" "ನನ್ನಿಚ್ಛೆ
ಸೋಲ್ಗೆ; ಹುಡಿಬಡೆ ಗೆಲ್ಗೆ; ನಿನ್ನಾಸೆಯುಂ ಸಲ್ಗೆ:
ಬಲದಿನಲ್ಲದೆ ಸೋಲೆನಭ್ಯುದಯಕಾದೊಡಂ!"

ಓರಿಪಡೆನುಡಿದು ಮುರಿದು ಪೊರಮಡುವನಂ ರಾಣಿ
ಕರೆದಳ್ ದೀನವಾಣಿಯಿಂ. ಪ್ರಸಾದಮನಿತ್ತು
ಕಯ್ಮುಗಿದಳಾಣ್ಮಂಗೆ. ಪಣೆಗೊತ್ತಿಕೊಂಡದಂ
"ನೀಂ ಮಹಿಮಳಾನಲ್ಪನೆಂ, ದೇವಿ. ನಿನ್ನೊಳ್ಪು
ಶಿಕ್ಷಿಸಲಿ ರಕ್ಷಿಸಲಿ ಧನ್ಯನಾಂ! ದೇವಗಾಂ
ಕಯ್ಮುಗಿಯವೇಳ್ಕುಮೆಂದಾಸೆಂತೋಂ? ಸರ್ವರಿಂ
ಕಯ್ಮುಗಿಸಿಕೊಳ್ವಂಗೆ ಕಯ್ಮುಗಿಸಿಕೊಳುವನಿರೆ
ಲೇಸೂರ್ವನಾದೊಡಂ!" ಎಂದರ್ಥಹಾಸ್ಯಮಂ
ನಟಿಸುತಿರ್ದೊಡಮಮಿತ ಗಂಭೀರಮುದ್ರೆಯಿಂ
ದಿಂಡುಗೆಡೆದನ್ ದಂಡದೋಲ್ ಚಂದ್ರಚೂಡಂಗೆ.
ಆ ಜಗಜ್ಜಯಿ ದೈತ್ಯಚಕ್ರೇಶನಂತಲ್ಲಿ
ಸಾಷ್ಟಾಂಗದಿಂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿರ್ದ ದೃಶ್ಯಮಂ
ಕಂಡು ಮಂಡೋದರಿಗೆ ತಳಿತುದು ಹೃದಯಶಾಂತಿ!

೨೦–೨–೧೯೪೦

— · —

೨೨, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರಂ ಬೆಂಗಳೂರು

ಇಂಗೋಲ್ ೧೯

ನಾನಕ್ಕನೆನ್ ನಿನಗೆ, ತಂಗೆ!

ತೆರೆ ಪರಂಪರೆ: ಮೊರೆ ಪರಂಪರೆ: ಪರಂಪರೆಯ ಬೆಳ್ನೊರೆ ನೊರೆಯ ಪೊರೆಯ ಸಾಗರದ ನಾಗರನ ಭೋರ್ಗರೆವ ಭೋಗ ಕುಲ ಬಲಮುವ್ವಳಿಸಿದುದು ನಿರಂತರಂ, ತಟಗತ ಅಶೋಕವನ ವಂಕಿಮ ಶಿಲಾವೇಲೆಯಿಂ. ಕಾಡುಗೋಡ್ಡೆತ್ತರದೊಳಿರ್ದ ಫುಲ್ಲನೆಂತೊಳಿರ್ಪ ಸೀತಾದೇವಿಕ್ಕಂತೆ, ನೋಡುತಿರ್ದಳ್ ತರಂಗೋಲ್ಲಾಸಮಂ; ~~ಆಕೆ~~ ಮೇಣ್ ಕೇಳುತಿರ್ದಳ್ ತರಂಗೋಚ್ಛ್ವಾಸಘೋಷಮಂ. ನೋಡುತಿರೆಯಿರೆ, ಕೇಳುತಿರೆಯಿರೆ, ದೃಗಿಂದ್ರಿಯಕೆ ಶ್ರವಣೇಂದ್ರಿಯಕೆ ಭೇದಮಳಿದತ್ತು. ಮೆಲ್ಲನೆಯೆ ತೆರೆಯಾಗಿ, ಮೊರೆಯಾಗಿ, ತಿರೆಯೆಲ್ಲ ತಾನಾಗಿ, ತನ್ನತನವನೆ ಮೀರಿ ನೆಗೆದುದು ಅತೀಂದ್ರಿಯಕೆ ದೇವಿಯಾತ್ಮಂ. ಕಣ್ಪೊಲೆಚ್ಚರದ ಚಿಂತೆ ಕನಸಿನೊಳ್, ಕೇಳ್ವುದೊಂದತಿಶೋಕಮಯ ಗೇಯ-ದಿಂಚರಂ. ಕೇಳ್ವಳಿನೆ ಗೇಯಮೆನಲಾ ಪದಂಗಳ್ ಇಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನ ಸೂಚಕಮೌಪಚಾರಿಕಂ. ಕಾಲದೇಶಾತೀತಮಂ ಅನುಭವಾವರ್ಣ್ಯಮಂ ಕೇಳ್ವಳೋ? ಕಂಡಳೋ? ಎಂತಾದರೇನಂತೆ

ರಾಮ ದುಃಖವನೆಲ್ಲಮಂ ತಾನುಂಡಳಯ್! ಬಳಸಿ
ಕಾಪಿರ್ದ ಲಂಕಾ ಲತಾಂಗಿಯರ್ ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ
ಕಂಡರಾ ಶೂನ್ಯತೆಯ ಸುಳಿದಾಣಮಂ. ಗಾಳಿಯಂ
ಬೀಸಿದರ್, ನೀರೆರಚಿದರ್; ಕರೆದರಲುಗಿದರ್; ಮೇಣ್
ಕಡೆಗಟ್ಟಿದರು ವಾರ್ತೆಯಂ ದೊರೆಯ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ.

ಬೆಳ್ದಿಂಗಳಿರುಳಳಿದು ಮೂಡಣ ದಿಗಂಗನೆಯ
ಮೊಗಕೆ ನಸುಗೆಂಪಲರುವಂತೆ ಸೀತೆಯಾ ಮೊಗದ
ಬೆಳ್ಪಳಿದುದಿಸಿತೊಂದು ನಳನಳಿಪ ಚೆಂದಳಿರ
ಸೊಂಪು. ತಿರುಗಿದತ್ತೊಯ್ಯನೆಯೆ ಶೋಕಗೇಯಂ
ಧೀರಗಾನಕ್ಕೆ. ತಾನದ ಮೇಲೆ ಗರಿಗೆದರಿ
ತಾನಮೇರ್ದ್ದಂತೆ ಹಾರಿದುದು ಬಾನೆತ್ತರಕೆ
ಹರ್ಷಗಾನದ ಪಕ್ಕಿ. ಕಣ್ದೆರೆದಳರವಿಂದ
ನೇತ್ರೆ: ಕಂಡಳು ಮುಂದೆ ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿಯೊಡನೆ
ನಿಂದಿರ್ದ ದಶಕಂಠನಂ. ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕಂ
ತಾನಲ್ಲಮಭ್ಯಾಸ ಬಲದಿಂದಮೆಂಬಂತೆ
ಮೊಗಮಿಳುಹಿದಳ್. ಕಂಡಳಡಿವರೆಗೆ ಮುಡಿಚಾಚಿ
ನೆಲದಮೇಲೆರಗಿರ್ದ ದಶಶಿರಚ್ಛಾಯೆಯುಂ!

ದೊರೆಯ ಕಣ್ತಿಳಿದು ತೊಲಗಿದುದೊಡನೆ ಪೆರ್ಗಾಪು
ಸೀತೆಯೆಡೆಯಿಂ. ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿಯುಮಲ್ಲಿಂದೆ
ತೆರಳಲನುಗೆಯ್ಯೆ ರಾವಣನವಳನಿರವೇಳ್ದು,

ಜಾನಕಿಯೆಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ: "ದೇವಿ, ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆಗೇಂ
ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ತೊಳ್ತಿರೆಸಗುವರಲ್ತೆ
ನಿನ್ನ ಬೆಸಗೆಯ್ಯುದಂ? ಋತುನಿಚಯದೆ ನಿನಗೆ ಈ
ಪ್ರಾಸತಿಕ್ಕೆದಾಣಂ?... ಅನಿಲಂ ಬಿಜ್ಜಣಿಗೆವೀಸಿ
ಸೇವಿಪನೆ? ನೇಸರೆಳವಿಸಿಲ ಬಿಸುಪಿತ್ತಪನೆ
ನಿನ್ನ ಸಿರಿಮೆಯ್ಗೆ? ತರುಪತ್ರಛತ್ರಚ್ಛಾಯೆ
ಕೊಡೆಯ ನೆಳಲಾಗೆ ಪಾಲಿಪಳಲ್ತೆ ವನದಾಸಿ
ಕರ್ತವ್ಯಮಂ? ನಿನಗೆ ಗೌರವದ ಕಾಣ್ಕೆಯುಂ
ಸಲ್ಲಿಪಿರುನಲ್ತೆ ತೆರೆಚಾಮರಿಯುಂ ಬೀಸುವೀ
ರಾಜಸೇವಾಸಕ್ತನೆನ್ನ ಕಿಂಕರ ಕೃಪಾ
ಕಾಂಕ್ಷಿಯೀ ಸಾಮಂತ ನೃಪ ಸಾಗರಂ?... ಸೀತೆ,
ಬಡಗೆಣ್ಗೆ ಮೊಗಮಾಗಿ ಪಡೆವುದೇನಂ ಬೇಡಿ
ಬಡವನಂ? ಕಡವರವನೆಲ್ಲ ಲಂಕೆಗೆ ಸೋತು
ಬಡತನವಡಸಿತಾ ಕುಬೇರಂಗೆ... ತೆಂಕಣ್ಗೆ
ಕಣ್ಣಿಟ್ಟುದುಂ ವೇಡ: ಲಂಕೆಯರಮನೆ ಸಿರದ
ಗೋಪುರದ ಚಾಮೀಕರದ ದೀಪ್ತಿ ಪಗಲ್ಗುಂ
ಕೀನಾಶಗಾಗಿರ್ಪುದೊಂದೆಚ್ಚರಿಕೆ ಬೆರಳ
ಭೀತಿ!... ಮೈಥಿಲಿ, ಮುರುರ್ಮುರುರೆನ್ನ ದೈನ್ಯಮಂ
ನಿನಗಾಂ ನಿವೇದಿಸುತ್ತಿರೆನೆಂತೊ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ
ನನ್ನ ಪೆಂಪಂ. ಮಿತಮರಸು ತಾಳ್ಮೆಯಾದೊಡಂ
ನಿನ್ನೊಲ್ಮೆಯೊಂದು ಬೆಲೆಯರಿತನೆಂ; ತಾಳ್ಮೆಯನೆ
ಹೃದಯದುತ್ಕಂಠೆಗೆ ಖಲೀನಮಂ ಗೆಯ್ದನೆಂ;

ನಿನ್ನಪ್ರೇಮಿಯ ವರಂಬಡೆಯಲೋಸುಗಮಾಂ
ತಪಸ್ವಿನಿಯೆಂ. ಒಪ್ಪಿ ಬರಲೊಲ್ಲೆ ಜೀನ್; ಒಲ್ಲದಿರೆ (೬)
ಬಲದಿನೆಳ್ದುಳಿಗೊಂಡರದು ಪಂಕಮಾ, ಪಂಕಜೆ.
ಸಾಧನೆಗಸಾಧ್ಯಮಿಲ್ಲೆಂಬರೌ. ~~[illegible]~~ ಉಪಾಸಿಸಲ್
ಕಾಲಾಂತರಕೆ ಕಲ್ಲುಮೀಶ್ವರನ ಕೃಪೆಯಾಗಿ
ಪರಿಣಮಿಸಿದಪ್ಪುದೆನೆ, ನಿನ್ನ ಕಲ್ಲೆರ್ದೆ ಕರಗಿ
ಮೆಲ್ಲಿತಪ್ಪುದು ದಿಟಂ! ನೋಡಿಕೆಯಿರುಳ್ಗೆನಗೆ
ಸಾಕ್ಷಿ. ನಿನಗಾಗಳೆಯೆ ಪೇಳ್ದಳಲ್ಲವೆ ತಂಗೆ
ಚಂದ್ರನಖಿ? ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿಯೆನಗೆ ನೋಂತಂಗೆ
ಕಾಲಾಂತರಕ್ಕೋತು ಕೃಪೆದೋರ್ದಳೆಂಬುದಂ?.."

ಪಿಡಿದ ತೃಣಚೂರ್ಣಮಂ ರಾವಣಾಪ್ರತಿ ಗೆತ್ತು
ಮೊಗಮೆತ್ತದೆಯೆ ಸಂಬೋಧಿಸಿದಳವನಿಜಾತೆ:—
"ಬಿದಿಯ ಬೇಳ್ವೆಗೆ ಬಂದ ಪಶು ನೀಂ, ದಶಗ್ರೀವ.
ಮರುಗುವೆನೊ ನಿನಗೆ, ತಾಯ್ ಕೇಡಾಡಿ ಕಂದಂಗೆ
ಮರುಗುವೋಲ್. ನನ್ನ ಕಲ್ಲೆರ್ದೆ ಕರಗುತಿರ್ದೊ ನಿನಗೆ
ಮೆಲ್ಲಿತಪ್ಪುದು ದಿಟಂ! ನೀನೆಂದ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ:
ಸಾಧನೆಗಸಾಧ್ಯಮಿಲ್ಲೆಂಬರೈ. ~~[illegible]~~ ಉಪಾಸಿಸಲ್
ಕಾಲಾಂತರಕೆ ಕಲ್ಲುಮೀಶ್ವರನ ಕೃಪೆಯಾಗಿ
ಪರಿಣಮಿಪ್ಪುದೆಂತಂತೆ ಕಾಲಾಯಸಕೆ ಸಮಂ
ನಿನ್ನ ಕಲ್ಲೆರ್ದೆ ಕರಗಿ ಮೆಲ್ಲಿತಪ್ಪುದು ದಿಟಂ!
ನೋಂತಿರ್ಪೆನನವರತಮಾತ್ಮದುದ್ಧಾರಕ್ಕೆ

ನಿನಗೆ!...”
ನುಡಿ ನುಡಿಯುತಾವೇಶಮೇರ್ದಂತೆವೋಲ್,
ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿಯಂತೆ ದಶಶಿರಂ ಬೆರಗಾಗೆ,
ಗಂಭೀರ ವೈಖರಿಯಿನೊಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆ ದೇವಿ
ಮೊಗಮೆತ್ತಿದಳ್! ನೋಡಿದಳ್ ನೇರಮಸುರನಂ,
ದೃಷ್ಟಿ ಭರ್ತ್ಸನೆಗಳ್ಕಿ ಸಿಡಿತುಡಿನಲಳ್ಕಿಯಾಸೆ ಕಾಂ
ರಕ್ಕಸನೆ! ಮೊತ್ತಮೊದಲಾ ದಿಟ್ಟ ದಿಟ್ಟಿಯಂ
ಸಂಧಿಸಿದ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರನೀಕ್ಷಿಸಿರಲಾಕೆಯಂ
ಮೂಕ ವಿಸ್ಮಯದಿಂ, ವಸುಂಧರಾತ್ಮಜೆ ಮತ್ತೆ:
“ಪಿರಿಯನರುದೈ ನೀಂ, ದಶಗ್ರೀವ. ಪಿರಿತನಂ
ಕಿಡದವೋಲೆಸಗಿ ಬಾಳ್. ಧರ್ಮದಂಡವ ಕೆಣಕಿ
ಪಾಳ್ಗೆಯ್ಯದಿರ್ ಲಂಕೆಯಂ. ನಿನ್ನನೊಲಿದರ್ಗೆ
ಕೆಮ್ಮನನ್ನೆಯಮೊಡರ್ಚದಿರ್ ವೈಧವ್ಯಮಂ!
ತಡೆಯುವುದೆ ಸಾಗರಂ ಧರ್ಮರೋಷವನಯ್ಯೋ
ಮರುಳೆ? ಸಾಗರವೆ ಸೇತುವೆಯಾಗೆ, ಗರದಂತೆ
ನಿನ್ನನಪ್ಪದೆ ಮೃತ್ಯು ರೂಪದ ಕೃಪಾಕೇತು?...” ಕೋಪದ
ಮೊಗ ಬಾಗಿದಳ್ ಮರಳಿ. ಕೇಳಿ ನಿತು ಕಡಲ ಮೊರೆ, (೬೬೮)
ರಕ್ಕಿಯಿಂ ಚರಮಂತೆ ತರು ಮರ್ಮರಂ. ಮೌನದಿಂ,
ಮೊಗದಿರುಗಿ ತೆರಳಿದನ್ ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿವೆರಸಿ
ರಾವಣಂ, ಚಿಂತಾ ನಿಮಗ್ನನಂತರ್ಮಥಿತನಾ
ಜೀವನಾಂಭೋಧಿ.
ಆ ಇರುಳ್, ಬೆಳ್ದಿಂಗಳೊಳ್,

ವಿಶ್ವನಿದ್ರೆಯೊಳೊಂದು ಕನಸಿನಂತಿರೆ ಪೃಥಿವಿ,
ನಿಶ್ಶಬ್ದತೆಯ ಪಕ್ಷವಿಸ್ಫಾಲಮೆಂಬಿನಂ
ಕಡಲ ತೀರದ ತೆಂಗುಮರಗಳೊಳ್ ನರ್ತಿಸಿರೆ
ಗರಿ ಮರ್ಮರಂ, ಚಂದ್ರ ಸುಂದರ ವಿಶಾಲೋರು ತಾಂ
ನೀಲಾಬ್ಧಿ ಆ ಸತಿಯ ಸಂಕಟಕೆ ಅನುಕಂಪಿಸುವ
ತೆರದಿ ಸುಯ್ವುರೆ ನರಳಿ ಹೊರಳಿ, ಸೀತೆಯ ಕಿವಿಗೆ
ಕೇಳಿಸಿತ್ತೊಂದು ಕಿಂಕಿಣಿ ಕನಕ ನೂಪುರದ!
ನೋಡುತಿರೆ ಕಂಡಳ್ ಚಕಿತನೇತ್ರೆ: ಆ ಅಪೃತ
ರಾತ್ರಿಯೆ ಲಲನೆಯಾಕೃತಿಯನಾಂತು ಬಂದವೋಲ್,
ಪಾಲ್‌ಬೆಳ್ಳನೆಯ ಸೀರೆ ಸಿಂಗರಿಸಿದೆತ್ತರಂ
ನಡೆಗುಣ್ಪಿನಿಂ ಬಗೆಗೆ ಭಯಭಕ್ತಿಯನೊಡರ್ಚೆ,
ಬಂದಳೊರ್ವಳ್ ಭೂಮಿದೇವಿಯೆ ಕುಮಾರಿಯಂ
ಸಂತೈಸಲೈತರ್ಪವೋಲ್! ಬಳಿಗೆ ಬಾರದೆಯೆ
ದೂರದೊಳೆ ನಿಂದಳೆನುತಿರೆ, ಕೈಯ್ಗಳೆತ್ತಿದಳೆ?
ಸೋಜಗಮಿದೇಂ? ತನಗೆ ಕಯ್ಮುಗಿದಳೆಂಬಂತೆ
ತೋರುತಿದೆ! ಸೀತೆಯುಚ್ಚಳಿಯಿಂದೆ ಕಣ್ಣಾಗಿ
ನಿಟ್ಟಿಸಿರೆ, ಬೀಣೆ ಮಿಡಿದಂತೊಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆಯೆ
ರೋದಿಸಿದಳಸ್ಪಷ್ಟಮಾದು ತಾ ಗಂಭೀರೆ,
ಧೀರೆ, ಧವಳಾಂಬರಾ ಮಹಿಳೆ!
ಇಂತಿಂತಿಂತು
ಇರುಳೇಳ್ಗಳಾ ರೂಪು ಬಂದು ದೂರದಿ ನಿಂತು,
ರೋದಿಸಿ, ತುಳಿಲ್‌ಗೆಯ್ದು, ಮೊರೆಯುತಸ್ಪಷ್ಟಮಂ

ಪಿನ್ ತೆರಳುತಿರಲೆಂಟನೆಯ ರಾತ್ರಿ, ಕನಿಕರಕೆ
ಕರಗಿದಿಳೆಗುವರಿ ಮೇಲೆಳ್ದಳವಳಿರ್ದೆಡೆಗೆ
ನಡೆದಳಿರ್ದೆ ತೋಡಿ ನುಡಿಸಿದಳಿಂತು:
"ಆರಮ್ಮ,
ತಂಗೆ, ನೀನ್? ನೋಡುತಿಹೆನೇಳಿರುಳ್ಗಳಿಂ; ಬಂದು
ಗೋಳಾಡುತಾವುದನೊ ಸಂಕಟವನೊರೆಯುತಿಹೆ;
ಆರನೋ ಕರೆಯುತಿಹೆ; ಆರನೋ ಬೇಡುತಿಹೆ;
ಕೈ ಮುಗಿದದಾರ್ಗೊ ರಕ್ಷೆಯ ಪಡೆಯಲೋಸುಗಂ
ನೋಂತವೊಲಿದೆ ನೋಂಪಿಯಂ. ಬೆದರಿದೆನ್ ಮೊದಲ್
ದನುಜ ಕೈತವಮೆಂದು. ಕಡೆಗೆ, ನಿನ್ನಯ ಕೊರಲ
ದುಃಖ ನೈಜತೆಯೆನಗೆ ಕಲಿಸಿದುದು ಕರುಣೆಯಂ.
ನನ್ನಂತೆ ನೀನುಮಸುರನ ದೌಷ್ಟ್ಯಮೆಳೆತಂದ
ಗರತಿವೆಣ್ಣಿರವೇಳ್ಕುಮ್! ಈ ಲಂಕೆಯೊಳಗೆನಿತು
ದುಃಖಿಗಳ್ ನಮ್ಮನ್ನರೊಳರೊ?..."
"ನಾನಕ್ಕನೆನ್
ನಿನಗೆ, ತಂಗೆ, ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಂತೆ ದುಃಖದಿಂ!
ನನ್ನವೋಲತಿದುಃಖಿ ಲಂಕೆಯೊಳಗಂ ಕಿರ್ಕೆ
ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಗಿಲ್ಲಮೆಂದರಿ..."
"ದೇಶಮಂ ತ್ಯಜಿಸಿ,
ವನವಾಸಮಂ ವರಿಸಿ, ರಾಕ್ಷಸನ ಪಾಪಕ್ಕೆ
ಬಲಿಯಾದ ದಶರಥಸುತನ ಭಾರ್ಯೆಗಿಂ ದುಃಖಿ
ನೀನೆಂಬೆಯೇನ್?"

"ದಿಟಂ, ಸೀತೆಗಿಂತತಿದುಃಖಿ
ನಾನ್. ಎನಿತೊ ಸೀತೆಯರಳಲ ಪೊತ್ತಿನಿರ್ಪಂಗೆ ನಾಂ
ಮಡದಿಯೆನ್!.."
"ಮಂಡೋದರಿಯೆಂ..?" ಹರ್ಷವಿಸ್ಮಯದಿ
ಬೆಸಗೊಂಡವನಿಜಾತೆಗಾ ಮಹಿಳೆ:
"ನಿರ್ಭಾಗ್ಯದಲ್
ನಾನಪ್ಪೆನಾ ಪೆಸರ ಪೆಣ್.."
"ಪೆಸರ ಪೆಣ್, ದಿಟಂ!
ಮುನ್ ಕೇಳ್ದೆನಾಂ ನಿನ್ನ ಚೆಲ್ವನವನೆಲೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಞೀ;
ಕಂಡಿಂದು ಧನ್ಯೆಯೆನ್. ಪಿರಿಯಳ್ಗೆ ನಮಿಸುವೆನ್."
"ನಾನಸುರಿ. ನಮಿಸದಿರೆನಗೆ, ಆರ್ಯೆ!"
"ನೀನಸುರಿ?
ನೀನಸುರಿಯಲ್ತು; ದೇವತೆ. ಪತಿವ್ರತೆಯಾಗಿ
ನಮಗೆಲ್ಲಮಾದರ್ಶಮಾತೆ. ನಿನಗಾಂ ನಮಿಸೆ,
ಶೀಘ್ರದಿಂದೆನಗೆ ಮಂಗಳಮಪ್ಪುದೆಂದು ನಾಂ
ಬಲ್ಲೆ..."
"ಆ ಮಂಗಳಂ ನಿನಗೆ ಶೀಘ್ರದಿನಕ್ಕೆ!
ನಿನ್ನ ಮಂಗಳಮೆನಗೆ ಮಂಗಳಂ! ನನ್ನಂತೆ,
ದೇವಿ, ನೀನುಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಾ, ನನ್ನ ಪತಿಯೆರ್ದೆಗೆ
ಶುದ್ಧಿ ದೊರೆಕೊಳ್ಳಂತೆ. ನಾನದನೆ ಬೇಡುತ್ತೆ
ಬರುತಿರ್ದೆನೀ ಯೆಡೆಗೆ ನಿನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ..."
ಮೌನಮಿರ್ದಳ್ ಸೀತೆ; ಒಂದಿನಿತನಂತರಂ

ಮಯನ ನಂದನೆ ಮತ್ತೆ:
"ನಿನ್ನ ಸಂಧಿಸಲೆನಗೆ
ಲಂಕೇಶನನುಮತಿಯನಿತ್ತನಿಲ್ಲದರಿಂದೆ
ನಾನೆ ಮೊದಲ್ಕೈತಂದು ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದೆ
ಧನ್ಯೆಯಾಗದೆ ಹೋದೆನೆಲೆ ಪುಣ್ಯಚಾರಿತ್ರೆ...
ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಫಲಮಾಯ್ತು. ನೀನೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತೆ.
ನುಡಿಸಿದೆ. ಕೃತಾರ್ಥಳೆಂ... ಹುದಿಬದೆತನಕೆ ಮಾರ್ಗ
ಸಾಧನೆಯಿಲ, ತಂಗಿ... ಕೊಳೆಗೆ ತೆಗುಳಲ್ಕಗ್ನಿ
ಕೊಳೆಯುಮುರಿಯಪ್ಪುದಂತೆಯೆ ನಿನ್ನ ನೋಂಪಿಯಿಂ
(ದುಗೆ)ಕಿಡುಗೆನ್ನ ಪತಿಯ ಹೃದಯದ ಪಾಪ ಕಿಲ್ಬಿಷಂ.
ಸನ್ಮತಿಯುದಿಸಿ ಶಾಂತಿ ಸುಖಮಕ್ಕೆ ಸರ್ವರಿಗೆ!.."
ಸೀತೆಗೆಳ್ಚರಮಪ್ಪು ಮೆಲನ್ನೆಮಾ ಸ್ತ್ರೀ ಮೂರ್ತಿ
ಮುಡಿ ಚಾಚು ತಡಿಮುಟ್ಟಿ ಪಾದಧೂಳಿಯನಾಂತು
ನಡೆದಳಲ್ಲಿಂದೊಡನೆ ಕಣ್ಬೆಲವನತಿಗಳೆದು,
ಮೆಯ್ವೆತ್ತ ಜೊನ್ನವೆಣ್ ಮತ್ತೆ ಜೊನ್ನಪ್ಪವೋಲ್!

ನನಸಾದೊಡಂ ಕನಸಿನಿಂದವೆಳ್ಚತ್ತವೋಲ್
ಬೆರಗಾಗಿ ಹಿಂಮ್ಮರಳಿದಳ್ ಸೀತೆ, ಕರೆಗಣ್ಣೆ
ಪೆರ್ಚಿದಾನಂದದಿಂ: ತನ್ನ ನೋಂಪಿಗೆ ಪೆರರ
ನೋಂಪಿಯೆ ನೆರಂ, ಗುರಿಯೊಳಿಲ್ಲದಿರಲಂತರಂ.
ಮಂಡೋದರಿಯ ದೃಢತೆಯಾದುದುಕ್ಕಿನ ಸಾಣೆ
ಮೈಥಿಲಿಯ ಚಿತ್ತಕೆಂತೆನೆ, ತನ್ನ ದೇವತೆಗೆ

ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಮಣಿಯುವನ್ನೆರಂ ಕಾಣಲ್ಕೆ
ಹೊಂಪುಳಿಯನುಕ್ಕಿದಪುದಲ್ತೆ, ಭಕ್ತಂಗೆ, ಭಕ್ತಿ
ರುರಿಗೊಂಡು? ಸೆರೆಮನೆಯೆ ಆತ್ಮ ಸಾಧನೆಗೊಂದು
ಎಲೆಯ ಮನೆಯಾಯಿತು; ಪೌಲಸ್ತ್ಯಜನ ಲಂಕೆ
ಮಂಡೋದರಿಯ ಲಂಕೆಯಾಯಿತ್ತು; ರಾವಣನ
ಮೇಲಿರ್ದ ವೈರಭಾವಂ ಸುಲಭದಿಂ ಕರಗಿ
ಮಂಡೋದರಿಯ ಪತಿಯ ಮೇಲಣ ಕರುಣೆಯಾಯ್ತು!
ಸೂರ್ಯನಾತಪಕೆ ಕಾಲದ ತಪಂ ನೆರವಾಗಲ್
ಬಜ್ಜರತನಂ ಬರ್ಫದೊಂತ್ಯನಿದ್ದಲಿಗೆನಲ್,
ಸೀತೆ ಮಂಡೋದರಿಯರಿರ್ವರ್ ತಪಂಬಡಲ್
ರಾವಣನ ಮನದ ಹಿಮ್ ಹೃತ್ತಾಪಮೂಷೆಯೊಳ್
ಕುದಿಕುದಿದು ಕರಕರಗಿ ಕಾಳ್ಕೆಯನುಳಿಯದೇನ್?
ತಿಳಿಯದೇನ್? ಹೊಳೆಯದೇನ್? ಹೊಚ್ಚಹೊಸಹೊನ್ನಾಗಿ
ತಳತಳಿಸದೇನ್?
ನೆನೆದಳತ್ರಿಸತಿಯಂ; ಪೂಜ್ಯೆ
ರುದಿಬದಿಯರಧಿದೇವಿಂತಾಕೆ ತನಗಂದಿತ್ತ
ರಕ್ಷೆಯಂ ಮೇಣುಮಾಶೀರ್ವಾದಮಂ ತೆಗೆದು
ಮುಡಿಯಿಂ ನೋಡಿದಳ್ ದಿವ್ಯಕುಸುಮಮಂ ಇಂಗಿ
ನೋಡಿದಳದಂ ಮರಳಿಮರಳಿ. ಮಿಾಯದೆ ಉಡುಪೆ
ಕೊಳೆ ಬಣಬೆಗೊಂಡಿರ್ದ ತನ್ನ ಮೆಯ್ಯೊಳದೊಂದೆ
ರೂ ಹೊಚ್ಚಹೊಸತಿರ್ದುದಂ ಕಂಡು ರಾಮಂಗೆ,
ತನಗೆ, ಸತ್ಯಕೆ, ಶುಚಿಗೆ, ಧರ್ಮಕ್ಕೆ, ಸರ್ವರಿಗೆ

ಮಂಗಳಂ ದಿಟಮೆಂದು ನಂಬಿ, ಧೈರ್ಯಂಗೊಂಡು,
ಕುಮುದಾಪದನಕಾಂತೆಯಂ ಚರಣೆ ಮುಟ್ಟಿ ನಮಿಸಿ,
ಪುಣ್ಯಪ್ರಸಾದಮಂ ಶಿರದೊಳಾಂತಳ್ ಮತ್ತೆ,
ಸೀತೆ.
 ವಜ್ರರಕ್ಷಣೆಗೆತ್ತು ಸುಮರಕ್ಷಿಯಂ,
ಧರಣಿದೇವಿಯ ಕನ್ಯೆಯನುದಿನಂ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ
ತಪದಿಂದೆ ವಿಶ್ವಶಕ್ತಿಯ ಕೃಪೆಗೆ ಸೆರಗೊಡ್ಡಿ
ಬೇಡುತಿರೆಯಿರೆ, ಮಳೆಯ ಮೋಹರಂ, ಮುಗಿಲೊಡ್ಡು,
ಧರ್ಮವಪ್ಪಿದ ಬೇಹುಗಾರರೆನೆ ಮುತ್ತಿತ್ತು
ಲಂಕಾ ಕನಕ ಕೋಂಟೆಯಂ. ಸುರಿ, ಸಿಡಿಲ್, ಮಿಂಚು,
ಗಾಳಿ, ಗುಡುಗಿನ ಘೋರ ಮುಂಗಾರ ಭೈರವಂ
ವ್ಯೋಮದೊಳ್ ಭೂಮಿಯೊಳ್ ಕಾಡಿನೊಳ್ ನಾಡಿನೊಳ್
ಕಾರ್ಬುರಿದೆಯೊಡಲಿನೊಳ್ ತಡಿಗಟ್ಟಿ ಕಡಲಿನೊಳ್
ಧಿಮ್ಮೆಂದು ಧೀಂಕಿಟ್ಟು ಪದಮೆತ್ತಿ ಪದಮಿಟ್ಟು
ಘುರ್ಘುರಕುಣಿತಂ ಕುಣಿದನಾ ತಲ್ಲಣಿಸೆ ಲಂಕೆ!

— . —

18 - 3 - 40

123, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರಂ.

ಇಂಗೋಲ್ ೨೦

ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆ

ಎಲೆಯುದುರಿ ಬರಲಾದ ಬೂರುಗದ ಮರದಲ್ಲಿ
ಬಲಿತ ಕಾಯ ಒಡೊಡೆದು, ಬಿಸಿಲ ಕಾಪ್ಗೆ ಸಿಡಿದು,
ಹೊಮ್ಮಿತ್ತು ಹಾರಿತ್ತು ಚಿಮ್ಮಿತ್ತು ಚೆದರಿತ್ತು
ಚೆಲ್ಲಿತ್ತರಳೆ ಬೆಳ್ಪು, ಮನಿಯ ಚೆಲ್ಲಿರ್ದವೊಲ್
ಕಾಳ್ಗಿಚ್ಚು ಕರಿಕುವರಿಸಿದ ನೆಲದ ಕಪ್ಪಿನೊಳ್
ಚಿತ್ರಿಸಿ ಶರನ್ನೀರದೋಲ್ಮೆಯಂ. ದಾಂಪತ್ಯ
ಸುಖದಿ ತೃಪ್ತಿಯನಾಂತು ಬಸಿರ ನೋಂಪಿಯ ಸಿರಿಗೆ
ಗೂಡುಕಟ್ಟುವ ಚಿಟ್ಟೆಹಕ್ಕಿ ಆ ಹತ್ತಿಯಂ
ಮೊಟ್ಟೆಮರಿಗಳಿಗೆ ಮೆತ್ತೆಯನೆಸಗೆ ಕೊಕ್ಕಿನೊಳ್
ಕೊಂಡೊಯ್ಯುದಾಯ್ತು. ಮುಳ್ಪೊದೆಯ ಬೆಳ್ಮಾರಲಂ
ಕಾಯಿ ತುಂಬಿ ಹಣ್ಣನಕೆ ಹಾರೈಸುತಿರ್ದುದಾ
ಹೊಸ ಮಳೆ ಹರಕೆಗಾಗಿ. ಬೆನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹತ್ತಿ,
ಬಿಸಿಲ ಬೇಗೆಗೆ ಬತ್ತಿ, ಬರದ ಗರ ಬಡಿದ ಕಲ್
ಕೊರಕು ಕಂಕಾಲತೆಯ ಮಲೆಯ ತೊರೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ
ತುಂಡು ತುಂಡಾಗಿ ತಂಗಿದುದುಡುಗಿ ಚಲನೆಯಂ:
ಬೇಸಗೆಯ ಧಗೆಗೆ ಚಾದಗೆಯಂತಾದುದೈ ವಿಪಿನಗಿರಿ ಹೃದಯ/
ಭೂಮಿ!

ಸೀತೆಗೆ ರಾಮನಂತೆ, ಮುಂಗಾರ್ಗೆ ಕಿರೆ

ಬಾಯಾರುತಿರೆ, ಓ ದಿಗಂತದೆಡೆ, ವರದಂತೆ
ಕಾಣಿಸಿತು ವರ್ಷರೂಪಂ: ರವಿಕುಂಗಿ, ಶರಧಿಶಿಶು,
ನೀರದಸ್ತೂಪ ನೀಲಂ. ಶಿವನ ಜಟೆಯಂತೆವೋಲ್,
ಶಿಖರಾಕೃತಿಯನುಣ್ಗೆ, ಮೇಲೆಮೇಲಕ್ಕೇರ್ದು
ಶೈಲಾಕೃತಿಯನುಬ್ಬಿ, ತೆಕ್ಕನೆ ಕೆದರ್ದತ್ತು,
ಕುಣಿವ ಕಾಳಿಯ ಕರಿಯ ಮುಡಿ ಬಿಚ್ಚಿ ಪರ್ವುವೋಲ್,
ಸಂಜೆಬಾನಂ ಮುಸುಕಿ ಮುಚ್ಚಿ, ಮೇಣ್ ಕಾರ್ಗಾಳಿ
ಬೀಸಿದುದು ಮಲೆಯ ಮಂಡೆಯ ಕಾಡುಗೂದಲಂ
ಪಿಡಿದಲುಬಿ ತೂಗಿ. ನೋವಿಂಗೊರಲಿದತ್ತಡವಿ:
ಉಳಿಮರಗಳುರುಳ್ದು; ಮರಕೆ ಮರವುಜ್ಜಿ; ಕೊಂಬೆಗೆ
ಕೊಂಬೆ ತೀಡಿ; ಮೆಳೆಯೊಳ್ ಬಿದಿರು ಕರ್ಕಶಧ್ವನಿಯ
ಕೀರಿ. ಸಿಡಿರೋಷದಿಂ ಕಿಡಿಯಿಡುವ ಮುನಿನವಿರ
ಪುರ್ಬಿನಾ ಕಾರ ರಾಕ್ಷಸಿಯಕ್ಷಿಯಲೆವಂತೆ
ಮಿಂಚಿತು ಮುಗಿಲಿನಂಚು. ಸಂಘಟ್ಟಣೆಗೆ ಸಿಡಿಲ್
ಗುಡುಗಿದುವು ಕಾರ್ಗಲ್ಮುಗಿಲ್ಬಂಡೆ. ತೋರ ಹನಿ
ಮೋಣ್ಗಾಲಿಕಲ್ ಕವಣೆವೀಸಿದುವು. ಬಿಸಿಲುಡುಗಿ,
ದೂಳುಂಡೆಗಟ್ಟಿ, ಮಣ್ ತೊಯ್ದು, ಕಮ್ಮನೆ ಸೊಗಸಿ
ತೀಡಿದುದು ನೆಲಗಂಪಿನಲ್. ಝಣನ್ನೂಪುರದ
ಸುಸ್ವರದ ಮಾಧುರ್ಯದಿಂ ಕನತ್ಕಾಂತಿಯಿಂ
ಝರದ ಝಲ್ಲರಿಯ ಜವನಿಕೆಯಾಂತು ನರ್ತಿಸುವ
ಯೌವನಾಯುವತಿಯ ಕರದ ಪೊಂಜರಿಗೆಯಂತೆ
ಸುಮನೋಜ್ಞಮಾದುದಾ ಭೀಷ್ಮಸೌಂದರ್ಯದಾ

ಮುಂಗಾರ್‌ಮೊದಲ್:
ಹಿಂಗಿದುದು ಬಡತನಂ ತೊರೆಗೆ.
ಮೊಳೆತುದು ಪಸುರ್‌ನವಿರ್ ತಿರೆಗೆ. ಪೀತಾಂಬರಕೆ
ಜರತಾರಿಯೆರಚುವೋಲಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದುದು
ಪಸುರು ಗರುಕೆಯ ಪಚ್ಚೆವಾಸಿಗೆಯೊಳುದುರಿರ್ದ
ಪೂವಳದಿ ಪೊನ್. ಬಂಡೆಗಲ್ ಬಿರುಕಿನಿಂದಾಸೆ
ಕಣ್ದೆರೆಯುವಂತೆ ತಲೆವೆತ್ತಿದುದು ಸೊಂಪುವುಲ್.
ಮಿಂದು ನಲಿದುದು ನಗಂ; ಮೇದು ತಣಿದುದು ಮಿಗಂ;
ಗರಿಗೊಂಡೆರಂಕೆಗೆದರುತೆ ಹಾಡಿ ಹಾರಾಡಿ
ಹಣ್ಣುಂಡು ಹಿಗ್ಗಿದುದು ಹಕ್ಕಿಯ ಮರಿಯ ಸೋಗಂ.

ಮಳೆ ಹಿಡಿದುದತಿಥಿಯಾಗೈತಂದವಂ ಮನೆಗೆ
ತನ್ನೊಡೆತನವನೊಡ್ಡಿ ನಿಲ್ವಂತೆ. ದುರ್ದಿನಂ
ದ್ರವರೂಪಿಯಾಗಿ ಕರಕರೆಯ ಕರೆದುದನಿಶಂ.
ದೂರಮಾದುದು ದಿನಪದರ್ಶನಂ. ಕವಿದುದಯ್
ಕರ್ಮುಗಿಲ ಮಬ್ಬಿನ ಮಂಪು ಪಗಲುಮ್. ಇರುಳುಂ
ಕರುಳನಿರಿದುದು ಕೀಟಕೋಟಿಯ ಕಂಠವಿಕೃತಿ.
ಗರಿ ತೊಯ್ದು ಮೆಯ್ಯಂಟಿ ಕಿರಿಗೊಂಡ ಗಾತ್ರದಿಂ
ಮುದುರಿದೊಡ್ಡಿಯ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿ ಕುಗುರಿತು ಹಕ್ಕಿ
ಹೆಗ್ಗೊಂಬನೇರಿ. ಕಾದಂಬಿನೀ ಪಟಲಿಯುಂ
ನಿಟ್ಟೆಕ್ಕೆಗೈದು, ರೋಮಂ ತೊಯ್ದಜಿನದಿಂದೆ
ಕರ್ಪುಬಣ್ಣಂಬಡೆದವೋಲಿರ್ದುರ್, ಹರೆಹರೆಯ

ಕೊಂಬಿನಿಂದಿಂಬೆಸೆವ ಮಂಡೆಯ ಮೊಗವನಿಳುಹಿ,
ಜಡಿಯ ಜನುಗಿಗೆ ಹೇಸಿ, ತನ್ನ ಹಿಂಡಿನ ನಡುವೆ
ನಿಂದುದು ಮಳೆಗೆ ಮಲೆತು, ಕೆಸರು ಮುಚ್ಚಿದ ಖುರದ
ಕಾಲ್ಗಳ ಮಿಗದ ಹೋರಿ. ಕಲ್ಲರೆಯನೇರಿದುದು
ಕಚ್ಚಿರುಂಪೆಯ ಪೀಡೆಗಾರದೆ ಮೊಲಂ, ಜಿಗಣೆ,
ನುಸಿ, ಹಾವುಗಳಿಗೆ ಹೆದರಿ ಹುಳುವನುಳಿಯುತ್ತೆ ಹುಲಿ
ಹಾಸು ಬೆಳೆಯದೆತ್ತರದ ಮಲೆಯ ನೆತ್ತಿಯನರಸಿ
ಚಲಿಸಿದುದು. ಜೀರೆಂಬ ಕೀರ್ದನಿಯ ಚೀರ್ಚೀರಿ
ಪಗಲಿರುಳ್ ಗೋಳ್ಗರೆದುದೈ ಝಿಲ್ಲಿಕಾ ಸೇನೆ:
ಬೇಸರದೇಕನಾದಮಂ ಬೇಸರಿಲ್ಲದೆಂತೆ
ಬಾರಿಸುತ್ತನವರತಂ ಬಡಿದುದು ಜಡಿಯ ಸೋನೆ!

ಕಳೆದುದಯ್ ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸಂ. ತೊಲಗಿತಾಷಾಢಮುಂ.
ತೀರ್ದುದಾ ಶ್ರಾವಣಂ. ಭಾದ್ರಪದ ದೀರ್ಘಮುಂ,
ಶಿವಶಿವಾ, ಕೊನೆಮುಟ್ಟಿದತ್ತೆಂತೊ! ದಾಶರಥಿ,
ಮಾಲ್ಯವತ್ ಪರ್ವತ ಗುಹಾಶ್ರಮದಿ, ಶ್ರಮದಿಂದೆ
ನೂಂಕುತಿರ್ದನ್ ಮಳೆಯ ಕಾಲಮಂ, ಕಾಲಮಂ,
ಸತಿಯ ಚಿಂತೆಗೆ ಸಮನ್ವಯಿಸಿ. ಬೈಗು ಬೆಳಗಂ
ಮೇಣ್ ಪಗಲಿರುಳ್ಗಳಂ ದಹಿಸಿತಗಲಿಕೆವೆಂಕೆ:
ಪಿಡಿದೋರ್ದುದಾ ವಿರಹಮಿಂದ್ರಗೋಪಂಗಳಂ
ಮಿಂಚುಂಬುಳುಗಳಂ.

ಇರುಳ್. ಅಣ್ಣತಮ್ಮದಿರ್

ಗವಿಯೊಳ್ ಮಲಗಿ, ನಿದ್ದೆ ಬಾರದಿರೆ, ನುಡಿಯುವರ್,
ಕಡೆಯುವರ್ ತಮ್ಮ ಮುಂದಣ ಕಜ್ಜವತ್ತೆಯಂ.
ಕಾರಿರುಳ್. ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿದೆ ಕಪ್ಪು, ಕಲ್ಲಂತೆವೋಲ್.
ಹೊರಗೆ, ಮಳೆ ಕರಕರೆಯ ಕರೆಯುತಿದೆ. ಕಪ್ಪೆ ಹುಳು
ಹುಪ್ಪಟೆಂತು ಕೊರಳ್ಗ ಸಾವಿರ ಹುಲ್ಲ ಗರಗಸಂ
ಗರ್ಗರನೆ ಕೊರೆಯುತಿದೆ ನಿಶೆಯ ನಿಶ್ಶಬ್ದತೆಯ
ಖರ್ಪರವನಾಲಿಸಿದ ಕಿವಿ ಮೂರ್ಛೆವೋಪಂತೆ:
"ಏನ್ ವೃಷ್ಟಿ ಘೋಷಮಿದು, ಆಲಿಸಾ, ಸೌಮಿತ್ರಿ!
ಮಲೆ ಕಾಡು ನಾಡು ಬಾನ್ ಒಕ್ಕೊರಲೊಳೊಂದಾಗಿ
ಬಾಯಳಿದು ಬೊಬ್ಬಿರಿಯುತಿಪ್ಪಂತೆ ತೋರುತಿದೆ.
ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯಾಟೋಪದೀ ಉಗ್ರತೆಯ ಮಧ್ಯೆ
ನಾಂ ಮನುಜರತ್ಯಲ್ಪ ಕೃತಿ! ನಮ್ಮಹಂಕಾರ
ರೋಗಕಿಂತಪ್ಪ ಬೃಹದುಗ್ರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಮೇ
ದಿವ್ಯ ಭೇಷಜಮೆಂಬುದೆನ್ನನುಭವಂ. ಇಲ್ಲಿ,
ಈ ಗರಡಿಯೊಳ್ ಸಾಧನೆಯನೆಸಗಿದಾತಂಗೆ
ದೊರೆಕೊಳ್ಳದೇಂ ದುರ್ಲಭಂ ಪರ್ವತಸ್ಥಿರತೆ?
ಸಾಕ್ಷಿಯದಕಿರ್ಪನಾಂಜನೇಯಂ!..."
"ಓರ್ವನೇಂ?
ಈ ಕಪಿಧ್ವಜ ವಾನಗಗ ವೃಂದಮೆಲ್ಲಮುಂ
ಸಾಕ್ಷಿ. ದಿನದಿನಮುಮಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿನ್ನೊಡನೆ
ನುಡಿವರಂ ನೋಡುತಿಹೆನೊಬ್ಬೊಬ್ಬರುಂ ಮಹಾ
ಮಹಿಮರಲ್ಲದೆ ಕೀಳ್ಗಳುಂ ಕಾಣೆ: ಅಣ್ಣಯ್ಯ,

ವಾಲಿಯ ಕುಮಾರನಂಗದನನೇನೆಂಬೆನಾ
ತಂದೆಯ ಮಗನೆ ದಿಟಂ. ಆ ನೀಲನತಿ ಮೌನಿ.
ನಾನರಿಯೆನವನಾಳಮಂ..." "ಜಿಗ್ಟೆಯಿಂದಲ್ತು,
ಮಿಂಚುವುದು ಕಣ್ಣ ಕಾಂತಿಯಿನಾತನಾತ್ಮಂ."
"ದಿಟಂ, ವಹ್ನಿಪುತ್ರನೆ ವಲಂ."
ತಮ್ಮನೆಂದುದಕೆ
ಮಡಿನುಡಿದನಿಲ್ಲವನಿಜಾಪ್ರಿಯಂ. ಮಳೆಯ ಮೊರೆ
ತಾನಿಲ್ಲದಿರ್ದೊಡೆ ಕೇಳುತಿರ್ದತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಣಗೆ
ಅಗ್ರಜನ ಸುಯ್ಲು: ಮೌನಮೆ ಪೇಳ್ದುದೆಲ್ಲಮಂ:
ನುಡಿ ನಿಂತೊಡನೆ, ಮಳೆಯ ಕೂಗುಕ್ಕಿದವೊಲಾಯ್ತು;
ತಿಮಿರ ಸಾಂದ್ರತೆ ಪೆರ್ಚಿದವೊಲಾಯ್ತು; ಮೇಣುಸಿರ್
ಕಬ್ಬಿದವೊಲಾಯ್ತುರ್ಮಿಳಾಪತಿಗೆ. ಭಾವಿಸುತ್ತಾ
ತನ್ನಗ್ರಜಾತನ ಹೃದಯದಳಲಾಳಿಯಂ ತಿಣ್ಣಮಂ
"ಬೆಸಸೆನಗೆ. ನಿನ್ನಾಣತಿಯನೊರೆವೆನಿನಸುತಗೆ,
ಅಣ್ಣಯ್ಯ. ನಾಳೆ ಪೊಳ್ತರೆ ಪೋಪೆನವನೆಡೆಗೆ.
ತಡಮೇಕೆ ಕಿನ್ನತ್ತಿಗೆಯನರಸೆ?" ಗದ್ಗದಂ
ಸಂಯಮಕೆ ಸಿಲ್ಕಿರ್ದೊಡಂ ನಡುಗಿತಿಂತು ದನಿ
ರಾಮನಾ: "ತಡೆದಿರ್ಪೆನಾ ಮಿತ್ರನೆನ್ನಿಂದೆ,
ಸೌಮಿತ್ರಿ. ತವಕದಿಂದಿರುರನಿಬರೆನಗಾಗಿ,
ಲಂಕೆಯನ್ವೇಷಣೆಗೆ. ವಿಪಿನ ಸಾಂದ್ರಂ ಪೃಥ್ವಿ;
ಮೇಘ ಸಾಂದ್ರಂ ಗಗನಮಂತೆ ಕರ್ದಮಮಯಂ

ಜಲಮಯಂ ಸೃಷ್ಟಿ. ನೀರ್ಗಾಲಮಂ ಪೂರೈಸಿ,
ಮಾಸ ಕಾರ್ತಿಕಕೆ ಪೊರಮಡಿಮೆಂದು ಬೀರರ್ಗೆ
ನಾನೆ ತಡೆಗಟ್ಟಿಹೆನ್. ಸುರಿವುದಾಶ್ವೀಜಮದೊ
ತುದಿಗಾಲದಾಟೋಪದಿಂ!"
ಕೇಳ್ದರಿರ್ವರುಂ:
ನುಗ್ಗುತಿರ್ದತ್ತಾಶ್ವಯುಜ ವರ್ಷಾರ್ಕ್ಷ ದಳದ
ಹೇಷಾರವದ ಘೋಷಂ!.. ಆಲಿಸುತ್ತಿರ್ದರಂತೆ,
ಅರಳ್ದುವು ಕಣ್ಣಾಲಿ: ಘೋರಾಂಧಕಾರದಾ
ಸಾಗರದಿ ತೇಲಿ ಬರ್ಪ ಹನಿಮಿಂಚಿನಂತೆವೋಲ್,
ಮಿಂಚುವುಳುವೊಂದೊಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆಯೆ ಪೊಕ್ಕುದಾ
ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯ ಗವಿಗೆ. ತೇಲುತೀಜುತೆ ಮೆಲ್ಲ
ಮೆಲ್ಲನೆಯೆ ಹಾರಾಡಿ ನಲಿದಾಡಿತಲ್ಲಲ್ಲಿ
ಮಿಂಚಿನ ಹನಿಯ ಚೆಲ್ಲಿ, ಮಿಂಚಿನ ಹನಿಯ ಸೋಗ್ಗ
ಮಿಂಚುಂಬನಿಂತು ಪೋಲ್ವ ಮಿಂಚುಂಬುಳುವನಕ್ಷಿ
ಸೋಲ್ದನಂ ನೋಡಿ, ರಾಮನ ಕಣ್ಗೆ ಹನಿ ಮೂಡಿ,
ತೊಯ್ದತ್ತು ಕೆನ್ನೆ: ತೆಕ್ಕನೆ ತುಂಬಿದುದು ಶಾಂತಿ
ತನ್ನಾತ್ಮಮಂ! ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನೋಡಿದನದಂ,
ಸಾಮಾನ್ಯಮಂ, ಆ ಅನಿರ್ವಚನೀಯ ದೃಶ್ಯಮಂ!

ಕುಳ್ಳಿರ್ದ ಮಳೆಗಾಲಮೆದ್ದು ನಿಂತುದು ತುದಿಯ
ಕಾಲಿನಲಿ. ನೂಲ್ಸೋನೆ ತೆರೆಮರೆಯನೆತ್ತಲ್ಕೆ
ಶೈಲವರನಕ್ಷಿ, ಕಾಣಿಸಿತ್ತಾತನೆರ್ದೆಗೊರಗಿ

ರಮಿಸಿರ್ದ ಕಾನನ ವಧೂ ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬರಂಕೆ
ಲಂಬಮಾನಂ ಸೋರ್ವ ಮುತ್ತಿನ ಸರಗಳಂತೆ
ಕಾವಿಯುಮನುಳಿದ ಮಲೆಯ ತೊರೆಯ ನೀರ್‌ಬೀಳಗಳ್
ಕಣ್ಗೆಸೆಳೆದುವಲ್ಲಲ್ಲಿ. ಕೇದಗೆಗೆ ಮುಪ್ಪುಡನಿ,
ಗೀತುದ್ಧ್ವ ಸೀತಾಳ ದೂ. ಬಾನ್‌ಬಯಲೊಳಿರ್ದ
ಮೋಡಮೋರೆಗೆ ಕರ್ಪುರವೋಗಿ, ಬೆಳ್ಪಿನ ನೆಳಲ್
ಸುಳಿದುದಲ್ಲಲ್ಲಿ. ನಿಸ್ತೇಜನಾಗಿರ್ದ ರವಿ
ಘನವನಾಂತರ ವಾಸಮಂ ಮುಗಿಸಿ ಮರಳುತಿರೆ,
ಮೇಘ ಸಂಧಿಗಳಿಂದೆ, ಮುಸುಕೆತ್ತಿ, ನಸುನಾಣ್ಚಿ,
ಮೊಗಕೆ ನಾಣ್‌ಬೆಳ್ಪಿರಿದಪರಿಚಿತಳಂತೆವೋಲ್
ಇಣಿಕಿತು ಗತೋಷ್ಣಾತಪಂ. ಬಾಲ್ತುಂಬಿ ತುಳ್ಪ
ಗರುಕೆಪಚ್ಚೆಗೆ ಸೋರ್ವ ಕೊಡಗೆಚ್ಚಲಿನ ಗೋವು
ಹೊಸಬಿಸಿಲ ಸೊಂಪಿಂಗೆ ಸೊಗಸಿ ಮೆಯ್ ಕಾಯಿಸುತೆ
ಗಿರಿಸಾನು ಶಾದ್ವಲದಿ ನಿಂತು, ಬಾಲವನೆತ್ತಿ
ಕುಣಿದೋಡಿ ಬಂದು ತನ್ನೆಳಮುದ್ದು ಮೋರೆಯಂ
ತಾಯ್ತನಕೆ ಪಡಿಯೆಳೆಯ ಮೆತ್ತೆಗೆಚ್ಚಲ್ಗಿಡಿದು,
ಜೊಲ್ಲುರ್ಕೆ, ಚಪ್ಪರಿಸಿ ಹಾಲೆಯನುಣ್ಬ ಕರುವಂ
ನೆಕ್ಕಿ ತಳ್ಕರಿಸೆ. ಲೋಕದ ಕಿವಿಗೆ ದುರ್ದಿನಂ
ಕೊನೆಮುಟ್ಟಿದತ್ತೆಂಬ ಮಂಗಳದ ವಾರ್ತೆಯಂ
ಡಂಗುರಂಬೊಯ್ಸುದುದು ಪಕ್ಷಿಗೀತಂ... ಮತ್ತದೇನ್?
ಮತ್ತೆ ಅದೊ ಕೇಳ್ದತ್ತು ಮತ್ತೊಂದು ಡಂಗುರಂ!
ಬಡಿದ ಚಂಡೆಯ ರವದ ಸಿಡಿಲಿಗೆ ಪ್ರಕಂಪಿಸುತೆ

ಗುಡುಗಿದುವು ಗಿರಿಬಂಡೆ. ಮದ್ದಳೆಯ ಸದ್ದಿಂಗೆ
ದಿಗ್ಗೆಂದು ಬೆರ್ಚ್ಚಿ ಮಲೆದಲೆದೂಗಿದುದು ಧೀರ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ. ತಲ್ಲಣಿಸಿತಾನೆಯುಂ ಸಿಂಹಸಮ
ಭೇರೀರವಂ. ನೆಗೆದುದಡವಿಯಿಂದದ್ರಿಗಾ
ಅದ್ರಿಯಿಂದಾಗಸಕೆ; ಚಿಮ್ಮಿತು ರವಿಸ್ಪರ್ಧಿ
ತಾನಾಗಿ; ಘುಮುಕಿತು ಧರಿತ್ರಿಗಲ್ಲಿಂ; ಮತ್ತೆ
ಧೀಂಕಿಟ್ಟುದಭ್ರಮಂಡಲ ಯಾತ್ರೆ; ತಿರುತಿರುಗಿ
ಪೊಕ್ಕುದು ಗುಹಾಲೋಕಂಗಳಂ; ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ
ಗಿರಿ ವಿಪಿನ ಕಂದರ ವಸುಂಧರಾ ವ್ಯೋಮಂಗಳಂ
ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ಪಾರ್ದುದು ಪರಿಶ್ರುತಿಯ
ಸೀಮಾ ದಿಗಂತಮಂ ವಾರ್ಧಿಘೋಷಸ್ಪರ್ಧಿಯಾ
ಸುಗ್ರೀವ ಡಿಂಡಿಮಾಜ್ಞೆ!
ಕೇಳ್ದರಾ ಧ್ವಾನಮಂ
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರುರ್ಕ್ಕುವಾನಂದದಿಂದುರ್ಬ್ಬೆಯುಂ
ಸುಯ್ವ ದೀರ್ಘೋಚ್ಛ್ವಾಸದಿಂ. ವಿಷಣ್ಣತೆ ಮಾಣ್ದುದೈ;
ಮೈದೋರಿತ್ತೈ ಸುಪ್ರಸನ್ನತೆ ಜಗನ್ಮುಖಕೆ.
ಮೆರೆದುದು ಶರತ್ಸಮಯಮಬಲ ವರ್ಷರ್ತುಮಂ
ಗೆಲ್ದದರ ಸಿರಿಯನಿತುಮಂ ಸೂಱೆದು. ಗಿರಿಶಿರದಿ
ನಿಂತು ಲಕ್ಷ್ಮಣಗಿಂತು ದಾಶರಥಿ: "ಸೌಮಿತ್ರಿ, ಕಾಣ್
ಕಜ್ಜಕನುವಾಗುತಿದೆ ವಾನರ ಮಹಾ ದಳಂ.
ಕೇಳದೊ ಢಳಂ ಢಳಂ ಭೇರೀರವಂ: ಭೂಮಿ
ಕಂಪಿಸಿತ್ತೆನೆ ತಲ್ಲಣಿಸುತಿವೆ ಗಿರಿಯ ಬಂಡೆ.

ನಾದಕೆ ಸಸಂಭ್ರಮಂ ಗದಗದಿಸಿತೆನೆ ಜಗತ್
ಪ್ರಾಣಮದೊ ಸುಸ್ಪಂದಿಸಿದೆ ವಾಯುಮಂಡಲಂ.
ಮದವಳಿದ ಗಜದಂತೆ ಶಾಂತವೇಗಗಳಾಗಿ
ತೇಲುತಿವೆ ದಂತಿಯೊಡ್ಡಂ ಪೋಲ್ವ ಜೀಮೂತ
ಪಂಕ್ತಿ. ಸೌಮ್ಯತೆಯನಾಂತಿರುದು ವೃಷ್ಟಿವಾತಂ
ಹಿಂತಣ ಮಹಾರಭಸಮಂ ತ್ಯಜಿಸಿ. ಮಳೆಯ ಕೆಳೆ
ಕಿಚ್ಚುದಕೆ ಕಳೆಗೆಟ್ಟು ಜಾನಿಸುತ್ತಿದೆ ಬರ್ಹಿ ತಾನ್.
ಅದೊ, ಮರದ ಬಲೊಂಬೆಯೇರಿ. ನೀರಿಳಿದು
ಕೃಶವಾಗಿ ಕೊರಕಲೊಡಲಿನ ದಡದ ವಕ್ರತೆಗೆ
ನಾಚಿದಂದದಿ ಹರಿಯುತಿದೆ ಹಳ್ಳದ ಹೊನಲ್.
ಕೆಸರಾರಿದಾ ಮಳಲ ದಿಣ್ಣೆಯೊಳ್ ನೋಡೆಂತು
ಉಳಿ ಕೆತ್ತಿದೋಲ್ ಮುದ್ರೆಯೊತ್ತಿದೆ ಹಕ್ಕಿಹಜ್ಜೆ.
ಓರು ತನ್ನಂಗಿ ಮೃಗಶಾಬಾಕ್ಷಿ ಜನಕಜಾ
ಸ್ಮೃತಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೃತಿಯಾಗಿ: ಅಗೊ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲಿ,
ಕೊರಳಿಂ ಜಗುಳ್ದ ಮಾಲೆಯೆನಲ್ಕೆ, ಹಾರುತಿದೆ
ಓರು ಸಾರಸ ತೋರಣಂ... ದಿಟಂ, ಸೌಮಿತ್ರಿ,
ವಾನರೇಂದ್ರಾಜ್ಞಾ ಮಹಾಧ್ವನಿಗೆ ಒಕೇತರಿಸಿ
ಓಕಿಮ್ಮುತಿದೆ ಲೋಕಹೃದಯಂ: ಬಾಳ್ಗೆ! ಬಾಳ್ಗೆ, ಮೇಣ್
ಗೆಲ್ಗೆ ಸುಗ್ರೀವಮಿತ್ರಂ!" ಢಳಂ, ಢಳಂ ಢಳಂ,
ಬಂದುದಾ ಭೇರೀರವಂ, ಸ್ಪಂದಿಸಿತು ಪೃಥ್ವಿ
ತನ್ನ ಕನ್ಯಾ ಕ್ಷೇಮವಾರ್ತೆಯಂ ಕೇಳ್ದಂತೆವೋಲ್.

ಪರಮ ಗೌರವ ಮೂರ್ತಿ, ಸರ್ವಾಧ್ಯಕ್ಷ ಸೇನಾನಿ
ವಾನರ ಪರಾಕ್ರಮ ಸಮುದ್ರಂಗೆ ನೀಲಂಗೆ
ಬೆಸಸಿದನ್ ಭಾಸ್ಕರ ಭವಂ. ತಲೆರೂಣೆಯ ಬೆಲೆಯ
ತಮ್ಮರಸನಾಣೆಯಂ ಪ್ರೀತ್ಯ, ತಲೆಯಾಳುಗಳ್
ಪರಿದರಂಬುಧಿವರೆಗೆ, ಸಾರುತೆ ಕಪಿಧ್ವಜಂ ತಾಂ
ಮೆರೆವ ನಾಡೊಡೆಯರೆಲ್ಲರ್ಗೆ ಕಟ್ಟಾಜ್ಞೆಯಂ.
ಮೂಡಲಿಂ ಪಡುವಲಿಂ ಬಡಗಲಿಂ ತೆಂಕಲಿಂ
ರಾಮಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ದಂಡುನೆರೆದರ್ ಕಪಿಧ್ವಜರ್,
ಲಕ್ಷೋಪಲಕ್ಷ ಕೋಟ್ಯನುಕೋಟಿ. ಕಿಕ್ಕಿರಿದು
ತುಂಬಿತುಳ್ಕಿದ ಸೇನೆ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ ಬಳಸಿ
ಪರ್ವಿದದ್ರಿಯ ಸಾನು ಕಂದರ ಪ್ರಾಂತಮಂ
ಕ್ರಮಿಸಿ. ಬಿಟ್ಟುದು ತನ್ನ ಬೀಡಾರಮಂ:
ವರ್ಷದಿಂ
ವರ್ಷಮೆಲ್ಲಂ ತೋಂಯ್ದು, ಆ್ಯಡಂ ಶಿಖರದಿಂದೆ
ಶೋಭಿಸಿದೆ ದಾಕ್ಷಿಣಾಟ್ಲಾಂಟಿಕಾ ದ್ವೀಪೋತ್ತಮಂ,
ಫಾಕ್ಲೆಂಡ್. ನವೀನ ಭೂ ಅನ್ವೇಷಿ ನಾವಿಕಂ
ತೀರಮಂ ಬಳಸಾರ್ದು, ನೋಳ್ಪನಚ್ಚರಿಯಿಂದೆ
ನೌಕಾಧ್ವಜಸ್ತಂಭದೌನ್ನತ್ಯಮಂ ಏರ್ದು.
ಏಂ ದೃಶ್ಯಮಾ ಚಿತ್ರಂ! ಮಾನವರೊ? ಪಕ್ಷಿಗಳೊ?
ಪ್ರಾಣಿಗಳೊ? ದಂಡೊ ತಂಡವೊ ಹಿಂಡೊ? ನಾವಿಕಂ
ಬೆರಗುವೆರಸಿದ ಭೀತಿಯಿಂ ನೋಡುವನ್ ಮತ್ತೆ
ಮತ್ತೆ. ಸೋಲ್ವನ್ನೆಗಂ ಕಣ್ಣು, ಪರಿವನ್ನೆಗಂ

ತಿಳಿಯವೇಳ್ಕುಮಗೆ. ಮೇಣಾರ್ಯವನಿತೆಯನೆಲ್ಲಿ
ಆ ದೈತ್ಯತಸ್ಕರಂ ಬೈತಿಟ್ಟನೆಂಬುದುಂ
ನಮಗೊಳ್ಳಿತರಿವಕ್ಕುಮದರಿಂದೆ ನಮ್ಮಖಿಲಮಾ
ಸೈನ್ಯಂ ಪೊರಮಡಲ್ಕೆ ಮುನ್ನಮಾ ಸುದ್ದಿಯಂ
ತರಲೆಮ್ಮ ಬೇಹುಪಡೆಗಳನಟ್ಟೆ ತರಿಸಂದೆನಾಂ.
ಪ್ರಾಣಮಂ ಹುಲ್ಗೆಣಿಸಿ, ಹುಡುಕಿ, ಕಡುಗೆಯ್ಮೆಯಂ
ಸಾಧಿಸುವ ಕಡುಗಲಿಗಳೈತನ್ನಿಮೇಳಿಂ" ಎನೆ,
ಕುಳಿತವರನಾಂ ಕಾಣೆನಾ ನೆರೆದ ನೆರವಿಯೊಳ್;
ನೆಗೆದೆದ್ದರನಿಬರುಂ ನಾ ಮುಂದೆ ತಾ ಮುಂದೆ
ತಕಪಕ ಕುದಿವ ತವಕದಿಂದೆ! ಘೋಷಿಸಿತುರ್ಕಿ
ಸುಗ್ರೀವವಾಣಿ: "ವಾನರ ಕುಲದ ಕೀರ್ತಿಗಳೆ,
ಕುಳ್ಳಿರಿಮ್. ಧನ್ಯನೆಂ ನಿಮ್ಮನ್ನರಾಳ್ಗಳಂ
ಬೀರಸಿರಿ ತೋಳ್ಗಳಂ ಗೆಲ್ನಿರಿಯ ಬಲ್ಗೈಯ
ಕರವಾಳ್ಗಳಂ ಪಡೆದನಾಂ." ಮೌನವಾರಿಧಿಯಂತೆ
ನಿಮಿರಿದ ಕುತೂಹಲಗಳೋಲಿರ್ದರೆಲ್ಲರಂ
ಕಣ್ಣೆರಗಿ ನೋಡಿ, ಕರೆದನ್ ಬಳಿಗೆ ವಿನತನಂ,
ಪರ್ವತ ಮಹಾಕಾಯನಂ, ಮೇಘಗಂಭೀರ
ಕಂಠನಂ, ಪುಮುಭಟಶ್ರೇಷ್ಠನಂ. ಮೆಲ್ಲನೆಯೆ
ಮೇಲೆದ್ದು ಸಾರ್ದನಾ ಕಾರ್ಯ್ಯ ವಾನರಂ
ಒಕಲಿಸುವೋಲಂತೆ ಚಂದ್ರದ್ರೋಣಗಿರಿಚೂಡ
ಛಾಯೆ. ಕಪಿಕುಲ ಧೈರ್ಯ ಹೈಮಾಚಲಮೆ ಬಳಿಗೆ
ನಡೆತಂದು ನಿಂದವೋಲಿರ್ದ ಆ ವಿನತಂಗೆ,

ಕೇಳ್ದು ಗೋಷ್ಠಿಯ ಮೆಯ್ಗೆ ನವಿರೇಳ್ವೆ, ರವಿಸುತಂ
ಪೇಳ್ದನಾದೇಶಮಂ: "ಪಡೆವೆರಸಿ ನಡೆ, ಕಲಿಯೆ;
ಕೆತ್ತು ಕೀರ್ತಿಯ ಧವಳಲಿಖಿತಮಂ ನೀನುತ್ತರದ
ದಿಗ್ಭಿತ್ತಿಯೊಳ್; ಹುಡುಕು, ಬೆಳಕು ಕತ್ತಲೆ ಸುಳಿವ
ಸರ್ವತ್ರಮಂ. ತೆರಳು, ನಡೆ. ತಿಂಗಳೊಂದರೊಳ್
ಫಲಿತಮಂ ತಾ; ಕ್ಷೇಮದಿಂ ಮರಳಿ ಬಾ." ಕೂಡೆ
ಭಾರಾವನತಮಾದುದುನ್ನತ ವಿನತ ಶಿರಂ.
ಕೆಯ್ಮುಗಿದನಾಣತಿಗೆ. ವದನದುದಯಾಚಲದಿ
ಮೂಡುತಿರೆ ಗೌರವಶ್ರೀ, ಕೃಪೆಗೆ ಹಿಗ್ಗುತ್ತೆ,
ನಗುತೆ ನಡೆದನು ತನ್ನ ತಾಣಕ್ಕೆ.
ಕಪಿ ನೃಪನ
ಕಣ್ಣರಿತು ಗುಂಜಾಭರಣ ಶೋಭಿ, ಲಘುದೀರ್ಘ
ದೇಹಿ. ಶತಬಲಿ, ಮುಂಬರಿಯೆ ಗರಿಯ ಹುಗುರದಾ
ಗಗನಗಾಮಿಯು ನಿಂತು ಬೆಸಸಿದನು: "ಶೌರ್ಯನಿಧಿ,
ಧೈರ್ಯಾಬ್ಧಿ, ಲೋಪಿಸಯ್ ನಿನ್ನ ಜಸದಮೃತಮಂ
ಐರಾವತದ ಮೆಯ್ಗೆ. ನಡೆ ನೀನುದಯದಿಶೆಗೆ.
ದೇವಿ ಕಾಣಲಿ, ಕಾಣದಿರಲಿ. ತಿಳಿ: ನೀತಿಯುಂ
ಸತ್ಯಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಶಕ್ತಿಯುಂ ತತುಲ ನೀತಿ.
ತಿಂಗಳೊಂದವಧಿ. ನಡೆ, ತೆರಳ್; ಸೊಗದಿಂ ಮರಳ್."
ತಲೆಬಾಗಿ ಪೋಗಿ ಶತಬಲಿ ವಿನತನೆದೆಯಲ್ಲಿ
ನಿಲೆ, (ಬಗನಿ ಬಣ್ಪನೆಡೆ) ನೀಳ್ದುದಡಕೆಯ ತೆಳ್ಪು.

ಕೊಂಚೆ ಹಾರಿತು ಮತ್ತೆ ಸುಗ್ರೀವನಕ್ಷಿ. ಅದೊ
ಎರಗಿತೆನೆ ಇಲ್ಲಿ, ಹಾರಿತು ಮತ್ತೆ; ಎರಗಿತೆನೆ
ಅಲ್ಲಿ, ಏರಿತು ಮರಳಿ; ಕಡೆಗಿಳಿದುದಂಗದನ
ತಾಯ ತಂದೆಯ ಪೂಜ್ಯಸನ್ನಿಧಿಗೆ. ತಪನಜಂ
ಮೇಲೆಳ್ದು ನಡೆದನ್ ಸುಷೇಣನಿದಿರಿಗೆ; ನಿಂತು
ಕೈಮುಗಿದು ಬಿನ್ನಯ್ಸಿದನ್ ತನ್ನ ವಿನಯಮಂ.
ನೇಮಿಸಿದನಿನ್ನೂರು ಸಾಸಿರದ ಸೇನೆಯಂ
ಜತೆಗೆ. ಪಡುವಣ ದೆಸೆಗೆ ನಡೆಯಿಮೆಂದೋಲೈಸಿ
ನುಡಿದು ವೀಳೆಯವಿತ್ತನಾ ಯುದ್ಧಸಿದ್ಧಂಗೆ,
ಮಂತ್ರೌಷಧಿಯ ಮಹಾ ಮಹಿಮನಿಗೆ.
ಬಡಗಣ್ಗೆ
ಮೂಡಣ್ಗೆ ಪಡುವಣ್ಗೆ ದೃಢಬಲದ ಕಲಿಗಳಂ
ನೇಮಿಸಿ ಮಹಾ ಬಲಿಗಳಂ, ವಾಲಿಯವರಜಂ
ಲಂಕೆಯಿಹ ತೆಂಕಣ್ಗೆ ಕರೆದನೈ, ಐವರಂ,
ನೆಲದರಿಕೆವೆಸರಾಂತೆ ನಿಡಿಲಾಳ್ಗಳಂ: ಮಹಾ
ಸೇನಾನಿ ನೀಲನಗ್ನಿಯ ಮಗಂ. ನೀಲತನು
ಬಂದನುರಿ ಸುತ್ತಿದಿರುಳಂತೆ ರಕ್ತಾಂಬರಂ.
ಕೆಂಡವನುಗುಳ್ವ ಕಡುಗೆಂಪೆಸೆವ ಗರಿ ಗಡಣದಿಂ
ಜ್ವಲಿಸಿತಾತನ ವಿಹಂಗಾಕೃತಿಯ ಶಿರತ್ರಂ,
ಪೂರ್ವಾದ್ರಿ ಫಾಲದೊಳುದಿಪ ಬಾಲರವಿಯಂತೆ.
ಕುಂಕುಮೋಜ್ವಲ ವರ್ಣದಿಂದುರಿವ ಕೇಸರದ
ಕೇಸರಿಯಜಿನಮೆಸೆದುದು ಭುಜಪ್ರದೇಶಮಂ

ಶೃಂಗರಿಸಿ. ದಂಡನಾಯಕ ಚಿಹ್ನಮಾತ್ರಕೆನೆ
ಸಂಗಗೊಂಡುದು ಬಾಹು ಕಾರುಕರ್ಮದ ಬೃಹದ್
ದಾರು ಗದೆಯಂ, ಭಾರಮಾತ್ರದಿಂದಶ್ರಮಂ
ಮದ್ದಾನೆ ಮಂಡೆಯಂ ನುಚ್ಚುನೂರ್ಗೆಯ್ವುದಂ.
ನೀಲಂಗನಂತರಂ ಬಂದನಾ ಬ್ರಹ್ಮೋದ್ಭವಂ
ಜಾಂಬವಂತಂ. ಮಿಂಚುಗಪ್ಪಿನ ಕರಡಿದೊವಲಿಂ
ಮೆರೆವ ಮುಪ್ಪಿನ ಮೂರ್ತಿ. ನರೆ ಮೀಸೆ ಗಡ್ಡದಿಂ
ಪ್ರಾಚೀನತಾ ಪ್ರತಿಮನಪ್ರತಿಮನತ್ಯಂತ
ವಜ್ರಮುಷ್ಟಿಯ ಯುದ್ಧಪಂಡಿತಂ. ಸಮುದ್ರಮಂ
ಬಳಿಸಾರ್ದ ನಿಮ್ನಗೆಯವೋಲ್ ಗಂಭೀರ ರೂಪಿ.
ಕೆಮ್ಮುಗಿಲ ಬೈಗಿನಂಬರವಾಂತ ನೀಲನೆಡೆ
ನಿಂದನಾತಂ, ಮಹಾ ಅದ್ರಿಯಾಕೃತಿಯ ಘನ
ವನ ರಾತ್ರಿಯಂತೆ. ಚಂದ್ರೋದಯದ ಛಂದದಿಂ
ಶಾಂತಿಯಿಂದೈತಂದನಾಂಜನೇಯಂ, ಪವನ
ಸೂನು, ಅದೊ, ಜಾಂಬವಾನಂತರಂ! ರೊಂಬಳ್ಳದಿ
ರೊಳ್ಳರಿನಂಗದ, ವಜ್ರಸಮ ತನು ಬಲಿಷ್ಠತೆಯ,
ವನಲತಾ ಶೋಭಿತ ಶಿರತ್ರನಂ; ಪುಲಿದೊವಲ
ರೋಮರೋಮಂಬೊರೆದ ಕಪಿಚರ್ಮ ಕವಚದಾ,
ದೀರ್ಘ ವಂಕಿಮ ನಾಸಿಕಾಕೃತಿಯ ವೈಖರಿಯ,
ಮಾಂಗಳ್ಯ ಮನೋಜ್ಞನಂ; ಯೋಗ ವಿಜ್ಞಾನಿಯಂ;
ವಾನರ ಮಹಾ ಪ್ರಾಜ್ಞನಂ ನೋಡಿ ಪೆರ್ಚಿತ್ತಾ
ನೆರವಿ ಜಯಕಂಠದಿಂ. ಗಗನಗಾಮಿಗಳಗ್ರ

ಗಾಮಿಯಂ, ಕಾಮರೂಪಿಗಳಗ್ರಗಣ್ಯನಂ,
ನಿಖಿಲಲೋಕಪ್ರಾಣಪುತ್ರನಂ, ಪುಣ್ಯದಿಂ
ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದೊಳಾರ್ಜಿಸಿದ ದೇವತೇಜನಂ,
ಪೂಜ್ಯನಂ ಕಂಡಾ ನೆರವಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿತೆನೆ ಪೇಳ್
ಹನುಮಗಾರೆಣೆ? ಹನುಮಗಾರೆಣೆ! ನಮೋ ನಮೋ! ಕೇಳ್,
ಹನುಮಗೆಣೆಯುಂಟೆ? ಮಾರುತಿಯನಂತರಂ,
ಬೆಳ್ದಿಂಗಳಂ ಮೀರ್ದ್ದ ಪಸನದ್ಧವಳಂ, ನಳಂ,
ಬಂದನದ್ಭುತ ವಾನರಂ. ಸೇರ್ದನನಿಲಜನ
ಪಕ್ಕಮಂ; ಯೌಗಿಕ ರಹಸ್ಯದೊಳನುಪಮಂ.
ಬಂದನಂಗದನಾತನಿಂ ಬಳಿಕಮುದಯರವಿ ತಾಂ
ಫಾಲ್ಗುಣಮನೇರಿ ಬರ್ಪಂತೆವೋಲ್: ಯುವರಾಜನಂ,
ತರುಣ ವಪ್ರುವಂ, ಕಂಡು ಸಂತೋಷಿಸಿತು ಗೋಷ್ಠಿ,
ಹೊಗಳಿ ಸುಗ್ರೀವನಂ. ಪಂಚ ಶಿಖರಗಳಂತೆ
ಮೈದೋರಿದೈವರ್ಗೆ ವೀಳೆಯಂಗೊಟ್ಟನಿಂತಾ
ಕಪಿಕುಲಸ್ವಾಮಿ:
"ವಾನರ ಯಶಃಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ,
ಮಹಿಮರಿರ, ಶುಭದ ನಾಂದಿಗಳಾಗಿ ಪೊರಮಡಿಮ್. ಮೇಣ್
ನಿಮ್ಮಿಂದೆ, ವೀರರಿರ, ಕೀರ್ತಿವಿಂಧ್ಯಂ ಮೇಲೆ
ನಿಲ್ಗೆ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ. ಕಾಲನ ಲಲಾಟಕೆ ನಿಮ್ಮ
ನಾಮಾಕ್ಷರಂ ಶಿಲಾಲಿಪಿ ತಿಲಕಮಪ್ಪಂತೆ
ತೆಂಕಲನಗಸಿ ಬನ್ನಿ; ಲಂಕೆಯನರಸಿ ಬನ್ನಿ;
ತನ್ನಿಮರಸಿಯ ವಾರ್ತೆಯಂ, ಶಂಕೆಯಳಿವಂತೆ.

ಹೇ ಕಪಿಧ್ವಜ ಗೌರವ ಪ್ರಾಣ ಸೂತ್ರರಿರ,
ರಾಮನ ಹೆಸರಿನೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಹೆಸರಂ ಬೆಸೆವ
ಸುಯ್ಯಿಂಗಿದೆ ಮುಹೂರ್ತಂ. ಕೊಳ್ಳಲಮೃತಂ ನಮಗೆ
ಪಾಥೇಯಮಲ್ಲದಿರೆ ಕೋಟಿ ಕೀಟಗಳೊಡನೆ
ನಾವೊಂದು. ಕಡೆಗಣಿಸೆ, ಕೋಟಿ ಕೀಟ ಕಷ್ಟದಿನೆ
ಕಡೆಗಣ್ಣಿಸು. ಬೇರೆ ಫಲಮಂ ಕಾಣೆ ಜನುಮಕ್ಕೆ."
ನಿಂದುದೊಂದರೆಚಣಂ ಸುಗ್ರೀವ ಗದ್ಗದಂ;
ಮತ್ತೆ ಮುಂಬರಿದುದಾ ಹರೀಶ್ವರ ವಾಣಿ,
ಭಾವದ ಕರುಣಾರಸಕೆ ಕೇಳ್ದರೆಲ್ಲರ ಕಣ್ಣು
ತೊಯ್ವಂತೆ: "ಬಲ್ಲೆನಾಂ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಂ ಮಲೆವ
ದುರ್ದಮ್ಯ ದುರ್ಗಮತೆಯುಂ, ಘೋರ ವಿಪಿನಾದ್ರಿ
ಕಂಟಕಿತ ಸಂಕಟದಾ, ಮೇಣಂತೆ ಬಲ್ಲೆನಾಂ
ನಿಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮಂ. ದೇವಿಯಳಲಂ ನೆನೆಯೆ;
ಕೆಳೆಯನಳಲಂ ನೆನೆಯೆ, ನಮ್ಮಲ್ಪ ಕಷ್ಟಂ
ತಿಲಂ, ತೃಣಂ. ಕಷ್ಟಮಿಷ್ಟಂ, ಸುಖಮೆ ಸಂಕಟಂ,
ಬಂಧುಮಿತ್ರರ್ ದುರ್ದಶೆಯೊಳಿರಲ್. ಪಾತಕನ್,
ಪ್ರೇಮಘಾತುಕನವನ್, ಸೀತೆಯಂ ಕದ್ದೊಯ್ದ
ರಾವಣನ್. ನಾಮವನಿಗಿನ್ ಮಿಗಿಲ್ ಕೇಡಿಗರ್,
ಪರಿಗಣಿಸದಿರೆ ಪಾಪಿಯನ್; ಮೇಣರಸಿ, ಕಾದಿ,
ಸೆರೆಬಿಡಿಸದಿರೆ ರಾಮರಾಣಿಯನ್. ನೋಡಿಮಾ
ಗಿರಿಪಂಕ್ತಿಯಿದೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ನೋಡಿಮಾ ಸ್ವರ್ಗಾಕ್ಷಿ
ಸಾಕ್ಷಿಯಿದೆ, ಶರದಂತರಿಕ್ಷಂ. ಓ, ಪೊರಮಡಿಮ್,

ಪ್ಲವಗ ಕೇತನರಿರಾ, ಲೋಕಗೌರವ ಕಥಾ
ಕೃತಿಗೆ ನೀಂ ಸ್ಫುಟನಿಕೇತನರಾಗಿರ್ಪೆ. ನಿಮಗೆ
ಸರ್ವ ಋಷಿ ಗುರು ದೇವ ಕೃಪೆಯಕ್ಕೆ! ಗೆಲಮಕ್ಕೆ!”

ವಿರಮಿಸಿದುದಾ ಪ್ಲವಗಪತಿ ಭಾಷಣಂ. ಕೂಡೆ
ನೆಗೆದುದು ವಿಯತ್ತಳಕೆ ವೀರಘೋಷಂ. ಮಹಾ
ಧ್ವನಿಯನನುರಣಿಸಿದತ್ತಾರಣ್ಯ ಭೂಧರಂ.
ಕಂಪಿಸಿತ್ತನುಕಂಪಿಸಿತ್ತನಿಲ ಮಂಡಲಂ.
ಮತ್ತೆ, ಪುಲಕಿಸಿತಖಿಲ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ. ಪರಿದುದೈ
ಬೆಳ್ವದೋರೆಯ ಪಸುರಿನೋಲಗಂ. ಸರಿದುದಾ
ಸೈನಿಕಂ ತಂತಮ್ಮ ಪಾಳಯಕೆ, ಕರ್ತವ್ಯ
ಭಾರಮಂದೀಕೃತ ಗಮನದಿಂದೆ. ರುಮಾಪ್ರಿಯಂ
ಗಜನಂ ಗವಾಕ್ಷನಂ ಗವಯನಂ ದ್ವಿವಿದನಂ
ಶರಗುಲ್ಮನಂ ಸುಹೋತ್ರ ಶರಾರಿ ಋಷಭರಂ
ಗಂಧಮಾದನ ವಿಜಯ ಮೊದಲಪ್ಪ ಕೀನಾಶನಂ
ಮಾರ್ವಡೆಚರಂ ಕೀಶನಾಥರನಾಂಜನೇಯಂಗೆ
ಜತೆವೇಳುತಿಂತೊರೆದನಾ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞಂಗೆ:
“ಕಪಿಕುಲ ಮಹಾವೀರ, ಓ ಸಮೀರ ಕುಮಾರ,
ನೀನೆಮ್ಮ ಬಾಳುಸಿರ್; ನೀನೆಮ್ಮ ಕುಲದ ಕಣ್;
ಬಲದ ಬಲ, ಛಲದ ಛಲ, ಮತ್ತೆ ಸಾಹಸದಚಲ
ಧೈರ್ಯಮುಂ ನೀನೆ. ತೆಂಕಣ ದಿಶೆಯೊಳಿದೆ ಲಂಕೆ.
ತಿಳಿದಿರ್ದೆನಣ್ಣನಿಂ. ಆ ಕತದಿನಾ ದಿಕ್ಕೆ

ರವಿಕುಲನ ಲಲನೆಯನ್ವೇಷಣೆಗೆ ತಾನಕ್ಕೆ
ಮುಖ್ಯಾಲಕ್ಷ್ಯಂ. ಜಗತ್ಪ್ರಿಯ ಪವನಸೂನುವಯ್
ನೀಂ. ನಿನಗೆ ಪೊಗಲಾರದೆಡೆಯಿಲ್ಲಮಾವೆಲ್ಲಿಯುಂ.
ಕಾಡಿನೊಳ್ ಕಣಿವೆಯೊಳ್, ಪಳುವಿನೊಳ್ ಪಸಲೆಯೊಳ್,
ಬಿಲಗಳೊಳ್ ಗುಹೆಗಳೊಳ್, ಭೂಮಿಯೊಳ್ ವ್ಯೋಮದೊಳ್,
ನಾಗ ನರ ದೇವತಾ ಗಂಧರ್ವ ಲೋಕದೊಳ್,
ನಿನಗೆ, ಪೊಗಲಾರದೆಡೆಯಿಲ್ಲಮೆಲ್ಲಿಯುಂ. ನೀಂ
ಪ್ರಾಣಜಂ. ದೇಶಕಾಲಾನುವೃತ್ತಿಯ ನಯವಿ
ನಯಪಂಡಿತಂ. ನಿನಗೆ ಲೋಕತ್ರಯದೊಳರಿಯೆನಾಂ
ಬುದ್ಧಿಯೊಳ್ ಬಲದೊಳ್ ಪರಾಕ್ರಮದೊಳೆಣೆಗಳಂ...
ಬೇರಿಗೆರೆಯುವ ನೀರ್ ಕೊಂಬೆ ಕೊಂಬೆಯ ನೇರಿ
ಮರಮಂ ಪೊರೆವವೋಲ್ ನಿನಗೆರೆದುದೀ ವಾಗ್ಧಾರೆ
ಜೀವಾತುವಕ್ಕೆಲ್ಲರುಲ್ಲಸಕೆ... ಮೇಣ್ ದಾಶರಥಿ
ನಮ್ಮಾತ್ಮಮಿತ್ರನಿದೊ ಕೊಡುವನಾದೇಶಮಂ
ಮೇಣಭಿಜ್ಞಾನಮಂ.."
ಕೈಮುಗಿದ ಪವನಸುತನಂ
ಕೈವಿಡಿದನುಕ್ಕುವಕ್ಕರೆಯಿಂದೆ ರಾಘವೇಂದ್ರಂ.
ದಿಟ್ಟ ದಿಟ್ಟಿಯನಟ್ಟಿ ನೋಡಿದನಿನಿತು ಪೊಳ್ತು
ಕಣ್ಗೆ ಕಣ್ಗೊಟ್ಟು. ಪನಿ ಮಿಸೆದುಪ್ಪುಳ್ಗಳಿಯೆ
ಪೇಳ್ದನ್ ಸಗದ್ಗದಂ:" ಕೊಳ್ಳದಂ, ಪ್ರಿಯಸುಹೃತ್,
ಈ ಅಂಗುಳೀಯಮಂ. ಬಲ್ಲಳೀ ಮುದ್ರೆಯಂ
ದೇವಿ. ಕರಣೀಯಮದರಿಂದುಮೀ ಉಂಗುರಂ,

ಮೇಣಾನನುಕರಣೀಯಮುಮಂ ಪಲಂ. ಜನಕಸುತೆ, ಕೇಳ್,
ಭಯಚಕಿತೆ. ನೀನಾರೆಗಪರಿಚಿತನದು ಕತದಿ
ನಿನ್ನನಪನಂಬಿದೊಡೆ ತೋರ್ ಇದಂ ಊರ್ಮಿಕಾ
ಅಭಿಜ್ಞಾನಮುಂ... ಹೇ ಮಹಾಸತ್ತ್ವ, ಸರ್ವರುಂ
ನಿನಗೀವ ಗೌರವದಿನರಿತೆನಾಂ ನೀಂ ಮಹಾ
ಸತ್ತ್ವನೆಂಬಂತಸ್ಥಮುಮಂ. ನಿನ್ನಿಂದಮೆನ್ನ
ಕಜ್ಜಂ ಸಫಲಮಪ್ಪುದೆಂದುಲಿಯುತಿರ್ಪುದಯೆ
ಹೃದ್ವೀಣೆಯುಂ. ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಬೀಳ್ಕೊಳ್ವೆನಿದೊ,
ಹೇ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಪಟು; ನಿನಗೆ ಮಂಗಳಮಕ್ಕೆ;
ಮಾರ್ಗಮ್ ಸುಫಥಮಕ್ಕೆ: ನಿನ್ನನಪನಂಬಿದೊಡೆ
ನನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿ...(ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿಯಲ್ತೆ
ನೀನಿದಂ ತೋರ್ಪಾಗಳಾಕೆ!)..." ಬಿಗಿದುದೊ ಕೊರಲ್;
ನಸುನಡುಗುತಿರ್ದ ಕೈ ಇಳುಹಿದುದೊ ಮುದ್ರೆಯಂ
ಆಂಜನೇಯನ ನೀಡಿದಂಜಲಿಗೆ. "ಧನ್ಯನಾಂ"
ಎಂದನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ನುಡಿದನಿಲ್ಲೊಂದುಮಂ
ಆ ನಿಶಿತಮತಿ, ಮಿತಭಾಷಿ, ಯೋಗಿಗಳ ಯೋಗಿ,
ಪವನಾತ್ಮಜಂ, ಬ್ರಹ್ಮಸಂಚಾರಿ. ಶ್ರೀಮುದ್ರೆಯಂ
ತನ್ನ ವಕ್ಷದ ವಜ್ರರಕ್ಷೆಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತೆ,
ತನ್ನನಪ್ಪಿದ ನೀಲದೇಹನಂ ಬಿಗಿದಪ್ಪಿ,
ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟನು ಪರ್ವತಂ ಮಹಾಂಭೋಧಿಯುಂ
ಬೀಳ್ಕೊಡುವಂತೆ: ದೆಸೆದೆಸೆಯ ದಿಗ್ದಂತಿ ಮೇಣ್
ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞಾ ಭಯಕೆ ಘೀಂಕರಿಸುವಂತೆ!

— • —

13/7/40
123, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರಂ,
ಬೆಂಗಳೂರು

ಇಂಹೋಲ್ ೨೧

ಇರ್ದುದು ಮಹೇಂದ್ರಾಚಲಂ

~~[illegible]~~

ಓ, ಪಳ್, ವಿಪಂಚಿಯೆ, ಕಲಾಲತಾಂಗಿಯ ಬೆರಳ್
ತಳಿರ ಸೋಂಕಿನ ಸೊಮ್ಮು ಸಾಲ್ವುದೇನಿನ್ ನಿನಗೆ? ನ್ /
ಪ್ರಳಯ ಭೈರವ ಡಮರು ರೌರವಾವೇಶಮಂ
ಆಹ್ವಾನಗೈ: ವಿನತನೈತಂದನೀರೈದು
ಮೇಲೈದು ದಿವಸಗಳೊಳುತ್ತರದೊಳೆತ್ತಲುಂ
ಆರ್ಯನರಸಿಯನರಸಿ, ಅರಸಿ. ಪಿಂಮರಳ್ವುದಾ
ಶತಬಲಿಯುತುಲ ಸೇನೆ ತಿಂಗಳ್ಗಿರಳ್ ಪಗಲ್
ಮುನ್ನಮವನಿಜೆಗಾಗಿ ಮೂಡುದೆಸೆಯಂತುಂ ಸೋಸಿ,
ರೋಸಿ. ತಿಂಗಳವಧಿಯ ಬಯ್ಗು ಕೊನೆಗಾಣ್ಬಿನಂ
ಬಂದನು ಸುಷೇಣನುಂ, ಮ್ಲಾನವದನಗ್ಲಾನಿ
ತನಗೆ ತಾನೊರೆಯಲತ್ಯರ್ಥಮಂ ವ್ಯರ್ಥಮಂ
ವರುಣಾಶೆಯಾ. ಬಂದುದೇಕಿಲ್ಲಿನ್ನುಮಾ
ದಕ್ಷಿಣಾ ದಿಶಾ ವಾರ್ತೆ? ತಿಂಗಳಾದತ್ತವಧಿ
ಮುಗಿಯಿತ್ತು. ಕಾತರದಿ ಕಳೆದುದೈ ಮರುದಿನಂ.
ಮತ್ತೊಂದು ದಿನಮುಂ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯ ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಗೆ
ಬಲಿಯಾದುದೈ: ಅಕ್ಕರೆಗೆ ಅತಿಶಂಕೆಯಲ್ತೆ?
ಭೀತಿ ಬಡಿದುದು ಸೂರ್ಯಸಂತತಿಯ ಮಾವಂಗೆ!
ಹೋದನೆಲ್ಲಿಗೆ ನೀಲನಾದನೇನಂಜನಾ

ಪ್ರಿಯಸುತಂ? ಮತಿಗೆಟ್ಟನೇಂ ಮುದಿಯ ಜಾಂಬವಂ?
ವಾಲಿಯ ಕುಮಾರಂಗೆ ಗತಿರೋಧಮಡಸಿದುದೆ,
ಯುವರಾಜನಂಗದನಿಗೆ, ಕಲಿಗೆ? ಪೇಳಾ ನಳಂ
ಬೇಳ್ವೆಯಾದನೆ ರಕ್ಕಸರ ಬಲಿಗೆ? ಗಾನಗೆಯ್,
ಓ, ವಳ್, ವಿಪಂಚಿಯೆ! ಕಲಾಲತಾಂಗಿಯ ಕೈಯ
ತಳಿರ ಸೊಮ್ಪಿನ ಸೋಂಕು ಸಾಲ್ದುದೇ ನಿನಗಿನ್ನು?
ತಾಂಡವ ಶಿವನ ಕಯ್ಯ ಡಮರು-ಆವೇಶಮಂ
ಆಹ್ವಾನಗೆಯ್! ಸಾಗರೋಪಮಂ ಗಾನಗೆಯ್
ಆಂಜನೇಯನ ಸಾಗರೋಲ್ಲಂಘನದ ಮಹಾ
ಸಾಹಸ ಕಥಾ ಸರಿತ್ಸಾಗರದ ಮಥನಮಂ!

ಇರ್ದುದು ಮಹೇಂದ್ರಾಚಲಂ, ದಕ್ಷಿಣಾಂಬುಧಿಗೆ
ಬೇರುಗಳಿಂದಂ ಕಚ್ಚಿ, ಮುಡಿಯಿಂ ಮುಗಿಲ್ಮುಟ್ಟಿ,
ನಗಕುಲ ಜಗದ ಜಟ್ಟಿ. ಮೊಲೆಯುಣ್ಬ ಮಲೆಯೆಂಬ
ಕರು, ತನ್ನ ಕೊರಳಂ ನೀಡಿ, ಮೋರೆಯಂ ಚಾಚಿ,
ಗಗನ ಗೋವಿನ ಮುಗಿಲ್ಕೆಚ್ಚಲಂ ಪೀರ್ದುದೆನೆ
ಚೆಲ್ವಾದುದದರ ಚೂಡಂ. ಆ ಶಿಖರ ಶಿಖೆಯ
ಕೋಡುಗಲ್, ಲಂಕೆಯಂ ಕೇಡುಗಣ್ಣಿಂ ನೋಳ್ಪ
ಮೃತ್ಯು ದುಶ್ಶಕುನ ಶಕುನಿಯ ಕೊಕ್ಕಿನೋಲಂತೆ,
ಭೀಷ್ಮನಿರ್ವೃತ್ತು, ರಾವಣನಾಯು ಅಳಿತಕ್ಕೆ
ಬಿದಿಯ ತೋರ್ಬೆರಳೆಂಬಿನಂ. ಬಾನ್ಬಟ್ಟೆಯಲೆವ
ಬರ್ದಿಲರಾ ಚಾಚರೆಯೊಳೇಗಳುಂ ಕುಳಿತಿರ್ದ

ಶಿಖರಗಾತ್ರದ ಪರ್ದ್ದುಮುದಿಯನಂ ಕಂಡದಕೆ
ಶಕುನಿಶಿಲೆ ಪೆಸರಿಟ್ಟರನ್ವರ್ಥಮುಮಂ. ಶ್ಯೇನಿ
ಪುತ್ರಂ ಜಟಾಯುವಗ್ರಜನಲ್ಲಿ, ಸಂಪಾತಿ ತಾಂ,
ಕುಳ್ತು, ಶಾಪದ ವಿಮೋಚನದ ನಿಡುವಪೇಕ್ಷೆಯಂ
ನೋಡುತಿರ್ದನ್; ಬೇಡುತಿರ್ದನ್ ವಿಧಾತ್ರನಂ
ಆ ಶುಭ ಮುಹೂರ್ತಾಗಮನಕಾಗಿ. ನಡುನಡುವೆ,
ಚೇತನದ ಜಡತನದ ಬೇಸರದ ನೋವಿಂಗೆ
ಚೀರುತಿರ್ದನ್, ಗಿರಿಯರಣ್ಯಂ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸಿ
ಕಂಟಕಿತಮಪ್ಪವೋಲ್! ಉದಯಗಳೆನಿತೋ ಬಂದು,
ಅಸ್ತಗಳೆನಿತೊ ಸಂದು, ರಾತ್ರಿಗಳೆನಿತೊ ನಿಂದು,
ಕಳೆದುದು ಶತಾಬ್ದಮಾದೊಡಮಯ್ಯೊ, ಕಾಣದೈ
ಕಿರಣಂ, ನಿರಾಶಾ ತಮಿಸ್ರವನಿನಿತು ತೂರಿ!
ಮುನ್ನೀರ ನೀಲಂ, ತರಂಗ ಕೈಂಕರ್ಯಮೆನೆ,
ನಿಚ್ಚಮೋಲೈಸಿದುದು ಗಿರಿರಾಜನಂಘ್ರಿಯಂ
ತೀರ್ಥದಿಂ ಕರ್ಚಿ. ಪ್ರಾತಃಪ್ರಥಮ ತೇಜಮಂ
ತಮ್ಮ ನೆತ್ತಿಯ ಪಚ್ಚೆದಳಿರ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳಿಟ್ಟು
ದಿನಶಿಶುವನುಯ್ಯಾಲೆದೂಗುವಾ ಚೂಡಾಗ್ರ
ವಿರಳ ಕಾನನ ಚಾರು ತರುಪಂಕ್ತಿಯುಂ ಮುಟ್ಟಿ,
ಮುತ್ತಿಟ್ಟು, ಮುಂಡಾಡಿ, ಶಿರವನಾಘ್ರಾಣಿಸುತೆ,
ನೀಲಮಾಶೀರ್ವದಿಸಿದುದು ನಿಚ್ಚಮಂಬರಂ,
ಅದ್ರಿದೇವನ ಕಿವಿಗೆ ನಾಕಲೋಕ ಅಶೋಕ
ಮಂತ್ರಮಂ ಪರ್ಚಿ. ಆ ಗಿರಿಶಿರಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ

ಗರಡಿ ಮಲ್ಲರ ಮುಷ್ಟಿಯಾದುದೊ ಶಿಲಾಗೋಷ್ಠಿ!
ಬಂಡೆ ಬಂಡೆಯನೆತ್ತಿ, ಬಂಡೆ ಬಂಡೆಯನೊತ್ತಿ,
ಬಂಡೆಬಂಡೆಯ ಮಂಡೆಯೊಂದನೊಂದಂ ಮಲೆಯೆ,
ಪಣೆಪಣೆಗೆ ಕೊಂಬು ಕೊಂಬಿಗೆ ಪೆಣೆದು ತಲೆವಾಯ್ವ
ಗೂಳಿ ಗೂಳಿಗೆ ಝಣಾಝಣಿಯಾಗುವೋಲಂತೆ,
ರಿಂಡುಗೊಂಡರೆಬಂಡೆಯೆದ್ದಿದ್ದುವಲ್ಲಲ್ಲಿ:
ಕಾಂತಾರದೈಕಾಂತಮವತಾರಮೆತ್ತಿದುದೊ
ಘನಿತ ಮೌನಂ ವಜ್ರನಿದ್ರೆಯಿಂದೆಳ್ಚರದೊ
ಪೇಳ್ವೆಂಬೊಲಾ ಬಂಡೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದುವಲ್ಲಲ್ಲಿ!
ಬಂಡೆಗಳೊಡನೆ ತಾನುಮೊಂದೆನೆ ತಪಂಬಟ್ಟು
ಕುಳ್ತ ಸಂಪಾತಿ ತಾನಾ ಪುಷ್ಯಪ್ರಭಾತದಾ
ಹೇಮಂತದಂತಿಮದ ಹಿಮಶೀತ ಮಂಜುಶ್ರೀ (ಹಿಮಶೀತ)
ಕಂಪಿಸೋಲನುಕಂಪಿಸೋಲಾರ್ತ ಕಂಠದಿಂ
ಚಿತ್ರಿಸಿದನ್, ಮಹೇಂದ್ರಾದ್ರಿ ಸಾನುಸ್ಥಾನ
ಘಾಸ ಕುಟ್ಟಿಮದಲ್ಲಿ ಕಲೆತಿರ್ದ ಕಪಿವೀರ
ಸಮಿತಿ, ಮಂತ್ರಣವನುಂತಿಟ್ಟು, ಬೆಕ್ಕಸವಟ್ಟು,
ಗೋಳ್ದನಿಯ ಕಾರಣವನರಿಯೆ ಶರಗುಲ್ಮನಂ,
ಕಾನನಕೆ ವಾನರವ್ಯಾಘ್ರನೋಲುಗ್ರನಂ,
ಪಡೆಗೊಟ್ಟಟ್ಟುವಂತೆ!
ಮುಗಿಯಿತು, ಮೃಗಶಿರಂ;
ಪೂರೈಸುತಿದೆ ಪುಷ್ಯಮ್; ಅದೊ ಮೊಗಂದೋರಲಿದೆ,
ಮಂಜು ಬಿಳಿಯ್ವೆಳಿಲಂದಂ ಜಪ, ಕುಳಿರ್ಕೋಳ್ವ

ಚಳಿಯ, ಮಾಘ ಫಾಲ್ಗುಣ ಸೇವ್ಯ ಶಿಶಿರೇಶ್ವರಂ.
ಇತ್ತವಧಿ ಮುಗಿದತ್ತು, ಉಲ್ಲಂಘಮಾಯಿತ್ತು ಮೇಣ್
ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞೆಯುಂ; ಪೊತ್ತ ಪೂಣ್ಕೆಗೆ ಭಂಗಮುಂ
ಬಂದತ್ತು; ವಿಘ್ನಮಾದುದು ರಾಮನುದ್ದಾಮ
ಕಾರ್ಯಲಗ್ನದ ಯುದ್ಧಸಿದ್ಧತೆಗೆ; ಒಕಣಾಚೆಣಿಕೆ
ಕಾಯುತ್ತೆ, ಕುದಿಯುತಿರುದತ್ತಲಾ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ!
ಅಂತಾದೊಡಂ, ಏಕೆ ತಳ್ಟಿರುದಿಲ್ಲಿ, ಪೇಳಾ
ಕಪೀಶ್ವರ ಬಲಂ? ಏಂ ಗೆಯ್ಯುತಿರುರಲ್ಲಿ ಹನುಮಾದಿ
ನೀಲ ನಳ ಜಾಂಬವಾಂಗದ ಮಹಾ ಕಲಿಗಳಾ
ನಗ ಮಹೇಂದ್ರನ ಶಿಗಲ ಮಂಚದಲಿ?—ಆಲಿಸಯ್,
ಪೇಳ್ವೆನಾ ಮಾನನಿಧಿ ವಾನರರಿಗೊದಗಿದಾ
ಸಾಹಸದ ಸಂಕಟದ ಕಥೆಯಂ ಗೋಳಾಟಮಂ.

ಅರಸಿದರು ಸೀತೆಯಂ, ಅರಸಿದರವನಿಜಾತೆಯಂ,
ಅರಸಿದರಸುರನೊಯ್ದ ರಾಮ ಸಂಪ್ರೀತೆಯಂ.
ಜಾನಕಿಯನರಸಿದರ್, ಮೈಥಿಲಿಯನರಸಿದರ್;
ಅರಸಿದರ್ ಸುಗ್ರೀವನಸು ಗೆಳೆಯನರ್ಧಾಂಗಿಯಂ.
ಹುಡುಕಿದರರಣ್ಯಮಂ; ಹುಡುಕಿದರಚಲಸೀಮೆಯಂ;
ಹುಡುಕಿದರ್ ನದನದೀ ಜಲಗಳಂ, ಕಾಸಾರ
ಕುಲಗಳಂ, ಮೇಣ್ ತಲಾತಲಗಳಂ. ಹುಡುಕಿದರ್
ಗಹ್ವರದ ಗುಹೆಗಳಂ, ಮೇಣ್ ಭೀಕರಾಭೀಳ
ತಿಮಿರ ಭೀತಿಯ ಬಿಲಸ್ಥಲಗಳಂ. ಸೋವಿದರ್

ದೂರಮಂ; ಸೋವಿದರ್ ನಿಕಟಮಂ; ಸೋವಿದರ್
ಗೂಢಮಂ; ಸೋವಿದರ್ ಪ್ರಕಟಮಂ; ಸೋವಿದರ್
ಸರ್ವಮಂ ಮರಗಳೊಳ್ ಪೊದೆಗಳೊಳ್, ಕಲ್ಗಳೊಳ್
ಪುಲ್ಗಳೊಳ್, ಪುಳು ಬೆಳೆದ ಪಳ್ಳದೊಳ್ ಪಿಣಿಲಡಿದ
ಕೊಳ್ಳದೊಳ್, ಕೆಸರುಸುಬು ಕೊರಕಲಿನ ಕಿಬ್ಬಿಯೊಳ್
ದುಮುದುಮನೆ ನೀರ್ ಬೀಳುವಬ್ಬಿಯೊಳ್ — ಆ ಕೀಶ
ಸಂಶೋಧನಾ ಕೋವಿದರ್. ತಡವಿದರರಸ್ಪೃತಿಯ
ಕದಿರ್ಗಳ್ಗಳಂ ಕೂಡಿ ಪಗಲನೆತ್ತೆತ್ತಲುಂ,
ಕೌಟವಿಯಾಗೆ ಕಣ್ಗಿಟವಿ. ಸೋದಿಸಿದರಂತೆ
ತಣ್ಗದಿರ್ ಸೆರಸಿ ರಾತ್ರಿಯ ಗರ್ಭಮಂ, ಕೈಗೆ
ಕತ್ತಲೆ ಬತ್ತಲಪ್ಪಂತೆ.

ಇಂತಿಂತಿಂತುಟಾ

ವಾನರರ್ ಕೊಟ್ಟವಧಿ ಕೊನೆಮುಟ್ಟೆ ಬರ್ಪಿನಂ
ಅರಸುತಿರೆ, ಹುಡುಕುತಿರೆ, ಸೋವುತಿರೆ, ಸೋಸುತಿರೆ
ದಳದಳಗಳಾಗಿ ದೆಸೆದೆಸೆವೊಕ್ಕು, ಭೋಂಕನೆಯೆ
ಗೋಚರಿಸಿತಾ ಮಹೇಂದ್ರಾದ್ರಿ, ದಕ್ಷಿಣ ದಿಶಾ
ನೈಶ ನೈರಾಶ್ಯ ಯಮದೇಹ ಗೋಪುರಮೆನಲ್
ಗ್ರಂಥಿತ ಕಳೇಬರದ ನೈಲ ವೈಶಾಲ್ಯದಿಂ
ದೃಷ್ಟಿಗೆ ದಿಗಂತಮನೊಡರ್ಚಿ. ಸೇರ್ದತ್ತದರ
ಸಾನುವಂ, ಸಂಕೇತದಂತೆ, ಕಪಿಕೇತನರ
ಸೇನಾಮುಖಂ. ಪೊಳ್ತುಪೊಳ್ತುಂಗುಣಿಸು ನಿದ್ದೆ
ವಿಹಂಗಳಂ ಕಾಣದಲೆದಲೆದಲೆದು ಸೋಲ್ತು

ಮಾಸಿದ ಮನದ ಮಾಸಿದಾನನದ ಮಾಸುಡೆಯ
ಮಾಸಿದಾಸೆಯ ಸೈನಿಕಂ ವಿಶ್ರಮಿಸಿದತ್ತು
ಮೈಚಾಚುತಲ್ಲಲ್ಲಿ, ತೃಣದ ತಲ್ಪದ ಗಿರಿಯ
ತಳ್ಪಲಿನಂಕ ಪರ್ಯಂಕದಲ್ಲಿ. ದಣಿವಾರೆ,
ಬಗೆ ತಣಿಯಲಿಂಟಿದರ್ ದೊಣೆನೀರ್ಗಳಂ; ಝರದ
ಜಲಮಂ ಮಿಂದರೊಗೆದರುಡೆನೂಲ್ಗಳಂ ಕಿಬ್ಬಿ
ಬೆಳ್ಳಂಗೆಡೆಯುವರ್ಬ್ಬಿಯೊಳ್. ಹುತ್ತಿನೊಳಗಿರ್ದ
ತುಡುವೆಜೇನಂ, ಮರದ ಬಿರುಕಿನೊಳಗಣ ನಸರಿ
ತುಪ್ಪಮಂ, ಬಂಡೆಯಿಂ ಜೋಲ್ವ ಹೆಜ್ಜೇನ್ಗಳಂ
ಕಿಳ್ತರೊಪ್ಪಂ ಮಾಡಿ ಪಣ್ಪಲಂಗಳನಾಡಿ
ಬನದೌತಣವನುಂಡರನಿಬರುಂ, ಜಲಪಾತ
ಶಿಲೆಯರಕ್ಷೆಯ ದುರ್ಗಬಿಲದ ನೀಡದೊಳಿರ್ಕೆ
ಪಾರಿವಾಳದ ಪಕ್ಕಿ ಕಟ್ಟಿರ್ದ್ದ ಕಣಜದಿಂ
ಕವರ್ದ್ದು ತರತರದಕ್ಕಿಯಿಂದನ್ನಮಂ ಸುಮಿದು,
ಹೊಡೆ ತಣಿವಿನಂ.
ಮೇಲೆ, ಸಭೆ ನೆರೆದುದಂಗದನ
ಯುವರಾಜ ವಾಲಿಯ ಕುಮಾರನಧ್ಯಕ್ಷತೆಗೆ
ಕೈಮುಗಿಯೆ ಸೇನಾ ಸಮಷ್ಟಿ. ಮುಖ್ಯಂಗೆ, ಅದೊ,
ಗ್ರಾವದಗ್ರಾನನವನಿತ್ತುದೊಂದೆತ್ತರದಿ
ಬಂಡೆ! ಸಚಿವ ಸಮಿತಿಗೆ ಗೌರವಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ
ಇರ್ಕೆಯಿಲದುಪಲವೇದಿ! ಮಿಕ್ಕರಿಗವರ ರುಕ್ಕ,
ಕಲ್ಲೊ ಕೊಂಬೆಯೊ ಹುಲ್ಲೊ, ನೆಲೆಸಿಕ್ಕಿದಲ್ಲಾಯ್ತು!

೪.೮.೪೦ ಶ್ರೀಮನ್ ಮಹಾರಾಜರು, ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು, ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ವಿಧಿವಶರಾದರೆಂದು
ಇವತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯಿತು.

ನೆರೆಯುತಿರೆ ಪರಿಷತ್ತು ಪಗಲಿನಂಚಿನ ಸಂಜೆ
ಶರನಿಧಿಗುರುಳಿದತ್ತು. ಶೀತಲ ನಿಶೀಥಿನಿಯ
ತಿಂಗಳರಿಲಾಳ್ಕೆಗೆ ಜೊನ್ನಮುನ್ನುಡಿಯಾಯ್ತು.
ಹೇಮಂತ ಶೈಶಿರದ ಸಂಧಿಯ ಚತುರ್ದಶಿಯ
ಚಳ್ಳಚಳ್ಳಿ ನಿಶಿಯ ಕುಳಿರ್ಗದಿರ ಬೆಳ್ದಿಂಗಳೊಳ್
ತೊಯ್ದೊದ್ದೆಯಾದುದಾ ರಾತ್ರಿಯಪ್ಪಿದ ಧಾತ್ರಿ
ನಡನಡ ನಡುಗಿ ಹಿಮಕೆ! ಮಂಜಿಗಂಜುವುದುಂಟೆ
ನಂಜಗೊರಲನ ಹಣೆಯ ಕಣ್ಗೆಣೆಯ ಕಲಿಗಣಂ?
ಸಾಗಿತಾ ಸಭೆ, ರಜನಿ ತುದಿಗೆಯ್ದು, ಮೂಡಣದಿ
ಮರುವಗಲರಳ್ವನಂ, ನೇಸರ್ ಮರಳ್ವನಂ,
ಸಂಪಾತಿ ಚೀತ್ಕಾರಮಿರಿದು ಕಿವಿಗೊಳ್ವನಂ.

ಪ್ಲವಗೋತ್ತಮನ ವಾಲಿಸಂಭವನ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ
ಶಶಾಂಕ ಹೇಮಂತಾಂಶು ಕಾಂತ ಗಾತ್ರಸ್ಫುಟನ
ಘೂರ್ಣಿದತ್ತಂಗದ ಕುಮಾರನ ತರುಣವಾಣಿ,
ಕೋಳ್ಕಿಗಗಳುಳ್ಳಳಂ ನಿಲಿಸಿ, ಭಯವಿಸ್ಮಿತಾ
ನಿಶಿ ಗೌರವ ಚಕಿತಮೌನದಿಂದಾಲಿಪಂತೆ:
"ಕಪಿಕುಲ ಬಲಿಷ್ಠರಿಗೆ, ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠರಿಗೆ,
ರಾಜೇಂದ್ರ ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞಾ ಶಿರತ್ರರಿಗೆ,
ಮೇಣೆನ್ನ ಕೆಳೆಯರಿಗೆ ನನ್ನಿದಿದೊ ಬಿನ್ನಪಂ.
ಕಟುವಾರ್ತೆಯಾದೊಡಂ (ತಿಕ್ತಮಪ್ರಕಟಮೆನೆ)
ಪೇಳ್ವೆನಕಟು ಕ್ರಮಂ. ಕೇಳ್ವುದಲಘುಮತಿಯಿಂ.

ದೊರೆಯಾನೆಯಂ ಪೊತ್ತು, ತೆಂಕಲಿಳೆಯೆಲ್ಲಮಂ
ತೊಳಲಿ, ರಾಮಪತ್ನಿಯನರಸಿ ನೀಮುನಿಬರುಂ
ಬಳಲಿದಿರಿ. ಪಸಿವು ನೀರಡಿಕೆ ನೋವು ಸಾವಂ
ಕಂಡುಂಡು ದಣಿದು ರೋಸಿದಿರಿ. ಮೇಣೆಲ್ಲಕ್ಕೆ ತಾಂ
ಮಿಗಿಲ್, ನಮ್ಮೊಳ್ ಕೆಲರ್ ಬಾಳ್ಗೆಳೆಯರಳಿದುದಂ
ಕಂಡರೆಂಬುವ ಕಠಿನಮಂ ನುಡಿಯಲಳ್ಕುತಿದೆ
ನಾಲಗೆಯ ಬಲ್ಮೆ!" ರಾತ್ರಿಯ ರವವಿಹೀನತೆಗೆ
ಸುಯ್ಲೊದಗಿದಂತೆ ಸುಯ್ದುದು ಸಮಿತಿ ಸಂಕಟಕೆ.
ಕೇಳ್ದುದಂ ಮುನ್ನೊರೆದನಿಂತು ವಾಲಿಯ ಸುತಂ:
"ವಾನರ ಬಲಿಷ್ಠರಿಂ! ಕಪಿಕುಲ ದೃಢಿಷ್ಠರಿಂ!
ನಿತ್ಯ ಮಾಶಿಷ್ಠರಿಂ! ನಾಂ ಯೋದ್ಧರೆಂಬುದಂ
ಮರೆಯದಿರಿಮೋ ಶಿಷ್ಟ ನಿಷ್ಠೆಯ ಮಹಾಋಷಿಯ
ಸಂತತಿಗಳಿರ! ಕೆಳೆ ಮಡಿಯೆ ಬಳ್ದ ಕೆಳೆಗಳಲ್
ಸಾಜಂ, ದಿಟಂ. ರಣಾದಿ ಕೆಡೆದವರೊಳ್ಪುಗೆಯ್ಮೆಗಳ್
ಸಫಲಮಪ್ಪಂತೆಸಗೆ ನಾಮ್ ಅದೆ ಸುಧಾತರ್ಪಣಂ ನಾಮ್/
ತಾನವರಾತ್ಮತೃಷೆಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನೀವುದಲ್ತೆ
ಪಿತೃಲೋಕದೊಳ್? ಮಿಶ್ರಮಾಳ್ಪುದೆ ಘನಾಮೃತಕೆ
ಅಪೌರುಷದ ಅಶ್ರುಜಲಮಂ? ಪಿಂತಣಳಲಿಕೆ,
ಬಿಡಿಮುದಂ. ನಮಗೆ ಮುಂತಣಿಂದು ಮುಂತಣಂ.—
ಮುಗಿಯಿತ್ತು, ಮೇಣ್ ಮೀರ್ದತ್ತು, ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಿತ್ತವಧಿ.
ತೋರ್ದುದಿಲ್ಲವನಿಜೆಯ ನೆಲೆ. ದಶಶಿರನ ಲಂಕೆ
ತಾನಾದುದಿರ್ಪುದಿಲ್ಲವೊ ಎಂಬ ಬರುಶಂಕೆ!

ತಿಳಿದು ದಳದಳದನುಭವಂಗಳಂ, ಮೇಣಿತು
ಸೈನ್ಯಮನಮಂ ಮತ್ತಮುತ್ತರೋದ್ದೇಶಮಂ,
ಮುಂಬಟ್ಟೆಯಂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಲೆಂದು ತರಿಸಂದು
ಇಂದು ನೆರೆದಿರುದಿಲ್ಲಿ ಸಭೆ, ಈ ವೀರಗೋಷ್ಠಿ!
ಪೇಳ್ವೆನಾನೆನ್ನ ದಳದನುಭವದ ಕಥನಮಂ,
ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದಾಲಿಸಿಂ. ಮಿತಮೊರೆವೆನನಿತುಮಂ.
ತಾಮುಮಂತೆಯೆ ತಮ್ಮ ಕಥೆಯನತಿಕಲ್ಪನೆಯ
ತೊರೆದೊರೆವುದೆಂದು ಬಿನ್ನೈಸುವೆಂ. ಕಥೆಗೆ ಗುರಿ
ಕಥೆಯಲ್ಲಮಿಂದಿಲ್ಲಿ. ತಮ್ಮ ಬಲವಿಕ್ರಮರೆ
ವೀರರ ಮೆಚ್ಚುಗೆವೇಳ್ಕುಮೆಂದೆಂಬ ಕಲಿಸಹಜ
ದೌರ್ಬಲ್ಯಮಂ ತ್ಯಜಿಸಿ, ದೇವಿಯನ್ವೇಷಣೆಗೆ
ಬೇಳ್ಕನಿತುಮನೆ ಪೇಳ್ವುದೆಲ್ಲರುಂ."
                                        ನುಡಿದಿಂತು
ನಿಂತುದಾತನ ವಾಣಿ. ಚಿಂತಿಸಿದನೆನ್ಬುದಂ
ಬಂದಿನಿತುಪೊಳ್ತು. ಜೊನ್ನಿರುಳ ಸದ್ದಿಲಿತನಕೆ
ಚಿವರಿವೇಸಿತು ಕುಳಿರ ಸುಯ್ಗಾಳಿ. ಬಿಳ್ದುವಯ್,
ಚೆಳಿಯ ದನಿ ಮರ್ಮರದವೋಲ್, ಪಟ್ಟಪಟ್ಟನೆಂತೆ
ಹಿಮದ ಹನಿ, ಮರಮರದೆಲೆಗಳಿಂದೆ:
                                        "ಅನ್ನೆಗಂ,"
ಮತ್ತಮೆಳ್ಚರಿಸಿತಾ ಕೊರಳ್ ಇರುಳ ನಿದ್ದೆಯಂ,
"ಮುಂದೆ ಭೀಷಣಾಮೆಸೆದುದಿನ್ನೊಂದು ಕಾನನಂ,
ಭೀಮಘೋರಂ. ಪೊಕ್ಕು ಪಳುದುಪ್ಪಮಂ, ಪುದುಕಿ

ಕುತ್ತುರ್ಗಳಂ ನೋಡಿನಿರೆ, ಕಂಡುದೊಂದೆಲ್ವು
ರಾಶಿ. ಕಂಡಾ ಮಹಾ ಕಂಕಾಲಧವಳಮಂ,
ಪರ್ವತೋಪಮ ತಿಮಿಂಗಿಲದಸ್ಥಿಪಂಜರದ
ದೀರ್ಘೋನ್ನತಾಯತದ ಕುಣಪಾವಶೇಷಮಂ,
ಶಂಕಿಸಿತು ಸೇನೆ, ರಾವಣ ಪುರದ್ವಾರಕ್ಕೆ
ತಾಗಿರ್ದ್ದ ತೋರಣಮದೆಂದು! ನುಗ್ಗಿತು ಮುಂದೆ
ಜಗಜಟ್ಟಿಗಳ ದಳಂ, ನನ್ನುರುಜ್ಜೆಯ ಹಿಂದೆ
ಹಿಂದೆ.— ಕಡಲಿನ ಜಂತು ಬಂತಿಳ್ಗದೆಂತು? ಇದೆ
ಸಾಗರಮದೂರದೊಳ್. ಕೈಸಾರ್ದುದಾ ಲಂಕೆ.
ಸಿಕ್ಕಿದಳ್ ಸೀತೆ. ರಕ್ಕಸರೊಡೆಯನಂ ಕೊಂದೆ
ಪೊಕ್ಕಪೆವು ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ. ಗೆಲ್ಗೆ ಸುಗ್ರೀವ
ರಾಜಾಜ್ಞೆ!— ಎಂದುಕ್ಕುವುರ್ಕಿನಿಂ ನುಗ್ಗುತಿರೆ,
ತೋರ್ದನೊರ್ವನ್ ವಿಕೃತ ರೂಪದ ಜಟಾಶ್ಮಶ್ರು
ಜಟಿಲಾನನಂ. ವೈರಮುಕ್ಕಿತು ವಿಕಾರಕ್ಕೆ
ಪೇಸಿ. ದೈತ್ಯಂಗೆತ್ತು ಗುರ್ದಿದನವನ ನೆತ್ತಿಯಂ,
ಬಿಳಿವಂತೆ: ಅಯ್ಯೊ ಏನನ್ನೆಯುಂ! ಸಾವ ಮುನ್
ತನ್ನ ಪೆಸರಂ ಪೇಳ್ದನಾ ಋಷಿ ನಿಶಾಕರಂ.
ಗುರುವಂತವನ್ ಸಂಪಾತಿ ಖಗವರೇಣ್ಯಂಗೆ.
ಕೆಡಿಸಲಿರ್ದಾತನೆನ್ನುದ್ದೇಶಮಂ ಮತ್ತೆ
ನಾಂ ಶಿರದೊಳಾಂತ ಗುರುಕೃತಿ ಮಹತ್ತ್ವವನರಿತು
ಕೃಪೆಯೊಳುಪಸಂಹರಿಸಿದನು ಶಾಪಮಂ; ಪದಕೆ
ಮುಡಿಚಾಚಿದೆನ್ನನುಂ ಮನ್ನಿಸಿದನಾದೊಡಂ

ಮುನ್ನಿನೋಲಿರದಿನ್ನೆನಗೆ ಪಿತೃವತುಲ ಶಕ್ತಿ.
ಮತ್ತೊಂದನರುಹಿದನ್, ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನ ಶಾಪ
ಮೋಚನೆಗೆ ನೆರವಾಗಿ ನಾಂ ಪಡೆವುದಾತನಿಂ
ರಾಮಕಾರ್ಯಕೆ ನೆರವನೆಂದು. ನಮಗದೆ ಕಣ್ಗೆ
ಕದಿರಪ್ಪುದೀ ಕವಿದ ಕಳ್ತಲೊಳಗೆಂದೆನ್ನ
ಹಾರೈಕೆ, ಸಂತೈಕೆ, ಮೇಣರಕೆ!”
ನಿಂತುದಾ
ವಾಲಿಯ ಸುತನ ಕೊರಳ ತರುಣತೂರ್ಯಂ. ನೆರವಿ
ನೀರವಂ ನೋಡುತಿರಲುತ್ಕಂಠೆಯಿಂ, ಮರಳಿ
ಮೇಲೆಳ್ದನೊರ್ವನಾ ಮರ್ಬಿನೊಳದಾರೆಂದು
ತವಕಿಸುತ್ತಿರೆ ಸೇನೆ, ಕಂಠ ಘಂಟಾ ರವಂ
ಪೊಣ್ಮಿದುದು, ತವಕಂ ತವಿದು, ತುಳಿಲ್‌ಗೆಯ್ವವೋಲ್
ತುಂಬಿದ ಸಭಾಸಂಭ್ರಮಂ. ವಾಚಿಸಿದನಿಂತು
ಸೇನಾನಿ ನೀಲನಗ್ನಿಯ ಕುಮಾರಂ, ಶ್ರೀಮನ್
ಮಹಾಮಾನಿ:
“ಯುವರಾಜ ಭಾಷಣ ಮಧುವನೀಂಟಿ ಸಭೆ
ತಣಿದಿರುದು ತುಂಬಿ. ಆ ವೀರ ವಾಣಿಯ ಕೇಳ್ಕೆ.
ಮರುಕೊಳ್ಳನಿರುದು ಕೆಚ್ಚು, ಕೆಚ್ಚುಗೆಟ್ಟಿರ್ದರ್ಗೆ.
ಮಿಗಿಲೆರಡರಿಂದಾವುದೆನೆ, ದೊರೆತಿರ್ಪುದೆಮಗೆ
ಗುರಿ, ಮಾರ್ಗಣದ ಕಣ್ಗೆ. ಆ ಗುರಿಗೆ, ಆ ಕಣ್ಗೆ
ಪೆರತೊಂದು ತೋರ್ಬೆರಳಿನಂದದೊಂದನುಭವಂ
ಸಮನಿಸಿತ್ತೆಮಗೆ. ಪೇಳ್ವೆನದಂ, ನಿರಾಶೆಗೆ

ಕೋಡುಡಿದು ತಾನದುವೆ ಸೋಲ್ಬಗೆಗೆ ಬೆನ್ಬಡಿಗೆಯೆನೆ,
ಧೈರ್ಯಕಾಶಾ ಶ್ವಾಸಮಾಡುವೋಲ್. ನಿಂದಲ್ಲಿ
ಪೆಳುವರನಿ, ನಡೆನಡೆದು ದರಿಸೋಸಿ, ಗಿಡುಗಳಂ
ಮೀಂಟಿ, ಮಡುಗಳನೀಂಟಿ, ಮರುಧರೆಗಳಂ ದಾಂಟಿ
ದಾಳಿಟ್ಟು ನಡೆಯುತಿರಲೆನ್ನ ಪಡೆ, ತೊಟ್ಟನೆಯೆ
ಮುಂದೋರ್ದುದೊಂದು ರಕ್ಕಸರ ಬೇಹಿನ ಚೂಣಿ,
ಕಣ್ಬೊಲದ ಕೂಣಿಮೀನಾಗಿ. ಶೈಲಾಕೃತಿಯ
ಘೋರ ಕರ್ಬಿಗಳವರ್, ಹರ್ಯಕ್ಷಮಂ ಕಂಡ
ಕಾಳ್ಗೋಣ ಬಿಂಡಿನೋಲ್ ಮಲೆತು, ಮೇಲ್ವಾಯ್ದರೈ,
ರಾಹುಛಾಯಾ ದಂಡಗಳೆ ದಂಡುಗೊಂಡಂತೆ
ಗೂನ್ಗೊಂಟುಗಂಟಾದ ತರು ಬೃಹನ್ಮುಂಡ ಸಮ
ದೋರ್ದಂಡಗಳನೆತ್ತಿ. ಸೊಂಟದಟ್ಟಿಯ ಬಿಗಿದು
ಕಟ್ಟಿ, ತೋಳ್ತೊಡೆಗಳಂ ಚಪ್ಪರಿಸಿ, ನೆಲ ನಡುಗೆ
ಕಾಲ್ ಕುಟ್ಟಿ ತಾಗಿದತ್ತೆಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದ ಸಿಡಿಲ್;
ಸುಟ್ಟು ನೀಕರಿವೋದುದರಿಸೇನೆ. ಏನೆಂಬೆನ್?
ಓರ್ವನುಳಿದನ್ ಮಹಾ ಮಾಯಾವಿ! ತೋರುತಂ
ಮತ್ತೆ ಮರೆಯಾಗುತಂ ನಮ್ಮನೀಳ್ಕುಳಿಗೊಳಲ್
ನಿಟ್ಟೋಟದಿಂ ಪರಿದನಿತ್ತಲ್. ಪ್ರತಿಮೊಯೆಯಿಾ
ಪಿಡಿದರವನಂ ಕಡೆಗೆ ನಮ್ಮವರ್, ಲಂಕೆಯಂ
ತೋರ! ದಶರಥಸುತ ದಯಿತೆಯಂ ಬೈತಿಟ್ಟ
ತಾಣಮಂ ತೋರ! ನೀಚ ರಾವಣನೆಲ್ಲಿ, ಬಾ,
ತೋರ!' ಎಂದೆಂದು ಗುದ್ದಿದರಿದರಕ್ಷಿಯಂ

ಕಿಳ್ತರೇನೆಂಬೆನಾ ಕಳ್ಳುಂಡಗೇಂ ಸ್ವಾಮಿಯೊಳ್
ನಿಷ್ಠೆ! ನಾನರಿಯೆನಾನ್ ಕಾಣೆನೆಂದನಲ್ಲದೆ ಮೇಣ್
ಬೇರೆ ನುಡಿಯುಂ ನಾಲಗೆಗೆ ತಂದನಿಲ್ಲೈಸೆ!
ಕಡೆಗೊಡಲನುಳಿದನೆಂತುಂ ದಕ್ಷಿಣದ ದಿಶೆಗೆ
ನಡೆದನೆಂತುಂ ಪೇಳ್ದನಿಲ್ಲುತ್ತರವನೆಮಗೆ!
ಕಡೆಗೆ ನಾಮವನೋಡುವಟ್ಟಿಯುವೆ ದಿಕ್‌ಸೂಚಿ
ಗೆಯ್ಯುತ್ತೆ ಬಂದೆವಿಲ್ಲಿಗೆ ಮಹೇಂದ್ರಾಚಲಕೆ.
ಇತ್ತಲತ್ತಲೊ ಲಂಕೆಯಿಂಪೊರ್ದದೆ ದಿಟಂ. ಶಂಕೆ
ವೇಡೆಮಗೆ." ಎಂದುಮೊಂದೆರಳ್ ನಿಮಿಷಮುಂತಿರ್ದು,
ನಿಡುಸುಯ್ದು, "ಮೀರ್ದವಿತ್ತವಧಿಯುಂ. ತೀರ್ಪವಂ
ಹೊಣೆ ಹೊರೆಯನಾದೊಡಂ. ತೀರದಿರ್ದೊಡಮೆಂತೊ
ಕರ್ತವ್ಯಮೆನಗುತ್ತೆ ತೀರ್ಪವನರದೊಳೆಂತೆ ನಾಮ್
ತೀರ್ಚದೆ ವಲಂ ಕಲಿಗೆ ಗೌರವಂ!"

ಸೇನಾನಿ ತಾಂ
ಕುಳ್ತೊಡನೆ, ಗಜನೆದ್ದನಿನಿತು ಕುಳ್ಳಾದೊಡಂ.
ಗಜಗಾತ್ರದಿಂದರಿಂದಮ ಪಾತ್ರನುಜ್ಜ್ವಲಂ,
ರೂಕ್ಷ ಜಿಹ್ವೆಯ ನಿಷ್ಠುರಂ, ಹಾಸ್ಯಕೋವಿದಂ.
ನರಿಮೊಗದ ನಗೆಯ ಕುಡುಗೋಲ್ ಕೊಂಕು ನೆರಮಿರಿದು
ಕುಟಿಗಳ್ಕೆರಲದಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯುತಿರ್ದುದನಿರುಳ್
ಮರೆನಿಡುದು ಜೊನ್ನಾಯೆಯಿಂ:

"ನಿಶಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ
ನಿದ್ರೆಯಧ್ಯಕ್ಷತೆಗೆ ನಮಿಸದಿರ್ಕೆಳ್ಚರಂ.

ಮಂಡೆಯಿಂದುಣ್ಮಲೇಂ? ಜಾಣ್ಮೆಯುಡಿದಿರ್ದೊಡೇಂ?
ಬೆಳ್ಪು ನುಡಿ ಬೆಳ್ಪೆ ಗಡಮೇಗಳುಂ! ಆಲಿಸಿಮ್.
ನಮಗುಮೊರ್ವನ್ ದೊರೆತನವನ ದುರದೃಷ್ಟದಿಂ.
ಸಿಕ್ಕೊಡನೆ 'ರಕ್ಕಸನ್!' ಎನುತ್ತೆ ಕೀರಿದರೆಮ್ಮವರ್
ಕವಿಕರ್ಕಶರ್. 'ಅಲ್ಲ!' ಎಂದೊರಲಿದನ್ ಅವನ್.
ಕೇಳ್ವರಾರ್?'ಪೇಳೆಲ್ಲಿ ಸೀತೆ? ತೋರ್ ಲಂಕೆಯಂ!"
ಎನುತೆನುತೆ ಬಡಿಯಲವನ್'ಅಯ್ಯಯ್ಯೊ ಕಾಣೆನಾನ್!
ದಮ್ಮಯ್ಯ, ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿಮ್!' ಎಂದೊರಲ್ದಾತಂಗೆ,
ಬಗೆಯ ಗುಟ್ಟಂ ಸೆಳೆವ ಮದ್ದೆಂದು, ಕುಡಿಸಿದರ್
ಕಳ್ಬಳ್ಳಿಯಂ ಪಿಂಡಿ ಗೆಯ್ದ ರಸಮದಿರೆಯಂ.
ಬಿದ್ದುದೆ ತಡಂ ಪೊಡೆಗೆ ಮದ್ದು, ನೆಗೆದುದು ನನ್ನಿ
ಪೊರಗೆ! ಪರಿದುದು ಪುರ್ಳ್ಗವ್ರೊಳೆಯಂತೆ: 'ಬಲ್ಲೆನಾಂ
ಲಂಕೆಯಂ!' ಎಂದವಗೆ 'ಎತ್ತಲಿದೆ?' ಎನಲವರ್
'ಇತ್ತಲಿದೆ! ಇತ್ತಲಿದೆ! ಇತ್ತಲಿದೆ!' ಎನುತವನ್
ಸುತ್ತನಿತ್ತಿತ್ತಲೆತ್ತಿತ್ತಲೊಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕೈಯನ್
ಬೀಸಿ. ಬೀಸಾಟಮನೆ ಸುಟ್ಟಿತೋರ್ಕೆಗೆ ಗೆತ್ತು ನಾಮ್
ಬಂದೆವಿಲ್ಲಿಗೆ ಮಹೇಂದ್ರಾಚಲಕೆ! ಬೇಡೆಮಗೆ
ಶಂಕೆ! ಇತ್ತಲೆತ್ತಲೊ ಲಂಕೆಯಿರ್ಪುದೆ ದಿಟಂ!"

ನಕ್ಕರ್ ಕೆಲರ್. ನಗೆಯ ತಡೆದರ್ ಕೆಲರ್. ಕೆಲರ್
ಮುಳಿದುಕ್ಕಿದರ್. ಮತ್ತೆ ಮಿಕ್ಕವರೇಕೊ ಏನೊ
ಸಂದೇಹದಿಂದೆ ತಮ್ಮಿರ್ಕಲದೊಳಿರ್ದರಂ

ಲೆಕ್ಕಿಸಿದರೇಂ ಗೆಯ್ವುದೇಂ ನೀತಿಂತೆಂಬುದಂ!
ನೆರೆದ ಸಭೆ ಬೆರಗಾಗೆ, ನೀಲನುಂ ನಗುತೆದ್ದು
ಚಪ್ಪರಿಸಿದನ್ ಗಜನ ಭುಜಮಂ!– ಅನಂತರಂ,
ಪೇಳ್ವುದೇನೊಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗೆದ್ದರೆನಿತೆನಿತೊ
ಕಪಿ ಭಟರ್. ಪ್ರಕೃತಮಂ ಪೇಳ್ದರೆ ಕೆಲರ್; ಪಲರ್
ಪೇಳ್ದರಪ್ರಕೃತಮಂ. ಪೇಳ್ದನಿಲ್ಲೊರ್ವನುಂ
ನೆಚ್ಚು ಮೂಡುವ ಸುದ್ದಿಯಂ! ಭಾಷಣಧ್ವನಿಯೊ?
ವಾಗಿಂಗಿತಮೊ? ದನಿಯ ಹನಿ ಕೂಡುತೆಂಗಯ್ವನೆ
ಹತಾಶೆ ಹುಳ್ಳುಂ ಬರಿದು, ಧುಮುಕಿ, ಕೊಚ್ಚಿತ್ತಲ್ಲಿ
ನೆಚ್ಚಿನುತ್ತರಮುಖಿಂತು ಕೆಚ್ಚಿನೋಡದ ಪುಟ್ಟು
ನುಚ್ಚುನುರಿವೋಗೆ!
ಮೈಂದಂ, ಮಹಾವಾನರಂ,
ಕಪಿಕುಲಾಂಭೋಧಿ ಚಂದ್ರಂ, ಚಂದ್ರಸುಂದರಂ,
ಕವಿ ಚಾರುವಾಕ್ಶೋಭಿದಂ, ಕಾವ್ಯ ರಸ ಹೃದಯಿ,
ವೇಣು ವೀಣಾ ಧ್ವನಿಯ ವಾಣಿಯ ಲಸನ್ಮುಖಂ
ಮೇಲೆಳ್ದನಾಶಾಪತಾಕೆಯೋಲಾ ವಾಗ್ಮಿ:
ದಕ್ಷ್ಯರಿದುದಾವೇಶದಗ್ನಿ: ಕಿವಿಸೋಲ್ವುದಾ
ಸಮಿತಿ, ಮಂತ್ರದಿ ಮುಗ್ಧಮಾದಂತೆ. ಸೋಲಿರುದೆ,
ಕಾಲವೆ, ಕವಿಧ್ವನಿಗೆ? ಪರಿಷದಮರಿಯದೋಲೆ
ನಿಮಯುನಿಷ್ಠೆಯನುತ್ತರಿಸಿದನ್; ರಸಕ್ಷಣಕೆ
ಗಮಿಸುತೆ ರಸಿಕ್ಷಣಂ ಕ್ಷೆಳ್ಪ್ರೋಳೆ ನೆರೆಪರಿಯೆ
ಚಿತ್ರರಿಸಿದನ್ ಕಥನಮಂ ಕಾವ್ಯಶೈಲಿಯಲಿ!

ಭಾವನಾತೀತಕೆ ಅಚಿಂತ್ಯಕೆ ರಸಕ್ಕಿರುದೆ
ಕಾಲಮಾನದ ಸೂತ್ರ ಸಂಕೋಲೆ?
"ಮಲೆ ಬೆಳ್ಳು
ತಾಯ್ನೆಲಂ, ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ, ಪಿತ್ರ ನಲ್ಕಕ್ಕಳಂ
ನುಂಗಲಿದೆ ದುರ್ಯಶಃಕೇತು. ಧೀರಗಿರಂದು,
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯುಂಬೆಯಾ ಪರ್ವತಸ್ತನಗಳಂ
ಪೀಯೂಷಧೈರ್ಯಮಂ ಪೀರ್ದು ಬಳೆದರಿಂದು,
ಪೇಡಿತನಮಡಸಲಿದೆ; ಸೋಜಿಗಂ; ಸಂಕಟಂ!
ಯುವರಾಜ ವಾಲಿಸುತನಂಗದ ಕುಮಾರನಿಂ,
ನಿಖಿಲ ಲೋಕಪ್ರಾಣ ಸುತನಾಂಜನೇಯನಿಂ,
ವಹ್ನಿಜಂ ಲೋಕೈಕ ಕಲಿ ಮಹಾ ಸೇನಾನಿ
ನೀಲನಿಂ, ತನ್ನೊಂದು ಬಲ್ಪಿಂ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಗೆ
ಹೊಯ್‌ಕಯ್ ಪರಾಕ್ರಮದ ಬಲಿ ಜಾಂಬವಂತನಿಂ,
ಮೇಣಿತರ ಸಾಹಸಶ್ರೀಮಂತರಿಂ, ಸಮರ
ಧೀಮಂತರಿಂ ತುಂಬಿದೀ ಸಭೆಯ ತೇಜಕ್ಕೆ
ತಗದೆಂದಿಗುಂ ಪರಾಜಯಬುದ್ಧಿ. ಶುದ್ಧಿ ಮೇಣ್
ಶ್ರದ್ಧೆಯಿರೆ ತುದಿಗೆ ತಪ್ಪದು ಸಿದ್ಧಿ ಸಾಧನೆಗೆ.
ತನ್ನಿಷ್ಟದೇವತೆಯ ಸೇವೆಯಂ ನೊಗವೊತ್ತ
ಪೆಗಲೊಳೆಯೆ ಸತ್ತರಾ ಸಾವುಮುತ್ತಮ ಗತಿಯೆ
ನಾಸ್ತಿಕನಲ್ಲದಾತ್ಮನಿಷ್ಠಂಗೆ. — ಕಿರಿಯನಾಂ.
ಬಿನ್ನವಿಪೆ ನಾ ಪೆರ್ಮೆಯೆನ್ನದಲ್ತಾದೊಡಂ
ಪೆರ್ಮೆಯಿರ್ದಾತನಂ ಪಿಂಬಾಲಿಪಾ ನಯಪ್ಪು

ನನ್ನದಾಗಿರ್ದುದೆಂಬುದೆ ಪೆರ್ಮೆ. ಅದರಿಂದೆ
ನಮ್ಮ ದಳದನುಭವಂ ಬೇರೆ ಪರಿಯಾಯಿತ್ತು.
ಬೇರೊಂದು ತೆರನಾಯ್ತು ನಮ್ಮನೆಚ್ಚುಂ. ಬೇರೆ
ಪರಿಯಿರ್ಪುದಾಂಜನೇಯನ ಪಡೆಯವರ ಕೆಚ್ಚು.
ನಮ್ಮ ಪಡೆ ಪಟ್ಟ ಕೋಟಲೆ ಇರಿದುಮಲ್ತೆಮ್ಮ
ದುಃಖದ ನಖದ ವಕ್ರತಾಂ ಕಾಣೆ ಕರುಣೆಯಂ,
ಕನಿಕರದ ಲವಲೇಶಮಂ. ನಾವುಮಡವಿಯಂ
ತೊಳಲಿದೆವು; ನಾವುಮಲೆದೆವು ಮಳಲ್‌ಪೊಡವಿಯಂ.
ನೊಂದೆವಾವುಂ ಪಸಿವು ನೀರಡಿಕೆ ಚಳಿ ಸೆಕೆಯ
ಬಾಧೆಯಿಂ. ಕರಡಿ ಪುಲಿ ಫಣಿ ಸಿಂಹ ವಿಷಕೀಟ
ಹಿಂಸೆಯಿಂ ನಾವುಂ ನರಳ್ದೆವಾವುಂ ರೋಸಿ
ಸತ್ತುಪುಟ್ಟಿದೆವಮಮ, ಅಕ್ಷರದಿಟಂ!
" ದಾಂಟೆ
ಕ್ರೌಂಚಾದ್ರಿಯಂ ಕ್ರೋಶಮಂ ಕ್ರಮಿಸಿದುದೆ ತಡಂ
ನಾಮರೂಪಂ ಬಡೆದು ನಿಮಿರ್ದುದೋ ನಿರಾಶೆಯೆನೆ,
ಪ್ರತಿಕೃತಿಸುತೆಮ್ಮ ಸದ್ಯಃಸ್ಥಿತಿಯ ಚಿತ್ರಮಂ,
ಪರ್ವಿದತ್ತೊಂದು ಸೈಕತ ಸಮುದ್ರಂ. ಶಿವಾ,
ನೆನೆದರಾ ನೋಟಮಂ ನಡುಗುತಿರ್ಪುದೀಗಳುಂ
ಮನ್ಮನಂ! ನಡುಗಲಲ್ಲಾಗಳಾ ದೃಶ್ಯಕ್ಕೆ
ನಮ್ಮೊಳಾರುಂ: ಪೊಸತು ನೋಟಮಿನಿದಾಯ್ತಲಾ
ಸಾಗರದ ಬೇಸತ್ತ ಕಣ್ಗೆ! ನೈರಾಶ್ಯಗುಂ ದಲ್ (ಸು)
ನೆಯ್ದಿರ್ಪುದೊಲಿದಂತೆ, ತನ್ನ ಪೊನ್ನೆಳೆಗಳಿಂ

ಕಣ್ ಸೆಳೆದುದು ಮನಮೋಹಿಸುವುದು ಮೊದಮೊದಲ್; ಸಿಲ್ಕಿ
ಮೋಹಕ್ಕೆ ಮುನ್ ನಡೆಯೆ, ಕೊಂಡೊಯ್ವುದತಿಥಿಯಂ
ನರಕ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ. ಏನೆಂಬೆನೆಮಗಂತೆವೋಲ್
ಮೊದಲ ನೋಟಕೆ ಮನೋಹರಮಾಯ್ತು ಮರುಪೃಥಿವಿ:
ಬೆಳ್ಮಳಲ ನೆಯ್ಯನುಣ್ಪು ಮುತ್ತೊತ್ತಿದುದು ಕಣ್ಗೆ,
ದಿಟ್ಟಿ ದಣಿವನ್ನೆಗಂ ಹಬ್ಬಿ, ತಣಿವನ್ನೆಗಂ
ತಬ್ಬಿ. ಮುತ್ತೊತ್ತಿದಂತಾದುದಂಗಾಲ್ಗೆಯುಂ:
ಮೃದು ಪುಳಿನ ಮೃದುಲನಳಿನಾಧರದ ಸಾದರದ
ಸೋಂಕಿಂಗೆ ಪುಳಕಿಸಿತ್ತಡವಿವೆಟ್ಟವನ ನೆಲದ (ತ್ರ)
ಕಲ್ಮುಳ್ ಬಿರುಸನಲೆದ ಕಾಲ್ ಆ ಮಳಲ್ವೊಳಲ್
ತಗುಳ್ದುಮುಬ್ಬೇರ್ವ ಮಲೆಯಲೆ ಪೊನಲ್ವರಿದು,
ತನ್ನೆನಂತತೆಯಿಂದಮಂತರಿಕ್ಷದ ಕೂಡೆ
ಸೆಣಸಿದುದು. ಮರುಭೂಮಿಯಾದೊಡೇನಾಗಸಕೆ
ಮಲೆತರದೆ ಭವ್ಯಾಮ್ಯ್ತಸಲೆ, ದೇವದೇವನಂ
ಕೆಣಕಿದಸುರನ ಮೃತ್ಯುವುಂ ದಿವ್ಯಮಪ್ಪಂತೆವೋಲ್
ಪಿಂತಿಕ್ಕುತುರ್ವರೆಯ ಪಚ್ಚೆಯೈಶ್ವರ್ಯಮಂ
ಮುಂದುಮುಂದಕೆ ಪರಿಯಲೇಕನಾದತೆಯಾಯ್ತು
ಕಿವಿಗೆ ಸದ್ದಿಲಿತನಂ ಮಸಣದಾ, ಮೇಣಂತೆ
ಏಕಲೋಕತೆಯಾದುದವಲೋಕನಕೆ ರುಂದ್ರ
ನಿಸ್ಸೀಮ ಸೈಕತೌರ್ವೀಲೋಕಮಾತ್ರಕ್ಕೆ
ಮಿಳ್ಳುಬೇಸರಮುಸಿರ್ ಕಟ್ಟುವೋಲ್. ನಿರ್ಜನಂ,
ನಿರ್ಜಲಂ, ನಿರ್ಜೀವಮುಮಂತೆ ನಿಃಶ್ಯಾಮಲಂ.

ಪಳುವಿಲ್ಲ; ಪಸುರಿಲ್ಲ; ಮಿಗಪಕ್ಕಿವೆಸರಿಲ್ಲ;
ತಂಗಾಳಿಯಿಲ್ಲ; ತಿಳಿನೀರಿಲ್ಲ; ಇಂದ್ರಿಯಕೆ
ಮನಕೆ ಜೀವಕೆ ಮಹಾಚಿತೆಯಾಯ್ತು; ಬಿಸಿಲುರಿಯು
ಬೀಡಾಯ್ತು, ಸೆಕೆಯು ಸೂಡಾಯ್ತು, ಕಾವಲಿಯೋಡು
ತಾನಾಯ್ತು. ಬಳಲಿದರ್ ಬಲವಜ್ರರುಂ ಧಗೆಯ (೫)
ದಾವರಕೆ; ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿದರ್ ಭೀಮಕಲಿಗಳುಂ
ಝಳದ ರಭಸಕೆ; ಗಂಟಲೊಣಗಿಬರೆ ಬಾಯಾರಿ,
ಮಾತು ಮೂಣ್ಬದು ಕೆಲರ ನಾಲಗೆಗೆ; ಸುಡೆ ಮಳಲ್
ಬೊಕ್ಕೆಯುಬ್ಬಿದುವೆನಿಬರಂಗಾಲ್ಗೆ; ಪಸಿವಡಸಿ
ನಡೆಗೆಟ್ಟುದಿನಿಬರಿಗೆ; ಸೆಕೆಯೆ, ನೀರಳ್ಕೆಯಂ
ತಾಳಲಾರದೆ, ಪೀರ್ದುದೊಡಲಿನರವಟ್ಟಿಗೆಯ
ಬೆಮರ ನೀರಂ. ಸುಂಟುರುಳಿಗಾಳಿಗಳ್ ಸುತ್ತಿ,
ಮಂಥಿಸಿ ಮಳಲ್ಗಳಂ, ಧೂಳಿವೆಟ್ಟಂ ರಚಿಸಿ,
ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ಮೇಲೆತ್ತಿ, ಅಂಗಣಂ
ಕುಣಿದುವೈ, ಮರಳುಗಾಡಿನ ಮರುಳ್ಗಳೋಲಂತೆ.
ಕಣ್ಗೆ ಪುಡಿಯಂ ತೂರ್ದು ಕಟ್ಟಿದುವು ದಿಟ್ಟಿಯಂ;
ಮತ್ತೆ ಮೇಗಿಂದೆರಗಿ ಪೂಳ್ದುವಾಳ್ಗಳನೊತ್ತಿ
ಮುಚ್ಚಿ; ದೂಳ್ಮುಗಿಲ ಹರಹಿಂದುರಿವ ನೇಸರಂ
ಮುಸುಗಿ ಕಳ್ತಲೆಗೈದುದುನ್ಮಾದವೇರ್ದರೋಲ್
ಚೀತ್ಕಾರಗಳನುಳ್ದು, ಚಿತ್ರಸ್ವನಂಗಳಿಂ
ಚಿತ್ರಚಿತ್ರಂ ನರ್ತಿಸಿತ್ತಾ ಮರುಪರೇತ
ನಟಮಂಡಳಂ. ಕಾಲ್ಗೆಟ್ಟು ಕಣ್ಗೆಟ್ಟು ಸೇನೆ ತಾಂ

ತತ್ತರಿಸುತುತ್ತರಿಸುತಿರೆ, ಪೇಳ್ವೆನೇಂ, ಮುಂದೆ,
ಸಿಕತ ದಿಕ್‌ಚಕ್ರವಾಳಾಂತಮಂ ನಿಂಗರಿಸಿ,
ಕಣ್ಗೆಮೋಹಿಸಿತು ಮನೋಹರ ಮರುಸರೋವರಂ.
ಪಾರ್ದುದೆ ತಡಂ, ಗಂಟಲೊಣಗಿ ಬಾಯಾರ್ದರೆಂ,
ಮೃತರಿಗಮೃತದ ಕೃಪೆಯೆ ಕೈಸಾರ್ದುದೆಂದಾರ್ದು
ಓಡಿದೆವು, ಬಯಕೆಯ ಬಿಸಿಲ್ಗುದುರೆಗಳನೇರ್ದು,
ನೀಳ್ಕೆರಳ ನಿಟ್ಟೋಟದಿಂ. ತಣ್ಪುನೋಟದಿಂ
ತೆರೆನಲಿದು ಕುಣಿದತ್ತು; ತೆರೆಯ ಮೊರೆಯಿಂಪಿಂದೆ
ಕರೆಯನುಲಿದತ್ತು; ಕರೆದುದು, ನಿರಾಶೆಯ ನಡುವೆ
ದೂರದಾಶೆಯ ತೆರದಿ, ಪುಳುಕು ತಳಿನೀರ್ಗಳಿಂ
ಕಣ್ಗಳನಿ ನಂಬಿಪಾ ಬಿಸಿಲಿಚ ಮಳಲ್ಗಳಂ.
ಎನಿತೋಡಲೇನ್? ಓಡಿದಂತೆಲ್ಲಮದಕೆಮಗೆ
ನಡುವೆಯಿರ್ದಂತರದ ದೂರಮಕ್ಷೀಣಮೆನೆ
ನಿಂದುದಚಲಂ. ಕುದಿವ ಸೆಕೆ. ಸುಡು ಮಳಲ್. ಬೇಯೆ
ಬೀಸುವ ಬಿಸಿಲ್ಗಾಳಿ. ದಣಿವು, ದುಗುಡಂ, ಪಸಿವು,
ನೀರಡಿಕೆ. ಬೆನ್ನಟ್ಟುತಿರಲಾ ಬಯಲ್‌ಭ್ರಾಂತಿ
ಬಯಲಾದುದೈ, ಬೈಗು ನೇಸರ್‌ವೆಳಗು ಸುಡುವ
ಪೊಳ್ತಿನಲಿ. ಏನೊರೆವೆನಾ ಗೋಳನಯ್ಯಯ್ಯೊ
ಪಡೆಯೊರಲಿದುದು ನಿಡುನರುಳ್ ನರಳಿ, ಮರಳ ಮೇಲ್
ಪೊರಳ್ದು. ಪವನಜ ವಾಣಿ ತುಂಬಿದುದು ತೇಜಮಂ
ಮರಳಿ. ನೆತ್ತರ್ಮುಗಿಲ ಕೊಲೆಯ ಕಲೆಯಾ ಕತ್ತಿ,
ರಕ್ತ ರವಿಶವಮಳ್ದುತಿರೆ, ಬಿಳ್ದುದಾ ಪಗಲ್

ಕಷ್ಟಂಗಳ್ಗಿರುಳ ಮಸಣಾಕ್ಷಿ. ಓ, ಆ ರಾತ್ರಿ,
ಏಂ ಭಯಂಕರಮಾದುದಾ ತಾರಕಿತ ರಾತ್ರಿ!
ತಿಮಿರಮಂ ತೋರುತಿರೆ ಕ್ರೂರ ತಾರಾ ಕಾಂತಿ
ಮುನ್ನಡೆದೆವನಿಬರುಂ, ಬೇಳ್ಪನ್ನೆಗಂ ಪರಿವ
ಛಲದಿಂದೆ: ದೈವಕೃಪೆ, ದೈವಕೃಪೆ ದಿಟ ಕಣಾ,
ಮೂಡಿತು ಮೃಕಂಡು ವಿಪ್ರಾಶ್ರಮಂ, ಮರುವನದ
ಮಧ್ಯೆ! ಮಾಯೆಯೊ ನಿಜವೊ ನಾನರಿಯೆ: ಮಗನಳಿಯೆ,
ಮುನಿಯ ಸಂಕಟದುರಿಗೆ ಬೇಯಲ್ ಬೃಹದ್ವನಂ, ಇಹಂ
ಮೂಡಿತೆಂಬರ್ ಮೃತ್ಯುಮಂಚದ ಮಳಲ್ಗಾಡಿನೋಳ್
ಸರ್ವ ಸಂಕಟಕರಂ ಮರಾ ಮರುಪೃಥಿವಿ. ಕೃಪೆಯ
ಮನೆಯೆನಲ್, ನೀರ್ ನೆಳಲ್ ಪಣ್ಫಲಮ್ ತಣ್ಪಿಂಗೆ
ಬೀಡಾಗಿ, ಮೆರೆದಿರ್ಪುದೊಂದು ಮರುವನಮದರ
ನಡುವೆ. ತಪಮಿರ್ದನಲ್ಲಿ ಮೃಕಂಡು ಮುನಿವರಂ.
ಮಿಂದುಂಡು ಮಲಗಿ ಜೀವಂದಳೆದು, ಮರುದಿನದ
ಪಗಲನಲ್ಲಿಯೆ ಕಳೆದು, ರಾತ್ರಿ ಬರಲಾ ಮುನಿಯ
ಪೇಳ್ಕೆವೊಲರಿಲ್ವತ್ತಿಗಳನರಿದು, ಯಾತ್ರೆಯಂ
ಮುಂಬರಿಸಿದೆವು, ಚಂಡಕರ ತಾಪದಂಡಲೆಗೆ
ಸುಕ್ಕಿ. ನಡೆದೆವಿರುಳೆಲ್ಲಮಂ. ಬೆಳಗುವೊತ್ತಿಗೆ ಇದಂ
ಕಳೆದುದಾ ಮರಣಕರ ಮರುಮಂಡಲಂ. ಮುಂದೆ
ಸೊಗಸಿತು ಪಸುರ್ಮಲೆಯ ತಣ್ಣೆದೆಯ ತಾಯ್ವರಕೆ.

"ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಂ ಮರುಧರಿತ್ರಿಯಂ ಚರಿಸಿದಾ

ತೃಷೆಗೆ ನೀರ್ದಾಣಮಂ ಪುಡುಕುತಿರಲೇನೆಂಬೆ?
ತಿಮಿರದ ತಿಮಿಂಗಿಲಂ ತೆರೆದ ತಾಳಿಗೆಯವೋಲ್
ಅಗುರ್ವಾಯ್ತು, ಗಿರಿಗುಹಾ ಗಹ್ವರ ಮಹಾ ಬಿಲಂ.
ಬಳಿಸಾರ್ದನದನಚಲ ಕೂಟಾಭನನಿಲಜಂ
ಗುಲ್ಮ ವೃಕ್ಷಾಕೀರ್ಣಮಂ. ವಿಪಿನ ಕೋವಿದಂ,
ಸಂವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತೆ, ಸಂಜಾತ ಪರಿಶಂಕೆಯಿಂ
ಸಂಬೋಧಿಸಿದನೆಮಗೆ ಸಲಿಲಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ: 'ಹೇ
ಹೃತದಾರ ಸನ್ಮಿತ್ರ ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞೆಯಂ
ಮತ್ತೆ ಕರ್ತವ್ಯಮಂ ಪೊತ್ತ ಸಹಚರರಿರಾ,
ಸೋವಿ ಸೋಸಿದೆವೆನಿತೊ ತೆಂಕಲಂ, ಮೈಥಿಲಿಯ
ನೆಲೆ ತೋರದಿದೆ. ಸತೀಚೋರನಾ ರಾವಣಂ
ಪೇಳಲಸದಳಮೆಲ್ಲಿ ಬೈತಿಟ್ಟಿರುಹನೊ? ಬಿಲಂ
ಕಾಣ್ಬುದಿದೊ ಪಾತಾಳ ಕುಕ್ಷೋಪಮಂ. ಶಂಕೆ
ಪುಟ್ಟುತಿರ್ಪುದೆನಗೆ: ಲಂಕೆಗೆ, ನಿಶಾಚರ ಪುರಕೆ,
ಕುಹರಮಿದೆ ಗುಹ್ಯಮಾರ್ಗಂ. ಕಾಣಿಮದೊ ಅಲ್ಲಿ:
ವಿವರ ಮುಖದಿಂ ನಿಷ್ಕ್ರಮಿಸುತಿವೆ ಜಲಾರ್ದ್ರಮಾ
ಕ್ರೌಂಚ ಸಾರಸ ಪಂಕ್ತಿ; ತೊಯ್ದು ತೇವದ ಗರಿಗೆ
ಹೂವಿನ ಹುಡಿಯ ಹಳದಿಯಂಟಿ ಹೊಮ್ಮುತಿಹುವದೊ
ಹೊಂಗೆಲಸದೆಸಕದಾ ಚಕ್ರವಕ್ಕಿಯ ಮಾಲೆ.
ಗವಿಯ ಬಾಯಿಯ ಮರಗಳುಂ ನೀರನೀಂಟಿದಾ
ಕೊರ್ಬಿನ ಪಸುರ್ಪಿಂದೆ ಸೊಗಸುತಿವೆ. ರಕ್ಷಿಸಿದೆ
ರಾಕ್ಷಸ ರಹಸ್ಯಮಂ ತಿಮಿರಗೂಢಂ ಬಿಲಂ.

ಬನ್ನಿಮ್ಮೊಳಪುಗುವಮ್ಮರಸುವೆಮವನಿಜಾತೆಯಂ."
ಹನುಮದೇವನ ವಾಣಿಯಾವೇಶದಿಂ ಪೆರ್ಚಿ
ದುರ್ದರ್ಶಮತಿಘೋರಮನಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಮನ್,
ಪೊಕ್ಕವಾ ಋಕ್ಷಬಿಲಮಂ. ಒರ್ವರೊರ್ವರಂ
ಪಿಡಿದು, ಬೆಗಲಂ ನೆಮ್ಮಿ, ನಡೆಯುತಿರಲಕ್ಕಟಾ
ಕರಡಿ ಪುಲಿಗಳ ಕೂಗುಮೆಲರುಣಿಯ ಘಣಿಯ ಸುಯ್
ಕೇಳ್ವುತ್ತು ನೀರ್ದುಮುಕುದನಿವೆರಸಿ. ಪೋಗುತಿರೆ,
ಸಾಗುತಿರಲೊಯ್ಯನೆಯೆ, ಬೆಕ್ಕಸಮುಕ್ಕುವಂತೆ
ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ಕಣ್ಬೆಳಕೆ ಸುಳ್ದಿದುದೊಂದದ್ಭುತಂ, (ಸುಳಿದು)
ಸುರಸುಂದರಂ, ವಿತಿಮಿರಂ ವನಂ! ಪೊನ್ಮರದ,
ಪೊಂದಳಿರ ಪೊನ್ನಲರ ಮಿಂಚು ಮಿರುಗುವ ಬನಂ
ಕಾಂಚನ ರಚಿತಮಾಯ್ತು ಕತ್ತಲೆಯ ಕಂಡುಂಡು
ಕುರುಡು ಮೆತ್ತಿದ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಗಳ್ಗೆ.
"ಅದೆ ಕಣಾ
ಅಲ್ಲಿರ್ಪುದಾ ಸ್ವಯಂಪ್ರಭೆಯ ದಿವ್ಯಾಶ್ರಮಂ.
ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಾಂಬರದ ಆ ಮಹೀಯುಸಿ, ತವಸಿ,
ನಮ್ಮ ಕತೆಯುಮನಂತೆ ವೆತೆಯನಾಕರ್ಣಿಸುತೆ,
ತನ್ನಾತ್ಮಕಥೆಯನೊರೆಯುತ್ತೆ, ತಣಿಸಿದಳು ನಮ್ಮನ್
ಅಮದುರ್ಣಿಸಿನಿಂದೆ ಪಣ್ಬೇರ್ಗಳಾ. ರಚಿಸಿದನ್ ×
ದಾನವರ ಶಿಲ್ಪಿಮಯನೆಂಬತುಲ ಮಾಯಾವಿ ತಾಂ
ವೈಡೂರ್ಯ ಕನಕಮಯಮಾ ಗುಹಾರಾಮಮಂ
ಹೇಮೆಯೆಂಬಪ್ಸರೆಯ ಸುಖಕೆ. ಆ ಚಾರುಮುಖಿ,

ಮಯ ಹೃದಯ ಹಾರಿಣಿ ಸುರಲತಾಂಗಿ, ತನ್ನ ಸಖಿ
ಮೇರುಸಾವರ್ಣಿಯ ಮಗಳ್ ಧರ್ಮಚಾರಿಣಿ
ಸ್ವಯಂಪ್ರಭೆಗೆ ನೀಡಿದಳದಂ ತಪಂಗೆಯ್ವಳ್ಗೆ,
ಕೆಳೆಯ ನೆನಹಿಂಗೆ ಸಿರಿಕೊಡುಗೆಯಾಗಿ. ಇರ್ದುದು ವರಂ,
ರಕ್ಷೆಯೋಲ್, ಮರ್ತ್ಯರಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೊಡಸುವೆರಸಿ
ಪಿಂತಿರುಗದಿರ್ಕೆಂದು. ಕಾರ್ಯದ ಸುಕೃತವಲಾ:
ಗೆಲೆ ಕುರುಹಾಯ್ತಲಾ: ಬರ್ದುಕಿ ಬಂದುದು ನಮ್ಮ
ಪಡೆ! ಸಾಕ್ಷಿಯಿದಕಿಂದೆಯುಂ ಬೇರೆ ಬೇಕೆಮಗೆ
ಮುಂದೆ. ಗುರಿ ಕೈಸಾರ್ಗುಮೆಂಬುದಕೆ? ಆ ದೇವಿ
ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ ನಿಂದರಂ ನಮ್ಮಂ ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯಿಂ
ತಂದಳಿಲ್ಲಿಗೆ ಮಹೇಂದ್ರಾಚಲಕೆ, ರೆಪ್ಪೆಯಂ
ತೆರೆವನಿತರೊಳ್!
"ಮನ್ನಿಸುವುದೆನ್ನನೀ ಮಹಾ
ಪರಿಷದಂ. ಸಮಯ ನಿಷ್ಠೆಯನುತ್ತರಿಸಿದೆನ್,
ಸಕಾರಣಂ. ತೊಲಗುಗೆ ನಿರಾಶೆ. ಹೇಡಿತನಮಂ
ಕೊಲ್ಗೆ ಬಗೆ. ಸಾಲುಮಾ ಪಳಿವೀಡು, ಸೋಲ್ಮನಂ.
ಮೂಡುಗುರ್ಕೆಗೆ ಕೋಡು. ಬರ್ಕೆಮ ವಿಜಯಬುದ್ಧಿ.
ಕೆಟ್ಟಿರುಳ್ ಕಡೆಗಾಣ್ಬ ಮುನ್ನಮಿದೊ ಸುಳಿಯುತಿದೆ
ಮೂಗಿಯ್ಯೆಕಿಲ್ ಸೋನೆ, ಜಗಮೆಲ್ಲಮಂ ಮುಸುಗಿ
ಬೆಳ್ಳಂಜಿನಿಂ. ದಿಟ್ಟ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿದಂ ತನ್ನ
ಸಪ್ತ ತೇಜಯ ತೇರನೇರಿ ಬರ್ಪಿನರೋಚಿ
ತಪ್ತ ತೇಜದಿನಟ್ಟಿ, ಸುಪ್ತ ಲೋಕವನೆಂತು

ದೀಪ್ತಿಯಿಂದೆಚ್ಚರಿಸುಗುಮೊ ಅಂತೆ ನಮ್ಮೆರ್ದೆಯ
ಮುಸುಗಳಿದು ಮೂಡುಗಾಣ ಜ್ಯೋತಿ ತಾಂ ಕೀರ್ತಿಕರ
ಧೈರ್ಯ ಪೂರ್ವಾಚಲದ ಶೃಂಗ ಸಿಂಹಾಸನದ
ತುಂಗ ಗೌರವಕೆ!"
ಆ ವಚನ ವಿದ್ಯುತ್ ಪ್ರಭಾ
ಲಹರಿ, ಕೇಳ್ದರ ಮೆಯ್ಗೆ, ಮಿಂಚುವರಿದುದು, ರೋಮ
ರೋಮಂ ನಿಮಿರಿ ಪುಲಕಮಂ ಕೈದುಗೊಳ್ವಂತೆ.
ಘೇ ಘೋಷಮಡವಿ ನಿಶ್ಶಬ್ದಮಂ ಮಥಿಸುತಿರೆ
ತಾರನೆದ್ದನುದಾರ ಮೂರುತಿ, ಕುಶಾಗ್ರಮತಿ,
ಸಂವಾದ ಮಧುರ ಭಾಷಿಣಿಯ ವಾದ ಮೇಧಾವಿ:
"ಕೋಕಿಲನ ಸರಗೇಳ್ದಂಗೆ ಮಯೂರನ ಕೇಕೆ
ತಾನಿಂಪಹುದೆ? ಮೈಂದನಿಂ ಬಳಿ ನುಡಿಯಲೆಳಸುವಂ,
ಮೂರ್ಖನಲ್ಲದಿರೆ, ಸಾಹಸಿ ದಿಟಂ. ಆದೊಡಂ,
ವಿವೇಕಿ ಗೃಹಪತಿ ಔತಣದ ಕೂಡೆ, ಓಗರದ
ನೆವದಿ, ಅತಿಥಿಗೆ ಔಷಧಿಯ ಒಳ್ಪನೆರೆವವೋಲ್,
ಒರೆವೆನೆರ್ದೆಯಂ. ದೊರೆಯ ಕೊಟ್ಟವಧಿ ಮುಗಿಯಿತ್ತು; ಮೇಣ್
ಮೀರ್ದತ್ತು. ದೊರೆತುದಿಲ್ಲಿನ್ನುಂ ಧರಾತ್ಮಜೆಯ
ನೆಲೆ. ದೊರೆಯಬರುದಾದೊಡಂ ದೂರಮಿರ್ಪುದಾ
ಸಂಭವಂ. ಸುಗ್ರೀವ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಲ್ಲಿ
ಕುದಿಯುತಿಹರೆಂಬುದಂ ಮರೆಯದಿರಿ. ಶೀಘ್ರದಿಂ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆಯ್ದು, ನಮ್ಮನುಭವಂಗಳನೊರೆದು,
ಸರ್ವ ಕಪಿಸೇನೆಯಂ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿತ್ತಣ್ಗೆ ಮೇಣ್

ದಾಳಿಕ್ಕುವಂ. ತಳ್ಳುವಿದರೆ ಬರಿ ಕೆಲಸಗೇಡೆ,
ನಮಗುಮೆಮ್ಮಂ ನಂಬಿದವರಿಗುಂ. ಸಾಹಸಂ
ಸ್ತುತ್ಯಂ. ವಿವೇಕಮದರಿಂದೆಯುಂ ಶ್ಲಾಘ್ಯಮಕ್ಕೆ.
ಸಾಹಸಂ ವೀರ ರಥಿ, ಸಾರಥಿ ವಿವೇಕಮಿರೆ.
ಮತಿವಲ್ಗೆಯಿಲ್ಲದಿರೆ ಸಾಹಸಂ ಗತಿಗೆಟ್ಟ
ತೇಜಿ. ಸಾಹಸಮಲ್ತು ನಮಗೆ ಗುರಿ, ಈಯೆಡೆಗೆ;
ನಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿಯುಮಲ್ತು ಚರಮಲಕ್ಷ್ಯಂ. ನಮ್ಮ
ಗಮನದ ಕಣ್ಗೆ ಸೀತೆಯೊಳ್ಪೆಯೆ ಗುರಿಯ ಕಣ್ಣು.
ಕೀರ್ತಿ ತಾನುಪಲಕ್ಷ್ಯಮೆಂಬುದನಿಲ್ಲಿ ನೆನೆಯುವಂ.
ಕೀರ್ತಿಯೇಂ? ವೀರರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಲ್ತೆ? ತಮ್ಮೊಳಗೆ
ತಮಗೆ ನೆಚ್ಚಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಹೊರರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯ
ಕೆಚ್ಚಿರಲೆವೇಳ್ಕುಂ ದಿಟಂ. ಕಾಣ್ನಾನಿಲ್ಲಿ
ಮಂದಿಯ ಪೊಗಳ್ಕೆಯನೆ ತನ್ನ ಬೀರಂಗೆತ್ತು
ಮೆರೆವಲ್ಪನಂ. ದಣಿದ ದಳಮಂ ಮಸುಳ್ಚುವಂ.
ಹಿಂಜರಿವರೆಲ್ಲ ಹೇಡಿಗಳಲ್ತು. ತುದಿ ಜಯಕೆ
ತಾನಕ್ಕುಮೋರೊರ್ಮೆ ನೀತಿ ಹಿಂದೋಟಮುಂ.
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆಯ್ದು, ನಮ್ಮೊಡೆಯಂಗೆ ಸರ್ವಮಂ
ಪೇಳ್ದು, ಮುನ್ ಬೆಸನನೆಸಗುವುದೆಮಗೆ ನೀತಿಯಿನ್.”

ಭಾವ ರಾಹಿತ್ಯಮೆನೆ ತೋರ್ದುದಂ, ಇಂಗಿತದಿ
ಭಾವಮಯ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಹಿತ್ಯಮಂ ಬೋಧಿಸುತೆ, (ಮಂ)
ಕುಳಿತನಾ ತಾರನತ್ರತಿಮ ವಾಗ್ಮಿದನತುಲ

ಚಟುಲ ಜಿಹ್ವೆಯ ವಾದ ಮೇಧಾವಿ. ತರುಗಳೊಳ್
ಬನವಕ್ಕಿ ಪಾಡತೊಡಗಿದುವಿಲ್ಲ ಮೇಣಲ್ಲಿ.
ಕೀಡಿದುದು ಕೊರೆಚಳಿಯುಮಾಗಿಯ ಕುಳಿರ್ಗಾಳಿ.
ಮುಸುಗಿದಿಬ್ಬನಿ ಮಂಜಿನಲಿ ಕೋಲುಕೋಲಾಗಿ
ತೂರಿಬಂದುದು ಪಸುಳೆನೇಸರ ಕದಿರ್ಕಣೆಯ
ಬೆಳಕು ನೆಳಲಿನ ಬಿಳಿಯ ನೀಲಿಯ ಕಲೆಯ ಬಲೆಯ
ರಂಗೋಲಿ. ಕೃತಿನಿದುದು ತರುಣಾರುಣಾತಪಂ
ವಾನರ ಮಹಾಕೃತಿಗಳಂ, ದೀರ್ಘಮುನ್ನತಮೆನಲ್
ಶೈಲಛಾಯೋಪಮಮಂ, ಮಂಜಿನ ಪಟದ ಮೇಲೆ.
ತಾರವಾದದ ಸಾರ ಸತ್ವದಿಂದಾ ಸಭೆಗೆ
ಕವಲಾಗಿ ಬಗೆ, ಗುಜುಗುಜು ಮಾತು ಮೊರೆದತ್ತು,
ಹಿಂಡೆದ್ದ ಜೇನ್ಗೂಡಿನೋಲ್. ಇದ್ದಕಿದ್ದಂತಿದೇನ್
ಸದ್ದು ನಿಂತಾಲಿಸಿತು ಸಭೆ: ಆ ಮಹೇಂದ್ರಗಿರಿ
ಶೃಂಗದಿಂ ದುಮುಕುತಿಳಿದೈತಂದುದಾಗಳೆಯೆ, ಕೇಳ್,
ಸಂಪಾತಿ ಚೀತ್ಕಾರಮುಲಿದು ಕಿವಿಗೊಳ್ವನಂ!

ಸೇನಾನಿ ನೀಲನಂಗದ ಹನುಮ ಜಾಂಬವರ
ಮಂತ್ರಣವನನುಮತಿಸಿ, ವ್ಯಾಘ್ರೋಗ್ರ ವೀರನಂ
ಕರೆದು ಬೆಸಸಿದನಿಂತು ಶರಗುಲ್ಮನಂ: "ಪೋಗು,
ನಡೆ, ಚೆಚ್ಚರಿಂ. ಕೂಗಿಗರಿ ನೆಲೆಯನೆಚ್ಚರಿಂ.
ಪಡೆಯ ಕೊಳ್ ನಿನ್ನಾಯ್ಕೆವೀರರಂ." ಪರ್ವನಾ
ಮುಲ್ಲಗಾಳೆಗದ ಪುಲಿ, ತನ್ನಾಯ್ದ ಕಲಿಗಳಂ

ಕೂಡಿ, ಕಂದರಕಿಳಿದ ಮಂಜು ಬೆಳ್ದೆರೆ ಮುಸುಗಿ
ಕಣ್ಗೆ ಮರೆಯಾಗಿರ್ದೊಡಂ ಪಸುಳೆವಿಸಿಲೆಸೆದಿರ್ದ
ನಿರ್ಮಲದಚಲದುನ್ನತಿಗೆ, ಕೂಗು ಕೇಳ್ದೆಡೆಗೆ.
ಬೆಟ್ಟವೇರುತೆ, ಪಿಟ್ಟುದಟ್ಟಿತಿಬ್ಬನಿ ಸೋನೆ
ತೆಳ್ಪನಾಂತಂತೆ, ವಿಪಿನಂ ಸಾಂದ್ರತೆಯನುಳಿದು
ವಿರಳಮಾದತ್ತಟನಸುಲಭಂ. ಸಮೀಪಿಸಲ್
ಸತ್ಯಗಿರಿ ಶಿಖರಮಂ, ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮಕಾರಿ
ಶಬ್ದಜಾಲಾರಣ್ಯಮುಂ ತರ್ಕಪಾಂಡಿತ್ಯಜಂ
ವಾದದಸ್ಪಷ್ಟತಾ ಪ್ರಾಲೇಯಮುಂ. ತೊಲಗಿ
ಜ್ಯೋತಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಮಪ್ಪಂತೆ ಏರಿಯುಂ,
ಏರಿದಂತೆಲ್ಲ ವಿರಳತೆಯಾಂತು, ಕಾಲ್ಸೋಲ್ವು,
ಕಡೆಗೆ ಮರಮೆರಡುಮೂರಾಗಿ ನಿಂದಡವಿಯನೆ
ನೀಹಾರಮನುಸರಿಸಿಲೆಸೆದುವು ಮಹೇಂದ್ರಗಿರಿ
ಶುಭ್ರಚೂಡಂ, ಚುಂಬಿತಾಂಬರ ಸರಸ್ಸ್ಫಟಿಕ
ನಿರ್ಮಲಾನಿಲ ವಲಯ ಸಂಶೋಭಿ.
ಕಂದರಾ
ಕೂಟದೊಳ್ ಬಂಡೆಗಳೊಡನೆ ಬಾಡೆಯೆನೆ ತಪಂ
ಬಡುತಿರ್ದ್ದ ಖಗವೃದ್ಧನಂ, ಮಹಾ ಗೃಧ್ರನಂ,
ಶರಧಿ ಸಖನಂ, ಗಗನ ಮಿತ್ರನಂ, ವಿಪಿನ ಭೂ
ಶೈಲ ಸಂಗಾತಿಯಂ, ಸಂಪಾತಿಯಂ. ಪರಿದ
ತಿಪ್ಪುಳಿಂದೊಡಲ ಪುಣ್ಗಳಿನೆರ್ದೆಯ ನೋವಿಂದೆಯುಂ
ಮೇಣನ್ನದಲ್ಪತೆಯ ಪಸಿಯಿಂದೆಯುಂ ,ಸುಕ್ಕಿ,

ಸುರುಂಟಿರ್ದ ಕಂಕಾಲತಾ ಕ್ಷಾಮ ಭೀಮನಂ
ಕಂಡುದೆ ತಡಂ, ಬಡಿಯಲೆಂದರೆಗುಂಡುಗಳನೆತ್ತಿ
ಮೇಲ್ವಾಯುತಿರ್ದ ಕಪಿಶೂರರಂ ಕೈಕಡೆದು,
ಮುನ್ನಡೆದು, ತಾನೆ ನುಡಿದನ್ ಮೌನಮೂರ್ತಿಯ
ಮುಖದ ಮುಂದಾ ಸಮರ್ಥ ಶರಗುಲ್ಮಂ:
"ನುಡಿ ನಿನ್ನ
ಪರಿಚಯವನೆಲೆ ಖಗಬೃಹದ್ರೂಪಿ. ತಪ್ಪುವಿದಡೆ
ರಣಗೇಡಕ್ಷಮದೊ ನಿಂತಿಹರ್, ನೋಡಲ್ಲಿ,
ಮುಳ್ತುಗ್ಗೆ ಬೆರಳ್ಗಳೋಲ್, ಕಲ್ಪಿಡಿದು, ಸಾಲ್ಗೊಂಡು,
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯನ್ನಾಳ್ವ ವಾನರ ಮಹಾ ನೃಪತಿ
ಸುಗ್ರೀವನಾಳ್."
ಚಳಿಗೆ ಪಕ್ಕಗೂಡಾಗೊರಗಿ
ಮಾಗಿಯೆಳ್ಬಿಸಿಲ ಕಾಯಿಸುತಿರ್ದ ನರೆನವಿರ
ಗರಿಮೆಯ್ಯವಂ, ರೆಪ್ಪೆಯಂ ಬಿಚ್ಚಿ, ನಿಡುನೋಡಿ,
ತೊದಲುನುಡಿ ನುಡಿವಣುಗನಂ ನೋಳ್ಪಜ್ಜನಂದದಿಂ
ಪರಿಚಯವನರಿತುಮೌದಾಸೀನ್ಯಮಂ ನಟಿಸಿ:
"ಪಕ್ಕಂಗೆದರ್ದನೆಂ, ಮಕ್ಕಳಿರ; ಮುದುಕನೆಂ,
ಬನ್ನಿಮೆನ್ನಂ ನೆಗಹಿ; ಕುಳ್ತು ಬಳಿಕೊರೆದಪೆನ್
ನಿಮ್ಮಿಷ್ಟಮನ್."
ಒರ್ವನಲ್ತೊರ್ವನಲ್ತಾ ಪಡೆಗೆ
ಪಡೆಯೆ ತಾಂ ಕೈಗೆಕೈ ನೆರವಿತ್ತೊಡಂ, ಖಗಮಿರ್ಕೆ,
ರಂದಲಿಲ್ಲರೆಯ ಮೇಲೋರಗಿರ್ದದರ ನೀಳ್ದ

ಛಾಯೆಯುಂ! ಗೋಣಾಗಿದನ್ ತನಗೆ ತಾನೆಂಬಂತೆ
ಸಂಪಾತಿ: "ಏನ್ ಮಿಳ್ತುಗೈ ಬೆರಳ್ಗಳೊ ಕಾಣೆ!
ಮೆಯ್ಯನಲುಗಿಸಲಾರದೆಯೆ ಬರಿದೆ ತಿಣುಕುತಿವೆ,
ಶಿಥಿಲಮುಂ, ಗರಿಬಿಳ್ದು ಮುಪ್ಪಾದುದಂ! ಮತ್ತೆ,
ಪ್ರಾಣವಜ್ರವ ಸೆಳೆವ ಸಾಹಸವನೊದರುತಿವೆ!"
ತನಗೆ ತಾನೆಂದುಕೊಂಡೊಡಮದಂ ಕೇಳ್ದು ತಲೆಯುಂ
ಬಾಗಿದುದು ವಾನರ ಸಮಷ್ಟಿ. ಖಗ ಭೀಮನಂ
ಕುರಿತು ಗೌರವದಿಂದೆ. ಶರಗುಲ್ಮನಿಂತು:
"ಹೇ
ಖಗ ಮಹಾತ್ಮಾ, ಮನ್ನಿಸೆಮ್ಮನಪರಾಧಮಿರೆ.
ಪಕ್ಷಿರೂಪಂ ಬೆತ್ತ ರಾಕ್ಷಸಾಶಂಕೆಯಿಂ
ವರ್ತಿಸಿದೆವಂತು. ನೀನಾರೊ ಸುರ ಸಜ್ಜನಂ,
ಧರ್ಮಸತ್ವಂ. ಧ್ವನಿಯೆ ಸಾರುತಿದೆ ಹೃದಯಮಂ.
ಕಲಿಯಾದೊಡಂ ದುಃಖಿ ನೀನಾಗಿ ತೋರುತಿಹೆ.
ನಿನಗಿದೇಂ ಕಷ್ಟಮೀ ಗತಿಬಂಧನಂ. ಗ್ಲಾನಿಯದು
ನಮ್ಮಿಂದೆ ಪರಿಹಾರಮಾಗುವೊಡೆ, ಬೆಸಸೆಮಗೆ
ಮುಂಗಜ್ಜಮಂ. ನೀನಾರ್? ಇದೇಕೆ ಕುಳ್ತಿಹೆಯಿಲ್ಲಿ?
ನೀನಾಗಳೇಕೆ ಚೀತ್ಕರಿಸಿದಯ್? ಗೋಳ್ದನಿಯ
ಕೇಳ್ದೆಯೆ ಮಹಾಸೇನಾನಿ ನೀಲನಟ್ಟಿದನೆನಗೆ
ಬೆಸನಿತ್ತು. ಶರಗುಲ್ಮನೆಂಬರೆನ್ನಂ; ನಾಂ ಬಿಂದು
ಮಾತ್ರನೆಂ; ಸಿಂಧು ತಾನಿರುದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ನೆರೆದ
ವಾನರ ಧ್ವಜಿನಿ."

“ವಾನರ ವಿನಯಮೂರ್ತಿ, ಕೇಳ್
ಶರಗುಲ್ಮ,” ಮೊಳಗಿದುದು ಮಂದ್ರಂ ಮೃದಂಗದೋಲ್
ಧ್ವನಿ ವಿಹಂಗೇಂದ್ರನಾ, “ಸಂಪಾತಿಯಾಂ. ಶ್ಯೇನಿ
ಸುತನೆಂ. ಜಟಾಯುವವರಜನೆನಗೆ. ನಮ್ಮತಾಯ್
ಮಾತಿರ್ಕೆ. ದಿಟಮೊರೆವೆನೆಮಗೆಣೆಯ ಕಲಿಗಳುಂ
ಕಾಣದಿರ್ದಪ್ಪೊ ಲೋಕ ಪದಿನಾಲ್ಕರೊಳ್. ನಾನೊರ್ಮೆ
ಬೇಂಟೆ ಬೇಳಂಬದಿಂ, ಸಾಗರದನಂತತೆಯ
ಮೇಲೆ, ದೂರಾಂತರಿಕ್ಷದಲಿ, ಬಾನಾಡಿಯೆಂ;
ಕಂಡೆನ್ ಸಮುದ್ರಫಣಿಯಂ ಸಪ್ತಯೋಜನದಾ.
ವಜ್ರಮುಖದಿಂ ವಜ್ರನಖದಿಂ ಜವಂಜವನ
ವಜ್ರಪಾತದ ವೇಗದಿಂದೆರಗಿದೆನ್; ಕಡಲ್
ಕಡೆದವೋಲುಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾಗುತಿರಲಾ
ಕಡಲಪಾವಂ ತುಡುಕಿ ಪಿಡಿದೆತ್ತಿದೆನ್ ನಭೋ
ಮಂಡಲಕೆ. ಪೇಳ್ವೆನೇಂ? ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರ್ದುದಾ
ನಾಗಭೋಗಂ ತಿಮಿಂಗಿಲವನಚಲೋಪಮಂ.
ಮಂದರವೆರಸಿ ವಾಸುಕಿಯನುಯ್ವವೋಲೆತ್ತಿ
ತಿಮಿಸಹಿತಮಾ ವ್ಯಾಳಮಂ ನಭೋಗಾಮಿಯಾಂ
ಹಿಮಗಿರಿಗೆ ಹಾರುತಿರೆ, ಜಗದ್ಭಯಂಕರಮಾಯ್ತೊ (ದೆ)
ದೃಶ್ಯಮಾ ದೃಶ್ಯಮಾಭೀಳರಮ್ಯಂ! ಪಾಪ
ಕರ್ಮ ಸಂಸ್ಕಾರಮಂ ಪೊತ್ತ ಭಾರಕೆ ಸಿಡಿದು
ಮಿಡಿದು ಬೇಗುದಿಗೊಳ್ವ ಜನ್ಮಜನ್ಮಾಂತರದ
ಹತ ಜೀವ ಶತಮಾನ ಸೂತ್ರದೋಲಾ ಭೋಗಿ

ಮಮ ಪದ ಪ್ರಖರ ನಖ ಕಾಲಮುಷ್ಟಿಯ ಮೃತ್ಯು
ನಿಷ್ಪೀಡನಕೆ ಸಿಲ್ಕಿ ನುಲಿದುದಾದೊಡಮಯ್ಯೊ
ತೊರೆದುದಿಲ್ಲಾತ್ಮ ತಿಮಿರೋಪಮ ತಿಮಿಂಗಿಲದ
ಸಂಗಮಂ. ಹಾರಿ ಬರಬರಲವನಿ ಗೋಚರಿಸೆ,
ಘಣಿಯ ದೀರ್ಘತೆಯಿಂದೆ ತಿಮಿಯ ಪೀನತೆಯಿಂದೆ,
ನಖದ ಹಿಂಸೆಗೆ ಮುಳಿದ ಪಾವಗಿಂತು ಮಿಗಿಲ್ ಕಾರ್ದ
ನೆತ್ತರೆಂಜಲಿನಿಂದೆ ಗಿರಿವನಗಳ್ಗೆ, ಪುರಕೆ, ಮೇಣ್
ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮಕೆ, ಕೊಲೆಗೆ ಪೊಲೆಗೆ ಶಂಕಿಸಿ, ಮೇಲೆ ಉಲಂ
ಮೇಲೆಮೇಲೇರಿದೆನು, ಹಾರಿದೆನು, ಸೇರ್ದೆನಾ
ಮೇಘದಾಚೆಯ ಪವನ ಭುವನಕ್ಕೆ. ಪೇಳ್ವೆನೇಂ
ದುರ್ವಿಧಿಯೊ! ಮೋಡದಾಚೆಯ ನನಗೆ ಮರೆಯಾಯ್ತೊ
ಪೃಥಿವಿ."

ಕೇಳುತಿರ್ದವರೊಳಗೆ ನುಡಿದನೊರ್ವಂ
ತನ್ನ ಕಲ್ಪನೆ ಕೆತ್ತಿದಾ ಚಿತ್ರಮಂ ಸವಿದುಂಡು
"ನೀನುಮಂತೆಯೆ ಕಾಣದಾದೆಯಯ್! ಗಗನಮಂ
ಪಾಯ್ದುದಾ ಫಣಿಯೂರ್ಧ್ವಮುಗ್ರದ ತಿಮಿಂಗಿಲಂ ಮೇಣ್!
ನೆನೆಯಲೇನದ್ಭುತಂ ದೈತ್ಯದೃಶ್ಯಂ! ಅಹಾ
ಘೋರ ರಮಣೀಯಂ! ಅಹೋದ್ಭುತಂ!"

ಪೂರ್ವಮಂ
ನೆನೆದು ಪುನರನುಭವಿಸುತಿರ್ದ್ದಂ, ಲಘುಕ್ಷಣಂ ಉರ್ಂ
ಕೆಮ್ಮನಿರ್ದಂ, ಮತ್ತೆ ಸಂಪಾತಿ: "ಇರ್ದುದಾ
ಕಾಲಮಿನ್ನೆತ್ತರ್ಪುದೇಂ? ಬರಿದೆ ನೆನೆದೊಡೇಂ?

ಪತನಕದೆ ಹೇತುವಾದುದನೊರೆವೆನಾಲಿಸಾ:
ಋಷಿಮನೋವೇಗದಿಂ ನೀಳ್ದುತಾಕಾಶಮಂ,
ರೆಂಕೆವೀಸಿಂದೆಳ್ಬ ದಿಕ್ಕುದೆಸೆಗಟ್ಟುತೆ
ಮುಗಿಲ್ಗಳಂ, ತಿರಿಗಾಳಿ ಸುಳಿಗಾಳಿ ಭೋರ್ಗಾಳಿ
ಬಿರುಗಾಳಿಗಳನೆಬ್ಬಿಸುತೆ, ದಿಗಂತಂಬರಂ
ನೀಳ್ದ ನೆಳಲಿನ ಹಿಡಿಯ ಚಪಳಿಯಿಂ ಗುಡಿಸುತ್ತೆ
ಭೂಗೋಲ ಭೂಮಿವಿಸ್ತೀರ್ಣಮಂ, ಸಾಗುತಿರೆ,
ಗಾಳಿವಟ್ಟೆಯೊಳರಾ ಮುಗಿಲಿಸಿದಂತಾಯ್ತು; ಮೇಣ್
ಭೋಂಕನೆ ನಭಃಸ್ಥಳಕ್ಕೆಸೆದತ್ತಿ ಬೀಸಿದೋಲ್
ನೂಂಕಿದನುಭವಮಾಯ್ತು; ಮೇಣ್ ಭಾರಮೊಯ್ಯನೆ ಕೊಲಗಿ
ಲಘುವಾಯ್ತು ಕಾಲ್ಗೆ! ಬೆಕ್ಕಸವಡುತಲೇರುತಿರೆ
ತೆಕ್ಕನೆ ಹೊಳೆದುದರಿವಿನಗೆ: ಮೋಕ್ಷದ ತರಕ್ಷು ತಾಂ
ಭಗವತ್ ಕೃಪಾನಖಂಬೋಲ್, ಯುಗಯುಗಂ ಬೆಂಬತ್ತಿ
ರೋಗ ಸಂಕಟ ಮರಣ ವೈರಾಗ್ಯ ದಂಷ್ಟ್ರದಾ
ತನ್ನುಗ್ರ ದಯೆಯಿಂ ಮುಮುಕ್ಷು ಜೀವಾತ್ಮನಂ
ಪಿಡಿದಲುಬೆ ದುರಿತಕರ್ಮಂ ಕಳಚಿ ಬೀಳ್ವಂತೆ, ಕೇಳ್,
ನನ್ನುಸುರ ನಂಜಿಗುವಿರಂ ತೋರೆದ ಘೋರಾಸ್ಯಾ
ವದನ ರದನದ ಪಿಡಿಪು ಸಡಿಲಿದ ತಿಮಿಂಗಿಲಂ
ಕೆಡೆದುದೊ ಧರಾತಲಕ್ಕೆ. ಹಾ ಕೆಡೆದುದಂತೆಯೆ ನನ್ನ
ಕೀರ್ತ್ಯುನ್ನತಿಯ ಗೋಪುರಂ... ಪಿಂತಿರುಗುತಾ ಕ್ಷಣಂ,
ಕ್ಷಣದೆ ಮುಂಚಿದ ಪಲವು ಯೋಜನದ ದೂರಮಂ
ಹಿಂಚುತಿಳಿದೆನ್, ತಿಮಿರರಹಿತ ಫಣಿಶರಹಿತಮಾನೆಲಕೆ

ನೇರಕ್ಕೆ. ಪೇಳ್ವೆನೇನಾಗಿರ್ದುದಂ? ನುರಿನುಗ್ಗಿ
ಜರ್ಜರಿತಮಾಗಿರ್ದುದಯ್ಯೆ ಮುನಿವರ ನಿಶಾಕರನ ಮುನಿವರ ನಿಶಾಕರ
ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮಂ! ಪೊರಗೆ ಪೋಗಿರ್ದವಂ ಬರ್ದುಕಿದಂ ಮಂ/
ಋಷಿ; ಮಡಿದಿರ್ದರಾಶ್ರಮದೊಳಿರ್ದಿತರರ್ ತಪೋ ಕ/
ಜನಂ. ಪಿಂತಿರುಗಿದಾತಂಗೆ, ಕಾಲ್ವಿಡಿದು ಬೇಡಿ,
ಬಿನ್ನೈಸಿದೆನ್ ನಡೆದುದನಿತುಮಂ. ಸುಯ್ವನಾ
ಒಡಾಗಿ. ನಿಡುಸುಯ್ದು ಧ್ಯಾನಿಸಿದನಂತರಮೆನಗೆ:
'ಶಪಿಸೆನಾಂ... ನಿನ್ನಿಂ ಜಗತ್‌ಕ್ಷೇಮಕರಮಪ್ಪ
ಗುರು ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಮಕ್ಕುಂ ... ಅದಪ್ಪುದಾದೊಡಂ,
ತಪ್ಪುದಯ್ಯೆ ನಿನ್ನ ಕರ್ಮಕೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷಾಫಲಂ
ನಿನಗೊದಗಿದಪುದೊಂದು ಪೆರ್ಬೇನೆ. ಸಂಕಟಮೆ
ಪಾಪಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಸಾಧನಮಾಗೆ,
ಕೊನೆಗೆ ನಿನ್ನಿಂದಾಗುವಾ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯದಿಂ,
ಸಿದ್ಧಿಪುದು ನಿನಗುಮಂತೆಯೆ ನಿಖಿಲ ಲೋಕಕ್ಕೆ, ಕೇಳ್,
ಶೋಕಮೋಕ್ಷಂ.' ವಂದಿಸಿದೆನಂದು ಮೊದಲಾಗುತಾ
ಗುರುವಿಗಾಂ ಶಿಷ್ಯನಾದೆನ್, ಕರ್ಮಮೋಚನಕೆ
ಕೈಕೊಳ್ವವೋಲ್ ಧರ್ಮಕೈಂಕರ್ಯಮಂ.
ಇರಲದಿರ್ಕೆ,
ನಾನುಂ ಸಹೋದರ ಜಟಾಯುವುಂ ಬಾನದಕ್ಕೆ
ಗಗನಚಾರಿಗಳಾಗಿ ಪೊಕ್ಕೆವಾ ಮಹಾಗ್ರೀಷ್ಮಮಾ
ಸೂರ್ಯಪಥಮಂ. ಕ್ರೀಡೆಯುನ್ಮಾದದಿಂ ಮೇಲ್
ಮೇಲೆ ಮೇಲಕ್ಕೇರುತಿರೆ, ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ಕಂಡೆನ್

ಸೀಯುತಿರ್ದಾ ಸೋದರನ ರೆಕ್ಕಿಂತುಂ. ಹಾರಿ
ಮರೆವಿಡಿದೆನೆನ್ನ ಮೆಯ್ಯ ಗರಿಗೊಡೆಯನಯ್ಯಯ್ಯೋ!
ಕಿಪ್ಪುಳೆಲ್ಲಂ ಸುಟ್ಟು ಸೀದುರುಳ್ದೆನ್ ನೆಲಕೆ,
ಕಲ್ಲುರುಳ್ವಂತೆ ಬಿದ್ದೆನ್ ಕಡೆಗೆ, ನಡುಗೆ ಶೈಲಂ,
ನೀಂ ನೋಡುವಿಲ್ಲಿ. ಕಾದಿರೆನಿಂತು ಶತಶತಂ ಉಳ್ಗಂ
ಸಂವತ್ಸರಂ, ನೆಮ್ಮಿ ಮುನಿವಾಣಿಯಂ. ಸುತಂ
ವಜ್ರನೆಂಬುವನೆನಗೆ ತಂದೀವನುದರಮಂ.
ಬದುಕಿಹೆನ್ ಮುಂದೆ ಬದುಕಿಹುದೆಂಬುವಾಸೆಯಿಂ.
ಹತ್ತಿರದೊಳೆತ್ತಲುಂ ಕಾಣೆನಾನುದ್ಧಾರದಾ
ಹಸ್ತ ಛಾಯಾ ಚಿಹ್ನೆಯಂ. ಸುಟ್ಟಪುಣ್ಯಾರ್ತನೆಂ;
ಮೇಣ್ ಬಂದ ಮುಪ್ಪಿಂದಮಿಂತು ಮೇಣಾವುದಕ್ಕುಮೊ (ಮಾ)
ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಂ? ಅಯ್ಯೊ, ಇನ್ನೆನಿತು ಯುಗಮಿಂತೆ, ಪೇಳ್,
ಕಾಯವೇಳ್ಕುಮೊ ಕೃಪೆಯ ಹಾರೈಕೆಯಿಂ? ಶಿವಾ,
ಬಲಹೀನನೆನ್ನಿಂದೆ ಲೋಕಕೆಂತಕ್ಕುಮಾ
ಗುರುವೊರೆದ ಶೋಕಮೋಕ್ಷಂ? ನನಗುಮದರಿಂದೈ,ಕೇಳ್, ಉತ್ಕಂ
ಶಶಶೃಂಗ ಸದೃಶಮಾ ಶೋಕಮೋಕ್ಷಂ!”

ನರಳ್ದ,

ಮಗುಳೊಮ್ಮೆ, ಕರುಳಿರಿಯುವಂತೆ ಚೀತ್ಕರಿಸಿದಾ
ಪಕ್ಷಿವೃದ್ಧಂಗೆ ಶರಗುಲ್ಮವಾನರನಿಂತು
ಸಂತೈಕೆಯಂ: “ ಮಾಣ್ಬುದು ನಿರಾಶೆಯಂ, ಹೇ
ವಿಹಂಗಮ ತಪಸ್ವಿ. ದೈವಕೃಪೆಗೀ ಕ್ಲೇಶಮುಂ
ರೆಂಕೆಯಪ್ಪುದು. ಶಂಕೆಯೇಕೆ? ಋಷಿವಾಣಿಯುಂ

ಪುಸಿವುದೇಂ? ಬಲಹೀನನಿಂದೇಂ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯ
ಸಿದ್ಧಿಯೆಂದೇಕೆ ಸಂದೆಯಪಡುವೆ? ಶಿವಕೃಪೆಗೆ
ತೃಣಮೆ ಖಡ್ಗಂ, ಪನಿ/ಕಡಲ್; ಕಿಡಿ ಸಿಡಿಲ್. ಶ್ರದ್ಧೆ ತಾಂ
ಸಾಣೆಯಿರೆ, ತಾಳ್ಮೆಯೆ ತಪಂ. ಧರ್ಮಶಕ್ತಿಯುಂ
ಯೋಗಗೊಂಡಿರೆ, ಕರ್ಮಿಯಯ್ ಕಾಯ್ಮ್ಯಾತನುಂ. ಶಿಲ್ಪಿ
ಕೈಯಿಟ್ಟರಾ ಕಾಣ್ಬ ಕಾಡುಗಲ್ಲಿಂದುಣ್ಗದೇಂ
ಕಲಾಪ್ರತಿಮೆ! ನಿಶ್ಶಬ್ದಮಯ್ತೆ ಈಶ್ವರ ಕೃಪಾಬ್ಧಿ.
ಬರ್ಪುದನರಿಯಲಾರೆವಂತೆಯೆ ಮಹತ್ಕೃತಿ ತಾಂ
ಮಹನ್ಮೌನಿ. ನೀನರಿಯುವನಿತರೊಳೆ ನಿನ್ನಿಂದೆ
ಸಂಘಟಿಸಬಪ್ಪುದಘಟನ ಭಾವಿತಂ."
"ವತ್ಸ,
ಕಣ್ಣಿಗೊರಟಾದೊಡೇಂ ನಿನ್ನ ರೂಹಂ? ಕಿವಿಗೆ ವಲ್
ಮಂತ್ರಮಧುರಂ ನಿನ್ನ ಜಾಣ್ಬಾಣಿ! ಸಾಲ್ಗುಮಾ
ನನ್ನ ಸಂಕಟವಾರ್ತೆ. ಪೇಳಿಮೊಲವಿನಯ್ಯ
ನಿಮ್ಮ ಕಥೆಯಂ."
ಪೇಳ್ದನಾಖ್ಯಾನಮಂ, ಶೀಘ್ರಮೆನೆ
ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂ, ರಾಮವನವಾಸ ವಾರ್ತೆಯಂ...
ಸೀತಾಪಹರಣಮಂ... ಸುಗ್ರೀವಸಖ್ಯಮಂ...
ಮಾರ್ಗಿತದ ಕಥೆಯಂ... ನಿರರ್ಥಕತೆಯಂ... ಮತ್ತೆ
ವಾನರಪ್ರಮುಖರಂ ರಾಹುಬಾಹುಗಳಿಂದೆ
ಬಿಗಿದಿಹ ನಿರಾಶಾ ನಿಶಾಚರ ಪಿಶಾಚಮಂ.
ತನ್ನ ತಮ್ಮನ ಮರಣಮಂ ಕೇಳುತಾ ದುಃಖಿ,

ಪೋದಪೊಳ್ತಿನ ಕೊಕ್ಕು ಬರ್ಪಪೊಳ್ತಂ ಪೊಕ್ಕು
ಸೀಳ್ವಂತೆ, ಬಾಲ್ಯ ಚಿತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಯ ಶೋಕದಿಂ
ದಹಿಸಿದನ್ ರೋಷನೇತ್ರದಿ ದಕ್ಷಿಣಾಶೆಯಂ,
ಕಡುಗಗೊಕ್ಕಿಂ ರಕ್ಕಸನ ಮಂಡೆಯಂ ಕುಕ್ಕಿ
ಜಕ್ಕಿ ಪುಡಿಗೆಯ್ವವೋಲ್. ಮೊಳಗಿದನ್ ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾಂ
ಧ್ವನಿ ಭಯಂಕರನಾಗಿ ಸಂಪಾತಿ: "ಎಲವೋ
ನಿಶಾಚರ ದಶಗ್ರೀವ, ಗುರುಕೃಪಾ ಮಹಿಮೆಯಿಂ
ಪುಣ್ ಮಾಣ್ದು, ಬಲ್ಪುಣ್ಮಿ, ಮತ್ತೆ ರೆಕ್ಕೆ ಮೆಯ್ಗೆನಗೆ
ಗರಿ ಮುಹುರ್ಭವಿಸುವೊಡೆ ನಿನ್ನ ರಕ್ಷಸ ಮೆಯ್ಯ
ನೆತ್ತರಿಂ ತನಿಯೆರೆವೆನೆನ್ನನುಜನಾತ್ಮಕ್ಕೆ: ಕೇಳ್,
ಪೂಣ್ದಿನಿದೊ ಈ ಮಹಾ ವಾನರರೆನಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ!"
ಪೂಣ್ದು ಮೊಗದಿರುಹಿದನ್ ಶರಗುಲ್ಮನಿರ್ದೆಡೆಗೆ
ಮತ್ತೆ; ನುಡಿದನ್ ಭಾವದಿಂ:
"ಮಹಾ ವಾನರನೆ,
ದೇವಿಯಂ ಕಳ್ದುಯ್ದನಾ ನೀಚನೆಂಬೆ ವಲಂ.
ದಿಟಂ ಮಿಗಗಳರಿತೆನಾಂ ಕಂಡುದವನದೆ ರಥಂ,
ಪುಷ್ಪಕಂ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನಮೊರ್ವನೆಯೆ ಕುಳ್ತಿರ್ದನಯ್
ಇಲ್ಲಿ. ತೆಕ್ಕನೆ ಬಿಳ್ದುದಾಕ್ರಂದನಂ ಕಿವಿಗೆ.
ಕತ್ತೆತ್ತಿ ಕಂಡೆನೊಂದಂ ಗಗನರಥಮಂ
ಸವಿತಾರ ಪಥಯಾತ್ರಿಯಂ, ನೂರು ಯೋಜನದಾಚೆ
ತೆಂಕಣದೊಳಿರ್ಪುದಾ ರಾಕ್ಷಸ ಕನಕಲಂಕೆ,
ಕಡಲಗಳ್ತೆಯ ಕೋಂಟೆದೀವಿ. ಸೀತಾದೇವಿ....."

ಓ, ಏನಿದೇನಚ್ಚರಿಯೊಳಾಲಿಗಣ್ಣಾರಲ್ಕೆ
ಮರವಟ್ಟವೋಲ್ ನಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದೆ ವಾನರಶ್ರೇಣಿ
ಒರೆವ ಸಂಪಾತಿಯಂ? ಗೂಬೆ ನವಿಲಾದಂತೆ,
ವಿಕೃತಿಯಿಂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚೆಲ್ವು ಮೈದೋರ್ದಂತೆ,
ಮಳೆಯ ಬಿಲ್ಗಳ್ ಮೆಯ್ಗೆ ಗರಿಯಾಗಿ ಬಂದಂತೆ
ಬಣ್ಣವಣ್ಣದ ತಿಪ್ಪುಳ್ಗೆ ಮೊಳೆತುದಂಗಮಂ
ತುಂಬುತೆ ವಿಹಂಗೇಂದ್ರನಾ! ಕಾಣುತಿರ್ದಂತೆ
ಸೊಗಸಿದನು ಸಂಪಾತಿ ಶರೀರ ವೀರ್ಯದಿಂ,
ಸರ್ವಾಂಗ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂ: ಚಿನ್ನದೆಣ್ಣೆಯಿಂ
ಬಣ್ಣ ಬಳಿದಂತೆವೋಲೆಸೆದತ್ತೆರಂಕೆಗರಿ,
ಮರಕತದ ಶಾದ್ವಲವೆನಲ್ಕೆ ಕಂಠದೇಶಂ
ಶೋಭಿಸಿತು ನುಣ್ಪಸುರ್ವಿಂದೆ; ಕಣ್ಣಾರಿಲ್ ಕೋಲ್
ಇರಿದುವೈ ಬಾನ್ನೀಲಿಯಂ; ಕಾಯ್ದು ಕೆಂಪೇರ್ದ
ಕಡು ಕಠಿಣದುಕ್ಕಿನೋಲ್ ದೇದೀಪ್ಯಮಿರ್ದುದಾ
ವಜ್ರಚಂಚೂಪುಟಂ; ಮೊನೆಯುಗುರಗುರ್ವಿಂದೆ,
ಮಿಂಚುಬೇರ್ಗಳ ಸಿಡಿಲ ಮರವೆನೆ, ಪದದ್ವಯಂ
ರುದ್ರ ಶಂಕರಮಾಯ್ತು, ಶಶಿ ಬಾಲ್ಯ ಸಂಶೋಭಿ
ಫಾಲಾಕ್ಷನೋಲ್: ಜ್ವಲಿಸಿದನ್ ತಪೋತೇಜದಿಂ
ಖಗಕುಲಾಗ್ರಣಿ, ದೇವತಾತ್ಮಂ, ಮಹಾತ್ಮನಾ
ದೈತ್ಯ ಸಂಪಾತಿ!
ತನ್ನಾ ನವ್ಯತೆಗೆ ತಾನೆ
ಬೆರಗುವೋಗುತೆ, ಹಿಗ್ಗಿ, ಭಕ್ತಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಗೆ

ಕಂಚುಗೊರಳಂ ಕೊಟ್ಟನಿಂತು: "ಏಂ ಪುಣ್ಯಮಿದೊ!
ದಿಟಮಲಾ ಶಿವಕೃಪೆಗೆ ಪರಮಾಣು ಪರ್ವತಂ!
ಇದೆ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಮೆಯ್ಸಲೆ! ದಿಟಂ! ದೇವಿಯಂ,
ಶ್ರೀರಾಮ ದಯಿತೆಯಂ, ಹುಡುಕುತಿರ್ಪೀ ನಿಮಗೆ
ದೃಷ್ಟ್ಯನಿರ್ಕೆಗೆ ದಾರಿಯಂ ತೋರ್ಪನದೆ ದಿಟಂ
ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣಕರ ಶೋಕಮೋಕ್ಷದ ಪುಣ್ಯ
ಕೃತಿಯಕ್ಕುಮೆನಗೆ! ಬನ್ನಿಂ; ಪೋಪಮಾ ಸಭೆಗೆ,
ಹನುಮ ಜಾಂಬವ ನೀಲ ವಾಲಿಸುತನಂಗದನೆ
ಮೊದಲಹ ಮಹಾ ಮಿತ್ರರಿರ್ಪೆಡೆಗೆ!"
ಕಳುಹಿದಾ
ಶರನುಲ್ಕನಂ ಕಾಯುತುದ್ವೇಗದಿಂದಿರ್ದ
ಕಪಿಗೋಷ್ಠಿ, ಮಂಜುಳದ ಮಾಗಿಂತಿರ್ದನಿಲಲ್ಲಿ,
ಪೊನ್ನೊ? ಪವಳಮೊ? ಪಚ್ಚೆ ನೀಲಿ ಮೇಣ್ ಪಳದಿಗಳೊ?
ಸಪ್ತವರ್ಣದೊಳಿಂದ್ರಧನು ಪೋಲ್ ವರ್ಣತನುವಾಗಿ,
ಹರಿವರ್ಯನಂ ವೆರಸಿ ಮಿರುಮಿರುಗಿ ಬರುತಿರ್ದ
ಗರಿಮೆಯ್ಯನಂ ಕಂಡು ಸಂತೋಷಿಸಿತು ಶಕುನ
ಮಂಗಳಕೆ. ಸಂಕುಚಿತ ನೇಮಿಯಾದಾ ಸಭಾ
ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ತಾಂ ಕೇಂದ್ರಮಾಗಿರಲತಿಥಿ ಸಂಪ್ರೀತಿ
ಸಾಂದ್ರಮಾದುದು ಸುತ್ತಣಿಂ ಮಂದಿ ಸಂದಣಿಸಿ
ನುಗ್ಗೆ. ಕೇಳ್ದರು ಕುತೂಹಲಕೆ ರೋಮಾಂಚನಂ
ಭವಿಸಲಾ ಖಗಕುಲ ಕಿರೀಟಿಯಾದೇಶಮಂ.
ಪೇಳ್ದನಾತನುಮರಿತುದನಿತುಮಂ. ಮೇಣಂತೆ

ಗುರುನಿಶಾಕರ ಮುನಿಯ ದುರ್ಮರಣವಾರ್ತೆಯಂ
ಕೇಳ್ದನತ್ಯಂತ ಚಿಂತಾಕುಲಂ. ಮುಂದೆ ತಾಂ
ರಾವಣಂಗಿದಿರಾಗಿ ರಾಮಂಗೆ ನೆರವಾಗಿ
ನಿಲ್ವೆನೆಂಬಾಶೆಯಂ ಘೋಷಿಸುತ್ತಲ್ಲಂದೆ,
ಗುರುಗೆ ತನ್ನವರಜಗೆ ತಿಲಬಲಿಯನೀಯಲುಂ ಮೇಣ್
ಪ್ರಿಯಬಂಧುವರ್ಗಮಂ ಬರು ದಿನಾನಂತರಕೆ
ಕಾಣಲುಂ, ಬೀಳ್ಕೊಳುತ್ತೆಲ್ಲರ್ಗೆ ವಂದಿಸುತೆ (ಳುತ್ತೆ)
ಗರಿ ಮಿಂಚೆ ರೆಂಕೆಗೆದರಿದನಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ:
ಕೀರ್ತಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಗೆ ಪೆರ್ಚಿ ವನನರ ಬಲಂ (ವನಚರ)
ಕೊರಳೆತ್ತಿ ಕೈವೀಸಿ ಕೈವಾರಗೆಯ್ಯಲಾ ಘೋ[illegible]ಲಾ!
ಉಘೇ ಧ್ವನಿಗೆ, ದ್ರವಮೆನೆ, ತರಂಗಿಸಿತು ಶೈಲಭೂ
ದ್ರುಮ ಮುದ್ರಿತಾದ್ರಿ!
ನವೀನಾಶಾ ಕನಕಕಾಂತಿ,
ಜನದಂತರಂಗಮಂ ವನ ಲಸದ್ರಂಗಮಂ
ಕೀರ್ತಿಸುವವೋಲ್, ನರ್ತಿಸಿತು ಕಿರಣನಾಟ್ಯಮಂ.
ತೊಲಗಿದತ್ತಾಪತ್ತು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನಪೂರ್ವದಾ
ಪರಿಷತ್ತು, ಮತ್ತೆ ಮಂತ್ರಣಕಾಗಿ ನೆರೆದತ್ತು,
ಕಪಿಕೇತನರ ಚೇತನದ ಶರಧಿ ಸಂಪತ್ತು.
ಘೋಷಿಸಿತ್ತಿಂತು ಹರ್ಯಕ್ಷ ವಿಕ್ರಮಿಗಳಂ
ಕುರಿತು ಯುವರಾಜನಧ್ಯಕ್ಷ ಕಂಠೀರವಂ:
"ಪ್ಲವಗಲಾಂಛನ ಪತಾಕಾ ಕೀರ್ತಿ ಪೂರ್ಣಿಮಾ
ಚಂದ್ರರಿರ, ತವಿದುದೆಮ್ಮಯ ಜಸಕೆ ಕವಿದಿರ್ದ

ಪೇಳ್ದ ಮುಗಿಲ್. ಸುಯ್ದುಂಡೆ ಸಮನಿನಿತು ಸಂಪಾತಿ
ಸಂದರ್ಶನಂ. ಕೇಳ್ದರೆಲ್ಲರುಮಾ ವಿಹಂಗೇಂದ್ರ
ಸಂದೇಶಮಂ. ನೂರು ಯೋಜನದಾಚೆ, ಲಂಕೆ,
ರಾಕ್ಷಸದ್ವೀಪಮಿದೆ ಶರಧಿ ಮೇಖಲೆಯಾಗಿ.
ಖಳ ದಶಗ್ರೀವನಿನಕುಲನ ಕಾಂತೆಯನಲ್ಲಿ
ಬೈತಿಟ್ಟಿರುಂ. ಕಾಣಿಮದೊ ಕರೆಯುತಿದೆ ಶರಧಿ,
ವಾನರಾಚಂದ್ರಾರ್ಕ ಕೀರ್ತಿಕರ ಸಾಹಸಕೆ
ಬಿದಿ ಸಮೆದ ನೀರ್ಗರಡಿ! ಲಂಘಿಸುವರಾರದಂ?
ಲೋಕಪೂಜೆಯ ಮಂಗಳಾರತಿಯ ಕಾಂತಿಯಂ
ತಮ್ಮ ಪೆಸರಿಂಗೆ ಬೆಳ್ಗೊಡೆಯ ಮಾಳ್ಪರಾರೇಳಿ,
ಬನ್ನಿ. ನಾಮನಿಬರುಂ ಮರಳಿ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ
ಪೊಕ್ಕು ಪೆಂಡಿರ್ ಮಕ್ಕಳಂ ನಂಟರಿಷ್ಟರಂ
ಕಾಣ್ಬಂತೆ ಗೆಯ್ವ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರಾರಿಹರಿಲ್ಲಿ,
ಮೇಲೇಳಿ, ಬನ್ನಿ. ರಾಮನ ವಿರಹತಾಪಮಂ
ದೇವಿ ಸೀತೆಯ ಹರ್ಷಬಾಷ್ಪದಿಂ ನಂದಿಪಾ
ರಸ ಲಸತ್‌ಕೃತಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಜಗತ್‌ಕವಿಯ
ಚಿತ್ತ ಮಹಿಮೆಗೆ ನೋಂತರಾರೇಳಿ ಬನ್ನಿ. ಓ,
ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞಾ ಕಿರೀಟ ಭಾರಕೆ ಬಾಗಿ
ನೆಲದಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಣಿದಿರ್ಪಿರೇಕೆ? ಲಂಘಿಸಿ
ಸಮುದ್ರ ದುಷ್ಪಾರಮಂ ಬಾನ್ನೆಲಕೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ
ನಿಲ್ಲಿಮೇಳಂ. ಪೇಳಿಮಾರೆನಿತು ದೂರಮಂ
ಲಂಘಿಸೆ ಸಮರ್ಥರೆಂಬುದನೀ ಮಹಾಸಭೆಯ

ಸನ್ನಿಧಿಗೆ."
ಕೇಳ್ವರಾರೊರ್ವರೇನೊಂದುಮಂ
ಪೇಳ್ವರಿಲ್ಲಿರ್ದುದೈ ಸಮಿತಿ ಕಂದರನಿದ್ರೋಲ್
ನಿಶ್ಶಬ್ದಂ. ಚಣಮಾದುದೊಂದೆರಡದಾದುದಿನ್ನಿ! ಮೇಣ್
ಮೂರನೆಯ ಚಣಮೊ? ಕೇಳ್ ಯುಗದೀರ್ಘಮಾಯ್ತುಸಮಿರೆ, ಕೇಳ್/
ಛಿಃ ಛಿಃ ಛಿಃ ಎನುತ್ತೆ ಭರ್ತ್ಸನೆಗೈದು ಮೌನದ
ಕಶಾಘಾತಕೆನೆ ಗುಜಗುಜಿಸಿ ತೊಡಗಿದುದು ಗೋಷ್ಠಿ.
ಮಾನರಕ್ಷಣೆಯಾಯಿತೆಂಬಂತೆ ತೃಪ್ತಿಗಾ
ಸಭೆ ಸುಯ್ಯೆ, ಧಿಗ್ಗನೆದ್ದನ್ ದಿಗ್ಗಜೋಪಮಂ
ಸಮ್ಮುಖ ಸಮರ ಪರಾಕ್ರಮಿ ತಾಂ ಗಜಂ:
"ನಗದಿರಿಂ.
ನನಗೆ ಲಂಘನಶಕ್ತಿಯಲ್ಪಮಾದೊಡಮಿಲ್ಲಿ
ನೆರೆದಿತರ ಪಿರಿಯರ್ಗೆ ನುಡಿದೋರಲಿಕ್ಕೆಂದು
ಪೀಠಿಕೆಯನೊರೆವೆನ್: ಯೋಜನ ದಶವನುತ್ತರಿಸೆ ನ್/
ನಾಂ ಶಕ್ಯನೆಂ!"
ಕುಳ್ತನವನನಿರೀಕ್ಷಿತಮೆನಲ್ಕೆ.
ಮೇಲೆಳ್ದನಾ ಬಳಿಕಮೊರ್ವನಿಂಬಳಿಯೊರ್ವ
ಕಲಿ, ತನ್ನಾರ್ಪಿನುದ್ದಮಂ ಪೇಳಲ್: ಇರ್ಪತ್ತು ಲ್/
ಯೋಜನವನೊರೆದನಾ ಗವಯಂ. ಗವಾಕ್ಷಂ
ನಾಲ್ವತ್ತನೊರೆದನಂತೆಯೆ ಗಂಧಮಾದನಂ
ಪೇಳ್ದನೈವತ್ತನಾ ಮೈಂದನಾರ್ವತ್ತನಾ
ಜಾಂಬವಂ ಮುದುಕನೆಂಬತ್ತನೊರೆದಂ. ಕಡೆಗೆ

ವಾಲಿಸುತನಂಗದಂ: "ಕೇಳ್ದಪೆ ಜಾಂಬವನ
ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮಂ, ಮತ್ತೆ ವಿನಯಮಂ. ಪಿಂತವಂ
ಜವ್ವನದೊಳಿರ್ದಂದು, ನನ್ನ ತಂದೆಯೆ ನಾಣ್ಚೆ
ತಲೆವಾಗುವಂತೆ, ಲಂಘಿಸುತಿರ್ದನೆಂಬುದಂ
ಕೇಳ್ದೆನಯ್ಯನಿಂ. ಮುನ್ನೀರ್ಗಳಂ ಕೆರೆಗೆ
ಗೆತ್ತು ನೆಗೆದಾತನೀಂ ಮುತ್ತು ಮುಪ್ಪಿಂ ಕುಗ್ಗಿ
ನುಡಿದುದಂ ಕೇಳ್ದೆನಗೆ ಹೆಡೆಸೆಡೆಯುತಿದೆ ತರುಣ
ಗರ್ವಂ. ನಿಶಾಕರ ಮುನಿಯಿತ್ತ ದತ್ತಿಯಿಂದೆನಗೆ
ಕಡಿವೋದುದೆನ್ನಯ್ಯನಿತ್ತ ಮಾಂತ್ರಿಕ ಶಕ್ತಿ.
ಕೇಳಿಮಾದೊಡಮೆನಗೆ ಬಲ್ಮೆಯಿರ್ಪುದುತ್ತರಿಸೆ
ಶತಯೋಜನದ ಶರಧಿಯುಂ. ಪಿಂತೆ ಮರಳಲ್ಕೆನಗೆ
ಬೇಳ್ಪ ದಟಿನೊಳೆ ಶಂಕೆ."
ಮುದಿಯ ಜಾಂಬವನೆದ್ದು
ತಡೆದನ್ ಕುಮಾರನಂ: "ಬಲ್ಲೆನಾಂ, ವಾಲಿಸುತ,
ನಿನ್ನದಟಿನಳವಿಯಂ. ಸಾಗರವನುತ್ತರಿಸಿ
ಪಿಂತಿರುಗಲುಂ ನೀಂ ಸಮರ್ಥನೆ ದಿಟಂ. ಶಂಕೆ
ನೀಂ ವಿನಯಕಿತ್ತ ದಕ್ಷಿಣೆಯೆಂತ್ಯಸೆ! ಕೇಳಾದೊಡಂ
ಪೋಗಲಾಗದು ನೀಂ; ನಯಮದಲ್ತು. ಸ್ವಾಮಿಯುಂ
ಮುಂಗಳ್ಪುಪಿ ಭೃತ್ಯರೆಂ ಪಿಂದುಳಿಯೆ, ಕೇಡಡಸೆ,
ಕಾರ್ಯನಾಶಂ, ಸರ್ವನಾಶಂ, ಅಕೀರ್ತಿಯೆ ದಿಟಂ.
ಮೂಲಮಿರ್ದವನಿಜಕಿಂದೊ ನಾಳೆಯೊ ಫಲಂ,
ಬೇರ್ಗಡಿದರೇನುಂಟು? ಚಿತೆಗಿಂಧನಂ! ಕಳುಹೆ

ನಿನ್ನನದೆ ಗತಿಯಕ್ಕುಮೆಮಗೆ."
ವಾಲಿಯ ಮಗಂ
ಕೈಮುಗಿದು, ಗೌರವಂದೋರಿ, ವೃದ್ಧವೀರಗೆ
ಜಾಂಬವಂಗಿಂತು: "ಪೂಜ್ಯನೆ, ಬೇರೆ ಬಟ್ಟೆಯಂ
ಕಾಣೆನಾಂ. ಸುಖದೊಳಗ್ರಭಾಜನನವನೆ
ಕಷ್ಟದೊಳಗಗ್ರಭಾಜನನಕ್ಕುಮದೆ ನಿರತಿ (ತೆ)
ಬೀರಕ್ಕೆ. ಗೌರವದೊಳಗ್ರಗಣ್ಯಗೆ ಪಾಳಿಯುಮ್
ಸಾಹಸದೊಳಗ್ರೇಸರತೆ. ನಾನುಮುಂತಿರ್ದು
ಮೇಣ್ ಬೇರೆ ಬೀರರಾರುಂ ಸಾಸಕೆಳಸದಿರೆ,
ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶಮಲ್ಲದೆ ಕಾಣೆನಾನನ್ಯಮಂ
ಸದ್ಗತಿಯನೆಮಗೆ. ಪೇಳೆನಗಿಲ್ಲಿ ಕಜ್ಜಮಂ;
ನೀಂ ಪಿರಿಯನಜ್ಜನೈ; ನಿನ್ನ ಸನ್ಮತಿಯೆನಗೆ
ರಾಮನಾಶೀರ್ವಾದಮಂತೆ ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆ!"

ಪೊಳ್ತನಿತು ಚಿಂತಿಸಿದನಂತರಂ ಜಾಂಬವಂ,
ಕೆಮ್ಮನಿರ್ದಾ ನೀಲನಿಂಗಿತವರಿತು, ನಳನ
ಕಣ್ಣರಿತು, ಸಂತೈಸಿದನು ವಾಲಿಸೂನುವಂ:
"ತೋರ್ಪೆನೊರ್ವನನಿಲ್ಲಿ ಲಂಘನ ಸಮರ್ಥನಂ.
ಪೆರರಿಂ ಪ್ರಚೋದಿತಂ ತನ್ನ ತಾನರಿವುದುಮ್
ನಿಜಮಹಿಮೆ. ನೋಡಲ್ಲಿ: ಗಿಂಟರೊಳ್ಗೆರೆಯ ಮೇಲೆ
ಕುಳಿತಿರ್ಪನೆಕ್ಕಟಿಯೊಳಾ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ವಿ,
ಕಡಲೆಡೆಗೆ ಕಣ್ಣಾಗಿ ಕಣ್ಣೊಳಗೆ ಕಡಲಾಗಿ,

ವಾಯುಸುತನಾಂಜನೇಯಂ!"

ತನ್ನ ಕಲಿತನಕೆ
ಜಲಕಲಿ ಸಂತೃಪ್ತಿಯಂ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಾ ಶೌರ್ಯಮಂ ವಾ/
ತೋಳ್ತೂಗಿ ನೋಳ್ಪವೊಲತ್ತಣ್ಗೆ ಕಣ್ಬೆಸೆದು,
ಕಲ್ಬುತ್ತು, ಪಡಿಮೆಯಂತಿರ್ದನಂ ^ ಬಳಿಸಾರ್ದು
ಜಾಂಬವಂತಂ, ಶಿಲಾಶಿಲ್ಪಿಯ ಕಲಾಕೃತಿಗೆ
ದೇವತಾಧ್ಯಾನದಿಂ ಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಂ
ಗೆಯ್ವ ಮಂತ್ರಿಸುವಾತ್ಮಸಾಧಕನವೊಲ್, ನಿಂದು,
ಫಲಸಿದ್ಧಿಯೊಳ್ ಸುದೃಢ ಬುದ್ಧಿಯಿಂ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಂ
ನುಡಿದನಾವೇಶದಿಂ:

"ಕಲ್ಲಾದೆಯೇಕಿಂತು, ಪೇಳ್,
ಓ ಕಪಿಧ್ವಜ ದೇವತಾ ಕೀರ್ತಿಮೂರ್ತಿ? ಅದೊ, ಕಾಣ್,
ನಿನ್ನಾಲಯದ ಗೌರವದ ಗೋಪುರದ ಸುಧಾ
ಶುಭ್ರ ಕಲಶ ಗಭಸ್ತಿ ಕಿಲುಬುತಿದೆ ದುರ್ವ್ಯಾಶಿ (ಶಕಿ)
ಕಿಲ್ಬಿಷಂ ಪತ್ತಿ. ನಿನ್ನ ಕೆಳೆಯರ ಹರಣಮಿದೊ
ಪಿಡುತಿದೆ ಹೊರೆಗಜ್ಜದರೆಯೊತ್ತಿ. ಮರುತ್ಸುತ,
ನೀಂ ಜಗತ್ಪ್ರಾಣ ಸಂಭವನೈ. ಸಮೀರಣನ
ವರದ ಕೃಪೆಯಿಂದಂಜನಾ ದೇವಿಯಿಂ ಬಂದೆ
ನೀಂ. ನಿನಗಲೌಕಿಕಂ ಜನ್ಮಗುಣಮಲ್ಲದಿಂತೆ,
ಯೋಗಿ ನೀನಭ್ಯಾಸದಿಂದೆಯುಂ. ತಪದಿಂದೆ,
ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಜ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳ್
ನಿನಗೆ ಕಿಂಕರರಲಾ, ಹನುಮಂತದೇವ. ನೀಂ

ಧ್ಯಾನದಿಂದಿಚ್ಛಿಸಿದರಾವುದಾಗದೊ? ನಿನಗೆ,
ನಿನ್ನನ್ನರಿಗೆ, ಸೃಷ್ಟಿ ದೃಷ್ಟಿ ಸೂತ್ರಜಮಲ್ತೆ?
ಯೌಗಿಕವನಲ್ಪ ಲೌಕಿಕಕ್ಕೆಳೆಯಲೊಲ್ಲೆ ನೀಂ;
ಬಲ್ಲೆನಾ ನಿಷ್ಠೆಯಂ ...ಪೇಳಲ್ಪಮೇನೆಮ್ಮ
ಬಾಳ್ಗೊಳ್ಪನೀ ಮಹತ್ಸಾಹಸಂ? ಪ್ರೇಮಮಂ
ಕಾಮದಿಂದುದ್ಧರಿಸಿ, ಬಾಳ್ಗೆ ಬಾಳಂ ಬೆಸೆಯಲೀ
ಪೆರ್ಗ್ಗಡಲ್ ನೆಗೆಯುವೀ ಸಯ್ಪು ಕಲ್ಪಾಂತರಕ್ಕೇಂ
ದೊರೆಕೊಳ್ಳುದುಂ ದುರ್ಲಭಮೆ ದಿಟಂ. ಮೇಣ್ಯೋಗಮಂ ನೀಂ
ಧರ್ಮಸಾಧನೆಗೆ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದರೇನದಕೆ
ಮೈಲಿಗೆಯೆ? ಧರ್ಮಮೇ ದೇವರೆಂಬುದೆ ಬುದ್ಧಿಯುಯ್ಯರ್,
ಏಳೇಳ್, ಮಹಾಯೋಗಿ, ನಿಃಸ್ವಾರ್ಥ ಕಾರಣಕೆ
ನಿನ್ನ ಸಿದ್ಧಿಯನಿಲ್ಲಿ ನೈವೇದ್ಯಮಂ ನೀಡಿ,
ಪಡೆ ಪರಮ ಸಿದ್ಧಿಯಂ. ತನ್ನಂಗುಳೀಯಮಂ
ನಿನಗಲ್ಲದನ್ಯರ್ಗೆ ಕೊಟ್ಟನೇನಾ ಮಹಾ
ಮತಿ, ದಾಶರಥಿ? ಮುದುಕನೆಂ; ಮುಖಸ್ತುತಿಯಲ್ತು;
ನಿನಗೆಣೆಯನಾಂ ಕಂಡೆನಿಲ್ಲೆನ್ನ ಬರ್ದುಕಿನೊಳ್.
ಲಂಘಿಸೀ ಶರಧಿಯಂ. ಹುಡುಕಿ ಬಾ ದೇವಿಯಂ.
ತಾ ಪುಣ್ಯವಾರ್ತೆಯಂ, ಮೇಣೆಮಗೆ ಬಾಳ್ತೆಯಂ." ಲಾಂ

ಕೇಳ್ದನಂತರ್ಮುಖಿ ಮರುತ್ಸುತಂ. ಮನದೊಳಗೆ
ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನ್ ಸಾಗರೋಲ್ಲಂಘನಕೆ. ಯೋಗಿ
ಪೂರಕಂ ರೇಚಕಂ ಕುಂಭಕ ಪ್ರಾಣದಿಂ .

ಮೂಲದಿಂದೆಳ್ದುರಿಸಿದನ್ ಕುಂಡಲಿನಿಯಂ.
ಸುಷುಮ್ನೆಯಿಂದೇರ್ದನ್ ಸಹಸ್ರಾರಕಲ್ಲಿಂದೆ ಮೇಣ್
ಮೂರ್ಧ್ನಿನಿಂದ್ರಿಯ ಮಾನ್ಯ ಜಡಜಗನ್ಮಾಯೆಯಂ,
ಭೌತ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮಹನ್ನಿಯತಿಯಂ. ಸಂಕಲ್ಪಚಿತ್
ಸೂತ್ರದಿಂ ತಾಳ್ದನೆ ಕಪಿಯ ಗಾತ್ರಮಂ, ಕುಲದ
ರುಳವಿಗೆಯ ಚಿಹ್ನೆಯಾಕಾರಮಂ.
ಇತ್ತಲಾ
ತೋರ್ದುದೆಂತಿಂದ್ರಿಯಾತೀತೈಂದ್ರಜಾಲಿಕಂ,
ಸುತ್ತಣಿಂ ಮುತ್ತಿ ಗಿಂಬರ್ಗೊಳ್ಗಿರ್ದ, ಚಕಿತಾತ್ಮ (ಕೊಳ್)
ವನನರಚಮೂ ದರ್ಶನೇಂದ್ರಿಯಕೆ? ನೋಡುತುಂ
ನೋಡುತಿರ್ದಂತೆವೋಲಾವೇಶಗೊಂಡುದೆನೆ,
ಸುಯ್ಯೇರ್ದು, ಸುಯ್ಯಳಿದು, ವೇಪಿಸಿತು ವಾಯುಜನ
ವಪು. ಮಿಂಚೆ ರೋಮಾಂಚನಿಸಿತೆಂಬವೋಲ್ ಮೊಗಕೆ
ತುಳ್ಕಿದುದು ತೈಜಸಂ. ಫಾಲ್ಗುಣದುದಯ ರವಿಯ
ಕನಕ ಕುಂಕುಮ ಬಿಂಬ ಕಾಂತಿ ಪರಿವೇಷಮಂ
ರಚಿಸುತಿರೆ, ಪವನಜನ ನರರೂಪಮೊಯ್ಯನೆಯೆ,
ವಾರಿ ವಿದ್ಯುತ್ಸಂಗದಿಂ ಪೊರ್ದುತನಿಲತಾ
ಸಿದ್ಧಿಯಂ ಸಾಕಾರಮಂ ವಿಸರ್ಜಿಸುವಂತೆ,
ತೊರೆಯುತೆ ನರಾಕೃತಿಯನೇರ್ದುದು ನಿರಾಕೃತಿಗೆ.
ಜ್ಯೋತಿಸ್ಫುಲಿಲ ಶೀಕರವೊ ಚಂದ್ರ ನಕ್ಷತ್ರ
ನೀಹಾರಿಕಾ ರಜೋಮೇಘದಗ್ನಿಮಂಡಲವೊ
ಮೇಣಾಂಜನೇಯಾತ್ಮ ವೈಭವ ಶ್ರೀದ್ಯುತಿಯೊ

ಪೇಳ್ವೆಂಬಿನಂ ಜ್ವಲಜ್ಜ್ವಲಿಸುತಿರ್ದಾ ದೀಪ್ತಿ
ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಗಿದುದು ಅಲಾತಚಕ್ರದ ತೆರದಿ,
ನೆರೆದ ವಾನರ ನಯನಶಕ್ತಿ ತಳ್ಳಂಕದಿಂ
ಮುಚ್ಚಿಪೋದಂತೆ. ತೆಕ್ಕನೆ ಇಂಪು ಸುರಿದುದಯ್
ಓಂಕಾರದಿಂಚರಂ, ಸೃಷ್ಟಿಯ ಚರಾಚರದ
ಕೋಟಿ ಕಂಠಸ್ವರದ ವಿಶ್ವೈಕ್ಯೈಕ ಮಧುರ
ಅವ್ಯಕ್ತ ನಿತ್ಯಗಾನಂ. ಕೇಳುತಿರ್ದಂತವರ್
ತಳತಳಿಸಿತಾ ಬೆಂಕೆತುಂತುರ್ ಮುಗಿಲ ನಡುವೆ
ವಾನರಧ್ವಜದ ಚಿಹ್ನೆಯ ಚಿತ್ರದಾಕಾರ.
ಮಿಕ್ಕುವಾನಂದದಿಂದುಲಿದು ಜಯಘೋಷಮಂ,
ಸ್ತೋಮ ಸಂಗೀತದಿಂ ಸ್ತೋತ್ರಗೈಯಲ್ ತೊಡಗುತಾ
ಸ್ರೋತ ಸಂತೋಷದೊಳ್ ತೇಲಿಸಿತು ಪೃಥ್ವಿಯಂ,
ವಿಪಿನಾದ್ರಿ ಸರಿತಮಂ, ಓಂಕಾರಸಿಂಗಿ ಆ
ಸಂಭ್ರಮಿತ ಕಪಿಸೈನಿಕಂ:
"ಜಯತು ಜಯತು ಹೇ
ಪವನ ಪಾವನ ಕಲಿ ಕುಮಾರ! ಜಯತು ಜಯ ಹೇ
ವಾನರ ಕುಲದ ಕೀರ್ತಿಯುದ್ಧಾರ! ಜಯತು ಹೇ
ಕಪಿಕೇತನರ ಮಹಾಚೈತನ್ಯ ಚೂತ[illegible]ವನ
ಚೈತ್ರಾವತಾರ! ಉತ್ತಿಷ್ಠ, ಓ ಧುರಧೀರ,
ಜಗದೇಕ ವೀರ! ಉತ್ತಿಷ್ಠ, ಓ ಯೋಗಿವರ,
ಯೋಗಾವತಾರ! ಉತ್ತಿಷ್ಠ, ಓ, ಉತ್ತಿಷ್ಠ,
ಸರ್ವ ಮಾನವ ಗರ್ವಮಾನ ಪಾರಾವಾರ!

ಪ್ರತಿಮೆಯಾಗಲಿ ನಿನ್ನ ಈ ಶರಧಿ ಲಂಘನಂ
ಮಾನವಾತ್ಮದ ಮಹತ್ಸಾಧನೆಗೆ. ನಿನ್ನ ಈ
ಸಾಹಸಂ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಲಿ ಯೋಗ ಮಹಿಮೆಯ
ಉದಾತ್ತತೆಗೆ. ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದದ್ವೈತ
ಸಿದ್ಧಿಯಾ ಭೂಮಾನುಭೂತಿಗಾಗಲಿ ರಸದ
ಸಂಕೇತಮೀ ನಿನ್ನ ರುಂದ್ರರೂಪಂ: ನಮೋ,
ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೆ, ನಮೋ! ವ್ಯೋಮ ಸಂಚಾರಿಯೆ,
ನಮೋ ನಮೋ! ಕಲಿ, ನಮೋ! ಗುರು, ನಮೋ! ಪುನರ್ನಮೋ,
ಮುಹುರ್ನಮೋ! ಓಂ ನಮೋ, ಹ್ರೀಂ ನಮೋ! ನಮೋ, ನಮೋ,
ನಮೋ!"

ಸ್ತೋತ್ರಗೈದಿಂತಿಂತು ಗುಣಗಾನಮಂ
ಸಂಕೀರ್ತಿಸಿರೆ, ಪಿರ್ಗಿದತ್ತಣುವನಣುಮೂರ್ತಿ.
ಕೀರ್ತಿ ತಾಂ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಪ್ಪೊಡೆ ಅಲ್ಪಮಣುರೂಪಿ
ತಾನಾಗನೇನ್ ಅಭ್ರಂಕಷಂ ಬೃಹನ್ಮೂರ್ತಿ?
ಪರ್ವತಕೆ ಶಿಖರಮೆಂತೆ ಹಣೆಸೆಣಿನಿ ಮಲೆವಂತೆ,
ಬೆಂಕೆ ತುಂತುರ್ಮುಗಿಲ ನಡುವಣಾ ಕವಿಯ ಕೃತಿ
ತಾನಳ್ಕರೆ ಪೊಗಳ್ಕೆಗೆರ್ದೆಯುಕ್ಕಿ ಸೊರ್ಕುತ್ತೆ, ಉರ್ಬ್ಬಿ,
ಬಳೆಬಳೆದು ಬಳ್ಕೆಬಳ್ಕೆದು, ತುಂಗ ತರುವರ ಶಿರಮೆ
ಜಾನುಜಂಘೋತ್ಸೇಧಮಾಗಲಾರದೆ ಸೋಲ್ತು
ಬೀರನಡಿತಡಿಗೆ ಮುಡಿಯಿಡುವ ಹುಳುಗಿಡುವಾಗುವೋಲ್
ನಿಂದುದು ಅತೀಂದ್ರಿಯದ ಆಂಜನೇಯನ ಮಹಾ
ದೈತ್ಯ ಭಯಕರದೈಂದ್ರಜಾಲಿಕ ರುಂದ್ರರೂಪಂ!

ಕೆದರಿತೆ ತರುಚ್ಛಾಯೆ? ಪಾದಪದ ಪಾದಮಂ
ಪಿಡಿದುದೆ? ತಟಿದ್ರೋಮಮಯ ವಜ್ರಕಾಯದಾ
ಮರುತಾತ್ಮಜನ ಮೆಯ್ಯುರಿಗೆ ಕಪ್ಪುಗೆಟ್ಟುದೆನೆ
ಬೆಳ್ಪು ಬೆಳ್ಪಾಯ್ತು? ಕಾಣ್: ಈ ಕಾಂತಿಗಾ ಕಾಂತಿ
ಕೀಳ್ಪಟ್ಟ ತೆರದಿ, ಬಾನ್ನಾವಲಿಯ ಕಿಡಿಯಾಗಿ
ತಪಿನಿರ್ಘಿಣ ಭುಜಿನ್ಮರೂರ್ಧ್ವ ದಿವಸೇಶ್ವರಂ.
ಮಧುರ ಭಯ ಸಂಭ್ರಾಂತ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೂರ್ಛೆಯಿಂ
ಸ್ತಬ್ಧಮಾಯ್ತು ಪಕ್ಷಿನೀರವ ಗಿರಿಧರಿತ್ರಿ!
ಗಾತ್ರದಿಂ ಹೈಮಾಚಲಸ್ಪರ್ಧಿಯಾಯಿತೆನೆ,
ಕಪಿರೂಪಮಾದೊಡೇಂ, ಕೈಲಾಸ ಶೈಲೇಂದ್ರ
ಸಂತ್ರಾಸಕರ ಕಳೇಬರದ ಭೈರವನಂತೆ,
ಭವ್ಯಮಾಗದೆ ಮತ್ಸ್ಯದಲ್ಪತೆಗೆ? ಪಿರಿದಕತಿ
ನಿಕಟಮಿರಲದರ ಜಂಘೆಯ ರೋಮರೂಕ್ಷತೆಯ
ದರ್ಶನಮೆ ಪರಮಗತಿಯಲ್ತೆ ಲಘುಚೇತಸದ
ಮತಿಗಳ್ಗೆನುತೆ, ದೂರದೂರಕ್ಕೆ ಸರಿದುದಾ
ಮಾರುತಿಯ ಮುಖತೇಜಸದ ದರ್ಶನಾಕಾಂಕ್ಷಿ
ಕಪಿಕುಲಬಲದ ಜಲಧಿ: ಕೈಮುಗಿದರದ್ಭುತಕೆ,
ಇಚ್ಛಾಂಚು ವಾಯುಜನ -ಆ ವಿರಾಡ್ವೈಭವದ
ಗೌರವದ ಯೌಗಿಕಶ್ರೀಗೆ.
ಗಿರಿ ಗಂಹರಂ
ಗುಡುಗೆ ಗರ್ಜಿಪ ಸಿಂಹಘೋಷ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂ
ಘೂರ್ಣಿದುದು ರಾಮ ಸೀತಾ ಪ್ರೇಮ ಮಧ್ಯದಾ

ವಿರಹವಿಷಾಂಬುಧಿಗೆ ಚಿರ ಲಗ್ನಸೇತುವಂ
ಬೀಸಿ ಲಂಘಿಸುವನಿಲಜನ ಶುಭದಭಯ ವಾಣಿ:
"ಸಾರಸ ಸರೋದ್ಯೋಗಿಗಳಿರ, ವಾನರ ಸುದ್ಯುನ್
ಮಣಿಗಳಿರ, ಪೂಜ್ಯ ಕಪಿಲಾಂಛನ ಪತಾಕಾತ್ಮ
ಗೌರವಪ್ರಾಣರಿರ, ತ್ರಾಣದಿಂ ರೂಪದಿಂ
ದಾರ್ಢ್ಯದಿಂದೌನ್ನತ್ಯದಿಂ ಬಿಂಬಿಸಿಪ್ಪನಾಂ
ನಿಮ್ಮಖಿಲ ಸಂಘಾತ್ಮಮಂ. ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಾಕಾಂಕ್ಷೆ
ಮೂರ್ತಗೊಂಡಿಪ್ಪನಾಂ ಧನ್ಯನೆಂ. ಅಣುವನಾಂ;
ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಚ್ಛೆ ತಾಂ ಕಿಚ್ಚಿಂ ಕೆತ್ತಲುದಿಸಿತೀ
ಮಹತ್ತಾ ಮಹೀಯತಾ ಗೋಪುರೋಪಮ ಮೂರ್ತಿ.
ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸೃಷ್ಟನಂ ಸ್ತೋತ್ರ ಸಂಪುಷ್ಟನಂ
ಪೊರೆಯುತಿರಿಮಾ ಮಾನಸಾನ್ನದಿಂ, ವಾರ್ಧಿಯಂ
ದಾಂಟಿ, ದೇವಿಯನರಸಿ, ಹಿಂತಿರುಗಿ ನಾನಿಲ್ಲಿ
ನಿಮ್ಮೆಡೆಗೆ ಬರ್ಪನ್ನೆಗಂ. ಮರೆಯದಿರಿ: ನಿಮ್ಮ
ಯೋಗಮೆ ನನಗೆ ಶಕ್ತಿ.—ಪೇಳ್ವೆನಾದೊಡಮಾಲಿಸಿಂ.
ಮನ್ಮಹಿಮೆಯುಂ. ನಿಮ್ಮೈಶ್ವರ್ಯಕೆ ಪೇಳ್ವೆನಾಲಿಸಿಂ.
ನಿಮ್ಮಾತ್ಮದೂತನೆನ್ನತುಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮಂ ನೀಂ
ಕೇಳ್ದಿರಪ್ಪೊಡೆ ನಿಮ್ಮ ಯೋಗ ಯೋಗ್ಯತೆ ಪೆರ್ಚಿ
ಸಮನಿಪುದು ಶ್ರದ್ಧಾಭಿವೃದ್ಧಿ. ಬಿಂಕದಿನಲ್ತು,
ನನ್ನ ಪೆರ್ಮೆಯನೊರೆವೆನಾ ಬುದ್ಧಿಯಿಂ.— ಬೇಡ
ನಿಮಗಿನ್ ಶಂಕೆ. ಪರಿಕಾಲ್‌ಗೆತ್ತು ಸಮುದ್ರಮಂ,
ಈ ಬತ್ತರಕೆ ಕಾಣ್ಬ ಈ ಮಹಾ ನೀಲಮಂ,

ಲಂಘಿಸುವೆನಶ್ರಮಂ. ಲಂಘಿಪೆನಲಂಘ್ಯಮಂ.
ವಿಶ್ವದೊಳಸಾಧ್ಯಮೆನಗಿಲ್ಲಮಿನ್. ಪಿಂಡಿದೊಡೆ
ಮುಷ್ಟಿಯೊಳೆ ಪುಡಿಯಪ್ಪುದೀ ಮಹೇಂದ್ರಾಚಲಂ.
ಕಡಲನೆಲ್ಲಂ ತುಳ್ಕಿ, ಹಿಮಗಿರಿಗೆ ಬೀಸಾಡಿ,
ವಡಬನಂ ತುಡುಕಿ ಪಿಡಿದಸುರನೂರಂ ಸುಟ್ಟು,
ಬೂದಿ ತೂಳ್ದೆಯಲ್ಕಂ ಸಮರ್ಥನೆಂ. ಕೈವೀಸಿ,
ಲಾಂಗೂಲ ಚವರಿಯಿಂದಂಬರದರಿಲ್ಗಳಂ,
ಗುಡಿಸಿ, ಪಾತಾಳಕುದುರಿಸುವಾಪೂರ್ವ ನನಗಣುಗು
ಅಲೆ! — ಬಣ್ಣಿಪುದೇಕೆ ದರ್ಶನವೇದ್ಯಮಪ್ಪುದಂ!"

ಸಾಗರೋಲ್ಲಂಘನಂ ಸಂಚಿಕೆ ೨

ಕಾವ್ಯಯಾತ್ರೆಗೆ ಮುನ್ನಮಾವೇಶದುನ್ನತಿಯ
ನಾಂದಿಗೇರುವ ಕವಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯ ಪಾಂಗಿಂದೆ
ಲಂಘನಾಘಾತಮಂ ನಿತ್ತರಿಸುವೆತ್ತರಕೆ
ವಜ್ರತನುವೇರ್ದನ್ ಮಹೇಂದ್ರ ಮಸ್ತಕ ಕಲ್ಪಮಾ
ಶಕುನಿಶಿಲೆಗಾಂಜನೇಯಂ. ಜಂಗಮಾಚಲಂ
ಸ್ಥಾವರಾಚಲಕೇರ್ದವೋಲಾ ವಿರಾಡ್ರೂಪಿ
ಸಾನುವಿಂದಡರುತಿರಲಾ ಮಲೆಯ ಪಸುರೋರೆಯಂ
ಭವ್ಯಮಾದುದೊ ಭೀಷ್ಮದೃಶ್ಯಂ ಕಪಿಧ್ವಜರ
ಅನಿಮೇಷ ವಿಸ್ಮಯಕೆ! ಪಳುವಾಯ್ತು ಪೆರ್ಬಾಡು,
ಕುಸಿಯಿತು ಬಾನ್ಮಾಡು; ಹೆದರಿ ಹುದುಗುವ ತೆರದಿ
ಕುಗ್ಗಿ ಕುಬ್ಜತೆವೆತ್ತು, ಸೆಡೆತುದಾ ಪರ್ವತದ
ಪೆರ್ಬೊಡು. ಮೊಳಕಾಲಿನಾಳದಾ ಮಡುನಡುವೆ

ಪಾಯ್ವ ಪೇರಾನೆಯೊಲ್ ತ್ತೊತ್ತಳದುಳಿದು ಮೆಟ್ಟಿ
ಸಾಗುತಿರೆ, ಪೆರ್ಮರಂ ಪರೆಮುರಿದುರುಳ್ದುವಯ್,
ಕುರುಚಲನೊಣಗು ಕಡ್ಡಿ ಮುರಿವಂತೆ. ಗುರುಭಾರದಾ
ಪದರುತಿಗೆ. ಕಾಣ್ ಓಕರಿಸಿದತ್ತದ್ರಿ ತನ್ನೊಡಲ
ಕೆಂಗಾವಿ ಮಣ್ಣೆರಸಿದೋಕುಳಿಂತು ನೀರ್ಗಳಂ,
ವ್ಯಾಘ್ರನಖಮವ್ವಳಿಸೆ ಗೂಳಿರಿಣಾಲಿಂದುರ್ಕಿ (ಗೂಳಿ ರಿಣಿ)
ಪೊನಲಿಡುವ ಬುಗ್ಗೆ ಕೆನ್ನೀರ್ಗಳೋಲ್. ಗಾಡದ
ಪಕ್ಷಿಲಕ್ಷದ ತುಮುಲ ಚೀತ್ಕಾರದಿಂ ಕುಣಿವ
ಅಣುಗನ ಕಯ್ಯ ಗಿಲಿಗಿಚ್ಚಿಯಾದುದಾ ಶೈಲ
ವನಭೂಮಿ. ಭೂಕಂಪನವೆ ಬೇಂಟೆ ಬಿನದಕ್ಕೆ ೧೧೨೦
ಸೋವೃತ್ತೆತಂದುದೆನೆ ಕಣ್ಗೆಟ್ಟು ಕಾಲ್ಗೆಟ್ಟು
ಕುದಿದುವಲ್ಲಿಯ ಜೀವಜಂತು. ಕಾಲ್ ಮಿಂಚಲ್ಕೆ
ಕಲ್ಗೆ ಕಲ್ ಘಟ್ಟಿಸಲ್, ಕಿಡಿಪೊಣ್ಮಿ ಮರವೊರೆಯ
ದೂದಿ ಪೊತ್ತಲ್, ಬಗನಿಯುಂ ಸುತ್ತಿ ಪೆಣೆದಿರ್ದ
ಬಿದಿರ ಮೆಳೆಗಳ್ ಧಗಿಸಿ ಪರ್ವಿದುದು ಕಾಳ್ಗಿಚ್ಚು,
ಹೊಗೆಮುಗಿಲ ನಡುನಡುವೆ ದಳ್ಳುರಿಯ ಜಿಹ್ವೆಯಂ
ಝುಳಝುಳಪಿಸಿ. ಪರ್ಣಡೆದ ಮರದ ಮೆಯ್ಯಿಂ ಸೋರ್ದ
ಅಂಟಿನಂಟುಗಳುರಿಯೆ ಧೂಪಿಕ್ಕಿದವೊಲಾಯ್ತು,
ಘನಮನಾವೇಶಕ್ಕೆ ಗಂಧಧೂಮಂ. ಕಿತ್ತು
ಸುತ್ತಿಕೊಂಡನ್ ತಲೆಗೆ ಪೆರ್ಬ್ಬಳ್ಳಿಯಂ; ಮೆಯ್ಗೆ ೧೧೩೦
ಪೆಣೆದುಕೊಂಡನ್ ಕೇದಗೆಯ ಪೊದೆಗಳಂ; ಮತ್ತೆ
ಕೊಂಕುಳೊಳಗಿರುಕಿಕೊಂಡನ್ ಪೂತ ತರತರದ

ತರುಗಳ್ಗಂ; ಕಾಡಡರಿದೊಂದು ಮಲೆನಾಡಾಗಿ
ನೆತ್ತಿಯ ಬಯಲ್ ಸೀಮೆಗೇರುತಿರೆ ವಾಯುಜನ
ಕಪಿ ಮಹಾ ಕಾಯಮಿಳಿದುದು ಕಂದರದ ಕಡೆಗೆ
ಚಣಾಚಣಕೆ ಲಂಬಪಾತನ ಘೋರ ಭಯಶಂಕೆಯಾ
ಚಿದ್ಘನತನುಚ್ಛಾಯೆ. ಮಹೇಂದ್ರಮಾಗಿರೆ ಮಧ್ಯೆ,
ಲಂಕೆಯೆಡಕಿರೆ, ಬಲಕಿರಲಯೋಧ್ಯೆ, ಹನುಮನಾ
ವಾಮ ದಕ್ಷಿಣ ಪದನ್ಯಾಸಕೆ, ಧೃತದ್ವಂತಮಂ
ತಕ್ಕಡಿಯನೊಮ್ಮೆ ತೆಂಕಣೊಮ್ಮೆ ಬಡಗಣೆ
ತೂಗಿದುವೆನಲ್ ತುಲಾಭಾರಮಂ, ತೊನೆದುದೈ
ಪೃಥಿವಿ!
ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಕಿಚ್ಚಿರಲ್ ಕಣ್ಣಿ ಕಾಣಾ
ನೀಲ ಚುಂಬಿ ಮಹೇಂದ್ರ ಕುತ್ಕೀಲ ಮಸ್ತಕದ
ಶಕುನಿಶಿಲೆಗೇರ್ದು ನಿಂದಾ ವಿರಾಡ್ರೂಪದಾ
ಭವ್ಯ ಚಿತ್ರವನಾಂಜನೇಯನಾ. ರಸನಿಧಿಗೆ
ಧುಮುಕುವಾತ್ಮಂ ತಾಂ ರಸಸ್ವರೂಪಂ ಬೆತ್ತು,
ತುಂಬಿದಪ್ಪುದಂಬುಜ ಭವಾಂಡಮುಮಂ, ಭಾವಿಸುತೆ
ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿಯನುಭೂತಿಯುಮಂ: ಶರಧಿ ದರ್ಶನಂ;
ತಾರಕಿತ ರಾತ್ರಿಯಾಕಾಶ ಸಂದರ್ಶನಂ;
ತುಂಗ ಶೃಂಗದ ತುಹಿನ ಶೈಲವನ ಶಿವ ಉಮಾ
ದರ್ಶನಂ; ದಂತುರ ದಿಗಂತ ಚುಂಬಿತ ಉದಯ
ಮೋಹಾಸ್ತ ರವಿ ದರ್ಶನಂ; ವರ್ಷ ಭೈರವನ
ಸಿಡಿಲು ಮಿಂಚಿನ ರುದ್ರ ನಟನಾಟನಾಟವಿಯ

ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ದರ್ಶನಂ; ಬುದ್ಧದೇವನ ಮಹತ್
ತ್ಯಾಗದ ತಪಸ್‌ಸಿದ್ಧಿ ಸಂದರ್ಶನಂ; ಜೇಸುವಿನ
ಜನನ ಜೀವನ ಮರಣ ದರ್ಶನಂ; ಜನಜನದ
ದಿನದಿನದ ಸಂಸಾರ ಜೀವನದ ಸತ್ಕೃತಿಯ
ಕೀರ್ತಿ ಕಲುಷಿತವಾಗದಿಹ ಪುಣ್ಯಾದರ್ಶನಂ;
ಸರ್ವದರ್ಶನ ಜನ್ಯ ರಸಿಕೆ ತಾಂ ಪ್ರತಿಕಣ್ಣಾ
ಹನುಮನ ವಿರಾಡ್ರೂಪ ಸಂದರ್ಶನಂ!
                                        ಅನಂತರಂ
ಅರಿ ಭಯಂಕರನಾಂಜನೇಯಂ, ವಿಗುರ್ವಿಸುತೆ
ಮನುಜ ಕಲ್ಪನೆ ತತ್ತರಿಸುವೆತ್ತರಕೆ ತನ್ನಾ
ವಿಗ್ರಹದ ವಿಭವಮಂ, ನಿಂದನ್ ನೆಲಕೆ ಬಾನೆ
ಅನಂತತೆಯನಾಕ್ರಮಿಸೆ ನಿಶ್ಶಿಖರಮೆನಲೇರ್ದ
ಗಿರಿಯ ಸಾಹಸ ಗರ್ವಗೋಪುರ ಶಿಲ್ಪಕೃತಿಯವೋಲ್,
ನಿಮಿರಿ! ರೋಮಾಂಚಿಸಿತು ಸೃಷ್ಟಿ; ಘೀ ಘೋಷಮಂ
ಮೊರೆದುಕ್ಕಿದುದು ಕಡಲ್; ಮುಗಿಲ ವೇಷವನಾಂತು
ನಿಂದುದಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೃಂದಾರಕರ ವೃಂದಮಾ,
ಚಾರಣರ ಚರಣ ಚಿಹ್ನೆಯ ಚುಕ್ಕಿವಟ್ಟೆಯಿಂ
ಸಾಗರದ ದುರ್ಲಂಘ್ಯ ದೂರಮಂ ಲಂಘಿಸುವ
ಛಲ ಭಂಗಿಯಿಂದುರ್ಕ್ಕಿ ನೋರ್ಕಿರ್ದ ವೀರವಪುವಾ
ವಾಯುಸುತನಂ ನೋಡಿ ನೋಡಿ. ಲಂಘನಕೆ ಸಮಮಮಂ
ರಂಗವೇದಿಯ ಸಮೆಯುವಂತೊರಸಿದನ್ ಕಾಲ್ಗಳಿಂ
ಶಿಖರದಾ ಪೆರ್ಮರಂಗಳೆ. ಕುರುಚಲಾದಡವಿ
ಪೊದವಿಯಂ. ಚಲಿತ ಅಚಲದ ತರುಸಮೂಹದಿಂ

ಪೂಮಾಲೆಗಳ್ಮಳೆಗರೆಯೆ, ತಲೆಯೆ ಬಂದಾಗಿ,
ಮಲೆಯನೆಲಮಾದುದು ಕುಸುಮಶೋಭೆ. ಸಾರುಸಿಯ
ಆವೇಶಕೆತ್ತಿದಾರತಿಯಾಂತ್ಯುಡವಿವೆಂಕೆ;
ಧೂಪಮಿಕ್ಕಿತು ಹೂಗಿನಗಂಪು, ತೂರ್ಯಮಾದುದು
ವೀರಪೂಜೆಗೆ ನಗದ ಖಗಮೃಗ ಚಕಿತರಾವಂ.
ಮುಖಸೀಮೆಯಂ ಸುತ್ತಿಮುತ್ತಿ ದಿಟ್ಟಿಗೆ ತಡೆಯ
ಸೆಡಕಿರ್ದ ಬಾನ್ನೆತ್ತಿಯಾ ಮುಗಿಲ್ಮೊತ್ತಮಂ
ಇರ್ಕಯ್ಗಳಿಂದೊತ್ತಿ ಔಂಕಿದನ್, ನೂಂಕಿದನ್;
ಮತ್ತೆ ಕೆದರಿದನತ್ತಲತ್ತಲಾ ತೂಪಿರಿವ
ರೌದ್ರ ಪ್ರಭಂಜನೋಚ್ಛ್ವಾಸದಿಂ. ಮಹಿಮದಿಂ
ಮೇಘಮಂಡಲಕುಬ್ಬಿ ಬಳೆದ ಕಪಿಕುಂಜರಂ
ನಿಸ್ಸೀಮ ಲವಣಜಲ ನೀಲಿಮಾ ಸೀಮೆಯಂ
ಲಂಘಿಸಲ್, ತೊರೆದು ಗರಿಮದಾ ಗುರುಭಾರಮಂ,
ಲಘಿಮದಿಂ ಗರಿಹಗುರವಾದಸಿಳ್ಳಿದಾ ಹೊರೆಗೆ
ಪುಳಕಿಸಲ್ ತೃಣರೋಮಮುರ್ವರೆಗೆ. ಪೂರಕದ
ಮಾರ್ಗದಿಂ ತುಂಬಿದನ್ ಪ್ರಾಣಮಂ; ಕುಂಭಕದಿ
ಬಂಧಿಸಿದನಂಬರವನೆಳೆದು ವೀರ್ಘಾಂತೆಪೋಲ್
ಆ ಅಂತರಿಕ್ಷಾಂತರಂಗಿ. ಕೌಂಗಿನುದ್ದದಾ
ಪಂಚಾಸ್ಯ ಫಣಿಗಳೋಲಿರ್ದ ನಿಡುತೋಳ್ಗಳಂ
ಮೇಲೆತ್ತಿ ಚಾಚಿದನ್; ಮೇಣಳತೆ ಮೀರಿದಾ
ಲಂಬ ಲಾಂಗೂಲಮಂ ಸುರುಳಿ ಬಿಚ್ಚಿದನೊಗೆದು
ಬೀಸಿದನ್, ಗಗನವನಳೆಯೆ ವಿಶ್ವಶಿಲ್ಪಿ ತಾಂ

ಬಿಚ್ಚಿ ಬೀಸಿದ ಮಾನಸೂತ್ರವೆಂಬಂತೆವೋಲ್.
ಮುಂ ಪೇಳ್ವೆನೇನಾ ಅಭೌತಮಂ?
ಕೇಳಿಮಾ
ಸಂಭ್ರಮಾಶ್ಚರ್ಯ ಭಯ ಚಕಿತ ಚಿಹ್ನೆಗಳಾಗಿ,
ತೆರೆದ ಬಾಯ್ದೆರೆದ ಕಣ್ಗಳಗಸಕೆ ಮೊಗಮಾಗಿ,
ನಟ್ಟವೋಲ್, ಮರವಟ್ಟವೋಲಿರ್ದ್ದ ಕಪಿ ಬೃಂದ
ಧ್ವಜಿನಿಯುಂ: ನೋಡುತಿರೆಯಿರೆ, ಬಿಚ್ಚಿದುದು ಬೆಸುಗೆ ಕಾಣ್
ಮಲೆಮುಡಿಗೆ ಮೇಣಾಂಜನೇಯ ಮಗನಡಿಗೆ. ನಗಂ
ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ಕೆಳಕೆಳಗಿಳಿದುರುಳ್ವ ತೆರನಾಯ್ತು,
ನಿಮಿಷಮಾತ್ರಂ. ಪೃಥಿವಿಯಾಕರ್ಷಣೆಯ ಶಕ್ತಿ
ಗತಿಸಲ್ಕೆ ಬಾಂದಳಕೆ ಸಿಡಿವ ಪೃಥುಲಾಚಲದ
ಕೂಟದಂಡದೊಳೇರ್ದ್ದುದಾಂಜನೇಯನ ಮಹಾ
ರಿಪು ಭಯಂಕರ ವಿಪುಲ ವಪುಪರ್ವತಂ. ಕುಂಭಕಂ
ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಶೂನ್ಯದಿಂ, ಯೋಗಿಯಾ ವೇಗದಿಂ,
ಸಂಭವಿಸಿತಾತನಂ ಪಿಂಬಾಲಿಪೊಂದುರುವ
ತಿರ್ರನೆಯೆ ತಿರಿವ. ಸುಟ್ಟುರೆವೊನಲ ಭೋರಿಡುವ
ಬಿರುಗಾಳಿ. ಹೋರು ನಂಟನನಿನಿತು ದೂರಕ್ಕೆ
ಕಳ್ಳುರ್ಬಿ ಬರಲವನೊಡನೆ ನಡೆವ ಮನೆಮಂದಿಯೆನೆ
ನೆಗೆದ ಹನುಮನ ಕೂಡೆ ಬಂಡೆ ಗಿಡು ಮರ ಬಳ್ಳಿಗಳ್
ಪಾರಿದುವಿನಿತು ಗೆಂಟರ್ಗೆ. ಮತ್ತಮಂಬುಧಿಗೆ
ಗಮನಗೆಟ್ಟುರುಳಿದುವು, ಕಪಿ ಕಲ್ಪನೆಯು ಕೂಡೆ
ಪರಲೀಳಸಿಯುಮೇರಲಾರದ ವಿಮರ್ಶಕನ

ಕಾಣ್ಕೆಯಿಲ್ಲದ ಬರಿಯ ಜಾಣ್ಮೆಯೋಲ್. ಅದೊಡಂ
ಫಲವಾತನಾ ಗಮನ ವೇಗ ಮಹಿಮೆಗೆ ಸಿಲ್ಕಿ,
ತಮ್ಮ ತನಮಂ ಮರುತ್ಸುತನ ತನುಗರ್ಪಿಸುತೆ,
ರಾಮದೂತನ ಮೆಯ್ಯಾನಪ್ಪುತಂಟುತೆ ನಭೋ
ಯಾತ್ರಿಗಳಾದುವೈ, ಕಪೀಶ್ವರಾವೇಶಮಂ
ಕೊಂಕು ಬಿಂಕವನುಳಿದು ನೆಮ್ಮುವ ರಸಾಸ್ವಾದಿ
ಸಹೃದಯ ವಿನಯದಂತೆ. ಬಾಣಜವದಿಂದೇರ್ದು
ತೋರ್ದುದನಿಲಾತ್ಮಜನ ಕುಸುಮಿತ ಕುಟಜಲತಾ
ರಚಿತ ರೂಪಂ, ನಭ ಸಮುದ್ರವನಲೆವ ಬೃಹದ್
ದ್ವೀಪ ಭೂಖಂಡದೋಲ್, ಅಖಚಿತಂ, ಅಸ್ಫುಟಂ,
ಭೀಮರಮ್ಯಂ, ದೈತ್ಯ ಸಂಕಟಕರಂ, ನೋಳ್ಪ
ವಾನರ ಸುಹೃಜ್ಜನರ ಹೃತ್ಕಮಲ ಸಂತೋಷ
ಘೋಷ ಸಂಭ್ರಮಕರಂ. ನೋಳ್ಪ ನೋಟದೊಳದರಿ,
ಬರಬರುತೆ ಕಿರಿದಾಗಿ ತೋರಿ, ಮಾನುಷಮಾಗಿ,
ಮೇಲೆ ಮೇಲಕ್ಕೇರಿ, ಹಕ್ಕಿರೂಹಂ ಬೆತ್ತು,
ದೂರದೂರಕೆ ಹಾರಿ, ಚುಕ್ಕಿಯೋಲಂತಾಗಿ,
ಕೊನೆಗೆ ನೀಲವ್ಯೋಮ ತನುವಾದನೆಂಬಂತೆ
ವಾಯುಜಂ ಗೋಚರಾತೀತನಾಗಲ್, ದಿಟ್ಟಿ
ಸೋಲ್ತು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿ ನೋಡಿದರೊರ್ವರೊರ್ವರಂ,
ತಾಮೊರ್ವರೊರ್ವರ್ಗೆ ಹೊಸ ಪರಿಚಯಮೆನಲ್ಕೆ,
ಕೌತುಕ ಸಮಾಧಿಯಿಂದೆಳ್ಚತ್ತ ಸುಗ್ರೀವ
ಸೇನಾ ಸಮಷ್ಟಿ. ಮರುವುಟ್ಟಲಾ ಮಹಿಮೆಯುಂ,

ರಸವಮಂ, ಪರಾತ್ಪರಲವನನುಭವಿಸಿದಾತ್ಮರ್ಗೆ :
ಮಹದ್ವ್ಯಕ್ತಿ ಸನ್ನಿಧಿಯೊ? ಮಹತ್‌ಕಾವ್ಯ ಪರಿಚಯವೊ?
ಮಹಾರುದ್ರವೀಣಾ ಮಹದ್‌ಗಾನದನುಭವವೊ?
ಮಹಾ ವಾನರನ ವನಧಿ ಲಂಘನವೊ? ಭೇದಮೇಂ?
ಪುನರ್‌ಜನ್ಮವೈಸಲೆ ರಸಸ್ನಾತ ಚೇತನಕೆ!

ಅನಂತಾಕಾಶ ಸಂಗಿ, ಏಕಾಂಗಿ, ಅತ್ತಲಾ
ಭುವನೈಕ ಸಂಚಾರಿ ಗಮಿಸುತಿರ್ದನ್ ವಿಯದ್
ವಿಶ್ವಮಂ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ವ್ರತಂ ಸಾರ್ಥಕಂ
ತಾನಪ್ಪುವೋಲ್. ಮೇಲೆ, ಸುತ್ತಲೆತ್ತೆತ್ತಲುಂ
ಕಣ್‌ಸೊಗಸಿದುದು ಅಚಂಚಲಮಂಬರದ ನೀಲಿ; ವ/
ಕೆಳಗೆ, ದೂರದಿ ನೀರಧಿಯ ಚಂಚಲಾಂಚಲ
ಮೃದುಲ ನೀಲಿ; ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪದಿ ನಿರ್ಗುಣಾತ್ಮಮಂ
ಸಾಧಿಪದ್ವೈತಿಯೋಲೆಸೆದನಿಲಾತ್ಮಜಂ
ಶೂನ್ಯವುಮಂ ನೀಳ್ದಿ. ಗಾತ್ರ ಗೌರವದೆಳೆತಕೆ
ನಿಲ್ಕದ ಸಮೀಪದ ಮುಗಿಲ್ ಮೊತ್ತಮೊತ್ತಿತ್ತು
ಮುಮ್ಮೆಯ್ಗೆ,ರುತ್ತಿಯ ರಾಸಿ ಮಲೆಯ ನೆತ್ತಿಯಂ
ಮುತ್ತಿತೆನೆ ಮೆತ್ತಿ. ಮೇಣ್ ವಾಯುತಾಟಸ್ಥ್ಯಮಂ
ಬಿರುಗಾಳಿಗೊಳ್ಳಿಸಿರ್ದುರುವ ಜವಕೆ ಚೆದರಿದುದು
ಗೆಂಟರೊಳಿರ್ದ ಜೀಮೂತ ಸಂದೋಹಮುಳ್ಕಿ,
ತೋಳಮೆರಗಿದ ಮಂದೆಯಂತೆ. ಸುರ್ಯಪಂಕ್ತಿಯ
ಗಿರಿಗಿರಿಯ ನಡುವಣಾ ಕಂದರದ ಸಂಧಿಯೊಳ್

ಮುಂಗಾರ್ಮೊದಲ ಗಾಳಿ ನುಗ್ಗಿ ಭೋರ್ಗರೆವಂತೆ
ಘರ್ಜನಿತು ಘೋರಾನಿಲಂ ಮರುತ್ಸುತನೊಡಲ
ತೊಡೆಯುಮೇಣ್ ತೋಳ್ಗಳ ಮೊದಲ ಕಣಿವೆಯಿರ್ಕಟ್ಟಿನೊಳ್
ದಾಳಿಟ್ಟು. ವೇಗ ಸಂಜಾತ ಝುಂಝಾವಾತ
ಘಾತಕ್ಕೆ ತತ್ತರಿಸುತಲೆದುದಲೆಯುಲೆಯುರ್ಕ್ಕಿ
ವಿಕ್ಷುಬ್ಧ ಸಾಗರದ ಫೇನಮಯ ನೀಲಿಮೆಯ
ರುಂದ್ರ ವರ್ತುಲ ವಕ್ಷ ವಿಸ್ತಾರ. ರಂಜಿಸಿರೆ
ಹಿಮಸೀಮೆಯುದಪರಾರ್ದ್ರ ರವಿರೋಚಿ, ಹನುಮಂತ
ದೇವನಾಯತ ದೀರ್ಘಮಾಯೋಜನ ತತಿಯ ಬೃಹತ್
ತನುಚ್ಛಾಯೆ, ಕಂಪಿಸುವ ಕಡಲೂರ್ಮಿಮಾಲೆಗಳೊಡಲ
ವಿಸ್ತೀರ್ಣಮಂ ಗುಡಿಸುತನುಗಮಿಸಿದುದು, ತನ್ನ
ಮಾತೃಕೆಯ ಮೃತ್ಯುಜವಮಂ. ಬಡಗಣ್ಗೆಸೆಯಿಂ
ತೆಂಕಣ್ಗೆರಗುವುಳ್ಕೆಯೋಲ್ ಬಾಲದುದ್ದಮಾ
ಲಂಕೆಗಂತಕ ಶಂಕೆ ತಾನಾಯ್ತು. ಹರೀಶ್ವರಂ
ತಾನೆತ್ತ ಚಲಿಸಿದೊಡತ್ತಲಳ್ಳೆ ಸಿಡಿತುದು ಕಡಲ್
ನೀರ್ಗಣಿವೆಯಪ್ಪವೋಲ್, ತೆರೆಯ ಗಿರಿಯೇಳ್ವವೋಲ್,
ಬೀಚಿ ವೀಚಿಯನಪ್ಪಳಿಸಿ ತುಂತುರ್ ಮಂಜು
ಸಿಡಿದು ಮುಗಿಲಾಗಿ ಮುಗಿಲೆಡೆಗೆ ಮೇಲೇಳ್ವವೋಲ್.
ಆ ಮುಗಿಲ್ ಇನಮರೀಚಿಯ ವರ್ಣತಂತ್ರದಿಂ
ಇಂದ್ರಚಾಪದ ಮಂಜುರಾಗದಿಂ ರಂಜಿಸುತೆ
ಸಿಂಗರಿಸಿದುದು ಯಶಃಪರಿವೇಷದೊಲ್ ವಾಯು-
ಸುತನಂಗಮಂ: ಸುರರ್ ನಿಂತು ನೋಡಿದರೆನಲ್

ಪೆರ್ಚುಗೆಯದೇನಾ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯ ನಿಷ್ಠಂಗೆ,
ಆಂಜನೇಯಂಗೆ? ತಮಗೈಸಲಾ ದರ್ಶನದ
ಸಯ್ಪು!
        ಇಂತಿಂತಿಂತು ಭೀಮ ರಮಣೀಯತೆಯ
ಆ ನಭಸ್ಸಾಗರ ಕ್ಷೋಭಿ ಯಾತ್ರೆಗೈದಿರೆ
ದೇಶಮಂ ಹಿಂಡುತೆ, ಕಿಮುಳ್ಚುತ್ತೆ ಕಾಲಮಂ,
ಕಂಡನೊಂದಾಶ್ಚರ್ಯಮಂ, ನಡುಗಡಲಿನಿಂದೆದ್ದ
ಗಿರಿರೂಪಿ ಮೈನಾಕನಂ. ವೈರಿಯೆಂದೆನುತೆ
ವಕ್ಷತಾಡನ ವಜ್ರದಿಂದಿಕ್ಕೆ, ಮುಳುಮುಳುಗಿ,
ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಗಿ, ತತ್ತರಿಸಿ, ಮರಳಿ ಮೇಲೆದ್ದು
ಮೊಗದೋರಿ ಕೈಮುಗಿದು ಕರೆದನಾಹ್ವಾನಮಂ:
"ಮನ್ನಿಸೆನ್ನನ್, ಮಹಾಸತ್ತ್ವ, ಮೈನಾಕನೆಂ.
ಇಂದ್ರ ಕೋಪದ ಬಿರುಬಿನಿಂದೆನ್ನನುಳುಹಿದನ್
ನಿನ್ನಯ್ಯನಂದು. ನನ್ನಾತಿಥ್ಯಮಂ ಕೊಂಡು,
ನನಗೆ ಕೃಪೆ ಮಾಡಿ, ಮೇಣ್ ಪನಿವ ನೀರಳ್ಕೆಯಂ
ದಣಿವಾರೆ ಕಳೆದು, ಮುಂಬರಿವುದೊಳಿತಯ್ಯ. ಗುರಿ
ದೂರಮಿದೆ; ದಾರಿಯೊ ಮಹಾ ಸಂಕಟಾನ್ವಿತಂ.
ನಿನ್ನ ದೌತ್ಯವನರಿತೆನನಿತಂ ಸಮುದ್ರನಿಂ;
ಬಂದೆನಾತನ ಹಿತದ ನುಡಿಗೇಳ್ದು, ಹಿರಿಯತಿಥಿ,
ನಿನ್ನನಾದರಿಸೆ."
                    ಮೈನಾಕನಂ ಮನ್ನಿಸುತೆ,
ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರ್ಪಾಗಳಾತಿಥ್ಯಮಂ ಕೊಳ್ವ

ಕೆಳೆವಾತನರುಹಿ, ಪಕ್ಷಿಗಾನದ, ಕಾನನದ
ಮಂಟಪದ, ಝಾತಳಿರ ತೋರಣದ, ನದಿನದದ
ಕೊರಳ ಹಾರದ ಶೈಲಬಂಧುವಂ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು
ಮುಂಬರಿದನಾ ವ್ಯೋಮರಥಿ, ಕರ್ತವ್ಯಕೋವಿದಂ,
ಸಿಂಧುಪಥಮಂ ಹಿಡಿದು, ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯಂ ಕುರಿತ (ಚಿತ್ರ)
ಗಂತವ್ಯಕೆ.
ಬರುತಲಿರೆ, ಮಾರ್ಗದೊಳ್ ಸುರಸೆಯಂ,
ಕಡಲಿನಿಂದೆದ್ದು ಬಾಯ್ದೆರೆದಡ್ಡ ನಿಂದಳಂ,
ಮುರಿದವಳ ಶಾಪಮಂ ಕಳೆಯುತಾನಂದದಿಂ
ಬರ್ದಿಲವಟ್ಟೆಯೊಳ್ಸೈತರುತಲಿರ್ದ ಹನುಮನಂ,
ದೂರದಾಕಾಶದೊಳ್ ಹಕ್ಕಿಯೋಲಿರ್ದನಂ,
ತಿಳಿದಳಾ ಸಿಂಹಿಕೆ, ದಶಗ್ರೀವನಾಜ್ಞೆಯಿಂ
ಕಡಲ ಕಾವಲುಗಾರ್ತಿ, ಕಾಮರೂಪಿಣಿ, ಕಾಳಿ,
ಛಾಯಾಗ್ರಾಹಿ ದನುಜೆ: ಬೀಸುತಿರ್ದುದು ಗಾಳಿ
ದಿಕ್ಕಲ್ಲದಾ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದೆ; ಅವೇಳಾನಿಲನ
ಬಿರುಬಿನುರುಬೆಗೆ ಕುದಿಯುತಿರ್ದುದು ಕಡಲ್-ಒಡಲ್,
ಕಡೆದವೋಲ್, ಮೇಣೊಡೆದವೋಲ್: ಪುದುಕು ನೋಟವನಟ್ಟಿ
ಗುಡಿಸುತಿರೆ ಸಲಿಲ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಮಂ, ಕಣ್ಣೆಳಲ್,
ಹನುಮನಾಯತ ದೀರ್ಘ ಬಹುಯೋಜನದ ಛಾಯೆ,
ಮೊರೆವ ನೀರಂ ಕಪ್ಪುಗೈದು ಬರುತಿರ್ದುದಂ
ಕಂಡಳದ್ಭುತ ನಿಶಾಚರಿ. ಕಂಡಳೊಡನೊಡನೆ
ಕಣ್ಣಟ್ಟುತದರ ಮೂಲದ ಗಗನಚಾರಿಯಂ.

ತುಡುಕಿದಳ್; ಪಿಡಿದಳಾ ನೆಳಲ ನೇಣಂ; ಸೇದಿ,
ಗಾಳಿಪಟ ಸೂತ್ರಮಂ ಸೆಳೆವಂತೆ, ಸೆಳೆದಳಾ
ವ್ಯೋಮದೂರದ ಬೃಹದ್ದೇಹಿಯಂ.
ಅತ್ತಲಾ
ಆಂಜನೇಯಂ, ಬಾನೆಡವಿ ಮುಗ್ಗರಿಸಿದಂತೆ,
ಓಡುತಿರ್ಪಾತನಾ ಕಾಲ್ಗುರುಳ್ಗಣ್ಣಿಯುಂ
ಕುಣಿಕೆಯೆಸೆದೆಳೆದಂತೆ, ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ತತ್ತರಿಸಿ,
ಗಾಲಿಯೋಲುರುಳುರುಳುರುಳ್ದು, ತಿರಿತಿರಿಗಿ ಪೊರಳ್ದು
ಸುತ್ತಿ ತಲೆಕೆಳಗಾದನಾ ರಕ್ಕಸಿಯ ಜಗ್ಗ
ಜಗ್ಗಿಸಿದ ತಡೆಗೆ ನಡೆಗೆಡುತೆ ತಡವರಿಸಿ. ಏನ್
ಬಣ್ಣಿಸುವೆನಾ ಭಯಂಕರ ಶಕ್ತಿಸಂಸ್ಪರ್ಧೆಯಂ
ರಾವಣನ ಕಿಂಕರಿಗೆ ಮೇಣ್ ಸೀತಾನಾಥ
ದೂತಂಗೆ! ಕಡಲಲೆವ ಪಡೆಪಡಗು ನೀರ್‌ಸುಳಿಗೆ
ಸಿಲ್ಕಿ ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಗುತಿರ್ದೊಡಂ, ನಾವಿಕರ
ಶಕ್ತಿಯಿಂ ಧೈರ್ಯದಿಂ ಮತ್ತೆ ಚಾತುರ್ಯದಿಂ
ಮುಳುಗಲೊಲ್ಲದೆ ನಿತ್ತರಿಸಿ, ಮರಳಿ ಸುಳಿಯೊಡನೆ
ಮಲೆತು ಹೋರಾಟಮಂ ತೊಡಗುವೋಲಂತೆ ಆ
ಭೀಮ ವಿಕ್ರಮಿ ಜಗತ್‌ಪ್ರಾಣಪುತ್ರಂ, ತನ್ನ
ವೇಗದ ಉಪದ್ರವಕೆ ತಾನೆ ಗುರಿಗೊಂಡುದಂ
ತಡೆದು, ಪಡಿಸೆಣಸುತುರವಣಿಸಿ ನಿಂದನ್, ಕುರರಿ
ನೀರ್ಗೆರಗುವಾ ಮುನ್ನಮಂಬರದಿ ನಿಶ್ಚಲಂ
ಕಣ್ಗುರಿನಟ್ಟು ನಿಲ್ವಂತೆ. ತನ್ನ ನಡೆತಡೆಗೆ

ಕಾರಣವನರಿಯದೆಯೆ, ದೈವಿಕವೊ ರಾಕ್ಷಸವೊ
ಪ್ರಾಕೃತವೊ ಅಪ್ರಾಕೃತವೊ ಎನುತೆ ಬೆರಗಾಗಿ,
ಶರಧಿಯಾಕಾಶಗಳನೀಕ್ಷಿಸಿರೆ ಕಂಡುದಾ
ಸಿಂಹಿಕೆಯ ಪಾತಾಳ ಬಿಲಸದೃಶ ಭೀತಿನೀಯ
ಬಾಯಿ.

ನೆಳಲೆಳೆವಸುರಿ ಸೆಳೆದಳತ್ತಲ್, ಉಸಿರ
(ಪಿ) ಸೂತ್ರಂಬಿಡಿದು ಅಸುವ ಸೆಳೆವಂತೆ. ಇತ್ತಲಾ
ವಾನರೋತ್ತಮನೊತ್ತಿ ಜಗ್ಗಿದನ್, ಸಿಂಹಿಕೆಯ
ದಂಷ್ಟ್ರಗಳಲುಗುವಂತೆ. ಪಂದಿಯೋಲ್ ಹೂಂಕರಿಸಿ,
ಓಡುಗಚ್ಚುತೆ, ತನ್ನ ರಾಕ್ಷಸಾದ್ಭುತ ಶಕ್ತಿ
ಸರ್ವಸ್ವದಿಂ ಸೇದಿದಳೊ ಸಿಂಹಿಕಾ ಚಾಡಿ!
ಸಿಂಹ ಗಜ ಗರ್ಜನಾ ಘೀಂಕಾರದಿಂದಾರ್ದು
ಬಾನ್ ಕಡಲ್ ಬೆದರ್ವವೋಲ್, ತನ್ನ ದೈವಿಕ ಬಲಂ
ಪೆರ್ಚುವೋಲಾತ್ಮಾನುಸಂಧಾನಮಂ ಗೆಯ್ದು,
ಸಂಯಮವನಭ್ಯಾಸಿಸುವ ಸಾಧಕನದೆಂತು
ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಂಗಳಂ ದಿವ್ಯಾತ್ಮನೆಡೆಗೆಳೆಯೆ
ಹೋರಿ ಹೆಣಗುವನಂತೆ, ವೀರ ಮರುತಾತ್ಮಜಂ
ರಾಕ್ಷಸಾಕರ್ಷಣೆಯ ಗರ್ತದಿಂ ಪೊರಪೊಣ್ಮೆ
ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತಾರ್ಭಟಿಸಿದನ್; ಜಗ್ಗಿ ಸೇದಿದನ್;
ಗಂಟಲ್ ಸೆರೆಗಳುಬ್ಬೆ, ಸಂಧಿ ಸಂಧಿಯ ನರಂ
ಹೆದೆಯೇರ್ದ ನಾರಿಯೋಲ್ ಬಲಿದು ಟಂಕೃತಿಗೆಯ್ಯೆ,
ವಜ್ರರೋಮಂ ನಿಮಿರಲೀಟಿ ಕೋಟಿಗಳೋಲ್,

ಸುವಿಸ್ತರಿಸಲ್ ನೇತ್ರವಿಸ್ತೀರ್ಣಮಂಡಳಂ,
ರೌದ್ರತೆಯನಾನಲ್ ಮುಖಂ, ವ್ಯಾಪಿಸಲ್ ಬೃಹದ್
ವಕ್ಷ ವಿಸ್ತಾರಮುಚ್ಛ್ವಾಸದಿಂದಾ ವಾಯುಜಂ
ಗಗನಾಗ್ರದತ್ತಣ್ಗೆ ಕಿತ್ತು ಪ್ರೋತ್ತೆತ್ತತ್ತಿ
ಪ್ರಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನಾ ರಾತ್ರಿಂಚರಿಯ ಮಹಾ
ಭೂತ ಶವಭಾರಮಂ. ಶರಧಿತಲ ಪೀಠದಾ
ಭೂತಿನಿಂತುಕುಲಗಾತ್ರಮರ್ಧಯೋಜನಮಾತ್ರಮ್
ನಟಿಸುತೇರುತೆ, ಮರಳಿ ಭೋಂಕನೆ ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿದು
ಪೊಕ್ಕುದಂಬುಧಿಗರ್ಭಮಂ. ಘಕ್ಕನೆಯೆ ಗುದ್ದಿ
ಕೆಳಗೊದ್ದವೋಲಾಗಿ ಬಿದ್ದನೊಂದೈದಾರು
ಯೋಜನಗಳಂ, ಬುದ್ಧಿ ಮಂಕಾದವೋಲ್, ತನ್ನ
ಇಂದ್ರಿಯಗಳಂ ಗೆದ್ದೆನೆಂದತಿಕ್ರಮಿಸಿದಾ
ಸಾಧಕನಧಃಪತನಮಿರ್ಕಡಿಸುವೋಲನಿಲ-
ಸೂನು: ರವಿಗಾತ್ರಮಂ ನಗುವ ತಾರಾದ್ವಯಂ,
ಸಂಖ್ಯಾತೀತ ಜ್ಯೋತಿವತ್ಸರದ ದೂರದೊಳ್,
ವಿಶ್ವಾಂತರಿಕ್ಷದೊಳ್, ಯುಗಯುಗಾಂತರಕೊರ್ಮೆ
ಲಕ್ಷಯೋಜನ ನಿಕಟಮಾಗಲ್, ಪರಸ್ಪರಂ
ಸಂಕರ್ಷಿಸಲ್ ತೊಡಗಿದಪ್ಪುವೈ. ಶಿಖಿಜ್ವಾಲೆ
ಯೋಜನ ಸಹಸ್ರಮಂ ಲಂಘಿಸುತೆ, ಜಿಹ್ವೆಯಂ
ಚಾಚುತಾಕಾಶಮಂ ನೆಕ್ಕುತಿರೆ, ಮೆಲ್ಲನೆಯೆ
ಪ್ರಳಯಾನುರಾಗದಿಂದೊಂದನೊಂದಂ ಸೆಳೆದು
ಬಳಿಸಾರ್ವುವಾ ಮಂಡಲದ್ವಯಂ. ಆವೊಲಾ

ಸಿಂಹಿಕೆ ಹನುಮರಿರ್ವರುಂ, ತಾವೊರ್ವರೊರ್ವರಂ
ಸೆಳೆದು, ಹೂಣಿದರೊರ್ವರೊರ್ವರಂ ಸೋಲಿಸುವ
ಛಲದ ವೀರ್ಯದ ಗರ್ವದಿಂ. ಗಾಳಗಾರನಾ
ಕೊಂಡಿಯೆರೆಯಂ ತಿಂದ ಬಾಳೆಮೀನಂ, ಒರ್ಮೆ
ಸಡಿಲ ಬಿಡುತಂ, ಒರ್ಮೆ ಸೆಳೆಯುತಂ, ಸೋಲಿಸುವ
ಮೊಳ್ಕೆಯಿಂದಸುರಿ ತನ್ನಂ ದಣಿಸಿ ನುಂಗುವ
ಉಪಾಯದಿಂ ಬಾಯ್ದೆರೆದು, ನರಕ ಕೂಪೋಪಮಂ
ಬಳಿ ಸಾರುತಿರ್ದುದಂ ಕಾಣುತೆ ಸಮೀರಜಂ
ತನ್ನೊಡಲನಿರ್ಮಡಿಸಿದನ್, ಬಳೆದುದಸುರಿಯ ಬಾಯಿಯುಂ
ಹನುಮ ಗಾತ್ರಕೆ ಸಮಂ. ಬಳೆದನಿಮ್ಮಡಿಯಾಗಿ
ಮತ್ತೆ ಹನುಮಂ. ಮತ್ತಮಾ ರಕ್ಕಸಿಯ ಕಿಬ್ಬಾಯ್
ಬಳೆದತ್ತವನ ತನುಗೆ ತಕ್ಕಂತೆವೋಲ್. ಅನಿಲಜಂ
ತೃಪ್ತಿಯೊಲ್ ಬೆಳೆದು ತುಂಬಿರೆ, ಪರಮ ಲೋಭದೊಲ್
ಹಿಗ್ಗಿ ಹಬ್ಬಿತು ಬಾಯಿ ಸಿಂಹಿಕೆಯ. ಕೊನೆಯುಂಟೆ, ಪೇಳ್,
ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಾನಂತ್ಯಮಿರಲಂತು ಬೆಳೆವುದಕೆ?
ಆ ಕಡೆಗೆ ಕಡೆಯ ಕಾಣದೆ, ಹನುಮನೊಯ್ಯನೆಯೆ
ಕಿಳ್ದನಣುರೂಪಮಂ. ಸಿಲ್ಕದಸುರಿಯ ಪಲ್ಗೆ
ಪಕ್ಕನೆಯೆ ಪೊಕ್ಕನಾಕೆಯ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಗಬ್ಬಕ್ಕೆ:
ಬಳೆದು, ಕರುಳಂ ಸೀಳ್ದು, ಕೊಂದು, ಪೋಳ್ದಾಕೆಯಿಂ
ಪೊರಮಟ್ಟನೆಂತೆನೆ, ಬಹಿಃಕ್ರಾಂತಿ ಸೋಲ್ತಡೆಂ
ಗೆಲ್ವುದಂತಃಕ್ರಾಂತಿ ತುದಿಗೆ!

ಕೆನ್ನೀರಿಂದೆ,

ಮೇಣಂತೆ ಬಂಯ್ಗುನೇಸರ್‌ವೆಳಗುಗೆಂಪಿಂದೆ
ಓಕುಳಿಯವೋಲೆಸೆದ ಮುನ್ನೀರಿನೊಳ್ ಮಿಂದು
ತೊಳೆದು, ಮೈಲಿಗೆವೋದ ಮೆಯ್ಯಿಂ ವಿಗುರ್ವಿಸುತೆ
ಮುನ್ನಿನಾದ್ಭುತಕೆ, ಮುನ್ನೆಗೆದನಾ ದಕ್ಷಿಣಾ
ದಿಗಂತ ಚರ ದೃಷ್ಟಿಯಾದಾ ಮಹದ್‌ವಾನರಂ.
ದ್ಯುಮಣಿಯಸ್ತಾಂಬುಧಿಯೊಳ್ ಮುಳುಗುವಾ ಮೊದಲೆ ನಾಂ
ದೈತ್ಯ ಲಂಕಾ ದ್ವೀಪ ತಟಿಗೆ ಸೇರ್ದಪೆನೆಂದು
ಸೂಕ್ಷ್ಮ ತವಕದೊಳೆಯ್ದುತಿರೆ, ಬಾನ್ ಕಡಲ್ ಕರೆಯ
ಗೆರೆಯ ಪಡುವಲದಂಚಿನಿಂದೋರೆಗದಿರಾಗಿ
ನೋಡುತಿರ್ದನ್ ದಿವಸಪತಿ, ತನ್ನ ವಂಶಕ್ಕೆ
ಮಂಗಳವನೆಸಗುವಾತಂಗೆ ನೆರಮಪ್ಪವೋಲ್
ಮೋಹದಿಂ ನಿತ್ಯಕರ್ತವ್ಯದಾ ವೇಗಮಂ
ನಸು ತಡೆದಿನಿತು ತಳುವಿ ನಿಂತಂತೆ. ಕಪೀಶ್ವರಂ
ಪಾರುತಿರ್ಪುತ್ತುಂಗದೆತ್ತರಕೆ ತರಿಸಯುತು
ಸಂಧ್ಯಾರುಣ ಚಳಿಕುಳಿರ್ ಪೆರ್ಚಿರಲ್, ಮೇಣಿರುಳ
ಮೊದಲ ಮೆಟ್ಟುಂಗಾಲತುದಿವೆರಳ್ಗಡಿಯ ಕರ್ಪು ತಾಂ
ನಡೆಯು ತೊಡಗಿರಲಿಳೆಯ ನಿಮ್ನಸ್ಥಲಂಗಳೊಳ್,
ಕಿಡಿಯುರೀಗ್ಗಳ್ ಮೊಗಂದೋರಲಾರದೆ ನಾಣ್ಚಿ
ಕಾಯ್ದಿರಲಿನಾಸ್ತದ ಮುಹೂರ್ತಮಂ, ಮೌನದಿಂ
ಧ್ಯಾನಮಯಮಾಗಿರಲ್ ಪಗಲನಗಲುವ ಜಗದ
ಕಳ್ತಲೆವೆಳಗು ಸಂಧಿಸಮಯಂ ಸಮೀರಜಂ
ಕೇಳ್ದನೊಂದತುಲ ಸಂಗೀತಮಂ, ಇಂಚರದ

ಜೇನ್‌ತೊರೆಯ ಲೀಲಾತರಂಗ ದುಯ್ಯಾಲೆಯೊಳ್
ಜೋಗುಳ್ವೆರಸಿ ತೂಗುವ ತೆರದಿ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳಿಟ್ಟು
ತನ್ನನಿತುಮಂ. ಜೋಂಪಿಸಿತು ಮನಂ. ಜೋಲ್ದೊಡಲ್
ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಗರಿಹಗುರಮಾಯ್ತು. ಕಣ್ಣಾಲರ್
ಗೇಯದ ಸುಖಾನುಭವಕರೆಮುಚ್ಚಿದುದು: ಕನಸೊ
ನನಸೊ? ಕಂಡುದು ಕೆಳಗೆ ಕಡಲೆದೆಯ ಮೇಲೊಂದು
ಹೊನ್ನಿನ ಚೆಲುವ ತಾವರೆಯ ದೀವಿ. ಸೊಡರುರಿಯ
ಮಿಳ್ತು ಸೊಬಗಿಂಗೆರಗಲಿಳಿಯುವ ಪತಂಗದೋಲ್
ಒಯ್ಯನಿಳಿದಿರೆ ಮಹಾಮತಿ ಅಲ್ಪಮತಿಯಂತೆ,
ಕೇಳ್ದುದೊಂದಶರೀರವಾಣಿ: "ಹೇ ಹನುಮಂತ
ದೇವ, ನಿನಗೇತಕೀ ಮೋಹಂ, ತಮಂ, ನಿದ್ರೆ?
ಬಲಕೆ ಸೋಲದ ಕಲಿಗಳಂ ಕಲೆಯ ಬಲೆಯೊಡ್ಡಿ
ಕೊಲ್ವ ಕೃತ್ರಿಮವಲಾ ಈ ಪದ್ಮಲಂಕೆ! ಕೇಳ್,
ಇಂದ್ರಿಯ ಸುಖಕೆ ಇಂದ್ರನಂದನದವೋಲಿದಂ,
ಪದ್ಮಲಂಕೆಯ ಪೆಸರ ಛದ್ಮನೆಯ ಸದ್ಮಮಂ,
ಒಡ್ಡಿರುವನಿಂದ್ರಜಿತು, ರಾವಣ ಸುತಂ, ಮಹಾ
ಮಾಯಾವಿ, ಮೇಧಾವಿ, ಮೇಘನಾದಂ! ಯೋಗಿ
ನೀನಾದೊಡಂ ಭೋಗ ಭೋಗಿಯಪ್ಪುಗೆಯಿಂದೆ
ಮುಕ್ತನಪ್ಪುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯಮೈ. ಸುಗ್ರೀವ
ಕಾರ್ಯಮಂ ಭಂಗಿಸದಿರೀ ಪದ್ಮಲಂಕೆಯಂ
ಪೊರ್ಕ್ಕು. ಸಿಂಹಿಕೆಯಿಂದೆಯುಂ ಕಠಿನಮೀ ಶತ್ರು;
ಏಕೆನೆ ಮಿತ್ರವೇಷಿ. ತನ್ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯದಿಂ

ತಾನೋಡಿ ಪಾರಾಗುವಂತೆ ನೀನಿಲ್ಲದಡೆ
ನಡೆ, ಓಡು, ಬೇಗದಿಂ. ಇಂದ್ರಿಯದ ಲೋಕದೊಳ್
ಆತ್ಮಪತನಕೆ ಸಾರುವದ ಸೋಗುಮೋರೆಗಳ್
ನೆರವುಮಪ್ಪುದಯ್! ” ಗಗನವಾಣಿಯೋಲೆಚ್ಚರಿಕೆಯಂ
ಪೇಳ್ದ ರವಿದೇವನಾಣತಿಗೆ, ತೆಕ್ಕನೆ ತಮಂ
ತವಿದು, ನಿದ್ದೆಗಳೆದೋಲೆದ್ದ ಮರುತಾತ್ಮಜಂ
ಪುಟನೆಗೆವ ಪೊಡೆಸೆಂಡಿನಂತೆ ಚಿಮ್ಮುತೆ ಬಾನ್ಗೆ,
ಮರಳಿ ರುಚಿಗೊಂಡು ಮುಂಬರಿದನಾ ಶೂನ್ಯಮಂ
ವೇಗವಿಕ್ರಮದಿಂದಮಾಕ್ರಮಿಸಿ.
ಅನಿತರೊಳ್
ಪಯೋಧಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಹರಿದ್ರೇಖಾ ಚಲಜ್ವಲಂ
ಜಾಜ್ವಲಿಸಿದುದು, ಜಾತರೂಪಂ ದ್ರವೀಭವಿಸಿ
ಸಲಿಲ ತರಳತೆಯಿಂ ಸಲೀಲತೆಯನಾಂತವೋಲ್,
ತೆರೆಯ ಮಿಂಚಿನ ಪೊರೆಯ ಕಾಂಚನ ಸರೀಸೃಪಂ
ಚಂಚಲಿಸುವಂತೆವೋಲ್. ಫಣಿ ಶಿರೋಮಣಿಯಂತೆ (ನವ)
ಪೊಳೆದುದರ್ಧ ನಿಮಗ್ನ ಬಿಂಬ ರವಿ ಮಂಡಲದ
ವರ್ತುಲಾಗ್ರಂ. ಇನಸ್ಪರ್ಧಿ ಆಂಜನೇಯಂ
ಬೇಗಬೇಗನೆ ಸಾಗುತಿರೆ, ಮಂಜು ಸಂಜೆಯಾ
ದಕ್ಷಿಣ ದಿಶಾ ದೂರದಪ್ರಕಟ ತಟದಲ್ಲಿ
ಈಷತ್ ಪ್ರಕಟಮಾಯ್ತು ದ್ವೀಪೋರ್ವರಾ ವಿಪಿನ
ಘನಸಾಂದ್ರ ಶೈಲ ರಾಜಿಯ ನೀಲ ರಮಣೀಯ
ರೇಖೆಯಾಖ್ಯಾನ. ಹರ್ಷೋಲ್ಲಾಸದುಕ್ಕಿನಿಂ

ತಾನುಮಂಬುಧಿಯಂತೆವೋಲುರ್ಕುತರ್ಕನಂ
ವಂದಿಸುತೆ, 'ಸಲ್ಗೆ ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆ! ಗೆಲ್ಗೆ ರಘು
ರಾಮೇಚ್ಛೆ! ಮಾತೆ ಸೀತಾ ಕ್ಷೇಮ ಶುಭವಾರ್ತೆ
ನನ್ನ ಮುಡಿಗೇರ್ಗೆ! ಕಪಿಕುಲ ಕೀರ್ತಿ ಚಿರಮಕ್ಕೆ!'
ಎನುತಟ್ಟಹಾಸದಿಂ ಭೀಮ ಘೋಷಂ ಗೆಯ್ದು
ಮುಂಬರಿಯುತಿರೆ, ಸಾರೆಬಂದುದು ಕನಕ ಲಂಕೆ!

ಆರು ಬಣ್ಣಿಸಬಲ್ಲರಾಂಜನೇಯನ ದೃಷ್ಟಿ
ಕಂಡುದಂ, ಮೇಣ್ ಚಿತ್ತಮೊಳಕೊಂಡುದಂ? ಉಗ್ಗ
ಕಂಡನಾಕಾಶದೆತ್ತರದಿಂದೆ ಲಂಕೆಯಂ,
ಬೈಗುಗಪ್ಪುಪ್ಪಿರ್ದುಮುಜ್ಜ್ವಲಿಸುತಿರ್ದಾ
ಸಮುದ್ರ ವೇಲಾ ಸ್ಥಗಿತ ದೈತ್ಯ ನೃಪ ನಗರಿಯಂ,
ಜಟಿಲ ಕೌಶಲ ರಚಿತ ದೀಪಸ್ತಬಕ ಖಚಿತ
ವಿಸ್ತೀರ್ಣಮಂ. ಬಾನೊ? ಮೇಣದರ ಪಡಿನೆಳಲೊ?
ಶಂಕೆಗೆಡೆಗೊಡುವಂತಿರಿರ್ದುದು ಬೃಹನ್ನಗರಿ,
ಚುಕ್ಕಿಚುಕ್ಕಿಯ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಿಂದೆ ಕಿಕ್ಕಿರಿದ-
'ಸಂಖ್ಯ ನಕ್ಷತ್ರಮಯದಮೃತಪಥದಂತೆವೋಲ್,
ಮೇಧಾವಿಗುಂ ಭ್ರಾಂತಿ ತೋರ್ಪಂತೆ. ರೋಷಮುಂ
ಸಂತೋಷಮುಂ ಕೂಡೆ ಮೂಡುತಿರಲಾದೆಯಲ್ಲಿ,
ನೆನೆದನ್ ದಶಗ್ರೀವ ಪಾಪ ವೈಭವ ಮಧ್ಯೆ
ಸೆರೆಸಿಲ್ಕಿದವನಿಜಾತೆಯ ಪುಣ್ಯಕಾಂತಿಯಂ.
ತನ್ನಾಗಮನ ಶಂಕೆ ಸಂಭವಿಸದಿರ್ಕೆಂದು

ಬರಬರುತೆ ಕಿರಿದುಗೈಯುತೆ ತನ್ನ ಗಾತ್ರಮಂ
ಇಳಿದನುಲ್ಕೆಯ ವೇಗದಿಂ, ಚಕ್ರಗತಿಯಿಂದೆ:
ದೇವಪಥದಿಂ ರಾಕ್ಷಸರ ನೆಲಕ್ಕಿಳಿಯುತಿರೆ
ಪೆರ್ಚಿದುದು ತಿಮಿರ ಸಾಂದ್ರತೆ ಸುರುಳಿಸುರುಳಿಗುಂ, ಮೇಣ್
ದಶಶಿರ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮೇಲ್ವಾಯೆ ನುಗ್ಗಿತೆನೆ, ಮೇಣ್
ಧರಣಿಜಾ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಶೀರ್ವಾದಮಿದಿರುಗೊಳೆ
ಬಂದುದೆನೆ ಧಾವಿಸಿತ್ತೇರ್ದು ತನಗಭಿಮುಖಂ
ಆ ದ್ವೀಪಧಾತ್ರಿ ನೆಲದಿಂದೆ ಬಾನ್ಮೊಗಮಾಗಿ
ರಭಸದಿಂ ಬೀಸಿದುದು ಸುಯ್ಗಾಳಿ, ತಣ್ಪೆತ್ತಿ
ಮೆಯ್ಗೆ. ಕೆಳಕೆಳಗಿಳಿದು ಭೂಮಿ ಬಳಿಸಾರ್ವಂತೆ
ನೆಲದುಸಿರ ಬಿಸುಪು ಪೆರ್ಚುತೆ ವಾಯುಮಂಡಲಂ
ಬರಬರುತ್ತುಷ್ಣತರಮಾಯ್ತು: ನಕ್ಷತ್ರಗಳೆ
ದಟ್ಟಯಿಸಿ ರಂಗವಲ್ಲಿಯನಿಕ್ಕಿದೋಲ್ ಅರ್ಧ
ಲಂಕಾ ನಗರದೀಪ ಸಂಕುಲದ ನಿಬಿಡತೆಯ್ಮುಳಿದು
ಸಮನಿಸಿತು ವಿರಳತೆಯ ನಿರತೆ ಬಾನೆತ್ತರದ
ಸದ್ದಿಲಿತನಂ ಮಾಣ್ದು, ಬಂದುದೊಯ್ಯನೆ ಕಿವಿಗೆ
ಮರ್ತ್ಯ ನಾನಾ ನಿನದ ಗೋಷ್ಠಿಗಾನಂ. ಹತ್ತಿರಕೆ
ಹತ್ತಿರಕೆ, ಕುದುರೆಪಡೆ ಜವದಿಂದೆ, ಗುಂಪೊತ್ತಿ
ಮೇಲ್ವಾಯ್ವ ಬರೆ ಕವಿದ ಪಿಂಬಯ್ಲಗರ್ವಿನಾ
ಶಿಖರ ಕಂದರ ವೃಕ್ಷವಕ್ಷದ ಅವಿವಿಧತಾ
ಪೃಥಿವಿ, ಸಂಯಮಿಸಿದನ್, ತನ್ನ ಜವಮಂ. ಮತ್ತೆ,
ನೆಲಕಿಳಿವ ಮುನ್ನಮೆಂತುಟು ಪಕ್ಕಿ ಲೆಕ್ಕಿಪುದೊ

ತನ್ನೆರಗುದಾಣಮಂ, ತಾನುಮಂತೆಯೆ ಪುಡುಕಿ
ವಿಜನ ಗೋಪ್ಯದ ಶೃಂಗದುನ್ನತದ ರಂಗಮಂ,
ಸುರುಳಿಸುರುಳಿಯೊಳಲೆದು ಮೆಲ್ಲನತಿ ಜತನದಿಂ
ಲಂಬವೆಂಬಾ ಶಿಖರಕವತರಿಸಿದನ್, ಕೇಳ್ ತನ್ನ
ನರರೂಪದಿಂ!

ಗೋಚರಿಸದಿರ್ದೊಡೇಂ ಕಣ್ಗೆ?
ಘ್ರಾಣಕ್ಕೆ ತಂದುದೈ ಕೇತಕಿಯಲರ ಕಂಪು;
ನೀರ್‌ನೆಲೆಗಳಂ ಸೂಚಿಸುತೆ ತೀಡಿದುದು ತಂಪು
ಗಾಳಿ; ಸೊಗಸಿತು ಮುಂದೆ ದೀಪಮಾಲಾ ಶೋಭಿ
ಲಂಕಾ ತ್ರಿಕೂಟಾದ್ರಿ; ಕೇಳ್ದುದಂತೆಯೆ ಪುರದ
ತುಮುಲ ಘೋಷದ ಮಂದ್ರ ಮರ್ಮರಂ, ಮೊರೆವೆರಸಿ
ಶರಧಿಯಾ: ಶೂನ್ಯದಿಂದಿಳಿದಂಜನಾಸುತಗೆ
ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಂಗಳ್ ಪುನರ್ಜನ್ಮವಡೆದವೊಲ್
ಪೊಸತಾಯ್ತು ಪೃಥಿವಿ! ನೋಡಿದನ್ ಮೊಗವೆತ್ತಿ
ತನ್ನ ಯಾತ್ರೆಯ ಮಹಾಮಾರ್ಗಮಂ: ಸಮೀಪದೊಳ್
ತಾನಿರಲ್ ನಾಣ್ಚೆ ಮರೆಯಾಗಿರ್ಪ ಚುಕ್ಕಿಗಳ್,
ಕಳ್ತಲೆಯ ದೂರಕ್ಕೆ ತೊಲಗೆ ತಾಂ, ಕೆಚ್ಚುದಿಸಿದೋಲ್,
ಲೆಕ್ಕದಾಚೆಗೆ ಮಿಕ್ಕು ಮೂಡಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿಗೊಂಡು
ತುಂಬಿರ್ದುವಂಬರಕೆ ಕಿಡಿಕೆತ್ತಿದೋಲ್! ಮುಂತನಗೆ
ರುದನಾವುದೆಂದು ವಿಶ್ರಾಂತಿಸುತೆ ಚಿಂತಿಸಿರೆ,
ಮೈದೋರ್ವುದಾಶಾ ದಿಗಂತದೆಡೆ ಶಾಂತಿಮಯ
ದೇವದಯ ಚಂದ್ರೋದಯದ ಪೀಠಿಕಾ ಕಾಂತಿ! ೧೩೪೭
೧೭-೧೧-೧೯೪೦
೧೬೩, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರಂ.
ಬೆಂಗಳೂರು.

— • —

ಸಂಚಿಕೆ.
ಇಂಗೋಲ್ — ೨೩

ದಶಶಿರ ಕನಕಲಕ್ಷ್ಮಿ

ಆಂಜನೇಯನ ಬರವಿಗಂಜಿ ಲಂಕಾರಾತ್ರಿ
ವಿಕಂಪಿಸುತೆ ಬೆಳ್ವೇರ್ದುದಂ ತೋರ್ಪ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ,
ಶ್ವೇತಮಾದುದು ಮುಖಂ ಶೀತಲ ನಿಶೀಥಿನಿಗೆ
ನಾಥನೈತರ ನಾಣೆಗೆಂಬಂತೆ. ಇಂದ್ರದಿಶೆ ತಾಂ
ನಿಶೆಯ ನೀಲಿಯ ನಯನ ನೈದಿಲೆಯನಲರಿಸಲ್
ತಿಗುಳ್ದುದು ಮುಗಿಲಿನಂಚಿಗೆ ಬೆಳ್ಳನೀರ್, ಶಶಿಯ
ಒತ್ತಳಿಗದಿರ್ಗಳ ಕುಳಿರ್‌ಕಾಂತಿ. ಕಿರುತಾರೆಗಳ್
ಮಿಂಚ್ಗರೆದುವುಳಿದ ಪೇರರಿಲುಗಳ್ ಕಳೆಗುಂದಿ,
ವಿನಯದಿಂ ದೂರದೂರಕೆ ಸರಿದು ನಿಂದುವು
ನಿಶಾಕಾಂತನಾಗಮನ ಗೌರವಕೆ. ಮೂಡಿದುವು
ನಿಡುನೆಳಲುಗಳ್ ಗಿಡಕೆ, ಮರಕೆ, ಬಂಡೆಗೆ, ಮತ್ತೆ
ಭೀಮ ವಿಕ್ರಮಿ ಭೀಮ ತನು ಭೀಮ ಚಿತ್ತದಾ
ಭೀಮ ಭೂಜ ಸ್ಥಾಣು ಸಮ ವಾನರೋತ್ತಮನ
ಭೀಷ್ಮ ದೀರ್ಘತೆಗೆ. ತೂರಿ ಬಂದೋರೆಗದಿರಿಂ
ತರು ಸಾಂದ್ರತೆಯನಾಶ್ರಯಿಸಿದಂಧಕಾರಮುಂ,
ಜಾಳಂದ್ರಮಾದವೋಲ್, ರಂಧ್ರರಂಧ್ರಂಗೊಂಡು
ಜರ್ಜರಿತಮಾಯ್ತು. ತಿಮಿರದ ತೆರೆಯನೆತ್ತುತೆ
ಮೈದೋರಿದನು ಶೈಲಕಾನನ ಶಿರಶ್ಚುಂಬಿ,

ಕುಳಿರ ಮಂಜಿನೊಳಿನಿತು ಪಾಲ್ಮಬ್ಬಿನಿಂದೆಸೆದ
ಪಾದರಸ ಬಿಂಬಿ, ಶಿಶಿರ ಶಶಿ. ಚಂದ್ರರೋಚಿಗೆ
ನಲಿದು ನರ್ತಿಸಿ ಚಂಚಲಿಸಿದುವು ತರಂಗತತಿ,
ಕಾಂಚನ ಲಸತ್ಕೃತಿಗೆ ಮಿಂಚುವ ಮಹಾಂಬುಧಿಯ
ತೆರೆಯ ತೇಜಿಯ ಪಾಂತ್ಸುವಳದಂತೆ. ಕಣ್ಸೆಳೆದು
ಶೋಭಿಸಿತು ಆ ಶರಧಿ ತೀರಮಂ ಸಿಂಗರಿಸಿ,
ಬೆಳ್ದಿಂಗಳೊಳ್ ಮಿಂದ ಶಿಖರ ತ್ರಯಂಗಳಂ
ತೆಕ್ಕೈಸಿ ನಿಂದ ಗಿರಿ ವನ ನಗರಿ, ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ
ದಶಶಿರ ಕನಕಲಕ್ಷ್ಮಿಗಾಡುಂಬೊಲಾಗಿರ್ದ
ಲಂಕಾ ತ್ರಿಕೂಟಾಚಲಂ.
ನಿಂದು ನಿಡುಪೊಳ್ತು
ನೋಡಿದನ್: ಕೊಂಡನಾ ಲಂಕಾ ಸಮಷ್ಟಿಯಂ
ದೃಷ್ಟಿಯ ವಿಹಂಗಮವನಟ್ಟಿ: ಮಕುಟ ತ್ರಯದ
ಮಹೋನ್ನತಿಯ ರಾಕ್ಷಸಶ್ರೀಯ ದುರ್ಗಮ ಪುರದ
ದುರ್ಗಮಂ, ಕಾಮುಕೇಂದ್ರಿಯ ಸುಖಸ್ವರ್ಗಮಂ,
ನಾಗರಿಕ ಪಟ್ಟಣಾ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಶನದಿಂದೆ
ಗ್ರಾಮೀಣತೆಯನನುಭವಿಸುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಂತೆ,
ಸುಯ್ದನು ನಿರಾಶೆಯಿಂ. ಪೊಣ್ಮಿದುದು ಬೆರಗುನುಡಿ
ನಿರ್ವಿಣ್ಣತಾ ಖೇದದಿಂ: "ಇದೆ ಕನಕಲಂಕೆ?
ಇದೆ ದಶಗ್ರೀವ ಬಿರುದಿನ ಮಹಾ ರಾವಣನ
ದೈತ್ಯಪುರಿ? ದಿಟಮಲ್ತೆನಗೆ ಶಂಕೆ! ಕೇಳ್ದ ಆ
ಬಣ್ಣನೆಗೆ, ಕಾಣ್ಬ ಈ ಕಾಣ್ಕೆಗೆ, ಸಮತೆಯೇಂ?

ಪೊಂತಾನೆಯಂತರಂ! ಕೇಳ್ದ ರೂಕ್ಷತೆಯಿಲ್ಲ!
ನಾಂ ಕಾಣುವೀ ಕಲೆಯ ಕುಶಲತಾ ನಯಮೆಲ್ಲಿ?
ಆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ ರಾಕ್ಷಸರ ವಿಕೃತಿಯೆತ್ತಲಾ
ಕಣ್ಗೊಳಿಪ ನಾಗರಿಕತಾ ಪ್ರಕೃತಿಯೆತ್ತಲೆಂ
ತಪ್ಪಿದೆನೊ? ತಪ್ಪಿ, ಲಂಕೆಯನುಳಿಯುತನ್ಯಮಂ
ಪೊಕ್ಕಿಹೆನೊ ದೇವತಾ ಭೂಮಿಯಂ?— ಅಮರೆಯಂ?
ಅಲಕೆಯಂ? ಮೇಣರಿಯದಾವುದೋ ಗಂಧರ್ವ
ಲೋಕಮಂ? ಮೇಣ್ ಕಿನ್ನರ ಪ್ರಾಂತಮಂ?— ಛೀ, ಭ್ರಾಂತಿ
ನನಗಿದೇಂ?— ದಿಟಮಿದೆ ಕನಕಲಂಕೆ! ಅಲ್ಲದಿರೆ,
ಇಂದ್ರಜಿತು ಪಿತಗಲ್ಲದೀ ವಿಭವಮಿನ್ನಾರ್ಗೆ
ಸಾಧ್ಯಂ? ಕುಬೇರನಂ ಸೂರೆಗೆಯ್ದಂಗಿದೇಂ
ಬರಿಯಲ್ಪಮೈಸನೆ? ಪರಸತಿಗಳುಪುವಳಿಯಾಸೆ
ಈ ಸಿರಿಯ ಸೊರ್ಕಿಗಲ್ಲದೆ ಸಲ್ಲದಿತರತೆಗೆ!— ಛೀಃ
ಪೊಲ್ಲಮೀ ವೈಭವಂ! ಸಲ್ಲದೀ ನಾರಕಕೆ,
ಪೊನ್ನಾದೊಡಂ, ಪೊಗಳ್ಕೆ!— ದುರ್ಗಂ ದಿಟಂ ಲಂಕೆ!
ಮುನ್ನಮೆ; ಇನ್ನಲ್ತು!— ಎಮಗೆ, ಸೋಲ್ತೊಡಂ ಗೆಲ್ದೊಡಂ,
ಸ್ವರ್ಗಂ ದಿಟಂ ಲಂಕೆ!— ಪೂಜ್ಯೆ ಸೀತಾ ದೇವಿ
ತಾನಿರ್ಪಳನ್ನೆಗಂ ಸ್ವರ್ಗಮೆ ದಿಟಂ ಲಂಕೆ!
ದಾನವರ ದುರ್ಗಮೋ? ದೇವತಾ ಸ್ವರ್ಗಮೋ?
ಏನಾನುಮಕ್ಕೆ! ಪೊಕ್ಕು ನೋಳ್ಪೆಂ!”
ತರಿಸಂದು
ಗಿರಿಯನಿಳಿದನು ಸಮೀರಾತ್ಮಜಂ. ರೋಷಕ್ಕೆ,

ಗಜಘಟಾಗೋಷ್ಠಿಯುಂ ಘುಡುಕಿ, ಗರ್ಜನೆಯುಡುಗಿ,
ಭೀಷ್ಮ ದೃಢ ನಿಶ್ಚಯದ ಸಿಡಿಲುಸಿರ್ ಮೌನದಿಂ
ಬೇಂಟೆವೆಂಗಾಡುವ ಸಿಂಹಮಡುವಿ ಪಳುವಂ ಸೀಳ್ದು
ನುಗ್ಗಿ ನಡೆವಂತೆ, ತಿಂಗಳ್ ಬೆಳ್ಕಿನೊಳ್ ಮುಳ್ಗಿ
ನಿಂದ ನಾನಾ ಮಹಾ ತರು ರಾಕ್ಷಸರ ಮಧ್ಯೆ
ಚರಿಸಿದನ್, ಕಿಡಿನಿ ಮಿಗನಿದ್ದೆಯುರಿ. ಕಿಬ್ಬಿಯುಂ
ದರಿಕಂದರಂಗಳಂ ದಾಂಟಿ ನೆಗೆದೇರ್ದಿಳಿದು
ಸಾಗಿರಲ್, ಮುಂದೆ ಮಲೆತುದು, ಸಿಡಿಲ ಪುರ್ಬುಗಳ್
ಗಂಟಿಕ್ಕಿದೋಲ್, ಕೋಂಟೆ ಘೋರವಳಯದಾ. ಬೃಹದ್
ಭಿತ್ತಿಯೆ ಮೊದಲ್ಗೆ ಸೇರ್ದದರ ಬಾನ್ಮೀಂಟಿರ್ಪ
ಕೊತ್ತಳಂಗಳನೀಕ್ಷಿಸುತ್ತೆ ಸುಯ್ದನ್, ಮೆಚ್ಚುತಾ
ದೈತ್ಯಾಕೃತಿಯಂ: "ಪುಗುವೆನೆಂತಿದಂ?.. ಈ ನನ್ನ
ಸಾಮಾನ್ಯ ರೂಪದಿಂ ನೆಗೆಯಲ್ಕುಮಸದಳಂ!..
ಪ್ರಾಕೃತಂ ಸೋಲ್ತ ಮೇಲಲ್ತೆ ಅಪ್ರಾಕೃತಕೆ
ಆಹ್ವಾನಂ! ರಾವಣನ ಕರ್ಮಮಾರ್ಗಂ ತಗದು (O!)
ರಾಮಸತಿಯನ್ವೇಷಣೆಗೆ, ನನಗೆ. ಚೌರ್ಯದೋಲ್
ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲದ ಬಟ್ಟೆಗೊಲಿಯೆನ್ ಅಪಥ್ಯಮಂ:
ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಕೆ ಯೋಗ್ಯಮಸ್ತೇಯ ಪಥಮೆ ದಲ್!..
ಸುತ್ತಿ ನೋಳ್ಪೆನ್ ಪುರದ ಪೆರ್ಬಾಗಿಲಕ್ಕೆಯಂ...
ಕಂಡರಾಯಿತು; ಕಾಣದಿರೆ, ಮುಂದೆ, ನಾಂ ಕಂಡಪೆನ್
ಕಾಣ್ಬುದನ್!"
ಇಂತೆನುತೆ ಮುಂಬರಿದನನುಸರಿಸು ತಾ/

ಸರ್ಪವಿವರ ದುರ್ಗಮಂ ದರ್ಪಗತಿಯಿಂದೆ.
ಯುಕ್ತಿ ನಾಸ್ತಿಕ್ಯಮಂ ಭೇದಿಸಲದಂ ಬಳಸಿ,
ಹೊಂಚಿ, ಪೃಚ್ಛುವೃಚ್ಛಂ ಬಿಡದೆ ಬೆಂಬತ್ತುವಾ
ದಿವ್ಯ ಸಂಶಯದ ಛಾಯಾ ಶಕುನ ಸಂಜ್ಞೆಯೋಲ್,
ಪ್ರಾಣಜಂ ಪರಿವರಿಯೆ ಬಿರುದೂರಮಂ, ಮಿಥ್ಯಾ
ತನ್ನ ಪುನಿ ಸಾಸದ ಬಿಸಿಲ್ದೊರೆಯ ಬೇಂಟೆಯಿಂ
ಬೇಸತ್ತು, ಬಾಯಾರಿ, ನೀರಳ್ಕೆಗಾರದೆಯೆ
ಬಾಯ್ಬಿಟ್ಟೊರಲ್ವಂತೆ, ಗೋಚರಿಸಿತಾ ಮುಂದೆ
ಲಂಕಾ ಪುರದ್ವಾರಮ್. ಸಾರ್ದನೆಳ್ಚರೊಳದಂ
ನಯಕೋವಿದಂ. ನಗರ ಕೋಲಾಹಲಂ, ಕೋಡಿ
ಹರಿವಂತೆ, ದೂರ ಭೋರ್ಗರೆದತ್ತು ತುಮುಲಂ.

ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದನಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮಮತಿ ರಾಕ್ಷಸಾಕೃತಿಯ
ಶಿಲ್ಪ ಕೃತಿಯಂ ಬೃಹದ್ದ್ವಾರದಾ. ಫಣಿಮುಖಂ
ತೆರೆದವೋಲ್ ಇರ್ದತ್ತು ಕೋಂಟೆ, ವಿದ್ಯಾತ್ಮಕಂ,
ಚಿತ್ರೋಗ್ರಮಾಗಿ. ರಕ್ಷಣಾ ರಾಹಿತ್ಯದಿಂ
ಸಂಶಯಾಸ್ಪದಮಾಗಿ ತೋರ್ದುದಾ ನಿರ್ಜನತೆ,
ಕೃತ್ರಿಮಕ್ಷೇಮ ಸಂವೇದಿ. ನೋಡುತಿರೆಯಿರೆ,
ನೋಳ್ಪುನಿತರೊಳೆ, ನೋಟಕೌತಣವನೊಡರಿಸುತೆ
ಮರನೆತ್ತಿಯಂ ಮೀರ್ದುಮೇರ್ದು ಮೃದೋರ್ವುದೈ
ಲೋಕಮಂ ಮೋಹದುಯ್ಯಾಲೆ ಪಿಸುವನೆಸಗುವಾ
ಆಹ್ಲಾದಕರ ಹಿಮಕರಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆ. ಪೇಳ್ವುದೇಂ?

ಶಶಿ ತೋರಿದುದೆ ತಡಂ, ವಜ್ರವೈಡೂರ್ಯಾದಿ
ಬಹುವರ್ಣ ಬಹುರತ್ನಖಚಿತ ಕೋಟಾಮುಖಂ
ಝಗಝಗಿಸಿದುದು ಕಿರಣಕೋಟಿಯಿಂ; ಮಾರುತಿಗೆ
ದಿಟ್ಟಿ ಕೋರೈಸಿದುದು; ತಲ್ಲಣಿಸಿದುದು ಬಗೆಯ
ಸಮತೆ; ಕಣ್ಣೆವೆ ಮುಚ್ಚಿದುದು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರಮೆನೆ
ಬೆಚ್ಚಿ. ಬೆಳ್ಚಿದುದು ಕರ್ನೆಳಲ್ ತರುಸಾಂದ್ರದಾ.
ಆಶ್ಚರ್ಯಕದ್ಭುತಕೆ ಬೆರಗುವಟ್ಟುಂ ಮೆಚ್ಚಿ
ಶ್ಲಾಘಿಸುತೆ, ಪಜ್ಜೆಪಜ್ಜೆಯೊಳೆಚ್ಚರದಿ ಮುಂದೆ
ಪರಿದಾಂಜನೇಯಂಗೆ ಬಾಗಿಲಿಲ್ಲದ ಬರಿಯ
ತೆರಪಿನೋಲ್ ತೋರ್ದುದಾ ಕೋಂಟೆಬಾಯ್! ಬಳಿ ನಿಂದು,
ಮರಳಿ ಸುತ್ತುಂ ನೋಡಿ, ಕಾಣದಾರೊರ್ವರಂ,
ತಾನೆ ತನ್ನೊಳ್ ನುಡಿದನಿಂತು:
"ಸೋಜಿಗಮಲ್ತೆ!
ನಗರ ರಕ್ಷಾ ಮುಖಮೆ ಅರಕ್ಷಿತಂ! ನೂರ್ ಪಡೆಯ
ಪಗೆಗಂ ಮಿಗಿಲಗುರ್ವು ಈ ನಿರ್ಜನತೆ ದಿಟಂ!
ಅತಿ ಭಯಂಕರ ತರಂ ಮೋಣಪಾಯ ಬಹುಲ್ಯಂ
ಅಹಿತದೇಶದೀ ಅಸ್ಪೃಷ್ಟತೆ! ಅಮರ್ತ್ಯ ಭೂ
ಸುಲಭ ಮತ್ತೀ ಲಂಕೆ... ದಾಶರಥಿಗಾಳ್ವಕ್ಕೆ!...
ಜನಕಜೆಯನಾಂ ಕಂಡೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೊಡಮೆಂತು
ನಮ್ಮ ಕಜ್ಜಕೆ ಗೆಲವೊ ನಾನರಿಯೆ!.. ಆ ಮಹಾ
ಮುನ್ನೀರಗಳ್ತೆಯಂ ನೆಗೆವರೆನಿತಿಹರೆಮ್ಮ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯೊಳ್? ದುರ್ಗಮೀ ದೈತ್ಯಲಂಕೆಯಂ

ಭೇದಿಪ ಸಮರ್ಥರವರೊಳೆನಿಬರ್? ಅಗ್ನಿಜಂ
ನೀಲನೊರ್ವಂ; ವಾಲಿಯ ತನೂಭವಂ ಮಹಾ
ತೇಜಶ್ಶಾಲಿ ತಾನೊರ್ವನಂಗದಂ; ನೃಪಂ
ಸುಗ್ರೀವನದಟರದಟಂ, ರಿಪು ಭಯಂಕರಂ;
ಮೇಣಾನೊರ್ವನಾಂ; ನಾಲ್ವರಲ್ಲದಿನ್ನುಳಿದರ್ಗೆ
ದುರ್ಲಂಘ್ಯಮೆ ವಲಂ ಮಹಾವಾರ್ಧಿ. ಅದಂತಿರ್ಕೆ.
ಕಡಲನೆಂತಾದೊಡಂ ದಾಂಟಿ ಬಂದೊಡಮೆಂತೊ
ಪುಗುವುದೀ ದೈತ್ಯವಿದ್ಯಾರಚಿತ ದುರ್ಗಮಂ?
ಯತ್ನಸಾಧ್ಯಂ ಕುಮುದವೀರಂಗೆ, ಮೇಣಂತೆ
ವಾನರೇಂದ್ರಂ ಸುಷೇಣಂ ಮಂತ್ರಸಾಮರ್ಥಿ;
ಮೈಂದಂ ಮಹಾಪ್ರತಿಭನಪ್ಪುದರಿಂದಾತಂಗೆ;
ಋಕ್ಷ ಕುಶಪರ್ವರ್ಗೆ ಮೇಣ್ ಕೇತುಮಾಲಂಗೆ
ದುಸ್ಸಾಧ್ಯಮಲ್ತು... ಚಿಃ! ಏಂ ಗಳಪುತಿರ್ಪೆನಾಂ!...
ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಮದೆ ಮಹಾಶಕ್ತಿದಾಯಕಮಾಗೆ
ವಾನರರೊಳೆಲ್ಲರುಂ ಕಲ್ಪನೆ ಬೆದರ್ಪವೋಲ್
ಬಲ್‌ಗೆಯ್ಮೆಗೆಯ್ವರೇಂ! ರಾಮಸೀತೆಯುರುಸಿರ
ಬೇನೆವೆಂಕೆಯ ಕುಲುಮೆಯೊಳ್ ಪುಡಿಯೆ ತಾಂ ಕಿಡಿಯಾಗಿ
ಪೇಳ್ ಪ್ರಲಯಗೈಯದೆ ಲಂಕೆಯನಧರ್ಮಶಿಥಿಲಮಂ!"

ಇಂತೆನುತೆ ಸಾಗಿದನ್, ಪಜ್ಜೆವಜ್ಜೆಗೆ ನಿಂದು,
ಕಣ್ಣಾಗಿ ಕಿವಿಯಾಗಿ ನೋಡುತಾಲಿಸಿ, ಮುಂದು
ಮುಂದಕ್ಕೆ. ಬೆಳಸಾರೆ, ಬೀಸಿದಂತಾದುದಯ್

ತಿರಿಗಾಳಿ, ಕಪಟಯಂತ್ರೋಚ್ಛ್ವಸಿತಮೆಂಬಂತೆ.
ಬಗೆಗೆ ಸಂಶಯಮಿರ್ದೊಡಂ, ಕಣ್ಗೆ ತೋರುತಿರೆ
ನಿರಪಾಯಮಪ್ಪೆಡೆಯ ಬಾಗಿಲ್ವಡಮಂ ದಾಂಟೆ
ಕಾಲಿಟ್ಟನಯ್ಯೊ! ಕಾಲಿಟ್ಟುದೆ ತಡಂ, ಕವಣೆ ತಾಂ
ಕಲ್ಲಂ ನಿಡಿಯುವಂತೆ, ಸಿಡಿದುದನಿಲಾತ್ಮಜನ
ಪೇರೊಡಲನೊಂದು ಬಿಲ್ಲೆಸೆಯ ದೂರಾಂತರಕೆ, ಕೇಳ್,
ಬಾಗಿಲಿನ ಕೀಲಣೆಯ ಬಲ್ಮೆ! ಕಲ್ಬಂಡೆಯುಂ
ನುರ್ಚ್ಚುಗ್ಗುವಾ ಪೊಡೆತಕಿನಿತು ಬೆಕ್ಕಸವಡುತೆ
ನೆಗೆದು ನಿಂತನ್ ಮತ್ತೆ ಮರುತಾತ್ಮಜಂ, ತುಡುಕಿ
ರಾಮಮುದ್ರಿಕೆಯಿರ್ದ ತನ್ನ ವಕ್ಷದ ವಜ್ರ
ದೇಶಮಂ. "ದಿಟಮಿದು ಅಮರ್ತ್ಯಭೂ, ಈ ಲಂಕೆ,
ದಶಕಂಠ ಪಾಲಿತಂ! ಸಲ್ಲದಿಲ್ಲಿಗೆ ನನ್ನ
ಸಾಧಾರಣತೆ!" ಎನುತ್ತಾಡುಗಚ್ಚಿರೆ ದೃಢತೆ,
ಯೌಗಿಕ ಪರಾಕ್ರಮಕೆ ತನ್ನಾತ್ಮಶಕ್ತಿಯಂ
ಆಹ್ವಾನಿಸುತೆ, ಮತ್ತೆ ಮುಂಬರಿದನೈ ವಜ್ರಮಯ
ವಪ್ಪುವಾಗಿ. ಮುಂಬರಿದು, ಮೇರುಗಿರಿ ಭಾರದಿಂ
ಪೊಕ್ಕೊಡಾ ದ್ವಾರಯಂತ್ರದ ಶಕ್ತಿ ಸತ್ತುದೈ;
ತಿರುಗುಗೆಟ್ಟುದು ಚಕ್ರಮದರ ಪಲ್ ಮುರಿಮುರಿದು
ಕೆದರೆ! ಹಾ, ಮತ್ತಮೇನದು ಮುಂದೆ ವಿಗ್ರಹಂ!
ಮೊದಲಲ್ಲದುದು ತೆಕ್ಕನೈತಂದುದಾ ಕೃತಿಯೆ
ಈ ಕೃತಿಗೆ ಕಾರಣಮೆನಲ್!

ಚಿನ್ನದುಡೆಯ ಮೆಯ್

ರಾರಾಜಿಸಿತು ಜೊನ್ನವೆಳಗಿನೊಳ್. ಮಿರುಗಿದುದು
ಮುಡಿಯೊಳುಜ್ಜ್ವಲ ಕಿರೀಟಂ. ಪೆಗಲಿಂದೆ ಸೋರ್ದು
ಸೊಗಸಿದುದು ಕಪ್ಪು ಕೇಶದ ಪೊನಲ್. ರಾಣಿಯಂ
ಸಾರುತಿರ್ದಾ ಮೊಗದ ಗಂಭೀರ ದರ್ಪಕ್ಕೆ
ದೇವತ್ವಮಂ ನೀಡಿದಕ್ಷಿಗಳವರ ಕಾಂತಿ
ವಿಗ್ರಹದ ಜೀವತ್ವಮಂ ಸಾರ್ದುದಂಜನಾ
ಸುತಗೆ. ಬಹುಭುಜಗಳಾಯುಧ ಪಾಣಿಯಂ, ದಿವ್ಯ
ರತ್ನಾಭರಣ ಪುಷ್ಪಹಾರ ಸಂಶೋಭಿಯಂ,
ಶಶಿಧೌತೆಯಾಗಿಯುಂ ನೆಳಲಿಲ್ಲದಿರ್ದವಳಂ,
ಕಮನೀಯ ಭೀಷ್ಮತಾ ಭಗವತಿಯವೋಲಂತೆ
ಭವ್ಯೋನ್ನತಾಕಾರೆಯಂ ಜಗತ್ಪ್ರಾಣಜಂ
ದಿಟ್ಟತನದಿಂ ದಿಟ್ಟಿನಟ್ಟು ನೋಡುತಿರಲಾ
ಮಹಿಳಾ ಮಹನ್ಮೂರ್ತಿ ನುಡಿದುದಿಂತೆಂದು, ನಿಶೆ
ಗೌರವಕೆ ನಿಶ್ಶಬ್ದಮಪ್ಪಂತೆವೋಲ್:
"ದಿಟಂ, ದಿಟಂ
ನೀಂ ಮಹಾಸತ್ತ್ವನಹುದೈ. ಕಾಣೆನಿನ್ನೆಗಂ
ಈ ದ್ವಾರಯಂತ್ರಮಂ ಮುರಿದ ಮೆಯ್ಗಲಿಗಳಂ.
ಕೇಳಾದೊಡಂ ರಾವಣಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲದೆಯೆ
ಅನ್ಯರಾರ್ಗಂ ಲಂಕೆಯಂ ಪುಗಲ್ಕಸದಳಂ,
ಜೀವಸಹಿತಂ. ಆರ್ ನೀಮ್, ಅಪರಿಚಿತ ವೇಷಿ?"
ಧ್ವನಿಗೌರವಕೆ ಮಣಿದೊಡಂ ಮಾತಿನರ್ಥಕ್ಕೆ
ಮಲೆತು ನಿಂತುದು ಮಾರುತಿಯ ಧೃತಿಯ ಮರ್ಯಾದೆ.

ಮಾರ್ನುಡಿದನಿಂತು:
"ಇನ್ನೇನಾನುಮಕ್ಕೆ ನಾಂ,
ರಾವಣಪ್ರಜೆಯಲ್ತು!"
ಮುಳಿಸು ಮೊಗಕೇರ್ದೊಡಂ
ಕೊಂಕುನಗೆ ಬಿಂಕದಿಂದಿಂತು ಲಂಕಾ ದೇವಿ
ನುಡಿಯಾಟಿಯಿಂದಿರಿದಳಾಂಜನೇಯನ ಜಾಣ್ಮೆ
ಬಿಕ್ಕಳಿಸೆ: "ಓವ್ರೊ ಪೆಸರಿಲ್ಲದಿರ್ಪೊರ್ವನೇಂ
ಪರದೇಶಿ ನೀಂ?"
ನಕ್ಕು, ನಗೆಯಿಂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ,
ವಾಕ್ಕೋವಿದಂ: "ಇರ್ಕೆ. ನಾನಾರೆಂಬುದಕ್ಕೆ
ನಿನಗಿನಿತರೊಳೆ ಸಕ್ಕಿ ದೊರೆಕೊಳ್ವುದೌ. ಮೊದಲ್
ಪೇಳ್ದ ದಯೆಗೆಯ್ಯೆಯೇಂ ಪರದೇಶಿಯಲ್ಲದಾ
ನಿನ್ನ ಪೆಸರಾಂತ ಪೆಸರಂ? ಕೇಳಲಾನದಂ,
ಪರದೇಶಮಂ ಪೆರ್ವ ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯುಮೆನಗೆ
ರೋಯ್ಕಯ್ಯಾಗಿ ಪರದೇಶಿಯಪ್ಪುದಾ ಶ್ರೀಯೆ
ದೈತ್ಯದಾಸ್ಯದ ನಿನ್ನ ದಾರಿದ್ರ್ಯಮಂ ನೀಗಿ
ನಿನಗೀವುದಮರ ದೇವತ್ವಮಂ."
"ಕಾಡುಡೆಯ
ಕಪಿವೇಷಿ ನೀನಾಗಿಯುಂ, ಮಿಕ್ಕಿ ಗಳಪುವಯ್
ಸೊರ್ಕುನುಡಿಯಂ. ನೀನಾರೊಡನೆ ನುಡಿವೆಯದಂ
ತಿಳಿಯೊ. ದಶಶಿರ ಕನಕಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಲಂಕಾದೇವಿ,
ಲಂಕಿಣಿಯೆನಾಂ! ನಾನೆ ಲಂಕೆಯೆಂದರಿ! ನನ್ನ

ರಕ್ಷೆಯೀ ದುರ್ಗಮಂ ಪುಗುವ ಮುನ್ನಂ ದಿಟಂ
ಪುಗುವೆ ನೀಂ ಸ್ವರ್ಗಮಂ!"
ದೂರ ಸಾಗರ ಯಾತ್ರೆ,
ಗಿರಿ ತರಂಗಿಣಿ, ತನಗೆದುರ್ವಂದ ಬೆಟ್ಟಮಂ
ಕೊರೆವ ಸಾಹಸವನುಳ್ಳದು ಬಳಸಿಪೋಪಂದದಿಂ,
ತನ್ನ ಮುಂದಿರ್ದ ಆ ಅಲಘುಬಲ ಧೀರೆಯಂ
ದೇವತಾಕಾರೆಯಂ ಕೆರಳಿಸದೆ ಕಜ್ಜಮಂ
ಕಯ್ಗೂಡಿಸುವೆನೆಂದೆಳಸಿ ಪವನಸೂನು: "ಹೇ
ಭದ್ರೆ, ಕೆಮ್ಮನೆಯೇಕೆ ಮುನಿವೆಯಾ? ಪರದೇಶಿ,
ಕಪಿವೇಷಿ, ನೀನೆಂದವೋಲಾಂ ಅನಾಗರಿಕ
ವನಚರಂ. ಸರ್ವಕಲೆಗಾಗರಂ, ಸಂಪದಕೆ
ಸಾಗರಂ, ಭೋಗಕ್ಕೆ ತವರು ನೆಲದಂಕೆಯೀ
ಲಂಕೆಯೆಂಬುದ ಕೇಳ್ದು, ಕಣ್ಗೊಳ್ವ ಕುತೂಹಲಕೆ
ತಣಿಯೆರೆಯಲೈತಂದೆನಾಂ. ಅರಣ್ಯಚಾರಿಯಂ,
ಮನದಣಿಯೆ ನಗರ ಶೋಭೆಯ ನೋಡಿ ಪಿನ್ನಡೆವನಂ
ಗ್ರಾಮೀಣನಂ ಕೊಲ್ವುದೇಂ ಬಲ್ಮೆ? ಮೇಣಂತೆ
ತಡೆವುದೇಂ ಜಾಣ್ಮೆ? ನನ್ನನ್ನರಿಂದೀ ಮಹಾ
ದೈತ್ಯ ದುರ್ಗಕೆ ಕೇಡೆ? ನಗೆವಾತದಂ ಬಿಟ್ಟು
ಕೇಳೆ! ಬೇಡುತಿಹೆನೆನಗೆ ದಶಶಿರನ ವೈಭವದ
ದರ್ಶನವನಿತ್ತು ಕೃಪೆಗೆಯ್!"
"ಸಾಲ್ಗುಮೀ ಕಪಟ
ಸೌಜನ್ಯಮೆಲವೋ ವನಾಲಯಾ! ನಿನ್ನ ದನಿ,

ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣೋ, ನಿನ್ನ ವದನದ ವೀರ ತೇಜಂ ಮೇಣ್
ನಿನ್ನ ಈ ಸಿಂಹಸಮ ತನುಶ್ಶೈಲಿಯುಂ, ಮೇಣ್ ನಿನ್ನ
ನಿಂದ ನಿಲುವಿನ ಭಂಗಿ, ತಾಮೊಂದೊಂದುಮುಂ ನಿನ್ನ
ಗ್ರಾಮೀಣತೆಗೆ ಘೋಷಿಸಿವೆ ಪ್ರತಿಸಾಕ್ಷಿಯಂ! ಕಪಟಿ,
ಧೂರ್ತ ಲಕ್ಷಣ ವಿನಯ ಸಂಪನ್ನ, ಬಂದತ್ತಣ್ಗೆ
ಸಾರ್! ಪಜ್ಜೆಯೊಂದಂ ಮುಂದಿಕ್ಕೆ, ಮಲಗುವಯ್
ನಿರ್ಜೀವಿ ನೀಂ!”

ಎನುತ್ತಾರ್ಭಟಿಸುತಾ ಲಂಕೆ,
ಬಹುಭುಜದ ದೇವಿ, ತನ್ನೊಂದು ಹಸ್ತದೊಳಿರ್ದ
ಮಹಾತ್ರಿಶೂಲವನೆತ್ತಿ ಹನುಮ ವಕ್ಷಕೆ ತೋರಿ
ಗುರಿವೀಸಿದಳ್! ನೆಗೆದು ತೆಕ್ಕನೆ ಪೆಡಂ ಮೆಟ್ಟಿ
ತಪ್ಪಿದನಲಾ ಲಂಘನಕ್ಷಮಂ! ಕಂಡದನ್
ವ್ಯಂಗ್ಯ ವಚನದೊಳಿರಿದಳಿಂತು ಲಂಕಾಲಕ್ಷ್ಮಿ:
“ಕೆಚ್ಚಿಗೆ ಮಿಗಿಲ್ ನಿನ್ನೊಳೆಚ್ಚರಿಕೆಯಿರ್ಪುದು ಕಣಾ!”
“ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಮೀರಿರ್ಪ ನಿನ್ನ ನಾಗರಿಕತಾ
ಬರ್ಬರತೆಯೋಲ್!” ಎನುತೆ ಮುಂಬರಿದನೈ ಮರಳಿ
ಕೆರಳಿ. ಛಾಯಾಸರಿಂತ ಶೈಲೋಪಮಂ ಆ ವೈರಿ
ವಜ್ರಭ್ರುಕುಟಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂ ವಜ್ರಮುಷ್ಟಿಯಿಂ
ಮೇಲಾಯ್ವುದಂ ಕಂಡು, ಕಾಮರೂಪಿಣಿ ಲಂಕೆ ತಾಂ
ರೋಷಭೀಷಣೆಯಾಗಿ ಮೃತ್ಯುಬಾಹುಗ್ರಸ್ತಮಂ
ಶೂಲದಾರುವನೆತ್ತಿ, ಕೇಳ್, ಇಡುವ ಮುನ್ನಮೆ ಅದಂ
ಚಿಮ್ಮಿ ಲಂಘಿಸಿ ತುಡುಕಿ ಪಿಡಿದನೊರ್ಕಯ್ಯ ಕಲಿ,

ಕಾಡುಕೋಣನ ತಿವಿವ ಕೋಡಂ ನಖಾಗ್ರದಿಂ
ತುಡುಕಿ ಜಡಿದಪ್ಪಳಿಸಿ ಗೋಣಂ ಮುರಿವ ಪುಲಿಯ
ಓಲಂತೆ. ಶೂಲಮಲ್ಲಾಡದಂತಾಯ್ತಲಾ
ದೈತ್ಯಲಂಕಾದೇವತಾ ಕರದಿ! ನೂಂಕಿದಳ್;
ಸೆಳೆದಳ್; ನಿಮಿರ್ಚಿದಳ್; ಕುತ್ತಿದಳ್; ಕುಲುಕಿದಳ್;
ಮಿಡುಕಲೆಡೆಗೊಡಲಿಲ್ಲಮನಿಲಜನ ಕಪಿಮುಷ್ಟಿಯಾ
ವಜ್ರಲೇಪಂ! ಕಯ್ಯನಿಸ್ನೊಂದನಿತ್ತಲುಂ
ಸಾಲ್ದುದಿಲ್ಲಾಯ್ತಲಾ ಶಕ್ತಿ! ಲಂಕೆಗೆ ಶಂಕೆ
ಸಂಚರಿಸಿತೊಳಸೋರಿದಳ್ ನಡುಗಿ ಕೇಡಿಂಗೆ
ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲಕ್ಕೆ. ನೆನೆವನಿತರೊಳೆ, ಆ ಮಹಾ
ಶೂಲದುರ್ಕಿನ ಭೀಮ ಗಾತ್ರಂ, ಸಮೀರಜನ
ಮುಷ್ಟಿದಂಷ್ಟ್ರದ ತಿರುಪಿನುಗ್ರತೆಗೆ, ನೀರವಂ
ಕೊಂಕಿದುದೊ; ಡೊಂಕುತೆ ಮುರುಂಟಿದುದೊ; ಕರಿಕರಕೆ
ಕೆಳಲೆ ಮುರಿವಂತೆ ತುಂಡುರುಳುತಿರ್ದುದೊ ಏನೊ!
ಅನಿತರೊಳ್ ಸೊರ್ಕುಡುಗಿ ಕರೆದೊರಲಿದಳೊ ಲಂಕೆ,
ತೋಳ್‌ತಿರುಪಲಳುವೆಳೆಂತುಣುಗಿಂತುಂತೆ:
"ತಪ್ಪಿದೆನ್, ನಿಲ್
ನಿಲ್, ಮಹಾವೀರ, ನಿಲ್! ಸೋಲೊಪ್ಪಿದೆನ್! ನಿನಗೆ
ವಶಳಾದೆನಿದೊ! ಮುರಿಯದಿರೊ ಶೂಲಮನ್, ಮುಂದೆ
ನಿನ್ನರ್ಗೆ ಧರ್ಮಾನುಕೂಲಮನ್!"
ಪಿಡಿಪ್ಪುಳಿದು
ಮಾತಾಡಿದನ್: "ಭದ್ರೆ, ಪೇಳ್ ನಿನಗೆ ನೋವಾಯ್ತು.

ಮನ್ನಿಸೆನ್ನೊರಟುತನಮಂ. ಬೇರೆ ಬಟ್ಟೆಯಂ
ಕಾಣದಿಂತೆಸಗಿದೆನ್."
"ನಿನ್ನ ನುಡಿನುಣ್ಪಿಂಗೆ,
ನಿನ್ನ ನಯವರ್ತನೆಗೆ, ನಾಣ್ಚುತಿಹೆನಾಂ. ಆರ್ಯಾ
ನೀಂ ಮಹಾತ್ಮನೆ ದಲ್! ಪರಾಕ್ರಮದೊಳಿನ್ನಿಗಂ
ಈ ಶೂಲಮಂ ತಾಗಿ ಬರ್ದುಕಿದರಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ
ಬಲ್ಮೆಯುಂ ಜಳ್ಳಾಗುತಿರ್ದುದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ
ಶಂಕೆಯೆನಗಿನಿತಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಕೈಯಿಂಯೀ ಮಹಾ
ಶೂಲದುರ್ಕಿಗೆ ಸಾಣೆ ದಲ್ ಧರ್ಮಮೈ. ಇಂದೇಕೊ
ಧರ್ಮದ ಹದಂಗೆಟ್ಟು ಕುಂದಿದೋಲಿದೆ ಸಾಣೆ.
ಅಂತಲ್ಲದಿರಲಿದಂ ಬಳುಕಿಸುವರಂ ಕಾಣೆನಾಂ
ಮೂಲೋಕದೊಳ್! ಪರಿಚಯವನುಸಿರ್. ನೀನಾರ್,
ಮಹಾತ್ಮಾ?"
ಸೂಕ್ಷ್ಮಮಾರ್ಗದೊಳೊರೆದನಾಂಜನೇಯಂ
ಕಿರಿದು ಬೇಗದಿ ತನ್ನ ಪರಿಚಯವನಂತೆ ತಾಂ
ಕೈಕೊಳುತ್ತೆಯ್ತಂದ ಕಾರ್ಯದ ಗುರುತ್ವಮಂ.
ಆಲಿಸುತ್ತಾಲಿಸುತೆ ದೇವಿ ಸುಯ್ದಳ್ ಲಂಕೆ
ಬೆಂಕೆನೋವಿಂ. ಕಣ್ಗೆ ತುಳ್ಕಿ ಸಂಕಟದಶ್ರು
ಜೊನ್ನವೆಳಗಂ ಮಿರುಗಿ ಪರಿದುವು ಕಪೋಲಮಂ
ತೊಯ್ದು. ದೇವತಾದುಃಖಕನುಕಂಪಿಸುತೆ ಆ
ಸಮೀರಾತ್ಮಜಂ ಮತ್ತೆ: "ನಿನ್ನ ಸೋಲ್ಗಳಲದಿರ್,
ದೇವಿ. ರಾವಣಪಕ್ಷದೊಳಗಿರ್ದೊಡೆನಗುಮಾ

ಗತಿಯೆ ದಲ್!"
"ಅಯ್ಯೋ, ನೀನೆಂತರಿವೆಯ್ಯ ನನ್ನ
ಗೋಳಾಳಮಂ? ನನ್ನವೆಳ್ಳಿಯುಳ್ಳಲ್ ಅತ್ತಲುಮ್
ಇತ್ತಲುಮ್ ಕತ್ತರಿಪುದಿರ್ಬಾಯ ಖಡ್ಗದೋಲ್.
ನಿನ್ನಿರಿತಕಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ನಿನ್ನ ಸಂತೈಕೆಯಿಂ
ಬೇಯುತಿರುದೆನ್ನುಸಿರ್. ಒರ್ಕಡೆಗೆ ನಿನ್ನಳಲ್;
ನನ್ನದಿರ್ಕಡೆಗೆ. ಸೀತಾನ್ವೇಷಣಂ ನಿನಗೆ;
ನನಗದಂ ಕೂಡಿ, ಲಂಕಾಕ್ಷೇಮ ಚಿಂತನಂ.
ನಿನಗೆ ಸೀತಾರಾಮ ಸಂಘಟನ ಚಿಂತನಂ;
ನನಗದಂ ಬೆರಸು, ಲಂಕೇಶನಾತ್ಮೋದ್ಧಾರ
ಚಿಂತನಂ... ಇರ್ಕೆ; ಬಿದಿಮಾಳ್ಕೆಯೊಳ್ಳಿತಕ್ಕುಂ;
ಎಂತಾದೊಡಂ!.. ತ್ರಿಕೂಟಾಚಲವೆ ನೋಡದಪ್ಪಿ,
ರತ್ನಮೇಖಲೆಯವೋಲ್ ಕಯ್ಗಯ್ವದಂ ಸುತ್ತಿ,
ಸುಗ್ಗದಾರ್ಣವ ಕರುಬಿಗಂಜಿಕೆಯನೊಡ್ಡಿರುವ
ಪತ್ತನಮಿದಂ, ನನ್ನ ನೈಜ ತನುರೂಪಿಯಂ,
ಪುಗು ನೀಂ, ಮಹಾಬಾಹು, ಪಾಪಿಯೆರ್ದೆಯಂ ಪುಗುವ
ಕ್ಲೇಶರೂಪಿ ಭಗವತ್ಕೃಪೆಯವೋಲ್. ಬಲ್ಲೆನಾಂ,
ನೀಂ ಸಮರ್ಥನೆ ವಲಂ. ಮುನಿದರೀ ಲಂಕೆಯಂ
ಸುಟ್ಟುರುಹಿ ಕಡಲೊಳಳ್ದುವ ಬಲ್ಮೆ ನಿನ್ನೊಳಿಹುದೈ.
ಬೇಡಿದಪೆನದರಿಂದಮೆನಿತು ಕೆರಳುವ ಕತಂ
ನಿನಗೊದಗಿದೊಡಮೆನಗೆ ಕೇಡೆಸಗದಿರ್, ಪೂಜ್ಯ.
ಕಲೆಯ ಬಲೆ, ಚೆಲ್ವು ನೆಲೆ ಈ ಲಂಕೆ;— ಪಾಪದಿಂ,

ಪ್ರಾಚೀನ ಶಾಪದಿಂ, ಮೇಣ್ ಧರ್ಮಕೋಪದಿಂ
ವಿಷ್ಣುವಿಂದಾಗುವುದನರಿತಳೆಂ: ಈ ನನ್ನ
ಕಾಲ ಶೂಲೋಪಮಂ ಕಾಲಾಯಸಾಯುಧಂ
ಕೊಂಕಿದುದದಕೆ ಚಿಹ್ನೆ! ಪೋಗು, ನಿನಗಕ್ಕೆ ಗೆಲ್!”

ನೋಡುತಿರ್ದಂತೆ. ಛಾಯಾ ರಹಿತೆ ಗುದಿಸಿತಯ್
ಛಾಯೆ: ಲಂಕಾಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪೊರ್ದುತೆ ಜಡತ್ವಮಂ
ಪ್ರತಿಮೆಯಾದಳೊ ಮರಳಿ ನಕ್ತಂಚರ ಶ್ರೀಗೆ (ನಕ್ತಂಚರಶ್ರೀಗೆ)
ಪೇಸುತೆ ವಿಮುಖಿಯಾದವೋಲ್ ಜಾವವೊಳ್ಗಂ ಜಾರಿ (ಜಾರಿ)
ಸಾಗಿರ್ದುದಾಗಳೆಯೆ ಮಾಗಿಯ ಇರುಳ್. ಬಾನ್ನೇರ್ದು
ಜೇನ್‌ಸೋನೆ ಜೊನ್ನಮಂ ಪಾಲ್‌ಸೂಸುತಿರ್ದುದಾ
ಸೊನ್ನೆದಿಂಗಳ್. ದಾಂಟುತಾ ಕೋಂಟೆ ಪೆರ್ಬಾಗಿಲಂ,
ಲಂಕೆಯಂ ಪೊಕ್ಕೊಂದು ಬಿಂಕದ ಪೆರ್ಮೆಯಿಂ ಪೊಂಗಿ
ದಿಟ್ಟಿಸಿದ ನೋರೆಯಂ, ಮೂರ್ ತಲೆಯ ಪೆರ್ಮಲೆಯ
ತೆಂಗು ಕಂಗಿನ ತೋಂಟಮಂ ಪೊದೆದ ಪತ್ತನದ
ಝರ ಸರೋವರ ಸಾನು ಕಂದರದ ಸುಂದರದ
ವನಸೀಮೆಯುದ್ಯಾನಮಂ. “ಮಾಯೆಗಿದು ತವರ್ಕೆಣೆ?
ದಿಟಮಿದು ಅಮರ್ತ್ಯಭೂ. ನಾನಗೋಚರನಾಗಿ
ಯೋಗದಿಂ ಸಾಗುವುದೆ ಲೇಸಿಲ್ಲಿ ದಲ್!” ತರಿಸಂದು
ನಿಂದಿರಲ್, ಬೆಳ್ದಿಂಗಳೊಳ್ ನೆಲದೊಳಚ್ಚಿರ್ದ
ಕಪಿಕುಲೇಂದ್ರನ ಮಹಾವಾನರನ ಮೆಯ್‌ನೆಳಲ್, ಕೇಳ್,
ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರಂ ಕರ್ಪುಗೆಟ್ಟು ನಸು ಬಿಳ್ಚಿದುದು,

ಕಾಂತಿಯೊಂದಕೆ ಪುಷ್ಟಿದಾ ಛಾಯೆಯಿನ್ನೊಂದು
ಕೀಳ್ಬೆಳಗಾಗಿ ನಿತೆ ಬೆಳ್ಪೀರ್ವರವೋಲ್. ನೋಡುತಿರೆ,
ಸಾಂದ್ರತೆಯನುಳಿದ ಜಡತೆಯದೆಂತು ಚಂದ್ರಿಕೆಗೆ
ಜಾಳಂದ್ರಮಾದಪ್ಪುದಂತೆಯೆ ತನುಚ್ಛಾಯೆ ತಾಂ
ಪಳುಕು ಗಾಜಿನ ನೆಳಲವೋಲಾಯ್ತು. ಮತ್ತಮಾ
ನೆಳಲುಮೊಯ್ಯನೆ, ಜೊನ್ನಮಂ ಜೇಡಿ ಬಳಿದರೆನೆ,
ಶೂನ್ಯಮಾದತ್ತು ನಯನೇಂದ್ರಿಯಕೆ ನಿರ್ವಾಣಾ
ನಿರ್ವಸ್ತುವಾಗಿ! ಪವನತೆಯಾಂತ ಪವನಜಂ
ಯೋಗತನುವಿಂದಗೋಚರನಾಗಿ, ಮೆಯ್ನೆಳಲ್
ಕಾಣದಾದುದೆ ತನ್ನದೃಶ್ಯತೆಗೆ ಕುರುಹಾಗೆ,
ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಕಂಡನಾಕಾಶಮಂ. ತುಂಬು ಪೆರೆ
ತೇಲಿರ್ದುದಂಚೆದುಪ್ಪುಳ್ ಮುಗಿಲನೊಲ್ಲದೆ,
ದಿಗಂಬರನವೋಲ್. ದೂರದೂರಮೆಸೆದುವು ತಾರೆ:
ಕೃತ್ತಿಕಾ ರೋಹಿಣಿಯರನುಗಾಮಿ ಮೃಗಶಿರಕೆ
ರೊಂಚುತಿರ್ದುದು ಮೃಗವ್ಯಾಧ ಬಾಣೋಜ್ಜ್ವಲ
ಗಭಸ್ತಿ. "ಬೆಳ್ದಿಂಗಳುಂ ನೆರವೆನಗೆ. ದೇವಿಯಂ
ಪುಡುಕಿದಪೆನೀ ಲಂಕೆಯಂ ಗೋರಿವೇಂಟೆಯೊಲ್
ಸೋಸುವೆನ್." ನಿಚ್ಚಯಿಸ್ಸು, ಕೇಳ್, ಗಿರಿಪಥವನೇರ್ದನಾ,
ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞಾ ದೃಢಪ್ರತಿಜ್ಞಾವೇಶಿ ತಾಂ
ಕರ್ಮಕೌಶಲಿ, ಯೋಗಿ ಮೇಣ್ ಶೀಘ್ರಕ್ರಿಯಾಕಾಂಕ್ಷಿ.

— . —

4. 2. 1941 (ಮಂಗಳವಾರ)
123, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ಪುರಂ.
ಬೆಂಗಳೂರು.

11.2.41.

ಇಂಗೋಲ್ XXIII

ಕನಕ ಲಂಕಾನ್ವೇಷಣಂ

ಏರಿ ಕವಿಕಲ್ಪನಾ ಸುರಧನುರ್ಯ್ಯಾನಮಂ,
ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಮಂ ಸಾಧಿಸೆ, ಋಷಿಪ್ರತಿಭೆ
ಅಟನಗೈವುದು ದಿವ್ಯವೈವಿಧ್ಯಮಯ ವಿರಾಡ್
ವಿಶ್ವವೈಶಾಲ್ಯಮಂ. ಇಂದ್ರಿಯದ ನಂದನದಿ
ನಾನಾ ಸುಖದಿ ರಮಿಸಿ ರಮಿಸಿ, ರುಚಿಭಾವನಾ
ಸ್ವಪ್ನರಚನೆಯ ಲಸಲ್ಲೋಕದಿ ಪರಿಭ್ರಮಿಸಿ
ಭ್ರಮಿಸಿ, ಬುದ್ಧಿಯ ಕುಶಾಗ್ರತೆಯ ಕೌಕ್ಷೇಯದಿಂ
ತರ್ಕವಿದ್ಯಾ ತತ್ತ್ವ ಗುಹ್ಯತೆಯನಾಕ್ರಮಿಸಿ
ಕ್ರಮಿಸಿ, ತಾತ್ಕಾಲಿಕದ ತೃಪ್ತಿಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ
ಕಾಣದೆ ಚಿರಂತನಾನಂದಮಂ, ಬೇಸರಿಂ, ೧೦
ಮೇಲೆ ಕೈಕೊಳ್ವುದೈ ಯೋಗಪಥಮಂ: ಕುಳ್ತು
ಗಿರಿಶಿರಶ್ಶಿಲೆಯ ಪೀಠದಿ, ಉಷಾ ನಿಶ್ಶಬ್ದ
ಸುಪ್ತಿಯಿಂ ವಿಶ್ವಮೆಳ್ದಿರ್ಪುದಂ ಧ್ಯಾನಿಸುತೆ
ಹೃದಯಿಪನು ಸೂರ್ಯ್ಯೋದಯವತಾರಮಂ. ಮತ್ತೆ,
ನಿಂತು ಸಾಗರ ಸಿಕತ ತೀರದೊಳ್, ನಾಟ್ಯಮಯ
ನೀಲ ಜಲ ಲಯ ದರ್ಶನದಿ ಜೀವಲಯನಾಗಿ

ಭಾವದ ಸಮಾಧಿಯಿಂ ಪೀರ್ವನು ಸಮುದ್ರಮಂ,
ಬ್ರಹ್ಮತೆಯನಿನಿತನನುಭವಿಸಿ. ಮೇಣಂತೆವೋಲ್,
ಪ್ರಕೃತಿಯ ಬೃಹಚ್ಚಿತ್ರಸೃಷ್ಟಿಯ ಸಮಸ್ತಮಂ,
ನಕ್ಷತ್ರ ನೀಹಾರಿಕಾ ಲೋಕಲಕ್ಷಂಗಳಾ
ಗಗನಮಂ, ಭೂಮಾನುಭೂತಿಪ್ರಚೋದನೆಯ
ನೈಸರ್ಗಿಕಾಕೃತಿಗಳಂ ಮನಃಕೃತಿಗಳಂ
ಸಾಧಿಸುವನಧ್ಯಾತ್ಮಿಸುವನಾದೊಡಂ ಆ
ಪ್ರಯತ್ನಕಾರಣಕೆಂತುಮೇಂ ಕಾರ್ಯಮಾದಪುದೆ
ಕಾರಣಾತೀತಮಾ ಬ್ರಹ್ಮತತ್ತ್ವಂ? ಒರ್ಮೆ
ಸುಳಿದಿಲ್ಲಿ ಒರ್ಮೆ ಮಿಂಚುತ್ತಲ್ಲಿ ತೋರ್ದಂತೆ
ತೋರ್ದುದಂ, ಅದು ದಿಟದಿನಿರ್ಪುದೋ ಮೇಣ್ ಬರಿಯ
ಆಸೆ ಬೀಸಿದ ಗಾಳಿಗೋಪುರಮೊ ಎಂಬೊಂದು
ಶಂಕೆಯುಯ್ಯಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತೂಗಾಡುವುದು ಶ್ರದ್ಧೆ,
ಬುದ್ಧಿಸ್ಥಿರತೆಗೆಟ್ಟು. ಇಂತಹಂಕೃತಿಯಳಿಯೆ,
ಸಾಧನದ ಶಿಖರದಲಿ, ತನ್ನ ಯತ್ನವನುಳಿದು
ತಾಟಸ್ಥ್ಯಮಂ ತಳೆಯುವಾತ್ಮಪ್ರತೀಕ್ಷೆಗಾ
ಅನುಭೂತಿ ಮೈದೋರ್ವುದೈ, ತನಗೆ ತಾಂ ಪೊಣ್ಮಿ,
ಪೊಳೆದು, ತಳತಳಿಸಿ!
ಅರಸಿದನೊ ಆಂಜನೇಯಂ,
ಆ ಋಷಿಪ್ರತಿಭೆಯೊಲ್, ರಾಮನರ್ಧಾಂಗಿಯಂ
ಲಂಕಾ ಜಟಿಲ ಕುಟಿಲ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದೊಳ್. ಪರ್ವು

ಚೋರೆಯ ನಿಳಿಯ ತೋರೆಯುಂ, ತರತರದ ಬಳ್ಳಿ
ಗಿಡು ಮರಗಳಿಂದಿಡಿದ ದಾರಿದೋಂಟಂಗಳಂ
ಸೋವುತ್ತೆ, ಕಣ್ಕಿವಿಗಳೆಳ್ಚರಿಕೆಯಿಂ, ಮತ್ತೆ
ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪಡೆಪಡೆಗಳಾಗಿ ತಿರುಗುವ ಇರುಳ್ಗ-
ಗಾವಲಾಳ್ಗಳ ಸೊಲ್ಲ ಸುಳಿವಿಂ ಧರಾತ್ಮಜೆಯ
ಸೆರೆಯ ತಾಣಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯುಂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲೆಳಸಿ
ಹೊಂಚುತ್ತೆ, ಶಂಕೆಗೆಡೆಯಾಗಿ ತೋರ್ಪೆಡೆಗಳಂ
ಪೊಕ್ಕು ತರ್ಕಜಿಜ್ಞಾಸೆಯೋಲೇನೊಂದುಮಂ
ಬಿಡದೆ ಸೋದಿಸುತ್ತೆ, ಪಾಪಿಯ ಹೃದಯಕೂಪದೊಳ್
ಪ್ರಾರಬ್ಧದಿಂ ನಿದ್ರಿಸಿಹ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯುಂ
ಜಾಗ್ರತಂಗೊಳಿಸಲೆಳಸುತ್ತದಂ ಅರಸುವ
ಕೃಪಾಕೃಪಾಣದ ಕಿರಣದೋಲಾಂಜನೇಯಂ
ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನೈ ಶಿಖರತ್ರಯವ್ಯಾಪಿಯಾ
ದಶಗ್ರೀವ ಪುರದ ಪಾಪದ ಸಾಂದ್ರಕೇಂದ್ರಮಂ!

ನಿಬ್ಬೆರಗುವಡೆದುದಾ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಾತಂಗೆ
ಇಂದ್ರಜಿತು ಪಿತನ ವೈಡೂರ್ಯಮಯ ಕಮನೀಯ
ಕನಕ ವಿಭವಂ ಮಧ್ಯಲಂಕೆಯಾ: ಗರ್ವಶಿರ
ಗಗನೋನ್ನತ ಗಿರೀಂದ್ರ ಸಾನುವಂ ಸೇವಿಸಲ್
ಚಿತ್ರ ನಾನಾ ಸ್ತೂಪದಿಂ ವ್ಯೂಹಗೊಂಡಿರ್ಪ
ಫೇನ ಸನ್ನಿಭ ಶರನ್ಮೇಘ ನಾಗಂಗಳೋಲ್.

ಯಾತುಧಾನಪ್ರಧಾನಾಲಯ ಸ್ಥಾನಗಳ್,
ರೌಪ್ಯರತ್ನಸ್ವರ್ಣ ವರ್ಣ ಸಂಶೋಭಿಗಳ್,
ಚಂದ್ರಿಕಾ ಕ್ಷೀರಾಭಿಷೇಕಪ್ರಮತ್ತತೆಗೆ
ಸುಖಮೂರ್ಛೆಗದ್ದಂತೆವೋಲೆಸೆದುವಾ ಮಲೆಯ
ನಡುದಲೆಯ ನಿಡುದೂಗಡೋರೆಯನಲಂಕರಿಸಿ
ಒಲಿದಪ್ಪಿ! ಮಿನುಗಿದುವು ಮಿಂಜೊಡರ್ ಮನೆಮನೆಗೆ,
ಮಿಂಚಿನಲರಿನ ಗೊಂಚಲೋಲ್ ಪಂಕ್ತಿ ಪಂಕ್ತಿಯಿಂ,
ಚಕ್ರಗತಿಯಿಂ, ವೀಥಿ ವೀಥಿಯಿಂ ಶೃಂಗರಿಸಿ
ಜ್ವಲಿಸಿದುವು ಕಲಶದೀಪಸ್ತಬಕ ರಾಜಿಗಳ್,
ರಾಸಲೀಲಾ ಪದಪ್ರಾಸ ವಿನ್ಯಾಸಮಂ
ಮೆರೆದು. ಶಿಲ್ಪಿಯ ಕುಶಲ ಕಲೆಯ ರೇಖಾಪ್ರತಿಭೆ
ಸುಪ್ರಕಟಮಪ್ಪಂತೆವೋಲ್ ಮನೆಮನೆಯ ಮೇಲೆ
ಗೋಪುರದ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯ ಪರಿಜನಾವರಿಸಿ (ವ)
ಝಗಝಗಿಸಿದುವು, ಮಳೆಬಿಲ್ಲಿನೋಕುಳಿಯನೆರಚಿ,
ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ದೀಪತೋರಣಂ. ಹೇಷಿತಂ
ಬೃಂಹಿತಂ ರಥಚಕ್ರ ಚೀತ್ಕಾರಗಳ್ ಬೆರಸಿ
ಸದ್ದುವೊಳೆ ನೆರೆಯುಕ್ಕಿ ಬರ್ಪಂತೆವೋಲ್, ಕಿವಿತುಂಬಿ
ಬಂದುದಾ ರಾಜಧಾನಿಯ ವಿವಿಧ ಬಹುಜನದ
ಕಲಕಲ ತುಮುಲ ದೈತ್ಯಾನಿನದ. ಅಸುರ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ
ಮಿಸುನಿಯೆಸಕದ ನಯಕೆ, ಸೌಂದರಕೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ,
ಕಲ್ಪನಾ ಕುಶಲತೆಯ ಶಿಲ್ಪಕೆ ಮನಂ ಮೆಚ್ಚಿ

ನಿಲ್ಪುಟ್ಟು ತಲೆತೋನೆದನೆನೆ ಮರುತ್ಕಾರ್ಯಾಪಹು,
ಸತ್ತ್ವಸಂಪನ್ನನಾ ಕಪಿನೃಪ ಹಿತಂಕರಂ,
ಮರುತಾತ್ಮಜಂ, ಲಂಕೆಗಿನ್ ಕವಿಸ್ತುತಿಯೇಕೆ,
ಮರುನೀರಸಂ ?

ಅಂತಗೋಚರ ವನೇಚರಂ

ಗೋಮಿನಿಯ ಕಾಮಿನಿಗೆ ಜನಜನದೊಳಾಲಿಸುತೆ
ಮನೆ ಮನೆಯೊಳರಸುತ್ತೆ ಯಾಮಿನಿಯನಲೆಯುತಿರೆ,
ರಜನಿ ಮುಂಜರಿದಂತೆ ಹಿಂಜರಿದುದೊಯ್ಯನಾ
ಪುರದ ರಾತ್ರಿಂಚರತ್ವಂ. ಹಿಂಚಿತ್ತೆ ಪ್ರಜಾ
ಚರಣ ಸಂಚರಣದೊಲೆ ಯಾನ ಸಂಚಲನಮುಂ.
ಶಬ್ದಮೊಯ್ಯನೆಯೆ ನಿಶ್ಶಬ್ದತಾಲಿಂಗನದಿ
ರಮಿನಿ, ಗದ್ಗದವಾಗುತೊಯ್ಯನುಡುಗುತೆ, ಕಡೆಗೆ
ತೊದಲಾಯ್ತು. ಸೊಡರುಗಳನಾರಿಸಲ್ಕಲ್ಲಲ್ಲಿ,
ಮಸುಳ್ದುದು ಗೃಹಗೃಹದೊಳಂತರಂಗದ ದೀಪ್ತಿ;
ಕಳ್ತಲೆಯತಿಥಿಯಾಯ್ತು. ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದು
ನಿರ್ವಾಣಮಪ್ಪೊಂದಲಾ ತೈಲಾರ್ಚಿತತಿ, ಮಂಜು
ಮಂಜಾಗಿ ತೋರ್ದಡಂ, ಕೈಗಣ್ಮಿದೋಲಾಯ್ತು
ಶೈಶಿರ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆ. ಸುಳಿಸುಳಿದನಿಚ್ಛಾರೂಪಿ
ಸೌಧದಿಂ ಸೌಧಕ್ಕೆ, ಗಾಳಿಯೋಲ್, ಕಂಪಿನೋಲ್,
ನೆಳಲವೋಲ್, ಕನಸಿನೋಲ್, ಸಸಿಗದಿರವೋಲ್, ನಿಶಿಯ
ನಿಟ್ಟುಸಿರಿನೋಲ್.

ಭ್ರಮಾಶೀಲ ನಾಗರಿಕತೆಯ
ಕೂಗಡಗೆ ಕೇಳಬರ ಮೌನಮೂಲದ ಶಾಂತಿ
ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪಾಣಿಯೊಳಲ್ಲಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತ
ವೇಶ್ಯಾಂಗಳಿಂ, ನೀರವ ನಿಶಾಪ್ರಾಣ ತಂತ್ರಿಯನೆ
ಮಿಡಿದರೆನೆ, ತೇಲಿ ಬಂದುದು ಬೀಣೆಯಿಂಚರಂ:
ಗಾನ ಜೇನಿನ ಸೋನೆ ಸೋರ್ವುದೊ ಕಿವಿಯ ತೃಷೆಗೆ,
ತಣಿವೆ ನಾಲಗೆಯಾಗಿ ನಲಿವಂತೆ! ನವವಧೂ
ಚುಂಬನಶ್ಲಾಲಿಂಗನದ ಬಿಸುಗೆ ಬೆರೆವಂತೆ,
ಸವಿಗೆ ಸವಿ ನೆರೆವವೊಲ್ ಘ್ರಾಣಮಂ ಸುಖಕದ್ದಿ
ಪ್ರಾಣಮಂ ತೇಂಕಾಡಿಸುವ ಪರಿಮಳಂಗಳುಂ
ಅಲೆದುವಾಗಸವನಶರೀರ ಮೋಹಂಗಳೊಲ್!
ಲಂಕಾ ಲತಾಂಗಿಯರ ನೂಪುರ ಝಣತ್ಕೃತಿಗೆ
ಕಿವಿಯಿತ್ತೊಡಂ ಬಗೆಸೋಲದಾ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ,
ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಲಲನಾ ಲಲಾಟ ಲಾವಣ್ಯಮಂ,
ದೇವಿ ಸೀತೆಯನಲ್ಲದರಸಿಲ್ಲನ್ಯಮಂ
ಕಂಡ ನಾನಾ ಸ್ಥಿತಿಯ ವಸನಚ್ಯುತಿಯ ಲಲಿತ
ದೇಹದ್ಯುತಿಯ ಭೋಗಮಂಚದ ರತವ್ರತದ
ಸೀಮೆಯಲಿ. ಯೋಗನಿಷ್ಠೆಗೆ ಕೋಡ ಕೊನರಿಸುತೆ
ಹೋಗಿ ಹೊಕ್ಕನು ಮನೆಗೆ ಇಂದ್ರಜಿತುವಾ!
ಕಲೆಗೆ
ಸೆಜ್ಜೆವನೆಯೆಂಬಂತೆ ಸೊಗಸುಗೊಂಡಿರ್ದಡಂ

ಸಂಚರಿಸಿದನು ಧೂಪರೂಪಮಂ ತಾಳ್ದನಿಲ
ಸೂನು: ತಾರಸ್ವರದೊಳೂಳ್ದುದು ಪ್ರೊಸನ್ತಿಲೆಡೆ
ಕಟ್ಟುಗೊಂಡೊರಗಿರ್ದ ಜಾಯಿಲಂ. ಗಾರಾಗಿ
ಕೇಗಿದುದು ಸಾಕಿದ ನವಿಲ್. ಮಸುಳಿದುದು ಕಾಂತಿ
ದೀಪಾಳಿಗಳ್ಗೆ. ತಕ್ಷಣೆ ಬೆಚ್ಚಿ ಬಿದ್ದಂತೆ,
ಕಂಪಿಸಿತು ಹೊಂಗೆಜ್ಜೆಗಂಟೆಗಳ ತೋರಣಂ,
ಝಣಝಣಿಯೊಳಿನಿದನಿಯ ಸೋನೆಯಂ ಸೂಸಿ. ಮೇಣ್
ಸ್ವಪ್ನಭೀತಿಯೊಳೆಂಬ ತೆರದಿ, ಮಂಡೋದರಿಯ
ಸೊಸೆಯ ಶಿಶು ಕೂಗಿದನು ತೂಗು ತೊಟ್ಟಿಲೊಳೆದ್ದು
ಕುಳಿತು. ಲಂಕೇಶ್ವರಪ್ರಿಯ ಸುತಪ್ರೇಮಸತಿ,
ತಾರಾಕ್ಷಿ, ಸಿರಿಮಂಚದಿಂ ಧಿಗ್ಗನೇಳುತ್ತೆ,
ಕುಡಿಯಿಲ್ಲಣವನೊರಸಿ ಸೊಡರನುಜ್ಜಳಿಸಿದಳ್;
ಬೆಜ್ಜರದಿ ನಡೆಯುತರ್ಭಕನ ತೆಗೆದೆತ್ತಿದಳ್;
ಬಿಕ್ಕೊಚ್ಚಲೆದೆಗೊತ್ತಿದಳ್; ಸಂತಯ್ಸಿ ಮುಂಡಾಡಿ
ಮುತ್ತೊತ್ತಿದಳ್ ಮುದ್ದುಮೊಗಕೆ. ತರುಣಿ, ಷೋಡಶಿ,
ತಲ್ಲಣಂಗೊಳುತೆ ಬೆಸಸಿದಳಲ್ಲಿಗನಿತರೊಳ್
ಬೇಗನುದ್ವೇಗದಿಂ ಬಂದೊರ್ವ ಸೇವಿಕೆಗೆ,
ತನ್ನ ಕಂದನ ತಂದೆಯಂ ಕರೆದು ತರುವಂತೆ.
ಕಳವಳದ ನುಡಿಗೇಳ್ದು, ಅಧ್ಯಯನ ಕಕ್ಷ್ಯದಿಂ,
ಓಡೋಡಿಯೈತಂದನೊಂದು ಹೊತ್ತಗೆವೆರಸಿ
ರಣಧೀರನಿಂದ್ರಜಿತು, ಸಾಮಾನ್ಯನೋಲ್. ಕಂಡು

ಆ ಭದ್ರರೂಪದ ಸುದೀರ್ಘದೇಹಿಯನವನ
ಸಲ್ಲಲಿತ ಲಲಿತಾಂಗಿಯೆಡೆ ಮತ್ತೆ ಶಿಶುವಿನೆಡೆ,
ನಾಲಗೆಗೆ ನೆಗೆದ ಹರಕೆಯನೆನಿತೊ ಸಂಯಮದಿ
ಸಂಹರಿಸಿ, ಬಿಸುಸುಯ್ದನಾಂಜನೇಯಂ.

ಸತಿಗೆ,
ಮಗುವನೆದೆಗೊತ್ತಿ ಕಣ್ ಬೆದರಿರ್ದ ರೂಪಸಿಗೆ
ಇಂತೊರೆದನಿಂದ್ರಜಿತು ದರಹಾಸದಿಂ: "ಇದೇನ್,
ಮನದನ್ನೆ, ನೀಂ ಸುರಕ್ಷಿತಳಾಗಿಯುಂ ಬರಿದೆ
ಬೆದರುವೆ ಅರಕ್ಷಿತಳವೋಲ್? ನನ್ನ ಈ ಮುದ್ದು
'ವಜ್ರಾರಿ'ಗೇನ್ ಬಾಧೆಯುಂಟಾಯ್ತೆ? ನುಡಿ, ನುಡಿ;
ಅಕಾರಣಂ ಮಿಳ್ಳಿಳನೆ ನೋಳ್ಪೆಯೇಕಿಂತು? ಪೇಳ್,
ಕೋಟಲೆಯನೊಡನೆ ತವಿಪೆನ್; ತ್ರಿಲೋಕಂಗಳಂ
ಮಥಿಸುವೆನ್; ಬೆಜ್ಜಗಜ್ಜಂಗೆಯ್ವೆನೀ ನಿನ್ನ
ಬೆಜ್ಜರಕೆ!"

ತೊಯ್ದ ಕಣ್ ಉಸಿರ ಸುಯ್ ವೆರಸುತುಂ
ಗದ್ಗದಂಗೆಯ್ದಳಿಂತಾ ಭೀರು ತನ್ನಿನಿಯ
ದೈತ್ಯ ಧೀರಂಗೆ: "ಪೇಳಲಂಜುವೆನಲ್ಪಮಂ,
ನಾನಬಲೆ, ನಿನ್ನಾ ಸಬಲಮತಿಗೆ. ಪ್ರಾಣಪತಿ,
ಭಾವದಿಂದರಿತುದಂ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಳೆಯಲದು
ಮೌಢ್ಯದೊಳ್ ತೋರ್ಪುದಹುದಾದೊಡಂ, ಲಘುವಲ್ತು
ದುಶ್ಶಕುನ ಚಿಹ್ನೆ. ಬಿದಿಯೆಚ್ಚರಿಕೆವೆರಳದಂ

ಕಡೆಗಣಿಸದರಿತು ನಡೆವುದೆ ಬುದ್ಧಿ. ನಿರ್ನೆರಂ
ಬೆದರುವುದೆ ವೀರ ರಮಣಿಯ ಹೃದಯಮೆನ್ನನಿರ್?
ಊಳ್ದತ್ತು ಜಾಯಿಲಂ; ಕೇಗಿತು ನವಿಲ್; ಗಂಟೆ
ಸಿರಗೈದುವನಿಮತ್ತಮೊಡನೆ ಚಿಟ್ಟನೆ ಚೀರ್ದು
ನಿದ್ದೆಯನೊಡರಿ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳಗೆದ್ದು ಕುಳ್ತನೀ
ನಿನ್ನ ಪೌರುಷ ವಜ್ರ ಸಂಭವಂ!”
ಕೇಳ್ದಡಂ
ಗಮನಿಸದವೋಲ್ ಸತಿಯ ನುಡಿಗಳಂ ಇಂದ್ರಜಿತು
ಮಿತ್ತಲುಂ ನೋಡಿ: “ಏನಿದು? ಧೂಪಧೂಮಮೇಂ?
ಇಂತು ಪೊಗೆಯಡಸಿದೊಡೆ ನಿದ್ದೆಯಚ್ಚರಿಯಲ್ತೆ
ಕಂದಂಗೆ?” ಎನುತಾಳ್ಗಳಿರ್ದೆಡೆಗೆ ಬೆಸಸಿದನ್: (ಬೆಸಸಿ)
“ತೆರೆಯಿಂ ಗವಾಕ್ಷಮಂ!”
“ಪೋದ ಬೈಗಿನೊಳೊಂದು
ಬಿದ್ದುದು ಮಹೋಲ್ಕೆ ಪತ್ತನದುತ್ತರದ ಗಿರಿಯ
ಲಂಬವೆಂಬಾ ಶಿಖರದತ್ತಣ್ಗೆ. ಕಂಡೆನಾಂ
ಅನಲಾ ಕುಮಾರಿಯೊಡನಿರ್ದೆಮ್ಮ ಉದ್ಯಾನ
ಕೃತಕ ಶೈಲಾಗ್ರದಿಂ. ಲಂಕಾ ಸಮಸ್ತಮುಂ
ಕಂಡುದೆಂಬರು ಆ ಭಯಂಕರದ ದುಶ್ಶಕುನ
ದೃಶ್ಯಮಂ. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರಮೇನೊ ಕಪಿಗಾತ್ರಮಂ
ಕೆತ್ತಿದೋಲ್ ಕಾಣಿಸಿತ್ತಂತೆ ಕೆಲಕೆಲಬರ್ಗೆ!
ಕೇಡೆಂಬರರಸುಗಳರಿತವರ್!”

“ಸಾಲ್ಗುಮಾ
ಅಂತೆಕಂತೆಯ ಚಿಂತೆ. ಕಲ್ಪನಾ ಭೀತಿಯುಂ
ಬಿಡು, ಕಾಂತೆ. ಪೆಣ್ಜಾತಿಗೇಂ ಬೇರೆ ತರ್ಕಮಂ
ವಿಧಿಸಿರನೊ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತಂ ಕಾಣೆನಾಂ! ನಿನ್ನ
ಈ ಪೇಳ್ದುದಕ್ಕೇಂ ಸಮನ್ವಯಮೊ ಮಿಥ್ಯೆಯೊ
ಉಲ್ಕಾ ಕಥಾ ವಾರ್ತೆ!.. ನೋಡು, ಮಗು ಮಲಗಿದನ್.
ಶಂಕ್ಯೆಯಾಗಿಸು ತೊಟ್ಟಿಲನ್... ಮಲಗು ನೀನುಂ,
ಮನಃಪ್ರಿಯೆ, ಧನುರ್ವಿದ್ಯೆಯಂ ಪೇಳ್ವ ವೇದಮಂ,
ಈ ಪುಸ್ತಕವನೋದಿ ಬರ್ಪೆನಾಂ, ಬೇಗದಿಂ,
ನಿನ್ನೆಡೆಗೆ.. ಸಂಗವಿಲ್ಲದ ನಿನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಗೆ
ಭೀತಿ ಸಹಜಂ, ಅಬಲೆ!..”
ಸತಿಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ತನ್ನ
ಕಣ್ಬೆಸೆದು, ಇಂಗಿತದಿ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೀಕ್ಷಿಸುತೆ,
ಗೋರಾತನಂ ಪ್ರಾಣನಾಥನಂ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ
ದೃಷ್ಟಿಯಿಂ ತಡೆದು ನುಡಿದಳ್ ತರುಣಿ ತನ್ನೆದೆಯ
ತಲ್ಲಣಿಕೆಯಂ: “ತಿರಸ್ಕರಿಸದಿರ್, ವೀರವರ,
ಪೆಣ್ಣೆದೆಯಳಲ್ಕೆಯಂ. ಒಲಿದೊಲವಿನಾಶಂಕೆ
ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದುದಲ್ತು. ಮಂತ್ರದಾಲೋಚನೆಯ
ಮಂದಿರದೊಳಿರ್ಪ ನಿಮಗೆಂತು ತಿಳಿವುದು ಜನಂ
ಕಾಣ್ಬ ಬಹಿರಂಗ ಸತ್ಯಂ? ಲಂಕೆಗೇಂ ಕೇಡೊ!
ರಾಮಸತಿಯಂ ಮಾವನಪಹರಿಸಿ ತಂದಾ

ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ತೋರುತಿವೆ ದುಶ್ಶಕುನಗಳ್. ನನಗೊ
ದುಃಸ್ವಪ್ನಮಯಮಿರುಳ್. ಆ ಮಹಾ ಕಾಯಿಯನ್
ರುದಿಬದೆಯರಧಿದೇವಿಯುಂ ಮಾವನೆಂತಕ್ಕೆ
ತಂದಾಯ್ತು. ವಶವಾಗದವಳನಿನ್ನಾದೊಡಂ
ಅಂದಕೊಪ್ಪಿಸುವಂತೆ ತಿದ್ದಬಾರದೆ ನಿಮ್ಮ
ತಂದೆಯುಂ."

"ಆ ತಂಗಿ, ಕಕ್ಕನ ಮಗಳ್, ನಿನಗೆ
ಸಖಿಯಲ್ತೆ ಅನಲೆ! ಅವಳುಪದೇಶಮಂ ಕೇಳ್ದು
ನೀನುಂ ವಿಭೀಷಣಾರ್ಯನ ತೆರದೊಳೊರೆಯುತಿಹೆ
ನನಗೆ. ತಂದೆಗುಪದೇಶಕ್ಕೆ ಕೊರತೆಯುಂಟೇ?
ನಾನಿರ್ಪುದಯ್ಯನಾಣತಿಯಂತೆ ನಡೆಯಲ್ಕೆ;
ಬುದ್ಧಿವೇಳಲ್ಕನ್ಯರಿರ್ಪರೆನಗಿಂ ಮಿಗಿಲ್
ಜ್ಞಾನಿಗಳ್! ಮಲಗು, ನಡೆ. ಹೆದರಿಕೆಯನುಳಿ. ಲಂಕೆ,
ನಮ್ಮನ್ನರಿರ್ಪ ಈ ಲಂಕೆ, ದುರ್ಗಂ ದಿಟಂ;
ದುಸ್ಸಾಧ್ಯಮಾರ್ಗಾದೊಡಂ!"

ಸುಯ್ದು ತಿರುಗಿದಳ್
ತರಳೆ, ಕಣ್ಮರೆಯಾಗೆ ಪತಿಯ ಧೀರಾಕೃತಿಯ
ಪೆರ್ಮೆ. ತನ್ನೆರೆಯನಾಣತಿಯಂತೆ, ಸೇವಕರ್
ತೆರೆದ ಕಿಟಕಿಗಳಿಂದೆ, ಬೀಸುಗಾಳಿಯು ಕೂಡಿ
ಮನೆಯಿಂ ತೆರಳ್ವವೋಲ್, ನಡೆದುದಾ ಕಂಪುವೊಗೆ
ಪೊರಗೆ. ಸೀತಾವಾರ್ತೆಗೇಳ್ದು ಮನದುತ್ಸವಂ

ಪೆರ್ಚೆ, ವಂದಿಸುತಿಂದ್ರಜಿತು ಸತಿಯನಲ್ಲಿಂದೆ
ಪೊರಮಟ್ಟನಾಂಜನೇಯಂ ರಾಮದಯಿತೆಯಂ
ಪುಡುಕಲ್ಕೆ ಮುಂದೆ.
ಗೃಹಗೃಹಚಾರಿ ಪವನಜಂ
ಪೊಕ್ಕನಲ್ಲಿಂ ಪ್ರಹಸ್ತನ ಮನೆಗೆ. ಆ ಮಹಾ
ಸೇನಾನಿ ಪಾಣ್ಬೆಂಯೊರ್ವಳ ಪಾದಮೂಲದೆಡೆ
ಲೀನನಾಗಿರ್ದ ದೃಶ್ಯದ ದೈನ್ಯಮಂ ನೋಡಿ,
ಕಾಮದಿಂ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜಕೆ ಬರ್ಪ ಹೀನಮಂ
ಪಳಿಯುತೆ, ಜುಗುಪ್ಸೆಯಿಂ ಮೇಲೆ ನೆಗೆದನು ಮಹಾ-
ಪಾರ್ಶ್ವನೆಂಬಿನ್ನೊರ್ವ ಸೇನಾಪತಿಯ ಸುಧಾ-
ಶ್ವೇತ ಸೌಧಕ್ಕೆ. ತನ್ನೊಂದಸ್ತ್ರ ಶಕ್ತಿಯಂ
ಮಂತ್ರದಿಂದರ್ಚಿಸುತ್ತಿರ್ದನಂ ಗೌರವಿಸಿ,
ಮುಂಬರಿದನಲ್ಲಿಂ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದಳಪತಿಯ
ಮನೆಗೆ. ವಿದ್ಯುಜ್ಜಿಹ್ವನಂತೆ ವಿದ್ಯುನ್ಮಾಲಿ,
ಜಂಬುಮಾಲಿ, ಸುಮಾಲಿ, ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷ, ಘನ, ವಿಘನ,
ವಕ್ರಶಠ, ಮತ್ತ, ಯುದ್ಧೋನ್ಮತ್ತ, ಹಸ್ತಿಮುಖ,
ಶೋಣಿತಾಕ್ಷ, ಕರಾಳ, ರಶ್ಮಿಕೇತು, ಪಿಶಾಚ,
ವಜ್ರಕಾಯಂ, ಧ್ವಜಗ್ರೀವಂ, ಮಹಾಕಾಯನ್,
ಅತಿಕಾಯನ್, ಬ್ರಹ್ಮಕರ್ಣಂ, ದಂಷ್ಟ್ರನಿತ್ಯಾದಿ
ನಾನಾ ಪ್ರಮುಖ ದೈತ್ಯನಾಯಕರ ಗೃಹಗಳಂ
ಸೋದಿಸುತೆ, ಸೋವುತ್ತೆ, ಸೋಸುತೈತರುತಿರಲ್

ಪರ್ವತಂಬೋಲಿದಿರ್ಮಲೆತೆದ್ದು ನಿಂತುದಾ
ಕುಂಭಕರ್ಣನ ಬೃಹದ್ಭವನ ಭೀಷಣಭವ್ಯ
ಗೋಪುರಂ!
"ಇದಾವ ವೀರನ ಮನೆಯೊ? ಮೇಣಸುರ
ರಾಜನರಮನೆಯೊ? ಮೇಣೆನ್ನ ಅನ್ವೇಷಣೆಯ
ಕೊನೆಯೊ? ಮೇಣ್ ಕಪಿಕುಲದ ಪುಣ್ಯಾಪ್ತಿಯಿನ ತೆನೆಯೊ?
ನೋಳ್ಪೆ"ನೆನ್ನುತೆ ಘೂಕರೂಪಮಂ ತಾಳ್ದದಂ
ಪೊಕ್ಕನು, ತಮಿಸ್ರಗುಹೆಯಂ ಪುಗುವವೋಲ್. ಪೊಕ್ಕು,
ಬೆಚ್ಚಿದಪ್ಪಿದನದರ ಜಟಿಲ ರಚನೆಯ ವಿಪುಲ
ವಿಸ್ತೀರ್ಣದೊಳ್! ಸಹ್ಯದಾಗುಂಬೆಯಟವಿಯೊಳ್
ಬಿಲಗಿಯ ಬೃಹತ್ತರುಶ್ರೇಣಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿವವೊಲ್,
ಪಂಕ್ತಿ ಪಂಕ್ತಿ ಸ್ತಂಭಗಳ್, ಸ್ತೋಮ ಶೈಲಿಯಿಂ,
ದೈತ್ಯೇಂದ್ರನಾಳುಗಳ್ ದೈತ್ಯಾಜ್ಞೆಯಂ ಪೊತ್ತು
ದೈತ್ಯಕ್ರಮಂ ನಿಲ್ವವೋಲಿರ್ದುವಗಣಿತಂ,
ಗಣಿತಂ ದಣಿಯುವಂತೆ. ಮಧುಕಕ್ಷ ಲಕ್ಷಗಳ್
ಕ್ಷೌದ್ರಪಟಲದೊಳಮಿತ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದಿರ್ಪವೋಲ್
ಚಿತ್ರಭ್ರಮೆಯನೊಡರಿಸುತ್ತಿರ್ದುವಲ್ಲಿಯಾ
ಕೋಣಕೋಣದ ಕೋಟಿ ಕೋಣೆಗಳ್. ಮತ್ತಮಾ
ಮಾರುತಿಯ ಬುದ್ಧಿ ಬೆರಗಾಗೆ ಪೆಬ್ಬಂಡೆಗಳ್,
ಪೆರ್ಮರದ ದಿಮ್ಮಿಗಳ್, ಬಲ್ದಡಿಗ ನೇಣುಗಳ್,
ಕುಂಕುಮಂ ಬೆರಸಿರ್ದ ಕೆಮ್ಮಣ್ಣಿನೊಟ್ಟುಗಳ್,

ಸುಣ್ಣಳಲ್ಚಿಟ್ಟುಗಳ್ ಮೆರೆದಿರ್ದುವಲ್ಲಲ್ಲಿ,
ಬಗೆಗೆ ತರ್ಪ್ಪಂತೆವೋಲ್ ಬಲ್ಗರಡಿಯಂ. "ದಿಟಂ
ರಾಕ್ಷಸವ್ಯಾಯಾಮರಂಗಮಿರವೇಳ್ಕುಮೀ
ದೃಶ್ಯಾದ್ಭುತಂ!" ಎನುತ್ತೆ ಮುಂಬರಿಯಲದೊ ಮತ್ತೆ
ಗೋಚರಿಸಿತಿನ್ನೊಂದು ಸೋಜಿಗಂ: ಕಾಳ್ಕೋಣ,
ಕಡವೆ, ಸಾರಗ, ಜಿಂಕೆಗಳ ಕವಲ್ಗೊಂಬುಗಳ್,
ತಿರುಗೊಂಬುಗಳ್, ನೀಳ್ದ ಕೊಂಬುಗಳ್; ಪಂದಿ, ಪುಲಿ, [illegible]
ಭಲ್ಲೂಕ, ಸಿಂಹ, ಗಜ, ಖಡ್ಗಮೃಗಮಿತ್ಯಾದಿ
ಜಂತುಗಳ ದಂತ ನಖ ಚರ್ಮಗಳ್; ಮೇಣ್ ಶಿಲ್ಪ
ಕರ್ಮಗಳ್; ಕಂಭ ಕಂಭಗಳಲ್ಲಿ, ಬಾಗಿಲಲಿ,
ಜಗಲಿಯಲಿ, ಗೋಡೆಗೋಡೆಗಳಲ್ಲಿ, ಕಣ್ಣಲೆವ
ಕಡೆಗಳಲಿ, ಸುತ್ತಣೆಲ್ಲೆಡೆಗಳಲಿ ಮೆರೆದುವಾ
ಕುಂಭಕರ್ಣನ ಬಿನದವೇಂಟೆಯ ಕವರ್ತೆಗಳ್,
ತೋರುಮನೆಯಲ್ಲಿ! ನಡೆಗೊಳ್ಳೆ ಮತ್ತೆ ಮುಂತಣ್ಗೆ,
ಪ್ರಾಣಿ ಸಂಗ್ರಹ ಶಾಲೆಯಂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದವೋಲ್,
ಕಾಣಿಸಿದುವಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಾನಾ ವಿಧದ ವನದ
ಜಲದ ಗಗನದ ಜೀವಿಗಳ್: ಶಬ್ದಮಯಮಾಯ್ತು [illegible]
ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರ ಸ್ವರದಿ ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯಂ. ಕರಡಿ ಚಿರತೆಗಳ್,
ಪೆರ್ಮೊಸಳೆ ಪೆರ್ಬಾವು ಪೆರ್ಬಂದಿ ಪೇರಾನೆ
ಪೆರ್ಬುಲಿ ಪೆಡಂಭೂತಗಳ್, ಸಿಂಹಸೇನೆಗಳ್,
ಭೀಕರದ ಬೇಂಟೆನಾಯಿಗಳಿರ್ದುವಾ ಜವನ

ಜವಂಗೆಡಿಸುವಾ ಗಂಡುವೀದಿನಲಿ. ಎಲ್ಲಿಯುಂ,
ದೀರ್ಘ ದೇಹದ ದೈತ್ಯರಲ್ಲಾದೊಡಂ ಮತ್ತೆ
ಪ್ರಾಣಿಗಳೊಳಾದೊಡಂ, ಪೆಣ್ಣೆಂಬ ಸುಳಿವಿರದೆ
ಬರಿಗಂಡುವೀಡಾಗಿ ಭೀಷಣತೆವೆತ್ತುದಾ
ಕುಂಭಕರ್ಣ ಪ್ರಪಂಚಕಂ! "ಏಂ ವಿಚಿತ್ರಮೋ
ಈ ಅಮರ್ತ್ಯಭೂ, ಲಂಕೆ!" ಎನುತೆ ಮುಂದಕೆ ಮತ್ತೆ
ಸಾಗುತಿರಲದೊ ಕೇಳ್ದುದಯ್ ಮಹಾಭೀಳತರ
ಧಕ್ಕಧಿಕ್ಕಿಧ್ವಾನ ಭೈರವಂ! ಕಿವಿನಿಮಿರಿ
ಕಳವಳಿಸುತಾಲಿಸಿದನಾಂಜನೇಯಂ ಮನೆಯ
ಕಿತ್ತಡವನಲುಗಿಪಾ ಗುದ್ದುಸದ್ದಂ! ಮತ್ತೆ
ಚೋದ್ಯಮಿದು ವಾಸಗೃಹದೊಳಗೆನುತೆ ಮುಂಬರಿಯೆ
ಪಿಡಿಯುತಾ ಧ್ವಾನಾಧ್ವಮಂ, ಸಿಡಿಲ್ ಸಿಡಿಲೊಡನೆ
ಮುಷ್ಟಿಯುದ್ಧಂಗೆಯ್ವವೋಲ್, ನೆಲಂ ಕಂಪಿಸಲ್
ಸಿಡಿಲ್ದುರುಳ್ವ ಗಂಡಶೈಲಮಿನ್ನೊಂದರೆಯ
ಬಂಡೆಗೆ ತಗುಳ್ದಪ್ಪಳಿಸುವೋಲ್ ಸಮೀಪಿಸಿತ್ತಾ
ಧೈರ್ಯಸ್ಖಲನಕಾರಿ ಕೋಲಾಹಲಂ! ಪೋಗೆ
ಪೋಗೆ, ಕಡೆಗೆ ಕಂಡುದು ಆ ಭಯಂಕರ ನಿನದ
ಕಾರಣಂ, ದೈತ್ಯ ಭೀಮನ ಬೃಹದ್ವ್ಯಾಯಾಮ
ವೇದಿಕಾ ಪ್ರಾಂಗಣಂ:
ಕೆಂಜೊಡರ್ದೀವಿಗೆಯ
ಬೊಂಬಾಳಗಳ ರಾಜಿ ದೆವ್ವಾರಾಧನೆಯ

ನೀರಾಜನಂಗಳೊಳ್ ರಾರಾಜಿಸಿತು, ನೆಲಂ
ಕೆನ್ನೀರೊಳಳ್ದು ಕೆಂಗೂಳೆರಚಿದಂತೆಸೆಯೆ,
ಜಪಾ ಕುಸುಮ ಕುಂಕುಮ ಶೋಭಿತಂ. ನೋಳ್ಪರಾ
ಕಣ್ಗಳ್ಗೆ ಮುಸುಗಿತೊಂದಸ್ಪಷ್ಟತೆಯ ಮಬ್ಬುರ್,
ಮನಕೆ ಮಾಯೆಯ ಮೋಹಮಂ ಬೀಸಿ. ನೆಳಲ್ಗಳುಂ
ಜೀವವಸ್ತುಗಳೊಲಭಿನಯಿಸಿದುವು ನಾಟ್ಯಮಂ
ಕುಡ್ಯಕಂಭಗಳೊಡನೆ ಮೇಳಮಂ ಕಟ್ಟಿ. ಆ
ರಕ್ತದೀಪಾರ್ಚಿ ಶೋಚಿಯ ವರ್ಣಮನೆ ಪೋಲ್ವ
ಕಟಿವಸ್ತ್ರ ಮಾತ್ರ ಧಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಪೇರೊಡಲ
ಜಟ್ಟಿಗಳ್, ಪ್ರೇಕ್ಷಣ ಪ್ರಾಣರೆನೆ, ಸುತ್ತುಂ
ವಿಜೃಂಭಿಸಿರೆ, ಗೂಳಿ ನಾಲ್ಕುಂ ಮಲೆತುಮೋರ್ವ ಕಲಿ
ಮಲ್ಲಗಾಳೆಗವಾಡುತಿರ್ದನು, ಮರುತ್ಸುತನ
ಪೆರ್ಮೆಗೆ ನಿಮಿರ್ದ್ದಂತೆ ರೋಮಾಂಚನಂ! "ದೈತ್ಯ
ವೀರರೊಳಗಾವನೀತನೊ? ದಿಟಂ ಪಟುಭಟಂ!
ನಮಗೆ ಮಲೆಯಲ್ ತಕ್ಕನೀತನದಟಂ!" ಎನುತ್ತೆ
ಮೆಚ್ಚಿ ನೋಡಿದನಾ ಮಹಾದೇಹಮಂ: ಕೇರಿ
ಬಂಡೆಗೆ ಬಂಡೆಯುಂ ಗಿರಿಯ ರಚಿಸಿದರೆನಲ್ಕೆ,
ಬೇರ್ಗಂಬುಗಳ್ ಪಿಣಿಲ್ ಪಿಣಿಲೆದ್ದು ಪೆರ್ಮರನ
ಮೆಯ್ಗೆ ಪೆಣೆದುವೆನಲ್ಕೆ, ಭೈರವನೊಡಲ ಸುತ್ತಿ
ನಿದ್ರೆಯಿಂದೇಳ್ವ ಪೆಬ್ಬಾವ್ ಮೈಮುರಿವೆನಲ್ಕೆ
ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಭುಜದ ಬೆನ್ನಿನ ಜಾನು ಜಂಘೆಯ

ವಕ್ಷದೇಶಸ್ನಾಯು ವಜ್ರಖಂಡಗಳುಬ್ಬಿರ್
ಮಾಂಸಜೇವಿಯ ಮಾಂಸಲಭ್ರುಕುಟಿಗಳ ತೆರದಿ
ತೋರ್ದುವು ಅಗುರ್ವಾಗಿ. ಪೊದೆಪೊದೆ ಕೆದರ್ದ ತಲೆ
ಮೊಂಕರಿಸಿತದ್ರಿಶಿಖರದ ಮುಖವನಾವರಿಸಿ
ಬೆಳೆದಟವಿಯಂ. ಇಭಸ್ಥೂಲತೆಯನಾಂತೊಡಂ
ಚಕಿತ ಝರಿಗಾನ ಚಲಚ್ಚರಣ ವೈಖರಿಯಿಂದೆ
ಚಿರತೆನೆಗೆಯಂ ಸರ್ಪರಸನ ವಿನ್ಯಾಸಮಂ
ಬಳ್ಳಿಮಿಂಚಂ ಮೆರೆಯುತಿರ್ದನು ನಿಶಾಚರಂ,
ಕುಪಿತ ಪುಂಗವ ಚತುಃಶಕ್ತಿ ಚಾತುರ್ಯಮುಂ
ಸೋಲ್ತು ಸುಯ್ಲ್ವೆತ್ತೊರಲ್ದುಬ್ಬಿ ಗೋಮಯವಿಕ್ಕಿ
ನೆಲಕ್ಕುರುಳ್ವವೋಲ್!
ತೋಳ್ ಮೊದಲನಂಗಯ್ಗಳಿಂ (ಸ)
ಚಪ್ಪರಿಸಿ, ತೋರ ತೊಡೆಗಳನಪ್ಪಳಿಸಿ, ಚಿಮ್ಮಿ
ಪುಟನೆಗೆದು ಕುಪ್ಪಳಿಸುತಟ್ಟಹಾಸಂಗೆಯ್ದು
ನಿಮಿರಿ ನಿಂತನು ಚವರಿಮೀಸೆಯ ಮುಗುಳ್ನಗೆಯ
ವ್ಯಾಯಾಮ ವ್ಯಸನಿ. ತೆಕ್ಕನಲ್ಲಿಂದೊಯ್ದರಾ
ಕಾಳಗದ ಗೂಳಿಗಳ ದಡಿಗ ದೇಹಂಗಳನ್
ರಾಕ್ಷಸ ಭಟರ್. ಮತ್ತೆ, ನೋಡುತಿರ್ದಿರ್ದಂತೆ,
ಪುಗಿಸಿದರ್ ಪೊಚ್ಚಪೊಸ ಕಾಡಾನೆಯೊಂದನಾ
ದೈತ್ಯಸಿಂಹನ ಮೃತ್ಯುಸಮ್ಮುಖಕೆ. ಉಸಿರ್ಕಟ್ಟಿ
ಕಂಟಕಿತಮಾಯ್ತಂಜನಾಸುತನ ಕೌತುಕಂ.

ಮುಂದೆ ಏನ್ ಎಂಬನಿತರೊಳ್ ತಿಂದು ತೇಗಿತಾ
ಪ್ರಶ್ನೆಯಂ ನಡೆದ ಘಟನಾದ್ಭುತಂ:
ರೋಷದಿಂ
ಘೀಂಕರಿಸಿ ರಂಗಮಂ ಪೊಕ್ಕಾ ಮದದ್ವಿಪಂ
ಬೆಚ್ಚಿ ನಿಂದುದು ಘಕ್ಕನೆಯೆ, ಮುಂದೆ ತೋರ್ದುದೆನೆ
ದೈತ್ಯದೇಹಪ್ರಪಾತಂ! ಕೀಲಿಸಿತು ದಿಟ್ಟಿ.
ಕೀಲಿಸಿತು ನೆಲಕೆ ಕಾಲ್. ಕೀಲಿಸಿತು ಮನಕೆ ಮೆಯ್.
ಕೀಲಿಸಿತುಸಿರ್. ಕೀಲ್ಗೊಂಬೆಯೋಲಿರ್ದುದಾನೆ,
ಒಂದೆರಳ್ ಮೂರ್ ಚಣಂ. ಕೆಂಬೆಳಕಿನಾ ಮಾಯೆ
ತಳೆದ ಮಂಕಿಂದೊಯ್ಯನೆಚ್ಚೆತ್ತು, ತಿಳಿದವೋಲ್
ತಲೆಯೊಲೆದು, ಸೊಂಡಿಲಂ ತೊನೆದು, ನಿಡುಪನೆಗಳಂ
ತೂಗಿ, ಮೊರಗಿವಿಗಳಂ ಬೀಸಿ, ಘೀಳಿಟ್ಟೊಡನೆ
ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ ಹೋರಾಡಲನುವಾದುದಾ ಹೋರಿ
ಹೇರಾನೆ. ನಿಶ್ಚಲಂ ನಿಂದು ಕಣ್‌ಬೆಸೆದಿರ್ದ
ಮಲ್ಲರಕ್ಕಸನದಂ ಕಂಡು, ಬಂಡೆಮಂಡೆಯ
ಗದೆಯ ತೋಳಿನ ವಜ್ರಮುಷ್ಟಿಯಿಂ ಗುದ್ದಿದನ್
ಪಣೆಗೆ. ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಡಿತು ಚೀರಿದಾ ಮದಹಸ್ತಿ
ಮತ್ತೆ ಸೊಂಡಿಲನೆತ್ತಿ ನುಗ್ಗಿತು, ಮಲೆತು ಕೆರಳಿ,
ತನಗೆಣೆಯ ಗಾತ್ರದ ನಿಶಾಚರನ ತನುಗಿರಿಯ
ಸಾನುವಪ್ರಕ್ರೀಡೆಗೆಂಬಂತೆ. ದಂತಾಸಿ
ಕೀಳಿತಾತನ ತೊಡೆಯ ಮೊರಡಿಯಂ. ಗಜಘಟಾ

ಕುಂಭಸ್ಥಲಂ ಛಿಕ್ಕಿ ಹೊಡೆದುದು ಹೊಕ್ಕುಳೆಡೆಗಾ
ಜಟ್ಟಿಗನ ಹೊಡೆಗೆ. ಮೇಣಿಭಕರಂ ಪಗೆಯೊಡಲ
ನೇಮಿಯಂ ಸುತ್ತಲೆಳಸಿಯುಮದರ ಬಿತ್ತರಕೆ
ಬೇಸರುತ್ತಿರೆ, ರಕ್ಕಸನ ಬಾಹು ಪೆಣೆದುದಾ
ಹಸ್ತಿಹಸ್ತಕೆ; ತನ್ನ ಮಸ್ತಕವನೊತ್ತಿದನ್
ಹಸ್ತಿಮಸ್ತಕಕೆ; ಮತ್ತೊಂದು ಕೆಯ್ಯಿಂದದರ
ರದಮಂ ತುಡುಕುತದುಮಿದನ್. ಹೆಪ್ಪುಗಡುವವೊಲ್
ವಾರಣಪ್ರಾಣಮೂರ್ಧ್ವದ್ವಾರೆಗೆ ಪದಂಗೊಟ್ಟು
ನಟ್ಟು ಚಿಮ್ಮಿದನಚಲಭಾರಮಂ. ಕೋಡುದಿದು,
ಮುಂಗಾಲ್ಗಳೆದ್ದು, ಹಿಂಗಾಲ್ಗಳುಂ ತತ್ತರಿಸಿ,
ಬೆನ್ನಡಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದುದು ಮದದ್ವಿರದಮೊಳ್ಕಿ
ಕೆನ್ನೆತ್ತರಂ. ಮತ್ತೆ ಮೇಲೆಳ್ದುದಿಲ್ಲಾ
ಮಹಾಪ್ರಾಣಿ!
ನಿಡುಸುಯ್ದನಾಂಜನೇಯಂ: " ದಿಟಂ,
ಇನ್ನನ್ನರೊಂದು ನೆರಮಿರೆ ಅಜೇಯಮೆ ವಲಂ
ಈ ಲಂಕೆ! ಈ ದೈತ್ಯನನ್ನೆಂತು ಗೆಲ್ಲುವೆವೊ
ಮುಂದೆ? ಧರ್ಮಮೆ ಸಹಾಯಂ ನಮಗೆ!" ಚಿಂತೆಯಿಂ
ಪೊರಮಟ್ಟನಲ್ಲಿಂದೆ, ಪಾತಾಳಮಂ ಪೊಕ್ಕು
ಬದುರ್ಕಿ ಬಂದವನಂತೆವೋಲ್. ಅರಿಲ್ವಟ್ಟೆಯುಂ
ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದನರಿಯೆ ಪೊಳ್ತಂ: ಮಿನುಗುತಿರ್ದತ್ತು
ಮೃಗಶಿರಂ ಪಶ್ಚಿಮವರ್ತಿಯಾಗಿ. ಮಿರುಗಿದುವು

ಉತ್ತರದ ಬಾನ್‌ಭಿತ್ತಿಯೊಳ್ ಸಪ್ತಋಷಿಗಣಂ.
ಪೆರ್ದ ತಿಂಗಳ್ ಜೊನ್ನಮಂ ಮಬ್ಬುಗೈದತ್ತು
ಹೊಗೆಯ ಹಿಟ್ಟಿನ ಮಾಗಿಮಂಜು. ದೇವಿಯ ದೆಸೆಗೆ
ಕುದಿಕುದಿದು, ಹುಡುಕಿ ನಡೆದನು ಬೇಗಬೇಗನೆ
ಸಮೀರಾತ್ಮಜಂ.
ಗೃಹದಿಂದೆ ಗೃಹಕೆ, ನೋಟದಿಂ
ನೋಟಕ್ಕೆ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದೊರ್ಮೆ ಶಂಕೆಯಿನೊರ್ಮೆ,
ರೋಷದಿಂದೊರ್ಮೆ ರೋಸುತ್ತೊರ್ಮೆ, ಹೇಸಿಗೆಯ
ಕಾರ್ಗಳಿಗವಚರುತ್ತೊರ್ಮೆ ಮಹಿಮಾಸ್ಪದದ
ದೇವಭಕ್ತಿಯ ಧರ್ಮದೃಢತೆಯ ಮಹೋದಾರ
ಪ್ರಭವಕೆ ಬಗೆವೆರ್ಚುತುತ್ಸಾಹಗೊಳುತೊರ್ಮೆ
ತರತರದ ಭಾವಾನುಭವಗಳಿಂ, ಕಾವ್ಯದೊಳ್
ಪ್ರವಹಿಪ ನವರಸಂಗಳೊಳ್ ತೇಲ್ದ ಸಹೃದಯಂ
ತುತ್ತತುದಿಗೆಂತು ರಸನಿರ್ವಕೆ ಸಮಾಧಿಯರು
ಶಾಂತಿಗೆ ಸಮೀಪಿಸುವನಂತು, ಸಾರ್ದನು ಬಳಿಗೆ
ವಿಭೀಷಣಾ ನಿಕೇತನಕೆ. ಸಾತ್ವಿಕ ಸುಗಂಧದಿಂ
ಸ್ವಾಗತಂ ಬಯಸಿ, ವೀಣಾ ಮೃದುಲ ವಾಣಿಯಿಂ
ಪಾಡುತೆ ಸುಖಾಗಮನ ಗೀತೆಯಂ, ಹೃದಯಮಂ
ತೆರೆವವೋಲ್ ಸನ್ನೆಯಿಂ ಕರೆವವೋಲ್ ಶೋಕಮಂ
ಮೀಂಟಿ ಬಾಳಿನ ಗೋಳನೊರೆವವೋಲಿರ್ದುದಾ (ವ)
ಶ್ರೀಮಂತ ಮಂದಿರಶ್ರೀ. ಕದಲಿದಿತು ಕಂಪು

ಹನುಮ ಹೃದಯದ ವಜ್ರಮಂ. ಕಣ್ ಪನಿಯುವಂತೆ
ತಂತಿಯಿಂಪಿಗೆ ಕರಗಿ ತಂತಕ್ಕೆ ಸ್ಮೃತಿಯಲಂಪು.
ಪಶುಪಕ್ಷಿ ನಾನಾ ಅಮಂಗಳಾಕೃತಿಗಳಂ
ತಳೆಯುತೊಂದಾದ ಮೇಲೊಂದನೆಂತುಂ ಪುಗಲ್
ಸಮರ್ಥನಾಗದೆ, ಮನದಿ ಸಂತೋಷಿಸಿದನಲ್ಲಿ
ಕಲ್ಪಿಸಿ ಶುಭಸ್ನೇಹಮಂ. ದೇವಿ ಜನಕಜೆಗೆ,
ದಶರಥ ಕುಮಾರಂಗೆ, ಕಪಿಕುಲ ನರೇಂದ್ರಂಗೆ,
ಮೇಣಂಜನಾ ಮಾತೃದೇವಿಯ ಮಗಂಗೆನಗೆ
ದೊರೆಕೊಳ್ಳದಿಲ್ಲ ಸಜ್ಜನ ಸಂಗಮೆನುತ್ತಾ
ಸಮೀರಜಂ, ತಾಳುತೋಂಕಾರ ಶುಭರೂಪಮಂ,
ಪೊಕ್ಕನು, ವಿಪಂಚೀಕ್ವಣನ ಸಂಗಿ ತಾನಾಗಿ,
ಆ ವಿಭೀಷಣ ವೇಶ್ಮಮಂ.
ಕತ್ತಲೆಂಯೆ, ಬೆಳಕೆ,
ಚಿತ್ತಮಿಂದ್ರಿಯಮಾದವಂಗೆ? ನೋಡಲೆಳಸಿದೊಡೆ
ಕಣ್ಣಾಗಿ, ಕೇಳಲೆಳಸಿದೊಡೆ ಕಿವಿಯಾಗಿ, ಮೇಣ್
ಜನದ ಮನದಂತರಂಗವನರಿಯಲವರಾ
ಮನಃಪ್ರಬೋಧನೆಯಾಗಿ ಸುಳಿದನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ
ಲೋಕದಲಿ. ಕಂಡಾ ಕಲೆಯ ನಯದ ಅಭಿರುಚಿಯ
ಸಂಯಮದ ಸಾತ್ವಿಕಕೆ ಸೊಗಸುತ್ತೆ ಕರುತಿರಲ್
ಮುಂದೆ ಮೆರೆದುದು ದೃಶ್ಯಮೊಂದತಿಸುಂದರಂ:
ಚೆಲುವೆ ಅನಲಾ ಕನ್ಯೆ, ಮಗಳಾ ವಿಭೀಷಣಗೆ,

ರತ್ನ ಕಂಬಳ ಚಿತ್ರ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲಿರ್ದು
ಮಿಾಂಟಿದಳ್ ತಂತಿಯಿಂಚರವೊನಲ್ ಬೀಣೆಯಂ,
ಮಂದಿರದ ಮರದ ಮಣ್ಣಿನ ಜಡಪದಾರ್ಥಗಳ್
ಪ್ರತಿರಣಿಸುವೋಲ್. ನಾದರೂಪಿ ಮರುತಾತ್ಮಜಂ
ಮೋದಮೂರ್ಛೆಗೆ ಸಂದನವ್ಯಕ್ತಲೋಕಮಂ
ಸ್ವರಸುಖವನೀಂಟಿ. ಬಳಿಯೊಳ್ ವಿಭೀಷಣನ ಸತಿ
ಸರಮೆ ಕುಳ್ಳಿರಲನತಿದೂರದೊಳವಂ ತನ್ನ
ಮಗಳ ಕಲೆಯಂ ಮೆಚ್ಚಿ, ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ, ಕಿವಿದೆರೆದು
ಸವಿಯುತಿರ್ದನು ನಿಶ್ಚಲಂ. 'ಲಂಕೆಗತಿಥಿಗಳೊ?'
ಎಂಬ ಶಂಕೆಗೆ ಸೋಲ್ತು ನೋಡುತಿರೆ ಪವನಜಂ,
ಬೀಣೆ ನಿಂತುದು ತೆಕ್ಕನೆಯೆ; ಬೆಚ್ಚಿದಳ್ ಕುವರಿ;
ಸುತ್ತ ನೋಡಿದಳಾರ ಬರವನೊ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ
ತೆರದಿ. ಕಣ್ ತೆರೆದ ತಂದೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿಂಗಿತಕೆ
'ಆರೊ ಬಂದಂತಾದುದೆನೆ, ಮಗಳ ಮಾತಂ
ಸಮರ್ಥಿಸುತೆ ತಾಯ್ 'ದಿಟಂ, ಪುಳಕಿಸುತ್ತಿದೆ ನನ್ನ
ತನು'ವೆನಲ್, ಮುಗುಳ್ನಗೆ ನಕ್ಕನ್ ವಿಭೀಷಣಂ;
ಧ್ವನಿಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯಕ್ಕೆ ಗಾಳಿಯ ಮಗನ ಮನದ
ಗೌರವಮರಳ್ಚಲೊರೆದನಿಂತು: "ಸೋಜಿಗಮೇಕೆ?
ದಿವ್ಯ ಕಲೆಯೆಲ್ಲಿರ್ದೊಡಲ್ಲಿಗೈತರರಲ್ತೆ
ಹಗಲಿರುಳ್ ವಿಶ್ವಮಂ ಸಂಚರಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸುವ
ಸತ್‌ಶಕ್ತಿಗಳ್, ದೇವತಾತ್ಮಗಳ್? ನಮ್ಮವೋಲ್

ಅವರುಂ ರಸಪ್ರಿಯರ್: ನಮಗಿಂ ಮಿಗಿಲ್! ರಸಮೆ
ಅವರುಗಳ್ಗಮೃತಮಲ್ತೆ?"
"ಮನಮೇಕೊ ಬೆಚ್ಚುತಿದೆ!
ಸುಖವೊ ದುಃಖವೊ ತಿಳಿಯೆನದೆಯನಲ್ಲಾಡುತಿದೆ!"
ಎಂದ ಮಗಳ್ಗೆ ತಂದೆ:
"ನಿನ್ನ ಸಂಗೀತಮುಂ
ಲೋಕ ಶೋಕವನೆಲ್ಲಮಾಲಿಪರ ಹೃದಯದೊಳ್
ಕದಡುವ್ಪೋಲಿರ್ದತ್ತು. ತರಳೆ, ಹರೆಯದ ಮಹಿಮೆ
ಅಂತುಟೆ ವಲಂ!"
ಸುರಮಾದೇವಿ ಪತಿಯಂ ಕುರಿತು:
"ಅಶೋಕವನಿಕಾ ಮಧ್ಯೆ ರಾಮನ ತಪಸ್ವಿನಿಯು
ಕಂಡಾ ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು, ಮೇಣಾ ಮಹೀಯಸಿಯ
ವಾಗಮೃತ ಧಾರೆಯಂ ಸವಿದಾ ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು
ಅನ್ಯಳಂತಿರುಳ್ಳೆಮ್ಮ ಕನ್ಯೆ!"
ಮರುತಾತ್ಮಜನ
ಮನದೊಳಾಸೆಯ ಬಿಸಿಲ್ಪೊಳಪನುಜ್ಜ್ವಳಿಸಿದಾ
ಮಾತುಗಳ್ ಕವಿಸಿದುವು ದುಗುಡದ ಮುಗಿಲ ಮಬ್ಬನ್
ದೈತ್ಯವರ್ಯನ ಮುಖಪ್ರಸನ್ನತೆಗೆ! ಸಂಕಟದ
ಛಾಯೆ ತಂದೆಯ ಕಣ್ಗೆ ಸುಳಿದುದನರಿತು ಇಂತು
ಅನಲಾ ಕುಮಾರಿ:
"ಬೊಪ್ಪಯ್ಯ, ಮುಚ್ಚುವಿರೆ ನನಗೆ

ನಿಮ್ಮಾತ್ಮಮಂ ಸುಡುತ್ತಿರ್ಪಳಲ ಬೇಗೆಯುಂ?
ನನಗಿವರ್ ಮಿಗಿಲ್ ದುಃಖಿಗಳ್ ನೀಮ್, ಧರಾತ್ಮಜೆಯ
ದೆಸೆಗೆ! ಮರುಗಿದಿರಿ ನೀಂ ಪಿರಿಯಯ್ಯಗಾಗಿಯುಂ;
ಮತ್ತೆಮ್ಮ ಕುಲಕೆ ಕೀರ್ತಿಗೆ ದೇಶದವನತಿಗೆ
ಧರ್ಮಾಭ್ಯುದಯಕಾಗಿಯುಂ. ಅರಸನೋಲಗದಿ
ನಿಮಗೆ ನಿಮ್ಮಣ್ಣಂಗೆ ಮೇಣಿತರ ಮುಖ್ಯರಿಗೆ
ನಿಚ್ಚಮುಂ ನಡೆವ ಚರ್ಚೆಯ ತೋಟಿಯೇಂ ನಮಗೆ
ತಿಳಿಯದೆಂಬಿರೆ?... ನಿನ್ನೆ ಸಂಜೆ, ಲಂಕೆಗೆ ಲಂಕೆ ಅಳಲಂ
ಕಂಡುದಾ ನೋಟಮಂ, ಬಿಳ್ದುದೊಂದುರಿವರಿಲ್
ನಗರದುತ್ತರ ಗಿರಿಯ ನೆತ್ತಿಯಲಿ!... ದೇವಿಯನ್,
ಆ ನನ್ನ ಗುರುದೇವಿಯನ್, (ಒಯ್ಯನಿಟ್ಟಳ್ ಕಯ್ಯ
ವೀಣೆಯನ್. ಗದ್ಗದವನೆಂತಾದೊಡಂ ಸಂಯಮಿಸಿ,
ಕಣ್ಬನಿಯ ನೊರಸಿದಳ್ ಸೆರಗುದುದಿಯಿಂ. ಮತ್ತೆ)
ನಿರ್ಭಾಗ್ಯೆಯನ್ ಮರಳಿ ಪತಿಯೆಡೆಗೆ ಕಳುಹದಿರೆ,
ಲಂಕೆಗಿನ್ ಸುಖಮೆಲ್ಲಿ? ಲಂಕೆಗಿನ್ ಶುಭಮೆಲ್ಲಿ?
ಲಂಕಿಗರ್ ನಮಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯೆಲ್ಲಿ?.. ಬೊಪ್ಪಯ್ಯ,
ಮಿಡಿಯಲೊಳ್ಪನೆ ನುಡಿಯುವೀ ನನ್ನಿನಿಯ ಬೀಣೆ
ಮೀಂಟಲೀಗಳ್ ಮುನಿದು ಪರಿತಪಿಸುತಿದೆ; ಸುಯ್ದು ಅಳಲಂ
ಶಪಿಸುತಿದೆ! ನೀಮಿಂದು ಕೇಳ್ದುದೆಂಬುದುಮದರ
ಗಾನಮಲ್ತನುರೋದನಂ!... ಕೇಳಿಮಿನ್ನುಮಾ
ಓಂಕಾರದಾಲಾಪನೆಯ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಸಂಕಟಂ

ತುಂಬಿದೋಲಿಡೆ ಮನೆಯ ತುಂಬಿಯುಂ!" ಮೂವರುಂ
ಅಚ್ಚರಿಯಿನಾಲಿಸುತ್ತಿರೆ, ಒಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆಯೆ
ದೂರ ದೂರಂ ನಡೆದುದಾ ನಾದಮಶ್ರುತಂ
ಸ್ಮೃತಿಮಾತ್ರಮಾಗಿ!
"ಇನ್ನನ್ನರಿಂ ಕ್ಷೇಮಿಯಾ
ಲಂಕಾ ಕನಕಲಕ್ಷ್ಮಿ!" ಎನ್ನುತಲ್ಲಿಂ ಮುಂದೆ
ನಡೆಗೊಳುತ್ತಾಂಜನೇಯಂ ಏರ್ದನುತ್ತಮ
ತ್ರಿಕೂಟದ ಮಧ್ಯಮ ಶಿಖರ ಶಿರಕಾಗಿ. ಬರಬರುತೆ
ದರ್ಶನಕಗುರ್ವಿದುದು, ಪರ್ವತಂಬೋಲ್, ಬಂಡೆ
ಬಂಡೆಯ ಮಸೆದು ಬೆಸೆದ ಕೋಟಾವಲಯ ಭಿತ್ತಿ.
ಕಾಣ್ಬುದೆ ತದಂ ತಿಳಿದನರಮನೆಂತೆಂದು ದೈತ್ಯ
ರಾಜೇಂದ್ರನಾ. ನೋಗಂ ಸುಳಿದೊಡಮದಂ ಬೆಳಗಿ
ತೋರ್ಪಂತೆ, ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆತ್ತಲುಂ ಮೆರೆದತ್ತು
ಸುತ್ತಿ ನೇಯ್ದಾ ಸೊಡರಶ್ರೇಣಿ. ಪೆರ್ಬಾಗಿಲಂ
ಕಾವಲಲೆಯುವ ಕೈದುಕಾರನ ತನುಚ್ಛಾಯೆ
ಮಂದಮಂದಂ ಚಲಿಸಿದುದು ಧೀರಗತಿಯಿಂ,
ಬೃಹದ್ಭೀತಿಯೋಲ್, ಭಿತ್ತಿಪಟದಲ್ಲಿ! ಮಸ್ತಕದಿ
ಮೆರೆದುದುಕ್ಕಿನ ಶಿರತ್ರಂ; ಹಸ್ತದಿ ಶತಘ್ನಿ.
ರಕ್ಷಿಸಿತ್ತಾ ಭೀಮದೈತ್ಯನ ಶರೀರಮಂ,
ಖರ್ಪರಂಬೋಲ್ ಪೆಣೆದು, ಮುಳ್ಳುಮುಳ್ಳಿನ ಮೊನೆಯ
ಕಣೆವೆತ್ತ ಸರಪಣಿಯ ವೃಶ್ಚಿಕಾಂಕಿತ ತನುತ್ರಂ.

ಬೆನ್ಗೆ ಭೀಕರಮಾಗಿ ತೂಗಿದುದು ಕರ್ಬುನದ
ಬಿಲ್, ಬತ್ತಳಿಕೆವೆರಸಿ. ನೀಳ್ದ ಕಟಿಯಿಂ ಖಣಿಲ್
ಖಣಿಲೆಂದು ಕರ್ಕಶ ಸ್ವನಗೆಯ್ವುದಾ ಭೀಷ
ದೀರ್ಘ ಖಡ್ಗಂ, ಕಡಿವವೋಲ್ ಕುಳಿರ್ದಿಂಗಳಾ
ಬೆಳ್ಳಿಮೌನಮಂ! ವಾಮಭುಜದಿಂ ಜಗುಳ್ದತ್ತು
ವೀರತೂರ್ಯಂ, ನಿದ್ರೆಗಂಕುಶವೆನಲ್ ನಗರ
ರಕ್ಷಕರಾ.—
ಇಂತು ವೃಶ್ಚಿಕರೋಮನಾ ಮಹಾ
ದ್ವಾರಪಾಲಕನಿರ್ವ್ಯೂಹದಂ ದೂರದಿಂ ನೋಡಿ,
ಅರಿತನತಿಮಾಯಾವಿಂತೆಂದು. 'ಪೊಕ್ಕಪೆನೆಂತೊ
ವಂಚಿಸೀ ಮಾಯಾಪ್ರವೀಣನಂ? ತಗದಿವನ
ಕೂಡೆ ಬಹಿರಂಗ ಘರ್ಷಣಂ. ಬಾಯ್ದ್ವನೆನೆ
ಪಿಗಲಿಳಲ್ಲ ಭೀಮತೂರ್ಯಮಂ ಕಿಡುವುದಾ
ರಾಮಕಾರ್ಯಂ. ಮಸುಳ್ದಪುದಮಿತ ಹೃತ್ಕಮಲ
ಚೈತ್ರಸೂರ್ಯಂ.' ಚಿಂತಿಸುತೆ ತರಿಸಂದನೊಂದು
ರುರುವಂ. ಮಿದುಳ್ಗೆ ಸಂಮೋಹನಭ್ರಾಂತಿಯಂ
ತೀವಿ, ಪುಸಿನಿದ್ದೆಯಿಂ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಂ ಮಳ್ಗಿಪೋಲ್
ಕಳ್ಗಾಳಿಯಾಗಿ ತೀಡಿದನವನ ನಾಸಿಕದ
ಸೀಮೆಯೊಳ್. "ಇದೇನಿಂದು ಎಂದಿಲ್ಲದೀ ನಿದ್ದೆ
ಕಣ್‌ಭಾರಮಾಗುತಿದೆ? ಕುಗ್ಗುತಿದೆ ಕಾಲ್‌ಬಲ್ಮೆ!
ಮಾಗಿಯಾಗಮನದ ಮಹಿಮೆಯಲ್ತೆ?" ತನ್ನೊಳಗೆ

ತಾಂ ಸೋಣಗುತಂತು ವೃಶ್ಚಿಕರೋಮನಾಯಿಡೆಯೆ
ಕುಳ್ಳಿಕೊಯ್ಯನೆ ನೆಲಕ್ಕೆರಗಿದನು, ಮರಸೊಂದಿದೋಲ್.

ಪ್ರೋಕ್ಷನಣುವಂ ಸತೀತಸ್ಕರನ ಲೋಕಮುಂ,
ಭಾಸ್ಕರ ಕುಲದ ತಪಸ್ವಿನಿಂಬಿಡೆಯ ಮಾರ್ಗಿತಕೆ
ಧರ್ಮಕಾರ್ಮುಕಮೆಚ್ಚ ಮಾರ್ಗಣಾದವೋಲ್. ನೃಪನ
ಸದ್ಮಮುಂ ಬಳಸಿದುಪವನದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಮುಂ
ಕಂಡುಬ್ಬಿದನು, ಅದೆ ವಿಭೀಷಣನ ಸತಿಯೊರೆದ
ಅಶೋಕವನಮಿರಲಪ್ಪುದೆಂದು." ಕಾಣ್ಬೆನ್ನೆಸಲೆ
ಇಲ್ಲಿ ಆ ದೇವಿಯಂ!" ಎಂಬುದಂ ನೆನೆನೆನೆದು,
ಕುದಿಕುದಿದು, ತವಕಿಸಿದನನಿಲಾತ್ಮಜಂ, ಕಾಂಬ
ಕಾತರದಿ. ಬನಚೆಲ್ವನೊಂದಿನಿತು ಗಮನಿಸದೆ,
ಪರಿಮಳಂಗಳನಿನಿತು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಸೀತೆಯಂ
ನೋಡುವ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಗೆ ತನ್ನಂ ನಿವೇದಿಸುತೆ
ಸಂಭ್ರಮಿಸುತಿರೆ ವನಚರಂ ಕಂಡನೊಂದಲ್ಲಿ
ದೇವಕುಟಿಯಂ. ಕಂಡು ಬಳಿಸಾರ್ದುದಂ ಪುಗಲ್
ಕುಶಲ ಸುಂದರ ಶಿಲ್ಪಮಯದಮೃತರಚನೆಯಿಂ-
ದಾತ್ಮಕೆ ಪವಿತ್ರತೆಯನೊದರಿಸುತ್ತಿರ್ದುದಂ,
ಹನುಮದೇವಂಗಾದುದೊಂದತಿ ನವಾನುಭವ
ಸಂತೃಪ್ತಿ. ಬುದ್ಧಿಗೆ ಅತೀತಮುಂ ಭಾವದಿಂ
ಗ್ರಹಿಸಿ, "ಇಲ್ಲಿಯೆ ವಲಂ ಪೂಜ್ಯೆಯಿರಳಾ ದೇವಿ,

ಅಲ್ಲದಿರೆ ನನಗೇತಕೀ ಅಕಾರಣ ಸುಖಂ?
ಇಂದೆಲ್ಲಿಯುಂ ಲಂಕೆಯೊಳ್ ನನಗೆ ಈ ಪರಿಯ
ಪುಣ್ಯಾನುಭವಮಾದುದಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಬನಿಗಳೆ
ನನ್ನ ಸಾಗರಲಂಘನದ ಗಗನ ಸಾರಣದ
ಗಂತವ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂ!" ಎಂದೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲ್,
ಹೃದಂತುದಾನಂದಮೆ ಘನೀಭವಿಸಿ ತೋರ್ದುದೆನೆ
ಮುಂದೆಸೆದಳೊರ್ವ ಮಹಿಳಾಮೂರ್ತಿ, ಪುಷ್ಪಮಯ
ಶಿವಶಿವಾಣಿಯರಮಲ ವಿಗ್ರಹಂಗಳ ಚರಣ
ತಲದಿ, ಶಿರಬಾಗಿ. ಸಂಭ್ರಮ ಮತ್ತ ನೇತ್ರದಿಂ
ನೋಡಿದನು ಬೆಳ್ಳುಡೆಯನುಟ್ಟಾ ಕೃಶಾಂಗಿಯಂ,
ಶೋಕಾರ್ತೆಯಂ, ದೀನೆಯಂ; ಪುಣ್ಯಮುಖಿಯಂ,
ಸಗದ್ಗದೋತ್ಕಂಠೆಯಂ. 'ರಾಮಚಂದ್ರಂ ಗೆಲ್ಗೆ!'
ಎಂದುಗ್ಗಡಿಸುವ ಚಪಲತೆಗೆ ಕಡಿವಣವಿಕ್ಕಿ,
ಕೇಳ್ದನಾಕೆಯ ದನಿಯ ದೈನ್ಯಮಂ:
"ಕರುಣಿಸಯ್
ಭುವನಗುರು, ಓ ಆರ್ತಜನ ಕಲ್ಪತರು, ಪತಿಗೆ
ನೀಡಾತ್ಮಶಾಂತಿಯಂ. ಮತಿಗೆ ಮಂಗಳಮೆಸಗು.
ನೀಡೆನಗೆ ಪತಿಭಿಕ್ಷೆಯಂ. ಹೇ ಮನ್ಮಥಾರಿ,
ಮದನ ಚಿತೆಗೆನ್ನಪತಿ ಬೇಳ್ವೆಯಾಗದ ತೆರದೆ
ರಕ್ಷಿಸೆನ್ನೈದೆತನಮಂ. ತಾಯೆ, ಗಿರಿಜಾತೆ,
ಕಲ್ಯಾಣಿ, ನೀಂ ತಪಂಗೈದೆಂತು ಪಡೆದೆಯೋ

ನಿನ್ನೆರೆಯನಂ, ನಾನಂತೆ ಪಡೆವವೋಲೆನ್ನ
ಮನದನ್ನನಾತ್ಮಮಂ ಕೃಪೆಗೆಯ್, ಫಲಪ್ರದೇ.
ಕೊನೆಗಾಣಿಸೀ ಸಂಕಟದ ಬೆಂಕಿಸಂಕೋಲೆಯಂ;
ಪೊರೆ ನಿನ್ನ ಬಾಲೆಯಂ!”
ಪೆಣ್ಕ್ರೌಂಚೆಯಂತೆವೋಲ್
ಇಂತು ಆಕ್ರಂದಿಸುತೆ ದೇವದಂಪತಿಯಡಿಗೆ
ಮತ್ತಮೆರಗಿದಳಬಲೆ, ಶೋಕದ ಸಿಡಿಲ್ ಬಡಿದು
ಬೀಳ್ವಂತೆ! ಸಹಿಸಲಾರದೆ ತಾಯಳಲ್ಕೆಯಂ,
ರಾಮ ಸಂಪ್ರೀತೆಯಂ ಸಂತೈಸಲೆಂದೆಳಸಿ,
‘ರಾಮಚಂದ್ರಂ ಗೆಲ್ಗೆ! ಜನಕ ನಂದಿನಿ ಬಾಳ್ಗೆ!’
ಎಂದುಗ್ಗಡಿಸಿದುದೆ ತಡಂ, ಚೀರಿದಳ್ ಮಹಿಳೆ, (ಮಹಿಳೆ)
ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗೆ ಬೆಳ್ಪುಮರ್ವಂತೆ. ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ,
ತಪ್ಪಿದೇನೆಸಗಿದೆನೊ ನಾನೆನುತೆ, ಮಿಳ್ಮಿಳನೆ
ನೋಡುತಿರೆ ಬೆಪ್ಪುಬಡಿದಾಂಜನೇಯಂ, ಕದಂ
ತೆರೆದುದೊಯ್ಯನೆ; ಪೊಕ್ಕನೊರ್ವಂ ಸ್ಫುರದ್ರೂಪಿ,
ಅಭಯಸ್ವರೂಪಿ! ಆ ಗಾತ್ರಕ್ಕೆ, ತೇಜಕ್ಕೆ,
ಶೃಂಗಾರ ಶೀಲ ವಿನಯದ ರಸಿಕ ಪೌರುಷಕೆ,
ಸೂತ್ರಕಾಂಚನದಂಚಲದ ಪೀತಾಂಬರದ
ಸಿರಿಯುಡೆಯ ಕೂಡೆ ಪಡಿಮಲೆತಿರ್ದ ರಾಜತೆಗೆ
ಮಾರುತಿಯ ಮೂಕವಿಸ್ಮಯಮುಲಿಯುತಿರ್ದುದು
ತನಗೆ ತಾನೆ: ಇವನಾರ್? ಈತನಾರ್? ಈ ಮಹಾ

ಪುರುಷನಾರ್? ನಾಂ ಕಾಣೆನಿನ್ನೆಗಮ್ ಇವಂಗೆಣೆಯ
ಓಜಸ್ವಿಯಂ!
ಮಂದಿರದ ಮೌನಮುದುಂಡುದು
ಬಂದವನ ದರ್ಪಧ್ವನಿಯ ಬಿರುಬಿಂಗೆ: "ಕಾಂತೆ,
ನಿನ್ನದೇನೀ ಭ್ರಾಂತಿ? ಪಲದಿನಗಳಿಂದಮಾಂ
ಶಾಂತಿಯೆಂಬುದನರಿಯೆ ನಿನ್ನ ದೆಸೆಯಿಂ! ಭ್ರಮೆಗೆ
ಮಾರುಪೋಗಿದೆ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಸ್ಥಿರತೆ. ರಾಜ್ಞಿ
ನೀನಾಗಿಯುಂ ಕ್ಷಾತ್ರಮಂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಜೀವಿಸಿಹೆ
ನಿರ್ಲಜ್ಜೆಯಿಂ. ನನ್ನನುಂ ಸೆಳೆಯುತೆಳಸುತಿಹೆ
ನಿಸ್ತೇಜತೆಗೆ. ನಿನ್ನ ಬಿಸಿಮಿದುಳ್ ಕುದಿಯಿಸುವ
ಪುಸಿಭೀತಿಯಿಂ ನಿನ್ನನೆಂತುಂ ಪೊರೆಯಲೆಂದು
ನಿದ್ದೆಗೆ ತಿಲಾಂಜಲಿಯನಿತ್ತು ಬಂದೆನಿಲ್ಲಿಗೆ
ಕಾಪಿರಲ್! ಈ ಬನದೊಳಿಂದಿಲ್ಲಿಗಾರುಮೆನ್
ಬರದಪೋಲಾಣತಿಯನಿತ್ತಿಹೆನ್. ಪೂಜೆಗೆಯ್
ಶಾಂತಮನದಿಂ. ನಾನೆ ಕಾವಲಿರೆ ನಿನಗದೇಂ
ಭೀತಿ? ಚೀರ್ದುದದೇಕೆ? ಕಂಪಿಸುತ್ತಿಹೆಯೇಕೆ
ಪೇಳ್, ಪ್ರಿಯೆ?" ಕಂಠಸ್ವರದ ಕರುಣಾರೋಷಕ್ಕೆ
ನಡುಗುತಿರೆ ನೀರವತೆ, ನಡುಗುತಂ ಕೆಂಪೆ ಕಾಂತೆ
ಮುಡಿಮಣಿದೊರೆದಳಿಂತು: "ಪೋದ ಬಯ್ಗುಂ ಬೊಳ್ತು
ಕಡೆದ ಉಳ್ಕೆಯ ಅಶುಭಮಂ ಪರಿಹರಿಸಲ್ಕೆಂದು
ಪರಮೇಶನಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ ಬಂದೆನಯ್, ಪ್ರಭೂ.

ನಿನಗೆ ಸ್ವೈದಂ ಬೇಡುತಿರಲಾರೊ ಬಳಿಯೊಳೆಯೆ
'ರಾಮಚಂದ್ರಂ ಗೆಲ್ಗೆ! ಜನಕನಂದಿನಿ ಬಾಳ್ಗೆ!'
ಎಂದು ಸುಸ್ಪಷ್ಟಮುದ್ಘೋಷಿಸಿದವೋಲಾಯ್ತು,
ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ದಿಗಿಲ್ ತಗುಳ್ವಂತೆ! ಚೀರ್ದೆನೊ ಏನೊ
ನಾನರಿಯೆ, ಪ್ರಾಣಪ್ರಭೂ."
ಸುಯ್ದು, ತನ್ನೊಳಗೆ
ತಾನೆಂಬವೋಲ್: "ನಿನ್ನ ಹೃದಯಮೆ ನಿನಗೆ, ದೇವಿ,
ಕಿವಿಯಾಯ್ತು. ನಿನ್ನಸಿರ ಹರಕೆಯನೆ ನಿನ್ನ ಕಿವಿ
ಧ್ಯಾನ ಸಮಯದೊಳಾಲಿಸಿತು. ಬೇರೆಯಿನ್ನೆಲ್ಲಿ
ವಾಣಿ, ಪೇಳ್, ನನ್ನ ರಾಣಿ?"
"ನಿನಗೆ ಅಶುಭವನೆಂತು
ನೆನೆಯುವೆನ್, ಜೀವೇಶ?"
"ನನಗೆ ಅಶುಭವನಲ್ತು;
ಅವರ್ಗೆ ಶುಭಮಂ."
"ಸರ್ವರ್ಗೆ ಶುಭಮಿರ್ಕೆ, ಪ್ರಭೂ,
ಕಲ್ಯಾಣ ಕಲ್ಪತರು, ಲೋಕಗುರು, ಶಿವನಿದಿರ್
ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಕಾರ್ಪಣ್ಯಮೇಕೆ?"
"ಶುಭಮಿತ್ತಪನ್,
ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯೋಲ್; ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆ ನನ್ನಿಚ್ಛೆಯಂತಲ್ತು!..
ಸೀತೆಯನ್ ನೀನ್ ಕಂಡುದುಂಟೇನ್?"
"ಕಂಡಿಹೆನ್!

ಕ್ಷಮಿಸು. ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯಂ ಮೀರ್ದಳಲ್ಲಾದೊಡಂ,
ನನಗೆ ದರ್ಶನಮಿತ್ತಲ್ಲಾ ಪೂಜ್ಯೆ!"
"ಆ ಪೂಜ್ಯೆ
ನಿನಗೆ ದರ್ಶನಮಿತ್ತುದೇಂ ಸ್ವಪ್ನಲೋಕದೊಳ್?"
"ಅಲ್ತಲ್ತು, ಅಶೋಕವನದೊಳ್!"
"ಎಂತೊ! ಅಂತು ನೀಂ
ಕಂಡುದು ದಿಟಂ!"
"ದಿಟಂ?" "ಕೆಟ್ಟೆನಾನ್!" "ಶಿವಶಿವಾ
ತೊಲಗಲಿ ಅಮಂಗಳಂ!"
"ಕೆಟ್ಟೆನಾನ್! ಕೊಂದೆ ನೀಂ!
ಇಂದೆಂದು ಸೋಲರಿಯದೆನ್ನಮ್, ಮಯಕುಮಾರಿ,
ನೀಂ ಸೋಲಿಸಿದೆ, ಶುಭಕೆ!... ಕೇಳ್, ದೇವಿ, ಪೇಳ್ದಪೆನ್.
ರಣರಂಗಮಾಗಿರ್ಪುದೆನ್ನ ಹೃದಯಂ ಇಂತಕ್ಕೆ
ಮೇಣ್ ಪ್ರಿಯಕೆ, ರುಚಿಗೆ ಮೇಣ್ ಶುಚಿಗೆ; ನಿನ್ನ ಮುಂದಿರೆ
ನಿನಗೆ, ಮೇಣಾಕೆಯುಂ ನೆನೆಯಲಾಕೆಯ ಸುಖದ
ಸಂಗಕ್ಕೆ!"
"ನಿನ್ನೊಡನೆ ನಾನುಮೈತಂದಪೆನ್,
ಮನದನ್ನ, ನಡೆಯಿಂ ಅಶೋಕವನಕೀಗಳೆಯೆ!"
"ಚಂದ್ರನಖಿಗೊರೆದಿರೆನ್. ನಾಳೆ ಸೂರ್ಯೋದಯಕೆ
ಹೋರೆನೊರ್ವನೆ, ಕಡೆಯ ಸೂಳ್. ನಿನ್ನ ರಾವಣನ್
ಕೆಮ್ಮನೆಯೆ ಸೋಲ್ವನೆಂದರಿಯದಿರ್, ಮಂಡೋದರಿ!"

ಕಾಮರೋಷಧ್ವನಿಯ ಕಠಿನತೆಗೆ ಸಿಡಿಯುತಿರೆ
ಸತಿಯುಳ್ಕಿ, ತುಳ್ಕಿದುದು ವಿಕೃತಿ ದಶಶಿರ ಮುಖದ
ಮೆಯ್ಸಿರಿಗೆ. ಓಡಿದಳೆನಲ್ಕೆ ಮುಂದಕೆ ನುಗ್ಗಿ
ಕಾಲ್ಗಳಂ ತಬ್ಬಿದಳ್; ಬಳ್ಳಿಯಾದಳು ಮರಕೆ;
ರೂವಾದುದವಳುಸಿರ್: "ಬೇಡ ಬೇಡೀ ಹಠದ
ಸಾಹಸಂ, ರಾಜೇಂದ್ರ. ರುಚಿಗೆ ಕೈಕೊಂಡುದಂ
ಛಲಕೆ ಮುಂಬರಿಪುದೇಂ ಸುಖವೆ, ಸರಸವೆ, ಮತಿಯೆ,
ಸುಚ್ಚರಿತ್ರವೆ, ಜೀವಿತೇಶ್ವರ? ಪತಿವ್ರತೆಯ
ಸುವ್ರತದ ಮಹಿಮೆಯಿಂ ಸಂಯಮವನಿರ್ದೆಗೊಳಲ್
ಸೋಲೆಂಬರೇನದಂ ಸುಕೃತಮತಿಗಳ್? ಶಿವಕೆ
ಶರಣಾದರದು ಸೋಲೆ? ಆ ಗೆಲ್ಗೆ ಮಿಗಿಲೊಳದೆ
ಬೇರೆ ಗೆಲ್ಲಂ? ಇಂದ್ರವಿಜಯಿಗಿಂ ನೂರುಮಡಿ
ವೀರವಿಕ್ರಮಿಯಲ್ತೆ ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಜಯಿ? ಬರಿಯ
ಈ ಬಿಂಕದಂಕಮಂ ತೊರೆ. ಸೋಲು ಸತ್ಯಕ್ಕೆ;
ನಮಗದುವೆ ಗೆಲ್. ಸೋಲು ಧರ್ಮಕ್ಕೆ; ನಮಗದುವೆ
ಗೆಲ್. ಸೋಲ್ ಒಲವಿಗದುವೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಸಂಪದಂ
ನಮಗೆ ದಲ್!"

ಭಾವಭಾರಕೆ ನಸು ಮಣಿದ ನೃಪನ
ನೇತ್ರದಿಂ ಬಿಸುಗಣ್ಬನಿಗಳುದುರುತಿರೆ ಸತಿಯ
ನೆಗಹಿದ ಮೊಗಕ್ಕೆ: "ಸೋಲನ್ ಬಯಸಿ ಪಡೆಯುವುದೆ
ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜಂ? ದಯಿತೆ, ಬೀರರ್ಗೆ ಬಯಕೆ ಗೆಲ್;

ಸೋಲಲ್ತು. ನಿನ್ನರಕೆ, ಆ ನನ್ನ ಸೋಲ್, ತನಗೆ
ತಾನ್ ಬಂದಪುದೆ ಬರ್ಕೆ... ಸೀತೆಯನ್ ಮೊದಮೊದಲ್
ಚೆಲುವಿಗೋಲಾದೆನ್. ಮಸುಳ್ಗಿಸಿದಳದನ್, ತೊರೆದು ನಲ್
ಉಣಿಸು ಮಿಡುಂಗಳ್ಗಂ. ಛಲಮೆ ಮೋಹಿಪುದಿಂದು
ನನ್ನ ಛಲಮಂ.. ನನಗುಮಾಗಳಿನ್ನೊಂದಳ್ಕು...
ಹಿಂದಣಂದದೊಳಿಂದು ಮತ್ತೆಮತ್ತಾಕೆಯಂ
ನೋಡುತಿಲ್ಲಾಂ. ಭೀತಿ ತಲೆದೋರುತಿಹುದೆನಗೆ,
ಕರುಣೆಯಿಂದೆಲ್ಲಿ ದೃಢತೆಗೆ ಭಂಗ ಬಂದಪುದೊ
ಎಂದು. ಅವಳೊಂದು ಕಡೆ, ನೀನೊಂದು ಕಡೆ, ಮತ್ತೆ
ಆ ವಿಭೀಷಣನೊಂದು ಕಡೆ ನನ್ನ ಚಿತ್ತಮಂ
ಚಲಿಸುತಿರ್ಪಿರಿ, ಮದನಧೈರ್ಯದ್ರುಮದ ಬೇರ್ಗೆ
ಬೆನ್ನೀರನಡಕಿ. ಆದೊಡೇಂ? ಗೃಹವೈರಿಗಳ್
ಗೆತ್ತು ನಿಮ್ಮನಿಬರಂ, ರಾಮನನ್ನಂತಂತೆ,
ಗೆಲ್ವೆನೆಂಬುದೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ್ಕೆ!.. ಅದೇನಾ ತೂರ್ಯ
ನಿಸ್ವನಂ? ಭಯಚಕಿತಮೆಳ್ಚರಿಸುವಂತೆವೋಲ್
ಮತ್ತೆಮತ್ತೊದರುತಿದೆ!..."

ಪೊಳ್ತಿನಿತನಂತರಂ
ಮಾಯೆ ತಿಳಿದೆದ್ದ ವೃಶ್ಚಿಕರೋಮನಾಶಂಕೆ
ಕೈತವವನೂಹಿಸಿತು ತನಗೊದಗಿದಾ ಸ್ಥಿತಿಯ
ಸೋಜಿಗಕೆ. ತುಡುಕಿ ರೆಗಲಿನ ತುತ್ತುರಿಯನೂದಿದನ್,
ಒಂದು ಸೂಳ್, ಎರಡು ಸೂಳ್, ಪಲವು ಸೂಳ್!.. ಲಂಕೆ

ಬೆಚ್ಚಿ ಕೇಳ್ದತ್ತದಂ. ಬೀದಿಯನಲೆವ ಶುನಕ
ಸಮುದಯಂ ಬಳ್ಳಿಕ್ಕಿದುವು ಕೂಡೆ. ಪತ್ತನದ
ಕೋಲಾಹಲಂ ಪೆರ್ಚಲಿರುಳ ಕಾಪಿನ ದಳಂ
ಚಕಿತಮಾಯ್ತುರ್ಕಡಿಸಿದೆಳ್ಚರಿಕೆಯಿಂ. ಓಡಿ
ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಬಂದ ಕಾವಲ್ಪಡೆಗಳೊಡೆಯರಿಗೆ
ಕಟ್ಟಾಜ್ಞೆಯೊರೆದನರಮನೆಯ ದೌವಾರಿಕಂ
ವೃಶ್ಚಿಕರೋಮನಿಂತು:
"ಶಂಕೆ ನನಗಿರುದಾರೊ
ಮಾಯಾವಿ ಪುರಕೆ ಪೊಕ್ಕಿಹನೆಂದು. ಶೋಧಿಸಿಮ್
ಲಂಕಾ ಸಮಸ್ತಮಂ. ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಯನಿರದೆ
ಸೋವಿ, ಮಾಯಾ ಮಂತ್ರ ತಂತ್ರಮೆಲ್ಲಂದದಿಂ
ಪುಡುಕಿ ನೋಳ್ಪುದು. ಸಹಜಮಲ್ಲದ ನಿದ್ದೆಯದನಿ
ನನ್ನನಿನ್ನೆಗಮೇಗಳುಂ ವಂಚಿಸಿದುದಿಲ್ಲ!"

ದಶಗ್ರೀವನೊಡನೊಡನೆ ಕೇಳ್ದನಾ ತೂರ್ಯಮಂ
ಸುಗ್ರೀವನನುಚರಂ. ತಿಳಿದನದರರ್ಥಮಂ.
ಜಾನಿಸಿದನೊರ್ಚಣಂ ಮುನ್ಗೆಯ್ವುದಂ: ತನ್ನ
ಚರಣತಲದೆಡೆ ನಾಲಗೆಯನುಳಿದ ಬಿನ್ನಪದ
ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂದಿರ್ದ ಮಂಡೋದರಿಯ ಜಡೆಗಳಂ
ಸೊಗಸಿ ನೋಳ್ಪಂತಿರ್ದ ಲಂಕೇಶ್ವರನ ಮೇಲೆ
ಮುನ್ನ ಮನದೊಳಗಿರ್ದ ಮುನಿಸು ನಸು ಕಾವಾರಿ,

ಸತಿಯ ಸನ್ನಿಧಿ ಮಹಿಮೆಗೆಂಬಂತೆವೋಲ್, ಕರುಣೆ
ಕಣ್ಮಲರಿದುದು ಹನುಮಹೃದಯದಲಿ! "ಈ ಸತಿಯ
ತನುಮನವ ಪಡೆದವಗೆ ಆ ಸತಿಯ ಊ ಸತಿಯ
ಮೋಹಮೆಂತುಟೊ? ಮದನನಲ್ತದಕೆ, ವಿಧಿಯಲಾ,
ಕಾರಣಂ! ಏ ತೇಜಮೇ ಗತಿಗೆ ವಂದಪ್ಪುದೊ
ಇಂದ್ರಿಯದ ದೌರ್ಬಲ್ಯಮೊಂದಿರಲ್! ತ್ರೈಭುವನ
ಗೌರವಕೆ ಯೋಗ್ಯನೀ ಪರಿ, ಮಕ್ಕಳಳ್ಳುವಂತೆ
ಕೈಸೇರದಿರೆ ಬಯಸಿದೊಂದು ಬಣ್ಣದ ಗೊಂಬೆ,
ರೋದಿಪುದನಾರಾದೊಡಂ ಕಾಣ್ಬರೇಂ? ಕಂಡೆ
ನಾನ್! ಕಂಡ ನಾನಿವಂಗಿನ್ ಮುಳಿವೆನೆಂತುಟೊ
ಮೊದಲ್ ಮುಳಿದವೋಲ್? ಪ್ರಜೆಗಳಿದಿರ್ ಬಹಿರಂಗದೊಳ್
ವೈರಿಗಳ ಮುಂದೆ ರಣರಂಗದೊಳ್ ತೋರ್ಪನೇಂ
ಈ ಶಿಥಿಲ ಅಂತಸ್ಥಮಂ?.. ಪೂಜ್ಯೆ ಈ ಸತಿಗೆ
ತನ್ನ ಪತಿಯಾತ್ಮದುದ್ಧಾರ ಕಾರ್ಯದೊಳಿಂದು
ನೆರವಾಗದಿರ್ದೊಡಾಂ ಧರ್ಮಚ್ಯುತಂ. ನನ್ನ
ಬಂದ ಕರ್ತವ್ಯಕವಿರುದ್ಧಮಂ ಗೆಯ್ದು, ಮೇಣ್
ಚೋದಿಸುವೆನನುಕೂಲಮಂ! ಸತಿಯ ಕೇಳ್ದುದಂ
ಮತ್ತೊರ್ಮೆಯುಲಿವೆನ್ ದಶಗ್ರೀವನಾಲಪೋಲ್!
ಭ್ರಮೆಯೆಂದುದನ್ ಪ್ರಮೆಯನಾಗಿಪೆನ್!"
ಮತ್ತೆ
ಮಂದಿರಂ ಮೊಳಗಿತಾ ಧ್ವನಿಮೃದಂಗಸ್ವನತ

ಮಂದ್ರದಿಂ, ಮೊದಲೆ ತುತ್ತೂರಿದನಿಗೆ ಕಿವಿನಿಮಿರಿ
ಕೇಳುತಿರ್ದಾ ದೈತ್ಯ ದಂಪತಿಗಳಿರ್ವರುಂ
ಬೆರಗಾಗುವೋಲ್, ಪತಿಯನಪ್ಪಿ ತಳ್ಕೈಸುವೋಲ್:
"ರಾಮಚಂದ್ರಂ ಗೆಲ್ಗೆ! ಜನಕನಂದಿನಿ ಬಾಳ್ಗೆ!"
ಸ್ತಂಭದಿಂದುಣ್ಮಿದುದೊ? ಕುಡ್ಯದಿಂ ಪೊಣ್ಮಿದುದೊ?
ಬೋದಿಗೆಯಿನವತರಿಸಿದುದೊ? ಕೆತ್ತಿದಾನೆಯಿಂ
ಬಂದುದೋ? ಶಿಲ್ಪಶುಕಮುಲಿದುದೋ? ವಚಿಸಿದುವೊ
ಚಿತ್ರಕರ್ಮಂ ಬೆತ್ತ ದೈತ್ಯಕುಲ ದೇವತಾ
ಮೂರ್ತಿಗಳ್? ಮೇಣದ್ಭುತಮೆ, ಶಿವಶಿವಾಣಿಯರೆ
ಅರ್ಚಿತಪ್ರತಿಮೆಯಿಂದುಚ್ಚರಿಸಿದರೊ ಎನಲ್ಕೆ
ಆ ವಾಣಿ ಮೇಲಿಂದೆ, ಕೆಳಗಿಂದೆ, ಅಲ್ಲಿಂದೆ,
ಇಲ್ಲಿಂದೆ, ಸುತ್ತಣಿಂದೆತ್ತಣಿಂದುಲಿಬಲೆಯ
ಬೀಸಿದುದು ಸಿಕ್ಕಾಗಿ, ರಾಸುರೊಕ್ಕಾಗಿ, ಕಿವಿ
ಕಣ್ಗೆಟ್ಟ ಮೀನಾಗುವೋಲ್ ಕೇಳ್ದರಿರ್ವರಿಗೆ!

ನಕ್ಕನಾ ರಾವಣಂ, ಒಳ್ಳಿದಳ್ಕಂ ನಕ್ಕು,
ನಗೆಯಿಂದದಂ ದಮಿಸುವಂತೆ. ಧರ್ಮಭೀತಿಗೆ
ಬೆರಗಿನುಡುಗೆಯ ತೊಡಿಸುತಿಂತು ಮಂಡೋದರಿಗೆ
ಸಂತೈಕೆಯಂ:
"ಭ್ರಾಂತಿ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕಂ, ರಾಜ್ಞಿ!
ನಿದ್ದೆಯುಡಿಸಿದ ನನ್ನ ಮಿದುಳಿಗುಂ ಸೋಂಕುತಿದೆ

ನಿನ್ನ ಮಿದುಳಿನ ಮರುಳ್‌ಬಿಸುಪು! ನೀನಿತ್ತುದಾ
ದುರುಳ ಸೂಚನೆಯೆಂತು ಮರಳಿ ಮೈದೋರಿದುದು,
ಕಂಡೆಯಾ! ನಮ್ಮ ಬಗೆ ನಮಗೆ ಪಗೆ! ಪೋಗುವಂ
ಬಾ, ದೇವಿ, ನಿರ್ದಯಮರ್ದನ ಮರ್ದನೀಂಬಲ್ಕೆ!
ಬೇಡ, ಬಿಡು ಭೀತಿಯಂ. ಪುಸಿಯಳ್ಕನಾಚೆಗೊಗೆ.
ಲಂಕೆ ಆರ್ಗಂ ಪುಗಲ್ಕಸದಳಂ. ಕೇಳ್ದಿಯೇನ್
ಆ ತೂರ್ಯನಾದಂಗಳಂ! ಮಾಯಾ ಸಮರ್ಥ
ಮೆಮ್ಮ ರಕ್ಷಾದಳಂ. ಕಾಯುತಿದೆ ಪಗಲಿರುಳ್.
ನಮ್ಮ ಈ ವಿದ್ಯಾತ್ಮಕದ ದುರ್ಗಕಾರೆಂದೆ
ರಕ್ಷಕರ್? ಸಾಮಾನ್ಯಳಲ್ತು ಲಂಕಾಲಕ್ಷ್ಮಿ.
ಆ ದೇವಿ ರಕ್ಷೆಯಾಗಿರೆ ಭಯಂ, ಭಯಮಲ್ತು,
ನಾಸ್ತಿಕತೆ! ಬೆದರದಿರ್. ಹೃದಯಕಿನ್ನುಂ ಶ್ರದ್ಧೆ
ಮೂಡದಿರೆ ನಿನಗೆ, ಇದೊ ಆಣತಿಯನಿತ್ತಪೆನ್,
ನಿನ್ನ ಸಂಶಯ ಹರಣಕಾಗಿ, ಲಂಕೆಯನಿರದೆ
ಗೋರಿ ಸೋವಲ್ ಶಂಕೆ ಸಾವನ್ನೆಗಂ! ದೇವಿ,
ಬಾ, ಪೋಗುವಂ!” ಮೆಲ್ಲನೆತ್ತಿದನು ಮಡದಿಯಂ.
ತೋಳ್‌ಸಿಡಿಲ ಪಂಜರದಿ ತನ್ನ ಮೊದಲೊಲ್ಮೆಯಂ
ತೂಗಿ ಒಯ್ದನು ಬಿಳಿಯ ಓಕುಳಿಯ ಉಯ್ಯಾಲೆಗೆ!

——— • ———

೮-೮-೧೯೪೧
ಶುಕ್ರವಾರ. ೧೨೨, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರಂ
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಇಂಗೋಲ್ XXIV

ವನಮಂ ಪೊಕ್ಕನಶೋಕಮಂ

6.9.41

ಅಶೋಕವನಮಿರ್ಪ ತಾಣಾವನರಸಿ ಕೊಳ್ತೊಳಲಿ
ಬಳಲಿಸಿ, ಕಾಣದೆಲ್ಲಿಯುಮಯೋನಿಜೆಯ ನೆಲೆಯುಂ,
ಶಿಶಿರ ನಿಶೆಯವಸಾನದಾಸನ್ನತೆಯತು ವೆತ್ತೆಗೆ
ಹೊತ್ತಿ, ಹನುಮನ ಚಿಂತೆ ಚಿತೆಯಾಯ್ತು. ಕಿಡಿಕಿಡಿಯೆ
ಮೂಡು ಬಾನೊಳ್ ಮೂಡಿ ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿದಾ ರಾಶಿ
ವೃಶ್ಚಿಕಂ ಮಸುಳ್ದುದು ಹೊಗೆಮಂಜಿನ್ನೆಕಿಲಿನ
ಸೋನೆಯಲಿ. ಪಥಪಥದೊಳಲ್ಲಿಯುಲ್ಲಳಿದಿರ್ದ
ದೀಪರಾಜಿಗಳೆಲ್ಲ, ಬಿಂದುರೂಪದ ತಮ್ಮ
ಕಾಂತಿ ಕೇಂದ್ರವನುಳಿದು, ಪರಿವೇಷನೇಮಿಯನೆ
ಮುಸುಗಿಟ್ಟು ನಿಂದುವು ಹಿಮಾಸಾರ ಸಾಂದ್ರತೆಗೆ
ನಿಸ್ತೇಜಮಾಗಿ. ಮಾಗಿಯ ಮಂಜು ಲಂಕೆಯಂ
ಸುತ್ತಿದುದು, ಮುತ್ತಿದುದು, ಲಗ್ಗೆನುಗ್ಗೊಳಪೊಕ್ಕು
ನೊಣೆದು ನುಂಗಿದುದಖಿಲ ದೃಗ್ವಿಷಯಮಂ. ಭಟರ್,
ವೃಶ್ಚಿಕರೋಮನಿತ್ತ ಲಂಕೇಶನಾಜ್ಞೆಯಂ
ಪೊತ್ತು ನಗರವನೆಲ್ಲ ಸೋಸುತರುಸುತ್ತಿರ್ದ
ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ಸಜ್ಜಿತ ಭಯಂಕರ ಭಟರ್, ತಮ್ಮ

ಕಟಿಯ ಖಡ್ಗದ ಖಣತ್ಕಾರಂಗಳಿಂ ಮತ್ತೆ
ಕಾವಲೆಚ್ಚರ್‌ವ್ರುಲಿವ ತುತ್ತುರಿಯ ದನಿಗಳಿಂ
ಬೆಚ್ಚಿನಿದರನ್ಯರವಶೂನ್ಯದಾ ನಿಶ್ಶಬ್ದ
ನಿಶೆಯ ಶ್ಯಾಮ ವೃದ್ಧಾಪ್ತ್ಯಮಂ. ಇಚ್ಛಾರೂಪಿ
ಆಂಜನೇಯಂ ಒರ್ಮೆ ಕಣ್ಣಾದನಿನ್ನೊರ್ಮೆ
ಕಿವಿಯಾದನಾಲಿಸಿದನಾಲೈಸಿದನ್; ಕೊಂಬೆ
ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತೊಂದ್ಯಾನೊಂದ್ಯಾನೆಯೆ ಮುಂಬೊಕ್ಕು
ಏರ್ದನ್ ತ್ರಿಕೂಟಾಚಲ ನಿತಂಬಮೆನಲುರ್ಬ್ಬಿ
ರತಿಯಿಂಪನೆದೆಗೊಳಿಸುತಿರ್ದ್ದ ಜಗತಿಯ ಪೆಸರ
ಕೆಮ್ಮಣ್‌ವೆಟ್ಟಮಂ, ಅಶೋಕವನಿಕಾ ಮಧ್ಯೆ
ಕಡಲ ದಡಕನತಿ ದೂರಸ್ಥಮಂ. ಸಾಗರದ
ಘೋಷಮುಂ ಕಿವಿಗೆ ಬರೆ ಶೋಕಮುಕ್ಕಿತು ಮನಕೆ
ನೆನಪಾಗಲಾ ಕಪಿಬಲ ನಿರೀಕ್ಷೆ, ಮೇಣಂತೆ
ಸುಗ್ರೀವ ರಾಮರುತ್ಕಟ ಘೋರ ಸಂಕಟದ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಾಶಂಕೆ, ಮೇಣ್ ದೇವಿಯಾ ಅನಿರ್-
ವಚನೀಯ ದುಃಖನಾರಕತೆ:
"ತೆರೆ ಮೊರೆಯಲ್ತು;
ಇದು ಅಗಲ್ಕೆಯ ಕಡಲ ಕರುಳ ನೋವಿನ ಕರೆಯು
ನರಳ್ಕಲ್ತೆ? ದೇವಿ ಸೀತೆಯ ಕಂಠಮೂಕತೆಗೆ
ಪ್ರತಿಮೆಯೋಲ್ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯವೋಲುಲಿಯುತಿದೆ ಈ
ಸರಿತ್ಪತಿಯ ವ್ಯಾಕುಲ ಸಲಿಲ ಜಿಹ್ವೆ. ಕೋಪವೋ

ಕನಿಕರವೊ? ಮೂದಲಿಕೆಯೋ ಮುನಿಸೊ? ಅಥವಾ
ರಹಸ್ಯವನೊರೆದು ಪ್ರಬೋಧಿಸುವ ಸಂಕೇತವೋ?
ಹೇ ಅಂಬುನಿಧಿ, ನಿನ್ನನುತ್ತರಿಸಿ ಬಂದೆನ್ನ
ಸಾಹಸಂ ಸಫಲಮಪ್ಪಂತೆನಗೆ ಕರುಣಿಸಯ್
ಸೂರ್ಯದೇವನ ಕುಲದ ಸೂರ್ಯನ ಸತೀಮಣಿಯ
ಪುಣ್ಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಮಂ. ವನಮಶೋಕಮಂ
ಕಾಣ್ಸಿನ್ನುಂ. ಶ್ರವಣ ಮುಖದಿಂದಮಾ ವಾರ್ತೆ
ಬುದ್ಧಿಗೋಚರಮಾದೊಡಂ ಸಿದ್ಧಿಗೋಚರಂ
ತಾನಾದಳಿಲ್ಲಮಿನ್ನುಂ ದೇವಿ. ಚರಿಸಿದೆನ್;
ಅರಸಿದೆನ್; ಸೋದಿದೆನ್ ಪತ್ತನ ಸಮಸ್ತಮಂ;
ಕಂಡೆನದ್ಭುತ ದೃಶ್ಯ ಬಹುಳಂಗಳನ್; ಅರಿದೆನ್
ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಬಲಾಬಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರಿಚಯ
ಮಹದ್ವಿಷಯಮನ್; ಕಂಡೆನಖಿಲ ಗುಣಂಗಳಂ,
ಕಂಡೆನಿಲ್ಲೊಂದನಾ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಮಂ. ಕಣ್ಣೆ
ಕಾಯುತಿಹ ಚೆಲ್ವಿನೋಲಂಧತೆಗೆ ರೋಸುತಿದೆ
ರಜನೀ ಶ್ರಮಂ. ಹೇ ಅನಂತತಾ ಪ್ರತಿರೂಪಿ,
ಓ ಶರಧಿ, ಬೋಧಿಸೆನ್ನೀ ಮಂಜು ಮುಸುಗಿರ್ಪ
ನಿಶೆಯವೋಲಿಹ ಮತಿಗೆ ಮಿಸುನಿವೆಳಗಿನ ಉಷೆಯ
ಮುಂಗಾಣ್ಕೆಯಂ!... ಹತಳಿರಲಿ, ಮೃತಳಿರಲಿ; ಮತ್ತೆ
ಬದುಕುವ ತಪದ ತೀವ್ರತೆಗೆ ತವಿದು ಸುಕ್ಕಿರಲಿ;
ಎಲ್ಲಿರಲಿ, ಎಂತಿರಲಿ, ಕಂಡೆನಲ್ಲದೆ ನನ್ನ

ಸುವ್ರತಾ ಭಗಿನಿಯಂ ಬಿಡೆನೀ ದಶಗ್ರೀವ
ಸೀಮೆಯಂ."
ಅಂತು ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾಂ ಮುಂದನಾ-
ಲೋಚಿಸುತೆ ನಿಶ್ಚಲಂ ನಿಂದ ಹನುಮನ ಕಿವಿಗೆ
ಭೋಂಕನೆಯೆರಗಿದತ್ತು ಜಗತಿ ಶೈಲವನದರಿ
ಪುಡುಕಿ ಬರ್ಪಿರುಳ ಕಾವಲ್ಪಡೆಯ ನೈಶಚರ
ಸೈನಿಕರ ಸಕ್ರಮದ ಸಮುದಾಯ ಪದರುತಿಯ
ಲಾಹ ಘೋಷಂ. ನಿಮಿರಿ ನಿಂದಾಲಿಸಿದನಾ
ನಿಮಿಷ ನಿಮಿಷಕೆ ಬಳಿಗೆ ಬಳಿಸಾರುತಿರ್ದುದಂ.
ಸಾರೆ ಬರೆವರೆ ಲೋಹರವಮಂ ಮೀರಿ ತೂರಿ
ಕೇಳಿ ಬಂದತ್ತವರ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ದನಿಯ
ಕರ್ಣಾಮೃತಂ:
"ದೇವಿಯಂ ಲಂಕಿಣಿಯನೆಮ್ಮ
ನಗರ ರಕ್ಷಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂ ಗೆಲ್ದು ಲಂಕೆಯಂ
ಪೊಕ್ಕಿರ್ಪನೆನೆ, ದಿಟಂ, ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲನಾ
ಮಾಯಾ ಸಮರ್ಥಂ!"
"ಇನ್ನೆಗಮಾ ತ್ರಿಶೂಲಮಂ
ಇದಿರ್ಚಿ ಬರ್ದುಕಿದರಿಲ್ಲ. ಭೇದಿಸಿಹನೆಂತುಂ
ಅಭೇದ್ಯಮಂ! ಮುರಿದಿಹುದೆ ಶೂಲದ ಬ್ಯರುದ್ಬಲಂ, (ಬಿರುದೆ)
ನಕ್ಷತ್ರನೇತ್ರ?"
"ಅಲ್ತಲ್ತು. ಕೊಂಕಿಹುದದರ

ಮಿಜುತೆ!"

"ದೇವಿಯ ಮುಖಂ ಲಂಕೆಗೆ ವಿಮುಖಮಾಯ್ತೆ?"

"ವಿಮುಖಮಾಗಿರುದೊಂದೆಯಲ್ತು. ತೇಜಂಗೆಟ್ಟು ಜಡತೆಯೊಂತಿರ್ಪುದಯ್! ನೋಡವೇಳ್ಕುಂ; ಬರಿದೆ ಬಣ್ಣಿಸಿದರದು ಬಗೆಗೆ ಬಾರದಯ್."

"ನಮ್ಮ ದೊರೆ ತಂದನೇತಕ್ಕೊ ಆ ಪೆಣ್ಮಾರಿಯಂ?"

"ನೀನ್ ಕಂಡುದಿಲ್ಲಾಕೆಯಂ! ಮೀಯದುಣ್ಣದೆ ಉಡದೆ ಲಂ
ಮಣ್ಣುಳ್ಳಿರ್ದ್ದಡಂ ಮಹಾಮಹಿಳೆಯಂ ನೋಳ್ಪೆ, ಬಾ, ದೂರದಿಂ ತೋರ್ಪೆನಾಕೆಯನ್. ಎಮ್ಮನಡೆಗೊಳ್ಳ ಕಾವಲಿನ ಬಟ್ಟೆಯೆಡೆ ಇರ್ಪುದಾಳ್ಕೆಯ ಸೆರೆಯ ತೃಣಕುಟೀರಂ."

"ದುಶ್ಶಕುನಮಯಂ ಈ ರಾತ್ರಿ!"

"ಕಾಣ್, ಬಾ, ಅದೊಂದಾದೊಡಂ ನಿನಗೆ ಲಭಿಪ್ಪುದೈ ಶುಭದರ್ಶನಂ!"

ಇಂತು ಸಂವದಿಸುತಾ ದಳಂ ಪಿಟ್ಟುಮಂಜಿನ ದಟ್ಟ ಕಣ್ಕಟ್ಟಿನೊಳ್ ಮುಂದೆ ಪರಿದತ್ತು. ಪಾಣಿಮಾತ್ರರ್ ಭಟರನನುಸರಿಸಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದನನಿಲಜಂ, ತನ್ನ ಸುಕೃತಕ್ಕೆ ಕೈಮುಗಿಯುತಾ.

ತನ್ನನರಸುತಿರ್ಪವರಿಂದೆ
ತಾನರಸುತಿರ್ದರಸಿಯಿರ್ದರಸಿ ತೃಣಕುಟಿಯ
ಕುಕ್ಷಿಮಸ್ಥಾನಮಂ ತಿಳಿಯುತಾಂಜನೇಯಂ,
ಪತ್ತಿರಿರ್ದೆತ್ತರದ ಮರದ ನೆತ್ತಿಗೆ ಪತ್ತಿ,
ತನ್ನ ಹೊತ್ತಂ ಹೊಂಚಿ ಕಾದು ಕುಳಿತನೊ ಹೊನ್ನ
ಹೊತ್ತರೆಗೆ!..ಆನಂದದಾವೇಶಕೆಂಬವೋಲ್
ಜುಮ್ಮೆಂದು ಪುಲಕಿಸಿತು ತನು. ತುರೀಯಾನುಭವ
ಕೈಸಾರ್ದುದೆನೆ, ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯ ನಿರೋಧದಿಂ,
ಸವಿದು ಕೃತಕೃತ್ಯತೆಯ ಮೃತ್ಯುಮಾಧುರ್ಯಮಂ,
ಜೋಂಪಿಸುತೆ ನಿದ್ದೆಗದ್ದುದು ಚೇತನಂ. ಅಶ್ರು,
ಸಂತೋಷ ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಯ ನಿಷ್ಪೀಡನೆಗೆ ಬಿಡದೆ
ಆತ್ಮೇಕ್ಷು ಸ್ರಾವ್ಯ ಅನವರತ ರಸಧಾರೆಯೋಲ್,
ತೊರೆಯೊಳ್ಕಿದುದು ಹನುಮನಕ್ಷಿಯ ಕೃತಜ್ಞತಾ
ಶತಪತ್ರದಿಂ. ಸ್ವೇದಮಯಮಾದುದಾ ದೇಹ-
ವಜ್ರಂ, ಕುಳಿರ್ಕೋಳ್ವ ಮಾಗಿಯಿರುಳಿನ ತುದಿಯ
ಮೂಗುಮುಳಿವಂತೆ. ಸಂತೋಷಮಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ
ಭಾವಕಿನಿತೆಡೆಯಿಲ್ಲದಾಯ್ತು ಮರುತ್ಸುತನ (ದಾಯ್ತು)
ಚಿತ್ತದ ಘನ ಸಮಾಧಿ!
ಕಳೆದುವು ಮುಹೂರ್ತಗಳ್.
ಪರವಶತೆ ಮಾಣ್ದುದು. ಮರಳ್ದುದು ಮನಂ ಮತ್ತೆ
ಬುದ್ಧಿಸ್ಥಿತಿಯ ಕರ್ಮರಂಗಕ್ಕೆ. ಮರದ ತುದಿ

ಧರೆಯ ಮೇಲಿರ್ದುಂ ಕಿವಿಯಾದನ್, ಕುಟೀರದಿಂ
ಪೊಣ್ಮುತಿರ್ದೊಂದೊಂದು ರವಕೆ ರೋಮಾಂಚನವೆ
ತನ್ನ ಭಕ್ತಿಯ ತುಳಿಲ್‌ಗಾಣ್ಕೆಯಪ್ಪಂತೆವೋಲ್.
ತನಗೊಳಗೆ ರುಗಲಿಲ್ಲದಾ ಕಾರಣದಿ ನಿದ್ದೆ
ಶ್ರದ್ಧೆಗೆಡದೆಂತೆ ಪೊರಗೆ ಬಾಗಿಲಂ ಕಾಯ್ವವೋಲ್,
ಮುದ್ರಿಸಿತ್ತಾ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯಂ ಸುಯ್ಯುಸಿರ
ಸದ್ದಿಲಾತನಂ. ಗುಡಿಯೊಳಗೆ ನರಳುತಿರ್ದುದೆನೆ
ಜಾಗರಣೆ, ಈಗಳಾಗಳ್ ಪೊಣ್ಮೆಯೇರ್ದತ್ತು
ಅಬಲೆಯ ಕೊರಳ್ ಅಬಲರೋದನಂ. ಅನಿಲಜಂ
ಎನಿತು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟೊಡಂ ಆ ನಾದಮರ್ಥಮಯ
ವಾಕ್ ರೂಪಮಂ ಧರಿಸಲಾರದೆ ಸೋಲ್ತು, ಕಡಲ
ತೆರೆ ಕರೆಯ ಮೊರೆಯವೋಲಾಯ್ತು. ನಾನಾ ಚಿಂತೆ,
ದೇವದಾನವರಂತೆ, ಮಥಿಸಿತು ಸಮುದ್ರಮಂ
ಮರುತಜನ ಮನದಾ:-"ನನ್ನುದ್ಯಮಕೆ ಗುರಿಯದುವೆ
ದಿಟವೆ? ಕಾಣ್ಬೆನೆ ಜನಕಜಾತೆಯಂ, ಸೀತೆಯಂ,
ರಾಮದಯಿತೆಯನಿಲ್ಲಿ? ಸಾಗರೋಲ್ಲಂಘನಂ
ಸಾರ್ಥಮಪ್ಪುದೆಯಿಲ್ಲಿ? ಸುಗ್ರೀವನಾತ್ಮಕ್ಕೆ
ತೃಪ್ತಿಯಪ್ಪುದೆ? ರಾಮನಾತ್ಮಕ್ಕೆ ನಾರಕತೆ
ತಪ್ಪುವುದೆ? ಕಪಿಬಲದ ಭಾರದಿಂದೇದುವ
ಮಹೇಂದ್ರಾದ್ರಿಯಂಚಿತ ಸಮುದ್ರವೇಲಾ ವಿಷಮ
ಉದ್ಗ್ರೀವತೆಗೆ ಫಲಂ ದೊರೆಕೊಳ್ಳುವುದೆ ಇಲ್ಲಿ?

ನನ್ನ ವಕ್ಷದ ವಜ್ರದೇವಾಲಯದೊಳಿರ್ಪ
ಶ್ರೀಮುದ್ರಿಕೆಗೆ ತನ್ನ ಪರಿಚಿತ ಮನೋಹರಿಯ
ಮುಖಚಂದ್ರಮಂ ಪುನರ್‌ಬಿಂಬಿಸುವ ಪೂಜೆಯಂ
ಸಲ್ಲಿಸುವ ಸ್ವೈಪಿಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದೇಂ ನನಗೆ
ಧನ್ಯಂಗೆ ?..ದುರುಳ ದಾನವ ದುರಾಶೆಯ ಬಲೆಯ
ಸೆರೆಯ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಬೇಯುವ ಪತಂಗದೋಲ್
ನಮೆವ ಸತಿಗಿಲ್ಲಿ ಗಡ ದೊರೆಕೊಳ್ಗೆ ತನ್ನಿನಿಯ
ದಾಶರಥಿಯಿತ್ತ ಸಂದೇಶ ಧೈರ್ಯಂ! ಮತ್ತೆ,
(ಪಲ್ಗಚ್ಚಿ ಪದಪದವನೊತ್ತಿ ಪೇಳ್ದನ್!) ಮತ್ತೆ,
ಘೋರ ಲಂಕೇಶ್ವರನ ಪಾಪದಿಂಧನಕಿಲ್ಲಿ
ಕಿಚ್ಚಿಕ್ಕುವೆನ್! (ಮೌನಮಿರ್ದೊಂದಿನಿತು ಪೊಳ್ತು)
ಎಂತೆನಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮಪ್ಪಳೋ ಆ ದೇವಿ?
ಎಂತು ಗುರುತಿಸುವೆನೋ ಆ ಪೂಜ್ಯೆಯಂ? ಎಂತು
ಮೈದೋರ್ಪೆನ್? ಎಂತಂಗೆ ನುಡಿಸುವೆನ್? ಬೆಚ್ಚಿದೋಲ್,
ಶಂಕಿಸಿದವೋಲ್, ಪೆರರ್ ತಿಳಿಯದೋಲ್, ಮೆಚ್ಚುವೋಲ್,
ಮೇಣ್ ಒಳ್ಪುನಿಚ್ಚೆಗೆಂತುಂ ಗೆಲ್ಲಮಪ್ಪವೋಲ್
ವರ್ತಿಪೆನೆಂತಂಗೆ?...ಚಿಂತೆಗೆ ಪೊಳೆವುದಲ್ತು. ಆ
ಆ ಕ್ಷಣಂ ಪ್ರತಿಭಾನಮೆಂತು ನಡೆವುದೋ ಅಂತೆ
ನಡೆದಪೆನ್. ಪ್ರಾಕೃತಕೆ ಬುದ್ಧಿ; ಅಪ್ರಾಕೃತಕೆ,
ಭೂಮಕೆ, ಅನಲ್ಪಕೆ, ಮಹತ್ತಿಗೆಂತುಂ ಪ್ರತಿಭೆ
ಗುರುವಲ್ತೆ?"

ವಾಯುಜಂ ಕಾದು ಕುಳಿತಿರಲಂತು
ತರಿಸಂದು, ಗಿರಿಯ ನೆತ್ತಿಯನುಳಿಯುತೊಯ್ಯನೆಯೆ
ಕಣಿವೆಗಿಳಿಯಲ್ ತೊಡಗಿದುದು ಮಂಜು. ತಿಳಿಗೊಂಡ
ಬಾನೆಡೆಯ ಪಡುವಲೊಳ್ ಮಿನುಗಿದುವರಿಲ್ ಮರಳಿ
ಅರಳಿ. ಮೇಣ್ ಮೂಡಲ ಮನೋಧ್ಯಾನನೇಮಿಯೊಳ್,
ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಸುದೂರಸ್ಮೃತಿಯವೋಲ್, ಲಸತ್
ಗೋಚರಿಸುತಿರ್ದುದು ಉಷಃಸ್ಮಿತಂ. ಇರಲಿರಲ್,
ಆ ಪ್ರಾತಃಪೂರ್ವ ಪ್ರತ್ಯೂಷೆಯ ನಿಶ್ಶಬ್ದತೆಗೆ
ಸಿಳ್ಳಿರಿಯೆ ತೊಡಗಿದತ್ತೊಂದು ಮಡಿವಳವಕ್ಕಿ,
ಬಳಿಯಿರ್ದ ಪಾರಿವಾಳದ ಮರದ ಎಲೆಯಿರದ
ಹೂತ ಹರೆಯಿಂದೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಮಾರುಲಿಯಿತ್ತು
ಹಾಡಿದುದು ಗೋರಂಟೆಯಿಂದೆ. ಮುತ್ತುಗವೇರಿ
ಕರೆದುದಿನ್ನೊಂದವರ ಒಡನಾಡಿ. ಬಕುಳದಿಂ
ಮಗುದೊಂದು ಬಾಯ್ದೆರೆದುದನಿಬರಂ ತನ್ನೆಡೆಗೆ
ಸೆಳೆಗೊಳ್ವವೋಲ್. ದನಿಯ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕುಗಳಿಂದೆ
ನೇಯುತಿರಲುಲಿಯ ಬಲೆಯಂ ಮಡಿವಳಂಗಳ್,
ಅದೂರದಿಂದಾಲಾಪನೆಗೆ ಮೊದಲ್ಗೆಯ್ದುದೋರ್
ಖಂಜನಂ. ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದುವದಂ ಒಂದೆರಳ್
ಮೂರ್ ನಾಲ್ಕುಮೈದಾರ್ಗಳೇಳೆಂಟುಗಳ್, ಇಲ್ಲಿ
ಬಿದಿರ ತುದಿಯಿಂದಲ್ಲಿ ನಂದಿಮರದಿಂದಿತ್ತ,
ತೆಂಗುಗರಿಯಿಂದತ್ತ ಕೊಂಗುದಲೆಯಿಂದೆತ್ತ

ಕಿವಿಯಿತ್ತೊಡತ್ತಣಿಂದೆ. ಒಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆಯೆ
ತುಂಬುದಿಂಗಳ ಕನಕ ಬಿಂಬಕ್ಕೆ, ಪೊನ್ತನಂ
ಬಾಡಿ, ಮೂಡಿದುದು ಬೆಳ್ಳಿಯತನಂ. ಬೆಣ್ಣೆವೂ
ಬಣ್ಣಮಂ ಕಣ್ಣರಿವವೋಲ್ ಮೊದಲ್, ನಸುನಸುಕು;
ತರ್ವಾಯ ಮುತ್ತುಗದ ಪಾರಿವಾಳದ ಮರದ
ಹೂಗೆಂಪನರಿವವೋಲ್, ಮುಂಬೆಳಕು; ಅನಂತರಂ
ಪಳದಿ ನೀಲಿಗಳಂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಬೆಳ್ಬೆಳಗು;
ತರತರದ ತೆರೆತೆರೆಯ ಬೆಳಕಿನಾ ದಿನದ ಶಿಶು
ತಿಪ್ಪತಿಪ್ಪನೆ ಪಜ್ಜೆಪಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತೈತಂದು
ಉದಯಾಚಲದ ತೊಡೆಯೇರ್ದುಷೆಯ ಮಡಿಲೊಳಗೆ
ತನ್ನ ತಾವರೆಗೆಂಪಿನೆಳಮೆಯ್ಯನಿಟ್ಟುದೆನೆ
ಹೊಗರಾಂತುದುದಯ ವದನಂ. ಮೂಡಲೆತ್ತಿದಾ
ಉಷೆಯ ಆರತಿಗೆ ಮಂಗಳಗಾನಮಂ ಪಾಡಿ
ಸೇಸೆಯಂ ತಳಿವಂತೆ, ಲಕ್ಷ ಪಲ್ಲವಿಯುಲಿವ
ಪಕ್ಷಿಯಕ್ಷತೆಯೆರಚಿದಳು ಅಶೋಕವನಿಕಾ
ಲಕ್ಷ್ಮಿ: ಗಿಳಿವಿಂಡುಗಳ್, ಕಾಮಳ್ಳಿವಿಂಡುಗಳ್,
ಪಿಕಳಾರಿವಿಂಡುಗಳ್ ಗೂಡು ಗೊತ್ತುಗಳಿಂದೆ
ಮುಕ್ತಕಂಠಗಳಾಗಿ ಮುಕ್ತಪಕ್ಷಗಳಾಗಿ
ಗುಂಪುಗುಂಪೆದ್ದು ಹಾರಾಡಿದುವು, ಹರ್ಷದಿಂ,
ಧ್ವನಿಚಾರು ವರ್ಷದಿಂ, ಆಲಿಸಿದರಾತ್ಮಗಳ್
ತೊಪ್ಪನೆ ತೊಯ್ವವೋಲ್. ನಿಮಿರ್ದುದು ನವಿರ್, ಮೆಯ್ಗೆ

ಹನುಮನಾ! ಸಿದ್ಧಹಸ್ತವನೊತ್ತಿದತ್ತಾಶೆ
ಹೃದಯದೊಳ್. ತುಂಬಿದತ್ತುಸಿರ ಕೋಶಂ ಮಲರ
ಕಂಪಿಡಿದ ತಂಬೆಲರ ಪೂರ್ಣೈಕೆಯಿಂ. ಕಣ್ಣರಳ್ಚಿ
ನೋಡಿದನು, ಬೆಳೆವ ಎಳವೆಳಗಿನೊಳ್, ಹಿಮವಗಲಿ
ತಾನಿರ್ದ್ದ ಗುಡ್ಡನೆತ್ತಿಯ ಕೋಂಟೆನೋಟಮಂ.
ಚಿತ್ರಕರ್ಮದ ರತ್ನಕಂಬಳಿಯವೋಲಂತೆ
ರಂಗುರಂಗಿನ ಓಕುಳಿಯನೆರಚಿತಿದುದು ಬಗೆಗೆ
ಆ ಅಶೋಕೋದ್ಯಾನ ಕಲೆಯ ಲೋಕಂ. ಮುತ್ತು
ರಾಶಿ ಸುರಿವಂತೆ ನೀರ್ಬೀೞಳಗಳ್ ಬೆಳ್ಳಿಯೋಲ್
ಬೆಳ್ಳಂಗೆಡೆದು ಪರಿದುವಲ್ಲಲ್ಲಿ. ಪೆಸುರುಪುಲ್,
ಪಚ್ಚೆರೋಮಾಂಚನಂ ತಾನೆಂಬಿನಂ, ಮುಚ್ಚಿ
ಅಲಂಕರಿಸಿದುದು ಪೃಥ್ವಿಯಂ. ರೋಮಮಯ ಧರೆಯ
ಕೋಮಲ ತೃಣಾಜಿನಕೆ ತೊಡಿಸಿದ ಪರಲ್ಗಳೆನೆ,
ಕಾಮಧನು ಕಾಂತಿಯಿಂ ಪೊಳೆವ ಕಲ್ಬಂಡೆಗಳ್
ಕಂಡರಣೆಗೊಂಡಿರ್ದುವಲ್ಲಲ್ಲಿ. ನಡುನಡುವೆ,
ಹುಳ್ಳದಿಗೆಂಪಿನ ಹೊಯಿಗೆ ಹೊಯ್ದ ಬನಬೀದಿಗಳ
ದೀರ್ಘ ವಂಕಿಮ ವೃತ್ತ ಚಿತ್ರರೇಖಾ ಶೈಲಿ
ಚೆಲ್ವಾಯ್ತು, ಚಿನ್ನರನ್ನ ರಂಗೋಲಿಯೋಲ್. ಎಲ್ಲ
ಚೆಲ್ವಿಂಗೆ ಮುಡಿಯಾಗಿ, ಮರುತಜನ ಕಣ್ಗರಿಗೆ
ಗುಡಿಯಾಗಿ, ಕಡಲ ನೀರ್ನಡೆಗೆ ನಿಲ್ಗಡಿಯಾಗಿ,
ಮಾರುತಿಯ ನಿಃಶ್ರೇಯಕೊಂದು ಮುನ್ನುಡಿಯಾಗಿ

ಕುಳ್ತುದೆಲೆವನೆವಕ್ಕಿ, ತನ್ನ ಬೆಚ್ಚನೆ ಗರಿಯ
ರೆಕ್ಕೆ ತಿಪ್ಪುಳೊಳಕ್ಕಿ ರಕ್ಷಿಪ್ಪವೋಲ್ ದುಃಖಿ
ಭೂಜಾತೆಯಂ!

"ಕಾಣೆನಾರುಮನ್. ಆದೊಡಂ
ಪೊದೆ ಪುಳಿಲ್ ತೆರೆತೆರೆಯ ಮರಮರದ ಮರೆಯಲ್ಲಿ
ಕಾವಲಿರ್ಪುದನರಿತು ಪರ್ಚುಗೆವ್ವೋಳ್ದುರುತಿದೆ
ನನ್ನ ಹೃದಯಂ. ನಂಬುಗೆಯ ನಟಿಸಿ, ದೇವಿಯಂ
ವಂಚಿಸಿ ಪಳಿಕೆ ತಾರಲಿಂತು ನಾರೀ ಹೃದಯ
ಚೌರ್ಯನಿಪುಣಂ ಗೆಯ್ದ ಮಾಟಮೆ ದಿಟಂ. ನನ್ನ
ಬಂದ ಬೇಹಿನ ಕಜ್ಜಮೆಂತುಂ ಬಯಲ್ದವೋಲ್
ಕೊತ್ತ ಹಾರುತ್ತಿಲ್ಲೆ ಕಾಯ್ದಪೆನ್, ಈ ಬೃಹದ್
ಬಾಹುಶಾಖೆಯ ಶಿಂಶುಪದ ಪತ್ರ ಸಾಂದ್ರತೆಯ
ನೀರಂಧ್ರ ರಕ್ಷೆಯಲಿ. ಬಂದೆ ಬರುವಳ್ ದೇವಿ
ಈಯೆಡೆಗೆ. ಬದುಕಿರ್ದರಿಲ್ಲಿರ್ದರೀಯೆಡೆಗೆ
ಬರದಿರಳ್ ಗಿರಿವನಪ್ರಿಯ ರಾಮನರ್ಧಾಂಗಿ
ಆ ವಿಪಿನ ಸಂಚಾರಕುಶಲೆ. ಬಂದೆ ಬರ್ಪಳ್
ಧ್ರುವಂ: ಪಂಕ್ತಿರಮ್ಯಮಿಾ ದ್ರುಮ ಚಾರುಗೋಷ್ಠಿ;
ಧುಮುಕುತಿಹುದಿಲ್ಲಿ ಶಿವಜಲದ ಗಿರಿನಿರ್ಝರಿಣಿ,
ಹೇಮಕೃತ ನೇಮಿಯಿಂ ಶೋಭಿಸುವ ಶಾದ್ವಲದ
ಮಧ್ಯೆ ವಿವಿಧಾಕೃತಿಯ, ಪರಮ ಶೀತಲ ಜಲದ,
ಕಂಗೊಳಿಸುತಿದೆ ಕನಕ ಸೋಪಾನ ದೀರ್ಘಿಕೆಯ

ದ್ರುವರೂಪಿ ದರ್ಪಣಕೆ ರಚಿಸಿದಂತೆಂಬಿನಂ
ಮುಕ್ತಾನಿಕರ ಶೋಭೆ, ಚಂಪಕಂ, ಚಂದನಂ,
ನಾಗಚಂಪಕಮಂತೆ ಬಕುಳಂ; ಸಮೀರಣನ
ಸಿರಿಯೋಗ ಶಾಂತಿ. ಬಂದೆ ಬರ್ಪೆವೆಳ್, ಧ್ರುವಂ, ದೇವಿ,
ಪಾರ್ಥಿವೇಂದ್ರನ ಪತ್ನಿ, ಬರುತಿರ್ದೊಡೀ ಶಾಂತ
ಮೇಣ್ ಕಾಂತ ಕುಂಜದೈಕಾಂತಕೆ!"

ಮನಂ ಪೊಂಗೆ
ಧ್ಯಾನ ನೈವೇದ್ಯಮಂ ನೀಡಿ ಕಪಿಕುಲ ಯೋಗಿ
ವಿಶ್ವದೇವರ್ಕಳಿಗೆ, ಶಿವಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಮೇಣ್
ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಸಚ್ಚಿಂತೆಗಳಿಗೆ ಕಯ್ಮುಗಿದು
ಬೇಡಿದನ್ ಮತ್ತೆ: "ಹೇ ಕಲ್ಯಾಣ ಕೃತಿ ಗೆಯ್ಯ
ಪುಣ್ಯ ಸನ್ಮತಿಗಳಿರ, ಕಲ್ಲವೊಲ್ ಮರದವೊಲ್
ಜಡದವೊಲ್ ಜೀವದೊಲ್ ಖಗದಂತೆ ಮೃಗದಂತೆ
ಗಾಳಿ ಬೆಂಕಿಗಳಂತೆ ಮನಸೆಂದು ಕನಸೆಂದು
ಚರವೆಂದಚರವೆಂದು ವಿವಿಧ ರೂಪಿಗಳಾಗಿ
ವಿವಿಧ ಕರ್ಮವ ನಟಿಪ ನಿಯತಿಯ ನಟರ್ಕಳಿರ,
ಧರ್ಮದ ಭಟರ್ಕಳಿರ, ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿಮ್ ಜಯಕೆ
ಸೌಜನ್ಯದಾ. ನಿಮ್ಮ ಸಂಕಲ್ಪಮೇ ತನ್ನ
ಋತರಥಕೆ ಕಲ್ಪಿಪುದು ಹೆದ್ದಾರಿಯಂ; ತಿದ್ದಿ
ನಡೆಯಿಪುದು ಘಟನೆಗಳ ಗಾಲಿಯಂ. ನಿಮ್ಮಿಚ್ಛೆ
ನೆರಮಾದೊಡೊಂದೆಲೆಯ ಬೀಳುವಿಕೆಯೊಂದುಲಿಯ

ಕೇಳುವಿಕೆ ದಶಶಿರನ ಮನವಿಮಾನದ ಗತಿಯು
ಬದಲಿಸದೆ? ನಾನ್ ಕಂಡ ಮಂಡೋದರಿಯ ಪತಿಯ
ಕಾಮ ಕಾತರತೆಯುಂ ಶಿವದೆಡೆಗೆ ಕದಲಿಸದೆ?
ರುದಿಬದೆಯ ಕೊಲ್ಲದೋಲ್ ಬಲದಿಂದೆ ಗೆಲ್ಲದೋಲ್
ಬಿರಿಯನಿಕ್ಕದೆ, ಚಿತ್ರಸರ್ಪದ ಕುವರ್ತನೆಯ
ವಿಷದ ರುಲ್ಲಿಗೆ ಗರುಡಮಣಿಯಾಗಿ?"

ಅನಿತರೊಳ್,

ಕುಳಿರ ಪನಿ ಮಿರುಮಿರುಗುವೆಳೆಗಳ ಬಿದಿರ್ಮೆಳೆಯ
ಕೊನೆಗಣೆಯ ನೆತ್ತಿಯುಂ ಪತ್ತಿ, ಮೂಡಲ ಕಡೆಗೆ
ಮೊಗಮಾಡಿ, ತಿಪ್ಪುಳ್ಗರಿಗಳಂ ಕೆದರ್ಬಿಚ್ಚಿ
ಕುಳಿತ ಪಕ್ಕಿಗಳೆದೆಗೆ ಬೆಚ್ಚನೆಯೊಲವನೊತ್ತಿ,
ನೆರೆದುದು ಸುಸಿಲ್‌ವಿಸಿಲ್. ನೊರೆಗಡಲವೋಲ್ ಮಂಜು
ಲಂಕಾಪುರದ ಧರೆಯ ನಿಮ್ನಪ್ರದೇಶಂಗಳಂ
ಮುಸುಗಿ ಪರ್ವಿರೆ, ಶಿಖರಗಳ್, ದ್ವೀಪಖಂಡಗಳ್
ತೇಲ್ವಂತೆವೋಲ್, ಭವ್ಯಮಿದಿರೆದ್ದುವಲ್ಲಲ್ಲಿ
ಪರ್ವತ ಜಟಾಜೂಟಗಳ್ ಆ ತ್ರಿಕೂಟಗಳ್!
ಇದ್ದಕಿದ್ದಂತೆ, ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳ ವಿನಿಮಯವೊ?
ನಿಯತಿ ವಿಪರೀತ ರಯ ಫಲವೊ? ಮರುತಜ ಮನದ
ಕೋರಿಕೆಯ ಮಾಧುರ್ಯಮದೆ ಬಹಿರ್ಲೋಕದೊಳ್
ಭವಿಸಿದುದೊ? ಕಣ್ಣನೋಟಮೆ ಕರ್ಣಸುಂದರಂ
ತಾನಾದುದೋ? ಎನಲ್, ತೇಲಿ ಬಂದುದು ಕಿವಿಗೆ

ತಂತಿಯಿಂಚರದೈಂದ್ರ ಜಾಲಿಕಂ! ಮೊದಮೊದಲ್
ಕೇಳ್ದತ್ತು ದೂರಧ್ವನಿಯ ಮಂದ್ರತಾನದಿಂ;
ಆಲಿಸಿರೆಯಿರೆ ಸನಿಹಮಪ್ಪವೊಲ್ ನರ್ತಿಸಿತು
ಸುತ್ತಣಿಂದಿತ್ತಣಿಂ ದತ್ತಣಿಂದೆತ್ತಣಿಂ,
ಗಾನವಿದ್ಯಾಧರಂ ವಾಯುಜಂ ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ
ಬೆರಗಾಗುವಂತೆ. ಅಕ್ಕಜಮಿಂಪಿನೊಡನೆ ಮೇಣ್
ಆಶ್ಚರ್ಯಮಾನಂದದೊಡನೆ ರೋಮರ್ಕಯ್ಯಾಗೆ
ಸೊಗಸಿತಾ ತಾನತಾನಸ್ವರದ ಸಂತಾನ:
ಬೇರ್ಗಳಿಂ ಮರಮೆಯ್ಗೆ ರಸಮೇರ್ವ ಛಂದಸ್ಸೊ?
ವಿವಿಧ ವರ್ಣಂಗಳಿಂ ವಿವಿಧ ಪರ್ಣಂಗಳಿಂ
ಗಾಳಿ ಬೆಳಕಂ ಹೀರ್ವ ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ
ಯೋಗದೋಜಸ್ಸೊ? ತುಹಿನ ಕಣಗಳ್ ದಿನಕರ
ಮರೀಚಿಯಂ ಪ್ರತಿಕೃತಿಸಿ ರಂಜಿಪ ಲಯಕ್ರಮವೊ?
ಚೇತನಾಕಾಂಕ್ಷಿ ಜಡದಂತರಂಗದ ತಪದ
ವಿದ್ಯುದಣುಗಳ ರಣದ ಜಯಗಾಥ ಪಲ್ಲವಿಯೊ?
ಜಾನಕಿಯ ಜೀವಜಾಡ್ಯಕೆ ಕಾಮ ಕೌಶಲಿ
ದಶಗ್ರೀವನನುದಿನಂ ಪ್ರಾಭಾತ ವೇಳೆಯೊಳ್
ನೀಡುವ ನಿನಾದ ಸುಖ ಭೇಷಜವೊ? ರತಿಕಲಾ
ಸಂಗೀತದಿಂಗಿತವೊ?—ರಸ ಸುಖಾಕಸ್ಮಿಕಕೆ
ಕಿವಿಸೋಲ್ತನನಿಲಜಂ: ಲೋಕದೋಲವ ತೂಗಿ
ತೊನೆದುದಾ ತಾನತಾನಸ್ವನದ ಸಂತಾನ! (ನ)

೧–೧೦–೧೯೪೧
೨೨. [illegible]

— · —

11.10.41

ಇಂಗೋಲ್ XXV

ಕಂಡನಾ ರುದಿಬದೆಯರಧಿದೇವಿಯಂ

ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು ಪ್ರಥಮ ಕಿರಣಂ, ಪೃಥಿವಿ ಜಾತೆಯ
ಪರ್ಣಕುಟಿಯಂ, ತರಗೆಲೆಯ ತಡಿಕೆಗೋಡೆಯ
ಬಿರುಕಿನಿಂದೆ. ಕಂಡುದೇನಾ ಕದಿರ ಕಣ್ ಅಲ್ಲಿ?
ಕಳೆಯುತೆ ವಿಭಾವರಿಯ ದೀರ್ಘತಾ ಕ್ಲೇಶಮಂ
ಪಾರುತಿರ್ದಳು ದೇವಿ ಇನ್ನೊಂದು ದೀರ್ಘತರ
ಸಂಕಟದ ದೀರ್ಘ ದಿನದವತಾರಮಂ! ಆ
ಮರುಕೆಸೆಯ ಬಿಸಿಲ್ಪಸುಳ್ಗೆ ತನ್ನ ಕೋಮಲ ಕರದ
ಕಿಸಲಯೋಪಮ ಮೃದುಲ ರೋಚಿಯ ಬೆರಲ್ಗಳಿಂ (ರೋಚಿಯ)
ಸೋಂಕಿ ಸಂತಯ್ಸುದುದೊ ಸೀತೆಯ ತಪಃಕ್ಲಾಂತ
ಚರಣಾರವಿಂದಂಗಳಂ: ಋಶ್ಯಮ ಶೈಲ ಶಿರ
ಗುಹೆಯ ಗರ್ಭದಿ, ಕಳ್ತಲಿಡಿದ ಕರ್ಗ್ಗವಿಯಲ್ಲಿ,
ಶೈತ್ಯದೈತ್ಯನ ಭಯಕೆ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿರ್ದ ನೀರ್
ಉತ್ತರಾಯಣ ರವಿಯ ಛವಿಯ ಚುಂಬನಕೆಂತು
ಮಂಜುಗಡ್ಡೆಯ ತನ್ನ ಘನನಿದ್ರೆಯಂ ದ್ರವಿಸಿ,
ಪೆಡೆನಿಮಿರೆದೊಯ್ಯನೆ ಸುರುಳಿಬಿಚ್ಚುವೋಲ್ ಸ್ರವಿಸಿ
ಪರಿವಂತುಟಾ ತಪಸ್ವಿನಿ, ಮಂಶದೇವಾಂಶು

ಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂ ಸೊಗಸಿ, ಮರವಟ್ಟ ಮರವೆಯಿಂ
ಮೈತಿಳಿದು, ಕಣ್ದೆರೆದು, ಸುಯ್ದು ಸುತ್ತಂ ನೋಡಿ,
ಕಯ್ಮುಗಿದಳಿಷ್ಟದೇವತೆಗೆ, ಮೈಥಿಳಿ, ಮನೋ
ರಾಮಚಂದ್ರಂಗೆ. ಕೈಮುಗಿದಳ್ ಸಮುದ್ರಂಗೆ,
ಉಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲ ಛಂದ ವೈಖರಿಯಿಂದೆ
ಮುಂದೆ ಪರ್ವಿರ್ದ ನೀಲಾನಂತತೆಂತು ಮಹಾ
ಧೈರ್ಯದಾತ್ಮವಿಗೆ. ಮೇಲಂ ನೋಡಿ, ಶಾಂತತಾ
ಪ್ರಜ್ಞಾ ಮಹೋದಾರನಾಕಾಶದೇವಂಗೆ
ನಿತ್ಯಗುರುವಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಳ್ ರಘುರಾಮ
ವರ್ಣರಮ್ಯಂಗೆ. ವಂದಿಸಿದಳಾಶಾ ರೂಪಿ,
ಮತ್ತೇಭ ಸನ್ನಿಭ ತಮೋವೈರಿ, ಪ್ರಾಚ್ಯಗಿರಿ
ಕಿರಣ ಕೇಸರಿಗೆ. ಆ ನಾಲ್ವರ ಕೃಪಾಶಕ್ತಿ
ಚೇತರಿಸಿತೆನೆ ತನ್ನ ಚೇತನದಿ, ಜಾನಕಿಗೆ
ಮೂಣ್ದತ್ತು ನಿರಶನವ್ರತಜನ್ಯ ನಿಶ್ಶಕ್ತಿ;
ಪ್ರಾಣಮಂತುಮಾಕ್ರಮಿಸಲನ್ನಮಯ ಕೋಶಮಂ
ತನುವ ತುಂಬಿತು ಬಲಮಭೌತಂ. ಅಕಾರಣಂ
ಸಂಚರಿಸಿತಾನಂದಮೊಂದಾತ್ಮ ಪಾತ್ರದಲಿ:
ಪೊನಲಿಟ್ಟಿಳಿದುದಶ್ರು ಮಲಿನ ದೀನಾನನಾ
ಸಂಮ್ಲಾನ ನೇತ್ರಂಗಳಿಂ.
                                        ಸ್ಥಾವರಸ್ಥಿತಿಯಿಂ
ತಪಕೆ ಜಂಗಮತೆ ದೊರೆಕೊಳ್ವವೋಲೊಯ್ಯನೆಯೆ

ಮೇಲೆಳ್ದು, ಬಳಿಯೊಳ್ಕಂಪೆ ನೆರವಾಗಿಯಲೋಳ್ಪಿರ್ದ
ತ್ರಿಜಟೆವೆಸರಿನ ರಾಕ್ಷಸೋತ್ತಮ ಸಖಿಯ ಶಯ್ಯಾ
ಸಾಹಾಯ್ಯಮಂ ಸನ್ನೆಯಿಂ ಬೇಡವೆಂದೆನುತೆ,
ಪನ್ನಗುಡಿ ತಡಿಕೆವಡಿಯಂ ಕೆಲಕ್ಕೋಸರಿಸಿ
ಬಂದಳು ಬಯಲ್ಗೆ, ತನ್ನಿಕ್ಕೆಯುಮನುಳಿದು ಬರ್ಪ
ಬೆದರ್ದ ಜಿಂಕೆಯ ಕಣ್ಣವೋಲ್. ಕುಳಿರ್ದಿಂಗಳಾ
ಮುನ್ನೆಳಗು ಅಶೋಕವನವನಿತೆಯುಮನ್ ಇರ್ಬನಿಯ
ಮಿರುಗುಮುತ್ತುಗಳಿಂದೆ ಸಿಂಗರಿಸಿ, ಮರಮರಕೆ
ನಿಡುನೆಳಲ್ಗಳನಿತ್ತು, ಬರ್ಚಿಸಿದವೋಲಿರ್ದ
ತರತರದ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಅಲರ ತುರುಗಲಿನ
ಶೋಭೆಯಂ ಪೆರ್ಚಿಸುತೆ, ನಿಷ್ಕಾರಣಮೆನಲ್ಕೆ
ಮೈಥಿಲಿಯ ಮನಕೊಂದು ತಂದುದಿಂಪಂ. ಅದರ್ಕೆ
ಶುಭಶಕುನಮಂ ಮಧುರಮುಲಿವವೋಲ್, ಮುಂದುಗಡೆ
ಬಳಿಯಿರ್ದ ಹಾಲಿವಾಣದ ಮರದ ಬರಲಾದ
ಹರೆಯ ತುಂಬಿದ ಕೆಂಬಲರ್ಗಳಿಗೆ ಹೂಕುಡಿಯೆ
ಬಂದೆರಗುತಿರ್ದ ಕನ್ನಡವಕ್ಕಿ ಕಾಜಾಣಗಳ್
ಹಾಡಿದುವು ಸಿಳ್ಸವಿಗಳಂ. ಕೇಳ್, ಮೇಲಂ ನೋಡಿ,
ಬಹುಕಾಲದಿಂದೆ ನಗದೊಂದು ನಗೆಯ ಮುಗುಳಂ
ಸುಳಿಸಿದಳ್ ಮೊಗದಿ. ಆ ಆನಂದಕೊಂದೇನೊ
ಹಿಮ್ಮೇಳ ಗಾನಮುಕ್ಕಿದ ತೆರದಿ, ತೆಕ್ಕನೆಂಪೆ,
ಮಾಧುರ್ಯ ಗಿರಿಶೃಂಗಮೆನಿಪೊಂದು ಸುಂದರಂ

ಕೇಳ್ದತ್ತು ತೌರ್ಯತ್ರಿಕಂ. ಕಣ್ಗೆ ಕಂಗೊಳಿಪ
ಕುಸುಮಮಯ ವರ್ಣಕಿರ್ಮೀರತೆಯನೇಂ ಕಿವಿಗೆ
ಓಲೈಸುವುದೊ ಎನಲ್, ಆ ಇನಿದನಿಯ ಪೊನಲ್
ಜೋಗುಳಂಗೈದು ತೇಲಿಸಿತೆದೆಯ ದೋಣಿಯಂ
ಜಾನಕಿಯಾ. ಗಾನವಿದ್ಯಾಧರಂ ವಾಯುಜಂ
ಶಿಂಶುಪದ ಮೇಲಿಂತು ಬೆರಗಾದನಂತೆವೊಲ್
ರಾಮನರ್ಧಾಂಗಿಯುಂ ಬೆರಗುವಟ್ಟಿರೆ, ಮತ್ತೆ,
ಕೇಳ್ದು ಬಂದಂತೆವೊಲೆ, ತೆಕ್ಕನೆಯೆ, ನಿಂದುದಾ
ಇಂಚರದಮರ್ದು ಸೋನೆ. ದೂರಮಿರವೇಳ್ದಖಿಳ
ಪರಿವಾರಮುಂ, ಮೌನಮಿರಲೊರೆದಸುರ ಗಾನ
ಚತುರರಂ, ಲಂಕಾ ತಿಲೋತ್ತಮೆಯೆನಿಪ್ಪಂತೆ
ಮಿಂಚುತಿರ್ದಾ ತನ್ನ ತಂಗಿ ಚಂದ್ರನಖಿಯುಂ,
ಇಂದು ನಸುಖಿನ್ನಮುಖಿಯಾದಳಂ, ಬೆರಸಿ ತಾನ್
ಒರ್ವನೆಯೆ ನಡೆದು ಬಂದನೊ ದೈತ್ಯನೃಪವರಂ,
ಅಚ್ಚರಿಯೆನಲ್ ಸೌಮ್ಯವೇಷಂ! ಪೀತಾಂಬರಂ
ಪೆಣೆದ ಶ್ವೇತಾಂಬರಂ ಸುತ್ತಿರಲ್ ಗಾತ್ರಮಂ
ಮನಮೋಹಿಪೋಲ್, ಮಿಂದು, ಮಡಿಯುಟ್ಟು, ದೇಗುಲಕೆ
ನಡೆವವನಂತೆ ಐತಂದನಾ ಇಂದ್ರವೈರಿ,
ಕಣ್ಣರಿತು, ನೇರಮಿಳೆಗುವರಿಯಿರ್ದೆಡೆಗೆ!

ಆ
ಲಂಕೇಶನಾಗಮಿಸುತಿರ್ದುದಂ ಕಂಡೊಡನೆ

ನಡುಗಿದಳ್ ವೈದೇಹಿ, ಕದಳಿ ಕಂಪಿಸುವೋಲ್
ಪ್ರವಾತಕೆ. ಅನೈಚ್ಛಿಕಂ, ಮುನ್ನೆ ಮುಚ್ಚಿದ ಮೆಯ್ಯೆ,
ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಳ್ ಮತ್ತೆ ನಾರುಡೆಯ ಸೆರಗಂ,
ನಿವಾರಿಸಲೆನಲ್ ದುಶ್ಶಕುನ ದೃಷ್ಟಿಯುಂ. ನೌಕೆ
ಹೊರೆಯ ಭಾರವ ತರಹರಿಸಲಾರದೆಯೆ ಕಡಲ
ನಡುವಳ್ಳುವಂತೆ, ದುಃಖಕೆ ಭಯಕೆ ನಿರಶನಕೆ
ತತ್ತರಿಸಿ ಕುಸಿದಳ್ ರಘೂದ್ವಹನ ರಾಣಿ, ಆ
ಏಕವೇಣಿ. ಕಂಬನಿ ತುಂಬಿ ಹಿಡಿದೆತ್ತಲಾ
ತ್ರಿಜಟೆ, ಹಾಲವಾಣದ ಮರದ ಗಾತ್ರಮಂ ಬಳ್
ಹಿಡಿದವನೆ ಮರೆಯೊಡ್ಡಿ ನೆಮ್ಮಿ ನಿಂತಳು ಸೀತೆ,
ಬೆದರ್ದ ಧೃತಿಯಂ ಮರಳಿ ಹುರಿಮಾಡಿ.

ಬದ್ಧಭ್ರೂ
ಕರ್ಬುರೇಂದ್ರಂ ಖಿನ್ನಮುಖಿಯಾಗಿ ಕಂಡನಾ
ನೋಟಮಂ, ಬರಬಡಿದ ತೋಟಮಂ, ಬೇಟದ
ಬಿಸಿಗೆ ಕುಳಿರ್ ಕೂಟಮಂ. ತಂಗಿಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ,
ನೆಲ ನೋಡುತಿರ್ದವಳನ್, ನಿಡುನೋಡಿದನ್. ಸಿಗ್ಗ
ಕೆರೆಯುಳ್ಳಿದು ದಡಕೆ ನೆಗೆದಾ ಮೀನಿನೋಲಂತೆ
ಮಿಡುಮಿಡುನೆ ಪೃಡುಪೃಡೊದ್ದಾಡಿಕೊಳುತಿರ್ದದೆಯು
ರಾವಣಂ ಬರಿದೆ ಸುಯ್ದನ್; ಬಗೆಯೊಳಾರನೊ
ಕಿಮುಳ್ಚಿ ಬಯ್ದನ್. ತನ್ನ ಕಿನಿಸಿಂಗೆ ತ್ರಿಜಟೆಯಂ
ಗುರಿಮಾಡಿದನ್ ಕೊನೆಗೆ: "ನಿನ್ನ ಸೇವಾಫಲಮೊ

27
1

ಮೇಣ್ ಸ್ತ್ರೀಸಹಜ ಛಲಮೊ? ದೇವಿಗೀ ಪಾಂಗಿದೇನ್,
ತ್ರಿಜಟೆ?" ಮೆಲ್ಲನೆ ನುಡಿಯುತಿರ್ದೊಡಂ, ರೊಚ್ಚೆಯೊಳ್
ಸಿಟ್ಟು ಪೊಟ್ಟಣಗಟ್ಟಿ ಸಿಡಿವುದೆಂಬಂತಿರ್ದ,
ರಾಕ್ಷಸೇಶಧ್ವನಿಯ ಭೀಷ್ಮತೆಗೆ ಸೆಡೆತಳ್,
ಬೆಚ್ಚು ನುಡಿದಳ್ 'ಅಪ್ಪುದಪ್ಪುದಿರ್ಪಳ್ ದೇವಿ!'
ಎಂದು. 'ಇರ್ಪಳೆ ದೇವಿ? ನಿನ್ನ ಕಾಪಿನ ಮೈಮೆ!
ಇರ್ಪುದದಚ್ಚರಿಯಲ್ತೆ?' ಕಣ್ಕೆರಳಿ ಗುಡುಗಿದನ್
ಮುಂದೆ 'ಇರ್ಪಳಿಲ್ಲಪ್ಪೊ ಅದನ್ ಕೇಳಲಿಲ್ಲಾನ್!
ಕಣ್ಣಿರ್ಪುದೆನಗುಮ್, ಬೆಪ್ಪುತೊತ್ತೆ! — ಇರ್ಪಳ್ ಈ
ಪಾಂಗಿದೇನ್? ಈಕೆಯಾರ್? ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿಹಳಾಕೆ?'
ಸೀತೆಯಿರ್ದೆಡೆಗೆ ಕೈದೋರಿ ಮೊಳಗಿದನ್ ಆ
ಭಯಂಕರನ್ 'ಸೀತೆಯೋ ಪ್ರೇತವೋ ಪೇಳ್, ತ್ರಿಜಟೆ?
ನಿದ್ದೆ ಪಾಮುಣಿಸು ಮಿಗಹಂಗಳುಂ ಕಾಣದೀ
ಪೆಣ್ ಪೆಣ್ಣೊ? ಮೇಣ್ ಪೆಣ್ಣೊಡಲನಸ್ಥಿಪಂಜರಮೊ?
ಬೆನ್ನನಿದೇಕೆ ಪಿಡಿದಿಪೆಯೆನ್ನ ಹರಣಮನ್?
ಮಾಣ್ ಪ್ರೇತಮೌನಮಂ, ಪ್ರೇತ ಪರಿಚಾರಿಕೇ,
ಮಸಣಗೆಯ್ದುದಿರೀ ಅಶೋಕವನಮುಂ!" ತ್ರಿಜಟೆ
ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿದಳ್ 'ನೆನೆವಳಾ ರಾಮಚಂದ್ರನಂ
ಮೂರುಪೊಳ್ತುಂ, ಸ್ವಾಮಿ!' ದೆವ್ವಕ್ಕೆ ಧೂಪಮಂ
ತೋರ್ಪವೋಲೊದರಿದನ್ 'ಮಿಳ್ತು ಬರ್ಕೆಲ್ಲರ್ಗೆ,
ಪಾಳ್‌ತೊತ್ತೆ!' ಎಂದೊಡನೆ ತಿರುಗಿದನ್ ರೋಷದಿಂ

ಚಂದ್ರನಖಿಯೆಡೆಗೆ 'ಏನಿದು, ಭಗಿನಿ?' ಎನಲವಳ್
ಮೊಗಮೆತ್ತಿ, ಕಣ್ತುಂಬಿ ನೋಡಿ ತನ್ನಣ್ಣನಂ,
ಪೇಳ್ದಳತಿದೃಢವಾಣಿಯಿಂ 'ಸೀತೆ ಪೆಣ್ಣಲ್ತು
ನಮ್ಮನ್ನರೊಲ್, ದೈತ್ಯರಾಜೇಂದ್ರ; ದೇವಿಯಯ್;
ನೀನಾಕೆಯಂ ಮೊದಲ್ ಕರೆದವೋಲ್ ಆ ಪೂಜ್ಯೆ
ದೇವಿಯೆ ದಿಟಂ!" ಕುದುರೆನಗೆ ನಕ್ಕನಸುರಂ
ತಿರಸ್ಕರಿಸುವೋಲ್; ಮತ್ತೆ ದುರುದುರುದುರನೆ ನೋಡಿ
ತನ್ನನುಜೆಯಂ "ನಿಲ್, ಸಾಲ್ಗುಮಾನರಿತೆನ್ನ
ತಂಗೆ ನೀನಲ್ತೆ?" ಮಿಂಚಿರಿವವೋಲ್ ಚಂದ್ರನಖಿ
ನುಡಿದಳ್ ತುಟಿಯ ಕೊಂಕಿನ ಕಠಾರಿಯಿಂ: "ದಿಟಂ
ನೀನಗ್ರಜಂ! ದಿಟಂ ನೀನಸುರ ಕುಲನೃಪಂ!
ಆದೊಡೇನ್? ದಿಟವನೊರೆವೆನ್! ನಿನ್ನ ಕೈಯಿಂದೆ
ಹತನಾದನೆನ್ನ ಪತಿ ಪಾತಾಳಯುದ್ಧದೊಳ್.
ನೀನಿತ್ತ ವೈಧವ್ಯದಿಂದುರಿದೆನಾಂ. ಮತ್ತೆ,
ನಿನ್ನ ದೆಸೆಯಿಂದೆನಗನುತ್ತಮದ ಜೀವಿತಂ
ಮೊದಲಾಯ್ತು! ಪಾಪಿ ನೀನ್ ಎನ್ನನುಂ ಪಾಪಕ್ಕೆ
ನೂಂಕಿದಯ್. ನಿನ್ನವೋಲೆನಗುಮಾ ಪಾಪಮೋ
ರುಚಿಯಾಯ್ತು. ಈ ಪೂಜ್ಯೆಯಿಂದರಿತೆ ಆ ರುಚಿ
ನರಕಮೆಂದು. ಆ ಕೂಪಕಿನ್ನೆಂದುಮಿಳಿಯೆನಯ್.
ನಿನ್ನನುಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸೆನಿಳಿಯದಂತೆ!" ಬೆದರಿದನ್
ದಶಗ್ರೀವನೊಳಗೊಳಗೆ. ಮೇಲೆ ಕಿಚ್ಚುರಿದೆದ್ದು

ಕೂಗಿದನ್: 'ನೀನಾದೊಡಂ, ಅನಲೆಯಾದೊಡಂ,
ಮತ್ತಮಿನ್ನಾರದೊಡಂ ಇತ್ತಲೀ ಬನಕೆ
ಕಾಲಿಟ್ಟುದಂ ಕೇಳ್ದೆನಾದೊಡೆ..!" ಎಂಬನಿತರೊಳ್
ಜೂಕುಡಿವ ಹಕ್ಕಿ ಕೆಡಹಿದ ಹಾಲವಾಣದ
ಮರದ ಕೆಂಪುವೂವೊಂದು ದೊಪ್ಪನೆರಗಿತು ತಲೆಗೆ
ರಾವಣನ. ಕಿನಿಸಿ ತಲೆಕೊಡಹಿ, ಮೇಗಂ ನೋಡಿ,
ಕೊರಳ್ ಉರುಳ್ವಪ್ಪುದೆಂದು ಘೂರ್ಕೈಸಿದನ್ ತನ್ನ
ದುರ್ವಾಕ್ಯಮಂ! ತಿತ್ತಿರಿಯೆಂದುಲಿದು ಪಕ್ಷಿ
ಹಾರಿದುದು ಬೇರೊಂದು ಹರೆಗೆ! ರಾವಣನೇಕೊ
ಮೌನಮಿರ್ದಾಲಿಸಿದನಾ ಪಕ್ಷಿಯುಲಿಹಮಂ!
ನಕ್ಕು, ತಂಗೆಗೆ ಮರಳಿ: "ದಿಟಕೆ ಪೇಳಿದೆನೆಂದು
ಬಗೆಯದಿರ್, ತಂಗೆ! ನೀನರಿಯಲಾರೆಯೆ ನನ್ನ
ಗೂಢಾಂತರಂಗಮಂ?" ಇದ್ದಕಿದ್ದಂತೆವೋಲ್
ತನ್ನ ವೇಷಕೆ ತಗುವ ಸೌಮ್ಯತೆಯನಾಂತನಾ
ಕಾಮುನಿಪುಣಂ. ಮಿಗುವ ವಿನಯದಿಂ ತಿರುಗಿದನ್
ಮೈಥಿಲಿಯೆಡೆಗೆ ಮತ್ತೆ:
"ನಿನ್ನ ದುರವಸ್ಥೆಯಂ
ಕಂಡ ದುಃಖಕೆ ಕೋಪಿಸಿದೆನಾಂ, ಕ್ಷಮಾಪುತ್ರಿ, (ಕ್ಷಮಾಪುತ್ರಿ)
ಕ್ಷಮಿಸೆನ್ನ ದುರ್ವಚನಮಂ. ಬ್ರತಮಿದೇನ್, ದೇವಿ,
ವಿಪರೀತಮೀ ಆತ್ಮಹತ್ಯಾ? ನೀಂ ನಡೆಯುವಾ
ವೇದೋಕ್ತ ಧರ್ಮಮುಂ ಪಳಿಯುತಿದೆ, ಪೇಸುತಿದೆ

ನಿನ್ನ ನಡೆಯಂ. ಪೇಡಿಗಳ್ಗಿದು ತೆರಂ. ಪಥಂ
ತಾನಲ್ತು ಧೀರಮತಿಗಳ್ಗೆ. ಈ ಮಾರ್ಗಮಂ,
ಅಲ್ಪರೊಂದಪವರ್ಗಮಂ, ಬಿಟ್ಟುಕಳೆ, ಮಹಿಳೆ.
ನಾನರಿಯೆನೆಂದಲ್ತು ನಿನ್ನ ಮನದಾಳಮಂ;
ನಾನಳೆಯೆನೆಂದಲ್ತು ನಿನ್ನೆರ್ದೆಯಂತು ಗೂಢಮಂ;
ನಿನ್ನ ಆದರ್ಶದುನ್ನತಿಗೇರದೆಂದಲ್ತು
ನನ್ನಾತ್ಮದಾಶೆ. ಆ ವ್ಯರ್ಥ ಪರ್ಯಟನದಿಂ
ಪುರುಷಾರ್ಥಮೇಂ, ಮಿಥಿಳೇಂದ್ರ ಸಂಭೂತೆ, ನಮಗೆ
ದೊರೆಕೊಳ್ವುದೌ? ಸಾಹಸವನುಳಿ; ವಿವೇಕಮಂ
ಪೊರ್ದು ಶರಣ್. ಹೇ ವ್ಯರ್ಥ ದುಃಖಾರ್ತೆ, ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ
ನಿನಗೆ ರಾಮನ ವಾರ್ತೆ? ದೇವದುರ್ಲಂಘ್ಯಮೀ
ಮಹಾಂಭೋಧಿ ನಿನಗುಮಾತಂಗುಮೆಂದೆಂದಿಗುಂ
ಸಾಧ್ಯಮಲ್ಲದ ಸಂಧಿಯಂತುಂ ಘೋಷಿಸುತ್ತಿದೆ; ಕೇಳ್,
ಬುದ್ಧಿಮತಿ! ನಿನ್ನನುಳಿದಾತನಿನ್ನಾವಳನೊ
ನೆರೆದು ಸುಖಿಯಾಗಿರನ್ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯೊಳ್! ನನಗೆ
ತಿಳಿದುದೆಂತೆಂದು ಶಂಕಿಪ್ಪೆಯೇನ್? ತ್ರೈಜಗದಿ
ನನ್ನ ಬೇಹಿನ ಕಣ್ಗೆ ಬೀಳದಿರುದೊಳ್ಳದೆ, ಮೇಣ್
ಕಿವಿಗೆ? ನಿನ್ನನ್ ತೊರೆದು ಮರೆತಾ ಕೃತಘ್ನನನ್
ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನಮಿಂತು ನೆನೆನೆನೆದು, ಬೇಳ್ವೆಯೇನ್
ವ್ಯರ್ಥಮೀ ನಿನ್ನ ರೂಪಿನ ಜೀವಮಾನಮಂ?
ಹರಧನುವನವನೆತ್ತಿ ಮುರಿದ ಮಾತ್ರದಿ ನಿನಗೆ

ರಮಣನಪ್ಪೊಡೆ, ನಾನುಮದಕೆ ನೂರ್ಮಡಿ ಬಲದ
ಕಜ್ಜಮನೆಸಗಿ ತೋರಲಾರೆನೆಂದರಿಯದಿರ್,
ಪ್ರಾಣೇಶಿ ಕಮಲನೇತ್ರೆ!"

ಶಿಂಶುಪಾಗ್ರದೊಳಿರ್ದು
ಕೊಲೆಗೈವ ಪೊಲೆಪ್ಪುಸಿಗೆ ಕುದಿವವೋಲನಿಲಜಂ
ರಾವಣನ ಜಲ್ಪಮಂ ಕೆರಳುತಾಲಿಸುತಿರಲ್,
ಮರನ ಮೆಯ್ಯಂ ನಂಬಿ ನಿಂದಿರ್ದ ಧರಣಿಸುತೆ
ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಳುತಳುತೆ, ತಾಂಮುಡಿಗೆರಗುವಾತ್ತೆ,
ಕೆಡೆದಳ್ ಕುಸಿದು ಬೇರ್ಗೆ. ತ್ರಿಜಟೆಯ ಸಹಾಯದಿಂ (ಬೇರ್ಗೆ)
ಕುಳ್ತಳಲ್ಲಿಯೆ ಮೂರ್ಛೆಮುದುರಿ.

"ನಿನ್ನನೀಪೊಲ್
ಸಂಕಟಕ್ಕೀಡು ಮಾಡಿದ ನನ್ನ ನಾಲಗೆಂತು ೧೯೦
ಕಠಿಣನ್ನಿಯುಂ ಪೇಳುವೆನ್; ಮನ್ನಿಸದನಾರ್ಯೆ;
ಮಿಥ್ಯೆಯಂ ನಂಬಿ ಕೆಡದಿರಲೆಂದು ಕಠಿನಮಂ
ಪೇಳ್ದೆನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಭಾವಿಸದಿರನ್ಯಮಂ,
ಸಚ್ಛೀಲ ಮುಗ್ಧೆ. ಕೈತವದಗ್ಧೆಯಾಗದಿರ್
ಪೋದ ಪುಸಿಗನಸೊಂದು ನಿರುತಮಾದಪುದೆಂದು
ಬಯಸಿ, ಇಲ್ಲದರ್ಕೆಳಸದಿರ್; ಇರ್ಪುದನೊಪ್ಪಿ
ಸೊಗವನುಣ್!"

ಬೀರಿದುದು ಚಿಳಿಚಿಳಿ ಚಿಳಿಲ್ಲೆಂದು
ರಾಲಿವಾಣದ ಹೂವಿನೆದೆಯಂಟುತಿರ್ದೊಂದು

ಒಳಿಪ್ಪಳಿಲ್. ಮೀರ್ದದರುಲಿಗೆ ಹುಬ್ಬುಗಂಟಿಕ್ಕಿ
ವಿರಮಿಸಿದನೀರ್ಸೈದು ತಲೆಯ ಬಿರುದಿನ ಭೀಮ
ರಾಕ್ಷಸಂ. ಭೀತಿಯಂ ಕಿಲಕೊತ್ತಿ, ದುಕ್ಕಮಂ
ಮೆಟ್ಟಿಕ್ಕಿ, ಸುಯ್ದೋರಿದುದು ಕೋಪಫಣಿ ಜನಕ
ನಂದಿನಿಯ ಮಾನವಲ್ಮೀಕದಿಂ:

"ಪೇಳ್, ತ್ರಿಜಟೆ,
ಪಿತ್ತೋತ್ಪನ್ನ ಜಲ್ಪಕುತ್ತರವಿದಂ ನಿನ್ನ
ಅನ್ನದಾತಂಗೆ: ಕತ್ತೆಯ ತತ್ತ್ವಮಂ ಕತ್ತೆ
ಕತ್ತೆಗಳ್ಗುಪದೇಶಿಸಲ್ ತೀಳ್ಕುಮಲ್ಲದೆಯೆ
ಉತ್ತಮ ರಘುಕುಲೋತ್ತಮನ ಸತಿಯುಮುಂದದಂ ಸೀತೆಯ
ಗಳಪಲ್ ಪ್ರಯೋಜನಮೆ? ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಕ್ಕಮಾ
ಅರ್ಹನಲ್ತಲ್ಪಸು! ಮರುಕಮಂ, ಕರುಣೆಯಂ,
ವಿನಯಮಂ, ಸೌಜನ್ಯಮಂ ನಟಿಸುವೀ ನಟನ
ಶುನಕಾಭಿನಯಕೆ ಧಿಕ್! ಪುಸಿವೇಳ್ವ ನಾಲಗೆಗೆ
ಧಿಕ್! ಕೋಟಿ ಧಿಕ್! ಇವನ ಪ್ರೀತಿಸಿರಿಗೆ ಧಿಕ್! ಇವನ
ಬಲ್ಮೆಗೆ ಲಕ್ಷ ಧಿಕ್! ಉಗಳುಮಪವಿತ್ರಮಕ್ಕು;
ಈತಂಗೆ ಪೇಳಿ ಆ ದಿಕ್ಕಿಗೆಂ ಜಲನಸೆಯೆ
ನಾಂ! ರಾಮಚಂದ್ರನೆಲ್ಲಿರ್ದೊಡಂ ನನಗೆ ಪತಿ!
ಶ್ರೀರಾಮನೆಂತಿರ್ದೊಡಂ ನನಗೆ ಪತಿ! ಸತ್ತೆ
ಸೇರ್ವೆಪೆನಾತನೊಡನೆ, ಬರ್ದುಕಮೇರ್ವೆಮೆ ದಿಟಂ
ಇನ್ನರಿರ್ಪಿರ್ ಜಗದಿ! ಈ ಸೊಣಗಮರಿಯದಾ

ಭೀಮ ವಿಕ್ರಮಿ ರಾಮ ಮಹಿಮೆಯಂ. ಬಲ್ಲೆನಾಂ.
ಪೇಳ್, ತ್ರಿಜಟೆ, ನಿನ್ನನ್ನದಾತಂಗೆ. ಕೂಳ್‌ಕೊಟ್ಟು
ಸಲಹಿದಾ ಜೋಳವಾಳಿಗೆ ಉಪಕೃತಿಯನೆಸಗಿ
ಋಣಮುಕ್ತೆಯಾಗು. ಪಾಪಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಮೆಂತಂತೆ
ದುರ್ಲಭಂ ನಾನೀ ನಿಶಾಚರಗೆ. ನಾಂ ಮುನ್ನೆ
ಗೆಂಟರಿಂ ಕೇಳ್ದ ರಾಕ್ಷಸ ವಿಕೃತಿ, ಪೊರಗಲ್ತು,
ಒಳಗಿರ್ಪುದೀ ತಂಗೆ. ಕೇಳದೊ ವಿಹಂಗಮಂ
ಕುಕಿಲಿದೆ ಭವಿಷ್ಯಮಂ: ತರುವುದೀ ಸಾಗರಂ
ತಾನೆ ಸೇತುವೆಯಾಗಿ ರಾವಣನ ಮೃತ್ಯುವಂ,
ಬೇಗಮಿವನೆನ್ನನಾ ಮುನ್ನಮೊಪ್ಪಿಸದಿರಲ್
ಆ ಕೃಪಾಕರನಡಿಗೆ ಮುಡಿಯಿಟ್ಟು!"
ತ್ರಿಜಟೆಯಂ
ಕುರಿತಿಂತು ತನಗೆ ಪೇಳ್ವುದನಾಲಿಸಿದನಾ
ತ್ರಿಕೂಟ ಲಂಕಾಧಿಪಂ. ಕಟು ತಿರಸ್ಕೃತಿ ಗದೆಯ
ಘಾತಕ್ಕೆ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿದನ್; ಸತ್ತುಪುಟ್ಟಿದೋಲ್
ಮತ್ತೆ ಕಣ್ದೆರೆದನಾ ರಕ್ತೇಕ್ಷಣಂ:
"ಅನುಗ
ನೀನರಿಯದಾಡಿದರೆ ನಾನುರಿವೆಂಯೆಂಬೆಯೇನ್?
ನಿನಗೆ ಅಲ್ಪಾಹಾರದಿಂ ಮತಿಭ್ರಮಣೆಗದೆ
ಕಾರಣಂ! — ತ್ರಿಜಟೆ, ಕೇಳ್ ಲಂಕೇಶನಾಜ್ಞೆಯಂ.
ಮತ್ತೆ ಪೇಳ್, ಉಣಿಸಿಲ್ಲದೀ ಮೆದುಳ್‌ಗೆಟ್ಟಳ್ಗೆ

ಬುದ್ಧಿಸ್ಥಿರತೆ ಮರಳ್ದಾವೇಳೆ. ಮೊದಲ್, ಇಲ್ಲಿ
ಬಂದಿರ್ದರಾರೆಂಬುದಂ. ಪೇಳ್ದುದೇನೆಂಬುದಂ
ಮತ್ತೆ. ಇನ್ನೆರಳ್ ತಿಂಗಳಿರುದಿತ್ತವಧಿ. ಆ
ಮೇರೆಯೊಳ್ ಪುರ್ಚನೀ ಬಗೆಕದಡು ತಣಿಯದಿರೆ,
ಭೇಷಜಂ ಬರ್ಪುದು ಬಲಾತ್ಕಾರ ರೂಪಮಂ
ತಾಳ್ದು! ಮೇಣ್," ಸುಯ್ದು ನಿಡುನೋಡುತಾ ಸೀತೆಯಂ
ವಿರಳಾಕ್ಷರದಿ ತಡೆತಡೆದು ನುಡಿದನಿಂತು: "ಮೇಣ್,
ನಿರಶನವ್ರತರೂಪದಾತ್ಮಹತ್ಯೆಯಿನಾಕೆ
ಮಡಿಯುಪ್ಪೊಡೆ, ಅದೆ ಚಿತೆಯನೇರುವೆನ್; ಪೆಣದೆಡೆಯೆ
ಪವಡಿಪೆನ್; ಭಸ್ಮರೂಪದಿನಾದೊಡಂ ಕೂಡಿ
ಪೊಂದುವೆನ್ ಸಾಯುಜ್ಯಮಂ!"
ಕೊರಳ್ ಗದ್ಗದಿಸೆ
ನುಡಿದು, ಹಿಂತಿರುಗಿದನು ಲಂಕೇಶ್ವರಂ, ಬಂದ
ಬಟ್ಟೆಯೊಳ್. ಕಾಯ್ದು ಕಬ್ಬುನವಿಕ್ಕಿದಂತಾಯ್ತು
ರಕ್ಕಸನ ಕಡೆನುಡಿಯ ಕರ್ಕಶವನಾಲಿಸಿದ
ಕಿವಿಗೆ ಜಾನಕಿಗೆ. ಮರಣಂ ತ್ರಿಗುಣ ಘೋರಮೆನೆ
ತೋರೆ, ಬರ್ದುಕಿನ ಕಡೆಗೆ ಬಾಗಿತು ಮನಂ. ಮತ್ತೆ,
ಭೇಷಜಂ ಬರ್ಪುದು ಬಲಾತ್ಕಾರ ರೂಪಮಂ
ತಾಳ್ದೆಂಬ ವಿಷವಚನಮಂ ನೆನೆದು, ಮಿತ್ತುವಂ
ನೀನೆ ಗತಿ ರಕ್ಷಿಸೆಂದಪ್ಪಿದಳ್ ಮಾನವತಿ
ಸೀತೆ. ಭೀಕರಮಾಗೆ ಮಿತ್ತು ಬಾಳ್ಗೆರಡುಮುಂ,

ದೆಸೆಗೆಟ್ಟೆರಲಿದಳ್ ಧರೆಯ ಕುವರಿ! ಕೇಳ್ದುದಂ
ತ್ರಿಜಟೆ, ತಾನುಮಳುತುಂ, ಸಂತೈಸ ತೊಡಗಿದಳ್
ಮನುಜೇಂದ್ರನರ್ಧಾಂಗಿಯಂ:
"ಸಂತಾಪದಗ್ಧ,
ಸ್ವಪ್ನ ಕೇಸರಿಗಳ್ಗೆ ನೈಜನೈರಾಶ್ಯಕ್ಕೆ
ಬಲಿಗೊಡದಿರಾಶಾಬ್ಜಮಂ. ಪೇಳ್ವುದನಿತುಮುಂ
ಪುಸಿ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಂ: ರಾಮನಿನ್ನೊರ್ವಳಂ
ಕೂಡಿ ನಿನ್ನಂ ಮರೆತುದಾವ ನನ್ನಿಯೊ ಅಂತೆ,
ನಿನ್ನಂ ಬಲಾತ್ಕರಿಪುದುಂ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಚಿತೆಗೆ
ಬೇಳ್ವುದುಂ ನನ್ನಿಗಳ್! ಬಲ್ಲೆನಾನಾತನಂ.
ಬಲದಿನೆಳೆತಂದೊಡಂ ಬಲದೊಳೊಡವೆರೆವನಿತು
ಪಶುಮಾತ್ರನಲ್ತು; ಕಾಮುಕನಪ್ಪೊಡಂ ಮೆಚ್ಚಿ
ಬಗೆಸೋಲ್ವರನ್ನಲ್ಲದೆಯೆ ಸೋಂಕನಾವಗಂ,
ಕಠಿಣನಾದೊಡಮಸಂಸ್ಕೃತನಲ್ತು, ನಾರಿಯಂ
ಮೀರಿ ಕೂಡುವ ಪೇಡಿಯಲ್ತು; ಪೌರುಷಶಾಲಿ
ತಾನಾವಗಂ!"
"ಪುಸಿಯೆ ಪೇಳ್ದೆಲ್ಲಮುಂ, ತ್ರಿಜಟೆ?"
ಸೀತೆ ಬೆಸಗೊಂಡಳತಿದೀನ ರವದಿಂ. ತ್ರಿಜಟೆ
ಧೈರ್ಯಮಂ ಕರೆವ ದೃಢವಾಣಿಯಿಂ "ಪುಸಿ ದಿಟಂ;
ನನ್ನಾಣೆ! ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನೊಳಸೋರದಿರ್, ದೇವಿ.
ಆ ಚಂದ್ರನಖಿಯುಮಂ ಧವಳ ಮಾರ್ಗಕೆ ಗೆಲ್ದ

ನಿನಗೆ ನಿನ್ನುದ್ಧಾರಮನತಿದೂರಂ ವಲಂ!
ಮೇಣ್, ಕೇಳ್, ಪೇಳ್ವೆನೊಂದಂ ಸ್ವಪ್ನಸಾಕ್ಷಿಯಂ,
ಕಡೆಯ ಜಾವದೊಳಿಂದು ನಾಂ ಕಂಡುದಂ:" ಸೀತೆ
ಮೂಡಿದಾಶೆಗೆ ಕಣ್ಣರಳ್ಚಿ ಕಿವಿಗೊಡಲ್, ತ್ರಿಜಟೆ
ಕಣ್ತೆರೆಯ್ದು ಮುನ್ನೊರೆದಳಿಂತು: "ಪುಣ್ಯಶಾಲಿನಿ,
ನೆನೆಯೆ ರೋಮೋದ್ಗಮಂ ಸಂಭವಿಪುದೆನಗೆ ಆ
ಸುಸ್ವಪ್ನಮಂ! ಸೂಚಿಪುದು ನಿನಗೆ ದಲ್, ಭದ್ರೆ,
ಶುಭಶಕುನಮಂ! — ಸರೋವರಮೊಂದರೊಳ್ ಕಂಡೆನ್
ಅಬ್ಜಂಗಳೆರಡಂ, ಸಹಸ್ರದಲ ವಿಭವದಿಂ
ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರ್ದುವಂ. ನೀಲಮೆಸೆದತ್ತೊಂದು;
ಕನಕ ಸುಂದರಮಿರ್ದುದಿನ್ನೊಂದು. ತೆಂಬೆಲರ್
ತೀಡೆ, ತುಂಬಿಗಳಾಡೆ, ಚುಂಬಿಸುವವೋಲೊಂದು
ಮತ್ತೊಂದನಿನಿತು ಸೋಂಕುತ್ತಲ್ಲಿ ನಗೆಯಿಸಿರೆ,
ನಕ್ರಮೊಂದೆದ್ದುದತಿಭೀಕರಂ, ಕೊಳದ ನೀರ್
ಭಯಚಕಿತಮಾಗೆ. ಕರ್ಕಶ ಖರ್ವರಾಜಿನದ
ಆನೆಗಳ್ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಹತ್ತೆ ಸಾರ್ದುದಾ
ಪೊನ್ದಾವರೆಯ ಸುಖಸ್ಪರ್ಶಕೆದೆಗೆಸೋಲ್ವವೋಲ್
ಮೂಗುಮುಸುಡಿಂಮನರಳಿಸದರ ಕಂಪಂ ಮೂಸಿ
ಮೂಸಿ. ನಡುಗಿತು ಮಲರ್, ಪೇಸಿ. ನೋಡುತಿರೆಯಿರೆ,
ಮಕರಂದ ಪಾನದೊಳ್ ಮಗ್ನಮಿರ್ದಳಿಕುಳಂ
ಭೋಂಕನೆಯೆ ಝೇಂಕರಿಸುತೆದ್ದು, ಮೊಸಳೆಯ ಮೇಲೆ

ಬಿದ್ದು, ಕೊಂದುವು ಕಚ್ಚಿ, ಪೃಚ್ಛಬಾಣಂಗಳಿಂ
ಚುಚ್ಚಿ! ಕುಂಭೀರಮದು ತೇಲಿ ಬರಲೆನ್ನೆಡೆಗೆ,
ಕಂಡುದು ಕಳೇಬರಂ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರನಾ! ಬೆಚ್ಚಿ,
ತಾವರೆಯೊಳಿರ್ದ ನಿನ್ನಂ ಕಂಡೆನಚ್ಚರಿಯ
ತೇಜದಾ ನೈದಿಲೆಯನಪ್ಪಿರ್ದಳಂ! ಕುಮುಟಿ
ಕಣ್ದೆರೆಯೆ, ಕಂಡೆ ನಿನ್ನಂ ಧ್ಯಾನಮಗ್ನೆಯಂ,
ಪದ್ಮಾಸನ ಸ್ತಿಮಿತೆಯಂ!”
                    ಮಿಂಚಿದುದು ಬಗೆಗೆ
ಸೊಗದಿಂಪು ಮೈಥಿಲಿಗೆ. ಉಕ್ಕುವಕ್ಕರೆಯಿಂದೆ
ತಬ್ಬಲೇಳ್ತರೆ ಕೆಳದಿಯಂ, ತ್ರಿಜಟೆ ಕೈತಡೆದು
ಸನ್ನೆಗೈದಳ್, ಕಣ್ಗೆ ಬೀಳ್ವದಿರ್ಪೊರ್ದೆಮ್ಮಲ್ಲಿ
ಸುತ್ತಲುಂ ಕಾವಲಿರ್ಪ್ಪರ್ದನವಳ ಜಾಣ್ಮೆಕಿಗೆ
ತಿಳುಹಿ. ಸಂಯಮಿಸಿದಳ್ ಸೀತೆ ತನ್ನಾತ್ಮದಾ
ಬಹಿರಂಗದುತ್ಸಾಹಮಂ. ಸುಯ್ದು ಪಚರಿದಳ್
ಕಿವಿಗೆ: “ನಿನ್ನನ್ನರಿಂ ಸುಕ್ಷೇಮಮೀ ಲಂಕೆ,
ತ್ರಿಜಟೆ. ರಾಕ್ಷಸನೀಚಕನಪಮಾಕನ ನಿಚಯಮಂ
ನೂಂಕಿ, ಭೀರುಗೆ ಧೈರ್ಯಮಂ ನೀಡಿತಯ್ ನಿನ್ನ
ವಾಣಿ. ಕನಸಿಗೆ ಮಿಗಿಲ್, ನಿನ್ನ ಹರುಷಮೆ ನನಗೆ
ಕೊಟ್ಟಪುದು ಕಲ್ಯಾಣಮಂ. ನನಗುಮೊಂದಾಯ್ತು,
ಸಖಿ, ಸುಖಸ್ವಪ್ನಮದನುಸುರಲ್ಕೆ ನಾಣ್ಚುವೆನ್!”
ಈ ದುಷ್ಟನವಚಾರದಿಂದೆನ್ನ ಬಗೆ ಕದಡಿ

ವಿಶ್ವಾತಿಸುತಿಪ್ರೌಢಂ, ಇಂದು ಪೊಳ್ತರೆಯಿಂದೆ
ನಿರ್ನೆರಂ ಸಂತೋಷಮುಕ್ಕುತಿಹ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ,
ಕ್ಷೇಮಂ ಸಮೀಪಿಸಿದವೋಲ್!" ಮಾಗಿಯೆಳೆವಿಸಿಲ್
ಬನಪಸುರ್ ಸಿರಿಯೊಡನೆ ಸರಸವಾಡುತ್ತಿರ್ದ
ಚಂದಮಂ ಕಣ್ಸುಳಿಸಿ ಕಂಡು, ಸೀತಾದೇವಿ
"ಇಂದಿದೇನ್ ಚೆಲ್ವು, ಸಖಿ, ಶಿಶಿರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ
ಓಲೈಸುತಿದೆ ಚೈತ್ರಸೌಂದರ್ಯಮಂ? ಅದೋ
ಆ ಭವ್ಯ ಶಿಂಶುಪಾಂಘ್ರಿಪಮಿಂತು ಮನ್ಮನಕೆ
ಪಿಂತಾವಗಂ ತಂದುದಿಲ್ಲಮನುಭೂತಿಯಂ
ರಾಮಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಾ!" ಮೊಗಮಗುತತ್ತಣ್ಗೆ
ನೋಟಮಂ ಕೀಲಿಸಿದ ಸಾಶ್ರುಸುಖ ನೇತ್ರೆಯ
ಸುಖಕೆ ಸುಖಿಸುತಾ ತ್ರಿಜಟೆ, ತನ್ನ ಕನ್ನೆಗೆ ತಾಯಿ (ಕನ್ನ)
ಬೇಡುವಕ್ಕರೆಯಿಂದೆ, ಬಿನ್ನಯ್ಸಿದಳ್: "ಮಗಳೆ,
ಬರ್ದುಕಿರಲ್ ಕಾಣ್ಬೆಮೊಳ್ಪಂ. ಸೇವಿಸಲ್ವೆಮಂ,
ತೀರ್ಥಪ್ರಸಾದಂಗಳೊಲ್, ಫಲಜಲಂಗಳಂ,
ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಾನೀವುದಂ." ಸೀತೆ ಮೊಗದಿರುಹಿ,
ತ್ರಿಜಟೆಯಂ ಸಂಪ್ರೀತಿಯಿಂ ನೋಡಿ: "ನಿನ್ನಾಶೆ
ಮಂಗಳಂ ನನಗೆ. ಆ ಶಿಂಶುಪದ ಪಾದಮಂ
ತೊಳೆದು ಪರಿಯುವ ನಿರ್ಝರಿಣಿಯೊಳ್ ಮೊಗಂದೊಳೆದು,
ಬಳಸಿರ್ಪ ತರುಗುಲ್ಮ ಕೃತಿಯ ಏಕಾಂತದೊಳ್
ಕುಲಗುರುಗೆ ರವಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನೆತ್ತಿ, ಬಂದಪೆನ್

ಪೂಜೆಯಂ ಪೂರೈಸಿ!" ಮೆಲ್ಲನೆತ್ತಿದಳವಳ
ಕೈವಿಡಿದು, ಮತ್ತಮೊರೆದಳ್ ತ್ರಿಜಟೆ:" ಸುತ್ತಲುಂ
ಕಾಪಿರ್ಪುದಂ ನೆನೆದು, ನೆನೆಯದಿರ ಕಾರ್ಯಮಂ,
ದೇವಿ. ನಿನ್ನ ಹರಣಕ್ಕೊತ್ತೆಯಿಟ್ಟಿಹೆನೆನ್ನ
ಹರಣಮಂ. ನಿನ್ನನಿಂಗೇನಾದೊಡಂ ಕೇಡು
ಸಂಭವಿಸೆ, ನೇಲುವುದು ನನ್ನ ಹೆಣಮದರ ಬಳಿ;
ತಿಳಿ, ಮಗಳೆ!"

ಮಂದಸ್ಮಿತಂ ಬೆರಸಿ ರಾಮಸತಿ,
ಕಿಂಕರಿಯ ಶಂಕೆಯಂ ದಿಟ್ಟಿಯಿಂದಪಹರಿಸಿ,
ಬಿಯ್ಯನಿಳಿದಳು ನಿರ್ಝರಿಣಿ ತಟಿಗೆ. ಪೊಕ್ಕಳಾ
ತ್ರಿಜಟೆ ತೃಣಕುಟಿಗೆ, ಪೆಣ್ಣೊಸನಸೆಮೂಡಲಾ
ಪತಿವ್ರತೆಯ ವ್ರತಕೆ. ಸಿಸಿರದ ಬಿಸಿಲ್ ಹಿತಮಾಗೆ,
ಕುಳಿರ ಚಳಿಯಂ ಗೆಲ್ದೆ ರೆಂಕೆಯ ವಿಹಂಗಗಳ್
ಬಂಡೀಂಟಿ, ಪಣ್ಣುಂಡು, ಕೊಂಬೆಗೊಂಬೆಗೆ ನೆಗೆದು
ದಾಂಟಿ, ಹಾರಾಡುತಿರ್ದುವು ಹಾಡಿ, ದಶರಥನ
ಸುತನ ಮಡದಿಯ ಮಹಾಯಾತ್ರೆಯನೊಲಿದು ನೋಡಿ!

—·—

೨೧-೧೧-೧೯೪೧
[illegible]
[illegible]

೨೭ ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಅತ್ರಿ ೨ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ, ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತದಿಂದ ರಚನಾಕ್ರಮವನ್ನು ಬದಲಿಸಿ, ನಿತ್ಯಸೀತೆ.)
23.11.1941

ಇಂಗೋಲ್ XXVI

ಅಶ್ರುಗಂಗೋತ್ರಿ

ಜನಚರಣ ಚಲದ್ ಧೂಳಿದೂರಂ, ಮೃಗ ಖುರ-
ಕ್ಷುಣ್ಣ ಶಾದ್ವಲ ಸುಂದರಂ, ಜಲಪಾನ ತೃಪ್ತ
ಪಕ್ಷಿ ಪಾದಾಂಕಿತ ಶಿಲಾ ಕಲಾ ಶೈವಾಲ
ಚಿತ್ರಿತಂ, ವೃಕ್ಷ ಗುಲ್ಮ ವ್ರತತಿ ಸಂವೃತಂ,
ಝರ ಪತನ ಘೋಷ ಗದ್ಗದ ವಿಹಗ ಕೂಜಿತಂ
ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿಪಿನದೊಲಿರ್ದುದಾ ನಿಕುಂಜ ಭೂ,
ಕಿಂಶುಕ ಕದಂಬಾದಿ ತರು ನಿಷೇವಿತ ಮಹಾ
ಶಿಂಶುಪಾಶೋಕ ಸಂಶೋಭಿತಂ. ನಿಬಿಡಮಾ
ಶಿಂಶುಪದ ಶಾಖಾಗ್ರದೊಳಗಿರ್ದು, ಕಂಟಕಿತ
ರೋಮ ತನು, ನೋಡುತಿರೆಯಿರೆ ಸಮೀರಾತ್ಮಜಂ
ನಿರುದ್ಧೋಚ್ಛ್ವಾಸನೊಲ್ ನಿಷ್ಪಂದಿತಂ, ದೇವಿ
ಇಳಿತಂದಳೊಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆ ನಿರ್ಝರದ ತಟಿಗೆ,
ಭಕ್ತ ಶಿಲ್ಪಿಯ ರಮ್ಯ ವಿಗ್ರಹಕೆ ದೇವತಾ
ಪ್ರಾಣಮವತರಿಸುವೋಲ್. ಕೊಂಬೆಯೆತ್ತರದಿಂದೆ,
ರುತ್ತೆ ಸಾರ್ದಳಂ ಕಂಡಾಕೆಯಂ, ಆ
ಕೃಶಾಂಗಿಯಂ, ಮಿರುಗಿಲ್ಲದ ಮಲಿನಗಾತ್ರಿಯಂ,

ವಿವಿಧ ಭಾವ ಕ್ರಕಚ ಪೀಡನಕೆ ಸಿಲ್ಕಿತೊ
ಸಮೀರಜಾತ್ಮಂ! ಸಂತೋಷವೃಕ್ಷಿತದನಿಕ್ಕಿ
ದುಃಖಧೂಮಂ ತುಂಬಿದತ್ತದನಿರಿದು ಸೀಳ್ದು
ಉಜ್ಜ್ವಲಿಸಿತುರಿ ರೋಷಭೀಷಣಾವಿಷಾದದಾ:
"ಇವಳಹುದೆ ಆ ದೇವಿ, ನನ್ನ ಸಾಹಸದಂತ್ಯ
ಗಂತವ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿ! ದಿಟಮಾ ರಾಮನರ್ಧಾಂಗಿ
ಇವಳಲಾ! ಧನ್ಯನಾಂ, ಸಾರ್ಥಕಮೆನ್ನ ಜನ್ಮಂ!
ಅನಿಲ ದೇವನೆ ನಮೋ; ಸೂರ್ಯದೇವನೆ ನಮೋ;
ದೇವತೆಗಳಿರ ನಮೋ; ಸರ್ವದೇವರ ದೇವ,
ಧರ್ಮಮೂರ್ತಿಯೆ ನಮೋ! ಸೀತೆಯಂ ತೋರ್ದುದಕೆ,
ಆ ತಾಯಿ ಸಾರ್ದುದಕೆ, ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದುದಕೆ,
ಮುಹುರ್ ಮುಹುರಿದೊ ನಿಮಗೆ ನಮೋ! ನಮೋ! ನಮೋ!"
ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನಿಂತು ವಂದನೆಯನರ್ಪಿಸಿರೆ,
ಬೀಸುವೆಲರಿಗೆ ಬೀಳ್ವ ಮರದೆಲೆವನಿಗಳೊಡನೆ
ಬಳಬಳನುದಿರ್ದತ್ತು ಕಣ್ಣಾಲಿ ನೀರ್. ಮತ್ತೆ
ಮರುಕದಿಂದಾಂಜನೇಯಂ: "ಅಯ್ಯೊ, ದಾಶರಥಿ
ಬಣ್ಣಿಸಿದ ತನ್ನ ದಯಿತೆಯ ಚಿತ್ರವೆಲ್ಲಿ? ಈ
ದೀನ ದುಃಖಿನಿಯೆಲ್ಲಿ! ಬರ್ಣಿಸಿದ ಚೆಲ್ವೆಸೆವ
ಚಿತ್ರಪಟಮಂ ಮಳೆಯ ಕೈ ಹಿಸುಗಿ ಬಿಸುಟಂತೆ
ತೋರ್ಪಳೀ ಮಹಿಳೆ! ವಿಧಿಯ ನಿಷ್ಠುರ ಹೃದಯಮಂ
ಸುಡು ಸುಡು, ದಯಾಶೂನ್ಯಮಂ!.. ಬರಿದೆ ಬಯ್ವೊಲೇನ್

ಕಾಣದಿರ್ಪುದನಿಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಕಾರಣವನಾಂ
ಕೈಬಿಟ್ಟೆನಲ್ತೆ? ನೀಚನ ಮಂಡೆಯಂ ನನ್ನ
ದೋರ್ದಂಡ ಮುಷ್ಟಿವಜ್ರದಿನಪ್ಪಳಿಸಿ ಬಡಿದು
ಕೆಡಹದೆಯೆ ಕೆಮ್ಮನಿರ್ದೆನದೇಕೆ ನಾಂ, ಮರದಿ,
ಮರವಟ್ಟವೋಲ್? ಇರ್ಕೆ; ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಮಿರ್ಕೆ.
ದೇವಿಂತೇನನೊ ಪೇಳ್ವಳಾಲಿಪೆನ್. ತರಿಸಲ್ವೆನ್
ಆಬಳಿಂ ಮುಂ ಸಲ್ವ ಮೇಲ್ವಟ್ಟೆಯನ್!”
ಪೇಳಿಲ್

ತಾನಾದ್ಯೈಕಾಂತಮಂ ಪೊಕ್ಕುದೆ ತಡಂ ಸೀತೆ,
ಸುತ್ತಂ ನೋಡಿ, ಸುಯ್ದು, ನಿಂತಳಂತರ್ಮುಖಿ,
ಸಮಾಧಿಸ್ಥೆಯೋಲ್. ಗುಹ್ಯಮಪ್ಪುದನೊ ಪೊತ್ತುದಂ
ಪೇಳಲಾತುರಮಿರ್ದೊಡಂ ಪೇಳಲಾರದೆಯೆ
ತುಟಿಗಚ್ಚಿ ಬಾಯ್ಮುಚ್ಚಿ ಬಿನ್ನನಿರ್ದ್ದಂದದೋಲ್
ಇರ್ದುವು ಗಿಡುಮರಂಗಳಲ್ಲಿ, ಸಂತೋಷಮಂ
ಚೆಲ್ಲಿ. ಮಾಗಿಯ ಮಂಜನೆಲೆಯ ಬಟ್ಟಲೊಳಿಟ್ಟು,
ಪ್ರೋತ್ಸಿರ್ಪನಿಯ ಕರ್ಪೂರಕಿನರೋಚಿಯಂ,
ಪೊಗಂಪಿನಾರತಿಯನೆತ್ತುವ ನಿಮಿತ್ತದಿಂ
ಸೂಚಿಸಿತ್ತಾ ಸ್ಥಾವರಂ ಶುಭವನವನಿಜೆಗೆ
ಮಂಗಳಾಶೀರ್ವಾದದಾ. “ತಾಯಿ, ಭೂದೇವಿ,”
ಗದ್ಗದಿಸಿ, ಕೈಮುಗಿಯುತಾ ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಗ್ರಹಕೆ,
ಮುನ್ನೊರೆದಳಿಂತು: “ನೀನಾದೊಡಂ ಕಾಯವ್ವ

ನಾಥವತಿಯಾದೀ ಅನಾಥೆಯುಂ. ಲಂಕೆಯುಂ
ನಿನ್ನಂಕಮಲ್ತೆ? ಅಂತಲ್ಲದಿರೆ ಈ ಶಾಂತಿ
ನನಗೆ ದೊರೆಯುವುದೆಂತುಟಿಲ್ಲಿ? ಪೆತ್ತಂಬೆಯೆ
ಮುದ್ದಿನಿಂದೆತ್ತಿ ಮುತ್ತಿಟ್ಟು ಸಂತೈಸುವೋಲ್
ಮತ್ತೆ ಮಗುವಾದೆನಾಂ! ದೇವತಾತ್ಮಗಳಿಲ್ಲಿ
ಸತ್ ಶಕ್ತಿಗಳ್ ಸುತ್ತಣಿಂ ಮೂಡಿ ಪೊರೆವುವೆನೆ
ಧೈರ್ಯಮೊಂದುಕ್ಕುತಿರುದಿಂದೆನಗಭೂತಪೂರ್ವಂ!
ಹರಧನುವನೆತ್ತಿದಂದೆನ್ನ ಮನದನ್ನಂಗೆ
ಹೂಮಾಲೆಯಿಕ್ಕುವಂದುಕ್ಕಿದೊಂದುತ್ಸವಂ
ಬಗ್ಗಿಪ್ಪುದು ಸುಗ್ಗಿಗೋಗಿಲೆಯಾಗಿ ಮಾಗಿಯಾ
ನನ್ನೆದೆಯೊಳಿಂದು! ನಿನ್ನಂಕಮಿದಿಟಂ, ತಾಯೆ,
ಈ ಲಂಕೆಯುಂ!"
ಪುಳಿಲ್ ಚೆಲ್ವನಾಲಿಗಳಿಂದೆ
ಬೀರ್ದ್ದೆಂಬ ಪೂಜೆಪೋಲೀಕ್ಷಿಸುತೆ, ಚೆಲುವಿದಳ್
ಸುರಸುತೋಪಮೆ ಧರಣಿಸುತೆ, ನಿರ್ಝರಂ ನೆಗೆವ
ಕಡುಗೆಯ್ಮೆಯುಂ ಸಹಿಸೆ ನೀರ್ಬೀಳಕೊಂದಂಚು
ಕಟ್ಟಿದೊಲಗುರ್ವಿರ್ದ ಪಾಸರೆಗೆ. ನೋಡಿದಳ್
ಆ ಮಹೋನ್ನತಿಯಿಂದೆ ಜಲಪಾತದಾಳಮಂ,
ಕೌಂಗು ತರು ಮೇಯಮಂ. ಕಾಣ್ಕೆಗಳ್ಕಿದ ಮನಂ
ಮತ್ತೆ ಸಂತೋಷಿಸಿತು. ಭಕ್ಷಿಸೆ ತೆರೆದ ಬಾಯ್
ರಕ್ಷಿಸುವ ಮನೆಯಾಯ್ತು: ಕೊಟ್ಟವಧಿಯೊಳಗಾಗಿ

ತನಗೆ ರಾಮನ ರಕ್ಷೆಯೊದಗದಿರೆ, ರಾವಣ
ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದಮುಂ ಮೇಣವನೊಡನೆ ಬೇಳ್ಪ
ಹೇಸಿಗೆಯ ಗತಿಯಿಂದಮುಂ ಪಾರಾಗಲಿದುವೆ
ಪರಮಾಶ್ರಯಂ! ತೊರೆಯನನುಕರಿಸಿ ಧುಮುಕಲ್ಕೆ,
ನೀರಂತೆವೋಲ್, ತುಂತುರಾಗದೇನೀ ನನ್ನ
ಬಡವೊಡಲ್? ಪೊರೆಯೊಗದೆನ್ನ ಛಿದ್ರಿತ ಶವಂ;
ಕರುಣೆಯಿಾ ನಿರ್ಝರಿಣಿ; ಕಡಲನತಿದೂರಮೆ;
ನೆಲಂ ಪಿತ್ತಳೆಂ; ನೀರ್ ಬಸಿರ್ ಪೇಸುವುದೆ? ಮೀನ್ಗೆ
ಪಸಿವಿರದೆ? ಪಲ್ಲಿರದೆ? ತಿಂದಿಲ್ಲಗೈಯದೇನ್
ಪರದೇಸಿಯೀ ಪಾಳ್ಕಾಯಮಂ?"

ಕೊರಳ್ ಬಿಗಿದು
ಮೂಗಳ್ತಳಾ ದಿವ್ಯದುಃಖಿನಿ ಸಗದ್ಗದಂ,
ತನ್ನ ಕಲ್ಪನೆ ಮಥಿಸಿದಾ ತನ್ನ ದುರ್ಗತಿಗೆ
ತಾನೆ ಕುದಿದರ್ದೆ ಕರಗಿ ಮರುಗಿ. ಧೃತಿಯಿಂ ಮತ್ತೆ
ತೊಳೆದಳಶ್ರುಮಲಿನ ಕಪೋಲಮಂ. ಝರ ನಟತ್
ಸ್ಫಟಿಕ ಶೀತಲ ಲಸತ್ಕೋಮಲ ಶಿವಾಂಬುವಂ
ಕೊಂಡಳಂಗೈಗಂ ಜಲಿಯನೆತ್ತಿದಳು ತನ್ನ
ವಂಶಾಧಿದೇವನಿಗೆ ರವಿಗರ್ಘ್ಯಮಂ: "ನಮೋ,
ಹೇ ಜಗಚ್ಚಕ್ಷು, ವಂಶದ ಮಗಳ್ ಪ್ರಾರ್ಥಿಪಳ್
ಕೇಳ್, ಕರುಣೆ. ನೀಂ ವಿಶ್ವಶಕ್ತಿ ಪ್ರತೀಕನಯ್;
ಮೇಣ್ ಋತಪ್ರತಿಮಾ ಸ್ವರೂಪನಯ್; ಪ್ರತಿದಿನಂ

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮಪ್ಪ ಪರಮಾತ್ಮನಯ್ ನೀಂ ನಿಖಿಲ
ಜಲಸಸ್ಯ ಮೃಗ ಮನುಜ ಜೀವರಿಗೆ. ನಿನ್ನಿಂದೆ
ಲೋಕಂ ನವೀನಂ ನಿರಂತರಂ. ನಿನ್ನಿಂದೆ
ಸೃಷ್ಟಿಗುತ್ಸಾಹಂ; ಲಯಂ ಸೃಷ್ಟಿಮುಖಿ ನಿನ್ನ
ಚೈತನ್ಯದಿಂ; ಸ್ಥಿತಿಗೆ ನೀನೆ ಗತಿ, ಮತಿ, ಶಕ್ತಿ,
ಮೇಣಕ್ಷರಜ್ಯೋತಿ. ನಾಮರಿಯದಿರ್ಪೊಡಮೇನೊ?
ಕಳ್ತಲೆಗೆ ಬೆಳ್ಪುವಾಗಿರ್ಪಂತೆ, ಪಾಪಮಂ
ಸಂಹರಿಸಿ ಪುಣ್ಯಮಂ ಪೊರೆವೆ ನೀಂ, ಹೇ ಜಗತ್-
ಕಲ್ಯಾಣಮೂರ್ತಿ. ರಕ್ಷಿಸೊ ನಿನ್ನ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು
ಕುಲ ಕುಮಾರ್ತೆಯ ಪುಣ್ಯಮಂ, ಮಾನಮಂ, ಮತ್ತೆ
ವಂಶ ಗೌರವ ಕೀರ್ತಿಯಂ! ವಿಶ್ವ ತಿಮಿರಮಂ
ಕೊಲೆಗೈವ ನಿನಗೆ ರಾಕ್ಷಸನೆದೆಯ ಪೊಲೆಗುಹೆಯ
ಕತ್ತಲೆಯ ಕಿರುಬಿತ್ತರಂ ಪಿರಿದೆ? ಕುಲಗುರುವೆ,
ಕೈಬಿಡದಿರೆನ್ನಂ ಪತನಗತಿಗೆ. ರಕ್ಷೆಯಿರೆ
ರಘುರಾಮ ಸತಿಗೆ ನೀಂ, ಮಂಗಳಮಕ್ಕುಂ ದಿಟಂ
ಮತ್ಪ್ರಾಣ ಪತಿಗೆ!”

ಅರ್ಘ್ಯವನೆತ್ತಿದಂಜಲಿಯ
ತೀರ್ಥಮೊಯ್ಯನೆಯೆ ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕುತಿರೆ, ತೊರೆಯ ಮೊರೆ
ಪಕ್ಷಿಕಲರುತಿ ಪುಷ್ಟಮೋಂಕಾರ ಘೋಷಮಂ
ಜಪಿಸಿ ಪರಿದಿರೆ ನಿಮೀಲಿತನೇತ್ರೆ, ಕೃಶಗಾತ್ರೆ,
ಧ್ಯಾನ ಗಂಗಾ ಸ್ರೋತ ಸಂಸ್ನಾತೆ ಕೇಳ್ದಳ್,

ವಿಸ್ಮಿತಾಂತಃಕರಣೆ, ದೇವ ಕಂಠಧ್ವನಿಯ
ತಾರ ಮಂದ್ರೋದಾರಮಂ. ನೀರ್ದನಿಯ ಮೀರ್ದು,
ಘುಮ್ಮಿಕ್ಕುತುರುಳ್ವಬ್ಧಿಯಬ್ಬರವನಾಕ್ರಮಿಸಿ
ಪೆರ್ಚಿ, ಪೆರ್ವಿದುದು ಖಗರವ ಸಮಶ್ರುತಿಯಾಗಿ
ವೇದನಾದೋಪಮಂ ಆ ಗಂಭೀರ ವಾಣಿ:—
"ಇರ್ಪುದುತ್ತರ ದಿಶೆಯೊಳಂಬುಧಿಯಿನಂಬುಧಿಗೆ,
ಪೂರ್ವಪಶ್ಚಿಮ ದಿಶಾಧೀಶರ್ಗೆ ಮಾಡಿದವೊಲ್
ಕುಂಭಿನಿಗೆ ತಲೆಗಿಂಬನೆನೆ, ಪೆರ್ವ ಪರ್ವತಂ,
ಚಂದ್ರಚೂಡಪ್ರಿಯಂ, ಹಿಮವಂತ ನಾಮಂ,
ನಗೇಂದ್ರ ರುಂದ್ರಂ. ತೆಂಕಲೊಳಲ್ಲಿಗನತಿದೂರಂ
ದೇಶ ಕೋಸಲಮಿರ್ಪುದು. ಧನಧಾನ್ಯ ಜನ ತುಂಬಿ
ಸರಯೂ ನದಿಯ ಮೇಲೆ. ದೇವ ದಶರಥನಾಳ್ವ
ರಾಜಧಾನಿಯದರ್ಕೆ ಮನುಕೃತಮಯೋಧ್ಯೆ. ಆ
ಕ್ಷಿತಿಪತಿಗೆ ಮೂವರಿರ್ದರ್ ಚೆಲ್ವುನೀರೆಯರ್,
ಕೌಸಲೆ ಸುಮಿತ್ರೆಯರ್ ಕೈಕೆ. ಮಕ್ಕಳವರ್ಗೆ
ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಭರತ ಶತ್ರುಘ್ನರಾದರಯ್,
ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಚತುರ್ಭುಜಗಳೋಲ್. ಅಗ್ರಜಂ,
ನೀಲ ಮೇಘಶ್ಯಾಮ ಕೋಮಲಂ," ಜನಕಜೆಗೆ
ನಾಳ ನಾಳದಿ ದುಮುಕುತಿರೆ ಜೇನ್ಸೊಗಂ, ಮೆಯ್ಗೆ
ಮುಳ್ಪುವಿರ್ ಮೂಡಿ ರಸವಶವಾಗುತಿರೆ ಮನಂ,
ದ್ರವಿಸುವೊಲ್ ಬಾಷ್ಪಾರ್ದ್ರ ಚೇತನಂ, ಮತ್ತಮಾ

ಮುಂದುವರಿದುದು ದಿವ್ಯವಾಣಿ: "ಚೇತೋಹರಂ,
ಮನ್ಮಥಂಗೆನಿತೊಮಡಿ ಸುಂದರಂ, ಕಲಿ ಧನ್ವಿ,
ಭೀಮವಿಕ್ರಮಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಕೋವಿದಂ, ದೈತ್ಯಾರಿ,
ಮಂತ್ರಾಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರ ನಿಪುಣಂ, ಚಂದ್ರ ರಮ್ಯನಾ
ರಾಮಚಂದ್ರಂ ಶಿವಧನುವನೆತ್ತಿ ಸೀತೆಯಾ,
ಮಿಥಿಳೇಂದ್ರ ಸಂಪ್ರೀತೆಯಂ, ಧರಾಜಾತೆಯಂ,
ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತೆಯಂ ಮದುವೆನಿಂದಂ ಮಹಾ
ಸೌಂದರ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂ ತ್ರೈಭುವನದಾ!"
'ಆ' ಎಂಬ

ಆಲಾಪನೆಯ ದೀರ್ಘ ಮಾಧುರ್ಯಮಂತ್ಯಮಂ
ಸೇರ್ವನಿತರೊಳ್ ದೇವಿ, ತಾಳಲಾರದೆ, ಶುಭದ
ಸಂದೇಶ ಕಾರಣವನರಿಯುವ ಕುತೂಹಲಕೆ
ಕಣ್ದೆರೆದಳತಿಸುಖಮುಖೀ: ಉಲಿಯುತಿರ್ದತ್ತು
ತೊರೆ, ಮೊರೆದು. ಭೋರ್ಗರೆಯುತಿರ್ದತ್ತು ಝರಶತ
ನಿಪಾತಘೋಷಂ. ಶಿಶಿರರ್ತು ಪೂರ್ವಾಹ್ನ ರವಿಯ
ರೈರಶ್ಮಿ ನಲಿದುದು ತರಂಗಾಗ್ರದೊಳ್ ಮಿಣುಕಿ
ಮಿಂಚಿ. ಹಕ್ಕಿಗಳುಲಿಗಳಡವಿ ಜೋಗುಳವೆನಲ್
ತೂಗಿದುವು ಕಿವಿದೊಟ್ಟಿಲಂ. ಕಾಣದಾರುಮಂ
ಬೆರಗಾಗಿ "ಕೇಳ್ದೆನಲ್ಲವೆ ದಿವ್ಯವಾಣಿಯಂ?
ಪೇಳ್ದುದೈಸಲೆ ಶುಭದ ವಾರ್ತೆಯಂ? ಕಣ್ದೆರೆಯೆ,
ಕಿವಿ ಮುಚ್ಚಿದಂತಾಯ್ತು! ಕಾಣೆನಾರುಮನಂತೆ

ನಿಂತುದಾ ವಾಣಿಯುಂ! ಕುಲದೈವ ರವಿ ಕೃಪೆಯೊ?
ಪಿತೃಮ್ಮ ಭೂಮಿ ತಾಯಿಯ ಕೃಪೆಯೊ? ಮೇಣಾವ
ವೃಕ್ಷಯಕ್ಷನ ವಚನ ಸಾಂತ್ವನವೊ? ಮೇಣೆನ್ನ
ಪಸಿದ ಮೆದುಳಿನ ಬೆಮೆಯೊ? ಬಯಕೆಯಿಂ ಕೊಡ್ಡಿದ ಬರಿಯ
ಬಯಲೊ? ರಕ್ಕಸ ಕಪಟವೊ? — ಅಲ್ತಲ್ತು! ದಿಟಮೆ ದಲ್!
ಗಾಂಭೀರ್ಯಮೆಲ್ಲಿ ಕಪಟಕೆ? ಭ್ರಾಂತಿಗಾ ಧ್ವನಿಯೆ?
ಏಂ ಮಧುರಮೇಂ ಶಾಂತಮೇಂ ಧೀರಮಿರ್ದುದಾ
ಕಂಠ ಘಂಟಾರವಂ! ಈ ಚೆಲ್ವನೀಕ್ಷಿಸಲ್
ಸುರರೆನಿತೊ ಚಡಪಡಿಪರಲ್ತೆ. ನೋಡದಿರ್ದೊಡೇಂ
ನರರ ಕಣ್? ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಭಾವದಿಂದಿಂತಪ್ಪ
ಸೌಂದರ್ಯಮಂ ವ್ಯರ್ಥಮಾಗಿಸಲ್ಕೊಪ್ಪುದೀ
ಸೃಷ್ಟಿ. ಆವನೊ ಸುರನಿರಲ್ ವೇಳ್ಕುಮೆನ್ನ ಮೇಲ್
ಕರುಣೆ, ಸಂತೈಸಲೆನ್ನಂ, ನುಡಿವನಾ ಮಧುರ
ವಾಕ್ಯಂಗಳಂ! ಏನಾನುಮಾಗಾನುಮಿರ್ಕೆ!
ಧನ್ಯೆಯಾನೆನ್ನ ಹೃದಯೇಶ್ವರನ ರೂಪಗುಣ
ನಾಮಮಂತು ಕಾವ್ಯಮಂ ಕೇಳ್ದು. ಸಟೆಯಾದೊಡೇಂ?
ದುಃಖ ಜೀವಿತೆಯೆನಗೆ ಧೈರ್ಯಮೀವುದೆ ದಿಟಂ;
ಕಷ್ಟ ಬಂಧಿತೆಯೆನಗೆ ನೆಚ್ಚನೀವುದೆ ದಿಟಂ;
ನಿಷ್ಠೆಯಂ ಸಾಧಿಸುವಳೆನಗೆ ಹರಕೆಯೆ ದಿಟಂ;
ಪ್ರತ್ಯಾಶೆಯಾ ಶಿಷ್ಟಮಿಷ್ಟಮೆ ದಿಟಂ!”

ಮತ್ತೆ

ಅರ್ಘ್ಯಪೂರ್ಣಂ ಕರಪುಟಾಂಜಲಿಯನೆತ್ತಿದಳ್;
ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿದಳ್. ಮತ್ತೆ, ಇಂದ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಮನದ
ವಿದ್ಯುದಣು ಚಕ್ರನರ್ತನದಿಂದೆ ವರ್ಣಮಯ
ಸೃಷ್ಟಿವೈವಿಧ್ಯಮಂ ರಚಿಪೊಲಾ ಜಲಪಾತ
ಘೋಷದಿಂದುಣ್ಮಿದುದೆನಲ್ ಕಿವಿಗೆವಂದುದಾ
ಆಕಾಶ ವಾಕ್:—

"ನೀನರಿತಿರ್ಪುದಂ, ನೀನೆ
ಕಂಡುಂಡುದಂ ನಿನಗೆ ಪೇಳಲೇಂ ಸಾರ್ಥಕಂ?
ಮುನ್ನೊರೆವೆನಾಲಿಸಾ, ಸುಗ್ರೀವ ಸನ್ಮಿತ್ರ
ಶ್ರೀರಾಮ ಪುಣ್ಯಾಸತಿ: ದುರುಳ ಲಂಕಾಧಿಪಂ,
ಮಾರೀಚ ಮೃಗಯಾ ನಿಮಿತ್ತದಿಂ ರಾಮನಂ
ಮೇಣಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನುಮಂ ದೂರಮೆಳೆತಟಂ
ಮಾಡಿ, ಲಂಕೆಗೆ ನಿನ್ನನಾ ಪಂಚವಟಿಯಿಂ
ಕೆವರ್ದುಯ್ದನಂತರಂ ದುಃಖಹತಚೇತನಂ,
ದೀನಾತಿದೀನಮತಿ, ನಿನ್ನಪತಿ, ದಾಶರಥಿ
'ಹೇ ವರಾರೋಹೆ, ಅನಿಂದಿತೇ, ಸರೋಜಮುಖಿ,
ದಯಿತೆ, ಮೈಥಿಲಿ, ಸೀತೆ' ಎಂದೊರಲ್ದಲೆದಲೆದು
ಕರೆಕರೆದರಸಿ, ಮರಣಮುಖಿ ಜಟಾಯುವಿನರಿತು
ನಿನಗೊದಗಿದಪದಶೆಯ ಕಥೆಯಂ, ನಿರಾಶಾ
ಕಬಂಧನಂ ಕೊಂದು, ಮುನ್ನಡೆಯೆ, ತಾಪಸಿ ಶಬರಿ
ತನ್ನ ಜೀವವನಿತ್ತು ರಕ್ಷಿಸಿದಳೆಲೆ ದೇವಿ

ನಿನ್ನಾಣ್ಮನಂ. ಮುಂದೆ ವಾನರ ನೃಪೇಂದ್ರನಾ
ರವಿತನಯಂ ಸುಗ್ರೀವನೊಳ್ ಲಭಿಸಿದುದು ಮೈತ್ರಿ,
ಸುಕೃತ ಮಂಗಳೆ, ನಿನ್ನ ಜೀವಿತೇಶ್ವರಗೆ. ಆ
ವಾನರ ವರೇಣ್ಯಂ ಕಪಿಧ್ವಜಾಲಂಕೃತಾ
ಗಿರಿಗಹ್ವರಾದ್ಭುತಾ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯನ್ನಾಳ್ವ
ರುಂದ್ರ ವಿಕ್ರಮಿ. ನಾನವಂಗನುಚರಂ, ಪ್ರಾಜ್ಞೆ,
ನಿನ್ನ ಮಾರ್ಗಿತಕಾಗಿ ಬಂದಸಂಖ್ಯೇಯರೊಳ್,
ಶತಯೋಜನಾಂಭೋಧಿಯಾ ಪಾರದೊಳ್ ನಿಂದು
ನಿನ್ನ ವಾರ್ತೆಯನುಯ್ವ ನನ್ನಂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ
ಸಾಧನಾಸಕ್ತರೊಳ್ಪಮೇಯ ಶಕ್ತರೊಳ್ಗೊವರ್
ಸಾಮಾನ್ಯನೆಂ. ಪುತ್ರನಂಜನಾ ದೇವಿಗಂ;
ಮರುತನಿಂ ಸಂಭವಿಸಿದಾಂಜನೇಯಂ!"

ವಾಗೆ
ಮೊಗ್ಗುಂ ಸುಖಸ್ವಪ್ನಭಂಗಭಯ ಭೀತೆ, ಸತಿ, ೨೧೧ (ಸತಿ)
ಕಣ್ದೆರೆಯಲಂಜಿರಲ್; ಅರ್ಘ್ಯಮೆತ್ತಿದ ಕೈಯ
ಅಂಜಲಿಗದೇಸೊ ಬಿಳ್ದವೊಲಾಗುತವಳ ಮೆಯ್
ಜುಮ್ಮನೆ ನವಿರ್ನಿಮಿರಲೊಯ್ಯನೆ ಮಲರ್ದುದಾ
ಮುಗಳ್ಗಣ್: ಗೋಚರಿಸಿತರ್ಘ್ಯ ತೀರ್ಥದೊಳೊಂದು
ಪೊನ್ನುಂಗುರಂ ಬಿಸಿಲೊಳುಜ್ಜ್ವಲಿಸಿ ಥಳಥಳಥಳನೆ
ಥಳಿಸಿ, ಕಿವಿಯಾಲಿಕೆಗೆ ಕಣ್ಣುಮಿತ್ತುದೆನೆ
ಸುರ ಸಾಕ್ಷಿಯಂ! ಸುಖಂ ಶಂಕೆಗಾಸ್ಪದಮಾಗೆ

ಕಣ್ಣಾದುದೆತ್ತೆತ್ತಲುಂ ಭಯಂ. ವಿಸ್ಮಯಂ
ಸುರಿಯುತ್ತುದೇನೊಂದಪೂರ್ವಮನಲ್ಲಿ ಕಾಣದಿರೆ
ಸುತ್ತಣ ಪ್ರಕೃತಿ ದೃಶ್ಯದ ಯಥಾಸ್ಥಿತಿಯ ನಿಯಮ
ನಿಷ್ಠೆಯಲಿ. ಬೆದರುತದ್ಭುತಕೆ ಬೀರ್ವಳೊ ಮೇಣ್
ಮೂರ್ಛೆಬೀಳ್ವಳೊ ಅಬಲೆ ಎಂಬನಿತರೊಳೆ, ಮರಳಿ
ದನಿಗೇಳ್ದುದಮರ್ದ್ದು ಸೋರ್ದಂತೆ: "ಒಳ್ಕಸೋರದಿರ್,
ಮಾತೆ; ಕಾಣ್, ನಿನ್ನಾಣ್ಮನಂಗುಳೀಯಕಮಲ್ತೆ
ನೀನೆತ್ತಿದರ್ಘ್ಯದೊಳಿದೊ ಮಹಾರ್ಘ್ಯಮೆಸೆಯುತಿದೆ,
ಹೇ ಪುಣ್ಯಾಲಕ್ಷ್ಮಿ!" ಬೆಕ್ಕನವಟ್ಟು ನೋಡಿದಳ್;
ಮತ್ತಮತ್ತಂ ನೋಡಿದಳು ನೋಟಮುಂ ನಟ್ಟು,
ನಂಬಲಾರದ ಸೊಗಕೆ ಮರವಟ್ಟು! ಪ್ರಕೃತಿಯುಂ
ತಾಂ ಸಸಂಭ್ರಮೆಯಾದವೊಲ್, ಪೀಲಿನವಿಲೊಂದು,
ಪೀತಾಂಬರದ ಪಿಡಿಂಚು ಪಿಂಛ ಚಾಮರದಂತೆ
ಕಂಗೊಳಿಸಿ, ಪಾರಿದತ್ತಾ ದಡದಿನೀ ದಡಕೆ,
ನುಣ್ ತಿಪ್ಪುಳೆದೆ ನೀರ್ ಕೀಸುವಂತೆ. ಬೆಚ್ಚಿದೊಲ್,
ತೆಕ್ಕನುಕ್ಕಿದ ಸಂತಸಕೆ ಕೊರಳ್‌ಬಿಚ್ಚಿದೊಲ್,
ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡಿದುವೆಕ್ಕೆಯುಲಿಗಳಂ. ತಂಬೆಲರ್
ತರುಗಳೊಳ್ ಮರ್ಮರಿಸಿದತ್ತು ತನಗೊದವಿತೆನೆ
ರತಗದದಂ. ಪನಿಗಳುಂ ಪೂಗಳುಂ ಸೇಸೆ
ತಳಿದುವು ತೆರೆಗೆ ನೀರಿಗೊದಗೆ ರೋಮಾಂಚನಂ.
ರವಿಕಿರಣ ಸಂಬಂಧಿ ಜಲಪಾತ ಶೀಕರಂ

ನಿರ್ಮಿಸಿರ್ದಿಂದ್ರಚಾಪಂ ದೃಶ್ಯಮನಿತುಮಂ
ಚುಂಬಿತೆಂಬಂತೆ, ಸೀತೆಯ ಕಣ್ಗೆ ಲೋಕಮೇ
ರಂಜಿಸಿತು ನವರತ್ನಧೂಳಿಯನೆರಚಿದಂತೆ.
ಜಲತರಂಗಗಳೆ ಬಹುವೀಣೆಗಳನೊಡನೊಡನೆ
ಮಿಡಿದುವೆನೆ ತಂತಿಯಿಂಚರಮುಣ್ಬುತಿರೆ, ನೋಡೆ
ನೋಡೆ, ಆ ಇಂದ್ರಧನುರಾಕಾಶಮನೆ ಕಡೆದು
ಕೈಗೈದು ಬರ್ಣಿಸಿದ ಚೆಲ್ವು ಪುತ್ತಳಿಯೆನಲ್,
ಘನಿಸಿತ್ತೈ, ನವ್ಯ ನವರತ್ನರೋಮಾಜಿನದ
ರೋಂಗಪಿಯ ರೂಪಮಲ್ಪಂ ಮೇಣ್ ಮಹಾದ್ಭುತಂ!

"ಗೆಲವಕ್ಕೆ! ಸೊಗವಕ್ಕೆ! ಶುಭಮಕ್ಕೆ! ಶಿವಮಕ್ಕೆ!
ಗೆಲ್ಗೆ ಧರ್ಮಂ! ಗೆಲ್ಗೆ ಶರ್ಮಂ! ಋತಂ ಗೆಲ್ಗೆ!
ಗೆಲ್ಗೆ ರಘುರಾಮ ಚಂದ್ರಂ! ಗೆಲ್ಗೆ ಮಿಥಿಳೇಂದ್ರ
ಸುತೆಯ ಹೃದಯಸರೋಜ ಶುಭ್ರಕುಟ್ಮಲ ಮಧುರ
ಮಧುಷಟ್ಪದಂ! ಗೆಲ್ಗೆ, ಸರ್ವ ಕಪಿಕುಲ ಗರ್ವ
ಧೈರ್ಯ ಪಾರಾವಾರನಾಂಜನೇಯಂತುಂ ಗೆಲ್ಗೆ!
ಕೈಮುಗಿವನಿದೊ, ದೇವಿ, ಸುಗ್ರೀವನನುಚರಂ,
ರಾಮ ಸದ್ಧರ್ಮ ದೂತಂ!"
ತನಗೆ ಶುಭವೇಳ್ದು
ಮನಕೆ ನಿಶ್ಶಂಕೆಯಂ ಮಾತೃಭಾವವನೆರ್ದೆಗೆ
ನೆಮ್ಮದಿಯನಾತ್ಮಕುಕ್ಷಿಸುತಿದಿರೆ ಮೈದೋರ್ದ

ಕಪಿರೂಪಿಯಾಂಜನೇಯನ ದಿವ್ಯಶೋಭೆಯಂ
ಕಂಡು, ಮೇಲೇಳಲಾರದ ಹರ್ಷಭಾರದಿಂ
ಕುಳ್ತಲ್ಲೆ ತಳ್ತು, ರಾಮನ ಮುದ್ರಿಕೆಯನಪ್ಪಿ
ಪಿಡಿದಿರ್ದ ಕರದಿಂದೆ ಪರಸಲೆಳಸಿಯುಮದಂ
ನೆಗಹಲಾರದೆ, ನುಡಿಯಲೆಳಸಿಯುಂ ಬಾಯ್ಬರದೆ,
ಭಾವಮೂಕೋದ್ವಿಗ್ನೆ, ನಡನಡನೆ ನಡುಗುತಾ
ಭದ್ರೆ, ತುಟಿಯದುರಿದಳ್ ಬರಿದೆ. ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂ
ಕ್ಷೇಮ ಕಾತರೆ ದೇವಿ ಸುತ್ತಲತ್ತತ್ತಲುಂ
ಕಣ್ಣಟ್ಟುತಿರಲಂಜನಾ ಹಿತಾಕಾಂಕ್ಷಿಯುಂ,
ನುಡಿದನಣುವಂ:
"ಬೇಡೌ ಬೆದರ್ಕೆ, ನನಗಾಗಿ,
ತಾಯಿ. ನಿನಗಲ್ಲದೆಯೆ ದರ್ಶನಾಸಾಧ್ಯಮೀ
ಯೋಗಜಂ ರೂಪಮಪ್ರಾಕೃತಂ; ಮೇಣೆನ್ನ
ದನಿಯುಮಶ್ರಾವ್ಯಮನ್ಯರ್ಗೆ. ಮೇಣೀ ನೆಲಂ
ಮಾಯಾಪ್ರವೀಣ ದಾನವರ ಬೀಡಾದೊಡಂ
ನನ್ನ ಹಿತರಕ್ಷಣೆಗೆ ನಾಂ ಸಮರ್ಥನೆ ವಲಂ,
ಹೇ ತಪಸ್ವಿನಿ, ನಿನ್ನ ನಲ್ವರಕೆಯಿಂ. ಪೂಜ್ಯೆ,
ನಿಡುಪೊಳ್ತನಾಂ ಕಳೆದೆನಾಗಳೆಯೆ. ಬೇಗದಿಂ
ಪೋಗವೇಳ್ಕುಂ ರಾಮಸನ್ನಿಧಿಗೆ, ನೀನಿರ್ಪ
ನೆಲೆಯರಿತು ವಾರ್ತೆಯಂ ತಿಳಿಸಲಾಜ್ಞಪ್ತನೆಂ
ಕಪಿರಾಜ ಸುಗ್ರೀವನಿಂ. ಕಡಲನುತ್ತರಿಸಿ

ನಿನ್ನೆ ಬೈಗಿನೊಳಲ್ಲಿಗೀ ಲಂಕೆಗೈತಂದೆ.
ಪೆರ್ಬಾಗಿಲೊಳ್ ಪೊಕ್ಕೆನಾಕ್ರಮಿಸಿ ಭಂಗಿಸುತೆ
ಲಂಕಾಧಿದೇವಿಯುಂ. ಯೋಗಮಾಯಾ ಬಲದಿ
ನೋಡಿ ಕಂಡಿರೆನಖಿಲ ನಗರಿಯುಂ. ತಿಳಿದೆನಾಂ
ರಾಕ್ಷಸ ರಹಸ್ಯಂಗಳಂ. ಬೆಳಗುಜಾವದೊಳ್
ಬಂದೆನಿಲ್ಲಿಗೆ; ಕುಳ್ತೆನೀ ಶಿಂಶುಪದ ಮರದ
ಶಾಖಾಗ್ರದೊಳ್. ಕಂಡೆನೆಲ್ಲಮಂ, ಕಲ್ಯಾಣಿ;
ಮೇಣ್ ಕೇಳ್ದೆನಖಿಲಮಂ ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಮತ್ತೆ
ತೇಜಕ್ಕೆ ಕೋಡುಮೂಡಿಪ ದಿವ್ಯಭಾಷಣವ!
ಧನ್ಯನಾಂ; ಆಲಿಸಿದೆನಾತ್ಮಸಂಸ್ಕೃತಿಕರ
ನಿನ್ನಸ್ಖಲಿತ ಚಿತ್ರವೃತ್ತಾಂತಮಂ! ಪೂಜ್ಯೆ,
ಕಂಡುದೆಲ್ಲವನೊರೆವೆನಾ ರಾಮಭದ್ರಂಗೆ.
ನನ್ನ ಪೇಳ್ವುದೆ ಸಾಲ್ದೊಡಂ, ನಿನ್ನ ಕಡೆಯಿಂದೆ
ಕಂಡುದಕೆ ಚಿಹ್ನಮೊಂದಂ ಪಡೆದು ಪೋಪುದುಂ
ನೀತಿ. ಜವದಿಂ ನೀಡು ಕುರುಪಂ, ಜಗದ್ವಂದ್ಯೆ;
ತಳುವಲಾಗದು. ಸಾಗರೋಪಮಮಿರುದು ಮುಂದೆ
ಮಾಳ್ಪ ಕಜ್ಜಂ!”
ಇಂತೊರೆದು ಕೈಮುಗಿಯುತಿದಿರ್
ನಿಂದ ಹನುಮಂತನಂ ಪೆರ್ಮೆಯಿಂದೀಕ್ಷಿಸುತೆ,
ಮನದನ್ನನುಂಗುರವನಿತ್ತು ಪಣೆಗೆದೆಗೊತ್ತಿ,
ಮತ್ತಮತ್ತಂ ತೆಗೆದು ಕಣ್ಗೊತ್ತಿ, ಮುತ್ತಿಟ್ಟು,

ಆ ಅಭಿಜ್ಞಾನದೊಳೆ ತನ್ನಾಣ್ಮನಂ ಕಂಡ
ಕಾದಲ್ಮೆಯುನ್ಮಾದದಿಂದೆ ರಸವಶೆಯಾಗಿ
ಪ್ರೇಮದ ಸಮಾಧಿರತೆ ಸಂಮಗ್ನೆ, ತೊದಲುಣ್ಮೆ,
ಪಸುಳೆವೊಲ್ ಸಂಬೋಧಿಸಿದಳಿಂತು:
“ಕುಶಲಮತಿ,
ಹೇ ಮಹಾ ವಾನರೋತ್ತಮ, ನೀಂ ವಿವೇಕಿಯೈ.
ಹರ್ಷಾರ್ತಿ ಸಂಮೂಢಮೆನ್ನ ಮತಿಯಂ ಕ್ಷಮಿಸಿ
ತಾಳ್ಮೆದೋರ್. ಬರುದಿನಾನಂತರಂ ಲಭಿಸಿತೀ
ನಿನ್ನನೀಕ್ಷಿಸುತೆನ್ನ ಪತಿವಾರ್ತೆಯಂ ಕೇಳ್ವ
ಮಂಗಳ ಸುಖಂ. ಮಾಡದಿರದಕ್ಕೆ, ಸ್ವಪ್ನದೊಲ್,
ಶೀಘ್ರೋಪಸಂಹಾರಮಂ. ಸ್ವಪ್ನಮಲ್ತಾಯು;
ದೀರ್ಘಾನುಭವರೂಪಿಯಲ್ತೆ ಸತ್ಯಂ. ಶ್ರದ್ಧೆ
ಸಂಶಯಾತ್ಮಕಮಾಗುವನಿತುಮಾಕಸ್ಮಿಕಂ
ಬಂದೊದಗಿದೀ ಸೊಗವನಲ್ಪಾಯುಗೆಯ್ಯದಿರೊ,
ಹೇ ಚಿರಂಜೀವಿ! ನೀಂ ಮರೆಯಾದ ಮೇಲೆನಗೆ
ಕಂಡುದೆಲ್ಲಂ ಮತ್ತೆ ಕೇಳ್ದುದೆಲ್ಲಂ ಬರಿಯ
ಧ್ವನಿಯೆಂದೊ ಕನಸೆಂದೊ ನಿರಶನ ಮನೋಭ್ರಮಾ
ಕೃತಿಯೆಂದೊ ತೋರ್ಪುದೆ ತಡಂ — ಆ ಹತಾಶೆಯೆ
ಕೊಲ್ವುದೆನ್ನಂ. ಕೊಲ್ಲದಿರಲೀ ಪ್ರಭಾತದ ಕರುಣೆ
ದಯೆಗೆಯ್ವುದೈ ನನ್ನಳಲ್ಗಂತ್ಯಮಂ!”
“ಪೂಜ್ಯೆ,

ಮಾಣ್ ಅಮಂಗಳವನೀ ಮಂಗಳ ಮುಹೂರ್ತದೊಳ್!
ರಾಮಚಂದ್ರನ ನಾಮಮುದ್ರಿಕೆಯನಿತ್ತೆನಾಂ
ಪ್ರತ್ಯಯಾರ್ಥಂ, ನಿನ್ನ ಪತಿ ಕೊಟ್ಟುದಂ, ನಿನಗೆ,
ಬಾಲೆ! ಸತ್ಯಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಬೇರೆಯಿರ್ಪುದೆ ಮಿಗಿಲ್
ಪೇಳದಕೆ? ತರಮಲ್ತು ನಿಷ್ಕಾರಣಾಶಂಕೆ
ನನ್ನ ಮೇಲೆಲೆ ತರಳೆ!"
ಪುಟ್ಟ ಆಕಾರದಿಂ
ಪೊಣ್ಮಿದಾ ದಿಟ್ಟನುಡಿಗಳಿಗಿನಿತು ಸೆಡೆತಳ್ಕೆ,
ನೋಡುತ್ತಲಘು ಧೀರನಂ, ತನ್ನ ಸಂದೆಗಕೆ
ತಾನೆ ನಾಣ್ಚುತೆ ಸೀತೆ:
"ಮುನಿಯದಿರ್, ಮಹಾತ್ಮಾ,
ನಿನಗಾಂ ಕೃತಜ್ಞಳೆಂ. ನಿನ್ನನೆನ್ನೀ ಬಳಿಯೆ
ನೀಡುಪೊಳ್ತುಂ ನೋಡುವಾಸೆಯಿಂ, ನಿನ್ನಿಂದೆ
ರಮಣ ವೃತ್ತಾಂತಮಂ ಮನದಣಿಯುವನ್ನೆಗಂ
ಕೇಳ್ವಾಸೆಯಿಂ ಪೇಳ್ದೆನಲ್ಲದೆಯೆ ನಿನ್ನೊಳಾಂ
ಸಂಯೋಜಿಸಿದೆನಲ್ತು ಕಪಟಾರ್ಥಮಂ."
"ಕ್ಷಮಿಸು,
ದೀನದುಃಖಿನಿ, ನನ್ನ ಜಡ್ಡೆಯೊರಟಂ. ದೊರೆಯ
ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಗಂತೆ ನಿನ್ನಭ್ಯುದಯಕೆಲ್ಲ
ಭಂಗಮಪ್ಪುದೊ ಕಾಲಹರಣದಿಂದೆಂಬಳ್ಕುಕೆ
ನುಡಿಸಿತೆನ್ನಂ. ಮತ್ತೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣಮಿರುದೆ

ನಿನ್ನ ಕಾರಣಕಾಗಿ ವಾರಿಧಿಯನುತ್ತರಿಸಿ
ದೈತ್ಯ ಲಂಕೆಗೆ ಪೊಕ್ಕ ನನಗೆ?"
"ಪ್ರಾಜ್ಞನೆ ದಿಟಂ
ನೀನುದ್ಯೋಗ ನೀತಿಕೋವಿದಂ. ಕಳುಹುವನೆ
ಮಮ ಜೀವಿತೇಶನೇನಿತರರಂ? ಲಘುಗಳ್ಗೆ
ಲಂಘ್ಯಮೇನಾ ಮಹಾಂಭೋಧಿ, ಶತಯೋಜನ
ಭಯಂಕರಂ? ಭರ್ತೃವಾರ್ತಾವಹಂ, ಪ್ರಿಯನೆನಗೆ
ನೀಂ, ಸಹೋದರ ಸಮಂ. ಸ್ವಾಮಿ ಸಂದೇಶಮಂ
ಕೇಳ್ದೆನಗೆ ಪತಿಯ ವಾರ್ತೆಯನಾಲಿಪಾತುರಂ
ಕುದಿಸುತಿದೆ ಹೃದಯಮಂ. ಪರದುಃಖ ಕಾತರಂ
ನಿನ್ನನಾಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಪೆನದಂ ಪೇಳ್ದು ತಣಿಸೆನ್ನ
ಪ್ರಾಣತೃಷೆಯಂ, ಹೇ ಜಗತ್ಪ್ರಾಣಸೂನು. ಪೇಳ್,
ಪ್ರಾಣೇಶನೆಂತಿಹನ್? ಪ್ರಾಣಪತಿಯೆಲ್ಲಿಹನ್?
ಪ್ರಾಣವಲ್ಲಭನೇಕೆ ತಳುವಿಹನ್? ವಿರಹದಿಂ
ತಪಿಸಿಹನೊ? ಶೋಕದಿಂ ತವಿಸಿಹನೊ?" ಕೊರಲ್ಗಸೆರೆ
ಬಿಗಿದು ಸಂಕಟವುಕ್ಕಿ ತೆರೆ ಮರಳ್ಗೆ, "ನೆನೆಯುವನೆ?
ಮರೆತಿಲ್ಲನತ್ತೆ ಈ ದೀನ ಹತಭಾಗ್ಯೆಯಂ?
ನಿರುಜ ಸುಖಿಯಾತಂಗೆ ಸಕಲ ಶೋಕವನಿತ್ತ
ಮಂದಮತಿಯಂ?"
ಜರ್ಝೆ ತತ್ತರಿಸಿ ಬರೆ, ಮುಂಪೆ
ನುಡಿಯಲಾರದೆ ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಸಂತಪವುಕ್ಕಿ

ಬೇಯುತಿರ್ದಾಕೆಯಾ ಪ್ರಶ್ನಮಾಲೆಯ ಮಧ್ಯೆ
ಉದುಗಿರ್ದ ಪೆಣ್ಣೆದೆಯ ಸಂದೇಹಸೂತ್ರಮಂ
ಸಂಭಾವಿಸಿದನಾ ಪರೇಂಗಿತಜ್ಞಂ:
"ಭದ್ರೆ,
ಬಿಡು ಶಂಕೆಯಂ; ಮಾಣ್ ಅಧೈರ್ಯಮಂ. ನಿನ್ನದೀ
ಕ್ಲೇಶಂ (ಕಷ್ಟಂ) ತುದಿಯೆಯ್ದಿತೆಂದೆ ತಿಳಿ. ನೀನಿರ್ಪ
ನೆಲೆಯನರಿಯದೆ ತಳುವಿದನ್ ವಿರಹಿ ದಾಶರಥಿ.
ತಾನಾಮಂ ತಿಳಿವೃದೆ ತಡಂ ಮಹಾವೀರರಿಂ, (೮೦)
ಪರ್ವತೋಪಮ ಧೀರರಿಂ, ನಭಶ್ಚಾರಿಗಳಿಂ,
ಕಾಮರೂಪಿಗಳಿಂ ಪುದಿದ ಕಪಿಧ್ವಜಿನಿಯಂ
ಕೂಡಿಕೊಂಡೀ ವಾರಿಧಿಯ ವಿಪುಲತೆಯನೊಂದು
ಗೋಷ್ಪದ ಜಲಕೆ ಸಮಂಗೈದು, ಲಂಕೆಯನಿದಂ (ಯನಿದಂ)
ದಹಿಸದೇನಿರ್ಪುದೆ ಧರಾತ್ಮಜಾವಲ್ಲಭನ
ರೌದ್ರರೋಷಂ? ನಂಬು; ನನ್ನಾಣೆ, ನಿನ್ನಾಣೆ,
ರಘುರಾಮನಾಣೆ, ಪರಶಿವನಾಣೆ!—ಕಲ್ಯಾಣಿ,
ನಿನ್ನನಗಲಿದ ರಾಮನನ್ಯಮಂ ಮರೆತಿರನ್,
ನೀನಲ್ಲದನ್ಯಜೀವಿತಮಿಲ್ಲಮಾತಂಗೆ:
ನೆನೆವುದೇ ಉಣಿಸು; ಕರೆವುದೆ ಮಾತು; ಸುಯ್ವುದೇ
ಉಸಿರು; ಚಿಂತೆಯೆ ಕನಸು; ಚಿಂತೆಯೆ ಮನಸು; ಮೇಣ್
ನಿನ್ನಿಂ ಪೊರಗೆ ಬೇರೆಯುಂ ಕಾಣನಾ ನೃಪಂ
ಪ್ರಕೃತಿಯೊಳ್: ತಳಿತ ತರು ಕಣ್ಗೆಳಸಿ, ಕೋಮಲೆಯ

ಕಾಣುವನ್. ತೊರೆಯ ಮೊರೆ ಕಿವಿಗೊಳಿಸೆ, ತನ್ನಯ
ಮನೋಹರಿಯನಾಲಿಪನ್. ಪೆಣ್ಮೃಗಗಳಂ ಕಾಣೆ,
'ಓ ಎನ್ನ ಸೀತೆ, ಮೈಥಿಲಿ' ಎನುತೆ ಮರುಗುವನ್.
ಕಲಪಕ್ಷಿಯುಲಿಯಾಲಿಸಲ್, ನಿನ್ನನೇ ನೆನೆದು
ಮರವಟ್ಟು ನಿಲ್ವನ್. ಎಳ್ಚರುವನರೆನಿದ್ರೆಯೊಳ್;
ಚಾರುಕುಂಡಲೆ! 'ಪಲುಬಿಂಬೋಷ್ಠೆ! ಪಣಾಕ್ಷಿ! ಇಲಾ
ನಾಗನಾಸೋರು! ರಮಣೀ! ಲತಾಂಗಿ! ತನ್ವಂಗಿ!'
ಎಂದೆಂದು ಪಂಬಲಿಸಿ ಕರೆವನಳುವನ್ ನಿನಗೆ,
ಹೇ ತ್ರಿಭುವನ ಸೌಂದರ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀ! — ನಿನಗಾಗಿ
ರಾಮನಿಂದು ತಪಸ್ವಿ: ಮುಟ್ಟನಾ ಪಾರ್ಥಿವಂ
ಮದ್ಯಮಾಂಸಂಗಳಂ. ಕಂದಮೂಲಂಗಳಂ
ಪಣ್ಪಲಂಗಳನುಂಡು ಬದುಕಿಹನ್. ಧ್ಯಾನದೊಳ್
ಪೊಳ್ತುಗಳೆವನ್. ಶಕ್ತಿಯಾರ್ಜನೆಯ ಯೋಗದೊಳ್
ಮುಳುಗಿರ್ಪನಾ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಭೀಷ್ಮ ತೇಜಸ್ವಿ!"

ಬೇವುಬೆಲ್ಲಗಳನೊರ್ಮೆಯೆ ಸವಿದ ತೆರನಾಗಿ
ರಾಮಕೀರ್ತನ ವೀತಶೋಕೆ ಆ ಜನಕಸುತೆ ಕ್ಷಣಂ
ತಾನಾದಳತ್ತ ರಾಮಶೋಕಸಮಾನಶೋಕೆ.
ಶೋಕಾಶೋಕೆಯಾ ಪತಿವ್ರತಾಶ್ಲೋಕೆಯಾ
ಅಕ್ಷಿಕಾಂತಿಯ ಅಲೌಕಿಕತೆಗೆ ಬೆರಗಾದನೈ
ಪವನಜಂ. ದೂರದಿಂದಾಕೆಯಂ ಕಂಡಂದು

ಮೊರವಿಲ್ಲದ ತನುವಸನ ಮಲಿನತೆಯ ದೆಸೆಗೆ
ಮಾಸಿದೊಂದಮರ ಸೌಂದರ್ಯಮೆಸೆದುದು ಬೆಳಗಿ,
ರಾಗ ಸಾಗರ ಧೀರ ಸಂಯಮಿ ರಘೂದ್ವಹನ
ಅಧೈರ್ಯಮದ್ಭುತ ಧೈರ್ಯಮೆನಿಸಲ್ಕೆ.

"ಮುಡಿಮಣಿದು
ಕೈಮುಗಿದೆನಿದೊ! ನಿನ್ನ ಪಡೆದವ್ವೆಗೆನ್ನದೀ
ವಂದನೆಯನೊಯ್ಯ್, ಅಂಜನೆಯ ಕಂದ. ನಿನ್ನ ತಾಯ್
ತಂದೆಯರ್ ಧನ್ಯರಾಗಲಿ; ನಿನ್ನ ಕುಲದವರ್
ಮಾನ್ಯರಾಗಲಿ; ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿಯ ಕಾಂತಿ
ಸರ್ವಲೋಕವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿ ಬೆಳಗಲಿ ಸರ್ವ
ಕಾಲಕ್ಕೆ!-ಪೇಳ್ವೆನಗೆ ಮಮ ಜೀವಿತೇಶ್ವರಂ
ನಾನ್ಯಮನನೆಂಬುದಂ, ಬೆಂದೆನ್ನೆದೆಗೆ ಕರೆದೆ
ನೀನಮೃತಮಂ. ಶೋಕ ಸಂತಪ್ತನೆಂದೊಡನೆ
ವಿಷವೂಡಿದ್ದೆ, ಕ್ರೂರ ಕರುಣೆ. ರಾಮಂಗೆನಗೆ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂಗೀ ಪಾಂಗನಿತ್ತ ವಿಧಿಯುಂ ಕ್ರೂರಿ
ತಾನಾದೊಡಂ, ತತ್ಪರ್ವದಿನಲೀ ಪರಿಯ ಸುಖದ
ಸಂಘಟನೆಯಂ ದಿಟಮದುಂ ಕರುಣೆಯಲ್ತೆ?-ಕೇಳ್,
ವಾನರ ವರೇಣ್ಯ, ಮರೆಯದೆಯೆ ಪತಿಗನಿತುಮಂ
ನೀನೊರೆಯವೇಳ್ಕುಮಯ್ ಕಂಡುದಂ, ಕೇಳ್ದುದಂ,
ದಿನಕರ ಕುಲೋತ್ತಮನ ಹೃದಯವಧುಗೊದಗಿರ್ಪ
ಈ ದೈನಂದಿನದ ದೈನ್ಯಮಂ. ವರ್ಷದವಧಿ,

ದಶಶಿರನ ಮಹಿಳೆ ಮಂಡೋದರಿಯ ದಯಿಕಣಾ,
ನೀಂ ಗರ್ಭದಿಂದಿಂಗೆ ತನ್ನ ದಶಮಾಸಮುಂ.
ತಿಂಗಳಿನ್ನೆರಡುರುಳ್ವನಿತರೊಳ್ಗೈತಂದು
ನನ್ನನುದ್ಧರಿಸವೇಳ್ಕುಂ. ಸ್ವಾಮಿಗೊರೆಯುದಂ,
ವಾಕ್ಕೋವಿದನೆ, ಸಫಲಮಪ್ಪಂತೆವೋಲ್ ನಿನ್ನ
ವಾಙ್ಮಹಿಮೆ. ಲಂಕೆಯೊಳಗುಂ, ವಾನರೋತ್ತಮನೆ,
ಸತ್ತ್ವದುತ್ತಮರಿರ್ಪರ್; ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಕೆ ನೆರಂ
ಬರ್ಪವರೆನ್ನ ಮನದನ್ನಂಗೆ. ತಿಳಿಸದಂ,
ಸುಗ್ರೀವ ಸಾಹಸೋತ್ಸಾಹ ತೇಜನಕರಂ
ನಯವಾರ್ತೆಯುಮಂ. ಸಹೋದರನಿರ್ಪನ್ನೈ ದುರುಳ
ದಶಶಿರಗೆ; ಪೆಸರಿಂ ವಿಭೀಷಣಂ. ಸತ್ವಮತಿ
ಆ ಪೂಜ್ಯಾನೆನ್ನ ನಿರ್ಯಾತನಕೆ ಪೇಳ್ದಿಲ್ಲ
ನೀತಿಯುಂ ಕಿವುಡುಕಿನ್ನರಿಯಾಯ್ತು ಕಾಲವಶಿ
ಕಾಮಪಾಶದ ಮೃತ್ಯು ಕಾಯ್ದಿರುವ ರಾವಣಗೆ.
ಆ ವಿಭೀಷಣ ಕನ್ಯೆ ತನ್ನ ತಾಯೊರೆದುದಂ
ಪೇಳ್ದಳೆನಗನಲಾ ಕುಮಾರಿ. ಮತ್ತೊರ್ವನಾ
ವೃದ್ಧನಿರ್ಪಂ ಸಚಿವನಾ ದುಷ್ಟಚಿತ್ತೋರಂಗೆ;
ಪೆಸರವಿಂಧ್ಯಂ. ಧರ್ಮದರ್ಶಿಯಾತಂ ಪೇಳ್ದ
ಸೌಜನ್ಯಮಂ ಪೇಸಿ ಬಿಸುಟನಾ ದುರ್ವಿಧಿಯ
ಧೂರ್ತದೂತಂ. ಮರಣಾಯುಜ್ಞಸ್ವಾದ ಬಂಧಿ
ಪಶುರಾವಣಂ. ಪೇಳ್ವುದೆನ್ನಂತರಾತ್ಮಮುಂ,

ಹೇ ಹರಿಶ್ರೇಷ್ಠ, ನನಗಪ್ಪುದೆನ್ನಾನಂದ
ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂ ಕ್ಷಿಪ್ರದಿಂ. ಜನಸ್ಥಾನದೊಳ್
ತಾನೊರ್ವನನುಜನ ಸಹಾಯಮಂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ
ಕೊಂದನೈಸಲೆ ಚತುರ್ದಶ ಸಹಸ್ರರಂ
ಖರದೂಷಣಾದಿ ಬಹುಘೋರರಂ! ಆ ಮಹಾ
ರಿಪುಭಯಂಕರನೀಗಳೆನಗಾಗಿ, ತನ್ನೊಲಿದ
ಕೈಹಿಡಿದಬಲೆಗಾಗಿ, ಶೋಷಿಸನೆ ಶರಧಿಯಂ
ಬಾಣಾಗ್ನಿಯಿಂ? ತವಿಸದಿರ್ಪನೆ ಶರಧಿವೃಷ್ಟಿ
ರಾವಣಪ್ರಾಣಾಗ್ನಿಯಂ? ಪುರುಷಪುಂಗವಗೆ
ಪೇಳ್, ಸಮೀರಕುಮಾರ, ತನ್ನ ಮನದನ್ನನಂ
ಮನದೊಳನುಭಾವಿಸುತೆ, ಪಾದಾರವಿಂದಕ್ಕೆ
ಪಣೆಯೊತ್ತಿ, ಕಣ್ಣೀರ್ಗಳಿಂದೆ ಮಿಯಿಸಿ, ಮತ್ತೆ
ಕೈಯಿಂದೆ ಮುಟ್ಟಿ ಸೊಗಸಿದಳೆಂದು ತನ್ನಬಲೆ!"

ಪೇಳುತ್ತೆ, ಪೇಳ್ವುದಂ ನೆನೆನೆನೆದು ಗೋಳಿಡುತೆ,
ಮುಗಳ್ಕೆಯುಳುತಿರ್ದಳಂ ಕಂಡನಾ ಕರುಣಿ
ಮರುತಾತ್ಮಜಂ. ಬತ್ತಿದುದು ಸಹನೆ ಕರಗಿತೆದೆ.
ಪೇಸಿದುದು ತನ್ನ ಬೀರಂ ತನ್ನ ದುರ್ಬಲ
ಸ್ಥಿತಿಗೆ. ಸಹಜ ವಿವೇಕಿಗಾದುದುತ್ಸಾಹದಿಂ
ಕ್ಷಣಿಕಾವಿವೇಕಮೆನೆ, ಕೈಮುಗಿದೊರೆದನಿಂತು
ಹುದಿಬದೆಗೆ: "ದೇವಿ, ನಾನೇನನೌಚಿತ್ಯಮಂ

ನೆಗಳ್ದಿರ್ದನಿನಿತುಮಪ್ಪೊಳ್ತುಂ! ನೇರಮಪ್ಪುದಕೆ
ಗಳಪ್ಪುತಿರ್ದಪೆ ಬರಿದೆ ಬಳಸಿನಾಳೋಚನೆಯ
ಅಪ್ರಕೃತಮಂ! ದೇವ ರಾಮಚಂದ್ರನ ಕೂಡೆ
ನಿನ್ನನನುಬಂಧಿಸುವುದಲ್ತೆ ಗಂತವ್ಯಮೀ
ನನ್ನ ಮೇಣಖಿಲ ವಾನರ ಸಾಹಸದ ತಪದ
ಸಾಧನಕೆ ? ಮಾಡೆನೆ ಮುಹೂರ್ತ ಮಾತ್ರದೊಳದಂ
ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯಿರೆ, ಅನಿಂದಿತೇ? ಅಗ್ನಿ ಹವಿಯಂ
ಸುರೇಂದ್ರಗೊಯ್ವಂದದಿಂ ನಿನ್ನನುಯ್ವೆಂ, ಪೂಜ್ಯೆ,
ಮಾಲ್ಯವತ್ ಪರ್ವತದ ಪ್ರಸ್ರವಣ ಶಿಖರದೊಳ್
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗನತಿದೂರಂ ತಪಂಬಡುತಿರ್ಪ
ನಿಶ್ಚಿಂತನ ತಪಸ್ವಿ ರಾಘವೇಂದ್ರನ ದಿವ್ಯ
ಸನ್ನಿಧಿಗೆ! ರಾಜ್ಞಿ, ನೀಂ ನಿನ್ನ ಕಿಂಕರನೆನ್ನ
ಬೆನ್ನೇರುವುದೆ ತಡಂ ಕಾಲುವೆಯವೋಲಿದಂ
ಲಂಘಿಸುವೆನೀ ವಾರ್ಧಿಯಂ. ದಿಟದಿ ನಿನ್ನ ಹಣೆ
ಸ್ವಾಮಿ ಪಾದವ ಸೋಂಕುವೋಲೆಸಗುವೆನ್, ಭಗಿನಿ,
ಶೀಘ್ರಾತಿಶೀಘ್ರದಿಂ! ನಾನಲೆವ ನಾನೊಲಿವ
ನಾನುಂಡು ಬದುಕುವೆನ್ನಾ ಮಲೆಯ ಮೇಲಾಣೆ,
ಕಾಡುಬಯಲುಗಳಾಣೆ, ತೊರೆ ಕೆರೆಗಳಾಣೆ, ಮೇಣ್
ಪೆಣ್ಬಾಲಗಳಾಣೆ! ಕೇಳ್, ಸಾಲದಿರ್ಪೊಡೆ ಮತ್ತೆ,
ಮಂದರದ ಮೇಲಾಣೆ! ಮೇರುವಿನ ಮೇಲಾಣೆ!
ವಿಂಧ್ಯ ಹಿಮವತ್ ಸಹ್ಯ ಮಲಯ ಶೈಲಗಳಾಣೆ!

ಗಂಗೆ ಯಮುನೆಯರಾಣೆ! ಕೃಷ್ಣೆಗೋದೆಯರಾಣೆ!
ಕಾವೇರಿ ತುಂಗಭದ್ರೆಯರಾಣೆ! ಸುಳಿಸದಿರು
ಸಂಶಯದ ಲವಲೇಶಮಂ ಛಾಯೆಯಂ, ದೇವಿ:
ಅಮೋಘಮೆನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ವಚೋವಜ್ರಂ!"

ಹರ್ಷವಿಸ್ಮಿತೆ ವಿಕಂಪಿಸಿದಳವನಿಸುತೆ, ತಟಿತ್
ಪ್ರವಹಿಸಿದವೋಲ್ ಪುಲಕಿತಖಿಲಾಂಗಿ: ಇಚ್ಛಿಪುದೆ
ತಡಮಿಂದೆ ಅಗಲಿದಿನಿಯನ ಅಡಿಯ ತಾವರೆಗೆ
ತುಂಬಿಗೆಯ್ವನೆ ತನ್ನ ಮುಡಿಯಂ? ಇದಿರ್ಮೆರೆವ
ಈ ಕಪಿಯ ಕಿರಿಯ ಗಾತ್ರಕೆ ಸಾಧ್ಯಮದು ದಿಟಮೆ?
ಅಪ್ಪುದಾ ಧ್ವನಿಯ ಧೈರ್ಯಮೆ ತನ್ನ ಸತ್ಯಮಂ
ಸಾರುತಿದೆ! — ಪುರ್ಚಿದೇನಂ ಪೆರ್ಚುತಿದೆ ಮರುಳ್ (ಪೆರ್ಚು)
ಮನ್ಮನಂ ಛೀಃ! — ಭರ್ತ್ಸನೆಯನಡಗಿಪೋಲ್ ಸ್ಮಿತಂ
ಮೊಗದೊಳಾಡಲ್, ಮರುತ್ಸೂನುವಂ ನಡೆನೋಡಿ,
ಶುದ್ಧಾತ್ಮನುತ್ಸಾಹಕಪಚಾರಮೆಸಗಲ್ಕೆ
ಬೆದರಿ ಪಿಂತಿಕ್ಕಿದಳ್ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣಮದಂ;
ಮುನ್ನೊಡ್ಡಿದಳ್ ಗಾಣಮಿದನಿಂತು:

"ನಿನಗಿದೇಂ
ಧೂರ್ತಾತಿಸಾಹಸಂ, ಪವನಸುತ? ನೀಂ ತಳೆದ
ಈ ಆಕೃತಿಯ ಮಹಿಮೆಯಿರವೇಳ್ಕುಮದು ಕಣಾ!
ಅತ್ಯಲ್ಪಮೀ ನಿನ್ನ ದೇಹಮದರೊಳಗೆಂತು

ಪೊತ್ತು ನನ್ನಂ ಪಾರುವಯ್ ಸ್ವಾಮಿಯುಪೇಡಿಗೆ,
ದೀರ್ಘದೂರದಪಾರ ಸಾಗರವನುತ್ತರಿಸಿ,
ಪರ್ವತಾಟವಿ ಪೃಥ್ವಿಯಂ ಒಕರಿಸಿ?"
ಪ್ರಶ್ನೆಯಂ
ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯ ಮತ್ತೆ ಮಾನದ ಮುಖಕೆಸೆದ
ಭಂಗಮೆಂದೆಂಮೆ ಬಗೆದನುತ್ಸಾಹಿ. ನಿಶಿತಮತಿ
ಹನುಮನಂಗನೆಯಿಂಗಿತವನರಿಯಲಾರದೆಯೆ
ತಪ್ಪಿದನೆನಲ್ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಕೆ ಗರಿಮೆಯೆಸೆ! —
ನನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನರಿಯಲ್ಕೆ ಆರ್ಗೆ. ಪೇಳ್ವರುಂ
ಬೇರಿಲ್ಲಮಿಲ್ಲಿ. ತನ್ನಂ ಪೊಗಳ್ದುಕೊಳ್ವುದುಂ
ತನಗೆ ತರಮಲ್ಲಮಾದೊಡಮಿಲ್ಲಿ ವಿನಯುಕ್ತಿ
ಕಾಣೆನನ್ಯೋಪಾಯಮಂ. ತೋರ್ದಪೆನಿವಳ್ಗೆ
ಸಂದೇಹ ವಾರಣಾರ್ಥಂ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಜಂ
ಸತ್ತ್ವಪ್ರಭಾವಂಗಳಂ.— ಎನುತ್ತೆ ತರಿಸಂದು
ಬಳೆಯ ತೊಡಗಿದನಚಲ ಸಂಕಾಶಮದ್ಭುತಂ
ಮರುತನೌರಸ ಪುತ್ರನಾಕಾಶಕೆ. ದವಾಗ್ನಿ
ತೇಜಂ ಸವಿಸ್ಫುಲಿಂಗಂ ಸ್ಫುರಿಸುತುಜ್ವಲಿಸೆ
ಧ್ವನಿಗೆಯ್ದನಿಂತಾ ಪ್ರಭಂಜನ ಸುತಂ:
" ಅನಘೆ,
ಕಾಣಿದಂ ನಿನ್ನೀ ಮಹದ್ರೂಪಮಂ. ಪೂಜ್ಯೆ,
ಭಾವಿಸದಿರೆನ್ನ ಸತ್ತ್ವದೊಳ್ ಸಂದೇಹಮಂ.

ಕಡಲೆನಗೆ ದನಗೊರಸು ನೀರೆಂದು ತಿಳಿ, ನೆಗೆಂಬೆ.
ಗಿರಿವನ ಸಹಿತ ಲಂಕೆಯಾಡೊಡಂ ಸೀಪುರ್ವಲ್ಲ
ಪೊರೆಯೆಂದು ತಿಳಿ, ತಾಯಿ, ನನ್ನೀ ಮಹಾಬಲಕೆ.
ಶೋಕಮಂ ಬಿಡು ನೀನಶೋಕೆಯಾಗೇರೆನ್ನ
ಭುಜಮೇರುವಂ. ತೇರು ದೇವರನೆಂತು ಪೊತ್ತು
ಗುಡಿಗೆ ನಡೆಯುವುದಂತೆ ಕಮಲಲೋಚನನೆಡೆಗೆ
ನಿನ್ನನಾಂ ಕೊಂಡುಯ್ವೆನೆಂದು ಬೈಗಿಂದೊಳಗೆ
ಕೇಳ್, ಕೈರವಾಕ್ಷಿ!”
                              ವಾನರ ಪುಂಗವನ ಭೀಮ
ಭರವಸೆಗೆ ಗುಡಿಗಟ್ಟುತಾ ಸೀತೆ, ನಸುನಗುತೆ,
ತನ್ನ ವಚನದ ಹೃದಯವರಿಯದುಬ್ಬಿದ ಮಹಾ
ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗೆ: “ಮಹಾತ್ಮಾ, ನಿನ್ನ ಸತ್ತ್ವಮಂ
ತಿಳಿಯದಾಡಿದೆನೆಂದು ಕಳವಳಿಸದಿರು! ನಿನ್ನ
ಶರಧಿ ಲಂಘನಕಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ಸಾಕ್ಷಿಯೇಕದಕೆ?
ಕಳುಹುವನೆ ರಾಮನಸಮರ್ಥನಂ ತನ್ನ ಈ
ನಾಮಾಂಕಿತಾಂಗುಳೀಯವನಿತ್ತು ತನ್ನಬಲೆ
ನನ್ನನರಸಲ್ಕೆ? ಇಚ್ಛೆಯೊ ಅಲ್ತೆ ಸ್ವಾಮಿಗೀ
ನಿನ್ನ ನೂತನ ಸಾಹಸಂ? ಪೃಥುಕಲಲ್ಲದೆಯೆ
ನಿನಗಿಲ್ಲಮುಯ್ವಾಜ್ಞೆ. ನಿನಗೆನಗಮಂಗಳಂ
ಸ್ವಾಮಿಯಾಜ್ಞೋಲ್ಲಂಘನಂ. ಹೇ ಮಹಾವೀರ,
ಅಯುಕ್ತಮದರಿಂದೆನಗೆ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಬಪ್ಪುದಯ್.

ಏನಾನುಮಕ್ಕೆಂದು ನಿಚ್ಚಂಯ್ಪು ಬರ್ಪೆನೆನೆ
ತಡೆವುದೆನ್ನಂ ಪ್ರಬಲ ಭೀತಿ: ಕಡಲಂ ನೆಗೆವ
ನಿನ್ನ ಭೀಕರ ವೇಗಕಾಂ ಮೂರ್ಛೆಯಿಂ ನೀರ್ಗೆ
ಬಿಳ್ದಪೆನೊ? ತಿಮಿನಕ್ರಝಷಗಳ್ಗೆ ತಿನಿಸಹೆನೊ?
ನನ್ನನೊಯ್ಯಲ್ ನಿನ್ನನಟ್ಟುವ ನಿಶಾಚರರ
ಕೂಡೆ ನೀನೊರ್ವನಲ್ಲದನೆಂತು ಮಾರಾಂತು
ಕಾದುವೆಯೊ? ನನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಂತು ದೆಸೆಯಿಂ ನಿನಗೆ
ವಿಘ್ನಮಾದೊಡೆ, ಭಗ್ನಮಾಗದೆ ರಘೂದ್ವಹನ
ವೀರೋದ್ಯಮಂ? ಕಾದುವಾಗಳವರೊಡನೆ ನೀಂ,
ಭೀತಚೇತಸೆಯೆಂ, ಸಮುದ್ರಕ್ಕುರುಳ್ವೆಂ
ನನ್ನನವರೆತ್ತಿ ಪೈತಿಪ್ಪೊಡಾ ಮೇಲೆಂತು
ನೆಲೆಯರಿವೆಯೈ? ನೀಂ ಮಹಾವೀರನಪ್ಪೊಡಂ
ಯುದ್ಧದೊಳನಿಶ್ಚಿತಂ ಗೆಲ್ ಸೋಲಗಳ್. ಮೇಣ್
ಮಹಾ ಮಹಿಮ, ನಿನ್ನ ಕೈತವವರಿತ ಕುಪಿತರೀ
ಘೋರ ರಾಕ್ಷಸರೆನ್ನನತಿ ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆಯಿಂ
ಕೊಂದೊಡಂ ಕೊಲಬಹುದೊ? ಕೊಲ್ವೊಡೆ, ನಿರರ್ಥಕಂ
ತಾನಲಾ ನಿನ್ನೀ ಮಹಾಪ್ರಯತ್ನಂ! ನನ್ನ
ಸತ್ತುದಂ ಕೇಳ್ದೊಡಾ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ
ಅಸುಗಳೆವರೈ; ಅಂತೆ ಸುಗ್ರೀವನುಂ; ಅಂತೆ
ವಾನರ ಸಮಸ್ತರುಂ. ಮೇಣಂತುಮಲ್ಲದೆಯೆ,
ರಾಮನ ಯಶಃಕಾರಣಮನೇಕೆ ನೀನಿಳ್ದು

ಕೊಂಡೆಂಮೆಂಬಪಯಶಂ ನಿನಗೆ?" ಜಾನಿಸುತಿರ್ದ
ತುಸುಪೊಳ್ತನಂತರಂ ಮತ್ತೆ ಜನಕಾತ್ಮಜೆ:
"ದಶಗ್ರೀವಗೆಂತಂತೆ ಬಹುಜನರ್ಗಿರ್ಪುದಯ್
ಬಹುವಿಧದಿ ಸಮೆಯಲಿಹ ಬಹುಜನ್ಮ ಕರ್ಮಗಳ
ಪೊಲೆಕಿಲ್ಬಿಷಂ. ಸರ್ವರಾ ಸರ್ವ ಕರ್ಮಗಳ
ಪಾಸುಪೊಕ್ಕಿನ ಜಟಿಲ ಜಾಲಮೆ ಕೃತಿಪ್ಪುದಲ್ತೆ
ನಡೆವೀ ಜಗನ್ನಾಟ್ಯಮಂ! ಕೇಳ್, ಕಪಿವರೇಣ್ಯ,
ನಿನ್ನೊಡನೆ ನಾಂ ಬರ್ಪುದೆಂತುಂ ಅಯುಕ್ತಮ್ಮೈ:
ಮುಟ್ಟೆನಾನ್ನೈಚ್ಛಿಕಂ ಜೀವಿತೇಶಂ ವಿನಾ
ಅನ್ಯರಂ, ಪುರುಷರಂ, ಪರಕೀಯರಂ! ಅಣ್ಣ, (ಅಣ್ಣ)
ಕ್ಷಮಿಸೆನ್ನನ್; ಉಪಕಾರಮಂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದಳ್
ಎಂದು ನೋಯದಿರೆನಗೆ. ಚಿತ್ರಿಸಲೇಪ್ಪುದೈ
ಶಿಷ್ಟಪ್ರಕಟಮಂ ಪ್ರಚುರ ನೀತಿಯಂ ನಿನಗೆ
ಸದಾಚಾರ ನೀತಿನಯವಿದಗೆ? ವಾನರ ಮುಖ್ಯ,
ನಡೆ ಬೇಗದಿಂ ಸ್ವಾಮಿಯೆಡೆಗೆ; ಕೊಡು ವಾರ್ತೆಯಂ
ಕಪಿ ಪಡೆಗೆ; ತಾರಯ್ಯ ನಿನ್ನ ತಂಗಿಯ ಕಡೆಗೆ
ಹರ್ಷಮಂ, ಮುಕ್ತಿಯಂ, ಪತಿಚರಣ ಸನ್ನಿಧಿಯ
ಮಾಂಗಲ್ಯಮಂ."

ಕೇಳ್ದನಾ ಜಾಣೆ ಜಾನಕಿಯ
ಸಾಧ್ವಿಯ ವಚೋವ್ಯಂಗ್ಯಮಂ; ವಾಚ್ಯಮಂ, ಮತ್ತೆ
ಸೂಚ್ಯಮಂ, ಮತ್ತೆ ಗುರುಲಘು ಮಿಶ್ರಿತೋಕ್ತಿಯಾ

ಮುಖ್ಯ ಗಾಣಂಗಳಂ. 'ಪೇಳ್ದಂ ಸದಾಶೆಯಿಂ;
ಸದ್ಭಾವಮವಿವೇಕಮಾಯ್ತಲಾ; ವಿಕೃತಿಯುಂ
ಪೆರುವ ಬಸಿರಿಯ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯ ಭಂಗದೊಳೆನಗೆ
ದುಃಖಕೆ ಮಿಗಿಲ್ ನಾಣ್ ನೋವಾಯ್ತಲಾ!'— ಎನುತೆ,
ಪ್ರತೀಕಾರಮಿಲ್ಲದವರೇಳನಕೆ ಕುಗ್ಗುವೋಲ್, ಶೀಲಂ
ಮುದುಗಿದುದೊ? ಸಿಡಿಕುದೊ? ಕಿಮುಳ್ಳ್ದೋಲ್ ಕಿರಿಕಿರಿದು
ಕಿರಿದಾದ್ದೊ? ಮುನ್ನಿನಾಕೃತಿಗಿಳಿದ ನಿಜವನ್
ವಿಸರ್ಜಿಸಿ ಬೃಹದ್ರೂಪಮಂ. ಗುರೂತ್ತೇಜನಂ
ತೊಲಗಿದುತ್ಸಾಹದೊಲ್ ಸಣ್ಣನಾಗುತ್ತಳಲ
ನಿಗ್ಗಂ ನುಂಗಿಕೊಳುತೆ ಕೈಮುಗಿಯುತಂಬಿಕೆಗೆ
ದರದಸನ್ಮುಖಿ ಅಸುಖಿ ಆಂಜನೇಯಂ:—
"ಭಗಿನಿ,
ತಪ್ಪಾಯ್ತು. ಮನ್ನಿಸೆನ್ನಪಚಾರಮಂ. ಒಪ್ಪಿದೆನ್;
ನುಡಿವೆನ್ ಅಯುಕ್ತಮಂ. ಧರ್ಮಂ ಪತಿವ್ರತೆಗೆ
ನೀನೆಂದುದನಿತುಂ. ಅವಿವೇಕಮುತ್ಸಾಹದಿಂ
ತಡವರಿಸಿತೆಡವಿತಪರಾಧಮೆನಗಿತು; ಅದಂ ಕ್ಷಣಂ
ಕ್ಷಮಿಸೌ, ಕ್ಷಮಾಕನ್ಯೆ! ಅರಸಿಗದು ಗುಣ್ಪೆ ದಲ್.
ಆ ಅಳ್ಕು ಉಸಿರನಡೆ ಪೆಣ್ಗೆ. ಮೇಣಾ ನುಣ್ಪು
ನಿರಿ ಗರತಿಯಾದೊಳ್ಗೆ. ನಿನ್ನ ಬೆನ್ನೇರಿಯುಂ
ಪೆಣ್ಗೆ ಸಾಧ್ಯಮೆ ಕಡಲ ನೆಗೆ?—ನೀಂ ಪೇಳ್ದುದಾ
ಕೊನೆಯ ಕಾರಣಮೆಲ್ಲಕಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ಘನಮ್ಮೆಸೆ

ಶ್ರೀರಾಮ ಸತಿಗೆ! ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬೇಡುವೆನಂಬೆ;
ರಾಮನೋಳ್ ನನಗೆ ಪೆರ್ಕೆಳೆ ನುಡಿನಿತಲ್ಲದೆಯೆ
ಭಾವಿಸದಿರನ್ಯಮಂ. ನಿನ್ನ ಸಂಕಟಮುಂ
ಪ್ರಚೋದಿಸಿತ್ತಾ ಧೈರ್ಯಮಂ, ತಾಯಿ!...”
ಬೆಬ್ಬಳಿಪ
ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯ ಸಂಕಟಸ್ಥಿತಿಯನರಿಯುತಾ
ಸಾಧ್ವಿ ಒಯ್ಯನೆ ತೆಗೆದಳುರದೆಡೆಯೊಳವಿತಿಟ್ಟ,
ಮದುವೆ ನಿಲ್ದಂದು ಪತಿ ಕೊಟ್ಟ, ಚೂಡಾಮಣಿಯ
ಕೃತ್ತಿಕಾಕೃತಿಯ ಚೆಲ್ವಂ. ಝಗಝಗಿಸುವದರ
ಕಿಡಿಕಿಡಿಯ ಕಿರಣ ದೀಧಿತಿಗೆನಲ್ ಜ್ವಲಿಸಿತಾ
ಮರುತಜಾತ್ಮಂ; ಮರಳ್ದುದು ಧೃತಿಗೆ ದೀಪ್ತಿ; ಮೇಣ್,
ತೊಲಗುತೆ ಮೊಗದ ಮಬ್ಬು, ಮರುಕೊಳಿಸಿತ್ತೈ ಮೊದಲ
ತೈಜಸಂ. ಪೆರ್ಮೆಗೆ ನವಿರ್ ನಿಮಿರ್ದಂಜಲಿಯ
ನೀಡಿ, ಕೈಕೊಂಡನಾ ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾನಮಂ;
ಮತ್ತೆ ಮಣಿಯುತೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಗೆ, ಕಿವಿಗೊಟ್ಟನಾ
ಕೌಸಲೆಯ ಸೊಸೆಗೆ:
“ಕೊಳ್ ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾನಮಂ,
ಮದುವೆ ನಿಲ್ದಾಗಳೆನ್ನೆರೆಯನೆನಗಿತ್ತುದಂ,
ಅಂಜನೆಯ ಕಂದ. ಸುಪರಿಚಿತಮಾ ಮುಡಿಯೊಡವೆ
ಮಿಥಿಲೇಂದ್ರನಳಿಯಂಗೆನ್ನ ನಾಥಂಗೆ.” ಮತ್ತೆ
ಮೌನಿಯಾದಳ್ ಸೀತೆ; ಅನಿಲಜನ ಕರಪುಟದಿ

ಮಿರುಗುತಿರ್ದವತಂಸವಂ ಬಿಚ್ಚುಗಣ್ಗಳಿಂ
ನೋಡುತಿರ್ದಿರ್ದಂತೆ, ನಗೆಯ ನೇಸಲ್ ಸುಳಿಯೆ,
ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿದಳ್ ಸ್ಮರಸುಖ ಸ್ಮರಣಸುಖಿ: "ಅನಘ,
ಪೇಳ್ವೆನೊಂದಂ ನಿನಗೆ ಸ್ಮೃತ್ಯಭಿಜ್ಞಾನಮಂ;
ನನಗೆ ನನ್ನಿನಿಯಂಗೆ ಪೊರತನ್ಯರಾರ್ಗುಮೀ
ಪೃಥಿವಿಯೊಳಲಭ್ಯಮುಮಂ; ಪ್ರಾಣಮಿರ್ಪನ್ನನೇ
ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂ ಕಂಡುದಕೆ ಚೂಡಾಮಣಿಗೆ ಮಿಗಿಲ್
ಸಾಕ್ಷ್ಯಮಂ: ಚಿತ್ರಕೂಟದ ಪಾದಮಂ ತೊಳೆದು
ಪರಿವ ಮಂದಾಕಿನಿಯ ಪುಳಿನರಂಗದೊಳೊಂದು
ನಡುವಗಲ್; ಚಿನ್ನಪೂಗಳ ಚೈತ್ರ ತರುವಿಂ
ಜಗುಳ್ದುರ್ವ್ವ ಪೊನ್ನಲರೆಲರ್ಗೆ, ಕರ್ನೆಳಲ
ತಣ್ಪಲ್ ಬಿಸಿಲ್ಗೆ; ನಾವಿರ್ವರುಂ ನೀರಾಡಿ,
ಕನಕಸುಮ ರಂಗವಲ್ಲಿಯ ನೆಳಲ ನುಣ್ಮಳಲ
ಹಸೆಮಣೆಯ ಮೇಲ್, ಮರಳಿ ಮದುಮಕ್ಕಳಾದವೊಲ್,
ಕುಳ್ತು ಸರಸದೊಳಿರಲ್; ಮರಕುಟಿಗವಕ್ಕಿ ದನಿ,
ಕಲ್ಪೊಳೆಯ ಮೊರೆ, ಬೇಸಗೆಯ ಕಾಡ ಬೇಸರಿನ
ನಿದ್ದೆಯ ಪಗಲ್‌ಗನಸ ಕನವರಿಕೆಯಾಗಿರಲ್;
ನನ್ನ ಬೆರಳಂ ಪಿಡಿದು ತಾನೆ ಮಳಲಂ ತಿದ್ದಿ
ಬರೆದನೊಂದಂ ಪ್ರಣಯಮಂತ್ರಮಂ. ಓದೆನಲ್
ಓದಿದೆನ್. ಕೆನ್ನೆಗೆಂಪೇರ್ದಳ್ಗೆ ಮುತ್ತಿಟ್ಟು
ತೇಯ್ದುಕಲ್ಗಾಪಿಯಂ,---" ಮುಂದೆ 'ಮುದ್ದಾಡಿದನ್'

ಎಂದು ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾಂ ಸವಿದುಕೊಂಡಳ್. ಮಗುಳೆ
ತರಳೆಯೊಲ್ ನಾಣ್ಚುತಿರ್ದುದ ನೋಡಿ ತಾನುಂ
ಮುಗುಳ್ನಕ್ಕನಾಂಜನೇಯಂ:
"ಉಸಿರ್ವೆನನಿತುಮಂ,
ದೇವಿ. ಪೊಳ್ತುಗಳೆಯದೆ ಬೀಳ್ಕೊಡುವುದೆನ್ನನಿನ್."
"ವತ್ಸ, ಹಸಿದಯ್, ಫಲಾಹಾರಮಂ ತಂದಪೆನ್; ಉಣಂ
ಬೇಗದಿಂ; ಕೊಂಡುಪೋಗಯ್!" "ಬೇಡಮಾ ಚಿಂತೆ.
ಯೋಗಬಲದಿಂ ಕ್ಷುಧಾತೀತನೆಂ... ಕೇಳ್, ಅದೋ,
ದೂರ ಕಲಹಾರವಂ!" "ಏನದಯ್?" "ಭಟರೆನಗೆ
ಸೋವುತಿರ್ಪರ್!" "ಅಯ್ಯೊ, ಶಿವಶಿವಾ, ಹುದುಗಿಕೊಳ್
ಈ ಪೊದೆಯ ಮರೆಗೆ!"
ಪೆಣ್ಣಾಳ್ಕೆಗುತ್ತರಮೆನಲ್
ನಕ್ಕನನಿಲಾತ್ಮಜಂ. ಗಾಳಿಯಾಯ್ತುದಿರ್ದ
ಗಾಳಿಯ ಮಗನ ತಳೆದ ಕಪಿಯುರೂಪಂ. ಕನಸು
ಬಿರಿದೊಡನೆ ನನಸು ನುಗ್ಗಿತು ಬಗೆಯ ಭೂಮಿಕೆಗೆ:
ಮರಬಳ್ಳಿಗಳ ನೋಟಮ್; ಆ ನಿರ್ಝರದ ಸಲಿಲ
ಗದ್ಗದಂ; ಮೇಣ್ ಧಳಂ ಧಳಮೆಂದು ಬಳಿಬಳಿಗೆ ಉಣ್ಮಿ
ಸಾರುತಿರ್ದಾ ಭಯಂಕರ ಪಟಹ ಢಕ್ಕ ಧ್ವಾನ
ಭೀತಿ! ಕೈಯುಂಗುರವನೊತ್ತಿದಳ್ ವಕ್ಷಕ್ಕೆ:
ಬೇಂಟೆನಾಯ್ಗಳ ಬೆನ್ನಟ್ಟೆ ಸೋಲ್ತ ಶಶಹೃದಯದೋಲ್
ಧವಧವಿಸುತಿರ್ದುದಾ ಪ್ರಾಣದುರ್ಗಂ! ಭ್ರಾಂತೆ,

ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ನೋಡುತಿರ್ದಾ ರಾಘವನ ಕಾಂತೆ,
ಕಂಡಳಾ ತ್ರಿಜಟೆಯಂ, ತಳ್ಳುವಿದಳ್ಳದೋಳೆಂದು
ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಓಡೋಡಿ ಬರುತಿರ್ದಳಳಂ!
"ಏಳು,
ಬೇಗೇಳು, ಭದ್ರೆ, ಕೇಳ್ದಿನೊಂದಪವಾರ್ತೆಯಂ!
ಅದೊ ಮೊಳಗುತಿವೆ ಭೇರಿ! ದೈತ್ಯೇಂದ್ರನಾಳುಗಳ್
ಸುತ್ತಿರ್ದರ್, ಸೋಸಿರ್ದರ್, ಬೇಂಟೆನುಗ್ಗಿದರರೀ
ಅಶೋಕವನಮಂ! ಹರಿಣಿಯಾಗದಿರವರ ಬಲ್ಗೆ!"
"ಏನಾದುದಾ, ತ್ರಿಜಟೆ?" ಬೆಸಗೊಂಡಳಾ ಸೀತೆ,
ರಾಮಾಂಗುಳೀಯಕದ ಧೈರ್ಯಮಂ ಪುಗಿಸುವೋಲ್
ಹೃದಯಕ್ಕದಂ ತನ್ನುರಃಸ್ಥಳದೊಳವಿತಿಡುತೆ
ಚೂಡಾಮಣಿಯ ತಾಣದೊಳ್. "ಪೇಳ್ಬೆನೇಳೇಳ್!"
ಎನುತ್ತೆ, ತಾಯ್‌ಪುಲಿ ಮರಿಯನೆಂತು ಕಳ್ಳಿಯ ಗವಿಗೆ,
ಬೇಂಟೆನುಗ್ಗಿದ ಬೇಡರಿಂ ನಾಯ್ಗಳಿಂ ಪೊರೆಯೆ,
ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡುಯ್ವುದೊ ತಾನಂತೆವೋಲ್ ತ್ರಿಜಟೆ
ಕೈನಡುಗಿ ಪಿಡಿದೆತ್ತಿದಳ್ ಜಗಜ್ಜಾತೆಯಂ,
ತನ್ನ ರಾಕ್ಷಸಿ ಶಕ್ತಿ ದೈವಿಕೋದ್ಯಮದಿಂದೆ
ದೇವಬಲಕಿರ್ಮಡಿ ಸಫಲಮಾಗೆ!
ಇಳುಹಿದಳ್
ಪರ್ಣಕುಟಿಯೊಳಗೆ. ಮೇಣ್ ತಿಳುಹಿದಳ್ ತಾಂ ಕೇಳ್ದ
ಭಯವಾರ್ತೆಯಂ: "ಅದೇನೆಂದಾರರಿವರಮ್ಮ?

ರೂಪಮಿಲ್ಲದ ಭೀತಿ ಪೊಕ್ಕುದೆಂಬರ್ ಪುರಕೆ
ಪೋದಿರುಳ್! ಲಂಕೆಯನಲೆಯುತಿರ್ಪುದೆಂಬರಾ
ಬೂತು! ಪೆರ್ಬಾಗಿಲಂ ಕಾವ ಲಂಕಾಲಕ್ಷ್ಮಿ
ಪಿಡಿದಿರ್ದ್ದಜೇಯ ಶೂಲಂ ಕೊಂಕಿರ್ಪುದಂತೆ!
ದೈತ್ಯಮುಖ್ಯರ ಮನೆಗಳೊಳ್ ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ದೆಯನೆ
ಕಂಡರಿಂತುರಂತೆ! ಭೀಕರ ಶಬ್ದಗಳ್, ಪ್ರೇತ
ಧೂಮಗಳ್, ಪರಿಮಳ ಪಿಶಾಚಗಳ್, ಘೀಂಕಾರ
ಹ್ರೀಂಕಾರಮೋಂಕಾರಗಳ್, ಶ್ವೇತಛಾಯೆಗಳ್,
ಓರೋರ್ವರಿಗೆ ಬೇರೆವೇರೆ ಕಣ್ಮಾಯೆಗಳ್!
ಅರಮನೆಯ ಗೋಪುರಮೊರಲ್ದುದೆಂಬರ್! ಭಟರ್
ಕಾವುಳಿದು ಮೋಹನಿದ್ರೆಗೆ ಸಂದರೆಂಬರ್!
ಕೆಲರ್ ಸೈನಿಕರ್ ದಿಕ್ಕುಗೆಟ್ಟಲೆದರೆಂಬರ್!
ಕೆಲರುನ್ಮಾದಮಮರ್ದ್ದುದೆಂಬರ್! ಆಲಿಸದೊ,
ಮಾಂತ್ರ ಪ್ರವೀಣರುಂ ಮಂತ್ರತಂತ್ರಜ್ಞರುಂ
ಶೋಧಿಸುತ್ತಿರ್ಪರಾ ಪೊಕ್ಕ ಭೂತವನರಸಿ
ಬಂಧಿಸಲ್ಕೆ!”

ಹಗೆಯ ಹೆದರಿಕೆ ತನಗೆ ಕೆಚ್ಚಾಗೆ,
ಹರಸಿದಳ್ ಸೀತೆ ಹನುಮಂಗೆ ನಿರಪಾಯಮಂ,
ತನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ. ಸೀತೆಯ ಶಾಂತರೀತಿಯಂ
ಕಂಡಾ ತ್ರಿಜಟೆ ಬೆರಗುವಟ್ಟಿರಲ್ “ಬೆದರದಿರ್,
ರಾಕ್ಷಸೋತ್ತಮ ಭಗಿನಿ; ಭೂತಮಲ್ತದು, ದಿಟಂ,

ಧರ್ಮಮುಟ್ಟಿದ ದೇವದೂತಂ! ಕುಕರ್ಮಿಗಳ್
ಬೆದರವೇಳ್ಕುಂ; ನಿನಗೆನಗೆ ಬೆದರ್ಕೆಯು ಗೊಡವೆ
ಏಕೆ?— ಏನದು ಬೊಬ್ಬೆಯುಬ್ಬರಂ, ಕೇಳ್, ತ್ರಿಜಟೆ?
ಪೇರಾನೆ ಘೀಂಕಾರಗಳ್ ಕೂಡಿ ಕೇಸರಿಂತು
ಗರ್ಜನೆಗಳುಂ ತಾಗಿದೋಲಿರ್ಪುದಾ ಭೀಮ
ಘೋರಾರ್ಭಟಂ!"
ಬೆಳಕು ಕಂಡಿಯಿಂದಿಣಿಕಿದಳ್
ತ್ರಿಜಟೆ, ಓಸರಿಸಿ ತರಗೆಲೆಗಳುಂ. ಕಂಡುದಂ
ಕೂಗಿದಳ್: "ಅಯ್ಯಯ್ಯೊ, ಪೇಳ್ವೆನೇನಂ, ದೇವಿ!
ಸಿಡಿದುಲುಬಿ ತಿರುಪಿ ತರು ಚಂಡಿಕೆಗಳುಂ, ಘೋರ್
ಘೋರ್ಗರೆದು ಬೀಸುತಿದೆ ಚಂಡಪ್ರಭಂಜನಂ!
ರೋಷ ಝುಂಝಾವಾತಕೆದ್ದು ಕವಿದಿದೆ ಧೂಳಿ
ಬುವಿ ಬಾನ್ಗಳುಂ ಕಲಸಿ! ಸುಟ್ಟುರೆಯ ಬಿರುಬಿಂಗೆ,
ತರಗಿಲೆಗಳಂತೆವೋಲ್, ಲರಿಲರಿಲ್ ಮುರಿಮುರಿದು
ಮರದಿಂದುರುಳ್ವನಿತರೊಳೆ ನಭಕ್ಕೇರುತಿವೆ
ಪೆರ್ಗ್ಗೋಡುಗಳ್, ತಾಯಿ, ಸುಳಿವನೆರಗಿದ ಖಗದ
ಕಿಪ್ಪುಳ್ಗರಿಗಳಂತೆ! ನಾನರಿಯೆನೆಮಗೆಂತೊ
ರಕ್ಷೆ!"
"ಬರದಿಲ್ಲಿಗಾ ವಾಯುದೇವನ ರೌದ್ರಮ್.
ಅಂಜದಿರು, ಬಾರಕ್ಕ ಒಳಗೆ. ಬಲ್ ಪನಿದೆನಾ
ಪಣ್ಗಳಂ ತಾ." ತ್ರಿಜಟೆ ತಾನಣಿಮಾಡಿದಾ

ಫಲಂಗಳಂ ತಂದಿತ್ತಳಚ್ಚರಿಯೊಳಾಕೆಯಂ
ನೋಡುತಾ: ತರಣಿವಂಶದ ತರುಣಿ, ಪಿಂತೆಂದುಮ್
ಅಂತೆವೊಲ್ ತಿಂದಳಿಲ್ಲೆಂಬಂತೆ, ಸವಿಯುತಿರೆ,
ತ್ರಿಜಟೆ ಕಣ್ಬಣಿಯೆ ನೋಡಿದಳದಂ, ಭಕ್ತಂ
ನಿವೇದಿತವನುಣ್ಬ ಭಗವಂತನಂ ~~ತಾನಂತೆ~~ ನೋಳ್ಪಂತೆವೋಲ್!
~~ಬಗೆತೊಯ್ದು ನೋಳ್ಪನೆಂಬುದು ಸಾವೇಯೊವಳ್ಕೆ!~~ ೭೧೮

---

೧೭ – ೧೨ – ೧೯೪೧

೨೨, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಂ: ಬೆಂಗಳೂರು.

15.1.42

ಇಂಗೋಲ್ XXVII

ಕಿಡಿಗೊಟ್ಟನವನಿಜಾ ರಮಣಂ

ಇತ್ತು ದೇವಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಸಂದೇಶಮಂ, ಮತ್ತೆ
ಪಡಿಪಡೆದು ಚೂಡಾಮಣಿಯ ಚಾರು ಚಿಹ್ನೆಯ
ಸುಧಾ ಸಾಕ್ಷ್ಯಮಂ, ಯೋಜನಾಗೋಚರ ಶರೀರಿ
ಪ್ರಳಯ ಝಂಝಾವಾತದೋಲ್ ಪ್ರಭಂಜನ ಸುತಂ
ಬೀಸಿದನಶೋಕವನದಿಂ. ತರುಗಳಂ ತಿರಿಪಿ
ಕೆಡರುತ್ತೆ, ಪೊದವಿಯಂ ಕಡೆದು ಪುಡಿಪುಡಿಗೆಯ್ದು
ಸುಟ್ಟುರೆಯ ಧೂಳಿಯುಂ ಸ್ತೂಪದೋಲೆಬ್ಬಿಸುತೆ
ಬಾನ್ಗೆ, ಬಿದಿರಿನ ಮೆಳೆಯು ನಡುವೊಕ್ಕು ಘೀಂಕರಿಸಿ
ಕಾಡುಕಿಚ್ಚಿಗೆ ಕಿಡಿಯು ಮುನ್ನಡಿಯನಿಕ್ಕುತೆ,
ದೈತ್ಯಭಟರೆದೆ ಧಿಗಿಲ್ಲೆನೆ ರೋಷಘೋಷದಿಂ
ನುಗ್ಗಿಬಂದಾ ಅಕಾಲಾಕಸ್ಮಿಕಾದ್ಭುತ
ಪ್ರಕಂಪನಾಟೋಪಕ್ಕೆ ಕಂಪಿಸಿತಖಿಲ ಲಂಕೆ!
ಬಿದ್ದರು ಕೆಲರ್; ತರಗೆಲೆಗಳೋಲೆದ್ದರು
ಕೆಲರ್; ನೆಲದೊಳೊದ್ದಾಡಿದರ್ ಕೆಲರ್, ಕಣ್ ಬಾಯಿ
ಮಣ್ ತಿಂಬವೋಲ್, ವಾತಭೂತೋದ್ಘಾತ ಭೀತಿ
ಬಡಿದು ಬಗೆಗೆಟ್ಟುದು ಭಟಸ್ತೋಮ. ಮಲೆಗಳೊಳ್

ಮುಂಗಾರ್‌ಗರೆಂಬೆ, ನೆರೆಯೇರಿ, ಕರೆಯುಂ ಮೀರ್ದ ಹೊಳೆಯೆಂತು ದಡಗಳಂ ಕೊರೆದು, ಮರಬುಡಗಳಂ ಸಡಿಲಿಸುತುರುಳ್ಚಿ, ತೇಲಿಸಿ, ಕೊಚ್ಚಿ, ರಭಸದಿಂ ಮುನ್ನುಗ್ಗುವುದೊ ಅಂತು ಧಾವಿಸಿದನನಿಲಜಂ, ತಡೆಗಳಂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಲಂಕಾಧಿದೇವಿಯುಂ ಮುರಿದು ತಾನೊಳಪೊಕ್ಕು ಪುರದ ಪೆರ್ಬಾಗಿಲಂ ಕುರಿತು.

ಅವಿದ್ಯಾತ್ಮಕಂ ಕೋಂಟೆ ದುರ್ಗಮಮದಂ ದ್ವಾರಮಲ್ಲದ ಬೇರೆಯೆಡೆಯೊಳುಲ್ಲಂಘಿಸುವ ಸಾಹಸಕೆ ಸೀತಾ ಸುವಾರ್ತೆಯುಂ ಕಾತರದ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗುಯ್ವ ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯುಂ ಖಲೀನಮಂ ತುಡಿಸುತಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಯೋಗವಿಕ್ರಮಿಂಗಾಯ್ತು ಪೇರುಬ್ಬಸಂ, ತನ್ನ ನಡೆಗೆ ತಡೆಯಿಕ್ಕಿದಾ ಪ್ರತಿಮಾಂತೆಯುಂ ಸಂಧಿಸಲ್. ಬಿರುಗಾಳಿಯಾಗಿ ಬಂದವನ್ ತಿರಿಗಾಳಿಯಾಗಿ ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಗಿ ತತ್ತರಿಸಿದನ್. ವಾಯು ಮಂಥನದೊಳಗ್ನಿಗಳ್ ಜ್ವಾಲಾ ಜಟಾಧಾರಿ ತಾಂಡವ ಶಿವನ ತೆರದಿ ವಿಲಯ ನರ್ತನದೊಳಾರ್ಭಟಿಸಿದುವು, ಬಳಿಯಿರ್ದ ಮನೆ ಮರಗಳಂ ಬೂದಿಗೆಯ್ದು. ಆ ರೌದ್ರಮಂ ಕಂಡು ಧೃತಿಗೆಡುತಿರ್ದ ತನ್ನವರ್ಗಭಯಮಂ ಪೊಣ್ದು ಪುರರಕ್ಷಕ ಶಿರೋಮಣಿ, ಪ್ರಹಸ್ತನ

ಸುತಂ, ದೈತ್ಯಮಾಯಾ ಸಮರ್ಥಂ ಜಂಬುಮಾಲಿ
ತಾನುಂ ವಿಸರ್ಜಿಸುತೆ ತನ್ನ ನರರೂಪಮಂ
ಜಗುಳ್ದು ಪೊಕ್ಕನಯ್ ಜಂಝಾನಿಲನ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ!

ಪೇಳ್ವುದೇಂ ಮುನ್ ನಡೆದುದಂ? ನೆರೆದ ಸುಭಟತತಿ
ಬೆರಗಾಗಿ ನೋಡುತಿರೆ, ಸಿಡಿಲಂ ಸಿಡಿಲ್ ತುಡುಕಿ
ಪಿಡಿದುದೆನೆ, ಸಂಘಟ್ಟಿಸಿದುವಂತರಿಕ್ಷದೊಳ್
ಪ್ರಚಂಡಾಭೀಳ ಜಂಝಾವರ್ತಂ. ಕೆಮ್ಮಿಂಚು
ಕುಣಿದುವು ತಟಿತ್ಫಣೆಯ ನಾಲಗೆಗಳೋಲ್ ಇರಿದು
ದೆಸೆದೆಸೆಯ. ಗಗನ ಮಂಡಲವೊಡೆದು ಬಿದ್ದುದೆನೆ
ಸದ್ದಿಂದುದಾಲಿಸಿದ ಕಿವಿಗೆ ಕಿವುಡಿನ ಬಂಡೆ
ಬಡಿದಂತೆ. ಬಾನೊಳಲೆದುವು ಕಣ್ಗೆ ಬಹುವಿಧ
ವಿಕಾರ ಚೀತ್ಕಾರಗಳ್. ನೆತ್ತರ್‌ಮಳೆಗಳಿಳಿದು
ಕೆಸರೆದ್ದುದೈ ಲಂಕಾ ಮಹಾದ್ವಾರ ಭೂಮಿ!
ಇರ್ದಿರ್ದವೋಲ್, ತೆಕ್ಕನಾ ಗಾಳಿಗಳ್ ಚಣಂ
ನಿಂತವೋಲಾಗಿ, ಕೆಡೆದುದು ಕೋಂಟೆ ಬಾಗಿಲೆಡೆ
ಗತಜೀವ ಜಂಬುಮಾಲಿಯ ಕಳೇಬರಂ! ಮಾಯೆ
ಮಾಯಾವಿಯೊಡನಳಿಯೆ, ತಡೆಗೆಟ್ಟ ಬಾಗಿಲಿಂ
ಬೀಸಿ ಪೊಕ್ಕನು ಪೊರಗೆ ಮರುತಾತ್ಮಜಂ.
ಕೊಂದು
ನಗರ ರಕ್ಷಕ ಮುಖ್ಯನಂ ವಾತಭೂತಮದು

ಕೋಂಟೆವಾಗಿಲ ದಾಂಟಿದಾ ವಾರ್ತೆಯಂ ಕೇಳ್ದು
ದುರ್ಧರ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ, ಭಾಸಕರ್ಣ, ಪ್ರಘಸ,
ಯೂಪಾಕ್ಷರೆಂಬೈವರಂ ಕೂಟಕಲಿಗಳಂ
ಕರೆದು ಬೆಸಸಿದನಿಂತು ಲಂಕೇಶ್ವರಂ:
"ನಡೆಯಿ
ಬೇಗದಿಂದಸುರ ವಿದ್ಯಾ ಸಿದ್ಧರೆಂಬುದಂ
ತೋರಿಮಾ ಪ್ರೇತಕಿತವಂಗೆ. ಭೀತಿಯ ಬೂದಿ
ಲಂಕೆಯೆದೆಯಿಂ ತೂರುವೊಲ್ ಗಾಳಿಯಾಗೂದಿ
ಅಭಿಚಾರ ಸಂಭೂತಮಂ ಆ ಭೂತಮಂ.
ಸುರಪತಿಯ ಮಾಟವೊ? ಕುಬೇರನಟ್ಟಿದ ಕುಟಿಲ
ವಿದ್ಯಾ ಕಾಳಕೂಟವೊ? ಸಮುದ್ರನೋಳ್ಸೆರೆಗೆ
ನೂಂಕಿಮುದನತಲಕ್ಕೆ!"
ವಜ್ರವೈರಿಯ ವಜ್ರ
ವಚನದ ಶಿರತ್ರಮಂ ಧರಿಸಿ ಪೊರಮಟ್ಟರಾ
ಕಲಿಗಳೈವರು ಪುರದ ಪೆರ್ಬಾಗಿಲಿಂ, ತಮ್ಮ
ಪಡೆಗೂಡಿ. ಕಂಡರಂಬುಧಿವೇಲೆಯಡವಿಯಂ
ಮುರಿಮುರಿದು ಮುಂಬರಿಯುತಿರ್ದ ಅನಿಲ ಸಿಂಹನ
ಅರೂಪಾಟೋಪ ರಥದ ಪಥಮಂ. ಘೋರಘೋ ನಿಲ್
ಮಾಣೆನುತೆ, ಸಮರೂಪಮಂ ತಳೆದು, ತಾಗಿದರ್
ಕಪಿಕುಲ ಸಮರ ಭೈರವ ಭ್ರೂಕುಟಿಯ ನಿಟಿಲ
ನೇತ್ರನಂ. ಏನಾದುದೆಂ ತಾದುದೆಂಬುದಂ

ಬಣ್ಣಿಪರದಾರ್? ಗಾಳಿ ಹೊಗೆ ಬೆಂಕಿಗಳ್, ಸಿಡಿಲ್
ಮಿಂಚುಗಳ್, ಕಲ್ಮಳೆಗಳುಳ್ಕೆಗಳ್, ಕೂಗುಗಳ್,
ನರುಳುಗಳ್, ವೀರಾಟ್ಟಹಾಸಗಳ್, ಕಟು ವಿಕಟ
ಚೀತ್ಕಾರಗಳ್ ಪ್ರಳಯ ಶಂಕೆಯನೊದವಿಸುತ್ತೆ
ದೆವ್ವಂಗುಣಿದುವಲ್ತೆ! ದಾವಾಗ್ನಿ ದಹಿಸಲ್ಕೆ,
ಕಾಡೆಳ್ಚಿಯುಮೊಯ್ಯನುರಿ ನಂದಿ, ಸದ್ದಿಲತನಂ
ಬೂದಿಯೊಳ್ ಬೀಡುಗೈದಂತಾಯ್ತಸುರ ಸೇನೆ,
ಪಂಚಸೇನಾನಿಗಳ್ ವೆರಸಿ. ದುರ್ವಾರ್ತೆಯಂ
ಕೇಳ್ದು, ಪಿತನನುಮತಿಯನಾಂತು, ಪಗಲಿಳಿವಿನಂ
ರಣಧರೆಗೆ ಬಂದಿಂದ್ರಜಿತುಗೆ ದರ್ಶನಮಾಯ್ತು
ಭಸ್ಮಶ್ಮಶಾನದಾ. ವ್ಯರ್ಥಮಾಯ್ತಂತೆವೋಲ್
ಕೈಕೊಂಡ ವಾತಭೂತಾನ್ವೇಷಣಂ. ಪಲರ್
ಪಲಪಲವು ಕಲ್ಪನೆಗಳಂ ಕಡೆದು, ನನ್ನಿಯಂ
ನಿಚ್ಚಯಿಸಲಾರದೆ ಪುರಪ್ರವೇಶಿಸಿದರಯ್,
ಧಾತ್ರಿಯನಲೆಯುತಿಳಿದ ರಾತ್ರಿಛಾಯೆಗಳಂತೆವೋಲ್!

ಅತ್ತಲಾ ಅನಿಲತನುವಾಂತನಿಲನಾತ್ಮಜಂ,
ಲಂಕೆಗೆ ನಿರಾಕಾರ ಭೀತಿಯ ಮಹತ್ತರದ
ಭಯದ ಶಂಕೆಯ ರೂಪುವಿಡಿದುಲ್ಲಸಕೆ ಪೆರ್ಚಿ,
ಅನಿಲವೇಗದಿ ಪಯೋಧಿಯಾ ನೀಲಸೀಮೆಯಂ
ಕಳೆಕಳೆದು ಹಿಂದಿಕ್ಕಿದನು ನೂರುಯೋಜನದ

ನಿಡುದೂರಮಂ. ಕೊರಳ್ ನಿಮಿರಿ ಕಾಯುತ್ತಿರ್ದ
ಕಪಿಕುಲದ ಕಾತರತೆ ಕಂಡುದು, ಸಮುದ್ರಮಂ
ಕಡೆಕಡೆದು ತಮ್ಮೆಡೆಗೆ ಬಳಿಸಾರುತಿರ್ದೊಂದು
ಪ್ರಭಂಜನಾಟೋಪಮಂ. ಮೊಗದ ಮೇಲ್ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ್
ಮುಳ್ಮೂಡಿದಂಗದ ಕುಮಾರನಿಂಗಿತವರಿತು
ಗಿರಿ ಮಹೇಂದ್ರನ ಶಿರಶ್ಶಿಲೆ ಪೀಠಮಾಗಿರ್ದ
ಜಾಂಬವಂ: "ಕೌತುಕಂ, ಪೊಳ್ಳಲ್ಲದೀ ಪೊಳ್ತು
ಕಡಲ ಕಡೆದೈತರುತ್ತಿದೆ ದಕ್ಷಿಣಾನಿಲಂ!
ಸಹಜಮಲ್ತಿದು ಕೃತಕಮಾಂಜನೇಯನ ವೇಗ
ಭಂಜನಿತಮೆಂಬವೋಲ್. ಇಂತೆ ಕಲಕದೆ ಕಡಲ್
ನಿನ್ನೆ ನೆಗೆದಂದು? ನೋಡುತಿರಿಮಾಕಾಶಮಂ
ದೂರದೃಷ್ಟಿಗಳಾಗಿ. ಕಾಣ್ಬನಂಬರಗಾಮಿ,
ವಿಜಯ ವಾರ್ತಾವಹಂ." ತಮ್ಮಂತರಂಗದಾ
ಮೂಕ ಇಚ್ಛೆಕೆ ನಾಲಗೆಯನಿತ್ತ ಮುದಿತನಕೆ
ಗೌರವಂ ತೋರ್ಪಂತೆ ಕಣ್ಣಾದರನಿಬರುಂ
ದಕ್ಷಿಣಾ ದಿಗಂತದತ್ತಣ್ಗೆ. ಕಾಮರೂಪಿಯ
ಕಾಣಲೆಳಸಿದ ಕಪಿಧ್ವಜರ ದೃಷ್ಟಿಯ ತೃಷೆಗೆ
ನಭದ ನೀಲವೆ ಮರುಸರಸ್ಸಾಯ್ತು.
ಇತ್ತಲಿದೊ
ಗೆಂಟರೊಳ್ ತೋರ್ದಾ ಕಡಲ್ಗಾಳಿ ಬಳಿಬಳಿಗೆ
ಸಾರೆ ಬಂದಪ್ಪಳಿಸಿದುದು ಗಿರಿಯ ನೆತ್ತಿಯಂ,

ತತ್ತರಿಸುವೋಲ್ ವಾನರರ ಸೇನೆ. ಮರಮರಂ
ಕೊಂಬೆ ಕೊಂಬೆಗೆ ತಿಕ್ಕಿಯೊರಲಿದುವೆ? ಕೀಚೆಂದು
ಕೀರಿದುವೆ ಬಿದಿರ ಮೆಳೆ? ಒಕ್ಕೊರಲ್ ಕೂಗಿದುವೆ
ಪಕ್ಷಿ ಸಂಘಾತ? ಒಕ್ಕಣಿಸಿದುದೆ ಪೇಳ್ ಗಾಳಿ
ಅಕ್ಕರಕ್ಕರಮಾಗಿ? ಬೆಕ್ಕಸದೊಳಾಲಿಸಿತೊ
ಅಕ್ಕಜವನಗಿಗೆ ತೆಕ್ಕನುಕ್ಕಿದಾನಂದದೊಳ್
ತೇಲಿ ಸುಗ್ರೀವ ಭಟಸಮಿತಿ:
"ರಘುಕುಲ ಕಮಲ
ರವಿಯುದಯಮಕ್ಕೆ! ಕಪಿಕುಲದ ಕಡಲ ಶಶಾಂಕ
ಸಂಪದಕೆ ಅಭ್ಯುದಯಮಕ್ಕೆ! ಕೋಡು ಮೂಡುಗೆ
ವಾಲಿಸುತನನುಚರರ ಸಾಹಸದ ಕೇಸರಿಯ
ಬಾಯ ಬೇಂಟೆಯ ಗಜದ ಗರ್ವಕ್ಕೆ!—ಸಿಕ್ಕಿದಳ್
ದೇವಿ, ಸೀತಾದೇವಿ! ಕಂಡೆನಾ ಮಾತೆಯಂ;
ಕಂಡೆ ರಾಮನ ರಾಣಿಯಂ! ಕೊಟ್ಟು ತಂದಿಹೆನ್
ವಾರ್ತೆಯಂ, ಚಿಹ್ನೆಯಂ, ಸಂದೇಶಮಂ!"
ಉಘೇ!
ಎಂಬುಲಿಗೆ ಕಡಲ ತಡಿ, ಗಿರಿ ಮೊಗಡಿ, ಕಲ್ವೀಡು
ಕಾಡುಗಳ್ ಕಂಪಿಸುತ್ತಿರೆ ಪಾಡತೊಡಗಿದರ್
ಜಯಗಾಥೆಯಂ. ಅತೀಂದ್ರಿಯಮೊಯ್ಯನಿಂದ್ರಿಯ
ಗ್ರಾಹ್ಯತೆಗೆ ಕೃಪೆಯಿನಿಳಿದುದೆನೆ, ಹೇಮಧೂಳಿಯ
ಮಂಜು ಮುಸುಕಿತು ಮಾರ್ದನಿಯ ಮಹೇಂದ್ರಾದ್ರಿಯಂ;

ಬೈಗುಗೆಂಪಿನ ಖುರಪ್ರಹತಿ ಕುಂಕುಮವಿರಚಿ
ನಿಶರೀರತೆಗೆ ಕರೆದುದೆನೆ ಮರುತ್ಕುಮಾರನಂ,
ಹೊನ್ನ ಮಂಜಿನ ನಡುವೆ ರೇಖೆಗೊಂಡುದು ರೂಪು
ರಾಮಸಖನಾ. ಪರಿಚಯದ ಮನುಜನಾಕೃತಿಯು
ಕಂಡುದೆ ತಡಂ, ಮಣಿದು ಮುನ್ನುಗ್ಗಿದುದು ಮುಂದಿ
ದರುಶನಕೆ, ಪಾದಧೂಳಿಯನಾಂಪ ಧನ್ಯತೆಗೆ.

ತನ್ನ ಸೇನಾವಾರ್ಧಿಯುತ್ಸಾಹ ವೀಚಿಗಳ್,
ಸಂತೋಷ ಘೋಷಗಳ್, ತಣಿಯುತೊಯ್ಯನೆ ತಳ್ಗೆ,
ನೀಲಾದಿಗಳ್ ಬಳಸೆ, ಸಂಭ್ರಮದೊಳೈತಂದು
ಕೈಮುಗಿದು, ಕೈವಿಡಿದು ಕೊಂಡೊಯ್ದನಂಗದಂ
ಗಿರಿ ಮಹೇಂದ್ರನ ಪ್ರೋತ್ತ ಮಸ್ತಕದ ಮಣಿಶಿಲೆಯ
ಸಿಂಹಾಸನಕೆ ಮಹಾವೀರನಂ. ಸುತ್ತಲುಂ
ಸಭೆ ನೆರೆದರೈ ವಾನರರ್ ತಮತಮಗೆ ದೊರೆತ
ಬಂಡೆ ಮೇಣ್ ಮರಗೋಡುಗಳ ನೆಮ್ಮಿ. ಕಪಿಕುಲ
ಕುತೂಹಲಂ ಹರ್ಷವಿಸ್ಮಯ ಪುಲಕ ಕಂಟಕಿತ
ತನುವಾಗಲಾಂಜನೇಯಂ ಸೂತ್ರಮಾರ್ಗದಿಂ
ಸೂರೆಗೈದನೊ ತನ್ನ ಸಾಹಸದ ಸಾಹಿತ್ಯ
ಸರ್ವಸ್ವಮಂ! ಕೇಳ್ದು ಪುಳ್ಕೆಗೊಳ್ವುದಾ ನೆರವಿ;
ಕೂಗಿದರು ಒರೊರ್ವರೊಂದೊಂದು ಹರುಷಂ:
"ಸಮುದ್ರಮಂ ದಾಂಟುವಂ. ತಡಮೇಕೆ? ದೇವಿಯಂ

ತಂದೊಪ್ಪಿಪಂ ರಾಮಚಂದ್ರಂಗೆ!" "ಕೊಲ್ವಮಾ
ಖೂಳ ಲಂಕೇಶನಂ!" "ಅವಧಿ ಮೀರಿದುದಾಯ್ತು;
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗಿನ್ ಬರಿದೆ ಪೋಪುದು ತರವೆ? ಕಜ್ಜಮಂ
ಕೈಗೂಡಿಸಿಯೆ ನಡೆವುದುಜ್ಜುಗಂ!" "ಗೆಲ್ಗೆ ಹನುಮಂ!
ಗೆಲ್ಗೆ ಮರುತಾತ್ಮಜಂ! ಗೆಲ್ಗಂಜನಾ ಸುತಂ!"
ಘೋಷಕನುರಣಿತಮಾದುದು ನಭೋಮಂಡಲಂ;
ಮರುದನಿಯನೆಸೆದುದು ಮಹೇಂದ್ರ ಗಹ್ವರಮುಖಂ;
ಜಯಕಾರಮಂ ಕಡೆಕಡೆದು ಕಡಲ್ ಮೊರೆದುದು,
ದಿಗಂತ ದಂತಿಯ ಕಿವಿಯ ನಿದ್ದೆಗೆ ಕಠಾರಿಯಂ
ಕನಸೂಡವೆಗ್ಗಿವಂತೆವೋಲ್!
ವೃದ್ಧನೆದ್ದನಾ
ಜಾಂಬವಂ, ಬುದ್ಧಿಂತೋಳ್ಗಂದದಿಂದುತ್ಸಾಹ
ಮಧ್ಯೆ. ಭಲ್ಲೂಕ ಚರ್ಮ ರಂಜಿತ ವರ್ಮದಾ
ಗಂಭೀರ ಗಾತ್ರನಂ, ಸರ್ವ ಗೌರವ ಪಾತ್ರನಂ
ಕಂಡು ಶಾಂತವಾದುದು ಸೈನ್ಯ ಸಂಭ್ರಮ ಶಬುದ
ಸಂಕ್ಷೋಭೆ: "ಮುಪ್ಪಿಗುಂ ಬಗೆ ಕದಡುವೋಲುಕ್ಕಿ
ಮಗಮಗಿಸಿ ಪರಿಯುತಿದೆ ನಿಮ್ಮ ಸೊಕ್ಕಿನ ಸೋಮ
ಫೇನಂ! ಮುದುಕನಾನುಂ ನಿಮ್ಮ ಚಟುಲ ಗತಿಯು
ಸಾಹಸಾಶ್ವದ ಬೆನ್ನನೇರಿಪೆನಾದೊಡಂ
ಬಿರಿಯಿಕ್ಕುತಿದೆ ವಿವೇಕಂ ಖಲೀನವನೆಳೆದು
ಜಗ್ಗಿ. ನಮ್ರಾತ್ಮನೀ ಕಲಿ ಮಾರುತಾತ್ಮಜಂ

ತನ್ನಪ್ರತಿಮ ಸಾಹಸಂ ಸಕಲ ಸುಲಭಮೆನೆ
ನಿರ್ಮೋಹದಿಂ ಬಣ್ಣಿಸಿದನೆಂದು ನೀಮದಂ
ಸಾಮಾನ್ಯಮೆಂದರಿಯದಿರಿ: ನೂರು ಯೋಜನಂ
ದಾಂಟಲಿದೆ ಈ ಶರಧಿ! ದುರ್ಲಂಘ್ಯಮಾ ಕೋಂಟೆ
ವಿದ್ಯಾತ್ಮಕಂ! ಬರಿಯ ಕಥೆಯ ರಾಕ್ಷಸರಲ್ತು
ಲಂಕಿಗರ್; ಮಾಯಾ ಸಮರ್ಥರತಿನಾಗರಿಕ
ಯುದ್ಧಯಂತ್ರಪ್ರವೀಣರುಂ ದಿಟಂ! ಬರಿ ಕೆಚ್ಚು
ಸಲ್ಲದಿಲ್ಲಿಗೆ. ಸಮರ್ಥರ ಬುದ್ಧಿ, ಸಜ್ಜನರ
ಪುಣ್ಯಾಭ್ಯುದಯದ ಸಿದ್ಧಿ ನೆರವೀಯದಿರೆ, ವೃಥಾ
ಸಾಹಸಂ ನಮ್ಮುಲ್ಲಸಂ. ವ್ಯರ್ಥವಾದೊಡಂ
ನಮ್ಮ ದೊರೆ ಇತ್ತವಧಿ, ಈ ಮರುತ್ಸುತನೆದೆಯ
ಬಯ್ಕೆಯಾಗಿರ್ಪ ಚೂಡಾಮಣಿಯೆ ಸಾಕ್ಷಿಯುಂ
ರಕ್ಷೆಯುಂ ತಾನಪ್ಪುದೆಮಗೆ. ಅತಿಕಾತರನ್,
ದಾಶರಥಿ ಸೌಮಿತ್ರಿಯರ್ ಕೂಡಿ, ಕಪಿನೃಪಂ
ಸುಗ್ರೀವನಲ್ಲಿ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯೊಳ್, ನಮಗಾಗಿ
ಮೇಣ್ ನಮ್ಮ ತರಲಿರ್ಪ ವಾರ್ತಾ ವಿಷಯಕಾಗಿ.
ನಡೆವಮೇಳಿಂ ಬೇಗದಿಂ. ತಾಯಿ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ
ಕಾಯುತಿಹಳೆಮಗೆ. ದೊರೆಯಾಣತಿಯೆ ಮುಂದೆಮಗೆ
ಬಟ್ಟೆ; ಇಂದೆಮಗದುವೆ ನಿಷ್ಠೆ!”
ಸಾರಿದುದೆನಲ್
ಒಮ್ಮನವನೊಕ್ಕೊರಲ್ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನುಲಿದುದು

ಕಪಿಧ್ವಜಿನಿ. ಇಳಿದುದಲ್ಲಿಂ ಬಳಿಕಲಾ ಮಹಾ
ವಾನರರ ವಾಹಿನಿ ಮಹೇಂದ್ರೋತ್ತಮಾಂಗದಿಂ
ಘುಮುಕಿ. ಪರಿದುದು ಮುಂದೆ ಭೋರ್ಗರೆಯುತುತ್ತರಕೆ
ಕುರಿತು ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯುಂ. ದಟ್ಟಡವಿ ಬೆಟ್ಟಗಳ್
ಕಣಿವೆ ಹೊಳೆ ತೊರೆ ಬಯಲ್ ಬೀಡುಗಳ್ ಕಳೆಕಳೆಯುತೆ
ಹಿಂದಿಕ್ಕಿ ನಿಡುದೂರಮಂ, ದಾರಿಯೊಳ್ ಕಾಣ್ಗೆ
ದಧಿಮುಖನ ಮಧುವನಂ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರದನೀಂಟಿದರ್
ಮಧುಸುಖವನಾತನಾತಿಥ್ಯದಿಂ ನೆರೆ ತಣಿದು,
ದಣಿವನಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಮುನ್ನಡೆದರಲ್ಲಿಂದೆ
ಕಾಣ್ಬನ್ನೆಗಂ ಸ್ವರ್ಗಮಾ ಗಿರಿವಿಪಿನ ದುರ್ಗ
ಕಮನೀಯ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ. ಕಂಡುದೆ ತಡಂ, ಕೋಟಿ
ಕೋಟಿ ಕಂಠಧ್ವನಿಯ ಜಯ ವಜ್ರಘೋಷಕ್ಕೆ
ಪ್ರಸ್ಪಂದಿಸಿತ್ತಾ ಅಚಲ ನಗರಿ. ಪ್ರಸ್ರವಣ
ಶೃಂಗದೊಳ್, ರಾಮನಂ ಸಂತೈಸಲೈತಂದು
ಮಾತನುಳಿದಾತನಾ ದುರ್ದರ್ಶನ ಸ್ಥಿತಿಗೆ
ಖಿನ್ನಮುಖಿಯಾಗಿರ್ದ ಸುಗ್ರೀವನುಸ್ಸೆಂದು
ತಲೆಯೆತ್ತಿದನ್. ದೂರಮುಟ್ಟಿದನು ದಿಟ್ಟಿಯುಂ
ಪ್ರತ್ಯಾಶೆಯುಂ. ದಿಗನೆದ್ದನ್, ಅಲಘುದೇಹಿ,
ಲಘುಶೈಲಿಯುಂ. ತುದಿವೆರಳ ಮೇಲ್ ನಿಗುರಿ ನಿಂತು
ಕಾಲಡಿಯೊಳಿರ್ದ ಬಂಡೆಯನೊತ್ತಿದನ್, ಬೆರಳ್
ಅಚ್ಚೊತ್ತುವೋಲಾಗದತ್ತಿರ್ದ ಹಾವಸೆಗೆ!

ಅವಧಿ ಮೀರ್ದುಂ ತಳುವಿದುದಕೆ, ಮೇಣಿನ್ನೆಗಂ
ಸುದ್ದಿಯ ಸುಳಿವನೇನೊಂದುಮಂ ಕಳುಹದಿರ್ದುದಕೆ,
ರಾಮನಂತಃಕರಣ ಖೇದಾಗ್ನಿ ದಳ್ಳುರಿದು
ತನ್ನ ಸಂಕಟವಳ್ಳುರುತಿರ್ದುದಕೆ, ಕಪಿಕುಲದ
ಗೌರವ ಯಶಃಶ್ಲೋಕಕೊಂತ್ಯಾನಿ ಮಹೀಮಯತೆ
ಸಾಚರ್ಯತಿರ್ದುದಕೆ ಕಟುರುಷ್ಟತೆಯುನಾಂತಿರ್ದ
ರವಿಸುತಭ್ರೂ ಧನುರ್ಮೌರ್ವಿಗೆ ಪ್ರಹೃಷ್ಟತಾ
ಶಿಥಿಲತೆ ಲಭಿಸಿದತ್ತು. ನಗೆವೆಳಗು ಮಲರಿದುದು
ಮೊಗಕೆ. ರೋರೆದೆಯುಬ್ಬಿತಯ್ ಉಗ್ಗುವುಲ್ಲಸದ
ಸುಯ್ಗೆ. ರೋಮ್ಮಿತು ನುಡಿಗಳುಗ್ಗಡಣೆ, ತನ್ನತ್ತ
ನಟ್ಟ ನೋಟವನಿತ್ತು ರೊಡರಿಸಿದೆ: " ಏಳ್ ಏಳ್,
ರಘೂದ್ವಹ, ನಿನಾದಮಂ ಕೇಳ್ ಶುಭಾವಹಮಂತೆ
ಕಾಣ್ ಶುಭದ ದರ್ಶನಮ! ಮೂಡುತಿದೆ ನೋಡು ಬಾ,
ದಾಶರಥಿ, ನಮ್ಮ ಕೇಡಿನ ಕತ್ತಲಂಮುನೊತ್ತಿ
ಪುಣ್ಯೋದಯಾಚಲದ ಪುಣ್ಯಾರುಣಾ ಜ್ಯೋತಿ!
ಮಲೆಗಳಿಕ್ಕಟ್ಟಿನಲಿ, ಕಾಡುವೀಡಿನ ನಡುವೆ,
ಲಂಕೆಯಿರ ತೆಂಕಣದ ದಿಕ್ಕಿನಿಂ, ಸುರಿಯುತಿದೆ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆಮ್ಮ ಬೇಹಿನ ಸೇನೆ! ಕಿಲಕಿಲದ
ಕೋಲಾಹಲಮೆ ಸಾಲ್ಗುಮದರ ಕೃತಕೃತ್ಯತೆಗೆ
ಡಂಗುರಂ! ಅಲ್ಲದಿರೆ ಪಿಂತಿರುಗಲಪ್ಪನೇಂ
ಯುವರಾಜನಂಗದನವಧಿ ಮೀರ್ದುಂ? ಪತ್ತುವಿದು

ದುಗುಡಮಂ, ಮಿತ್ರಕುಲ ಮಿತ್ರವರ್ಯ. ಬಾ, ಬಾ,
ನೋಡು, ಸೀತೆಯ ಸ್ವಪ್ನ ಶರಣು ಬರುತಿದೆ, ದಿಟಂ,
ರಾಮ ರಕ್ಷೆಯ ಚರಣದುರ್ಗಕ್ಕೆ!"
ವಿದ್ಯುತ್
ಕಶಾಘಾತಕೆಂತು ಲೋಹದ ಜಡತೆ ಚೇತನಕೆ
ಚಿಮ್ಮುವುದೊ ಅಂತೆಯೆ ವಲಂ ಮೈಥಿಲಿಯ ವಾರ್ತೆ
ತುಂಬಿದುದು ರಘುನಂದನನ ಮನವನಮೃತಮಯ
ರತಿಮದಿರೆಯಿಂ. ವ್ರತಶ್ಮಶ್ರು ಭೀಷ್ಮಾನನಂ
ಮೇಲೆಳ್ದನಶ್ರುಸೌಮ್ಯಂ. ಕಂಡನದ್ಭುತ
ನಾದ ಕಾರಣ ದೃಶ್ಯಮಂ, ದುರ್ಗಮಂ ಪುಗುವ
ವಾಲಿಸುತನಂಗದನ ಸೇನಾ ಸಮುದ್ರಮಂ,
ನೀಲ ನಳ ಜಾಂಬವ ಸಮೀರಾತ್ಮಜರ ಮಹಾ
ಪ್ರತ್ಯಾಗಮನ ಯಾತ್ರೆಯುಮಂ. ಬಳಿಯೆ ನಿಂದಿರ್ದ
ಸೌಮಿತ್ರಿಯಂ ನೋಡೆ, ಕಣ್ಣ ಶಂಕೆಯನರಿತು
ನುಡಿದನಣ್ಣಂಗೆ: "ಅಕೃತಕೃತ್ಯರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯಮೇನ್
ಆ ಸಂಭ್ರಮಂ? ಪ್ರಾಜ್ಞನೀ ವಾನರೇಶ್ವರಂ;
ತನ್ನವರೆರ್ದೆಯನರಿತವನ್. ಮೇಣ್ ತಪೋಜ್ಜ್ವಲಳ್
ನಿನ್ನ ಚಾತುರ್ಮಾಸ ಸಾಧನ ಶ್ರೀಮಂತಿನಿ
ಅವಂಧ್ಯೆ!"
ಇಂತಿವರ್ ನಿಂತು ಮಾತಾಡುತಿರೆ
ಮಾಲ್ಯವತ್ ಚಿತ್ರ ಕಾನನ ಸಾನುವೋರೆಯಿಂ

ಪಿರಿ ಬಂದುದು ಅಂಗದನ ಸಂಗ್ರಾಮ ಸಮಿತಿ
ಹನುಮ ಜಾಂಬವ ನೀಲ ನಳ ಮುಖದಿ. ನಗೆಮೊಗದಿ
ಶುಭವನೊರೆಯುತ ಬಂದು ಕೈಮುಗಿದರನಿಬರುಂ
ಮೂವರಿಗೆ. ರಾಮಚಂದ್ರನ ಮೊಗದ ನವಿರಿಡಿದ
ಭೀಷ್ಮ ಗಾಂಭೀರ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆರಗಾಗುತಂಗದಂ
ಜಾನಕೀ ವೃತ್ತಾಂತ ಕೋವಿದಗೆ ಪವನಜಗೆ
ಕಣ್ಮಾಡಿದನು ವಾಕ್ಯಜ್ಞನಾಂಜನೇಯಂಗೆ.
ಮೊಳಗಿದುದು ವೇದಘೋಷ ಸಮಾನ ವಾಣಿ ಆ
ಯೋಗಿಯುರದಿಂದಿಂತು: "ನಿಯತೆ! ಅಕ್ಷತೆ! ದೇವಿ
ಸುವ್ರತೆ! ಅಶೋಕವನಗತೆ! ಶೋಕಸಂಮ್ಲಾನೆ!
ತವ ವಿರಹ ದೀನೆ! ಹೇ ದಾಶರಥಿ, ಧನ್ಯನಾಂ
ಕಂಡು ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕೆಯಂ!" ಎನುತೆ ಹೃದಯದ ಖನಿಗೆ
ಕೈಯಿಕ್ಕಿ, ವಕ್ಷದ ವಜ್ರರಕ್ಷೆಯೊಳಿರ್ದ
ಚೂಡಾಮಣಿಯನಂಜುಳಿಗೆ ತೆಗೆದು, ನೋಳ್ಪರ್ಗೆ
ಕಣ್ಮಣಿಯೆ, ನೀಡಿದನವಿನ್ನಾಣಮಂ ಪ್ರೀತಿ
ಗೌರವ ಸ್ಮಿತ ನೇತ್ರಂಗೆ, ಸೀತಾಶ್ವಾಸ
ಸೂತ್ರಂಗೆ. ನಾನಾ ಸ್ಮೃತಿಗಳುಣ್ಮುತಿರೆ ಮನಕೆ,
ಭಾವದುಬ್ಬರವೇರುತಿರೆ ಕಣ್ಗಳಿಗೆ, ಕಾಂತೆ
ಕಾನನದಿ ಮರೆಗೊಂಡು ರೂಪಾಂತರವನಾಂತೆ
ಮರಳಿ ಮೈದೋರ್ದಳೆಂಬಂತೆ ಆ ಸುಪರಿಚಿತ
ಮಣಿಯ ಕೊಂಡನು ಕೈಗೆ ಕಂಪಿಸುತ. ಧೀರನಾ

ಊರ್ಮಿಳೇಶಾಗ್ರಜಂ ತನ್ನಸ್ಥಿರತೆಗೆ ತಾಂ
ಕನಲಿ ನೋಡಿದನೊಮ್ಮೆ ಚೂಡಾಮಣಿಯನೊಮ್ಮೆ
ಆಂಜನೇಯನ ಅದ್ರಿಭವ್ಯ ಮುಖಮುದ್ರೆಯಂ.
ಉಕ್ಕುವಕ್ಕರೆಗಿದಂ ಹೆಮ್ಮೆ ಹೊಮ್ಮಲ್ಕದಂ
ನೋಡಿ ನೋಡುತೆ, ತೋಳ್ಗಳಂ ನೀಡಿ, ಮುಂಬರಿದು
ನಡೆದನ್; ಪರಿಷ್ವಂಗಿಸಿದನಾಂಜನೇಯನ
ಪವಿತ್ರ ಗೋಪುರ ಗಾತ್ರಮಂ. ಕಂಡರೆಲ್ಲರ್ಗೆ
ಪುಲಕ ಜಲ ಚಿಮ್ಮಿದುವು ಕಣ್ಗೆ: ದರ್ಶನಮಲ್ತೆ
ದಿವ್ಯಮಾ ರಾಮಾಂಜನೇಯರ ಪರಸ್ಪರ
ಕೃತಜ್ಞತಾಲಿಂಗನಂ!
ಪ್ರಸ್ರವಣ ಗಿರಿಶಿರ
ಗುಹಾಮುಖ ಪ್ರಸ್ತರಾಸನಮಾದುದಾಸ್ಥಾನ.
ರಘುಸೂನುಗಳ್ ವೆರಸಿ ಸುಗ್ರೀವನೊಂದರೆಯ
ಮೇಲ್ ಮಂಡಿಸಲ್, ಇತರರುಂ ಕುಳಿತರಲ್ಲಲ್ಲಿ.
ಮೊಳಕೈಯನೊತ್ತಿ ಬಂಡೆಯ ಚಾಚುಡುಬ್ಬಕ್ಕೆ,
ಕರ್ನವಿರ ಕರಡಗಲ್ಲವನಿಳುರುತಂಗಯ್ದೆ,
ಇದಿರೆ ಸನಿಯವೆ ಕುಳಿತ ಹನುಮನೊಳ್ ಕಣ್ನಟ್ಟು,
ಕಿವಿಗೊಟ್ಟನವನಿಜಾರಮಣಂ ಸಮೀರಜನ
ಸಾಹಸಾನ್ವೇಷಣದ ಆವೇಶ ಭೀಷಣದ
ಕಾವ್ಯ ಸುಂದರ ಭಾಷಣದ ವಿವರ ವರ್ಣನೆಗೆ.

— • —

೨೪-೨-೧೯೪೭
೨೨೩, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರ.

28.2.1942 (ಫಾಲ್ಗುಣ ಶುದ್ಧ ತ್ರಯೋದಶಿ)

ಇಂಗೋಲ್ XXVIII

ರಣವ್ರತರ್ ವರ್ಧಿರಂಹರ್

ದಳದಳಮಲರ್ದುದೈ, ಮೂಡುಬಾನಂಚಿನೊಳ್,
ಪ್ರತೀಕ್ಷಿಸಿದ ಫಾಲ್ಗುಣದ ಪೌರ್ಣಿಮೆಯ ದಿನಪುಷ್ಪ
ಪುಣ್ಯೋದಯದ ಉಷಃಕಾಂತಿ. ಧಳಧಳಧಳಂ
ಮೊಳಗಿದುದು ಪ್ರಸ್ಥಾನ ಭೇರೀರವಂ. ನವಿರ್
ನಿಮಿರಿ ಕಂಪಿಸಿತಾ ಘನೋನ್ನತ ಪ್ರಸ್ರವಣ
ಶಿಖರಿ. ದಳದಳ ತರಂಗಿತ ವಾನರರ ಮಹಾ
ಸೇನಾ ಸಮುದ್ರಮುಕ್ಕಿದುದು ದಕ್ಷಿಣಾ ದಿಶಾ
ದೈತ್ಯ ಲಂಕಾ ಮಥನ ವಿಪ್ಲವಕೆ. ಪ್ಲವಗೇಂದ್ರ
ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞಾ ಪ್ರಚೋದಿತನ್ ಸೇನಾನಿ
ನೀಲಂ, ಸಹಸ್ರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಪಥಜ್ಞರಿಂ ಕೂಡಿ,
ಮಾರ್ಗರಚನಾ ಬಲಸಮರ್ಥರಿಂ ಕಡಿಯುತೆ
ಪೆರ್ವಟ್ಟೆಯಂ, ಸಸ್ಯ ಜಲಫಲ ಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂ
ಕ್ಷೇಮಕರಮಾಗಿರ್ದ ಸಹ್ಯಮಲಯಾದ್ರಿಗಳ
ಸಾನುಸುಂದರ ಸೀಮೆಯಲಿ ಮುಂಬರಿದನಯ್,
ಹಿಂಬರಲಸಂಖ್ಯೇಯ ಅಕ್ಷೋಹಿಣಿಯ ಬಲದ
ವೈರಿಭೀಕರ ಕಪಿಚಮೂ. ಹೇಳಲೇನಳವೆ?

ಕೇಳ್ ಸಹ್ಯಶೈಲಮಂ; ಕೇಳ್ ಮಲಯಗಿರಿಯಂ;
ಅರಣ್ಯಾ ನಿರ್ಝರ ನದಿಗಳ್ಗಂ ಕೇಳ್; ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿ
ಮಲೆತುದಿನ್ ಮುಂದ ಗತಿಯೇನೆಂದೊರಲ್ವವೋಲ್
ಉದ್ವೇಗಗೊಂಡಾ ಉದನ್ವಂತನಂ ಕೇಳ್!
ಅನಂತಮುಂ ಅಳೆಯಲಳವೇ? ಎಣಿಸಲಳವೇ
ಮಳಲ್‌ಕಣಗಳ್ಗಂ ಕಡಲ ತೀರದಾ? ಅಗಣಿತಮ್
ಅಮೇಯಮ್, ಅಯೋಧ್ಯೆ ತಾಂ ನಡಸಿ, ಲಂಕೆಯ ಕಡೆಗೆ
ಅದ್ಭುತಮೆನಲ್ ನಡೆದುದು ಅಪಾರ ಧೀರಮಾ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ!

ಗಿರಿಸನ್ನಿಭಂ ಗಜಂ; ಗವಯಂ
ಮಹಾ ಬಲಿಷ್ಠಂ; ಗವಾಕ್ಷಂ ಚಂಡ ಕಲಿ; ಮುಂದೆ,
ತಂತಮ್ಮ ಪುಲಿಯು ಚಿರತೆಯು ತೊಗಲ್ ಕಯ್ಗಡ್ಡು
ಬಲ್ ಪಡೆಗಳ್ಗಂ ಕೂಡಿ, ನಡೆದರೈ ತರುಮೂಲ
ಭೀಮಾಭೀಲ ಗದೆಗಳ್ಗಂ ಪೊತ್ತು. ಬಲಗಡೆಗೆ
ವಾನರರ್ಷಭ ಋಷಭನೈತಂದನೈ ತನ್ನ,
ಸಿಂಹ ಚರ್ಮದಿ ಸಮೆದ ಸಮರೂಪ ವರ್ಮಮಂ
ಧರಿಸಿ, ರುದ್ರನ ಶೂಲಗಳ ಸಹೋದರರೆನಲ್
ಶೂಲಪಾಣಿಗಳಾಗಿ, ಹಗೆಯೆದೆಯ ಹೆದರಿಕೆಯ
ಹೇರಾಳ್ಗಳೊಡನೆ. ಗಂಧಹಸ್ತಿಯವೋಲ್ ತರಸ್ವಿ,
ಗಂಧಮಾದನವೆಸರ ದುರ್ಧರ್ಷ ವಾನರಂ
ಖಡ್ಗಹಸ್ತದ ಖಡ್ಗಿಚರ್ಮದ ಪರಾಕ್ರಮದ

ಕೋಟಿ ಕೋಟಿಗಳೀಪಿಗಳ್ ದಳಪತಿಯಾಗಿ
ಐತಂದನೈ ಸವ್ಯ ಪಾರ್ಶ್ವದೆಲೆ. ಅಂಗದಂ
ಜಾಂಬವ ಸುಷೇಣ ಶತಬಲಿ ವೇಗದರ್ಶಿಗಳ್
ನೂರು ಸಾವಿರ ಲಕ್ಷ ಕೋಟಿಯಾಳ್ಗಳ್ ವೆರಸಿ
ಕಾವಲಾದರು ಸೈನ್ಯ ಹೃದಯಕ್ಕೆ. ಮೈಂದಂ
ದರೀಮುಖಂ ರಂಭಂ ಪ್ರಜಂಘಂ ನಳಂ ದ್ವಿವಿದ
ವಿನತಾದಿ ಪನಸ ತಾರಾದಿ ಸೇನಾನಿಗಳ್
ತಂತಮ್ಮ ಸೇನೆಗಳ್ ವೆರಸಿ ನಾನಾ ಮುಖದಿ
ನಡೆದರಲ್ಲಲ್ಲಿ. ಕಪಿರಾಜನೈತಂದನೈ
ಕೋಸಲೇಶ್ವರ ಸೂನುಗಳ್ ವೆರಸಿ, ಬಲಮಧ್ಯೆ,
ಆಂಜನೇಯನ ಅಂಗರಕ್ಷೆಯಲಿ!

ಮಾಗಿಗೆ
ಚರಮಗೀತೆಯನುಲಿದುವಳಿವಿಂದು; ಸುಗ್ಗಿಯ
ನಾಟಕಕೆ ನಾಂದಿಯನುಲಿಯೆ ಹಿಗ್ಗಿದುದು ಕೊರಳ್
ಕೋಗಿಲೆಗೆ. ಮೆಲ್ ತೀಡತೊಡಗಿತು ಗಂಧಗಾಳಿ;
ತಿಳಿದು ನೀಳ್ದುವು ದಿಶಾಳಿ. ಸುಖವಾಯ್ತಲೆವ ದಾರಿ;
ಶೀತ ಕಾನನ ವಾರಿ ಹಿತವಾಯ್ತು. ತಳಿರ ತಲೆ
ತರು ತಾಯಿಯಿಂ ದಿಣುಕಿ, ಕಣ್ಗೆ ಕಡು ಚೆಲ್ವಾಯ್ತು.
ಸಹ್ಯ ಮಲಯಾದ್ರಿ, ಸೌಂದರ್ಯಮಂ ಸೌಖ್ಯಮಂ
ಸವಿದು ಮುನ್ನುಗ್ಗುತಿರೆ ಆ ರಾಮ ಸಖ ಸೇನೆ,
ತೊರೆಗಳೊಳ್ ಕೆರೆಗಳೊಳ್ ಕುಡಿದು ಬತ್ತಿದುದು ನೀರ್;

ತವಿದುದ್ಯೆ ಮರಬಳ್ಳಿಗಳಲಿ ಪಗ್; ವೃತ್ತಿನೊಳ್
ಕಲ್ಪೋಡಿನೊಳ್ ಮರದ ತೊಂಕಿನೊಳ್ ಬರಿದಾಯ್ತು
ಜೇನ್: ಬೀಡುವಿಟ್ಟಿರ್ದ ಕೋಟಿ ಕೋಟ್ಯಾನುಕೋಟಿ
ಜೇನ್ಬುಳುಮುಗಿಲ್ ಕಪ್ಪನೆಳೆದುವು ಮುಗಿಲ್ಗೆಗಳೆ,
ಝೇಂಕರಿಸಿ. ನಿಂತಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದಿಂತಾ ಸೇನೆ
ತೊತ್ತಳದುಳಿದು ದರಿಕಂದರದ ಗಿರಿವಕ್ಷಮಂ
ದಾಳಿಟ್ಟುದಯ್ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ!
ಲಂಕೇಶ್ವರನ
ಬೇರುಗಾವಲ್ಪಡೆಯ ಸೀಗೆಮೆಳೆಗಳನೆಲ್ಲಿ
ಕಂಡಲ್ಲಿ ಕಡಿದಿಕ್ಕುತುಂ, ತನ್ನ ಪಡೆಯ ನಡೆ
ತಡವರಿಸದಂದದಲಿ ಹಗಲಿರುಳ್ ಮುನ್ನಡೆದು
ಸೇನಾನಿ ನೀಲನಗ್ನಿಯ ಮಗಂ ಬರೆವರೆ
ದವಾಗ್ನಿಯೋಲ್, ಮುಂದೆದ್ದುದು ಮಹೇಂದ್ರ ಭೂಧರ-
ದ್ರುಮಚಾರು ಪಂಕ್ತಿ ನೀಲಂ. ಮಾರುತಾತ್ಮಜಂ
ಸುಗ್ರೀವ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗಾ ಸಾಲ್ಮಲೆಯ
ಮಹಿಮೆಯಂ, ವಿಭವಮಂ, ಉನ್ನತಿಯ ಘನತೆಯಂ,
ಸಂಪಾತಿ ಕುಳ್ತಿರ್ದ ಶಕುನಿಶಿಲೆಯಿರ್ಪೆಡೆಯ
ಕಡಿಪ್ಪುಮಂ, ಸಾಗರೋಲ್ಲಂಘನಕೆ ಮುನ್ನಂದು
ಹುಡುಕು ಪಡೆ ಸಭೆನೆರೆದ ಸಾನುಪ್ರದೇಶಮಂ,
ಲಂಕೆಯಿಹ ದಿಗ್ಭಾಗಮಂ ದೂರಮಂ ಕುರಿತು
ಬಣ್ಣಿಸುತಿರಲ್ ಕಿವಿಗೆ ಬಂದುದು ಭೀಮನಿಸ್ವನಂ,

ರುಂದ್ರಸಾಗರ ಸಲಿಲ ನಿರ್ಘೋಷ ಮಂದ್ರಂ.
ಅಯೋನಿಜಾ ವಲ್ಲಭ ಮನಂ ಪ್ರಫುಲ್ಲಿಸುತಿರಲ್
ಬಹುದಿನಗಳಾಶೆ ಸಿದ್ಧಿಸಿತೆಂದು ಸಡಗರಿಸಿ
ಶರಧಿ ಗುರು ದರ್ಶನಕೆ, ಮುಚ್ಚಿ ಬೆಟ್ಟವನದರ
ಪ್ರತ್ಯಂತ ಸೀಮೆಯನಡರಿದುದು ಸೇನೆ. ಪರಿ,
ದಳಪತಿಯ ಸಂಜ್ಞೆಯಿಂ ಮತ್ತಮಲ್ಲಿಂದಿಳಿದು,
ಕಂದರದ ಸುಪಥಮಂ ಕೊಂಡು, ಗಿರಿಯ ಚರಣದ
ಶರಧಿ ಪರಿಧಿಯ ಸಿಕತಮೃದುಲ ಧೌತೋಪಲದ
ವೇಲಾವನದಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟುದು ಬೃಹದ್‌ಬಲಂ
ಸಾಗರೌಘಸ್ಪರ್ಧಿ ತಾನಾಗಿ!
ಅಂಬುಧಿಯ
ಮೊದಲ ಕಾಣ್ಕೆಗೆ ಮುದಂಮಿಕ್ಕು, ಮೊತಿಲಿಯಾಗಿ
ನಿಂದು, ನಿಷ್ಪಂದನಾದಂ ಸಿಂಧುಧೀರನ್
ಸಗರಬಂಧು. ಅಂಬರದ ಸಲಿಲಾವತಾರಮೆನೆ,
ನೋಟದೋಟಂ ಸುಯ್ದು ಸೋಲ್ವನ್ನೆಗಂ ಪರ್ವಿ,
ಪರ್ವತಂಬೋಲುಬ್ಬಿರ್ದುದು ದಿಗಂತಂ ಬರಂ,
ಮೇಲ್ವಾಯ್ದುರುಳ್ವುದೆಂಬೊಂದಗುರ್ವಿಂ ಭ್ರಮಾ
ಭೀಕರಮಪಾರತಾ ಪ್ರತಿಮಮಾ ಅಪ್ರತಿಮ
ಸಲಿಲಾಕರಂ. ಪಿಂತೆ ತಾಂ ಕಂಡುದಾವುದುಂ
ಆ ಶರಧಿ ದರ್ಶನದನುಭವವನಿಂಗಿತದೊಳುಂ
ಸೂಚಿಸಿದುದಿಲ್ಲಮೆನೆ ಭವ್ಯಮಾಯ್ತನುಭೂತಿ

ಪ್ರಸ್ರವಣ ಗಿರಿಶಿರ ಗುಹಾ ತಪೋಯೋಗದಿಂ
ರಸದರ್ಶಿಯಾಗಿರ್ದ ರಸಋಷಿ ರಘೂದ್ವಹ
ಮಹಾತ್ಮತಿಗೆ. ಮುನ್ನೀರ್ಗೆಣೆಯೆ ಬಾನೊ? ಬಾನ್ಗೆಣೆಯೆ
ಮುನ್ನೀರೊ? ಮೇಣೆರಡುಮುಂ ತಾನೊ? ನೋಡುತಿರೆ,
ಕಣ್ ಹೀರ್ದುವಾ ನೀಲದ್ವಯಂಗಳಂ; ನನೆದು
ತೊಯ್ದುದಂತಃಕರಣಮಾ ವರ್ಣದಿಂ; ನೀಲಿ
ನಾಳ ನಾಳದಿ ಹರಿದು, ನೀಲಮಾಯ್ತು ಮೆಯ್ಯ
ನೆತ್ತರುಂ; ನೀಲತರ ಹಾದನಾ ನೀಲತನು
ರಾಮಚಂದ್ರಂ. ಹೃದಯಮಲೆಯಲೆಯೆದ್ದು ನರ್ತಿಸಿ
ಫೇನಚಂದನ ಶೋಭಿಯಾದುದು, ಸಮುದ್ರಮಂ
ಪ್ರತಿಕೃತಿಸಿ; ವಾತದೋಲಿತಮಾಯ್ತು ಜೀವನಂ,
ಉಚ್ಚಲಜ್ಜಲಧಿಯೋಲ್, ಉಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲ
ರುಂದ್ರ ರಮ್ಯಂ.
ನೀಲನಾಣತಿಗೆ ಬಾಗಿ ಪಡೆ-
ಪಡೆಯೊಡೆಯರಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಿದರು ಶಿಬಿರಮಂ
ಕಡಲ ದಡದಲ್ಲಿ. ಸೀಮೆಯನುಳಿದು ಸೀಮಾಂತರಕೆ
ಗುಳೆಯಿದಿಗೆಯುತೊಕ್ಕಲ್ವೋಪ ಹಕ್ಕಿಯ ಹಿಂಡು,
ಚಿತ್ತರದ ಕಡಲನುತ್ತರಿಸಿ, ಪಕ್ಕಂ ದಣಿದು
ಸೋಲೆ, ಸಿಕ್ಕಿದ ಮೊದಲ್ ನೆಲಕ್ಕಿಳಿದು ವಿಶ್ರಮಿಸೆ
ಕಿಕ್ಕಿರಿಯುವಂತೆ ಕವಿದುವು ಕಡಲ ತೀರಮಂ
ಪರ್ಣಗೃಹಗಳ್ ಚರ್ಮ ಛಾದಿತಂ. ಹೊಗೆಗಳುಂ

ಮೇಲೆದ್ದುವಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪಾಕ ಕರ್ಮಕೆ ಬರೆದು
ಪೀಠಿಕೆಯ. ಪುಡುಕಿ ತಂದರು ಕೆಲರು ಪುಳ್ಳಿಯುಂ;
ಹುಲ್ಲು ಹಂಪಲನರಸಿದರು ಕೆಲರು; ಕೆಲರಗೆದರ್ಕೈ
ಗೆಡ್ಡೆ ಗೆಣಸುಗಳ. ದಡದೆಡೆಯ ತೆಳ್ಳಿಯೊಳಿಳಿದು
ಕೆಲಕೆಲರ್ ಮಿಂದರೆದೆಯೊಳ್ ನೀರೊಳಗದ್ದಿ,
ತೆರೆತೆರೆಗಳೊಡನಾಡಿ ಮೆಯ್‌ಸೊಗಸಿ. ಕೆಲಬರಿನ್
ಹರೆಯದವರಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಳಲ ಮೆತ್ತೆಯೊಳೊರಗಿ
ಕಡಲೆಲರಿಗೊಡಲೊಡ್ಡಿದರು ಚಾಚುತಂಗಾತ.
ಕೆಲರು ಕಿರಿಯರು ಮಳಲನಾಡಿದರು; ತೋಡಿದರು;
ಬಾಯ್ಗೆ ಬಂದುದನುಲಿದು ಪಾಡಿ, ಕುಣಿಕುಣಿದಾಡಿ,
ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರನಟ್ಟುತೋಡಿದರು.
ಇಂತಿರಲ್,
ಅನ್ನೆಗಮಿಳಿದು ಬಂದುದು ಬಯ್ಗು ಪಡುವಣ ಮುಗಿಲ
ಮಂಚಕ್ಕೆ. ಒಸಗೆಯೋಕುಳಿಯಾದುದಾ ದೆಸೆಗೆ
ಕಡಲ ನೀರ್. ಅಗ್ನಿಚೂರ್ಣವನೆರಚಿದೋಲಂತೆ
ಲೋಲಿತ ತರಂಗೋರಗಾಭೀಳಮಾಯ್ತಾ
ಮಹಾರ್ಣವಂ. ರಾಗಮನುರಾಗಮಂ ಸ್ಮೃತಿಗೆ ತರೆ
ಭಗಿನಿತಾತ್ಮಂ ವಿರಹದುರಿಗಾ ರಾಮಚಂದ್ರಂಗೆ.
ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡನು ಮುಗಿಸಿ ಗೂಡಿಗೋಡಿತು; ಮಿಗಂ
ಹಕ್ಕೆ ಸೇರಿತು, ಮೇದುದಂ ಮೆಲುಕು ಹಾಕಲ್ಕೆ;
ಮೌನಮಪ್ಪಿದುದಬ್ಧಿ ಶಬ್ದಮಂ, ಮೇಣ್ ಸೈನ್ಯ

ಸಂನಾದಮಂ. ಕರ್ಪ್ಪು ಬಯ್ಯಾನಿಳಿತಂದಪ್ಪಿ
ಮುಸಿಮುದ್ದೆಯಾದುದು ಗಿರಿಧರಿತ್ರಿ. ಚುಕ್ಕಿಗಳ್
ಕಿಕ್ಕಿರಿದುವಾಗಸದೊಳಂತಂತೆ ಮುನ್ನೀರ
ಚಕ್ಕಿತ ವಕ್ಷದಲಿ, ಲಕ್ಷೋಪಲಕ್ಷ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ
ಶಿಬಿರ ಶಿಬಿರದೊಳಗ್ನಿಪ್ರಾ ರಂಜಿಸಿದುವರಳಿ.

ದಯಿತೆ ಸೆರೆಯಾಗಿರ್ದ ದೈತ್ಯ ಲಂಕಾದ್ವೀಪ
ತಾನಿರ್ದ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಶೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯಾಗಿರ್ದು,
ಮೇರೆಗಾಣದ ಸರಿತ್ಪತಿಯನೀಕ್ಷಿಸುತ ಬರು-
ಭಾವೋರ್ಮಿಮಾಲಾ ಸಮುದ್ರನಾಗಿರ್ದ ರವಿ-
ಕುಲ ಶಿರಶ್ಶೇಖರಂ ಚಿತ್ರಭಾನುಜನಿಂತು
ಗಾಢ ಸುಪ್ತಿಯಿನಚಿರಮೆಳ್ಚತ್ತನೋರ್:
" ಅಗ್ರ
ಸೇನಾನಿ ನೀನ್, ಅಗ್ನಿಪುತ್ರ; ನಿನ್ನೊಡನಿನಿತು
ನನಗೆ ವೇಳ್ಕುಂ ಮಂತಣಂ. ಗುಹ್ಯಮೇನಿಲ್ಲ;
ಕಪಿರಾಜನಂತರಂಗದ ಮಂತ್ರಿಗಳ್ ಎಲ್ಲರ್
ಆಲಿಸಲ್ ತಕ್ಕುದೆ ವಲಂ. ಆದೊಡಂ ನನಗೆ,
ಭಾವ ಭಾರದಿನೇದುತಿರ್ಪೆನಗೆ, ಒರ್ವನಿರೆ
ಸುಕರಮಪ್ಪುದು ಬಗೆಯ ಮೇಣ್ ನಾಲಗೆಯ ನಡೆಗೆ.
ನೀನವರ್ಗೆ ಬಳಿಕಮೊರೆಯಲಪ್ಪುದು ನಮ್ಮ
ಈ ನಡೆವ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಸಾರಮಂ... ಮೌನಿ

ನೀಂ. ನಿನಗೆ ಮಾನಂ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಹಜಮಾದೊಡಂ,
ಹೇ ವಾನರ ವರೇಣ್ಯ, ನೀಲ, ಬಾಂಧವರೆದೆದೆಯ
ಉತ್ತರವನೊರೆಯವೇಳ್ಕುಂ ನನ್ನ ಕೇಳ್ವುದಕೆ.
ಮುಚ್ಚು, ಮರೆ, ಸಂಕೋಚವಿನಿತು ಸಲ್ಲದು ಇಲ್ಲಿ,
ನನ್ನ ನಿನ್ನಯ ಹೃದಯ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ!"
"ರಘುಶ್ರೇಷ್ಠ,
ನಿನ್ನಿಷ್ಟಮೆನಗಾಜ್ಞೆ. ಸೇನಾನಿಗಳ್ಗೆಲ್ಲ
ಪರಮ ಸೇನಾನಿ ನೀನ್. ಬಗೆ ಬಿಚ್ಚಿ ಪೇಳ್ದಪೆನ್;
ಕೇಳ್."
ಇರ್ದರಿರ್ವರುಮುಚ್ಚಂಚಲರ್ ರತ್ನಧಿಯ
ಚಂಚಲಾಂಚಲದೊಳ್ದೊರ್ದರೆಯ ಬೆನ್ನಿನೊಳ್.
ಮುಂಗಾಲ್ ಮುಳುಗಿ, ಸೊಂಡಿಲಂ ನೀಡಿ, ನೀರ್ ಕುಡಿವ
ಹೇರಾನೆಯೋಲ್ ಅರ್ಧ ಮೇಲರ್ಧ ಕೆಳಗಿರ್ದ
ಆ ಬಂಡೆಯಂ ಬಡಿದುದವ್ವಳಿಸಿ ತೆರೆನೊರೆಯ
ಮುತ್ತುಗೊಂಚಲ್; ಬಡಿಯಲೊಡಮಾಯ್ತು ವಾಲ್‌ಚವರಿ
ಕೈಬೀಸುವೋಲ್; ಬೀಸುವುದೆ ತಡಂ ತುಂತುರಿನ
ಸೋನೆ ಸಿಂಚಿಸಿತಿರ್ವರಂಗಮಂ; ರುಂಚಿದೋಲ್
ವಾಃಕಣ ಕಣದಿ ಮಿಂಚಿತುಡುಕಾಂತಿ.
"ಈ ಕಡಲ್
ಲಂಕೆಯಿರ್ಪ ದೂರ ಪಾರಕೆ ನೂರು ಯೋಜನಂ
ನೀಳ್ದಪುದಲ್ತೆ? ಬರಿಯೋಜನಂ ಪಸರಿಸಿರ್ಪ

ಈ ದೀರ್ಘ ವೇಲೆಯನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿ, ಧೈರ್ಯಮಂ
ಮನಕೆ ಮೇಣ್ ಕಣ್ಗೆ ಹಬ್ಬವನೀವ ಈ ಬೃಹದ್
ಧ್ವಜಿನಿಯಂ ದೈತ್ಯತೀರಕೆ ದಾಂಟಿಸುವ ಬಗೆಗೆ
ಕಳವಳಿಸುತಿದೆ ಬಗೆಯೆನಗೆ. ನೀಂ ದೀರ್ಘದರ್ಶಿ;
ಪೇಳೆನಗುಪಾಯಮಂ."

"ಬಿಡು ಚಿಂತೆಯಂ, ರಘುಜ;
ಧರ್ಮಂ ಸಹಾಯಮಿರೆ, ಧರ್ಮದೇವತೆಯೆಮಗೆ
ಕಟ್ಟುವಳ್ ಸೇತುವಂ. ನಿನ್ನೊರ್ ತಪಃಶಕ್ತಿ,
ಪೇಳ್, ಚಲಿಸಲಾರದೆ ಋತಪ್ರಕೃತಿಯಂ? ಕಡಲ್
ಬಟ್ಟೆಯೀಯದೆ ಬೆದರಿ, ಇಚ್ಛೆಗೆ ಒಡಲ್‌ಬಿರಿದು?
ಕಲ್ ತೇಲದೇನ್, ವಿಸರ್ಜಿಸಿ ತನ್ನ ನಿಯತಿ ಕೃತ
ನಿಯಮಮಂ? — ಅಲ್ಲದೆಯೆ, ನಮ್ಮ ಸೇನೆಯೊಳಿಹರ್
ಅಪ್ರಾಕೃತ ಬಲಾನ್ವಿತರ್: ಕಡಲನೊರ್‌ಕಯ್ಯ
ಅಪ್ಪಳಿಕೆಯಿಂದಮಿರ್ಕಡೆಗೆ ಸರಿವಂತೆವೋಲ್
ಬಿಡಿಲ ಬಲ್ಮೆಯ ಪಡೆವ ಗಾತ್ರಕೆ ವಿಜೃಂಭಿಸುವ
ದೈತ್ಯಕಲಿಗಳ್; ವಿಶ್ವಕರ್ಮಂಗೆಣೆಯ ಯಂತ್ರ-
ಕುಶಲಿಗಳ್; ನೌಕಲಾಕೋವಿದರ್; ಖೇಚರರ್!
ನಿನ್ನ ತಪಕಿನ್ನವರೊಂದು ಕೈಂಕರ್ಯಮಿರೆ,
ಕಡಲೊ ಕಾಲುವೆಯೊ, ಪೇಳ್, ಈ ಕಾಣ್ಬುದಕರಾಶಿ
ನಮ್ಮೀ ಅನೀಕಿನಿಗೆ?"

ಸಹಜ ಮೌನಿಯ ಮಹದ್

ಧ್ವನಿಯ ಧೈರ್ಯಕೆ ರಾಮನೆರ್ದೆಗತ್ತಲಳಿವವೊಲ್
ವರುಣಾಲಯದ ಸಲಿಲ ಚಂಚಲ ದಿಗಂತದಿಂ
ಮೈದೋರಿದನು ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಶಿಶಿರ ರುಚಿರ
ಧನುರುಪಮ ಮಂದಚಂದ್ರಂ. ಮಿನುಗುವಲೆತಲೆಯ
ಚೆನ್ನೀರ ಚೆಲ್ವನೀಕ್ಷಿಸಿ ಜಾನಕೀಜಾನಿ
ಮತ್ತೆ ಜಾನಿಸುತಿಂತು ನೀಲಂಗೆ:
"ಕೇಳಿದಯ್
ನೀನ್, ಆಂಜನೇಯನಿಂ, ಲಂಕೆಯೊಂದುಗ್ರ ಬಲ
ವೃತ್ತಾಂತಮಂ?" "ತಿಳಿದೆನ್!" "ಈ ಮಹಾ ಸೇನೆಯೊಳ್
ಮುನ್ನೀರನಿರ್ಕೆ ದಾಂಟುವ ಸಯ್ಪು ಅನೇಕರ್ಗೆ
ದೊರೆಯಲಾರದು!" "ದಿಟಂ, ದಾಶರಥಿ." "ಪಡೆಗಳೊಳ್
ತಿಳಿದಿರ್ಪರೇನೆರಡುಮಂ?" "ಮಹಾ ವೀರನೆಯೆ,
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಿಂ ಪೊರಮಡುವ ಮುನ್ನಮೆಯೆ, ನೆರೆದ
ಸರ್ವ ಸೈನಿಕ ಮಹಾಸಭೆಗೆ ತಿಳಿಸಿರುನೆಲ್ಲ
ಕಷ್ಟನಷ್ಟದ ಕಠಿನ ಕಥನಮಂ." "ಬಹು ಜನರ
ಸತಿ ಸುತರ ಸಂಸಾರ ಸುಖವನೇತಕೆ ನನ್ನ
ಮೇಣೆನ್ನ ಸತಿಯ ಮುಂದಣ ಅನಿಶ್ಚಿತ ಸುಖಕೆ
ಬೇಳ್ವುದೆಂದೆದೆ ಚುಚ್ಚುತಿರುದೆನಗೆ ಅಗ್ನಿಭವ."
"ಸ್ವಾರ್ಥಮಲ್ತೀ ಸಾಹಸಂ. ಪುರುಷಾರ್ಥಮೊಂದು
ಗಂತವ್ಯಮೀ ತ್ಯಾಗಯಜ್ಞಕೆ. ನೀನುಮಾ
ದೇವಿಯುಂ ಪ್ರತಿಮೋಪಮರ್ ಮಾತ್ರರ್ಕೆ, ಪ್ರಾಜ್ಞ."

“ಶ್ಲಾಘ್ಯಮಂ ಪೇಳ್ದೆ; ನೀಂ ದಿಟಂ ತತ್ತ್ವಜ್ಞನೈ!”
“ಬಹುಮಾನಮೆನಗೆ ಯತಿಗಳ ಶಿಷ್ಯನಿಂತೆನಲ್!”
“ಆರೊ ಇರ್ವರ್, ಅಲ್ಲಿ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಸೈನಿಕರ್
ತಿರುಗಾಡುತಿಹರಲ್ತೆ?” “ಬರುತಿರ್ಪರೀ ದೆಸೆಗೆ.”
ನೋಡುತಿರಲಿರ್ವರಾಳ್ಗಳ್, ದೀರ್ಘನೊರ್ವನೆಡೆ
ಕುಬ್ಜನೊರ್ವಂ, ಬರಬರುತ್ತೆ ಬಳಸಾರ್ದರ್.
ಕರೆ ಅವರನೆನೆ ರಾಮನಂತೆ ನೀಲಂ ಕರೆಯೆ,
ಕೇಳ್ದು ತೆಕ್ಕನೆ ಮಾತನುಳಿದರಾ ದನಿಗೇಳ್ದ
ದೆಸೆಗೆ ನಡೆದರ್, ಮಹಾ ಸೇನಾನಿಯಂ ಮತ್ತೆ
ಕಾಣುತೆ ರಘುಕುಲೇಂದ್ರನಂ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರ್
ಧೀರ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂ.
“ನೀಮಾರ ಪಡೆಯವರ್?”
ಕೇಳ್ದರಾ ರಾಮಚಂದ್ರ ಸ್ನೇಹ ವಾಣಿಯಿಂ.
ಕುಳ್ಳನುದ್ದನ ಮೊಗವನೀಕ್ಷಿಸಲವನ್: “ದೇವ,
ಕಪಿಕುಲೋತ್ತಮ ವೀರ ದಧಿಮುಖೇಂದ್ರನ ಧೀರ
ದಳದವರ್!” “ಪೆಸರ್ ನಿಮಗೆ?” “ರಂಹನಿವನೆನ್ನ ಕೆಳೆಯಂ;
ನನ್ನನೆಂಬರ್ ವಹ್ನಿ.” “ನೀಮಾವ ಯುದ್ಧದೊಳ್
ನುರಿತವರ್?” “ವಜ್ರಮುಷ್ಟಿಯ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧದಿ
ಪೆಸರ್ವೆತ್ತ ಕಲಿಯೀತನೆನ್ನ ಮಿತ್ರನ್. ಕಾಡಾನೆಯನ್
ಕೋಡುಹಿಡಿದು, ಸೆತ್ತಿಯೆ ಬಿಸುಳ್ದಂತೆ, ನಾವೆಲ್ಲ
ನೋಡೆ, ಮೋದಿದನೊರ್ಕೆ, ನಾಂ ಬಂದ ಬಟ್ಟೆಯೊಳ್,

ಮೊನ್ನೆ!" "ನೀನ್?"
ರಾಮನಾ ಪ್ರಶ್ನೆಗುತ್ತರವೀವ
ವಿನಯ ಶೈಲಿಯ ನೆನೆಯುತಿರಲಾಜಾನುಬಾಹು
ಆ ವಹ್ನಿ, ಋಜುಹೃದಯದುತ್ಸಾಹಿಯಪ್ಪೊಡಂ
ರೂಕ್ಷಜಿಹ್ವೆಯ ರಂಹನವಸರದೊಳ್ಳೊರೆದನಾ
ಪೃಥುಲ ಕುಬ್ಜಂ: "ಗಗನಗಮನದೊಳ್ ನಿರುಪಮನ್,
ವೈರಿಗಜಸಿಂಹನೀ ವಹ್ನಿದೇವಂ! ಮಹಾ
ಮಾಯಾವಿ, ಮೇಣ್, ಕಾಮರೂಪಿ! ಬಂಡೆಯ ನೆಗಹಿ
ಕವಣೆಕಲ್ ಬೀರಿದನೆನಲ್, ಬಲಿದ ಕೋಂಟೆಗಳ್
ಬಿರಿವುವೀತಂಗೆ! ಬಿಲ್‌ಬಿಜ್ಜೆಯೀತಂಗೊಂದು
ಮಕ್ಕಳಾಟಂ! ಖಡ್ಗಕಲೆಯೊಳುಂ ಕಲಿ! ಗದಾ
ಯುದ್ಧದೊಳ್ ಈತನತಿ ಭೈರವಂ!"
ತಡೆದನಾ
ಸನ್ಮಿತ್ರನಂ ಮುನ್ನುಡಿಯಲೀಯದಂತೆ ವಹ್ನಿ;
ಮತ್ತೆಂದನಾ ರಾಮಭದ್ರಂಗೆ: "ರಾಜೇಂದ್ರ,
ಮನ್ನಿಸೀ ಮಿತ್ರನತ್ಯುತ್ಸಾಹ ಜಲ್ಪಮಂ."
"ನಿನ್ನ ನೋಡಿದರಾತನೊರೆದನತ್ಯಲ್ಪಮಂ,
ವಹ್ನಿ!" ಕೋಸಲ ನೃಪನ ನುಡಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿದನ್
ದೀರ್ಘೋನ್ನತಂ, ಮತ್ತೆ "ದಧಿಮುಖೇಂದ್ರನ ದಳದಿ
ನಾನೊರ್ವನತ್ಯಲ್ಪನೆಯೆ ದಿಟಂ, ದೇವ." "ನೀನ್
ಅಲ್ಪನಾಗಿರ್ಪವೋಲ್ ತುಳಿಲಾಳ್ಗಳುಂ ಪಡೆದ

ದಧಿಮುಖೇಂದ್ರನೆ ಧನ್ಯನೈಸೆ!—ನೀಮಿರ್ವರುಂ
ಮರುಮರೆ ವಲಂ, ಪರಸ್ಪರ ಸಖ್ಯದಿಂ, ಮತ್ತೆ
ಪೇರದಟಿನಿಂ.—ವಹ್ನಿ, ನಿನಗೆ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಯ
ಸುಖಸಂಗಮಿರ್ಪುದೋ?" "ಇರ್ದುದೆನ್ನೂರೊಳಗೆ."
ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರದ ಇಂಗಿತವ್ಯಂಗಕೊಂದಿನಿತು
ನಕ್ಕು, ಸೀತಾಪ್ರಾಣವಲ್ಲಭಂ: "ಇರ್ದುದೇನ್?
ಅಯ್ಯೋ ಇರ್ಪುದನುಳಿದು ಬಂದು ಸಂಕಟಕೇಕೆ
ಸಿಲ್ಕಿದಯ್? ನಿನ್ನವೋಲೆ ನಿನ್ನಾಕೆಯುಂ ದುಃಖಿ!"
ಸುಯ್ದು ಕೇಳ್ದನ್, "ನನ್ನ ಕತದಿಂದಾದುದಲ್ತೆ
ನಿಮಗೆ ಬನ್ನಮ್, ವಹ್ನಿ?"
ತತ್ತರಿಸಿದನು ವಹ್ನಿ
ಸುಯ್ಯುಂಗೆ ಸಿಲ್ಕಿ. ಕೈಮುಗಿದು, ಮೊಳಕಾಲೂರಿ,
ಬೇಡಿದನ್: "ದೇವ, ಮನ್ನಿಸು ನನ್ನ ಬಿನದಮಂ.
ತಪ್ಪಿತರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿ!"
"ಏಳೇಳ್, ಭಟವರೇಣ್ಯ;
ಮಕ್ಕಳಿರರೇ ನಿನಗೆ?" ರಘುಜನೆಂದನು, ದನಿಯೆ
ನೇಹವ ಸೂಸುವಂತೆ.
"ಇರ್ಪನೊರ್ವನ್, ದೇವ."
"ಚಿಕ್ಕವನೆ?" "ಅಲ್ಲದಿರೆ ನನ್ನ ಪಕ್ಕದೊಳಿರನೆ
ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯ ದೇವಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ?" "ಅವರ್ಗಾರ್
ರಕ್ಷಕರ್?" "ನಾನೆ!" ಸುಯ್ಯುತೆ ದಶರಥಾತ್ಮಜಂ

ವೀರ ವರ್ಷ್ಮಂತು ಕಣ್ಗಳ್ಗಂ ಕರುಣೆಯಿಂ ನೋಡಿ
"ನೀನೆ?" ಎಂದಿನಿತು ಜಾನಿಸಿ ಮತ್ತೆ, "ಮರಣದೊಳ್
ರಣಮಿರುದು, ವರ್ಷ್ಮ; ರಣೆಬರೆಹಮೊರೆಯುವುದಿರ್ಕೆ
ನಾರುತಿದೆ ಕೈಬರೆಹಮುಂ!" ಅರಿತು ನಕ್ಕನಾ
ರಾಮ ನೀಲರ ಕೂಡೆ ಭಟವರಿಷ್ಠಂ ವರ್ಷ್ಮ;
ತನ್ನ ಧೈರ್ಯಕೆ ನೀಡಿದನು ನಾಲಗೆಯನಿಂತು:
"ಆವ ಧರ್ಮಕೆ ನಾವನಪ್ಪುವೆವೊ ಪೊರೆವುದಾ
ಧರ್ಮಮಿಾ ಲೋಕಮಂ. ನನ್ನ ಸತಿ ಸುತರೊಂದು
ಕೊರತೆ? ಕೇಳ್, ರಾಜೇಂದ್ರ, ಸರ್ವಸೇನಾಧಿಪತಿ
ಈ ನೀಲ ದೇವನೆಮ್ಮಂ ನಡಸೆ, ಬಾಳ್ವರನಿ
ಕಾಣ್ಬುವೆಲ್ಲರ್ ಮನೆಯ ಮಂಗಳವ. ಅಲ್ಲದಿರೆ,
ಬಿದಿ ಬಗೆಯಲನ್ಯಾಯಮಂ, ಬಿದಿ ಬಗೆಯಲನ್ಯಾಯಮಂ,
(ಬಿದಿಗಿಲ್ಲಮೆರ್ದೆ ಬಲ್ಲೆ!) ಸಾವೆ ಮೇಲ್ ಬರ್ಮಕಿಗಂ!
ದಶಶಿರಂ ಪೊತ್ತುಯ್ದುದೊಬ್ಬನ ಸತಿಯನಲ್ತು;
ಸತಿತನವನುಯ್ದುದನ್! ಪುರುಷನಿರಲಾಗದೀ
ಧರೆಯ ಮೇಲೊರ್ವನುಂ ಪೊರೆಯದನ್ನೆಗಮಾ
ಸತೀತ್ವಮಂ! ರಘುವರ, ಸುರಕ್ಷಿತರ್ ನನ್ನವರ್
ನಿನ್ನ ಈ ಕೇಳ್ದ ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆ ಕೃಪೆಯಿಂದಮುಂ!"

ಸೇನಾಪತಿಯ ಸನ್ನೆಯನ್ನರಿತು, ಕೈಮುಗಿದು
ಬೀಳ್ಕೊಂಡರಾ ಸೈನಿಕಸ್ನೇಹಿತರ್. ಇರುಳ್

ಭೂವ್ಯೋಮ ಸಾಗರಂಗಳನೊಂದುಮಾಳ್ಪಂತೆ
ಬೆಸೆದಪ್ಪಿದುದು, ಮುಡಿದ ಬಿಲ್ದಿಂಗಳಿಂದೊಪ್ಪಿ.
"ನಿಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮಿಗಿಲ್ ನಿಮ್ಮ ನಾಗರಿಕತೆಗೆ
ಪಿರಿದು, ಸೇನಾನಿ!" ವಹ್ನಿಯ ವಚನವೈಖರಿಯ
ವಿನಯದ ವಸಂತತೆಯ ಸವಿಯ ರೋಮಂಥಿಸುತೆ
ನುಡಿದನಾ ಔತ್ತರೇಯೋತ್ತಮಂ, ರವಿಕುಲದ
ರಾಘವಂ, ಕಪಿಕುಲದ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಾತಂಗೆ,
ವಾನರ ಕ್ಷಾತ್ರ ತೇಜೋ ಹಿರಣ್ಯರೇತಜಗೆ.

(ರಂಗೂನ್ ಜಪಾನರ ವಶವಾಗಿದೆ.
ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ವಿಮಾನ ದಾಳಿಯ ಭಯ!)

———— . ————

೧೪—೩—೧೯೪೨
೨೨, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರಂ
ಬೆಂಗಳೂರು.

೧೪-೨-೧೯೪೭

ಇಂಗೋಲ್ XXIX

(ಚೈತ್ಯ ಸಭಾ ಶಿಲ್ಪ ವರ್ಣನಂ)

ಅತ್ತಲಾ ಚೈತ್ಯಸಭೆಯೊಳ್

ಶಿಲೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದವನೆ ಶಿಲ್ಪಿಗಾವೇಶಮಂ
ಕೊಡುವಂತೆ, ರಾಮಕಥೆಯುಂ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ನೀನೆ
ಕೃಪೆಗೆಯ್ಯವೇಳ್ಕುಂ ನನಗೆ ಮರುದ್ ಪ್ರತಿಭೆಯುಂ
ಜಗದ್ಭವ್ಯ ಚೈತ್ಯಕಾವ್ಯವನಿದಂ ದಿವ್ಯಮೆನೆ
ಮುಂದೆ ನಡೆಸಲ್ಕೆ. ಹೇ ದೇವಕವಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ,
ಮರಿಮೆ ಶಿಲ್ಪಿಗೆ ಕಲೆಯದಲ್ಲದೆಯೆ ಶಿಲೆಯನೇಂ
ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಪೆರ್ಮೆ ಸಲ್ಲುದೆ? ನಿನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಯಾ
ವ್ಯೋಮಚುಂಬಿತ ಭೂಮ ವೈಭವದ ಶಾಶ್ವತ-
ಶ್ರಮಣಶೈಲದ ಶಿಲಾಜೂಟದಿಂ, ಕಾರ್ಕೆಯುಂ
ಕಂಡವೊಲೆ, ಕಂಡರಿಪೆನೀ ಕಾವ್ಯಗೋಮಟನ!
ಕ್ಷೇಮಲಗಿದೆರಗಿ ಬೇಡುವೆನು; ಹರಸಿ ಕೊಡು, ತಂದೆ,
ವರವಲ್ಲದೆಯೆ ಬರಲೊಲ್ಲದಾ ಚಿರಂತನ
ಶ್ರೀ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಂ.

ಭರ್ಮದೀಪ್ತ ಹರ್ಮ್ಯಾಂತರದಿ
ರತ್ನ ನಾನಾ ರಮ್ಯ ಕರ್ಬುರಿತಾಸನದಿ
ಬರ್ಬರಶ್ರೀಯುತಂ ಕುಳಿ ಕರ್ಬುರೇಶ್ವರಂ

ಶೋಭಿಸಿದನುನ್ನತ ದಶಕಿರೀಟಿ, ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ
ಬೀಭತ್ಸು, ಬಲಿ ರಾವಣಂ. ರೋಷಭೀಷಣಂ,
ಬಹುಶ ಭಗ್ನಾಶೆಯಿಂ ಕರ್ಕಶ ದಶಾನನಂ,
ಪೆರ್ಗಲಿವರ್ಗಳವಹೇಳನದಿ ಗಂಡುಗೆಟ್ಟೈದೆಯ
ನಾರ್ಮುಳಿಸನನ್ಯರ್ಗೆ ತೋರಗೊಡದಿರ್ದೊಡಂ
ಹೋರಾಡುತೊಳಸೋರ್ದವಂ, ತನಗೆ ತಾನಳುಕಿ-
ದಂತರಾತ್ಮನ ಭಯದಿನಪ್ರಸನ್ನಂ, ನೆರೆದ
ದೈತ್ಯಪ್ರಮುಖ ಸಮ್ಮುಖದೊಳಿಂತು, ಕೆಮ್ಮಿಸೆ
ಕಿಡಿಯುಗುಳ್ದೆ, ಕೊಡಹಿದನು ಸರ್ಪರೋಮದ ತನ್ನ
ದರ್ಪಕೇಸರವ:
"ಲಂಕಾ ಮಹೋದಯರಿರ,
ಸಚೀಶರಿರ, ಪಡೆವಳರ್ಗಳಿರ, ಸತ್ಪ್ರಜೆಗಳಿರ,
ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲಾಕಳಂಕ ಶಶಾಂಕರಿರ, ನಮ್ಮ
ಜನನಿಗೆ ಮಿಗಿಲ್ ಜನ್ಮಭೂಮಿಗೆ ಕುಲೋನ್ನತಿಗೆ
ಜಾತಿ ಗೌರವಕಿಂದು ಬಂದಿದೆ ಮಹಾತಂಕ
ಶಂಕೆ. ದೈತ್ಯನಾಗರಿಕತೆಯ ತಾಯಿಬೇರಂ
ನೆಕ್ಕತೊಡಗಿದೆ ದಸ್ಯುದೌಷ್ಟ್ಯದ ದಂದಶೂಕೋಗ್ರ
ಜಿಹ್ವಾಗ್ರದಗ್ನಿ. ಪೂರ್ವಿಕರೆಮ್ಮ ಮುಡಿಗಿಟ್ಟ
ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕಿರೀಟಕೊದಗಿದೆ ಮಹಾ ವಿಲಯದ
ವಿಪತ್‌ಸಮಯ. ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ್ ತಾಯಿ ತಂಗೆಯರ
ನೆಮ್ಮದಿಗೆ ಕರುಬಿ ಹೊಂಚುತಿದೆ ಬಡಗ ದಿಕ್ಕಿನ

ಪಲ್ಲುಗುರ್ ಪುಲಿಯ ಕಣ್. ಲಂಕಾ ಲತಾಂಗಿಯರ,
ದೈತ್ಯ ವೀರರನೊಲಿದ ನಲ್ಲೆಯರ, ಪಾಲೆದೆಯ
ಧವಳಿಮಕ್ಕಳನಿಶರಧಿಯ ಪಾಮುವೇಲೆಯಲಿ
ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿದೆ ಭೀಮ ಕಪಿಕೇತು ಸಂಕೇತ
ರಾಮ ಸೇನಾ ರುಷಿತ ರಾರು...ಬಂದಿರುದೆಮಗೆ
ಬೇರು. ಬರುದಿನಗಳಿಂದಟ್ಟುತಿರುದದು ನಮ್ಮ
ಶಾಂತಿ ಶಶಿಯಂ. ನಿನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆಯ ವೈರಮಲ್ತು.
ತಾಟಕಾದೇವಿಯಂ ಕೊಂದುದೆ ಮೊದಲ್. ನೆವಂ
ಋಷಿ ರಕ್ಷಣಂ. ಗುರಿಯೊ? ನಮ್ಮ ಕುಲನಾಶನಂ!
ನಮ್ಮಾಳಿಕೆಯ ನೆಲದ ನೇಮಿಯನತಿಕ್ರಮಿಸಿ,
ತಡೆದರೆಮ್ಮನೆ ಆಕ್ರಮಣಕಾರರೆಂದಿರದೆ
ನಿಂದಿಸಿ, ಕುಲಾಂಕಿತವನನ್ವರ್ಥವೆಂದಾಡಿ
ನಮಗೆ ರಕ್ಕಸತನದ ಬಿರುದಿಕ್ಕಿ, ನಮ್ಮ ಕೊಲೆ
ತಮಗೆ ಸಗ್ಗದ ಬಟ್ಟೆಯೆಂಬ ಧರ್ಮವನೊರೆದು,
ಕೊಲೆಗಾರರಿಗೆ ವೀರಪಟ್ಟಮಂ ಕಟ್ಟುವಾ
ಅನ್ಯಾಯ ಶೀಲರಾರ್ಯರ್ಗೆ ರಾಮನೆಂಬೊನ್
ಅವರ ದೇವರ ಅವತರಣವಂತೆ...ಕೊಂದನು
ಸುಬಾಹುವಂ. ಸಾಲದೆಯೆ, ಮುಂದು ಮುಂದಕೆ ನುಗ್ಗಿ,
ಕಾಮರೂಪಿಗಳೆಮ್ಮ ಕುಲಕೆ ಭೂಷಣರೆನಿಸಿ
ದೈತ್ಯ ಗೌರವ ಪಾತ್ರರಾಗಿರ್ದ ವಾತಾಪಿ
ಇಲ್ವಲರನಳಿಪಿದ ಅಗಸ್ತ್ಯನೆಂಬನ ಮತಂ

ಮರುಳ್ಗಿಡಿಯೆ, ಪಂಚವಟಿಗೈತಂದು, ನಿರ್ನೆರಂ,
ಕಾಲ್ಮೆಟ್ಟಿ ಕದನಮಂ ಕೆದಕಿ, ಖರದೂಷಣರ್
ಮೊದಲಾಗೆ ಕೊಲೆದನ್ ಚತುರ್ದಶ ಸಹಸ್ರರಂ,
ಲಂಕಾಧಿಪನ ಬಂಧುಮಿತ್ರರಂ, ಲಂಕಾ
ಪ್ರಕೃತಿ ರತ್ನರಂ. ಮತ್ತೆ,...ಹತನಾದನಾ ತಪಸ್ವಿ
ಮಾರೀಚಕನತ್ಯಂತ ಸಾತ್ವಿಕಂ."
ನಡುನಡುವೆ
ಭಾವದಾವೇಗದಿಂದೆಂಬವೊಲ್ ಕೆಲವೊಳ್ತು
ಕಮ್ಮನಿರುತಿರ್ದವಂ ಮಾರೀಚನಾಮಮಂ
ಪೇಳ್ವುದೆ ತಡಂ, ಬಾಷ್ಪಮಂ ಸ್ರವಿಸಿ, ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ,
ಸಲಿಸಿದನು ಗೌರವದ ನೈವೇದ್ಯಮಂ. ನೃಪಂ
ಕಣ್ಣೀರಿಡಲ್ ತಣ್ಣಗಿರಲರುಹದೆ ನೃಪನ ಸಭೆ?
ಅಳ್ತರ್ ದಿಟಂ ಕೆಲರ್. ಕಣ್ಣೊರಸಿಕೊಂಡರ್
ಪಲರ್. ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಂ ರೊಡೆದ ಹೊಂಬಟ್ಟೆಯಿಂ
ಮೆಲ್ಲನೊತ್ತಿದನಶ್ರು ತರ್ಪಣಾವ: ಅನ್ಯರಿಗೆ
ವೇದ್ಯಮೆಂತಾ ಅಕ್ಷಿ ವಾರಿಂಯುಷ್ಣಂ?
"ಇರ್ಕೆ.
ಪೆಳೆಯಳ್ಗಳ ನೆನೆರುನೀರಿಂದೇಕೆ ಒಗುರಿಪ್ಪುದು
ಪ್ರೊಸತಳ್ಗಳ?" ಮತ್ತೆ ಸುಯ್ದನು ದಿಟ್ಟದನಿಯಿಂ
ದಶಗ್ರೀವ, "ನಮ್ಮ ಮುಂದಿದೆ ನಮಗೆ ಬೇಳ್ಪನಿತು
ಬರ್ಪ ನಿಜಸಂಕಟಂ. ನೀಮನಿಬರಿತಿಹಿರಿ.

ಕೆಲದಿನಗಳಾಚೆ ಪೊಕ್ಕುದು ನಮ್ಮ ಪೊಳಲಂಗೆ,
ಬಾಗಿಲೊಳ್ ಭಂಗಿಸಿ ನಗರಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್, ಒಂದು
ಭೀತಿಭೂತಂ. ಪ್ರಹಸ್ತಾತ್ಮಜಂ, ಜಂಝೆಯೊಲ್
ಸಮರೂಪಿಯಾಗಿ ತಾಗುತ್ತದಂ, ವೀರನಾಕ
ನಿವಾಸಿಯಾದನು ಜಂಬುಮಾಲಿ. ಮತ್ತಮಂತೆಯೆ
ದುರ್ಧರಾದಿಗಳೈವರೆಮ್ಮ ಸೇನಾನಿಗಳ್
ಕೂಟ ರಣದೊಳ್ ತೆತ್ತರಸುವನಾ ಭೂತಕ್ಕೆ;
ಪೊರೆದರ್ ತ್ರಿಕೂಟಮಂ. ತಿಳಿಯದದ್ಭುತ ಕಂದು
ಲಂಕಾ ನಿವಾಸಿಗಳ್ ಭ್ರಾಂತರಾದರ್. ತಿಳಿದು
ಶಾಂತರಾಗಲಿ ಸಕಲರಿಂದು ...ಪೆರತಾರುಮಲ್ತು.
(ಬೇಹಿನವರರಿತೊರೆದುದಂ ಪೇಳ್ವೆನಾಲಿಸಿಂ.)
ಹೇಡಿ ರಾಮನ ಕೈಯೊಳೆಮ್ಮ ಕೆಳೆ ವಾಲಿಯಂ
ಬೆನ್ಗೆಚ್ಚು, ಮರೆಯಿಂ ಕೊಲಿಸಿ, ಗದ್ದುಗೆಗೇರ್ದ
ವಾನರ ಕುಲಕಳಂಕ ಸುಗ್ರೀವನನುಚರನ್
ಆಂಜನೇಯನೆಯೆ ಆ ಬಂದವಂ. ಇಂದ್ರಜನ
ಸನ್ಮಿತ್ರರಿರ್ವರಾದೊಡಮಿಲ್ಲಿ ಮುಯ್ಗೆ ಮುಯ್ಯನ್
ತೀರ್ಚದೇಂ ಬಿಟ್ಟಪರೆ! ಅಂತಪ್ಪ ಕೆಳೆಯರೊಳ್
ಒರ್ವನೆನ್... ಅಂತುಮಾ ನೀಚ ಪಂದಿಗಳೆಲ್ಲರ್
ಒರ್ವರೊರ್ವರ ನೆರಂಬಡೆದು, ಪೆರ್ಪಡೆಗಟ್ಟಿ,
ಕಡಲನುತ್ತರಿಸಿ ಲಂಕೆಗೆ ಲಗ್ಗೆನುಗ್ಗಲ್,
ಸ್ವತಂತ್ರರೆಮ್ಮಂ ಗೆಲ್ದು ದಾಸ್ಯದೀಕ್ಷೆಯನೀಯೆ

ಪೊಣ್ದು ತರಿಸಂದು ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿಹರಲ್ಲಿ, ಆ
ದೂರ ಪಾರದಪಾರತೆಯುಮೆಡೆಸೋಲುವೋಲ್.
ನಮ್ಮ ಸೈನಿಕಶಕ್ತಿಗಿದಿರಿಲ್ಲಮೆಂಬುದಂ
ನಾನ್ ಬಲ್ಲೆನಾದೊಡಂ, ಪಗೆಯುಂ ಸಮರ್ಥನೆ
ವಲಂ. ದೇಶಭಕ್ತರಿರ, ಸಮರ ಸರ್ವಜ್ಞರಿರ,
ನೃಪ ನೀತಿ ಕುಶಲರಿರ, ಮಾಯಾ ಸಮರ್ಥರಿರ,
ತಿಳಿಯಲಾಟಿಪೆನಿಲ್ಲಿಗೇಂ ಮುಂದೆ ಪದನೆಂಬ
ನಿಮ್ಮ ಮಂತಣಾವಶ್ಯೆಯಂ."
ಅದಂಪೇಳಲಂತೆ
ಮೌನಮಿರ್ದತ್ತೋಲಗಂ. ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ ವಾಗ್ಝರಿಯ
ಘೋಷಮಿನ್ನುಂ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸಿತೆನೆ ಮೊಳಗಿತಾ
ಸಭೆ, ಹರಾದ್ರಿಗುಹೆ ಘೋರ ಸಿಂಹಗರ್ಜನೆಗೆಂತೊ
ಅಂತೆ. ಅವ್ಯಕ್ತ ಮರ್ಮರ ಸ್ವರಗಳಿಂದೊಯ್ಯ-
ನಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದುವು ವಿವಿಧ ವ್ಯಕ್ತಿಧ್ವನಿಯ
ಬುದ್ಬುದಂಗಳ್. ನೋಡೆ ನೋಡೆ, ಚಲಿಸಲ್ ಸಭೆಯ
ಪೆರ್ಮಡು, ವನೇಭಮಂ ಪಿಡಿಯಲೆಳಸುತ್ತೇಳ್ವ
ಪೆರ್ಬಂಡೆ ಮೆಯ್ಯ ಕರ್ಮೊಸಳೆವೋಲೆದ್ದನ್
ಪ್ರಹಸ್ತಂ, ಪೃಥುಲ ಗಾತ್ರಂ, ಪ್ರಥಮ ಸೇನಾನಿ.
ಇಲ್ಲ ಲಂಕೆಯೊಳವಂಗಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ಭೀಕರರ್,
ಪಶು ಸಹಜ ಸುಖ ಶೂಕರರ್. ಸುಖದೊಳೆಂತಂತೆ
ಶಕ್ತಿಯೊಳುಮಂಗಜವನಲ್ಲದಾತ್ಮಜವನ್

ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದಾತನ್ ಪುಲಸ್ತ್ಯಜಾತಂಗಿಂತು
ಕೆಯ್ಮುಗಿದು ಬಿನ್ನೈಸಿದನು ತನ್ನ ಮತಿಯಂ:—
“ಅಚ್ಚರಿಯೊ? ಬಿನದವೋ? ನಾನರಿಯೆನೀ ಕೇಳ್ದ
ದಾನವೇಂದ್ರನ ಜರ್ಝೆಯುಂಗಿತವ! ಬಿನದಮೆ
ವಲಂ: ನುಸಿಯ ಮುಂದೆಯ ಬಾಧೆಯಂ ನಿವಾರಿಸಲ್
ನೆರೆದೀ ಮದದ್ವಿರದ ಸಭೆಯೆಂತೊಳ್ಳಿತೊ, ಸಲಗನೆ ಶಂಕೆ,
ಘನಘಟೆಗಳ ಜನ ರಕ್ಷೆಯ ಮರದ್ ವಿಷಯದೊಳ್!
ಶೂಲ ಪಟ್ಟಿಸ ಪರಿಘ ಶಕ್ತಿ ಸಂಕುಲ ಬಲದ
ತನ್ನ ರಾಕ್ಷಸ ಸೇನೆಯಿರ್ಕೆ. ತಾನೊರ್ವನೆಯೆ
ಸೌಲ್ಪನಸುಹೃದ್ದಳವನುರುಹಲ್ಕೆ. ಭೋಗವತಿಯಂ
ಪ್ರೋಕ್ಷು ಪನ್ನಗರಂ ಪಡಲ್ವಡಿಸಿದಾತಂಗೆ,
ಕೈಲಾಸವಾಸಿಂಗಾ ಫಾಲಾಕ್ಷಿ ಸಖನಮ್
ಕುಬೇರನಂ ಯಕ್ಷಬಲವೆರಸಿ ಗೆಲ್ದಾತಂಗೆ,
ಮಯನಂ ಭಂಯಂಗೊಳಿಸಿ ಅವನ ಮಗಳಂ ಪಡೆದು
ಮದುವೆನಿಂದವಗೆ, ವಾಸುಕಿ ಶಂಖ ತಕ್ಷಕರ್
ಬಾಯ್ಬಿಡೆ ರಸಾತಲವನಳ್ಳಾಡಿದಾತಂಗೆ,
ನಾಶರರಿಂತರ್ ಕಾಲಕೇಯರ್ಗೆ ಬರಿಸಂ ಮಿಗಲ್
ಕಾಳಗಂಗೊಟ್ಟು ಸೋಲಿಸಿದಾತನೀತಂಗೆ,
ಕಡಲವೋಲೆದ್ದು ಮೇಲ್ವಾಯ್ದು ಯಮಸೇನೆಯನೆ
ತರುಬುತೆಳ್ಚಟ್ಟಿದೀತಂಗೆ, ದೇವೇಂದ್ರಾದಿ
ದಿಕ್ಪಾಲರಂ ಬಡಿದು ಬಾಯ್ಕೇಳಿಸಿರ್ದನಂ

ಕಂಡನಂಬೀತಂಗೆ — ಕಪಿಸೇನೆ ಭೀತಿವೆಂನೆ,
ಅಚ್ಚರಿಯೆ? ಬಿನದಮೆ ದಿಟಂ! ಕಿತವ ವಾನರಂ
ಕುಟಿಲವಿದ್ಯೆಯೊಳೆಚ್ಚರಿಕೆ ವಿರಹಿನಿರ್ದೆಮ್ಮ
ಪೊಳಲನಿರುಳಿನಲಿ ಕಳ್ವೊಳಪೊಕ್ಕ ಮಾತ್ರದಿಂ
ಕಪಿಸೈನ್ಯ ಶಕ್ತಿಸ್ತುತಿಯುದತ್ಯುತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ. ನೀಂ
ಧೀರೋದಾರ ವೀರನದರಿಂ ವೈರಿವೀರ್ಯಮಂ
ನಿರ್ಮತ್ಸರಂ ಶ್ಲಾಘಿಸಿರ್ಪೆಯದು ನಿನ್ನವೋಲ್
ದೊರೆಗೆ ದೊರೆ; ಪಿರಿಯರ್ಗೆ ತಗುವ ನಡೆ, ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ.
ಕೇಳ್, ಆದೊಡಂ, ನೆರಪಿ ನನ್ನಿಯನರಿಯಲೆಂದಾಂ
ಪೇಳ್ವೆನೆಮ್ಮ ಪಡೆಯಗ್ಗಳಿಕೆಯಂ :- ಸಂಖ್ಯೆಯಂ
ಪರಿಗಣಿಸೆ, ಅಕ್ಷೋಹಿಣಿಗಳಿದಿರ್ ಸೋಲ್ವುವಯ್
ನಕ್ಷತ್ರಗಳ್. ಗಣಗಣದೊಳಿರ್ಪ ದಳದಳ ಗಣನೆ?
ಸುಲಭಮೆಣಿಕೆಗೆ ಮಳಲ ಕಣಗಳ್, ಕಡಲ್ ಸುತ್ತಿ
ಬಳಸಿದೀ ದ್ವೀಪವಿಸ್ತೃತ ವೇಲೆಯೊಳ್! ನೆಲದ ಪಡೆ,
ನೀರ ಪಡೆ, ಗಾಳಿ ಪಡೆಗಳ್ — ಕೋಟಿಕೋಟಿಗಳ್ —
ಸಿದ್ಧವಾಗಿಹವಿಂದು ಯುದ್ಧಲೀಲಾ ವಿಲಯ
ಕಲೆಗೆ. ಬಾನಲೆಯುವರ್; ನೀರ್ ಮುಳುಗುವರ್; ಮನುಜ
ಪರಿಜಂ ಬಿಸುಟ್ಟು, ಪೆರ್ಬಂಡೆಗಳವೋಲುರುಳ್ಳಿ,
ಪಗೆಯಾಳ್ಗಳಂ ಪುಡಿಯರೆದು, ಮಾಂಸಲೋರ್ವ್ಯಮಂ
ನೆಗಳುವರ್; ಕಿಡಿತಗುಳ್ವೆ, ಬೆಟ್ಟಗಳ್ವೆ ಪುಡಿವೋಗಿ
ಸಮದೇಶಮಪ್ಪವೋಲ್ ಸಿಡಿವ ಸಿಡಿಲಿನ ಘಣಿಯ

ಪ್ರೇತಸ್ವನಂಗಳ ಮರಾ ಹೇಳಿಗೆಗಳಾಗುವರ್;
ಬೀಸುವರ್ ವಿಷಗಾಳಿಯಾಗಿ; ಬೀಳ್ವರ್ ಬೆಂಕಿ
ಮಳೆಯಾಗಿ....ಬರ್ಕೆ ಕಪಿದಳಮಿಲ್ಲಿ; ಕಾಣದಯ್
ಲಂಕೆಯುಂ: ನರಕಮೇಳ್ಗುಂ ಕೋಟಿ ಬಾಯ್ಗಳಂ
ತೆರೆದುದಂ ಕಾಣ್ಬುದಲ್ಲದೆ ಕಾಣದೀ ನಮ್ಮ
ಸೊಬಗುವೆಳ್ಳಲಂ!”
ಸುಮಾಲಿಯ ಸುತಂ ಕುಳಿತೊಡನೆ
ಎದ್ದುದು ಸಭಾಟ್ಟಹಾಸಂ. ನಗೆಮುಗಿಲ್ ಮಾಲೆ,
ಸಂತೃಪ್ತಿ ಸೂಚಕಂ, ಸುಳಿದುದು ಮುಖದಮೇಲೆ
ದಾನವೇಂದ್ರಂಗೆ. ಪೆರ್ಮೆಗೆ, ನೆರೆದ ನೆರವಿಯುಂ
ಬಳಸಿ, ಕುಣಿದತ್ತವನ ನೋಟದ ನವಿಲ್, ಕೆದರಿ
ಕಣ್ಣಕಣ್ಣಿನ ಚಿತ್ರ ಪಿಂಛಮಂ. ಇರಲಿರಲ್,
ಇದ್ದಿದ್ದವೋಲ್, ಸದ್ದು ಹೊಳೆವಾಯ್ತು. ನೋಡುತಿರೆ,
ಮತ್ತೊರ್ವನೆದ್ದನು, ಮರುತ್‌ಶಿಖರ ಭವ್ಯಗಿರಿ
ಸಮುದ್ರದಿಂದೇಳ್ವವೋಲ್. ಭೂಕ್ಷೇಮ ಭಾರಮಂ
ಭರಿಸೆ ಸಂಭವಿಸಿರ್ಪ ಭೂಧರಂಗಳ ತೆರದಿ
ಭುಜಂಗಳಾತಂಗೆ. ಭೀತಿಯರಿಯದ ಭೈರವಸಿಂ
ಓಲಗಂಗೊಟ್ಟುದಾತನ ಸಿಂಹ ಸಮನರಹ
ವಿಶಾಲ ಧೈರ್ಯದ ವಕ್ಷವೇದಿಯಲಿ. ಮೂರನೆಯ
ಕಣ್ಣಿನಲ್ ಪಣೆಯೊಳೆಸೆದುದು ಶಕ್ತಿಪೂಜಾ
ತ್ರಿಶೂಲಾಭೀಳ ಚಿಹ್ನೆ. ಬೆಳಗುತಿರೆ ಕಣ್ಮೊಗದಿ

ಸಾಧನ ವಿನಾ ಲಭಿಸದೊಂದು ತೇಜಂ, ಮಹಾ
ಸುಮಿತಿ, ದಶಗ್ರೀವನುಂ ಬೆರಸಿ, ಗಾರವದಿಂದೆ
ಸೊಲ್ಲುಳಿದು ಕಣ್ಸನ್ನೆದು ಕಿವಿಗೊಡಲ್, ನುಡಿದನು
ನಿಧಾನದಿಂ, ವಿರಳಾಕ್ಷರ ವಚೋವಿಧಾನದಿಂ,
ಮಂತ್ರಸಂಗ್ರಾಮ ವಿದ್ಯೆಯ ಪರಮ ಗುರು, ದೈತ್ಯ
ದಳಪತಿ ಮಹಾಪಾರ್ಶ್ವನಂ:—
"ಪೊಸತನೇನುಮನ್ ಇಲ್ಲಿ
ಹೇಳಲೆಂದೆಳ್ದಿಲ್ಲಂ. ತ್ರಿಕೂಟೇಂದ್ರನಿಂ
ನೀಂ ಕೇಳ್ದಿರೆಮ್ಮತುಲ ಸ್ವಸ್ವಪ್ರಶಂಸೆಯಂ.
ಆ ಪೊಗಳ್ಕೆಗೆ ನಿವೇದಿಪೆನೆನ್ನ ಗಾರವದ
ಕಾಣ್ಕೆಯಂ." ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆನೆ ದಿಟ್ಟಿಯಂ
ಹರಿಸಿ ಸಭಾವಲಯ ವಿಸ್ತಾರಮಂ ನೋಡಿ,
ಮುನ್ನೊರೆದನಭಿಮಾನದಿಂ. "ಇನ್ನನ್ನರಿಪರ್
ಈ ಸಭೆಯೊಳನ್ಯಕ್ಕೆ ಭಿನ್ನಕ್ಕೆ ಭಾವಕ್ಕೆ
ಎಡೆಯಿರುವುದೆ? ನೆರೆದೀ ಕಲಿಗಳಿದಿರ್ ನಾಣ್ಚದೆ
ನಿರಾಶೆ? ತಲೆಯಿಕ್ಕುಕಲಣ್ಚುದೆ ಭಯಂ? ಶಂಕೆ
ಬಾಲವ ಮುದುರಿ, ಕಾಲಡಿಗಿಕ್ಕಿ, ನಾಯೋಡದೇಂ
ನಿಲಲಹುದೆ? ಪೆಸರ ಪಟ್ಟಿಕೆಯೆ ಸಾಲ್ಗುಂ; ಹಗೆಗೆ
ಕೊಳ್ಳುಗಳೆವುದು ಹೃದಯಮಂ! ದಿಗ್ಗಜಕರ್ಣಗಳ್
ನಾಮಶ್ರವಣ ಮಾತ್ರದಿಂ ನಡುಗವೇನುಡುಗಿ
ಯುವರಾಜಗಿಂದ್ರಜಿತುಗೀ ಮೇಘನಾದಂಗೆ?

ಆ ಒರ್ವನಿಲ್ಲಲ್ಲಖರ್ವ ಗರ್ವಂ, ಮಹಾ
ಕುಂಭಕರ್ಣಂ! ಮುಖಸ್ತುತಿಯಾಗದೆನ್ನಿಂ,
ಪೊಗಳ್ಗೆಡಾನಾತನೊಂದಳವಂ. ಪುಲಸ್ತ್ಯಜನ್;
ವಿಶ್ರವಸ್ ಕೈಕಸಿಯರೆರಡನೆಯ ಮಗನವನ್;
ಜನ್ಮಮಾತ್ರದಿನೆರಡನೆಯ ಮಗನ್. ಸಹಜದಿಂ
ಪರ್ವತಾದ್ಭುತನವನ್; ವಿಕ್ರಿಯಾ ಬಲದಿಂ
ವಿಗುರ್ಬ್ಬಿಸಿ ವಿಜೃಂಭಿಸಿದನೆನೆ, ಹಿಮಾಚಲಮೊಂದು
ಕಡೆ ವಿಂಧ್ಯಮೊಂದು ಕಡೆ ತೂಗಿ ತೊನೆಯುವವನ
ನಡೆಗೆ! ಗದೆಗೊಂಡು ಮಲೆತನೆನೆ ಪಡುವುದುಸಿರ್
ಯಮನಳ್ಳೆಯಿಂತೊಳ್! ವಜ್ರದಿಂ ದಿಕ್ಕಿದಿಂದ್ರನಂ
ಸಹಿಸಿ, ಐರಾವತದ ದಂತಮೊಂದಂ ತಿರಿಚಿ
ಕಿತ್ತು, ಗದೆಗೈದದನೆ, ಬಡಿದಟ್ಟಿದಾತಂಗೆ
ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದಾಯ್ತು ನಿದ್ರಾಶಾಪಮಲ್ಲದಿರೆ,
ಸಭೆಗಳೇತಕೆ! ಸೇನೆಯೇತಕೆ? ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರ
ರಕ್ಷಣೆಗೆ! ಆದೊಡೇನಾತನೊರ್ವನ ನಿದ್ರೆ
ಮಿಗಿಲಗುರ್ವೆಮ್ಮನ್ನರನಿಬರೆಚ್ಚರ್ಕೆಗಿನ್!
ಮದ್ದಿನ ಮನೆಯ ನಿದ್ದೆಯನ್ ಕೆಡಿಸೆ ಸಾಲದೇನ್
ಒಂದೆ ಕಿಡಿ? ಅಂತಪ್ಪುರಿಪ್ಪೀ ನಮ್ಮ ಲಂಕೆ
ದುಸ್ಸಾಧ್ಯಮಾರ್ಗಂ ದಿಟಂ. ಸಾಲದುದಕಿಲ್ಲಿ
ನೆರೆದಿರ್ಪರೋರೋರ್ವರುಂ ಭೀಮವಿಕ್ರಮರ್:
ಈ ಸೂರ್ಯಶತ್ರುವೀ ಶೋಣಿತಾಕ್ಷಂ; ಈ

ಅಕಂಪನಂ, ವಜ್ರಹನು, ಮಕರಾಕ್ಷ, ರಾಹುರೋಷರ್;
ಸುಪ್ತಘ್ನ, ರಶ್ಮಿಕೇತು; ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನ್, ಅಗ್ನಿಕೇತು;
ವಿದ್ಯುನ್ಮಾಲಿ, ವಿದ್ಯುಜ್ಜಿಹ್ವ, ದೇವಾಂತಕರ್;
ಆ ದುರ್ಮುಖನ ಮರೆಯೊಳಿರ್ಪನ್ನತಂ ಮಹಾ
ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರಂ; ದೂರಮಿರ್ಪೊಡಂ ಬಳಿಯೊಳೆಯೆ
ಬಂದಪ್ಪೋಲಿರ್ಪಾ ಮಹೋದರಂ; ಅತ್ತಲಾ
ಶಾರ್ದೂಲ ಶುಕ ಸಾರಣರ್; ಮತ್ತಮತ್ತಲಾ
ಪ್ರಹ್ವಾಕ್ಷ ಯುಜ್ಞಹರರ್; ಮೇಣ್/ಇತ್ತಲೀ (...)
ಬಲ್ಲಗೆ ಬಾಗಿಲಿರ್ಪನವನ ಪೆಸರಂ ಪೇಳೆ
ಪುಣ್ಯಮಂತೆಯೆ ಕೇಳ್ವೊಡಂ ಪುಣ್ಯಮದರಿಂದೆ
ಪೇಳ್ವೆನಲ್ಲದೆ, ನಿಮಗೆ ತಿಳುಪಲೆಂದೊರೆಯಲಾನ್
ಬೆಳ್ಪನೆನ್: ಪೌಲಸ್ತ್ಯನಾ ವೈಶ್ರವಣನಾ
ಕೈಕಸಿಯ ಮೂರನೆಯ ಮಗನಾ ವಿಭೀಷಣಂ,
ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಗೆ ಧರ್ಮವರ್ಮೋಪಮಂ!" ಉಘೇ
ಘೇ ಎನುತ್ತಿರೆ ಸಭೆ, ಅದನ್ ಬೆರಳ ಸನ್ನೆಯಿಂ
ನಿಂತಿಸ್ಸಿ, "ಪೆಸರ ಪಟ್ಟಿಯೆ ಸಾಲದೇನರಿಗೆ
ಪೇಳಿಮೆದೆರ್ಪಿಂಮಂ ಪೊಳ್ಳುಗೆಯ್ಯಲ್ಕೆ? ಸಾಲ್ಗುಂ
ದಿಟಂ. ಕೇಳಿಮಾದೊಡಂ; ಪೇಳ್ವೆನೊಂದಂ ನಿಮಗೆ
ಬಿಸವಂದಮುಂ. ಪ್ರಹಸ್ತನ ಪೇಳ್ವುದಂ ಕೇಳ್ದಿರ್;
ಅಖಿಲ ವಿದಿತವನಾಂ ಮರುರ್ ವಚಿಸಲೇವುದೋ!
ಕಿರುಳನಲ್ತೇ ದಾನವಾಧಿಪಂ, ನನಗಿನ್,

ಪ್ರಹಸ್ತಂಗಿನ್, ಇಲ್ಲಿ ರಾಜಪ ಶೂರರೆಲ್ಲರಿನ್.
ಅಂತಿರ್ಪೊಡಂ, ಏಕೆ ಈ ವಿಶ್ವವಿಜಿಗೀಷು,
ರಿಪುಶಕ್ತಿಯಂ ಗೌರವಿಸಿ, ವಿನಯವಾಣಿಯಿಂ
ನುಡಿದನು ಸಶಂಕೆಯಿಂ? ತಿಣ್ಣಮಾಲೋಚಿಸಿಮ್.
ಹಡಗಿನ ಕಾಣ್ಬ ಭಾಗಮುಂ ಬಣ್ಣಿಸಿದರಾಯ್ತೆ?
ಕಣ್ ಕಾಣದೆಯೆ ನೀರಡಿಯಿರ್ಪ ಪಕ್ಕದೊಳ್
ಕಿರಿಯ ಬಿರುಕಿರಲದುವೆ ಸಾಲದೆ ಮುಳುಂಗಿಸೆ
ಬೃಹನ್ನೌಕೆಯಂ? ಕ್ಷೇಮಯಾತ್ರೆಯಂ ಕೋರುವರ್
ಮುಚ್ಚಲಾಗದು ಕಣ್ಣನಂತರಂಗದ ರಂಧ್ರ
ದೋಷಕ್ಕೆ. ಕಾಣುತಿಹುದೆಮ್ಮ ದೊರೆಯೊಳಗಣ್ಗೆ
ಕುಹರಮಾ ಸರ್ವವೈನಾಶಿಕಂ. ಬರಿಯದಟು
ಸಲ್ಲದಿಲ್ಲಿಗೆ. ಧರ್ಮದೇವತಾ ಕೋಪಮಂ
ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಗೆಲ್ಲರಾರುಂ! ಸಾಕ್ಷಿ ಬೇಳ್ಪೊಡೆ,
ಮಹಾದ್ವಾರದೊಳ್ ಮೊಗಂದಿರುಹಿ ನಿಂದಿಹ ನಮ್ಮ
ನಗರ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕಯ್ಯ ಕೊಂಕಿಹ ತ್ರಿಶೂಲಮಂ
ನಡೆದು ನೋಡಿಂ!"
ತನ್ನ ಹೆಗ್ಗಣ್ಗಳಂ ಹಿಂದು
ತೆರೆದು, ಇಂಗಿತವರಿತು ನಿಸ್ತಬ್ಧಮಾಗಿರ್ದ
ರಾವಣ ಸಭಾಸಮುದ್ರವನಿಕ್ಕದೆವೆಯಿಂ
ಸಮೀಕ್ಷಿಸುತೆ, ಗಂಭೀರ ಮುಖಮುದ್ರೆಯಿಂ ಸುಯ್ದು,
ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನ್ ಪುಗುವನೆಂಬಂತೆ ನಯನಂ

ನಿಮೀಲತೆಯನೈದುತಿರೆ, ಪ್ರಿಯವಲ್ಲದಿರ್ದೊಡಂ
ಸತ್ಯವನೊರೆದ ತಿಕ್ತತೃಪ್ತಿಯಿಂ, ಕುಳಿತನು
ಮಹಾಪಾರ್ಶ್ವನಮೃತಮುಂ ಮಥಿಸಿ ಕೊಟ್ಟ ಬಳಿಂ
ವಿಶ್ರಮಿಸಲೆಂದು ದಡಮಂ ಸೇರ್ದ ತಾಟಸ್ಥ್ಯ
ಮಂದರಮೆನಲ್.. ಬಳಿಕಲೆದ್ದನು ಅಕಂಪನಂ,
ಸುಮಾಲಿಯ ತನೂಭವಂ; ಅನುಜಂ ಪ್ರಹಸ್ತಂಗೆ.
ಮಾರ್ನುಡಿಯೆ ಮಾರ್ಮಲೆತುದವನೇಳ್ಕೆಯೊಳ್. ನುಣ್ಪು
ನಯಗಳ್ಗಂ ಕಂಡರಿಯವವನೊಳಗು ಹೊರಗುಗಳ್.
ವ್ಯಂಗ್ಯೇಂಗಿತಮೆಂಬ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯ ತೈಲಕ್ಕೆ
ನೀಗೆಯಾತನ್; ರೂಕ್ಷ ನಿಷ್ಠುರಂ. ಬಾಯ್ದೆರೆಯೆ [illegible]
ನುಡಿಗಳೊಡನಾಡಿಯಾಗಿಯೆ ಸಿಡಿಯುವುದು ಪೀಲಿಯ
ಕಾರುಗುಳ್. ಕಣ್ಗಳೊಳ್ ರೋಷಮಲ್ಲದೆ ಬುದ್ಧಿ
ಲವಲೇಶಮಿಲ್ಲದಾತಂ ಮದಿಸಿದಾನೆವೊಲ್
ನೆಗಹಿ ಹಸ್ತವನತ್ತಲತ್ತಲೊಲೆಯುತ್ತಿಂತು
ಘೀಂಕರಿಸಿದನು ತನ್ನ ಪ್ರತಿಮತವ:—
“ವಿದ್ರೋಹಿ
ನಾನಾಗೆನೆನ್ನನ್ನದಾ ತಂಗೆ. ಸಹಿಸೆನಾ
ಹೀನ ಹೃದಯವನನ್ಯರೊಳ್. ದ್ರೋಹಮೆಲ್ಲಿರಲ್,—
ದ್ರೋಹಮೆಂತಿರ್ದೊಡೇನ್? ದ್ರೋಹಿಯಾರಾದೊಡೇನ್?—
ಶಿಕ್ಷೆಗರ್ಹಂ. ಕಣ್ಗೆ ಕಾಣ್ಬ ದೈವಂ ನೃಪಂ.
ದೊರೆಯ ಸೇವೆಯೆ ದೈವ ಸೇವೆ. ದೊರೆಯಂ ಪಳಿಯೆ [illegible]

ಜಗದೀಶ ನಿಂದೆ. ರಾಜೇಂದ್ರ ರುಚಿಯಂ ತೆಗಳೆ;
ನೃಪನ ಸುಖಕಿದಿರಾಡೆ; ಪ್ರಭುವಿನಾನಂದಮಂ
ಸಾಧಿಸಲ್ ತ್ಯಜಿಸದಿರೆ ನಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವಮಂ;
ಪ್ರಭುವಿನಿಷ್ಟಂ ನಡೆವ ಮಾರ್ಗಮಂ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲ್,
ಖಂಡಿಸಲ್ — ದೈವನಿಂದೆಯೆ ದಿಟಂ! ಪ್ರಜೆಗಳಾರ್?
ಪ್ರಭುಕೃಪಾ ಮಹಿಮೆಯಿಂ ಬರ್ದುಕುವ ಪುಳುಗಳಲ್ತೆ?
ಕ್ರಿಮಿಗಳ್ ಸ್ವತಂತ್ರರೇಂ? ತಾಯ್ಬೇರಿಗೊದಗದಿರೆ
ನೀರ್, ಪರ್ಣಗಳ್ ಬಾಡುವೊಲ್; ನೃಪಂಗಿಲ್ಲದಿರೆ
ಸಂತೃಪ್ತಿ, ನಿಸ್ತೇಜಮಾಗಿ ಸಾವರ್ ಪ್ರಜಾ
ಕೋಟಿಗಳ್. ಪ್ರಮುಖಮದರಿಂ ನರೇಂದ್ರನ ಸುಖಂ.
ನಾವೆಸಗವೇಳ್ಪುದಂ ತಾನೆ ಸಾಧಿಸಿರನಾ
ದ್ವಿಷದ್ಯೋಷೆಯಂ ತಂದು. ನೃಪನಭ್ಯುದಯಕಾಂ
ಕೃತಜ್ಞರೆಂ. ಕರುಬುವರ್ ಕೀಳ್ಮನಿಸರ್. ಪ್ರೀತಿ,
ನೃಪನೀತಿ ಮೇಣ್ ಪ್ರತೀಕಾರಂಗಳೆಲ್ಲಮುಂ
ಏಕವಾಗಿಯೊಳ್ಗೊರೆದುದಂ ನೆಗಳ್ದನ್. ಮುನ್ನೆ
ತಾನೊಲಿದಳನ್, ತಪ್ಪಿ ಪೆರರ ಪಾಲಾದಳನ್,
ಮರಳಿ ಪಡೆದನ್ ಕಾಲಪ್ಪೊದಗಲ್ಕೆ. ತಂಗೆಯನ್,
ದೈತ್ಯೇಂದ್ರಭಗಿನಿಯನ್, ಪಂಚವಟಿ ವಿಪಿನದೊಳ್
ತನಗೆ ತಾನ್ ವಿರಹಿಸುತ್ತಿರ್ದಳನ್, ನಿರ್ನೆರಂ
ಭಂಗಿಸಿದವಂಗೆ ಪರಿಭವಮಾಯ್ತು, ಪೋಲ್ವಂತೆ.
ಪ್ರಬಲ ವೈರಿಯ ತೇಜಮಳಿವುದೊಂದೆಯೆ ಅಲ್ತೆ,

ಬೆಂಗೊಡುತಾತಂಗೆ ಪಗೆಗಳೆನಿಬರೊ ಕೂಡಿ
ಇಲ್ಲಿಗೈತಂದೊಟ್ಟಜೆಯಿನಳಿವಪ್ಪೋಲೊಂದು
ಹೂಡಿಹನರಸುಪಾಯಮಂ. ಆ ಉಪಾಯಮಂ
ಸಾಧಿಸುಪ್ಪುದೆಂತೆಂಬುದೆಮಗಿಲ್ಲಿ ಮಂತಣಂ.
ವ್ಯರ್ಥಮಾಳಾಪಮಾ ಗುರಿಗೆ ಹೊರಗಾಗಿಲ್
ಮತ್ತೆ ಕುರುಡಾಗಿರಲ್ ನುಡಿಯು ಕಣ್!"
ನಿಲ್ಲಿಸಲ್
ಅಕಂಪನಂ, ಮೆಲ್ಲನೆಳ್ದನ್ ಮತ್ತಮೊರ್ವನ್
ಸಭಾನೇಯಿಯಿಂ, ಮಧುದಿನೋದಯ ಸರೋವರದಿ
ಕೋಕನದ ಕುಟ್ಮಲಂ ಪ್ರಫುಲ್ಲಿಪೋಲ್. ಬೆರಗಾಗೆ
ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧರ್, ಉಘೇ ಎನಲಪ್ರಸಿದ್ಧರ್, ಆ
ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧರೊಳಪ್ರಸಿದ್ಧನ್, ಅಖ್ಯಾತರೊಳ್
ವಿಖ್ಯಾತನಕ್ಷಿವನ ಚೈತ್ರನಾದನ್ ಸಕಲ
ಸದಸ್ಯರಿಗೆ. ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಕುರುಳ್ಗಳೋಳಿಗಳ್
ಸುರುಳಿಗೊಂಡಲೆಯಲೆಯುರುಳ್ದುವು ಮನೋಹರಂ,
ಸುಂದರ ವದನ ಸಂಪದದ ಕಾವ್ಯವೈಖರಿಗೆ
ಚವರಿವೀಸಿ. ಕೌಮಾರ್ಯಮಂ ತೊರೆಯಲೊಲ್ಲದಿಹ
ತಾರುಣ್ಯಮೆಸೆದುದಾತನ ಮುಖದ ಮುಗ್ಧತೆಗೆ
ಮೋಹವನೊಡರ್ಚಿ. ಲಂಕೆಯೊಳವಂಗಿಂ ಮಿಗಿಲ್
ಇರ್ಪರೆ ಲಸದ್ರೂಪಿಗಳ್? ಎಂಬ ಶಂಕೆಯಿಂ,
ಸಂತೋಷದಿಂ, ಮತ್ತಮಾತನೇನಂ ಪೇಳ್ದುದಂ

7.4.42.

ಭಾರಮಿರದೆಂಬುಪೇಕ್ಷೆಯ ಹಗುರ ಹೃದಯದಿಂ,
ಪಿರಿಯರಿರ್ದರು ನಾಟಕಪ್ರೇಕ್ಷಕರೆನಲ್
ರಸಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂ. ಸಭಾಕೈರವ ಕುಟ್ಮಲಕೆ
ಬಿದಿಗೆದಿಂಗಳ್ ನಗೆಯ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಮಂ ಸಿಂಚಿಸುತೆ,
ಮಿಡಿಯ ತೊಡಗಿದನಿಂತು ತನ್ನುಸಿರ್ ವೀಣೆಯಂ
ಹೆಸರಾ ಹಿರಣ್ಯಕೇಶಿ:—
"ಸಭೆಗೆ ಕೈಮುಗಿದಪೆನ್;
ಪಿರಿಯರ್ಗೆ ನಮಿಸುವೆನ್; ಕಿರಿಯರ್ಗೆ ವಂದಿಪೆನ್;
ಮೇಣ್ ಗೌರವವನರ್ಪಿಪೆನ್ ದಾನವೇಂದ್ರಂಗೆ.
ಪಿರಿಯರಿರ್ಪೀ ರಾಜಸಭೆಯ ಮಧ್ಯದೊಳೀಳ್ವ ೩೩೦
ಪೆರ್ಮೆ ತನಗಿನಿತಿಲ್ಲಮಾದೊಡಂ, ಕಿರಿತನದ
ಸಾಲ್ವುದುತ್ಸಾಹಮಿಲ್ಲಿಗೆ ಸಲ್ವ ಕಾರಣಂ.
ಕಿರಿಯನೆಂ; ಸಾಮಾನ್ಯನೆಂ; ಕಿರಿಯ ಸಾಮಾನ್ಯ
ಜನಮನಪ್ರತಿನಿಧಿಯುಮೆನ್. ಪಿರಿಯರೆಂತೆಂತು
ಚಿಂತಿಪ್ಪರೆಂಬುದಂ, ಸಭೆಯುಮಾಲಿಸಿದೆ, ನಮ್ಮ
ಪೆರ್ಮೆಯಾಳ್ಗಳ್ ನಾಲ್ವರಿಂ. ಕಿರಿಯರೆದೆಗಳೊಳ್
ಚಲಿಪ ಚಿಂತೆಯ ಚಿಕಣಚಿತ್ರಗಳನೀ ಗೋಷ್ಠಿ
ದಿಟ್ತಿಳಿಯೆ ಚಿತ್ರಿಸುವುದೆನಗಿಷ್ಟ ಕರ್ತವ್ಯಮ್!" (ಮೌ)
ಅಕಂಪನಂ ಕುಳ್ತ, ಕಡೆಗಕ್ಷಿಪ್ರಸಾರದಿಂ
ಸೂಕ್ಷ್ಮದಿಂ ವ್ಯಂಗ್ಯದಿಂ ಮುಂಬರಿದನುದ್ಗ್ರೀವನ್ ೩೪೦
ಉತ್ತೇಜಕೋತ್ಥಿತ ಧ್ವನಿಯಿಂದಮಾ ತರುಣ

ಮೇಧಾವಿ: "ಸುಖಮಮೂಲ್ಯಂ ಅದಾರ್ಗಾದೊಡಂ.
ರಾಜಸುಖದಂತೆಯೆ ಪ್ರಜಾಸುಖಂ. ರಾಮಗೇಂ
ಸುಖಮೊ? ಸೀತೆಗೆ ಸುಖಮೊ? ಮೇಣೆಮ್ಮ ದೊರೆಗುಮೇಂ
ಸುಖಮಹುದೊ? ಸುಖಮೊರ್ವನದೆ ಸರ್ವಸುಖಮಹುದೊ?
ಬಹುಜನರ ಸುಖಕೆ ಒರ್ವನ ಸುಖಂ ಬೆಲೆಯಹುದೊ?
ಬೆಲೆಯಪ್ಪೊಡಂ, ಸುಖಕೆ ಸುಖಮೆ ತಾಂ ನಾಣ್ಯಮೋ?
ಮೇಣಳತೆಗಿನ್ ಬೇರೆ ಪೊನ್ನಿಹುದೊ? ಧರ್ಮಮಾ
ಪೊನ್ನಹುದೊ?.. ತತ್ತ್ವದರ್ಶಿಗಳಪ್ಪರಿಲ್ಲಿ; ಅವರ್
ತಂಸಲೆ... ಪೇಳ್ವೆನೆನ್ನನ್ನರೊಂದು ಮತಮಂ:
ಸುಖಮದೊರ್ವನದು ಸಕಲರ ದುಃಖಕಾರಣಂ
ತಾನಪ್ಪೊಡದು ನಿಂದನೀಯಂ, ನೃಪನದಾದೊಡಂ.
ಮುನಿಸಿಹುದು, ಲಂಕಿಣಿಯ ಭಂಗಮಾದಂದಿನಿಂ,
ರೂಪಮಿಲ್ಲದ ಭೀತಿಭೂತದ ಬೃಹಚ್ಛಾಯೆ
ನಮ್ಮ ನಗರದ ಮಂದಿವಾಳ್ಕೆಯುಮಂ. ಶಕುನಗಳ್,
ದುಶ್ಶಕುನಗಳ್, ಸಾರಿಹೇಳುತಿಹವೆಂಬರ್
ಪುರೋಹಿತರ್, ಬರಲಿಹ ದುರಂತಮಂ. ನಂಬಿ, ಬಿಡಿ,
ಮೌಢ್ಯಮೆಂಬರ್. ತಿರಸ್ಕರಿಸುವರೆ ತಿಳಿದವರ್
ಜನಮನದ ಮೇಲಪ್ಪ ಪರಿಣಾಮಮುಮಂ? ಭಯಂ
ವೈರಿಯಿಂದಲ್ತು; ಧರ್ಮದ ಮುನಿಸಿನೊಂದಳ್ಕು
ಕಲಕುತಿದೆ ಪುರಧೈರ್ಯಮುಮಂ. ಲಂಕೆ, ನಮ್ಮಾ
ಕನಕಲಂಕೆ, ದೈತ್ಯನಾಗರಿಕತೆಯ ನಂದನಂ;

ಅಮರರೈಶ್ವರ್ಯಮಂ ಸೂರೆಗೊಂಡಿಹರೆಮ್ಮ
ಅಸುರವೀರರ್. ಸುರಾಂಗನಾ ಸೌಂದರ್ಯಮಂ
ಸೂರೆಗೊಂಡಿಹರೆಮ್ಮ ಲಲನೆಯರ್. ಶಿಲ್ಪಿಗಳ್
ವಿಶ್ವಕರ್ಮನ ಕಂಮ್ಯ ಮರ್ಮಮಂ ಸೆಳೆದಿಹರ್
ನಮ್ಮ ಪುರ ರಚಕನೆಂತೊಳ್. ಮಲೆತಿಹವು ಮಲೆಗಳುಂ
ಅಲಕಾವತಿಂತು ಗಿರಿವನಾಟವಿಗಳ್ಗಂ. ಲಂಕೆ
ದೈತ್ಯಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ದೇವಾಲಯಮೆ ದಲ್! ಇದನ್
ಪಾಳ್ಗೆಯ್ಯಲೆರ್ದೆಯಿಹುದೆ ನಮಗೆ, ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲದ ಕಲಿಂ
ಮಕ್ಕಳ್ಗೆ? ಮೇಣ್ ಪೆರಗಾರ್ದೊಡಂ ಪಾಳ್ಗೆಯ್ಯೆ
ಬಿಟ್ಟಪೆವೆ? ಸರ್ವರ ಕರ್ಮ ಕಟ್ಟಿದೀ ದಿವ್ಯ
ಕನಕ ಲಂಕಾ ಗರ್ವ ಗೋಪುರವನೊರ್ವನ
ಅನಿಶ್ಚಿತ ಸುಖಕೆ ಮಾರಲೊಪ್ಪುವುದೆ, ತಿಳಿದೀ
ಸಭಾಪ್ರಜ್ಞ!... ಪೆಣ್ಮೊಗಕೆ ಮಿಗುವ ಚೆಲ್ವುಂ, ಮತ್ತೆ
ಮೆಯ್‌ಸೊಗಕೆ ಮಿಗುವ ಸೊಗಮುಂ, ಇರ್ಪುವೀ ಪುಣ್ಯ
ಲಂಕೆಯಲಿ!—ಚಲಿಸುತಿರಲಿಂದು ಬೆಳಗುಂಬೆಳ್ಳು,
ವೇಲಾದ್ರಿ,ವಿಪಿನದೊಳ್, ಕಂಡೆನು ವಸಂತನಂ,
ಮರಮರದ ಹರೆಹರೆಯ ಸಿಂಗರಿಸುತಿರ್ದನಂ,
ಬಳ್ಳಿವಳ್ಳಿಗೆ ನಡೆದು, ಸುಮಸುಮದ ಗಲ್ಲಮಂ ಕಲಂ
ಪಿಡಿದು, ಕೆನ್ನೆಗೆ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣವಿಡುತಿರ್ದನಂ;
ಹಕ್ಕಿ ಹಕ್ಕಿಯ ಕರೆದು, ಕೊರಳುಲಿಯ ಕೈಗೈದು,
ಗರಿಗೆ ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲನುಜ್ಜುತಿರ್ದಾತನಂ!

ನಿಂತೆನೊಂದೆಡೆ ಪೂತ ಪನ್ನೀರಳೆಯ ಮರದ
ಮೂಲದೊಳ್. ಚವರಿ ಚವರಿಯ ಜಂತ ನವಿರೆನಲ್
ಬೆಳ್ಪಂ ಕೆದರ್ವ ತುಂತುರಿನ ಬುಗೆಗಳವೋಲ್
ಕುಚ್ಚು ಕುಚ್ಚಿನ ಕೇಸರದ ಅರಳುಮಲರುಗಳ್
ಸಿಂಗರಿಸಿ ತುಂಬಿರ್ದುವಾ ತರು ತರುಣಿಯಂ. ಬಿಳಿಯ
ಪೂಗಳೊಳ್ ಕರ್ಪುರಮೆ ಬಂಡೀಂಟಲೆತ್ತಂದು
ಮೊರೆದು ಝೇಂಕರಿಸಿದುವು, ಮಿಡಿದು, ಕುಸುಮ ಕೋಮಲ
ಕುಟಜ ಹೃದಯಮಂ. ಜೊಂಗೆ ಜೋಲ್ತು ಸೇಸೆಯಂ.
ತನ್ನ ರೂಪಕ್ಕಿಂಬಿಂ ರಂಗವಲ್ಲಿಯನಿಕ್ಕಿ,
ತಾನೆ ಪೂಜಿಸಿ ತನ್ನ ಪದವಲಯಮಂ. ಕಿಚ್ಚು
ಕುಚ್ಚಿಯೆನ್ನೆ, ರೂಪಿನೋಕುಳಿಯ ಜೀಕೊಳವಿಯಿಂ
ವಿಪಿನರತಿ ಮಧುನೃಪಂಗೋಸಗೆಯಂ ರಚಿಪ್ಪಂದು
ಮಾಳ್ಕೆಯುಚ್ಚಾಯೆನ್ನೆ ಎನೆ, ಕಣ್ಸೋತು ಶರಣಾಗೆ,
ಪೊತೆಸೆದುವಸುಗೆಗಳ್... ಇರ್ಪುದೀ ಲಂಕೆಯೊಳ್
ಪೆರ್ಮೊಗಕೆ ಮಿಗುವ ಚೆಲ್ವುಂ, ಮತ್ತೆ ಮೆಯ್ಯಾನೊಗಕೆ
ಮಿಗುವ ಸೊಗಮುಂ!... ಬರಿಯ ಸೈನ್ಯ ಬಲಮಂ ನೆಮ್ಮಿ
ಲಂಕೆಯಂ ಪಾಳ್ಗೆಡಿಪ್ಪುದನುಚಿತಂ. ಧರ್ಮಮಂ
ಕೆರಳಿಸುವ ಕಾರಣವನುಳಿಯಿಮ್. ಅನಂತರಂ,
ಬರಲಿ ನೋಳ್ಪಂ ಮೂರು ಲೋಕಗಳ್! ನಮಗದಿರೆ?
ನಮ್ಮೊಳೊರ್ವಂಗಿದಿರೆ? ಶೌರ್ಯಖನಿ ಈ ಲಂಕೆ;
ಮತದ ರೋಷವನುಳಿಯಲನ್ಯ ವೈರಿಯ ಶಂಕೆ

ತನಗೆ ತೃಣಮಿಲ್ಲ."
ಅಚ್ಚರಿಗಳ ಚಿತ್ರದೋಲ್
ಇರ್ದರು ಸಭಾಸದರ್, ಆಲಿಸಿ ಹಿರಣ್ಯಕೇಶಿಯ
ಉಪನ್ಯಾಸಮುಂ, ಮತ್ತೆ ವಿಷಯ ವಿನ್ಯಾಸಮುಂ.
ಕುಳ್ತು ಮರೆಯಾದೊಡಂ ಆತನಿರ್ದಾ ದಿಕ್ಕೆ
ಪಕ್ಕಾದುದೆನಿತೊ ಕಣ್ಗಳ್ಗೆ. ಅವನಾರ್? ಆತನಾರ್?
ಎಂದೋರ್ವರೋರ್ವರಂ ಪೃಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರೆ ಪ್ರಶ್ನೆಯಂ
ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧರ್, ಘೋಷಿಸಿತು ಘೇ ಉಘೇ ಎಂದು
ಅಪ್ರಸಿದ್ಧರ ಸೀಳ್ದ ತೋಳ್ಗಳಗ್ರದ ಕುಣಿವ
ಕರವಸ್ತ್ರ ಕೇತನಂಗಳ್... ಇದ್ದಕಿದ್ದಂತೆ,
ಪ್ರತೀಪವಾಗದೆ ಮನಂ, ತಿರುಗಿತು ಸಭಾವನಂ
ಸಿಂಹಾಸನದ ಬಳಿಯ ಮುನ್ನಣೆಯ ಮನ್ನೆಯರ
ಪರ್ಯಣೆಗಳಿರ್ದೆಡೆಗೆ. ಮತ್ತೆ ಘೇಗೈದುದಾ
ಸಭೆ ಕಾಣಲುದ್ದಮೆಳ್ದಿರ್ದನಂ, ದೈತ್ಯಕೀರ್ತಿಯ
ಕಲಶದಗ್ರಮಣಿಯುಂ, ಇಂದ್ರಜಿನ್ಮೇಘನಾದನ
ರಕ್ತರಂಜಿತ ಖಡ್ಗಭೀಷಣ ಕಟಿಯ ಚಟುಲ
ಭವ್ಯಕ್ಷಾತ್ರ ಗೌರ ಗಾತ್ರಮುಂ. ತುಟಿಗಳೆಡೆ
ಮಿಂಚಿಡಿದುದು ರಜತ ಸರ್ಪಸ್ಮಿತದ ರಜೋ
ಜಿಹ್ವೆ. ತುಪ್ಪುಳ್ಮಿಸೆಗಳ ಬಿಂಕಗೊಂಕುಗಳ್
ಕಾವಲಿರ್ದುವು ಲಘುತ್ವನೆಡೆಗೆ ಬರಗೊಡದೆ,
ವದನ ದುರ್ಗದ್ವಾರ ಪಾಲಕ ಕರ ಪ್ರಖರ

ಛುರಿಕೆಗಳವೋಲ್. ಪೊದೆಯ ಪುಚ್ಛಿನ ಚಿಲ್ಲುಕಪ್ಪಿನ
ಕೃಪಾಶ್ರಯಮದಿ, ಕರ್ದಿಂಗಳಂತರಿಕ್ಷಾಭೋಗದೊಳ್
ಪ್ರಜ್ವಲಿಪ ಕಿರಣ ತಾರಾ ಸ್ಫುರಣ ಕಾಂತಿಗಳ್,
ರಣ್ಣಾಲಿಯುಲಿದುವು ಸಭಾವಲಯ ವಿಶ್ಲೇಷಮಂ,
ಕೋಪ ಪ್ರಚುರ ರಾಹುಕೇತುಗಳವೋಲ್. ದ್ರವೀ
ಕೃತ ಶಿಲಾ ಲೋಹ ಮಿಶ್ರ ಪ್ರವಾಹಂಗಳಂ
ಓಕರಿಸುವಗ್ನಿ ಕುತ್ಕೀಲದಂಡದೊಳಂತು
ಕರೆದನುರಿವೆಂಕೆಯಂ ಮೇಘನಾದಂ:—
" ಪ್ರಭುಗೆ,
ಪ್ರಭು ಕಿಂಕರರ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರ ಮಂಡಲಿಗೆ,
ಲಂಕಾ ಪ್ರಕೃತಿ ಪೌರುಷ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯರಿಗೆ,
ದೈತ್ಯ ವಿಕ್ರಮ ಸಿಂಹರಿಗೆ ನಿವೇದಿಪೆನೆನ್ನ
ಗೌರವ ನಮಸ್ಕಾರಮಂ. ಇಂದಿನೀ ಸಭೆಗೆ
ಬಂದೆನಿಲ್ಲಂ ನಾಲಗೆಯ ಚಮತ್ಕಾರಮಂ
ತೋರಲ್ಕೆ. ಮಾತನಾಡುವ ಮನಂ ಇನ್ನೆಗಮ್
ಇನಿತಿರ್ದುದಿಲ್ಲೆನಗೆ. ಕೇಳ್ದೀಗಳೊರ್ವನಂ,
ಕಾರ್ಯವಂಚಕ ವಾಕ್ಯ ಚತುರನಂ, ಕೋಮಲ
ಕಿಶೋರನಂ, ಸವಿನುಡಿಯ ಶೂರನಂ, ಸರ್ವಕೆ ಮಿಗಿಲ್
ಲಂಕಾ ತರುಣರೆದೆಗಳೊಳ್ ಚರಿಪ ಚಿಂತೆಯ
ಚರಣ ಚಿಹ್ನೆಗಳನೀ ಬೃಹದ್ ಗೋಷ್ಠಿಗರಿಪವೋಲ್
ಕೆಚ್ಚಾಡಿದಾತನಂ, ಕೆರಳ್ದುದೆನ್ನೀ ಮನದ

ಮೌನವ್ರತಂ. ಅರಿಯೆನಾಂ ಆತನಾರೆಂದು.
ಮೊಳೆವ ಕಬ್ಬಿಗನಿರಲ್‌ವೇಳ್ಕುಮೆಂಬುದೆ ದಿಟಂ
ನನಗೆ ನಿಶ್ಶಂಕೆ. ಅಂತಲ್ಲದಿರೆ ಅನ್ಯರ್ಗೆ
ಆ ಸ್ತ್ರೈಣ ಚಾರುತೆ ಸುಲಭಮಲ್ತು! ಬುದ್ಧಿಯನ್
ಮಲಗಿಸಲ್ ಮೊದಲು ಜೋಗುಳವುಲಿದು, ತರ್ವಾಯ
ಭಾವಕೇನೊರೆದಡೇನಹಿತಮಪ್ಪುದೆ? ಕವಿಯ
ಕಾವ್ಯಕೈತವಮಂತುಟೆ ವಲಂ ಅಬೋಧಪೂರ್ವಂ
ಹೃದಯವಿಜಯಂ! ಹೊಂಗೆಪ್ಪೂ ಚೆಲ್ವು: ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ;
ಸಿದ್ಧಾಂತಮೆಮಗೆ ಪೆಣ್ತನಮೆ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣಂ!
ಬಂದೀಂಟಿ ಮೊರೆಯುತಿದೆ ತುಂಬಿ: ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ;
ಸಿದ್ಧಾಂತಮೆಮ್ಮ ಲಂಕಾ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗಿನಿತುಮಂ
ಗಾಯಮೆಸಗದೆ ವೈರಿಗಕ್ಷತೆಯನಾಕೆಯುಂ
ಸಮರ್ಪಿಸಿಂ!...” ನೃಪ ಸಭಾ ಮಂದಿರಂ ಬಿರಿಪ್ಪುದೆನೆ
ಗೊಳ್ಳೆಂದು ಗುಲ್ಲೆದ್ದುದಟ್ಟಹಾಸಂ! ನಗದೆ,
ಬದ್ಧಭ್ರುಕುಟಿಯಿಂ ಸಭಾಲಘುತ್ವವನಿಕ್ಕಿ
ಮೆಟ್ಟುತೆ, ಗುರೂತ್ತಾಲ ಕಂಠದಿಂದಿಂದ್ರಜಿತು
ಮತ್ತೆ: “ಸರುಜಂ; ಕವಿಗೆ ಮೇಣ್ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ತರ್ಕಂ
ಪ್ರಕೃತಿ ವಕ್ರಂ. ರಾಜಕಾರಣಕಬಲೆಯೊರ್ವಳನ್
ಅಕಾರಣಂ ನೆಪವೊಡ್ಡಿ, ವಾದಮಂ ಜಟಿಲತೆಯ
ಮುಳ್ಮೆಳೆಗೆ ತಳ್ಳಿ, ತಾನ್ ಬಟ್ಟೆಗೆಟ್ಟು, ಪೆರರ್ಗೆ
ಕಣ್ಗೆಡಿಸುವಾ ಕುಶಲಕಲೆ ಇಲ್ಲಿಗಪ್ರಕೃತ-

ಮಸ್ಥಾನಮವಿವೇಕಮಪಮಾನ ಕಾರಣಂ.
ಧರ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸೆಗಿದು ಲಂಬಕೂರ್ಚರ ಪಲಿತ
ಫಲಿತಸ್ಥವಿರ ಸಮಿತಿಯಲು. ರಾಕ್ಷಸ ಬಲಂ
ನಿಶ್ಶಂಕಿ; ತನಗೆ ಬೇಡನ್ಯಾಶ್ರಯದ ಶಕ್ತಿ,
ಸೀತೆಯಿಂದಕ್ಕೆ, ಮೇಣ್ ರಾಮನಿಂದಕ್ಕೆ, ಮೇಣ್
ಧರ್ಮದಿಂದಕ್ಕೆ. ಈಗೆ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಿರುವಲ್ಲಿ,
ದೂರದಾ ಶರಧಿ ವೇಲೆಯ ಸಿಕತವೇದಿಯೊಳ್.
ಲಂಕೆಗೆ ಬರುಳ್ಳಮುಪಾಯಂ. ನಮ್ಮ ದೊರೆಗಿಲ್ಲ
ಬೇಕಾದುದೆಮ್ಮ ಹರಣಂ; ಕಾವ್ಯಮಲ್ತು, ಮೇಣ್
ಧರ್ಮಬೋಧೆಯುಮಲ್ತು.” ಎನುತ್ತೆ, ಸಿಂಹಾಸನದ
ಕಡೆಗೆ ಕಣ್ ನಟ್ಟು ದಶಶಿರನ ಮೆಚ್ಚಿನ ಮಗಂ
ಚಕ್ರೇಶ್ವರಂ ಗರ್ಜಿಸಿದನಿಂತು ತನ್ನುರುವ
ಶಕ್ರಜಿತ್ ಧೈರ್ಯದೈರಾವತ ಸ್ಕಂಧಮಂ:
“ತ್ರಿಭುವನ ವಿಜಯಿ, ಹೇ ದೈತ್ಯ ಚಕ್ರೇಶ್ವರಾ,
ನೀಂ ನಿರಂಕುಶನುಮಸಹಾಯ ಶೂರನುಮಾಗಿ
ಈ ಬೆರಕೆನೆರವಿಯ ಮಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಕಿವಿಗೊಡಲ್
ಬಗೆದಂದುದದು, ನಮ್ಮ ಮತಿಯ ಮೇಲ್ಮೆಯನಲ್ತು,
ಮೇಣೆಮ್ಮ ಕೈದುಗಾರಿಕೆಯ ಹಿರಿಮೆಯನಲ್ತು,
ಸೂಚಿಪುದು ರಾಜಹೃದಯ ಪ್ರಜಾವತ್ಸಲ
ಮಹೌದಾರ್ಯಮಂ. ತಿಳಿಯದದನೆಳೆಮೊಗಕೆ ನವಿರ್
ಕಪ್ಪಿನಂಕುರಮಿನ್ನುಮುದ್ಭವಿಸದಿರ್ಪಣುಗು

ಬಣಗುಗಳ್ ಭಾವುಕ ಸಹಜ ಬಾಲಭಾಷೆಯಿಂ
ಬೋಧಿಸುತ್ತಿವೆ ನಿನಗೆ, ಸಮರ ನಟರಾಜಂಗೆ,
ರಣ ತಾಂಡವದ ರಾಜಕೀಯಮಂ. ಕೇಸರಿಯ
ನಖಕೆ ನರಿ ನೀಡುತಿದೆ ತನ್ನ ಹಲ್ಲಿನ ಹುಲು
ತನುತ್ರಮಂ! ಬಜ್ಜರಕ್ಕಿದ್ದಲಿನ ಸಾಣೆಯಂ
ಪಿಡಿವ ಗಾಂಪಿಗೆ ಜಗುಳ್ದೊಂದು ಜಂಗುಳಿಜಸರೆ
ಬಾಂಬ್ಬಿಡುವ ನೀರಳ್ಕೆಯೆನ್ನೆಡೆ ಹುಳಿಯುದಿರ್ಕೆ:
ನಿನಗೆ ನಾಂ ಬುದ್ಧಿವೇಳ್ಳುವ ಮರುಳ್ಗಮರದಿರ್ಕೆ!
ನಿನಗೆ ಮಗನೆಂಬುದೊಂದೆಯೆ ಅಲ್ತು; ದೊರೆಗೆ ನಾಂ
ಪ್ರಜೆಯೆಂಬುದುಂ ತರ್ಕಮಿಲ್ಲಿಗೆನ್ನಯ ಧೃತಿಯ
ನಿರ್ಣಯಕೆ: ನಿನ್ನಿಷ್ಟದಂತೆ ನಡೆವುದೆ ಧರ್ಮ;
ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯಂ ಪಾಲಿಪುದೆ ತನೂಭವನೆನಗೆ
ಕರ್ತವ್ಯ ಕರ್ಮ. ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ
ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಗೆ ವಿಧೇಯತೆಯನುಳಿದನ್ಯಮಂ
ಕಾಣೆ ರಕ್ಷೆಯ ವರ್ಮಮಂ!.. ತಮ್ಮ ಬಲ್ಮೆಯಂ
ತಾಮೆ ಕೊಂಡಾಡುವುದು ಸಭ್ಯ ಲಕ್ಷಣಮಲ್ತು;
ಪೇಳ್ವೆನಾದೊಡಮೀ ಸಭೆಗೆ ಸಮಾಧಾನಮಂ.
ಬೇಡ ಬೆದರಿಕೆ ನಿನ್ನೆರಂ. ಕಳವಳಮೆ ನಮಗೆ
ವೈರಿಗೆ ಮಿಗಿಲ್ ಪರಮವೈರಿ. ದುರ್ಗಂ ಲಂಕೆ;
ದುಷ್ಪಾರಮಂಬೋಧಿ; ನಮ್ಮ ಪಡೆಯುಂ ಭೀಮ
ಭೀಷಣಮದಮ್ಯ ರೌದ್ರಂ. ಘೋರ ನಿಪುಣಾ

ಕಿತವ ವಾನರನೊರ್ವನೊಳ್‌ಪೊಕ್ಕು ಜುಣುಗಿದನ್
ಪಿಡಿಯಲಾಂ ನಡೆವನಿತರೊಳ್. ಹನುಮನೆಂಬವನ್,
ಬೇಹಿನವರೊರೆದವೋಲ್, ವಿಕ್ರಿಯಾ ವಿದ್ಯೆಯಿಂ
ಶರಧಿಯಂ ಲಂಘಿಸೆ ಸಮರ್ಥನಾದನ್. ಅದಕ್ಕೆ
ಮಾಯಾ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನೊಡ್ಡಿ ನಿಂದೆನಪ್ಪೊಡೆ,
ಮಾರುತಿಯ ಮಾತಿರಲಿ ಸೋಲ್ವನವನಾರ್ಯನೆ
ಗಮನಗೆಯ್ದು. ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವ ದಿಗುಪಾಲರಂ
ಸೊರ್ಕಿಳಿಸಿ ಬಾಯ್ಕೆಳಿಸಿರ್ಪರ್ಕನೊರ್ ಸಿಡಿಲ್
ಸುಟ್ಟುರಿಪ್ಪುದರಿಗಳಂ; ಬರಲಿ ರಾಮನ ಸೇನೆ,
ಕಾಡಿನ ಕಪಿಧ್ವಜದ ವಾನರ ಚಮೂ! ಕಡಲ್
ನೀರ್ಶ್ಮಶಾನವಾಗದಿರಲವರಿಗೆ, ಸಮಾಧಿಯುಂ
ತನ್ನ ಮಣ್ಣೊಡಲೊಳೇ ಲಂಕೆ ರಚಿಪ್ಪುದೆ ದಿಟಂ
ಶತ್ರು ಗಾತ್ರಕ್ಕೆ! ಬಿರುಗಾಳಿ ತರಗೆಲೆಗಳಂ
ಬೀಸುತೆಳ್ಚುಟ್ಟುವೋಲ್, ಕಾಳ್ಗಿಚ್ಚು ಕರಡ ಬೆಣಮಂ
ನೊಗೆನೆಕ್ಕಿ ಕರಿಕುವರಿಪೋಲ್, ಕಲ್ತ ಮಾಯಾ
ಸಮಸ್ತ ವಿದ್ಯೆಯನವರ ಮೇಲ್ ವ್ಯಯಿಸುವೆನ್; ಪಿಳ್ಳೆ
ಪಿಂತಿರುಗದೋಲ್ ದಹಿಸುವೆನ್. ದೈತ್ಯ ಕುಲ ದೇವ,
ನಿನಗೆ ಮುಡಿಪಿತ್ತೆನಿದೊ ನನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವಮಂ:
ಬೆಸನೆಸಗುವುದೆ ನನಗುಸಿರ್ವಟ್ಟೆ; ಸತ್ಪ್ರಜೆಗೆ,
ಮೇಣ್ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜಕ್ಕೆ, ಉಚಿತ ನಿಷ್ಠೆ!”

ಕಿರ್‌ನಿಶೆಯ

ನಕ್ಷತ್ರದೋಲಗದೊಳೊಂದರಿಲ್ ತಾನಿರ್ದ
ತಾಣದಿಂದೆದ್ದು ಧಾವಿಸಿ ನುಗ್ಗುತುಜ್ವಲಿಸಿ
ಜವದಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದೊಡಂ ವಿಯದ್ಯವನಿಕೆಯ
ಕರ್ಪಿನೊಳ್ ಪಿನ್ ತಳ್ವುದರ ರಂಜಕೋದ್ದೀಪ್ತ
ಪಥರೇಖೆಯಂ ನೋಳ್ಪ ವಿಸ್ಮಿತರವೋಲ್, ಸಭೆಯ
ಜನರುಲ್ಲಸದ ಕೊರಳ್ ಬಿನ್ನನಿರ್ದುದು ಮರೆತು
ಘೇಘೋಷಮಂ, ಶ್ರವಣದರ್ಥ ರೋಮಂಥನದಿ
ಭಾವ ಮಂಥರಮೆನಲ್. ವಿರಮಿಸುತ್ತಿಂದ್ರಜಿತು,
ಮಣಿಗಣ ಫಣಾಹಿ ಹೆಡೆಯಾಟಮಂ ನಿಲ್ಲಿಸಿ
ಮರಳ್ವವೋಲ್ ತನ್ನ ವಲ್ಮೀಕಕೆ, ಸಸಂಭ್ರಮಂ
ಸರಿದನೈ ತನ್ನುನ್ನತಾಸನಕೆ. ಲಂಕಾ
ಪ್ರತಾಪಕೆ ಪರಾಕ್ರಮಕೆ ಕಲಶಮಣಿಯಾಗಿರ್ದ
ಮೇಘನಾದನ ವಾಗಶನಿ ಬಡಿದ ಮೂರ್ಛೆಯಿಂ
ಸಭೆ ಮೆಲ್ಲನೆಳ್ಚರುತ್ತಿರೆ ಪೊರೆಯನುಚ್ಚುತ್ತೆ,
ನಾಲಗೆಯನೊರೆಗಳಚಿ, ಕೋರೆದಾಡೆಯಂ ಮಸೆವ
ಮಾರುತ್ತರದ ಮಸಕದಿಂದೇಳಲಿರ್ದಾ
ಹಿರಣ್ಯಕೇಶಿಯ ಕಣ್ಗೆ ಬಿಳ್ದುದು ವಿಭೀಷಣನ
ಮೇಲೇಳ್ವ ಭಾಷಣೋನ್ಮುಖ ಹೃದಂತುದ್ಧೈರ್ಯಕರ
ಪ್ರಾಜ್ಯಚಿತ್ರಂ. ತಟಕ್ಕನೆ ಕುಳ್ತು ಕಣ್ಣಾಯ್ತು,
ಕಿವಿಯಂತಾಯ್ತು, ತರುಣನಾತ್ಮಂ!
ಭವ್ಯಮೆಳ್ತರಂ

ಬೆಳ್ಳುಡೆಯೊಡಲ ವಿಭೀಷಣನ ಸಾತ್ವಿಕ ದೀರ್ಘ
ವಿಗ್ರಹಂ ವೇದಿಕಾ ಪ್ರಾಂಗಣಾಗ್ರದೊಳಲ್ಲಿ
ತಾನಾಯ್ತು ನೇತ್ರನಿರ್ವಾಣಕರಮಖಿಲರ್ಗೆ,
ಅಮೃತ ವಸನ ಸುಶೋಭಿತದ ಜೈನದೇವತಾ
ಪ್ರತಿಮೆಯೋಲ್. ನಿಶ್ಶಬ್ದಮಿರ್ದುದಾ ಮಂದಿರಂ,
ನೆನರುಗೆಳೆವಂತೆವೋಲಾಚಾರ್ಯ ವಕ್ತೃತಾ
ಶ್ರವಣ ಕಾತರ ಛಾತ್ರ ವೃಂದಮುಂ. ಅಸ್ಥೂಲ
ಚಟುಲೋನ್ನತನ ಮುಖದ ಧರ್ಮತೇಜಕೆ ತಮೋ
ದೃಷ್ಟಿದೋಷಂ ತಗುಳದಿರ್ಕೆಂದು ಸತ್ತ್ವ ತಾಂ
ಬರೆದುದೆನೆ, ಕೊಂಕುಬಿಂಕಗಳಿರದ ಮೀಸೆಗಳ್
ಮನವೊಲಿಪವೊಲೆಸೆದುದಾತನಾನನದಲ್ಲಿ,
ಸರಳ ಶೈಲಿಯ ನಿರಭಿಮಾನದ ತಪಃ ಪುರುಷ
ಸಭ್ಯ ಭಂಗಿಯಲಿ. ಬುದ್ಧಿಯ ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ
ತಾನೆನಲ್ ನೀಳ್ದ ತೆಳ್ಳನೆ ನಾಸಿಕಂ, ಕಣ್-
ಸರೋವರಂಗಳೆರಡರ ನಡುವಣೋರಿಯ ತೆರದೆ,
ತಿರುಗುಬಾಡುಂಬೊಲದ ಶಾಂತಿ ಪಥವಾದುದಾ
ನೆರೆದ ನೆರವಿಯ ನಯನ ಸಂಚರಕೆ. ರಾವಣಂ
ಸೇರಿ ಸರ್ವರುಮಿಪ್ಪ ಗಂಭೀರ ಗೌರವದಿ
ಚಾತಕಗಳಾದರನಲಾ ಜನಕನಾತ್ಮಜದ
ವಿಪಂಚೀ ಕ್ವಣನ ಮಧುರ ಮಧುಸುಧಾ ಶೀಕರಕೆ:—
"ಸರ್ವರುಂ ಲಂಕಾಕ್ಷೇಮ ಕಾತರರಲ್ಲಿ;

ದೈತ್ಯ ಕೀರ್ತಿಯ ಕಲಶದ ಕಿಱುಂಬನುಜ್ಜಳ್ಕೆ
ತವಕಿಪ್ಪರನ್ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಬಗೆಯಿರ್ಪರನ್
ಕಾಣೆನೊರ್ವನನಿಲ್ಲಿ; ಸೇರಿರು ಸುದಸ್ಯರಿಗೆ
ತಮ್ಮ ಭಾಷಣ ಮಧುವನುಣಬಡಿಸಿದೆಲ್ಲರೊಳ್,
ಪಿರಿಯರೊಳ್ ಕಿಱಿಯರೊಳ್, ಒಂದೆ ಮತಿ, ಒಂದೆ ಗತಿ,
ಒಂದೆ ಗುಱಿಯಿರ್ಪುದನ್ ಕಂಡೆನಾನ್. ಅವರವರ
ಪ್ರಕೃತಿಗನುಗುಣಮೆನಲ್ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯ ರೀತಿ
ಪೊಣ್ಮಿದತ್ತವರವರ ಧ್ವನಿಯೊಳ್, ವಿಧಾನದೊಳ್,
ಶೈಲಿಯೊಳ್, ಧಾಟಿಯೊಳ್, ಮತಿಯ ವಿನ್ಯಾಸದೊಳ್,
ಮೇಣ್ ಉಪನ್ಯಾಸದೊಳ್. ಆದೊಡಂ ಇಲ್ಲಿ
ಗುಱಿಯೊಳಗೆ ಕವಲಿಲ್ಲ. ಭಿನ್ನಮೇನಿರ್ದೊಡಂ
ಬಿತ್ತರಿಕೆಯೊಳ್. ತಾತ್ಪರ್ಯಮಿನಿತೆ:- ರಕ್ಷಿಸವೇಳ್ಕುಮ್
ಈ ಲಂಕೆಯಂ. ದೈತ್ಯ ಗೌರವ ವಲ್ಲಿಯದಂತೆ
ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲದ ಕುವರರೆಲ್ಲರುಂ ಹೋಱುವರ್
ಹರಣದ ಹಂಗುದೊಱೆದು.- ಆಱಂದಲಾದೊಡಂ
ಕೇಡಡಸಿದೊಲ್ ಸೊಗವಾಳ್ತೆಗೆ, ಮಸಿ ತಗುಳ್ದೊಲ್
ಬೆಳ್ಜಸಕೆ, ನಾಮೆಳ್ಚರಿಂ ನಡೆವುದುತ್ತಮಂ.
ಸೊಗವಾಳ್ತೆ ಬೆಳ್ಜಸಗಳೆರಡುಂ ಅಧರ್ಮದಿಂ
ಕಿಡುಗುಮೆಂಬುದು ಪಿರಿಯರನುಭವಂ. ಎಂತಪ್ಪ
ಬೀರಮುಂ, ಅಱದ ಬೆಂಬಲಮಿರದ ಎಂತಪ್ಪ
ಬಲ್ಮೆಯುಂ, ವ್ಯರ್ಥಮಪ್ಪುದು ತುದಿಗೆ. ಪೆಣ್ ತವಗೆ

ತಾನೊಲಿದು ಬರ್ಕೆ, ಸೊಗಂ ಮೇಣಾರಂ. ಬರದಿರಲ್,
ತವಿಪುವೆರಡುಂ. ಏಕಪತ್ನೀವ್ರತನ ರಾಮನ
ಪತಿವ್ರತೆಯ ತಪದ ತೀವ್ರತಪದ ರೌದ್ರಮಂ,
ಪೆಣ್ಗೊರಗದೇವುದೆಂದೇವಯ್ಸುವುದು ತರಮೆ,
ಪಲವು ಉದಿಬದಿಯಿಂ ಧನ್ಯಮಾದೀ ನಮ್ಮ
ದಾನವ ಕುಲದ ಬಲದ ಪೌರುಷಕೆ? ಅನುದಿನಂ
ಇನಿಯನಂ ನೆನೆನೆನೆದು ಕೊರಗಿ ಕರಗುವ ಸತಿಯ
ಸುಯ್ಯುಸಿರ ಶಾಪತಾಪಂ ವಿಧಿಯ ವಜ್ರಕೆ ಮಿಗಿಲ್
ಕ್ರೂರಮಪ್ರತಿಹತಂ. ಸಹಸ್ರ ಲಂಕೇಶ್ವರರ
ಮತ್ತೆ ಶತ ಮೇಘನಾದರ ಶಕ್ತಿ ಶೈಲಗಳ್,
ಚೆಂಗದಿರಗೈಕಿಲೊಟ್ಟಿಲ್ ಮಿಣ್ಣನಳಿವಂತೆ,
ತಿಳಿವ ಮುನ್ನಮೆ ಮಳಲರಾಸಿಗಳ್, ಪೆಣ್ಣಳಲ್
ತಿಣ್ಣಮರೆಯಲ್ಕೆ! ಕುಲ ಕೀರ್ತಿ ನಾಶನ ಕರಂ
ಪೀರುಂಡಿಹುದಾ ಒಂದು ಪಾಪಮನ್! ಅನಂತರಂ,
ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿರ್ಕೆ, ಕಪಿ ಸೇನೆಗಳ್ ಬರ್ಕೆ,
ಲಂಕೆ ದುರ್ಗಂ; ಸ್ವರ್ಗಮೆಮಗಂತೆ ಪೆತ್ತೆಂಗುಂ
ಸ್ವರ್ಗ ಕಾರಾಗಾರ ಕವಾಟಂ!....”

ಸಿಂಹವಿಷ್ಟರದಿ
ಕಕ್ಕನೆಳ್ದನ್ ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪಾರಿಗಳಗ್ರಗಣ್ಯನ್,
ಅನಿಷ್ಟದಿಂದೋಡಲೆಳ್ಬನುವನಂತೆವೋಲ್. ನೆಮ್ಮಿ
ಕೆಲದೊಳಿರ್ದಾ ವೃದ್ಧಮಂತ್ರಿಯನಾಲಿಂಧ್ಯಾನಂ

ನಿಂದನನ್ನಸ್ವಪ್ನದೊಳ್ ಸುಯ್ಯು. ತೆರೆಸುಕ್ಕೀದುರ್ ೬೧೦
ಕಳೆಗೆಟ್ಟಪ್ಪುದೈ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನ ವಿಸ್ರಸ್ತ
ವದನ ತೇಜಂ. ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮಸುಳ್ವಾಗಿ, ಕಣ್ಗಾಲಿ
ತೇಲಿ, ಮೆಲ್ಲನಲ್ಲಿಂ ತೆರಳ್ದನಸುರಾಧಿಪಂ,
ಭಯ ಕುತೂಹಲ ಚೇಷ್ಟಿತಂ ತಾನಾಗಲಾ
ಸಭಾಚೇತನಂ. ಸಹೋದರನ ಅಂತಃಸ್ಥಿತಿಯ
ತಿಳಿದಾ ವಿಭೀಷಣಂ, ಸಭೆಯುಂ ವಿಸರ್ಜಿಸುತೆ,
ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲಕ್ಷೇಮ ಚಿಂತನ ಮಥಿತ ಮನಂ,
ತೇರ್ವನಿದನು ನೇರಮಾ ತನ್ನ ತೇರ್ಮನೆಗೆ. ೬೧೧

೧೪-೬-೧೯೪೨
ಭಾನುವಾರ.
೧೭೨. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರ
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಇಂಗೋಲ್ XXX

ನಿನ್ನ ಮಗಳಲ್ತೆನ್ನವಳ್ ಅನಲೆ!

ಅನಲಾ ಕುಮಾರಿಗಜ್ಜಜನ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯ
ಸುದ್ದಿಯಂ ತಿಳುಹಿ, ದೊಡ್ಡಯ್ಯಂಗೆ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಂ
ದೊಡ್ಡಮ್ಮನೊಡನೆಸಗಲವಳನಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿ;
ಇರುಳೆಲ್ಲಮಾಳೋಚಿಸುತ್ತೆ ಮುಂಬಟ್ಟೆಯಂ,
ಹೊತ್ತರೆಯನಿದಿರುನೋಡುತ್ತೆ ಪೂರ್ವಾಚಲದ
ನೆತ್ತಿಯಂದದಿ ತವಕಿಸಿದಾಗ ವಿಭೀಷಣಂ
ಮಥಿಸಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸುತೆ ತನ್ನ ಮತಮಂ, ಮತ್ತೆ,
ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲದ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಮೇಣ್ ಸಹೋದರನ
ಹಿತಕೆ ತಾಂ ಮುಂ ಪಿಡಿಯಲಿರ್ದ್ದ ಸತ್ಪಥಮುಮಂ;
ಕಾಣ್ಬುದೆ ತಡಂ ಬೆಳ್ಳಿ, ಕೇಳ್ವುದೆ ತಡಂ ಮೊದಲ
ಪಕ್ಕಿ, ಪೊರಮಟ್ಟನೈ ತನ್ನ ಧವಳ ಗೃಹದಿಂ
ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನ ರತುನ ಸೌಧಕ್ಕೆ. ಇರ್ದುದಾ
ಗೋಪುರ ಚಯಾನ್ವಿತ ನೃಪೇಂದ್ರ ವೇಶ್ಮಂ, ಮೇರು
ಗಿರಿ ಚೂಡದೋಲ್ ಘೋರ ಚಾರು. ವಿಕ್ರಮ ರುಂದ್ರ
ವೃಶ್ಚಿಕರೋಮನಾ ಭೀಮ ವಪು ದೌವಾರಿಕನ
ಕ್ರೈಮುಗಿರುಮಂ ಮುಗುಳ್ನಗೆಯಿಂದಮಾದರಿಸಿ,

೩.೭.೪೭. ಬುಧವಾರ [illegible]

ಮತ್ತ ಮಾತಂಗ ನಿಃಶ್ವಾಸ ಮಾರುತ ಚಲಿತ
ಪುಷ್ಪ ಪರಿಮಳ ತರುಲತೋದ್ಯಾನ ಪಥದಿಂ
ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನವರಜಂ ಅಗ್ರಜ ದಶಗ್ರೀವ
ಚಂಡಿಕಾ ಧ್ವಜ ಗರ್ವಿತ ಮಹದ್ ಬೃಹದ್‌ಗೃಹಕೆ!

ತಿಳಿದು ಚರರಿಂ ತಂದೆಯೈತಂದುದಂ, ಜವದಿ
ನಡೆತಂದಳನಲೆ. ಮಗಳ ಮೊಗದುದ್ವೇಗಮಂ
ಸಂವೀಕ್ಷಿಸುತೆ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ತೆರೆಯೇರ್ದ ಪುರ್ಬಿನ
ವಿಭೀಷಣಂ ಬೆಸಗೊಂಡನಗ್ರಜಾತ್ಮಕ್ಷೇಮ
ಕಾತರ ವಚಃಪ್ರಶ್ನಂಗಳಂ. ಬೆದರ್ದಳಿಸೆ
ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜನರಮನೆಯ ಶಬ್ದ ಶೂನ್ಯತೆಯ
ನಕ್ರ ನಿದ್ರೆಗೆ ತರಲ್ ಭಂಗಮಂ, ತುಡುಕಿದಳ್,
ಪಿಡಿದಳಯ್ಯನ ಕಯ್ಯನುಸಿರದೇನೊಂದುಮಂ;
ಕಿವಿಗರಿದೆನಲ್ ಪಡುರ್ತುಯ್ದಳಾತನನಗಂ
ವೃದ್ಧವರ್ಯನವಿಂಧ್ಯನಿರ್ದೆಡೆಗೆ. ಮಗು ಮೊದಲ್
ಕೈಕಸಿಯ ಕಂದನಂ ಮುಂಡಾಡಿದಾ ಸಲುಗೆ
ದೈತ್ಯೇಂದ್ರಗಿನ್ನುಂ ಬೆಸುಗೆಯಾಗಿರ್ದವನ್,
ಮುಪ್ಪಿರಿವ ತಾಳ್ಕೆ ಮುಪ್ಪುರಿಗೊಂಡ ಬೆಳ್ನವಿರ
ಪ್ರಾಜ್ಞನನಲೆಯ ಬೊಪ್ಪನಂ ಕಂಡೊಡನೆ, ಸುಯ್ದು,
ತೂಲ ಪೀಠದಿನೆಳ್ದು, ತಳ್ಕೈಸಿದನ್. ಅಜ್ಞನಾ
ಭಾವ ವೇಗಕ್ಕೆ ಬೆರಗಾಗಿ ಸರಮಾ ಧವಂ

ಅಣ್ಣನೆಂತಿರುನೆಂದು ಬೆಸಗೊಳ್ಳಲ್, ನೀನಾತನಂ
ಕಾಣ್ಬುದೊಳತಲ್ತೆನಲ್, ಏಕೆನಲ್, ನೀರಮಂ
ಪೇಳಲಳ್ಕುತ್ತೆ, ಪೋದಿರುಳೊಳಾತಂಗಿನಿತು
ನಿದ್ದೆಯಿಲ್ಲೆಂದನಾ ಬಾಳ್ಪಣ್ಣಿವಂ. ಕಿಮ್ಮನೆಯೆ
ಕುಳ್ಳಿರಳ್ ಮೂರ್ಚಣಂ ಮತ್ತಮನಲೆಯ ಪಿತೃ
ಅವಿಂಧ್ಯಗೆ: "ಎಂತಿರ್ಪನೀಗಳ್?"
"ಮಲಗಿರುನ್."
"ನಿದ್ರಿಪನೆ?" "ನಿದ್ರಿಸಿಪ್ಪುದಮಲ್ಲಿಯುಂ ನಿದ್ದೆಯು
ಕುಳ್ಳುಂಪೆಯುಂ ಕಲಂಕುತಿರ್ಪುದು ಮತ್ತಮತ್ತಾ
ಮತ್ತ ಜಾಗ್ರತ್‌ಗಜಂ!" "ಬರ್ಪೆದೋರಾಯೆಡೆಗೆ."
ಎನುತೆಳ್ದ ದಶಶಿರಾವರಜನಂ ತಡೆದಾ
ಅವಿಂಧ್ಯನಂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ, ತನಗೆ ಕೈವೀಸಿದಾ
ಪಿತನ ಮುಖ ಮುದ್ರೆಯ ಗುರುತ್ವಮಂ ಕಂಡಳ್ಕಿ,
ವಿನಯ ಗಾರವದಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದುಳವನಂ, ರಾಣಿ
ಮಂಡೋದರಿಯ ಪ್ರೇಮ ಕೈಂಕರ್ಯ ಭೇಷಜದ
ಮಂತ್ರದಿಂ ಮುಗ್ಧತೆಯನಾಂತ ತಾತ್ಕಾಲಿಕದ
ಅಂತಸ್ಸ್ಥಿತಿಯ ಲಂಕೇಶ ಪರ್ಯಂಕದೆಡೆಗೆ,
ಪೆಣ್ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ದಶಗ್ರೀವನಳ್ಕರೆಯ
ಅರಗಿಳಿಯ ಪರಣಮಂ ಪೊರೆವ ಪಂಜರಮೆನಲ್
ಚೆಲ್ವುಕಣಿಯಾಗಿರ್ದ ಆ ತನ್ನ ಮಗಳನಲೆ.

ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಮಾ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದತ್ತಿಗೆಗೆ ;
ದಿಗ್ದಂತಿ ದಂತ ರಚನೆಂತು ರತ್ನರಮಣೀಯ
ಭವ್ಯಮಂಚದ ಭೀಮವಿಸ್ತಾರಮಂ ತುಂಬಿ,
ಹಬ್ಬಿ, ಮಲಗಿರ್ದೊಡಂ ತನ್ನ ಲೋಕಾಕ್ರಮಣ
ವಿಕ್ರಮವ ಬಿಡನೆಂಬವೋಲದನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿ,
ಮುಖಮುದ್ರೆಯಿಂದೆ ನಿದ್ರಾರುದ್ರನೆಂಬಂತೆ
ಸುಯ್ದಿರ್ದ ರಾಕ್ಷಸಾಧೀಶನಂ ನಿಟ್ಟಿಸುತೆ,
ಹೊಂಗೆತ್ತನೆಯ ಚಿತ್ರದಾಸನದೊಳೊಯ್ಯನೆಯೆ
ತಳ್ತು ಕುಳ್ತನ್ ವಿಭೀಷಣಂ. ಕ್ಷಣಂ, ಕ್ಷಣಂ, ಕ್ಷಣಂ,
ಕಾಲಪುರುಷಗೆ ಕಾಲೆ ಹೆಳವಾಯ್ತೆನಲ್, ಕುಂಟಿ
ಹನಿಯುತಿರ್ದುವು ಹೊರಳ್, ಯುಗಂ ಯುಗಂ ಯುಗಂಗಳ್
ಪೊರಳ್ವಂತೆವೋಲ್. ದಶಗ್ರೀವನುಸಿರ್ಗಲ್ಲದೆಯೆ
ಬೇರೆ ಸಪ್ಪುಳಕಲ್ಲಿ ಕೆಚ್ಚಿರುದೆ ಕಾಲಡಿಲೆನಲ್
ಹೆಪ್ಪಾಯ್ತು ಹೊತ್ತಿನ ಹೊನಲ್!

ಧೂಪ ಕುಂಡದಿಂ
ಪೊಣ್ಮೆ ಕಕ್ಷೆಯನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿರ್ದ ಪರಿಮಳಂ
ಹಗುರಗೆಯ್ಯುತ್ತಿನಿತು ರವಶವದ ಭಾರಮಂ.
ಗೆಂಟರಿಂದೈತರುತ್ತಿರ್ದ ಪಟ್ಟದಾನೆಯ
ಕಂಠ ಘಂಟಾಸ್ವನಂ ಪರಿಹರಿಸುತಿರ್ದುದಯ್
ಜನಶೂನ್ಯತಾ ಭಾವಮಂ, ತನ್ನ ಸಂಗದಿಂ
ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತನ್ಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಮಂ. ಅನಿತುಂ

ನಮ್ಮ ಕಾಲೇಜು ಮುಚ್ಚಿದೆ. ಭರತಖಂಡದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ
ಚಳುವಳಿ ಹಬ್ಬಿದೆ. ಗಾಂಧೀಜಿ ಮೊದಲಾದವರ ನಾಯಕರ
ಸೆರೆಯಿಂದ [illegible] ತಲೆದೋರಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ದಸ್ತಗಿರಿ
ಇತರ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗುಂಡು ಹಾರಿಸಿದ್ದಾರಂತೆ. ಬಹಳ
ಜನರು ಸತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ವಾರ್ತೆ.
21-8-42

ಮನೋಭೂಮಿ ನೇಮಿ ರಾಜ್ಯಪ್ರಜೆಗಳಾದೊಡಂ
ಕೇಂದ್ರಂ ದಶಗ್ರೀವಾಸ್ಯಮಾತ್ರಮಾದಾ
ವಿಭೀಷಣಪ್ರಜ್ಞೆ ತಾಂ ಪ್ರೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರ್ದುದಾ
ವದನ ವೇದೀ ಪ್ರವೇಶಂಗೆಯ್ದು ಕೆಲವೊಳ್ತು
ಕುಣಿಯುತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಚಿತ್ತದ ಗುಪ್ತ ನೇಪಥ್ಯ
ಪಾತಾಳಮಂ ಪುಗುವ ದುಃಸ್ವಪ್ನ ಶೈಲೂಷ
ನಾಟ್ಯಂಗಳಂ. ನೋಡುತಿರ್ದರಂತೆ ಮುಖಂ
ಸುಕ್ಕಿರ್, ಸಿಡಿತುದು ಪುರ್ಬ್ಬು. ಮಸುಳ್ದಿತೆನೆ ದರ್ಪಾರ್ಚಿರ್,
ಸೋತು ಜೋಲ್ದುದು ಮಿಾಸೆಯ ನಿಮಿರ್ಕೆ. ತುಟಿಗಳ್
ವಿಕಂಪಿಸಿದುವಚ್ಚರಿಯೊನಲ್ ಭಯಂಗೊಂಡಂತೆ.
ರೋಮರೋಮದಿನೊಳ್ಕಿದುದು ಬೆಮರ್. ಪೇರೊಡಲ್
ನಡುಗೆ, ತೆರೆತೆರೆಯಾಯ್ತು ಪೊರೆಯ ತೆರೆ ಮಂಚದಾ.
ಪಿಂತೆಂದುಮಣ್ಣನೊಳ್ ಕಂಡರಿಯದಾ ಸ್ಥಿತಿಯ
ಕರುಣಾರಸಕೆ ಕರಗುತಿರಲನಲೆಯಯ್ಯಂ:
ತುಳುಂಕಿದುವಶ್ರುವಾರಿ; ದೈತ್ಯಚಕ್ರೇಶ್ವರಂ
ನಿದ್ದೆಯೊಳಳಲ್ ತೊಡಗಿದನ್, ಪಸುಳೆವೋಲಂತೆ,
ಸರ್ವಲೋಕ ಭಯಂಕರನ್ ಆ ಮಹೇಂದ್ರಾರಿ!

ಭೋಂಕನೆಯೆ ಕಣ್ ತೆರೆದನಾವೇಕ್ಷಿಸಿದನಿಲ್ಲ
ಸೋದರನ ಸಾಮಿಾಪ್ಯಮಂ. ಕಾಣಲನಲಾ
ಕುಮಾರಿ, ಕಿರುನಗೆಯಿಂದೆ ನಾಣ್ಗೆ ತೆರೆಮರೆಯೊಡ್ಡಿ,

ಭಾವಗೋಪನಕೆಳಸಿ ಸುರವೈರಿ ಕರೆದನ್
ಮೃದುಸ್ವರದಿ: "ಅನಲಾ!" ಬಾಗಿದಳ್ ಮೊಗದೆಸೆಗೆ;
ತಳ್ಕಿದಳ್ ತೂಗಿ ಹಿಂದಕೆ ಮುಂಬರಿದ ತನ್ನ
ನಿಡುಜಡೆಯ ಕಾಳಾಹಿಯುಂ; ಓ ಕೊಂಡಳೊಂದು
ಕೋಕಿಲೆಯೆನಲ್. "ಇರ್ಪೆಯೆನಿಲ್ಲಿ?" "ದೊಡ್ಡಯ್ಯ?"
ಕೇಳಿದಳ್ ಗ್ರಹಿಸಲಾರದೆ ಪ್ರಶ್ನಭಾವಮಂ.
"ಏನಿಲ್ಲ! ನೀನೆನ್ನನಗಲಿದೋಲೆನಗೊಂದು
ಕನಸಾದುದಕ್ಕ!" ನಕ್ಕನಾದೊಡಮವನ ಕಣ್,
ಪುಸಿವೋದದುಕ್ಕದಾನಂದಕುಕ್ಕಿದುವೆನಲ್,
ತೆಕ್ಕನೊಳ್ಕಿದುವಶ್ರು ತೀರ್ಥಮಂ. "ನಿದ್ದೆಗೆಯ್,
ದೊಡ್ಡಯ್ಯ, ನಾನೆಲ್ಲಿಗೂ ತೆರಳ್ದೆನಿಲ್ಲೀಯೆಡೆಯೆ
ಇರ್ದಪೆನ್." "ದಿಟವ್ವೊರೆದೆ, ಅಕ್ಕ, ಆರ್ ತೊರೆದೊಡಂ
ನೀನೆನ್ನನುಳಿವಳಲ್ತು!" ಒಸವರಿ ಗಾಳಿಗೆ ಮರಳಿ
ಮುಚ್ಚಿದನೆವೆಯನಸುರಪತಿ. ಮಯನ ಮಗಳವನ
ಹೊದ್ದುದಂ ತಿದ್ದಿದಳ್. ನೋಡಿದಳನಲೆ ತನ್ನ
ತಂದೆ ಕುಳ್ತೆಡೆಗಂಗಿತಾಕ್ಷಿ. ಬಿಸುಸುಯ್ಯುತ್ತೆ,
ನೊಂದು, ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾಂ ಬೆಂದನು ವಿಭೀಷಣಂ.

ಮತ್ತೆ ತೆಕ್ಕನೆ ತೆರೆಯುತೆವೆಗಳಂ, ಬಿಕ್ಕಳಿಸಿ
ಬೆಸಗೊಂಡನಕ್ಕರೆಸುಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ರಕ್ಕಸಂ:
"ಅಕ್ಕ, ನಿನ್ನಯ್ಯನೆಮ್ಮಂ ಬಿಡಲ್?" "ಬಿಡುವನೇ

ನಿನ್ನನ್ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವನೆನ್ನ ಪಡೆದಯ್ಯನ್?"
"ನೀನೆ ನೋಡುವೆ, ಅಕ್ಕ, ತೊರೆದವನ!" "ದೊಡ್ಡಯ್ಯ
ತ್ತೆಗೆ ಈ ತೊದಲ್ನುಡಿಗಳನ್! ಬಿಡುವನೆಂದೇಕೆ
ಕೆಮ್ಮನೆಯೆ ಶಂಕಿಪ್ಪೆ? ಕಾಣ್, ನಟ್ಟು ಕುಳ್ತಿಹನ್,
ಈ ಬಳಿಯೆ, ನಿನ್ನೆಡೆಯೆ, ಇಂದು ಪೊಳ್ತರೆಯಿಂದೆ!"
ಎನುತೆ ಕೈತೋರ್ದನಲೆಯಿಂ ಸಹೋದರನೆಡೆಗೆ
ದಿಟ್ಟಿಯಂ ಹೊರಳಿಸಿದಸುರ ರಾಜನಾನನದ
ಭಾವ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಹುಮ್ಮೈಸಿದರು ಅನಲೆ
ಮಂಡೋದರಿಯರಿರ್ವರುಂ, ನಟ್ಟುನಿಲ್ಲುತೆ
ಮರಂಬಟ್ಟಿರೋಲ್!
ತನ್ನ ಮೃದುಹೃದಯದೊಂದು
ದೌರ್ಬಲ್ಯಮಂ, ಗುಪ್ತಮಂ, ಕಳ್ದುಡಗಿ ಕಾಣ್ಬನಂ
ಕಾಣ್ಬ ಕಲಿಯಾತ್ಮದಮೃತಂ ಕಾಳಕೂಟಕ್ಕೆ
ತಿರುಗುವೋಲ್ ಕ್ರೂರವಾಯ್ತು, ಕರ್ಬುರೇಂದ್ರನ
ಭುಗಿಲ್ ಕೋಪ ಕರ್ಕೋಟಕಂ: "ಬಿಟ್ಟವರಾರೆನ್ನ
ಬಳಿಗೀ ಕುಲದ್ರೋಹಿಯಂ, ಶತ್ರುಮಿತ್ರನಂ,
ಗೃಹವೈರಿಯಂ, ಗರುಂಕೆ ಮುಸುಂಕಿ ಕಣ್ಗೊಳಿಪ
ವಂಚನೆಯ ಶಿಥಿಲ ಮಲಕೂಪಮಂ?.. ಅವಿಂಧ್ಯಾರ್ಯ,"
ಕೂಗಿದನು ದಶಕಂಠನಾ ಬಿರುದ ಸಾರ್ಥಕತೆ
ಸರ್ವವಿಶ್ರುತಮಾಗೆ. "ಕರೆ ಅವಿಂಧ್ಯನ, ಅನಲೆ!"
ಎಂದಾರ್ದನಿತರೊಳೆ ಬಂದಾತನಂ ಕಂಡು,

"ನೀಮೆಲ್ಲರೆನ್ನ ಕೊಲೆಗೊಳ್ಳ ಸಂಚಕನೊಡ್ಡಿ ಈ
ರಾಜವಿದ್ರೋಹಿಯಂ ರಾಜನರಮನೆಗಿಂತು
ಪುಗಿಸಿರ್ಪಿರಲ್ತೆ!" ತೆರೆತೆರೆ ನಡುಗೆ ಬೆಳ್ಪಾವಿರ್,
ಕೈಮುಗಿದು ಮುದಿಯನ್ "ಮಹಾಪ್ರಭೂ, ಬಂದವನ್
ಪೌಲಸ್ತ್ಯಜಂ, ಕೈಕಸೆಯ ಕುವರನವರಜಂ
ಕುಂಭಕರ್ಣಂಗೆ; ಮೇಣ್ ದೈತ್ಯ ಚಕ್ರೇಶ್ವರಗೆ,
ನಿನಗೆ, ತಮ್ಮನ್; ತಪಂಗೈದು, ಸದ್ಧರ್ಮಮಂ
ತನ್ನ ಜೀವಿತಕೊಂದು ಜೀವಾತುವೆನೆ ಪಡೆದ
ಸತ್ವತೇಜಂ; ಬ್ರಹ್ಮವರದಿಂ ಚಿರಂಜೀವಿ.
ಅಗ್ರಜಕ್ಷೇಮ ಕಾತರನಾಗಿ ಬಂದನನ್
ತಡೆವುದಶುಭಂ, ದೇವ, ಸ್ಮೃತಿವಂತಿಪ್ಪನನ್,
ಮೇಣಾನಲೆಯಾ ಬೊಪ್ಪನನ್."

ಕೇಳ್ದು, ಕಣ್ಣೆತ್ತು,
ಸುಯ್ದನಸುರಂ. ಮತ್ತೆ, ಮಂಡೋದರಿಯನೊಮ್ಮೆ,
ಬಳಿ ಬಾಗಿ ನಿಂದಳುತ್ತಿರ್ದ ಅನಲೆಯನೊಮ್ಮೆ
ನೋಡಿದನೆರ್ದೆಯ ಮರುಕಮುಕ್ಕಲ್ಕೆ. ಬಿರುಕೊಡೆದು
ನೀಳಾಗಲಿಪ್ಪ ತನ್ನಾತ್ಮದಿಕ್ಕೆಳದಲ್ಲಿ
ಸಿಲ್ಕಿ ಅಬಿಲಬಿಯೊದ್ದುಕೊಳುತಿರ್ದ ಕುದಿಬಗೆಯ
ರಾವಣಂ ತೆಕ್ಕನೆದ್ದನ್; ಪಿಡಿದು ಬರಸೆಳೆದು
ತಕ್ಕಯ್ಸಿ, ಸಂತಯ್ಸಿ, ಮುದ್ದಾಡಿದನ್ ತನ್ನ
ಪ್ರೀತಿ ಪುತ್ಥಳಿಯನಲೆಯಂ: "ಅಳದಿರಳದಿರಾ,

ಅಕ್ಕ! ಸಾವಪ್ಪೊಡಂ ನನಗೆ, ನಿನಗೆಸಗಿನಾಂ
ನೋವಪ್ಪುದಂ!" ಎನುತೆ, ತನ್ನ ಸೆಜ್ಜೆಗೆ ಸೆಳೆದು
ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ತಾನವಳ ಮೆಯ್ಯೊತ್ತಿನೊಳೆ ಕುಳಿತು,
ಮೌನದಿಂದೆಲ್ಲಮಂ ನೋಡುತಿರ್ದನುಜನಂ
ಕುರಿತು ಶಾಂತಧ್ವನಿಯ ದನುಜೇಶ್ವರಂ: "ಅನಲೆ
ನಿನ್ನ ಮಗಳಲ್ತೆನ್ನವಳ್! ಇವಳೆನ್ನ ಕಾಪಿಡುವ (ಕಾಪಿಡುವ)
ದೇವಿ!" ಅಗ್ರಜಾತ್ಮೋದ್ಧಾರಮಂ ಭಾವಿಸುತೆ
"ಆ ಪುಣ್ಯಮೆನಗಕ್ಕೆ!" ಎಂದನು ವಿಭೀಷಣಂ.
ತಿಳಿನಗೆಯ ಸುಳಿ ಸುಳಿದುದಲ್ಲಿರ್ದರೆಲ್ಲರ
ಮೊಗಂಗಳೊಳ್; ನಗೆವೆಳಗಿಗುದ್ಭವಿಸಿದತ್ತಲ್ಲಿ
ಮೈತ್ರಿಯ ನೆಳಲ್.
"ಪುಣ್ಯಪ್ರಚೋದಿಯೆನಗಿದೊಂದೆ
ಸೌಂದರ್ಯಮನಲೆಯೀ ಮುದ್ದುಚೆಲ್ವು!" ಎಂದಾ
ದಶಗ್ರೀವ ಚಿಂತೆ ಅಂತರ್ಮುಖತೆಯೊಂತಿರಲ್,
"ತಾಯ್ ಸುರಮೆ ಗಂಧರ್ವಕನ್ಯೆ, ತಂದೆಯುಮಂತೆ
ಸತ್ತ್ವನಿಧಿ! ಕುವರಿಯಿಂತಿರ್ಪುದೇಂ ಸೋಜಿಗಮೆ?"
ಎಂದವಿಂಧ್ಯಂ, ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನ್ "ಮಗಳ್ ನಿನಗೆ
ಪುಟ್ಟಿರ್ದಳಿರ್ಪುದೆಲ್ಲಿಯುದೆಮಗೆ ಮೇಣೆಮ್ಮ
ಲಂಕೆಗೀ ತೋರ್ಪ ದುರ್ಮಂಗಳಂ? ಪೆಣ್ಗಳಂ
ಪೆತ್ತು ಪಡೆಯದ ರುಜೆಗೆ ಪೊತ್ತಾದೊಡಂ ಪಡೆವ
ಭೇಷಜಮೆ ರೋಗಕಾರಣಮಾಗಿ ನಿನ್ನತುಲ

ಪುರುಷಕಾರದ ತೇಜಮಂ ತುತ್ತುಗೊಳ್ಳುತಿದೆ!"
ಎನುತಿರಲ್, ಕಂಡುದು ವಿಭೀಷಣನ ಕಣ್ಸನ್ನೆ;
ತೆರಳಿದನು ಮೆಲ್ಲನಲ್ಲಿಂ.
"ಮನ್ನಿಸೆನ್ನನ್,
ಮಹೇಂದ್ರಾರಿ. ನಿನ್ನೆ ನಾನಾಡಿದುದೆ ನಿನ್ನೀ
ಮನಃಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕಾರಣಂ ತಾನಪ್ಪೊಡದು ದಿಟಂ
ನಿಷ್ಕಾರಣಂ. ನಿನ್ನಭ್ಯುದಯಮಲ್ಲದೆನಗೆ
ನಾಲಗೆಗೆ ಬೇರಿಲ್ಲ ಗುರಿ. ಸವಿಯನೊರೆಯುದಿರೆ
ಶತ್ರು ಎಂಬರೆ ತಿಳಿದವರ್? ಈ ಜ್ವರಭ್ರಾಂತಿ
ತೊಲಗೆ, ಸಾವಧಾನದಿ ಮಥಿಸಿ ನನ್ನೆಂದುದಂ,
ನಿರ್ಣಯಿಸು ಮುಂಬಟ್ಟೆಯಂ, ಬಾಳ್ವ ಬಟ್ಟೆಯಂ."
ಒಯ್ಯನೆ, ಅನೈಚ್ಛಿಕಮೆನಲ್ಕೆ, ಸಡಿಲ್ದುದು ತಳ್ಕೆ
ಸಹೋದರ ಸುತೆಯ ತನುವಿಂ. ಅಂತರಂಗದೊಳುಳ್ಕೆ
ಉರಿವವೋಲಾಯ್ತಸುರನಾ. ಹುಬ್ಬು ಗಂಟಿಕ್ಕಿ
ತಮ್ಮಂಗೆ: "ಸಮನಿಸಿದೆ ಸಮರಂ. ಸಮುದ್ರಮಂ
ದಾಂಟೆ ಹರುವಂ ನೆನೆಯುತಿಪ್ಪನ್ ಮಹಾವೈರಿ.
ತಿಲಮಂ ತುಲಾದಂಡಕೇರಿಪ ಕಲೆಗಿದಲ್ತು
ಪ್ರೊಳ್ತು. ನೀಂ ಮಹಾಕಲಿ. ನಿನಗೆ ಬಾಣಗಳೆಲ್ಲ
ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಗಳ್. ಕುಲವನಂತೆಯೆ ದೇಶಮಂ
ಸಲಹುವುದು ಕಲಿತನಕೆ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣಂ. ನಿನಗೆ
ಮನಮಿರಲ್ ನೆರವಾಗು. ಇರದಿರಲ್, ಇರದಿರಲ್,"

ತಳ್ಳುಬಿದನೆರಳ್‌ಚಣಂ ತಱಿಸಲ್ಬನಂತೆವೋಲ್,
ಮತ್ತೆ ದೃಢವಾಣಿಯಿಂ "ರಾಜಶಾಸನಮಿಪ್ಪೊಡಂ,
ಸೋದರನ ಕೊಲೆಗೆ ಕಾರಣಮಪ್ಪ ದುರ್ವ್ಯಾಶಕೆ
ಪೇಸುವೆನ್... ಮನಮಿರಲ್ ನೆರವಾಗು. ಇರದಿರಲ್
ಲಂಕೆಯನುಳಿದು ಪೋಗು. ಅನ್ಯ ಬಾದಕ್ಕಿಲ್ಲಿ
ಕೇಳನಿತುಮನುವಿಲ್ಲ.. ನನ್ನ ಮಾರ್ಗಂ ನನಗೆ;
ನಿನ್ನದು ನಿನಗೆ!" "ಕಟ್ಟಕಡೆ ನಿರ್ಣಯಮೊ?" "ಕೊಟ್ಟ
ಕೊನೆ ನಿರ್ಣಯಂ!" "ನಿನಗೊಳ್ಳಿತಕ್ಕೆ! ಸದ್ಬುದ್ಧಿ
ಬರ್ಕೆ! ತಂದೆಯ ತಪದ ಮೈಮೆಯಿಂದಪ್ಪೊಡಂ
ನಿನ್ನಾತ್ಮಕುದ್ಧಾರಮಿರ್ಕೆ! ಪೋಪೆನಿಲ್ಲಿಂದೆ,
ಬೀಳ್ಕೊಡಿಮ್!" "ಎತ್ತಣ್ಗೆ?" "ಅನಿಶ್ಚಿತಂ!" "ಕಡಲಾಚೆ
ದಢದೆಡೆಗೊ?" "ಏನರ್ಥಮದಕೆ?" "ಅಱಿದಿದೆ ನಿನಗೆ,
ನೀಂ ಪೇಳಲಕ್ಕುಮಯ್!" "ನೀನಿನಿತು ಕೀಳ್ಮನನ್
ಎಂದಂದೆನಿಲ್ಲಿನ್ನೆಗಂ." "ಪರಸ್ಪರಮಲ್ತೆ
ಆ ಅಱಿವು!" "ನಮಸ್ಕಾರ!" ಎಂದೆದ್ದು ನಡೆದಿರೆ
ವಿಭೀಷಣಂ, ಮೇಲೆಳ್ದಳನಲೆ. ಕಂಡಾಕೆಯುಂ
ತೆಕ್ಕನೆಳ್ಚತ್ತನೋಲ್ ರಾವಣಂ: "ಆಜ್ಞೆಯಿಂ
ಸಾಧ್ಯಮಪ್ಪೊಡಮಿದನ್ ಬೇಡುವೆನ್. ಅನಲೆಯುಂ
ಕೊಂಡೊಯ್ಯು, ಸುಕುಮಾರಿಯಂ ಕಠಿನಕೊಡ್ಡದಿರ್."
"ಮನ್ನಿಸೆನ್ನನ್; ತಂದೆಯೊಡವೋಗಿ, ಧರ್ಮಮನ್
ಸೇವಿಪೆನ್." ಎಂದನಲೆಗೆಂದನ್ ದಶಾನನಂ,

"ಇಲ್ಲಿರ್ದೆ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇವೆಗೆಯೆ!" "ಧರ್ಮಮಂ
ಪೊರಗಟ್ಟಿ ಸೇವಿಪ್ಪುದೆಂತು?" ಪರಿಹಾಸ್ಯಕೆನೆ
ಅಸುರನಾರಿಯ ಕಯ್ಯ್ನಾಂತು "ನನ್ನನ್ನರಂ
ನಿನ್ನನ್ನರುಳ್ಳಿಯೆ ಧರ್ಮಮುದ್ಧಾರಮಾದಪ್ಪುದೆ?
ನಿನ್ನಯ್ಯನಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ನೀನ್ ಪೇಳ್ವುದೆನಗಲ್ತೆ?"
"ಬೊಪ್ಪನಪ್ಪಣೆಯೆನಗೆ ಬಟ್ಟೆ." ಎನುತಾ ತರಳೆ
ನಿಂತಿರಲ್ ಪಿತೃಚರಣಮೂಲಮಂ ನಿಟ್ಟಿಸಿ,
ವಿಭೀಷಣಂ: "ಪಿರಿಯಯ್ಯನೆಂಬುದೆ ದಿಟಂ, ಮಗಳೆ,
ನೀನಿರಲ್ ವೇಳ್ಕುಮದೆ ನೀತಿ." "ತೊರೆವೆನೆ ನಿನ್ನ
ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಮಂ!" "ನಿನಗೆ ತಡೆಯುಂಟೆ, ಪೇಳಕ್ಕ?
ಅಯ್ಯನೆಲ್ಲಿರ್ದೊಡಲ್ಲಿಗೆ, ಪಗಳಾದೊಡಂ,
ಪೋಗಿ ಬರಲನುಮತಿಯನಂತೆಯೆ ವಿಮಾನಮನ್
ಪುಷ್ಪಕವನೀವೆನ್!" ಎನುತ್ತವಳ ಬಳಿ ನಿಂದ
ದಶಶಿರನ ದೈನ್ಯದೊಳ್ ದನುಜನುದ್ಧಾರಕರ
ಭಾವಬೀಜವ ಕಂಡು ಹರ್ಷಿಸಿ ವಿಭೀಷಣಂ
ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟನಣ್ಣನರಮನೆಯ ಪೆರ್ಬಾಗಿಲಂ!

—•—

೨೨-೮-೧೯೪೭
ಭಾನುವಾರ.
"ಉದಯರವಿ"
ಒಂಟಿಕೊಪ್ಪಲ್
ಮೈಸೂರು.

ನಾಳೆ, ಮುಸ್ಸಂಜೆಗೆ ಮುಚ್ಚಿದ ಕಾಲೇಜಿನ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮತ್ತೆ ತೆರೆಯುತ್ತಾರಂತೆ.

ಇಂಗೋಲ್ XXXI

25.8.1942

ಮರಣಮಥವಾ ಶರಧಿ ತರಣಂ!

ಬಡಬನಂತಶ್ಶಿಖಿಗೆನಲ್, ಪುದುಪುದನೆ ಕುದಿಯಲ್
ಕಡಲ್; ನಡುಗಿ ವರುಣಂ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಂಗೆ: "ಜವದಿ
ನಡೆಯಯ್, ದಿವೌಕಸರ ಶಿಲ್ಪಿ. ಬರ್ದುಕಿಸು ಜಲಧಿ
ಜೀವನವ. ಕಾಯಿ ಜಲಚರ ಜೀವರಾಶಿಗಳ.
ಬೇಗದಿಂದಾ ಮಹೇಂದ್ರನ ಚರಣತಲವರ್ತಿ
ಶರಧಿವೇಲೆಯನಿರದೆ ಸೇರಯ್, ಕಪಿಧ್ವಜನಿ
ಬೀಡುಬಿಟ್ಟೆಡೆಗೆ. ವಿಸ್ತೃತ ಸಲಿಲ ಸೀಮೆಯ
ಸರಿತ್ಪತಿಯ ಸಮ್ಮುಖದೊಳಾ ಸಿಕತ ನೇಮಿಯ
ಮರುನ್ಮಂಚದೊಳ್ ಕುಶಾಸ್ತೀರ್ಣದೊಳ್, ಮಖಸುಕೃತ
ವೇದಿಯೊಳ್ ಮಂಡಿಪ ಹುತಾಶನನವೋಲಿರ್ದು-
ಮನಶನವ್ರತಿಯಾಗಿ, ಸತಿಗಾಗಿ ತಪಮಿರ್ಪ,
'ಮರಣಮಥವಾ ಶರಧಿ ತರಣಂ' ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಿಂ
ಸರ್ಪಭೂಷಣ ಭಾಳನೇತ್ರ ಭೀಷಣನಾಗಿ
ಲೋಕಪ್ರಳಯಕರ ಭಯಂಕರಕೆ ಕಾರ್ಮುಕ್ಕೆ
ಕೋಪ ಚಾಪಕೆ ಘೋರ ಚಿತ್ರನಾರಾಚಮಂ
ಸಂಧಾನಗೈವ ವಿಕಟಕ್ರಿಯಾ ನಿಕಟನಂ

ಬಳಿಸಾರ್, ಕಪೀಂದ್ರ ಸಂಕಟ ತಪ್ತ ಸಂವೀತ
ಕಟಕನಂ! ಪ್ರೇಮ ನಿಷ್ಠೆಯ ಪರಮ ತಪದಿಂ
ತ್ರಿಲೋಕ ಗೌರವಕರ ಪವಿತ್ರಂಗೆ ಮೈದೋರ್,
ಮಹರ್ಷಿ ಪೂಜಕ ರಾಮ ಭವ್ಯಂಗೆ! ಕಯ್‌ಮುಗಿದು,
ಬಿನ್ನಯಿಸು, ತಡೆ ರೌದ್ರಮಂ. ನಿನ್ನ ಬಲ್ಲಂತೆ,
ಪ್ರಕೃತಿ ಮರ್ಯ್ಯಾದೆಯುಂ ಕಿಡದಂತೆ, ಅಂಭೋಧಿ
ಗಾಂಭೀರ್ಯ್ಯಕೂನ ಬರದಂತೆ ಕಪಿಸೇನೆಯುಂ
ದಾಂಟಿಸು ಸಮುದ್ರಮಂ; ತಪ್ಪಿಸು ಅಕಾಲದೀ
ಲಯಕಾಲಮಂ, ಹೇ ದೇವಶಿಲ್ಪಿ!" ಕಡಲೊಡೆಯ
ವರುಣ ವಿಜ್ಞಾಪನಾಜ್ಞೆಗೆ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಂ,
ದಿವಾಕಸರ ಶಿಲ್ಪವಿದ್ಯೆಗೆ ಪರಮ ಮಂತ್ರಗುರು,
ವಿಜ್ಞಾನಿ, ಅಲೌಕಿಕ ಪ್ರತಿಭಾಸಮನ್ವಿತಂ
ಬಾಗಿ ಸಾಗಿದನೂರ್ಮಿ ತೇಜಿಗಳೆಳೆವ ಸುಧಾ
ಫೇನ ಸುಂದರ ಕೂರ್ಮ ರಥದೊಳ್ ಸಮೀರಣನ
ಸಾರಥಿತ್ವದ ಸಿಡಿಲ ಚಾಟಿಂಸು ತಟಿಚ್ಛಟುಲ
ಸೂಟಿಯಲಿ.

"ದಿವಸತ್ರಯಂ ಮುಗಿದುವಿನ್ನುಮೀ
ಸಾಗರೌದಾಸೀನ್ಯಮಿರ್ಪುದಚ್ಯುತಮೆನಲ್,
ನಗುವವೋಲೆನ್ನೆದೆಯ ದುಕ್ಕಮಂ ತನ್ನೀ
ತರಂಗಾಟ್ಟಹಾಸದಲಿ! ಸಗರನಿಂದಾದನೀ
ಸಾಗರಂ. ಮರೆತನುಪಕಾರಮಂ ನಮ್ಮವರ್

ಗೈದುದನ್. ವಿಸ್ಮೃತಿ ಕೃತಘ್ನರಿಗೆ ಸಹಜಮಯ್,
ಸೌಮಿತ್ರಿ. ಚಾಪಮಂ ತಾ." ಆಗಳಾಗಳೆಯೆ
ನಸುಕು ನಸುಗಣ್ದೆರೆಯುತಿರ್ದಾಗಸದ ಕಡೆಗೆ
ನೋಡಿ, ನಿಡುಸುಯ್ದು, ಸೋದರ ಹಸ್ತದಿಂ ತನ್ನ
ಕೋದಂಡಮಂ ಕೊಂಡು ಮೇಲೆಳ್ವುತಾ ಶ್ಮಶ್ರು
ಭೀಷ್ಮಾನನಂ ಮತ್ತೆ ತನಗೆ ತಾನೆಂಬವೋಲ್:
"ನಡೆವೆನೀ ತಡಿಯಿನಾ ತಡಿಗೆ. ಬಟ್ಟೆಗೊಡದಿರೆ
ತುಡುವೆನಂಬಂ ಬಡಬ ಸಂಕಾಶಮಂ. ಕುದಿದು
ಬರಿಗೆಯ್ದುದೀ ಕಡಲಿನೊಡಲಂ. ಕಪೀಂದ್ರ, ಕೇಳ್,
ನನ್ನ ಬೆಂಬಳಿವಿಡಿದು ಬರಲೀ ಮಹಾ ಸೈನ್ಯ
ಸಾಗರಂ!-"
ತನ್ನಾತ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಸರ್ವಮಂ
ತತ್ಕಾರ್ಯಕಾಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಮಹಾಯೋಗಿ
ದರ್ಭಾಸ್ತರಣದಿಂ ಮೆಲ್ಲಗೆಳ್ದು ನಡೆದನೊ
ಸರಿತ್ಪತಿಯ ಮೇಲೆ! ಪದಿತು ಮಹೇಂದ್ರಾಚಲ
ಶಿಲಾಹೃದಯ ಪಿಂಡಂ. ಅರಣ್ಯರೋಮಾಂಚನದಿ
ಗದಗದಿಸಿದುದು ಪೃಥ್ವಿ. ಕುದಿದುದೈ, ಬೆದರ್ದುದೈ,
ರೋದಿಸಿದುದೈ ಮಹಾಂಭೋಧಿ, ಆಘೂರ್ಣಿತ
ತರಂಗಾಘಕರಂಗಳಂ ಮುಗಿದು, ಕರುಣಿಸು ಶರಣು
ಶರಣೆಂಬವೋಲ್! ಕ್ಷಮಾಯಾಚನೆಗೆ ಕಾಲ್ವಿಡಿದು
ಬೇಡಲೆಳಸಿಯುಮದಂ ಸೋಂಕಲಂಜುತೆ ಸೆಡೆತು

ರಿಂಜರಿಯುತಿರ್ದುದೆಂಬಂತೆ ಮುನ್ನೀರ್ ಮೇರೆ
ಸೀತಾಪತಿಯ ಪಜ್ಜೆಪಜ್ಜೆಗೆ ಪೆಡಂಮೆಟ್ಟಿ
ಓಡತೊಡಗಿದುದೊ, ಹಾವಾಡಿಗನ ಕೈಯೊಳಿರ
ಗರುಡಮಂತ್ರದ ಮಣಿಗೆ ಮಣಿದಳ್ಕಿ ಹೆಡೆಸೆಳೆವ
ಫಣಿಯಂತೆವೋಲ್! ಸುಟ್ಟುರೆಯ ಕಡು ಕಡೆಹದೊಂದು
ಕಟ್ಟೆಸರಕೆಂತು ಮರುಭೂಮಿಯಂತೋಳ್ ತೆಕ್ಕನೆಯೆ
ಸ್ತೂಪಭೀಮಂ ರಾಶಿಗೊಳ್ಳುವುವೊ ರಕ್ಕಸ
ಮಳಲ್ದಿಬ್ಬಗಳ್ ಅಂತೆವೋಲ್ ಕಾಳ ಜಲ ಶರಧಿ,
ಮೆಯ್ಯ್ ಮುರಿಯುವ ತೆರದಿ ತೆರೆ ಮುಗುಳ್ಚುತೆ, ಭರದಿ
ಮಲೆತುದು, ಮಹೇಂದ್ರ ಶಿಖರಂಗಳುಂ ನಾಣ್ಚದರಿ
ಗೋಣ್ತೊಳ್ಳುವೋಲ್.
ಕೇಳ್ದುದನಿತರೊಳಬ್ಧಿರಾವಮಂ
ಮೀರ್ವಂತೆ ವರುಣನಟ್ಟಿರ್ದಮರ ಶಿಲ್ಪಿಯ
ಮಹಾಧ್ವನಿ ರಘೂದ್ವಹಂಗೆ:
"ನಿಲ್, ತಾಳ್, ಮಹಾತ್ಮಾ,
ತಡೆ, ತಡೆ ಅಕಾಲ ಪ್ರಳಯ ಕರ್ಮಮಂ! ಕೊಳ್ಳಿದಿಕೊ
ವರುಣದೇವನ ನಮಸ್ಕಾರಮಂ! ದೂತಂ;
ದಿವೌಕಸರ ಶಿಲ್ಪಿಯೆಂ; ವಿಶ್ವಕರ್ಮಂ. ನಿನಗೆ
ಪೇಳಲೆಂದೈತಂದೆನೀ ಉದನ್ವಂತನಂ
ನಿಯತಿ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದುತ್ತರಿಪ ಉತ್ತಮ
ಉಪಾಯಮಂ. ಉಪಸಂಹರಿಸು ನಿಯತಿನಿಯಮದ

ತಿರಸ್ಕಾರಮಂ, ಪ್ರಾಜ್ಞ! ಸಮುದ್ರನಪರಾಧಿಯೆ?
ಋತಾಜ್ಞೆಯಂ ಪರಿಪಾಲಿಪೊರ್ವನಧಿಕಾರಿ ತಾನ್.
ಕಾರ್ಯಗೌರವದಿಂದೆ, ತೀವ್ರತಪದಿಂದೆ ಮೇಣ್
ನಿಜಮಹಿಮೆಯಿಂ ನಿನಗೆ ಲಭ್ಯಮಾಗಿರ್ಪುದು
ಋತಪ್ರಭುತ್ವಂ ದಿಟಂ. ಅಳ್ಕನುಲ್ಲಂಘಿಪ್ಪುದೆ
ಮಾಯೆಯೊಳಗಿರ್ದುಮಾ ಸೂತ್ರನಿಯಮಂಗಳಂ
ಸುಪ್ರಕಟಮಿಂತು!"
ನಿಂದೆಡೆ ನಿಂದು, ಕಣ್ಗೋಲಿ
ತನ್ನಿದಿರ್ ನಟ್ಟು, ಆಲಿಸುತಿರ್ದ ರಾಮಂಗೆ,
ಒರ್ವನಿಗೆ, ತೆರೆ ಮಸುಗಿದಂಬುಧಿಯ ತುಂತುರಿನ
ಹೊಗೆಯ ಮುಗಿಲಿನ ನಡುವೆ ಮೈದೋರ್ದುದಸ್ಫುಟಂ
ಗಾತ್ರಮಾ ಸುಮನಸರ ವರಶಿಲ್ಪಿಯಾ. ಮುಗಿದ
ಕೈತೋಳ್ಗಳಂ ಮಳೆಯ ಬಿಲ್ವೊಲ್ ನೆಗಳುತಾ
ವಿದ್ಯುದ್ವಿಯನ್ಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತಮೊರೆದತ್ತಿಂತು
ವರುಣನ ಋತಾದೇಶಮಂ:
"ತಿರುಗು ತೀರಕೆ, ತರಣಿ
ವಂಶೋದ್ಭವನೆ; ಮರಳ್ಗಲಂಬುಧಿಯ ಮರ್ಯಾದೆ
ತನ್ನ ಮುನ್ನಿರ್ದನ್ನತಿಗೆ. ನಿನ್ನ ಸೇನೆಯೊಳ್
ಇರ್ಪನೊರ್ವಂ ವಸನಧ್ರುವಳಂ; ಪೆಸರ್ ನಳಂ.
ಬರ್ದಿಲರ ಬಡಗಿಗೆನಗೆ ಪುಟ್ಟಿದಾತಂ; ನನ್ನ
ಕಲ್ಲೋಲಜತನಮವಗೆ ಗುಪ್ತವರಮಿರ್ಪುದೈ.

ವಿರಚಿಸೆವನಿಂ ಮಹಾಸೇತುವಂ, ರಾವಣ
ವಿನಾಶಕೇತುವನವನಿಜಾ ಕ್ಷೇಮ ಕಾಮಿನೀ
ಸೀಮಂತ ಸಂಕೇತಮಂ. ಪ್ರಚೋದಿಸುವೆನಾಂ
ಹೃದ್ವ್ಯಾಮಿಯಾತನಾತ್ಮದ ಶಿಲ್ಪಬೋಧಮಂ.
ಮತ್ತಮಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ವಾನರರೆಲ್ಲ
ತನುಗಳೊಳ್ ಶಕ್ತಿ, ಮನದೊಳ್ ಯುಕ್ತಿ, ಕಾರ್ಯದೊಳ್
ಭಕ್ತಿ ನೂರ್ಮಡಿಯಪ್ಪವೋಲ್, ಮಾಳ್ಪೆನದ್ಭುತಮೆ
ತಮತಮಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯಮಾಗಿ ತೋರ್ಪಂತೆವೋಲ್.
ಕಾಣ್, ಜಾನಕೀಜಾನಿ; ನಿನ್ನ ಮೇಣ್ ನಿನ್ನಾ
ಕೃಶಾಂಗಿ ಸೀತಾ ಪ್ರೇಮಮಾಗಳೆಯೆ ವಿರಚಿಸಿರು
ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದ ಮಹಾಸೇತು ಕಂಗೊಳಿಪುದದೊ
ತನ್ನ ದೀರ್ಘಾಯತದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಮಂ ಬೀಸಿ,
ಆಪಾರದಿಂದಿಚಾ ಪಾರಂಬರಂ, ಈ
ಮಹಾರ್ಣವಕೆ! ತುಂಬಿಸುವನಾ ಪ್ರಾಣಸೇತುವೆಯ
ಪ್ರೇತಪಂಜರಕೆನ್ನ ಪುತ್ರಂ ಜಡಂಗಳಂ,
ವೃಕ್ಷಂಗಳಂ, ಮೇಣ್ ಶಿಲಾಖಂಡಂಗಳಂ, ಬಲ್ಮೆ
ನೂರ್ಮಡಿಸುವೀ ವಾನರರ ಶತಶತ ಸಹಸ್ರ
ದೋರ್ದಂಡ ಭೀಮಕರ್ಕಳಿಂ. ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಭಾವ-
ಪಂಜರಮೆ ಆಧಾರಮಲ್ತೆ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಸೃಷ್ಟಿ
ರಚನೆಗೆ? ಅದಾಗಳಿಂತೆ ನಿರ್ಮಿತಂ ನಿಮ್ಮಿರ್ವರಿಂ;
ಕಾಣ್, ರಘೂದ್ವಹ, ರಾಮಸೀತಾ ರಚಿತ ಸೂಕ್ಷ್ಮ

ಸೇತುವಂ!"
ನೋಡುತಿರೆ ಕರಗಿದುದೊ, ಕಣ್ಗೊಳಿಯೆ,
ವಿಶ್ವಕರ್ಮನ ಮೂರ್ತಿ. ಗೋಚರಿಸಿತೊಡನೊಡನೆ
ಆ ಪೇಳ್ದ ಭಾವಸೇತು ಪ್ರೇತಪಂಜರಂ,
ದಶರಥಾತ್ಮಜ ರೋಮಹರ್ಷಣಕರಂ, ಮೇಣ್
ಜಗನ್ನೇತ್ರಾದ್ಭುತಂ! ನೋಡೆ ನೋಡುತೆ, ಹಿಗ್ಗಿ
ಬಿರಿದುದೆನೆ ಚೇತನಂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಗ್ರಜ ಮನಕೆ
ಬಡಿದುದಾನಂದದ ಸಿಡಿಲ್. ಸಡಿಲ್ದೊಯ್ಯನೆಯೆ
ಜೋಂಪಿಸಿತೊಡಲ್. ಶಾಂತಮಾಯ್ತು, ಪವಾಡಕೆನೆ,
ತಕಪಕಿಸುತಿರ್ದಾ ಪೆರುಂಗಡಲ್. ಏನುಮಂ
ಕಾಣದೆಯೆ, ಕೇಳದೇನೊಂದುಮಂ, ಕೆಮ್ಮನೆಯೆ
ಬೆರಗಾಗಿ ರಾಮಚಕ್ರಿಯನೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರ್ದ
ಕಪಿವರಾ ಸಮಿತಿ ಹುಮ್ಮಯ್ಸಿದುದು, ಮೂರ್ಛಿತ
ಮಹೀಪತಿಯನಾಂಜನೇಯನ ತೋಳ ತಳ್ಕೆಯೊಳ್
ಕಂಡು. ಸೀತಾನಾಥನಂ ಪೊತ್ತು ಪಿಂತಿರುಗಿ
ದರ್ಭಾಸ್ತರಣದೆಡೆಗೆ ಗಮಿಸುತಿರ್ದಂ ಜನಾ
ಸುತನ ಚರಣಾನುಚರನಾದುದೊ ಸುನೀಲಾಬ್ಧಿ,
ತನ್ನ ಮುನ್ನಿನ ಮೇರೆಗೆಯ್ದುವತ್ಯಾತುರದಿ;
ಕುದಿವ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂ ಪತಿತ ಸಾಧಕನ
ಹೃದಯವಾದರ್ಶದೆಡೆಗಿನ್ನೊಮ್ಮೆ ರುಂಬಲಿಸಿ
ಮುಂಬರಿಯುವಂತೆ!

ಏರಿದುದಂತೆ ಪೊಳ್ತರೆಯ
ನೇಸರ್, ದಿನೇಶವಂಶಜನ ಸುತ್ತುಂ ನೆರೆದು
ಬೇಲಿಗಟ್ಟಿದರ್ ಕಪೀಂದ್ರರ ನೆಳಲ್ಗಳಂ
ಮಳಲ ಹರಹಿನ ಮೇಲೆ ಪಟ್ಟೆಪಟ್ಟೆಯಿನೆಳೆದು
ನಿಡುದೂರಮೆಸೆದು. ತೆರೆದನಕ್ಷಿಯಂ ನೊಯ್ಯನೆಯೆ
ಸುಪ್ತನೋಲವಶವಾಕ್. ನೋಡಿ ವದನವ್ಯಾಧಿಯ ೧೪೦
ವಾನರ ಮಹಾ ವಾಹಿನೀಪತಿಗಳಂ, ಸುಯ್ದು,
ಕಣ್ಣಾದನಂಬುಧಿಯ ಕಡೆಗೆ. "ನಳನ ಪೆಸರಂ
ಕೇಳ್ದನೈಸಲೆ ದಿವೌಕಸ ಶಿಲ್ಪಿಯಿಂ! ಸೇತು
ರಚನಾ ಸಮರ್ಥನೈಸಲೆ ನಳಂ! ಮಗನಲ್ತೆ
ವಿಶ್ವಕರ್ಮಂಗೆ!" ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನಿಂತೆನುತೆ
ತಿರುಗಿದನು ರಾಮಚಂದ್ರಂ ಮರಳಿ ಕಪಿವರನ
ಕಣ್ಗೆ. ಸಂಧಿಸೆ ನೇರಮಾ ನಳನ ನೇತ್ರಮಂ
ರಾಮನೇತ್ರಂ, ದೀಪಮಿನ್ನೊಂದು ದೀಪಕ್ಕೆ
ದೀಪ್ತಿದಾನಂಗೆಯ್ವುದೆನೆ, ತೆಕ್ಕನುದ್ಭವಿಸಿ
ಬಗೆಯಾಳದಿಂದೆದ್ದುದಯ್, ಬುದ್ಬುದದ ತೆರದಿ, ೧೫೦
ಬುದ್ಧಿಯ ಬಹಿರ್ಮುಖಕೆ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನ ಮಗನ
ಶಿಲ್ಪಸಿದ್ಧಿಸ್ಮರಣ ಬೋಧಿ. ರೋಮೋದ್ಗಮಂ
ಕಂಪಿಸುತ್ತಿರೆ ತನ್ನ ತನುವಂ, ನವಿರ್ ನಿಮಿರೆ
ಕೇಳ್ದರೆಲ್ಲರ ಮೆಯ್ಗೆ, ಕೈಮುಗಿಯುತಿಂತಾ
ನಳಂ ಮೈಥಿಲೀ ಪ್ರೇಮಜೀವಿತಗೆ: "ತೋರೆ, ದೇವ,

ತಳ್ಳಂಕಮಂ. ಮರೆತ ಮನದ ನಿಧಿಯೊಂದೆನಗೆ
ಕೈಸಾರ್ದುದೀಗಳಚ್ಚರಿಯೆನಲ್. ವಿಶ್ವಕೃಪಾ
ಬಲದಿ ಕಟ್ಟುವೆನದ್ಭುತದ ಸೇತುವಂ, ಕೇಳ್, ಈ
ಘೋರಾರ್ಣವದ ದರ್ಪಮಿಭ್ಭಾಗಮಪ್ಪಂತೆ!
ಸ್ತಂಭಿತನಪ್ಪೊಲಪ್ಪನೀ ಸಾಗರಂ! ನೀನೆ
ಕಾಣ್ಬೆಯೈ...ಬಂಡೆ ತೇಲ್ವುವು; ಬೃಹತ್ತರುಗಳುಂ
ಮುಳುಗದಿರ್ದಲ್ಲಿರ್ಪುವಚಲಗಳವೊಲ್ ದೃಢಂ,
ಸುಸ್ಥಿರಂ! ನೀನೆ ಕಾಣ್ಬೆಯೈ...ಇಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿರ್ಪ
ಕೀಲ್ಗಳೆಲ್ಲ್ ಕೀಲ್ಗಳುಂ ಪೊತ್ತು ತರ್ಪರ್ ಕಿಳ್ತು
ಶೈಲಭಾರಂಗಳಂ ಶಿಲಾಖಂಡಂಗಳಂ!
ನೀನೆ ನೋಳ್ಪೆಯೈ... ಬೆಸಸೆನಗೆ; ಬೆಸಸೀ ಮಹಾ
ಕಪಿಧ್ವಜಿನಿಯಕ್ಷೋಹಿಣಿಗಳುತ್ಸಾಹಕೆ! ಕಟ್ಟಿ
ಸೇತುವಂ, ಮುಟ್ಟಿಸುವೆನಖಿಲರಂ ಲಂಕೆಯ
ನೆಲಕೆ, ಶಂಕೆಯಿಲ್ಲದ ನಮ್ಮ ವಿಜಯವೇದಿಕೆಗೆ!"

ಮುಂದೆ ನಡೆದದ್ಭುತವನಾವ ಕವಿ ಬಣ್ಣಿಪನೊ?
ಜೋಲುತೆ ಬಳಲ್ದು ಗರಿಗೆಟ್ಟುದುರದೇ ಮನಂ?
ಭೂಮಾನುಭೂತಿಯಾ ಭವ್ಯ ದೃಶ್ಯಕೆ ಬೆದರಿ
ತೊದಲದೇ ಜಿಹ್ವೆ? ಬಲ್ಲನಿತೆ ಬಣ್ಣಿಪ್ಪೆನಾಂ
ಕಾಣ್ಬುದಂ, ನನ್ನಿಯುಂ, ಕಾಣ್ಮೆಯಿರ್ಪೆಲ್ಲರ್ಗೆ
ಅನುಭವಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮಂ. ಪೇಳ್ವೆನತ್ಯಲ್ಪಮಂ,

ಕಲ್ಲು ಮಣ್ಣಂ ಕಡೆದು ಕೊರೆದು ಮಪ್ರತಿಮನಂ
ಪ್ರತಿಮಿಸುವವೋಲ್. ಭಾವ ಸತ್ಯವನರಿಯದಿರ್ಪ್ಪ
ಕಲ್ಪನಾ ಕುಬ್ಜರಿಗಿದಲ್ಪಮುಲ್ಪ್ರದ್ಯಮಂ,
ಸೇತು ಬಂಧನ ಬೃಹದ್ದರ್ಶನಂ!
ಪೇಳ್ವುದೇಂ?
ಕೇಳುದೆ ತಡಂ ನಳನ ವಾಣಿಯಾಣತಿ ವಾರ್ತೆ
ಘೋ ಉಘೋ ಘೋಷಮೆಬ್ಬಿಸಿತದ್ರಿ ನಿದ್ರೆಯಂ;
ಬಡಿದಪ್ಪಳಿಸಿತುಪ್ಪವಡಿಸಿತ್ತು ಭೂವ್ಯೋಮ
ತಾಟಸ್ಥ್ಯಮಂ. ಕಂಡುದದ್ಭುತಂ ರಾಮಂಗೆ,
ಕಣ್ ಭೋಂಕನೆಯೆ ಭೂತ ಕನ್ನಡಿಯಿಕ್ಕಿದಂತೆ.
ಸುರರ ಶಿಲ್ಪಿಯ ವರದ ಮಹಿಮೆಯೋ? ಮೇಣ್, ನಳನ
ನವ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಯ ಭವ್ಯ ವಿಕ್ರಿಯೆಯೊ? ಬಳಿದರ್
ಮಹದದ್ಭುತಕೆ ವಾನರರೊಳತ್ಯಲ್ಪಗಾತ್ರರುಂ,
ಶಿಖರ ಸಮಮೆಂಬುಪಮೆ ಸೋಲ್ವಂತೆ! ಗಿರಿಗಳಿಗೆ
ಗಿರಿರಾಜನಾಣತಿಯನೀವಂತೆ ಕೈವೀಸೆ
ವಿಂಧ್ಯಮಂದರ ಸನ್ನಿಭಂ ನಳಂ, ಮತ್ತೇಭ
ಸಮುದಯಂ ಕಲಗ ಸನ್ನೆಯನರಿತು ನಡೆವಂತೆ,
ನೂಲ್ಪಿಡಿದು ನಿಂದರ್ ಕೆಲರ್; ಕೋಲ್ಪಿಡಿದು ನಿಂದರ್
ಕೆಲರ್, ಹಿಂಡು ಹಿಂಡೆದ್ದು ಮಲೆಯೇರಿದರ್ ಪಲರ್,
ನದನದೀಪತಿಗೆ ಸಾರಂಗಬ್ಬುವೊಲ್ ಛಲದ
ಬಲದ ವಾನರಕುಲದ ಕ್ಷಿಪ್ರಕರ್ಮಕುಶಲರ್.

ಬೆಂಡುವೋದುವೊ ಬಂಡೆ ಎನೆ ಮರುದ್ವಾರದಾ
ಪ್ರಾಕ್ಶಿಲಾ ಕಕುದಂಗಳಂ ತಬ್ಬಿ ಪಿಡಿದಲುಗಿ
ಕಿತ್ತು ಪೊತ್ತೆತ್ತಿದರು; ಬೀಸಿದರು ಚೆಂಡೆಸೆದು,
ಕೈಯಿಂದೆ ಕೈಗೆ, ಕಡಲನ್ನೆಗಂ. ಕಿರು ಕಳೆಯ
ಪಳುವಾದುವೆನೆ ಬೃಹತ್ತರುಗಳುಂ, ದಿಂಡಲುಗೆ,
ಬರಲಾಗಲೆಲೆಯುದುರೆ, ರುರೆ ಮುರಿಯೆ, ಬೇರುಡಿಯೆ,
ಲರಿಲರಿಲ್ಲೆಂದು ಪರಿದರು; ಬೀಸಿಯೆಸೆದರು
ಕಡಲ್‌ಗಡಿಗೆ. ಭೂಮಿ ಕಂಪವ ನಗುವ ಘಾತಕೆನೆ
ಧರಣಿ ದಳದುಳವಾಯ್ತು; ಬಯಲಾದುವೈ ಕಾಡು,
ನೆಲಸಮವಾದುವೈ ಬೆಟ್ಟಗೋಡು. ನೀರ್ ಬತ್ತಿ
ತೊರೆಗಳಿರ್ದೆಡೆ ಕೊರಕಲುಳಿದುವು; ಸರೋವರಂ
ಸಂಭವಿಸಿದುವು ಬೃಹದ್‌ಗ್ರಾವಂಗಳಂ ಕಿತ್ತ
ರುಂದ್ರ ರಂಧ್ರಂಗಳಂ ಬುಗ್ಗೆ ಚಿಮ್ಮಿದ ಜಲಂ
ತೀವಿಲ್. ಬಿದಿಗಾರ್ಗಡೊಳಿರ್ದಾರ್ಗನೆಬಿಂದುಗಳ್,
ಚಂದ್ರಭಾಸ್ಕರಪಥದ ದೇವ ರಥಿಕರ ಕಣ್ಗೆ,
ಕೆಟ್ಟು ಕೆದರಿದುವತುಲ ಗಾತ್ರದ ಕಪಿಗಳಿರ್
ಪರಿವ ಕರಿ ಗೊದ್ದಗಳೊ ತಾಮೆಂಬವೋಲ್. ಒಡಲ್
ಕಡಲ ನೀರ್ಗಳ್ದೊಡೇನುಳಿವುದೈಸಲೆ ಜಸಂ
ಎಂಬ ದಾರ್ಢ್ಯದೊಳಿರ್ದನಾ ಮಹೇಂದ್ರ ಮಹೀಧ್ರಂ,
ಚಣಾಚಣಕೆ ತಗ್ಗಿ ನೆಲಸಮ ಕುಗ್ಗುತಿರ್ದೊಡಂ
ಹೆಸರ ಹೆಮ್ಮೆಗೆ ಧನ್ಯನೆನೆ ಹಿಗ್ಗಿ.

ಅತ್ತಲಾ
ದಿವಿಜ ಶಿಲ್ಪಿಯ ಮಗನ ನಳನ ನೇತೃತ್ವದಲಿ,
ನೆತ್ತದಲಿ, ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧ ಮಹಾಬ್ಧಿ ವಕ್ಷದ
ಬೃಹನ್ನೀಲಿಮಾ ಜಲಕ್ಷೇತ್ರದಲಿ, ಸುರ ಕಲಾ
ಸೂತ್ರದಲಿ, ಹೆಡೆನಿಮಿರಿ ಹರಿವಂತೆ ಹರಿದುದಾ
ಸೇತುಸರ್ಪಂ, ಕ್ಷಣಾಕ್ಷಣಕೆ ಮುಂಮುಂ ಬೆಳೆದು,
ಭೀಮ ಭವ್ಯಾದಮ್ಯ ಠೀವಿಯಲಿ. ಕಲ್ಬಂಡೆ
ಬಿಳ್ದ ರಭಸಕ್ಕಂಬುರಾಶಿ ಸೌಳನೆ ಸೀಳ್ದು,
ಕಣಿವೆ ಬೆಟ್ಟಗಳಾಗಿ ವಾರಿ, ನೊರೆನೊರೆ ವೋಗಿ
ಬಾಯ್ಬಿಟ್ಟುದಂಭೋಧಿ. ಹೊತ್ತ ಅರೆ ಬಂಡೆಯಂ
ಹೆಗಲಿಂದೆ ಹಾಯ್ಕಿ, ಮೆಯ್ಯಂಟಿದೆರೆಯಂ ಕೊಡಹಿ,
ಬಲ್ಲನಿಯ ಚಪ್ಪಳೆಗಳುಣ್ಮೆವೋಲಪ್ಪಳಿಸಿ
ತೋಳ್ಗಳಂ, ಜಂಘೆ ಧುಮ್ಮಸವಿಕ್ಕೆ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ,
ಪೋಣಿಸಿದವೋಲ್ ಪೋಗಿ ಬರ್ಪ, ಮಹಾಕೃತಿಯ
ವಾನರರಸಂಖ್ಯ ಪಂಕ್ತಿಗಳೆಸೆದುವಲ್ಲಲ್ಲಿ,
ಶಿಲ್ಪಾಚಾರ್ಯ ದಳಪತಿ ನಳನ ಇಚ್ಛಾರಜ್ಜು
ಪಿಡಿದು ಪಿಡಿದು ನಡೆಯಿಪನೇಕ ಸೂತ್ರಂಗಳ್ವೋಲ್.
ಆಶ್ವೀಜದಾದಿಯೊಳ್, ವರುಣ ದಿಗ್ವೇದಿಯೊಳ್,
ಸಾಯಂ ಸಮಯ ದಿವಾಕರ ಪಾದ ವೀಧಿಯೊಳ್
ಪುಂಜೀಭೂತ ಬೃಹಜ್ಜೀಮೂತದೊಡ್ಡುಗಳ್
ಓಳಿಗೊಳ್ವಂದದಿಂ ಪೆರ್ಬ್ಬಂಡೆ, ಪೆರ್ಮರಂ,

ಮಳಲೊಟ್ಟು, ಮಣ್ಗುಡ್ಡೆಗಳ್ ಸಂಕವರಿದುವಾ
ರಾಕ್ಷಸದ್ವೀಪಕೀ ವಾನರದ್ವೀಪಕೃತಿ
ವಾರ್ಧಿವೀಥೀ ತೋರಣಂಗಟ್ಟುವೋಲಂತೆ!

ಇಂತೊಂದು ಪಗಲೊಂದಿರುಳ್ ಪತ್ತುಮೇಲ್ ನಾಲ್ಕು
ಯೋಜನಂಗಳ್ ಮುಂದುವರಿದಿರೆ ಮಹಾ ಸೇತು,
ನಾಯಕಶಿಲ್ಪಿ ನಳಂ ಕೃತಿಯಗ್ರಭಾಗದೊಳ್
ಶೃಂಗ ಸದೃಶಂ ನಿಂದು, ಕಟ್ಟಣೆಯ ಮುನ್ನಡೆಗೆ
ಬಟ್ಟೆಯುಂ ತರಿಸಲ್ಕೆ ಕಣ್ಣ ಕರ್ತವ್ಯದೊಳ್
ತೊಡಗಿರಲ್, ತೆಂಕಣಾದ ದಿಗುತಟದಿ ನಿದ್ದುದು
ವಿಚಿತ್ರಮೆನಲೊಂದಪೂರ್ವಂ ವಸ್ತುರೂಪಂ.
ಕುತೂಹಲದಿ ನೋಡುತಿರೆಯಿರೆ, ಪಿರಿದುಪಿರಿದಾಗಿ,
ತೆರೆವೊಲವನುಳುವ ಹಲವೆನೆ ಸೀಳ ಶರಧಿಯಂ
ಬಂದುದು ಕರಾಳಕೃತ ನಿಶ್ಚಯದ ದುಶ್ಶಕುನ
ಘನ ವಿಷ್ನವಿನ್ಯಾಸದಿಂ. ಕರೆದು ಸಂಜ್ಞೆಯಿಂ
ತೋರಲದನಗ್ನಿಪುತ್ರಂಗಾ ಮಹಾ ಸೇನಾನಿ,
ಪುರ್ಬ್ಬುರ್ ಸುರ್ಕಿಲ್ ನೋಡಿ, ಶಂಕಿಸುತೆ, ಬಳಿಯಿರ್ದ
ವಾನರಂಗೊರ್ವಂಗೆ ಪೇಳ್ದನೊಂದರೆಯಂ
ಗುರಿಯುಡುಳ್ಕೆ. ಬರದನಿತರೊಳಲ್ಲಿಗಾಂಜನೇಯಂ;
ಕಂಡನವನುಂ ಸೇತುಮುಖಕಿದಿರಾಗಿ ತೇಲಿ
ಭೀಮವೇಗದಿ ಬರುತಲಿರ್ದಾ ಭಯಂಕರದ

ಬಂಡೆಗುಂಡಂ. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರುಮನ್ನೆಗಂ
ಬಂದರಲ್ಲಿಗೆ; ಕಂಡರದ್ರಿಕೂಟೋಪಮದ
ಶಿಲೆಯ ಸಿಡಿಲಂ, ತ್ರಿಕೂಟಾಚಲರ ರಾಕ್ಷಸೀ
ಕೂಟವಿದ್ಯಾ ಕುಟಿಲ ಪಾರಂಗತೆಗೆ ಪ್ರಮಾ
ಣಾಕ್ಷಿಯಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮಂ. ಸೇತುಮುಖದಲ್ಲಿ
ಮೊಗಸಿ, ಸಾಗರದೆಡೆಗೆ ದಿಟ್ಟಿ ನಿಕ್ಕುಳಿಸಿರ್ದ
ವಾನರ ಮಹಾಮುಖ್ಯರಂ ಕಂಡು, ದೂರದೊಳ್
ರಚನಾ ಕ್ರಿಯೆಯೊಳಿರ್ದ ನರೆನವಿರ ಜಾಂಬವಂ
ಬಂದನಲ್ಲಿಗೆ. ನಿಂದು ನೋಡಿದನು ಪಡಗೆನಲ್
ಕೇಳಿ ಬರ್ಪ ಸಿಡಿಲ್‌ಬಂಡೆಯಂ. ಸೇನಾನಿ
ಬೆಸಸಲರೆಯಂ ತುಡುಕಿ ಗುರಿವಿಡಿದು ನಿಂದಿರ್ದ
ವಾನರಂಗೆಂದನ್ "ಎಸೆ ಬೇಗಮಿದುಯಿದು ಗುರಿಗೆ;
ತಳುವದಿರ್. ಬಳಸಾರಲನುವಿತ್ತೊಡಾ ಮಹಾ
ಮಾಯಾವಿ ಕಿಡಿಸದಿರನೀ ಸೇತುಕಾರ್ಯಮಂ.
ಬಲ್ಲೆನವನಂ: ಜಿಹ್ಮಯೋಧಿ; ವಿದ್ಯುಜ್ಜಿಹ್ವ
ಪೆಸರದೈತ್ಯಂ! ಸೇತುಬಂಧನದ ವಾರ್ತೆಯಂ
ಬೇಹಿನವರಿಂದರಿಯುತದರ ಭಗ್ನಕೆ ಲಂಕೆ
ಕಳುಹಿದೀ ಪ್ರಲಯಾಗ್ನಿ ವಿಘ್ನನಂ ದೂರದೊಳೆ
ಪರಿಹರಿಸದಿರೆ ನೀರ್ಗ್ಗ ಹೋಮಮೈಸಲೆ ನಮ್ಮ
ಗೆಯ್ದ ಕಜ್ಜಂ!"
ಜಾಂಬವನ ನುಡಿಗೇಳುತಾ ಭೀಮ

ವಾನರಂ ಕವಣೆಯೆಸೆದನು ಕೈಯ ಕೋವಿಯಿಂ
ಸಿಡಿಲೆಣೆಯ ಬಂಡೆಗುಂಡಂ. ಕೋನಕೋನಮಯ
ಕರ್ಕಶಾಕೃತಿಯ ಕಲ್ಮೊರಡಿಯದು ಸರಿಸರಿದು
ಮೇಲೇರಿ, ದುಂಡಾಗಿ ನುಣುಪಾಗಿ ಕಿರಿದಾಗಿ
ದೂರದೂರಕೆ ಸಾರಿ, ತನ್ನ ಪಥದಿಂ ರಚಿಪವೊಲ್
ಜ್ಯಾರೇಖೆಯಂ ಜಿಹ್ಮಂತೋಧಿ ದೈತ್ಯನ ಕಡೆಗೆ
ಧಾವಿಸಿತು, ಧುಮುಕಿತು ಜವಂಜವದಿ. ಕ್ರೂರವಿಧಿ
ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಚಂಡೆಯಂ ಸಿಡಿಲ ಕುಡುರಿಂ ಬಡಿದು
ನುಡಿದುದೋ ನಾಂದಿಯಂ ರಣನಾಟಕಕ್ಕೆನೆ
ಪೊದಳ್ದುಣ್ಮಿದುದು, ಪೊಡವಿಯ ಕೊಡಂಕೆ ಕಿವುಡೇಳೆ,
ಢಣಾಢಣಾಢಣತ್ಕಾರ ಘೋರರಾವಂ. ಕೂಡೆ
ಕಿಡಿಕಿಡಿಯೆಳ್ದು ಪುಡಿಪುಡಿವೋಗಿ ಬಿಳ್ದುದು ಬಂಡೆ
ತುಂತುರು ತುಂತುರಾಗಿ. ಜತೆಗೆ ತೆಕ್ಕನೆ ತೆರೆದ
ಶತಶತ ಮುಖಂಗಳಿಂ ಹೊಗೆಯುಗುಳ್ದೊಡನೊಡನೆ
ಓಕರಿಸುತುರಿವೆಂಕೆಯಂ ಚೈತ್ರದೈತ್ಯಂ,
ತಟಿತ್ತು ಮೇಘಂಬೊಕ್ಕು ಮರೆಯಪ್ಪವೊಲ್, ಮುಳುಗಿ
ಮಾಯವಾದನು ಮಹಾಬ್ಧಿಕುಕ್ಷಿಯಲಿ. ಮಂಜಿನಲ್
ಕವಿದ ಧೂಮದ ಸಾಂದ್ರ ಜವನಿಕೆಯೊಳದಗಿದಾ
ಪಡಗುರಕ್ಕಸನಿರವನರಿಯಲೆಂದಾ ದೆಸೆಗೆ (ದೆಸೆಗೆ)
ಜುಡುಕು ದಿಟ್ಟಿಯೊಳಿರ್ದ ಕಪಿಗಳಚ್ಚರಿ ತಾನೆ
ತಮಗೆ ವೃಶ್ಚಿಕಮಾಯ್ತಲಾ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಶಾ

ಸಮೀಪದೊಳ್ ಕಡಲ ಹೊಡೆ ಸೀಳ್ದೆದ್ದು ಮೂಡಿದ
ಮಹೀಧರೋಪಮ ನೌಚರ ನಿಶಾಚರನ ಬೃಹದ್
ಭ್ರೂಕುಟಿಯನವಲೋಕಿಸಲ್! "ಸುಲಭನಲ್ತಿವಂ."
ಎನುತೆ ಕಪಿನೃಪನಲ್ಲಿ ನಿಂದಿರ್ದ ಶತಬಲಿಗೆ
ಬೆಸಸಿದನು ಕಲಿಗೆ. ಗಗನ ಚರರಗ್ರೇಸರಂ,
ಕಾಮರೂಪಿಗಳೋಜನುರುವ ಶತಬಲಿ ಕರೆದು
ಕಟ್ಟಾಣತಿಯನಿತ್ತನೈವರಿಗೆ, ತನ್ನಯ
ಚಮೂ ಗೌರವತ್ರಾಣರೆನಿಪರ್ಗೆ.
ಮುಗಿಲೆಡೆಗೆ
ನೆಗೆದರವರೈವರುಂ. ಮರೆಯಾದರಭ್ರದೊಳ್.
ವಾನರ ಕುತೂಹಲಂ ನೋಡುತಿರೆಯಿರೆ ಕೊರಳ್
ನಿಮಿರಿ, ಧುಮುಕಿದರು ವಿದ್ಯುಜ್ಜಿಹ್ವನಿದಿರ್ಗಡೆಗೆ
ಧೂಮಕೇತುಗಳಾಗಿ, ಹೊಲದ ಹೊದರೊಳು ಹುದುಗಿ
ಹೊಂಚುತಿಹ ಹೊರಸಿಗೆರಗುವ ಡೇಗೆಬೇಗದಲಿ.
ಪೊರಕೆವೊಲ್ ನೀಳ್ದ ಲಾಂಗೂಲಾಗ್ರ ಜಟೆಗಳಂ
ಬಾನ್ದೆಸೆಗೆ ಬೀಸಿದುಲ್ಕೋಜ್ವಲ ಮುಖಂಗಳಂ,
ತನ್ನ ಮೇಲ್ವಾಯ್ವ ಮೃತ್ಯುವ್ಯಾಘ್ರ ಭೈರವ
ನಖಂಗಳಂ ಕಂಡು ವಿದ್ಯುಜ್ಜಿಹ್ವ ರಾಕ್ಷಸಂ
ಹೊಡೆಮಗುಚಿ ಕಡಲೊಡಲ ಬಗಿದಡಗುವನಿತರೊಳೆ
ಹೊಕ್ಕುಳೊಡೆಯಲ್ ಹೊಕ್ಕರೈವರು ರಕ್ಕಸನ ಮೆಯ್ಯ
ನಿಡಿಮದ್ದಿನಾಗಾರಮಂ. ಹಗಲೆ ಇರುಳಾಯ್ತು

ಎನಲ್ಕೊಂದು ರೆಕ್ಕೆನುಕ್ಕಿತು, ಚಕ್ಕಮುಕ್ಕಿಯಂ
ಕುಕ್ಕಿದೋಲ್, ಭಾಸ್ಕರ ಲಕ್ಷ ತಿಗ್ಮ ಖರ ರೋಚಿ.
ಬಡಿಯಲೊಡೆದುದೊ ಸಿಡಿಲ ಡಿಂಡಿಮವೆನಲ್, ಕೇಳ್ದ
ಕಿವಿ ಮೂರ್ಛೆಯಂ ಮರೆವೋಗಲ್, ಘೂರ್ಣ್ಮಿದುದೊ ಸದ್ದು
ದಿಗಿಭ ಹೃದಯದ ಧೈರ್ಯಮಳ್ಕಾಡುವೋಲ್! ಬೆಂಕೆ
ತಗುಳಿದೆಣ್ಣೆಯ ಗರ್ಜಿಯನುಣ್ಮುವಂದದಿ ಕರಿಯ,
ಮುದ್ದೆಮುದ್ದೆಯ, ರಾಸಿರಾಸಿಯ ಹೊಗೆಯ ಹೊರಳಿ;
ಧೂಮ ಕಾಳಾಂಧಕಾರದಿ ಮುಸುಗುತಂಬುಧಿಯ
ಸೀಮೆಯಂ ಘೋಳುಘುಳುಘೋಳುಂ ಮುಳುಗಿದನು ಮಹಾ
ಧ್ವಾನ ಚೀತ್ಕಾರದಿಂದಾ ಭಯಂಕರಾಭೀಳ
ಭೈತ್ರಾವತಾರಿ ದೈತ್ಯಂ. ಮುಳುಗಿ, ಮುಳುಮುಳುಗಿ,
ಮುಳುಗಿದನು ಮರಳಿ ಮೇಲೇಳಗೊಡದಿರು ಕಡಲ
ಕುಳಿರುಕೋಳ್ಳುವ ತಣ್ಣನೆಯ ತಳಾತಳ ತಳಕೆ.

ಇಂತಯ್ದು ಪಗಲೈದಿರುಳ್, ಪೃಥಿವೀ ಬೃಹನ್
ವಲ್ಮೀಕದಿಂದುಣ್ಮಿದಾದಿಶೇಷಂ ದೇವಿ
ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನರಸಿ ವಿಷ್ಣುಶಯ್ಯಾಗಾರಮಂ
ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ, ವಾರ್ಧಿವಕ್ಷದೊಳಖಿಲ
ದೈತ್ಯವಿಘ್ನದ ದಂತ ಲಕ್ಷಮಂ ಮುರಿದಿಕ್ಕಿ
ಸಂವರ್ಧಿಸಿತು ದೇವಶಿಲ್ಪಿಯ ತನೂಭವನ
ಭವ್ಯರಚನೆಯ ಸೇತುಸಿಂಹಂ. ಸುವೇಲಾದ್ರಿ

ಸುಖದುಃಖ ರೋಮಾಂಚನಕೆ ವಿಕಂಪಿಸುತ್ತ,
ತ್ರಿಕೂಟಾದ್ರಿಯಂ ಸನ್ನೆಯಿಂದೆಚ್ಚರಿಪ್ಪವೋಲ್
ತನ್ನ ತರುವಸ್ತ್ರದಿಂ ಬೀಸಿತಿಂಗಿತದೊಂದು
ಬಲ್ಗಾಳಿಯಂ. ಐವಗಲ್ ಮೊದಲ್ಗೊಂಡಿರದೆ
ಅಸ್ಥಿರತೆಯಾಂತಿರ್ದ ಸಾಗರಸ್ಥಿರಜಲದ
ಸುಪ್ತೋದ್ವಿಗ್ನ ಸಂಕ್ಷೋಭೆಯಂ ಕಂಡು ಮೈಥಿಲಿಗೆ
ಮನದಾಸೆ ಕೊನರಿದುದು; ಹೃದಯಮನುಕರಿಸಿದುದು
ಸಲಿಲ ಸಂಭ್ರಮದ ಉಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲಮಯ
ಜಲಧಿಯಂತಃಕರಣಮಂ. ಕನಕ ಲಂಕಾ
ಪ್ರಜಾಮನಂ ಕಡೆವೋಲ್ ಕಲಂಕಿದತ್ತಾ ಪ್ರಕೃತಿ
ಶಕುನಂಗಳಿಗೆ ಶಂಕೆಗೊಂಡು. ಲಂಕೇಶ್ವರಂ (ಲಂಕೇಶ್ವರಂ)
ನೆರೆವೊನಲ್ಗಾಂಕೆಗೊಂಡದರ ಬೇಗಕೆ ಕುಸಿದು
ಹಿಸಿದು ಬೀಳುತ್ತಿರ್ಪ್ಪಾನೆಯೆ ಹಿಂದುಹಿಂದಕ್ಕೆ
ಸರಿವ ಪುಸಿಯೊರೆಮಣ್ಣಿನೋರ್ವ್ವಳಿಯ ದಡದಂತೆ
ಮತ್ತಮತ್ತಂ ಕಡಿದು ಕಡಿದುಗ್ರನಾಗುತ್ತೆ
ಬೆಸಸಿದನು ಪಡೆಗೆ ಬೇಹಿಂಗೆ ಚತುರೋಪಾಯ
ಚತುರಂಗ ಸಮರ ಸನ್ನಾಹಮಂ.

ಕುಮ್ಮರನ
ಬೇರರಿವುದೆಂತೈ ಕೊನೆ ಹೂತು ಕಾತುದನಂತೆ
ಪೇಳ್ವುದಂ? ತರುಗಳಂ ಕಿಳ್ತು, ಗಿರಿಗಳನೆತ್ತಿ,
ಕಲ್ಲು ಮರ ಮಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಯನಿತ್ತು ಸೇತುವೆಯ

ಕಟ್ಟಿತಕೆ, ಬೆಟ್ಟಗಾಡಂ ಬಯಲ್‌ಗೆಯ್ಯುತ್ತೆ,
ನೆಲದ ಮಟ್ಟಕೆ ಮೆಟ್ಟುತಿರ್ದ ಕಪಿಯಾಳ್ಗಳುಂ
ಪೇಳರಿವರೆಂತಾ ನಿಪುಣ ನಲ ವಿಪುಲ ಕೃತಿ
ಶ್ರೀರಾಮಸೇತು ಗುರಿಸೇರ್ದುದಂ? ಐದನೆಯ
ಪಗಲಳಿಯುತಿರ್ದತ್ತು ದಿಙ್ಮೇಖಲಾರುಣಿಮ
ಮರಗಮಂ ಬಳಕೆ. ಬೈಗಿನೋರೆಯ ಕದಿರ್ಗೆಂಪು
ಪೆತ್ತುದು ಬೃಹಚ್ಛಾಂತಿಯಂ ಭೀಮದೀರ್ಘಮಂ
ಬಂಡೆಗಾ ಗಿರಿಮಹೇಂದ್ರನ ರುಂದ್ರರುಂಡದಾ.
ತಪಸ್ವಿ ಸಂಪಾತಿಯುಂ ಶತಮಾನಶತಗಳಿಂ
ಪೊತ್ತೊಂದು ಗುರುತಪದ ಗೌರವದ ಭಾರದಿಂ,
ಪತ್ತು ಸೂಳ್ ಪತ್ತಾನೆಂತೆತ್ತರದ ಮೇಣಿತೆ
ಬಿತ್ತರದ ತೋರದಿಂ ನಿಂತಾ ಬೃಹಚ್ಛಿಲೆಯ
ಬಳಿಯೆ ನಿಂದನೊರ್ವಂ ಬೃಹತ್ತರ ವಾನರಂ.
ಅದ್ರಿಯೊ ಅರಣ್ಯವೋ? ವನಚರನ ರೂಪದಿಂ-
ದೇರ್ದುದೊ ಕುಭೃತ್‌ಕೂಟಾಗ್ರಮಂ? ಎನಿಪ್ಪಂತೆ
ರುಂದ್ರಮಿರ್ದಾತನ ಶರೀರಮಂ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು
ರೋಮಮಿರ್ದುವು ಮುದ್ಗರ ಭಯಂಕರಂ. ಮಲೆಯ
ತಲೆನೆಳಲ್ಗಾಂಕೆಗೊಂಡಿರ್ದುದಾತನ ನೆಳಲ್,
ದೈತ್ಯಗಾತ್ರಂ, ಭೂತಭೀಷಣಂ.
                                        ಜಾಂಬವನ
ದಳದವನದೊರ್ವನಾ ಮೇರು ನಾಮಕ ಮಹಾ

ವಾನರಂ, ಶಕುನಿಶಿಲೆಯೆಡೆ ನಿಂತು, ಸುತ್ತಲುಂ
ನೋಡಿದನು, ಸೋಜಿಗದ ಮುಖಮುದ್ರೆಯಿಂ: "ಇದೇನ್!
ಕಲ್ ಮರಗಳನಿತುಮಂ ಕಿಳ್ತವರ್ಗೆ ಬಂಡೆ.
ತಾನೊಂದೆ ಭಾರವಾದುದೆ! ಕಾಂಬೆನೊಂದು ಕಯ್!
ಕಿಳ್ತೆತ್ತಿ ಪೊತ್ತಯ್ದನಾದೊಡೀ ಕಲ್ಲೊಂದೆ
ಸಾಲ್ಗುದೈಸಲೆ ಯೋಜನಂಗಳ್ಗೆ!" ತರಿಸಂದು
ಉಸಿರೆಳೆದು ನಿಮಿರಿದನ್, ವಕ್ಷ ಖಂಡಗಳುಬ್ಬೆ
ವೃಕ್ಷಮಯ ಗಂಡಶೈಲದ ಬಂಡೆಗಳವೋಲ್.
ಕದರ್ದ ಕೇಶದ ಮೇಘರಾಶಿಯಂ ಬೆಳಗುತಿರೆ
ಬೈಗಿನ ಬಿಸಿಲ್, ತಬ್ಬಿದನು ತೋಳ್ ಬಿಗಿದು ಶಿಲೆಯ
ದುಬ್ಬುಮಂ, ವಾಸುಕಿಯ ತನು ಮಂದರದ ಮೆಯ್ಗೆ
ಸುರುಳಿಯುರುಳಂ ಸುತ್ತಿ ಬಿಗಿವಂತೆ. ಪಲ್ ಕಚ್ಚಿ,
ಕಣ್ ಬಿಚ್ಚಿ, ಉಸಿರ್ ಕಟ್ಟಿ; ನವಿರು ನವಿರಿಂ ಬೆಮರ್
ತೊರೆಯಿಳಿಯೆ, ಮೆಯ್ ನರಗಳೆಲ್ಲ ಪೆದೆಯೇರ್ದವೋಲ್
ನಿಮ್ಮನೆ ನಿಗುರೆ, ನೆತ್ತರ್ ಚಿಮ್ಮಿ ಮೊಗಗೆಂಪೇರೆ;
ಮಲೆಯ ಮಂಡೆಯ ಶಕುನಿಶಿಲೆಯ ಬಲ್ ಬಂಡೆಯಂ
ತಳ್ಳಿದನ್, ನೂಂಕಿದನ್, ಸೆಳೆದನೆಳೆದನ್, ಮತ್ತೆ
ಮತ್ತಲುಗಿದನ್. ಪೇಳ್ವುದೇನಂ? ಸಡಿಲ್ದುದಾ
ಶಕುನಿಶಿಲೆ! ಯೋಜನಜ್ಯಾರೇಖೆಯಂ ಗಿರಿ
ತೊನೆದತ್ತದರ ಛಾಯೆ! ನಡುಗಿತು ನೆಲಂ. ಗುಡುಗಿ
ಗೈರಗರ್ಭಂ ಕರೆದುದು ಕಳಚಿ ಕಳಲ್ದರೆಯ

ಕೂರ್ ಬರಿಸಮುಂ. ಸದ್ದುರುದ್ದುಗಳೆದ್ದು ದಿಗ್ದೆಸೆಗೆ
ಚೀರಿ ಹಾರಿದುವಚಲ ಚಿತ್ಕಾರ ಶಕುನಗಳ್ವೋಲ್.
ಬಂಡೆಯಡಿ ಗುದ್ದಿನೊಳಗೊರಗಿ ನಿದ್ದೆಯೊಳಿರ್ದ
ಕಣೆಹಂದಿಗಳ್ ದಿಗಿಲ್ಗೊಂಡೆದ್ದು ಹೊರನುಗ್ಗಿ
ಬೀಳ್ವನಿತರೊಳೆ ನುಚ್ಚುವೋದುವೊ, ಬಿರಳ್ಗುಂಡು
ಕಡೆದರೆದವೋಲ್!
ಕಂಡನುತ್ಪಾತಮಂ, ಬಳಿಯ
ಮತ್ತೊಂದು ಶಿಖರದಿಂ, ಶರಗುಲ್ಮ. ಅಲ್ಲಿಂದೆ
ದೈತ್ಯಕಂಠದಿ ಕೂಗಿ ಕರೆದನೀ ಮೇರುವಂ.
ಕೇಳುತಾ ವ್ಯಾಘ್ರೋಗ್ರನಧಿಕಾರ ವಾಣಿಯಂ
ರುಂದ್ರ ಕರ್ಮವನಿನಿತು ಕೈತಡೆದು, ಶಿರವೆತ್ತಿ,
ಶರಗುಲ್ಮನಂ ನೋಡಿ, ಗುರುತಿಸಿ, ಮುಗುಳ್ನಕ್ಕು,
ಕಿವಿಗೊಟ್ಟನೈ ಮೇರು: ಲಂಕೆಯಿರ ತಾಣಮಂ
ತೋರಿ, ಸೀತೆಯನುಯ್ದ ರಾವಣನ ವಾರ್ತೆಯಂ
ಪೇಳ್ದ ಸಂಪಾತಿಯುಂ ತಾಳ್ದೊಂದು ಪುಣ್ಯದ
ಪವಿತ್ರತೆಗೆ ಕೀಳಲೊಲ್ಲದೆ ಬಿಟ್ಟಿರಾರದೆಯೆ
ಬಿಟ್ಟಿರಲ್ಲೆಂಬುದನ್ನರಿತು ಸಂಹರಿಸುತಿರೆ
ತನ್ನ ಕಡುಗೆಯ್ಮೆಯುಂ, ಬಂದುದು ಢಳಂ ಢಳಂ
ಢಳಢಳ ಢಳಂ ಮಹೋತ್ಸಾಹ ಭೇರೀ ರವಂ,
ಪ್ರತಿರಣಿಸೆ ಶೈಲ ವನ ಸಂಧ್ಯಾಭ್ರ ಸಂಭ್ರಮತ್
ಪ್ರಾಣಾನಕಂ!

ಓಡಿ ಬಂದೊರೆದರ್ ಚರರ್,
ಡಿಂಡಿಮೋದ್ಘೋಷದಿಂ: "ಕೇಳಿಮೆಲ್ಲರ್, ಓ
ಕಪಿಧ್ವಜರಿರಾ, ಸೋತುದಂಬುಧಿ ನಮ್ಮ ಸೇತುವಿಗೆ!
'ಮರಣಮಥವಾ ಶರಧಿತರಣಂ' ರಘೂದ್ವಹನ
ಘೂಣ್ಕೆ ಘೂಡಿದುದು ಲಂಕೆಯು ನೆಲದಿ ತನ್ನಡಿಯ
ಗೆಲ್ಗಂಬಮಂ! ದೇವ ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞೆಯಿಂ,
ಗಿರಿಗಳನಿಳಿದು ಬನ್ನಿ; ವನಗಳನುಳಿದು ಬನ್ನಿ;
ಬೆಟ್ಟಗಳರಲಿ ಬನ್ನಿ; ಕಾಡುಗಳರಲಿ ಬನ್ನಿ.
ಸೇನೆ ನೆರೆದಿದೆ ದಾಂಟಲಿಂದಿನೊಂದಿರುಳಿನೊಳೆ
ನೂರು ಯೋಜನ ಸೇತುದೂರಮಂ! ಬನ್ನಿ, ಓ,
ಬನ್ನಿ, ಬೇಗನೆ ಬನ್ನಿ!"
ಕಿತ್ತ ಬಂಡೆಯನಲ್ಲೆ
ಮತ್ತೆ ಜಡಿದೊತ್ತಿದನ್, ಕಾಳ್ಕೋಗಿಲಿಂದುಗಳ್
ಕೊತ್ತಳದುಳಿಯುತಡವಿಯಂ ಧಾವಿಸುವ ತೆರದಿ,
ಪದದ ಘಾತಕೆ ಗಿರಿಯ ಬರಿ ಕುಸಿದು ದರಿಬೀಳೆ,
ಗುಡುಗುಡನೆ ನಡೆದನಾ ಮೇರು, ಪಡೆಯಂ ಕೂಡಿ
ದೈತ್ಯದುರ್ಗಕೆ ಲಗೆ ನುಗ್ಗುವ ತವಕದೊಂದು
ತೇರುರುಳ್ವಂತೆ. ನಡೆತರೆ ಕಂಡನಲ್ಲಲ್ಲಿ,
ಹಾದಿಯೆಡೆಯೊಳೆ ಹೊತ್ತ ಬಂಡೆಯನೆಸೆವರಂ;
ಬೇರನರೆಪರಿದ ತರುವರವನೋರೆಯೆ ತೊರೆದು
ಬರುತಿರ್ದರಂ; ಹೆಡಗೆ ಮಣ್ಗಳಂ ಹೆಗಲಿಂದೆ

ಗುಪ್ಪೆಗುಪ್ಪೆಯೆ ಹಾಯ್ದು, ಮಣ್ಬೆಟ್ಟುಗಳನೊಟ್ಟಿ
ಹಜ್ಜೆ ಹಜ್ಜೆಗೆ, ಹಂತಿಗೆಯ್ದೋಡುತಿರ್ದರಂ;
ಶುಭದ ವಾರ್ತೆಯನೊಬ್ಬರೊಬ್ಬರ್ಗೆ ಕೊರಳೆತ್ತಿ ೞೞಂ
ಕೂಗಿ, ಕೈಬೀಸಿ ಸಾರುತ್ತಿರ್ದರಂ; ದಾರಿ
ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಮುನ್ನಡೆವ ತವಕಕ್ಕೆ ನಾನು ತಾನ್
ಪೋದಿರ್ದ್ದರಂ!

ಇರುಳ್ಮುಡಿಗೆ ಮಲರಿದುವರಿಲ್.
ಪರ್ಬಿದತ್ತಂಬುಧಿಯ ಮೇಲೆ ಮರ್ಬುದಿಂಗಳ್
ಮಂಜುಜೊನ್ನಂ. ಪೊನಲ್ವರಿದುದು ಕವಿಧ್ವಜಿನಿ,
ಸೇತುಪಾತ್ರಂ ತುಂಬಿ ತುಳ್ಕುತೆನೆ, ಲಂಕಾ
ಸರಿಲ್ಲಕ್ಷ್ಮಿಯುಂ ಅಘ ನಿದಾಘದಿಂ ಪೊರೆಯಲ್
ಸಮುದ್ರ ಮಘವಂ ಕಳುಹಿದಂಬುದಾಕ್ಷೌಹಿಣಿಯ
ಅಸಂಖ್ಯ ವಾಹಿನಿಗಳೋಲ್. ಅಂತುಟಾ ಇರುಳೆಲ್ಲ
ಗಿರಿ ಮಹೇಂದ್ರನನುಳಿದ ವಾನರರ ವಾಹಿನಿಯ ೞಾಂ
ಕೋಲಾಹಲಂ, ಸಾಗರದ ಸೀಮೆಯುಂ ದಾಂಟಿ,
ಶಿಬಿರವಿಕ್ಕಿತು ಸುವೇಲಾದ್ರಿ, ನಿದ್ರೆಯನೊದ್ದು
ಕಡೆದೆಬ್ಬಿಸುತ್ತದರ ಜಲ ಸಸ್ಯ ಸುಂದರದ
ಸಾನು ಕಂದರದ ವಂಕಿಮ ವಕ್ಷವೇದಿಯಲಿ.

—— • ——

೨೮-೯-೧೯೪೨
"ಉದಯರವಿ"
ಮೈಸೂರು.

ಇಂಗೋಲ್ XXXII

ವಿಜಯದಶಮಿ. 19.10.42.

ಶುಕಂ ಸಾರಣಂವೆರಸಿ

ಪ್ರತೀಕಾರ ಬದ್ಧಭ್ರುಕುಟಿ ಸತೀ ತಸ್ಕರನ
ದುರ್ಮಂತ್ರಕುಟಿಯಿಂ ಪೊರಮಟ್ಟನಯ್ ಶುಕಂ,
ಸಾರಣಂ ವೆರಸಿ. ಅಸ್ಥೂಲತೆಯಿನದ್ವೈತ್ಯಮಾ
ತನುವಿರ್ದುದಾತಂಗೆ ರೇಖಾಸ್ಮರಣಕಾರಿ
ಶುಕಚಂಚು ಮುಖಂಗಾ ಶುಕಂಗೆ. ಸಾರಣಂ ತಾಂ
ಶುಕಮುಖಸ್ತುತಿಯೊ ಮೇಣಾತನುತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೊ
ಎನಲ್ಕವನನನುಸರಿಸಿ ನಡೆದನೈ, ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ
ಕೈಂಕರ್ಯವೆಸಗುವ ಅಲಂಕಾರದೋಲಂತೆ.
ಲಂಕೇಶ್ವರನ ಗುಪ್ತಚಾರರೊಳಗ್ರಮಾನ್ಯರಾ
ಇರ್ವರುಗ್ರರ್, ತ್ರಿಕೂಟಾದ್ರಿಯಿಂ ಪಿಂತಿಕ್ಕಿ, ೧೦
ಗಾವುದಂಗಳ ಕಳೆದು, ಸೇರ್ದರು ಸುವೇಲಾದ್ರಿ
ಶೃಂಗೋತ್ತುಂಗ ರಂಗಮಂ. ಕಂಡರೌನ್ನತ್ಯದಿಂ
ವೈನತೇಯವ್ಯೂಹದಿಂ ಬೀಡುಗೊಂಡಿರ್ದ
ಕಪಿಸೈನ್ಯ ಶೇಷ ಶತಶತ ತರಂಗಿತ ಫಣಾ
ವಿಸ್ಫಾರಣಾ ರುಂದ್ರ ರಣರಾಮವೈರಮಂ.

33
2

ಸಿಂಧು ತಟಗತ ಗಿರಿಶ್ರೇಣಿಯ ಲಸತ್ಸಾನು
ಕಂದರ ಬೃಹದ್‌ರಂಗಮಂ ತುಂಬಿ ಪೆರ್ಗಿದಾ
ಶ್ಯೇನ ರಚನಾಕೃತಿಯ ವಾನರ ಮಹಾನೀಕಿನಿಯ
ಚಂಚುದೇಶದೊಳಿರ್ದುದೈ ವಜ್ರಕಠಿನಂ
ಪಡೆ ಗಂಧಮಾದನನಾ. ಖಡ್ಗಿಯ ಮುಖಾಗ್ರದೊಳ್
ಕೋಪಿಗಂ ನಿಮಿರ್ದೊಂದೆ ಕೋರೆಗೊಂಬಿನ ತೆರದಿ
ನಿಂದಗುರ್ವಿರ್ದನಾ ಗರ್ವಪರ್ವತ ಶೃಂಗ
ಸನ್ನಿಭಂ ಗಂಧಮಾದನನವನ ಸೇನೆಯ
ಶಿರಶ್ಶಿಖರದಲಿ. ತಂತಮ್ಮ ಸೇನೆಗಳ್ವೆರಸಿ,
ವಾಲಿಯ ಮಗಂ, ಸರ್ವಸೇನಾನಿ ನೀಲನಂ
ಕೂಡಿ, ಹಗೆಯೆದೆಯ ಹೆದರಿಕೆಯಾಗಿ ಮೆರೆದನೈ
ಆ ವ್ಯೂಹ ವಕ್ಷದಲಿ. ಪಕ್ಷ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ,
ತನ್ನ ಪಡೆಗಡಲ ನಡುವಣ ದೀವಿವೆತ್ತೆನಲ್,
ಪಡೆವಳಂ ವಾನರರ್ಷಭ ಋಷಭನಿರ್ದನು
ಅಜೇಯವೀರ್ಯಂ. ಸವ್ಯ ಪಾರ್ಶ್ವದಲಿ ಜಾಂಬವಂ,
ವೇಗದರ್ಶಿ ಸುಷೇಣರೊಡಗೂಡಿ, ರಕ್ಷಣೆಯ
ಕಾರ್ಯದಧ್ಯಕ್ಷನಿರ್ದನು, ವಯೋಗೌರವದಿ
ಭವ್ಯವಪುವಾಗಿ. ಸುವಿಭಕ್ತಮಾ ವ್ಯೂಹದಾ
ಕುಕ್ಷಿ ಪ್ರದೇಶದೊಳ್ ಕಪಿರಾಜನೆಸೆದನಯ್
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸಹಿತಮಾಂಜನೇಯನ ಭೀಮ
ಬಾಹುದ್ವಿತ್ವರ ರಾಹುರಕ್ಷೆಯ ಭಯಂಕರ

ಕ್ಷೇಮದಲಿ. ದೇವಶಿಲ್ಪಿಯ ತನೂಜಂ ನಳಂ,
ಇತರ ವಾನರ ಮುಖ್ಯರಂ ನೆರಂಬಡೆದು, ತಾಂ
ಸರ್ವ ಸೈನ್ಯ ನಿಯಂತೃವಾಗಿರ್ದನೈ, ತನ್ನ
ತಂದೆಯ ವರದ ಮಹಿಮೆಯಿಂ ಬೃಹದ್ರೂಪಕ್ಕೆ
ಮೇಗ್ ಮಹಚ್ಛಕ್ತಿವೈಭವಕೇರ್ದ ವಾನರ
ಧ್ವಜಿನಿಯ ಮಹೋತ್ಸಾಹಮೇ ಮೈಯೆಂಬಂತೆವೋಲ್!

ನಿಶಾಚರೇಂದ್ರನ ಗೂಢಚರರಿರ್ವರುಂ ಪಗಲ್
ತುದಿಯೆಯ್ದುವನ್ನೆಗಂ ಕಾಯ್ದರು ಸುವೇಲಾದ್ರಿ
ಚೂಡಾಗ್ರದೊಳ್. ಇರುಳ್ ಕರ್ಪಿಳಿಯಲೊಡನೊಡನೆ
ತೆವಳಿದರ್ ಶಿಬಿರಕಭಿಮುಖರ್. ಕಳ್ದೆಯ್ಯನೆಯೆ
ಪೊಂಚಿ ಸಂಚರಿಸಿದರ್ ಪಡೆಯ ಪೊರವೀಡಿನೊಳ್
ಕಳ್ಳಂದಿಯುಂ ಪುದುಕಿ. ಬಲಿದ ಕಾವಲ್ವೇಲಿ
ನುಸಿ ಪುಸಿಯಲೆಡೆಯಿಲ್ಲದಿರೆ ಕುಟಿಲಮೊಂದಮ್
ಉಪಾಯಮಂ ತರಿಸಂದರಾ ಪ್ರವೀಣರ್. ಶುಕಂ
ರಾಕ್ಷಸ ಪ್ರಕಟವೇಷವನಾಂತು ಪಾಳೆಯದ
ಕಡೆಗೋಡ ತೊಡಗಿದನ್. ವಾನರಾಕೃತಿವೆತ್ತ
ಸಾರಣಂ "ರಾಕ್ಷಸನ್! ಬೇಹುಗಾರನ್! ಕೊಳ್ ಕೊಳ್!"
ಎನುತ್ತವನ ಬೆಂಬತ್ತಿದನ್. ಕೂಡೆ ಕಾವಲ್ಪಡೆಯ
ಕೊರಲ ಕೂಗುಗಳೆದ್ದುವಾ ಸದ್ದನತಿಗಳೆದು
ಕೈದುಗಳ ಕರ್ಬುನ ಖಣಾತ್ಕೃತಿಗಳೇರ್ದುವಾ

ಲಾಱುರವಮಂ ನುಂಗಿನೊಣೆದುದು ಚಮೂ ಚರಣ ರಣ ತುಮುಲ ಕೋಲಾಹಲಂ. ಬೇಂಟೆನಾಯ್ಗಳಂ ವಂಚಿಸಲೆಳಸ ವಂಚನಾ ಚತುರ ಮೃಗಂಬೋಲ್ ಶುಕಂ, ಸರ್ಪಗತಿ ಚಮತ್ಕೃತಿಯಿಂ, ಪಳಂಚಿದನ್ ಪಾಳೆಯದ ಪೊರಅಂಚಿನುದ್ದಕೂ ಗದ್ದಲದ ಗಲಿಬಿಲಿಯ ಜಂಗುಳಿಯ ಜಟಿಲ ಜಾಲ ಭ್ರಮೆಯ ಬೀಸಿ. ಬೆಂಬತ್ತಲಾ ಸರ್ವವಾನರ ದೃಷ್ಟಿ ರಾಕ್ಷಸ ಪ್ರಕಟ ವೇಷದೊಳೋಡುತಿರ್ದನಂ, ವಾನರಾಕೃತಿಯಿಂದಮವನ ನಟಿಸುತ್ತಿರ್ದ ಸಾರಣಂ ಜನಜಂಗುಳಿಯ ಪಾಸುಪೊಕ್ಕಿನೊಳ್ ಪೊಕ್ಕನೊಯ್ಯನೆ ಜುಣುಗಿದನು ಬೀಡಿನೊಳಯಿಂಕೆ.

ಸಾರಣೋದ್ಯಮ ಸಫಲತೆಯನಱಿಯುತಾ ಶುಕಂ ಪಂತಿಪಂತಿಯ ಪೊಂಜುಗಳ ಕೆಂಜೊಡರ್‌ವೆಳಗು ತನ್ನನೆಗ್ಗೆಸೆಯಿಂದಮಾವರಿಸುವಂತೆವೋಲ್ ಬಿಱಿಯುಕ್ಕಿದನು ತನ್ನಂಘ್ರಿ ಶೀಘ್ರತೆಗೆ. ನಟಿಸಿ ಕಾಲ್‌ಸೋಲಮಂ, ತತ್ತರಿಸಿ, ತಿರುಗಿ, ದೊಪ್ಪನೆ ನೆಲಕ್ಕುರುಳ್ದನತ್ತಿತ್ತಮೊದರಿ ಕೈಕಾಲ್ಗಳಂ ಕೆದಱಿ. ಕಾಪಿನಾಳ್ಗಳ್ ಬಳಿಗೆ ಬಪ್ಪನಿತರೊಳ್ ಕೆಂಜೊಡರ್‌ವೆಳಗಿನೊಳ್ ಕಂಡುದಾಕೃತಿ, ಪೆಣನ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ, ನಿಮಿಱಿ ನಿಟ್ಟೆಯ್ಸಿ. ಬಡಿಗೆಗಯ್ಯಂ

ಬಡಿವರಂ ತಡೆದೆತ್ತಿ ತಂದರಾ ರಾಕ್ಷಸ
ಶರೀರಮಂ ಪಡೆವಳ್ಳಂ ಗಂಧಮಾದನನಿರ್ದ
ಪಟಕುಟಿಗೆ. ಸೇನಾನಿ ಬೆಸಸಿದಂದದಿ ಗೆಯ್ದು #
ಶಿಶಿರ ಶುಶ್ರೂಷೆಗೆಂಬವ್ರೊಲಾ ಕಪಟಿಗಳ ೮೦
ಶಿರೋಮಣಿ ಶುಕಂ, ಮುಚ್ಚೆದಿಳ್ದನೆನೆ, ಕಣ್‌ಬಿಚ್ಚಿ
ನೋಡಿದನು ಬೆಬ್ಬಳಿಪ ಬೆಳ್ನೋಟದಿಂ ತನ್ನ
ಸುತ್ತಿರ್ದರಂ.

"ಆರೊ ನೀನ್? ಲಂಕಿಗರ ಕಡೆಯ
ಬೇಹಿನವನೇನ್?"

"ಬಳಿಯ ಪಳ್ಳಿಯ ಕೃಷೀವಲನ್."
ಎನೆ ಶುಕಂ, ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನಾ ಗಂಧಮಾದನಂ
ಮತ್ತೆ: "ಕಳ್ತಲೊಳಗೇಂ ಕಜ್ಜಮೀ ತಾಣದೊಳ್
ನಿನಗೆ?"

"ಮೇವಿಗೆಯ್ದುದ ಗೋವು ಹಿಂತಿರುಗದಿರೆ,
ಪುಡುಕುತದನಿತ್ತಣ್ಗೆ, ಕಪ್ಪಿನೊಳ್ ತಪ್ಪಿ ಬರೆ,
ಕೊಳ್ ಕೊಳ್ ಎನುತ್ತೆ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದನ್ ನಿಮ್ಮೊರ್ವ
ಮುಂಗಾಪಿನಾಳ್."

"ಶೋಧಿಸಾತನಂ!" ಬೆಸಸಲ್ಕೆ ೯೦
ಸೇನಾನಿ, ಪುಡುಕತೊಡಗಿದನೊರ್ವ ಸೈನಿಕಂ
ಸರ್ವತ್ರಮಾ ಶುಕನ ಸರ್ವಸ್ವಮಂ. ತೆಗೆದ
ನಾನಾ ಪದಾರ್ಥಂಗಳೊಳ್ ಕಾಣುತೊಂದನಾ

ಕಟಿಯ ಬಂಧನಮೆನಲ್ ಘೋರರೂಪದಿಂದಿರ್ದ
ಮಣಿಮಯ ಕರಾಳಿಯಂ, ಕೇಳ್ದನವನಂ: "ಎಲವೊ,
ಪ್ಲವಗೆಯ್ಮೆಗೇತಕೀ ಗುಪ್ತಯುದ್ಧಂ? ಪ್ಲವಮೊ
ಮೇಣ್ ಪ್ಲವೆಯ ಕೋಲೆಯೊ? ಪೇಳಾವುದೈ ನಿನ್ನವರ್
ನಿನಗಿತ್ತ ನೇಮಂ?" ಎನುತ್ತಿರಲ್, ತಳ್ಳಿದನ್
ತೆಕ್ಕನೆ ಶುಕಂ ತನ್ನನರಸುತಿರ್ದಾತನಂ
ಕಪಿದೂತನಂ. ನಿಂದು, ಶೋಧನೆಗೆ ತಡೆಯಿಕ್ಕಿ,
ಕೋಪೋಗ್ರನಾದಾತನಂ ಪಿಡಿದು ಪುಡುಕಲ್ಕೆ
ಪಡೆವಳ್ಗಂ ಬೆಸಸೆ, ಮುಷ್ಟಾಮುಷ್ಟಿಯಾಯ್ತಲ್ಲಿ!

ಸುಗ್ರೀವ ಮಾರುತಾತ್ಮಜರೊಡನೆ, ಸೌಮಿತ್ರಿ
ಸಹಿತ, ಮುಂದಣ ಮಾರ್ಗಮಂ ಮಂತ್ರಿಸುತ್ತಿರ್ದ
ಸೀತಾ ಹೃದಯನಾಥನಾಲಿಸಿದನಾ ಶುಕನ
ಕಾರಣದ ಕಳಕಳಧ್ವಾನಮಂ. "ರಕ್ಷಿಸಯ್,
ರಾಮ, ರಕ್ಷಿಸು ನನ್ನನಯ್ಯೊ ಕೊಲುತಿರುರಯ್ಯೊ
ದೂತನಂ!" ಎಂಬ ಪುಯ್ಯಲ್ಗೇಳುತೇಳ್ದನಂ
ಶ್ರೀರಾಮನಂ ವಿನಯದಿಂ ತಡೆದು ಸಂತಯ್ಸಿ,
ರವಿಸುತಂ ಹನುಮನಂ ನೋಡಲಾತಂ ಬಂದು
ತಡೆದನಾ ಪಡೆಬಡಿಂಕುತಿರ್ದರಂ: "ದೂತನಂ
ಕೊಂದಪರೆ? ಸಾಲ್ಗು ಬಿಡಿಮಾತನಂ." ಎಂದನಿಲ
ಸಂಭವಂಗಾ ಗಂಧಮಾದನಂ: "ಪುಸಿವನಯ್,

ಆಂಜನೇಯ, ದೂತನಲ್ತಿವನೆಮ್ಮ ಘಾತಿಸಲ್
ಬಂದ ಖೂಳನ್; ಪಗೆವರೊಳ್ ಸಂಚಕು ಕಳ್ಗೊಲೆಗೆ
ಕಳುಹಿರ್ಪ ಬೇಹುಗಾರನ್. ಚೋರಸೀತಂಗೆ
ತಕ್ಕುದನೆ ಚೆಸಗಿದೆನ್. ಕಾಣೀ ಕರಾಳಿಯನ್!
ಪಳ್ಳಿಯೊಕ್ಕಲಗನೆಂದಾಡಿದಿವನೊಡನಿರ್ದ
ನೋಡೀ ಕಿಮುಳ್ಬದೋಲೆಯೊಳ್ ಸೆವ ಸಂಕೇತ
ಲಿಪಿ ಲಾಖಿತಮಂ!" "ದಿಟವನರಿವಂ. ರಘೂದ್ವಹಂ
ಪೇಳ್ದುಬಿಟ್ಟಿದನ್. ಕಳುಹಿಸೀತನನ್ ನನ್ನೊಡನೆ,
ವಾನರೇಂದ್ರನ ಕೇಂದ್ರ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ." ಕೇಳ್ದುದಂ
ಮೇರೆ ಮೀರ್ದಾನಂದದಿಂ ಶುಕಂ, ತನ್ನುಪಾಯಂ
ಸಫಲಮಾದುದಕಂಜನಾ ಸೂನುವಿಗೆ ಮನದೆ
ವಂದಿಸುತೆ, ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದನಾತನಂ ಧೂರ್ತ
ಸರುಜಮೆಂಬತಿವಿನಯದಿಂದೆ.
ರಘುವೀರನಂ,
ಶ್ಮಶ್ರು ಭೀಷ್ಮಾನನದ ಸಿಂಹ ಗಂಭೀರನಂ,
ವಿಪ್ರಲಂಭ ಗ್ರೀಷ್ಮ ಸಂಕಟ ತಪಸ್ತೇಜಃ
ಪ್ರದೀಪ್ತಾಕ್ಷಿ ತೀಕ್ಷ್ಣನಂ ಕಂಡುದೆ ತಡಂ ಶುಕಂ
ಜಾನಕೀ ಜೀವನಂ, ತಾತ್ಕಾಲಿಕಕ್ಕೆ ತಾಂ
ನಿರಿಚ್ಛನಾದನೆನೆ, ಮಾಣ್ದುದು ಜಿಹ್ಮಜೀವಿಯ
ನಿಸರ್ಗವಕ್ರತೆ, ಮುಗ್ಧಸರಳತೆಯನನುಕರಿಸಿ
ಮೂಡಿದತ್ತೊಂದಪೂರ್ವಂ ಮೂರ್ಖತಾ ಋಜುತೆ.

ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ ಸಮ್ಮುಖದೊಳನುಭವಿಪ ಗೌರವಕೆ
ಮಿಗಿಲಪ್ಪ ಗೌರವವನನುಭವಿಸಿ, ಮರೆಯುತ್ತೆ
ಮುನ್ನ ತರಿಸಂದ ಬೇಹಿನ ಬಟ್ಟೆಯಂ, ಸತ್ಯ
ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಮಹಿಮೆಯೋ? ಮಣಿದು ಕೈಮುಗಿದನೈ
ರಾವಣಾರಿಯ ರಾಜ ವಿಗ್ರಹಕೆ! ಸತ್ತ್ವದೆಡೆ
ಸತ್ಯಮೇ ಪರಮ ಸತ್ಫಲವನಿತ್ತಪುದೆಂಬ
ವಾದ ಪೂರ್ವದ ಬೋಧದಿಂ ಸತ್ಯಧೈರ್ಯಮಂ
ಧರಿಸಿದ ದಶಗ್ರೀವ ಗುಪ್ತಚಾರಂ ಶುಕಂ,
ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ ಸುಗ್ರೀವನಂ ತಿರಸ್ಕರಿಪವೊಲ್,
ಮಿಥಿಳಾತ್ಮಜೆಯ ಮನಃಪ್ರಿಯನ ಮೊಗದೊಳ್ ನಟ್ಟ
ನೋಟಮಂ ಪಿಂ ಮರಳ್ಚದೆಯೆ, ಇರ್ದುದನೆಲ್ಲ
ಉಸಿರ್ದನಿರ್ದಂತೆ:
"ಲಂಕೇಶ್ವರನ ಬೇಹಿನಾಳ್
ದಿಟಮೆಂ. ಪೆಸರ್ ಶುಕಂ. ಐತಂದೆನರಿಯಲ್ಕೆ
ನಿಮ್ಮ ಪಡೆಯಂ, ಮತ್ತೆ ನಡೆಯನಂತೆಯೆ ನಿಮ್ಮ
ಪುರುಳುಮಂ." "ನೇರಮೈತರದಿಂತು ಬಳಸಿನೊಳ್
ಬಂದೆಯೇಕೈ?" "ಪಗೆಯನರಿಯಲ್ಕೆ ಮುನ್ನಮಾ
ಬಟ್ಟೆ ಜಾಣಾಳ್ತು. ವೈರಿಯ ಬಲಕೆ ಮಿಗಿಲವನ
ಹೃದಯ ಪರಿಚಯಮಲ್ತೆ ಬೇಹಿಂಗೆ ಮೊದಲ ಗುರಿ!
ಶೀಲವರಿಯದ ಮುನ್ನಮಲಸಿದೆನ್ ನೇರ್ನಡೆಗೆ."
"ಅಳ್ಕಿದಯ್?" "ಅಲ್ತಲ್ತು. ಅಲಸಿದೆನ್." "ಪ್ರುಯ್ಯಲ್ಚಿ

ನೀನೊರಲ್ವುದು ಅಲಸಿಕೆಯ ಕುರುಹೊ?" ನಗೆಯಂ
ಕಿವುಳ್ಗೆಳ್ದು ಬೇಹುಗಾರರ ಬಲ್ಲಹಂ "ನಮ್ಮ
ರೀತಿಯ ರಹಸ್ಯಗಳ್ ನಿಮ್ಮ ನಗೆಗೀಡಾಗೆ,
ಬೇಹುಗಾರಿಕೆ ಕಡುವೆ ಜಯಲಾಂಛನಂ." ಕಂಡು
ಶುಕನ ಲಘು ಭಂಗಿಯಂ ರಘುಜಂ ಕಪೀಂದ್ರಂಗೆ:
"ಹಗುರನಲ್ಲೀತನಂ ಸಾಮಾನ್ಯನೆಂದೆಣಿಸಿ
ಕೈತವಕ್ಕೀಡಾಗದಿರ್. ಸರಳಮೆಂಬವೋಲ್
ಈತನೊಳ್ ತೋರ್ಪಿನೀ ಋಜುತ್ವಮುಂ, ಸರ್ಪದ
ಋಜುತ್ವದೋಲ್, ವಿಷಪೂರ್ಣಮಾಭೀಳಕರಮಲ್ತೆ?
ಸಮಯವೊದಗಲ್ ಮರಳಿ ನೈಜವಕ್ರತೆಯಿಂತು
ಸಾಧಿಸದೆ ಬಿಟ್ಟಪುದೆ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಮಂ?
ಪಾಪದ ರಥಂ ಸ್ವಾರ್ಥ ಸಾಧನೆಗೆ ಕೆಲವೊರ್ಮೆ
ಹಿಡಿದಪುದು ಪುಣ್ಯಪಥಮಂ!" ಜಾನಿಸುತ್ತಿನಿತು,
ದೃಢಮೊರೆದನಿಂತಾಜ್ಞೆಯಂ:" ವಾನರೇಂದ್ರ, ತೋರ್
ದನುಜೇಂದ್ರ ದೂತನೀತಂಗೆಮ್ಮ ಪಡೆಗಡಲ
ಬಿತ್ತರಮನಾಳಮನ್. ದಿಟದ ಕೆಚ್ಚಿರಲೆಮಗೆ
ಮುಚ್ಚೇವುದೈ? ತಿಳಿಯಲೀತಂ ದಶಾನನಗೆ
ತನಗೊದಗಲಿರ್ಪ ದಶೆಯಂ!"
ತೆಕ್ಕನೆಳ್ಚರ್ತು
ರಾಮ ಸಂಮೋಹ ಶಕ್ತಿಯ ಸ್ಪರ್ಶವಂದದಿಂ
ವಕ್ಷಮುಬ್ಬುವವೊಲುಸಿರ್ಸುಯ್ದು ನಕ್ಕಾ ಶುಕಂ:

“ನುಡಿಯದಿರ್ ಮತ್ಪ್ರಭುಗೆ ಧಿಕ್ಕಾರಮಂ! ನೀಂ
ನರೇಂದ್ರನಪ್ಪೊಡಮೆನ್ನ ಪ್ರಭು ದಿಗುಪಾಲರ್ಗೆ
ಸಾರ್ವಭೌಮಂ! ನಿನ್ನ ಸೇನೆಯನೆನಗೆ ತೋರ್ದು,
ನಾನದಂ ದೊರೆಗೊರೆವ ಬಳಸುಗೆಯ್ಮೆಗೆ ಬರಿದೆ
ದಣಿಯದಿರ್. ಮಾಸಲಾಗಿಪ್ಪುದಾ ಕಿರುಗೆಯ್ಮೆ
ನನ್ನಿಂದಮೆನ್ನ ಕಿಂಕರರಿಂಗೆ. ಅದಂತಿರ್ಕೆ.
ನಿನ್ನ ಮೇಲ್ ಕರುಣೆ ನನ್ನಿಂದಮಾ ನುಡಿಸುತಿದೆ
ವಾಕ್ಯಂಗಳಂ. ನಿನ್ನನೊಲ್ಲದಾ ಸತಿಗಾಗಿ
ನಿನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಪುತ್ರನಿಧನವ್ಯಥೆಯನೇಕೆ
ತಂದೊಡ್ಡುವೈ ವೃಥಾ! ಮಿಥಿಳಾತ್ಮಜೆಯ ಲಜ್ಜೆ
ಲಂಕೇಶ್ವರಂಗಾಗಿಪ್ಪುದಯ್ ಸೊಗದ ಸಜ್ಜೆ!....”
ಎಂದು ಮುನ್ನೊರೆವ ಮುನ್ನಮೆ ಆಂಜನೇಯನ
ಚಪೇಟಪ್ರಹಾರದಿಂ ಜಡಮಾಯ್ತು ಶುಕಮುಖಂ!
ತತ್ತರಿಸಿ ಬೀಳ್ವನಂ ತಾಂಗದಿರೆ ಸೌಮಿತ್ರಿ,
ಚರಣಘಾತಕೆ ಚರಂ ಪೊರ್ದುತಿರ್ದನೊ ಏನೊ
ಪಂಚತ್ವಮಂ! ಮಾತನಾಡದೆ ಮರುತ್ಸುತಂ
ಸೀತೆಯೊಡೆಯನ ನೋಟದಂಕೆಗೆ ಅವುಂಕಿದನ್
ತನ್ನೆರ್ದೆಯ ರೋಷದವಮಂ: “ಸಲ್ಲದಿಲ್ಲಿಗೆ,
ಅರಿಂದಮ, ಸಾತ್ತ್ವಿಕ ವಿಧಾನಂ. ಅಮರ್ತ್ಯ ಭೂ
ಈ ಲಂಕೆ. ಮರ್ತ್ಯರೀತಿಗುಮಂತೆ ನೀತಿಗುಂ
ಪೊರಗು. ಕುಲದಿಂ ಮಾತ್ರಮಲ್ತಿವರ್ ಸ್ವಗುಣದಿಂ

ರಾಕ್ಷಸರ್! ಭಯಕ್ಕಲ್ಲದೆ ನಯಕೆ ಸೋಲರೀ
ನಕ್ತಜೀವರ್. ವಿಭೀಷಣದೇವನೊರ್ವಂ ವಿನಾ
ಕಂಡೆನಿಲ್ಲೊರ್ವನಂ ಸತ್ತ್ವಪ್ರಧಾನನಂ
ಲಂಕಾ ಪುರುಷಮುಖ್ಯರೊಳ್..." ತನಗೆ ಭಂಗಮಂ
ನೆಗೞ್ದಾಂಜನೇಯಂಗೆ ಮುಖಭಂಗಮಂ ಮಾೞ್ಪ
ಮೊೞ್ಕೆಯಿಂದಾತನ ನುಡಿಗೆ ನಡುವೆ ಬಾಯಿಕ್ಕಿ
ಬೀಱುಗಾರಂ: "ಇಂದು ನಿನ್ನಾ ವಿಭೀಷಣಂ
ಲಂಕಾ ಪ್ರಮುಖನಲ್ಲಯ್. ಅರಸನಾಕ್ರೋಶಕ್ಕೆ
ದ್ರೋಹಕಾರಣದಿಂದೆ ಸಿಲ್ಕಿ ನಗರಚ್ಯುತಂ,
ದೇಶಗೌರವಬಾಹಿರಂ! ತನೂಜೆಯನಂತೆ
ಸತಿಯುಮಂ ತೊರೆದು, ದೇಸಿಗನಾಗಿ, ಪೊರಮಟ್ಟು
ಪ್ರತಿಯಂತೆ ಪೊಳ್ತುಗಳೆಯುತ್ತಿರ್ಪನಾ ದ್ರೋಹಿ,
ದಿಕ್ಕುಗೆಟ್ಟೊಂಟಿಗಂ, ವೇಲಾದ್ರಿ ಪಂಕ್ತಿಯ
ವಿಪಿನ ಮಧ್ಯೆ. ಕಾಗೆಯುಂ ಕರೆಯದವನತ್ತಣ್ಗೆ!
ಇದರ್ಗನಂತರ್ವೈರಿಯೊರ್ವನವನುಂ ನಿಮಗೆ
ನೆರಮಿಯದಂತಾಯ್ತಲಾ?" ಶುಕನ ನುಡಿಗೇಳ್ದು
ಸುಖನಯನನಾದಾಂಜನೇಯಂ, ಸುವಾರ್ತೆಯಂ
ತರ್ಪ ಸನ್ಮಿತ್ರನಂ ತಳ್ಕೈಸುವೋಲ್, ಅವನ
ಗಾತ್ರಮಂ ತಬ್ಬಿದನ್; ಕಂಡರಚ್ಚರಿಗೊಳಲ್
ಮುಂಡಾಡಿದನ್: "ನೀನ್ ಸುಹೃತ್ತೆನಗೆ, ಶುಕ; ಪೇಳ್
ವಿಭೀಷಣನ ನೆಲೆಯನಾಂ ನಿನಗೆ ದಲ್ ನಿತ್ಯಋಣಿ!

ಎಲ್ಲಿದನ್? ಎಕೆವೋದನ್? ಆರ್ಗೆ ಮೈತ್ರಿಯಂ
ಮಾಡೆ ಲಂಕಾದ್ರೋಹಿಯಾದನ್?" ಕಿತವ ವಿದ್ಯಾ
ಗುರು, ಶುಕಂ, ಚಟುಲಾಶುಮತಿ, ರಾಸ್ಯಗ್ರೀವಂತೆ
ಕುಟಿಲ ಮಂದಸ್ಮೇರ ಮುಖದಿಂ ಮರುತ್ಸುತನ
ಮೋರೆಯನರಿತು ನೋಡಿ "ಪರಿಹಾಸ್ಯಕೆಂದೆನಯ್
ಪುಸಿಯಿದನ್! ಬೆಳ್ಪನಂದದಿ ತಪ್ಪನಪ್ಪಿ, ನೀಂ
ಕೋಳುವೋದಯ್!" ಕರ್ಕಶತೆಯಾಂತುದಂಜನಾ
ವತ್ಸವದನಂ. ಬಯ್ಯನವನಂ ತಳ್ಳಿ ಸರಿದನ್
ಮುನ್ನಯಿರ್ದಾ ತನ್ನ ಪೀಠಕೆ. ಕಪೀಂದ್ರನಂ
ಕಣ್ಣರಿಯೆ ನೋಡಿದನ್. ಬಳಿಯಿರ್ದ ವಾನರಗೆ
ಪೇಳ್ದನ್ ವಾನರೇಂದ್ರಂ: "ಬೆಸಸು ಬೇಗದಿಂ
ಶರಗುಲ್ಮಗೀತನಂ ಪಿಳಿದು, ನಿಜಮನಿತುಮಂ
ತಿಳಿದು, ಬಾಳ್ಬೆರಸಿಯೆ ವಿಸರ್ಜಿಸವೇಳ್ಕುಮೆಂಬ
ನಮ್ಮಿಚ್ಛೆಯಂ."

ಬಂದರಾಗಳೆ ಭಯಂಕರಂ,
ವ್ಯಾಘ್ರೋಗ್ರರಾ ನರಕ ಶಿಕ್ಷಾಪ್ರವೀಣರಾ
ಶರಗುಲ್ಮ ಯಮ ಕಿಂಕರರ್. ರಾರು ಬಾರುಗಳ್
ಪಿಡಿಯೆ ತಿಂಗಳ್ ಕಾಣದಾಗುವೋಲಾ ಶುಕಂ
ಮರೆಯಾಗುತವರ ಬಲ್ನೆಳಲ್ಗಳ ನಡುವೆ ತಾಂ
ಪುದುಗಿ ಪೋದನ್, ವಂಚನೆಯೆ ವೋಪಂತೆವೋಲ್!

— • —

೯-೧೨-೧೯೪೨.
"ಉದಯರವಿ"
ಮೈಸೂರು.

ಇಂಗೋಲ್ XXXII

ಸಫಲಮಾಯ್ತು ರಾಯಭಾರಂ

ಮಲೆಯ ಓರೆಯ ಮರಗಳಿಡುಕುರೊಳ್, ಗದ್ಗದಿಸಿ
ದುಮುಕುತಿರ್ದ್ದೊಂದು ಗಿರಿನಿರ್ಝರದ ತೀರದೊಳ್,
ಪುದುಗಿದುಟಜದೊಳೋದುತಿರ್ದನು ವಿಭೀಷಣಂ
ತನ್ನ ಮಗಳನಲೆ ಕಳುಹಿದೋಲೆಯಂ. ಕದಂ
ನಸುತೆರೆದುದನಿಲ ಸಂಚರಕೆ ಹಣತೆಯ ಸೊಡರ
ಕುಡಿ ಕುಣಿದು, ಕುಣಿಸಿದುದು ಮೊಗವೆತ್ತಿದಾತನ
ಬೃಹಚ್ಛಾಯೆಯಂ. ಗರ್ಜಿಸುತ್ತುರುಳ್ವ ಜರಿದನಿ
ಪೂರಗಿಟ್ಟಣಿಸಿದಂಧಕಾರವ ಕಡೆವವೋಲುಕ್ಕಿ
ಬಂದತ್ತು. ಪೆರ್ಗೆ ಸುರ್ಕಿ ನೋಡುತಿರೆ, ಬಾಗಿಲೊಳ್
ಕಂಡನಾಳ್. ಕಣ್ಪ್ರಶ್ನೆಗಾತನ್ ತುಳಿಲ್ಗೆಯ್ದು
ಬಿನ್ನಯ್ಸಿದನು ಬರವನಪರಿಚಿತರಾ! ಕುತುಕ
ಚಿತ್ತನ್ ವಿಲೋಕಿಸುತ್ತಿರೆ, ದೊಂದಿವೆಳಗಂ
ಸಮರ್ಪಿಸಿ ನಿಶೀಥಿನಿಯ ವಶಕೆ, ದಾಂಟಿದರಗಂ
ಇರ್ವರ್ ಸುಧೀರಗಮನದ ವಿದೇಶವೇಷದ
ಕಪಿಧ್ವಜರ್!

ಕೈಮುಗಿದರಿಗೆ ವಿನಯ ವಿನಿಮಯಂ

ಗೆಯ್ದಾ ವಿಭೀಷಣಂ ತೋರ್ದಾಸನದಿ ಕುಳ್ತು, ರುರುಪದೆಳನಗೆವೆರಸಿ ನೋಡಿದರು, ಬೆರಗಾಗಿ, ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲೋತ್ತಮನ ವದನದೋಜಸ್ಸತ್ತ್ವ ಸುಭಗ ಗಾಂಭೀರ್ಯಮಂ. ಅನಲೆ ಬರೆದೋಲೆಯಿಂ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಯನಾಮೂಲಾಗ್ರಮಖಿಲಮಂ ಅರಿತಾ ವಿಭೀಷಣಂ ಸ್ಮಿತಸೌಮ್ಯನಿಂತೆಂದು ಬೆಸಗೊಂಡನಾ ಬಂದವರ ಪೆರ್ಮೆಯಂ ಗ್ರಹಿಸಿ ಚಲನ ಚಾರಿತ್ರದಿಂ:

"ಧನ್ಯಮಾಯ್ತೆನ್ನ ಕುಟಿ ಮಾನ್ಯರಾಗಮನದಿಂ."

"ಮಾನ್ಯನಿಪ್ಪುದರಿಂದೆ ಮುನ್ನಮಿಂತು ಧನ್ಯಮಾಗಿರ್ಪ ಧರ್ಮಸ್ಥಳಕೆ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯಕೆ ಪುಣ್ಯಪಕ್ಷದ ನೆರಂ ಬೇಡಿ ಯಾತ್ರೆವಂದಿರ್ಪೆವೆನೆ ನಿನ್ನೊಂದುದರ ನನ್ನಿ ನೆರೆವುದಿನ್ನುಂ, ಮಹಾಸತ್ತ್ವ!" ವಾನರ ಕವಿಯ ವಾಗ್ಧ್ವನಿಯ ಮೈತ್ರಿಗಾಹ್ಲಾದಿಸುತ್ತಾ ದೈತ್ಯ ಸಾಗರ ಸುಧೋಪಮ ವಿಭೀಷಣಂ ಮೈಂದಂಗೆ ಸುಪ್ರಸನ್ನಂ:

"ನಿನ್ನ ಸೌಜನ್ಯಮೇ ಪೇಳ್ವುದಯ್ ನೀಂ ತಂದ ಕಜ್ಜದೊಳ್ಪಂ. ನಗೆಯ ಬೆಳ್ಕಡಿಯೆ ಸಕ್ಕಿಯೊರೆದಿದೆ ಬಗೆಯ ಸಯ್ಪಂಗೆ. ನಿಮ್ಮವರ್

ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಗೆ ವೈರಿಗಳ್ ತಾಮಾದೊಡಂ
ವೈರಮೇಳದು ನಿನ್ನ ಮೇಲೆನಗೆ."
"ಲಂಕೆಗಲ್ತಾಂ
ವೈರಿಗಳ್, ಪಾಪಕ್ಕಧರ್ಮಕ್ಕೆ."
"ಸ್ವಹಿತಕ್ಕೆ
ಪುಣ್ಯವರ್ಣಮಂ ಬಳಿದು, ಧರ್ಮನಾಮವನಿತ್ತು,
ತನ್ನ ಪಕ್ಷಕೆ ಲೋಕದನುಕಂಪಮಂ ಸೆಳೆದು,
ಬಲಸಂಗ್ರಹಂಗೈದು ಶತ್ರುವೈನಾಶ್ಯಮಂ
ಸಾಧಿಪ್ಪುದಲ್ತೆ ಪದ್ಧತಿ ರಾಜತಂತ್ರಕ್ಕೆ?
ಪಲ್ಲವಿಯನುಲಿಯುತಿರೆ ನೀನೆಲ್ಲರುಲಿವುದನೆ,
ವಾನರೋತ್ತಮ!"
"ಮೈಂದನೆಂ! ದ್ವಿವಿದನೀತಂ
ತನೂಜಂ ಸುಷೇಣ ಸೇನಾಪತಿಗೆ, ಮೇಣೆನಗೆ
ಪರಮ ಗೆಳೆಯಂ; ತಾನುಮೊಂದಕ್ಷೌಹಿಣಿಯನಾಳ್ವ
ಗೌರವಕ್ಕರ್ಹನಾಗಿರ್ಪ್ಪನ್! ಲಘುತ್ವಮಂ
ಕಾಣನೀತಂ, ಅನೇಕಾನೇಕಪ ಮಹದ್ಬಲ
ಸಮನ್ವಿತಂ! ಬಂದೆವಾವ್ ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞೆಯಿಂ,
ರಾಘವಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂ ನಿನಗರುಹೆ, ದೈತ್ಯವೀರ.
ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯ ವಾರ್ತೆಗಿದಿರಾಡುತಿದೆ ನಿನ್ನ
ಜಿಹ್ವೆ. ನಿನ್ನೆಲ್ಲ ಕಥೆಯಂ ವಿವರಿಸಿದ ಶುಕಂ
ಪುಸಿವೇಳ್ದನೇಂ? ಶರಗುಲ್ಮನಿತ್ತ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ

ಒರಲ್ವನೇಂ ತನ್ನೆರ್ದೆಯ ಕೌಟಿಲ್ಯಮಂ? ಮೇಣ್
ದಶಾನನಂ ನಿನ್ನನೆಮ್ಮಂ ವಂಚಿಸಲ್ಕೆಂದೆ
ತೋರ್ಕೆಯಂತಃಕಲಹಮಂ ರಚಿಸಿ, ಶುಕನವೊಲ್
ಬೇಹುಗಾರಂ ಗೆಯ್ದು, ನಿರಸನಂ ಗೆಯ್ವುದರ್ಗನೇಂ
ಲಂಕೆಯಿಂ?— ಅಲ್ತಲ್ತು! ನಯನ ಸಾತ್ತ್ವಿಕ ಕಾನ್ತಿ,
ಮೊಗದೋಜೆ, ಮೇಣ್ ಧ್ವನಿಯ ಧೈರ್ಯಂ, ಇವೆಲ್ಲಮುಂ
ಬಯ್ಯುತಿವೆ ನನ್ನೊಡೆಯಂ.—ಸ್ವಹಿತಮೇಂ ನನಗೆ
ಮೇಣ್ ದ್ವಿವಿದನೀತಂಗೆ ಇಲ್ಲ, ಈ ಲಂಕೆಯೊಳ್,
ಪೇಳ್, ವಿಭೀಷಣ? ಕಪಿಧ್ವಜ ಕುಲಕೆ ನೆಲದ ತೃಷೆ, ಲಂ
ರಾಜ್ಯ ರಚನಾ ಕಾಂಕ್ಷೆ, ಬಾಯ್ಕೇಳಪಾಸೆಗಳ್
ಬಹುದೂರಮಿಂದುಮೆಂದುಂ. ವಾನರೇಂದ್ರಂ
ಧರಾಜಾತೆಯಾಣ್ಮಂಗೆ ನೆರವಾದುದೀ ನಿಮ್ಮ
ಲಂಕೆಯಂ ಗೆಲ್ದು ಭೋಗಿಸಲಲ್ತು. ನೀನೆಲ್ಲಮಂ
ಬಲ್ಲೆ. ರಾವಣನಿದಿರ್ ನೀನೆಮ್ಮ ಸಲುವಾಗಿ
ಪೇಳ್ದುದಕ್ಕಿಂ ಮಿಗಿಲನೊರೆಯಲಾರೆನ್.—ಪೆಣ್
ಪಾಣ್ಬೆಯಾದೊಡಮವಳನಿಚ್ಛೆಗೆ ವಿರುದ್ಧಮ್
ಕವರ್ದುಯ್ಯೆ ಶಿಕ್ಷೆಗರ್ಹಂ. ಪತಿವ್ರತೆಯರ್ಗೆ
ಆರಾಧನಾ ಪ್ರತಿಮೆಯೊಲ್ ಪೂಜ್ಯೆಯಾಗಿರ್ಪ
ದೇವಸಮ ರಘುಕುಲ ಲಲಾಮನಾ ಭಾರ್ಯೆಯಂ ಲಂ
ಕಳ್ದುಯ್ದು ನೀಚಂಗದಾವುದಕ್ಕುಮೊ ಬಿದಿಯೆ
ಬರೆದಿರ್ಪುದಿನೆ, ನೀನುಮಾನುಮದನೋದುವುದೆ

ಸಾಧ್ಯ ಕಾರ್ಯಂ. ತಿದ್ದಲಕ್ಕುಮೆ, ವಿವೇಕನಿಧಿ,
ಪೇಳ್? ನೀಂ ತಟಸ್ಥಮಿರು ಮೇಣ್ ದಶಗ್ರೀವಂಗೆ
ನೆರಂಬೋಗು, ರಾಮನ ವಿಜಯ ವೀಥಿಗೆ ವಿಧಿಯೆ
ಕಿಂಕರ ಶಿಲ್ಪಿ. ವಾನರರ ಸೇನೆಗನ್ಯರ ನೆರಂ
ಜಯ ಪೀಠಮಲ್ತು, ಬೀಸುವ ಚಾಮರಂ! — ಕೇಳ್,
ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞ, ದುರಿತವನರಿಯುತದಂ ತ್ಯಜಿಸಿ
ದೂರಕೆ ಸರಿದ ಮಾತ್ರದಿಂ ಕೈಸಾರ್ವುದೇಂ ಸಯ್ಪು?
ದೇವನಟ್ಟುವ ಕೃಪಾ ದೂತರ್ಗೆ ಕೈಗೊಟ್ಟು,
ಪುಣ್ಯಾಪೇಕ್ಷೆದಿ ನಿಂತು ಕರ್ಮಗೆಯ್ಯದೆ ಸಿದ್ಧಿ
ಲಭಿಸುವುದೆ? ನಾಂ ಪೇಳ್ವುದಿದು ಬರಿ ಸಾಮ್ಯಮಲ್ತು:
ಕಂಡೊರ್ಗೆ ಕಡು ದಿಟಂ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥನಂ!"

ಕೇಳ್ದು,
ಕಪಿ ಕವೀಂದ್ರನ ಭಾವದೀಪ್ತ ವಾಗ್ತೀರ್ಥದೊಳ್
ಮಿಂದನಲೆಯುಂತ್ಯಾನ ಬಗೆಯ ಕಣ್ಗಣ್ಗೊದುದು
ಮಗಳಿದೆಯ ಮೂರ್ತಿ ಸೀತಾದೇವಿಯಾ. ಸುಯ್ದು,
ಕಣ್ಗೆ ಬಂದೊಂದಶ್ರುಬಿಂದುವಂ ಹಿಂಗಿಸುತೆ
ಕರವಸ್ತ್ರದಿಂ, ಮೈಂದನಂ ದೈನ್ಯದಿಂ ನೋಡಿ
ಇಂತೆಂದನಾ ಇಂದ್ರಜಿತು ಪಿತನವರಜಂ:

"ನೀನ್
ಪೇಳ್ದುದನಿತುಂ, ಮೈಂದ, ಕಟುವಾದೊಡಂ ದಿಟಂ.
ರಘೂದ್ವಹ ಮಹಾ ಸತೀ ಮೈಥಿಲಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗೆ

ಮಡದಿಯುಂ ಮಗಳುಂ ನಿವಂ ಪೇಳ್ದು ನಗರಿಯೊಳ್
ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಿರ್ಪೆನ್ನ ಕುದಿಬಗೆಯನರಿಯದೆಯೆ
ಕ್ರೂರ ವಾಗಸಿವಕ್ತ್ರದಿಂದೆನ್ನ ಹೃದಯಮಂ
ಸೀಳುತಿರ್ಪೆಯ್. ದುರಿತಮಂ ನಿವಾರಿಸಲೆಮಗೆ
ಕೈಲಾಗದಿರೆ ದುರಿತದಿಂ ದೂರಮಿರ್ಪುದುಂ
ನಿವಾರಣಾ ಸಮರ್ಥರಿಗೆ ಸಾಹಾಯ್ಯಮೆನೆ
ಪೇಳ್, ದ್ವಿವಿದ, ನೀಂ. ಕಪಿಧ್ವಜರೊಡನೆ ಕೂಡಿ ನಾಂ
ಪಿತೃ ತಾಯ್ನೆಲೆಯ ಪುಟ್ಟಿದೂರಂ ಪಾಳ್ಗೆಯ್ವ
ದುರ್ಯಶೋನರಕದೊಳ್ ಚಿರಂ ಬೀಳ್ವೆನೈಸಲೆ?
ದ್ರೋಹಮಂ ಗೆಯ್ವನಣ್ಣಂ; ತೊರೆದನದರಿಂದೆ,
ತಿದ್ದಲೆಲ್ಲಮನೆಸಗಿ ಸೋಲ್ತು. ಪಗೆಯೊಡವೆರೆದು
ಸ್ವಜನ ಸ್ವದೇಶಂಗಳಂ ವೈರಿವಶಮಾಳ್ಪ
ಕ್ಷುದ್ರ ವಿದ್ರೋಹಿಯಲ್ತೆಂ. ಧರ್ಮಜಯಮಕ್ಕೆ
ಎಂದಾ ಜಗಚ್ಚೈತನ್ಯಮಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿಲ್ಲಿ
ತಪಂಗೆಯ್ವುದೆನ್ನಾಶೆ."
"ತಪದ ಮಹಿಮೆಯಾಳಿನಗೆ
ವಿಪುಲಮೈ ಶ್ರದ್ಧೆ. ಸೀತಾನಾಥನಾಶೆಯನೆ
ನೀನಾಶಿಸಿದೆಯೆನೆ. ಸೈನ್ಯಶಕ್ತಿಗೆ ಮಿಗಿಲ್
ದಲ್ ಸಂತರಾಶೀರ್ವಾದಮಪ್ರತಿಹತಂ,
ವಿಭೀಷಣಾಖ್ಯ." ಪರ್ವತಂ ಗುಹಾಧ್ವನಿಗೈವವೋಲ್
ಧ್ವನಿಗೈದುದಾಭೀಳ ಕಂಠಮಾ ದ್ವಿವಿದನಾ;

"ರಾಮನಾಸೆಗೆ ನಿನ್ನದಿದಿರಲ್ತು. ಲಂಕೆಯೊಳ್
ಬರ್ದುಕಲರ್ಹತೆಯೊಂತುಮದೆಲ್ಲಮಂ ಪೊರೆಯಲ್ಕೆ
ಪಾರುತಿರ್ಪರ್ಗಂ ನಿನ್ನ ನೆರಮಂ. ಕಪಿಧ್ವಜರ್
ಉತ್ತಮಾನುತ್ತಮಂಗಳನೆಂತುಮರಿವರೆತ್ತ ?
ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತದಿಂ ನಿರ್ಮೂಲಗೈದಪರ್
ಲಂಕಾ ಸಮಸ್ತಮುಂ. ನೀನೆಮ್ಮ ಪಕ್ಷಮಿರೆ,
ಅಳಿವುದಧಮಂ, ಉಳಿವುದುತ್ತಮಂ. ನಮಗಾಗಿ
ಬರದಿರ್ದೊಡಂ ನಿನ್ನ ದೇಶಕ್ಕೆ, ಜನಕೆ ಮೇಣ್
ಧರ್ಮಕೆ ಹಿತಂಗೆಯ್ಯಲೆಂದಾದೊಡಂ ನೀಂ
ಬರಲ್ವೇಳ್ಕುಮೆಮ್ಮ, ಸತ್ಯಶೀಲ."
ವಿಪುಲ ವಕ್ಷದಿಂ
ಸ್ಫುರಿಸಿದಾ ತರ್ಕಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಗೆ ತಲೆದೂಗಿದನು;
ಬಾಗಿದನು; ಕಿರುನಗೆಗೂಡಿ ನೋಡಿದನು ಮೈಂದ
ದ್ವಿವಿದರಂ: "ವಾದಮಾತ್ರಕೆ ನುಡಿದುದಾದೊಡಂ
ನೀನೆಂದುದೆನಗೆ ಮಾನ್ಯಂ, ದ್ವಿವಿದ. ಪೊಳ್ತರೆಗೆ
ನಿಮಗೊರೆವೆನೆನ್ನ ನಿರ್ಧಾರಮಂ. ಈಗಳೀಲ್ಲಿಂ;
ಪಣ್ಪಲಂಗಳ ಬಡವು ನೈವೇದ್ಯಮಂ ಸವಿದು
ಪವಡಿಪ್ಪೊಂ. ಸಾಗಿತಾಗಳೆ ರಜನಿ ಬಹುಳದೂರಂ."
ಎನುತಾ ದಶಗ್ರೀವ ಸೋದರಂ ಮೇಲೆಳ್ದು,
ಬಾಗಿಲಂ ನಸು ತೆರೆದಿಣಿಕಿದನ್: "ಶಶಾಂಕಾಕ್ಷ,
ಬರವೇಳ್ ಹಿರಣ್ಯಕೇಶಿಯಂ." ಆಣತಿಯನೊರೆದು

ತನ್ನ ನಚ್ಚಿನ ಸೇವಕಗೆ, ತಿರುಗಿ, ಸುಗ್ರೀವ
ದೂತರಿಗೆ: "ಅಮಿತ್ರಗೃಹ ಭೋಜನದೊಳೇನಾನುಮ್
ಆಕ್ಷೇಪಮಿರ್ಪುದೇಂ ನಿಮಗೆ?" "ನೀನಮಿತ್ರನ್?"
ಮೆಯ್ಂದನೆಂದನ್ ಮುಗುಳ್ನಗುತೆ "ನಿನ್ನೊಡನುಣಲ್
ಮಿತ್ರಕುಲರಿರ್ವರುಂ, ಸುಗ್ರೀವ ರಾಘವರ್,
ಮೈತ್ರಿಗೆಳಸುತ್ತಿರಲ್, ನಮಗೆ ದೂತರ್ಗದುವೆ
ದಿಟದಿಂ ಪ್ರಸಾದಮಯ್, ಸುಹೃದ್ವರ! ಭೋಜನಂ
ಸ್ನೇಹ ಕಾರಕಮಂತೆ ದೀಪಕಂ!" ಹಾಸ್ಯಕೆ
ಮೂವರುಂ ನಕ್ಕರಾ ನಗೆಯೆ ಬೆಸೆದುದು ಅಳಿಸಿ
ಭೇದವನವರನೆರ್ದೆಯೆರ್ದೆಗೆ.
ಬಂದನನಿತರೊಳ್
ರಾಕ್ಷಸ ತರುಣನೊರ್ವನಕ್ಷಿಗಾನಂದಮಂ
ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸುವವೋಲ್. "ವಯೋಮಾನದಿಂ ಕಿರಿಯನ್;
ಪಿರಿಯನಭಿಮಾನದಿಂ; ಪೆಸರ್ ಹಿರಣ್ಯಕೇಶಿ.
ಲಂಕೆಯೊಳಗಿರ್ಪೆಮ್ಮವನ್. ತಂದನನಲೆಯುಂ,
(ನನ್ನ ಮಗಳುಂ ಮೇಣ್ ಧರಾತ್ಮಜೆಯ ಶಿಷ್ಯೆಯುಂ)
ಪತ್ರಮೊಂದಂ. ಮಿತ್ರನೆಮಗೆ." ವಿಭೀಷಣನಿಂತು
ಪರಿಚಯವನುಸುರೆ, ಮೊಗಮರಳ್ಚಿ ಕೈಮುಗಿದಾ
ಹಿರಣ್ಯಕೇಶಿಗೆ, ಹಸ್ತಲಾಘವನೀಯುತಿರ್ವರುಂ
ವಂದಿಸಿದರಾ ವಾನರರ್. "ಅತಿಥಿಗಳಿವರ್,
ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ, ಕಪಿಧ್ವಜ ಚಮೂಪತಿಗಳೆಮ್ಮೆಡೆಗೆ

ನೀತಿಗೈತಂದಿರರ್. ಮೈಂದನೀತಂ, ಮಹಾ
ಮಧುರಮತಿ, ಮೇಣ್ ವಶ್ಯವಾಕ್. ದ್ವಿವಿದನೀತಂ,
ಬೃಹದ್ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಯುಕ್ತಿ ಶಕ್ತಿಗಳೆರಡರೊಳ್! ನಾಳೆ
ನೀನಿವರೊಡನೆ ಪೋಗವೇಳ್ಕುಂ ರಘೂದ್ವಹನ
ಸನ್ನಿಧಿಗೆ, ನನ್ನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ... ಅದಂತಿರ್ಕೆ.
ಈಗಳಣೆಗೆಯ್ದುಣೆನಿನಿಗಿವರನುಯ್ವೆಂ. ಮುಂದೆ
ನಡೆ; ದಾರಿ ತೋರ್."

ನಡೆದರನಿಬರುಂ ಹಿಂದಾ
ಹಿರಣ್ಯಾಕನಾ. ಅನತಿದೂರದೊಳಿರ್ದ ಶಾಲೆಯೊಳ್
ಸಿದ್ಧಮಿರ್ದುದು ದೈತ್ಯ ಭೋಜನಂ! ತರತರದ
ಪರಿಮಳವೆರಸಿದಾವಿಗಳ್ ವಿಧವಿಧದ ವರ್ಣ
ವರ್ಣಂಗಳಿಂ ಮೆರೆದ ಭೋಜ್ಯಂಗಳಿಂದೇರ್ದು
ಮೋಹಿಸಿರ್ದುವು ನಾಸ ನೇತ್ರಂಗಳಂ. ದ್ವಿವಿದ
ಮೈಂದರಾ ರಕ್ಕಸರೆ ಬೆಕ್ಕಸಂಬಡುವವೋಲ್
ಹೊಡೆ ದೊಳ್ಳಲುಂಡರೆನೆ, ಬೇರೆವೇಳ್ಕುಮೆ ಪೇಳ್
ಶಕುನಸಾಕ್ಷಿ, ರಾಯಭಾರ ಸ್ವೀರದ ಸಫಲತೆಗೆ?

— . —

೨೦-೨-೧೯೪೩
"ಉದಯರವಿ"
ಮೈಸೂರು.

23/3/43

ಇಂಗೋಲ್ XXXIV

ಸೈನ್ಯ ಗುಪ್ತಿ

ಏನು ಮೌನವಿದೆನ್ನ ಕೋಮಲೆ? ಕೋಪವೆ ನಿನಗೆ
ಕಾಮಿಸಿದನಿನಿಯನೆಂದನ್ಯ ವಿಷಯ ವಧೂ
ಸರೋಜ ಶಾರದೆಗೆ? ತಂಗೆಗೆ ಕರುಬುವರೆ ಪೇಳ್
ಉದಾತ್ತೆ ನೀಂ? ರೂಪಕ ರೂಪಿಂತಾದೊಡೇನಾ
ಪ್ರೇಮಮುಂ ರಾಮ ಮಹಿಮಾ ಕೀರ್ತಿ ಕಥೆಯಲ್ತೆ?
ಕವಿಯೊಲ್ಮೆ ಕಡಲಲ್ತೆ? ಬಡಬ ಕುಂಭೋದ್ಭವರ್
ಕುಡಿದು ಪೂರೈಸುವರೆ? ನಿನಗೆ ರಸಮಿರದ ಪೋಲ್
ಪೀರ್ವರ್ಗಳೆಂತೊರ್ವರ್ಗಳ್ ಕೃಶಾಂಗಿ ತಾನದನ್? ಏಳ್,
ಮುನಿಸನುಳಿ; ಏಳ್, ಕೊಳ್ ಸಹಸ್ರತಂತ್ರಿಯ ನಿನ್ನ
ಗೀರ್ವಾಣ ವೀಣೆಯುಂ; ಪೇಳ್, ಮೀಂಟು ಮುಂದಣ ಕಥಾ
ಹರಜಟಾ ಜೂಟಪ್ರಪಾತ ಗಂಗಾ ಸ್ರೋತಮಂ
ಸಂಗೀತಮುಂ!
ಶುಕಂ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದಂಗಲ್ಗೆ
ಸೆರೆವೋದುದಂ, ತಾಂ ಕಂಡ ರಿಪು ಬಲದ
ರುಂದ್ರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮಂ, ರಾಮಂಗೆ ಸ್ನೇಹಂ
ವಿಭೀಷಣನ ಕೂಡೆ ದೊರೆಕೊಂಡುದಂ, ದುರ್ಗಮಂ

ಲಗೆ ನುಗ್ಗಲ್ ಕಪಿನೃಪನ ದಂಡಯಾತ್ರಾ
ಪ್ರಚಂಡದ ಸನ್ನಾಹಮಂ ಬಣ್ಣಿಸಿದನಸುರಂಗೆ
ಭಯಗದ್ಗದಂ ಬೆರಸಿ ರಾಮಸೇನಾ ಶಿಬಿರ
ಮೃತ್ಯುಪಂಜರದಿಂ ಜಗುಳ್ದು ಜೀವಾಗಿ ಬಂದಾ
ಸಾರಣಂ. "ಹಿಂಚದಿರು ನಿನ್ನಳ್ಕನಿತರರಿಗೆ!
ನಡೆ, ಹೊಂಚಿ ಬಂದೊರೆಯುತಿರು ವೈರಿಯ
ರಹಸ್ಯಂಗಳಂ." ಎನುತೆ ತೊಲಗಿಸಿದನಾತನಂ
ಪೃಥ್ವೀಜವಿಗಂ. ಒಡನೆ ಬರಿಸಿದನು ಸಂಜ್ಞೆಯಿಂ
ಸನಿಹದೊಳೆ ತೆರೆಯ ಮರೆಯೊಳ್ ಕಾವಲಡಗಿರ್ದ
ದುರ್ಮಂತ್ರ ಸಿದ್ಧನಂ, ಕಪಟ ಕೋವಿದನಂ,
ಕಠೋರಮತಿ ಶಾರ್ದೂಲನಂ. ಮೊಸಳೆ ಮೋರೆಯಾ
ಕ್ರೂರಚಾರಿಗೆ ಬೆಸಸಿದನು ದೈತ್ಯದೇವಂ:
"ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದೆ ಕಪಿಧ್ವಜಗಜಂ, ಶಾರ್ದೂಲ,
ಕಲಂಕಲೀ ಅಕಳಂಕ ಲಂಕಾ ಸರೋಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂ.
ಮಂತ್ರಯಂತ್ರಂಗಳಂ ಸೃಜಿಸಿ, ಗುಪ್ತವಿಧದಿಂ,
ಪಡೆ ನಡೆಯುವೆಲ್ಲೆಡೆಗಳಂ ಮಿತ್ತುವಿಂದದಕೆ
ತಡೆಗಟ್ಟುತಿರ್! ಅಸುರ ವಾಹಿನಿಗಳನಿತರೊಳ್
ಮೃತ್ಯುಮೇಖಲೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ವುವೀ ದುರ್ಗಮಂ
ನೀಚ ನರನಿಷ್ಠ ಕಪಿದುಷ್ಟರಿಂ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್!"
"ಆಜ್ಞೆಯಂ ನಡೆಪುದಲ್ಲದೆ ನಿನಗೆ ಸಲಹೆಯಂ
ಪೇಳ್ವುದಲ್ತೆನ್ನ ಧರ್ಮಂ. ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯಿಂ

ಬಿನ್ನೈಪೆನೆನ್ನ ಮನಮುಂ. ಮಂತ್ರಯಂತ್ರಗಳ್,
ಸುವ್ರತಂ ಪ್ರತಿಭಟಿಸೆ, ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತೆ ತಮ್ಮ
ಶಕ್ತ್ಯಂಶಮಂ, ಕರೆಯಲಾರವು ಪೂರ್ಣ ಫಲಮಂ.
ಕಿಡಿಸವೇಳ್ಕುಂ ಮೊದಲ್ ವ್ರತಪ್ರತೀಕಾರಮಂ.
ವಾನರರ ಸರ್ವಸೈನ್ಯಕೆ ಮಿಗಿಲ್ ಗುರುವೈರಿ
ನಮಗೆ ಸೀತಾ ವ್ರತಂ! ಸತಿ ಪತಿವ್ರತೆಯೆಂಬ
ಧರ್ಮಧೈರ್ಯಮೆ ಭಯಂಕರತರಂ ನಮಗಾ
ರಘೂದ್ವಹ ನಿಷಂಗ ನಾರಾಚಂಗಳಿಂ! ಅದರಿಂದೆ
ರುದಿಬದೆಯ ನೋಂಪಿಯಂ ಸೋಲಿಸಲ್‌ವೇಳ್ಕುದುಂ
ಕದನದೊಳೆಮಗೆ ಮೊದಲಗೆಯ್ಮೆ!"
ಶಾರ್ದೂಲನಂ
ನೋಡಿದನು ನಿಡುಪೊಳ್ತು ದನುಜನನಿಮಿಷನಾಗಿ
ಚಿಂತಾಬ್ಧಿಯಲ್ಲದ್ದಿ. ಬರುದಿನಗಳಿಂ ಕಾಂತಿ
ಕುಂದಿದಾನನಕೆ ಶಾಂತಿಯ ತೇಜಮಂ ಕುಣಿಸಿ
ನಕ್ಕನೊಯ್ಯನೆ, ಮುದಂ ಮಿಕ್ಕನೋಲ್, ತನಗೆ ತಾನ್.
ಸುಯ್ದು, ಶಾರ್ದೂಲಂಗೆ ನುಡಿದನಾತ್ಮಸೌಮ್ಯಂ
ವ್ಯಂಗ್ಯ ವಾಕ್ಯಂಗಳಿಂ:
"ನೀನೊರೆವುದತಿ ದಿಟಂ,
ಶಾರ್ದೂಲ. ಹರಿಗಡಿಯಲಾರ್ತಿಯನಿತ್ತೆ ನಾನ್,
ಬೇಗೊರ್ಯು ಬೇಹಾರಮಂ ಪೇಳ್ದೆ ನೀನ್! ಅಯ್ಯೊ,
ವಾನರರ ಪಡೆಯೊಳೊರ್ವನುಮಳಿಯದೋಲಂತೆ

ಕೊಲ್ವ ಕಷ್ಟಂ ತೃಣಂ, ಪರ್ವತಂ, ಶಾರ್ದೂಲ,
ಪರ್ವತಂ ಸೀತಾವ್ರತಂ! ರಜತ ಶೈಲಮಂ,
ಶಿವ ಶಿವಾಣಿಯರೊಡನೆ, ಬೇರ್‌ಬಿಡಿಸುತಳ್ಳಾಡಿ
ನೆಗಹಿದೀ ದೈತ್ಯರ ದೊರೆಯ ತೋಳ್ ಧರಾತ್ಮಜೆಯ
ಹೃದಯದುದ್ಯಾನದೊಳ್ ಉದಿರ್ದೊಂದು ಪೂವೆಸಳ
ಪೊರೆಗುರುಳ್ವುದು ಸೋಲ್ತು, ಪಿಂತೆ ಹರಧನುವೆತ್ತಿ
ಕೆಡೆದಂತೆ! ರಾವಣನ ಬಾಳ್ಕೆಗೆ ಬಡಿದೊಡೆವುದೇನ್,
ಕಿಂಕರ, ನೋಂಪಿಯೈಕಿಲ್ಬಂಡೆಯಂ ತಾಗಿ
ಪೇರ್ಗಣ್ಣೆರ್ವರ್ಗಳಾ!"
"ಶಂಕೆ ಮಾಣ್, ಲಂಕೇಶ್ವರಾ.
ಪೇಳ್ವೆನೊಂದಂ ಕುಟಿಲ ನೀತಿಯಂ. ಮಾಯೆಯಿಂ
ಸೃಜಿಸುವೆನ್ ರಾಮ ಶಿರಮಂ, ರಕ್ತಸಿಕ್ತಮಂ.
ತೋರದನ್ ದೇವಿಗೆ, ರಣಾಗ್ರದಿ ರಘೂದ್ವಹಂ
ಸೈಗೆಡೆದನೆಂದು..."
ಸುಯ್ದುಬ್ಬಿದಸುರಾಧಿಪಂ
ಶಾರ್ದೂಲನಂ ತಡೆಯುತುಗ್ರ ಕಂಠದೊಳಿಂತು
ಗುಡುಗಿದನ್: "ಏನ್ ಪೇಳ್ದೆ, ಶಾರ್ದೂಲ? ಪೇಳ್ವುದೇನ್?
ಮತ್ತಮೊರೆ!"
"ಪತಿ ಸತ್ತನೆಂದಾದೊಡಂ ನಿನ್ನ
ವಶವಾಗುವಳ್!"
"ದಿಟಂ, ವಶವಾಗುವಳ್ ದಿಟಂ!

ವಶಮಪ್ಪುದವಳಾ ಕಳೇಬರಂ! ಸ್ಥೂಲಮತಿ
ನೀನ್, ಶಾರ್ದೂಲ, ಮೂರ್ಖಮಾಡದಿರ್! ನಡೆ, ನಡಸು
ನನ್ನಾಜ್ಞೆಯಂ! ರಾವಣಾಂಗಲ್ಲದಿನ್ನಾರ್ಗೆ
ಸೀತಾಹೃದಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ರಾ ಸಿದ್ಧಿ? ನಡೆ, ಪೋಗು,
ಬರವೇಳ್ ಪ್ರಹಸ್ತ ಸೇನಾನಿಯಂ!"
ಪ್ರಭುವಿನಾ
ಉಗ್ರರೀತಿಗೆ ಮೇಣ್ ನವೀನ ನೀತಿಗೆ ಬೆಚ್ಚಿ
ಬೆರಗಾಗಿ ಕಿಂಕರಂ ಪೋದುದಂ ಕಂಡಾ
ಮಹೇಂದ್ರಾರಿ ಪೀಠದಿಂದೆದ್ದಲೆಯತೊಡಗಿದನ್,
ಪಂಜರದ ವೇದಿಕೆಯನಲೆವ ಕೇಸರಿಯವೋಲ್.
ಚಿಂತೆಗಳ್, ಭಾವಗಳ್, ಬಗೆಯ ಹೋರಾಟಗಳ್,
ನೆನಪುಗಳ್, ತಾಪಗಳ್, ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಗಳ್,
ಆಶಾ ನಿರಾಶೆಗಳ್, ಪುಣ್ಯಗಳ್, ಪಾಪಗಳ್,
ಕ್ಷಾತ್ರಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗಳ್, ಧರ್ಮಗಳ್, ನೀತಿಗಳ್,
ಪ್ರೀತಿಗಳ್, ಮತ್ತೆ ಧೀರೋದಾತ್ತ ಭೀತಿಗಳ್
ಮೂಡಿ ಮುತ್ತಿದುವಾತನಾತ್ಮಮಂ, ಲಂಕೆಯಂ
ಮುತ್ತಲ್ಕೆ ತಂದವರ ಸಂಖ್ಯೆಯಂ ಮೀರಿ:
"ಆರ್?
ಈಕೆಯಾರ್ ಈ ಸೀತೆ? ಈಕೆಯಂ ಪಡೆಯಲ್
ತಪಂಗೆಯ್ವುದದು ಸಫಲಮಾದಪುದೆ? ನೀನಂದು
ಪಂಚವಟಿಗೆನ್ನ ಪುಷ್ಪಕವನೇರುವ ಮೊದಲ್

ನುಡಿದ ನುಡಿ ತೊದಲಲ್ತು, ಮಾವ! ಫಲಿಗೆಯ್ಯಲ್
ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವೆನಂತ್ಯಂಬರಂ: ಆ ಪ್ರಯತ್ನಮೆ
ತಪಸ್ಸಾಧನಂ! ಅವ್ಯರ್ಥಮೇಗಳುಂ ತಪಂ!"

ಪುದುಗಿ ಪಾವೊಳ್ಪೊಕ್ಕ ಪಿರಿಯ ಪುತ್ತೆಂಬಂತೆ
ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ತಾಟಸ್ಥ್ಯಮಂ ನಟಿಸಿ ನಿಂತಾ
ನಿಶಾಚರ ನೃಪಂ, ಪ್ರಸನ್ನಾನನಂ ತಾನಾಗಿ,
ನಿಶ್ಯಂಕಿ ಧೈರ್ಯಮಂ ನಿಲುವಿಂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತೆ,
ಕಂಡನ್ ಪ್ರಹಸ್ತನಂ ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಬಂದಾ
ಪ್ರಧಾನ ಸೇನಾನಿಯುಂ. ಕನಕ ರತ್ನ ಪ್ರಚುರ ೧೦೦
ನಾನಾ ರಣಾಲಂಕಾರ ರಿಪುಭಯಾಕಾರ
ವಿಪುಲ ವಪುವಂ ಮೆಚ್ಚಿ ನೋಡಿ, ಕುಳ್ಳಿರವೇಳ್ದು,
ತಲೆಯೊಲೆತದಿಂ ಪಡಿತುಳಿಲ್ಗೆಯ್ತಮಂ ಸಲಿಸಿ
ತಾನುಂ ಕುಳಿತನಾ ಕುಬೇರಾರಿ.

"ಬರವೇಳ್ದ
ಬೆಸನೇನ್, ಮಹಾಪ್ರಭೂ?"

"ತಿಳಿದೆಯೇನ್, ಸೇನಾನಿ,
ಶತ್ರುಶಕ್ತಿಯ ಮೇರೆಯಂ?"

"ತಿಳಿದೆನ್; ಆದೊಡಂ,
ಬಿರುಗಾಳಿ ಲೆಕ್ಕಿಪುದೆ ತರಗೆಲೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯಂ?"
"ನಮ್ಮ ಪಡೆಗಳ್ ತಮ್ಮ ತಾಣಂಗಳಂ ಪಿಡಿದು

ಸಜ್ಜಿತಮೊ?"
"ಕಳೆದಿರುಳ್ ಬೆಳಗಪ್ಪುವನಿತರೊಳೆ!"
"ಸೈನ್ಯಗುಪ್ತಿಯನರಿಯಲಾಶಿಪೆನ್."
"ಇದೆ ಕೊಳ್
ರಣಕ್ಷೇತ್ರ ವಿನ್ಯಾಸಮಂ ತೋರ್ಪ ಚಿತ್ರವಸ್ತ್ರಂ."
ಹರಡಿದನು ದಳಪತಿ ರಣಾಂಗಣದ ನಕ್ಷೆಯಂ
ರಣಪಟು ದಶಗ್ರೀವನಿದಿರಿನಲಿ. ನೋಡುತಿರೆ
ದೊರೆ, ಸವಿಯುತಿರ್ದನ್ ಪ್ರಹಸ್ತನಾತನ ಮುಖದ
ಮುಕುರ ರಂಗದಿ ಮಿಂಚುತಿರ್ದ ಚಿತ್ತದ ವಿವಿಧ
ವೃತ್ತಿಗಳ ಖಂಡನೆಯ ಮೇಣ್ ಶ್ಲಾಘನೆಯ ಬೇವು
ಬೆಲ್ಲಂಗಳಂ. ದೀರ್ಘವೇಳೆಯಂ ಜಾನಿಸಿ
ಪರೀಕ್ಷಿಸುತೆ, ಪಗೆಯ ಶಕ್ತಿಗೆ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಂ
ಯುಕ್ತಿಯಿಂ ತೂಗಿ ನಿರ್ಣಯಿಸುತಾ ನಿಶಿತಮತಿ,
ರಣರುಚಿಯ ರಾವಣಂ, ಪಡೆವಳನ ಮೊಗಸಿರಿಗೆ
ಮೊಗಂಗೆಡದವೋಲೊಯ್ಯನಿಂತೆಂದನಾಜ್ಞೆಯಂ
ತನ್ನೊಂದು ಭಿನ್ನರುಚಿಯುತ್ಯರ್ಥಮೆಂಬಂತೆ:
"ಶ್ಲಾಘ್ಯಮೆ ದಿಟಂ, ವೀರವರ, ನಿನ್ನ ಗುಪ್ತಿಯ
ವಿಧಾನಂ. ಆದೊಡಮೆನಗೆ ಬಗೆ ಬೇರೆ. ಸಮ್ಮತಿಸೆ
ನೀನ್..." ಎನುತ್ತಾ ಪ್ರಹಸ್ತನ ಕಡೆಗೆ ಕಣ್ಣಾಗಿ
ತಾನೆ ಮುಂಬರಿದನಾತನ ಮಾತಿಗೆಡೆಗೊಡದೆ:
"ಪಡೆವಳರ್ ವಜ್ರಹನು ರಾಹುರೋಷರ್ವೆರಸಿ

ಪೂರ್ವಮಂ ಪೊರೆ ನೀನ್. ಮಹಾಪಾರ್ಶ್ವನಿರಲಾ
ಮಹೋದರಂ ವೆರಸಿ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಶಾರಕ್ಷಣೆಗೆ.
ಪೇಳ್ ಕುಮಾರನಂ, ಶೋಣಿತಾಕ್ಷಂ ಕೂಡಿ,
ಪಶ್ಚಿಮ ದ್ವಾರ ರಕ್ಷೆಗೆ. ಅಕಂಪನನಿರ್ಕೆ ಉತ್ತರಕೆ
ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರಂ ವೆರಸಿ. ರಕ್ಷಿಸಲಿ ಸುಪ್ತಘ್ನ
ಮಕರಾಕ್ಷರೀಶಾನ್ಯಮಂ; ಅಗ್ನಿಕೇತುವಾ
ದುರ್ಮುಖನ ಪಡೆಗೂಡಿ ಪೊರೆಯಲಾಗ್ನೇಯಮಂ;
ಸೂರ್ಯಶತ್ರುವೆ ಸಾಲ್ಗುಮಾ ನೈಋತ್ಯ ದಿಶೆಗೆ;
ಬ್ರಹ್ಮಾಕ್ಷ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷರಿರ್ಕೆ ವಾಯುವ್ಯದೊಳ್.
ಗುಲ್ಮಮಧ್ಯದೊಳಿತರ ದಳಪತಿಗಳುಂ ನಿಲಲ್
ಪೇಳ್, ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಿ ರಣಾಗ್ರಕೆ ಬೆಂಬಲಂ ನಡೆಯೆ
ತಗುವಂತೆವೋಲ್. ಮೇಣ್, ಪ್ರಧಾನ ಸೇನಾನಿ, ಕೇಳ್;
ಚಂಡಿಕಾಧ್ವಜದರ್ಪದಾಶ್ರಯದಿ, ದಾನವರ
ಸರ್ವ ಸೇನಾಧ್ಯಕ್ಷತೆಯನಾಂತು, ನಾನೀ
ಮಹೋಗ್ರ ಸಂಗ್ರಾಮ ದೀಕ್ಷಿತನಾಗಿ, ದೈತ್ಯಕುಲ
ದಿಗ್ವಿಜಯ ಯಜ್ಞಮಂ ಕೊನೆಗಾಣ್ಬುವೆನ್!”
ಇರ್ವರುಂ
ಮೌನಮಿರ್ದರ್ ಸುದೀರ್ಘಮೆನೆ. ರಾಜಧ್ವನಿಯ
ದರ್ಪಭಾರಕೆ ಬಾಗಿದಂತಿರ್ದ ಸೇನಾನಿ
ಮೆಲ್ಲನೇಳುತೆ, ಮಣಿದು, ಬೀಳ್ಕೊಂಡನಸುರನಂ,
ಕ್ರುದ್ಧಭ್ರುಕುಟಿ ಬದ್ಧನಂ, ಕಾಲಚೋದಿತ

ಭಯಂಕರ ಜಗತ್‌ಕ್ಲೇಶಕರ ಯುದ್ಧಸಿದ್ಧನಂ,
ಬ್ರಹ್ಮವರ ಬಲವರ್ಮ ಸನ್ನದ್ಧನಂ!
ಅತ್ತಲಾ
ವಾನರೇಂದ್ರಂ ತನ್ನ ಗುಪ್ತಚರರಿಂ ಮೇಣ್
ವಿಭೀಷಣಾನುಚರರಿಂದರಿತನ್ ದಶಾನನ
ಸರಸ್ವತಿಯ ಸಮರ ನಾಟಕ ಸಂವಿಧಾನಮಂ.
ನರದೇವ ಚಂದ್ರಮನ, ರಾವಣ ಸಹೋದರನ,
ನೀಲ ನಳ ಹನುಮ ಜಾಂಬವ ಮುಖ್ಯ ವಾನರರ
ಮತಿಯರಿತು, ದಳದಳದ ದಂಡನಾಯಕ ಸಭೆಗೆ
ಬೆಸಸಿದನು ತನ್ನಾಜ್ಞೆಯಂ:
"ಬೆಂಬಲಂ ಬಡೆದು
ಮೈಂದದ್ವಿವಿದರಂ, ವಾನರರ ಸೇನಾನಿ
ಅಗ್ನಿಯ ಕುಮಾರಂ ಪ್ರಹಸ್ತಂಗಿದಿರ್ ನಿಲ್ಗೆ,
ಯಾತುಧಾನ ಪ್ರಮುಖ ಸೇನೆಗಳ್ಗಭಿಮುಖಂ,
ನೀಲದೇವಂ, ತ್ರಿಕೂಟಾಚಲದ ಪೂರ್ವಮಂ
ಪಡೆದು. ತೆಂಕಣಕಿರಲಿ ಯುವರಾಜನಂಗದಂ,
ಋಷಭಂ ಗವಾಕ್ಷಂ ಸಹಾಯರಿರೆ, ಇದಿರ್ಚಲ್
ಮಹಾಪಾರ್ಶ್ವನ ಮಹಾಭೀಳ ರಣರೌದ್ರಮಂ.
ದೈತ್ಯೇಂದ್ರಸೂನುವಂ ಕಲಿ ಮೇಘನಾದನಂ
ಪಶ್ಚಿಮ ಶೌರ್ಯಭಾನುವಂ ವಿನತನೊಡಗೂಡಿ
ಪ್ರತಿಭಟಿಪುದಾಂಜನೇಯನ ವಜ್ರವಿಕ್ರಮಂ.

ಶಿಲ್ಪಿದೇವಂ ನಳಂ, ದರೀಮುಖಂ ವೆರಸಿ,
ನಿಲ್ಲಿನ್ ಅಕಂಪನಂಗದಿರಾಗಿ, ಉತ್ತರದ
ದಿಗ್ದ್ವಾರ ದಿಕ್ಕುಂಜರಾಂಕುಶಮೆನಲ್. ಗಜಂ
ಗವಯನೊಡಗೂಡಿ ತಡೆಯಲಿ ಅಗ್ನಿಕೇತುವಂ
ಆಗ್ನೇಯದೊಳ್. ತಾರದೇವನುಂ, ಕೇಸರಿಯ
ಕೂಡಿ, ತಾಗಲಿ ಸೂರ್ಯಶತ್ರುವಂ ನೈರುತ್ಯ
ದಿಗ್ವಲಯದಿ. ಗಗನ ಚರ ಶತಬಲಿಯ ಸೇನೆ
ವಾಯುವ್ಯದೊಳಗಿರ್ಪ ಬ್ರಹ್ಮಾಕ್ಷ ಬಲಗಿಂಗೆ
ಪಣೆಪೆಣೆದು ನಿಲ್ಗೆ. ಈಶಾನ್ಯದೊಳ್ ಧಗಿಸುತಿರು
ಸುಪ್ತಘ್ನ ಮಕರಾಕ್ಷ ಸೇನಾ ದವಾನಲಕೆ
ಜಲಯವಾರಿಧಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ವುದು ಸುಷೇಣನ
ಚಮೂ ಸಮುದ್ರಂ. ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮಜಂ, ಜಾಂಬವನ
ಬಲದ ಬೆಂಬಲಮಿರಲ್, ಪಡೆಪಡೆ ನಡೆಯನರಿತು
ನೆರವಪ್ಪನನಿಬರಿಂಗೆ. ರಕ್ಕಸರ ಕೈತವದ
ಕೋಟೆಬಲೆಗೆ ಸಿಲ್ಕದೋಲೆಮ್ಮ ಮಿತ್ರಂ, ತಾನೆ
ರಕ್ಷಣಾವ್ಯೂಹಮುಂ ರಚಿಸಿ, ಮೆಯ್ಗಾವಲಾದಪೆನ್,
ಸರ್ವ ಸೇನಾ ಸೂತ್ರಧರನಾಗಿ. ಮೇಣ್ ಈ
ಕಪಿಧ್ವಜದ ಪೆರ್ಮೆ ನೂರ್ಮಡಿಯಪ್ಪವೋಲಂತೆ
ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಂ, ವಿಭೀಷಣಾ ಶ್ರೀಬುದ್ಧಿ
ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿರಲ್, ಅಖಿಲ ಸಂಗ್ರಾಮ ವಿಭುವಾಗಿ,
ದಾನವ ಕುಲದ ದಾರ್ಷ್ಟ್ಯಕೆ ದವಾಗ್ನಿ ತಾನಾಗಿ,

5.4.1943. ಯುಗಾದಿ.
ಶ್ರೀ ಕೆ. ಆರ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯಂಗಾರ್
ತೀರಿಕೊಂಡರೆಂದು ವಾರ್ತೆ ಬಂದಿತು.
ಸ್ವಭಾನು ಚೈತ್ರ ಶು. ಪ್ರಥಮ

ನಮ್ಮನುಯ್ವನ್ ದೇವಿ ಸೀತೆಯ ಪತಿವ್ರತಾ
ಧರ್ಮಧವಳ ಅರಾಕ್ಷಸಾಲಯಕೆ!"
ಕೇಳುತಾ
ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞೆಯಂ ವಾನರೋತ್ಸಾಹಂ
ಮಹಾರ್ಣವಂ ಮೇರೆದಪ್ಪಿದೋಲಾಯ್ತು. ಬಲ್ದೆರೆಗಳೋಲ್
ವಾಹಿನಿಗಳೆದ್ದು ವೇಲಾವನಿಯ ಶಿಬಿರಮಂ
ಧಿಕ್ಕರಿಸುತೇರ್ದುವು ಸುವೇಲಾದ್ರಿಯಂ; ಕಾರ್ಗಾಳಿ
ಕೈವೀಸೆ, ಪೆರ್ಬಂಡೆಗಳ್ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯಂ
ಕೈಕೊಂಡುವೋ ಎನಲ್ ಕರ್ಮುಗಿಲ್ವಿಂಡುಗಳ್
ಪರ್ವತಶಿಖರದ ಸೀಮೆಯಂ ದಂಡುದಂಡಾಗಿ
ಸಂಕ್ರಮಿಪವೋಲ್! ಗೋಚರಿಸಿತಯ್ ಸುವೇಲಾದ್ರಿ-
ಶಿರದಿಂ ತ್ರಿಕೂಟೋತ್ತಮಾಂಗಮಂ ಸಿಂಗರಿಸಿ
ಮೆರೆದ ದಶಗ್ರೀವ ಬಾಹು ಪಾಲಿತ ಪುರಂ,
ಗಗನ ವಿಸ್ತೃತ ಗಗನ ನಗರಿಯೆನಲಾ ಬೃಹದ್
ರಮಣೀಯ, ಮಾರೀಚಮಾಯಾ ಮೃಗೋಪಮದ,
ಅಮರ್ತ್ಯಭೂಮಿಯ, ಕನತ್ಕನಕ ಗೋಶ್ರೀ ರುಚಿರ
ಲಂಕೆ! ವಿವರಮೆನೆ ವರ್ಣಿಸಲ್ಕೆ ವಿಭೀಷಣಂ,
ಕಿಡಿಯಿಡುವ ಕಣ್ಗಳಿಂ ನೋಡಿದನು ದಾಶರಥಿ
ವಿತ್ತೇಶ ಪತ್ತನದ ವಿಭವಮಂ ವಿಸ್ಮಿತದಿ
ಸೂರೆಗೊಂಡಾ ದೈತ್ಯದುರ್ಗಮಂ: ಮಲೆದಲೆಯ
ಕಲ್ಗವಿಯೊಳಿನಿಯಳೊಡನಿರ್ದ ಮೃಗರಾಜನಂ